

Namusum ve şerefim üzerine yemin ederim.

Bu karada belirli metin geçişlerinin altını çizmek dışında herhangi bir değişiklik yapmadım. Kaynakçada metnin orijinal halini bulabilirsiniz.

Önder Gürbüz • 2013 • Almanya

[www.gurbuz.net](http://www.gurbuz.net)

## ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

**Esas Sayısı : 2008/1 (Siyasî Parti Kapatma)**

**Karar Sayısı : 2008/2**

**Karar Günü : 30.7.2008**

**DAVACI:** Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı

**DAVALI:** Adalet ve Kalkınma Partisi

**DAVANIN KONUSU:** Davalı Partinin laiklik ilkesine aykırı eylemlerin odağı haline geldiği savıyla Anayasa'nın 68. maddesinin dördüncü fıkrası, 69. maddesinin altıncı fıkrası ve 2820 sayılı Siyasî Partiler Kanunu'nun 101. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi ve 103. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca temelli kapatılmasına karar verilmesi istemi.

### I- DAVA

**Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nın Anayasa Mahkemesi'nin 30.3.2008 günlü toplantısında 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 175. maddesi uyarınca kabul edilerek davanın açılmasına esas alınan kapatma istemli 1 sayısından 170 sayısına kadar delil numaralarına göre sıralanmış belgeleri içeren 10 adet klasör ile çeşitli belgeleri kapsayan 7 klasör olmak üzere 17 klasör ekli 14.3.2008 günlü ve SP 115 Hz.2002/3 sayılı İddianamesi:**

### "A- GİRİŞ

Toplumların yerleşik bir yaşama geçmeleri giderek örgütlenmelerini gerektirmiş; örgütlü toplumlarda ise yönetime katılma istekleri, ortak paydalar çerçevesinde bir araya gelen siyasal yapılanmaları doğurmuştur.

Ortak düşünce sahibi bireylerden oluşan yapılanmaların yönetimde yer alma ve siyasi iradeyi kullanma istekleri, bu amaca ulaşabilmek için siyasi parti denilen örgütlenmeleri ortaya çıkarmıştır. Hatta giderek düşüncelerin farklılaşması karşısında, çoğulculuk içerisinde bu parçalar, farklı siyasi partilerin oluşmasını sağlamıştır. Demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez öğeleri olmalarına karşılık modern siyasi partiler toplumsal yaşamdaki yerlerini 19 ncu Yüzyılda almışlardır. Tarihsel evrimleri sonucunda günümüzdeki siyasal partiler belirli siyasal düşünce ve amaçlar çerçevesinde birleşen yurttaşların, özgürce kurdukları ve özgürce katılıp ayrılabilirdikleri kuruluşlardır. Kamuoyunun oluşmasında diğer kurumlardan daha güçlü etkisi bulunan siyasal partiler, yurttaşların ülke yönetimine ilişkin istem ve özelemlerinin gerçekleşmesine çalışan ve siyasal katılımı somutlaştıran hukuksal yapılardır.

Demokrasinin vazgeçilmezleri, olmazsa olmaz kurumları olarak nitelenen, özgürlük, siyasal katılım ve hukuksallığın ulusal araçları durumunda bulunan siyasi partilerin, devlet yönetimindeki etkinlikleri ve ulusal istencin gerçekleşmesindeki rolleri nedeni ile, anayasakoyucu, partileri öteki tüzel kişilerden farklı değerlendirerek, kurulmalarından başlayıp çalışmalarında uyacakları esasları ve kapatılmalarında izlenecek yöntem ve kuralları özel olarak belirlemiştir. Temel hak ve özgürlüklerin ve özellikle örgütlenme özgürlüğünün kullanılmasındaki kurumsal önem ve işlevleri çerçevesinde uluslararası sözleşmelerde de siyasi partiler hakkında düzenlemelere yer verilmiştir.

Siyasal partilerin, uyacakları esasların Anayasa'da yer alması, çalışmalarının anayasa ve yasalara uygunluğunun özel biçimde denetlenmesi, onların olağan bir dernek sayılmadıklarını, demokratik yaşamın vazgeçilmez ögesi olduklarını doğrulamaktadır.

Ancak siyasi partilerin demokratik siyasi yaşamın vazgeçilmez öğeleri olmaları, devlet örgütü ve kamu hizmetleriyle yoğun ilişki içinde bulunmaları, onlara sınırsız bir faaliyet alanı ve özgürlük olanağı sunmaz. Siyasal partilerin baskı ve engellerden uzak kalmasını sağlamaya yönelik "kurulma ve çalışma özgürlüğü", Anayasa ve bu alanı düzenleyen yasalarla sınırlıdır. Uluslararası sözleşmelere uygun yorumlanan bu düzenlemeler çerçevesinde, varlık nedeni demokrasi olan siyasi partilerin demokrasi düşüncesinden uzaklaşmaları ve demokrasiyi yok etmeye çalışmaları durumunda, yaptırımlarla karşılaşmaları söz konusudur. Eylemlerinin yoğunluğu ve sosyal gereksinim yönünden başvurulacak son yöntem ise demokrasi düşüncesiyle bağdaşmayan eylemlerin odağı olan bir siyasi partinin kapatılmasıdır.

## **B- SİYASİ PARTİ KAPATMA NEDENLERİ**

### **1- Uluslararası hukuk yönünden**

Korporatif hukuk bağlamında örgütlenme özgürlüğü içerisinde değerlendirilen siyasi partiler, kural olarak BM Kişisel ve Siyasal Haklar Sözleşmesi ve İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi (İHAS) tarafından korunmaktadır. Her iki sözleşmedeki düzenlemeler ana hatlarıyla aynı paralel de olup, siyasi partiler konusunda İHAS'ın öngördüğü koruma, ana hatlarıyla şöyledir:

İHAS'ın 11 nci maddesinde konu düzenlenmiştir. Ancak, madde de açıkça siyasi partilerden kurum olarak söz edilmemiştir. Siyasal Partiler İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi (İHAM) tarafından dernekler kapsamında değerlendirilmektedir.

İHAM'a göre, 11 nci madde ile bir siyasi partinin kurulmasından başka ve faaliyetlerini özgürce sürdürmesi de korunmaktadır (TBKP/Türkiye Kararı). Çünkü İHAS, sözleşmede yer alan hakları teorik ve hayali olarak değil, pratikte ve etkin olarak koruma amacına dayalıdır (Artico/İtalya Kararı). Bu nedenle sözleşme sadece siyasi

partilerin kurulmalarını değil, özgürce faaliyette bulunabilmelerini de koruma altına almıştır. Ancak bu özgürlük, sınırsız olmayıp nispi niteliktedir.

Yukarıda değinildiği üzere siyasi partilere tanınan bu özgürlük kuşkusuz sınırlandırılmayan bir özgürlük değildir. Avrupa kamu düzenini oluşturan ve koruyan sözleşme uyarınca, bir siyasi partinin eylemlerinin, Avrupa kamu düzeniyle çatışması ve sözleşmeyle korunan alanın dışına taşması durumunda, yine sözleşmede öngörülen nedenlere dayalı olarak yasaklama ve sınırlandırmalar öngörülebilecektir.

İHAS'ın "temel haklar" kapsamında görerek, 11 nci maddesinin birinci fıkrasıyla koruduğu siyasi partiler konusunda, aynı maddenin ikinci fıkrasındaki "*Bu hakların kullanılması, demokratik bir toplumda zorunlu tedbirler niteliğinde olarak, ulusal güvenliğin, kamu emniyetinin korunması, kamu düzeninin sağlanması ve suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amaçlarıyla ve ancak yasayla sınırlanabilir. Bu madde, bu hakların kullanılmasında silahlı kuvvetler, kolluk mensupları veya devletin idare mekanizmasında görevli olanlar hakkında meşru sınırlamalar konmasına engel değildir*" biçimindeki düzenlemeden hareketle, siyasi partiler hakkında yaptırımlar ve bu bağlamda kapatma yaptırımının uygulanması olasıdır.

Bu düzenleme gözetildiğinde, ülkedeki demokratik rejimi tehlikeye sokacak siyasi projesi bulunan ve/veya siyasi amaçlar için gerektiğinde şiddete başvurmayı amaçlayan siyasi parti için kapatma yaptırımını öngörülmesi İHAS'a aykırı değildir (Emek Partisi/Türkiye kararı).

İHAS'ın 11 nci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan nedenlere dayanarak bir siyasi partinin kapatılması konusu, Avrupa Konseyi Venedik Komisyonu tarafından incelenerek "Venedik İlkeleri" adıyla da raporlaştırılmıştır. Buna göre, ifade özgürlüğünü düzenleyen İHAS'ın 10 ncu maddesiyle çok yakın ilişkisi olan 11 nci madde uyarınca bir siyasi partinin, "ırkçılığı, terörü, yabancı düşmanlığını, şiddeti, şiddet çağrısını teşvik etmesi veya hoşgörüsüzlüğe dayanması" halinde, İHAS'ın 11 nci maddesinin bir ve ikinci fıkrasındaki düzenlemelerden hareket ile kapatılması gündeme gelebilecektir.

Siyasi partilere uygulanacak yaptırımlar arasında kuşkusuz en ağırı, bir siyasi partinin kapatılmasıdır. Ancak kapatma yaptırımının, bir siyasi partiye uygulanabilecek en radikal yaptırım olması karşısında, bu yaptırımın uygulanabilmesi, eylemlerin belirli bir ağırlığa ulaşması koşulunu da beraberinde getirmektedir.

Bir siyasi partinin kapatılması, örgütlenme özgürlüğüne müdahale niteliğindedir. Bu nedenle bir siyasi parti hakkında uygulanacak kapatma yaptırımının İHAS' a uygun olarak değerlendirilebilmesi, yani bu müdahalenin haklı sayılabilmesi için İHAM kararları ışığında konuya yaklaşılmalıdır.

Bu bağlamda;

- Müdahalenin haklılığı, kapatma yaptırımını içeren yasanın, herkesçe erişilebilir, bilinebilir, anlaşılabilir, öngörülebilir, açık ve kesin ifadeler içeren ve ilan edilen bir yasa olmasını gerektirmektedir (Refah Partisi/Türkiye Kararı).

- Kapatma yaptırımı, amaca uygun olmalı; yani İHAS'ın 11 nci maddesinin ikinci fıkrasında sayılan neden veya nedenlere dayanmalıdır. Kapatma yaptırımının, bir siyasi partiye uygulanabilecek en radikal yaptırım olması, bu yaptırımın inandırıcı ve zorlayıcı koşulların varlığı durumunda uygulanmasını gerektirmektedir. İHAS'ın 11 nci maddesinin ikinci fıkrasındaki nedenlerin, kapatma yaptırımı söz konusu olduğunda, dar ve katı bir biçimde yorumlanması zorunludur (TBKP/Türkiye, ÖZDEP/Türkiye, HEP/Türkiye, RP/Türkiye Kararları).

- Kapatma yaptırımı ile birlikte siyasi yasaklamalar öngörülmesi için de, bu yasaklamaların, "ilgili ve yeterli" olması gerekmektedir (RP/Türkiye kararı).

- Müdahalenin haklılığı için, uygulanan kapatma yaptırımı "demokratik toplum gereklerine uygun olmalıdır". Burada kastedilen çoğulcu demokrasidir. Siyasi partiler hedeflerine şiddeti teşvik ederek değil, mevcut yasal sistem içerisinde ulaşmayı amaç edinmelidir (TBKP/Türkiye, ÖZDEP/Türkiye, HEP/Türkiye Kararları). Siyasi partiler devletin hukuksal, anayasal ve yasal yapısını değiştirmek için mücadele edebilmelidirler. Ancak bu mücadele için kullanılan araçlar herhalde hukuka uygun olmalı, demokratik araçlara dayanmalı, önerilen değişim temel demokratik ilkelere uyumlu olmalıdır (TBKP/Türkiye Kararı). Bu çerçevede olaylar, ulusal mercilerce kabul edilebilir şekilde değerlendirilmiş olmalıdır (ÖZDEP/Türkiye Kararı).

İHAM'a göre bir siyasi parti, mevzuatın veya yasal ve anayasal yapının değiştirilmesi konusunda iki koşulda kampanya yürütebilir: Bunlardan birincisi, kullanılan bütün yollar her bakımdan yasal ve demokratik olmalıdır. İkincisi ise, önerilen değişikliğin kendisi temel demokratik prensiplerle bağdaşmalıdır. Bu kuraldan hareketle, sorumluları şiddete başvurmayı teşvik eden veya demokrasinin bir veya birçok kuralına uymayan veya demokrasiyi yıkmayı amaçlayan ve de demokrasinin tanıdığı hak ve özgürlükleri tanımayan "siyasi bir projeyi öneren" partinin, bu nitelikteki eylemleri, kapatma yaptırımına konu olabileceği gibi, bu nedenle uygulanacak yaptırıma karşı da ilgili siyasi parti İHAS korumasından yararlanamaz (RP/Türkiye, Emek Partisi/Türkiye Kararları).

Kapatma yaptırımı boyutundaki müdahale, takip edilen meşru amaçla orantılı, uygun ve yeterli olmalı, sosyal bir ihtiyaca cevap vermelidir, yani demokratik bir toplumda gerekli olmalıdır (TBKP/Türkiye, Sosyalist parti/Türkiye, ÖZDEP/Türkiye, HEP/Türkiye, RP/Türkiye Kararları).

Müdahalenin orantılılığı için, müdahalenin özü ve ağırlığına bakılmalı, kapatma yaptırımını en ciddi durumlarda uygulanmalı, radikal bir önlem niteliğinde olmamalıdır. Bu konuda tarihsel şartlardan kaynaklanan ihtiyaçlar dikkate alınmalıdır (RP/Türkiye, ÖZDEP/Türkiye, TBKP/Türkiye Kararları).

Zorlayıcı sosyal gereksinim yönünden aranılacak hususlar ise şunlardır; demokrasiye yönelen tehdidin varlığına ve yeterince yakın olduğuna ilişkin kanıtlar inandırıcı olmalı; siyasi parti lider ve üyelerinin konuşma ve eylemleri, partiye isnat edilebilmeli; isnat edilebilen eylem ve konuşmalar, “demokratik toplum “ kavramıyla çelişen parti tarafından algılanan ve savunulan toplum modelinin, sarıh bir resmini çizen bir bütün oluşturmalıdır (RP/Türkiye Kararı). Zorlayıcı sosyal gereksinim yönünden, ülkelerin takdir hakkı da bulunmaktadır. Takdir hakkı, İHAM tarafından somut olay bazında ve ilgili ülkedeki koşullar da gözetilerek değerlendirilmektedir (RP/Türkiye, Lings/Avusturya Kararları).

Kuşkusuz hiç kimse, demokratik bir toplumun ideallerini ve değerlerini zayıflatmak ya da yok etmek amacıyla sözleşme hükümlerine dayanamaz. Modern Avrupa tarihinde de görüldüğü üzere, siyasi partiler şeklinde örgütlenen totaliter hareketlerin, demokratik rejim içerisinde güçlendikten sonra demokrasiden kurtulmak isteyeceklerinin olasılık dâhilinde olduğu düşünülmelidir. Böyle bir durum ulusal makamlarca titizlikle tespit edildiğinde, kuşkusuz sözleşme ve demokrasinin standartlarıyla çelişen somut adımlar henüz atılmadan, ulusal makamlar bunları engelleme hakkına sahiptir. Bir devlet, medeni barışa, ülkenin demokratik rejimine zarar verebilecek somut adımlar atılmadan önce, sözleşme hükümleriyle çelişen böyle bir uygulamayı makul biçimde engellemekle yetkilidir. Örneğin iktidardaki bir siyasi partinin, planlarını gerçekleştirmek için yasama organından yasaları geçirmesini beklemek gerekmemektedir. Bu noktada uygun bir zamanlama seçilmelidir (RP/Türkiye Kararı).

Bir siyasi parti eylemlerinin kapatma yaptırımına konu olabilmesi, her şeyden önce bu eylemlerin niteliği ve siyasi partiye isnat edilebilirliği sorununu gündeme getirmektedir. Konu İHAS yönünden İHAM kararlarıyla açıklığa kavuşturulmuştur. İHAM kararlarına göre;

Kapatma yönünden tüzük ve programdaki aykırılık tek başına yeterli olmayıp, eylem de olmalıdır (RP/Türkiye Kararı). Bir siyasi partinin tüzük ve programındaki aleni hedeflerinden farklı hedef ve niyetlerinin varlığı olasıdır. Bu nedenle programın içeriği ile sahibinin eylem ve tutumlarını karşılaştırmak gerekmektedir (TBKP/Türkiye Kararı). Türk toplumu ve devleti için gerçek bir tehlike oluşturduğuna ilişkin somut kanıtlar ortaya konulmalıdır (TBKP/Türkiye Kararı) Eylemler aşırı uç ve terörist grupları teşvik etmeye yönelik olmalıdır (Sosyalist Parti/Türkiye Kararı). Yine Avrupa kamu düzeniyle bağdaşmayan şeriatı yerleştirme amacıyla çoğulcu demokrasinin argümanlarından yararlanarak işlenen eylemler de kapatma yaptırımına dayanak olarak kullanılabilir (RP/Türkiye Kararı).

Siyasi parti, çoğulcu demokrasiyle çatışmayan hedeflerini, sadece yasal araçlarla elde etmeye çalışmalıdır. Demokratik ve çoksesli sistemin ortadan kaldırılması amaçlanmamalı, temel insan hakları ihlali teşvik edilmemelidir (ÖZDEP/Türkiye Kararı).

Bir genel başkanın açıklama ve eylemleri partiyi tartışmasız olarak bağlayıcıdır. Çünkü genel başkan partinin simgesel figürüdür. Genel başkanın siyasi veya hassas konularda açıkladığı düşüncelerin, kişisel görüşü olduğu vurgulanmadığı sürece, kurumlar ve kamuoyu tarafından partinin görüşünü yansıttığı şekilde yorumlanır ve partiye isnat edilebilir. Genel başkan için söylenenler, genel başkan yardımcıları içinde geçerlidir. Milletvekilleri veya yerel yönetimlerde görev üstlenen üyeler de, partinin amaç ve eğilimlerini sergileyen ve yaratmak istedikleri toplum modeline ilişkin bir imajı yansıtan bütünü oluşturan eylemleri sergilemeleri durumunda, bunlar da partiye isnat edilebilir. Bu tür eylemler soyut programlara göre potansiyel seçmenler üzerinde daha etkilidirler. Bu tür eylem ve konuşmalardan parti kendini uzaklaştırmadığı sürece, bunlar da partiye isnat edilebilir (Refah Partisi/Türkiye Kararı).

Yukarıda belirtilen nitelikteki eylemlerden parti kaçınmamış, bu fiilleri işleyenler için disiplin işlemi yapmamış ve eleştirmemiş, göstermelik olarak disiplin soruşturması yapmış veya öngörülenden daha az bir disiplin yaptırımını uygulamış ise bu eylemler de partiye isnat edilebilir (RP/Türkiye Kararı).

## **2- İç hukuk yönünden**

Bir siyasi parti hakkında uygulanacak en radikal yaptırım kuşkusuz kapatma yaptırımıdır. İç hukukta siyasi partilere uygulanacak yaptırımlar düzenlenirken, bu yaptırımlar arasında siyasi partinin kapatılmasına da yer verilmiştir.

### **a- Anayasal düzenleme**

Siyasi parti kapatma yaptırımı ve bu yaptırımın hangi hallerde söz konusu olabileceği Anayasa'nın 69 ncu maddesinde düzenlenmiştir. Böylece anayasakoyucu kapatma yaptırımını nedenlerinin yasa ile artırılmasını engellemiştir.

Anayasa'nın 69 ncu maddesinin dördüncü fıkrasına göre, siyasi partilerin kapatılması, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın açacağı dava üzerine Anayasa Mahkemesi'nce kesin olarak karara bağlanır.

Anayasa'nın 69 ncu maddesine göre siyasi partilerin kapatılması ancak üç nedenle söz konusu olabilmektedir. Buna göre:

- Bir siyasi partinin tüzük ve programının Anayasa'nın 68 nci maddesinin dördüncü fıkrası hükümlerine aykırı olması (Anayasa md 69/5),

- Bir siyasi partinin Anayasa'nın 68 nci maddesinin dördüncü fıkrasına aykırı eylemlerin odağı durumuna gelmesi (Anayasa md 69/6)

- Bir siyasi partinin, yabancı devletlerden, uluslararası kuruluşlardan ve Türk uyrukluğunda olmayan gerçek ve tüzel kişilerden maddi yardım alması (Anayasa md 69/10)

halinde siyasi partinin kapatılmasına hükmedilmesi gerekmektedir.

Anayasa'nın 68 nci maddesinin dördüncü fıkrasında, *"siyasi partilerin tüzük ve programları ile eylemleri, Devletin bağımsızlığına, ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne, insan haklarına, eşitlik ve hukuk devleti ilkelerine, millet egemenliğine, demokratik ve lâik Cumhuriyet ilkelerine aykırı olamaz; sınıf veya zümre diktatörlüğünü veya herhangi bir tür diktatörlüğü savunmayı ve yerleştirmeyi amaçlayamaz; suç işlenmesini teşvik edemez."* denilmektedir.

Bir siyasi partinin Anayasa'nın 68 nci maddesinin dördüncü fıkrasına aykırı eylemlerin odağı haline gelmesi ise, 69 ncu maddenin altıncı fıkrasındaki düzenleme uyarınca *"68 nci maddenin dördüncü fıkrasına aykırı fiillerin, o partinin üyelerince yoğun bir şekilde işlenmesi ve bu durumun, o partinin büyük kongre veya genel başkan veya merkez karar veya yönetim organları veya Türkiye Büyük Millet Meclisindeki grup genel kurulu veya grup yönetim kurulunca zımnen veya açıkça benimsenmesi yahut bu fiillerin doğrudan doğruya anılan parti organlarınca kararlılık içinde işlenmesi durumunda"* söz konusudur.

## **b- Yasal düzenleme**

SPY'ndaki hükümler, Anayasa'nın 69 ncu maddesinin son fıkrasından hareketle, Anayasa'daki esaslar çerçevesinde düzenlenmiş, bu bağlamda siyasi partilerin kapatılmasına ilişkin düzenlemeler de, Anayasa'nın 68 nci ve 69 ncu maddesindeki esaslar gözetilerek 2820 sayılı Siyasi Partiler Yasası'nda da (SPY) yer almıştır.

SPY'nda, siyasi partiler hakkında uygulanacak yaptırımlar;

- Devlet yardımından kısmen veya tamamen yoksun bırakılması

-Ve siyasi partinin kapatılması

olarak düzenlenmiştir.

SPY'nda Anayasaya paralel olarak yapılan düzenlemelere göre, bir siyasi partinin kapatılması, ancak Anayasa'daki yasaklara aykırılık durumunda ve üç nedenle olasıdır. SPY'nın 101 nci maddesindeki düzenlemelere göre;



- Bir siyasi partinin tüzük ve programının Devletin bağımsızlığına, ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne, insan haklarına, eşitlik ve hukuk devleti ilkelerine, millet egemenliğine, demokratik ve laik cumhuriyet ilkelerine aykırı olması, sınıf veya zümre diktatörlüğünü veya herhangi bir tür diktatörlüğü savunmayı ve yerleştirmeyi amaçlaması, suç işlenmesini teşvik etmesi,

- Bir siyasi partinin, Anayasanın 68 inci maddesinin dördüncü fıkrasına aykırı eylemlerin işlendiği odak haline geldiğinin Anayasa Mahkemesince tespiti,- Bir siyasi partinin, yabancı devletlerden, uluslararası kuruluşlardan ve Türk uyrukluğunda olmayan gerçek ve tüzel kişilerden maddi yardım alması,

durumlarında, siyasi parti hakkında kapatma kararı verilmesi gerekmektedir. Ancak belirtilen ilk iki durumda, kapatma yaptırımını yerine dava konusu eylemlerin ağırlığına göre, siyasi partinin almakta olduğu son yıllık devlet yardımı miktarının kısmen veya tamamen yoksun bırakılmasına karar verilebilmektedir.

Yukarıda belirtilen ikinci nedene dayanarak bir siyasi partinin kapatılması, ancak Anayasa'nın 68 nci maddesinin dördüncü fıkrasına aykırı eylemlerin odağı durumuna gelmesi koşuluna bağlıdır. Odak haline gelmiş sayılmak ise, Anayasa'nın 68 ve 69 ncu maddelerindeki düzenlemelerle aynı paralelde, SPY'nın 103 ncü maddesinde düzenlenmiştir.

SPY'nın "siyasi partilerle ilgili yasaklar" başlıklı dördüncü kısmının;

- Birinci bölümü, "amaçlar ve faaliyetlerle ilgili yasaklar" başlığını taşımaktadır. Bu bölüm tek maddeden oluşmakta olup, 78 nci maddede "demokratik devlet düzeninin korunması yönünden" öngörülen yasaklamalara yer verilmiştir.

- İkinci bölümü, "milli devlet niteliğinin korunması" başlığını taşımaktadır. Bu bölümde, bağımsızlığın korunmasına (md 79), devletin tekliğinin korunmasına (md 80), azınlık yaratılmasının önlenmesine (md 81), bölgecilik ve ırkçılık yasağına (md 82) ve eşitlik ilkesinin korunmasına (md 83) yönelik yasaklamalar gösterilmiştir.

- Üçüncü bölümü ise, "Atatürk ilke ve inkılaplarının ve laik devlet niteliğinin korunması" başlığını taşımaktadır. Bu bölümde ise, Atatürk ilke ve inkılaplarının korunması (md 84), Atatürk'e saygı (md 85), laiklik ilkesinin korunması ve halifeliğin istenemeyeceği (md 86), din ve dince kutsal sayılan şeyleri istismar yasağı (md 87), dini gösteri yasağı (md 88) ve Diyanet İşleri Başkanlığı'nı yerinin korunması (md 89) konusunda yasaklamalar açıklanmıştır.

### **3- Anayasa'nın 90/son maddesi çerçevesinde siyasi partiler hakkındaki kapatma yaptırımında uluslararası sözleşmelerin gözetilmesi**

Anayasa'nın 90 ncü maddesinin son fıkrasında, "yönteminde yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin uluslararası antlaşmalarla yasaların aynı

*konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda, uluslararası antlaşma hükümleri esas alınır” denilmektedir.*

1982 Anayasası'nın nitelemesine göre, Anayasa'nın 12 nci ila 74 ncü maddeleri arasında yer alan hakların hepsi “temel hak ve özgürlüklerden” olup, Anayasa'nın 68 nci ve 69 ncü maddelerinde siyasi haklar kapsamında düzenlenen siyasi partiler de, temel hak ve özgürlükler kapsamındadır. Aynı şekilde temel hak ve özgürlüklerin bir bölümünü konu alan İHAS'a göre, siyasi partiler İHAM'ın yorumlarıyla bu sözleşmenin 11 nci maddesi kapsamında temel hak ve özgürlükler içerisinde kabul edilmiştir.

Bu bağlamda SPY'nın öncelikle İHAS gözetilerek ve Anayasa hükümleri de İHAS'a göre yorumlanarak, siyasi partiler hakkındaki kapatma yaptırımının irdelenmesi gerekmektedir.

#### **4- Siyasi parti kapatma davalarının ve kapatma yaptırımının hukuksal niteliği**

Anayasa'nın 69 ncü maddesinin dördüncü fıkrası ile SPY'nın 98 nci maddesine göre, siyasi partilerin kapatılması Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın açacağı dava üzerine Anayasa Mahkemesi'nce kesin olarak karara bağlanmaktadır.

Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkındaki Yasa'nın 33 ncü maddesi gereğince, açılan bu davalar Ceza Muhakemesi Yasası hükümleri uygulanmak suretiyle, dosya üzerinde incelenerek kesin olarak karara bağlanmaktadır.

Kapatma davalarında Ceza Muhakemesi Yasası hükümlerinin uygulanması demek, bu davaların bir ceza davası ve yaptırımın da ceza hukuku kapsamında bir ceza olduğu anlamında değildir. Aksine, siyasi parti kapatma davaları, ceza davası olmayıp, kendine özgü nitelikte bir dava türü olduğundan, bu davalarda uygulanacak usul kurallarının açıklanması gereği duyulmuş ve maddi gerçeği araştırmak yönünden, siyasi partilerin lehine olarak bu davalarda Ceza Muhakemesi Yasası kurallarının uygulanacağı belirtilmiştir (Anayasa Mahkemesi'nin 22.6.2001 tarih ve 2/2 sayılı kararı). Bu düşünceden hareketle, siyasi parti kapatma davasına yönelik iddianame düzenlenmesinden önce, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nın hangi yetkileri kullanarak dava açabileceği de özel olarak SPY'nın 98 nci maddesinde gösterilmiştir.

Siyasi parti kapatma davalarının, ceza muhakemesi hukuku anlamında ceza davası olmaması, kapatmaya konu eylemlerin de ceza hukuku kapsamında suç olma zorunluluğunu gerektirmemektedir. Anayasa'nın 69 ncü maddesinin altıncı fıkrası ile SPY'nın 101 ve 103 ncü maddesindeki düzenlemelere göre, kapatmaya konu eylemlerin “sadece işlenmiş” olması yeterli olup, bu eylemlerin hükmen sabit olması koşulu da aranmamaktadır. Bu nedenle kapatmaya konu eylemler hakkında açılmış ve mahkûmiyetle sonuçlanmış davaların bulunmaması sonuca etkili değildir.

## **C- LAİKLİĞE AYKIRI EYLEMLERİN ODAĞI OLMAK DURUMUNDA SİYASİ PARTİ KAPATMA NEDENLERİNİN İRDELENMESİ**

### **1- Kapatma nedeninin hukuksal yönden irdelenmesi**

Kısaca “laikliğe aykırı eylemlerin odağı durumuna gelmek” olarak isimlendiren kapatma nedeni, Anayasa’nın 69 ncu maddesinin altıncı fıkrası yoluyla, 68 nci maddesinin dördüncü fıkrasında düzenlenmiş bulunmaktadır.

Ancak siyasi parti kapatma nedenlerinden birisi olan “laikliğe aykırı eylemlerin odağı olmak” olgusunun anayasal ve yasal düzenlemelerden hareketle değerlendirilmesine geçmeden önce laiklikten ne anlaşılması gerektiği, bu ilkenin Anayasa’da ve Anayasa Mahkemesi kararlarında ne şekilde yer aldığı hususlarında açıklama yapılmasında fayda bulunmaktadır.

Lâiklik, ortaçağ dogmatizmini yıkarak aklın öncülüğü, bilimin aydınlığı ile gelişen özgürlük ve demokrasi anlayışının, uluslaşmanın, bağımsızlığın, ulusal egemenliğin ve insanlık idealinin temeli olan bir uygar yaşam biçimidir. Çağdaş bilim, skolâstik düşünce tarzının yıkılmasıyla doğmuş ve gelişmiştir. Lâiklik, toplumların düşünsel ve örgütsel evrimlerinin son aşaması; ulusal egemenliğe, demokrasiye, özgürlüğe ve bilime dayanan siyasal, sosyal ve kültürel yaşamın çağdaş düzenleyicisidir. İnsanı kul olmaktan çıkarıp birey yapan, bireye kişiliğini geliştirmesi için özgür düşünce olanaklarını veren, bu yolla siyaset-din ve inanç ayrımını gerekli kılarak din ve vicdan özgürlüğünü sağlayan ilkedir. Dinsel düşünce ve değerlendirmelerin geçerli olduğu dine dayalı toplumlarda, siyasal örgütlenme ve düzenlemeler de dinsel niteliklidir. Lâik düzende ise din, siyasallaşmadan kurtarılır, yönetim aracı olmaktan çıkarılır, gerçek ve saygın yerinde tutularak kişilerin vicdanlarına bırakılır. Dünya işlerinin lâik hukukla, din işlerinin de (inanç ve ibadet çerçevesinde) kendi kurallarıyla yürütülmesi, çağdaş demokrasilerin dayandığı temellerden biridir. Bu bağlamda; laik devlet düzeninde kamusal düzenlemelerin kaynağı dinî kurallar olamaz ve bu düzenlemelerin dinî kurallara göre yapılması düşünülemez.

Demokratik ve lâik devlet, bireyler arasında inançlarına göre ayırım gözetemez. Herkes, dinini seçmekte, inançlarını açıklamakta, din ve vicdan özgürlüğü sınırları içerisinde serbesttir. Lâik bir toplumda, Devletin dinlerden birini tercih fikri, ayrı dinlere bağlı yurttaşların yasa önünde eşitliğine de aykırı düşer. Lâik ülkelerde, gerçek vicdan özgürlüğünden söz edilebilmesi, lâikliğin bu özgürlüğün de güvencesi olduğunu göstermektedir. Ayrıca devletin, her dinin mensuplarının kendi dinsel kurallarına tabi olarak yönetilmesini benimsemesi, çok hukukluğunun geçerlilik kazanması anlamındadır. Bu durum ise, devleti dışlayıcıdır ve dinler yönünden de ayrımcılık yaratmaktadır.

Laik düzende, devlet dinlere karşı tarafsız olup, devletin tarafsızlığı dinsel özgürlüklerin sınırsızlığı anlamında değildir. Devlet, hak ve özgürlüklerin korunması yönünden bu alanda düzenlemeler yapabilir ve sınırlamalar öngörebilir. Ancak bu

sınırlamalar yapılırken kuşkusuz, bir dinin korunması ya da baskılanması amaçlanmaz; demokratik toplum gereklerine göre hareket edilir.

Türkiye’de lâiklik ilkesinin uygulanması, kimi batılı ülkelerdeki lâiklik uygulamalarından farklıdır. Lâiklik ilkesinin, her ülkenin içinde bulunduğu koşullarla her dinin özelliklerinden esinlenmesi ve buna göre değişik nitelikleri ve uygulamaları ortaya çıkarması doğaldır. İslâm ve Hıristiyan dinlerinin farklı özellikleri gereği, ülkemizde ve batı ülkelerindeki uygulamalar farklı olmuştur. Kaldı ki, aynı dinî benimseyen batı ülkelerinde de lâiklik anlayışı ayrılıklar göstermiş, değişik ülkelerde ayrı ayrı yorumlandığı gibi aynı ülkede farklı dönemlerde, kimi kesimlerce kendi anlayışları ve siyasal tercihleri doğrultusunda değişik biçimde yorumlanabilmiştir. Yalnızca felsefi bir kavram olmayıp yasalarla yaşama geçirilerek hukuksal bir değer kazanan lâiklik, uygulandığı ülkelerin, dinsel, sosyal ve siyasal koşullarından etkilenmektedir. Tarihsel gelişiminin farklılığı nedeniyle Türkiye için ayrı bir özellik taşıyan lâiklik, Anayasa ile benimsenen ve korunan bir ilkedir.

Bu bağlamda Türkiye’deki siyasal İslamı esas alan partiler ile Avrupa’daki Hıristiyan Demokrat Partiler arasında hiçbir benzerlik bulunmamaktadır. Türkiye’de siyasal İslam, yalnızca kişi ile Tanrı arasındaki alanla sınırlı kalmayarak, devlet ve toplum kurallarını da düzenleme iddiasındadır. Siyasal İslam’ın temel düsturu şeriatır. İslam şeriatı kişinin inanç dünyasına ilişkin kurallar kadar dünyevi yaşamını ve bunun ötesinde devlet ve toplum yaşamını da düzenleyen, bu kuralları Tanrı buyruğu olarak kabul edip değiştirilmesi bir yana tartışılmasını bile yasaklayan kurallar bütünüdür. Bu nedenle siyasal İslam ve onun anayasası niteliğindeki şeriat demokratik değil, totaliterdir. Siyasal İslam demokrasiyi bir araç, şeriatı da bir amaç edindiği için demokrasinin kendisini korumaya ilişkin kural ve kurumlarının takibinden kurtulmak için kaynağını da yine şeriat düzeninden alan takiyye yöntemini kullanmaktadır.

Türkiye Cumhuriyeti’nin ve çağdaş demokrasilerin en önemli yapı taşlarından olan lâiklik ilkesi ile devletin akla ve bilim kurallarına göre kurumsallaşması amaçlanmıştır. Laik devlet, ilkelerine, hükümet icraat ve prensiplerini, kanun ve nizamlarını dini kayıt ve düşüncelerle bağlı olmayarak doğrudan doğruya bilimin verilerinden yararlanarak, kişi ve toplum gereksinmelerini göz önünde bulundurarak oluşturur. Dini kurallar Devlet yönetim ve prensiplerinden tamamen ayrılır ve kişilerin vicdanlarında yerini bulur. Karşılıklı saygı, hoşgörü ve anlayışa katkıda bulunan lâiklik, ulusal birliğin de temelini oluşturmuştur. Batı aydınlanmasının da temeli olan lâikliğin, insana, dine saygısı, dinî kendi yerinde tutan anlayışı, aklın ve bilimin öncülüğünde çağdaşlaşmayı gerçekleştirmiştir. Oysa tarih, dini kural ve prensiplerle yönetilen hiçbir ülkede demokrasinin ve tüm insanlığın ortak kazanımları olan temel hak ve özgürlüklerin yaşama geçirildiğine tanıklık etmemiştir. Demokrasinin ve çağdaşlığın temeli olan demokratik ve laik Cumhuriyet sayesinde Türk insanı ümmetten ulusa, kulluktan yurttaşlığa, geçebilmiştir.

Lâiklik ilkesinin kabulüyle, dogmatizmin katı ve değişmez kalıpları yerine akla ve bilime dayanan değerler geçmiş, dinsel duygular sahibinin vicdanında dokunulmaz yerini almıştır. Değişik inançlara sahip olanlar, inançlarına sağlanan

güvence sayesinde birlikte yaşama gereğini benimseyerek devletin kendilerine karşı eşit yaklaşımından güven duymuşlardır. Böylece, iç barış sağlanarak vatandaşlar, ulus bilinciyle, Türkiye Cumhuriyeti'ni kuran Türk Ulusu'nun bireyleri olmuşlardır. Hukuk devleti ve hukukun üstünlüğü ilkesi, gücünü lâiklikten almış, milliyetçilik ilkesi lâiklikle tamamlanmış, Türk Devrimi lâiklikle anlam kazanmıştır. Anayasa'da da bu ilkenin değiştirilemeyeceği öngörülmüştür. Lâiklik, devlet etkinliklerinde dinin, bilimin yerine geçmesini önleyerek çağdaşlaşmayı hızlandırmıştır.

Devlete, dinsel konularda denetim ve gözetim hakkı tanınması, din ve vicdan özgürlüğünün, demokratik toplum düzeninin gereklerine aykırı bir sınırlama sayılamaz. Devlet-din özdeşliğinin yol açtığı zararlar lâiklikle önlenmiş, çağdaş uygarlık yolu lâiklik ilkesiyle açılmış, bağımsız bir hukuk kurumu olarak yeni yapısına kavuşmuştur. Demokrasiye geçişin de aracı olan lâiklik, Türkiye'nin yaşam felsefesidir. Lâik devlette, kutsal din duyguları politikaya, dünya işlerine, hukuksal düzenlemelere kesinlikle karıştırılmaz. Bu tür düzenlemeler, dinsel gerekler ve düşüncelerle değil, bilimsel verilerden yararlanılarak kişi ve toplum gereksinimlerine göre yapılır<sup>1</sup>.

Laiklik ilkesi; 5 Şubat 1937 tarih ve 2115 sayılı Yasa ile Türkiye Cumhuriyeti'nin nitelikleri arasında yer almıştır. Laik devlet ilkesinin cumhuriyetin temel nitelikleri arasında yer verilmesine 1961 ve 1982 Anayasalarında devam edilmiş ve her iki Anayasa laiklik ilkesini sıkı bir korumaya almıştır.

Laiklik, Türkiye Cumhuriyeti'nin en temel özelliğidir. Devlet düzenini yansıtan anayasa ve dolayısıyla hukuk düzeni, laiklik ilkesine göre biçimlenmiştir. Bu durum, Anayasa'nın başlangıç bölümünde ve birçok maddesinde ifade edilmiştir.

1982 Anayasa'sının, Başlangıç kısmının 7. paragrafında: "*Hiçbir faaliyetin Türk milli menfaatlerinin, Türk varlığının, Devleti ve ülkesiyle bölünmezliği esasının, Türklüğün tarihi ve manevi değerlerinin, Atatürk milliyetçiliği, ilke ve inkılâpları ve medeniyetçiliğinin karşısında korunma göremeyeceği ve lâiklik ilkesinin gereği olarak kutsal din duygularının, Devlet işlerine ve politikaya kesinlikle karıştırılmayacağı*" ifadesine yer verilerek, laiklik

ilkesinin, anayasanın dayandığı temel değer ve prensiplerden biri olduğu ilan edilmiş, kutsal din duygularının devlet işlerine ve politikaya karıştırılmayacağı belirtilmiştir.

Anayasanın 176. maddesi göre, Anayasa metnine dâhil olan ve uygulanabilirlik açısından diğer maddelerden bir farkı bulunmayan Başlangıç bölümü

---

<sup>1</sup> Anayasa Mahkemesi'nin 16.1.1998 günlü ve 1/1 sayılı kararı.

<sup>2</sup> AMK, E.1988/64, E.1990/2, E. 1988/62, E. 1990/3.

Anayasa Mahkemesinin ifadesiyle “*Anayasanın dayandığı temel görüş ve ilkeleri içermekle Anayasa maddelerinin amacını ve yönünü belirleyen bir kaynak*”tır.<sup>2</sup>

Laiklik ilkesi, Anayasa’nın 4. maddesine göre “*değiştirilemez ve değiştirilmesi teklif edilemez*” vasfa sahip 2. maddede Cumhuriyetin nitelikleri arasında da sayılmıştır.

Anayasanın 2. maddesinde, “*Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, milli dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk Devletidir.*” hükmüne yer verilmiştir.

Ancak Başlangıç Kısım 7. paragraf dikkate alındığında laikliğin sadece cumhuriyetin niteliklerinden biri olmanın ötesinde cumhuriyetin temeli olduğu anlaşılır.

Laiklik 2. maddenin gerekçesinde şöyle açıklanmaktadır “*Hiçbir zaman dinsizlik anlamına gelmeyen laiklik, her ferdin istediği inanca, mezhebe sahip olabilmesi, ibadetini yapabilmesi ve dini inançlarından dolayı diğer vatandaşlardan farklı bir muameleye tabi kılınmaması anlamına gelir.*” Görülüyor ki gerekçede vurgu yapılan laikliğin “dinsizlik” olarak yorumlanamayacağı, başka bir ifadeyle laikliğin toplumsal ilişkilerin manevi değerlerden soyutlanmasını gerektirmediğidir.

Anayasanın 6. maddesinde yer alan “Egemenlik, kayıtsız şartsız Milletindir.”, “Egemenliğin kullanılması, hiçbir surette hiçbir kişiye, zümreye veya sınıfa bırakılamaz. Hiçbir kimse veya organ kaynağını Anayasadan almayan bir Devlet yetkisi kullanamaz.” hükümleriyle egemenliğin ilahi değil beşeri bir iradeden kaynaklandığını ifade edilerek laikliğe vurgu yapılmaktadır. Yasama yetkisi, Ulus adına TBMM’nin olup; yürütme yetki ve görevi ise Anayasa ve yasalara uygun olarak kullanılarak yerine getirilir. Bu anlamda, Ulus devlette, kaynağını bizatihi dinden alan bir yetki kullanılamaz ve böyle bir görev yerine getirilemez.

Laikliğin bir başka gerekliliği olan eşitlik ilkesi Anayasa 10. maddede şöyle ifade edilmiştir: “ Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefî inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir... Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınmaz.”

11 nci maddede Anayasa hükümlerinin herkesi bağladığı, 12. maddede ise temel hak ve özgürlüklerin kişinin topluma, ailesine ve diğer kişilere karşı ödev ve sorumluluklarını da içerdiği hükme bağlanmıştır.

Anayasa’nın 13 ncü maddesine göre, temel haklar da sınırlama yapılırken, bu sınırlamalar demokratik toplum düzeninin ve laik Cumhuriyetin gereklerine ve de ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.

---

Anayasa 14. madde 1. fıkrasında yer alan “*Anayasada yer alan hak ve hürriyetlerden hiçbiri, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmayı ve insan haklarına dayanan demokratik ve laik Cumhuriyeti ortadan kaldırmayı amaçlayan faaliyetler biçiminde kullanılamaz.*” hükmü ile temel hak ve özgürlüklerin kötüye kullanılmasının hiçbir koşulda koruma göremeyeceği, bu yolla laik Cumhuriyeti ortadan kaldırmayı amaçlayan faaliyetlere girişilemeyeceği öngörülmüştür.

Anayasanın “Din ve vicdan hürriyeti” başlıklı 24. maddesi 1. fıkrasında “*Herkes, vicdan, dini inanç ve kanaat hürriyetine sahiptir.*” cümlesiyle din ve vicdan özgürlüğü tanınmış, ikinci fıkrada “*14 üncü madde hükümlerine aykırı olmamak şartıyla ibadet, dini âyin ve törenler serbesttir*” ifadesiyle dinin uygulama kısmına bir sınırlama getirilmiştir. Maddenin 3. fıkrasında “*Kimse, ibadete, dini âyin ve törenlere katılmaya, dini inanç ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz; dini inanç ve kanaatlerinden dolayı kınanamaz ve suçlanamaz.*” denilerek dini inanç ve kanaat özgürlüğü düzenlenmiştir. Maddenin 5. fıkrasında ise “*Kimse, Devletin sosyal, ekonomik, siyasi veya hukuki temel düzenini kısmen de olsa, din kurallarına dayandırma veya siyasi veya kişisel çıkar yahut nüfuz sağlama amacıyla her ne suretle olursa olsun, dini veya din duygularını yahut dince kutsal sayılan şeyleri istismar edemez ve kötüye kullanamaz*” hükmü öngörülerek dinin ve dini duyguların siyasi amaçlara alet edilmesi yasaklanmıştır. Bu yasakla amaçlanan; dinin ve din duygularının şahsi veya siyasi nüfuz elde etmek amacıyla dinin aldatma aracı haline getirilmesinin önlenmesidir.

Anayasa’nın 26 ncı maddesinde düzenlenen düşünce özgürlüğü ile 34 ncü maddesinde düzenlenen toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı da, başkalarının hak ve özgürlüklerini korumak amacıyla yasayla sınırlanabilmektedir. Bu bağlamda laik düzenin ortadan kaldırılmasına dayalı olarak başkalarının hak ve özgürlüklerini korumaya dayanarak, yasayla bu özgürlükle sınırlanabilecektir.

Anayasa’nın 42 nci maddesi uyarınca, eğitim ve öğretim Atatürk ilke ve devrimleri doğrultusunda, çağdaş bilim ve eğitim esaslarına göre yerine getirilebilir ve eğitim ve öğretim özgürlüğü Anayasaya sadakat borcunu ortadan kaldırmaz.

Anayasanın 58 nci maddesinde gençlerin pozitif bilim ve Atatürk ilke ve devrimleri çerçevesinde yetiştirileceği, 130 ncu maddesinde ise yükseköğretimde çağdaş eğitim ve öğretim esaslarına dayanan bir düzen içerisinde bilimsel ilkelere uygun olarak eğitim, öğretim ve araştırmalar yapılabileceği öngörülmüştür.

Anayasanın 174. maddesinde, Türkiye Cumhuriyetinin laiklik niteliğini koruma amacını güden devrim yasalarının hükümlerinin, Anayasaya aykırı olduğu şeklinde anlaşılacağı ve yorumlanmayacağı belirtilmiştir.

1961 Anayasası’nın 153. maddesi, 1982 Anayasası’na 174. madde olarak alınmış, ayrıca 1982 Anayasası’nın Başlangıcıyla kimi maddelerinde açıkça yer verilerek laiklik anlayışı benimsenmiştir. Bu nedenle Anayasa Mahkemesi gerek 1961 Anayasası gerekse 1982 Anayasası döneminde birçok kararında ayrıntılıyla

açıkladığı laiklik ilkesinin anayasal düzenin temeli ve Anayasa’da benimsenmiş bütün temel ilkelere egemen bir düşünce olduğunu belirtmiş, laikliğin koruması yönünde son derece hassas davranmıştır<sup>3</sup>.

Kararlarda ilk göze çarpan unsur batı dünyasından alınan laiklik kavramının Türkiye’de farklı bir anlam taşıması bu nedenle farklı bir uygulama şeklinin gerekliliğidir. Uygulama farklılığı ülkelerin içinde buldukları özgün şartlar, Türkiye Cumhuriyeti’nin kurulmasında laikliğin önemi, modern devlet yaratma sürecinde laikliğin rolü ya da İslam dininin öznel yapısı ile gerekçelendirilmiştir;

“Her şeyden önce şurasını belirtmelidir ki, laiklik ilkesi din ve Devlet ilişkilerini düzenleyen bir ilke olması nedeniyle, her ülkenin içinde bulunduğu ve her dinin bünyesinin oluşturduğu koşullar arasındaki ayrılıkların, laiklik anlayışında da ortaya ayrımlar çıkarması zorunlu bir sonuçtur.”<sup>4</sup>

“Türkiye’de laiklik ilkesinin uygulanması, rejimleri değişik kimi batılı ülkelerdeki laiklik uygulamalarından farklıdır. Laiklik ilkesinin, her ülkenin içinde bulunduğu koşullarla her dinin özelliklerinden esinlenmesi, bu koşullarla özellikler arasındaki uyum ya da uyumsuzlukların laiklik anlayışına da yansiyarak değişik nitelikleri ve uygulamaları ortaya çıkarması doğaldır.”<sup>5</sup>

“İslamlık bireylerin yalnız vicdanlarına ilişkin olan dinî inanç bölümünü düzenlemekle kalmamış, aynı zamanda bütün toplum ilişkilerini, devlet faaliyetlerini ve hukuku da tanzim etmiştir”<sup>6</sup>

Anayasa Mahkemesi değişik kararlarında tekrar ettiği laiklik anlayışını şöyle açıklamaktadır:<sup>7</sup>

1- Dinin devlet işlerinde etkili ve egemen olmaması,

2- Dinin, bireyin manevi yaşamına ilişkin olan dini inanç bölümünde, aralarında ayırım gözetilmeksizin, sınırsız bir özgürlük tanınarak dinlerin anayasal güvence altına alınması,

3- Dinin, bireyin manevi yaşamını aşarak toplumsal yaşamı etkileyen eylem ve davranışlara ilişkin bölümlerinde, kamu düzenini, güvenliğini ve yararını korumak

---

<sup>3</sup> 20.5.1971 günlü, 7/1 sayılı; 21.10.1971 günlü, 53/76 sayılı; 3.7.1980 günlü, 19/48 sayılı; 25.10.1983 günlü, 2/2 sayılı; 4.11.1986 günlü, 11/26 sayılı; 7.3.1989 günlü, 1/12 sayılı; 9.4.1991 günlü 36/8 sayılı; 2.2.1996 günlü, 15/5 sayılı; 16.1.1998 günlü ve 1/1 sayılı; 22.6.2001 günlü ve 2/2 sayılı.

<sup>4</sup> AMK., E. 1970/53, K. 1971/76, k.t.21.10.1971.

<sup>5</sup> AMK., E. 1989/1, K. 1989/12, k.t.7.3.1989.

<sup>6</sup> AMK., E. 1995/17, K. 1995/16, k.t.21.06.1995.

<sup>7</sup> AMK., E. 1989/1, K. 1989/12, k.t.7.3.1989; E. 1995/17, K. 1995/16, k.t.21.06.1995.



amacıyla sınırlamalar yapılması ve dinin kötüye kullanılmasının ve sömürülmesinin yasaklanması,

4- Kamu düzeninin ve haklarının koruyucusu sıfatıyla, dinsel hak ve özgürlükler konusunda devlete denetim yetkisi tanınması.

Görülüyor ki Anayasa Mahkemesi din ile devletin birbirinden ayrılmasını laikliğin gereği saymıştır: “Hukuki yönden, klasik anlamda laiklik, din ve Devlet işlerinin birbirinden ayrılması anlamına gelmektedir. Ayrılık, dinin Devlet işlerine, Devletin de din işlerine karışmaması biçimindedir. ...”<sup>8</sup>

“Devlete, dinsel konularda denetim ve gözetim hakkı tanınması, din ve vicdan özgürlüğünün demokratik toplum düzeninin gereklerine aykırı bir sınırlama sayılamaz.”<sup>9</sup>

“Laik düzende özgün bir sosyal kurum olan din, devlet kuruluşuna ve yönetimine egemen olamaz” “... sınırsız, denetimsiz bir din hürriyeti ve bağımsız bir dini örgütlenme anlayışının ülkemiz için pek ağır tehlikelerle yüklü olduğu uzak ve yayın tarihi tecrübelerle anlaşılmıştır. Bu nedenlerle Anayasakoyucu, mabedin ve din işleriyle uğraşan kimselerin özerkliği veya bağımsızlığı biçiminde sınırsız ve Devlet denetimi dışında kalan bir din hürriyeti anlayışının Anayasa’da kabul edilen laiklik düzeni ve ilkelerine uygun görmemiştir”<sup>10</sup>

Temel hak ve özgürlükler açısından konuya yaklaştığımızda Anayasa Mahkemesi’nin, devlet yönetiminde din kurallarından esinlenilmemesi gerektiği biçimindeki en geniş laiklik anlayışına bağlı kaldığını görüyoruz:

“laik devlette, kutsal din duyguları politikaya, dünya işlerine, hukuksal düzenlemelere kesinlikle karıştırılamaz. Bu tür düzenlemeler, dinsel gerekler ve düşüncelerle değil, bilimsel verilerden yararlanılarak kişi ve toplum gereksinimlerine göre yapılır.... Dinsel kurallardan arındırılmış, akla ve bilime dayanan, dinsel inancı kişilerin vicdanlarına bırakan laik devlette, hukuk düzeninin dinsel gereklerle sağlanıp sürdürülmesi benimsenemez.... Yasalar dine dayanamaz ve bağlanamaz. Yasalar ilkelerini dinden değil, yaşamdan ve hukuktan almazlarsa hukuk devleti niteliği zedelenir. Yasalar dinsel temele oturtulamaz.”<sup>11</sup>

“Anayasa’daki laiklik ilkesine ... karşı eylemlerin demokratik bir hak olduğu savunulamaz. anayasal ayrıcalığa sahip laiklik ilkesi, demokrasiye aykırı olmadığı gibi tüm hak ve özgürlüklerin de bu temel ilke ele alınarak değerlendirilmesi zorunludur.... laiklik ilkesine özel bir önem ve üstünlük tanıyan Anayasa, özgürlüklere

<sup>8</sup> AMK., E. 1970/53, K. 1971/ 76, k.t.21.10.1971

<sup>9</sup> AMK., E.1989/1, K. 1989/12, k.t.7.3.1989

<sup>10</sup> AMK., E.1995/17, K. 1995/16, k.t.21.06.1995

<sup>11</sup> AMK., E.1989/1, K. 1989/12, k.t. 7.3.1989; E.1990/36, K. 1991/8, k.t. 9.4.1991.

karşı laiklik ilkesini özenle korumayı amaçlamış ve bu ilkenin özgürlüklere kısırdırılmasına olanak tanımamıştır.”<sup>12</sup>

“Türk Ulusu’nun yücelmesi bakımından laikliğin Anayasa’da öngörülen kimi sınırlamaları zorunlu kılan bir neden, Anayasa’da benimsenmiş bütün temel ilkelere egemen bir düşünce olduğu yinelenerek ortaya konulmuştur.”<sup>13</sup>

“... laiklik karşıtı beyan ve davranışlarıyla, demokratik hak ve özgürlükleri, demokrasiyi ortadan kaldıracak olan şeriat düzeninin getirilmesi için araç olarak kullandıkları anlaşılmalıdır. Bu tür davranışların, . . . korunmaları olanaksızdır”<sup>14</sup>

Bu tavır laiklikle Cumhuriyet’in diğer nitelikleri arasında ilişki kuran Mahkeme kararlarında açıkça görülmektedir.

“Demokratik düzen, dinsel gerekleri egemen kılmayı amaçlayan şeriat düzeninin karşıtıdır. Dinsel gereklere yönetimde ağırlık veren bir düzenleme demokratik olamaz. Demokratik devlet ancak laik devlettir”<sup>15</sup>

“Hukuk Devleti, hukukun üstünlüğü ilkesi gücünü laiklikten almış, milliyetçilik ilkesi laiklikle tamamlanmış, Türk Devrimi laiklikle anlam kazanmıştır.”<sup>16</sup>

“Laikliğin, Türk Devrimi’nin, Cumhuriyetin özü ve ulusal yaşamın temeli olduğu bir gerçektir.”<sup>17</sup>

“Gerçekte laiklik din-devlet işleri ayrılığı biçiminde daraltılamaz. Boyutları daha büyük, alanı daha geniş bir uygarlık, özgürlük ve çağdaşlık ortamıdır. Türkiye’nin modernleşme felsefesi, insanca yaşama yöntemidir, insanlık idealidir.”<sup>18</sup>

“Laiklik, orta çağ dogmatizmini yıkarak aklın öncülüğü, bilimin aydınlığı ile gelişen özgürlük ve demokrasi anlayışını, uluslaşmanın, bağımsızlığın, ulusal egemenliğin ve insanlık idealinin temeli kılan bir uygar yaşam biçimidir. Çağdaş bilim, skolâstik düşünce tarzının yıkılmasıyla doğmuş ve gelişmiştir”<sup>19</sup>

---

<sup>12</sup> AMK., E:1989/1, K. 1989/12, k.t. 7.3.1989

<sup>13</sup> AMK., E. 1989/1, K. 1989/12, k.t. 7.3.1989

<sup>14</sup> AMK., E.1997/1 K.1998/1, k.t. 16.1.1998

<sup>15</sup> AMK., E:1989/1, K. 1989/12, k.t. 7.3.1989

<sup>16</sup> AMK., E:1989/1, K. 1989/12, k.t. 7.3.1989

<sup>17</sup> AMK., E. 1989/1, K. 1989/12, k.t.7.3.1989

<sup>18</sup> AMK., E.1989/1, K.1989/12, k.t. 7.3.1989

<sup>19</sup> AMK., E.1989/1, K.1989/12, k.t.7.3.1989

“Devlete egemen ve etkin güç, dinsel kurallar ve gerekler değil, akıl ve bilimdir. Din, kendi alanında, vicdanlardaki yerinde, Tanrı-insan arasındaki inanış olgusudur. Kişinin iç inanç dünyasının düzenleyicisi olan dinin, devlet işlerinde söz sahibi ve çağdaş değerlerle, hukukun yerine geçerek yasal düzenlemelerin kaynağı ve dayanağı olması düşünülemez.”<sup>20</sup>

“Çağdaşlaşmayı hızlandıran ve Türk Devrimi’nin kaynağı olan laiklik ilkesi toplumun akıl ve bilim dışı düşüncelerle yargılardan uzak kalmasını amaçlar”<sup>21</sup>

Bu açıklamalardan sonra, “laikliğe aykırı eylemlerin odağı olmak” olgusunun anayasal ve yasal düzenlemelerden hareketle değerlendirilmesi gerekmektedir.

Anayasa’nın 68 nci maddesinin dördüncü fıkrasına göre “*siyasi partilerin tüzük ve programları ile eylemleri, ... insan haklarına, eşitlik ve hukuk devleti ilkelerine, millet egemenliğine, demokratik ve lâik Cumhuriyet ilkelerine aykırı olamaz; sınıf veya zümre diktatörlüğünü veya herhangi bir tür diktatörlüğü savunmayı ve yerleştirmeyi amaçlayamaz; suç işlenmesini teşvik edemez.*” Belirtilen bu kurallara aykırı eylemlerin odağı durumuna gelmek kapatma nedenidir.

Anayasa’nın 68 nci ve 69 ncu maddelerine göre, siyasi partiler demokratik hayatın vazgeçilmez unsurlarından olup, çalışmaları ve faaliyetleri demokrasi esaslarına aykırı olamaz.

Anayasa ile kastedilen demokrasi, kuşkusuz çoğulcu ve laik demokrasidir. Anayasa ve yasaların Atatürk’e, Atatürk ilke ve devrimlerine, Atatürk milliyetçiliğine özel önem vermesi ise, konumuz yönünden kuşkusuz Atatürk’ün bir İslam toplumunda ilk kez şeri düzeni ortadan kaldırıp laik hukuk düzenine dayalı Ulus devlet olan Türkiye Cumhuriyeti’nin kurucusu ve simgesi olmasıdır. Laikliğe aykırılığın odaklığı irdelenirken, Atatürk’e yönelik saldırı ve eylemler özellikle bu yönüyle ele alınmalıdır.

SPY’da laikliğin korunmasına özel önem vererek bu konuda düzenlemeler getirmiştir.

Buna ilişkin olarak :

Yasanın 3 üncü maddesinde siyasi partilerin çağdaş medeniyet düzeyine ulaşmayı amaç edinmeleri hükme bağlanmış, 4 ncü maddesinde ise demokratik siyasi hayatın vazgeçilmezi olan siyasi partilerin, Atatürk ilke ve devrimlerine ve Anayasa’daki demokrasi esaslarına bağlı olarak çalışmaları gerektiği belirtilmiştir.

SPY’nın 78 nci maddesi uyarınca siyasi partiler, Türkiye Devletinin Cumhuriyet olan şeklini; Anayasanın başlangıç kısmında ve 2 nci maddesinde

---

<sup>20</sup> AMK., E.1989/1, K.1989/12, k.t. 7.3.1989

<sup>21</sup> AMK., E.1989/1, K.1989/12, k.t.7.3.1989

belirtilen esaslarını; egemenliğin kayıtsız şartsız Türk Milletine ait olduğu ve bunun ancak, Anayasanın koyduğu esaslara göre yetkili organları eliyle kullanılabileceği esasını; hiçbir kimse veya organın, kaynağını Anayasadan almayan bir devlet yetkisi kullanamayacağı hükmünü değiştirmek; Türk Devletinin ve Cumhuriyetin varlığını tehlikeye düşürmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, dil, ırk, renk, din ve mezhep ayrımı yaratmak veya sair herhangi bir yoldan bu kavram ve görüşlere dayanan bir devlet düzeni kurmak amacını güdemezler veya bu amaca yönelik faaliyette bulunamazlar, başkalarını bu yolda tahrik ve teşvik edemezler. Yine bu maddeye göre, bölge, ırk, belli kişi, aile, zümre veya cemaat, din, mezhep veya tarikat esaslarına dayanamaz veya adlarını kullanamazlar. Herhangi bir tür diktatörlüğü savunmayı ve yerleştirmeyi amaçlayamazlar ve bu amaca yönelik faaliyette bulunamazlar. Anayasanın hiçbir hükmünü, Anayasada yer alan hak ve hürriyetleri yok etmeye yörelilik bir faaliyette bulunma hakkını verir şekilde yorumlayamazlar.

SPY'nın 81 nci maddesine göre dini kültür veya mezhep farklılığına dayalı azınlıklar bulunduğunu ileri süremeyecekleri gibi; 83 ncü madde hükmü gereğince felsefi inanç, din ve mezhep ayrımı gözetilmeksizin herkesin yasa önünde eşit olduklarına aykırı amaç güdemezler ve faaliyette bulunamazlar.

Siyasi partiler SPY'nın 84 ncü ila 89 ncu maddeleri uyarınca; Türkiye Cumhuriyeti'nin laiklik niteliğini koruma amacı güden devrim yasalarına aykırı amaç güdemezler ve faaliyette bulunamazlar. Türk Ulusu'nun Kurtarıcısı, Türkiye Cumhuriyetinin kurucusu Atatürk'ün şahsiyet ve faaliyetlerini veya hatırasını kötülemek veya küçük düşürmek amacını güdemez ve buna yol açabilecek davranış ve faaliyetlerde bulunamazlar. Türkiye Cumhuriyetinin laiklik niteliğinin değiştirilmesi ve halifeliğin yeniden kurulması amacını güdemez ve bu amaca yönelik faaliyetlerde bulunamazlar. Devletin sosyal veya ekonomik veya siyasi veya hukuki temel düzenini, kısmen de olsa dini esas ve inançlara uydurmak amacıyla veya siyasi amaçla veya siyasi menfaat temin ve tesis eylemek maksadıyla dini veya dini hissiyatı veya dince mukaddes tanınan şeyleri alet ederek her ne suretle olursa olsun propaganda yapamaz, istismar edemez veya kötüye kullanamazlar. Siyasi partiler, herhangi bir şekilde dini tören ve ayin tertiplemez veya parti sıfatıyla bu gibi tören ve ayinlere katılamazlar. Dini bayramlar, ayinleri ve cenaze törenlerini parti gösterilerine ve propagandalarına vesile yapamazlar.

Bu çerçevede Türkiye Cumhuriyeti yönünden olmazsa olmaz değer taşıyan laiklik ilkesini korumak amacıyla getirilen düzenlemelere, siyasi partiler uymak; hatta laikliği pekiştirici iş ve işlemlerde bulunmak durumundadırlar. Bu cümleden olarak; siyasi partilerin Anayasa'da tarif edilen laiklik ilkesinin içeriğini boşaltmaya, değiştirmeye yönelik düşünce açıklamaları, insan haklarına, eşitlik ve hukuk devleti ilkelerine, ulus egemenliğine, demokratik ve laik Cumhuriyet ilkesine aykırı eylemlerde bulunmaları, yine herhangi bir tür diktatörlüğü/totalitarizmi savunarak, bu çerçevede suç işlenmesini özendirmeleri de temel de laikliğe aykırılık oluşturmaktadır. Şöyle ki, laiklik ilkesi, çoğulcu demokratik düzenin olmazsa olmaz koşuludur. Çoğulcu demokrasi de ise, egemenliğin kaynağı Tanrı değil, Ulustur. Çoğulcu demokrasi, insan haklarını ve eşitlik ilkesini koruyan ve içselleştiren bir hukuk devletinin varlığını da gerektirir. Şeriat, din egemenliği ve totalitarizm boyutu

nedeniyle, ayrıca buna ulaşmak için mevcut düzene aykırı ve suç teşkil eden eylemlerin işlenmesi de bu çerçevede değerlendirilmektedir. Bu konuların biri, bir kaç ya da hepsine aykırı eylemlerin odağı olmak, sonuçta laikliğe aykırı eylemlerin odağı olmak anlamındadır.

Bir siyasi partinin laikliğe aykırı eylemlerin odağı olması ise, Anayasa'nın 69 ncu maddesinin altıncı fıkrası ve SPY'nın 101 nci maddesi gereğince, kapatma nedenidir. Tarihi deneyimleri nedeniyle laiklik ilkesi, Türkiye için çok özel bir öneme sahiptir ve bu konuda Türkiye'nin takdir hakkı da geniştir. Takdir hakkının genişliği, temel hak ve özgürlükler alanındaki sınırlamaların en dar anlamıyla yorumlanması gerektiği yolundaki İHAM görüşüne aykırılık oluşturmamaktadır. Bu nedenden dolayı bir siyasi partinin kapatılması, İHAS'ın 11 nci maddesinin ikinci fıkrası kapsamındaki yasal amaçlara uygundur. Laiklik kavramı, Avrupa kamu düzeni içerisinde de koruma görmektedir. Bu bağlamda şeriat ta Avrupa kamu düzeniyle bağdaşmamaktadır(RP/Türkiye Kararı). Avrupa kamu düzeni içerisinde yer alan Türkiye yönünden, açıklanan kapatma nedeni, hem bu bütünün parçası olmasının, hem de ayrıca kendi hukuk düzeninin bir gereğidir.

## **2- Kapatma yaptırımına konu eylemler ve siyasi partiye isnat edilebilirliği**

Bir siyasi partinin, laikliğe aykırı eylemlerin odağı durumuna gelmesi ve bu nedenle kapatılabilmesi için, bu eylemlerin, Anayasa'nın 69 ncu maddesinin altıncı fıkrası ve SPY'nın 103 ncü maddesine göre;

- Bu eylemlerin, o partinin üyelerince yoğun bir biçimde işlenmesi ve bu durumun da, o partinin büyük kongre veya genel başkan veya merkez karar veya yönetim organları veya Türkiye Büyük Millet Meclisindeki grup genel kurulu veya grup yönetim kurulunca zımnen veya açıkça benimsenmesi,

- Ya da bu eylemlerin, doğrudan doğruya anılan parti organlarınca kararlılık içinde işlenmesi,

gerekmektedir.

Bir siyasi partinin kapatılmasını gerektiren eylemlerin, aleniyet kazanmış, belli bir konuyu ihtiva etmesi yeterli olup, ceza hukuku kapsamında mutlaka suç olarak düzenlenmiş ve bu konudaki davaların da mahkumiyetle sonuçlanmış olması gerekmemektedir. Ancak eylem aynı zamanda ceza hukuku kapsamında suç olarak düzenlenmiş ise, bu konuda ceza mahkemesindeki davaların sonuçlanmasını beklemeye gerek bulunmamaktadır. Ceza mahkemesinde sonuçlanarak kesinleşen davalarda verilen kararlar ise, sadece eylemin kesin olarak işlenmemiş olduğu veya işlenmiş olduğu yönündeki tespitler yönünden bağlayıcıdır.

Siyasi partiler, demokratik bir rejimde hak ve özgürlüklerden en çok yararlanması gereken örgütlerdir. Bu durum siyasi partiler için daha geniş bir faaliyet

alanını ortaya çıkarmaktadır. Geniş faaliyet alanının bulunması demek ise, siyasi partilerin eylemleri için farklı bir değerlendirme yapılmasını gerektirmektedir.

Siyasi partinin geniş hareket sahasının bulunması, ona isnat edilen eylem aynı zamanda suç teşkil ediyorsa, toplum ve hukuk düzeni yönünden kınanan bu davranışın, siyasi parti yönünden kınanmayarak hukuka uygun değerlendirilmesini gerektirmez. Ancak toplum ve hukuk düzeni tarafından açıkça kınanmayan ve suç olarak düzenlenmeyen davranış ve eylemlerin, daha çok hak ve özgürlüklere sahip olan siyasi partiler yönünden kapatma davasına konu edilebilmesi, çok özel ve sınırlı durumlarda söz konusudur ki, bunlar da Anayasa'nın 68 nci maddesinin 4 ncü fıkrasına ve İHAS'ın 11 nci maddesinin ikinci fıkrasına uygun nitelikteki, yoğunluk ve kararlılıkla işlenen eylemlerdir.

Hukuk düzeninin suç olarak öngörmediği eylem, bu eylemin bir siyasi parti tarafından veya siyasi parti aracı kılınmak yoluyla işlenmesi durumunda, yarattığı ve kaçınılmaz olarak yaratacağı sonuçları gözetildiğinde, siyasi parti için yasaklama gerektirebilir. Eylemin suç olarak düzenlenmemesi, o eylemin hiçbir biçimde kınanamaması sonucunu doğurmaz.

Kaldı ki Anayasa'nın 68 nci maddesinin dördüncü fıkrasına dayanan ve bu fıkrayı açıklayarak siyasi partiler hakkındaki yasaklamaları sıralayan SPY'nın 78 nci ila 89 ncü maddeleri arasındaki düzenlemelere aykırılık, SPY'nın 117 nci maddesinde suç olarak ta öngörülmüştür. Siyasi partiye isnat edilen eylem hakkında, ceza davasının veya soruşturmasının açılmamış veya dokunulmazlık gibi yasal engeller nedeniyle açılmamış olması da, sonuca etkili değildir.

Kapatma davasına konu edilen eylemlerin işlendiği tarihlerin bir önemi bulunmamaktadır. Eylemlerin üzerinden ne kadar süre geçse de, bu eylemlere, "odaklıgın" ortaya konulması yönünden iddianamede dayanılması olasıdır.

İHAS irdelenirken, siyasi parti kapatma yaptırımını ile ilgili olarak eylemlerin niteliği ve isnat edilebilirliği konusunda açıklanan durumlar, burada da geçerlidir.

Siyasi partinin genel merkez organlarının (SPY md 13), il ve ilçe teşkilatlarının (SPY md 19, 20), TBMM grup genel kurulu ve grup yönetim kurulunun (SPY md 24, 25), üyelerinin (SPY md 12) eylemleri; o siyasi partinin, yasa, anayasa ve İHAS tarafından korunmayan, hedeflediği amaç veya siyasi projeyi gerçekleştirmek, kolaylaştırmak, altyapı hazırlamak veya bunları ifadeye yönelik ise, siyasi partiye isnat edilebilecektir. Bu noktada şunu da belirtmek gerekmektedir ki, partiyi temsil eden organlarca gerçekleştirilen eylem veya söylemlerin, partinin değil kendi kişisel görüşleri olduğu açıklanmadıkça, bu söylem ve eylemler de partiye isnat edilebilecektir. Ancak, siyasi partiyi sorumluluktan kurtarmak adına, siyasi partinin amaç ve hedefleriyle örtüşen eylem ve söylemlerin, kendi kişisel görüşleri olduğunun açıklanması da, kuşkusuz siyasi partiyi sorumluluktan kurtarmayacaktır.

Yine eylem ve söylemlerin özellikle bir iktidar partisi yönünden somutlaşması yani sonuçlarının ortaya çıkması gerekmemektedir. Yasama organında

çoğunluğa sahip bir siyasi partinin, bu eylem ve söylemleri her an için gerçekleştirebilecek konumda olması karşısında, bu eylem ve söylemlerin gerçekleştirilebilir olması karşısında, soyut olarak varlığı dahi, kapatma yaptırımına dayanak olabilecektir.

Ancak özellik arzeden aşağıdaki konuların da açıklanması gerekmektedir.

Bir siyasi parti üyesi olup, yerel yönetimlerde görev alanların eylemleri de, o siyasi partinin hedeflediği siyasi projeyi gerçekleştirmek veya ifade etmek amacıyla yönelikse, siyasi partiye isnat edilebilir.

İktidarda bulunan bir siyasi parti, kuşkusuz kendi kadrolarını da, (bir örnek olarak bakan düzeyinde) devlet birimlerine taşımaktadır. Bu noktada, siyasi parti mensuplarına organik anlamda yakın planda çalışan, böylece siyasi partililerle yakın ve/veya yoğun ilişkide bulunan kamu görevlilerinin eylemlerinin, siyasi partiye isnat edilebilir olup olmadığının açıklanması gerekmektedir.

Devletin idare mekanizması, söz konusu görevlinin bulunduğu makamın ışığında, ancak dar bir yoruma tabi tutulmalıdır (Vogt/Almanya Kararı). Bu bağlamda, devlet birimlerinde siyasi parti mensuplarına yakın planda çalışan (müsteşar, genel müdür gibi) kişilerin eylemleri, siyasi partinin amaçlarını ifadeye yönelikse, bu eylemler o birim üstü parti mensuplarınca ve ayrıca/dolayısıyla siyasi parti organlarınca zımnen veya açıkça benimseniyorsa, bunlarda siyasi partiye isnat edilebilecektir. Çünkü, siyasi partinin özellikle iktidardaki siyasi partinin amaçladığı modeli oluşturmak adına, bir bütünlük içerisinde ve bir bütünün parçalarını oluşturmak adına bu eylemler gerçekleştirilmektedir. Dolayısıyla devlet kadrolarında yer alan anılan görevlilerin belirtilen eylemleri de, siyasi partinin bakış açısına ve bunun bir gereği olarak ortaya çıktığından, biçimlendiğinden, siyasi partiye isnat edilebilecektir.

Bu bağlamda halen Adalet ve Kalkınma Partisi Milletvekili olan eski Başbakanlık Müsteşarı'nın konumu nedeniyle anılan kişinin iş ve işlemleri, ayrıca önem taşımaktadır. Bürokrasinin en tepesindeki bu kişinin de etkisiyle yapılan kadrolarda, iktidar partisinin eylem ve söylemleri gerçekleştiriliyor veya dile getiriliyorsa, siyasi partinin kendisini sorumlu kılmamak adına, devlet mekanizması gereğince yakın ilişkide bulunduğu bu kadrolardaki kişilerin, siyasi parti tarafından da benimsenen iş ve işlemleri, tartışmasız olarak siyasi partiye eylem olarak isnat edilebilecektir.

Yine TBMM Başkanı ve Başkanvekillerinin de konumları itibarıyla, eylemlerinin mensubu oldukları siyasi partiye isnat edilebilirliği önem taşımaktadır. Anayasa'nın 94 ncü maddesinin altıncı fıkrasına ve SPY'nın 24 ncü maddesinin ikinci fıkrasına göre, *"TBMM Başkanı ve Başkanvekilleri, üyesi buldukları siyasi partinin ve parti grubunun Meclis içinde veya dışındaki faaliyetlerine; görevlerinin gereği olan haller dışında, Meclis tartışmalarına katılamazlar; Başkanı ve oturumu yöneten Başkanvekili oy kullanamazlar."* Ancak TBMM Başkanı ve Başkanvekillerine yönelik bu düzenleme, Başkan ve Başkanvekillerinin hiçbir eyleminin siyasi partiye isnat edilemeyeceği sonucunu doğurmamaktadır. Eğer Başkan ve Başkanvekillerinin

eylemleri, açıkça bu kuralı da ihlal ederek, mensubu oldukları siyasi partinin eylem ve söylemiyle örtüşüyor ve bu kişiler, siyasi partinin gerçekleştirmek istediği projeyi ifade ve bu projeye destek anlamında diğer parti mensupları gibi hareket ediyorlar ise, siyasi parti tarafından kabul gören bu eylemler de siyasi partiye isnat edilebilecektir.

Diğer taraftan parti üyeliğinden ayrılanların fiil ve söylemleri de partiye isnat edilebilir. Bu anlamda Abdullah Gül'ün, parti kurucu üyesi, başbakan, başbakan yardımcısı ve dışişleri bakanı olarak eylem ve beyanları da partiye yüklenebilecektir.

Bir iktidar partisi yönünden, hükümetin icraatları, siyasi parti söylemiyle biçimlendiğinden, bu bağlamdaki iş ve işlemler de siyasi partinin eylemi olarak, o siyasi partiye isnat edilebilecektir. Bu bağlamda, yasa tasarıları, eğer siyasi partinin kapatmaya konu olan eylemlerinin yöneldiği amacı gerçekleştirmeye veya kolaylaştırmaya yönelikse, bu tasarılar da siyasi parti eylemi olarak o siyasi partiye isnat edilebilecektir. İHAM kararlarında da açıklandığı üzere, TBMM'nde çoğunluğu oluşturan siyasi parti için, bu tasarıların eylem olarak isnadiyeti için, yasalaştırılmalarını beklemek zorunluluğu bulunmamaktadır. Çünkü bu eylemlerin yasalaşması yani somuta indirgenmesi, yasama organının da çoğunluğa sahip bir iktidar partisi yönünden her an için olasıdır. Isnat edilebilen eylem niteliğindeki bu tasarıların yasalaşması da, eylemin yasama organı işlemi niteliğine geldiğinden bahisle, siyasi partiye isnadiyeti ortadan kaldırmamaktadır. Aksine, siyasi partinin eylemini sürdürmesi niteliğindedir (RP/Türkiye Kararı).

Bu bağlamda, o siyasi partiye mensup milletvekilleri tarafından sunulan yasa teklifleri de, siyasi partinin kapatma yaptırımına konu olan siyasi projesiyle veya eylemleriyle örtüşüyorsa, yasama organının da çoğunluğu oluşturan bir siyasi partiye, bu tekliflerin yasalaşmalarını beklemeden isnat edilebilecektir.

Anayasa'nın 83 ncü maddesinin birinci fıkrası, yasa tasarısı veya yasa teklifleri hatta yasa olarak ortaya çıkan bu eylemler nedeniyle siyasi partinin sorumlu tutulmasını bertaraf etmemektedir. Bireysel anlamda mutlak dokunulmazlık yaratan madde kapsamındaki eylemler, siyasi parti yönünden bu maddenin koruma alanında kalmamaktadır (RP/Türkiye Kararı)

Siyasi partinin hedef ve amaçlarıyla bağdaşmayan eylem veya söylemler nedeniyle ilgili kişilerin eleştirilmemesi ve haklarında disiplin soruşturmasının başlatılmaması, bu eylem ve söylemlerin o siyasi parti tarafından benimsendiği anlamındadır.

Siyasi partinin hedef ve amaçlarıyla açıkça örtüşen eylem ve söylemler nedeniyle siyasi partinin bu eylem veya söylem sahiplerini eleştirmesi veya haklarında soruşturma yapması, sadece partinin kendisini bu eylemlerden sorumlu kılmamak amacına yönelik olduğunda, bu eylem ve söylemler de siyasi partiye isnat edilebilecektir. Göstermelik olarak başlatılan, sonuçsuz kalan veya öngörülenden daha az yaptırımla sonuçlanan soruşturmalar da, o siyasi partiyi sorumluluktan kurtarmamaktadır.



## **D- DAVALI SİYASİ PARTİ HAKKINDAKİ İSTEMİN İRDELENMESİ:**

### **1- Adalet ve Kalkınma Partisi**

Davalı siyasi parti, gerekli bildirim ve belgeleri 14.08.2001 tarihinde İçişleri Bakanlığı'na vererek 2820 sayılı Siyasi Partiler Yasası'nın 8 inci maddesine göre tüzel kişilik kazanmıştır.

Tüzel kişilik kazanmasından sonra 03 Kasım 2002 ve 22 Temmuz 2007 Milletvekili Genel seçimleri sonucunda Parlamento çoğunluğunu elde ederek tek başına iktidar olmuştur.

Adalet ve Kalkınma Partisi Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan, daha önce Refah Partisi'nde siyaset yaparken, bu parti listesinden beş yıl süre için 1994 İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı seçilmiş, ancak 06.12.1997 tarihinde Siirt'te yaptığı konuşma nedeniyle halkı din ayrımı gözeterek kin ve düşmanlığa açıkça tahrik etmek suçundan on ay hapis cezasına mahkûm edilmiştir. Bu mahkûmiyeti nedeniyle 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 11 nci maddesi gereğince siyasi parti kurucusu (veya üyesi) olmasına yasal engel bulunmasına rağmen, Adalet ve Kalkınma Partisi'nde kurucu üye olmuş ve bilahare partinin genel başkanı seçilmiştir.

Bu durumun yasal olarak olanaksızlığı karşısında Başsavcılığımızca 21.8.2001 tarihli başvuru üzerine Yüksek Mahkemenizce, 09.01.2002 tarih ve 8/9 sayılı kararla adı geçen parti kurucu üyesi olamayacağı belirtilerek mevcut aykırılığın giderilmesi konusunda ihtar kararı verilmiştir. Bu ihtar kararında öngörülen altı aylık süre içerisinde aykırılık giderilmediğinden, Başsavcılığımızca SPY'nin 02.01.2003 tarih ve 4778 sayılı yasa ile değişiklik yapılmadan önceki 104 ncü maddesi uyarınca adı geçen parti hakkında 23.10.2002 tarihinde kapatma davası açılmıştır.

Adalet ve Kalkınma Partisi, 27.12.2002 tarih ve 4777 sayılı yasa ile Anayasa'nın 76 ncı maddesinde; 02.01.2003 tarih ve 4778 sayılı yasa ile SPY'nin 8 nci, 11 nci, 104 ncü ve Milletvekili Seçim Yasası'nın 11 nci maddelerinde değişiklik yapmış, ayrıca adli sicil kaydından kaynaklanan yasal engeli bertaraf etmek için (veto edilen 4779 sayılı yasa yerine) 4809 sayılı yasayı da çıkartmıştır. Yasalardaki ve Anayasa'daki bu değişikliklerle Recep Tayyip Erdoğan hakkında söz konusu olan mevzuat engelleri ortadan kaldırılmıştır. Açılan kapatma davasında karar halen açıklanmamış ise de, yasa değişikliği ile bu davaya konu SPY'nin 104 ncü maddesindeki yaptırım devlet yardımından yoksunluğa dönüştürülmüştür.

Recep Tayyip Erdoğan, Adalet ve Kalkınma Partisi kurulmadan önce, laikliğe aykırı eylemlerin odağı oldukları için Anayasa Mahkemesi'nce 1998 yılında kapatılan Refah Partisi ve 2001 yılında kapatılan Fazilet Partisi'nde siyaset yapmıştır.

Adalet ve Kalkınma Partisi tarafından 18.11.2002 ila 14.3.2003 tarihleri arasında kurulan 58. hükümette Başbakanlık görevini Abdullah Gül, siyasi yasaklılığının mevzuat değişikliği ile kalkması sonrasında yapılan ara seçimde milletvekili seçilmesi üzerine 14.3.2003 tarihinde kurulan 59 ncu ve daha sonra kurulan 60.ncı hükümetlerde ise Başbakanlık görevini Recep Tayyip Erdoğan üstlenmiştir.

Abdullah Gül, Abdüllatif Şener, Mehmet Ali Şahin, Abdülkadir Aksu, Ali Coşkun ve Zeki Ergezen daha önce Refah Partisi ve Fazilet Partisi'nde siyaset yapmışlardır. Cemil Çiçek, Mehmet Vecdi Gönül ise Fazilet Partisi'nde siyaset yapmışlardır.

22. dönemde TBMM Başkanı olan Bülent Arınç daha önce Refah ve Fazilet Partisi'nde siyaset yapmıştır. TBMM Başkanvekillerinden İsmail Alptekin daha önce Fazilet Partisi kurucu genel başkanlığı görevinde bulunmuştur.

Laikliğe aykırı eylemleri nedeniyle 1997 yılında Kırıkkale Üniversitesi Rektörlüğü görevinden alınan Beşir Atalay ise 58 nci ve 59 ncu hükümette Devlet Bakanı, 60 ncı hükümette İçişleri Bakanı olarak görev almıştır.

Recep Tayyip Erdoğan'ın İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı olduğu dönemde, aynı belediyenin şirketleri olan İDO Genel Müdürü Binali Yıldırım Ulaştırma Bakanı, İGDAŞ yönetim kurulu üyesi Mehmet Hilmi Güler ise Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı, yine aynı belediyenin Veteriner İşleri Müdürü Mehmet Mehdi Eker Tarım ve Köyşleri Bakanı olarak görev almışlardır. TBMM Başkanvekili Nevzat Pakdil, Erdoğan'ın belediye başkanı olduğu dönemde belediyeye bağlı İETT Genel Müdürlüğü görevinde bulunmuştur

Milletvekilleri, örgütler, yerel yönetimler ve üyeler bağlamında ise, Adalet ve Kalkınma Partisi'nde halen siyaset yapanlardan, geçmişte başka bir siyasi parti ile bağlantısı olanlar esas alındığında; geçmişte siyaset yapılan partiler sıralamasında Refah Partisi - Fazilet Partisi ilk sırada yer almaktadır.

Adalet ve Kalkınma Partisi'nin tüzük ve programı incelendiğinde, soyut metinlerde hedeflenen laiklik karşıtı modele yönelik hükümlerin yer almadığı görülmektedir. Ancak davalı parti, laiklik karşıtı eylem ve söylemleriyle yasalara ve Anayasa'ya aykırı olarak tüzük ve programının ötesine geçmiştir.

## **2- Adalet ve Kalkınma Partisinin davaya konu eylemleri**

### **a- Adalet ve Kalkınma Partisi Genel Başkanı ve Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın laiklik ilkesine aykırı eylem ve demeçleri**

1) 2003 yılı Mayıs ayında Malezya'ya yapmış olduğu gezide bu ülkede yayımlanan News Straits Times adlı gazeteye demeç veren Adalet ve Kalkınma Partisi

Genel Başkanı ve Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın **“Modern bir İslam devleti olarak Türkiye, medeniyetlerin uyumuna örnek olabilir”** dediği, (Ek.1)

2) Yargıtay Onursal Yargıtay Başkanı Eraslan Özkaya'nın ülkede yaşanan gelişmeleri ve gidişatı da gözeterek 2003 Yılı Adli Yıl açılış konuşmasında, “...Sınırsız din ve vicdan özgürlüğü isteyenlerle İslami devlet kurmak isteyenlerin amaçları aynı...” şeklindeki tespitine, Adalet ve Kalkınma Partisi Genel Başkanı ve Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın “ *...Bu bir defa çirkin ve olumsuz bir yaklaşım, Bir defa özgürlükleri farklı bir noktada olan kişinin özgürlük alanına kadar o alana giremezsiniz. Siz bir dinin mensubuysanız, farklı bir dinin mensubunun olduğu alana giremezsiniz. İnancınızın gereği neyse, bu inanca saygı duymak yönetimlerin görevidir.(...) Kaldı ki, şu anda yaşanan süreçte gerek Türkiye’de, gerek Batı’da, gerek Dünya’da tamamıyla dinlere saygılı olan bir anlayışın egemen kılınması, aynı şekilde düşünceye ve örgütlenmeye saygılı yapıların, özgürlüklerin oluşmasına fırsat verilmesini devamlı olarak imkânını hazırlıyor. Biz de böyle bir gayretin içindeyiz ...*” diye beyanda bulunduğu, (Ek.2)

3) Genelkurmay 2. Başkanı Org. İlker Başbuğ'un imam hatip lisesi mezunlarıyla ilgili askerlerin rahatsızlığını ortaya koymasından sonra, Üniversitelerarası Kurul üyesi profesörler ve Genelkurmay Başkanı Hilmi Özkök ile görüşen Adalet ve Kalkınma Partisi Genel Başkanı ve Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın 16.10.2003 tarihinde yazılı basında yer alan ifadesinde, Milli Eğitim Bakanı Hüseyin Çelik'in acil olarak çıkarılmasını savunduğu imam hatip lisesi mezunlarının üniversiteye girişini zorlaştıran katsayı engelini ortadan kaldırması amacıyla YÖK Yasasında yapılacak değişikliğe ilişkin tasarımı **“acelemiz yok”** diyerek geri çektiklerini bildirdiği, tasarının TBMM Milli Eğitim Komisyonu Başkanı Tayyar Altıkulaç tarafından YÖK Yasa taslağı içerisinde değerlendirilmek üzere alt komisyona gönderildiği, (Ek.3)

4) Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın 29.05.2004 tarihinde Oxford Üniversitesinde yaptığı konuşma sonrası verdiği demeçte imam hatip liselilerin önünü açan YÖK Yasası'nı laikliğe aykırı olduğu gerekçesiyle veto eden Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer'e, **“Bu okullar çok partili dönemden beri var. Dün laikliğe aykırı değildiler, bugün niye aykırı oldular? Bunun laiklikle alakası yok” ...**“Normal liselerde okutulan birçok ders İHL’de de okutuluyor. Ayrıca din dersi için de bir yıl fazla okuyorlar. Bu tür bir eğitim almak laikliğe aykırı mı?” diye söylediği, **“Son 5 yılda bu yasağı koymak hangi adalet duygusuyla bağdaşır?,”** **“Sizin için ılımlı İslamcı deniyor. Biz Avrupalılar bu tanıma şaşırıyoruz. Hem İslamcı hem laik birbiriyle nasıl bağdaşır?”** sorusuna **“İlmlil denilince, ilmlil olmayanı varmış gibi oluyor. Sadece bir İslam vardır. Önüne bir şey konulamaz. Bu İslamı zedelemeye yönelik bir tezdur. Laiklik çok farklı bir konudur. Laik olduğumuz Anayasa’da belirtilmiştir. İnsanlar dini gereklerini böylece yerine getirebilir. İslam ile laikliği yan yana tanım olarak getirmek yanlış olur. Kişiler laik olmaz.”** yanıtını verdiği, (Ek.4 )

5) RP İstanbul İl Başkanı olarak Ümraniye’de 1994 tarihinde yaptığı konuşmanın kasedinin Kanal D’de yayınlanması üzerine Adalet ve Kalkınma Partisi Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın 22.08.2001 tarihli Akşam gazetesinde

yayınlanan açıklamasında, söz konusu konuşmayı günün şartları içinde, üyesi bulunduğu partinin söylemleri ve disiplini gereği gerçekleştirdiğini ifade ederek, **“Bazıları laikliği din gibi algılıyor. Laiklik din olursa aynı anda Müslüman olunamaz. İnsan iki dine mensup olamaz. Asıl itibarıyla laiklik bir sistemdir ve fertlerin değil, devletin laikliği söz konusudur. Dine mensupluksa ferdi bir tasarruftur. O manada söyledim.”** dediği, (Ek.5)

6) Christchurch kentinde, “Ulusal Avrupa Etütleri Merkezi” tarafından düzenlenen konferansa katılan Başbakan Recep Tayyip Erdoğan’ın, “*Türkiye’de Türkü vardır, Kürdü vardır, Lazı vardır, Çerkezi vardır, Gürcüsü vardır, Abhazı vardır, aklınıza ne gelirse. Bizdeki etnik unsurları birbirine bağlayan önemli bir din bağı vardır. Çünkü Türkiye’nin yüzde 99’u Müslüman’dır. Bizdeki etnik unsurları birbirinden ayıran ya da bağlayan bağ, Yugoslavya’daki gibi Hırvat, Boşnak, Sırp gibi değildir. Yugoslavya’da savaşlar başladığı zaman birbirlerinden boşanmışlardır, ayrılmışlardır. Türkiye’de Kürt kökenli vatandaşlarımızın sorunu, Türk vatandaşın sorunu kadardır, Laz kökenli vatandaşımızın sorunu ne kadarsa Kürt kökenli vatandaşımızın sorunu da o kadardır.*” şeklindeki beyanlarının 6.12.2005 tarihli basın yayın organlarında yer aldığı, (Ek.6)

7) Başbakan Recep Tayyip Erdoğan’ın, Avustralya’nın Sydney Kentini gezerken, “*Herkes kendi kimliğiyle övünebilir. Bu onun en doğal hakkıdır. Kürt Kürtlüğüyle, Türk Türklüğüyle, Çerkez Çerkezliğiyle, Laz Lazlığıyla övünebilir. Etnik kimlik anlamında söylüyorum. Ama bizi üstte birbirimize bağlayan üst kimlik TC vatandaşlığıdır. Bu ortak paydadır”...“Hepimizi yaratan mutlak yaratıcı Allah’tır. Ayrımına ne gerek var. O üst ortak paydada birleşip el ele vereceğiz”* dediği, (Ek.7)

8) Yeni Zelanda ve Avustralya’ya yaptığı ziyareti tamamlayarak Ankara’ya dönen Başbakan Recep Tayyip Erdoğan’ın Esenboğa Havaalanı’nda 11.12.2005 tarihinde yaptığı basın toplantısında; “*Türkiye’de etnik unsurları birleştiren ana unsur dindir’ şeklinde bir ifadeniz oldu mu, yoksa yanlış anlaşılma mı oldu?*” sorusu üzerine, “*Ben ne söylediğimi çok iyi biliyorum. Bakın bunu ne zaman, ne üzerine söyledim. İşin başını, arkasını bir tarafa koyup ortasını almayın. Biliyorsunuz konu, Sayın Baykal’ın Yugoslavya benzetmesi üzerine söylenmiştir. Türkiye, bir Yugoslavya değildir. Orada Sırp, Hırvat, Boşnak hepsi ayrı dinlerin mensuplarıdır. Aynı dinde olup farklı mezheplerde olanlar da vardır. Ama Türkiye’de ise 30’a yakın etnik unsur var. Bunu her zaman sizler de yazıyorsunuz, yüzde 99’u Müslüman bir ülke **Türkiye’de din bir çimentodur.***” cevabını verdiği,

Başbakan Recep Tayyip Erdoğan’ın bugüne kadar “*din bir üst kimliktir*” ifadesi kullanmadığını vurgulayarak, “*Üst kimlik olarak kullandığım ifade; Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığıdır ve bunun defaatle açıklamalarını yaptık. Ama buna rağmen bazıları anlamak istemiyor. Yine söylüyorum, din bir çimentodur ve şu anda en önemli birleştirici unsurumuzdur. Tarih boyunca bu böyledir....*” diye söylediği, (Ek.8)

9) 2005 yılı Mayıs ayında Kazakistan ziyareti dönüşü Atatürk Havalimanı’nda gazetecilerin sorularını yanıtlayan Başbakan Recep Tayyip

Erdoğan'ın; izinsiz açılan Kuran kurslarıyla ilgili olarak **"Bir defa, şu ifade, çok çirkin bir ifade (...) Kaçak Kur'an kursu diye bir ifade olmaz. Yanlış bir şey. Bir defa, kanunun ruhuna aykırı. Kur'an öğrenilir. Kur'anı öğrenmede kimse suç ifadesi kullanmaz. Bu millet Müslüman'dır ve Müslüman olan millet, kendi kitabı Kur'anı da rahatlıkla öğrenebilir. 'Kaçak Kuran kursları' diye bir kanun maddesi yok. Ortada olan madde şudur; kanuna aykırı eğitim kurumlarıyla ilgilidir. Bu, birçok alanda eğitim veren kurumları kapsamaktadır. Bu tür yanlışlarla ülkemizi, halkının yüzde 99'u Müslüman olan bir ülkede, kendi kitabını öğrenme konusunda, kalkıp da böyle laflar kullanmayalım. Ondan sonra da kalkıp 'efendim niye İncil dağıtılıyor' diye bağırmanın bir anlamı yoktur. Önce bu millet, Müslüman olarak, tabii ki kendi kitabını öğrenecektir, bilecektir ama onun ruhunu kavrayacaktır. Onun ruhunu kavramasına yönelik de kendi çarelerini bu millet, yasalar içerisinde, tabii ki üretecektir."**...Türban konusunda ise; "ben toplumun talebini çok iyi biliyorum ve duyarlılığı çok iyi anlıyorum. Bu duyarlılığın bilinci içerisinde de geleceğe bakıyorum. Çünkü ben yaşıyorum, ben konuşuyorum" şeklinde beyanda bulunduğu, (Ek.9)

10) 2005 yılı Haziran ayında Amerika'ya giderken uçakta Dünden Bugüne Tercüman gazetesinden Nazlı Ilıcak ile görüşen Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın laiklik konusunda, "Laikliği din haline getirirseniz halkı üzersiniz"..."Bizim laiklikle derdimiz yok. 1982 Anayasası'nın laikliği düzenleyen maddesinin gerekçesinde bir tanım mevcut. Gerekçe, 'bütün dinlere eşit mesafede olmak' diyor. İnançlar, devlet güvencesinde. Tekrar ediyorum: **Ben insan olarak laik değilim; devlet laiktir. Buna mukabil laik düzeni korumakla yükümlüyüm.** Ama siz laikliği bir din gibi takdim ederseniz, bu ülkenin halkını üzersiniz. Türkiye iyiye gidiyor, hükümet başarılı, laikliği gündeme getirip, bundan nemalanmak isteyenler var. Türkiye'de 'niyet okuyucuları' haksız isnadlar ortaya atıyor"..."Eski TCK'daki 261. madde yerine, 263. madde ikame edildi. Biz sadece cezayı 1 yıla indirdik veyahut hâkimin takdirine bağlı olarak para cezası koyduk. Şunu söyleyeyim ki, bu madde eğitim ve öğretim özgürlüğü açısından hatalı. **Eğitim ve öğretim nasıl kanuna aykırı olur?** Artık kendimize güvenen toplum olmak zorundayız. ABD'de, İngiltere'de, örgün eğitimin dışında, çocuk evinde oturuyor, eğitimi evde alıyor, ona diploması da veriyorlar. Biz ise, oradan buradan buduyoruz, okuma imkânlarını kısıtlıyoruz. Sonra da 700 bin kız, okuma yazma bilmiyor diye feryat ediyoruz. Aslında, 263. maddeye "Kaçak Kur'an kursu" maddesi demek çok çirkin. Eğitim ve öğretim, suç kapsamına sokulmaz ama, bazı hassasiyetlere saygımız olduğundan, hafifletmekle birlikte, kanuna aykırı eğitim kurumlarına verilen cezayı kaldırmadık." dediği, (Ek.10)

11) 2005 yılı Haziran ayında Beyrut'tan İstanbul'a dönerken, uçakta gazetecilere, açıklamalarda bulunan Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın, **Kur'an kursları için yaş sınırı konulmasına karşı olduğunu söylerken, kendisinin de 7 yaşında Kur'an kursuna gittiğini hatırlatarak,** "Çok açık net bir şey söylemek istiyorum. Bir defa eğitimin kanuna aykırılığının tartışılması lazım. Adı üzerinde eğitim kurumu. Burada eninde sonunda eğitim yapılıyor. Bu kişileri silahlı eyleme götüren bir olayla, zaten başka maddelerde bu var. Nedir eğitim? Çünkü bugüne kadar bizim en büyük sıkıntımız madde konur, kelime orda durur, ama nedir diye geldiğinizde tanımda yok. Orada biz arkadaşlara dedik ki bu eğitim kurumunun gerekçede tanımını yapalım. Bu tanım orada açıkça yapılıyor. Bu kadar açık ve net

olduğuna göre, bunu başka bir yere saptırmak gerçekten de irkin. Kaldı ki Kuran ğrenecek. Kuran'ın eğitimi olmaz. Kuran'ın öğrenimi olur. Yani bir taraftan kalkacağız diyeceğiz ki, yani işte misyonerler geldi şunu bunu yapıyor, İncil dağıtıyor, Tevrat dağıtıyor, ama öte yandan geleceksin Kuran'ı öğrenmeyi yasaklayacaksın. Bir şey söyleyeyim. Çeşitli yazılarınızda mesela Orhan Pamuk un kitabında (Sütlüce Kaymakamı'nın kitabın toplatılması isteği) ne yaptınız, hep beraber isyan ettiniz. Öbür tarafta şiir okuyan bir çocukla ilgili bir durum oldu. Hepiniz dediniz ki böyle bir şey olmaz. Peki bir Müslüman'ın kendi arzusuyla, Kuran'ı öğrenmesine niçin karşı ıkıyoruz...Kuran ğrenimi konusundaki tartışmalar gerginliğe yol açıyor. Ondan sonra bunun sorumluları kimse bunları aramaya başlıyor. **Bir ocuğun Kuran'ı öğrenmesinin ona getireceği olumsuz ne olabilir? Burada bir yaş sınırı getirildiği zaman öğrenme kolay olsun diye değil, tam tersine bunun önünü nasıl keseriz; bu anlayışla getirildi. şu anda Diyanet konu üzerinde alışıyor. Milli Eğitim de alışıyor. Birisinde 12 yaş, diğerinde 15 yaş. Diyor ki bu yaşlardan önce ğretemezsin. Bırakalım kitabını, Kuran'ı öğrensin. Bu durumdan niye rahatsız olalım. Bırakalım rahat rahat öğrensin. Tommiks-Teksas okumaya hiç kimse mani olmuyor ama kendi kitabını öğrenmesine niye mani oluyoruz.”... “Benim tezgâhımdan geçmiş olanların, ülkeme ne zararı var ki. Bunu ğrenenlerin ülkelerine ne zararı var. Varsa üzerinde duralım. Ben, lkeme zarar verecek bir şeyi niye yapayım? Deli miyim?...” **Din kültürü, ahlâk bilgisi dersinde Kur'an öğrenmiyorlar ki.** Ben biliyorum, süre ezberleme problemi olan çocuklar aradı. şimdi bakın, burada namazla ilgili bahislerde, namazla ilgili bazı sureleri öğretmenler öğretebilir. Ama, bu, Kur'an öğretmek değil. Orada birkaç tane sreyi ğretmişsin; başka bir şey değil. Kur'an dersi dediğimiz zaman bunda tecvid var, tilavet var, tefsir var; bunlar ayrı şeylerdir” dediği,**

Başörtüsü konusunda ise “lkenin bir gerçeği olduğuna inanıyorum”...”Toplumda mutabakat olduğuna göre, kurumlar arasındaki, kuruluşlar arasındaki uyumsuzluğu anlamak mümkün değil. Ülkede toplumsal mutabakatı tesis etmişsin. Kurumsal mutabakat da tesis edilsin ki, birbirine şüpheyle bakan bir ülke olmayalım” dediği, Başbakan, **“türban sorunu”nu nihai kertede aşmak için referandumu gidilmesi gereğinin de “zaman zaman kendi düşünce dünyasına girdiğini”** söylerken, **“Tabii, bunun taymingi (zamanlama) nemli.** Olayın sosyal boyutu var, siyasal boyutu var. Bütün bunların değerlendirmesini, analizini aramızda hkmet olarak, parti olarak yapmamız lazım. Diğer partilerle bunu değerlendirmemiz lazım. Ben yaptım oldu, şeklinde olmaz” diye söylediği, (Ek.11)

**12) a-** Başbakan Recep Tayip Erdoğan'ın basına yansıyan geçmişteki beyanlarında:

- Fanilere kul olmayacağız, dedik. Biz sadece bir zihniyetin, bir sistemin bu ülkede iktidarı için çalışıyoruz. Bu zihniyet, bu sistem er geç bu ülkede iktidar olacak. Dolayısıyla kula kul olmayacağız, çıkara kul olmayacağız. Fanilere kul olmayacağız, sadece Allah'a kul olmanın hazzını yaşayacağız.

- Türkiye'de şu anda birilerinin şeriatı var. Ama bu şeriat tükendi. şu anda kahrolsun şeriat diyenler, kendi kendilerine kahroluyorlar.

- Ben İstanbul'un imamıyım.

- Elhamdülillah şeriatçıyım.

- Yılbaşına karşıyım.

- Ata'ya saygı duruşunda sap gibi ayakta durmaya gerek yok.

- Bizim için günah dosyası hazırlamışlar. Bizim günah dosyamızda ne var, İstanbul Büyükşehir Belediye Meclisi'ni fatiha ile açmak var. Bir Meclis'i fatihayla açtık. Fatiha ile Meclis'i açmak nedir? Önce bunu açıklayalım... Fatihanın manası nedir? Fatiha, karanlığı aydınlığa açmaktır.

- Yirmi yıl önce, yirmi beş yıl önce deselerdi, pop yıldızlarının çılgınlıklarını sergiledikleri Gülhane Parkı'nda bir gün gelecek, Allah'a âşık olanlar, ona sadık olanlar, muhlisler bu çınarların altını dolduracak ve buradan dünyaya nasıl ortaçağın karanlıklarından bir yeni çağ açmışlarsa, Allah'ın izniyle bir yeni çağ açılmışsa, Allah'ın izniyle yeni bir çağ, zulüm çağı kapatılacak, aydınlık bir çağ açılacaktır.

- İmamlar da nikâh kıysın.

- Minareler süngü, kubbeler miğfer, camiler kışlamız, müminler asker.

- Ben tekkeye değil dergâha gittim.....,

şeklinde ifadelerde bulunduğu,

RP İstanbul İl Başkanı olduğu 1994 yılında Refah Partisi'nin Ümraniye İlçe Örgütü'nün yeni hizmet binasının açılış töreninde:

“...1 Kasım bir dönüm noktasının adıdır. Zafer değil. Zafer böyle yakalanmaz. Şu anda daha henüz bir yoldayız. İnaniyorum ki yeşil ışıklar gözükmüştür. Fakat biliniz ki oraya kadar daha çok işaretler var. Ama inaniyorum ki zafer Allahın lütfuyla er geç bizim olacaktır. Çünkü vahi ilahi böyledir bunun işaretleri gözükiyor. Biz Cezayir gibi olmayız. Biz hazmettire hazmettire geliyoruz. Allahın izniyle.”

“Bir buçuk milyarlık İslam alemi Müslüman Türk milletinin ayağa kalkmasını bekliyor. Kalkacağız. Şu anda içte onun ışıkları göründü. Allahın izniyle. Bu kıyam başlayacak. Koşmaya mecbursun. çalışmaya mecbursun. Eğer çileyi çekmezsen gelmez. Eğer çocuklarınız, eğer mallarınız, eğer zevceleriniz sizi bu davadan gayretten alıkoyuyorsa bu zaferi beklemeyin değerli kardeşlerim. Bunu aşmaya mecbursun. Bunu aştığımız gün zaferin ışıkları bize yakın olacaktır. Ve o zaman hak nurunu tamamlayacaktır.”

*“Bu ülkenin yüzde 99’u Müslüman. Hem laik, hem Müslüman olunmaz. Ya Müslüman olacaksın, ya laik. İkisi bir arada olduğu zaman adeta ters müknaatıslanma yapar. Mümkün değil, ikisinin bir arada olması. Durum böyle olunca ben Müslüman’ım diyenin tekrar yanına gelip bir de aynı zamanda da laikim demesi mümkün değil. Niye? Çünkü Müslüman’ın yaratıcısı olan Allah kesin hakimiyet sahibidir. Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir. Bak yalan koskoca bir yalan.”*

*“Tutturmuşlar laiklik elden gidiyor, laiklik elden gidiyor. Yahu, bu millet istedikten sonra tabii elden gidecek yahu! Sen bunun önüne geçemezsin ki. Yani zorla bu milletin elinde tutmaya gücün yetmez. Millete rağmen bu yürümez zaten. Sonra nedir bu laiklik Allah aşkına. Bir tarif edin diyorsun, tarif etmiyor. Bugün her kavramın lugatta bir tarifi vardır. Ama çıkıyor içişleri bakanı devlet dine karıştır. Eee!... Gerisini niye, söylemiyorsun. **Din de devlete karıştır niye demiyor.**”*

*“Belediyelerimiz hastaneler, doğumevleri yapıyor. Doğumevlerinde sadece kadın doktorlar çalışacak. Adil düzenin sağlık anlayışı da görülecek. Psikolojide, çocuk bakımında, öğretmenlikte yetişmiş başörtülü kızlarımız var. Şimdi işe alınmayan bu başörtülü kızlarımız anaokullarında yavrularımızı yetiştirecek...” diye söylediği, (Ek.12)*

Adalet ve Kalkınma Partisi iktidara geldikten sonra sürekli “*gelişerek değiştiğini*” savunan ve Milli Görüş için “*Biz o gömleği çıkardık*” biçiminde beyanda bulunan Başbakan Recep Tayyip Erdoğan’ın TRT 1 de 21.06.2006 tarihinde yayınlanan “*Enine Boyuna*” programında söylem değiştirerek; “*Siyasete girerken farklı, siyasetten sonra farklı bir yaşam tarzı mı uygulayacağım, halkımı mı aldatacağım? Dün neysem, bugün de oyum, değişmem, değişmedim*” dediği, (Ek.12)

13) 9 Temmuz 2004 tarihinde Kanal D isimli yayın kuruluşunun “*Teke Tek*” isimli programına katılan Başbakan Recep Tayyip Erdoğan’ın, NATO Zirvesinde yaşanan türban gerginliğini değerlendirerek, “*Kamusal alan sadece bizde var.(...) Sivil toplum örgütleri vakıf üniversitelerinde başörtülü eğitime ilişkin bir dayanışma ortaya koyarlarsa, burada hazır bir hükümet var. Bunu zorlayamam.(...) Özel üniversitelerde türbanla eğitimi serbest bırakalım. Devlet’te görev verilmesin. Özel sektörde çalışsınlar.”...’Türkiye’de kavramlar kargaşası var. İşimize geldiği zaman sahipleniyoruz, işimize gelmediği zaman sahiplenmiyoruz. Bu konunun Türkiye’de uzmanları var. Önüne gelen, ağzı olan konuşuyor. İlgisi alakası olan, olmayan, din, diyanet bilmeyen konuşuyor. Bir toplumun dini değerlerle ilgili ihtiyacı var. Yok mu?. Anayasamızın 24. maddesi çok açık, bütün bunlara rağmen bütün bunları işine geldiği gibi yorumlayanlar var. Bir ülkede devletin en önemli görevlerinden bir tanesi de o ülke halkına dini eğitimi, öğretimini vermektir. Ama diyorlar ki yapmayın. Siz bunu vermediğiniz zaman illegal yapanlar devreye girer. **Sizin yasak koyduğunuz o yapılar kendileri için müşteri bulmaya başlar, yeraltına girer.**”...”*Bizde ülkenin ileri gelenleri caminin semtine uğramazlar. Uğradığı zaman bazı değerlerini kaybettiğini düşünür veya elden gidiyor diye düşünür. Eski ABD Başkanı Ronald Reagan’ın cenaze töreninde ABD’nin en büyük katedralinin içindeydik. Herkese dağıtılan ilahi**



kitabı vardı, ilahilere katılarak, okudular. Hiçbir kutsalları veya değerleri kaybolmadı, ellerinden gitmedi. Bizde ise bu endişe niye, niçin biz bu noktada rahat olamıyoruz. Bu değerlerimizi kaybetmek mi iyi, yoksa yakalamak mı iyi. Doğru, gerçek olduğu şekilde yakalamak.” ...”Biz de ortada yönetim tarzını icra ediyoruz. O dediğimiz zihniyetler aynı şeyi bizim için de söylüyorlar. Yahu kardeşim ben senin yaşadığın gibi yaşamaya mecbur muyum, değilim ya...” diye beyanda bulunduğu, **Konuşmasında ‘Haydi Kızlar Okula’ kampanyası sırasında yaşadığı ilginç bir olayı anlatarak, genç kızların okula gönderilmesini istediklerinde bir kızın “Okula gideyim; ama başörtüm var!” cevabını verdiğiinden söz ederek; “Başörtülüğü devlet okuluna sokmuyorsun, bari bırak özelde okusun. Gelin bunun önünü açalım. Sen yarın yine bu çocukları devlette işe alma, özel sektörde çalışsın. Şimdi bunların mantığı şöyle; ‘Sen başörtünle tarlada çalış, çapa yap; ama sosyolog olma, psikolog olma.’ Bunu artık aşmamız lazım.”** diye söylediği (Ek.13)

14) Başbakan Recep Tayyip Erdoğan’ın, Alman Welt am Sonntag gazetesine 2005 yılı Şubat ayında verdiği demeçte, kızlarının neden türban taktığı sorusunu, kızları Sümeyye Erdoğan ve Esra Albayrak’ın Kuran’a uyduğunu dile getirerek “İnançlı Müslümanlarız. Kuran’da kadının toplum içinde türban takması gerektiği yazıyor”... “Bundan, din ve devlet işlerinin ayrılmasına karşı olduğum anlamı çıkmaz. Ayrıca kızım türbanı şık buluyor” “Yüksekokullardaki türban yasağını hata olarak görüyorum. **Bir demokratik ülke din özgürlüğünü sağlamalı. Buna, vatandaşların dinlerini yasalara saygı koşuluyla semboller vasıtasıyla ifade etmesi de dâhildir. Türban yasağı liberal değildir.**” biçiminde yanıtladığı,

Yasağı değiştirerek, yüksekokullarda türbana izin vermeyi istiyor musunuz? sorusuna; “Evet, bunu araştırıyoruz. Bu adımı, vatandaşa daha çok din özgürlüğü verilmesi açısından doğru buluyorum.”

AB’yi İslamlaştırmaya çalışacak mısınız? sorusuna; “Biz dini misyonerler değiliz... Türkiye’de laiklik geleneği var. Avrupa bir Hıristiyan kulübü değildir. İslami haclı seferleri asla olmadı. Bizim topraklarımızdan ne dini, ne de askeri şiddet çıkmayacaktır”, Fransa’daki başörtüsü yasağı konusunda ise “**Yasaklama, Fransızların kullandığı bir yöntem. Türkler, laikliğin Anglo-sakson yorumunu daha uygun buluyor. İnsanlara 21. yüzyılda bir şeyleri yasaklamayı saçma buluyoruz.**” yanıtını verdiği,

Başbakan Recep Tayyip Erdoğan, daha sonra bu röportajın “aslı astarı” olmadığını açıklamış, röportajı yapan gazetecinin ses kaydının olduğunu söylemesi üzerine ise basın danışmanı Ahmet Tezcan’ın, yazının doğru, ancak eksik olduğunu, yazıda Başbakan’ın “toplumsal mutabakat şartıyla” sözlerine yer verilmediğini açıkladığı, (Ek.14)

15) Başbakan Recep Tayyip Erdoğan’ın, 2004 yılı Ocak ayında New York’taki Dış İlişkiler Konseyi’nde “Türkiye’nin dış politikası” konulu bir konuşma yaptıktan sonra “Fransa’daki başörtüsü yasağını hatırlatan bir katılımcının, Türkiye’deki durumu sorması” üzerine; “Başörtüsü, yüzde 98’i Müslüman olan Türkiye’de gerek millet ve gerekse kurumların ortak sorunu. **Biz bunu toplumsal**

**mutabakatla çözmek istiyoruz.** Ama sonuçta şunu da söylemek zorundayım ki, bu sorun Türkiye’de vardır.”...”Farklı olan bu yaklaşımın, Avrupa Birliği’nin (AB) temel ilkesi olan **Kopenhag kriterleriyle, yani din ve vicdan özgürlükleriyle, inanç özgürlüğüyle açıklanması nasıl olur, merak ediyorum?**” dediği, (Ek.15)

**16)** Başbakan Recep Tayyip Erdoğan’ın, Adalet ve Kalkınma Partisi Kadın Kolları Başkanlığı’nın 2004 yılı Mart ayında Dünya Kadınlar Günü dolayısıyla Dedeman Otel’de düzenlediği ‘Siyaset ve Kadın’ konulu panelin açılışında yaptığı konuşmada, türban sorununa dikkat çekerek “Her gün üniversite kapılarından töre cinayetlerine, fabrikadan mahkeme salonlarına, gazete sütunlarından televizyon ekranlarına yürekleri yakan binlerce dram karşımızdayken, yılda bir kez Kadınlar Günü kutlamanın bana göre anlamı yok. Kadına karşı ayrımcılık, ırkçılıktan daha tehlikeli, daha ilkel bir tutumdur. Her tür ayrımcılığa karşı mücadele etmek zorundayız. Kadına ve kız çocuklarına karşı ayrımcılık insanlığın cahiliye dönemlerinden kalma meselesidir.” diye söylediği, (Ek.16)

**17)** Başbakan Recep Tayyip Erdoğan 2004 yılı Nisan ayında Ukrayna ziyareti sırasında kaldığı otelde bu ülkede okuyan ikisi türbanlı Türk öğrencilerinin denklik sorununu gündeme getirmesi üzerine; “Bu soruyu her yerde soruyorlar, ama artık sormayın. Ben bu konuyu iyi biliyorum. Benim çocuğum Boğaziçi’ni kazandığı halde imam hatip lisesi mezunu olduğu için puanı düşürüldü, buraya gidemedi. Kızlarım başlarını örttükleri için Türkiye’de okuyamadı. Biz ailece bu konunun mağduruyuz. Bu tip ayrımlara karşıyız. **Ama sizin bu sorunlarınızın çözümünü sadece bizim isteğimizle değil tüm siyasi partilerin katılımı ve uzlaşmasıyla çözümleni.** **Bunu tek başımıza getirmek istemiyorum, çünkü o durumda gerginlik çıkıyor. Ben ülkede gerginlik yaratmak istemiyorum... Kızlarım başını örttükleri için Türkiye’de okuyamadı**” dediği, (Ek.17)

**18)** 2007 yılı Mayıs ayında NTV’de katıldığı canlı yayında Ankara Temsilcisi Murat Akgün’ün sorularını yanıtlayan Başbakan Recep Tayyip Erdoğan’ın, Dışişleri Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Abdullah Gül’ün “Türban daha modern olabilir” sözlerinin ardından yaşanan tartışmaya ilişkin görüşlerini de aktararak “Sizce türban modernleşir mi?” sorusuna karşılık: “Ben o şekilde bir ifadeyi doğru bulmuyorum. Bu işin aslı başörtüsüdür. Türban ifadesini yanlış buluyorum. Olay türban ifadesiyle siyasallaştırıldı. Başörtüsü inançtan geliyor. Takan, dinimizin bir gereği olarak takıyor. Moda noktasında buna çeşitli şekiller getirebilirsiniz. Kalkar boynun altından bağlarsınız. Kimin estetik anlayışı neyse buna saygı duymak lazım. Ama burada yerellik öne çıkar. Doğu bölgelerinde kadınlarımız farklı, batıda farklı örter. İslam ölçü koymuş, o ölçüyü değişik şekilde ortaya koyar. Bazıları düz kumaş, bazıları çiçekli kumaşlar kullanıyor. Dünyanın tanınmış marka firmaları bunlara yönelik ürünler kullanıyor. Burada ölçü vardır. Örtmek, örtmemek, bunun hesabını sormak bizim görevimiz değil. Sormamamız lazım. Bu ülkede başörtüsüne de başını örtmeyene de saygı duyulmalıdır. Bireysel tercihini başını örtmekten yana kullanıyorsa, ona saygı duymak zorundayız. Bizim ülkemizde her siyasi partinin mensupları içinde eşi başı örtülü olan da var, başı açık olan da var. Bunlara takılıp kalmamalıyız. CHP’nin grup toplantılarına başörtülü geldiğinde kıyamet kopmuyor, Adalet ve Kalkınma Partisi’ne geldiğinde kıyamet kopuyor. Türkiye bunları aşmalı.

*Aşmazsak yazık olur. Bu ülkenin evlatları arasında ayrımcılık yapmamamız lazım. Ağlayan yavrular onları affetmeyecektir. Bu konuda toplumsal mutabakat var, ama kurumsal mutabakatta sıkıntımız var. Başörtüsü bir oy zemini olmamalı. Ben bir oy zemini olarak görmüyorum. 3 Kasım seçimlerinde de 'böyle bir vaatle gelmiyorum' dedim. Kurumsal mutabakat sağlandığında bu zaten çözülecektir. Yavrularıma da asla bu noktada müdahale edemem.” diye beyanda bulunduğu, (Ek.18)*

**19)** 2005 yılı Temmuz ayında ABD’de San Francisco’daki “*World Affairs Council of Northern California*” ve “*Commonwealth Club of California*” isimli kuruluşlar tarafından Fairmont Oteli’nde düzenlenen toplantıda Başbakan Recep Tayyip Erdoğan’ın, “*Laik toplumda din, laik yönetimin güvencesindedir. Laiklik, tüm inanç gruplarına eşit mesafede olmak şeklinde tanımlanmıştır ve zaten bu temin edildiği içindir ki, laiklik bizim için bir yerde sigortadır. Kamusal alanın henüz tanımı yoktur. Sıkıntı biraz buradan kaynaklanmaktadır. Bizdeki sorun, üniversitelerde başörtülü kızlara yer verilmemesi sorunudur. Tabii bu sorunu burada dile getirmem de hemen sanki bunu burada şikâyet etmiş gibi ifade ediliyor. Benim böyle bir şikâyete ihtiyacım yok. Bu noktada benim bu tür sorunları paylaştığım, ülkemın insanıdır. Tek sorunum, ülkemde toplumsal bir mutabakat var, ama kurumsal bir mutabakat yok, bunu halletmenin gayreti içerisindeyiz. Ve artık bunları aşmanın gereğine inanıyoruz*” diye konuştuğu, (Ek.19)

**20)** 2005 yılı Kasım ayında Almanya dönüşü uçakta gazetecilerle sohbet eden Başbakan Recep Tayyip Erdoğan’ın, **Fransa’nın varoşlarında başlayan isyan eylemlerini okullardaki türban yasağıyla ilişkilendirerek;** “*Başörtüsünün yasaklanmasının da etkisi var. Bu gibi tutumlarla göçmen toplumlarının dışlanması şiddet olaylarını fitilledir. Daha önce Fransa’da hiç böyle bir şey olmamıştı. Bir buçuk yıl önce Fransız iş adamları ve entelektüellerinin de bulunduğu bir grupta bir araya geldim. Kendilerine anlattım, bizi dikkate almadılar. Bizim, Türkiye olarak bu gelişmeleri engellemek açısından yapabileceğimiz çok şey var. Medeniyetler ittifakında biz yardımcı olabiliriz. Avrupa da yasaklarla bir yere varılamayacağını anlamalı. Türkiye’siz bir Avrupa’nın geleceğinin güven içinde olmadığı belli olmuştur.*” şeklinde beyanda bulunduğu, bu beyanın tepki çekmesi üzerine Erdoğan, Partisinin 8.11.2005 tarihli Grup Toplantısı’nda yaptığı konuşmada Fransa’daki olaylarla ilgili değerlendirmelerinde, tek sebep olarak “*türban yasağını*” gösterdiğini yazan gazeteleri eleştirerek; “*Bu tür sosyolojik hadiseler, tek bir sebebe indirgenemeyecek kadar karmaşık ve derinliklidir. Bunların altında yılların birikimi vardır. Sosyo-ekonomik ve kültürel faktörlerin tesiri vardır. Yanlış politika ve anlayışların rolü vardır. Bunların hepsi doğrudur. Bizim söylediğimiz de budur. Yoksa bazı yasağcı uygulamaların bu olaylardaki etkisine dikkat çekerken meseleyi tek bir sebebe indirgemiyoruz. Fransa’daki bundan aylarca önce başörtüsüyle ilgili yasağının da bugünlere gelmesindeki, bu süreç içerisindeki etkenlerden bir tanesi olduğunu orada ifade etmişizdir. “ açıklamasını yaptığı, (Ek.20)*

**21)** 2005 yılı Nisan ayında Zaman Gazetesi yayın yöneticilerini kabul eden Başbakan Recep Tayyip Erdoğan’ın; imam hatip liseleri ve başörtüsü sorunu ne zaman çözülecek? sorusuna “*Başörtüsü sorunu konuşulmaz, yaşanır.*” ... “*Halk nezdinde bir mutabakatı kastetmiyorum. Orada zaten mutabakat var. Parlamento içi*

*mutabakat gerekir. Parlamento halkın iradesini yansıtmıyor. Sıkıntı burada.” dediği, (Ek.21)*

**22)** Başbakan Recep Tayyip Erdoğan’ın 2005 yılı Nisan ayında, Anayasa Mahkemesi Başkanı Mustafa Bumin’in “türbanla” ilgili yaptığı uyarılara, “Türkiye’de, bir halkın mutabakatı, bir de halkın temsilcisi olanların ve kurumların mutabakatı vardır. Görünen o ki, halkın mutabakatı ile kurumların mutabakatı henüz oluşmuyor”... “Bugün çok daha net olarak söylüyorum; Türkiye’de halkın mutabakatı ile halkın temsilcisi olanların ve kurumların mutabakatı henüz oluşmuyor” ...”Eğer evrensel hakları görmemezlikten gelirsek, ülkemize yazık ederiz. Bir hak, dünyanın bir ucunda farklı, bir başka ucunda farklı olamaz. Çünkü hak, hukuktan doğar; kanundan doğmaz. Hak, kanunlarla güvence altına alınır. Şu anda bütün gayretimizi ülkemizdeki bu mutabakat üzerine tahsis ediyoruz.” şeklinde yanıt verdiği, (Ek.22)

**23)** 2005 yılı Mayıs ayında Bolu’da Kredi ve Yurtlar Kurumu’nun yaptırdığı öğrenci yurdunun açılışına katılan Başbakan Recep Tayyip Erdoğan’ın, “Gençler yurtdışına eğitim almaya gidiyor ve bunun için 1 milyar 250 milyon dolar ödüyor. Buradan nerelere, ne mesajı verdiğimi anladınız. Bu sorunu halledersek onlar da gitmez” dediği, (Ek.23)

**24)** 2005 yılı Haziran ayında Lübnan seyahati dönüşü uçakta gazetecilerin sorularını yanıtlayan Başbakan Recep Tayyip Erdoğan’ın; “Başörtüsü ülkenin bir gerçeği. Ortadaki gerginlikleri kaldırmakla yükümlülüğümüz olduğuna göre bu sorun çözülmeli. Bu konuda araştırmalar var, üç dört sene olmuştur. Sonraki süreçte tespitler değişmedi. Lehte gelişme var, aleyhte gelişme yok. Bugün toplumda mutabakat olduğuna göre kurumlar arası, kuruluşlar arasındaki uyumsuzluğu anlamak mümkün değil. Ülkede toplumsal mutabakatı da tesis etmişsin. Kurumsal mutabakat da tesis edilsin ki birbirine şüpheyle bakan bir ülke olmayalım. (...)Referandum anayasal bir süreçtir. Gerekirse o da düşünülebilir, gerekirse bu yönde gidilebilir. Tabii taymingi önemli...” diye beyanda bulunduğu, (Ek.24)

**25)** Adalet ve Kalkınma Partisi grubunda konuşan Tokat milletvekili **Resul Tosun**, üniversitede türbana serbestlik tanınmasını isterken hükümetin AİHM’deki duruşmada yanlış taktik izlediğini ileri sürmüş, Anayasa ve yasalarda türban yasağı bulunmadığını belirterek “Hükümet pasif kalabilirdi, hiç savunma yapmayabilirdi. Öyle anlaşılıyor ki, Anayasa Mahkemesi kararları ve Anayasa Mahkemesi Başkanı’nın etkisinde kalınarak bu savunma yapılmış. Daha sağlıklı bir cevap verilebilirdi. Dışişleri Bakanımız Abdullah Gül ‘ün bunu hükümetin görüşü olarak söylemesi de hükümeti sıkıntıya soktu, töhmet altında bıraktı. Bu savunmayı tasvip etmemiz mümkün değil”, “Partimiz güçlü, çoğunluğumuz var. Bu konuları halletmemiz lazım, önümüzde kısa bir zaman kaldı. Bu düzenlemeleri niye yapamıyoruz?” diye sorması üzerine Başbakan **Recep Tayyip Erdoğan’ın**; “Metnin tamamını okuyun, ona göre konuşun. Metnin tamamı basında yer aldığı gibi değil” şeklinde cevap vererek savunma metnini getirttikten sonra ‘Bu, hükümetin savunması ve bu savunmayı bilinçli olarak yaptık. Biz AB kriterlerini koyduk ve arkasından ‘takdirlerinize bırakıyoruz’ dedik. (TBMM Genel Kurulu’nu işaret ederek) Burada ‘Egemenlik milletindir’ yazıyor. Ama bazı

kurumların, bunun böyle olmadığı, egemenliğin bölüşüldüğü yönünde görüşleri var. Biz de böyle olmadığını biliyoruz. **Bir karar alıyoruz, Cumhurbaşkanı'ndan dönüyor, Anayasa Mahkemesi'nden dönüyor. Hani hükümet tek başına karar veriyordu.** Resul Bey sen bu gruptan birisin; ne zorluklarla bu düzenlemeleri getirdiğimizi biliyorsun. Bunlar basit şeyler değil, kolay halledilecek meseleler değil. **Çok acelecisiniz, biz sorumluluk sahibiyiz.** Bu işi kangren haline getirenlerin şimdi dışarıdan konuştuklarını görüyoruz, siz de onların oyununa geliyorsunuz, **sabırlı olun.**” dediği, (Ek.25)

26) Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın, Yeni Şafak gazetesi yazarlarına 2005 yılı Haziran ayında yaptığı açıklamalar sırasında; YÖK, kamu reformu, 2B gibi konularda takvimin ne olduğu, başörtüsü sorununun nasıl çözüleceğinin sorulması üzerine; **“Kesin bir takvimimiz yok. Biraz atmosfer ve zemin olayı. Bunlar anayasa değişikliği gerektiren konular. Anayasa değişikliğiyle netice alıp alamayacağımız, referandum yolunun denenip denenmeyeceği, bunlar aramızda tartışılan konular. Paket olarak referanduma gidilir gerekirse. Ancak başörtüsü anayasa konusu değil. Farklı bir konu. Burada biz toplumdaki bütün hassasiyetleri düşünerek adımlar atıyoruz. Onun için şu saatte bunu yapacağız diye bir şey yok. Zemin ve atmosfer elverirse adımı atarız. Yoksa bunu erteleyebiliriz de. Bizim parametreleri kaybetmememiz lazım. Ekonomik öncelikleri gözetmemiz lazım”** diye söylediği, (Ek.26)

27) 2005 yılı Mayıs ayında Haldun Alagaş Spor Salonu'nda düzenlenen “1. Bölge Teşkilat Toplantısı”nda konuşan Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın: “Genciyle, yaşlısıyla, bak buradan bir kez daha açık ve net söylüyorum, başı örtülü, başı örtüsüz, kim olursa olsun bütün benim bayan kardeşlerim canımdır, ciğerimdir. Bu ülkede haksız yere ayrımcılık yapıldı. Ama biz asla ayrımcı değiliz. Bu çatı, bütün vatandaşlarımızı bir arada toplama çatısıdır. Bunu böyle bilin. Çok değişik şeyler konuşabilirler. Şu anda biliyorum, bazı sıkıntıları yaşıyoruz. Bunu ben de yaşıyorum. **Gönlümün derinliklerinde yatan hıçkırıklar var.** Bunu da açıkça söylemek zorundayım. Fakat şunu bilmenizi istiyorum; her şey zamana gebe. Zira millet iradesi birçok şeyi halledecektir. **Ama sabırlı olmaya mecburuz.** Niçin? Bu toplumda gerilmeyi asla Adalet ve Kalkınma Partisi yaratmayacaktır. Varsın olsun, birileri yaratsın. Onların cevabını birileri veriyor ve verecektir. Ama bu oyuna asla benim kardeşlerim gelmeyecektir ve gelmemelidir”... “Türkiye’de marjinal siyaset yapan grupların yıllarca başörtüsü üzerinden siyaset yaparak ülkeye nasıl faturalar ödettiklerini biliyorsunuz. Ama Adalet ve Kalkınma Partisi başörtüsü üzerinden siyaset yapmayacak, yapılmasına da müsaade etmeyecek. Bu olay konuşulmaz, bu olay yaşanır. Biz felsefemizi insanları tüm inançlarını yaşama noktasında olduğu gibi yaşamaya kabul etmeye mecbur olduğumuzu anlatıyorum”... “Ülkemizin yüzde 99'u Müslüman. Ve bu ülke bir Müslüman ülkesidir. Halkın yüzde 99'u Müslüman olan ülkemizde şunu unutmayalım ve gerçekleri birbirine hiçbir zaman karıştırmayalım; İslam devleti olmak başka bir şey, bir İslam ülkesi olmak başka bir şey. Bir defa bunu çok iyi kavrayacağız, çok iyi anlayacağız ve bu anlayışla yarına bakacağız. Ben teşkilatımızın insanlarını bu hassasiyete özellikle davet ediyorum...” diye beyanda bulunduğu, (Ek.27)

28) 2005 yılı Haziran ayında resmi ziyaret için Washington'da bulunan Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın, Amerikan CNN International televizyonundan Wolf Blitzer'ın; *"Başörtülülerin kamu okullarına ve kamu binalarına girmeleri yasak. Buna mukabil, eşiniz başının örtüsüyle Beyaz Saray'a davet edildi. Amerikalılar Türkiye'de dini hoşgörünün bulunup bulunmadığı hususunda endişe ediyorlar. Türkiye'de değiştirilmesi gereken bir kanun mu var?"* şeklindeki sorusuna; *"Bunu yasaklayan bir konu yok ki. Sıkıntı burada. Sadece şu anda buna yönelik olarak bir algılama var, yorumlama var. Ama biz özellikle ülkemizde bir toplumsal gerilim olmasın diye sabırlı hareket ediyoruz. Ve diyoruz ki bir toplumsal mutabakat olsun. Bakın benim kızlarım ABD'de okuyor. Burada o özgürlük anlayışı var. Ama ülkemde yok. Şu anda ben bu acıya sadece ülkemde bir toplumsal gerilim olmasın diye katlanıyorum. Halkımın arasında böyle bir sıkıntı yok. Ama kurumların yaklaşımı toplumun yaklaşımıyla örtüşmüyor. Onun için biraz sabredeceğiz. Biraz daha bu işin çilesini çekeceğiz gibime geliyor. Ama inanıyorum ki eninde sonunda hak yerini bulacaktır."* şeklinde beyanda bulunduğu, (Ek.28)

29) 2005 yılı Haziran ayında AB büyükelçileri onuruna Başbakanlık Konutu'nda verdiği yemekte Belçika Büyükelçisi Mark Van Rysselberghe'nin Türkiye'de dini azınlıkların özgürlükleri kapsamında Fener Rum Patrikhanesi'nin statüsü ve Devlet Bakanı Mehmet Aydın'ın misyonerlik faaliyetlerine yönelik eleştirilerini anımsatması üzerine, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın, *"Bu sorunu sadece azınlıktaki gayrimüslümler değil çoğunluktaki Müslüman kesim de çekiyor. Bu konu bizim için de zor"* demiş, türban yasağı konusundaki rahatsızlığını da *"Bu sorunu bizzat ben yaşıyorum. Eşim başörtülü. Eşim Başbakanlık Konutu'nda takabiliyor, karşıda (Cumhurbaşkanlığı'nı işaret ederek) takamıyor. Bu konularda bir toplumsal ve kurumsal mutabakat henüz sağlanmadı."* diye konuştuğu, (Ek.29)

30) Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın, 2005 yılı Temmuz ayında ABD'ye giderken uçakta gazetecilerle yaptığı sohbette; *"Biz niye türbana karışıyoruz? Bırakalım kadınlar, kızlar kendileri karar versinler. Bakın Türkiye'de dekolte aldı başını gidiyor. Karın kısmı açık pantolonlarla üniversiteye bile gidiliyor. Biz bunları düzenlemek için bir kanun çıkarıyor muyuz?..."* *"Biz önce devlet üniversiteleri ile özel ve vakıf üniversiteleri arasında bir ayırım yapalım, diyoruz. Hiç olmazsa isteyen kızlar özel ve vakıf üniversitelerine türbanla girebilir, eğitim hakkı alabilir. Bu toplumsal sorunu böyle çözebiliriz. Ama buna bile itiraz ediyorlar... Bu yüzden kızların okula gönderilmemesi yönünde sosyal baskı var. Bir genç kız üniversiteye gidip eğitim alsa, bu baskılara daha kolay direnemez mi? Ama muhalefet buna tam tersinden bakıyor... Camilere kadro verilmesine bile karşı çıkıyorlar. Anadolu'ya gidin, birçok caminin kadrolu imamı yok. Peki insanlara kim namaz kaldıracak? İşte o zaman cahil insanlar imamlık yapmaya başlıyor...Ailede başı açık niye kabul etmeyeyim? Kayınbiraderimin eşinin başı açık. Kızlarının başı da açık. Ama bu soruları sormak doğru mu? Ben de size, "Niye çevrenizde hiç başı örtülü kadın yok?" diye sorabilirim. Benim eşimin başına örttüğü türban değil, başörtüsü... Biz niye buna karışıyoruz? Benim idealim hep şu oldu: Başı açık kız ile örtülü kız yan yana okusun, kol kola gezsin... Üniversite kapıları açık olsaydı kızlarım Türkiye'de okurdu. Oğlum da burada katsayı engeline takıldı. Aldığı puan Boğaziçi Üniversitesi'ne girmesine müsaitti. Ama imam hatipte okuduğu için giremedi. İmam hatipin tarihi Atatürk'e*

dayanıyor. İmam bu toplumda dini ihtiyaçları karşılayan insan. Hatip iyi konuşmacı. Bu okullara niye itiraz ediliyor, anlamıyorum. Biz imam hatiplere arka bahçe diyenlerle o yüzden ayrıldık...Ben,"Referandum yapacağız" demedim. "Gerekirse referandumda da gidebiliriz" dedim. Çıkardığımız yasaya Kuran kursu maddesi demek yanlış. Bu, adı itibarıyla talihsiz bir kanun. Dünyanın herhangi bir yerinde, **"Kanuna aykırı eğitim kurumları"** diye bir ifade var mı? **Anayasa Mahkemesi bunu iptal ederse gerekçeli kararları tarihe büyük bir not düşecektir.** Siyasi bir karar almamaları gerekir. Bu gibi sorunları konsensüsle çözmek istediğimizi söyledik. Ama kimse bize yardımcı olmadı. Tam aksine, tam aksini yaptılar. Bize bu konulardan vurmaya çalıştılar..." dediği, (Ek.30)

31) 2005 yılı Ekim ayında Londra'da AB zirvesine katıldıktan sonra London Shools of Economics'te "Kültürel Çeşitlilikte Kadının İnsan Hakları" konulu konferansta katılımcıların sorularını yanıtlayan Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın; **İngiltere, ağırlıklı olarak Hıristiyan ülke olmasına karşın kamu kurumlarında başörtülü insanların çalışabildiğini, ancak çoğunluğu Müslüman olan Türkiye'de kamu kurumlarında başörtülü çalışmadığını, başörtüsünün insan hakkı olduğunu, türban konusunda toplumsal mutabakata önem verdiklerini** söyleyerek; "Tartışılmaz tabii ki insan hakkıdır. Yani 'din ve vicdan özgürlüğü' diyoruz. Din ve vicdan özgürlüğünün gereği neyse şüphesiz ki sağlanmalıdır. **Bu, ağırlığı Hıristiyan olan ülkelerde sağlanmışsa, ağırlığı Müslüman olan Türkiye'de de konsensüsle başarılmalıdır, sağlanmalıdır. Biz geldiğimizden beri hep şunu söyledik; seçim öncesinde de ben söyledim; 'bir toplumsal mutabakat sağlandığı anda çözüleceğine inanıyorum' dedim. Bugün de aynısını söylüyorum. Bu konuda toplumsal mutabakat Türkiye'de vardır. Mutabakat yüzde 100 değildir ama yüzde itibarıyla, daha önce birçok kurumun yaptığı araştırmalar bu, yüzde 70-80'lerde. Bu konuda mutabakat vardır. Kurumlar arasında mutabakat var mı dersiniz, parlamento içi siyasi partilerde henüz bir mutabakat oluşmamıştır. Parlamento içinde bu mutabakat olduğu anda parlamentoda bu işi çözeriz. İnanıyorum ki parlamento dışı kurumlarda da mutabakat büyük ölçüde vardır. Eğer özgürlükten yanaysak, özgürlükleri savunuyorsak, o zaman 'özgürlüğün bir kısmını kabul ediyorum' deyip, 'bir kısmını kabul etmiyorum' mantığı yanlış bir mantıktır. Bunu özgürlük tanımı içine sokamazsınız ve insanları olduğu gibi kabul etmek durumundasınız. Kabul etmiyorsanız, o zaman sizin değişmez tabularınız vardır. Bu tabuları yıkamadığınız sürece işte o zaman yine kadın haklarıyla ilgili özgürlüklerde de maalesef bir yanlış ve eksik yaklaşım tarzı doğar ki ben, buna da doğru bakmıyorum. İnanıyorum ki Türkiye, bu yanlışını düzeltecektir. Bu yanlış da bir an önce aşacaktır çünkü **gerilim noktalarından bir tanesi de maalesef budur.** Bunu başardığımız anda el ele başörtülüleriyle, başı açığıyla herkes yürüdüğü zaman, toplumun birbirine olan saygısı, sevgisi, dayanışması daha misli olacaktır. Bizim bu noktada bir endişemiz yok." dediği, (Ek.31)**

32) 2005 yılı Kasım ayında Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın, Tayland Başbakanı Thaksin Shinawatra ile yaptığı ortak basın toplantısında AİHM'in türban yasağı konusunda verdiği kararı değerlendirmiş;"Neyin noktasını koymuşsunuz? Neye göre koymuşsunuz? Böyle bir şey olabilir mi? Başlıkların atılış şekli de çok yanlış. Dünya, özgürlüklerde nerelerden nerelere geldi. **AİHM'deki bu kararı verenlere şu**

*soruyu sormak istiyorum; sizin ülkelerinizde mevcut yasalarınızın inançlarla örtüşen veya çakışan yanlarını değerlendirdiniz mi? Bu soruyu bir sormak lazım. Acaba örtü nedir? Bunu acaba sorarak, bunun yetkilisi olanlardan bu konuda herhangi bir cevap alınmış mıdır? Böyle bir cevap alınmamıştır ve bu cevap alınmadan böyle bir karara varmak bir defa din ve vicdan özgürlüğüne ters düşer, eğitim özgürlüğüne de ters düşer. Bu karar, bu dosya olsa olsa kendi içinde değerlendirilebilir. Bunu böyle bir genelleştirme gayreti içine girmek maalesef art niyetli davranmaktan başka bir şey değildir. Bunu da özellikle ülkemdeki, bu konuyu böyle değerlendirme gayreti içinde ideolojik yaklaşımlarını ortaya koyanlara ifade etmek istiyorum.”... “İnsanların hukukunu yanlış yasalarla yok edemezsiniz. Geçici bir süre yok edebilirsiniz ama eninde sonunda bu hukuk yasa haline gelir, geldiği zaman da beklenen çözüme kavuşulmuş olunur. Bu sorunu da Türkiye kendi içinde toplumuyla halletmiştir. Millet olarak halletmiştir. Her zaman söylüyorum kurumların sorunu vardır, müesseselerin sorunu vardır, siyasi partilerin sorunu vardır. Bu sorun, kendi içinde çözülecektir. Çözüldüğünde de inanıyorum ki bu gerginlikler de kalkacaktır.” şeklinde beyanda bulunduğu, (Ek.32)*

**33)** 2005 yılı Kasım ayında Katar’a hareketinden önce Esenboğa Havalimanı’nda basın toplantısı düzenleyen Başbakan Recep Tayyip Erdoğan’ın, bir gazetecinin, “Sayın Cumhurbaşkanı, AİHM’in türban kararı ile ilgili olarak ‘AB’nin gereğini yapanlar bunu da uygulamalıdır. Konu hukuken kapanmıştır’ dedi. Bu konu hukuken kapandı mı? Bundan sonra hangi düzlemde tartışılacak?” şeklindeki sorusuna; “Ben düşüncelerimi daha önce söyledim. Sayın Cumhurbaşkanı ile bir atışma içerisine girmek istemem. Benim düşüncem bellidir. Bu genellenmemelidir. Burada verilen karar bir genel karar değildir, bir dosya ile ilgili karardır. Dolayısıyla bundan sonraki süreci de bu anlayış içerisinde değerlendirmenin gereğine inanıyorum. AB sürecine kim saygı duyuyorsa, AB üyesi ülkelerdeki icraatlara da saygı duysunlar. Çünkü yüzde 99’u Müslüman olan Türkiye’deki bu uygulama, AB üyesi ülkelere acaba hangisinde var? Bu soruya da cevap bulmalarını özellikle isterim. Eğer bu soruya da cevap bulabilirlerse, o zaman bu düşüncelere çok daha farklı bir şekilde ben de saygı duyarım.” yanıtını verdiği, (Ek.33)

**34)** Katar’a gidişinde uçakta gazetecilerin sorularını yanıtlayan Başbakan Recep Tayyip Erdoğan’ın; “Emredici bir hüküm getirseydi, tüm AB ülkelerinde uygulanması gerekirdi. Avrupa’da ve dünyada genel olarak üniversitelerde başörtüsü yasağı yok. AİHM’nin Türkiye’ye özgü şartlar nedeniyle böyle bir karar aldığını düşünüyorum. Böyle bir yasa Anayasa’da yok. Sadece Anayasa Mahkemesi’nin bir yorumu var. Yasama yeni bir yasa çıkarırsa, Anayasa Mahkemesi durumu gözden geçirmek zorundadır, bu yorum da kalıcı değildir. Yasa çıkarabiliriz. Ama arzumuz bu sorun toplumsal gerilime yol açmasın ve özgürlükler noktasında çözülsün.” şeklinde konuştuğu, (Ek.34)

**35)** 2005 yılı Aralık ayında Avustralya’da yaşayan Türklerin temsilcileriyle bir araya gelen Başbakan Recep Tayyip Erdoğan’ın, “Türban sorunu ne zaman bitecek” sorusuna, “Burada böyle bir sorun yaşamıyorsunuz değil mi?” sorusuyla karşılık vermiş, kalabalıktan, “hayır” yanıtını alan Erdoğan, Türkiye’de kabul edilse de, edilmese de bunun bir sorun olduğunu söyleyerek, Avustralya’da ilkokulda bile



türban yasağı olmadığı söylenince; **“Gerginlik olmasın diye toplumsal mutabakat ifadesini kullandık. Toplumun yüzde 80’inde bu mutabakat var. Ama kurumlar arası mutabakat ve parlamentoda mutabakat olması gerekiyor. Parlamentoda ve diğer kurumlarla mutabakat sağlandığı anda bu işi çözeriz. Yasama organı içerisindeki mutabakat önemli. Yoksa toplumsal gerginlik olur. Hassasiyet içerisindeyiz. Böyle davranmaya mecburuz.”** dediği, (Ek.35)

36) 2005 yılı Aralık ayında İzmir ili Buca’da parti örgütüyle bir araya gelen Başbakan Recep Tayyip Erdoğan’ın **“İzmir’in üzerindeki o zaman zaman yakıştırılan bazı ifadeler vardır ya, bu ifadelerin olmadığı da görüldü. Çünkü İzmir’in hakkı bu değil. O yakıştırmalar değil. İnşallah o yakıştırmaları da bir şekilde silip atacaktır İzmir. Ben buna inanıyorum. Biz böyle bir ifadeye hiçbir zaman inanmadık. Bugün de inanmıyoruz. Yarın da inanmayacağız”** diye konuştuğu, adını anmadan **“türban”** ve öteki konularda örgütten **“sabırlı”** olmalarını isteyen Erdoğan, **“Şunu unutmayın, sağlıklı bir doğum, 9 ay 10 günde olur”**..: **“Bazılarının tahriklerine sakın aldanmayın. Biz dertliyiz. Biz nerde, neyin, nasıl dertleri olduğunu biliyoruz. Ama her şey bir yol haritası içerisinde yürüyecektir. Öyle, kimse Adalet ve Kalkınma Partisi’ni gaza getirmeye çalışmasın. Bizim gaza gelmeye niyetimiz yok. Burada gaza basan biziz ve gaza ne kadar basacağımızı da iyi biliyoruz. Bu gaza, ben örgütime de söylüyorum, özellikle dikkatli olun. Ne siz milletvekillerimize baskı yapın, ne milletvekillerimiz bize baskı yapsın.”** şeklinde konuştuğu, (Ek.36)

37) 2005 yılı Kasım ayında Danimarka Avrupa Hareketi tarafından Kopenhag’da düzenlenen **“Medeniyetler arası ittifak: Türkiye’nin rolü”** konulu toplantıya katılan Başbakan Recep Tayyip Erdoğan’ın **“Bu (başörtüsü yasağı) 8 yıllık bir süreçtir. Bu süreç içerisinde üniversiteye giden kızlarımız, başları örtülü olarak devlet üniversitelerinde ve vakıf üniversitelerinde başörtülü olarak derslere girememektedir. Bu, bana göre din ve vicdan özgürlüğünün, eğitim özgürlüğünün kısıtlanmasıdır. AİHM’nin son kararı var. Ben bu kararlara şaşıyorum. Bazı hukuki yorumlara, bazı köşe yazarlarına baktığımız zaman, bizim yaklaşım tarzımızı ‘Bunların hukuka saygısı yok’ diye değerlendiriyorlar. Bu bir dosya kararıdır. Ben cezaevine girdiğim zaman gazeteler ‘Artık muhtar bile olamaz’ diyorlardı. Recep Tayyip Erdoğan TC’ye Başbakan oldu. Neyle oldu? Gene yargıyla, değişen, gelişen yasalarla oldu. AİHM’nin verdiği bu karara ben yargı kararı olarak uyarım, ama haklar, özgürlükler noktasında doğru bakmam. Niye? Çünkü nasıl olur da bir insan başını örtüyor diye eğitim, din ve vicdan özgürlüğü ortadan kalkar? ‘İnanç hiçbir zaman yasanın önüne geçemez’ diyor. Benim bu kızımın böyle bir iddiası yok ki... İnanıcı böyle olduğu için başını örtüyor, o halde saygı duymak lazım. Mahkemenin de bu konuda söz söyleme hakkı yoktur. Söz söyleme hakkı din ulemasınınındır. Açarsın o dinin mensubuna, Musevi ise o dinin mensubuna, Hristiyanısa o dinin mensubuna sorarsın, bunun dinde gerçekten emredici bir hükmü var mı? Varsa saygı duymak zorundasınız. Yoksa ayrı bir konudur, o zaman siyasi, ideolojik olur. O farklı bir olay. Dinde bunun yeri varsa saygı duymak zorundasınız. Ben diyorum ki dinde bunun yeri var. Biraz bu alanda mürekkep yaladık. Bu alanda hiç alakası olmayanların, İslam dininin aydınlarına sormadan böyle bir kararı farklı bir yere çekmek suretiyle vermek yanlışır Bu bir sorundur ve er veya geç çözülmelidir. Okula gidemeyen yüz binlerce kızımız var. Bu aşıldığı anda gidebileceklerdir. İmkânı olanlar**

*Avrupa'ya, Amerika'ya gidiyor, okuma fırsatını buluyor, olmayan kaderiyle baş başa kalıyor. Kurumlar arası mutabakat sağlandığı anda bu sorun aşılacaktır.” diye konuştuğu, (Ek.37)*

**38)** Açılışlara katılmak üzere gittiği Denizli’de **“ulema”** tartışmalarına değinen Başbakan Recep Tayyip Erdoğan’ın, *“Cehalet içinde konuşuyorlar. Açsınlar Türk Dil Kurum lüğatını. Milli Eğitim Ansiklopedisi’ni, diğer lüğatları açsınlar. Ulemanın ne anlama geldiğini okusunlar. Bunlar şecaat arzederken sirkatlerini de ortaya koyuyorlar. Yani kendilerini överken açıklarını da ortaya koyuyorlar. Ulema, alimin çoğuludur. Bugünkü söyleyişle bilginin çoğuludur. Ulema ise bilginler anlamına gelir.(...)Danimarka’da yaptığımız konuşmada, **AİHM’nin Müslümanlara ait örtü ile ilgili karar verirken bu konuda bilirkişi olarak İslam’ın din bilginlerine sorması gerekirdi. Bu örtü ideolojik mi, sosyolojik mi, dinin gereği mi? (...) Sorduktan sonra kararını yine orası versin. Biz onların kararına uyarız. Türkiye’de de kimse bunu saptırma yoluna gitmesin.**” dediği, (Ek.38)*

**39)** Adalet ve Kalkınma Partisi Kadın Kolları Başkanlığı’nın 3. kuruluş yıldönümü nedeniyle Bilkent Otel’de düzenlenen etkinliğe katılan Başbakan Recep Tayyip Erdoğan’ın, Danıştay 2. Dairesi’nin Aytaç Kılınç’a ilişkin 26.10.2005 gün ve 2004/4051-2005/3366 sayılı kararı ile ilgili olarak; *“Bugün kadına karşı adaletsizlikler dünyanın neresinde varsa orada zulüm ve acı vardır. Tabii ki bu haksızlık ve acıları onaylamak imkânsızdır...Bütün dünyada, özelde ise Müslüman toplumlarda, kadınların toplumsal hayata katılması ve üretim süreçlerine dahil edilmesiyle ilgili bazı sorunlar yaşanıyor. Hiç kimse bu sorunu yalnız bize özgü bir sorun olarak görmesin. Bu sorun, en gelişmiş ülkelerden, en geri kalmış ülkelere kadar bütün dünyanın gündeminde var...Kadına karşı ayrımcılık bizim geleneğimizde cahiliye örneğidir. **Kadını özel alana hapseden, kamusal alandan dışlayan, cinsiyet ayrımcılığına dayanan baskıcı ve tutucu anlayışlar medeni olamaz. Bazı eksiklerimiz var. Biraz zaman alacak, ama kurumlararası, toplumsal mutabakat sağlanarak elimizden geleni yapacağız. Bu ülke bu sorunu da çözecek...Sorun adalet sorunu. Bugün kadına karşı adaletsizlikler dünyanın neresinde varsa orada zulüm ve acı vardır. Bu haksızlık ve acıları onaylamak imkânsız. Kadına karşı ayrımcılık, kız çocuklarını temel haklarından mahrum bırakmak, kadını üretim sürecinden dışlamak gibi anlayışlar cahiliye geleneği...Günlük hayatta toplumsal ve geleneksel yapıdan kaynaklanan kadınlarımızın halen karşılaştığı sorunları görmezden gelemeyiz. Bu sorunların çözümü için yasal düzenlemeleri yapan bir kurumu, bir duyarlılığı hayata hâkim kılmalıyız. Toplumların olduğu gibi devletlerin de kadına karşı ayrımcılığı töre haline getirmesi kabul edilemez. Kadına karşı cinsiyet ayrımcılığı en az ırkçılık kadar tehlikeli. Hiçbir mazeret insana karşı şiddet kullanılmasını haklı kılamaz.**” diye söylediği, (Ek.39)*

**40)** 2006 yılı Mart ayında Adalet ve Kalkınma Partisi’nin 6. İstişare Toplantısı’nın açılış konuşmasını yapan Başbakan Recep Tayyip Erdoğan’ın Adalet ve Kalkınma Partisi iktidarı ile özgürlükler alanında önemli iyileşmeler sağlandığını ifade ederek *“Biz iktidara gelmeden önce bu ülkede düşünce özgürlüğü, din ve vicdan özgürlüğü yüzünden hapis yatanlar vardı. Şimdi bunlar kalmadı. Bugün bunlar suç olmaktan çıktı. **Özgürlükler konusunda genel mutabakat ile bütün mağduriyetleri***

**giderme kararlılığında. Niyetimizden hiç kimsenin şüphesi olmasın” biçiminde konuştuğu, (Ek.40)**

**41) Başbakan Recep Tayyip Erdoğan’ın 2006 yılı Mayıs ayında Berlin’de halkla buluşma toplantısında, vatandaşların pasaportlarında türbanlı fotoğraf bulunması hususunda tartışma yaşanmış, Büyükelçinin durumu açıklamaya çalışması sırasında Başbakan Erdoğan’ın; “Türkiye Cumhuriyeti’nin Büyükelçiliği’ne benim vatandaşım bu kıyafetiyle girer, bir genelge olduğunu hiç zannetmiyorum, bunu bir kere göreceğim, “Bakacağım. Çözümünü de buraya emredeceğim inşallah. Bu genelge nasıl gönderildiyse o şekilde de iptal edilir” dediği, Büyükelçimizin Başbakan’ın yanında yuhalandığı, (Ek.41)**

**42) Başbakan Recep Tayyip Erdoğan’ın, 2006 yılı Şubat ayında partisinin Mersin Merkez İlçe İkinci Olağan Kongresi’nde Danıştay 2. Dairesi’nin Aytaç Kılınç’a ilişkin 26.10.2005 gün ve 2004/4051-2005/3366 sayılı kararı ile ilgili olarak; Bu kararı hukuk ilkeleri içerisinde tanımlayamıyorum. Tarif edemiyorum. Kalkıp da bir anaokul öğretmenine, öğretmenlik yaparken başını açtın, dışarda da başın açık olarak gezeceksin deme hakkına kimse sahip değildir. Hangi makamda olursa olsun. Bu anlayış, hiçbir hukuk anlayışı içerisinde tanımlanamaz. Türkiye’de kendilerine göre alanlar belirlemek suretiyle vatandaşımızın din ve vicdan özgürlüğünü kimsenin kısıtlamaya hakkı yoktur. Bu böyle biline. Özgürlüklerin egemen olduğu bir ülkede alınan bu kararı ben bu ülkenin bir başbakanı olarak, evladı olarak,-bu karar alındığı için bu yorumu yapıyorum, yapmak zorundayım- doğrusu kınıyorum. Bunu hiçbir yere sığdıramıyorum. İnsanın bir özel alanı vardır, kamusal alanı vardır bir de kamu alanı vardır. Bu alanlara hükmetmeye kimsenin hakkı yoktur. “**Bunlar bu gidişle evin içine de karışacaklar. Şöyle şöyle davranacaksınız diyecekler. Kusura bakmayın. Türkiye yolgeçen hanı değil. Herkes yerini belirlemek zorunda. Biz gerilim olmasını istemiyoruz. Birileri nemalanmasın diye sabrediyoruz. Ancak hukuk adına yargı makamını işgal edenler, bu ülkede böyle bir zemini hazırlama gayreti içine girmesinler. Ben milletin vekili olarak konuşuyorum, konuşmak zorundayım. Ben yargı makamı değil, yürütme makamıyım. Sorumluluğum ne ise onu yapıyorum. Yargıdan da adil yaklaşımlarını bekliyorum”...**”Meslek liseleriyle ilgili biz üzerimize düşeni yaptık. Meslek liselilere bizim dönemde olduğu gibi fark derslerini vererek düz liseden mezun olma hakkı verdik. Ancak YÖK bu konuyla ilgili Danıştay’a gitti. Danıştay da maalesef bunu reddetti. Bunu anlamak mümkün değil. Düz lise mezunu meslek lisesine başvurarak fark dersleri vererek mezun olma hakkına sahip. Meslek liselilerin düz liseyi bitirme hakkının önünü niye kesiyorsunuz? Danıştay’ın kararını anlamakta zorlanıyorum. Bu eğitimde nasıl bir eşitliktir? İster meslek, ister düz liseli olsun ÖYS imtihanına hepsi eşit gitsin. Kazanan devam eder, kazanamayan da mesleğine devam eder. Dünyanın gelişmiş ülkelerine bakıyorsunuz yüzde 70’i meslek lisesi, yüzde 30’u düz lise. Bizimkiler de ama inadına düz lise diyorlar. Bunlar ne yapıyorlar? İmam hatipten çekindikleri için diğer meslek liselerini de mahrum ediyorlar. Ama ne kadar imam hatipli var, yüzde 3. Ne kadar meslek liseli var, yüzde 27. İnsaf edin ya. Bunu niye bu kadar engelliyorsunuz? İHL’nin önünü kesmek için. Diğer meslek liselilerin de yazık ediyorlar. Ama bu noktada herhalde eninde sonunda bir gün akli selim hakim olacaktır.” ...”Şimdi çıkmışlar dürüstlük adına dolaşıyorlar. Bunların hedefi, ‘Çamur at, tutmazsa iz bırakır’. Güneşi balçıkla**

sıvamaya uğraşmasınlar. İşimiz var. Yolumuza devam ediyoruz. Böyle bir kaba gürültüye de pabuç bırakma niyetinde de değiliz. Biz fani olduğumuzu aklından çıkarmayan bir anlayışın mensuplarıyız. Kalıcı değiliz. Bugün varız, yarın yokuz. Baki kalan bir hoş sada... **Ölümün nerede ne zaman geleceği belli mi? Musalla taşına yatırıldığınız zaman ‘Falanca cumhurbaşkanıydı, falanca başbakanıydı’ veya ‘Cumhurbaşkanı niyetine ya da başbakan niyetine’ demeyecekler.** “Er kişi niyetine” diyecekler. Bu makamlar, bu mevkiler gelip geçici. Bunlar bizleri şımartmasın. Ben tüm Adalet ve Kalkınma Partiler’e şunları söylüyorum: Mütavazı ol”...”Sınıf öğretmenliğinden alan öğretmenliğine geçiyoruz. Yani artık din kültürü ve ahlak bilgisi dersini ilahiyat mezunları verecek. Uygun olan odur. Ama ‘Din kültürü ve ahlak bilgisi dersini ilahiyat mezunları niye versin’ diyenler olabilir. Niye, Çünkü bunlar ideolojik yaklaşımlardır. Halen ilahiyat fakültelerine öğrenci almamak suretiyle adeta ilahiyat fakültelerini kapatma gayreti içerisindedir. Kimse, bu konularda belli mevkilere, makamlara gelmiş olanlar bana laf yetiştirmeye kalkmasınlar. Ülkede din kültürü dersi öğretmenine ihtiyaç var mı, yok mu? Diyanet İşleri 16 bin camimizin boş olduğunu belirtiyor. Bazıları da çıkıp 2 yıllıklar var, şu var bu var diyorlar. **Efendi bak. Bu senin işin değil. Diyanet İşleri’nin işi.** Benim ihtiyacım var diyor. Eskilerin dediği gibi ‘yarım imam dinden, yarım doktor candan’ etmesin. Camilerde dinimizi hakkıyla bilenler olsun. Köyden gelen birine Cuma hutbelerini verirken farklı İslam dini olur.” şeklinde konuştuğu (Ek.42)

43) Başbakan Recep Tayyip Erdoğan’ın 2005 yılı Haziran ayında Yeni Şafak gazetesi yazarları ile yaptığı kahvaltılı toplantıda; “Anadolu’ya gidiyoruz. Sizin tabanınızdan insanların rahatsızlıkları var. İktidar olup muktedir olamamaktan söz ediliyor... Türkiye’de hiçbir kurum kayıtsız şekilde tek başına muktedir değildir. Buna siyaset de dâhil. Parlamentoda egemenlik kayıtsız şartsız milletindir deniyor. Bunun tanımına bile son zamanlarda dikkat ederseniz çok farklı cümleler getirenler oluyor. Türkiye’de iki devlet vardır diyenler de oldu. Fakat biz bu alanlarda da mesafe aldığımızı inanıyoruz. **Eğer huçkırıklarımızı içimize atıyorsak, sebepleri var. Gerilim istemiyoruz. Gerilimin faturaları çok ağır oldu.** Ormanı yanmaktan kurtaralım istiyoruz. Onun için üç beş ağaç yanıyor, bunu feda ediyoruz. Anadolu’daki serzenişler. Bunun içinde başörtüsü var, sonra 263 var... Ana muhalefet lideri, kaçak Kur’an eğitimi diyor. Kur’an eğitimi almanın kaçak olması mümkün değil. Zaten kanunun metninde böyle bir şey yok, ruhuna aykırı. Bu ülkenin yüzde 98’i Müslüman olan halkına hakaret ve saygısızlıktır. “ dediği, (Ek.43)

44) 2007 yılı Ekim ayında Ankara Mehmet Akif Kız Kız Öğrenci Yurdu’nda öğrencilerle birlikte iftar yemeği yiyen Başbakan Recep Tayyip Erdoğan’ın, bir öğrencinin türbana ilişkin sorusuna, “...**En büyük dileğim başı kapalı kızlarımızla, başı açıkların el ele dolaştığı bir üniversite, bir ülkedir. Bunun için uğraşyoruz. Bunu çözmek en büyük aşkımdır (...)** Bunun için çalışıyoruz. Bunlar aşama aşama yapılacak şeyler, birden olmuyor. Bazı mutabakatlar arıyor. Bu konuyu her getirdiğimizde önümüze engel çıkarılıyor. Şu an tek sorunumuz başörtüsü değil. Anayasa meselesi de var.(...) Bu durumun da sonu gelecek. Üniversitelere özgür, istediğiniz gibi girebileceksiniz.(...) İki oğlumun ikisi de istedikleri üniversiteleri katsayı nedeniyle kaybetti. Bu bana hak mı? Çocuklarım da katsayı

*kurbanı. Bizim imkânımız var da yurtdışında okutuyoruz(...)*” şeklinde yanıtladığı, (Ek.44)

45) 2007 yılı Aralık ayı başlarında Adana/Kozan ilçesinde bir kompozisyon yarışmasında ödül alan Tevhide Kütük isimli lise öğrencisinin, resmi ödül töreninde türbanı ile yer almak isteyince kürsüden indirilmesine tepki gösterdiği, aynı tarihlerde benzer bir olayın Rize’de meydana geldiği, Emine Elif Azder isimli bir ilköğretim öğrencisinin birincisi olduğu bir kompozisyon yarışmasının resmi ödül törenine başı açık katıldığında, öğrencinin babasının kızının başının zorla açıldığı iddiasında bulunduğu, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan’ın her iki öğrencinin ailelerine telefon ederek üzüntülerini bildirdiği, bu haksızlıkların bir gün mutlaka biteceğini, başörtüsü ile resmi toplantılara katılmalarına izin vermeyen kamu görevlileri hakkında inceleme talimatı verdiğini belirttiği,

Başbakanın kamuoyuna yansıtılan “aileleri arama” eyleminden hemen sonra 12.12.007 tarihinde, TÜBİTAK tarafından Milli Eğitim Bakanlığı Şura Salonunda düzenlenen ve Milli Eğitim Bakanı Hüseyin Çelik’in de katıldığı ödül töreninde, lise 1. sınıf öğrencisi türbanlı Elif Büşra Doğan’a ödülünü Milli Eğitim Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı Mehmet Temel’in verdiği,

Aynı törende bulunan Adalet ve Kalkınma Partisi Adıyaman Milletvekili **Fehmi Hüsrev Kutlu**’nun, ödül alan türbanlı öğrenci ile birlikte basın fotoğrafçılarına poz verdiği, (Ek.45)

46) Başbakan Tayyip Erdoğan’ın 2007 yılı Aralık ayında “2. AB-Afrika Zirvesi”ne katılmak üzere Lizbon’a giderken “Yeni Anayasa’da türbanla üniversiteye girişi serbest bırakacak mısınız?” şeklindeki soruyu; *“Benim özellikle üzüldüğüm konu şu: Anayasa tartışmalarını başörtüsüne niye indiriyoruz? Eğitim özgürlüğü başka bir şey, din ve vicdan özgürlüğü başka bir şey. Zaten pazarda çarşıda bu insanlar arasında bir problem yok. Problem seçkincilerin kafasında. Hizmet alanlar noktasında genelde sorun yok. Gerçi bazı yerlerde son zamanlarda maalesef sorun başladı ama genelde sorun yok. Eğitime gelince, ülkemizde eğitim özgürlüğü noktasında kızlarımızın bu sıkıntısının aşılması gerekir diye düşünüyorum. Türban yüzünden kızlarımız eğitim hakkından yararlanamıyor. İmkânı olanlar yurtdışına gidiyor, olmayanlar ilkokuldan sonra eğitimi bırakmak zorunda kalıyorlar. Üniversitede nasıl olsa önüm tıkanıyor diyerek liseye de gitmiyorlar. Ben buna üzülüyorum. Dünyanın hiçbir yerinde olmayan uygulama başka ülkelere de örnek teşkil ediyor. Bazı Batı ülkelerinde eyalet düzeyinde de olsa ‘Siz Müslüman ülkesiniz, bakın sizin ülkenizde türban yasağı var’ diyerek böyle bir uygulamaya gidiyorlar. Bunu bir yerden çözmemiz lazım ama hep beraber çözmemiz lazım. Rejim elden gidiyor diyorlar, rejim niye elden gitsin? Bu hepimizin rejimi, hep beraber koruruz.”* biçiminde yanıtladığı, (Ek.46)

47) Başbakan Recep Tayyip Erdoğan’ın 2008 yılı Ocak ayında “Medeniyetler İttifakı Forumu” için gittiği İspanya’da Europa Press’in konuğu olarak katıldığı kahvaltılı toplantıda, “Türban sorununu yeni anayasa ile çözecek misiniz?” sorusunu; *“semboller dediniz, Benim partim içinde nasıl başörtülü varsa diğer partiler*

*içinde de var. Hepsinin siyasi tercihidir bu. Bu onların siyasi tercihine, dinin bir gereği olarak başını örttüğüne inanan ve bunu bu şekilde uygulayana zorla şu söyleniyor; ‘sen bunu siyasi simge olarak takıyorsun ‘ deniyor. Hayır ben bunu siyasi simge olarak takmıyorum, diyor. Velev ki (türbanı) bir siyasi simge olarak taktığını düşünün. Bir siyasi simge olarak takmayı da suç kabul edebilir misiniz? Simgelere, sembollere bir yasak getirebilir misiniz? Özgürlükler noktasında dünyanın neresinde böyle bir yasak var?’ şeklinde cevapladığı, (Ek.47)*

**48)** Başbakan Recep Tayyip Erdoğan’ın, İspanya dönüşü Ankara Esenboğa Havaalanı’nda yaptığı konuşmada; *“Yeni Anayasayı beklemeye gerek yok, onun çözümü çok kolay. Oturup beraber mutabık kaldığımız bir cümleyle çözülür.(...)bizim kafamız gayet nettir. Karmaşıktır diyenler, kendi kafalarının durumunu düşünsünler.(...) Türkiye hala bu sorunu çözemiyorsa bu özgürlükler noktasında ciddi sıkıntıdır. Bunu beraber aşarız.”* dediği, (Ek.48)

**49)** Başbakan **Recep Tayip Erdoğan’ın** 2008 yılı Ocak ayında partisinin İstanbul Ümraniye Kadın kollarının düzenlediği bir toplantıda yaptığı konuşmada; Üniversitelerde türbanın serbest bırakılmasının laiklik ilkesiyle çelişeceği yönünde açıklamalar yapan kurumları hedef alarak, *“...Bizim önümüze ikide bir Anayasayı çıkarmasınlar. (...) En az onlar kadar Anayasa’yı biz de biliriz. (...)kimse kendini yasama-yürütme organının üstünde göremez. Yargı ihsası rey makamı değil.(...)Herkes konumunu, yerini gayet iyi bilmeli...”* diye söylediği, (Ek.49)

**50)** 9 Şubat 2008 günü Almanya’da gazetecilerin “İslamiyet ile AB sürecini nasıl bağdaştırdığını” sormaları üzerine Başbakan Erdoğan’ın; *“...Farklı dinlerin mensuplarına bizler nasıl ‘siz niçin dininizi bu kadar iyi yaşıyorsunuz ya da bu kadar hassasiyetle yaşıyorsunuz’ deme hakkına sahip değilsek, bir müslümanın da dinini yaşamasına kimse kalkıp ‘sen niçin dinini bu kadar iyi yaşıyorsun, başarılı yaşıyorsun’ deme hakkına sahip değildir. Bir taraftan din ve vicdan özgürlüğü diyeceksiniz, **öbür taraftan kalkıp Müslüman için böyle bir defans uygulayacaksınız. Bu defansa uygulamaya bir defa kimsenin hakkı yok**”* dediği, (Ek.50)

**51)** Milli Eğitim Bakanlığının düzenlediği *“Eğitime Yüzde Yüz Destek”* kampanyasının başlatılması töreninde konuşan Başbakan Recep Tayyip Erdoğan’ın; mesleki ve teknik eğitime büyük önem verdiklerini kaydederek *“üniversite sınavlarında meslek liseleri aleyhine işleyen katsayı uygulamasının da önümüzdeki yıldan itibaren kaldırılacağını”* belirttiği, (Ek.51)

**52)** 24.11.2003 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan *“Diyamet İşleri Başkanlığı Kur’an Kursları ile Öğrenci Yurt ve Pansiyonları Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik”* ile ilköğretimi bitirmiş veya ilköğretim çağını geçmiş, gündüz çalışmak zorunda olan ve kursa devam edemeyenlerden 10 kişinin müracaatı üzerine, müftülüğün teklifi ve mülki amirin onayı ile kurs binaları ve müftülükçe uygun görülen yerlerde *“akşam Kur-an kursları”*, okulların yaz tatiline girmesinden bir hafta sonra, ilköğretimin 5. sınıfını tamamlayan öğrenciler için kanuni temsilcilerinin talebine bağlı olarak Kur-anı kerimi ve mealini öğrenebilmeleri ve dini bilgilerini geliştirebilmeleri amacıyla Milli Eğitim Bakanlığının denetim ve

gözetiminde “yaz Kur-an kursları” açılabilceği, kadrolu öğretici bulunmadığı takdirde imam hatip lisesi mezunlarının öğretici olabilecekleri, okulların tatil olduğu zamanlarda iki ayrı ve haftada 5 günü geçmeyecek şekilde sınırlanan yaz Kuran kursları için bu sınırlamanın kaldırılması, önceden eğitim öğretim yılı devamınca açık olan yurt ve pansiyonların, kurslarda eğitim öğretim yapıldığı sürece açık olması hükmünün getirildiği,

Oluşan tepkiler ve Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer’in 9.12.2003 günü Diyanet İşleri Başkanı Ali Bardakoğlu ile Devlet Bakanı Mehmet Aydın’ı ayrı ayrı kabullerinde yaptıkları görüşmesi sonrasında, Diyanet İşleri Başkanlığı değişiklik üzerinde yeniden çalışma yaparak 23.12.2003 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan *Diyanet İşleri Başkanlığı Kur’an Kursları ile Öğrenci Yurt ve Pansiyonları Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik*” uyarınca 24.11.2003 tarihinde yapılan değişiklik ile getirilen düzenlemelerin kaldırıldığı,

Başbakan Recep Tayyip Erdoğan’ın; “**öğrencilerin önündeki eğitim engellerinin kaldırılması gerektiğini**” söyleyerek, önceki değişikliğin destekçisi oldukları mesajını verdiği,

03.12.2004 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan “*Özel Öğrenci Yurtları Yönetmeliği*”nin 51. maddesi ile 13.1.1989 tarih ve 89/13715 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan *Öğrenci Yurtları ile Benzeri Kurumların Açılması, İşletilmesi ve Denetlenmesi Hakkında Yönetmelik*’in yürürlükten kaldırıldığı, yeni düzenleme ile eski yönetmeliğin 51/c maddesinde yer alan özel öğrenci yurtlarında, dinin veya dini hissiyatı veya dince mukaddes sayılan şeyleri alet ederek faaliyette bulunmak hükmünün, kapatma nedeni olmaktan çıkartıldığı, (Ek.52)

**53)** Birlik Vakfı tarafından Grand Cevahir Otel’de düzenlenen ‘*Meseleler ve Çareler*’ konulu toplantıda, imam hatip liseleriyle ilgili düzenlemelerin Cumhurbaşkanı’nın 13.05.2004 gün ve 5171 sayılı “*Yükseköğretim Kanunu ve Yükseköğretim Personel Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunu’nun*” vetosunun ardından yeniden TBMM gündemine alınmamasıyla ilgili eleştirilerle karşılaşan Başbakan Recep Tayyip Erdoğan’ın, Yasanın tartışıldığı dönemde, başta Cumhurbaşkanı ve Genelkurmay Başkanlığı olmak üzere, sivil toplum örgütlerinin tepkisini “yasanın karşısına dikilenler” olarak niteleyip, meslek liselerinde çocuklarını okutanları çocuklarının durumuna sahip çıkmamakla suçlayarak, toplumun gerektiği cevabı vermediğini öne sürerek, Yasanın Mecliste ikinci defa görülmemesinin nedenini; **‘Şunu hatırlatmak isterim, biz bunun ikincisini de yaparız, yapardık. Ama bunun bedelini siz ödemeye hazır mısınız? Bunun bedeli var. Biz hükümet olarak bu bedeli ödemeye hazır değiliz. Çünkü daha önce ödenen bedeller var. Biz şimdi bu meslek liselerinde okuyanlara da aynı bedeli ödetemeyiz. Bunun için de bu adımı atamayız. Toplum buna hazır olduğu zaman bu adım atılır.’** şeklinde ifade ettiği, (Ek.53)

**54)** 23.6.2005 günü Nizip’te halka hitap eden Başbakan Recep Tayyip Erdoğan’ın:

**“İmam hatip ve meslek liseleriyle diğer düz liseler arasında üniversiteye girişte uygulanan katsayı farkını doğru bulmuyorum. YÖK’ün bu tavrını tasvip etmemiz mümkün değil. YÖK şu anda, düz liselerle meslek liseleri arasında ayrımcılık yapar durumda. YÖK bu ayrımcılığı yapma hakkına sahip değil. Dünyanın hiçbir gelişmiş ülkesinde, ‘Sen meslek, sen düz liselisin’ ayrımı yapılmaz. Şüphesiz bunlar kendi içinde yapılmadığı sürece o zaman bizler, yasama organı olarak yapılması gerekeni yaparız. Ben ve çocuklarım imam-hatip mezunuyuz. Türkiye’de böyle bir ayrımcılığı kabul edemeyiz. Sürekli olarak imam-hatip okullarını öne çıkarmak suretiyle meslek liselerini mahrum etmek ayrımcılıktır. Bu yanlıştan vazgeçmelisiniz. Eninde sonunda bu ülke bu sorunu halledecek. Yavrularımızın önünü açın ki okusunlar... Katsayı adil bir yaklaşım değil. Bir defa üniversiteye girecek olan öğrencilerin önüne böyle bir katsayı zulmünü koymak çok büyük bir adaletsizlik. Çünkü bu bir yarış. Siz bir imtihan yapıyorsunuz. O zaman ‘Bu imtihanı niçin yapıyorsunuz’ diye sorarlar. Eğer bir meslek lisesi mezunu da bu imtihana giriyor ve başarıyorsa yola devam eder. Önünü kesemezsiniz. Dünyanın hiçbir yerinde böyle bir şey yok. Diğer ülkelerde, öğrenciler imtihana katılır ve başarırsa istediği üniversiteye girer. Bunu kendi ailemde de yaşadım. Yavrularımın hepsi arzu ettikleri üniversiteye imtihanları neticesinde girdiler. Bu süreci icat edenler sadece meslek liseleri noktasından bakmadılar. Niyet okuyarak baktılar ve bu niyet okuyucuları süreci şu anda bir **zulme** dayalı olarak maalesef devam ediyor... Sen YÖK yönetimi olarak başarılı olmayı istiyorsan, ben de buradan YÖK yönetimine sesleniyorum: Şu anda Türkiye üniversiteleri dünyada ilk 500’ün içerisinde yer alamamış. İkinci 500’ün içerisinde iki üniversite var. Birisi 600 küsur, diğer 900 küsur sırada. Önce bunu halledin. Sen buralarda başarılı olamıyorsun, gelip yavrularımızın önünü kesiyorsun. Bu, adalet değil...”**Diyorlar ki, bu bir siyasi simge. Ne siyasi simgesi, ne alakası var?** Bu siyasi simge ise bu başörtülü vatandaşım sadece Adalet ve Kalkınma Partisi de mi var? Diğer siyasi parti mensupları arasında başörtülü yok mu? Milleti bölme yoluna gitmeyiniz. Bu ülkede başı açık olan da örtülü olan da benim canım, ciğerim, kardeşimdir” ...Bu ülkede imam-hatip okulları bizim dönemimizde kurulmadı. Bu okuldakiler, tüm dersleri okuyor, bunun yanında dini ilimleri de okuyor. Ben ve çocuklarım da imam-hatip mezunuyuz. Zamanında bu engelleri bana da çıkardılar. Gidip bir de liseyi bitirdik, sonra üniversiteye girdik. Bu yanlıştan vazgeçmelisiniz. Eninde sonunda bu ülke bunu halledecektir.” dediği (Ek.54)**

55) 2006 yılı Nisan ayında Müstakil Sanayici ve İşadamları Derneği (MÜSİAD) Genel Kurulu’na katılan Başbakan Recep Tayyip Erdoğan’ın, “irticanın siyasete, eğitime ve devlete sistemli bir şekilde sızmaya çalıştığını” söyleyen Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer’e tepki göstererek, bazılarının zaman zaman “laiklik tehlikede” diyerek havayı bulandırma gayreti içine girdiğini savunduğu, “Bu yanlıştır. 14 milyon kişinin oyunu almış ve iktidar olmuş bir parti, laiklik karşıtı olarak bu sahneye çıkmadı” dediği, İrticanın ikide bir gündeme getirilmesinin yanlış olduğunu vurgulayarak, “Önce irticanın bir tanımını yapın? Eğer irtica dini siyasete alet etmekse, Türkiye’de dini siyasete kimlerin alet ettiği bellidir. Ama eğer siz dindar insanları siyasetten alıkoymak için bunu konuşuyorsanız, bu millet de sizi



**affetmez. Bunu böyle bilin. Bu ülkede dindar insanların da siyaset yapma hakkı vardır.** “ şeklinde konuştuğu, (Ek.55)

56) Başbakan Recep Tayyip ERDOĞAN’ın 12.02.2008 tarihinde **AKP** TBMM Grubunda yaptığı konuşmada, kendisini ve partisini eleştiren Doğan Medya Grubuna hitaben “*Bunların derdi laiklik değil, menfaat hesabı. Bunlar köşeye sıkıştırma metotları. Tehditle bizden bir şey alamazsınız. Bunların istediği düzen demokrasi değil, diktatoryal düzen*” dediği, CHP Genel Başkanı Deniz BAYKAL’a yönelik olarak da “*İdam sehпасının yolunu gösteriyor. Biz bu yola çıkarken daha önce de demokrasiye inanmış insanların söylediğini söylüyoruz. Biz o beyaz çarşafarla beraber yola çıktık. Biz bu konuda bedel ödemeye hazırız. Bu konuda rahatız.*” diye söylediği, (Ek.161)

57) Başbakan Recep Tayyip ERDOĞAN’ın 13.02.2008 tarihinde partisinin İl Başkanları Toplantısında yaptığı konuşmada “*Biz küçük olsun, benim olsun mantığı ile hareket etmedik. Yüzde yüzün hizmetkariyiz, belli bir kesimin değil. Bizlere karşı gösterilen bir farklı yaklaşım varsa cevapsız kalmayız. Zira bize de inanan, güvenen bir kitle var. O kitle, sessiz yığınlar olarak yıllar yılı bekledi. O dille tercüman olacak siyasetçiler olarak bizi buraya gönderdi. (...)* “Öfkeli olduğumu söylüyorlar, öfke de bir hitabet sanatı. Çünkü ben zulmü alkışlayamam, zalimi de sevmem. Yumuşak başlıysak uysal koyun değiliz...” dediği, (Ek. 162)

58) Başbakan Recep Tayyip ERDOĞAN’ın 17.02.2008 günü ATV isimli televizyon kanalında gazetecilere verdiği mülakatta “*Kızlarımızın önündeki en önemli engel birinci derecede ‘Ben ülkemde üniversiteye gidemiyorum, neden?’ ‘başörtüm olduğu için gidemiyorum’ işte bunu aşabilmenin gayreti içinde, bundan sonraki beklentilere yönelik olarak Türkiye’de yasalar zaten belli. (...)* Kurumsal mutabakatı yüzde yüz bekleyenler bir defa yanlışın içindeler. Hiçbir zaman mutabakat yüzde yüz olur diyemezsiniz. (...) Her şeyden önce sessiz duran yığınların bir temsilcisiyim. Bakın alanlara, belli insanlar gelip toplanıyor. Onlar da benim vatandaşım ve oralarda bazı senaryolar düzenleniyor. Sabırla izliyorum. Bulduğum makam nedeniyle. Ama şu anda böyle bir şeyin karşısında eğer gerilim taraftarı olsam o meydanlara 10 katını biz toplarız. (...) 5 yıl başörtüsü konusunda ses çıkarmadık. Hep sabır sabır dedik. (...) Din İşleri Yüksek Kurulu 1980’de Kuran-ı Kerim’den bir ayeti alıyor şöyle diyor: *Cenab-ı Hak bu ayeti ile celile ile cahiliye devrinin bu adetini kesinlikle yasaklamış. Müslüman kadınların başörtülerini, saçlarını, başlarını, kulaklarını, boyun ve gerdanlarını örtecek şekilde yakalarının üzerine salmalarını emretmiştir.*” şeklinde beyanda bulunduğu, (Ek.163)

59) 28 Şubat 2008 tarihinde Vakıf Üniversiteleri Birliği üyelerini kabulden sonra Başbakanlık koridorunda bazı üniversite yöneticileriyle yaptığı sohbette türban konusunun gündeme gelmesi üzerine Başbakan Recep Tayyip ERDOĞAN’ın, “*Sizin üniversitelerinizin rektörleri de ÜAK Üyesi. Ancak bildiriye imza atanlar oldu. Bu konuda daha ilkeli tavır bekliyoruz. Bu bildiriye niye karşı çıkmıyorsunuz? Tavır göstermenizi beklerdik.*” dediği, (Ek.164)

**60) Başbakan Recep Tayip Erdoğan'ın** 7 Mart 2008 tarihinde partisinin Uşak ilinde düzenlediği bir toplantıda kendisine “Af yok mu?” diye seslenen bir vatandaşa, “..Af yok, suç işleyen cezasını çeker, Devlet katili affetme yetkisine sahip değildir. **Katili affetme yetkisi aslında maktulün varislerine aittir. Öyle olması lazım...**” diye yanıt verdiği, (Ek.165)

**61) NTV’de katıldığı canlı yayında** Ankara Temsilcisi Murat Akgün’ün sorularını yanıtlayan Başbakan Recep Tayyip Erdoğan’ın, Anayasa Mahkemesinin Cumhurbaşkanlığı seçimi ile ilgili olarak verdiği karar hakkında; “...Halk 3 kurumun değil 2 kurumun seçimini yapıyor. Meclis Başkanı’nu halk seçmiyor. Bu beton bariyerler koymaktır. Biz Anayasal olarak ne gerekiyorsa, bugüne kadar uygulamaya neyse bunu yaptık. Bunun dışına çıkmadık. Kimse bize Anayasa’nın dışına çıktınız diyemez. Anayasa Mahkemesi’nin verdiği karar çok konuşulacak. Bitmedi. **Bu yargı için talihsizliktir, yüzkarasıdır. Açık net her şey ortada.(...).** Bizim adayımızın ülkemizi temsil noktasında neyi eksikti. Kariyerinden karizmasına kadar neyi eksikti. **Her şey art niyetli.**” Dediği, (Ek.178)

Tespit edilmiştir.

#### **b- Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı Bülent Arınç’ın laik devlet ilkesine aykırı eylem ve demeçleri**

1) “*Girişim*” dergisinde hem kendi ismi ve hem de “*Mir Mahmut Rıza*” adıyla Cumhuriyet karşıtı yazıları yayımlanan, yazdığı “*Rahmetli-Bir Garip Oğlanın Hikayesi*” isimli kitabında, Atatürk’ten rahmetli diye söz eden, laiklik ve Devlet hakkında küçültücü yorumlar yapan, hazırladığı “*İlk meclis*” adlı belgeseli resmi ideolojiye aykırı bulunduğu gerekçesiyle yasaklanan Kemal ÖZTÜRK’ün, TBMM Başkanı Bülent ARINÇ tarafından 2003 yılında “*İletişim Danışmanlığı*” görevine getirildiği, (Ek.56)

2) TBMM Başkanı Arınç’ın, Dolmabahçe Sarayı’nda, “2. Değerli Eşya Bölümü” nün açılışının ardından Erdoğan’ın başlattığı kamusal alan tartışmasını sürdürerek; “*Anayasa ve kanunlarda ‘kamusal alan’ diye açıkça tarif edilmiş hiçbir şeyin bulunmadığını... Anayasada olmayan, bir kanun içerisinde yer almayan bir kavramı kimse kendi düşüncesiyle böyle olmalıdır diye kural olarak koyamaz ve dayatamaz*” ...”*Anayasayı yapan kurum Meclis’tir. Başka hiçbir kimse yasama yetkisini paylaşamaz*” dediği, (Ek.57)

3) TBMM Başkanı Bülent Arınç’ın, 2005 yılı Nisan ayında katıldığı CNN Türk’te yayımlanan “*Ankara Kulisi*” programında, Milliyet Gazetesi Ankara Temsilcisi Fikret Bila ile Hürriyet Gazetesi Ankara Temsilcisi Nur Batur’un, “*Meclis’e çarşafı bile girebilir; bir kadın milletvekiline ‘Bikiniyle Meclis’e girmemeli, yaşı geçmiş’ dediniz gürültü koptu. ‘Laik demokratik sistemi Türk halkı benimsedi’ dediniz. Laik demokratik Türkiye Cumhuriyeti’nden yana mısınız yoksa gönlünüzde bir İslam devleti mi yatıyor?*” sorusunu: “*Sözümü sakınmam. Konumum engellemese hiçbir haksızlığa tahammül etmem. Espri yapmış olabilirim. O*

hanımefendi, 'Bikiniyle gelsem ne olur?' dedi, kendimce cevap verdim, o da kendine yakışır bir cevap verdi, alacağımız vereceğimiz kalmadı." biçiminde yanıtladığı,

*"Cumhuriyetin temel ilkelerini düzenleyen ve değiştirilmesi teklif bile edilemeyecek olan Anayasa maddelerinin hukuk mantığı içinde kendisine uygun gelip gelmediğinin" sorulması üzerine; "Anayasa Mahkemesi'nin yetkisi Anayasa'da sayılmış. Anayasa'nın değiştirilmesi teklif bile edilemez maddelerine amenna, buna hiç kimsenin bir şey söylediği yok. Başka bir şey söylüyorum. **Bu Anayasa Mahkemesi'ni Meclis'te yapacağım bir Anayasa değişikliğiyle kaldırabilir miyim? Kaldırabilirim. Avrupa ülkelerinin hiçbirinde Anayasa Mahkemesi'ne benzer bir kurum yok. Tartışmaya açmıyorum, bir şikâyetim yok. Bugün üye sayısını, görev sahasını değiştirebilirim. Yüce Divan yetkisini alabilirim. Her kanunun Anayasa Mahkemesi'ne gitmesini engelleyebilirim. Her şeyi yapabilirim. Ben Meclisim. Başkana cevap vermiyorum. Cevap vermeyi arzu etsem kisvelerimizi çıkarır geliriz, ne kadar güzel olur o zaman. AİHM türbanı yasakladı, yaşasın; Abdullah Öcalan'ı yeniden yargılanmasına karar verdi, yuh. Böyle şey olur mu?" şeklinde yanıt verdiği, (Ek.58)***

4) Dolmabahçe Sarayında Karaman Valiliği ve Belediye Başkanlığı tarafından düzenlenen "Karaman Türk Dili Ödülleri Töreni"nin ardından, basın mensuplarının sorularını yanıtlayan TBMM Başkanı Bülent ARINÇ'ın; "Benim söylediğim şeyler, eski tabirle malumu ilandır. Yani herkesin bilmesi gereken, aslında da bildiği şeylerdir. Ben Meclis başkanı olarak 'Biz istemedikçe siz yasama yapamazsınız. Sizin yaptığınız şeyi mutlaka iptal ederiz. Biz bir karar vermekle, her şeyi kökünden hallettik' gibi bir tavra yabancı olduğumuzu, bunun doğru olmadığını ifade etmek istiyorum. Yoksa sayın Anayasa Mahkemesi Başkanı'nın şahsı ve makamıyla da herhangi bir sıkıntımız yok. Çok da iyi ilişkilere sahibiz. Ama yasama yetkisini elinde tutan Meclis'in üstünde hiçbir organ yoktur. Bugüne kadar yoktu, bundan sonra da olmayacak. Yasama yetkisini biz, halkımızın egemenliğinden alıyoruz. Bunu da kimseyle paylaşmaya niyetimiz yok." dediği,

Bir gazetecinin, Anayasa Mahkemesi Başkanı Mustafa Bumin'in sözlerine atıfta bulunarak, Bumin'in bütün Avrupa ülkelerinde Anayasa Mahkemesi bulunduğu ilişkin sözlerini nasıl değerlendirdiğini sorması üzerine de; "Sayın Başkan'ın bunları söyleyip söylemediğini bilmiyorum. Kendisine selam ve sevgilerimi gönderiyorum. Türbanla ilgili olarak konuşan veya konuşamayan pek çok insanın düşüncelerini hepimiz biliyoruz. Bu benim konumun dışında. Bu konuya bizleri çekmeye çalışanlara ben rica ediyorum ki, sizler bu konuyu yerli yersiz gündeme getirmeyin ki, ülkemizde bir gerginlik olmasın. Bu konuların daha çok muhatabı biz olurduk. 'Konuştu, ortamı gerdi' derlerdi. Şimdi görüyoruz ki, biz konuşmayınca başkalarının canı sıkılıyor ve onlar konuşmaya başlıyorlar. Onlara rica ediyorum, türban konusunda konuşacak kimseler olaya pozitif yaklaşsınlar ve çözümü konusunda öneriler getirsinler. Bu önerilere ihtiyacımız olabilir. Ben sayın başkanın konuşmalarıyla ilgili olarak türbanı bir kenara bırakıyorum, niçin konuştuğu konusuna da girmiyorum. Bir siyasetçi, Meclis'in bir mensubu olarak, Meclis'in yasama yetkisine gölge düşürecek hiçbir söze tahammül edemem. Bu sözü hiçbir zaman kabul edemem. Bu benim sorunum değil. Ülkeyi bağımsızlık savaşından

*Cumhuriyet'e, Cumhuriyet'ten güçlü ve bağımsız bir devlet olmaya götürenlere, Meclis'e saygı duyduğum için bunu yapıyorum. Bu tepkisel bir davranış değil. Çünkü televizyon programını izleyenler meseleye nasıl hukuk ve Anayasa açısından yaklaştığını görmüşlerdir. Türkiye sahipsiz değildir. Meclisimiz hiç sahipsiz değildir. Bu Meclis'in sahibi 70 milyon insanımızdır. Meclis kimsenin şamar oğlanı değildir. Bundan sonra da olmayacaktır. Meclis'in yasama yetkisini gelişi güzel sözlerle 'sayın başkanı dışında bırakarak söylüyorum. Başkalarının da bu konuda niyeti olabilir' sarsmaya, örselemeye, yıpratmaya kimsenin hakkı yok."* yanıtını verdiği,

Bir gazetecinin "*Anayasa Mahkemesi'nin kapatılabileceğini söylüyorsunuz. Burada hukuk ne işe yarıyor?*" şeklindeki sorusunu, "*(Anayasa Mahkemesi'ni kapatırız) şeklinde bir cümle olmadı. Anayasa Mahkemesi kaldırılabilir, Anayasa Mahkemesi ile ilgili Anayasa'nın hükümleri değiştirilebilir. TBMM, yasama yetkisine sahiptir. Bir örnek olarak söylenmiştir.*" biçiminde yanıtladığı,

TBMM Başkanı Arınç'ın, katıldığı bir televizyon programında Anayasa Mahkemesi Başkanı Mustafa Bumin'in geçtiğimiz günlerde yaptığı konuşmayla ilgili kendi düşüncesinin sorulduğunu, kendisinin de bunun üzerine şunları dile getirdiğini söyleyerek, "*Sayın Bumin'in türbanla ilgili sözlerini çok önemsemiyorum. Çünkü bu konular zaten geçmişten bu yana konuşuluyor. Herkesin hemen hemen fikirleri aynı. Sayın Başkan'ın emekliliğine 2 ay kala niye böyle bir konuya temas ettiği konusuyla da ilgili değilim. Bu da beni ilgilendirmiyor. Ama beni ilgilendiren bir yönü var. Bir siyasetçi, milletvekili, TBMM'nin Başkanı olarak Sayın Bumin'in konuşmasıyla ilgili önemli gördüğüm husus şudur: **TBMM, Anayasa'nın 7. maddesi gereğince egemenliği halkı adına kullanır ve yasama yetkisi O'na verilmiştir. Bu yasama yetkisi mutlakdır. Yasama yetkisini kısıtlayacak, üzerine gölge düşürecek, bölecek, birbirinden ayırarak bir mekanizma yoktur. Yasama yetkisini Meclis, halkının adına, egemenlik adına kullanır dedim.***" açıklamasında bulunduğu,

Arınç'ın Anayasa'yı yapanın Meclis olduğunu, halkoyuna da Meclis'in sunduğunu ifade ettiği, Meclis'in bugüne kadar Anayasa'nın 40'dan fazla maddesini değiştirdiğini hatırlatarak; "*Anayasa'nın değiştirilemeyecek 1, 2 ve 3. maddelerinin dışında her kurum değişebilir*", "*Türkiye'de demokrasi varsa, Türkiye Cumhuriyeti bir hukuk devletiyse, bu Anayasa 1982'den beri yürürlükte. Bunun hükümleri milletimiz tarafından kabul edilmişse, yasama yetkisi önüne engel koymak isteyenlere demokratik ülkelerde ancak gülerler. Dolayısıyla eğer Anayasa Mahkemesi, Anayasa içinde bugün hiç kimsenin tartışmadığı bir kurum olarak, hiç kimsenin tartışmadığı bir konumda ise ama yeri geldiğinde TBMM, Anayasa Mahkemesi üyelerini, üyelerinin seçiliş şeklini, görevlerini değiştirebilir. Bugünkü bazı görevlerini alıp, yeni görevler yükleyebilir. Buna hiç kimsenin itirazının olmaması lazım. Bu iktidar, muhalefet meselesi değildir. Bütün siyasetçilerin, TBMM'nin bütün üyelerinin, yasama yetkisinin Meclis'te olduğunu bilerek ona sahip çıkması lazım. Kim ki, Meclis'in bu yasama yetkisini elinden almaya kalkışır, kim ki, Meclis'in yasama yetkisine dil uzatmaya veya O'nu bölmeye çalışır, yanlış yapar. Ben bu yanlışlığı söylemek istiyorum.*", "*312. madde nasıl değişti ki, 5 yıl önce mahkûmiyet alan bir insan, bugün bütün sonuçlarıyla affa uğrayabiliyor. Artık suç olmaktan çıkarıldı. 158 ve 159. maddeler değişti. Yani Anayasa'nın değiştirilebilecek hükümlerinin hepsi Meclis, tarafından değiştirilebilir.*

*Bazı eski Anayasa Mahkemesi başkanlarının bugünkü sözlerine bakıyorum, yani Meclis, bir yasama görevi yapacak. Bunun check-balans sistemi içinde kontrol mekanizmaları vardır. Ama hiçbirisi mutlak değildir. Sayın Cumhurbaşkanı, Anayasa değişikliğini tekrar görüşülmek üzere Meclis'e gönderebilir. Meclis de bunu tekrar çıkarabilir. Sayın Cumhurbaşkanı, bunu halk oylamasına götürebilir. Halk oylamasının sonucunu beklememiz gerekir. Ama hiçbir şey, Meclis'in yasama yetkisini elinde tuttuğunun aksini göstermez. Anayasa Mahkemesi'ne gidilebilir. Anayasa Mahkemesi, Anayasa değişikliklerini esas yönünden de incelemeyebilir. Sadece şekil yönünden inceler. Niye bu kadar büyük laflar konuşanlar, Anayasa'yı bir kere açıp da okuma zahmetine katlanmazlar? Anayasa Mahkemesi bir kanunu iptal edebilir. Tümünü, bir ya da birkaç maddesini iptal edebilir. Ama Anayasa Mahkemesi'ne vücut veren Anayasa'nın kendisi diyor ki; bu mahkemenin kararları kanun koyucu yerine geçmez. Geriye yürümez. Ancak gerekçeli olarak yayımlandığı zaman hüküm ifade eder.” şeklinde konuştuğu, (Ek.59)*

**5) Başkanlığını yaptığı TBMM'nin meclisinde Kuran kursu açıldığının yazılı basında yer aldığı, (Ek.60)**

**6) TBMM'nin açılışının 86. yıldönümü, 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı nedeniyle özel gündemle toplanan Genel Kurul'da konuşan TBMM Başkanı Bülent Arınç'ın; “Özgürlüklerin genişletilmesinde, yasakların kaldırılmasında ve demokratikleşmede temel iki zorunluluk vardır: Birincisi, Anayasa'ya uygun olarak Meclisin karar alması. İkincisi ise, milletin mutabakatıdır. Yeni bir düzenleme yapılmasında, Anayasa değişikliğinde kurumların görüşünü almak başka bir şeydir, kurumların mutabakat şartını aramak başka bir konudur. Dünya üzerinde daha çok demokrasi için, sadece “kurumların mutabakatını” arayan demokratik başka bir ülke yoktur. Türkiye'de doğal bir durummuş gibi gösterilen bu tutumun, demokrasi anlayışımızı, özgürlüklere yaklaşımımızı ve hukuka olan inancımızın nasıl olduğunu açıkça gösterdiği inancındayım. Anlaşılmaz bir şekilde özgürlüklerin genişletilmesi, yasakların kaldırılması için yıllarca bu kurumların mutabakatı beklenir olmuştur. Ancak bir mutabakat aranacaksa sadece Yüce Meclis çatısı altında halkı temsil eden Milletvekillerinin mutabakatının aranması gerekir. Eğer burada bir mutabakat sağlanamazsa gidilecek bir tek merci vardır, o da yüce milletimizin iradesidir. Ülkenin rejimine karşı bu kadar güvensiz olunamaz. Türkiye'nin rejimi her konu tartışıldığında sarsılacak, etkilenecek kadar zayıf değildir. Hiç kimse Cumhuriyetten, demokrasiden, temel özgürlüklerden vazgeçme niyetinde değildir. Dolayısıyla ülkede bir rejim sorunu değil, rejimin sahibi olma tartışması vardır. Ülke yönetiminde inisiyatif alanlarını genişletme ya da sahip oldukları gücü kaybetmeme tartışmaları vardır. Laikliğin, Yüce Önder Atatürk'ün, Cumhuriyetin, bayrağın, rejimin sahibi milletin kendisidir. Milletin temsilcileri olan bizler tüm bu değerlere bağlı kalacağımıza, sahip çıkacağımıza milletvekili olduğumuzda yemin ettik. Bugüne kadar bu yeminimize muhalif bir tek davranış dahi bu Yüce Meclisimiz içinde vuku bulmamıştır. Tartışmaların odağında yer alan ve neredeyse tüm fikir ayrılıklarının gelip dayandığı bir başka konu da laiklik ilkesidir. Açıkça belirtmeliyim ki, Anayasa'mızın değiştirilemez maddesi olan laiklik ilkesine, Türkiye'de karşı çıkan kimse yoktur. Bütün tartışmalar laiklik ilkesinin farklı yorumlanmasından kaynaklanmaktadır. Bu yorum farkı nedeniyle kamusal alanda her dönemde farklı**

uygulamalar yapılmış ve tartışma yaşanmıştır. Kamusal alan, yurttaşların ortak meselelerini eşit ve özgürce tartıştığı alandır. Dolayısıyla her bireyin ayırım yapılmadan haklarının korunduğu, haklardan yararlandığı ve kendilerini özgür hissettiği bir alandır. Bu alanı güvence altına almak ve tüm yurttaşlarına eşitçe kullanım hakkı sağlamak devletin görevidir. Kamu yararı devletin değil, halkın yararına doğru genişletilmelidir. Devlet kamusal alanın sahibi değil, koruyucusudur. Bu koruyuculuk; oradaki eşitliğin, adil paylaşımın ve hizmetlerin her birey tarafından kullanılmasını sağlamaktır. Kamusal alandaki özgürlüklerin ve hakların bir gruba, bir kesime kayması anında devlet koruyuculuğu devreye girer ve haksızlığı önler. Devlet kamusal alanda herkes için geçerli olan hakları bir kesime yasaklayamaz ya da sınırlayamaz. Buradan hareketle laiklik ilkesinin yorum farklılığını gündeme getirmek gerekir. Anayasamızın değiştirilemez maddesi olan laiklik maddesi, ilelebet var olacaktır. Ancak günün şartlarına, toplum yapımıza uygun olarak yorum farklılıklarını ortadan kaldırmak gerekir. Bu, laikliğin özünü değiştirmeyecek, bilakis toplumun bir arada daha uyum içinde yaşamasına katkı sağlayacaktır. Dünyada birçok örneği olan laiklik uygulamasının, Türkiye'dekine benzer tek örneği sadece Fransa vardır. Orada bile laiklikten yola çıkarak hak ve özgürlükler bizdeki kadar kısıtlanmamıştır. Laikliği bir toplumsal barış ve uzlaşma mekanizması olarak algılamak gerekir. Laiklik, devletin inançlar karşısında tarafsızlığını zorunlu kılar. Bütün inançların kendisini ifade etmesine imkân vermek, bireylerin ibadet hürriyetini sağlamak laiklik ilkesinin temel işlevidir. Devlet, bu işlevi uygulayan ve tüm inançlara eşit mesafede davranan aygıttır. Sorun işte burada başlamaktadır. **Devlet, dini inançların yaşamasını teminat altına alması gerekirken, tam tersine kamusal alanda bazı inançların yaşam hakkını, ifade hürriyetini kısıtlamaktadır. Bunu da laiklik adına yapmaktadır ki, siyaset bilimi açısından büyük bir çelişkidir.** Bu çelişki yıllardır Türkiye'nin iç huzurunu zedelemekte ve bitmez tükenmez sorunları beraberinde getirmektedir. Aydınların, siyasetçilerin ve akademisyenlerin hep birlikte çözmesi gereken **yorum farkından kaynaklanan işte bu çelişkidir.**" şeklinde beyanda bulunduğu, (Ek.61)

7) 23 Nisan 2006'daki TBMM özel oturumunda yaptığı konuşmanın ardından Anayasa Mahkemesi'nin 44. kuruluş yıldönümü törenine katılan TBMM Başkanı Bülent Arınç'ın, "Konuşmanız hem takdir gördü, hem eleştirildi. Ne diyorsunuz" sorusunu; "Türkiye büyük bir devlet. Şu anda Türkiye'de en çok ihtiyacımız olan şey toplumsal barış. Toplumsal barış projemizi gerçekleştirmek zorundayız. Bunun gerçekleşebilmesi için bazı konularda elbirliği yapmamız gerekir. **Bu laikliğin yorumlanmasıdır. Laiklik ilkesine ne benim, ne başka bir kimsenin hiçbir zaman ciddi bir itirazı olmaz. Ama laiklikten ne anladığınızı ortaya koymalısınız. Katı laiklik uygulamasıyla insanlara sosyal hayatı bir cezaevine çevirecek anlayışlar ne kadar zararlıysa, laikliği bir barış ve özgürlük, din ve vicdan hürriyeti olarak tanımak ve insanların inançlarına müdahale etmemek de o kadar toplumsal barışa hizmet edecektir.**" biçiminde yanıtladığı, (Ek.62)

8) 2006 yılı Mayıs ayında ATV de katıldığı Teke tek programda TBMM Başkanı Bülent Arınç'ın, türban tartışmalarıyla ilgili olarak, "Kurumlar arası mutabakatı en çok başbakan konuşuyor. Bu güzel bir şey ama, çok gerekli bir şey de değil. Çünkü Anayasa görevi bize vermiş. Bireysel bir hakla ilgili referandum olmaz. Kurumların mutabakatını aramak için gün geçirilmez. Kanun çıkarılırken vekillerin



*mutabakatı aranır. Buradan da sonuç alınamadı ikinci yer millet iradesi yani referandumdur. Bakalım halk ne diyecek” ifadelerini kullandığı, “Anayasanın hiçbir yerinde, ‘laiklik şu anlama gelir’ şeklinde bir madde yok” diye söylediği, “laikliğin, devletin, Cumhuriyetin bir vasfı olduğunu, insanların laiklik vasfının olmadığını” ifade ettiği, (Ek.63)*

9) TBMM Başkanı Bülent Arınç’ın, 22. Dönem 3. yasama yılını değerlendirmek üzere düzenlediği 07.07.2007 günlü basın toplantısında; **“Yaşanan tartışmaların merkezinde başörtüsü, laiklik, YÖK, imam hatipler, Kuran kursları ve benzeri konulardır. Ancak tartışmanın ana merkezi bizce bu konular değildir. Tartışmanın ana merkezi özgürlüktür. Türkiye’nin sorunu özgürlüklerin sınırını kimin belirleyeceğidir. Sınırın Meclis tarafından belirlenmesini savunuyoruz. Bu, demokrasinin gereğidir. TBMM, halkın temsil edildiği tek yerdir. Bu yüzden de ülkenin kaderi için son sözü Meclis söyler. Ancak nedense bazı kurumlar ya da kişiler, bu gerçeği kabullenmek istemiyorlar. Halk bu Meclis’i, partilerin program ve projelerine bakarak seçmiştir. Ortaya çıkan aritmetik tablo ne olursa olsun, Meclis’in her tasarrufu halkın kararıdır ve herkesin buna saygı göstermesi gerekir. Dolayısıyla halka hesap verecek siyaset kurumunun, hiçbir siyasi sorumluluğu olmayan kurumlar tarafından iş yapamaz hale getirilmesi, bloke edilmesi kabul edilebilir bir durum değildir. Daha da şaşırtıcı olan şey, ‘Meclis bu kanunu çıkaramaz, değiştiremez’, diyerek, halkın iradesine meydan okuyanların bile ortaya çıkmasıdır.”** dediği (Ek.64)

10) TBMM Başkanı Bülent Arınç’ın, 01.06.2006 tarihinde CNNTürk televizyonunda katıldığı canlı yayında; 23 Nisan konuşmasındaki sadece laiklik konusunu birkaç kişinin tartıştığını ileri sürerek; **“Söylediğimiz tek şey şudur: Anayasanın 2. maddesinde demokratik, laik, sosyal bir hukuk devleti olarak tanımlanan Türkiye Cumhuriyeti’nin bu niteliklerine benim de kimsenin de bir itirazı yok. Anayasanın 3. maddesi, bu ilkenin değiştirilmesini ve kaldırılmasını yasaklıyor. Doğru olan da bu. Laiklik ilkesine ‘evet’ diyoruz ama burada konuştuğumuz konu, bu ilke nasıl yorumlanacak? Anayasada laiklik tarif edilmemiştir. Laiklik ilkesi söz konusudur. Başka hiçbir yasada laiklik ilkesi tarif edilmemiştir.”** şeklinde konuştuğu,(Ek.65)

11) TBMM Başkanı Bülent Arınç’ın, Yeni Şafak Gazetesi Genel Yayın Yönetmeni Mustafa Karaalioğlu ile 2006 yılı Mayıs ayında yaptığı mülakatta;

**“Laiklik, Türkiye Cumhuriyet Devleti’nin niteliklerinden bir tanesidir. Hiçbir itirazımız yok. Bunu çıkaralım gibi bir düşüncemiz kesinlikle yok. Gerçek laikliğe bir itirazımız yok. Laiklik Türkiye’ye Batı’dan gelmiştir. Bugün Batı kültürünün kendi içinde yaşadığı laiklik duygusu ile Türkiye’de dayatılmak istenen laiklik arasında çok büyük farklar var. Geçirdiğimiz değişimler sonucunda artık liberalizm, özgürlükler, insanların kendilerini rahatlıkla ifade etmesi gibi bir noktaya geldik. Biz burada laikliği din ve vicdan özgürlüğü olarak anlayabiliriz.”**...”Yargıtay içtihatlarında 1985’e kadar katı laiklik anlayışı vardır. Bu tarihten sonra katı laiklikten ayrılmıştır. Bir içtihatla der ki: ‘Laikliğe iman etmek mecburiyetinde değilsiniz.’ Bugün ‘dini ibadetler bile yasaklanabilir’ anlayışını kabul etmiyorum. Bir bayanın başındaki örtüsünü sokakta bile giyemeyeceğini, taşıdığı kamusal görev

sebebiyle yasaklayan bir anlayışın, dünyanın hiçbir ülkesinde olmadığını düşünüyorum. Hem 'egemenlik milletindir' diyoruz, hem de millete biraz korkuyla, biraz endişeyle, biraz şüpheyle bakıyoruz. **Geçmişten beri ceberrut bir zihniyet yani milleti 'güvenilmez, ne yapacağı belli olmaz, çok fazla imkan vermemek lazım' düşüncesiyle kabul ediyorsa tartışma oradan çıkıyor.** Rejiminde, laikliğin de, demokrasinin de, cumhuriyetin de bir tek koruyucu vardır o da Türk milletidir. Hiç bir kurum ben korurum dememelidir.”

“Benim konuşmama bütün kurumlar dururken, sadece YÖK'ten cevap geldiyse, ben şunu düşünürüm: Niçin sadece YÖK? Yani halk tabiriyle yarası olan gocunur; kendilerine atfettiğimi anladılar da onun için mi? Bunu düşünerek Sayın YÖK Başkanı Erdoğan Teziç bana cevap verdi. Teziç 'kuvvetler ayrımı vardır bütün yetki ve egemenlik Meclis'te değildir' diyor. Evet doğru. Ama sen bunların içinde yoksun! Sen yasamayı, yürütmeyi, yargıyı temsil etmiyorsun! Senin bana cevap vermek veya beni eleştirmek hakkın yok! Sen ne hakla kendini bu erklerden birisi olarak görüp bana cevap getiriyorsun?!.. Yüksek öğretim YÖK'e bırakılmayacak kadar önemlidir.”

“Biz birbirimizin görev sahasına müdahale etmeyeceğiz. Anayasa Mahkemesi eski başkanı gözümüzün içine baka baka: 'Bizim kabul etmediğimiz bir konuda siz yasama yapamazsınız' dediğinde, ben gereğini söylemiştim. Eğer yürütme ve yargı kendi hukuklarını korumazsa, bazı kurumlar kendilerini çok güçlü görerek, bunlar üzerinde söz söylemeye devam ederse, büyük yıpranma olur. Ben Meclis Başkanlığı süresince Meclis'e sahip çıkmaya çalıştım.”

“Ben kamusal alan derken, halkın özgürce paylaştığı alanlar olarak tarif ediyorum. Birisinin, burası kamusal alandır, diyerek, yasak levhası koyması bugüne kadar Avrupa'da kabul görmemiştir. Bazılarının anladığı gibiyse kamusal alan, orada yaşamak mümkün değildir. Ne belediye otobüsünde, ne hastanede, ne Tapu Kadastro'da ne belediye binası içinde, ne Meclis'te, ne Çankaya Köşkü'nde, ne şurada ne burada... **Kamusal alanı devletin hizmet verdiği alanlar olarak sınırlamaya sokamazsınız. Burada insan, halk önemlidir. Toplumda yaşayan insanların, eşit olarak paylaştıkları özgürlüklerden eşit olarak istifade ettikleri alan olarak anlamak lazım. Devlet bunun koruyucusudur, sınırlayıcısı değildir.**”

“Tartışmalar yanlış yerlere çekildi, çünkü tam demokrasi isteğine verecekleri bir cevap yoktur. Azınlık antireformcu bir grup tarafından Türkiye'nin küresel güç olması engelleniyor. Bunlar güçlerini Türkiye'nin daha özgür ve demokrasiye sahip olmasına engel olmak için kullanıyorlar. Çünkü, tam demokrasi olsa bu azınlık antireformcular güçlerini kaybederler. Demokrasi elitlerin rejimi değildir. Demokrasi, azınlık bir grubun rejimi değildir. Demokrasi zenginlerin rejimi değildir. Demokrasi, fakirler, mağdurlar, **mazlumlar** ve sokakta yaşayan herkes için vardır. Hiçbir ayırım yapmadan her birey için vardır demokrasi. Bu hakkı kullanmaya kimse engel olamaz.”

“Bu kızlar Türkiye'de okuyamaz Suudi Arabistan'a gitsinler, demek hem bizim için hem kızlarımızın için aşağılayıcı bir kelimedir. Niçin Arabistan'a gitsinler? Başı örtülü olanlar sadece Arabistan'da mı tahsillerini görüyor? Dünyadan habersiz.



*Avusturya'dan Güney Kore'ye, Avustralya'dan ABD'ye kadar bütün ülkelerdeki üniversitelerin hepsinde çocuklar başörtülü okuyabiliyor. Niçin o ülkeleri örnek vermiyorsunuz, Suudi Arabistan'a gidin diyorsunuz? Bunun içerisinde bir aşağılama seziyorum. Bu söz bence bir aşağılamadır..” dediği, (Ek.66)*

**12)** TBMM Başkanı Bülent Arınç'ın 2003 yılı Eylül ayında, Türkiye Demokrasi Vakfı'nca Armada Otel'de düzenlenen toplantıda 'Meclis ve Demokrasi' konulu yaptığı konuşmada **“Siz ifade özgürlüğüne tam sahip değilseniz, kapatılmamak için, önünüze engeller çıkmaması, iktidara giderken bir takoza ayağınız takılıp da düşmemek için yalan söylemeye, samimiyetsiz davranmaya, takiiye yapmaya mecbursunuz.”** diye söylediği, (Ek.67)

**13)** TBMM Başkanı Bülent ARINÇ'ın 2007 yılı Nisan ayında Turgut Özal Düşünce ve Hamle Derneği tarafından TBMM'ne verilen “Demokrasi Ödül Töreni”nde yaptığı konuşmada; *“...1950 yılında 12 Nisan'ında Mareşal Fevzi Çakmak vefat ettiğinde O'na görkemli bir dini tören yapılması tartışması çıkmıştı. Tartışmaların bir kısmı sanırım yine laikliğe aykırı olacağı gerekçesiyle yapılmıştı. Ancak sonunda halkın büyük sevgi beslediği Mareşal için Beyazıt Camiinde büyük bir katılımla cenaze namazı kılındı ve sonra da defnedildi. O tartışmaların içinde 23 yaşında bir genç öğrenci lideri daha vardı: Turgut Özal. Tarihin cilvesine bakın ki, rahmetli Özal'ın cenazesi de aynı tartışmalara sahne oldu. Ancak yine aynı görkemli kalabalık Fatih Camiinden O'nu hakkın rahmetine uğurladı. O zaman sadece sevenleri değil, O'nu desteklemeyenler de o cenazeye katıldı ve tekbirlerle 8. Cumhurbaşkanımız Edirnekapı'da defnedildi. O cenazede küçük kartona elle yazılmış pankart taşınmıştı. Halkın arasından biriydi kuşkusuz. Tekbirler eşliğinde taşınan cenazenin arkasından tutuluyordu. Şöyle yazıyordu o kartonda: **“Sivil, dindar, demokrat Cumhurbaşkanı”** Bu Özal'ın kendisiydi. **Bu milletin özlediği Cumhurbaşkanı tanımıydı.** Baylar, Bayanlar son elli yılda yaşanan tartışmaların nedeni işte bu kartona yazılmış bu tanımdır. Sivil, dindar ve demokrat Cumhurbaşkanı taraftarları ile onun tam tersi tanımların tartışması son elli yıldır hiç bitmedi. Bugün de tartışmanın adı budur. Meclisimizin sivil, dindar, demokrat bir Cumhurbaşkanı seçecek olmasına yine itiraz ediliyor. Menderes'in Başbakanlığına, Özal'ın Başbakanlık ve Cumhurbaşkanlığına yapılan itirazların altında hep bu kimlik tanımı vardır. Bu tanım kim ne derse desin, Türk milletinin kendi öz Cumhurbaşkanı tanımıdır. Rahmeti Özal dindar olduğu için hakkında söylenmedik şey bırakılmadı. “Takunyali” gibi seviyesiz sıfatlar Özal'a ve onun çalışma arkadaşlarına o dönemde takıldı. Cuma namazına gitmesi, bayram namazına gitmesi, Hacca gitmesi hep eleştirildi. Sivil olması, dindar olması, demokrat olması nasıl sorun çıkartabilirdi bu ülke için?...” şeklinde beyanda bulunduğu, (Ek.68)*

**14)** TBMM Başkanı Bülent Arınç'ın, 13.11.2005 tarihinde TBMM Sabit Osman Avcı Eğitim Tesisi'nde basınla düzenlediği sohbet toplantısında *“Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin (AİHM) Leyla Şahin hakkındaki kararının hukuki anlamda Türkiye için bağlayıcı olmadığını, yasaklılığı savunmadığını, bu yasakların kaldırılması halinde de kendisinin herhangi bir kısıtlayıcı madde getirmeyeceğini düşündüğünü”* kaydetmiştir. *“AİHM bir mahkemedir ve verdiği karar da bir yargı kararıdır. Bunun üzerinde söz söylerken, hukuki, objektif ve adil olmak*

mecburiyetindeyiz. Duygularımızı işin içine sokarsak bir tartışmayı devam ettirmiş oluruz. Türkiye’de maalesef pek çok konu tartışma yerine kavgaya dönüştüğü için; tartışma, fikirlerini rahatlıkla ortaya koyma yerine, birbirlerinin düşüncelerine karşı hasmane mücadele edildiği için, çoğu zaman da ne olduğunun farkına varmıyoruz. Bu mahkeme kararlarına karşı bir şey söylerken, ‘mahkeme kararı yüzde yüz doğrudur, buna katılıyoruz’ deme konusunda biraz ihtiyatlı olmak mecburiyetindeyiz. Çünkü bu mahkemenin bugüne kadar ki pek çok kararına karşı çıktık. Bu kararları hukuki olmaktan çok, siyasi olmakta nitelendirdik. AİHM’in birçok konuda verdiği kararı eleştirirken, sadece bu konuda verdiği kararı alkışlamanın bir çifte standart olacağını söyleyenler, doğrusu çok da haksız sayılmazlar.”...”Dolayısıyla AİHM’in bu kararının hukuki anlamda Türkiye için bağlayıcı olmadığını, yasaklılığı savunmadığını, bu yasakların kaldırılması halinde de kendisinin herhangi bir kısıtlayıcı madde getirmeyeceğini düşünüyorum. Bu karar sebebiyle Avrupa ya da ABD’de de yüksek öğretimde, yani üniversitelerinde başörtüsünün yasaklanmayacağını düşünüyorum. **Laiklik tartışmaları eskiden beri devam eder, zaman içerisinde laiklik de gelişir. Ama bugün bütün dünyada görebildiğimiz kadarıyla, din ve vicdan özgürlüğünün genel anlamda kabul edilmesi halinde, Türkiye’de bu sebeple laikliğin ihlal edildiğini söylemek de mümkün değildir.**”... “Bu kararı yanlış bulduğumu ifade ediyorum. AİHM büyük bir yanlış yapmıştır” ... “Buradan söylüyor ve iddia ediyorum. Hukukçulardan rica ediyorum; Bu konunun cevabı eğer bir soru ise ‘evet doğrudur, hayır yanlıştır...’ ikisinden biri. Doğruysa sözümün arkasına dikkat etsinler, yanlışsa biri bana desin ki hayır 3. bir kanun daha var ki o kılık kıyafeti tanzim ediyor, yasaklıyor veya serbest bırakıyor. Böyle bir hukuk normunu Anayasa içinde ya da kanun olarak bulmak mümkün değildir. Anayasa Mahkemesi, kendisine yapılan başvurular sonucunda, Anayasa’nın 2, 3, ve 4. maddelerine atıf yaparak, ‘çağdaş giysinin böyle olamayacağı konusunda’ bir hüküm getirmiştir. Anayasa Mahkemesi, Anayasa’da ve yasalarda açıkça ortaya konulmamış bir hüküm konusunda, yorum yapmak suretiyle bir karar vermiştir. Oysa Anayasa ve hukuk normları, mahkemeler tarafından uygulanacak normlardır.(...) Bugün Leyla Şahin davası nedeniyle tartıştığımız konu üniversitelerde başörtüsüyle tahsillerine devam edip edemeyecekleri konusudur. Ve benim bu konudaki argümanın Avrupa’da ABD’de pek çok ülkede de başörtüsüyle üniversiteye devam edilebildiği, yasaklamanın ilköğretim okulları ve kamu görevlileriyle sınırlı olduğudur. Hukukçuların meseleye bu açıdan da bakmasını istiyorum. 70 milyon insanı huzursuz eden yasakların hangi anlamda konulduğunu hangi anlamda kaldırıldığını bu açıdan düşünmeleri gerektiği için bunları söylüyorum. “Dünyanın her yerinde inandığı mesele için doğru haklı yolda mücadele edenler sonunda bu özgürlüklerine kavuşurlar. Yapacağınız tek şey demokrasi ve hukuk içinde kalmaktır. Devletimizi, toplumumuzu çiğnmeden ‘benim bu hakkım var’ diyebilmeliyiz” ...”Stilistler olsa da 5 tane baş örtme modeli belirlese ‘bu siyasi simge değildir’ dese, TSE olmasa da Yüksek Öğretim Kurumu yapsa iyi bir iş yapmış olur. Bu insanların hiçbiri devlete, Cumhuriyete, Atatürk’e karşı değil.”...”Türkiye’de eğitim birliği olduğunu anımsatan Arınç; “Farklı grupların okulları olsaydı, bunun yanında laik okullar olsaydı, ikili yapıyı anlamak mümkündü. İnsanların tercih hakkı olurdu.” biçiminde konuştuğu, (Ek.69)

15) TBMM Başkanı Bülent Arınç’ın, 15.11.2005 tarihinde Romanya’ya hareketinden önce Esenboğa Havalimanı’nda düzenlediği basın toplantısında AİHM’in

türban kararıyla ilgili tartışmalara ilişkin olarak, ‘Herkesi bu konuda dürüst olmaya çağırıyorum’... ‘Türban konusunda, ‘bu iş bitmiştir’ demekle iş bitmiyor. Eğer bir sorun varsa bu sorunun çözümü konusunda herkesin yardımcı olması lazım. Herkesin beyaz sayfa açarak olayda doğrudan taraf olmayı bir kenara bırakıp toplumun, insanlarımızın huzuru için milletimizin kardeşliğinin, beraberliğinin pekişmesi için bir çözüm bulmaya mecburuz. Ben size soruyorum; türbana ‘siyasi simge’ diyorsunuz, türban da örtünme biçimlerinden birisidir. Böyle bir kabul varsa, Anayasa Mahkemesi kararlarına bu girmişse ve devletin tüm kurumları bu konuda bir hassasiyet gösteriyorsa peki eyvallah. Türban olmasın da ne olsun ben bunu soruyorum. Benim bu soruma kaçamak cevap vermeyin lütfen. Benim bu sorumu yanlış, gülünç, tartışılabilir bulabilirsiniz. O zaman da lütfen sizin düşünceniz ne, siz bu konuda bir uzlaşma meydana getirebilmek için ne öneriyorsunuz? Şimdi Türkiye’de bir kesim diyebilir ki, ‘başını örtmek kesinlikle yasaktır ve mümkün değildir. Bunu anlamak mümkün. Katılmazsınız ama bu bir tavırdır. Denir ki şu veya bu şekilde başını örtmek kesinlikle yasaktır. Bunun tartışması olmaz. Yani ‘yasaktır’ denmişse bunun azı mı, çoğu mu nasıl olacağı konusunda kimsenin tartışmaya girmesi düşünülemez.’ ...’Bu kızların, bu bayanların üniversitede örttüklere şeye türban denir ve türban bizim geleneksel baş örtülerinden birisi değildir. Bir inancın gereği değildir. ‘Bu bir siyasi simgedir’. Buradan şunu anlayabiliriz, türban takmamak suretiyle baş örtülebilecekse bu serbesttir. Bilmem yanlış mı anlıyorum? Bu konuda dürüst ve samimi davranan çevreler, Türkiye’de böyle bir çıkar yol bulmaya çalışıyorlarsa, mesela bazı toplumlarda türban şeklinde değil de ‘geleneksel başörtüsü’ denen şekilde yok aşağıdan bağlayarak, kelebek yaparak, önden biraz açarak, arkadan biraz fazla bırakarak, bu tip birbaş örtmenin siyasi simge sayılmayacağı ve serbest olacağı konusunda bir duyarlılık varsa ben teklifte bulunuyorum; diyorum ki, türban değil, siyasi simge değil ama başını örtmek isteyen nasıl örtsün? Siz bunu tarif edin hukukta...” dediği, (Ek.70)

**16)** Türbanın yükseköğretim kurumlarında serbest bırakılması amacıyla Adalet ve Kalkınma Partisi ile Milliyetçi Hareket Partisinin ittifak yaparak Anayasanın 10 ncu ve 42 nci, Yüksek Öğretim Kanununun Ek 17 nci maddesinin değiştirilmesi teklifini 1 Şubat 2008 tarihinde TBMM’nin gündemine taşımaları sonrasında, 22 nci dönem TBMM Başkanı ve halen davalı parti milletvekili olan Bülent Arınç’ın, “...**İnsanlar sokakta teneke çalmaya başladı. Yüzde 47 oy almış bir parti, mütevazı olacağım diye, teneke çalıp güdültü yapanların karşısında neredeyse mahcup durumda...**” dediği, türbanlı öğrencileri kastederek, “...**Onlar bu kıyafetiyle giremezken, çok sevgili arkadaşları hangi kıyafetle okula giriyorlar, hepiniz biliyorsunuz...**” diye söylediği, (Ek.71)

Anlaşılmıştır.

**c- Dışişleri Bakanı Abdullah Gül’ün laik devlet ilkesine aykırı eylem ve demeçleri**

**1)** Laik devlet yapısını değiştirerek yerine dini kurallara dayalı bir devlet kurmak amacıyla yasadışı örgüt kurup bu amaç doğrultusunda faaliyetlerde bulunmak suçundan hakkında dava açılan Fetullah GÜLEN isimli tarikat liderinin yurt dışında

kurduğu okullar bir ticari şirket olarak değerlendirilip temas ve işbirliği yapılması, Abdullah Gül'ün Dışişleri Bakanı olduğu dönemde Bakanlığın genelgesi ile Büyükelçiliklerimizden istenmiştir.

Şöyle ki;

Genelkurmay Harekat Başkanlığının Mart 2002 tarihli “PKK, DHKP/C ve İrticai Örgütlerin Avrupa'daki Faaliyetleri” adlı raporunda “demokratik yollardan devlet kademelerinde kadrolaşarak, Atatürk İlke ve Devrimlerini ortadan kaldırıp Şariat esaslarına dayalı bir devlet kurmayı ve bunu takiben Dünya İslam birliğini gerçekleştirmeyi hedeflediği” belirtilen Fetullah GÜLEN isimli cemaat liderinin yurt dışında kurduğu ve faaliyetleri nedeni ile buldukları ülke Devletleri tarafından Türkiye'nin uyarılmasına neden olan okullar bir ticari şirket olarak değerlendirilip temas ve ilişki kurulması, Abdullah Gül'ün başında bulunduğu Dışişleri Bakanlığının bir genelgesi ile Büyükelçiliklerimizden istenildiği,

Dışişleri Bakanlığı'nın, Büyükelçiliklere gönderdiği bir başka genelge ile de; Milli Görüş örgütlenmesinin Genelkurmay Harekat Başkanlığınca düzenlenen ve yukarıda sözü edilen raporda, “şer'i esaslara dayalı devlet düzeni kurmayı amaçladığının” belirtilmesine (Ankara 2 Nolu Devlet Güvenlik Mahkemesi'nin 1999/37 sayılı dava dosyası. Klasör no:17) ve Almanya ile imzalanan Güvenlik İşbirliği Anlaşması'nda Avrupa Milli Görüş Teşkilatı'ndan “köktenci terör örgütü” olarak söz edilmesine rağmen, bu teşkilat mensuplarının yurtdışındaki vatandaşlarımızın sorunları ve milli konularda dış temsilciliklerimizce gerçekleştirilen faaliyetlere katkıda buldukları belirtilerek bu örgütle temas ve işbirliği kurulmasının istenildiği, **(Ek.72)**

2) Dışişleri Bakanı Abdullah Gül'ün 2005 yılı Kasım ayında bir gazetecinin, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın, AİHM'nin türban kararını din alimlerinden görüş almadan vermesini eleştirdiği açıklamasını hatırlatarak “AİHM kararından önce din bilginlerine danışması gerekir mi?” şeklinde soru sorması üzerine “Bunu AİHM'ne sormanız gerekir. Sayın Başbakan'ın söylediği gayet açık. Mademki din ve inançlarla ilgili konular söz konusu, o zaman din bilginlerinden de görüş almak gerekir şeklinde düşüncelerini paylaşmış arkadaşlarla. Bunu farklı mecralara çekmenin bir anlamı yok. Buradaki tuzağı da gayet iyi görüyoruz biz. O açıdan bu konularla ilgili dikkatli hareket etmeye devam edeceğiz. İnanıyorum ki günü geldiğinde Türkiye kendi sorunlarını kendisi çözecek olgunluğa ulaşacak.” dediği, **(Ek.73)**

3) Dışişleri Bakanı Abdullah Gül'ün, 2003 yılı Kasım ayında Roma'daki AB Troykası toplantısına giderken uçakta yaptığı söyleşide Avrupa Birliği İlerleme Raporu'nun demokrasi ve insan hakları alanlarındaki sorunlar listesinde türban yasağının dâhil edilmemesini eleştirdiği, **(Ek.74)**

4) 2004 yılı Ekim ayında SKY-Türk televizyonunda soruları yanıtlayan Dışişleri Bakanı Abdullah Gül'ün, **türban yasağının AB insan hakları standartları içinde bulunmayan bir yasak olduğunu ve günü geldiğinde bu yasağın Türkiye'de**

**kalkacağından şüphe duymadığını** belirterek, raporda türban konusuna yer verilmemesi konusunda; *“Tabii ki bunlar AB insan hakları standartları içinde olmayan yasaklardır. Günü geldiğinde bunların hepsi kalkacak Türkiye’de. Ben doğrusu bundan eminim. Paris, Londra veya Berlin’deki bir üniversitede olmayan yasakların, Türkiye’de de olmaması gerekir. Üstelik bizim kendi kültürümüzün bir parçasıysa hiç olmaması gerekir. Bunlara zamanla, soğukkanlılıkla halledilmesi gereken konular olarak bakıyoruz. O açıdan toplumun da bunları bu şekilde göreceğine inanıyorum, ama muhakkak ki bu tip yasaklar Türkiye’de kalkacaktır. Bunlar AB standartlarındaki özgürlük, demokrasi, insan hakları anlayışıyla bağdaşmaz. AB söz konusu olmasa bile bunlar bizim partimizin, hükümetimizin zaten öncelik verdiği konulardır. Bunların uzlaşma ortamı içinde çözülmesi gerektiğine inanıyoruz.”* şeklinde açıklamalarda bulundu, **(Ek.75)**

**5)** Dışişleri Bakanı Abdullah Gül’ün, BM İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi’nin kabulünün 55. yıldönümü nedeniyle özel gündemle toplanan TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu toplantısında, hedeflerinin ifade ve inanç özgürlüğünün işkence ile terörden arındırılması olduğunu, bununla ilgili yasal düzenlemelerin hepsinin, kararlı şekilde gerçekleştirileceğini belirterek; *“ifade ve inanç özgürlüğünde kararlıyız; herkes inandığını yaşayabilmeli..Herkes güven içinde, korkudan, endişeden uzak olmalıdır. Düşündüğünü inandığını rahatlıkla ifade etmeli, inandığını rahatlıkla yaşayabilmelidir. İfade ve inanç özgürlüğü, işkenceden ve terörden tamamen arınmak, bizim hedefimizdir. Bununla ilgili yasal düzenlemelerin hepsi, kararlı şekilde gerçekleştirilmeye devam edilecektir”* şeklinde beyanda bulundu, **(Ek.76)**

**6)** İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencisi Leyla Şahin’in, 1998 yılında derslere türbanla girmekte ısrar edince 15 gün okuldan uzaklaştırma cezası aldığı, ardından okuldan atıldığı, iç hukuk yollarını tüketen Şahin’in türban yasağının Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin, “hiç kimsenin dinsel inanç ve kanaatlerinden dolayı eğitim görmekten men edilemeyeceğine” ilişkin din ve vicdan hürriyetiyle ilgili 9. maddesinin ihlali olduğunu ileri sürerek AİHM’ne başvurduğu,

Strasbourg’daki Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nde görüşülen Leyla Şahin davasında Hükümet adına Abdullah Gül’ün başında bulunduğu Dışişleri Bakanlığı kanalıyla gönderilen yazılı savunmada; Türkiye’nin laiklik ilkesi, çağdaş eğitim konusundaki tutumu, çağdaş eğitim ilkeleri, yasal düzenlemeler ve mahkemelerin aldığı kararlara yer verilerek, Türkiye’de Anayasa’nın, din istismarını yasakladığı, türbanın üniversitelerde laik eğitimle çeliştiği ve bağdaşmadığı, gericiliği teşvik ettiği gerekçesiyle, türban yasağının Anayasa’ya uygun olduğunun vurgulandığı, *“Türbanın üniversitelerde laik eğitimle çeliştiği ve bağdaşmadığı, gericiliği teşvik ettiği, çağdaşlaşma yolunda bir geri adım niteliğinde bulunduğu, amacın modernleşme ve çağdaş görüntüyü korumak olup, siyasal simge haline getirilen başörtüsü, özgürlük sorunu değil politikacılar tarafından şeriat amaçlı kullanılmış bir olgu olduğu”* görüşü dile getirildiği, üniversitelerde başörtüsü yasağının kaldırılmasının dinin siyasal alana çekilmesi ve siyasal araç durumuna getirilmesi açısından taşıdığı sakıncalara da dikkat çekildiği,

Savunmada, Anayasa Mahkemesi'nin 1989 yılındaki kararına atıfta bulunularak, türbanın kamusal alanda yasaklanmasının Türkiye Cumhuriyeti'nin temel niteliklerinin düzenlendiği ve “*değiştirilemez*” maddeleri arasında yer alan “*Başlangıç Bölümü*” ile “*laiklik*” ilkesinin yer aldığı 2. maddesine, “*eşitlik*” ilkesinin düzenlendiği 10. maddesine, “*din ve vicdan özgürlüğü*”nü tanzim eden 24. maddesine ve “*İnkılap Kanunlarının Korunması*”nı düzenleyen 174. maddesine uygun olduğunun belirtildiği, türbanın masum bir yaşam biçimi olmanın dışında cumhuriyet ilke ve inkılaplarına karşı bir sembol olduğunun vurgulandığı,

Dava sırasında Leyla Şahin'in Avukatının ek görüş belirtmesine müteakip AİHM'nin bu ek görüşü ülkemize ileterek savunma yapıp yapılmayacağını sorulması üzerine Türkiye'nin Strazburg'daki Avrupa Konseyi neznindeki daimi temsilciliği, 2003 yılı Kasım ayında türbanın gericiliği teşvik ettiği, çağdaşlaşma yolunda geri adım olduğu, laik eğitim ilkesine ters düştüğü, siyasilerce şeriat bayraktarlığı için siyasi amaçlı kullanıldığı gerekçelerini içeren ek savunmayı gönderdiği,

Hükümet adına gönderilen ek savunmadan bir ay sonra Aralık 2003 başında haberdar olan ve ek savunmadaki ifadeleri öğrenen Dışişleri Bakanı **Abdullah Gül'ün** kendisini ve partisini zor durumda bırakacak ek savunmayı geri çekilmesini istemesi üzerine Türkiye'nin 10 Aralık'ta AİHM'e başvurarak ek savunmasından vazgeçtiğini, belgeyi geri çektiğini bildirdiği,

Dışişleri Bakanı Abdullah Gül'ün, 2003 yılı Aralık ayında, Hükümetin bilgisi dışında AİHM'ne verilen savunmayı, onaylamadıkları için geri çektiklerini, davayla ilgili olarak yeni bir savunma vermeyeceklerini, Türkiye Cumhuriyeti adına 2002 yılında bir savunma verildiğini, davanın savunma aşamasının tamamlandığını belirterek, “*Dolayısıyla hükümetimiz adına yeni bir savunma mevcut değildir. **Kaldı ki, hükümetimizin konuyla ilgili tutumunun yasaklama yerine özgürlükten yana olduğu bütün kamuoyunca bilinmektedir***” dediği, (Ek.77)

7) 2005 yılı Aralık ayında Dışişleri Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Abdullah Gül'ün Akşam Gazetesi Genel Yayın Yönetmeni Serdar Turgut ile yaptığı mülakatta; “*Düşünsenize ben toplumda hak ve özgürlüklerin gelişmesi için bu kadar mücadele vermişim, sonra da hayattaki en yakınım olan eşimin hakları için mücadele etmemem istenecek, böyle bir şey olabilir mi? **Adalet ve Kalkınma Partisi olarak türban konusunu biz fikir ve ifade özgürlüğü kapsamında görüyoruz ve değerlendiriyoruz. İsteyen başını örter, isteyen de örtmez, örten de nasıl örteceğine karar verir. Meselenin benim için özeti budur. Düşünsenize ben bu toplumda hak ve özgürlüklerin gelişmesi için bu kadar mücadele vermişim, sonra da hayattaki en yakınım olan eşimin hakları için mücadele etmemem istenecek, böyle bir şey olabilir mi? Ben bu türban konusunda en zor konumdaki insanlardan bir tanesiyim. Bu İnsan Hakları Mahkemesi'ndeki Leyla Şahin davası sürecinde de daha net olarak ortaya çıktı. Ben devletin görüşünü ve var olan kanunları savunmak zorundayım, bu yüzden vicdanım ile devlet işleri arasında sıkışıp kalıyorum. Ancak Türkiye'de insanlar baş örtülmesi işine fikir ve vicdan hürriyeti bağlamında bakmaya başladıklarında benim***

*gibi insanların vicdanları ile devlet kuralları arasında sıkışıp kalması da sona erecektir. Buna inanıyorum.” şeklinde beyanda bulunduğu, (Ek.78)*

**8) Dışişleri Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Abdullah Gül’ün, 2005 yılı Kasım ayında AİHM’nin türbanla ilgili Leyla Şahin kararı üzerine görüşlerini; “Bildiğim kadarıyla bu, yasakları savunan bir şey değil. Bir kurumun uygulaması, o kurumun yetkisi dahilinde diyor. Bu, yasakların devam ettiği anlamına gelmez. Bunun ötesinde bu, Türkiye’nin kendi sorunudur. Bu tip yasaklarla Türkiye’nin bir yere gitmesi mümkün değildir. Türkiye’de azınlıkların dini hakları, özgürlükleri söz konusu olurken, çoğunluğun hak ve hukukuyla ilgili konularda eğer kısıtlamalar varsa, bunlar savunulacak işler değildir. Ama bunlar kendi meselelerimizdir. Kendi sorunlarımızı kendimizin çözeceğimize inanıyorum. **Muhakkak ki bunların bir süresi vardır.** Kimse de çıkıp yasaklarla övünmesin. Yasakları savunmak, yasaklarla övünmek kimseye şeref getirmez, kimseye de onur kazandırmaz. **O açıdan hep beraber günü gelecektir ki, bunların hepsi kendi inisiyatifimizle temizlenecektir.**...İleride görürsünüz, yapılır mı, yapılmaz mı? Bu bir turnusol kağıdı gibi; kimin ayrımcılığı, kimin yasakçılığı savunduğu görülmektedir. **Çağdaşlık, demokrasi, şeffaflık, hukukun üstünlüğü, en bireysel hak ve özgürlüklerin teminat altına alınmasıdır.** Bu olay turnusol kağıdı gibi herkesin görüşünü ortaya koyuyor. **Hükümet yasakları kaldırmakta kararlıdır.** Türkiye’nin bütün meseleleri çözümedi. 3 sene öncesinin özgürlükleriyle bugünü mukayese ederseniz çok farklı bir ortam var. 3-4 sene önce neredeyse başörtülü insanlara Kızılay’ı (Kızılay Meydanı) bile yasak edeceklerdi. Bugün öyle mi? Bunlar şüphesiz ki, hâlâ tam bir demokratik ülkede olması gereken özgürlüklerin kullanıldığı anlamına gelmiyor.” şeklinde açıkladığı, (Ek.79)**

**9) Dışişleri Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Abdullah Gül’ün 2005 yılı Kasım ayında; “Türkiye’de kadınların yüzde 70’e yakını başörtüsü kullanırken, hâlâ üniversitelerde, birçok yerlerde ne yazık ki sıkıntılar var. Ama bunları kesinlikle unutmuş değiliz, bunu açık söyleyeyim. Önce bu sıkıntıyı kendi evinde yaşayan insanlar olarak böyle bir şey söz konusu olabilir mi? Bunlar Türkiye’ye yakışmayan yasaklardır. Adalet ve Kalkınma Partisi’nin bir meselesi olarak da görmüyorum. Bütün Türkiye’nin meselesidir. İsteyen başını açar, isteyen örter bu bireysel bir özgürlüktür. Bir problem varsa, çözülecektir. Gittiğim yerlere eşimle davet ediliyorum. Zirve toplantıları da dahil, en ufak protokol sıkıntısı çekiyor değilim. Eşime uygulanacak protokol ne ise o uygulanıyor. En ufak bir sıkıntı görülüyor. **Milli Eğitim Bakanlığımız’ın bu adaletsizlikleri (katsayı) gidermeye yönelik çalışmaları var, tahmin ediyorum bu uygulamalar bu yıl geçerli olacak.** Bir Anayasa değişikliği olmadan YÖK’te reformları gerçekleştirmek mümkün değil. Türkiye’nin her tarafında reformlar olurken, “Üniversite dokunulamaz, YÖK dokunulamaz” demek çok mantıksız, kabul edilemez bir şey” şeklinde konuştuğu, (Ek.80)**

**10) Danıştay 2. Dairesi’nin Aytaç Kılınc’a ilişkin 26.10.2005 gün ve 2004/4051-2005/3366 sayılı kararı ile ilgili olarak Başbakan Yardımcısı ve Dışişleri Bakanı Abdullah Gül’ün; “Doğrusu bunu kaygıyla karşılıyorum ve hayretler içinde kaldık. Türkiye’nin giderek demokratikleşme eğilimine ters bir davranıştır bu. Bu yaklaşımın altında negatif özgürlükler anlayışı vardır. Bu anlayış bildiğiniz gibi otoriter, diktatör rejimlerin felsefesidir. Halbuki Türkiye giderek demokratikleşen,**

*bireyin, toplumun haklarının daha da genişletilmesine doğru bir yöneliş içindedir. Bu, Türkiye'nin yönelişine ters bir karardır"... "Bizim anlayışımız hep pozitif özgürlüklerden yanadır. Bu açıdan kararı yanlış ve tehlikeli görüyorum... "Çünkü böyle bir yaklaşımla giderek, yarın oruç tutan bir öğretmeni bile, (öğrenciye yanlış örnek oluyor) diye suçlarsınız. Çünkü görebildiğim kadarıyla bu karar dini bir vecibeyi yanlış bir örnek olarak gösteriyor. Bunlar çok tehlikeli ve yanlış şeylerdir, umut ederim ki düzelir. Bütün bu kararlar alınırken, şu herkesin zihninde olması gerekir ki Türkiye giderek özgürleşen, demokratikleşen, sivil alanı daha da genişleten bir toplum olacaktır. Buna kararlıyız. Toplum olarak, meclis olarak, hükümet olarak kararlıyız. Bu bakımdan bu kararın ciddi şekilde kamuoyunda büyük bir olgunlukla tartışılacağını ve herkesin bir kez daha düşünceğini ve yanlışlarını düzelteceğini tahmin ediyorum." dediği, (Ek.81)*

Tespit edilmiştir.

#### **d- Milli Eğitim Bakanı Hüseyin Çelik'in laik devlet ilkesine aykırı eylem ve demeçleri**

1) Milli Eğitim Bakanı Hüseyin Çelik'in, mesleki teknik eğitim mezunlarına ÖSS'de uygulanan katsayılarla ilgili sorunu yapacakları değişikliklerle çözeceklerini söylediği,

İmam hatip lisesi mezunlarının üniversiteye girişini zorlaştıran katsayı engelini ortadan kaldırmaya söz veren Hükümet tarafından hazırlanan imam hatip lisesi mezunlarının üniversiteye girişlerine kolaylık sağlayan, üniversiteye giriş sınavını Milli Eğitim Bakanlığı ile Yükseköğretim Kurulu'nun ortaklaşa düzenleyeceğini ve kılık-kıyafet yönetmeliğinin üniversiteler tarafından hazırlanacağını öngören "Yükseköğretim Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun" TBMM Genel Kurulu'nda kabul edildiği, ancak Cumhurbaşkanı tarafından veto edildiği, (Ek.82)

2) Açık Öğretim Lisesi Yönetmeliğinde yapılan değişikliklere ilişkin gösterilen tepkileri değerlendiren Milli Eğitim Bakanı Hüseyin Çelik'in 2005 yılı Aralık ayında; "Açıköğretim Lisesi Yönetmeliğine, surf imam hatipliler de faydalanacak diye karşı çıkanlar, gerginliği hedefleyenlerdir... Yönetmelikte imam hatipler geçmiyor. Bu Yönetmeliğe 'İmam Hatip Yönetmeliği' adını koyuyorlar. Sonra da verdikleri bu ismi öne sürerek, gerginlik ortamı meydana getirmeye çalışıyorlar. Bu istismardır. Bu hasmane tutumdur. Bizleri imam hatipler üzerinden siyaset yapmakla suçluyorlar. Ben mi koydum o ismi? O isim senin koyduğun isim. Biz, 'Herkesin faydalandığı bir haktan imam hatipler de faydalansın' diyoruz. 'Hayır, onlar faydalanmasın' tavrının izahı yok. Ortada iyi niyetle bağdaşmayan bir tutum var... Doğrusu ben ortada zerre kadar hukuksuzluk göremiyorum. Hukuksuzluk yok, aksine, bir adaletsizliğin bir ölçüde de olsa giderilmesi var. Eşitlik ilkesinin gereğinin yerine getirilmesi var. Bunun dışında bir şey yok. Ama, hukuk mekanizmalarına herkes başvurabilir. Bunun için kimseyi eleştiremeyiz....Burada, çifte diplomadan bahsediliyor. Bir hak verilmiş. Bu haktan, İlahiyatçılar da yararlanıyormuş. Bu haktan, Siyasal okuyanlar da yararlanıyor. O yararlınsın, öbürü yararlanmasın.



*Ayrımcılık mı yapalım? Eşitlik ilkesine aykırı mı hareket edelim? Bir Milli Eğitim Bakanı'ndan beklenen, eşitlik ilkesine aykırı hareketler midir? Yoksa, ayırım yapmaksızın bütün memleket evlatlarını aynı muhabbetle kucaklamak mıdır?...Şimdi birileri, İmam Hatiplilerin nefes almasına karşı çıkıyor. Yani, biz 'Herkes nefes alacak' dediğimizde, hemen soruyorlar: 'İmam Hatipliler de nefes alacak mı?..' 'Evet, onlar da nefes alacak. Onlar nefessiz kalmayın' diyoruz. 'Hayır' diyorlar. 'Onlar nefes almasın. Onlar nefessiz kalsın.' Böyle bir yaklaşımı kabul etmek mümkün mü? Bu, eğitime ideolojik bakmak değil mi?.. Bu saplantı değil mi? Bu istismar değil mi?..” Bir düzenleme hazırladık. Kanun geçmiş olsaydı, takılmamış olsaydı adaletsizlik giderilmiş olacaktı. Ancak bu olmadı. Demokratik sistem içinde bazı uygulamalar yasayla, bazı uygulamalar da yönetmelikle gerçekleştirilir. Önemli olan; hukuk mantığının, hukukiliğin ön planda olmasıdır. Burada bana göre hukuk mantığı ile bağdaşmayan hiçbir taraf yok.” şeklinde beyanda bulunduğu, (Ek.83)*

3) 2004 yılı Haziran ayında Isparta Yalvaç İlçesinde bir anaokulunun açılış töreninde konuşan Milli Eğitim Bakanı Hüseyin Çelik'in, 2 türbanlı kızın ellerinde bulunan pankartlara atıfta bulunarak; *“meslek liselerini unutmuş falan değiliz, her şeyin zamanı vardır, siz bir şey yapmak istersiniz, onun zamanı gelmediyse, onu bir süre ertelemiş olabilirsiniz, ama biz bu haksızlığın bu yanlışlığın, bu zulmün giderilmesi için bundan sonraki süreçte de gereğini yapacağız, bundan emin olabilirsiniz”* dediği, (Ek.84)

4) 2005 yılında Milli Eğitim Bakanlığı “Din Öğretimi Genel Müdürlüğü”nce din kültürü ve ahlak bilgisi dersi müfredatında değişiklik yapılarak, öğrencilere *“dinsel etkinlik programı”* hazırlandığı, Talim Terbiye Kurulunun onayladığı programa göre; etkinlikler kapsamında ders veren öğretmenin öğrencileri camilere, mezarlıklara götürerek uygulamalı ders verebileceği,

Milli Eğitim Bakanı Hüseyin Çelik'in, ortaöğretimde 2005-2006 eğitim ve öğretim yılında uygulanacak din kültürü ve ahlak bilgisi dersi müfredatında, camide abdest, namaz ve mezarlık ziyareti gibi uygulamaları içeren etkinliklerin mecburi olmadığını belirtirken, *“Müfredat hazırlanırken laiklik ilkesinden kesinlikle taviz verilmedi. Aksine laiklik ilkesini pekiştirmek esas alındı. Müfredatın içinde yer alan bir cümleden hareket ederek eleştiri yöneltildi. Müfredatlarda esas olan ana konulardır. Sonra öğrencilerin bunlardan ne kazanacağıdır. Şerh anlamına gelebilecek bir açıklamadan, bir cümleden yola çıkarak, bütün bu dersler sanki camilerde yapılacakmış gibi, laiklik ayaklar altına alınmış gibi bir propaganda başladı. Öğrenciler camilere götürülecek, abdest alınacak... Bunlar öğretmenin ne yapabileceğini anlatan bir cümledir. Bu bir mecburiyet değildir. Ama önemli olan sizin ne dediğiniz değil, iletişimde karşı tarafın ne anladığıdır. Bu meseleye ben de muttali olduğum zaman arkadaşlarıma dedim ki 'Bunları çıkarın'. Talim ve Terbiye Kurulu da çıkardı.”* diye konuştuğu, (Ek.85)

5) 2005 yılı Kasım ayında Milli Eğitim Bakanı Hüseyin Çelik'in, AIHM'in Leyla Şahin kararı ile ilgili olarak sorulan soru üzerine; *“Karar, hukuki olmaktan ziyade siyasidir. Avrupa tarihinde benzeri kararlar vardır. Bu, bir çeşit Dreyfus Davası'dır. Genelleştirilmesi sıkıntılar doğurabilir. İnsanları öteki, beriki şeklinde*

ayırarak tehlikelidir. Başörtüsü takanların radikal fundamentalizmin birer temsilcisi olarak görülmesini sağlar. Bu da vahim bir sonuçtur... Eğer bu kararı genelleştirirseniz, çok ciddi sıkıntılara yol açarsınız. Çünkü daha önce de Doğu ve Güneydoğu'da 'terör ortamında mağdur olduğumu' beyan ederek AİHM'e müracaat eden insanların durumunu da yine bu şekilde genelleştirirseniz, burada da büyük sıkıntılar çıkarırsınız... Bu karar, hukuki olmaktan ziyade siyasi bir karar mahiyetindedir... Leyla Şahin'in kocası kendisiyle aynı dünya görüşüne sahip olmasına rağmen, kocası üniversiteye gittiğinde herhangi bir engel çıkartılmayacak. Böyle değerlendirdiğiniz zaman karar, **kadınlara karşı ayrımcılığı teşvik eden bir karardır**. AİHM'in Leyla Şahin ile ilgili verdiği kararı genelleştirirseniz, evdeki hanımların, tarlada başörtülü hanımların, bütün Müslüman başörtülü hanımların radikal fundamentalizmin birer sembolü, temsilcisi olduğu gibi yoruma varırsınız. Bu da son derece vahimdir. Mahkeme, Leyla Şahin davasında son noktayı koymuş olabilir, ama hak, hukuk son nokta tanımaz." dediği, (Ek.86)

6) Milli Eğitim Bakanı Hüseyin Çelik'in, 2005 yılı Kasım ayında TBMM Genel Kurulu'nda yaptığı konuşmada: Başbakan Erdoğan'ın "ulema" açıklamasıyla ilgili sözlerinin "tefsire gerek olmayacak kadar açık" olduğunu belirterek, "İnancım gereği yapıyorum diyen insanın yaptığının dinde olup olmadığını tartışmak, size düşmez" ... "Yapılan, dini inançlardan dolayı yapılıyorsa, tesettür dinin emrine göreyse buna inanır veya inanmazsınız. Niçin 5 vakit namaz ... "İsterseniz İslam dininden değil, Hıristiyan dininden örnek vereyim" ... "Laik devletin tanımı, 'devletin icraatlarına dini esasları karıştırmayan' devlettir. Bu, Hıristiyan, ateist, Budist olur, şu veya bu din olabilir. Sihler başlarına sarık sarıyor. Kanunlar yasaklayabilir ama 'inancımız gereği takarız' demiş ve takmışlar. Başbakan'ın söylediği de bu... Öyle kabul etmek zorundasınız. **Hâkim, hukuk kararlarıyla bunu yasaklayamazsınız.** Türkiye Cumhuriyeti'nin, demokratik, laik, sosyal, hukuk devletinin sahibi biziz. Hiç kimsenin uyarısına ihtiyacımız yok." şeklinde beyanda bulunduğu, (Ek.87)

7) Milli Eğitim Bakanı Hüseyin Çelik'in, Ufuk Kitapları'ndan çıkan ve ilk baskısı Eylül 2002'de yapılan "Türkiye'de Değişim, Demokrasi ve Aydınlar" adlı kitabında: "Amerika'da Washingtonculuk, İngiltere'de Churchillcilik, Fransa'da De Gaullecülük, Hindistan'da Gandicilik ve Pakistan'da Cinnahçılık diye bir şey yoktur, ancak Türkiye'de üstelik resmi ideoloji haline getirilmiş Atatürkçülük diye bir şey vardır."... "Atatürk bir asker ve devlet adamı idi. O, ne bir filozof ne de bir müçtehit idi. Onun altı okta topladığı prensiplerin hiçbiri kendi icadı değildi. Kaldı ki, "altı ok" artık onu kendine amblem yapmış partilerin mensuplarınca bile tartışılır olmuştur. Çizginin üstünde olan her devlet başkanının kendinden sonra bir "-culuk" bıraktığını veya birilerinin onlar adına birer icat ettiğini bir an düşünelim. Bu işin sonu nereye varır? "... "Bütün dünyada, milli lider olarak kabul edilmiş kimselerin değil, bizimki gibi binlerce, yüz binlerce büstüne, belki onlarcasına bile rastlanmaz."... "Çocukluğumda dümeni kırık, pusulasız, sisten yararlanarak İngiliz zırhlılarını atlatacak kadar da becerikli olan Bandırma Vapurunda, kaptanla baş başa soğuktan titreyen bir Mustafa Kemal düşünürdüm. Çünkü bana böyle anlatılmıştı. Gemideki diğer kurmay heyetinin varlığından bile söz edilmemişti."... "Kimsenin küçümseme gibi bir küçüklüğü gösteremeyeceği, bitmiş tükenmiş bir milletin şahlanışı olan Milli Mücadele'de "Atatürk yedi düveli denize

döktü” diye körpe beyinlere telkinde bulunursanız ve günün birinde işgalcilere karşı vatanperverlik örnekleri veren Şahin’ler, Sütçü İmam’lar takdir edilmekle beraber İngilizlerin, Fransızların ve İtalyanların hiç de öyle ordularla, silah zoruyla çıkarılmadıkları öğrenildiği zaman, tarih kitaplarında anlatılan Milli Mücadele şaibe altına girmez mi? “...”Atatürk’ü her türlü beşerüstü vasıftan arındırarak anlamak ve anlatmak zorundayız. Onu sevapları ve günahlarıyla, her türlü art niyet ve karalamanın dışında ele almak aklın gereğidir.”...”Atatürkçü Düşünce Derneği Kadıköy Şubesi, Cumhuriyet Bayramı (2000) dolayısıyla 24 saat kesintisiz Nutuk okuttu. Sabah gazetesi yazarı Can Ataklı, Topkapı Sarayı Mukaddes Emanetler Dairesi’nde Yavuz Sultan Selim ‘den beri kesintisiz Kuranikerim okunmasına bir çeşit nazire olarak yapılan bu faaliyeti kınayan yazılar yazdı. Ataklı haklı olarak, “Nutuk Kuran değil, Atatürkçülük de din değildir” dedi.”...”Atatürk büstlerinin önünde esas duruşa geçip saygı duruşunda bulunurken, özel defterlere yazdığımız yazılarda neredeyse onun ruhaniyetinden istimdat ederken bizim yaptığımızın adı nedir Allah aşkına? Halk ne yaparsa cehaletinin gereğidir, ama biz ne yaparsak ayn-ı hikmettir, öyle mi?”...”Dünyanın hiçbir yerinde ülkesini kurtarmış bir liderin öldükten sonra kanunla korumaya muhtaç hale getirildiği görülmemiştir.”...”Hele son yıllarda Atatürkçülük askeri darbelerin ilham kaynağı ve ideolojisi olunca büsbütün fikri ve kültürel zeminden uzaklaşıp dogmatik ve ideolojik bir mecraya sürüklenmiştir. Hatta Türkiye’nin itilmek istendiği laik-antilaik kamplaşmasında muharrik güç olarak Atatürkçülüğün kullanılması tesadüfi değildir. Türkiye’de iyi saatte olsunları çağırmayı düşünen insanların her defasında Atatürkçülüğü çıkış noktası yapmaları da düşündürücüdür.”...”Atatürk’ü sevmek için geçmiş ayaklar altına almak zorunda olmadığımız gibi bu ülkede yaşayan herkesi ille de Atatürk’ü sevmek zorunda bırakmak gibi bir mecburiyetimiz de yoktur. **Zorladığımız zaman o insanları takıyyeci ve ikiyüzlü yaparız.** Tahran’da lokantasına kocaman bir Humeyni posteri asan Azeri Türkü’ne “Bunu buraya asmanız mecburi midir, siz Humeyni’yi sevdiğiniz için mi astınız” sorusunu sorduğumda, sağa sola bakıp kimsenin duymadığından emin olduktan sonra hafif bir sesle: “Ağa! Mecburi değil, men Humeyni’yi hiç sevmirem, ama bizim menfeetimiz için eyi olar” cevabını verdi.”...”1990’lı yıllardan itibaren komünizm korkunç olmaktan çıktı. Korku mönümüze yeni bir şey ilave edildi: İslami fundamentalizm. Bunun bizdeki adı, 200 yıldan beri “irtica” idi. Bu sefer irticadan, sarıktan, sakaldan, cüppeden, takkeden, başörtüsünden korkmaya başladık.”...”**Genç kızlarımızın sadece başlarını kapattıkları için eğitim haklarından mahrum edilmeleriye kendi başına bir dramdır...**” görüşlerini savunduğu, (Ek.88)

8) CHP Milletvekili Ahmet ERSİN’in soru önermesine karşı Milli Eğitim Bakanı Hüseyin ÇELİK’in öğrencilerinin çoğunluğunun türbanlı olduğu öne sürülen Özel Şefkat Kolejinde yönetmeliğe aykırı bir durum olmadığını açıkladığı, TÜBİTAK’ın ödül töreninde Milli Eğitim Bakanlığı müsteşar yardımcısının bu okulun türbanlı öğrencisine ödül vermesi hakkında ise; “Öğrencilerin kılık kıyafetlerine ilişkin yönetmeliğin okul içindeki düzenlemeye yönelik olduğu, adı geçen öğrencinin diğer öğrencilerden ayrı olarak sonradan salona geldiği ve adı okununca geldiği, günlük kıyafetiyle gayri ihtiyari sahneye çıktığı dikkate alındığında bakanlığımız ilgililerinin öğrencinin başı kapalı olarak ödülünü alması hususunda kusurlu olmadıkları” şeklinde konuştuğu, ( Ek.166 )

9) Milli Eğitim Bakanı **Hüseyin ÇELİK**'in YÖK Yasasının Ek 17. maddesinde değişiklik yapılmadığı gerekçesiyle türbanlı öğrencileri üniversitelere almayan ve Ankara'da bir toplantı yaparak YÖK Başkanını istifaya davet eden ÜAK üyelerini eleştirerek "YÖK Kanunu, Üniversitelerarası Kurulun görevlerini belirliyor. Bunlar arasında yasa koyma ve kaldırma yoktur. Kurul siyaset yapamaz. Rektör adı altında kurul adı altında, Türk milletinin iradesine karşı durmak gibi bir görevi kimse kurula vermemiştir." (...) "Hukuk devletinde anayasa hükmü değişse, yürürlüğe girse bile, özgürlükleri sınırlandırıcı bir şey olmamasına rağmen, 'Ben üniversiteme almam' sözünü dillendirmek kimsenin hakkı olamaz. Üniversite rektörlerin, yöneticilerin malı değildir. Pozisyonu ne olursa olsun, hukuk devletinde herkes haddini bilmek zorunda" dediği,

YÖK Başkanı Yusuf Ziya ÖZCAN'ın yasal değişiklik yapılmadan üniversitelerde türbanın serbest bırakılmasına ilişkin genelgesi ve sonrasında rektörleri baskılayan açıklaması karşısında hakkında görevi kötüye kullanmak ve benzeri suçlardan suç duyurularında bulunulduğunun basında yer alması üzerine basına demeç veren Milli Eğitim Bakanı **Hüseyin ÇELİK**'in, "Soruşturma açmaya yetkim var. Ama ben YÖK Başkanı'nın söylediklerinin suç teşkil ettiğini düşünmüyorum. Soruşturmaya izin vermeyeceğim." diye açıklamada bulunduğu, (Ek.174)

Anlaşılmıştır.

#### e- Diğer Milletvekillerinin Laikliğe Aykırı Eylem ve Demeçleri.

1) Başbakanlık eski Müsteşarı ve halen **AKP** Milletvekili **Ömer Dinçer**'in, 19-21 Mayıs 1995 tarihinde Sivas'ta yapılan bir konferansta yaptığı ve "*Bilgi ve Hikmet*" dergisinin Güz 1995 Tarihli -12. sayısında yayınlanan "*21. Yüzyıla Gिरerken Dünya ve Türkiye Gündeminde İslam*" konulu konuşmasındaki "...*Türkiye'de Cumhuriyet ilkesinin yerini katılımcı bir yönetime devretmesi gerektiği ve nihayet laiklik ilkesinin yerinin İslam'la bütünleşmesinin gerekli olduğu kanaatini taşıyorum...*" ifadeleri kamuoyunda yoğun tepkilere sebebiyet verdiği,

Ömer Dinçer'in 24.12.2003 günü yaptığı yazılı açıklamada: bu konuşmasına sahip çıkıp, yazının bir bütün olarak okunup değerlendirildiğinde, söz konusu konuşmanın o dönemde tartışılan konuları analiz eden bilimsel bir sempozyum bildirisi olduğunun görüleceğini belirterek, "*Yaklaşık dokuz yıl önce halka açık bir sempozyumda bildiri olarak sunulmuş ve daha sonra bilimsel bir dergide kısmen kısaltılarak makale olarak yayımlanmış bir çalışmanın "takiyye belgesi" türünden yakışsız sıfatlarla ve bağlamından kopartılıp, çarpıtılmış cümlelerle bir 'niyet sorgulama aracı'na dönüştürülmesi üzücüdür*" diye söylediği,

Ömer Dinçer'in makalesi hakkında yapılan eleştirilerde kişilik haklarına saldırıda bulunulduğundan bahisle açtığı ve yerel mahkemece kabul edilen manevi tazminat istemine ilişkin dava, temyizden yapılan inceleme üzerine Yargıtay 4. Hukuk Dairesinin 13.3.2006 gün ve 2005/73718 Esas, 2006/92575 sayılı hükmüyle bozulduğu,

Bozma Kararında özetle; “...Davacı 1995 yılında bir sempozyumda yaptığı konuşmasında Cumhuriyet ve laiklik ilkelerinin yerini İslam’la bütünleşmeye terk etmesi gerektiğini ileri sürmüştür. Davacının, ileri sürdüğü bu görüşleri Türkiye Cumhuriyeti anayasasında yer alan değiştirilemez ve değiştirilmesi dahi teklif edilemez nitelikteki hükümler ile bağdaşmamaktadır. Davalı da dava konusu konuşmasında davacının bu fikirlerini eleştirmiş ve davacının Şeyhülİslam gibi fetvalar verdiğini ileri sürmüştür. Davacı Anayasa ile bağdaşmayan görüşler savunduğuna göre eleştirilere de katlanmak durumundadır. Davalının davacı ile ilgili olarak söylediği sözler bu açıdan değerlendirildiğinde eleştiri kapsamında kalmakta olup düşünce açıklaması niteliğindedir. Bu nedenle hukuka aykırılıktan söz edilemez.” denildiği, (Ek.89)

2) 2007 yılı Ocak ayında Eskişehir ilinde imam hatip liseleri arasında yapılan “Hafızlık, Kuran-ı Kerim’i Güzel Okuma ve Ezan Okuma” etkinliğine katılan Eskişehir Milletvekili **Fahri Keskin’in**, **imam hatip mezunlarının valilik, kaymakamlık gibi görevlere gelmesi ile yolsuzlukların önünün kesileceğini, imam hatiple ilgili verdikleri sözleri unutmadıklarını, yeri ve zamanı geldiğinde yerine getireceklerini, bir takım mecburiyetlerden dolayı geciktiklerini, bu okullara karşı olanların İslamdan ve milli duygulardan uzaklaştırılmış bir nesil elde etmek amacıyla mücadele verdiklerini, inşallah bu milletin sahiplerinin onlara pabuç bırakmayacağını** söylediği, (Ek.90)

3) İstanbul Milletvekili ve TBMM Anayasa Komisyonu Başkanı Burhan Kuzu, İstanbul Milletvekili Hüseyin Kansu, Eyüp İlçe Başkanı Mehmet Er, Üsküdar Belediye Başkan Yardımcısı Nemci Aköz’ün katıldığı İmam Hatip Liseleri Mezunları ve Mensupları Derneği (ÖNDER) tarafından 30.5.2003 tarihinde Ümraniye Haldun Alagaş Spor Kompleksi’nde düzenlenen “İyi ki Varız” konulu toplantıda bir konuşma yapan **Burhan Kuzu’nun**, “İmam hatip mezunlarına üniversite ve polis okullarına girişte **zulüm** yapıldığını, Anayasa’da fırsat eşitliği var. Üniversite sınavlarında İmam hatiplilere yapılan haksızlığı kaldıracamız. Bu okullardan mezun olanların polis okullarına alınması sağlanacak” dediği, (Ek.91)

4) **AKP** Ordu Milletvekili ve Grup Başkan Vekili **Eyüp Fatsa’nın**, Ordu İslami İlimler Hizmet Vakfı tarafından 2003 yılı Temmuz ayında düzenlenen “Ordu İmam Hatip Lisesi Mezunları ve Mensuplarının Anı Tazeleme Yemeği”nde yaptığı konuşmada; “Ben de imam hatip lisesi mezunuyum. Başbakan Sayın Recep Tayyip Erdoğan da imam hatip mezunu. Onların çektiği sıkıntının ne olduğunu iyi biliyorum. Çok badireler atlattık. Önümüze birçok engeller konuldu. Üniversitede okumamız engellenmek istendi. Yüksek puanlar aldık, ancak farklı puan sistemleriyle önümüz kesilmeye çalışıldı. Ancak bunları da aştık. **Şimdi çıkaracağımız yeni YÖK Yasası’yla bu durumlar yaşanmayacak. Bu haksızlıklar ortadan kalkacak.** Okullar arası farklı puan uygulamaları kaldırılmak suretiyle, okuması istenmeyen, ilminden irfanından endişe edilen imam hatiplilerin yolu bu kez açılacak.” ...Artık imam hatipli olmanın mutluluğunu hep birlikte doyasıya yaşacağız. **İmam hatipli olmak bir ayrıcalıktır**” şeklinde beyanda bulunduğu, (Ek.92)

5) Adalet ve Kalkınma Partisi Mardin Milletvekili **Nihat Eri**'nin TBMM Dışişleri Komisyonu toplantısında 2003 yılı Aralık ayında yaptığı konuşmada din eğitiminin yeterince verilmemesinden yakınarak **“Böyle olunca da gençler illegal örgütlerin eline düşüyor. Tehvid-i Tedrisat Kanunu getirildi tekkeler kaldırıldı, ama tekkelerde verilen bilgi, mevcut düzenleme ile verilemiyor. Bu yüzden insanlar yanlış yerlere, hatta örgütlere yöneliyorlar,”** dediği,

Bu sözler komisyonun bazı üyeleri tarafından tepki ile karşılaşıncı, Adalet ve Kalkınma Partisi Ankara Milletvekili **Eyüp Sanay**'ın **“...Bizi tekkeleri istiyormuş gibi zannetmeyin.(...) Bu Türkiye'nin bir gerçeğidir. Bir Vak'adır. göz ardı edilemez. Medreseler, tekkeler kapatıldı ama yasak olmasına rağmen bunların verdiği eğitimler bir şekilde veriliyor. “** diye konuştuğu, **(Ek.93)**

6) İmam Hatip Liselerinde türban takılmasının yasaklanmasına ilişkin Yönetmeliğin uygulanmasına tepki gösteren Antalya Anadolu İmam Hatip Lisesi öğrencileri 10.12.2003 günü sınıflara türban ile girmek istemelerinin okul idaresi tarafından engellenmesi üzerine yolun trafiğe kapatılarak araçları yumruklanması, okulun tabelasına türban asılması şeklindeki eylemler üzerine;

Adalet ve Kalkınma Partisi milletvekillerinden;

Grup Başkanvekili **Eyüp Fatsa**'nın; **“Bu sorun çözülmeli. İşe ideoloji katılmamalı. Ancak şartları zorlamamak gerekir. Türkiye bu sorunu aşamadığı için hep ayağına bağlanıyor. Bu iş sokakta değil, ancak uzlaşmayla çözülebilir.”** dediği,

Milli Eğitim Komisyonu Başkanı **Tayyar Altıkulaç**'ın; **“Hiçbir eylemi desteklemem. Haklılar, ama sokak çözüm değil. Ancak öğrencilerin bireysel tercihlerinin engellenmesiyle yaşadıkları ruh bunalımını görmezden gelemeyiz. Konu, bir parti ve iktidarın her zaman tartışmaya açık tercihi ve yaklaşımına bırakılmamalı. Farklı tercihlerimize saygı göstererek birlikte yaşamın çözümünü bulmalıyız. Adalet ve Kalkınma Partisi iktidara gelince, ‘Bu konuyu Adalet ve Kalkınma Partisi çözer, kadroları bu konuda samimi’ inanişıyla eylemler durmuştu. Ancak Adalet ve Kalkınma Partisi kadrolarının konuyu ele almamış olması sabırlarını taşırdı.”** diye söylediği, **(Ek.94)**

7) AİHM'nin verdiği Leyla Şahin kararıyla ilgili olarak;

**AKP** Milletvekili ve Milli Eğitim Komisyonu Başkanı **Tayyar Altıkulaç**'ın, türban sorununun AİHM kararından sonra yargı yoluyla çözülmesinin mümkün olmadığını belirterek, **“Artık top yasadada. Anayasa değişikliğinden başka çare kalmadı. AİHM kararı, yasağı onaylayan ve genelleyen bir karar değil. Başörtülülere diyor ki, ‘gidin kendi yöneticilerinizle bu sorunu çözün’. Bu kararlar birlikte anlaşılmalıdır ki, yargı yoluyla bu yasağı kaldırmak mümkün değil. Bu yasak yasağı koyanların ikna edilmesiyle kaldırılabilir. İş yine toplumsal mutabakat ve yasakçuların kafasının değişmesine geliyor. Çünkü, AİHM bu kararı ile ‘bu yasak bizim hukukumuzu bağlamaz’ demek istiyor. Bu karar türban yasağının insan hakkı ihlali olduğu teziyle çelişse de, o tezi çürütmüyor. Bize ‘aksini yapamazsınız’ demiyor.**



*Tam tersi bu yasağı kaldıracak bir karar da alabilirsiniz, bu beni ilgilendirmez' diyor. Aksi ise yasal düzenleme ile bunu çözüme kavuşturacaktır. Bunun yolu da Anayasa değişikliğidir...Anayasa Mahkemesi kendisini Yasama Organının yerine koyarak bu kararı almıştır. Anayasa Mahkemesi'nin yapısını değiştirmek gerekiyor.”,*

Adalet ve Kalkınma Partisi Erzurum Milletvekili **Ömer Özyılmaz**'ın; türban yasağının bu karardan sonra, Anayasa ve YÖK yasalarında yapılacak değişikliklerle kaldırılabilceğini belirterek; *“sorun kurumların birbirlerine güvensizliğinde yatıyor. Ama Cumhurbaşkanımızı ikna etmek mümkün değil. Bu açıdan Anayasa değişikliğiyle çözülebilecek bu sorun için Köşk seçimlerini beklemek en uygunu. Anayasa değişikliği için ancak o noktadan sonra adım atılabilir.”*

Şeklinde beyanatlar verdikleri,

**AKP** Milletvekili ve Grup Başkan Vekili **Sadullah Ergin**'in ise :

- *“Evrensel insan hakları, kurumların ya da mahkemelerin “var” demesiyle var olan, “yok” demesiyle yok olan haklar değildir. Bunlar doğuştan, insan olmamızdan dolayı taşıdığımız haklardır. İçtihatlar ve kararlar zamanla değişir ama evrensel haklar ilanihaye devam edecektir. Mahkeme, Şahin lehine karar verse duracağımız zemin yine aynıydı.”* ,

- Söz konusu kararın AİHM'nin evrensel insan hakları noktasında gösterdiği titiz tavrına gölge düşürdüğünü, türbanın evrensel bir insan hakkı olduğunu ileri sürerek; *“İnanma, inandığını kişisel hayatında tatbik etme bir haktır” “YÖK'ün almış olduğu yasaklama kararını kendi içinde tutarlı bulmuştur. Bu durumda YÖK'ün bu yasağı uygulamaması durumu insan haklarına aykırı olmayacaktır. Orada ince bir çizgi var. Türkiye'de azınlıkların hakları konusunda kılı kırk yaran AİHM'nin, çoğunluğun inancı gereği yaşamayı konusunda verdiği kararlar derin bir çelişki içine düşmüştür.”* ,

- Başörtüsünün kamusal alanda yasaklanmasının, temel bir hak ve özgürlüğün ihlali olarak yorumlandığını, özellikle üniversitelerde başı örtülü kız öğrencilerin derslere alınmamasının uzun zamandır protestolara neden olduğunu kaydederek, *“Türban, kabul edin ya da etmeyin Türkiye'de bir realitedir. İdareler de halklarına kapalı olamazlar. Var demekle var olmaz, yok demekle yok olmaz”* ,

biçiminde beyanlarda bulunduğu, **(Ek.95)**

**8) AKP** Diyarbakır Milletvekili **Cavit Torun**'un, TBMM'nin 19.6.2003 tarihli 96. birleşiminde şahsı adına yaptığı konuşmada; *“Bu ülkede azınlıkların değil, çoğunlukların bile inanç, düşünce ve fikir özgürlüğünün bulunmadığı bir vakiydir. Bu yönde ileri sürülen aksi fikirler, mızrağın çuvala sığdırılmasına yetmemektedir. Hala binlerce kız öğrenci inançları sebebiyle özgürce okullarına gidememekte, mağduriyet ve mahzuniyet, sabır taşlarını çatlatacak duruma gelmiş bulunmaktadır.”*

*Yine bu ülkede, ilköğretim okullarını bitirmemiş olan çocuklarımız, inançlarının kitabını serbestçe, gidip okuma imkânını bulamıyorlar. “ dediği, (Ek.96)*

9) Ankara Üniversitesi Senatosu'nun Kuran kurslarıyla ilgili olarak; *“Yasadişı gerçekleştirilen Kuran kurslarına zemin hazırlanarak gizli din okullarına yol açılmasının, türbanın serbest bırakılmasının istenmesinin, öğretimde dinsel pratiklere ağırlık verilmesinin laiklikten uzaklaşldığının göstergesidir... Laiklik, siyasal iktidarın derinden ve kararlı uygulamaları ile hızla aşındırılmaya çalışılmaktadır”* değerlendirmesinde bulunması, Rektör Prof. Dr. Nusret Aras'ın, TCK.nun izinsiz eğitim kurumlarıyla ilgili olarak 263. maddesinde yapılan değişiklik hakkında milletvekillerine *“laiklik aşındırılmaya çalışılıyor”* şeklinde yazı göndermesi üzerine; Adalet ve Kalkınma Partisi milletvekillerinin konuya sert tepki gösterdikleri,

Bunlardan Adalet ve Kalkınma Partisi Diyarbakır Milletvekili **Cavit Torun**'un; *“Halktan ve onun isteklerinden tamamen kopuk, hiçbir gerçekle ilgili olmayan, laiklik dinciliği adına ahkam kesen ve inanca davet eden, milletin gerçek temsilcilerinin halk yararına çalışmalarını ve bu alanda büyük başarılar elde etmelerini çekemeyen, haset, kıskançlık, kin dolu paçavrayı aynen iade ediyorum. Bunun; aziz milletimize, onun şanlı tarihine ve mukaddes geleceğine en önemli görev ve katkı olacağı inancımı belirtiyor, Yüce Allah'ın bu Aziz Milleti, sizin gibilerin umuduna ve düşüncelerine bırakmamasını diliyorum.”* şeklinde kaleme aldığı bir yanıtla yazıyı üniversiteye iade ettiği, (Ek.97)

10) Adalet ve Kalkınma Partisi Trabzon Milletvekili **Asım Aykan**'ın, 2003 yılı Aralık ayında *Türk Standartları Enstitüsü'nden (TSE) türbanın tanımı ve boyutlarıyla bir standart belirlenmesini istediği, TSE'nün başvuru üzerine Dünyada kriteri olmayan bir standardı üretemeyeceklerini* belirttiği, (Ek.98)

11) Adalet ve Kalkınma Partisi Milletvekili **Asım Aykan**'ın, 2005 yılı Kasım ayında kendisine ait internet sitesinde de bulunan açıklamasında: *“Tarihin her döneminde yönetenlerin en önemli görevi yönettikleri insanların; mal, can, akıl, nesil, inanç, ibadet, fikir seyahat ve ticaret emniyetlerini sağlamaktır. Mümin kadınların Allah'ın emri istikametinde başlarını örtmeleri imanlarının gereğidir. İdarenin görevi bunu yasaklamak değil, teminat altına almaktır. AİHM (Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi) kararını verirken Kur'anı incelemiş, erbabından görüş istemiş midir? Çok merak ediyorum. Allah'ın emrine yerine getiren insanların bu hakkı elinden hangi sebeple olursa olsun alınırken, HANGİ İNSAN HAKKINDAN bahsedilebilir? AİHM kararı sonrası mahkemeyi otorite olarak ilân edenler, aynı mahkemenin terörist başı Öcalan için aldığı kararı nasıl yorumlayacaklardır? Leyla ŞAHİN Hanım kızımız iyi niyetli olarak olayı AİHM ne taşımıştır. Ancak bir Müslüman için mecburiyet olan örtü konusunda, aynı hassasiyeti dinlerinde taşımayan Hıristiyanların insaflı karar vermesini beklemek çokta gerçekçi sayılamaz. İslâm, kültürümüzün temel dinamiğidir. Başörtüsü de İslâm'ın emridir. Sorunda ülkemizin sorunudur. Çözüm getirme görevi de bizimdir. Görevimizin de farkındayız. Problem zamanla gündemden çıkacaktır. Kamuoyuna saygı ile duyurulur.”* dediği, (Ek.99)



12) Anayasa Mahkemesi Başkanı Mustafa Bumin, Anayasa Mahkemesi'nin 43. kuruluş yıldönümü töreninde "Laiklik ilkesinin Türkiye için önemi" konusunda:

*"...İlk kez 25 Nisan 2001 günü yaptığım Anayasa Mahkemesi'nin 39. Kuruluş Yıldönümü konuşmasında, laiklik ilkesinin Türkiye Cumhuriyeti için taşıdığı öneme, başta Türkiye Cumhuriyeti Anayasası olmak üzere bu konuyu düzenleyen kimi uluslararası normlardan da söz ederek değinmiş, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Anayasa Mahkemesi, Danıştay 8. Daire ve İdari Dava Daireleri Genel Kurulu kararlarında türbanın inanç gereği takılan giysi olmadığı, bir nevi simge olarak kullanıldığı, resmi daire ve üniversitelerde başörtüsü serbestisi tanınmanın bir tür yönlendirme ve bir anlamda zorlama olduğu biçiminde gerekçelere yer verildiğini belirtmiştim.*

*Bu konuşmanın yapıldığı günden bugüne kadar geçen (4) yılda konu güncelliğini yitirmemiş, aksine giderek artan biçimde gündemde tutulmak istenilmiştir. Ancak, bu (4) yıllık süre içinde Anayasa Mahkemesi ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin verdiği kararlar konuya daha da netlik kazandırmıştır.*

*Anayasa'nın 176. maddesi uyarınca Anayasa metni içinde yer alan "Başlangıç" kısmında; laiklik ilkesinin gereği olarak, kutsal din duygularının devlet işlerine ve politikaya kesinlikle karıştırılmayacağı vurgulandıktan sonra, Anayasa'nın 2., 4., 10., 14., 15. ve 24. maddelerinde de bu konuda özel düzenlemeler getirilmiştir.*

*Din ve vicdan özgürlüğü konusunda evrensel anlayışı yansıtan kurallara İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin 18., İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi'nin 9., Kişisel ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi'nin 18., Din ve İnanca Dayalı Her Türü Hoşgörüsüzlük ve Ayırmacılığın Kaldırılması Bildirisi'nin 1. maddelerinde de yer verilmiştir.*

*Türkiye'de din ve din duyguları ile dince kutsal sayılan şeylerin istismar edilerek oya çevrilmesi batı ülkelerine göre çok daha kolay ve olağan olduğundan, geçmişte bu yola başvuran partiler laiklik karşıtı bu eylemleri nedeniyle Anayasa Mahkemesi'nce kapatılmış bu karara karşı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne yaptıkları başvurular da reddedilmiştir.*

*Ülkemizde zaman zaman kimi parti yetkilileri, bayanların inançları gereği türban takabilecekleri, bu tür bir giysi ile yükseköğretim kurumlarına devama engel olunmasının; Anayasa ile tanınan temel haklardan olan "eğitim ve öğrenim hakkı" ile "inanç özgürlüğü"ne müdahale olduğu yolunda savlar ileri sürmüşlerdir.*

*Oysa bu konuda Danıştay, Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nce verilmiş pek çok kararlar vardır ve yargının değerlendirmesine göre, dinsel nedenlerle türbanla boyun ve saçların örtülmesine resmi daire ve üniversitelerde serbestlik tanınması, bir tür yönlendirme ve bir anlamda zorlama olup; kişileri şu ya da bu biçimde giyindirip başlarını örtmeye zorlamak, dinsel inanç ve görüşler nedeniyle gençler arasında çatışmalara neden olacak ortamın yaratılmasını*

sağlayacak, hatta aynı dinden olanlar arasında bile ayrılıklar yaratacağından, bu davranış biçimi laiklik ilkesine aykırı düşecektir.

Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin başörtüsüne ilişkin istikrar bulmuş kararları varken, kimi yazılı ve görsel yayın organlarınca bu konunun gündemde tutulmaya çalışılması, kimi siyasal partiler yetkililerince de, yasal düzenlemeler yapılarak, türbanla öğrenim yapma olanağının tanınacağı yolunda beyanlarda bulunulması, bu konudaki yargı içtihatlarını bilmemekten kaynaklanmıyorsa, din duygularını kullanarak siyasi avantaj sağlamaya yöneliktir.

Anayasa'daki laik düzenlemeler kaldığı sürece, türbanlı kızların yükseköğretim kurumlarına öğrenci sıfatıyla, öğrenimlerinden sonra da resmi dairelere kamu görevlisi olarak girmelerini sağlayacak tüm yasal düzenlemeler Anayasa'ya aykırı olacaktır. Hatta bu konuda Anayasa'ya kural konulsa bile bu kez, Anayasa'nın bu yeni kuralı Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne uygun olmayacaktır.

Öte yandan, Anayasa Mahkemesi'nin, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'na eklenen "EK MADDE 17"de yer alan; "yürürlükteki kanunlara aykırı olmamak kaydı ile; yükseköğretim kurumlarında kılık ve kıyafet serbesttir." kuralının iptali istemiyle açılan davada, 2.4.1991 günlü, Esas: 1990/36; Karar: 1991/8 sayılı kararla başvurunun reddine karar verdiğinden söz edilerek, yükseköğretim kurumlarında türban takılmasını sağlayacak yasal düzenleme yapılabileceğini söylemek, ya anılan kararın gerekçelerini bilmemek veya gerekçe gözardı edilerek sadece sonuç bölümüne bakıp değerlendirme yapmaktır. Bilindiği gibi, Mahkeme kararları gerekçeleri ile bir bütün teşkil eder, idareyi ve yasamayı bağlar. Başka bir söylemle, kararların sonuç bölümüne anlam kazandıran kararların gerekçeleridir.

Söz konusu kararın gerekçesine bakıldığında, hiçbir duraksamaya yer kalmayacak biçimde yükseköğretim kurumlarında türban takılmasına olur veren açıklama bulunmadığı görülecektir. Aksine, bu konudaki açıklamalar yapıldıktan sonra ilgili bölümün sonunda; "...sonuç olarak, ister dini inanç gereği olsun, isterse başka nedenlerle olsun, yükseköğretim kurumlarındaki kılık-kıyafetin çağdaş duruma ters düşmemesi gerekir." denilmektedir.

Açıklanan nedenlerle, bu kararın sonuç bölümünde "başvurunun reddine" denildiğinden hareketle, yasal düzenleme yapılarak türbanlı kız öğrencilerin yükseköğretim kurumlarına devamının sağlanabileceği söylenemez. Bu konuda yapılacak yasal düzenlemenin, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'na eklenen Ek Madde 16'nın iptaline ilişkin 7.3.1989 günlü, Esas: 1989/1; Karar: 1989/12, Refah Partisi'nin temelli kapatılmasına ilişkin 16.1.1998 günlü, Esas: 1997/1; Karar: 1998/1, Fazilet Partisi'nin temelli kapatılmasına ilişkin 22.6.2001 günlü, Esas: 1999/2; Karar: 2001/2 sayılı kararla Refah Partisi'nin kapatılmasına ilişkin Anayasa Mahkemesi kararına yapılan itiraz sonucu Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi 3.Dairesince verilen 31.7.2001 günlü ve 41.340/98 sayılı, bu karara yapılan itirazın reddine ilişkin 31.02.2003 günlü ve aynı sayılı Büyük Daire kararlarına aykırı olacağı kuşkusuzdur. ..." şeklindeki sözlerine karşı:

Adalet ve Kalkınma Partisi Grup Başkanvekili **İrfan Gündüz**'ün, Anayasa Mahkemesi Başkanı Mustafa Bumin'in "*Önüne konulan metni daha önce okumadan hazırlıksız yakalandığını*" iddia ederek; "*Geleceğe ambargo koyan bir hukuk sistemi olmaz. Toplumda bu konuda mutabakat var. **Türban konusunda Anayasa Mahkemesi fetva veren bir kurum mudur?***" dediği,

Adalet ve Kalkınma Partisi Yozgat Milletvekili **Mehmet Çiçek**'in, vekil imam ve hatiplere kadro olanağı sağlayan tasarının TBMM Genel Kurulu'nda görüşülmesi sırasında, 27.4.2005 günlü 90. Bileşimin 4. oturumunda Adalet ve Kalkınma Partisi grubu adına söz alarak; "*Sayın Anayasa Mahkemesi Başkanımız Mustafa Bumin, geçmişten ibret almamışa benziyor; geçmişte, bu metodu kullanarak, durup dururken, bu konuyu gündeme getiren, taşıyan ve emekli olanlar, belli bir süre sonra, 'kullanıldık ve bir yerlere atıldık' diye hala bağırmaya devam ediyorlar*"...*Dini, ahlaki ve kültürel değerlerimiz, toplum önünde, sorumsuz ve liyakatsiz kişiler tarafından, hala tartışılmaya devam ediyor. "Ülkemizde, hiçbir kimsenin, Anayasanın ona verdiği yetki ve görevin dışında misyon yüklenerek ortaya çıkması düşünülemez. Ne gariptir ki, Türkiye'de gündem oluşturmak istendiğinde ilk ele alınmak istenen konu, din ve dinî değerlerimizdir; günah keçisi yapılmak istenen kurum ve kuruluş ise, Diyanet Teşkilatı ve onun müntesipleridir. Başörtüsü, imam-hatip lisesi, cami, Kur'an kursu gibi konular, zamanlı zamansız, yeterli yetersiz kişiler ve kuruluşlarca, hiç gereği yokken dile getirilmekte ve tartışmaya açılmaktadır. Bu tartışma, hem Yüce dinimize hem Diyanet İşleri Başkanlığı Teşkilatımıza zarar veriyor demiştik. Bu bağlamda, Anayasamız, diğer kurumların yetkilerini belirlediği gibi, Anayasa Mahkemesinin de görevlerini, yetkilerini belirlemiş ve sınırlamıştır. **Hiç kimse ve hiçbir kurum, ülkemiz insanını Allah ile kanun arasına sıkıştırmamalıdır. İnsanlarımız, bir tarafta Allah'a ibadet maksadıyla uygulamalarda bulunmak isterken önüne farklı engeller konulmamalıdır. Bugünlerde durup dururken başlatılan türban tartışmasının çözümüne muhatap, kesinlikle Diyanet İşleri Başkanlığı Din İşleri Yüksek Kuruludur. Anayasa Mahkemesinin içtihatları neyse, dinî konularda anayasal bir kuruluş olan Diyanet İşleri Başkanlığı Din İşleri Yüksek Kurulunun içtihatları da odur. Ülkemizde kurum ve kuruluşlar arasındaki yetki, kavram tecavüzü ve kargaşası mutlaka önlenmelidir. Bu, iktidar -muhalefet, hepimizin görevidir. Mesela, hiçbir kurum ve kuruluş, Diyanet İşleri Başkanlığı Din İşleri Yüksek Kurulunun görevini üstlenmemelidir; buna, hiçbir hakkı ve salahiyeti yoktur. Anayasa Mahkemesinin, kendisini, Parlamentonun üzerinde görmesinin de gereği yoktur..**" dediği, (Ek.100)*

13) Yozgat Milletvekili **Mehmet Çiçek**'in 2006 yılı Şubat ayında Star Tv'de katıldığı bir programda Danıştay 2. Dairesi'nin Aytaç Kılınç'a ilişkin 26.10.2005 gün ve 2004/4051-2005/3366 sayılı kararı ile ilgili olarak; "*Mahkemenin vermiş olduğu bu kararlar Avrupa'da yaşadığımız yanlışlığı Türkiye'de yaşayabiliriz. Türkiye toplumu Allah'la kanun arasına, Allah'ın emriyle kanunun emri arasına sıkıştırılmamalıdır.*"..."***Kamu alanı ne demek? İslam, dini hayatın her safhasında yaşanmayı emreden bir dindir. Affedersiniz insanların tuvalette nasıl davranacakları belirtilmiştir, kurallaştırılmıştır. O zaman bir hâkim karar vermeden önce Kuran'daki bu ayete bakacak, bu ayeti insan nerede uygular, nerede uygulamaz***"..."*Dini konu olduğu için bakmalı. Dini bir konuya, hâkim elbet,*

**“Acaba ben bu kararı verirsem sonuç ne getirir” diye bakmalı(...)** Ahlaki bir konuya ahlaki değerlerimize bakmalı. Kimi başörtüsü diyor, kimi türban diyor, kimi sıkmabaş diyor, kimi soğanbaş diyor, sarımsakbaş diyor. Bu kadar gülünç hale geldi bu iş. Artık bir hâkim “bu konuda gerçekten din ne diyor...” Dinin dediği yer de Kuran’dır, şahıslar değildir.”...”Türkiye demokratik, laik bir ülkedir. Diyanet İşleri Başkanlığı anayasal bir kuruluştur. Başörtüsü ile ilgili karar verme, neyin dini, neyin dini olmadığına karar verme görevi Diyanet’e aittir.”...”Şimdi yarın bir başka mahkeme de, “5 vakit namazı 1 vakte indirdik, cuma namazlarını kaldırdık” dese. Böyle şey olur mu?” şeklinde beyanda bulunduğu, (Ek.101)

**14)** 2006 yılı Nisan ayında Cemal Reşit Rey Konser Salonu’nda Kur’an-ı Kerim ve İstiklâl Marşı’nın okunmasıyla başlayan İlim Yayma Cemiyeti’nin 52. Genel Kurultayına Milli Eğitim Bakanı Hüseyin Çelik, Ulaştırma Bakanı Binali Yıldırım, Adalet ve Kalkınma Partisi Genel Sekreteri İdris Naim Şahin, Adalet ve Kalkınma Partisi İstanbul Milletvekilleri Burhan Kuzu, Hüseyin Kansu, Sakarya Milletvekili Süleyman Gündüz’ün katıldıkları,

İlim Yayma Cemiyeti Genel Başkanı Hamza Akbulut’un yaptığı konuşmada, **“Yasaklar sebebiyle İmam Hatip lisesi ve Kur’an Kursu öğrencileri çok azaldı. İlköğretim çağındaki çocukların dinini öğrenmeleri hâlâ mümkün değil. Hâlbuki AB ülkelerinde din eğitiminin okul öncesinden başladığını biliyoruz. Eğitimde fırsat eşitliği yok. Özellikle İHL öğrencilerine uygulanan haksızlık, hâlâ giderilemedi. İmam Hatip Lisesi öğrencilerine normal lise öğrencilerinin sahip olduğu haklar verilmeli. Öğrencilerin kılık kıyafetleriyle uğraşılmaya artık son verilmeli. Yabancı dil ile eğitim gün geçtikçe genişliyor. Eğitimin her kademesinde dine ihtiyaç vardır. Eğitimde gösterilen bir eksikliğin zararı, yıllar sonra da olsa çıkar. Bugün okullarda kötü alışkanlıkların faturasını ağır ödeyebiliriz. İlk ve ortaöğretimdeki din eğitimine önem verilmeli. Çocuklarımıza Peygamberimiz’i anlatmalıyız. Peygamberimiz, her genç için model olmalı”** dediği,

Adalet ve Kalkınma Partisi Genel Sekreteri **İdris Naim Şahin**’in **“Bizim kendimize göre stratejilerimiz var. Değişen Türkiye’de siyasetin yeni diliyle konuşmak gerekir. Konuşurken de geçmişten ders alarak yolumuza devam edeceğiz. Biz empati yaparak, olayları anlamak zorundayız. İktidar da bunu gerektiriyor. Herkesin kendisine göre bir yöntemi var. Bunlar da normaldir. Eleştirilerde insafli davranmak gerekir”**,

Ulaştırma Bakanı **Binali Yıldırım**’ın ise **“Reformlar sancılı olur. Güle oynaya yapılmaz. Tarihte de bu reformlar gerçekleştirilirken birçoğu kanlı oldu. Bu konuda sabır ve zamana ihtiyacımız var. Önemli olan bir şeyi yaparken kırıp dökmek ve bu da bizim hassasiyetimiz. Yolumuza da bu şekilde devam edeceğiz. Devam ederken de gerekenler yapılacak.”**

şeklinde konuştukları, (Ek.102)

**15)** Adalet ve Kalkınma Partisi Genel Başkan Yardımcısı **Akif Gülle**’nin 2006 yılı Şubat ayında, Danıştay 8. Dairesinin Açık Öğretim Lisesi Yönetmeliğinin,

imam-hatipliye çifte diploma olanağı veren ve böylece katsayı engeline takılmadan üniversiteye girme olanağı sağlayan hükmünün yürütmesini durdurma kararına tepki göstererek “*Danıştay kararından öte, eşit yarışma şartlarında olmak isteyenlerin talebini YÖK’ün yargıya taşımamasını olağanüstü yadırgıyorum. Yanlış buluyorum. Buradaki düzenleme sadece meslek liselerine eğitimde fırsat eşitliğinin tanınmasıdır. Bunlara bir tolerans gösterilmesi değildir. Bu düzenlemeyi yargıya götürme ihtiyacı hisseden YÖK, düşünülmesi gereken bir organ. Beni en çok üzen YÖK’ün bu konuyu yargıya götürmesi.*” dediği, (Ek.103)

16) TBMM’de gazetecilerle sohbet eden Adalet ve Kalkınma Partisi Grup Başkanvekili **İrfan Gündüz**’ün, 8 yıllık kesintisiz temel eğitimi eleştirerek, “*İmam hatiplerin önüne kesmek için çıkarılan kanun, gençliğin, mesleki eğitimin, hatta Türkiye’nin önünü kesti*” ... “*Misyonerlik faaliyetleri alabildiğine arz-ı endam ediyor. Misyonerlik faaliyetleri bu kadar cirit atarken toplum niye sessiz kalıyor? Bugün Türkiye’de din eğitimi, 15 yaşından önce yasak. 15 yaşından sonra hangi din eğitimi vereceksiniz? Tabiat boşluğu sevmez, sizin boş bıraktığımız alanı birileri gelir doldurur. Rahşan Hanım da geçenlerde (din elden gidiyor) diye feryat ediyordu. Fakat bunu kendileri yaptılar. Camilerde verilen yaz Kuran kurslarına 15 yaşından küçüklerin gönderilmesi yasak. Bu kanunu çıkaran da Ecevit’in başkanlığındaki hükümetti. Biz o zaman feryat ettik. **Bu yasakların hepsini kaldırmak lazım.** Misyonerliği yasaklayalım anlamında değil. Bunlar söylensin, toplumda tartışılsın. Türkiye artık şekille uğraşmak gibi bir yanılığdan kurtulma olgunluğuna erişti diye düşünüyorum. Baş açma, kapatmak değil... İnsanların beyninin içi, eylemleri, icraatları önemli.” şeklinde beyanda bulunduğu,*

Türban konusuyla ilgili olarak da “*Sayın Başbakan eşikle Beyaz Saray’a, Versay’a, Kremlin’e gidiyor sorun olmuyor. Ama bizim Çankaya’ya gitmesi büyük problem oluyor. Çankaya’nın uçağına binmesi bile problem oluyorsa Türkiye böyle küçülen bir dünyada böyle bir yanılığa ne kadar direnebilir? Ben gideceğini sanmıyorum*” ... “**Zamanı gelirse adımlar atılır, birisi bu adımları atar**”,

Misyonerlik konusunda Türkiye’de herhangi bir verinin olmadığına işaret ederek; “*Türkiye’de köpekler serbest taşlar ise bağlı görünüyor. Akşam televizyonlarda gösterilen ayini Türkiye’deki yerli bir tarikat veya imam yapsa, kıyamet kopar. Ama Kanadalı göçmen yapıyor, fazla ses çıkmıyor. Türkiye’de Müslümanların önünün açılması lazım ki biz de kendi dinimizi savunalım, doğruları anlatalım. Bu, özgürlük ortamında çözülür. Türkiye’de sıkıntı, Müslümanların pek çok konuda bağlı olmasından kaynaklanıyor. Diyanet bile bu konuda üzerine düşeni yapamıyor*”,

“*Türkiye’de bazı meselelerde sistem gelip önümüzü tikiyor. **Zamanı geldiğinde bu adımlar atılacak.** İktidarların görevi meseleleri çözmek. Biz toplumda gerilim ve gerginlik yaratacak hiçbir konuda, ekonomik istikrarı gölgeleyecek adım atmak istemiyoruz. Öncelikle bu sefaletin ortadan kaldırılması lazım. Amacımız, bu meseleleri, tek başına (dediğim dedik, çaldığım düdüğü) mantığıyla getirmek yerine, toplumda geniş konsensüs yaratarak çözmektir*” “*Bunlarda toplumsal konsensüs olması gerekir. Konu her gündeme geldiğinde (imam hatiplerin önü açılıyor) diye*

*saptırılıyor. İmam hatiplerin önünü kesmek için çıkarılan kanun, gençliğin, mesleki eğitimin, hatta Türkiye'nin önüne kesti''*,

şeklinde görüşlerini ifade ettiği (Ek.104)

17) Eğitim özgürlüğünü kısıtlıyor gerekçesiyle İslami kesimde büyük tartışma yaratan, yeni TCK Tasarısının 263. maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Kanuna aykırı eğitim kurumu” başlıklı “yasadışı eğitim kurumu açan ve işletenlere, bu kurumlarda kanuna aykırı olarak açıldığını bildiği halde öğretmenlik yapanlara yönelik 6 aydan 3 yıla kadar hapis cezası öngören” ve ikinci fıkrasında “yukarıdaki fıkroda gösterilen yerlerin kapatılmasına da karar verilir” şeklindeki düzenleme ile ilgili olarak, **AKP**'li Hasan Kara ve arkadaşları tarafından verilen ve teklife 29. madde olarak yerleştirilen “Kanuna aykırı eğitim kurumu açan veya işleten kişi 3 aydan 1 yıla kadar hapis cezası veya adli para cezası ile cezalandırılır” yönündeki değişiklik önergesi TBMM Genel Kurulunda 27.5.2005 tarihinde kabul edilerek “5357 sayılı Türk Ceza Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” olarak yasalaştığı, 765 sayılı TCK’unda bu suçlar için 6 aydan 2 yıla, 1 Haziran’da yürürlüğe girecek 5237 sayılı yeni TCK’da ise 6 aydan 3 yıla kadar hapis cezası öngörüldüğü, yeni düzenleme ile üst sınırın 3 yıldan 1 yıla indirilerek hapis cezasının erteleme kapsamına alındığı, yalnızca adli para cezasıyla cezalandırılma olanağı getirildiği, kanuna aykırı olarak açılan eğitim kurumlarında (Kuran kurslarında) eğitim veren öğretmenlere ise herhangi bir ceza öngörülmediği, kapatma yaptırımının da kaldırıldığı,

Cumhurbaşkanlığının 3.6.2005 gün ve 451 sayılı yazıları ile; “Düzenlemeyle yasaya aykırı eğitim kurumlarının açılıp işletilmesi özendirilmekte ya da çalışmalarını sürdürmesine olanak sağlanmaktadır. Mevcut yasalarda yer alan hükümlerin hedefi ise ayrılıkçı terör örgütlerinin, misyonerlik etkinlikleriyle uğraşanların ve din devleti yanlısı tarikatların, devletin ilgili kurumlarından izin almadan, yasadışı yollarla okul ya da kurs açmalarının önlenmesi; böylece, sapkın yöntemlerle gençlerin çağdışı, bölücü ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş felsefesine aykırı biçimde eğitilmelerinin önlenmesi olduğu açıktır. Söz konusu düzenlemede ise bu hedefin korunmadığı görülmektedir.”...”Yeni düzenlemeye göre yasaya aykırı olarak açıldığı saptanan eğitim kurumunu açan ve işleten kişi ya da kişiler yargılanıp yalnızca adli para cezası ile cezalandırılabilir; bu tür yerlerde öğretmenlik yapanlar ise cezalandırılmayacak, bu yerlerin kapatılabilmeleri de yönetimin takdirine kalacaktır.”...”Devletin görevi yasalara aykırı eğitim kurumlarını yaşatmak değil, temelli ortadan kaldırmaktır. Devlet, yasaya aykırı eğitim kurumlarının açılmasını, yapacağı düzenlemelerle başından önlemek zorundadır.”...”Suç cezasız kalmamalı.”...”Tüm kurumlar için olduğu gibi, eğitim kurumlarının da açılıp işletilmesinin yasalara uygun olması zorunludur. Kurumlar, kurumları işletenler ve bu kurumlarda çalıştırılacakların yasal koşulları ve nitelikleri taşımaları kamu düzeninin zorunlu gereğidir. Bir eğitim kurumunun yasaya aykırı olarak açıldığının yargı yerince saptanması durumunda, bu suçun cezası mutlaka kapatma olmalı, suç, kurum yönünden cezasız kalmamalıdır.(...)”Yasaya aykırı eğitim kurumlarına kapatma cezası verilmeyerek, kapatma işleminin bir yönetsel işleme, yöneticilerin takdirine bırakılması, yasaya aykırılığa süreklilik kazandırabilecektir ki bu durumu hukuk devleti ilkesiyle bağdaştırmak olanaksızdır.”...”Demokrasiyi ve çağdaş değerleri

özümsemiş, cumhuriyetin temel niteliklerini benimsemiş, her türlü dogmadan uzak kalıp sorgulayabilen, özgür düşünceli bir gençlik yetiştirmenin ve ulusun aydınlık geleceğinin temel koşulu, bu amaçlara odaklanmış eğitim kurumları ve eğitim personeline sahip olmaktır. Bu da ancak anayasal ilke ve kurallar çerçevesinde çıkarılmış yasalarla sağlanabilir.”...”Devletin eğitim ve öğretimdeki gözetim ve denetim görevi, laiklik ve bunun eğitimdeki yansıması olan öğretim birliği ilkesine aykırı etkinlik ve öğretim yapılmasına izin verilmemesi görevini de kapsamaktadır.”...” Anayasanın 1. maddesinde, cumhuriyetin niteliklerinin değiştirilemeyeceği, değiştirilmesinin önerilemeyeceği kurala bağlanmıştır. Böylece Türkiye Cumhuriyeti'nin niteliklerinden olan laiklik, anayasal içeriğiyle güvence altına alınmıştır. Anayasanın başlangıç bölümünde, hiçbir etkinliğin Atatürk ilke ve devrimleri karşısında koruma göremeyeceği, laiklik ilkesi gereği kutsal din duygularının devlet işlerine ve politikaya kesinlikle karıştırılmayacağı belirtilmiştir.”...”Anayasa, bireyin inanç alanında kaldığı sürece din ve inanç olgusuna sınırsız bir özgürlük tanımakta, buna karşın toplumsal yaşamı etkilediğinde, açığa vurulduğunda kamu düzenini koruma amacıyla bu özgürlük sınırlanabilmektedir. Bu bağlamda, devlet, dinin kötüye kullanılmasını ve sömürülmesini önleyecek önlemleri almakla yükümlü kılınmıştır.”...”İkili öğretim kaos yaratır.”...”Öğretim birliği ilkesinin amacı, akla ve bilime dayalı programlarla çağdaş uygarlık hedefine yönlendirilmiş yurttaşlar yaratmaktır. İkili öğretim, yani bir yanda akla ve bilime, öte yanda dinsel öğretime dayalı öğretim toplumda ikiliğe yol açacak, kaos ve karmaşa yaratacaktır.”...”Bir yandan eğitim kurumlarının, bu bağlamda Kuran kurslarının Atatürk ilke ve devrimleri ile çağdaş bilim ve eğitim esaslarına aykırı eğitim verip vermediği devletin gözetimi ve denetimine bırakılırken, öte yandan da Kuran kursu öğreticiliği gibi dini hizmetleri yerine getirebilecek elemanların yetiştirilmesi görevi devlet okullarına verilmektedir. Devlet gözetimi ve denetiminin olmadığı ya da sonuç vermediği ortamlarda dinsel ve bilimsel ikili eğitimin gelişip yerleşmesi kaçınılmazdır.”...”Açıklanan nedenlerle, incelenen yasanın 3 ve 29. maddelerindeki düzenlemeler; hukuk devleti, eşitlik, laiklik, ülke ve ulus birliği, öğretim birliği ilkeleriyle, cumhuriyetin kuruluş felsefesiyle, çağdaş ve bilimsel eğitim anlayışıyla bağdaşmamakta, toplumun adalet duygularını incitecek nitelikte bulunmaktadır.” şeklindeki gerekçelerle veto edilen metin TBMM Genel Kurulunun 29.6.2005 günlü oturumunda aynen kabul edilerek, 5377 sayılı Yasa olarak Resmi Gazete'nin 8.7.2005 tarihli sayısında yayımlandığı,

Yasa'nın Anayasaya aykırı bulunduğu iddialarına karşı; Adalet ve Kalkınma Partisi Milletvekili **Fehmi Hüsrev Kutlu**'nun; “Biraz olayı abartıyoruz. Bu laiklik, cumhuriyet, ceza 6 ay olunca kurtuluyor da, 5 ay olunca tehlikeye mi düşüyor? **Kaçak Kuran kursu olmaz, Kuran kursu olur. Bu madde Kuran kurslarını kapsıyorsa bu maddedeki 3 ay ceza da yanlış, utanç vericidir. Hiç kimse dininin kitabını öğretiyor diye cezalandırılmaz. “İzinli Kuran kurslarına öğrenci gitmiyor” deniyor. Siz kalkıp da şu yaşa kadar Kuran öğretilemez diyemezsiniz..”** dediği, (Ek.105)

**18)** TBMM Anayasa Komisyonu Başkanı **Burhan Kuzu**'nun, Bahçeşehir Üniversitesi tarafından 2005 yılı Mayıs ayında Beşiktaş Yerleşkesi'nde düzenlenen ‘Siyaset ve Liderlik Okulu’ kapsamında ‘Bağımsızlık ve Hürriyet’ konulu yaptığı

konuşma sonrasında, yeni TCK ve yasaya aykırı eğitim kurumlarına yönelik madde hakkındaki tartışmalarla ilgili bir soru üzerine, bu maddenin komisyonda da tartışıldığını, hapis cezasının önce 3 yıla, sonra 1 yıla indirildiğini, Yasada 'Kuran kursu' değil, 'izinsiz eğitim kurumu' denildiğini belirterek *'Neticede devletin valiliği, savcılık takip edecektir, yasadışı bir durum olursa gerekli şey yapılır. Sonuç itibariyle biz insanların özgürlüğünü savunalım. Ama bir boşluk olursa onu düzeltiriz'* ...**Kuran kursunun yasağı mı olur? Hepimiz evde öğrendik. 'Kaçak yapı' gibi söylüyorsunuz. Yasadışı dediğimiz izinsiz yapılan şeyler, ille de hapis vermek gibi bir şey olamaz... Bana sorarsanız hiç ceza vermemeniz gerekir... Şahsi kanaatim bu. İlgili soruşturma açılır, varsa bir suç, para cezası mı olur, başka bir şey mi olur yaparsın. Orada yasadışı bir faaliyet varsa, örgüt anlamında, o zaten ayrı bir suç. Yasadışı örgüt kurma diye müstakil bir suç var zaten. ' diye söylediği, (Ek.106)**

19) TBMM Plan ve Bütçe Komisyonu'ndaki SHÇEK, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü ve Özürlüler İdaresi Başkanlığı'nın 2007 yılı bütçe görüşmelerinde söz alan Adalet ve Kalkınma Partisi Samsun Milletvekili **Musa Uzunkaya**'nın; *"kızların istediği okula gidemediğini, gitse bile daha sonra kamu hizmetine katılmadığını, 3 binden fazla kız öğrencinin Viyana, İtalya, Almanya, ABD, Hollanda'ya gitmek zorunda kaldığını, YÖK'ün 20 küsur yıldır kızların iki kimlik taşımalarını zorunlu hale getirdiğini, üniversiteye girişte ve üniversitede farklı kimlik kullanmak zorunda kaldığını, bunun kadının aşağılanması olduğunu, katı laiklik uygulamasının Fransa ve Türkiye'de söz konusu olduğunu..."* beyan ettiği, (Ek.107)

20) Plan ve Bütçe Komisyonu'nda, Başbakanlık ve bağlı kuruluşların 2006 yılı bütçeleri görüşülürken, CHP milletvekillerinin TBMM Başkanı Bülent Arınç'ın türban konusunda Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer'e yönelik sözlerini ve Ömer Dinçer'in görevde tutulmasını sert biçimde eleştirmeleri üzerine Adalet ve Kalkınma Partili **Musa Uzunkaya**'nın; *"Atatürk'ün eşi Latife Hanım, köşkteki toplantılara başörtüsüyle katılıyordu. İsmet İnönü'ye yurtdışı gezilerinde eşi kara çarşafı eşlik ediyordu. Bu da mı çağdışılık"* demiş, Ömer Dinçer'e yönelik eleştiriler üzerine *"Ben bu makalenin altına imzama atarım"* diye konuştuğu, (Ek.108)

21) Devlet Bakanı **Mehmet Aydın**'ın; 2004 yılı Nisan ayında Almanya'da Frankfurter Allgemeine gazetesine verdiği demeçte *"Eğer bir kadın kapanması gerektiğini düşünüyorsa, bu konuda bir demokrat olarak sadece şunu söyleyebilirim: buna hakkı var...Türban takılması, kamu kuruluşlarında mümkün olabilir...Bizim kadınlara kendi kurallarımızı zorlamaya hakkımız yok. Aksi halde bir yan konudan büyük sorun yaratırız."* dediği, (Ek.109)

22) Devlet Bakanı **Güldal Aksit**'in, 2005 yılı Ocak ayında ABD'de katıldığı Birleşmiş Milletler'e bağlı Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW) Komitesi'nin Türkiye konulu özel komite toplantısında; *"Türkiye'de bir başörtüsü sorunu vardır. Genç kızlarımızın eğitim alması önünde engel teşkil etmektedir. Üniversitelerimize fiilen devam edemedikleri için eğitim almaları engellenmektedir"* şeklinde konuştuğu, (Ek.110)



23) Hükümetin Leyla Şahin hakkındaki AİHM 4. Dairesi'nin kararının onaylanmasını istemesi üzerine 2005 yılı Mayıs ayında Adalet ve Kalkınma Partisi milletvekillerinden:

Ankara Milletvekili **Ersönmez Yarbay**'ın; *“Türban yasağı savunmasına katılmayız. Türban bireysel, inanç özgürlüğüne girer. Giyim kuşam özgürlüğü var. Hükümetin türban yasağını savunması Anayasa'ya aykırıdır. Anayasa'daki din ve vicdan hürriyeti ne olacak? Bu işi “mecburiyetten yaptık” anlayışı olmaz. İktidara bireysel özgürlükleri genişletmek için geldik. Bu unutulmamalı...”*,

Adıyaman Milletvekili **Ahmet Faruk Ünsal**'ın; *“Eğer hükümet türban yasağını savunduysa bunun demokratik gerekçeye sığınarak yapılmasını doğru bulmam. Biz demokratiksek, o zaman Avrupa ülkeleri teokratiktir. Hükümet keşke farklı savunma yapsaydı. Avrupa'da bazı liselerde yasak var, üniversitede yok. Keşke hükümet, “Bizde alternatif eğitim kurumları yok” deseydi.”*,

Nevşehir Milletvekili **Mehmet Elkatmış**'ın: *“Türban yasağı insan haklarına aykırıdır. Türban yasağı savunulamaz”*,

Ankara Milletvekili **Eyüp Sanay**'ın: *“Türban yasağı gibi kısıtlamalar olmamalı. Hükümetin verdiği savunma siyasidir. Birtakım güçlerin etkisi altında kalarak verilen bir savunmadır. Asıl düşünceleri benim gibidir. Gizli güçlerin etkisi altında bu karar, verilmiştir. Başbakanın eşi başörtülü, kızları başörtüsü yüzünden yurtdışında okuyor, Dışişleri Bakanı'nın eşi okuyamadı. Yasağı savunmaları mümkün mü? Yürekları sızlaya sızlaya savunmayı veriyorlar”*,

Adana Milletvekili **Abdullah Çalışkan**'ın: *“Hükümet olabilirsiniz, ancak şimdi olduğu gibi bazı konularda irade ortaya koyamayabilirsiniz. İçeride anayasal kurumların yarattığı bir “de facto” durum var...”*,

şeklinde beyanda buldukları, (Ek.111)

24) Adalet ve Kalkınma Partisi Ankara Milletvekili **Eyüp Sanay**'ın 2005 yılı Kasım ayında, TBMM'de yaptığı açıklamada üniversitelerin yanı sıra kamu kurumlarında da çalışanlara türban serbestliği getirilmesi gerektiğini ileri sürerek; *“Her yerde, yapılan işe zarar verilmediği sürece kıyafet sınırlaması olmamalıdır. İsteyen başörtüsüyle isteyen başı açık, isteyen mini etek, isteyen maxi etek ile çalışabilmelidir”* dediği, (Ek.112)

25) Adalet ve Kalkınma Partisi Kocaeli Milletvekili ve Genel Başkan Yardımcısı Nihat Ergün'ün divan başkanlığı yaptığı Adana Büyükşehir Belediyesi Tiyatro Salonu'ndaki Adalet ve Kalkınma Partisi Adana Gençlik Kolları 2. Danışma Meclisi'nde, toplantıya katılan partili gençlerin boyunlarında parti amblemi bulunan turuncu renkli atkıların kendine Ukrayna'da yaşanan 'Turuncu devrimi' hatırlattığını belirten Adalet ve Kalkınma Partisi Adana Milletvekili **Abdullah Çalışkan**'ın *“Gençler devrim istiyor. Ben de bir romantik devrimci olarak elbette devrimden yanayım. Ama devrimin turuncusu olmaz. Ara renk olmaz devrimde. Devrim ya*

*kırmızıdır, ya da yeşildir. Ben yeşilden yanayım”...”Bu devrimci ateşinizin asla sönmemesini diliyorum. Yaş 30’u geçtikten sonra ana kademeye geçince, devrimci ruhunuzun asla sönmemesini diliyorum. O ateş, her ne kadar cürümü kadar yeri yaksa da sizi mezara kadar götürecektir. Ben yüreğinizdeki o ateşin mezara kadar devam etmesini diliyorum.” diye söylediği,*

Konuşmasının ardından DHA muhabirinin “Yeşil devrimden kastınız nedir?” sorusuna **Abdullah Çalışkan**’ın; “Gençlere yönelik duygulu bir konuşma yapmak istedim. Asıl olan ülkedeki mevcut gidişattır. Çünkü bugüne kadar ülkemizde bir takım yönetimler olmuş, bir takım iktidarlar gelmiş, ama köklü değişimler bir türlü gerçekleşmemiştir. Önemli olan burada toplumun talep ettiği köklü değişimlerdir. **Siz onun adına ister devrim deyin, ister fetih deyin. Bir şekilde bu köklü değişimlerin yapılması lazım. Ben köklü değişimlerden yanayım, benim kastettiğim şey budur. Devrimlerin esası şudur, ara devrim olmaz. Bir şekilde ‘turuncu devrim’, ‘pembe devrim’, ‘sarı devrim’ gibi devrimler olmaz. Devrimlerin rengi ya ‘yeşildir’, ya da ‘kırmızıdır’ Kastettiğim köklü değişimlerdir. Devrimin darbe gibi farklı şekilde anlaşılması zaten mümkün değildir. Yeşil devrim zaten halkın anlayacağı bir dildir. Ben renklerle ifade ettim, renklerin dilini kullandım, anlaşılmıştır.” yanıtını verdiği, (Ek.113)**

26) Adalet ve Kalkınma Partisi Genel Başkan Yardımcısı **Nihat Ergün**’ün , Adalet ve Kalkınma Partisi Genel Merkezi’nde 2005 yılı Nisan ayında düzenlediği basın toplantısında; türban konusunda geleceğe dönük uyarılarda bulunarak “**Dindar bir kimlik ve görünümle modern hayata aktif şekilde katılmak isteyen bireylerin mağdur edildiğini**” .... Laikliğin sulandırılması da katılaştırılması da onu çağdaşlıktan, bilimsellikten ve rasyonellikten uzaklaştırmaktır. Çağdaş, bilimsel ve rasyonel laikliğin hem devlet hem de dinler ve dindarlar için sağlam bir güvence, demokrasinin ve sosyal barışın güçlenmesinde en etkili faktör olduğuna inancımız tamdır.” dediği, (Ek.114)

27) Adalet ve Kalkınma Partisi Adıyaman İl Başkanlığı’na 2005 yılı Aralık ayında yaptığı ziyarette basın mensuplarının sorularını cevaplandıran Adalet ve Kalkınma Partisi Genel Başkan Yardımcısı **Bülent Gedikli**’nin; “Adalet ve Kalkınma Partisi olarak başörtüsüyle ilgili toplumsal mutabakat aradığımızı söylemiştik. Biz vatandaşlarımıza bu sorunu belli bir zaman içerisinde çözeceğiz sözünü vermedik. Fakat başörtüsünün bir sorun olduğunu ve başörtülü kızlarımızın üniversitede eğitim görememelerinin ciddi bir sorun olduğunu dile getirdik. Fakat bir mutabakat içerisinde çözüleceğini söyledik. Bu konuda da epeyce mesafe alındığını düşünüyorum. Başörtüsü sorununun çözümü için belirli bir süre veremeyiz. **Başörtüsünün insan hakları ihlali olduğu ortadadır. Başörtülü bir kızımızın eğitim görmemesi bizi de üzüyor, kamuoyunu da üzüyor. Kamuoyu araştırmalarında kızlarımızın başörtüsüyle eğitim görmemesini isteyenlerin oranı yüzde 70-75’dir. Partimiz bu halkın tercihlerini göz önünde bulunduruyor. Bu sorunun çözülmesi için toplumun her kesimi muhataptır. Mutabakatın sağlanması olayı sosyal bir süreçtir. Kurumlar arasında mutabakat olmadığı için, başörtüsü sorun olmaya devam ediyor. Bu anlamda toplumsal mutabakat sağlanacaktır. Kurumlar arasında böyle bir mutabakat sağlanmadığı için sorun gündemde kalmaya devam ediyor” şeklinde beyanda bulunduğu, (Ek.115)**

28) Adalet ve Kalkınma Partisi MKYK Üyesi ve Dış İlişkilerden Sorumlu Genel Başkan Yardımcısı İstanbul Milletvekili **Egemen Bağış**'ın, 2005 yılı Aralık ayında Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin Leyla Şahin davası hakkındaki kararı ile ilgili olarak; *"Başörtüsü kullananların kullanma hakkına saygı duyuyorum. Aynı şekilde ben başörtüsünü savunduğum kadar mini eteği de savunuyorum. Çünkü ikisi de ifade özgürlüğünün gereğidir. İnsanlar ülkede istedikleri gibi yaşayabilmelidir, diye düşünüyorum... Leyla Şahin davasında karar verenler bu acıyı yaşayanlar değil, onların ülkesinde böyle bir sorun yok. Benim üniversiteye gidemeyen kardeşlerim, bacılarım arkadaşlarım var... Bu tamamen bir **insan hakları ayıbıdır** benim açımdan"* dediği, (Ek.116)

29) **AKP** Tokat Milletvekili **Resul Tosun**'un, İmam Hatip Liseleri Mezunları Derneğince 2005 yılı Mayıs ayında düzenlenen toplantıda AİHM'nin Leyla Şahin davası hakkındaki kararı ile ilgili olarak; *"...Temyiz duruşmasında hükümet adına verilen savunmanın, milli iradeyi kesinlikle temsil etmediğini..."* söylemiş, 3 Kasım'dan sonra oluşan TBMM'de insan hakları konusunda hassas davrandıklarını, ideolojik bir tavır içine girmediklerini belirterek, *Hükümetimizin de, Meclis grubumuzun da hassasiyete sahip olduğunun altını önemle çizmek istiyorum, (...) Siz Başbakanın eşini bir toplantıya götürmemesinden, her gün yaşadığı bu sıkıntıdan bu meseleleri dert edinmediğini mi sanıyorsunuz..."* demiş, salondan gelen tepkiler üzerine *"...Bizim yanlış yaptığımız yerde sizin ikazınız, eleştirileriniz bize güç verir. Bu ikazların hükümetimize etki edeceğine inanıyorum. Hatırlat. Hatırlatmakta fayda var. **Bazen susarak, bazen baldıran zehiri içerek bu sorunu çözmeyi hedeflemeliyiz...**"* ifadesini kullandığı, (Ek.117)

30) Tokat Milletvekili **Resul Tosun**'un, 2005 yılı Mayıs ayında, parti grup toplantısında AİHM'nin Leyla Şahin davası hakkındaki kararı ile ilgili olarak; Türban konusunda hükümetin kredisinin bitmediğini, sorun çözülmediği takdirde seçim sonuçlarına yansıtacağını belirterek; *"O nedenle bir an önce halka gidilmesi ve referanduma sunulmasını savunuyorum" dediği, Referandum için Meclis'te gerekli çoğunlukları bulunduğunu hatırlatan Tosun'un, sözlerini **'Oligarşik kurumların direnci, toplumsal taleple kırılacaktır. Rusya bile ayakta duramadı. Ezici bir çoğunlukla halk bu yasakları kaldıracaktır. Eğer halk bizim savunduğumuzu yerinde görmezse, bunu halka doğru anlatamamışız derim. Bunu halka anlatmaya çalışırız. Hak bildiğimiz bir şeyden vazgeçecek değiliz"** şeklinde devam ettiği, (Ek.118)*

31) Adalet ve Kalkınma Partisi Genel Başkan Yardımcısı **Hayati Yazıcı**'nın, AİHM'nin Leyla Şahin davası hakkındaki kararı ile ilgili olarak; *"Biz parlamenter demokratik bir cumhuriyetiz. Parlamenter demokrasilerde erkler ayrılığı vardır, yasama, yürütme ve yargı. **Parlamenter rejimlerde kuralı koyan yasama organıdır. Bunun dışında yargının görevi önüne getirilen somut olayla ilgili hüküm vermektir. Kural koyması söz konusu değildir. Dolayısıyla AİHM'in veya başka bir mahkemenin türbanla ilgili veya benzeri konularla ilgili kural koymuş olduğu iddiaları hukuki temelden yoksundur. Karar konusu o kararın öznesi kimse onunla alakalıdır. Kimdir öznesi? Sayın Leyla Şahin. AİHM, Leyla Şahin ile ilgili işlemi hukuka aykırı bulunmamıştır. Karar bundan ibarettir.**".. "O olay için bağlayıcıdır" "Düzenleyici işlemler farklı, yargısal işlemler farklıdır, düzenleyici işlemleri yasama*

*organı koyar. Bizim Anayasamızda açıktır. Anayasa Mahkemesi düzenleyici işlem niteliğinde karar alamaz diye. Bu işlemde idare haklıdır, haksızdır, mahkeme bunu tespit eder. Somut olayın tarafları için sadece bağlayıcıdır. İddia edildiği gibi bu konu tamamen bitmiştir, burada kural konamaz. Hele hele bize hukuk dersi de vermiş hocaların bu anlama gelecek hocalarımızın beyanlarını ben hayretle karşıladım. Artık kural konamaz demek Türkiye'nin geleceğini veya bir ulusun geleceğini 16 yargıçtan oluşan bir ekibe havale etmek anlamına gelir. Geleceğe ipotek koymak anlamına gelir. Böyle bir şeyin demokrasilerde kabulü mümkün değil. Demokratik kurullarla bağdaşır olması da düşünülemez.” diye konuştuğu, (Ek.119)*

**32)** TBMM Başkan Vekili ve Adalet ve Kalkınma Partisi Kayseri Milletvekili **Sadık Yakut**'un Adalet ve Kalkınma Partisi İl Başkanlığı tarafından 2005 yılı Temmuz ayında düzenlenen basın toplantısında YÖK'ün meslek liseleri mezunlarına uygulanacak ÖSS katsayısının düşürülmesine ilişkin kararıyla ilgili bir soruya *“Adalet ve Kalkınma Partisi seçimlerde yüzde 35 oranında oy alarak iktidar oldu. Partimiz milli iradenin temsilcisidir. Milli iradenin yargıya da yansması gerekir. Kurum ve kuruluşlar milli iradenin bir parçasıdır.”* şeklinde yanıt verdiği, (Ek.120)

**33)** 2005 yılı Nisan ayında ‘Başörtüsüne Özgürlük Diyarbakır Girişimi’ne mensup 20 kişi, Adalet ve Kalkınma Partisi Diyarbakır İl Başkanlığına giderek destek talebinde bulunmuş, Adalet ve Kalkınma Partisi Diyarbakır İl Başkanı (Halen **AKP** Diyarbakır Milletvekili) **Abdurrahman Kurt**'un; *“Türkiye’de toplumun yüzde 75-80 civarında ittifak ettiği bir konuda, aynı şekilde mağduru olduğumuz bir konuda halkın iradesini topluma yansıtmakta ne kadar zorlandığımızı ve bunun ne denli acılara sebep olduğunu başörtüsü olayı çok açık bir şekilde ortaya koymaktadır.(...)Halkın ekseri çoğunluğunun Müslüman olduğu bir ülkede dinin gereği olan bir hali yaşama talebinde olan insanlarımız mağdur edilmeye devam edilmektedir. Biz hükümet partisi olarak bunun acısını çok açık bir şekilde hissetmekle beraber halkın iradesinin topluma yansıtılmasındaki zorlukları ciddi şekilde hissetmekteyiz. Allah’ın onlara hak olarak verdiği özellikleri, tavsiyeleri, yönlendirmeleri yaşamayı talep eden insanların önüne hangi gerekçeler sunulabilir diye düşünüyorum. Ve şahsen benim söyleyeceğim bir gerekçem yok. Söyleyecek bir savunmam yok. Şunu söylüyorum: Allah hepimizin yar ve yardımcısı olsun, ama inşallah ve inanıyorum ki bu süreç bütün mağdur kardeşlerimizin onurlu tavırları ve direnişiyle hayra vesile olacak vebir sonuç getirecektir...)* biçiminde beyanda bulunduğu, (Ek.121)

**34)** Danıştay 2. Dairesi'nin Aytaç Kılınc'a ilişkin 26.10.2005 gün ve 2004/4051-2005/3366 sayılı kararı ile ilgili olarak;

Adalet ve Kalkınma Partisi Çorum Milletvekili ve TBMM Adalet Komisyonu Üyesi **Muzaffer Külcü**'nün, *“Bu çok önceden planlanmış, tek tip toplum oluşturma projesinin bir tezahürüdür” ...”Bu karar tek kelime ile ‘ayıp’ olarak özetlenebilir” ...”Zaten Danıştay, kendi kafasında kurguladığı bazı gerekçeler üzerinden karar alıyor. Danıştay kararlarında Anayasa, yasa, evrensel hukuk ilkelerinin gereklerini görmek çok zordur”*,

Adalet ve Kalkınma Partisi Sivas Milletvekili **Selami Uzun**'un; Danıştay'ın verdiği bu karara **“ancak dehşet denebilir”** şeklindeki sözleri ile tepki göstererek **“Bu kararı verenler önce dünyaya baksınlar. Dünya istikrar ararken Türkiye yargının eliyle kaosa sürükleniyor”**

Adalet ve Kalkınma Partisi Kilis Milletvekili **Hasan Kara**'nın; **“Danıştay başörtüsü konusundaki yorumu çok genişletiyor. Bu karar artık kamusal alan olayını da geçti. Bunu sokaklara yaymak istiyorlar. Böyle bir karar toplumda infiale neden olur ve vatandaşlarımız üzerinde sıkıntıya yol açar. Peygamberimize yapılan hareket tüm dünya Müslümanlarında tepki oluştururken kendi içimizde birlik olamamak çok acı”**,

şeklinde beyanda buldukları, (Ek.122)

35) 2007 yılı Aralık ayında gazetecilerle sabah kahvaltısında bir araya gelen **AKP** Genel Başkan Yardımcısı **Nükhet Hotar Göksel**'in; **“Bunu biz ilk günden beri söylüyoruz. Buna bir sorun da denmez. Özellikle eğitimde kızlarımız için bir engel. Bu engelin kaldırılması da ancak bir toplumsal mutabakatla sağlanabilir. Bu herkesin sorunu olmalı. Herkes bunun kaygısını taşımalı. Taşyabildiği ölçüde de toplumsal bir mutabakatla bu soruna bir çözüm getirilmeli” ...”Somut bir şeyimiz yok. Ama anayasa olabilir, ama yönetmelikler olabilir. Ama insanlar bu konuda bilinç oluşturur, öyle de olabilir. Bütün partiler bir araya gelip bu konuda bir çalışma yapabilir. Bunların her biri bir alternatiftir, bir şıktır. Şekli buralardan herhangi biri de olabilir, hepsi de olabilir. Ama biz temel olarak özellikle eğitimde her türlü yasağın kalkmasından yanayız”...diye söylediği,**

“Eğitim derken ilköğretimi mi, ortaöğretimi mi, yükseköğretimi mi kastediyorsunuz” sorusunu **“Tabii öncelikle yükseköğretim”** şeklinde yanıtladığı, yeni anayasa taslağında bu konuda nasıl bir düzenleme olacağı yönündeki soru üzerine ise, **“yükseköğretim kurumlarında eğitim hakkı herhangi bir şekilde kısıtlanamaz gibi bir ifade olabileceğini, başka seçenekler üzerinde de durulduğunu”** söylediği, (Ek.123)

36) **AKP** İstanbul İl Kadın Kollarınca Muammer Karaca Tiyatrosu'nda 2007 yılı Aralık ayında düzenlenen “5. Pera Buluşması”nda, “Türk Kadınının Seçme ve Seçilme Hakkının 73. Yılı” dolayısıyla “Yerel Siyaset” konulu panelde konuşan TBMM Anayasa Komisyonu Başkanı ve **AKP** İstanbul Milletvekili Prof. Dr. **Burhan Kuzu**'nun, **“Başörtülü kadınların siyaset yapma engeli kalkar diyemem ama başörtülü kızların üniversitede okumalarının önündeki engelin kalkması için yeni anayasada açık düzenleme olacak”** şeklinde beyanda bulunduğu, başörtülü bir öğrencinin ödül almasının engellenmesi olayını da **“insanlık ayıbı”** olarak nitelendirdiği, (Ek.124)

37) Show TV' de yayınlanan 17.01.2008 tarihli “Siyaset Meydanı” isimli programda **AKP**'nin Merkez Karar ve Yönetim Kurulu Üyesi **Ayşe Böhürler** ile Meclis Anayasa Komisyonu Başkanı **Burhan Kuzu** arasında geçen konuşmada, **Ayşe Böhürler**'in **türbanlı olarak hukuk öğrenimini bitirmiş bir kadının yargıçlık**



yapmasını savunduğu, bu doğrultudaki önerilerini **Burhan Kuzu'nun**, “*Acele etmeyin ona da sıra gelecek* “ diye yanıtladığı, (Ek.125)

38) **AKP** Genel Başkan Yardımcısı **Dengir Mir Mehmet Fırat**'ın 2007 yılı Kasım ayında Anayasa taslağı üzerindeki çalışmalarda sona yaklaştıklarını söylediği ve “*Başörtüsü inanç özgürlüğünün kullanılması nedeniyle bir insanın hakkı. Başörtüsüyle ilgili yasalarda, Anayasa da dahil olmak üzere herhangi bir yasaklama yok. O zaman Türkiye’de eksik olan başka bir şey var. Türkiye’de sistemin tam demokratikleşmediği, tam bir hukuk devleti oluşmadığı ve kişi özgürlüklerine karşı büyük bir saygının oluşmadığı sonucu ortaya çıkıyor. Tartışma başörtüsüyle ilgili değildir, problem de başörtüsü değildir. Aslında birileri genç kızlarımızın, kadınlarımızın başında olan örtüyü aldılar, kendi yüzlerine örttüler. Aslında tartışma konusu olan şey, egemenliğin kime ait olduğu ve bu egemenliğin kimin eliyle kullanılacağı tartışmasıdır. Cevaplanması gereken iki soru var. Cumhuriyetçi misin, demokrat mısın? Kavga bunun üstünedir.*” dediği,

2008 Yılı Şubat ayında yaptığı bir konuşmada ise; Üniversitelerde uygulanan türban yasağının Anayasa ihlali olduğunu ileri sürerek, “*Çünkü beğensek de, beğenmesek de 1982 Anayasası yürürlükte. Herkes bu Anayasaya uymak mecburiyetinden. 13’cü maddesi açık ve seçiktir. Özgürlükler yasa ile sınırlandırılabilir. Hiçbir makam, hiçbir organın emri ile, kariyla sınırlandırılmaz. Bunun aksini yapan Anayasayı ihlal eder. Bunu uygulayan her kişi de kanunsuz emri uygulamış olur. Kanunsuz emri uygulamak, emir verilmiş olsa dahi uygulayanı cezadan kurtarmaz.*” şeklinde beyanda bulunduğu, (Ek.126)

39) TBMM İnsan Hakları Komisyonu Başkanı ve **AKP**'li Prof. Dr. **Mehmet Zafer Üskül'ün**, seçim bölgesi Mersin’de 2007 yılı Kasım ayında yaptığı açıklamada; *türbanlı öğrencilerin de üniversiteye girmesi gerektiğini, başkalarının da haklarının bulunmasından ötürü insan haklarının sınırsız olmadığını, insan haklarının, olması gerekenin dışında sınırlandırılmaması gerektiğini belirterek, “aynı zamanda kamusal düzenin oluşturulması insan haklarının sınırlandırılmasını beraberinde getirir. Anayasalar da bu sınırlamanın nasıl yapılabileceğini öngörürken sınırlamaya da bir sınır getirir. Mesela hakkın özüne dokunmamak, ölçülü olmak ve demokratik haklara karışmamak gibi zorunluluklar vardır” ... “Ancak türbanlı öğrencilerimiz şu anda bu haklarını üniversitelerimizde kullanamıyor. Ama bu doğru mudur? Getirilen bu sınırlamalar bana göre doğru değildir. Sonuç olarak öğrenci yurttaştır ve hizmet alanıdır. Bir öğrenci tapu dairesindeki işini yapabiliyor, suç işlerse karakola götürülebilir ve mahkemeye çıkarılabilir. Buralar da devletin kurumları. Ama devletin üniversitelerine alınmıyor. Burada bir çelişki var, bunun ortadan kaldırılması gerekir. Ama hukuken üniversitelerimiz başka bir şey yapamaz. Çünkü Danıştay ve Anayasa Mahkemesi kararı var. Dolayısıyla bu sorunu başka bir biçimde çözmeye çalışmak gerekiyor....”* şeklinde konuştuğu, (Ek.127)

40) **AKP** Kütahya Milletvekili **Hüseyin Tuğcu'nun**, 2008 yılı Ocak ayında “*Cemevleri resmi statüde camiler gibi birer ibadethane olamaz. Bu durum, Müslüman Türk toplumunun ayrışmasında ve birbirlerine karşı bakış açılarının sertleşmesinde etkin rol oynayabilir*”, ne Osmanlı ne de Cumhuriyet döneminde cemevi kavramının

*olduğunu, Alevi-Bektaşî Türk kültüründe toplantı mekânı olarak geçmişte 'dedeevi' tabiri kullanılırken günümüzde cemevi kavramı ön plana çıkmıştır, ... Nakşi, Rufai, Kadiri, Nurcular, Süleymancılar, Fethullahçılar gibi grupların toplantı yaptıkları özel mekânlar ile Alevi-Bektaşî toplumunun toplantı mekânları da özel mekânlardır*" diye söylediği, **bu kapsamda bir dönem zorunluluktan dolayı kaldırılan tekke ve zaviyelere ilişkin yasanın sosyal gereksinimler çerçevesinde yeniden gözden geçirilmesi gerektiğini savunan Tuğcu, "Zaten bu dini sosyal gruplar varlıklarını yıllardır sürdürüyorlar. Devleti millete, milleti devlete küstürmenin ne gereği ne de anlamı vardır"** görüşünü dile getirdiği, (Ek.128)

41) Adalet ve Kalkınma Partisi ile Milliyetçi Hareket Partisinin Türbanın Yükseköğretimde serbest bırakılmasına yönelik Anayasa ve yasa değişiklikleri önerilerini müzakereye başladıkları süreçte bazı **AKP** milletvekilleri ve partililer, konuya ilişkin görüşlerini açıkladıkları ve hatta serbestliğin sadece yükseköğretimle sınırlı kalmayacağını da içeren beyanlar verdikleri,

**AKP** Balıkesir Milletvekili **Mehmet Cemal Öztaylan**'ın Burhaniye **AKP** Kadın Kolları Kongresinde yaptığı konuşmada; *"...Yasalara göre bize zulüm Cumhuriyet Yürüyüşleri yapacaksınız, bizlere küfür edeceksiniz, Cumhuriyet Yürüyüşleri yapanlar 'Cumhuriyet Çocuğu' da biz 'Patagonya Çocuğu muyuz?'*(...) *Ulan biz neyiz, ağaç kökü müyüz?'*(...) **Birçok şeyin olduğu gibi **AKP**'nin de simgesi var...**" şeklinde beyanda bulunduğu,

**AKP** Konya Milletvekili **Hüsnü Tuna**'nın Konya Gazeteciler Cemiyetini ziyareti sırasında; *"...Üniversitelerde kılık kıyafet serbest olursa, kamu hizmetinde yasak devam eder mi? İnşallah hedefimiz kamu hizmetlerinde de, yani kamu hizmeti veren personellerde de böyle bir yasağın olmamasıdır. Bu utanç verici bir şey diye düşünüyorum ben. Ama bunun yeri 42 nci madde değil. Çünkü 42 nci madde eğitim hakkıyla ilgili madde olduğu için. Orada çalışma hakkını düzenleyemiyoruz. Zamanı gelince inşallah o çerçevede düzenlemelerde gündeme gelecektir...."* dediği,

**AKP**'nin Kurucu ve halen Merkez Karar Yönetim Kurulu üyesi olup Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın danışmanlığı görevini yürüten **Hasan Cüneyt Zapsu**'nun, Dünya Ekonomik Forumu için gittiği İsviçre'nin Davos kentinde gazetecilerle yaptığı sohbet toplantısında *"...Yok efendim şu kanun.. Bana ne kanundan? İnsan yapmış kanunu, değiştirirsin kanunu.."* şeklinde konuştuğu, türbanın liseye, ilkokula ineneğine dair korkular olduğunu belirten Zapsu sözlerine devamla *"...Kamuda da oldu diyelim. Sonunda ne olacak? Korkulan nedir? Şeriat... Türkiye'ye hiçbir şey olmaz. İsterse kamuda da olsun, bana ne? 700 sene Osmanlı şeriat ile idare edilmiştir. Türk halkı Yunus Emre ve Mevlana ile büyümüştür. 'şeriat gelecek, Türkiye işte İran gibi olacak' gibi şeyler... Bunlar tarih okumuyorlar.."* biçiminde konuştuğu,

**AKP** Gaziantep Milletvekili ve Kadın Kolları Başkanı **Fatma Şahin**'in *"....Bizim önceliğimiz eğitim hakkının verilmesidir.(...) Anayasada hizmet alan, hizmet veren diye bir düzenleme yaparsanız ihtiyaca cevap vermez. Kamuda çalışanların türban takması konusunu bugünden konuşmak yanlış olur. Bir gün"*

*gelir, kurumsal mutabakat sağlanır, 'tüm yasakları kaldıralım' noktasına gelirse o gün kamuda çalışanların türban takması konuşulabilir.(...) Adım adım gitmek lazım..."* şeklinde beyanda bulunduğu,

Adalet ve Kalkınma Partisi Erzurum İl Başkanlığı Danışma Meclisinin 3 şubat 2008 tarihli toplantısına katılan Erzurum Milletvekili **Muzaffer Gülyurt**'un öğretim üyelerinin cübbeleriyle yürüyüş yapmalarını eleştirerek, *"Kutsal cübbeyi giyip başörtüsüne karşı yürüyenler gidip proje üretsinler. Birçok hoca akşama kadar oturup para hesabı yapıyor. Ondan sonra da 'başörtülülere okula almayız' diyorlar. Bu böyle olmaz. Bu zulümdür,"* dediği,

Adalet ve Kalkınma Partisi Erzurum Milletvekili **Muhyettin Aksak**'ın *"Artık kimse haydi kızlar dışarı diyemeyecek. Önümüzdeki hafta bu ülkenin bütün gençleri okula rahatça gidebilecek. İnşallah bu beladan hep beraber kurtulacağız."* diye konuştuğu,

Yukarıdaki sözlerinden dolayı **AKP** Konya Milletvekili **Hüsnü Tuna**'nın 'uyarı' istemiyle Müşterek Disiplin Kurulu'na sevk edildiği, Gaziantep Milletvekili ve Kadın Kolları Başkanı **Fatma ŞAHİN** hakkında **AKP** Grup Yönetim Kurulunun bir işlem yapılmamasının kararlaştırıldığı,(**Ek.129**)

**42)** Adalet ve Kalkınma Partisi Kurucu ve MKYK Üyesi olan İstanbul Milletvekili **Egemen Bağış**'ın **2008** Ocak ayı içinde Konrad Adaneur Vakfı'nı davetlisi olarak gittiği Berlin'de bir gazetecinin türban konusundaki sorusu üzerine: *"MHP Milletvekilleri Meclis kapısına kadar başörtüsü ile gelip, kapıda başını açıp giriyorlardı. Böyle çifte bir hayat yaşamamanın kime ne faydası olabilir. Ben bunu insanlık adına çok daha utanç verici buluyorum. Kapıya kadar gelecek bir milletvekili ve kapının ağzında açacak ve çıkınca bağlayacak. Bu daha saçma. Ama insanları bunu yapmak durumunda bıraktık Türkiye'de",* dediği, gazetecinin, 'Bu durumda siz Meclis çatısı altında başörtülü vekiller de bulunabilirler mi diyorsunuz?' şeklindeki sorusunu ise *"Mecliste görev yapan kimlerdir? Milletvekilleri, Kimin vekil, milletin vekili. O zaman millet neyse, vekil de o olmalıdır. Farklı olmamalı. Bu benim düşüncem. Partimin düşüncesini soruyorsanız, henüz bu konuyu konuşmadık"* diye yanıtladığı, (**Ek.130**)

**43)** Adalet ve Kalkınma Partisi Kurucu üyesi ve Kütahya Milletvekili **Hüseyin Tuğcu**'nun 2007 yılı Eylül ayında bir gazetecinin, "Son dönemde, devletten iş alacak müteahhitlerin eşlerinin örtünmeye başladığı, hükümetin bu tür uygulamalarında da söz edilen iddialar var, bunlara ne diyorsunuz" şeklindeki sorusunu *"Evet tabii ki bunlar olabilir, insanın olduğu her yerde her şey mümkün... Elbette iş alacaksa kendine çeki düzen verecektir insan. Bu yönetimin durumuna göre şekillenecektir..."* biçiminde yanıtladığı, (**Ek.131**)

**44)** 2008 yılı şubat ayı içersinde, **AKP** Trabzon milletvekili **Cevdet Erdöl**'ün *"başörtülü olarak okula alınmayan kız çocuklarının önündeki engellerin kaldırılması da ' haydi kızlar okula' kampanyasının bir tamamlayıcı ayağı olacaktır. Ebeveynler kız çocuklarını okula göndermede daha istekli davranacaklardır."* dediği,



bu beyanıyla; ilköğretim ve ortaöğretim çağındaki kız öğrencilere de türban serbestisi sağlanacağını işaretini verdiği, ( Ek.167)

45) 2007 yılının Aralık ayında başlayıp 2008 yılının 14 Ocak'ında Başbakan Recep Tayyip ERDOĞAN'ın İspanya'da yaptığı konuşmada türbanı dinsel ve siyasal bir simge olarak tanımlaması ve üniversitelerde türbana serbesti tanınacağını açıklaması ve bundan sonra yaşanan tartışmalar sürecinde 17.02.2008 tarihinde Kayseri'de **AKP** Gençlik Kolları İl Kongresinde bir konuşma yapan Genel Başkan Yardımcısı ve Manisa Milletvekili **Hüseyin TANRIVERDİ**'nin, basında çıkan haberlere tepki göstererek "*Tepkilerin dozunu öylesine yükselttiler ki, ağızlarından akan salyalarıyla 'TBMM'de kaosa kalkan 411 el' diye manşet attılar. Yazıklar olsun onlara. Bunlar kendi kişisel menfaat ve çıkarlarını düşündükleri için böylesi manşet attular. Buradan ifade ediyorum, milletvekili arkadaşlarımla birlikte biz ellerimizi kaos için kaldırmadık. Türkiye'nin geleceği için kaldırdık ve bilirsiniz ki sayın genel başkanımız başbakanımız ERDOĞAN ifade etti. Biz beyaz çarşaflarımızla meclise geldik. Onun için siz varın, ağzınızdan akan salyalarla manşetler oluşturun. Bunlar bizim için vız gelir, tırıs gider.*" dediği, (Ek. 168)

46) **AKP** Grup Başkan vekili Sadullah ERGİN ile MHP Genel Sekreteri Cihan PAÇACI'nın 17 Şubat 2008 tarihinde Kanal 24'ün Ankara Masası programında gazeteci Şamil TAYYAR ile Taşkın KOÇ'un gündeme ilişkin sorularını yanıtlarken **Sadullah ERGİN**'in *iki parti arasında gizli mutabakat imzalandığı ve mutabakatta çatlak olduğu yönündeki iddiaları yalanladığı,söz konusu mutabakatın başörtüsü yasağını kaldıran anayasanın 10. ve 42. maddeleri ile YÖK yasasının ek 17. maddesinin değişikliğine ilişkin metne atılan imzadan ibaret olduğunu söylediği, devamla "mutabakatın arkasındayız. Gizli hiçbir şeyimiz yok. Ek 17, anayasa değişiklikleri üzerine bina edilecek bir maddedir. Ne yapacağımız teknik bir konudur. Zamanlamasını beraber ayarlayacağız."* dediği, (Ek. 169)

47) **AKP** Genel Başkan Yardımcısı **Dengir Mir Mehmet FIRAT**'ın, Anayasanın 10. ve 42. maddelerinde yapılan değişikliğin henüz Cumhurbaşkanlığı tarafından imzalanıp yürürlüğe girmesinden önce 20.02.2008 tarihinde basına verdiği demeçte "Anayasanın 10. ve 42. maddelerinin değiştirilerek Yükseköğretimde türbanın önünü açan düzenlemenin yürürlüğe girmesi halinde buna uymayan rektör dâhil tüm yöneticilerin cezalandırılması için TCK'ya bir madde eklenmesi gerektiğini" ifade ettiği, (Ek.170)

48) Cumhurbaşkanı Abdullah GÜL'ün Anayasanın 10. ve 42. maddelerinde değişiklik yapan yasayı onaylaması ve bahse konu yasanın 22 Ocak 2008 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmesinden sonra, 2008 yılı şubat ayı içerisinde TBMM Anayasa Komisyonu Başkanı **Burhan KUZU**'nun; "Uygulamaya üniversite yönetimleri ve YÖK karar verecek. (...). Derlerse ki 'Anayasa değişikliği yeterli', uygulamayı hemen başlatabilirler. 'Bekleyelim' derlerse ek 17. maddenin çıkmasını da bekleyebilirler." dediği,

**AKP** Grup Başkan Vekili **Sadullah ERGİN**' in de aynı konu ile ilgili olarak; "Hukuk devletinde hukuka saygılı olmak lazım. Artık uygulayıcıların da bu

düzenlemeye uygun hareket etmesini umuyoruz. (...). YÖK Kanununun ek 17. maddesi konusunda MHP ile birlikte karar vereceğiz.” diye söylediği, (Ek.171)

49) YÖK Başkanı Prof. Dr. **Yusuf Ziya ÖZCAN**' ın 24.02.2008 gün ve 225 sayı ile üniversite rektörlerine gönderdiği bir yazıda, üniversitelerde türban serbestisini getirmeyi amaçlayan Anayasanın 10. ve 42. maddelerine göre uygulama yapılabilmesi için ayrıca kanuni düzenlemeye ihtiyaç olmadığını bildirdiği, bir örneği İçişleri Bakanlığı ve valiliklere de gönderilen yazıda Anayasa değişikliği yapan kanun teklifindeki genel gerekçede “Yükseköğretim kurumlarında kılık kıyafetlerinden dolayı bazı öğrencilerin eğitim ve öğretim hakkının engellenmesi kronik bir sorun haline gelmiştir.” ifadesi kullanıldığı ,

YÖK Başkanı Yusuf Ziya ÖZCAN'ın bahse konu genelgesinden sonra bazı üniversitelerde türbanlı öğrencilerin derslere alınmadığı, bunun üzerine YÖK Başkanı bir basın açıklaması yaparak türbana izin vermeyen rektörlerin kişi hak ve hürriyetleri açısından çifte suç işlediklerini; TCK'nın 106. maddesinde tanımlanan tehdit suçunu ve 112. maddesinde tanımlanan eğitim ve öğretimin engellenmesi suçunu işlediklerini iddia ettiği,

Bu gelişmelerden sonra 28.02.2008 tarihinde toplanan **Üniversitelerarası Kurul**'un (ÜAK) yayınladığı bildirimde; YÖK Başkanının üniversitelerde gerilimi tırmandırdığı belirtilerek, “Cumhuriyetin temel nitelikleri, kişi hak ve hürriyetlerinin sınırlandırılmasına gerekçe gösterilemez. “ gibi sözlerle kişi hak ve özgürlüklerine sanki Cumhuriyetin temel nitelikleri engelmış gibi asla kabul edilemeyecek ifadeler kullanması nedeniyle Türk üniversitelerini temsil edemez konuma geldiği için istifaya davet ediyoruz, denildiği,

Türban konusunda yaşanan kargaşalar üzerine **AKP** Genel Başkan Yardımcısı **Dengir Mir Mehmet FIRAT**'ın, yasağı devam ettiren rektörlerin suç işlediğini ileri sürerek savcıların harekete geçmesini, “Anayasa, kanunlar ve evrensel hukuk kaideleri ihlal edilerek genç kızlar giyim kuşamlarından dolayı üniversitelerde eğitim ve öğretim hakkından mahrum bırakılıyor”(…) hukuk tanımazlık, aymazlık ve ceberut anlayışın bir sonucu anayasayı ihlal suçu dahil, TCK'nın birçok maddesinin ihlali anlamına geldiğini, söylediği,

Anayasa Taslağının tanıtımı için Fetullah Gülen'in himayesindeki bir kuruluşun düzenlediği konferanslara katılmak üzere Profesör Dr. Ergun ÖZBUDUN, **AKP** milletvekili Cüneyt YÜKSEL ile birlikte ABD'de bulunan **Dengir Mir Mehmet FIRAT**'ın, 5 Mart 2008 günü 'Voice of America' radyosuna verdiği mülakatta ‘türbanın serbest bırakılması ters tepkiler yaratabilir ya da başını örtmeyenler üzerinde baskılara neden olabileceği yolundaki kaygılar'la ilgili bir soru üzerine; “... Benim tavsiyem bu nevi korkular ile hayatını zehredenlerin, başkalarının hayatını zehretmelerinin ötesinde bir doktora başvurarak, bu fobilerinden kurtulmalarıdır. Yani başını örterek ne rejimin tehlikeye gireceğini, kendisinin yaşam tarzının tehlikeye girmeyeceğini, ben inanıyorum ki bir psiyaktr kendilerine çok daha makul bir şekilde anlatır” dediği,

**Dengir Mir Mehmet Fırat**'ın, ABD'deki konferans programı çerçevesinde 04.03.2008 günü Colombia Üniversitesin'nde yaptığı konuşmada; *“türbanlı öğrencilerin üniversitelere alınmaması ile ilgili akılların karışmaması gerektiğini belirterek, şu andaki yasalar çerçevesinde üniversitelere ‘çırılçıplak’ bile girilebilir,”* demiş, devamla,(...)” Rektörlerin türbanlı öğrencilere üniversiteye almamakla anayasayı ihlal etmişlerdir.(...) ihbarlara rağmen savcılar görevlerini yapmıyorlar.(...) *anayasa ihlali ağır bir suçtur, Türk Ceza Kanununa göre bundan dolayı insan idam edilmiştir, bir başbakan idam edilmiştir, iki bakan idam edilmiştir,* “ diye söylediği,

TBMM Anayasa Komisyonu Başkanı **Burhan Kuzu**'nun, Anayasa'nın 10. ve 42. maddelerinde yapılan değişikliğini Anayasa Mahkemesinin esastan inceleyeceği yorumlarını yapanlar için, “... böyle bir yorum yapmak beyinsizliktir, densizliktir...” dediği,

**AKP**'nin kurucu üyesi **Cüneyt ZAPSU**'nun 5 Mart 2008 günü Almanya dönüşü uçakta gazetecilerin türbanla ilgili gelişmeleri sormaları üzerine; “...Türban takanların sadece yüzde 50'si inancı yüzünden takıyor deseniz bile, bu yüzde 50'ye ‘türbanını çıkar demek, sokaktaki kadına donunu çıkar’ demekten farksızdır” demiş, devamla “...Türkiye de türban nedeniyle şişmiş bir balon oluştu. Erdoğan, üniversitelerde türbana izin vererek bu balonun patlamasını önledi, (...) Türkiye’de her zaman din istismarı yapan partiler olmuştur. ‘hatta bizimkiler bile yapmıştır, Ama dini öcü olarak göstermeye çalışarak siyasi prim yapmaya uğraşan partiler de var.’ biçiminde beyanda bulunduğu,

YÖK Başkanlığının yasal değişiklik beklenmeksizin üniversitelere türbanlı öğrencilerin alınmasına dair talimatı ve bazı üniversite rektörlerinin söz konusu talimatın konusunun suç teşkil ettiğinden bahisle uygulamamaları karşısında, bazı siyasetçiler basına verdikleri demeçlerle türbana izin vermeyen üniversite rektörlerini eleştirdikleri, **AKP** Grup Başkan Vekili **Bekir BOZDAĞ**'ın “Anayasa değişiklikleri uygulama kabiliyeti olan düzenlemelerdir. ‘Uygulamam’ deme hakkı hiç kimsede yoktur. Ek 17 sadece sınırlama getiriyor. “ dediği, **(Ek. 174)**

**50)** Üniversitelerde türbanın serbest bırakılmasının yolunu açacak Anayasa değişikliğinin yürürlüğe girmesinden önce ve sonra tartışmalar sürerken yurdun muhtelif yerlerinde, ortaöğretim kurumlarında, devlet hastanelerinde ve bazı kamu kurumlarında yasağa rağmen türbanlı öğrencilerin serbestçe okullara girdikleri, hastaneler ve kamu kurumlarında memurlar, doktor ve hemşirelerin türbanlarıyla görev yaptıkları basına yansıyan haberlerden izlenmiştir.

Bu cümleden olarak;

Ankara’da Cebeci Eğitim ve Araştırma Hastanesinin başhekimlik binasındaki mutemetlik ve matbu evrak deposu odalarında türbanlı personelin görev yaptığı,

Kartal İlçe Milli Eğitim Müdürü Eyüp ATASOY’un izinli olan sekreterinin yerine türbanlı bir kamu personeli çalıştırdığı,

İstanbul'da Haseki Ulviye Aygüler Çocuk Polikliniğinde İstanbul Bağcılar Eğitim ve Araştırma Hastanesinde Ümraniye Eğitim ve Araştırma Hastanesinde Vakıf Gureba Hastanesinde çok sayıda sağlık personelinin türbanlarıyla görev yaptıkları,

Edirne Ayşe Kadın Sağlık Ocağında Zeynep MAHMUT isimli bir doktorun türbanıyla görev yaptığı,

İstanbul Güngören'deki İzzet Ünver Lisesi'nde çok sayıda türbanlı öğrencinin okula ve derslere girdiği ve öğretmenlerin müdahale etmedikleri,

Bolu'da Zübeyde Hanım Kız Meslek Lisesi ile İzzet Baysal Sağlık Meslek Lisesi'nde çok sayıda kız öğrencinin okula ve derse türbanlarıyla girdikleri,

Görülmüştür.

Kamu kurumlarında türbanlı çok sayıda personelin görev yapması ve bazı liselerde de türbanlı öğrencilerin derslere girdiğinin tespiti üzerine basına demeç veren **AKP** Grup Başkan Vekili **Bekir BOZDAĞ**'ın "Kamu kurumları ve ortaöğretime yönelik bir çalışmamız, böyle bir niyetimiz yok. Anayasaya açık açık yazdık. Buna rağmen hala bu noktada sorgulama yapanlar var. Görüntülerin çoğunun yalan çıktığı, başka haberlerden de anlaşılıyor. Bu konuda süreci tıkamak isteyenlerin, iyi niyetten uzak gayretlerinin ürünü diye düşünüyorum." dediği, gazetecilerin basında yer alan fotoğrafları görüp görmediğini sormaları üzerine Bekir BOZDAĞ, " Gördüm. Daha önce de gördüm. Hepsi yalan çıktı." diye yanıtladığı,

Çok sayıda sağlık personelinin türbanla görev yaptıkları hususunun basına yansımından sonra TBMM'de bu konuyla ilgili olarak verilen bir soru önergesine yanıt veren Sağlık Bakanı **Recep AKDAĞ**'ın, basına yansıyan fotoğrafları kendisinin de gördüğünü, yerel yönetimlerin, vali ve kaymakamların görevlerinin bilincinde olduklarını, Anayasa değişikliği sonrasında farklı bir hava estirmeye çalışıldığını söyleyerek "Türkiye'de son zamanlarda Anayasa değişikliği ile nerede, nasıl çekildiği belli olmayan, mekanı bile anlaşılmayan birtakım haberler yer alıyor. Devlet gazete haberleri ile yönetilmez. Bizim kamuyla ilgili tavrımız açık ve nettir. Ülkeyi yönetirken birtakım provokasyonlara gelmeyiz. Hiç kimsenin de provokasyonlara gelmemesini söylüyorum" diye açıklama yaptığı,

Yurdun muhtelif yerlerindeki çok sayıda sağlık kuruluşunda doktor, hemşire vb, kamu görevlilerinin türbanlarıyla görev yaptıklarının basına yansımından sonra Sağlık Bakanlığı Müsteşarı Orhan Gümrükçüoğlu imzasıyla 7 Şubat 2008 tarihinde bir genelge yayınlandığı, bahse konu genelgede; "...Sağlık kurum ve kuruluşlarımızın huzur ve sükunet içersinde hizmet verebilmesi ve mahremiyet haklarının korunması için kurum/kuruluş sahasında fotoğraf ya da kamera çekimi yapılmaması, kurum/kuruluş amirinin onayı ve geçerli bir gerekçe olmadan bu tür faaliyetlere izin verilmemesi...." talimatı verilerek, sağlık kurumlarındaki yasadışı uygulamaların gizlenmesine çalışıldığı,

Sağlık Bakanı **Recep AKDAĞ**'ın Anayasa ve Yüksek Öğretim Kanununun ek 17. maddesinde yapılacak değişiklikten sonra, tıp fakültelerinin 6. sınıfında okuyan 'intern' denilen stajyer doktorların da başörtüsü takabileceklerini söylediği, **(Ek. 175)**

Belirlenmiştir.

**f- Adalet ve Kalkınma Partili yerel yöneticiler ile partinin il, ilçe ve belde teşkilatı yöneticilerinin laik devlet ilkesine aykırı eylem ve demeçleri**

1) 2004 yılında yapılan mahalli idareler seçimi sırasında Niğde Ulukışla İlçe teşkilatı il genel meclisi üye adayları **Ali Uğurlu, Kamil Ünal, Mustafa Burna** ile belediye başkan adayı **Ali Tekin**, Cumhuriyet dönemi kastedilerek üzerine "*İktidarla el ele-84 yıllık karanlığa son*" yazılan araçla seçim propagandası yaptıkları, **(Ek.132)**

2) Samsun ili Gazi Beldesi Belediye Başkanı Adalet ve Kalkınma Partili **Süleyman Kaldırım**'ın önsöz yazdığı '*Muhtasar İlmihal-Resimli Namaz Hocası*' adlı "*gözleri ve ayakları sağlam olmayanların cuma namazı kılamayacağı, insan pisliğinin 3.2 gramdan fazlasının namaza mani olduğu, 'ah' diye inlemenin, saç ve sakal taramanın da namazı bozduğu*" gibi dini kuralların anlatıldığı 190 sayfalık kitabın ilköğretim okulu öğrencilerine 2005 yılı Eylül ayında bedava dağıtıldığı, **(Ek.133)**

3) Dinar İlçesi'nin ilahiyat kökenli Belediye Başkanı Adalet ve Kalkınma Partili **Mustafa Tarlacı**'nın, 2005 yılı Ramazan ayı boyunca 8 camide teravih namazı kıldırıldığının öne sürülmesi üzerine Valiliğin, buna izin veren 8 cami imamı hakkında soruşturma açtığı, **(Ek.134)**

4) Adalet ve Kalkınma Partisi İzmir Yönetim Kurulu Üyesi Avukat **Ayşe Yüreklitürk**'ün İzmir İl Genel Meclisi'nin 2005 yılı Aralık ayında yapılan toplantısına türbanla gelerek, Adalet ve Kalkınma Partili meclis üyelerinin arasına oturduğu, bu tutumunun ağır tartışmalara sebebiyet verdiği, **(Ek.135)**

5) Başkanlığını APK'li **Ahmet Genç**'in yaptığı Eyüp Belediyesi'nce, 2005 yılında ÖSYM'nin yaptığı Kamu Personeli Seçme Sınavı'yla alacağı zabıta memurları için imam-hatip mezunu olma şartı getirdiği, **(Ek.136)**

6) Adalet ve Kalkınma Partili Eyüp Belediye Başkanı **Ahmet Genç**'in, 2006 yılında 10.000 adet bastırıldığı "*...Örtünmemek elbette dinden çıkmak değildir. Sadece günahkar olmaktır. Ancak başörtülüye eğitim ve sosyal sahalarda reva görülen muamele, sadece zulüm ve haksızlık olarak değerlendirilemez. Aynı zamanda İslam dinini hatırlatan her şeye düşmanlıktır. Din ve vicdan özgürlüğüne açık bir müdahaledir*" görüşlerini içeren "*Sevgili Peygamberimiz Hz. Muhammed*" başlıklı broşür ile Diyanet İşleri Başkanlığının "*Hz. Peygamberin Örnek Hayatı*" isimli kitabını okullarda izinsiz olarak dağıttığı, **(Ek.137)**

7) Adalet ve Kalkınma Partili Eyüp Belediye Başkanı **Ahmet Genç**'in 2006 yılı ramazan ayında Eyüp Sultan Cami bahçesine kurulan ramazan çadırına 2820 sayılı

Siyasi Partiler Yasasının 87. maddesine aykırı olarak ismini ve sıfatını içeren afişler astırttığı, tutanak tutulduğu, (Ek.138)

8) Başkanlığını **AKP**'li **Mehmet Demirci**'nin yaptığı Tuzla Belediyesince, 2006 yılında evlenen çiftlere üzerinde belediyenin ambleminin de yer aldığı şeriat hükümlerine göre yaşamalarını ve bunun için cihat yapmalarını öneren Bursa Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi öğretim üyesi Prof Dr Hamdi Döndüren tarafından yazılan '*Delilleriyle Aile İlmihali*' isimli kitabın dağıtıldığı, (Ek.139)

9) Başkanlığını **AKP**'li **Ahmet Misbah Demircan**'ın yaptığı Beyoğlu Belediyesi'nin, 2006 yılında ilköğretim öğrencilerine trafik kurallarını öğrenmesi amacıyla dağıtmak için kendisini "*hoca*" ve "*ilahiyatçı*" olarak isimlendiren Halis Ece'ye hazırlattığı ve önsözünü Belediye Başkanı **Ahmet Misbah Demircan**'ın yazdığı "*Çocuklara Trafik Bilgileri ve Eğitimi*" adlı trafik rehberinde, kazaların "takdir-i ilahi" olduğunu belirtilerek, "*Trafik kazaları kader değildir teraneleri, bizim tevhid, birlik esası üzerine kurulu inançlarımıza aykırı*" denildiği, (Ek.140)

10) Başkanlığını **AKP**'li **Hüseyin Turan**'ın yaptığı Silivri Belediyesince 2006 yılında belediye adına özel olarak bastırılan ve M.Ertuğrul Düздаğ tarafından yazılan önsözünde Atatürk'ün kişiliğine, ilke ve devrimlerine ağır saldırılar yapılan Mehmet Akif Ersoy'un "*Safahat*" isimli kitabın ilçedeki tüm lise öğrencilerine bedava dağıtmak üzere belediyeye ait taşıtlarla okullara getirildiği ve İlçe Milli Eğitim Müdürlüğünce dağıtım izni bulunmayan kitapların bir kısmının lisedeki öğrencilere dağıtımının yapıldığı, (Ek.141)

11) **AKP**'li Kocaeli Büyükşehir Belediye Başkanı **İbrahim Karaosmanoğlu**'nun, 2006 tarihinde üzerinde kartviziti ve **AKP** logosu bulunan 5.000 adet Kuran-ı Kerim'i Büyükşehir amblemini taşıyan çantalar içerisinde belediye personeli aracılığıyla kentte dağıttığı, (Ek.142)

12) **AKP**'li Bolu Belediye Başkanı **Alaaddin Yılmaz**'ın 2004 yılı Kasım ve Aralık aylarında belediyenin görevleri içerisinde bulunmadığı halde belediye ait otobüsü seyyar mescit haline dönüştürdüğü ve bu eylemi nedeniyle hakkında soruşturma izni verildiği, (Ek.143)

13) Adalet ve Kalkınma Partisi Gençlik Kolları Ankara İl Başkanlığı tarafından 2006 yılında Kurtuluş semtinde, üzerinde 2820 Sayılı Siyasi Partiler Kanununun 87. maddesine aykırı olarak "*Hoş geldin Ya Şehr-i ramazan*", "*Adalet ve Kalkınma Partisi*", "*Gençlik Kolları*", "*Her şey Türkiye için*", "*Adalet ve Kalkınma Partisi Gençlik Kolları Ankara İl Başkanlığı İftar Çadırı*" yazıları ile Adalet ve Kalkınma Partisi'nin amblemi ve genel başkanının dört ayrı fotoğrafı bulunan iftar çadırı açılışının belirlendiği, (Ek.144)

14) Konya'nın Seydişehir ilçesinde, 18 Mart Çanakkale Şehitleri'ni Anma Günü nedeniyle düzenlenen şiir ve müzik yarışmasında birinci olan imam hatip lisesi öğrencilerine ödülleri için okul bahçesinde düzenlenen törende konuşma yapan **AKP**'li Belediye Başkanı **İbrahim Halıcı**'nın "*Ben de bu okulda okudum. O*



*dönem okul çok kalabalıktı, şimdi azalmış. İnşallah bütün okullar imam hatip olacak’’ dediği, (Ek.145)*

15) Denizli Endüstri Meslek Lisesi’nde sınıf tahtasına “*şeriat gelecek, zulüm bitecek*” diye yazan ve namaz kıldığı için derslere geç giren öğrencisi İmdat Niyaz’ı uyardığı için öldürülen Öğretmen Yusuf Batur’un bir caddeye verilen ismi **AKP**’li Denizli Belediye’si tarafından “*Meclis Caddesi*” olarak değiştirildiği, adının yazılı olduğu tabelaların yerinden söküldüğü,

Yusuf Batur’un eşi Ümmühan Batur’un söz konusu idari işlemin iptali için Denizli İdare Mahkemesine açılan dava sonucunda hukuka aykırı meclis kararının iptaline karar verildiği, (Ek.146)

16) Adalet ve Kalkınma Partisi Konya Milletvekili Halil ÜRÜN’ün danışmanlığını yürüten **Ahmet Şükrü KILIÇ**’ın; türbanlı olduğu için 28 Şubat döneminde görevine son verildiği bildirilen eşi Nilgün Kılıç’ın Adalet ve Kalkınma Partisi’nin 2003 Yılı Kasım ayında yapılan büyük kongresinde MKYK üyeliğine seçilmesini “*işte 28 Şubat’ın rövanşını diye ben buna derim*” şeklinde değerlendirdiği, (Ek.147)

17) “Türbanlı Belediye Başkanı da olmalı” çıkışıyla adı sıkça gündeme gelen **AKP**’li Isparta Belediye Başkanı **Hasan BALAMAN**’ın İlköğretim öğrencilerine içinde Said-i Nursi propagandası yapılan bir kitap dağıttığı, ‘*Küçük Gezgin, Güller Ve Halılar Diyarı Isparta’da*’ adlı kitapta *Said-i Nursi için ‘keskin zekası, harikulade hafızası yüzyılın mütefekkeri’* gibi övücü ifadeler kullanıldığı, belediye tarafından Bahattin ATAK’a hazırlatılan kitabın Ülkü İlköğretim Okulunda 200 öğrenciye verildiği, ( Ek.172)

18) **AKP**’li Isparta Belediye Başkanı **Hasan Balaman**’ın Isparta Müftülüğü tarafından düzenlenen ‘Hafızlık Taç Giyme Töreninde’ yaptığı konuşmada; “... *böyle bir şey olmaz. Yasak her yerden kalkmalı (...) başörtülü bir kadın da belediye başkanı, daire başkanı olabilmeli (...) imam hatipli bir kişinin hırsız veya uğursuz olduğu görülmemiştir.*” dediği, (Ek.129)

Tespit edilmiştir.

**g- Adalet ve Kalkınma Partisi hükümetlerinin laiklik ilkesine aykırı diğer eylemleri**

1) Milli Eğitim Bakanlığı’nın, 13.8.1999 gün ve 23785 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren “*Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Müfettişleri Başkanlıkları Yönetmeliği*”nde değişiklik yaparak 30 dan fazla maddesini değiştirdiği, Yönetmeliğin 42. maddesinde yapılan değişiklikle ilköğretim müfettişlerinin görev alanının yeniden belirlendiği, düzenleme ile “*Milli Eğitim Yayınevleri ile öğretmen evleri, halk eğitim merkezi ve akşam sanat okullarıyla bunlara bağlı kurslar, çıraklık eğitim merkezleri, eğitim araçları ve donatım merkezi ve akşam sanat okulu müdürlükleri, rehberlik ve araştırma merkezleri ve sağlık eğitim*

*merkezleri, hizmetiçi eğitim enstitüleri ve akşam sanat okulları ile hizmet içi eğitim merkezleri, spor ve izcilik merkezleri, gençlik ve izcilik eğitim tesisleri, Diyanet İşleri Başkanlığı'na bağlı Kuran kursları, dernek ve vakıflarca açılan ve bakanlığın denetimi ve gözetimi altında bulunan gerçek ve tüzelkişilere (şirket) ait öğrenci yurtları'nın denetim görevinin ilköğretim müfettişlerinden alındığı, Yönetmelik değişikliği sonucu ilköğretim müfettişlerinin denetim alanlarının "Okulöncesi eğitim kurumları, ilköğretim kurumları, özel eğitim gerektiren çocuklar için açılmış ilköğretim seviyesindeki okullar ve sınıflar, yetiştirici ve tamamlayıcı sınıflar ve kurslar, ilköğretim seviyesinde açılan öğrenci yetiştirme kursları, özel öğretim kurumlarına bağlı, ilköğretim seviyesindeki dersane, kurs, etüt eğitim merkezleri ve okulları, valilikçe uygun görülen bakanlığın gözetimi ve denetimine tabi diğer okul/kurumlarda inceleme ve soruşturma işleri." ile sınırlandırıldığı,* böylece Diyanet İşleri Başkanlığı'na bağlı Kuran kursları ile vakıf yurtlarının denetiminin ilköğretim müfettişlerinin görev alanından çıkarılarak, Kuran kurslarını denetleme görevinin Diyanet İşleri Başkanlığı'na bağlı murakıplara bırakıldığı,

Danıştay'ın yönetmelik değişikliğini iptal etmesi üzerine, yönetmelikte yeniden bir değişiklik yapıldığı, Diyanet İşleri Başkanlığı'na bağlı ilköğretimin 5. sınıfını bitiren öğrenciler için açılan yaz Kuran kursları ilköğretim müfettişlerinin denetim kapsamına alınırken diğer Kuran kursları ile dernek ve vakıflarca açılan öğrenci yurtlarının yine denetim kapsamı dışında tutulduğu, **(Ek.148)**

2) Milli Eğitim Bakanlığı, Açık Öğretim Lisesi Yönetmeliği'nde 2006-2007 öğretim yılından itibaren geçerli olmak üzere İmam Hatip Lisesi öğrencileriyle ilgili önemli bir düzenleme yaparak, İmam Hatip Lisesi son sınıf öğrencileri ya da mezunlarının, Açık Öğretim Lisesinde bir dönem öğrenim gördükten sonra Öğrenci Seçme Sınavı'nda (ÖSS) istedikleri alandan sınava girebilmelerine olanak tanındığı, Yönetmeliğin 14 Aralık 2005 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girdiği,

14.12.2005 tarih ve 26023 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren Milli Eğitim Bakanlığı Açık Öğretim Lisesi Yönetmeliğinin bazı maddelerinin yürürlüğünün durdurulması ve iptali istemiyle YÖK tarafından açılan davada Danıştay 8. Dairesi 7.2.2006 gün ve 2005/6384 Esas sayılı kararla istemi yerinde görerek yürütmenin durdurulması kararı verdiği, Milli Eğitim Bakanlığının bu karara kadar yapılan yeni kayıtların geçerli ocağına dair işlemin de iptali amacıyla YÖK tarafından açılan davada Danıştay 8. Dairesi 7.6.2006 gün ve 2006/1249 Esas sayılı karar ile işlemin yürütmesinin durdurulmasına hükmettiği, **(Ek.149)**

3) 8.11.2003 tarihli resmi gazetede yayımlanan "*Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik*"in 15. maddesinin kaldırıldığı, kaldırılan madde hükmünün "*Gençleri Cumhuriyet esaslarına göre hazırlayacak ve okullarda milli terbiyeyi kuvvetlendirecek tedbirleri almak*" şeklinde olduğu, **(Ek.150)**

4) Fakir ve başarılı öğrencilerin Devletçe özel okullarda okutulmasıyla ilgili yönetmelik hakkında Danıştay'ca yürütmenin durdurulması kararı verildiği, bunun akabinde aynı konuda çıkartılan 31.7.2003 tarih ve 4967 sayılı Yasanın da



Cumhurbaşkanı tarafından bu okullara alınacak öğrenci yapısı ve öğretmenler gözetilerek, devlet niteliklerine aykırılık söz konusu olacağı gerekçesiyle veto edildiği, (Ek.151)

5) Milli Eğitim Bakanlığının (MEB), Şubat 2002 tarihli Tebliğler Dergisi'nde yayımlanan Merkezi Sistem Sınav Yönergesi'ni yenileyerek Ortaöğretim Kurumları Sınavı (OKS), devlet parasız yatılılık ve bursluluk, açık öğretim okulları, motorlu taşıt sürücü adayları sınavlarıyla resmi, özel kurum ve kuruluşlarla imzalanan protokollere göre yapılan seçme, yerleştirme, atama, görevde yükselme, unvan değişikliği ve benzeri sınavlarla ilgili esasları yeniden düzenlediği, mevcut yönergede MEB'in yaptığı merkezi sınavlara adayların girebilmesi için '*baş açık*' olması gerektiği belirtilirken, Mayıs 2006-2584 sayılı Tebliğler dergisinde yayımlanan 19.4.2006 gün ve 5855 sayılı Merkezi Sistem Sınav Yönergesi'nde bu ifadenin kaldırıldığı, mevcut Yönergenin 10/1 maddesinde yer alan "***Tüm sınav görevlilerinin, yürürlükteki mevzuata uygun kılık ve kıyafet ile görevlerine gelmelerini, örgün ilk ve orta öğretim kurumlarında öğrenim gören adayların merkezi sistem sınavlarına başı açık, temiz, düzenli ve aşırılığa kaçmayan bir kıyafetle girmelerini sağlamak***" maddesi, yeni Yönergenin 11/i maddesi ile '*Adayların temiz, düzenli ve aşırılığa kaçmayan bir kıyafetle sınava girmelerini sağlar*' ifadesiyle değiştirildiği,

Eğitim-İş'in, Milli Eğitim Bakanlığının 19.4.2006 gün ve 5855 sayılı Merkezi Sistem Sınav Yönergesi'nin 11/i hükmünün iptali amacıyla açtığı dava sonucu, Danıştay 8. Dairesinin 3.8.2006 gün ve 2006/3481 Esas sayılı hükmü ile "*Kararda, dava konusu yönerge ile yürürlükten kaldırılan Milli Eğitim Bakanlığı Merkezi Sınav Yönergesinin, Sınav Görevlileri ve Sorumluları başlıklı 10. maddesinin Bina Sınav Komisyonu Kuruluşu ve Görevleri bölümünün ( ı) bendinde yer alan ; "Tüm sınav görevlilerinin, yürürlükteki mevzuata uygun kılık ve kıyafet ile görevlerine gelmelerini, örgün ilk ve orta öğretim kurumlarında öğrenim gören adayların merkezi sistem sınavlarına başı açık, temiz, düzenli ve aşırılığa kaçmayan bir kıyafetle girmelerini sağlamak" hususunun bina sınav komisyonunun görevleri arasında sayıldığı, dava konusu olan ve eski düzenlemeyi yürürlükten kaldıran yeni yönergede aynı başlığı düzenleyen 11. maddesinin (i) bendinde ise, Sınav Komisyonuna "sınava başı açık" girilmesinin sağlanması görevinin yüklenmesinin eksik bırakıldığı, yeni yönergeden "başı açık" ibaresinin "çıkarılarak soyut ve genel ifadelere" yer verilmesinin," hukuka aykırı bulunduğu gerekçesiyle sözü edilen yönergenin 11/i maddesinin iptaline karar verdiği,*

Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunun, Danıştay 8. Dairesi'nin kararına MEB'in yaptığı itirazı da reddettiği, (Ek.152)

6) 7.12.2004 günü yürürlüğe giren 5272 sayılı Belediye Kanununun 15. maddesinin 1. fıkrası "*gayrisihhi müesseseler ile umuma açık istirahat ve eğlence yerlerini ruhsatlandırmak ve denetlemek*" görevini belediyelere, belediye sınırları dışında ise 5320 sayılı İl Özel İdaresi Kanununun 7. maddesi mucibince "*İl Özel İdaresi*"ne verdiği,

24.11.2004 tarih ve 5259 sayılı Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ile 4.7.1934 gün ve 2559 sayılı Polis Vazife ve Salahiyet Kanununun 6, 7, 8, 12. maddeleri, 8.6.1942 gün 3572 sayılı İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatlarına Dair Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulüne Dair Kanunun 3. maddesinin a bendi, 14.6.1989 tarih ve ve 4250 sayılı İspirto ve İspirtolu İçkiler İnhisarı Kanununun 19. maddesinin ikinci fıkrasında yapılan değişikliklerle içkili yerlerin ruhsatlandırılması görevinin belediye ve il özel idarelerine verildiği, yasalarda yapılan bu değişiklik üzerine İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatlarına İlişkin Yönetmelik hazırlanarak 10.8.2005 tarih ve 25902 sayılı Resmi Gazete’de yayımlandığı,

İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatlarına İlişkin Yönetmelik hükümlerinin uygulanmasına ilişkin İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü’nün 14.10.2005 gün ve 82663- 2005/107 sayılı genelgesinde; *“10.8.2005 tarih ve 25902 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatlarına İlişkin Yönetmeliğin 29. maddesine göre içkili yer bölgesi mülki amirlerin genel güvenlik ve asayiş durumu hakkındaki görüşü doğrultusunda belediye sınırları ve mücavir alanlar içinde belediye meclisince, bu sınırlar dışında il genel meclisince tespit edilecektir. Ancak, içkili yer bölgesinin bir belediye sınırı dahilinde birden çok alanda tespit edilmesine engel bir husus yoktur. Bununla beraber, içkili yer bölgesi adres ve nokta işyeri olarak değil bölge olarak tespit edilmelidir. Dolayısıyla işyeri ve adres bazında içkili yer bölgesi tespitinin yapılması Yönetmeliğin genel düzenlemesine ve bölge tespitinden beklenen amaca aykırıdır. Çünkü bar, gazino, pavyon vb içkili eğlence yerlerinde, gerek müşterilerin gerekse işyeri çalışanlarının sebep olduğu çeşitli asayiş olaylarının meydana gelmesi veya yüksek sesle müzik yapılması gibi nedenlerle çevreye rahatsızlık verildiğinden, bu gibi yerlerin kolluk veya zabıtaca sürekli kontrol ve denetim altında bulundurulması gerektiği için bölgesel tespit yapılması esas alınmıştır. Diğer yandan, gerek imar planında gerekse şehir planlarında park alanları, okul bölgeleri, spor alanları, kültürel merkezler yanında oyun ve eğlence merkezlerinin açılacağı alanların da belirlenmesi, hem şehrin düzenli gelişimini, hem de kişilerin yaşam alanlarında huzurlu ve güven içerisinde bulunmalarını sağlayacaktır. Bu çerçevede, kişilerin huzur ve sükunu ile beden ve ruh sağlığını temin edecek bir çevre oluşturulması, umuma açık istirahat ve eğlence yerlerinin daha etkin bir şekilde kontrollerinin yerine getirilmesi esas alınarak, bu tür iş yerlerinin özellikle konut ve yerleşim alanları ile gürültüye duyarlı kurumların bulunduğu yerlerde açılmaması, bunların şehir içerisinde veya yakınında konutlardan ayrılmış, özel olarak bu şekilde faaliyet gösteren işletmelere tahsis edilmiş, alt yapısı, ulaşım hizmetleri buna göre yapılmış ayrı bir bölgede, tarihi kültürel ve turistik özellikler taşıyan cadde ve sokaklarda veya içerisinde sadece işyerlerinin bulunduğu iş merkezi, pasaj gibi yerlerde açılabilmesine yönelik bölge tespitlerinin yapılması sağlanmalıdır. Bu itibarla içkili yer bölgesi tespiti yapılırken, Yönetmelikte yer alan hükümler dışında yukarıdaki açıklamalarında dikkate alınarak, işletmelerden gelen içkili yer bölgesine dâhil edilme taleplerinin her işletme için değerlendirilmesi yerine toplu olarak ve bölgesel çapta ele alınması hususuna dikkat edilmelidir. Ayrıca daha önce içkili yer bölgesi olarak tespit edilen bölgelerin kaldırılması veya daraltılması yoluna gidilmesinde de işletmelerin kazanılmış haklarına uyulması gerekmektedir.”* denildiği,

Yapılan bu düzenlemeler üzerine Belediyelerin, Yönetmeliğe ve Yönetmeliğe aykırı çıkarılan genelge hükümlerine göre işlemler yaptığı, “*ruhsat iptali, yeni ruhsat verilmemesi, eğlence vergisi ve hafta tatili ruhsat harcı artırımına gidilmesi, içkili yerlerin kent dışındaki alanlarda toplanmalarına zorlanmaları*” uygulamalarının başlatıldığı, içki içilmesi ve satılmasını kısıtlama kampanyasına dönüştürüldüğü, resmi kurumlara ait sosyal tesislerde içki yasağı uygulamasına başlandığı,

İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü’nün 14.10.2005 tarihli genelgesinin iptali amacıyla Ankara Barosu’nun açtığı davada, Danıştay 8. Dairesi 7.3.2007 gün ve 2005/6261 Esas, 2007/1246 Karar sayılı hükmü ile; genelgenin Bakanlar Kurulu’nca 10 Ağustos 2005’te çıkarılan ‘*İşyeri Açma ve Ruhsatlarına Dair Yönetmelik*’e aykırı hükümler içerdiğini, genelgede içkili yerler için “*konut ve yerleşim alanlarında, konutlardan ayrılmış, özel olarak bu şekilde faaliyet gösteren işletmelere tahsis edilmiş, altyapısı, ulaşım hizmetleri buna göre yapılmış ayrı bir bölge*” tanımları yapılarak, üst hukuk normu olan yönetmelikte sayılmayan kısıtlamalara yer verildiği, genelgenin sadece yasal değişiklikleri açıklamaya yönelik olarak çıkarılma amacının aşıldığı, içkili yer bölgesiyle ilgili yönetmelikte olmayan yeni kısıtlamalar getirilmesinin, üst hukuk normlarına aykırı olduğu gerekçeleriyle genelgeyi hem içerik, hem de şekil açısından iptal ettiği, **(Ek.153)**

7) Sağlık Bakanlığı’nca hazırlanan Sağlık Kuruluşları Ruhsatlandırma Yönetmeliği Tasarısı’nın 113. maddesinde birinci basamak sağlık kuruluşlarında, hastaların dini gereklerini yerine getirebilecekleri mekânlar ayrılmasının öngörüldüğü, **(Ek.154)**

8) Devlet Planlama Teşkilatı’nın 9. Kalkınma Planı hazırlıkları kapsamında oluşturulan Gelir Dağılımı ve Yoksullukla Mücadele Özel İhtisas Komisyonun taslak raporunda, “**zekat” sisteminin özel kurum ve teşkilatına kavuşturulması, bu amaçla “Zekat Mağazalar Zinciri” oluşturulması** önerisinde bulunulduğu, **(Ek.155)**

9) 13.6.2006 gün ve 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun “Mükellefler” başlıklı 2. maddesinin beşinci fıkrasında; “Dernek veya vakıflara ait iktisadî işletmeler: Dernek veya vakıflara ait veya bağlı olup faaliyetleri devamlı bulunan ve bu maddenin birinci ve ikinci fıkraları dışında kalan ticarî, sınaî ve ziraî işletmeler ile benzer nitelikteki yabancı işletmeler, dernek veya vakıfların iktisadî işletmeleridir. Bu Kanunun uygulanmasında sendikalar dernek; cemaatler ise vakıf sayılır.” hükmü getirilerek, cemaat kavramının yasalara girdiği, **(Ek.156)**

10) Diyanet İşleri ile Milli Eğitim Bakanlığı’nın denetim ve gözetiminde yaz Kuran kurslarının açılması, halen Diyanet’in kış aylarında düzenlediği Kuran kurslarına gitmek için gereken ilk ve ortaöğretimi bitirmiş olma, yani 15 yaş ve yaz aylarında aranan 12 yaş sınırı şartının kaldırılmasının öngörüldüğü yasa teklifinin TBMM Başkanlığı’na sunulduğu, **(Ek.157)**

11) Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan 14.12.2005 gün ve 26023 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren “*Milli Eğitim Bakanlığı Açık*

*Öğretim Lisesi Yönetmeliği*”nin amaçlarının açıklandığı 5/a maddesinde; “İlköğrenimini tamamlayan, ancak orta öğretime devam edemeyenler ile orta öğretimden ayrılan, mezun olan ve yüksek öğretimden ayrılan veya mezun olanlara farklı alanlarda öğrenim görme fırsatı vererek eğitim-öğretim imkanı sağlamak”, Diploma başlıklı 35. maddesinde; “Lise’den mezun olanlara, bitirdikleri program türüne göre diploma verilir.” Kılık ve kıyafet başlıklı 45. maddesinde “Sınavlarda kılık-kıyafetin, öğrencinin rahatlıkla tanınmasını sağlayacak şekilde sade ve temiz olması esastır. hükümleri getirilmiş, böylece açık öğretimin kural, örgün öğretim ise istisna haline getirilerek, meslek lisesi mezunlarına (imam-hatip lisesi) çift diploma edinmeleri suretiyle üniversiteye girişte 1999 yılından beri uygulanan meslek liseleri ve düz lise mezunları arasında uygulanan katsayı uygulamasının bertaraf edilmesi imkanının sağlandığı, ayrıca öğrencilerin türbanlı, sakallı olarak derslere devam etmeleri olanağının tanındığı,

Bahsedilen Yönetmeliğin bazı maddelerinin iptali ve yürütmesinin durdurulması istemiyle Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı ve Eğitim-Sen’in Danıştay 8. Dairesine dava açtıkları,

Danıştay 8. Dairesi Yükseköğretim Kurulu Başkanlığının açtığı davada 7.2.2006 tarihli karar ile dava konusu edilen Yönetmelik maddelerinin yürütmesini durdurduğu, 7.3.2007 gün ve 2005/6384 Esas, 2007/1259 sayılı karar ile de Yönetmeliğin 5/a, 15/b-c, 18/c, 20/b-e, 25/2, 26/b, 26/son paragraf, 32/2 ve geçici 4. maddelerini iptal ettiği, Eğitim-Sen tarafından açılan davada da 7.3.2007 gün ve 2005/6465 Esas, 2007/1257 sayılı karar ile; Yönetmeliğin 5/a, 15/b-c, 20/b-e, 25/2, 26/b ve son paragraf, 32/2 ve geçici 4. maddenin iptaline karar verildiğinden yeniden karar verilmesine yer olmadığına, 22, 45, 46/1, 35/d, 41. maddelerinin ise iptaline karar verdiği,

Milli Eğitim Bakanlığının, Danıştay 8. Dairesinin 7.2.2006 tarihinde verdiği Yönetmeliğin dava konusu edilen maddelerinin yürürlüğünün durdurulması kararını etkisiz kılmak amacıyla 1.3.2006 tarihinde, Yönetmeliğin yayımlanmasından sonra açık öğretim liselerine kayıt yaptıranların kazanılmış haklarının korunacağını duyurduğu, Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı bu idari işlemin de hukuka aykırı bulunduğu gerekçesiyle yürütmesinin durdurulması ve iptali istemiyle açtığı davada Danıştay 8. Dairesi 7.6.2006 gün ve 2006/2349 Esas, 2006/1249 Karar sayılı hükümle ile 1.3.2006 tarihli işlemin de yürütmesinin de durdurulmasına karar verdiği,

Buna karşın, 24.6.2007 tarihinde Milli Eğitim Bakanlığı’nca (MEB) düzenlenen açıköğretim lisesi sınavlarına bazı öğrencilerin türbanla katıldıkları,

Alanya’daki Açık Lise sınavlarına türbanla girenleri rapor eden ve buna izin veren okul müdürleri hakkında suç duyurusunda bulunan 3 öğretmen hakkında Antalya Milli Eğitim Müdürlüğünce soruşturma açıldığı, konuyu araştıran Milli Eğitim Müdürlüğü Müfettişleri, şikayete konu olan müdürler için yapılacak herhangi bir işlem olmadığına karar verdikleri, Alanya Kaymakamlığının da müfettiş raporları doğrultusunda şikayetin işleme konulmaması yönünde karar aldığı, bunun üzerine Antalya Milli Eğitim Müdürlüğünün şikayetçi olan 3 öğretmen için ‘toplu dilekçe

verdikleri iddiasıyla' valilikten soruşturma izni aldığı, öğretmenler hakkında görevlendirilen müfettişlerce soruşturmaya başlandığı, **(Ek.158)**

**12)** Üniversitelerde türban yasağının kaldırılması ve diğer yandan serbestliğin tüm kamusal alana taşınması tartışmalarının yapıldığı 2008 yılı ocak ayı içinde yapılan açık öğretim lisesi sınavlarına başta Ankara olmak üzere, Erzurum, Edirne, Denizli, Konya ve İzmir' de çok sayıda öğrencinin sınavlara türbanla girmesinin sağlandığı, hatta bu öğrenciler arasında çarşafli kişilerin de sınava alındığı,

Denizli ve Ankara Cumhuriyet Lisesi'nde yapılan Açık İlköğretim Okulu sınavlarında salona başörtüleriyle alınan bazı öğrencilerin, sınavın başlamasına dakikalar kala görevlilerce dışarı çıkarıldıkları, ancak öğleden sonra yapılan sınavlara ise alındıkları,

Ankara Sincan İmam Hatip Lisesi'nde, 13 Ocak 2008 Pazar günü yapılan Milli Eğitim Bakanlığı Açık İlköğretim Okulu sınavına türbanlıların hatta "çarşafli" bir kişinin alındığı, bu hususta herhangi bir işlem yapılmadığı, okul ya da milli eğitim müdürlüğü yetkililerinin duruma herhangi bir müdahalesinin olmadığı, **(Ek.159)**

**13)** Türbanın yükseköğretim kurumlarında serbestçe takılmasına olanak sağlamak üzere Anayasanın 10 ncu ve 42 nci maddelerinde değişiklik yapılmasını içeren kanun teklifinin Adalet ve Kalkınma Partisi ile Milliyetçi Hareket Partili milletvekillerinin imzalarıyla, aynı amaca yönelik olarak 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun Ek 17 nci maddesinde değişiklik yapılmasına dair kanun teklifinin ise her iki partili yedi milletvekilinin imzalarıyla 29.01.2008 ve 30.01.2008 tarihlerinde TBMM'ne sunulduğu, 2547 sayılı Kanun'da değişiklik yapılmasına ilişkin kanun teklifinde Adalet ve Kalkınma Parti Milletvekilleri **Bekir Bozdağ, Sadullah Ergin, Nurettin Canikli, Mustafa Elitaş ve Nihat Ergün**'ün imzalarının bulunduğu, **(Ek.160)**

**14)** Prof. Dr. İrfan ERDOĞAN'ın Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı, Ali İlker GÜMÜŞELİ'nde başkan yardımcılığı görevinden Milli Eğitim Bakanı Hüseyin ÇELİK'le izlenen çizgide uyuşamadıklarından ayrıldıkları, müfredat konusunda işinin ehli olmasına değil, talimatla kitap onaylayıp onaylamayacağına bakılarak kurula üye atandığı, bunun da günün koşullarından, bilimsellikten, çağdaşlıktan ve Atatürkçülük'ten uzak öğelerle dolu kitapların çıkmasına yol açtığı, Talim Terbiye Kurulu'na danışılmaksızın tepeden inme bir yöntemle MEB Personel Genel Müdürü Remzi KAYA tarafından kurula üye görevlendirildiği, yine Talim Terbiye Kuruluna sorulmaksızın görevlendirilen 33 kişinin Cumhuriyet devrimlerine aykırı faaliyetleriyle bilinen Eğitim Bir-Sen'e üye olanlar arasından seçildiği, okutulan kitapların ve müfredat içeriğinin eksik ve yanlışlarla dolu olduğu, Türkçe kitapların da sihir, peri, büyü gibi soyut ve gerçekten uzak kavramlara yer verilirken devrim tarihi ve Atatürkçülük dersinin içeriğinin ise Osmanlı yanlısı bir tutumla verildiği, **(Ek.173)**

Belirlenmiştir.

### **3- İç Hukuk ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin Siyasi Parti Kapatma Davalarında Esas Aldığı Ölçütler de Nazara Alınarak Eylemlerin Değerlendirilmesi**

Laiklik gerek Anayasa Mahkemesi, gerekse İHAM'ne göre, Türkiye Cumhuriyeti Devletinin değişmez ve temel ilkelerinden birisi olup; hukuk ve insan haklarına verilen önem ile aynı karede yer almaktadır. Bu ilkeye saygı duymayan hiçbir hareket kabul edilemez ve koruma göremez(RP/Türkiye Daire Kararı, Kalaç/Türkiye kararı)

Batıda laisizm ruhban sınıfına karşı halkı korumak, ruhban sınıfının iktidarına son vermek için geliştirilmiş bir ilkedir. Yüzlerce yıl süren mücadeleler ve deneyimlerden sonra tartışma konusu olmaktan çıkarılıp genel bir kabul gördüğünden, bazı batı anayasalarında laikliğe ağırlıkla yer verilmesine gerek bile duyulmamıştır. Türkiye, nüfusunun çoğunluğu Müslüman olan milletler arasında laiklik ilkesini Anayasasına alan ilk Cumhuriyet olduğundan, laiklik Türkiye Cumhuriyetinin esasını oluşturmakla, diğer devrimler de bu ilkeler üzerine yapılandırılmış olup, ilk ve yeni olan bu ilkenin daha çok korunması gerekmele Türkiye'deki laisizm, batıdakinden farklı ve yaşamsal bir yapıya sahip bulunduğundan, toplumca içselleştirildiğinden Türkiye'nin bu tehdit ve tehlikeler karşısında gerekli koruma önlemlerini alma hakkı bulunmaktadır. Bu noktada davalı partinin dinsel simgelere getirilen yasağın sadece Türkiye ile sınırlı olduğuna ilişkin iddiası yanıltıcıdır. Batıda da her devlet kendi toplumunun kamu düzeninin gereklerine göre tedbirler almak ve uygulamak durumundadır. Nitekim Avrupa'da en fazla Müslüman nüfus barındıran devletlerden Fransa'da türbanı okullarda ve kamusal alanda yasaklamıştır. Almanya'da bazı eyaletlerde yasaklanmış, diğer bazı eyaletlerde de yasaklanması tartışılmaktadır. İsviçre ve Belçika'da da benzer yasaklar vardır ve en son İspanya ve Hollanda'da türbanın belli alanlarda yasaklanmasına karar verilmiştir.

Siyasal İslam, yalnızca kişi ile tanrı arasındaki alanla sınırlı kalmayıp, devlet ve toplum düzenini de kapsamına alma iddiasında olmakla, totaliterdir. Dolayısıyla Türkiye Cumhuriyetinde siyasi İslam'ı esas alan partilerin Avrupa'daki Hıristiyan demokrat partilerle benzerliği söz konusu değildir.

Türkiye'de siyasi İslamcı akımların ve aynı esasa dayalı politikalarıyla davalı siyasi partinin nihai amaçlarının hukuk devleti yerine, dini esaslara dayalı bir devlet sistemi kurmak (şeriat) olduğu görülmüştür. Bu amaca ulaşmaya kadar "takiyye" yöntemini kullanacakları kendi ifadeleriyle açıklanmaktadır. Tabanlarından gelen baskı karşısında sabır ve itidal tavsiyeleri bunun işaretidir. Oysa şeriat düzeni Anayasa, İHAS ve buna bağlı olarak Avrupa kamu düzeni ile hiçbir biçimde bağdaşmamaktadır.

Bu yolda siyasi İslam'ın ya da Türkiye'ye giydirilmek istenen "ılımlı İslam" modelinin bir şeriat devletine dönüşmesi ve gerekirse bu yolda İslami terörün de kullanılması uzak bir olasılık değildir. Nitekim yakın tarihte bölgemizde geçiş dönemi

örneği olarak, sıkça öne çıkarılan kimi devletlerin daha sonra kaçınılmaz biçimde radikal bir değişikliğe uğrayarak köktendinci bir rejime dönüştüğü görülmüştür.

Şeriat, Müslümanların kendi aralarındaki ve diğer dinlere mensup olanlarla arasındaki ilişkilere uygulanan bir hukuk sistemidir (RP/Türkiye Kararı). İslam'ın düzenleyici kuralları çok hukukluğu (ceza hukuku, devletler hukuku, aile hukuku, miras hukuku alanlarını) kapsadığı gibi; insanın sosyal yaşamının (kişinin giyinmesi, evlenmesi, boşanması, karşı cinsle her türlü beşeri ilişkisi) şeklini de belirler. Diğer bir anlatımla, dünyevi ilişkilerde de belirleyici olması şeriata göre bir zorunluluktur. Sonuçta statik kurallar bütününü şeriat total bir sistemdir. Özü itibarıyla da baskıcıdır ve demokrasi, insan hakları düşüncesiyle bağdaşmaz.

Anayasamız ile partiler siyasal yaşamın vazgeçilmez bir unsuru olarak kabul edilmiş ise de, siyasi partiler için Anayasa'ya sadakat yükümlülüğü de öngörülmüştür. Bu bağlamda Anayasa'daki özgürlükçü demokratik düzenin temeli olan laiklik ilkesine bağlı olmayan diğer bir anlatımla anti-laik partiler yasaklanmış ve bu konuda kapatma yaptırımını benimsenmiştir. Bu yasaklama ve yaptırım, laik rejim için olası tehlikeler gözetildiğinde Almanya ve Avusturya'da Nazi Partisinin, İtalya'da Faşist Partinin yasaklanması kadar yasal ve hukuka uygundur.

Cumhuriyet öncesi dönemde İslami teokratik rejim tarafından diğer inanç topluluklarının toplumsal yaşamlarını düzenlemek için, şeriat hukuku çerçevesinde çok hukuklu bir sistem uygulanmıştır (RP/Türkiye Kararı). Davalı parti ileri gelenlerinin gerek siyasal alandaki söylemlerinde, gerekse eğitim ve öğretim programlarındaki uygulamalarında, Cumhuriyet öncesi döneme sıklıkla vurgu yapmaları; o döneme ait uygulamaların ve şeriata özgü çok hukukluluğun üstü kapalı olarak canlı tutulması ve yerleştirilmeye çalışılmasıdır.

Çok hukukluluğu ve İslami yönden sınırsız özgürlüğü savunmak, İslam'a yönelik pozitif ayrımcılıktır. Bu suretle devlet ve laik hukuk dışlanmaktadır. Sonuçta bu doğrultuda atılan adımlar yoğunlaştıkça İslami düzen ortaya çıkmakta ve laiklik de ortadan kaldırılmaya çalışılmaktadır.

Bu bağlamda dinsel bir simge olan türbanın yükseköğretimde ve giderek tüm alanlarda serbestçe takılmasına yönelik politikalar, imam hatip okullarının sayısının artırılması ve katsayı sisteminin kaldırılması gibi uygulamalar genel nüfusun ağırlıklı inanç yapısı gözetildiğinde İslam için bir pozitif ayrımcılıktır.

Laik devlet, yapısı ve değerleriyle dini hüküm ve kurallara bağımlı olmayan, bilimin esaslarına uygun ve din kurallarından bağımsız olarak her türlü düzenlemeyi yapabilen, din kurallarının yasa koyucuyu sınırlayamadığı devlettir. Bireyler de laik devletin koyduğu kuralların din kurallarına aykırı olduğunu ileri sürerek bu kurallar nedeniyle eğitim ve öğrenim haklarının engellendiğini ileri süremezler. Çünkü laik devlet fertlerin toplumsal yaşamdaki işlerini ilgilendiren konularda din kurallarıyla

bağlı olmaksızın kamu düzeni ve yararını gözeterek serbestçe düzenleme yapabilir. Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının başlangıç dâhil birçok maddesinde yer alan laikliği başka bir biçimde anlama ve yorumlamanın imkanı yoktur. Oysa başta davalı partinin genel başkanı ve bir dönem TBMM Başkanlığı da yapmış olan Bülent Arınç ve diğer parti ileri gelenlerinin *“anayasada laikliğin bir tanımının bulunmadığını,(...) Türkiye’deki laiklik uygulamasının Fransız laiklik anlayışına yakın olduğunu, oysa anglo sakson bir laiklik anlayışının Türkiye’nin laiklikle ilgili sorunlarını çözeceğini,(...) insanların laik olamayacağını, ancak devletin laik olabileceğini, kendilerinin dini inançları nedeniyle laik olmadıklarını”*, sıklıkla tekrarlamaktadırlar.(Ek.14) Burada dini inancı olanların laik olamayacaklarını vurgulamaktaki asıl amaç, laiklik ilkesini hukuksal yerinden uzaklaştırarak, inançsızlık- inanca dayalı bir ayrımcılık oluşturmaktır.

Ayrıca lâikliğin yanlış tanımlandığı iddiası, resmî daire ve üniversitelerde uygulanan türban ve başörtüsü yasağını hak ve özgürlüklerin kullanılmasını engelleyen, zulüm ve zorbalık olarak gösterilmesi, kamu düzenini bozacak nitelikte görülmüştür. Başbakanın ve davalı Partinin diğer üyelerinin bu ve benzeri söylemlerle dinsel konularda kişiler için sınırsız bir alan yaratmak ve bu ayrımcı yaklaşımla dinlere (sayısal çoğunluk gözetildiğinde İslam’a) serbest bir ortam sağlamak amacını taşımaktadır. Kişilerin dinsel konularda (ki İslam’ın dünyevi ve uhrevi tüm alanları kapsadığı gözetildiğinde) tam bir serbesti içinde olmaları demek, kişilere uygulanacak kuralların, benimsedikleri din ekseninde belirlenmesi anlamındadır. Bu ise kişiler yönünden laik devletin kurallarını dışlayıcıdır ve dini (İslam’ı), tartışmasız olarak kişilerin uhrevi değil tüm dünyevi ilişkilerinde de tek belirleyici unsur olarak kabul etmek anlamındadır.

Nitekim bir Yargıtay Başkanı, ülkede yaşanan gelişmeleri ve gidişatı da gözeterek yaptığı 2003 Yılı Adli Yıl açılış konuşmasında, *“...Sınırsız din ve vicdan özgürlüğü isteyenlerle İslami devlet kurmak isteyenlerin amaçları aynı...”* (Ek.2) şeklinde tespit yaparak sınırsız din ve vicdan özgürlüğü isteyenlerin gerçek siyasi amaçlarını ortaya koymuş, Başbakan Erdoğan, *“...Bu bir defa çirkin ve olumsuz bir yaklaşım, Bir defa özgürlükler farklı bir noktada olan kişinin özgürlük alanına, kadar o alana giremezsiniz. Siz bir dinin mensubuysanız, farklı bir dinin mensubunun olduğu alana giremezsiniz. İnancınızın gereği neyse, bu inanca saygı duymak yönetimlerin görevidir.(...) Kaldı ki, şu anda yaşanan süreçte gerek Türkiye’de, gerek Batı’da, gerek Dünya’da tamamıyla dinlere saygılı olan bir anlayışın egemen kılınması, aynı şekilde düşünceye ve örgütlenmeye saygılı yapıların, özgürlüklerin oluşmasına fırsat verilmesini devamlı olarak imkânını hazırlıyor. Biz de böyle bir gayretin içindeyiz ...”* (Ek.2) şeklinde yanıt vererek, aslında din ve vicdan özgürlüğü konusundaki düşüncelerinin siyasal İslam’a sınırsız bir özgürlük alanı yaratmak olduğunu bir kere daha açıklıkla ifade etmiştir. Bu bakış açısı Başbakan Recep Tayyip Erdoğan ve tüm parti ileri gelenlerinin söylem ve eylemlerine yansımış, devlet adeta bir inancın hüküm ve kuralları çerçevesinde yeniden biçimlendirilmeye, dönüştürülmeye çalışılmıştır. Nitekim türbanın Yükseköğretim kurumlarına girmesine olanak sağlayacak Anayasa



değişikliğin yapıldığı 9 Şubat 2008 günü Almanya'daki resmi seyahati sırasında gazetecilerin "İslamiyet ile AB sürecini nasıl bağdaştırdığını" sormaları üzerine; "...Farklı dinlerin mensuplarına bizler nasıl 'siz niçin dininizi bu kadar iyi yaşıyorsunuz ya da bu kadar hassasiyetle yaşıyorsunuz' deme hakkına sahip değilsek, bir Müslüman'ın da dinini yaşamasına kimse kalkıp 'sen niçin dinini bu kadar iyi yaşıyorsun, başarılı yaşıyorsun' deme hakkına sahip değildir. Bir taraftan din ve vicdan özgürlüğü diyeceksiniz, öbür taraftan kalkıp Müslüman için böyle bir defans uygulayacaksın. Bu defansı uygulamaya bir defa kimsenin hakkı yok" (Ek.50.) demiş, 7 Mart 2008 tarihinde partisinin Uşak ilinde düzenlediği bir toplantıda kendisine "Af yok mu?" diye seslenen bir vatandaşa, "..Af yok, suç işleyen cezasını çeker, Devlet katili affetme yetkisine sahip değildir. **Katili affetme yetkisi aslında maktulün varislerine aittir. Öyle olması lazım...**" demiştir. (Ek.165) Başbakan ilk söylemiyle, bir Müslüman'ın dininin emrettiği her şeyi serbestçe yapabileceğini, dini özgürlüklerin sınırsız olduğunu, ikinci söylemiyle de laik hukuk sistemini yok sayarak, adam öldürme suçuna şeriat hukukundaki 'kisas' uygulamasını ifade etmekte, "öyle olması gerekir" cümlesiyle de, sistemin şeriat hukukuna dönüşmesine olan özlem ve niyetini açığa vurmaktadır. Başbakanın bu yaklaşımlarına göre dini inancın bütün vecibeleri din ve vicdan özgürlüğü kapsamındadır ve kısıtlanamaz. Bu yoruma göre, özel ve kamusal yaşamın tümünü kapsama iddiasındaki İslam şeriatı için hiçbir kısıtlama öngörülemez, ceza hukuku uygulamalarında da şeriat hukukunun kapıları açılacaktır. Bu bakış açısıyla türban bir dini vecibedir ve dini vecibelere kısıtlama getirilemez. Yine din kurallarının uygulanması dini vecibe (dini ödev) kabul edildiğinde, bu kuralların tüm özel ve kamusal alanlarında da (aile, miras, ceza, ticaret hukuku vb.) yaşanması talebi kendiliğinden ortaya çıkacak, aksini savunanlar yine İslam şeriatının yaptırımlarına maruz kalabilecektir.

Gösterilen deliller, Anayasanın 10. ve 42 nci maddelerinin laiklik ilkesinin özüne dokunmak amacıyla değiştirildiğini kanıtlamaktadır. Çünkü artık köktendinciler isteklerini türbanın kamusal alanda da serbest kalmasının ötesine taşımışlar, televizyonlardaki açık oturumlarda 'türbanın yasaklanmasını savunanların Mussolini gibi yargılanacaklarını ve cezalandırılacaklarını' çekinmeden söylemeye başlamışlardır. Sadece bu durum bile laik devlet ilkesini ve Türkiye'de laikliği savunanları nasıl bir tehlikenin beklediğini göstermeye yeterli olup, şeriatın içerdiği şiddet unsurunu da sergilemektedir.

Davalı parti, başta laiklik olmak üzere Cumhuriyetin bütün kazanımlarına karşı mücadeleyi esas alan, Milli Nizam Partisi, Milli Selamet Partisi, Refah Partisi ve Fazilet Partisi çizgisinin devamı niteliğinde siyasi bir oluşumdur. Ancak bu partilerin geçmişte kullandıkları radikal, anti-laik eylem ve söylemleri nedeniyle hukuki koruma görmemeleri ve bazılarının kapatılmaları gözetilerek, tarihi deneyimden ders alan bir grup tarafından kurulmuştur. Şeriat hedefine ulaşmada, demokrasiyi bir araç gören bu zihniyet, "gerçek amacını doksanlı yıllardan sonra dünyada küreselleşmenin merkez güçlerinin ülkemiz ve bölge ülkeleri için ürettiği 'ılımlı İslam' ideolojisi ve onun siyasi hedefi 'Büyük Ortadoğu Projesi'nin (BOP) eşbaşkanları sıfatıyla söylemlerini

insan hakları, demokrasi, din ve vicdan özgürlüğü, öğrenim hakkı gibi asıl referansları olan şeriatla hiç bağdaşmayan kavramların arkasına gizlenerek” göstermişlerdir. Başta Genel Başkan Recep Tayyip Erdoğan ve diğer partililer, 2001 yılından önce mensubu buldukları partilerde Cumhuriyeti ve onun devrimlerini doğrudan hedef alarak eleştirmişler, söylemlerinde; “...hakimiyet Ulusa değil Allah’a aittir,(...)Millet isterse laiklik elbette elden gidecektir. (...)laiklik dinsizliktir..” (Ek.12) diyenler, her türlü din istismarını yapanlar, bu söylemlerini değiştirerek takiyye yapmaya başlamışlar, partinin önemli isimlerinden Bülent Arınç, Türkiye Demokrasi Vakfı’nca düzenlenen bir toplantıda, TBMM Başkanı iken yaptığı bir konuşmada; “...Siz ifade özgürlüğüne tam sahip değilseniz, kapatılmamak için, önünüze engeller çıkarmaması, **iktidara giderken bir takoza ayağınız takılıp da düşmemek için yalan söylemeye, samimiysiz davranmaya, takiyye yapmaya mecbursunuz...**” (Ek.67) diyerek, takiyyenin yeni dönemdeki siyasal yöntemleri olacağına işaretini vermiş, buna rağmen davalı parti gerçek siyasi hedefini gizleyememiş, laiklik ilkesine ilişkin Anayasa ve yasa hükümlerine, Anayasa Mahkemesinin Refah Partisi ve Fazilet Partisinin kapatılmasına, resmi daire ve üniversitelerde türban-başörtüsü kullanmayı teşvik eden konuşmaların laik düzen karşıtları için bir mesaj oluşturduğuna ilişkin kararlarına karşın, türban konusunu belirledikleri politikalara temel almakta bir sakınca görmemiştir.

Davalı parti özellikle 22 Temmuz 2008 seçimlerinden sonra, alınan oy oranının etkisi ve cüretiyle toplumu İslam devletine dönüştürecek projelerini önce yeni bir Anayasa taslağı hazırlamak sonra da türbanı gündeme getirmek suretiyle laiklik ilkesini hedef alarak adım adım gerçekleştirmeye başlamıştır.

Davalı parti iktidarda olduğu süreçte, insanlığın dinsel dogma ve hurafelere karşı verdiği mücadele sonrasındaki ortak kazanımları olan din ve vicdan özgürlüğü, öğrenim özgürlüğü, örgütlenme özgürlüğü, laiklik ilkesi gibi birçok kavram tersyüz edilmiş, “**laikliğin yeniden tanımlanması**” gibi suni sorunlar yaratılarak Cumhuriyetin değerleri tartışılır hale getirilmiştir. Dinsel taassubun göstergesi olan türban, inanç özgürlüğünün zorunlu bir parçası olarak gösterilmiş ve türban takmanın bir hak olduğu inancı topluma benimsetilmeye çalışılmıştır. Oysa daha yakın tarihte yapılan bir araştırmanın<sup>22</sup> sonuçları çok açık göstermiştir ki, liseden sonra üniversiteye gidemeyen kadınların yüzde 30’u sınavı kazanamadığından, yüzde 15’i sınavı kazanmasına rağmen evlenip okulu bıraktığından, yüzde 15’i daha fazla okumasına ailesi izin vermediğinden, yalnızca yüzde 1’i türban nedeniyle yüksek öğrenim görememiştir. Bu araştırma sonuçları da çok açık bir biçimde ortaya koymuştur ki, davalı partinin asıl amacı, iddia edildiği gibi öğrenim özgürlüğünün önündeki engelleri kaldırmak değil, türban sayesinde eğitim ve öğretim alanından başlamak üzere, tüm kamusal alanı ve toplumsal yaşamı dinselileştirmek ve giderek laik devleti ortadan kaldırmaktır.

---

<sup>22</sup> 08.02.2008 tarihli Radikal Gazetesinde yayınlanan “İş Yaşamı, Üst Yönetim ve Siyasette Kadın” başlıklı araştırma.

Türban, davalı partinin Cumhuriyet devrimlerine ve özellikle laiklik ilkesine yönelik kararlılıkla yürüttüğü mücadelesinde eğitim, kültür, ekonomik ve sosyal yaşam alanlarında toplumu dönüştürecek karşı devrimin adımlarını atarken kullandığı özgürlükçü söylemli bir dini ve siyasi simgedir.

Yargı kararlarında, doktrinde, çağdaş düşünsel ve felsefi düzlemde; din ve vicdan özgürlüğünün yükseköğretim kurumlarında türbanı da kapsayacak şekilde salt olmadığı, bu özgürlüğe laiklik ilkesi gereğince sınırlama getirilebileceği tartışmasızdır.

Gerek iç hukuk gerekse, uluslar arası hukuk boyutuyla incelenip, irdelendiğinde; yargısal içtihatlarla türbanın temel bir insan hakkı olmadığına din ve inanç özgürlüğü kapsamında kalmadığının açık ve tartışmasız olarak vurgulandığı görülmüştür. Şöyle ki;

- Danıştay 8. Dairesi'nin 23.02.1984 gün ve 207/330 sayılı; 16.11.1987 gün ve 128/486 sayılı ; 27.6.1988 gün ve 178/512 sayılı,

- Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kurulu'nun 16.6.1994 gün ve 61/327 sayılı,

- Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun 15.3.2005 gün ve 201/30 sayılı,

- Anayasa Mahkemesi'nin 07.3.1989 gün ve 1/12 sayılı, 9.4.1991 gün ve 36/8 sayılı, 16.01.1998 gün ve 1/1 sayılı; 22.6.2001 gün ve 2/1 sayılı kararları ile daha bir çok kararlarda; başörtüsünün laiklikle bağdaşmadığı, temel bir insan hakkı olarak korunmadığı ve özgürlük alanının dışında kaldığı ve bu yolla "dine dayalı bir devlet modeli" adımlarının atıldığı belirtilmiştir.

Türbana ilişkin olarak verilen Danıştay ve Anayasa Mahkemesi kararlarında; *".. Türban takanların sırf laik cumhuriyet ilkelerine karşı çıkararak dine dayalı bir devlet düzenini benimsediklerini belirtmek amacıyla başlarını örttükleri,(...)laik devlet ilkelerine karşı bir tutum içinde bulunmaları nedeniyle okula alınmamalarında yasalara aykırılık olmadığı,(...)Hiçbir görüş ve düşüncenin Atatürk milliyetçiliği, medeniyetçiliği, ilke ve devrimleri karşısında korunma göremeyeceği,(...) Dinsel inanç nedeniyle başörtüsüne olanak tanımının hukuk kurallarını dinsel esaslara dayandırmak anlamına geldiğinden laiklik ilkesine aykırılık oluşturacağı,(...) Din kurallarına göre yapılan düzenlemelerin hukuksal nitelik taşımadıkları, hukukun kaynağının hukuku yaratan istenç olarak kendi ulusunun istenci olduğu ve yasalar ilkelerini dinden değil, yaşamdan ve hukuktan almak zorunda oldukları için, türbanın Yükseköğretimde serbestçe takılmasına ilişkin bir düzenlemenin hukuk devleti ilkesine de aykırılık oluşturacağı,(...) İslami bir örtünme biçimi ve dini bir zorunluluk olduğu ileri sürülen başörtüsüne ayrıcalık tanımının biçimsel yönden eşitlik ilkesine de ters düşeceği,(...) Lâik eğitimde dinsel inançlara göre hiçbir ayırım gözetilemeyeceği,(... ) (Belli biçimde giyinmek özgürlüğü dinsel inancı aynı, ayrı olanlar ve olmayanlar*

*arasında farklılık yaratacağı, vicdan özgürlüğünün istediğine inanmak hakkı olduğu, laiklikle vicdan özgürlüğü karıştırılarak dinsel giyinme özgürlüğünün savunulamayacağı,(...) kamu alanında giyinmeyi düzenleyen kuralların dinsel inanca dayalı olarak değil ancak hukukun gereklerine göre düzenleneceği,(...) laikliği ortadan kaldıran ya da zedeleyen bir özgürlük ya da özerkliğin geçerlilik kazanamayacağı, (... ) “dinsel inanç gereği” sözcükleri kullanılmasa da Cumhuriyetin niteliklerine yönelik, bu amaç ve anlamdaki dinsel kaynaklı düzenlemeleri içeren girişimlerin Anayasa karşısında geçerli olamayacağı, özgürlüklerin Anayasa ile sınırlı olduğu, Anayasa’daki lâiklik ilkesine ve lâik eğitim kuralına karşı eylemlerin demokratik bir hak olduğunun savunulamayacağı, (...) vurgulanarak türbanın bir özgürlük konusu olmadığı son derece bilimsel ve yetkin gerekçelerle açıklanmıştır.*

Türban sorununa Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi çerçevesinde bakıldığında; bu konu ile ilgili aşağıda belirtilen kararlardan özellikle 3 tanesi AIHM’nin üniversitelerdeki türban sorununa bakış açısını açıkça ortaya koymaktadır. Bu kararlar :

### **Karaduman /Türkiye**

Eczacılık Fakültesi’nden mezun olmaya hak kazanan Şenay Karaduman isimli öğrenci, çıkış belgesine türbanlı fotoğrafının yapıştırılması talebinin idarece reddedilmesi üzerine AIHS’nin 9. maddesinin ihlal edildiği gerekçesiyle Komisyona başvurmuştur.

Komisyon öncelikle üniversitelerdeki günlük yaşamı düzenleyen disiplin kurallarıyla doğrudan ilgili olmayan, diplomalara yapıştırılacak fotoğraflara ilişkin kuralların “üniversitelerin laik ve cumhuriyetçi niteliğini koruma amacını güden üniversite kurallarının bir parçası” olduğunu tespit etmiştir.

Somut uyuşmazlıkta, kılık-kıyafete ilişkin üniversite yönetmeliğinin, öğrencilere türban takmama zorunluluğu getirdiğine işaret ederek, yüksek öğrenimini laik bir üniversitede yapmayı seçen bir öğrencinin, bu üniversitenin düzenlemelerini kabul etmiş sayılacağı görüşünü ifade etmiştir. Ayrıca Komisyon’a göre laik bir üniversitede öğrencilik statüsü, doğası gereği, başkalarının hak ve özgürlüklerini saygı gösterilmesini sağlamaya yönelik bazı davranış kurallarıyla bağlılığı da içermektedir.

Mahkeme burada “laik üniversiteler”de öğrenim görmeyi tercih eden başvuruçuların, bu üniversitelerin koyduğu kurallara uymak zorunda olduklarını vurgulamaktadır.

Komisyon özellikle, nüfusun büyük çoğunluğunun belirli bir dine mensup olduğu ülkelerde, bu dinin tören ve simgelerinin herhangi bir yer ve biçim sınırlaması olmaksızın sergilenmesinin, sözü geçen dini uygulamayan veya başka bir dine mensup olan öğrenciler üzerinde bir baskı oluşturabileceği görüşündedir. Bu nedenle farklı inanışlardaki öğrencilerin birlikteliğini sağlamak amacıyla yönelik olarak öğrencilerin

dinsel inançlarını açığa vurma özgürlükleri yer ve biçim bakımından sınırlanabilmektedir.

Komisyon'a göre, "laik bir üniversitenin yönetmeliği, öğrencilere verilecek olan diplomaların, bir dinden esinlenen ve öğrencilerin de dahil olabileceği (köktendinci) hareketleri hiçbir şekilde yansıtmamasını düzenleyebilir."

Bunun yerine doğrudan "laik üniversite düzeninin gerekleri dikkate alındığında, öğrencilerin kılık-kıyafetlerinin düzenlenmesinin ve bu düzenlemeye uyulmadıkça, kendilerine diploma verilmesi gibi bazı idari hizmetlerden yararlandırılmamalarının, din ve vicdan özgürlüğüne bir müdahale oluşturmadığı düşüncesini" ifade etmiştir.

Sonuç olarak Komisyon başvurucunun, çıkış belgesine türbanlı fotoğraf yapıştırma talebinin idarece reddedilmesinin Sözleşmenin 9. maddesiyle korunan din özgürlüğüne bir müdahale oluşturmadığı gerekçesiyle, başvuruyu kabul edilemez bulmuştur.

### **Bulut/Türkiye**

Eğitim Fakültesi'nden aldığı çıkış belgesinin türbanlı fotoğrafının bulunduğu bir diploma ile değiştirilmesi talebinin idarece reddedilmesi üzerine Lamiye Bulut, Avrupa İnsan Hakları Komisyonu'na başvurmuştur..

Komisyon, "başvurucunun kendisine bir diplomanın sağlayacağı bütün avantajları temin eden bir çıkış belgesine zaten sahip olduğuna" dikkat çekerek, başvuruyu kabul edilemez bulmuştur.

Kararın kalan kısmı Karaduman/Türkiye kararıyla aynı ifadelerle kaleme alınmıştır.

### **Dahlab/İsviçre Kararı**

Katolik iken sonra İslam Dinini seçen ve türban takmaya karar veren İsviçre vatandaşı ve anaokulu öğretmeni olan Lucia Dahlab, beş yıl süresince velilerden herhangi bir itiraz gelmeden türbanlı olarak görevine devam ettikten sonra, İlköğretim Genel Müdürlüğü tarafından, türbanın "özellikle kamusal ve seküler bir eğitim sisteminde bir öğretmenin öğrencilerine empoze ettiği açık bir kimlik aracı" olduğu gerekçesiyle görevinden alınması üzerine, laiklik ilkesinin öğretmenlerin dinsel inanca sahip olmalarına ve inançları gereği sembol taşımalarına engel oluşturmadığı ve öğrencilerinin farklı etnik ve dinsel kökenlerden geldiği için çeşitliliğe alışkın oldukları, dolayısıyla türbanlı oluşunun okuldaki dinsel uyumu bozmadığı gerekçelerine dayanarak türbanlı olduğu için görevden alınmasının AİHS'nin 9 ve 14. maddelerini ihlal ettiği gerekçesiyle AİHM'ne başvurmuştur.

Sonuç olarak AİHM, öğrencilerin başvurucudan kolaylıkla etkilenebilecek kadar küçük yaşta olmalarının ve başvuru sahibinin dinsel açıdan tarafsız davranmak

zorunluluğunun altına çizerek, yasaklayıcı işlemin, başkalarının hak ve özgürlüklerini, kamu güvenliğini ve kamu düzenini koruma şeklindeki meşru amaçları güttüğüne karar vermiş ve başvurucunun ders sırasında türban taktığı için görevine son verilmesini, din özgürlüğüne bir müdahale saymış, ancak bu müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli olduğu gerekçesiyle başvuruyu kabul edilemez bulmuştur.

### **Leyla Şahin/Türkiye Kararı**

Leyla Şahin Cerrahpaşa Tıp Fakültesi'nde okurken, İstanbul Üniversitesi'nin 23.02.1998 tarihinde yayınladığı sakallı ve türbanlı öğrencilerin derslere ve pratik çalışmalara alınmamasını öngören genelgesi gereği derslere alınmamış ve bazı bölümlere kayıt yaptıramamıştır. Genelgenin iptali istemiyle açılan davalar ise idari yargı organlarınca reddedilmiştir. Daha sonra türban taktığı gerekçesi ile yazılı sınavlardan birine alınmayan başvurucunun kayıt talebi de aynı gerekçe ile reddedilmiştir.

Başvurucu kılık kıyafet kurallarına uymadığı için önce kınama cezası, daha sonra türban yasağını protesto gösterisine katıldığı için bir dönem okuldan uzaklaştırma cezası almıştır. Başvurucunun disiplin cezaları ile ilgili açtığı dava İstanbul İdare Mahkemesi tarafından reddedilmiştir. Yüksek öğretim kurumlarında türban takma yasağının Sözleşmenin 8, 9, 10 ve 14.maddeleri ile 1.Protokolün 2. maddesindeki haklarını ihlal ettiği gerekçesi ile AİHK'na başvurmuş, dava 11 No'lu Protokolün 5/2 maddesi gereğince 1.11.1998'de AİHM'ne devredilmiştir

Mahkeme'nin üniversitede İslami türban takılmasını yasaklayan ve bu yasağa aykırı davranmayı disiplin yaptırımına bağlayan düzenlemelerin, din ve vicdan özgürlüğüne hakkına müdahale olduğunu varsayımsal olarak kabul etmiş ancak üniversitelerde türbana izin vermenin Anayasa'ya aykırı olduğunun Anayasa Mahkemesi'nce açıkça belirtildiğini ve ayrıca İslami türban takılmasına ilişkin düzenlemelerin, başvurucunun Üniversiteye kayıt yaptırmasının öncesinden itibaren mevcut olduğunu vurgulayarak, davada "kanunen öngörülme" kriterinin gerçekleştiğine, "davanın şartlarını ve milli mahkemelerin kararlarındaki tabirleri dikkate alarak, ... söz konusu tedbirin öncelikle başkalarının haklarının ve özgürlüklerinin korunmasına ve kamu düzeninin korunmasına ilişkin meşru amaçları güttüğünü ve "takdir yetkisinin alanını göz önüne alarak, İstanbul Üniversitesinin İslami türban takılmasına sınırlamalar getiren düzenlemelerinin ve bunları uygulamaya yönelik tedbirlerin, güdülen amaçlarla orantılı ve haklı olduğuna ve demokratik bir toplumda gerekli olarak kabul edilmesi gerektiğine karar vermiştir."

AHİM'nin 29.06.2004 tarihli bu kararına müteakip başvurucunun davanın Büyük Daire'ye iletilmesini istemesi üzerine **Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Büyük Dairesi 10 Kasım 2005 tarihli kararında:**

...Bu bağlamda, yükseköğrenim kurumları, bir dinin sembol ve törenlerinin tezahürünü değişik dinden öğrenciler arasında huzurlu ortak yaşamı sağlamak ve böylece kamu düzenini ve diğerlerinin haklarını korumak amacıyla böyle bir tezahürün yeri ve şekline sınırlamalar getirerek düzenleyebilirler. Küçük çocukların sınıfında

görevli bir öğretmenle ilgili olan, Dahlab davasında, Mahkeme, diğer konuların yanı sıra öğretmenin başörtüsü takmasının temsil ettiği “güçlü dış sembol” üzerinde durmuş ve cinsiyet eşitliği ilkesiyle bağdaştırılması zor olan dini davranış kuralları kadınlara başörtüsü takma zorunluluğu getirmiş olduğuna göre, bunun bir tür başkalarını dini inancından vazgeçirme etkisi oluşturup oluşturmayacağını sorgulamıştır. Ayrıca, İslami başörtüsü takmanın, demokratik bir toplumda bütün öğretmenlerin öğrencilerine aktarması gereken hoşgörü, başkalarına saygı ve hepsinin ötesinde eşitlik ve fark gözetmeme mesajı ile kolaylıkla bağdaştırılmayacağını kaydetmiştir...Laiklik kavramı Mahkeme’ye göre Sözleşme’nin temelini oluşturan değerlerle uyumludur. (...) Bu ilkeye saygı göstermeyen bir davranış, kişinin dinini ifşa etmesi özgürlüğü kapsamında kabul edilmeyecek ve Sözleşme’nin 9. maddesinin korumasından yararlanmayacaktır...Mahkeme, Türkiye’de kendi dini sembollerini ve dini dogmalar üzerine kurulmuş bir toplum kavramını toplumunun tümüne empoze etmeye çalışan aşırı siyasi hareketlerin olduğunu gözden kaçırmamıştır. (...)

...Sonuç olarak, söz konusu kısıtlama, başvuranın eğitim hakkına zarar vermemektedir. (...)

Görüşlerine yer vermiştir.

Türbanın dinsel ve siyasal bir simge olduğunun ulusal ve uluslararası yargı kararlarıyla kesinleşmesine karşılık davalı parti, kuruluşlarının hemen ertesinde başlattıkları karşı propagandalarla toplumdaki geleneksel bir örtünme olgusunun varlığından yola çıkarak türbanı bu kalıplar içinde halka benimsetmeye çalışmıştır.

Kadın özgürlüğü ve Cumhuriyetin temel ilkelerine karşı çıkmanın siyasal bir simgesine dönüştürülen ve temel bir hak algısıyla topluma sunulan türbanın toplumu topyekûn teokratik bir düzene dönüştürecek karşı devrimin en önemli anahtarı olduğu, giderek tüm alanlara yayılacağı, ertesinde başka bazı anti laik talepleri de bir hak algısıyla ve yeni “mutabakat süreçleriyle” toplumun gündemine taşınacağı, davalı parti yetkililerince de şüphesiz bilinmektedir! Üniversitelerde türbana sağlanan serbestinin büyük bir geriye dönüşün miladı olduğu Başbakan’ın 14 Ocak 2008 tarihinde yaptığı İspanya konuşmasının hemen ardından ortaya çıkmış, aynı ay içinde yapılan Açık Öğretim Lisesi sınavlarında öğrencilerin sınavlara türbanla ve hatta çarşafyla girmelerine müsamaha gösterilmiş, partililerin sürekli olarak türban yasağının bir insan hakkı ihlali olduğu yönündeki ısrarlı demeçleriyle teşvik edilmiştir. Aynı günlerde Adalet ve Kalkınma Partisi çizgisindeki bazı sivil toplum örgütleri türban yasağının kaldırılmasının sadece Yükseköğretim kurumlarıyla sınırlı kalmamasını isteyen gösteriler yapmışlardır.

İzleyen günlerde davalı partili milletvekilleri **Hüsnü Tuna**, **Fatma Şahin**, MKYK üyesi **Ayşe Böhürler**, Isparta Belediye Başkanı **Hasan Balaman** gibi partililer türbanın üniversitelerde serbest bırakılmasının varılmak istenen amacın ilk aşaması olduğunu, adım adım tüm kamusal alanda serbestçe takılmasının bundan sonraki hedefleri olduğunu açıkça ifade etmişlerdir.(Ek.129) Davalı Partinin İstanbul Milletvekili **Egemen Bağış**, Merve Kavakçı isimli Fazilet Partili milletvekilinin türbanıyla TBMM genel kurula girmesinin bu partinin kapatılma nedenlerinden biri

olduğu gerçeğini unutmuş gözükerek, milletvekillerinin türbanla genel kurul çalışmalarına katılabileceklerini ima eden sözler sarfetmiştir.(Ek.129)

İktidarın türban konusunu tırmandırmasından cesaret alan başta sağlık kurumlarında çalışan doktor ve hemşireler, eğitim kurumlarında öğretmen ve öğrenciler olmak üzere birçok kurumda kamu personelinin göreve türbanla geldikleri 2008 Yılı Ocak ve Şubat aylarında yayınlanan gazete ve televizyon haberleri arasında sıkça yer almıştır.(Ek.159)

Örnekleri daha önce de yaşanan benzer olaylar karşısında siyasi iktidarın bu kurumların başına atadığı kendi dünya görüşlerine yakın baştabip, okul müdürü vb. idareciler soruşturmaları göstermelik, sudan gerekçelerle savsaklamışlar, adeta kamu kurumlarında türbanlı görevlilerin çalışmasını teşvik etmiş, cesaretlendirmişlerdir.

Örneğin;YÖK Başkanı Yusuf Ziya ÖZCAN, henüz yasal değişiklik yapılmadan 24.02.2008 gün ve 225 sayı ile üniversite rektörlerine gönderdiği yazıda; üniversitelerde türban serbestisini getirmeyi amaçlayan Anayasanın 10. ve 42. maddelerine göre uygulama yapılabilmesi için ayrıca kanuni düzenlemeye ihtiyaç olmadığını bildirmiş, bir örneği İçişleri Bakanlığı ve valiliklere de gönderilen yazı içeriğinde Anayasa değişikliği yapan kanun teklifindeki genel gerekçede belirtilen “Yükseköğretim kurumlarında kılık kıyafetlerinden dolayı bazı öğrencilerin eğitim ve öğretim hakkının engellenmesi kronik bir sorun haline gelmiştir.” ifadesi kullanılmıştır. (Ek.174)

Çoğu Üniversite rektörleri bu kanunsuz emre uymayacaklarını belirtip YÖK Başkanı hakkında görevi kötüye kullanmak ve benzeri suçlardan suç duyurularında bulunmuşlar, ancak konu resmi olarak kendisine intikal etmeden bir açıklama yapan Milli Eğitim Bakanı **Hüseyin ÇELİK**, “Soruşturma açmaya yetkim var. Ama ben YÖK Başkanı’nın söylediklerinin suç teşkil ettiğini düşünmüyorum. Soruşturmaya izin vermeyeceğim.” diyerek hiçbir araştırmaya gerek duymadan YÖK Başkanının bu kanun dışı eylemini onaylamıştır. (Ek.174)

Üniversitelerde başlı başına türban serbestisi getirmeyen Anayasa değişikliği henüz yürürlüğe girmeden ve Yüksek Öğretim Yasasının ek 17’nci maddesi değiştirilmeden birçok üniversitede türban ile derslere girme uygulaması başlatılmış, başta Başbakan Recep Tayyip Erdoğan olmak üzere birçok davalı parti yetkilisi eylem ve demeçleriyle söz konusu yasadışı uygulamayı cesaretlendiren ve üniversitelerde bir kaos ortamının yayılmasına sebebiyet veren bir tavır sergilemişlerdir.

Başbakan Erdoğan, Vakıf Üniversitelerinin rektörleri ile yaptığı bir görüşmede, Yüksek Öğretim Yasasının Ek 17. maddesinde değişiklik yapılmadan Üniversitelerde türbanın serbestçe takılabileceğine ilişkin bir genelge yayınlayan YÖK Başkanının bu hukuk dışı tasarrufuna bir bildiri ile karşı çıkan Ünivesitelerarası Kurul’u (ÜAK) kastederek; “... *Sizin üniversitelerinizin rektörleri de ÜAK Üyesi. Ancak bildiriye imza atanlar oldu. Bu konuda daha ilkeli tavır bekliyoruz. Bu bildiriye niye karşı çıkmıyorsunuz? Tavır göstermenizi beklerdik...*” diyerek YÖK Başkanının hukuka aykırı davranışına destek verilmesini istemiştir. (Ek.164)



YÖK Başkanlığının yukarıda hukuka aykırı olduğunu belirttiğimiz işlemi aleyhine açılan davada, Danıştay 8. Dairesi, Yükseköğretim Genel Kurulu'nun tesis edeceği işlemle düzenleme getirilecek bir alanda Yükseköğretim Kurulu Başkanı'nın tek başına işlem tesis etmek suretiyle düzenleme yapma yetkisi bulunmadığından, yetki unsuru yönünden açıkça yasaya aykırı olan dava konusu işlemin yürütülmesinin durdurulmasına karar vermiştir<sup>23</sup>

Başbakan Erdoğan Anayasanın 10. ve 42. maddelerinin değiştirildiği süreçte söylem ve demeçlerinde toplumu geren ve kutuplaşmaya yol açan sert bir üslup takınmış; “... Biz o beyaz çarşafarla beraber yola çıktık. Biz bu konuda bedel ödemeye hazırız. (...)Bizlere karşı gösterilen bir farklı yaklaşım varsa cevapsız kalmayız. Zira bize de inanan, güvenen bir kitle var. O kitle, sessiz yığınlar olarak yıllar yılı bekledi. O dille tercüman olacak siyasetçiler olarak bizi buraya gönderdi. (...) “Öfkeli olduğumu söylüyorlar, öfke de bir hitabet sanatı.(...) Sabırla izliyorum. Bulduğum makam nedeniyle. Ama şu anda böyle bir şeyin karşısında eğer gerilim taraftarı olsam o meydanlara 10 katını biz toplarız. (...) 5 yıl başörtüsü konusunda ses çıkarmadık. Hep sabır sabır dedik. (...) Din İşleri Yüksek Kurulu 1980’de Kuran-ı Kerim’den bir ayeti alıyor şöyle diyor: Cenab-ı Hak bu ayeti ile celile ile cahiliye devrinin bu adetini kesinlikle yasaklamış. Müslüman kadınların başörtülerini, saçlarını, başlarını, kulaklarını, boyun ve gerdanlarını örtecek şekilde yakalarının üzerine salmalarını emretmiştir...” şeklindeki sözleri ile dinsel inanç yada dinsel kurullarla doğrudan ilişki ve bağlantı kurularak yapılacak düzenlemelerin hem devrim yasalarını hem de laiklik ilkesini ilgilendireceğini (Any. Mah. 9.4.1991 gün ve 1990/36-1991/8 sayılı kararı) dikkate almadan sorunlara yaklaşımda dini ve dince kutsal sayılan kuralları referans gösterme ve istismar etme eylemlerini sürdürmüştür.

---

**AKP** Genel Başkan Yardımcısı **Mir Dengir Mehmet Fırat**, bu süreçte yaptığı konuşma ve mülakatlarda; Anayasanın 10. ve 42. maddelerinin değiştirilerek Yükseköğretimde türbanın önünü açan düzenlemenin yürürlüğe girmesi halinde buna uymayan rektör dâhil tüm yöneticilerin cezalandırılması için TCK’ya bir madde eklenmesi gerektiğini ifade etmiş, sonrasında da; “... Yasağı devam ettiren rektörler suç işliyor(...)savcılar harekete geçmeli,(...) Anayasa, kanunlar ve evrensel hukuk kaideleri ihlal edilerek genç kızlar giyim kuşamlarından dolayı üniversitelerde eğitim ve öğretim hakkından mahrum bırakılıyor”(...)Benim tavsiyem bu nevi korkular ile hayatını zehredenlerin, başkalarının hayatını zehretmelerinin ötesinde bir doktora başvurarak, bu fobilerinden kurtulmalarıdır. Yani başını örterek ne rejimin tehlikeye gireceğini, kendisinin yaşam tarzının tehlikeye girmeyeceğini, ben inanıyorum ki bir psiyaktır kendilerine çok daha makul bir şekilde anlatır,(...) şu andaki yasalar çerçevesinde üniversitelere ‘çırılçıplak’ bile girilebilir,(...)Rektörlerin türbanlı öğrencilere üniversiteye almamakla anayasayı ihlal etmişlerdir.(...) ihbarlara rağmen savcılar görevlerini yapmıyorlar.(...) anayasa ihlali ağır bir suçtur, Türk Ceza Kanununa göre bundan dolayı insan idam edilmiştir, bir başbakan idam edilmiştir, iki bakan idam edilmiştir... “ diyerek Anayasa’da yapılan değişikliklerin Üniversitelerde

---

<sup>23</sup> 10.03.2008 gün ve 2008/1501 Esas sayılı kararı.

türban ile öğrenim görülmesini sağlamadığı ve YÖK Yasasının Ek 17. maddesinde yapılması düşünülen değişiklik gerekçesinde belirtilen yasal düzenleme gerçeğini de göz ardı ederek Üniversite rektörleri ile hukukun uygulayıcıları olan Cumhuriyet savcılarında kuvvetler aykırılığı ilkesine de aykırı biçimde kendi düşünceleri doğrultusunda hareket etmeleri konusunda telkin ve tavsiyeler de bulunmuştur. (Ek.174)

Davalı partinin kurucu üyesi **Cüneyt ZAPSU**, 5 Mart 2008 günü Almanya dönüşü uçakta gazetecilerin türbanla ilgili gelişmeleri sormaları üzerine; “...*Türban takanların sadece yüzde 50’si inancı yüzünden takıyor deseniz bile, bu yüzde 50’ye ‘türbanını çıkar demek, sokaktaki kadına donunu çıkar’ demekten farksızdır*” (...) *Türkiye’de her zaman din istismarı yapan partiler olmuştur. ‘hatta bizimkiler bile yapmıştır’...*” diyerek partisinin din istismarı konusundaki yaklaşımının seviyesini ortaya koymuştur. (Ek.174)

2008 yılı Şubat ayı içerisinde de çok sayıda sağlık kuruluşu ve ortaöğretim kurumlarında doktor, hemşire, sağlık personelinin türbanla görev yaptıkları, öğrencilerin derslere türbanla girdikleri yönündeki basında çıkan haberler üzerine TBMM’de bu konuyla ilgili olarak verilen bir soru önergesine yanıt veren Sağlık Bakanı **Recep AKDAĞ**, basına yansıyan fotoğrafları kendisinin de gördüğünü, yerel yönetimlerin, vali ve kaymakamların görevlerinin bilincinde olduklarını, Anayasa değişikliği sonrasında farklı bir hava estirilmeye çalışıldığını söyleyerek “*Türkiye’de son zamanlarda Anayasa değişikliği ile nerede, nasıl çekildiği belli olmayan, mekanı bile anlaşılmayan birtakım haberler yer alıyor. Devlet gazete haberleri ile yönetilmez....*” diyerek özellikle sağlık kuruluşlarında yoğun olarak yaşanan laikliğe aykırı bu durumu görmezden gelmiş, akabinde Bakanlık Müsteşarı imzasıyla bir genelge yayınlamış, sağlık kurum ve kuruluşlarında fotoğraf ve kamera çekimini yasaklamış, laikliğe aykırı olası davranışları gizleme telaşına düşmüştür.(Ek.175)

Sağlık Bakanı **Recep AKDAĞ**, Anayasa ve Yüksek Öğretim Kanununun ek 17. maddesinde yapılacak değişiklikten sonra, tıp fakültelerinin 6. sınıfında okuyan ‘intern’ denilen stajyer doktorların da başörtüsü takabileceklerini söyleyerek üniversitelerde türban serbestisinin kamudaki olası genişlemesinin işaretini vermiştir.(Ek.175)

Kamu kurumlarında türbanlı çok sayıda personelin görev yapması ve bazı liselerde de türbanlı öğrencilerin derslere girdiğinin tespiti üzerine basına demeç veren **AKP** Grup Başkan Vekili **Bekir BOZDAĞ**, “...*Görüntülerin çoğunun yalan çıktığı, başka haberlerden de anlaşılıyor. Bu konuda süreci tıkamak isteyenlerin, iyi niyetten uzak gayretlerinin ürünü diye düşünüyorum.*” demiş, gazetecilerin basında yer alan fotoğrafları görüp görmediğini sormaları üzerine, “ *Gördüm. Daha önce de gördüm. Hepsi yalan çıktı...*” diye yanıtlamış, böylece kamuda gittikçe yaygınlaşan bu yasadışı tutumu, türbanın kamusal alanda yayılmasını onaylamış ve cesaretlendirmiştir (Ek.175)

Bir özgürlük algısıyla topluma sunulan türbana karşılık ülkemizde kadınların yoksulluk ve aşırı dinsel taassup nedeniyle ataerkek egemenliğine tabi oldukları,

bu ve benzeri nedenlerle yüksek öğretim hakkından yararlanamadığı toplumsal bir gerçektir. Davalı parti bütün bu sorunlara aklın ve bilimin, Cumhuriyetin laik eğitim politikalarının yol göstericiliğinde çözümler üretmek yerine, tarihteki tüm köktendinci hareketler gibi toplumu çağın gerisine götürmek ve dönüştürmek noktasında yargı kararlarında siyasal simge olarak kullanıldığı belirtilen türbanı-başörtüsünü araç olarak kullanmaktadır. Oysa insanlığın aydınlanma süreci dinin toplumsal yaşamın tüm alanlarındaki egemenliğine karşı verilen ve insanın vicdanına yükseltilmesiyle sonuçlanan bir süreçtir. Aklın egemen kılındığı bu süreçte kadının da dini taassubun koyu karanlığından kurtarılıp özgürleştirilmesi, insan denilen varlığın diğer eşit bireyi haline gelmesi sağlanmıştır. Bugün davalı partinin toplumu dönüştürmek yolunda bir siyasal simge olarak kullandığı türban, aslında kadının tarihi özgürleşme mücadelesini ve Cumhuriyetin laik kazanımlarını yok sayacak bir araçtır.

Türbanın yüksek öğretim kurumlarında serbest bırakılması, giderek tüm kamusal alanda kullanılmasına, giymeyenlerin de buna zorlanmasına ve giderek hayatın bütün alanlarında dinsel ayrımcılığa yol açılmasına neden olacak tehlikeli bir süreçtir. Önce kadını, giderek tüm toplumu birey, yurttaş ve ulus kimliğinden soyutlayarak ümmet ve kul kimliğine götürecek bu anlayışın bir hak ve özgürlük algısıyla topluma sunulabilmesi de, kutsal din duygularının devlet işlerine ve politikaya karıştırılmış olduğunun göstergesidir.

Davalı parti yöneticileri ve üyeleri, yargı organlarının belirlediği hukuksal tespitler karşısında türbanı serbest bırakmanın mümkün olmadığını kavradıklarından, takiiye yöntemiyle halkın dinsel inançlarını kullanarak, türbanın bir insan hakkı olduğunu, eğitim kurumlarında ve kamuda serbest olması gerektiğini ileri sürüp, bu konuda tabanlarının beklentilerini canlı tutmuşlar, mutabakat söylemleriyle tabanlarını besleyip gelen baskıyı frenlerken bir yandan da türban, imam hatip liseleri, kuran kursları gibi konularda sürekli laik sistemi eleştirerek halkın bir bölümünü Devlet'e karşı durdurmuşlar, toplumu tehlikeli bir çatışmaya sürüklemesi olası, laik-anti laik kamplaşmalara sürüklemişlerdir.

Anayasa'nın ikinci maddesinde laik bir hukuk sisteminin, Cumhuriyetin nitelikleri arasında sayılması ve bu madde hükümlerinin değiştirilemeyeceğinin ve de değiştirilmesinin teklif edilemeyeceğinin de dördüncü maddede vurgulanması karşısında; hukuk sistemimiz Türkiye Cumhuriyeti var olduğu sürece laik niteliğiyle varlığını sürdüreceğinden Anayasa ve yasalarda değişiklik yapılarak türbana serbestlik tanınması olanaklı değildir. Hukuk düzeni, kuşkusuz sadece pozitif düzenlemelerden oluşmamaktadır. Pozitif düzenlemelerdeki kavramların içeriğini somut olaylardan hareketle yargı kararları biçimlendirmekte, bu biçimlendirmede de türban olarak adlandırılan örtünme biçiminin, laik hukuk düzeni içerisinde koruma göremeyeceği açık ve tartışmasız biçimde ortaya konulmakta, türbanın laik bir sistemde özgürlük sorunu olmayıp, özgürlük alanı dışında kaldığı belirtilmektedir. Yargı kararlarına karşın türbanı özgürlük sorunu olarak göstermeyi ve sunmayı; türbanın özgürleşeceği, ilk

adımı ılımlı İslam olan şer'i hukuk sistemine yönelik atılan adımlar zinciri içerisinde görmek gerekmektedir.

Tarihsel süreç irdelendiğinde, laikliğe aykırı eylemlerin odağı olduğu gerekçesi ile Anayasa Mahkemesi'nce kapatılan Milli Nizam Partisi, Refah Partisi ve Fazilet Partisi'nin aksine; Adalet ve Kalkınma Partisi yöneticileri, bu partilerde yaşanan tecrübelerden hareketle, amaçlarına eylem ve söylemler itibarıyla tek adımda değil birkaç adımda ulaşmak ve bunu kademeli olarak gerçekleştirerek, olası tepki ve refleksleri bertaraf etmek amacındadırlar. Partinin iktidara geldiği 3 Kasım 2002 seçimlerinden bugüne uzanan süreçte izledikleri türban politikaları da bu düşünceyi doğrulamaktadır. Ancak yürüttükleri bu takiiye politikasına rağmen tabandan gelen baskılar karşısında gerçek niyetlerini her zaman saklayamamışlardır. "...Gönlümün derinliklerinde yatan hıçkırıklar var, (...) Ama sabırlı olmaya mecburuz,(...) Değişmedik.(...)Hedefimize acele etmeden adım adım ulaşacağız. (...) Sabredin. (...)Bazen susarak, bazen baldıran zehiri içerek bu sorunu çözmeyi hedeflemeliyiz.(...)Toplumsal mutabakatla sorunu çözeceğiz.,," (Ek. 18, 25, 27, 36, 44, 117, 123, 129...) gibi söylemler, kaynağı siyasi İslam olan bu yapının temel hedeflerinin değişmediğini göstermektedir.

Davalı siyasi partinin tüm eylem ve söylemleri; ilk aşamada İslami kural ve değerlerin ön planda tutulduğu ve referans olarak alındığı bir İslam toplumunu oluşturmak, ortaya çıkacak bu ılımlı model arkasından, hukuksal düzenlemeleri de gerçekleştirerek şeriata adım atmak kast ve amacını içermektedir.

Çoğunluk iktidarına sahip olan bir siyasi parti için, önce hukuksal düzenlemeleri yapması ve arkasından toplumun bu İslami düzenlemelere göre biçimlendirmesinin tabloya daha uygun olacağı söylenebilirse de, laikliği bütünüyle yok edecek hukuki düzenlemeler yapılması halinde devletin hukuksal yollarla, kendisini koruyacağı düşüncesi yöntem değişikliğini zorunlu kılmaktadır. Türbanı serbest bırakmanın hukuksal yönden koruma göremeyeceğini kavramalarına rağmen, bu tutumları uzun vadede sonuç almaya yönelik olup; iktidarın olanaklarından da yararlanarak, topluma yavaş yavaş benimsetme ve düşünce platformlarında da giderek yandaş kazanma ve böylece sonuca ulaşma yöntemini kullanmaktadırlar. Bu nedenle bireysel, giderek kitlesel ve toplumsal istek olarak konuya ivme kazandırıp, esas olan şariat amacına ulaşılmaya çalışılmaktadır. Nitekim Başbakan Recep Tayyip Erdoğan 14.01.2008 tarihinde bir resmi ziyaret için bulunduğu İspanya'da yaptığı basın toplantısında sorulan bir soru üzerine; **"...Türkiye'de türbana siyasi simge olarak karşı çıkılıyor, velev ki siyasi simge olarak takıyor. Bunu suç kabul edebilirmisiniz? Simgelere, sembollere yasak getirebilirmisiniz?.... Bunu en yakın zamanda çözeceğiz....,**" ( Ek.47) diyerek ve yine türbanı bir kuvvet gibi kullanarak toplumu ve devleti İslami bir yapıya dönüştürmedeki kararlılığını göstermiş, hemen akabinde, yurda dönüşte Ankara Esenboğa Havaalanında gazetecilere verdiği demeçte; **"..türban sorununun çözümü konusunda "yeni anayasayı beklemeye gerek yok, onun çözümü çok kolay. Oturup beraber mutabık kaldığımız bir cümleyle çözümlür" ... Toplumda türban konusunda mütakabat sıkıntısı yok, ancak kurumlar arasında sıkıntı yaşanmaktadır..."** (Ek.48) diyerek sürece yeni bir ivme kazandırmış, mutabakat

arayışı Milliyetçi Hareket Partisinden yanıt bularak türbanın yüksek öğretim kurumlarında serbestçe takılabılmesine olanak sağlayacak Anayasa ve yasa değişikliklerinin ilk adımı atılmıştır.

Türban-başörtüsü ile yüksek öğretim kurumlarında öğrenim görülmesinin laiklik ilkesine aykırı olmasına, ulusal ve uluslararası yargı kararlarının da bu doğrultuda bulunmasına karşın; yüksek öğretim kurumlarında türban-başörtüsü ile öğrenim görülmesini sağlamak için Başbakan Recep Tayyip Erdoğan ile AKP'li ve MHP'li milletvekillerinin imzaladığı Anayasa'nın 10. ve 42. maddelerinde değişiklik yapılmasını ve 7 milletvekilinin imzaladığı 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun ek 17 nci maddesinde değişiklik yapılmasını içeren teklifler 29-30.1.2008 tarihlerinde TBMM Başkan'ı tarafından Anayasa ve Milli Eğitim Kültür Gençlik ve Spor Komisyon'larına gönderilmiştir. Anayasa değişikliğine ilişkin teklifin gerekçesi<sup>24</sup> ile

---

<sup>24</sup> Anayasa'da değişiklik teklifinin Genel Gerekçesi; "Anayasanın 10 uncu ve 42 nci maddelerinde yapılması öngörülen değişiklikler, yükseköğretim hizmetlerinden kişilerin kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak, herhangi bir nedenle ayrımcılığa tabi tutulmadan yararlanmasının önündeki engelleri kaldırmayı amaçlamaktadır. Devletin temel amaç ve görevlerinden biri de kişinin temel hak ve hürriyetlerini, hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmak, insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaktır.

Yükseköğretim kurumlarında kılık ve kıyafetlerinden dolayı bazı öğrencilerin eğitim ve öğrenim hakkının engellenmesi kronik bir sorun haline gelmiştir. Kurucusu ve üyesi bulunduğumuz Avrupa Konseyine üye ülkelerin hiç birinde üniversite düzeyinde böyle bir sorun mevcut bulunmamaktadır. Buna rağmen, ülkemizde uzun bir süredir üniversitelerde bazı kız öğrencilerin başlarını örtmede kullandıkları kıyafetler nedeniyle eğitim ve öğrenim hakkını kullanamadıkları bilinmektedir. Atatürk'ün hedef gösterdiği çağdaş uygarlık düzeyinde "fikri hür, vicdanı hür, irfanı hür" nesillerin yetiştirilmesi, kişilerin yükseköğrenim hakkından kanun önünde eşitlik ilkesi gereği hiçbir nedenle ayrımcılığa tabi tutulmadan yararlanmasını zorunlu kılmaktadır. Bu nedenlerle, Anayasanın 10 uncu ve 42 nci maddesinde işbu değişikliklerin yapılması gereği doğmuştur."

Madde Gerekçeleri ise; "Madde 1- Kanun önünde eşitlik, demokratik hukuk devletin vazgeçilmez ilkelerinden biridir. Bu ilkeyi uygularken Devletin negatif ve pozitif yükümlülükleri vardır. Devlet organları ve idarî makamlar, hiçbir sebeple bireyler arasında ayrımcılık yapamayacağı gibi, bu yöndeki ayrımcılık girişimlerini de önlemekle yükümlüdürler.

Nitekim Anayasanın 5 inci maddesine göre "kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmak" Devletin temel amaç ve görevleri arasındadır. Devlet bu temel görevini yerine getirirken, herkesin kamu hizmetlerinden eşit bir şekilde yararlanmasını sağlamaya yönelik her türlü tedbiri almak zorundadır. Tüm idare makamları gibi üniversiteler de yükseköğretim hizmeti sunarlarken dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep, giyim, kuşam ve benzeri sebeplerle bu hizmetten yararlanan kişiler arasında ayrımcılık yapamazlar.

Madde 2- Eğitim ve öğrenim hakkı, kişilerin en temel ve vazgeçilmez haklarından biridir. Bu nedenle bu hakkın sınırlandırılması ancak kanunun açıkça belirttiği istisnai durumlarda söz konusu olabilir. Nitekim Anayasanın 13. maddesinde de temel hak ve hürriyetlerin "özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve

Anayasa Komisyonunun raporu <sup>25</sup>kapsamından ve 2547 sayılı Yasanın Ek 17. maddesinin değiştirilmesine ilişkin teklif metni ile gerekçesinden<sup>26</sup>; yükseköğretim

---

ancak kanunla” sınırlanabileceği belirtilmektedir. Kanunun açıkça yasaklamadığı bir fiil, tutum veya davranıştan dolayı idare hiç kimseyi eğitim ve öğrenim hakkından mahrum bırakamaz. Buna rağmen ülkemizde bazı kişilerin kanunda açıkça yazılı olmayan sebeplerden dolayı yükseköğrenim hakkından mahrum bırakıldıkları da bir gerçektir. İşte bu nedenle yapılan değişikliğin amacı, münhasıran yükseköğretim hizmetlerinden yararlanan vatandaşlar arasında eşitliği sağlamak ve yükseköğretim kurumlarında öğrenim hakkından mahrum edilen kişilerin bu hak mahrumiyetini ortadan kaldırmaktır.”

<sup>25</sup> 1.2.2008 günlü Anayasa Komisyonu Raporu:

“...Toplantımıza Hükümeti temsilen Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Sayın Cemil Çiçek ve Adalet Bakanlığı yetkilileri katılmıştır.

*Teklifle; Anayasanın kanun önünde eşitliği düzenleyen 10 ile eğitim ve öğretim hakkı ve ödevini düzenleyen 42 nci maddelerinde değişiklik öngörülmektedir. 10 uncu maddede getirilen düzenleme ile; devlet organları ve idare makamlarının bütün işlemlerinin yanı sıra her türlü kamu hizmetlerinden yararlanılmasında kanun önünde eşitlik ilkesine uygun hareket etme zorunluluğu dördüncü fıkraya eklenmektedir.*

*42 nci maddeye eklenen fıkra ile; Kanunda açıkça yazılı olmayan herhangi bir sebeple kimsenin yükseköğrenim hakkını kullanmaktan mahrum edilemeyeceği, bu hakkın kullanımının sınırlarının kanunla belirleneceği öngörülmektedir.*

*Komasyon Başkanı Prof. Dr. Burhan KUZU sunuş konuşmasında şu görüşleri ifade etmiştir;*

*Gündemimizde yer alan Anayasa Değişikliği Teklifinin üniversitede okuyan öğrencilerin bir kısmının uzun süredir engellenen eğitim hakkından mahrumiyeti gidermeye yönelik ve bu amaçla verildiği anlaşılmaktadır. Her ne kadar Anayasa metninden net olarak anlaşılmasa da yapılmak istenen değişikliğin başlarını örtmeleri sebebiyle okuyamayan öğrencilere de bir imkân vermek istediği görülmektedir. Nitekim değişikliğin genel ve madde gerekçelerinde bu durum açıkça ortaya konmaktadır. Gerçekten, üniversitelerimizde 1980’li yıllardan başlayan bu sorun Anayasa Mahkememizin 1989 ve 1991 tarihli kararlarıyla farklı bir boyut kazanmıştır. Getirilmek istenen değişiklik üzerinden onsekiz yıl gibi uzun bir süre geçmiş olan bu kararlar çerçevesinde konu mahkemeye intikal ederse hem yeni bir yorum imkânı verecek hem de Yükseköğretim Kurulu ve üniversitelerimize bu sorunu çözmeye yeni bir uygulama başlatılabilmek fırsatı verecektir. Değişikliğin hedefinin basında yer aldığı aksine kamu kesiminde çalışan görevlileri kapsamadığı, keza lise ve ilköğretim okulunda okuyan öğrencilerin bu değişikliğin tamamen dışında kaldığı da getirilen metnin açık düzenlenmesinden anlaşılmaktadır.*

*Teklif sahipleri adına Sayın Sadullah Ergin, yükseköğretim hizmetlerinden yararlanmada kanun önünde eşitliğin gereği olarak; engellerin kaldırılmasının amaçlandığını belirtmiştir. Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının egemenliği düzenleyen 6, yasama yetkisini düzenleyen 7, eşitlik ve Anayasanın bağlayıcılığı ve üstünlüğünü düzenleyen 10 ve 11 inci maddeleri, temel hak ve hürriyetlerin niteliği ile ilgili 12, sınırlamasını düzenleyen 13, kötüye kullanılmayı öngören 14, eğitim-öğretim hakkını düzenleyen 42, yönetmelikle ilgili 124, yargı yolunu hükme bağlayan 125, Anayasa Mahkemesinin kararlarını düzenleyen 153 üncü maddelerinden hareketle konu incelenmelidir. Bu çerçevede eğitim-öğretim hakkı amir hükümlere rağmen yargı kararlarıyla fiilen engellenmektedir. Bu sorunu gidermeyi amaçlamaktayız. İfade edilen maddeler ışığında Anayasa ile uygulama arasındaki çelişkiyi gidermek, maddeler arası insicamı sağlamak amacıyla bu Teklif getirilmiştir.*

---

*Teklif sahipleri adına söz alan Sayın Faruk Bal; ülkemizin 40 yılı aşan bir süredir yaşadığı sorunu çözmek amacını taşıdıklarını ifade etmiştir. Bu sorunun çözülmemesinin temel nedeni laiklik ile din ve vicdan hürriyeti çerçevesinde değerlendirilmesinden kaynaklanmıştır. Anayasanın 10 uncu maddesine rağmen bu sorun giderilememiştir. Sorun öncelikle eşitlik ilkesi sonra yükseköğrenim hakkıyla ilgilidir. Teklif bu amaçla Anayasamızın 10 ve 42 nci maddesinde değişiklik öngörmektedir. Temel hakların tümünün sınırlandırılması, Anayasanın 14 üncü maddesinde düzenlenmiştir. Teklif Anayasa hükmü haline geldiğinde bu madde de öngörülen sınırlamaya tabi olacaktır. Özel sınırlarda eğitim-öğrenim hakkını düzenleyen 42 nci maddede yer almıştır. Bu maddeye eklenen fıkra ile getirilen düzenleme, hem eşitlik hakkını bu maddede somutlaştırmakta, hem de maddedeki sınırlara tabi kılınmaktadır.*

*Teklifin genel gerekçesi okunduktan sonra, Teklif üzerinde üyelerimiz şu görüşleri ifade etmişlerdir;*

*- Bu parlamentoda Anayasa; yürürlükteki Anayasanın amir hükümleri çerçevesinde yapılmalıdır. Teklif edilemeyecek hükümler söz konusudur. Buna uyulmalıdır. Sayın Ergin'in belirttiği hükümler incelendiğinde Anayasada öngörülen değişikliklerin laiklik ilkesine aykırı olmaması gerekir. Amaç türbanı çözmektir. Özellikle Anayasanın 90 nci maddesi ile milletlerarası anlaşmalar hakkında Anayasaya aykırılık iddiasında bulunulamaması hükmü ve AİHM kararları karşısında bu düzenleme uygun olmayacaktır. Teklifin gerekçesi ne olursa olsun; hukukun üstünlüğü ilkesinden hareketle AİHM ve Anayasa Mahkemesi kararları karşısında bu düzenleme yapılamaz. Toplumcu kutuplaşmaya yönelteceği açık olan bu düzenleme yapılmamalıdır. Laiklik bu devletin temelidir, dinamiğidir, yok kabul edilemez, çiğnenemez, başörtüsü ile ilgili bir sorun yoktur ama, kamu kurumlarında olması sorun yaratacaktır. Uygulama derslerinde kamu hizmeti verilmektedir. Bu da kamu kurumlarında gerçekleşecektir. Stajyer öğretmen, doktor, doktora öğrencisi gibi kişiler sorun yaşayacaklardır.*

*Bu Teklif yasallaşırsa toplumda önlenemeyecek çatışmalar doğacaktır. Üniversitelerimiz ayaktadır. Ülkemizi bölecek bu değişiklikten vazgeçilmelidir.*

*Bazı üyelerimiz bir önerge vererek; Anayasanın 2 nci maddesinde yer alan laiklik ilkesi karşısında bu Teklifin görüşülmesinin mümkün olup olmadığı hakkında usul tartışması açılmasını istemişlerdir.*

*Konu eğitim-öğretim hakkı ise, aileleri dar gelirli olduğu için okuyamayan gençlerin sorunu öncelikle çözülmelidir. Özgürlük, eşitlik ilkelerinin arkasına sığınmamalıdır. Türkiye Cumhuriyetine türban dayatılmaktadır. Bazı üyelerimiz Türkiye'yi kamplaştıracak asıl sebebin bu alandaki yasağın devam etmesi olduğunu söylemişlerdir. Tüm gençlerimize eğitim-öğrenim hakkı eşit olarak tanınmalıdır. Türban sorununu görmezden gelemez. Laiklik ilkesine atıfta bulunarak bu yasağın devamı konusunda tartışmalar devam etmektedir, edeceği de anlaşılmalıdır. Bunun önüne geçilmelidir. Anayasada bir değişiklik yapılacaksa, Yükseköğrenim Yasasında da bir değişiklik zorunlu olacaktır. Başı açık olanlara karşı herhangi bir baskı uygulanmasının da önüne geçilmelidir.*

*Verilen önerge ile ilgili olarak, mahkeme kararlarıyla siyasi simge olan türbanın hiçbir kamusal alana giremeyeceğinin hükme bağlandığı belirtilmiştir. Üniversitelerde dini simgelerin kullanılmasının yasaklanmasının temelinde laiklik ilkesi vardır. Şeriata dayalı bir devlet sistemi getirilmesinin önlenmesi amaçlanmaktadır. Bu değişiklik değiştirilmesi teklif dahi edilemeyecek laiklik ilkesiyle bağlantılıdır. Anayasa Mahkemesi bu ilkelere uymayı şekil şartı olarak öngörmektedir. Bu nedenle görüşülmemelidir.*

*Bu görüşlere cevaben, Anayasa Mahkemesinin yasal düzenlemeler yapılırken dini unvanlara dayanılmamasını öngördüğü belirtilmiştir. Laik bir devlette dini gerekçelerle yasal düzenlemeler yapılamaz. AİHM kararları ışığında ilgili devletin takdir hakkı olduğu, iç hukukunda değişiklik yapabileceği söylenmektedir. Yasal düzenlemeler doğrultusunda mahkeme içtihatları da değişebilir. Bu doğal bir durumdur.*

*1982 Anayasası şekil açısından sınırları belirlemiştir. Bu noktada 1961 Anayasasından ayrılmaktadır. Anayasanın 2 nci maddesiyle ilgili farklı düzenlemeler pek çok Anayasa taslağında yer almıştır. Hukuk devletinin*



---

gereği tüm vatandaşlara eşit davranmaktır. Temel hak ve hürriyetlerin gereği yapılmaktadır. Laiklik ilkesi ile çatışmamaktadır.

Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Sayın Cemil ÇİÇEK Teklifin 10 ve 42 nci maddeleriyle ilgili olduğunu, değişmez tekliflerle ilgili olsa doğrudan reddedileceğini ifade etmiştir. Anayasa Mahkemesi mevcut mevzuata göre karar verecektir. Bahsedilen kararlar 1961 Anayasası ile ilgilidir. Oysa 1982 Anayasasıyla ilgili kararlarında şekil yönünden yetkisinin sınırlarını belirtmektedir. Bu da teklif ve oylama çoğunluğuna ve ivedilikle görüşülemeyeceği şartına uyulup uyulmadığı hususlarıyla sınırlıdır. Yapılan görüşmelerden sonra önerge oya sunulmuş ve reddedilmiştir.

Devletin temelini bozma hedefi güdenler eşitlik, eğitim-öğrenim hakkının arkasına saklanmaktadır. Türban bunun aracı olarak kullanılmaktadır. Türban serbestisi mahalle baskısını artıracak, toplumu bölünme tehlikesiyle karşı karşıya bırakacaktır. Bunun arkası gelecektir.

Türkiye’de türban sorununu çıkaranlar siyasidirler. Mağduriyetlerin giderilmesi öncelikli amaç olmalıdır.

Siyasal İslamcılık hareketi bu Teklifin yasallaşmasıyla hız kazanacaktır. Laik düzen tehdit edilmektedir. Değişiklikle bu sorun çözülmeyecek aksine büyüyerek devam edecektir.

Teklifin tümü üzerindeki görüşmelerden sonra maddelere geçilmesi oy çokluğu ile kabul edilmiştir.

Teklifin 1 inci maddesi üzerindeki görüşmelerde şu görüşler dile getirilmiştir;

Toplumsal barışın sağlanması adına eşitliğe ihtiyacımız vardır. Amaç, Anayasal sistemin temel ilkesi olan eşitlik ilkesinin kanunlarda ve gerçek hayatta, uygulamada anlamını bulmasıdır. Madde ile kanun önünde öngörülen eşitlik, kamu hizmetleri açısından vurgulanmaktadır. Laiklik ilkesi ile bağlantısı yoktur.

İslamiyet’in en güzel yaşandığı yer ülkemizdir. Bunun da nedeni laiklik ilkesidir. İnsanların bireysel tercihlerine herkesin saygısı vardır. Ancak karşı olunan kutsal değerlerin siyasi amaçlar doğrultusunda kullanılmasıdır.

AİHM kararlarında başörtüsünün “bunu takmayanlarda uyandıracak baskı göz önünde bulundurulmalıdır” diyor. Düzenleme amaçla orantılı olmalı, kamu düzeni korunmalıdır. Anayasamızın başlangıç bölümünün dördüncü fıkrası 1, 2, 3 üncü maddeleri, 6 ncı maddenin son fıkrası, 11, 12, 13,14 üncü maddeleri, 24 üncü maddenin son fıkrası konumuzla çok alakalıdır. Özellikle 24 üncü maddenin son fıkrası din istismasını engellemeyi amaçlamaktadır. Uluslararası sözleşmeler ve AİHM kararları göz ardı edilmemelidir. Kamu hizmetlerine türbanla girmenin alt yapısı hazırlanmaktadır.

Siyaset kurumu sorunları çözmek zorundadır. Bu sorunu çözmemizde hak, hukuk, rejim, adalet açısından yarar vardır. Bu düzenleme uygun görülüyorsa sorunu çözmede hangi yol seçileceği açıkça ortaya konulmalıdır. İnsan haklarına saygılı olmanın da Cumhuriyetimizin niteliklerinden olduğu unutulmamalıdır.

Teklifin 1 inci maddesi Komisyonumuzca oy çokluğu ile kabul edilmiştir.

Teklifin 2 nci maddesi üzerinde üyelerimiz şu görüşleri ifade etmişlerdir;

Yükseköğrenim hakkının kanun dışı uygulama ile engellenmesinin önüne geçilmesi maddenin özünü oluşturmaktadır. Mesele değerler ekseninde tartışıldığında herkes bu değerlere sahip çıkacaktır. Bu ortak payda içinde sorunlara çözüm bulmamız gerekmektedir.

Bazı üyelerimiz getirilen düzenlemenin Anayasanın 2 ve 42 nci maddesinin üç ve dördüncü fıkralarına aykırılık teşkil ettiğini söylemiştir. Sorunun çözümü için öncelikle alt yapı oluşturulmalı, güven ortamı sağlanmalıdır.



kurumlarında türban-başörtüsü ile öğretim yapılmasının amaçlandığı açıkça anlaşılmaktadır.

Cumhuriyetin değiştirilmesi ve değiştirilmesi teklif dahi edilemeyen nitelikleri arasında bulunan laiklik ilkesi gereğince üniversitelerde türban ile öğrenim görülmesinin mümkün bulunmamasına binaen; Yüksek Öğretim Kanununda üniversitelerde türbanla öğrenim görülmesini sağlayacak bir değişikliğin Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edileceğini öngören davalı Parti önce Anayasa'nın 10. ve

---

*Teklifin 2 nci maddesi Komisyonumuzca oy çokluğu ile kabul edilmiştir.*

*Teklifin yürürlük ve halkoylamasını düzenleyen 3 üncü maddesi Komisyonumuzca oy çokluğu ile kabul edilmiştir.*

*Teklifin tümü oya sunulmuş ve Komisyonumuzca oy çokluğu ile kabul edilmiştir..."*

<sup>26</sup>2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun ek 17 nci maddesinde değişiklik yapan teklifin gerekçesi :  
"Genel Gerekçesi;

*Yükseköğretimde yaşanan ve eğitim öğrenim hakkından yararlanmada eşitsizliğe yol açan uygulamalara yasal bir çözüm bulmak amacıyla Anayasanın 10 uncu ve 42 nci maddelerindeki değişiklikler çerçevesinde 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun Ek 17 nci maddesine bir fıkra eklenmesi ihtiyacı hasıl olmuştur.*

*Madde Gerekçesi ise;*

*Bu hükmün amacı, herkesin yükseköğretim hakkından serbestçe, eşit ve özgür bir ortamda yararlanmasını sağlamaktır. Üniversitelerde uzun bir süredir devam eden ve bazı öğrencilerin kılık ve kıyafetlerinden dolayı öğrenim hakkından yoksun bırakılmasına neden olan uygulama, toplumsal barışı, millet-devlet kaynaşmasını ve eğitimde fırsat eşitliğini olumsuz yönde etkilemektedir. Üniversite düzeyinde eğitim gören kişilerin, kendi kılık ve kıyafetleri konusunda tercih yapabilmeleri, bireysellik, kimlik ve kişiliklerinin gelişmesi için kaçınılmaz bir gerekliliktir. Üniversiteler evrensel bilgi ve bilimin hür bir ortamda üretildikleri, özgür ve özerk mekanlardır. Cumhuriyetimizin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk'ün işaret ettiği "fikri hür, vicdanı hür, irfanı hür" nesiller, ancak kişilerin hiçbir gerekçeyle ayrıma tabi tutulmadığı ve eşit olarak yükseköğretim hakkından yararlandırıldığı özgür üniversitelerde yetişebilir.*

*Yükseköğretim kurumlarında başın örtülmesi, eğitim ve öğretimin gerektirdiği güvenliğin sağlanması amacıyla yönelik olarak sınırlandırılmaktadır. Bu kapsamda, başı örtmek için kullanılan kıyafetlerin yüzü açıkta bırakması ve kişinin kimliğinin tespitine imkan verecek şekilde olması gerekmektedir."*

*Değişiklik metni ise;*

*"4.11.1981 tarihli ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun ek 17 nci maddesine birinci fıkrasından sonra gelmek üzere aşağıdaki fıkra eklenmiştir.*

**"Hiç kimse başının örtülü olması sebebiyle yüksek öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz ve bu yönde uygulama ve düzenleme yapılamaz. Ancak başın örtülmesi, kişinin yüzü açık ve kimliğinin tanınmasına imkan verecek ve çene altından bağlanacak şekilde olması gerekir."** biçimindedir."

42. maddelerinde değişiklik yapmak ve daha sonra bu değişikliğe dayanmak suretiyle Yüksek Öğretim Yasasında yapacağı değişiklikle üniversitelerde türbanla öğrenim görülmesinin yolunu açmak istemektedir. Yükseköğretim Yasasında değişiklik içeren teklifin Anayasaya aykırı olduğu tartışmasızdır. Anayasa değişikliği içeren teklif ise amaç yönünden Anayasaya aykırılık taşımaktadır.

Anayasanın 10. ve 42. maddelerinde değişiklik öngören teklif TBMM’de 09.02.2008 tarihinde kabul edilmiş, Cumhurbaşkanı tarafından onaylanmasını müteakip 5735 sayılı Yasa olarak 23 Şubat 2008 tarihinde Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu yasanın iptali için Ana Muhalefet Partisi 27.02.2008 tarihinde Anayasa Mahkemesine başvurmuştur.

2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun ek 17 nci maddesinde değişiklik yapan teklif ise TBMM Milli Eğitim Kültür Gençlik ve Spor Komisyon’unda beklemektedir.

Laik Cumhuriyet ilkesinin türban vasıta kılınarak değiştirilme çabasının ivme kazandığı bu dönemde, Başsavcılığımız, Anayasa ve Yasalarda yer alan görev ve yetkiler çerçevesinde 17 Ocak 2008 günü bir basın bildirisini yayınlamıştır. Bildiride; *“...türban serbestliğinin laik üniter yapıya aykırı bir faaliyet alanı yaratacağı, böyle bir serbestliğin dini ve bölücü örgütler tarafından rahatlıkla kullanılacağı, eğitim kurumlarını gruplara ve kamplara ayıracağı vurgulanmış, siyasi partilerin kutsal sayılan şeyleri istismar etmemesi gerektiğine...”* dikkat çekilmiş, *“...siyasi partilerin demokrasinin bir veya birçok kuralına*

*uymayan veya cumhuriyetin temel ilkelerinden olan laik ve üniter yapıyı, demokrasiyi yok etmeyi amaçlayan ve de demokrasinin tanıdığı hak ve özgürlükleri yasa dışı yorumlarla tarif ederek oluşturulan siyasi projeleri öne süremeyecekleri, bu nitelikteki beyan ve eylemlerin gerek iç hukuk gerekse de Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi korumasından yararlanamayacağı gözetilmelidir....”* denilerek, yapılacak Anayasa ve yasa değişikliklerinin Anayasanın laiklik ilkesini zedeleyeceği vurgulanmıştır.

18.01.2008 tarihinde Danıştay Başkanlığı’nca da türban yasağının kaldırılmasına ilişkin tartışmalarla ilgili olarak yapılan açıklamada; *“... ‘Yeni düzenlemeler yapılırken Anayasa’nın temel ve değişmez ilkelerine ve yargı kararlarına uygun davranılmamasının, Cumhuriyetin kazanımlarına aykırı olacağı’* belirtilerek, *‘söz konusu girişimlerin eğitim kurumları ile sınırlı kalmayacağı ve sonuçta toplumsal barışı da zedeleyeceği kaygı ile izlenmektedir...’* denilmiş, (...)son günlerde yazılı ve görsel basında, *Anayasada yapılacak yeni düzenlemeler tartışılırken, yüksek öğretim kurumlarında türban yasağının kaldırılmasına yönelik girişimler ve ortaya atılan görüşler karşısında, anayasal bir kurum ve yüksek yargı organının sorumluluğu ile”* kamuoyuna bir açıklama yapılmasının zorunlu görüldüğü, *Türkiye Cumhuriyeti’nin demokratik, laik, sosyal bir hukuk devleti olduğu’* vurgulanarak, *bu dört nitelik, Cumhuriyetin değiştirilemeyecek, değiştirilmesi teklif bile edilemeyecek anayasal temel hükümleridir...”* denilmiştir.

Yargı Kurumlarının laik cumhuriyet ilkelerinin zedelenmesine yönelik girişimlere gösterdiği bu tepkiye Yargıtay da katılmış, Yargıtay Birinci Başkanvekili, 04.02.2008 günü düzenlenen bir törende yaptığı konuşmada, “...*Laiklik ilkesinin doğrudan veya yeni düzenlemelerle zayıflatılmasının kesinlikle kabul edilemez olduğu.*” gerçeğine vurgu yaparak yapılması düşünülen Anayasa değişikliğinin laiklik ilkesine aykırı olacağını belirtmiştir.

Mevcut Anayasa, Devrim Kanunları ve yargı kararları karşısında Cumhuriyetin laiklik ilkesinin değiştirilmesini ya da etkisiz bırakılmasını sağlayacak hiçbir düzenlemenin hukuki koruma görmeyeceğine ve yaptırımla karşılanacağına vurgu yapan bu açıklamalar karşısında; davalı partinin Genel Başkanı ve bazı parti yetkilileri demokrasiyi çoğulcu değil, çoğunlukçu algılarla anladıklarını ve uyguladıklarını gösteren sert açıklamalarla laiklik karşıtı eylem ve söylemlerini sürdüreceklerine dair kararlılıklarını sergilemişlerdir. Başbakan Erdoğan Partisinin Ümraniye Kadın Kollarının 19.01.2008 tarihli kongresinde yaptığı konuşmada, “...*Bizim önümüze ikide bir Anayasayı çıkarmasınlar. En az onlar kadar anayasayı biz de biliriz.(.) Kimse yasama, yürütme organının üstünde kendini göremez, bulamaz...*” (Ek.49 ) diyerek, anayasal kurumların ve yargının uyarılarını, türban konusunda ulusal ve uluslararası yargı kararlarını önemsemediğini açık bir mesaj olarak kamuoyuna duyurmuştur.

Başbakan bu söylemiyle de yetinmeyerek partisinin grup toplantısında yaptığı bir konuşmada, “...*Biz şuna inanıyoruz; biz yola çıkarken daha önce de demokrasiye inanmış insanların söylediğini söylüyoruz. Biz o beyaz çarşafarla yola çıktık. Biz bu konuda bedel ödemeye hazırız...*” demiş, kefen veya idam gömleğiyle özdeşleşen “beyaz çarşaf” betimlemesiyle devleti ve toplumu dönüştürme kararlılığını ve bu uğurda neleri göze aldığını vurgulamış, ölüm ve idam çağrıştırmalarıyla halkın bir kısmını laik devlet aleyhine kışkırtıcı tavrını sürdürmüştür. (Ek.161)

Başbakan Erdoğan ve diğer partililerin laiklik ilkesini savunanlara ve Yargının laiklik ilkesini koruyan kararlarına karşı takındıkları bu sert üslup yeni değildir. Başbakan Recep Tayyip Erdoğan Anayasa Mahkemesinin Cumhurbaşkanı seçiminde toplantı yeter sayısının 367 olması gerektiği yönündeki kararını, “ *Bu bitmedi, çok konuşulacak. Bu yargı için bir talihsizliktir, yüz karasıdır.(...) Açık net ortada olduğu halde zorlamayla, dayatmayla bu karar verilmiştir*” (Ek.178) gibi sözlerle eleştirerek çoğulcu demokrasinin güçler ayrılığı ilkesine dayandığı gerçeğini adeta reddederek totaliter bir anlayışın savunuculuğunu yapmıştır. 22 nci dönem TBMM başkanı ve halen davalı parti milletvekili olan Bülent Arınç, kurumların ve toplumun türbana ilişkin tepkilerini alaycı bir dille eleştirerek, “...*İnsanlar sokakta teneye çalmaya başladı. Yüzde 47 oy almış bir parti, mütevazı olacağım diye, teneye çalıp güürültü yapanların karşısında neredeyse mahcup durumda...*” demiş, türbanlı öğrencileri kastederek, “...*Onlar bu kıyafetiyle giremezken, çok sevgili arkadaşları hangi kıyafetle okula giriyorlar, hepimiz biliyorsunuz...*” (Ek.71) diyerek, adeta türban takmayan öğrencileri ve kıyafetlerini aşağılayan bu sözleriyle sorunun önümüzdeki süreçte alacağı boyutu ve türbansız öğrencilere ileride uygulanması muhtemel baskıların ilk işaretlerini vermiştir.

Davalı parti 3 Kasım 2002 genel seçimlerinde oyların % 34.28'ni alarak iktidar olduğu süreçte; türban, imam hatip liseleri ile katsayı ve eğitimin dinselleştirilmesi konularında toplumda mutabakatın sağlanması, kurumlarla mutabakatın sağlanması, TBMM'de mutabakatın sağlanması gibi kavramlarla gündemi sürekli sıcak tutarak anılan kavramları siyasete alet etmiş ve laik cumhuriyet ilkesini zayıflatmıştır.

Davalı parti "mutabakat sürecinin!" tamamlandığına kanaat getirmiş olmalıdır ki, nihai amaçlarına ulaşabilmek için 22 Temmuz 2007 genel seçimlerin hemen akabinde hazırladığı yeni bir anayasa taslağını toplumun gündemine taşımış, gelen tepkilerin yoğunlaşması ve yeni bir anayasa yürürlüğe sokmanın alacağı süreç düşünülerek, çalışmaların bitmesi beklenilmeden mevcut Anayasanın 10. ve 42 nci maddelerinde değişiklik yapmak suretiyle türbanın yüksek öğretim kurumlarına girmesinin yolunu açmaya çalışmış, bu suretle laik devlet ilkesinin eğitim kurumlarından başlayarak tasfiyesi sürecini hızlandırmıştır.

Davalı parti dini esaslara dayalı bir devlet sistemine giden yolda toplumu dönüştürmenin en önemli adımlarından birisinin milli eğitim politikalarının dinselleştirilmesi olduğunun bilinciyle eğitimin milli olmaktan çıkarılması, Cumhuriyet devrimlerinin kötülenmesi, küçümsenmesi, İslam'a karşı yapılmış gibi gösterilmesi, Cumhuriyete ve laikliğe karşı olan bir nesil yetiştirilmesi, laikliğin dinsizlikle eş anlamlı olduğu şeklinde zihinlerde yanlış bir algı yaratılması konularında ısrarlı bir gayret içinde bulunmuştur.

Bu gayretin bir sonucu olarak;

1739 sayılı Milli Eğitim Temel Yasasına göre Türk Milli Eğitiminin amacı; Türk Milletinin bütün bireylerinin, Atatürk ilke ve devrimlerinin, Anayasada ifade edilen Atatürk milliyetçiliğine bağlı, Türk Milletinin milli, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren (...), insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmektir. Oysa Adalet ve Kalkınma Partisi Hükümetleri bu temel ilkelerle çatışan icraatlarda bulunmuşlardır.

Bu bağlamda; öncelikle sadece din görevlisi yetiştirmek üzere açılmış bulunan imam hatip lisesi mezunlarına üniversiteye girişte uygulanan katsayıyı ortadan kaldırmak amacıyla Yüksek Öğretim Kanununda değişiklik yapılmış, ancak yasa Cumhurbaşkanı tarafından veto edilmiştir. Veto gerekçesinde; "...Yasanın imam hatip liselerini özendirdiği, bu okullarla genel liselerin eşit statüye getirilmesinin Anayasanın Atatürk ilke ve devrimlerini temel alan ruhuyla bağdaşmadığı (...) Anayasanın 42. maddesinde eğitim ve öğretimin Atatürk ilke ve devrimleri doğrultusunda yapılacağına öngörüldüğü, laiklik nedeniyle kutsal din duygularının devlet işleri ve politikaya karıştırılmayacağı, laikliğin Türkiye Cumhuriyetini oluşturan

değerlerin temel taşı olduğu (...) laikliğin Türkiye Cumhuriyetinde ümmetten ulusa geçmenin itici gücü olduğu (...) bir yanda akla ve bilime diğer yanda dinsel öğretime dayalı öğretimin toplumda ikiliye yol açacağı kaos ve kargaşa yaratacağı Tevhid-i Tedrisat Kanununun toplumu batıl inançlardan kurtaracak din adamları yetiştirmeyi amaçladığı, bu amacın imam hatip liselerinin yalnızca din adamı yetiştirilmesi için erkek öğrencilerin öğrenim görmeleri ve bunların orta öğretim sonrasında kendi alanlarında Yükseköğrenim görmelerinin amaçlandığı (...) başlangıçtaki amaçlardan sapıldığı, imam hatip liselerinin genel liselere alternatif öğretim kurumları konumuna getirildiği, ikili öğretim sistemi getirilerek laikliğe aykırı uygulamalar yapıldığı...” vurgulanmıştır. (Ek.82)

Yine Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan 14.12.2005 gün ve 26023 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren *“Milli Eğitim Bakanlığı Açık Öğretim Lisesi Yönetmeliği”* nin amaçlarının açıklandığı 5/a maddesinde; *“İlköğrenimini tamamlayan, ancak orta öğretime devam edemeyenler ile orta öğretimden ayrılan, mezun olan ve yüksek öğretimden ayrılan veya mezun olanlara farklı alanlarda öğrenim görme fırsatı vererek eğitim-öğretim imkanı sağlamak”*, Diploma başlıklı 35. maddesinde; *“Lise’den mezun olanlara, bitirdikleri program türüne göre diploma verilir.”* Kılık ve kıyafet başlıklı 45. maddesinde *“Sınavlarda kılık-kıyafetin, öğrencinin rahatlıkla tanınmasını sağlayacak şekilde sade ve temiz olması esastır.”* hükümleri getirilmiş, böylece açık öğretim kuralı, örgün öğretim ise istisna haline getirilerek, meslek lisesi mezunlarının (imam-hatip lisesi) çift diploma edinmeleri suretiyle üniversiteye girişte 1999 yılından bu yana meslek liseleri ve düz lise mezunları arasında uygulanan katsayı uygulamasının bertaraf edilmesi imkanı sağlanmış, ayrıca öğrencilerin türbanlı, sakallı olarak derslere devam etmeleri olanağı tanınmıştır.

Bahsedilen Yönetmeliğin bazı maddelerinin iptali ve yürütmesinin durdurulması istemiyle açılan davalar sonunda Danıştay 8’nci Dairesi, Yönetmeliğin başta 5’nci madde olmak üzere, 22, 45, 46/1, 35/d, ve 41’nci maddelerinin iptaline karar vermiştir. (Ek.158)

Böylece; Eğitim sistemine dahil olup, yönlendirme suretiyle kademelerden geçerek bu haklardan yararlanmış bireylerin yeniden yararlandırılması, öncelikli olarak yararlanma hakkına sahip olan bireyler açısından eşitsizlik yaratılmasına sebep olacak olan, meslek lisesi (imam-hatip lisesi) öğrencilerine çifte diploma şansı veren Yönetmeliğin 5’nci maddesi ile sınavlarda kılık kıyafetin öğrencinin rahatlıkla tanınmasını sağlayacak şekilde sade ve temiz olmasını yeterli sayan 45’nci maddesi iptal edilmiştir.

Ancak yargı kararına rağmen, Milli Eğitim Bakanlığı, Danıştay 8’nci Dairesinin 7.2.2006 tarihinde verdiği Yönetmeliğin dava konusu edilen maddelerinin yürürlüğünün durdurulması kararını etkisiz kılmak amacıyla 1.3.2006 tarihinde, Yönetmeliğin yayımlanmasından sonra açık öğretim liselerine kayıt yaptıranların

kazanılmış haklarının korunacağını duyurmuş, Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı'nın bu idari işlemin de hukuka aykırı bulunduğu gerekçesiyle yürütmesinin durdurulması ve iptali istemiyle açtığı davada Danıştay 8'nci Dairesi'nin 7.6.2006 gün ve 2006/2349 Esas, 2006/1249 Karar sayılı hükmü ile 1.3.2006 tarihli işlemin de yürütmesini durdurmuştur. (Ek.158)

Adalet ve Kalkınma Partisi Hükümetleri Cumhuriyetin laiklik ilkesine, Eğitim Birliği Yasasına, Milli Eğitim Temel Kanunundaki amaç ve ilkelere aykırı olarak eğitimin dinselleştirilmesi çalışmalarını geçtiğimiz 5 yılı aşan iktidarları süresince ısrarla sürdürmüşler, ilköğretim çağındaki çocukların Kuran kurslarına devamına olanak sağlayan bazı düzenlemelerin yasallaşması için çaba sarf etmişlerdir.

Kanuna aykırı eğitim kurumu açanlara, bunları çalıştıranlara ve bu kurumlarda öğretmenlik yapanlara 6 aydan 3 yıla kadar hapis cezası ile bu kurumların kapatılmasını öngören 01.06.2005 tarihinde yürürlüğe giren 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 263 ncü maddesinin (29.06.2005 tarihinde değiştirilmiştir), kanuna aykırı eğitim kurumlarının kapatılması yaptırımının kaldırılması, hapis cezasının alt ve üst sınırlarının indirilmesi, sadece adli para cezası verilmesi olanağının getirilmesi, izinsiz açılan eğitim kurumlarında çalışan öğretmenlerin eylemlerinin suç olmaktan çıkarılması suretiyle değiştirilmesi sürecinde Başbakan Recep Tayyip ERDOĞAN; *"Bu milletin yüzde 99'u Müslümandır, kendi kitabını, Kuran'ını rahatça öğrenmelidir. Kaçak Kuran kursu ifadesi çok çirkindir. Kuran'ı öğrenmeye kimse suç ifadesini kullanamaz"* (Ek.130) biçimindeki sözleriyle, devletin Öğretim Birliği içinde verdiği laik eğitim sistemine karşı seçenек olarak açılan, yasaya aykırı eğitim kurumlarını korumuş, bir biçimde eğitim sisteminde Öğretim Birliği'nin bozulması, eğitimin dinselleştirilmesi çabalarını desteklediğini ifade etmiş, yasaya karşı çıkanları ise Kuran ve din öğretimine karşı oldukları izlenimini yaratmaya çalışmış, bir devrim yasasını etkisizleştirirken yine dini istismardan kaçınmamıştır.

Yukarıda bahsedilen somut olaylardan ve iddianame eki belgelerden de (Klasör 12-13) anlaşılacağı üzere; ilk ve orta öğretim ders kitaplarında, yardımcı kaynaklarda Milli Eğitim Temel Yasasının hedeflerinden sapılmış; tarih, sosyal bilgiler, din kültürü ve ahlak bilgisi gibi kitaplarda Cumhuriyet devrimleri görmezden gelinmiş, kitaplarda bir din kültüründen çok, İslam'ın dinsel öğretilerine ve hurafelere yer verilmiş, Atatürk sıradan bir devlet adamı gibi tanıtılmış, bazı ders kitaplarında ve sınavlarda sorulan sorularda Atatürk hakkında küçümseyici ve aşağılayıcı ifadeler kullanılmıştır.

Milli eğitimdeki bu dinselleştirme sürecinden Dünya Klasikleri bile nasibini almış, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından okullara tavsiye edilen bazı yayınevlerinin çevirilerinde orijinal metinler değiştirilerek roman ve hikaye kahramanları bile İslami söylemlerle konuşturulmuşlardır.

İlköğretim çağındaki çocuklara Milli Eğitim Temel Kanununa aykırı olarak ve dinsel etkinlik adı altında cami ve mezarlıklara götürülmek suretiyle uygulamalı din dersleri verilmiş, gelen tepkiler üzerine buna ilişkin mevzuat geri çekilmiştir. (Klasör 12-13)

Milli eğitimdeki dinselleştirme süreci bir çok okulun internet sitelerine ve hatta ilan panolarına kadar yansımış, davalı partinin Milli Eğitim Temel Yasasına aykırı tutum ve söyleminden güç alan yönetici ve öğretmenler kurumlarının internet sitelerinde şeriat propagandası yapan özel kuruluşların ve yayınevlerinin internet sitelerine link (bağlantı) vermişlerdir. (Klasör 12-13)

Adalet ve Kalkınma Partisi iktidarları zamanında devleti dinsel, teokratik bir yapıya dönüştürme kararlılığının bir sonucu olarak Devlet Planlama Teşkilatı'nda oluşturulan bir özel ihtisas komisyonunda bir şeriat uygulaması olan **zekât** sisteminin kurumsallaştırılması önerisinde bulunulabilmiştir. (Ek.155)

Parti toplantılarında haremlik-selamlık uygulamasından, tarikat şeyhlerinin cenazelerine topluca katılmak, köktendinci derneklerin konferans, panel adı altında düzenledikleri toplantılarda topluca görünmek, bayan eli sıkmamak, belediye başkanı sıfatıyla Ramazan ayında cami cami dolaşarak imamlık yapmak, bu suretle kutsal dinimizi istismar etmek, davalı partinin gündelik icraatları arasına girmiştir. Başbakanın belediye başkanına kadar her kademedeki Adalet ve Kalkınma Partisinin istismar yarışından cesaret alan kamu görevlileri de, “çeşme açılışlarından, orman yangınlarına” kadar her konuda dinsel motiflerle süslü demeçler verip genelgeler yayınlamışlar, uluslararası havaalanlarımızın apronlarında kurban kesmişler, tarikat toplantılarına sponsorluk yapmışlardır. (Klasör 14–17)

Başbakan Recep Tayyip ERDOĞAN, örnekleri yukarıda gösterilen birçok konuşmasında, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının “Cumhuriyetin nitelikleri” başlıklı 2. maddesinde ve başlangıç kısmında yer almamasına rağmen İslamiyet’i “*Türk milletinin birleştirici bir unsuru, çimentosu*” olarak tanımlamış, laik cumhuriyetin tüm inançlara eşit mesafede olması zorunluluğunu göz ardı ederek sık sık Türk Halkının yüzde 99’unun Müslüman olduğuna vurgu yapmış, bu suretle İslamiyet’in toplum yaşamında temel belirleyici olduğu imaj ve algısını öne çıkarmaya çalışmıştır. (Ek.8)

Davalı Partinin devleti ve toplumu teokratik bir yapıya dönüştürmek konusundaki kararlılığının bir işareti de, bazı yasadışı irticai yapılar ve cemaatler karşısında aldığı içselleştirici tavidir. Her ne kadar **AKP** Genel Başkanı ve parti ileri gelenleri her fırsatta, “değiştiklerini, Milli Görüş gömleğini çıkardıklarını” ifade etseler de, laiklik ilkesine aykırı olarak ve uluslararası bazı ilişkileri bile bozmak pahasına bu tür irticai örgüt ve cemaatleri desteklemekten geri durmamışlardır. “Cemaat” kavramının mevzuatımızda Lozan Anlaşması paralelinde, Türk Vatandaşı bazı gayrimüslim toplulukları ifade için kullanıldığı ve bu Anlaşmaya hakim olan ilkeler ve Devrim Yasaları dikkate alındığında “Türk Vatandaşı ve Müslüman olan “ kişiler için

cemaat tanımlamasının kullanılmasının hukuken mümkün olmamasına karşılık “demokratik yollardan devlet kademelerinde kadrolaşarak, Atatürk İlke ve Devrimlerini ortadan kaldırıp Şeriat esaslarına dayalı bir devlet kurmayı ve bunu takiben Dünya İslam birliğini gerçekleştirmeyi hedeflediği” iddiasıyla hakkında dava açılıp yurt dışına kaçan Fetullah GÜLEN isimli tarikat liderinin yurt dışında kurduğu ve faaliyetleri nedeni ile buldukları ülke devletleri tarafından Türkiye’nin uyarılmasına neden olan okullar bir ticari şirket olarak değerlendirilip temas ve işbirliği yapılması, Dışişleri Bakanlığının bir genelgesi ile Büyükelçiliklerimizden istenebilmiştir! (Ek.72)

Dışişleri Bakanlığı tarafından Büyükelçiliklere gönderilen bir genelge ile, Almanya ile imzalanan “Güvenlik İşbirliği Anlaşması’nda” köktendinci terör örgütü olarak söz edilen, şer’i esaslara dayalı devlet düzeni kurmayı amaçladığı belirtilen (Ankara 2 Nolu Devlet Güvenlik Mahkemesi’nin 1999/37 sayılı Dava dosyası. Klasör no:17) Avrupa Milli Görüş Teşkilatının yurtdışındaki vatandaşlarımızın sorunları ve milli konularda dış temsilciliklerimizce gerçekleştirilen faaliyetlere katkıda buldukları belirtilerek, bu örgütle temas ve işbirliği kurulması istenmiştir. (Ek.72)

Davalı Partinin Genel Başkanı, yöneticileri ve milletvekilleri türban, eğitim, özelleştirme, kadrolaşma gibi konularda çoğulcu demokrasiyi ve onun gereği olan güçler ayrılığı prensibini, hukukun üstünlüğünü ve yargı kararlarını hedeflerine ulaşmada bir engel olarak görmüşler, yargı kararlarına yönelik söylemlerini eleştiriden öte, bir saldırı noktasına taşımışlardır. TBMM Başkanı Bülent Arınç, 01.05.2005 tarihinde konuk olduğu CNN Türk’te yayımlanan “Ankara Kulisi” programında gazetecilerin sorularına; “...Bu Anayasa Mahkemesi’ni Meclis’te yapacağım bir Anayasa değişikliğiyle kaldırabilir miyim? Kaldırabilirim. Avrupa ülkelerinin hiçbirinde Anayasa Mahkemesi’ne benzer bir kurum yok. (...) Bugün üye sayısını, görev sahasını değiştirebilirim. Yüce Divan yetkisini alabilirim. Her kanunun Anayasa Mahkemesi’ne gitmesini engelleyebilirim. Her şeyi yapabilirim. Ben Meclisim...” (Ek.58) diyerek çoğulcu demokrasi ve gereği olan hukukun üstünlüğünden uzaklaşması örneklerinden birisini daha sergilemiştir.

Danıştay 2 nci Dairesinin türban konusuna ilişkin 26.10.2005 günlü, 2004/4051 E, 2005/3366 K. sayılı kararıyla ilgili olarak; Partisinin Mersin Merkez İlçe Kongresinde konuşan Başbakan ve AKP Genel başkanı Recep Tayyip Erdoğan; “...Bu kararı hukuk ilkeleri içerisinde tanımlayamıyorum. Tarif edemiyorum. Bu anlayış, hiçbir hukuk anlayışı içerisinde tanımlanamaz.(...) **Türkiye’de kendilerine göre alanlar belirlemek suretiyle vatandaşımızın din ve vicdan özgürlüğünü kimsenin kısıtlamaya hakkı yoktur.** Bu böyle biline. (...)doğrusu kınıyorum. Bunu hiçbir yere sığdıramıyorum. (...) **“Bunlar bu gidişle evin içine de karışacaklar. Şöyle şöyle davranacaksınız diyecekler. Kusura bakmayın. Türkiye yolgeçen hanı değil. Herkes yerini belirlemek zorunda.** (...) **Birileri nemalanmasın diye sabrediyoruz. Ancak hukuk adına yargı makamını işgal edenler, bu ülkede böyle bir zemini hazırlama gayreti içine girmesinler.** (...) **Böyle bir kaba güdültüye de pabuç bırakma niyetinde de değiliz. Biz fani olduğumuzu aklından çıkarmayan bir anlayışın mensuplarıyız. Kalıcı değiliz. Bugün**



varız, yarın yokuz. Baki kalan bir hoş sada... **Ölümün nerede ne zaman geleceği belli mi.**", (Ek.42) aynı partiden Çorum Milletvekili Muzaffer Külcü; "Bu çok önceden planlanmış, tek tip toplum oluşturma projesinin bir tezahürüdür" ..."**Bu karar tek kelime ile 'ayıp' olarak özetlenebilir**" ..."Zaten Danıştay, kendi kafasında kurguladığı bazı gerekçeler üzerinden karar alıyor.",(Ek.122.) Sivas Milletvekili Selami Uzun "**ancak dehşet denebilir**", (Ek.122) Adalet ve Kalkınma Partisi Kilis Milletvekili Hasan Kara'da "Böyle bir karar toplumda infiale neden olur ve vatandaşlarımız üzerinde sıkıntıya yol açar. **Peygamberimize yapılan hakaret tüm dünya Müslümanlarında tepki oluştururken kendi içimizde birlik olamamak çok acı**" (Ek.122) şeklindeki sözleriyle tepkilerini göstermişlerdir.

Başbakan ve milletvekillerinin beyanlarının ertesinde bir gazetede Danıştay Kararını veren Daire üyelerinin resimlerinin yayınlanmasından kısa bir süre sonra da, 17 Mayıs 2006 günü "Alparslan Arslan" adındaki bir köktendinci Danıştay'ın 2 nci Dairesine müzakere sırasında silahlı saldırıda bulunmuş, Üye M. Yücel Özbilgin'i öldürmüş, diğer yargıçları da ağır yaralamıştır. Olayın sanıklarının yargılanıp kararın verildiği 13.02.2008 tarihli karar duruşmasında sanıklardan Alparslan Arslan'a son sözü sorulduğunda, "Genel Kurmay şeriatın önüne geçmeye çalışmasın, Abdullah Gül'den, Başbakan Erdoğan'dan ve imanlı kişilerden Türkiye'de şeriatı ilan etmelerini istiyorum, yoksa kan dökülür." Diğer sanık Osman Yıldırım'da Atatürk'ü kastederek, "O İngiliz piçinin kurduğu cumhuriyeti başınıza yıkacağız, benim yegane görevim cumhuriyeti yıkıp 2 nci Osmanlı Devletini kurmak." ve bunun gibi sözler ve hakaretlerde bulunmuşlardır.

Sanıkların son duruşmadaki bu sözleri bile eylemi hangi saiklerle yaptıklarını, laikliği savunanları ve laik Cumhuriyeti bekleyen tehlikeleri göstermeye yeterlidir. (Ek.176)

Davalı partinin yöneticileri yargı kararlarına yönelik eleştirilerinde dinsel argümanları da referans almaktan kaçınmamışlardır. Nitekim Genel Başkan Recep Tayyip ERDOĞAN İHAM'ın Leyla ŞAHİN/Türkiye davasında türbana ilişkin verilen kararı eleştirirken mahkemenin karar vermeden önce konuyu din ulemasına sorması, görüş alması gerektiğini iddia ederek, "Söz söyleme hakkı din ulemasınındır" (Ek 37) demiş, benzer bir konuda davalı partinin milletvekili Mehmet ÇİÇEK' de "Hakimler Diyanetten görüş alacak" (Ek.101)diyerek laik hukuku dönüştürmek konusundaki niyetlerini açığa vurmuşlardır.

2007 yılında 11'nci Cumhurbaşkanlığı seçimi arifesindeki tartışmalarda Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı Bülent ARINÇ 8'nci Cumhurbaşkanı Turgut ÖZAL'a gönderme yaparak, onun gibi "**Sivil, dindar ve demokrat bir cumhurbaşkanı**"(EK.68) seçeceklerini ifade etmiş, cumhurbaşkanının seçilme nitelikleri arasına Anayasada sayılmayan "dindar" niteliğini de ekleyerek TBMM Başkanı sıfatıyla bile din istismarı yapmaktan ve laik devlet ilkesine aykırı hareket etmekten çekinmemiştir. Oysa böyle bir hüküm ancak şeriatla yönetilen bir ülkenin

Anayasasında yer alabilir. (Şeriat rejimiyle yönetilen İran İslam Cumhuriyeti Anayasasının 115 nci maddesi aynen şöyledir: *“Cumhurbaşkanı aşağıdaki şartları haiz, dini ve siyasi şahsiyetler arasından seçilmelidir. İran asıllı, İran vatandaşı, tedbirli ve idareci, iyi geçmişli, güvenilir ve takva sahibi olmak, İslam Cumhuriyeti’nin ve ülkenin resmi dininin ilkelerine inançlı olmak.”*) (Ek.68) Dindar Cumhurbaşkanı söylemi 22 Temmuz 2007 tarihinde yapılan genel seçimlerde davalı partililerce yoğun bir biçimde kullanılmış, “Abdullah Gül’ün eşinin türbanlı olması nedeniyle seçilemediği” propagandası adeta bu seçimin temel malzemesi yapılmıştır.

Davalı Partinin söylemleri incelendiğinde Cumhuriyet devrimlerinin ve özellikle laiklik uygulamalarının **“İnananlar için bir zulüm”** olduğu iddiası sürekli vurgulanarak toplumda Cumhuriyete ve devrimlerine karşı bir inancın oluşturulmasının amaçlandığı görülmüştür. Oysa Cumhuriyet tarihi de, insanlık tarihi de, zulmedilenlerin köktendinciler değil, farklı bir şeye inandığı, inancının gereğini yerine getirmediği ya da inanmadığı, laik hukuka göre karar verdiği, laikliği savunduğu için yakılanların, öldürülenlerin, laikler olduğuna tanıklık etmiştir. İnsanlığın aydınlanma mücadelesi aklın ve bilimin ışığına değil, taassup ve dogmatizmin zulmüne karşı verilmiş, Batıda yüzlerce yıl süren bu mücadeleyi Türk Milleti Atatürk’ün önderliğinde çeyrek yüzyıldan az bir zamana sığdırma başarısını göstermiştir. Ancak, Cumhuriyete ve onun aydınlanma felsefesine karşı olanlar, uluslararası dengelerdeki değişim ve küreselleşmenin yarattığı tek kutupluluğun yönlendirmesiyle Laik Cumhuriyete karşı bir rövanş arayışına girişmişlerdir. Yakın tarihimiz, bu arayışın ürünü irticai kalkışmalarla doludur. Ancak bugünkü Laik Cumhuriyet karşıtları geçmişte hiç olmadığı kadar ve üstelik bu kez uluslararası desteği de arkalarına alarak, karşı devrim fırsatını ellerine geçirmişlerdir. **AKP** milletvekili Abdullah Çalışkan’ın yukarıda yer verilen bir konuşmasında açıkça ifade ettiği “yeşil devrim”, (Ek.113) laik Cumhuriyete yönelik bir karşı devrimin adıdır. Laik Cumhuriyet hiç olmadığı kadar tehlikededir. Çünkü karşı devrimci unsurlar bugün marjinal unsurlar değil, iktidardırlar.

Davalı partinin devleti ve toplumu İslami bir yapıya dönüştürmedeki hedeflerinden biri olan, siyasi simge sayılan başörtüsünün önce toplumun geleceği olan gençlerimizin yetiştirildiği yükseköğretim kurumlarında serbest bırakılmak üzere kamusal alanlara da yansımaları sağlamaktır. Türbana serbesti sağlayan Anayasa ve yasa değişikliği henüz partiler arası müzakere aşamasında iken partili milletvekilleri, belediye başkanları, kurucuları, demeç ve söylemlerinde türbanı tüm kamusal alana yayacaklarını açıkça duyurmuşlar, Partinin bağlı kuruluşları gibi faaliyet gösteren bazı sivil toplum kuruluşları siyasal İslam’ın tüm kamusal alana yayılmasının temel hedefleri olduğunu ve bu yolda mücadele vereceklerini açık açık ilan etmişlerdir. (30-31 Ocak ve 1-2 Şubat tarihli Gazeteler)

Davalı parti, iktidar olmanın getirdiği güç ve olanaklarla devleti İslami bir yapıya dönüştürmeye çalışırken bürokrasi kadrolarının da siyasal İslamcılardan oluşturulmasına özel bir önem vermiş, İslami kimlikleriyle öne çıkanları atamada özel

bir gayret göstermiştir. Bu kadrolaşma gayretlerinden Sayıştay gibi bir yüksek kurum bile nasibini almış, boş bulunan üyeliklere, adayları partiye yeterince yakın bulmadıklarından, 2 yılı aşan bir süre seçim yapılamamıştır. Yüksek Öğretim Kurulu Başkanı atandığı gün mahkeme kararlarına uymayacağını açıklamış, bir bilim adamı kimliği ve bağımsızlığıyla değil, belirlenmiş bir düşünce yönünde çalıştığı gerçeği, kendisi ile TBMM Başkanı ve Maliye Bakanı ile bir bürokratı arasında geçen ve basına yansıyan diyaloglardan anlaşılmıştır.

Devletin en önemli kadrolarını birçoğu tarikatçı faaliyetleri ve kimlikleriyle bilinen yöneticilere teslim etmiştir. Geçmişte 'laiklik ilkesinin yerini İslam'la bütünleşme modeline bırakmasının gerekli olduğu' yönünde makaleler yazan ve bugün de bu görüşlerinin arkasında olduğunu ifade etmekten çekinmeyen kişinin Başbakanlık Müsteşarlığına, bir tarikata aidiyeti fotoğraflarla kanıtlanan kişiyi de tarikat ve cemaatlerin Laik Cumhuriyet aleyhine faaliyetlerini takip etmekle görevli İçişleri Bakanlığı Müsteşarlığına atanmasında bir beis görülmemiştir. Devlet kadrolarının islami bir yapıya dönüştürülmesi süreci bununla da sınırlı kalmamış, Diyanet İşleri Başkanlığı kadrosunda görev yapan çok sayıda memur, hastane yöneticiliğinden belediyelerde daire başkanlığına, ortaöğretim kurumlarında din ve ahlak bilgisi öğretmenliğine kadar birçok alanda görevlendirilmişlerdir. (Klasör 11)

Kamuda kadroların İslami bir yapıya dönüştürülmesi sürecinde yukarıda örneği görüldüğü üzere, bir Adalet ve Kalkınma Partili belediye (Eyüp Belediyesi), açtığı zabıta memurluğu sınavında, öğrenim durumu olarak yalnızca 'imam hatip lisesi mezunu' olma koşulu getirebilmiştir. (Ek.136)

Davalı Parti iktidarı döneminde siyasal İslamcı kimlikleriyle bilinen kişilere Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumunda (TRT) program yaptırılmış, çerçevesi yasa ile çizilmiş yayın ilkelerine ve laiklik ilkesine açıkça aykırı yayınlar TRT ekranlarına taşınmıştır. Şüphesiz bunlardan en çarpıcı olanı "Düşünce İklimi" isimli programı sunan Prof. Dr. Mim Kemal Öke'nin gazeteci Hayrettin KARAMAN ile yaptığı mülakatta görülmüştür. 20 Ekim 2005 tarihinde yayınlanan ve 27 Ekim 2005 tarihinde tekrarlanan programda Şeriatı göre miras paylaşım kuralları savunulmuş, Hayrettin KARAMAN mevcut laik düzeni kastederek "Böyle bir düzenin içinde Müslüman olarak yaşamak zorunda kalırsanız. O zaman işte siz Kuran-ı Kerim'in miras ahkâmını değiştiremezsiniz. Böyle bir hakkınız yok.." diyerek, laik devrimin en önemli belgelerinden olan Medeni Kanunu ve laik düzeni şer'i bir bakış açısıyla eleştirmiş ve bu yayınlar Anayasanın ve Devrim Yasalarının öngördüğü laik devlet ilkeleri çerçevesinde yapmak zorunda olan devlet kurumu TRT'de gerçekleşmiştir. (Ek.177)

Toplumu ve devleti İslami bir yapıya dönüştürmek noktasında gerekli gördükleri her alana müdahale eden davalı parti, her konuda olduğu gibi yine dini referansları esas alarak, gençleri alkol ve uyuşturucu maddelerden koruma bahanesiyle, fakat aslında şeriatın alkollü içki yasağı esas alınarak, alkollü içki satılması ve tüketilmesine ilişkin mevzuatta da hukuka aykırı kısıtlamalara gitmiştir. 7.12.2004

günü yürürlüğe giren 5272 sayılı Belediye Kanununun 15. maddesinin 1. fıkrası “*gayrisihhî müesseseler ile umuma açık istirahat ve eğlence yerlerini ruhsatlandırmak ve denetlemek*” görevini belediyelere, belediye sınırları dışında ise 5320 sayılı İl Özel İdaresi Kanununun 7. maddesi mucibince “*İl Özel İdaresi*”ne vermiştir. Yapılan bu düzenleme ve çıkarılan yönetmeliğe aykırı genelge ile Belediyeler “*ruhsat iptali, yeni ruhsat verilmemesi, eğlence vergisi ve hafta tatili ruhsat harcı artırımına gidilmesi, içkili yerlerin kent dışındaki alanlarda toplanmalarına zorlanmaları*” uygulamaları başlatmış, başta Ankara olmak üzere tüm **AKP**’li belediyeler içki içilmesi ve satılmasını adeta genel bir yasaklama uygulamasına dönüştürmüşlerdir. (Ek.153)

Davalı parti hükümetlerinin laik devleti dönüştürme çabalarından cesaret alan partili belediye başkanları yukarıda belirtilen örneklerinden de anlaşılacağı üzere, belediyecilik hizmetleri kapsamında bulunmamakla birlikte dini içerikli ve birçoğu din dışı hurafelerle donatılmış kitapların basım ve dağıtımını yapmışlar, bu tür bilim dışı yayınlar özellikle ilköğretim çağındaki çocuklara belediyelerce bedava dağıtılmış, kadını küçümseyen, onu erkeğin yanında daha aşağı bir yaratık olarak tanımlayan sözde evlilik kılavuzları yeni evli çiftlere hediye olarak verilmiş, bazı belediye başkanları din istismarını çocuklara kadar indirerek, Kur’an kursu öğrencilerine bisiklet, bilgisayar, top gibi hediyeler dağıtmışlar, çocuklara hitaben yaptıkları konuşmalarda yaşitlarının *Kur’an öğrenmek yerine, yazlıkta, denizde tatil yapmalarını* eleştirmişlerdir. Bu suretle kutsal dinimizi siyasete alet ederek istismara yönelmişlerdir. (Klasör 16)

Davalı partinin iktidarda olduğu yaklaşık beş buçuk yıllık süreçte Türkiye’nin uluslararası camiadaki laik ülke imajı da erozyona uğramış, Dünya ülkeleri, özellikle AB ülkeleri nezdinde Türkiye bir “ılımlı İslam Cumhuriyeti” modelinde algılanmıştır. Özellikle Amerika Birleşik Devletleri ile olan ilişkilerde ise bu bakış açısı resmi söylemlere de yansımış, başta eski ABD Dışişleri Bakanı (Colin L. Powell) olmak üzere birçok ABD yetkilisi Türkiye’nin laik, demokratik ve sosyal bir hukuk devleti olduğu gerçeğini görmezden gelerek ülkemizi bir ‘ılımlı İslam Cumhuriyeti’ olarak tanımlamışlar, bu söylemlerindeki cüretkarlığı “bir ABD projesi olan ve kapsamındaki ülkeleri ılımlı İslami rejimlerle yönetmeyi amaç edinen “Büyük Ortadoğu Projesi’nin eş başkanı olduğunu her fırsatta tekrarlayan Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan’ın söyleminden ve davalı parti iktidarlarının dini istismara dayalı icraatlarından, kutsal din duygularının devlet işlerine ve politikaya karıştırmalarından devleti dini esaslara göre şekillendirme amaç ve faaliyetlerinden” aldıkları gözlenmiştir.

Yukarıda irdelenen tüm bu eylemler, davalı siyasi parti tarafından algılanan ve savunulan İslami toplum modelinin açık bir resmidir.

Diğer yandan davalı parti iktidarı zamanında, iktidarın tutum ve davranışından güç alarak gerek kamuda, gerekse diğer alanlarda meydana gelen, dinsel içerikli ve dini istismarı esas alan, laik devlet ilkesine aykırı eylem ve söylemlere ilişkin belgeler de 14 -17 sayılı klasörlerde dir.

## **Sonuç olarak ve yukarıda ayrıntılarıyla açıklandığı üzere:**

Adalet ve Kalkınma Partisinin iktidara gelişinin henüz birinci yılından itibaren çerçevesi Anayasa ve Yüksek Mahkeme kararlarıyla belirlenmiş laiklik ilkesinin Anayasadaki tanımının yeterli olmadığı söylemiyle tartışmaya açarak aşındırmaya çalışılması,

Laik devletin bütün inançlara eşit mesafede olması, ancak dünyevi ilişkilere ilişkin konularda devletin akıl ve bilimin ışığında ve dinden bağımsız olarak düzenleme yapma yetkisini görmezden gelerek “ulemaya danışma (...) af yetkisi maktulün miraslarına aittir” gibi söylemlerle dini hükümleri referans gösterme abaları,

Din ve vicdan özgürlüğünü sınırsız ve kısıtlanamaz bir hak gibi topluma benimsetilmesi ve benimsetilen bu inanç üzerinden türbanın üniversitelerde serbest bırakılması ve bu serbestinin giderek tüm kamusal alana yaygınlaştırılması için partili milletvekillerinden, belediye başkanlarına kadar ortak bir söylem kullanılmaya başlanması,

İmam hatip lisesi mezunlarına üniversiteye girişte uygulanan katsayı sistemi bir hak ihlali algısıyla sürekli eleştirilerek Tehvid-i Tedrisat Yasasına ve eşitlik ilkesine aykırı olarak Cumhuriyet öncesi gibi ikili bir öğretimin özendirilmesi ve bu okulları meslek okulu hüviyetinden çıkararak orta öğretimin asıl unsurları haline getirecek sosyal ve mali desteklerin sağlanması,

Eğitimin müfredat da dahil olmak üzere Milli Eğitim Temel Kanununa aykırı olarak dinselleştirilmesi,

12 yaşın altındaki çocukların Kuran kurslarına devamını engelleyen düzenlemelerin kaldırılmasına yönelik söylem ve abaları,

Devlet kadrolarında siyasal İslamcı bir yapının oluşturulması, özellikle üst düzey atamalarda liyakat ve kariyer yerine dini inanç ve aidiyetin ölçüt olarak öne çıkarılması,

Halk sağlığı ve gençliğin korunması bahane edilerek, adeta şer'i nizam uygulanırcasına alkollü içki satış ve tüketim alanlarının daraltılması ve giderek yasaklanması,

Yurt içi ve yurt dışı her türlü resmi toplantı ve törenlerde laik bir Cumhuriyetin yöneticileri oldukları hiçe sayılarak, dinsel kimlik ve aidiyetlere vurgu yapılması, tanıtımlarda dini motiflerin öne çıkarılması,

Dini bayram ve günlerin ulusal bayramları gölgeleyecek bir tanıtım ve gösteriş içinde kutlanması, her türlü siyasi faaliyette din ve dince kutsal sayılan şeylerin tüm parti kademelerince istismar edilmesi,

Çoğulcu demokrasinin kuvvetler ayrılığı ve hukukun üstünlüğü prensibine dayandığı ilkesini gözardı ederek ve parlamento çoğunluğunu kullanarak Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının değiştirilemez ve değiştirilmesi dahi teklif edilemez laiklik ilkesinin ortadan kaldırılmaya kalkışılması,

Bu eylemlerin davalı partinin genel başkanı, genel başkan yardımcıları, milletvekilleri ile teşkilatlarında ve ayrıca yerel yönetimlerde görev alan partililerin kararlı, ısrarlı ve süreklilik gösteren beyan ve fiilleri ile işlenmesi,

Davalı partinin, temel hak ve özgürlüklerin geçerli olduğu laik ve demokratik bir hukuk devletini değil, din kurallarının geçerli olduğu, referanslarını dinden alan bir toplumsal modeli gerçekleştirmeyi amaçladığını, bu tür eylemlerin partinin genel başkanından başlayarak her kademesince kararlılık ve yoğunlukla işlenmesi suretiyle laiklik karşıtı eylemlerin odağı haline geldiğini ortaya koymaktadır.

Davalı siyasi partinin yukarıda belirtilen beyan ve eylemlerinin bir kısmı dahi laikliğe aykırı fiillerin odağı haline geldiğini göstermeye yeterli bulunmaktadır.

Kuşkusuz açıkça dini kuralların egemen kılınmasını, şeriatı hedefleyen bu beyan ve eylemler çoğulcu demokrasi içerisinde bile Anayasa'nın 14 ve İHAS'ın 17 nci maddeleri karşısında koruma göremez.

Anayasakoyucu, siyasi partilere çalışmalarında sınırsız bir özgürlük tanımamış ve ülke zararına olabilecek çalışmaların odağı haline gelme olasılığını öngörerek, bu gibi hallerde kapatılabileceklerini kabul etmiştir.

“Odak olma” kavramı, 2001 yılında 4709 SK ile Anayasanın 69. maddesinin 6. fıkrasına eklenen bir cümle ile hangi hallerde siyasi partilerin “odak” haline geleceği saptanmıştır.

Buna göre;” *Bir siyasî partinin 68 inci maddenin dördüncü fıkrası hükümlerine aykırı eylemlerinden ötürü temelli kapatılmasına, ancak, onun bu nitelikteki fiillerin işlendiği bir odak haline geldiğinin Anayasa Mahkemesince tespit edilmesi halinde karar verilir. (Ek cümle: 3.10.2001-4709/25 md.) Bir siyasî parti, bu nitelikteki fiiller o partinin üyelerince yoğun bir şekilde işlendiği ve bu durum o partinin büyük kongre veya genel başkan veya merkez karar veya yönetim organları veya Türkiye Büyük Millet Meclisindeki grup genel kurulu veya grup yönetim kurulunca zımnen veya açıkça benimsendiği yahut bu fiiller doğrudan doğruya anılan parti organlarınınca kararlılık içinde işlendiği takdirde, söz konusu fiillerin odağı haline gelmiş sayılır.”*

Siyasi partilerin yasaklanmış eylemlerin odağı haline gelebilmesi için:

1- Anayasaya aykırı fiillerin bir partinin üyelerince “yoğun” bir şekilde işlenmesi ve bu durumun o partinin yetkili organlarınca zımnen veya açıkça benimsenmesi.

2- Anayasaya aykırı fiillerin doğrudan doğruya bir partinin yetkili organlarınca “kararlılık” içinde işlenmesi gerekmektedir.

Yukarıda ana başlıkları belirtilen eylemler gözetildiğinde:

Davalı partinin geçmişte üyesi veya yöneticisi oldukları “Milli Görüş” yanlısı partilerin savunduğu çok hukukluluk ilkesinden ayrılmadığı, kendi hukuklarını egemen kılmak için iddianamede belirtilen yargı kararlarına rağmen yüksek öğretim kurumlarında kılık ve kıyafetin serbest olduğu düzenlemesini Anayasa’da hüküm altına almak amacıyla TBMM’ne verilen yasa teklifi ile açıkça ortaya çıkmaktadır.

Kişilerin inançlarının veya giyimlerinin ölçü alınması, bazı kesimlere toplum ve Devlet içinde ayrıcalık tanımak olur ki; bu, eşitliği bozacağı gibi demokrasiye de aykırı düşer ve oluşturulan farklı kimliklerin önce ayrımcılık sonra da kaçınılmaz bir şekilde bölünme nedeni olması sonucunu doğurur.

Davalı partinin;

Belirtilen eylemleri ve özellikle Anayasa ile Yüksek Öğretim Kanunu’nda değişiklik içeren tekliflerinin, Türkiye Cumhuriyeti Devletinin temel ilkelerini değiştirecek zemini oluşturmak niyetini ortaya koyduğu,

Laik sistemlerde dini simgelerin siyasi amaçla kullanılamayacağını gözardı ettiği,

Laik Cumhuriyet’i yeni bir yaşam ve Devlet düzenine dönüştürme kararlılığı içinde olduğu, toplumu dindar olanlar – olmayanlar diye ikiye ayırmaya başladığı,

Ülkenin laik hukuk yapısını aşamalı olarak yeniden biçimlendirip yönlendirmeye çalıştığı,

Rejimin ve Cumhuriyet’in geleceğini tartışmaya açtığı,

Belirlenmiştir.

Laik demokratik hukuk devletinin egemen olduğu rejimlerde; yargıya, “bireyi ve demokrasiyi”, sistemin sınırları dışına çıkan siyasal partilerin/iktidarların eylemlerine karşı koruma görevi de verilmiştir.

Anayasanın değiştirilemez ve değiştirilmesi teklif edilemez bir hükmü olan laik ilkesi zedeleniyorsa Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının rejimi koruma yetki ve görevi başlayacaktır. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının temel görevi; Cumhuriyet'i, ilkelerini ve kazanımlarını korumaktır.

Davalı partiyi laiklik ilkesine aykırı eylemlerin odağı haline getiren yukarıda açıklanan fiiller ve beyanlar, siyasi partinin Anayasanın 68/4. maddesi delaletiyle 69/6. maddesi gereğince kapatılmasını gerektirmektedir.

#### **4- Eylemlerin zorlayıcı sosyal gereksinim de gözetilerek hukuksal yönden irdelenmesi**

Adalet ve Kalkınma Partisinin iktidar partisi olması nedeniyle yukarıda belirttiğimiz beyan ve eylemleri laik Cumhuriyet aleyhine giderilmesi olanaksız zararlar doğurmasının kapatma yaptırımını gerektirmekte, ortaya konulan eylemler gözetildiğinde kapatma yaptırımının uygulanmasında zorlayıcı sosyal gereksinim bulunmaktadır.

Zorlayıcı sosyal gereksinim değerlendirilirken gözetilen uygun zaman, eylemlerdeki ağırlık, eylemlerin isnat edilebilirliği, partinin hedeflediği siyasi model, eylemlerdeki kullanılan yöntem karşısında öngörülen yaptırım eylemlerle orantılıdır.

Kapatma davasının açıldığı tarihte davalı iktidar partisinin türbanın yksekretim kurumlarına sokulması için Anayasa değişikliği ile neden olduğu toplumsal kutuplaşma ve gerginlik dikkate alındığında ve özellikle demokratik toplumun düzenli bir biçimde işlemesinin sağlanmaya çalışıldığı ülkemizde, laiklik ilkesinin korunması yasal ve anayasal bir zorunluluk olduğu gibi, bu ilkenin korunmasında genel bir çıkar da bulunmaktadır.(RP/Türkiye Kararı)

Bu nedenle, laiklik ilkesine aykırı eylemlerin odağı durumuna gelen Adalet ve Kalkınma Partisinin, bu genel çıkar da gözetilerek kapatılması, zorlayıcı sosyal gereksinim de dikkate alındığında demokratik toplum gereklerine uygundur.

#### **a- Yaptırım yasayla öngörülmüştür.**

Eylemler, Anayasa'nın 68 nci maddesinin 4 nc fıkrası kapsamında "*insan hakları, eşitlik ve hukuk devleti ilkeleri, ulus egemenliği, demokratik ve laik cumhuriyet ilkelerine ve ayrıca herhangi bir tür diktatörlüğü savunmak ve yerleştirmeyi amaçlamanın yasak olması*" kuralına aykırılık oluşturmaktadır.

Bu çerçevede kapatma yaptırımı, İHAS'ın 11 nci maddesinin ikinci fıkrası uyarınca "*kamu düzeninin sağlanması, başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması*" ilkeleri kapsamında, demokratik toplum ilkelerine uygun ve yasa ile ngrlmş bir yaptırımdır.



Davalı siyasi parti, laiklik karşıtı eylemlerinin kapatma yaptırımını gerektirdiğini öngörebilecek ve bilebilecek durumdadır. Anayasa ve Siyasi Partiler Yasası'ndaki kurallar da İHAS'nin öngörülebilirlik ve bilinebilirlik ölçütlerine uygundur. Davalı partinin laiklik karşıtı eylemleri nedeniyle bu eylemleri suç oluşturmaya bile, parti hakkında Anayasa'da öngörülen kapatma yaptırımının uygulanabileceği bilinebilir niteliktedir. Laiklik karşıtı eylemlerin, ceza yasalarında suç olarak tanımlanmaması Anayasa ve SPY gözetildiğinde sonuca etkili değildir (RP/Türkiye Kararı).

#### **b- Kapatma yaptırımını yasal bir amaca dayanmaktadır.**

Adalet ve Kalkınma Partisi'nin laikliğe aykırı eylemlerin odağı haline gelmesi, Anayasa'nın 68 nci maddesinin dördüncü fıkrasındaki siyasi partilerin eylemleri *"insan haklarına, eşitlik ve hukuk devleti ilkelerine, ulus egemenliğine, demokratik ve laik cumhuriyet ilkelerine"* aykırı olamaz ve ayrıca *"herhangi bir tür diktatörlüğü savunmayı ve yerleştirmeyi amaçlayamaz"*, suç işlenmesini teşvik edemez" kapsamında kapatma yaptırımını gerektirmektedir.(ANY.Madde:68/4, 69/9, SPY.Madde: 101/1/b, 103, 95)

Geniş anlamda laiklik karşıtı eylemler olarak nitelenen yukarıda ve 11-17 sayılı klasörlerde gösterilen ve değerlendirilen eylemler, Anayasanın 68 nci maddesinin dördüncü fıkrasında belirtilen hükümlere aykırılık oluşturmaktadır.

Şöyle ki, laiklik karşıtı eylemlerin odağı olarak ılımlı İslam yoluyla şeriatı amaçlayan bir siyasi partinin bu model projesi gerçekleştiğinde, evrensel insan hakları ve çoğulcu demokrasi hiçbir boyutuyla söz konusu olamayacak, iktidar şeriat çerçevesinde hareket edecek, şeriatı benimsemeyenler sisteme ve kurallarına tabi kılınacak ve eşitlik ilkesi de yaşam alanı bulamayacaktır. Yine şer'i modelde, dinsel kurallar ölçü norm olarak kullanılacağından, hukuk devletinden de söz edilemeyecektir. Egemenliğin kaynağı ve tüm referanslar din ve Tanrıya dayanacağından, ulus egemenliği de söz konusu olmayacaktır. Sonuçta şeriatın demokrasiyle ve laiklikle bağdaşmazlığı karşısında, demokratik ve laik düzen ortadan kalkacak, dine dayalı ve bunu zorla benimseten bu yönüyle bir dikta rejimi ortaya çıkacak, demokrasiye, insan haklarına aykırı, ancak şeriata uygun eylem ve suçlar hoş görülüp teşvik edilecektir.

Türkiye Cumhuriyeti Devleti, şeriatla yönetilen ve başında İslam şeriatını da simgeleyen halifenin bulunduğu bir modele karşı verilen mücadele sonucu ortaya çıkmıştır. Türk Ulusunun 20 Yüzyılın başında verdiği kurtuluş mücadelesi sadece yabancı işgal güçlerine karşı yürütülmemiş, mandacılara, işgalcilerle işbirliği yapanlara, isyan ve kıskırtmalarla kurtuluş ve kuruluşu baltalayan mollalara, şeyhlere ve her türlü din bezirgânlarına karşı da verilmiştir. Ulusal Kurtuluş Savaşımızda mandacıların ve işbirlikçilerin tenkit edilecek tarihi hatalarını gerçekleri çarpıtarak saptırmaya çalışanlar bugün de dini ve dince kutsal sayılan şeyleri istismar ederek ve

dine, dini inanca en büyük kötülüğü yaparak özgürlük ve insan hakları gibi aslında hiçte ilgili olmadıkları kavramları kullanarak yeni bir teslimiyetçiliğin yolunu açmaktadırlar. Şer'i bir düzene ve onun yerleşik değerlerine karşı verilmiş bir mücadelenin sonucu olarak benimsenen ve önemi nedeniyle Anayasada değiştirilemez ve değiştirilmesi teklif edilemez bir biçimde yerleştirilip kabul edilen laiklik ilkesi, bu nedenle Türkiye Cumhuriyeti için diğer çağdaş ülkelerden daha fazla önem arz etmekte, uygulamasında Batı ile aramızda farklılıklar oluşmaktadır. Çünkü ülkemizde şeriat düşüncesi ve özlemi komşu ülkelerde uygulama örnekleri de bulunduğundan henüz çağdaş ve uluslararası hukuk karşıtı olduğu düşüncesi kategorisine girmemiş, hatta serbest seçimler yoluyla iktidar bile olabilmıştır.

Bu nedenle; İHAS'ın 11 nci maddesinin ikinci fıkrası gereğince "ulusal güvenliğin, kamu güvenliğinin, kamu düzeninin korunması, kargaşa ve suçun önlenmesi ve başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması" kapsamında, laikliğe aykırı eylemlerin odağı olmuş davalı siyasi partinin kapatılmasını haklı kılmaktadır(RP/Türkiye Kararı).

### **c- Kapatma yaptırımını demokratik toplum gereklerine uygundur.**

Davalı partiye kapatma yaptırımının uygulanması, çoğulcu demokrasinin gereklerine uygundur. Çünkü yukarıda sayılan eylem ve söylemleri gözetildiğinde, çoğulcu demokrasi içerisinde, ancak bu demokrasinin olanaklarından hareketle, sonuçta çoğulcu demokrasiyle bağdaşmayan ve onu ortadan kaldıran bir sistemi amaçlamaktadır. Oysa çoğulculuk prensibi olmadan demokrasiden bahsedilemez (RP/Türkiye Kararı). Çoğulcu demokrasi, güçler ayrılığına ve hukukun üstünlüğüne dayanır. Hukuk ise, temelini insanlığın aydınlanma mücadelesinde bulan, akla ve bilime dayanan, ortak aklın ürünü, evrensel kabul gören, dinamik kurallar bütünüdür. Şeriatın kuralları bu tanımın çerçevesine girmez. Şeriat özünde demokrasiye kapalı bir yönetim biçimi olup totaliterdir. Dini kurallara dayalı bir rejimin çoğulcu demokrasi ile bağdaşabileceğini iddia etmek en hafif deyişle insanlığın aydınlanma mücadelesini ve sonrasındaki kazanımlarını inkâr etmektir. Ortaya çıktığı çağın ve coğrafyanın sosyal ve ekonomik, kültürel değerleriyle biçimlenmiş statik bir düşüncenin insanlığın tüm çağlarına hükmetmesi anlayışı bilimsel değildir, dolayısıyla yüzlerce yıllık mücadelenin ve aklın ortak değerleri olan insan hakları ve demokrasi kapsamında savunulamaz, koruma göremez, kısıtlanabilir.

Kuşkusuz İHAS ile de korunan din ve vicdan özgürlüğü demokratik bir toplumun da gereklerindedir. Anılan özgürlük farklı dinsel değerlere inanmak yanında inanmamak özgürlüğünü de içermektedir. Bu bağlamda çoğunluğu Müslümanlardan oluşsa bile, farklı inanışlara sahip olan kişilerin korunması anlamında, din ve vicdan özgürlüğüne de sınırlandırmalar öngörülmüştür. Bu manada devlet, dini inançlar konusunda yansız kalmalı, dini inançların meşruiyetinin değerlendirilmesinde tarafsız olmalı, karşıt inanışlar arasında hoşgörüyü tesis etmelidir (RP/Türkiye Kararı). Bu bağlamda devletin kamu alanında, üniversitelerde

türban takarak dini inançların sergilenmesine kısıtlama getirmesi veya programlarında İslam dinine ilişkin konulara ağırlık veren ve kuruluş amacı yalnızca din görevlisi yetiştirmek olan İmam Hatip Liseleri mezunları için üniversiteye giriş sınavlarında katsayı esasının uygulanmasını öngörmesi; başkalarının hak ve özgürlüklerini korumak, kamu düzen ve güvenliğini sağlamak amacı taşıdığından, din ve vicdan özgürlüğünün özüne aykırı değildir. Aksine, davalı partinin bunlara aykırı eylemleri özendirilmesi, destek yaratması ve teşvik etmesi, demokratik toplum gereklerine açıkça aykırılık oluşturmaktadır.

İHAS'ın 9 ncu maddesinde de koruma gören din ve vicdan özgürlüğü, bir din tarafından yönlendirilen her hareketi korumaz, bu kapsamda Diyanet İşleri Başkanlığı Din İşleri Yüksek Kurulu tarafından türbanın dinin gereği olduğunun belirtilmesi, bu örtünme biçiminin laik hukuk düzeninde korunma göreceği sonucunu doğurmaz, aksi düşünce, dinin gereği olduğu tartışma götürmeyen İslam şeriatının miras, devletler, aile, ceza hukuku gibi konulardaki bazı kurallarının da uygulanmasına kapı açar. Oysa davalı partinin eylemleri, bu saptamayla açıkça çelişmektedir. İHAM tarafından da vurgulandığı üzere, laikliğe saygı gösterilmemesi biçimindeki bir tutum, din ve vicdan özgürlüğü kapsamında hiçbir biçimde koruma göremez (RP/Türkiye Kararı). Bu nedenle bir taraftan laikliği savunur gibi görünmek ve bunu ifade etmek, diğer taraftan giderek yoğunlaşan eylemlerle laikliğe aykırı bir model yaratan davalı siyasi partinin eylemleri, Anayasa, Siyasi Partiler Yasası ve İHAS yönünden koruma göremez.

İHAM'a göre bir siyasi parti, mevzuatın veya yasal ve anayasal yapının değiştirilmesini iki koşula bağlı olarak önerebilir: Bunlardan birincisi, kullanılan bütün yollar her bakımdan yasal ve demokratik olmalıdır. İkincisi ise, önerilen değişikliğin kendisi temel demokratik prensiplerle bağdaşmalıdır. Bu kuraldan hareketle, sorumluları şiddete başvurmaya teşvik eden veya demokrasinin temel prensiplerine saygı duymayan, demokrasinin bir veya birçok kuralına uymayan veya demokrasiyi yıkmayı amaçlayan ve de demokrasinin tanıdığı hak ve özgürlükleri tanımayan/yok etmeyi amaçlayan siyasi bir projeyi öneren" partinin, bu nitelikteki eylemleri, kapatma yaptırımına konu olabileceği gibi, bu nedenle uygulanacak yaptırıma karşı da ilgili siyasi parti İHAS korumasından yararlanamaz. İHAS ve demokrasi arasındaki oldukça açık ilişki karşısında, hiç kimse demokratik toplumun ideallerini ve değerlerini yok etmek amacıyla Anayasa ve İHAS hükümlerine dayanamaz. Bu bağlamda siyasi partiler biçiminde örgütlenen totaliter hareketlerin, demokratik rejim içerisinde güçlendikten sonra, bu kimliklerini ön plana çıkararak demokrasiden kurtulmak amacı güdebilmeleri söz konusudur. (RP/Türkiye, Emek Partisi/Türkiye Kararları).

Davalı siyasi parti bu değerlendirmelere açıkça aykırı hareket ettiği gibi, eylemleriyle sadece İslam dininin moral değerlerini ifade etmeyip, bu dinin dünyevi yaşama ilişkin gereklerine yönlendirme ve İslam dinine (inanç ve ibadet ötesinde bütünüyle) tabi kılma amaç ve iradesi taşımaktadır.

#### **d- Eylemlerin isnat edilebilirliği**

Davalı siyasi partinin amaç ve eğilimlerini ortaya koyabilmek için tüzük ve programına dayanarak sonuca gidilemez. Çünkü gerçekte amaçladığı modeli gerçekleştirene kadar, laikliğe aykırı eğilimlerinin resmi metinlerine yansımayaacağı; geçmişte bu amaca yönelik eylemlerde bulunan partilerin kapatıldığı hususu gözetildiğinde karşılaşılabilecek bir durumdur. Bu bağlamda, davalı siyasi partinin tüzük ve programı ile dava konusu edilen eylemleri arasında belirgin bir aykırılık göze çarpmaktadır.

Bir genel başkanın açıklama ve eylemleri partiyi tartışmasız olarak bağlayıcıdır. Çünkü genel başkan partinin simgesel figürüdür. Siyasi Partiler Yasasına göre partiyi temsil yetkisine sahip olan genel başkan, merkez karar ve yönetim kurulunun da başkanıdır. Genel başkanın siyasi veya hassas konularda açıkladığı düşüncelerinin, kişisel görüşü olduğu vurgulanmadığı sürece, kurumlar ve kamuoyu tarafından partinin görüşünü yansıttığı biçiminde algılanır ve partiye isnat edilebilir. Genel başkan için var olan isnat edilebilirlik, genel başkan yardımcılarında da geçerlidir. Aynı durum partili başbakan ve bakanlar yönünden de söz konusudur.

Bir iktidar partisi yönünden hükümetin icraatları, siyasi parti söylemiyle biçimlendiğinden, bu bağlamdaki iş ve işlemler de siyasi partinin eylemi olarak, o siyasi partiye isnat edilebilecektir. Bu bağlamda, yukarıda belirtilen yasa, yasa teklifleri ile diğer düzenleyici işlemler siyasi partinin kapatmaya konu olan eylemlerinin yöneldiği amacı gerçekleştirmeye veya kolaylaştırmaya yönelik olduğundan, bu düzenlemeler de siyasi parti eylemi olarak o siyasi partiyi bağlamaktadır. TBMM’nde çoğunluğu oluşturan siyasi parti yönünden, bu düzenlemelerin eylem olarak isnadiyeti için, İHAM kararlarında da açıklandığı üzere, yasalaştırılmalarını beklemek zorunluluğu bulunmamaktadır. Çünkü bu eylemlerin yasalaşması yani somuta indirgenmesi, yasama organının da çoğunluğa sahip bir iktidar partisi yönünden her an için olasıdır. Isnat edilebilen eylem niteliğindeki bu tasarıların yasalaşması da, eylemin yasama organı işlemi niteliğine geldiğinden bahisle, siyasi partiye isnadiyeti ortadan kaldırmamaktadır. Aksine, siyasi partinin eylemini sürdürmesi niteliğindedir.

TBMM Başkanı ve Başkanvekillerinin de konumları itibarıyla, eylemlerinin mensubu oldukları siyasi partiye isnat edilebilirliği önem taşımaktadır. Anayasa’nın 94 ncü maddesinin altıncı fıkrasına ve SPY’nın 24 ncü maddesinin ikinci fıkrasına göre, *“TBMM Başkanı ve Başkanvekilleri, üyesi buldukları siyasi partinin ve parti grubunun Meclis içinde veya dışındaki faaliyetlerine; görevlerinin gereği olan haller dışında, Meclis tartışmalarına katılamazlar; Başkanı ve oturumu yöneten Başkanvekili oy kullanamazlar.”* Ancak TBMM Başkanı ve Başkanvekillerine yönelik bu düzenleme, Başkan ve Başkanvekillerinin hiçbir eyleminin siyasi partiye isnat edilemeyeceği sonucunu doğurmamaktadır.

Yukarıda gösterildiği üzere TBMM’nin 22 dönem Başkanlığını yapan Bülent Arınç’ın eylemleri, bu kuralı da ihlal ederek, açıkça mensubu olduğu siyasi partinin eylem ve söylemiyle örtüşmektedir. Siyasi partinin gerçekleştirmek istediği projeyi ifade ve bu projeye destek anlamında diğer parti mensupları gibi hareket etmektedir. Görevi süresince yaptığı bu eylemler, mensubu olduğu davalı parti

tarafından destek görmüştür. Bu nedenle Bülent Arınç'ın beyan ve eylemleri Adalet ve Kalkınma Partisi'ne isnat edilebilir niteliktedir.

Davalı partinin amaç ve eğilimlerini sergileyen, yaratmak istedikleri toplum modeline ilişkin imajı yansıtan beyan ve eylemler, milletvekilleri veya yerel yönetimlerde görev üstlenen üyeler tarafından işlendiğinde de partiye isnat edilebilir. Bu tür beyanlar soyut programlara göre potansiyel seçmenler üzerinde daha etkilidirler. Bu nedenle, eylemleri yukarıda sıralanan milletvekilleri ve yerel yöneticilerin beyan ve eylemleri de partiyi bağlamaktadır.

Ayrıca partili milletvekilleri tarafından sunulan ve kapatmayı konu alan modeli gerçekleştirmeye yönelik olan yukarıda gösterilen yasa teklifleri de, bu tekliflerin yasalaşmaları beklenmeksizin, yasama organında çoğunluğu oluşturan davalı siyasi partiye isnat edilebilir niteliktedir. Anayasa'nın 83 ncü maddesinin birinci fıkrası, yasama çalışmaları kapsamında ortaya çıkan bu eylemler nedeniyle siyasi partinin sorumlu tutulmasını bertaraf etmemektedir. Bireysel anlamda mutlak dokunulmazlık yaratan madde kapsamındaki eylemler, siyasi parti yönünden bu maddenin koruma alanı dışındadır.

Siyasi partinin genel merkez organlarının (SPY md 13), il ve ilçe teşkilatlarının (SPY md 19,20), TBMM grup genel kurulu ve grup yönetim kurulunun (SPY md 24, 25), üyelerinin (SPY md 12) eylemleri; Adalet ve Kalkınma Partisi'nin, yasa, Anayasa ve İHAS tarafından korunmayan, hedeflediği amaç veya siyasi projeyi gerçekleştirmek, kolaylaştırmak, altyapı hazırlamak veya bunları ifadeye yönelik olup, bu eylemler de davalı partiye isnat edilebilir niteliktedir.

Bu noktada şunu da belirtmek gerekmektedir ki, partiyi temsil eden organlarca gerçekleştirilen eylem veya söylemlerin, partinin değil kendi kişisel görüşleri olduğu açıklanmadıkça, bu söylem ve eylemler de partiye isnat edilebilecektir. Ancak, siyasi partiyi sorumluluktan kurtarmak adına, siyasi partinin amaç ve hedefleriyle örtüşen eylem ve söylemlerin, kendi kişisel görüşleri olduğunun açıklanması da, yoğunluk ve sıfatlara bakıldığında, (çok sayıda milletvekili ve belediye başkanı tarafından) kuşkusuz siyasi partiyi sorumluluktan kurtarmayacaktır.

Davalı partinin çoğulcu demokrasi ilkelerine aykırı olarak, zaman zaman milletvekillerine ve diğer partililere konuşma yasağı getirmesi de, bu yasağa rağmen en yetkili konumda bulunan milletvekillerinin dahi açıklama yapmayı sürdürmeleri gözetildiğinde, yasaklamanın partiyi sorumluluktan kurtarmaya yönelik aldatıcı bir tavır olduğunu ortaya çıkarmaktadır.

İktidarda bulunan her siyasi parti, kuşkusuz kendi kadrolarını da, (bir örnek olarak bakan düzeyinde) devlet birimlerine taşımaktadır. Bu noktada, siyasi parti mensuplarına devlet mekanizması gereği yakın planda çalışan, böylece siyasi partililerle yakın ve/veya yoğun ilişkide bulunan kamu görevlilerinin eylemleri önem kazanmaktadır. 3046 sayılı Yasa'nın 21 nci ve 22 nci maddeleri de bu irdelemeyi zorunlu kılmaktadır.

Devletin idare mekanizması, söz konusu görevlinin bulunduğu makamın ışığında, ancak dar bir yoruma tabi tutulmaktadır. Bu bağlamda, devlet birimlerinde siyasi parti mensuplarına yakın planda çalışan müsteşarların ve müsteşarların bakış açılarını yansıtan müsteşar yardımcıları ile genel müdürlerin eylemlerinin, siyasi sorumluluğu Bakan ve dolayısıyla Başbakan'a aittir. Bu siyasi sorumluluk, yukarıda gösterilen eylemlerin parti politikaları doğrultusunda biçimlenmesi, partinin amaçlarını gerçekleştirmeye yönelik olması karşısında anılan bürokratların iktidar partisinin bakış açısına göre biçimlenen eylemlerinden, iktidarı yöneten partinin dolayısıyla Adalet ve Kalkınma Partisi'nin sorumluluğu söz konusudur.

Yine 5442 sayılı Yasa'nın 9 ncu maddesinin birinci fıkrasına göre, il'lerde hükümetin ve her bir bakanın temsilcisi ve siyasi yürütme organı olan valiler ile bu Yasa'nın 31/A maddesine göre kaymakamların, Adalet ve Kalkınma Partisi'nin kapatmaya konu modeli gerçekleştirme anlamındaki uygulamalarına göz yummalarından, desteklemelerinden ve bu eylemleri uygulamalarıyla kolaylaştırmalarından, parti kaynaklı çıkış noktası uyarınca bakan, başbakan ve hükümet siyasi yönden sorumludur. Buradaki siyasi sorumluluk, iktidarın siyasetini belirleyen davalı Adalet ve Kalkınma Partisi'ni de sorumlu kılmakta ve bağlamaktadır.

Yukarıda anlatılan eylemlerde bulunan bürokratların bu davranışları, bütünüyle siyasi iktidar çıkışlı ve iktidarın bakış açısıyla biçimlenmiştir. Bu yönden, siyasi sorumluluk iktidara aittir. Bu siyasi sorumluluk hükümet siyasetini yönlendiren Adalet ve Kalkınma Partisi'nden biçimlendirildiğine göre, kuşkusuz davalı partinin sorumluluğu söz konusudur. Çünkü iktidardaki siyasi partinin amaçladığı modeli gerçekleştirmek için, bir bütünlük içerisinde ve bir bütünün parçalarını oluşturmak adına bu eylemler ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla devlet kadrolarında yer alan anılan görevlilerin (Müsteşar, Müsteşar yardımcısı, genel müdür, vali, kaymakam, baştabip, belediye başkanı, okul müdürü, vb.) eylemleri de, siyasi partinin bakış açısına ve bunun da bir gereği olarak ortaya çıkması ve biçimlenmesi nedeniyle siyasi partiye isnat edilmesi gerekmektedir.

Bu bağlamda 22 Temmuz 2008 Genel Seçimi ile Adalet ve Kalkınma Partisinden milletvekili seçilen Başbakanlık Eski Müsteşarı Ömer Dinçer'in müsteşarlığı dönemindeki konumu nedeniyle anılan kişinin bu dönemdeki iş ve işlemleri, ayrıca önem taşımaktadır. Bürokrasinin en tepesinde bulunduğu sırada bu kişinin de etkisiyle yapılan kadrolarla, iktidar partisinin laikliğe aykırı eylem ve söylemleri gerçekleştirilmekte ve dile getirilmekte, siyasi parti kendisini sorumlu kılmamak adına, devlet mekanizması gereğince yakın ilişkide bulunduğu bu kadrolardaki kişilerin, siyasi parti tarafından da benimsenen iş ve işlemleri, tartışmasız olarak siyasi partiyi bağlamaktadır.

Siyasi partinin hedef ve amaçlarıyla bağdaşmayan eylem veya söylemler nedeniyle, ilgili kişilerin eleştirilmemesi ve haklarında disiplin soruşturmasının başlatılmaması, bu eylem ve söylemlerin o siyasi parti tarafından benimsendiği anlamındadır.

Siyasi partinin hedef ve amaçlarıyla açıkça örtüşen eylem ve söylemler nedeniyle siyasi partinin bu eylem veya söylem sahiplerini eleştirmesi veya haklarında soruşturma yapması, sadece partinin kendisini bu eylemlerden sorumlu kılmamak amacına yönelik olduğunda, bu eylem ve söylemler de siyasi partiyi sorumluluktan kurtarmamaktadır. Göstermelik olarak başlatılan, sonuçsuz kalan veya öngörülenden daha az yaptırımla sonuçlanan soruşturmalar da, o siyasi partiyi sorumluluktan kurtarmamaktadır (RP/Türkiye Daire Kararı). Bu nedenle yukarıda irdelenen eylemlerin soruşturma konusu olması, bu eylemlerin Adalet ve Kalkınma Partisi'ne yüklenmesine engel değildir. (Ek.129)

#### **e- Eylemlerdeki “yöntemin” hukuksal yönden irdelenmesi**

Davalı partinin din ve dince kutsal sayılan şeyleri istismar ederek, ancak “mutabakat süreçleri” olarak adlandırdıkları yöntemle toplumun İslami bir yapıya doğru evrimleşmesini sağladıktan sonra şeriatı egemen kılacakları gerçeğinden hareketle ve şeriatın tüm toplumu İslami bir düzene kavuşturmayı esas alan ‘cihat’ boyutu ile davalı partinin halen iktidar partisi olması gözetildiğinde; laik rejimi değiştirmek noktasında maddi güç kullanması ve bu tehlikenin uzak olmadığı bir gerçektir. Nitekim Adalet ve Kalkınma Partisi Genel Başkanı Recep Tayip Erdoğan ve diğer partililerin demokrasiyi çoğulcu değil, “çoğunlukçu” olarak algıladıklarını gösteren eylem ve demeçleri olası bir “çoğunluk diktasının” açık işaretleridir.

Davalı siyasi partinin ortaya konulan eylemlerinin laik bir hukuk düzeniyle bağdaşmadığı yukarıda açıklanmıştır.

Laik hukuk düzeniyle bağdaşmayan eylemlerin odağı durumuna gelen siyasi parti için, kapatma yaptırımını dışında ara çözüm ve yaptırımların uygulanabilmesi; gerek eylemlerdeki yoğunluğun ulaştığı boyut, gerekse iktidarı çoğunluk olarak elde etmeleri karşısında, ortaya çıkan somut ve açık tehlike, gerekse mevzuat gözetildiğinde, söz konusu olamaz.

Davalı siyasi parti, demokratik düzende faaliyette bulunarak, Anayasa ve SPY'ye aykırı olarak, demokrasi ötesi bir sisteme ulaşmaya ve bu sistemi gerçekleştirmeye çalışmaktadır. Adalet ve Kalkınma Partisi'nin, demokratik sistemin sağladığı serbestilerden hareket ederek amacına ulaşmaya çalışması, gerek Anayasa'nın 14 ncü maddesi, gerekse İHAS'ın 17 nci ile BM Kişisel ve Siyasal Haklar Sözleşmesi'nin 5 nci maddesi gözetildiğinde koruma göremez.

Davalı siyasi parti, bu eylemlerini gerçekleştirirken, çoğunluk iktidarına sahip olmanın avantajlarını da kullanmaktadır. Öncelikle yaratılan kadrolaşma boyutuyla, kamuda laik hukuk düzeninin gereklerini yerine getirenler sindirilmekte ve baskı uygulanmaktadır. Mevcut kadrolaşmayla, yukarıdan aşağıya doğru bir yapılanmaya adım atılmaktadır. (Ek. 164, 174)

Laikliğe aykırı bir sistemi, öncelikle toplumsal, sonrasında hukuksal modellerle gerçekleştirmek söz konusu olduğuna göre, “amaç sistemin” içeriğinin irdelenmesi gerekmektedir.

Amaçlanan şer'i sistem ve son noktada şeriat, kuşkusuz cihadı da içinde barındırmaktadır. Demokratik bir sistem, Nazi Almanya'sı örneğinde olduğu gibi demokratik yolları kullanarak iktidarı ele geçirip demokrasiyi ortadan kaldırılabileceği gibi, demokratik olmayan yöntemlerle de ortadan kaldırılabilir. Davalı partinin amaçladığı rejimi demokratik yollardan gerçekleştirememesi durumunda, şeriatın gereği olan cihadın devreye girmesi söz konusu olabilecektir. Dolayısıyla gerektiğinde cihada, yani şiddete başvurulması olasıdır.

Bir iktidar partisinin, iktidar olanaklarından hareketle hukuksal yollardan ya da cihat yoluyla amacına her zaman ulaşması olanaklıdır. Ülkemizde şeri sistem, ancak bir devrimle tasfiye edilmiştir. Bu devrim öncesinin şeriat uygulamalarından günümüze miras kalan kültür ve o kültürün yeşerdiği dinsel iklim gözetildiğinde ilk etapta şiddete başvurmadan bile ciddi bir şeriat yanlısı taraftar kitlesi bulmak mümkündür. Çünkü din istismarı yoluyla kolayca harekete geçirilebilecek bir tabanın her zaman mevcut olduğu yakın tarihsel deneyimlerle kanıtlanmıştır. Bu nedenle, egemen olan dinsel inancın (şeriatının) içeriği ve tarihsel deneyimler gözetildiğinde laiklik ilkesinin korunması anlamında Türkiye'nin daha hassas davranması zorunluluğu doğmakta ve bu durum ülkemizin takdir hakkını genişletmektedir.

Eylemleriyle ve özellikle laiklik ilkesini dolaylı yoldan bertaraf edecek Anayasa'nın 10'ncu ve 42'nci maddelerinin değiştirilmesi, Yüksek Öğretim Yasasının Ek 17'nci maddesinde düşünülen değişiklik ile İslami modeli gerçekleştirmeyi açıkça ortaya koyan siyasi partinin kapatılmasının zorlayıcı sosyal gereksinim ve demokratik toplum gereklerine aykırı, soyut, uzak ve gerçekleşemez olduğu ileri sürülemez. Çünkü iktidar olanaklarını kullanan bir siyasi parti için, bu konuların somutlaşması demek, zaten demokratik sistemin ortadan kaldırılmasıyla eş anlamlıdır. Dolayısıyla, şeriatın yani şiddetin somutlaşması durumunda, ortada kendini korumaya çalışacak bir demokratik sistem de söz konusu olmayacaktır.

Dini esaslara dayanan bir devlet sistemi kurmaya (Şeriata) aşama aşama geçilmesi karşısında, iktidar açıkça şiddete başvurmadığı, bu nedenle kapatılmasının söz konusu olamayacağı ileri sürülemez. RP/Türkiye kararı da bu konuya işaret etmektedir. Kaldı ki, davalı siyasi partinin, hoşgörünün olmadığı ve ayrımcılığın ön planda tutulduğu bir sistemi hedeflediği ve bu doğrultuda eylemlerde bulunduğu açıktır. Zaten iktidar olmanın avantajları ile ve demokratik yöntemi kullanarak hedefe ulaşma olanağı elde edilmişse, bu aşamada şiddet kullanmanın gereksizliği de ortadadır. Kapatma yaptırımını, son aşamada şiddet ve şiddet çağrısını amaçlayan bir model engellemeye yönelik olması nedeniyle hukuka uygundur.

Kaldı ki davalı partinin sahip olduğu iktidar olma çerçevesinde amaçladığı yasa dışı siyasi modele yönelik eylemleri karşısında, iktidar gücünden çekinen ve sessiz kalan büyük bir kitle de söz konusudur. Bu durum bile davalı partinin hedefine ulaşmasını kolaylaştırmaktadır.

#### **f- Kapatma yaptırımının zamanlama açısından gerekliliği**



Davalı siyasi partinin izlediği politikanın ortaya çıkardığı tehlike belirgin ve yakındır. Medeni barışa ve ülkenin demokratik rejimine zarar verebilecek somut adımlar atılmıştır. Önce, bu adımların engellenmesi gereği ortaya çıkmaktadır. Ulusal iradeyi oluşturmak amacıyla iktidara gelerek devleti yönlendiren davalı siyasi parti yönünden, çoğulcu demokrasiyle bağdaşmayan projesinin ancak kapatma yaptırımıyla engellenecek olması karşısında, kapatma davasına başvurulması gerekli ve iktidar olanaklarının kullanıldığı dönemi yansıtan tablo gözetildiğinde zorunludur.

Evvelce de belirtildiği üzere olayda kapatma yaptırımı uygulanması, çoğulcu demokratik sistemde yapılması gereken ve hukuksal yoldan uygulanabilecek amaca uygun ve orantılı tek seçenektir.

İddianamemizde ve ek klasörde gösterilen davalı siyasi partinin eylemleri, Anayasanın 68. maddesinin 4. fıkrası kapsamında “insan haklarına, eşitlik ve hukuk devleti ilkelerine, millet egemenliğine, demokratik ve laik Cumhuriyet ilkelerine aykırı bulunmaması ve ayrıca herhangi bir tür diktatörlüğü savunmayı ve yerleştirmeyi amaçlamanın yasak olması” kurallarına aykırılık oluşturmaktadır. Kapatma yaptırımı, İHAS’ın 11. maddesinin 2. fıkrası gözetildiğinde “kamu düzeninin sağlanması, başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması” ilkeleri çerçevesinde demokratik toplum ilkelerine uygun ve yasa ile öngörülmüş bir yaptırımdır.

Çoğunluk iktidarına sahip davalı siyasi partinin eylemlerinin yoğunluğu gözetildiğinde, onu amacından alıkoyacak ara yaptırımlar ve ara çözümler, somut duruma göre olanaklı değildir. Bu nedenle kapatma yaptırımı, dava yönünden radikal olmayıp, olaya uygun ve orantılı bir yaptırımdır.

Olayda, laik hukuk düzenine aykırı eylemlerin odağı olan bir siyasi partinin söz konusu olması karşısında, üstelik bu partinin de çoğunluk iktidarına sahip olduğu gözetildiğinde, amaçlanan modelin gerçekleştirilmesi anlamında **bir tehlikenin var olduğu ve tehlikenin de yeterince yakın olduğu, davalı partinin eylemlerinin öngördüğü toplum modelini oluşturmaya elverişli bulunduğu, iktidarları süresince her geçen gün riskin arttığı görülmektedir.** Kamusal alanda ve TBMM’nde de türbana serbestlik sağlanmasına yönelik beyanlar ile imam hatip lisesi mezunlarına uygulanan katsayı sisteminin kaldırılması girişimleri bu tehlikeyi daha somut ve yakın kılmaktadır. Davalı Partinin, toplumsal barışı tehlikeye düşürene ve öngördüğü modeli gerçekleştirene kadar beklenilmesi doğal olarak söz konusu olamaz.

Bu noktada davalı siyasi partiyi amacından uzaklaştıracak ve sosyal yönden de gereksinim duyulan tek ve zorunlu yöntem, yalnızca kapatma yaptırımı olup, toplumu karşılaştığı bu tehlikeden başka türlü korumanın olanağı kalmamıştır.

## **5- Kapatma yaptırımının orantısallığı**

Siyasi parti kapatma yaptırımı, bir siyasi partiye uygulanabilecek en radikal ve en ağır yaptırımdır. Bu nedenle, kapatma yaptırımı en ciddi ve en ağır durumlarda uygulanmalı, eylemlerle arasında orantısız bir denge bulunmalıdır.

Adalet ve Kalkınma Partisi'nin laiklik karşıtı eylemlerin odağı durumuna gelmesinden başka, söz konusu eylemlerdeki yoğunluğun ve kararlılığın düzeyi gözetildiğinde, eylemleri toplumu çok ciddi ve ağır sonuçlarla yüz yüze bırakmaya elverişlidir. Cumhuriyetin kurulmasıyla terk edilen bir sistemin değerlerinin gündeme getirilmesi, demokratik sistem ve toplum yönünden laik düzenin tesisi ve korunmasında kaçınılmaz olarak çok ağır sonuçlara neden olacaktır.

Bu bağlamda davalı siyasi partinin kapatılması; dava konusu eylemler ile uygulanacak kapatma yaptırımının sonuçları ve yaşanan tarihsel koşullardan kaynaklanan ihtiyaçlar gözetildiğinde; orantısız ve radikal bir yaptırım olmayıp, uygun, gerekli ve orantılı bir yaptırımdır.

#### **6- Eylemleriyle siyasi partinin kapatılmasına neden olan (kurucu dahil) üyeleri**

Kapatma yaptırımını gerektiren davaya konu eylemler gözetildiğinde, Adalet ve Kalkınma Partisi'nin kapatılmasına beyan ve eylemleriyle neden olan kurucu dahil üyelerinin belirlenmesi, bu kişilere Anayasa'nın 69 ncu maddesinin dokuzuncu fıkrası ve SPY'nın 95 nci maddesi uyarınca uygulanacak önlem (yasaklılık) yönünden önem kazanmaktadır.

Anılan önlemin uygulanabilmesi için, eylem ile önlem arasında, "ilgili ve yeterli olma" ölçütlerinin gerçekleşmesi gerekmektedir. Bu anlamda iddianamede irdelenen, kararlılık ve yoğunlukla işlenen eylemler gözetildiğinde; aşağıda sıralanan kişiler ve eylemleri, kapatma yaptırımını ile doğrudan ilgili olup, eylemlerinin boyutu ve niteliği itibarıyla, Anayasa ve SPY'da belirtilen önlemin uygulanmasını zorunlu kılmaktadır. Eylemlerin boyut ve niteliği itibarıyla, söz konusu önlemin uygulanması da somut olay yönünden yeterlidir.

Davalı partinin laikliğe aykırı eylemlerin odağı haline gelmesi ile ilgili olarak fiil ve beyanları bulunan:

1- Recep Tayip Erdoğan

2- Bülent Arınç

3- Abdullah Gül

4- Hüseyin Çelik

5- Ömer Dinçer

6- Fahri Keskin

7- Burhan Kuzu

- 8- Eyüp Fatsa
- 9- Nihat Eri
- 10- Eyüp Sanay
- 11- Tayyar Altıkulaç
- 12- Ömer Özyılmaz
- 13- Sadullah Ergin
- 14- Cavit Torun
- 15- Asım Aykan
- 16- İrfan Gündüz
- 17- Mehmet Çiçek
- 18- İdris Naim Şahin
- 19- Binali Yıldırım
- 20- Akif Gölle
- 21- Hasan Kara
- 22- Fehmi Hüsrev Kutlu
- 23- Musa Uzunkaya
- 24- Mehmet Aydın
- 25- Güldal Akşit
- 26- Ersönmez Yarbay
- 27- Ahmet Faruk Ünsal
- 28- Mehmet Elkatmış
- 29- Abdullah Çalışkan

- 30- Nihat Ergün
- 31- Bülent Gedikli
- 32- Egemen Bağış
- 33- Resul Tosun
- 34- Hayati Yazıcı
- 35- Sadık Yakut
- 36- Abdurrahman Kurt
- 37- Muzaffer Külcü
- 38- Selami Uzun
- 39- Fatma Seniha Nükhet Hotar Göksel
- 40- Dengir Mir Mehmet Fırat
- 41- Mehmet Zafer Üskül
- 42- Hüseyin Tuğcu
- 43- Mehmet Cemal Öztaylan
- 44- Hüsnü Tuna
- 45- Fatma Şahin
- 46- Muzaffer Gülyurt
- 47- Muhyettin Aksak
- 48- Bekir Bozdağ
- 49- Nurettin Canikli
- 50- Mustafa Elitaş
- 51- Recep Akdağ

- 52- Cevdet Erdöl
- 53- Hüseyin Tanrıverdi
- 54- Ayşe Böhürler
- 55- Hasan Cüneyt ZAPSU
- 56- Hasan BALAMAN
- 57- Ali Uğurlu
- 58- Kamil Ünal
- 59- Mustafa Burna
- 60- Ali Tekin
- 61- Süleyman KALDIRIM
- 62- Mustafa TARLACI
- 63- Ayşe YÜREKLİTÜRK
- 64- Ahmet GENÇ
- 65- Mehmet Demirci
- 66- Ahmet Misbah DEMİRCAN
- 67- Hüseyin Turan
- 68- İbrahim Karaosmanoğlu
- 69- Alaaddin Yılmaz
- 70- İbrahim HALICI
- 71- Ahmet Şükrü Kılıç,

haklarında; Anayasa'nın 69 ncu maddesinin dokuzuncu fıkrasında ve SPY'nın 95 nci maddesinde belirtildiği üzere, *"kapatmaya ilişkin kesin kararın, Resmi Gazete'de gerekçeleri olarak yayımlanmasından başlayarak beş yıl süreyle bir başka*

*partinin kurucusu, üyesi, yöneticisi ve deneticisi olamayacaklarına da” hükmedilmesi gerekmektedir.*

## **E- SONUÇ**

Yukarıda açıklanan nedenlerden dolayı;

**a-** Adalet ve Kalkınma Partisi'nin, laikliğe aykırı eylemlerin odağı durumuna geldiğinin tespiti ile eylemlerinin ağırlığı da gözetilerek, Anayasa'nın 69 ncu maddesinin altıncı fıkrası ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Yasası'nın 101 nci maddesinin b bendi uyarınca kapatılmasına,

**b-** Davalı Partinin Genel Başkanı Recep Tayip Erdoğan'dan başlamak üzere yukarıda isimleri sayılanların Anayasa'nın 69 ncu maddesinin 9 ncu fıkrası ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Yasası'nın 95 nci maddesi uyarınca temelli kapatılmaya ilişkin kararın Resmi Gazete'de yayınlanmasından itibaren beş yıl süreyle bir başka siyasi partinin kurucusu, yöneticisi, deneticisi ve üyesi olamayacaklarına,

karar verilmesi kamu adına arz ve talep olunur.”

## **II- DAVALI SİYASİ PARTİNİN ÖN SAVUNMASI**

### **Davalı Siyasi Parti'nin 30.4.2008 tarihli ön savunması:**

#### **“GİRİŞ**

Siyaset alanında, olgular ile algılar arasında ciddi farklılıklar yaşanabilmekte, olgular siyasi görüşlere göre farklı yorumlanabilmektedir. Hukuk alanında ise sübjektif değerlendirme ve algılar yerine olguları, nesnel gerçeklikleri, somut olay ve eylemleri objektif norm ve kurullarla değerlendirmek bir zorunluluktur.

Hukuk alanında keyfilik, kişisellik ve sübjektiflik, bu iddianamede görüldüğü gibi gerçeklikten uzaklaşmaya ve hukuk standartlarının örselenmesine yol açmaktadır.

Hukuk alanında olguların doğru algılanamaması ve çarpık bir okuma sonucu gerçeklerle ilgisi olmayan sonuçlara ulaşılmasının hepimiz için telafisi imkansız zararlar doğuracağı açıktır.

Bu iddianame, hukuk sisteminin en temel karakteri olan objektiflik, nesnellik, nedensellik ve rasyonelliğe dayanmamakta; en iyimser yaklaşımla bir algılama sorununun varlığını ortaya koymaktadır. Partimiz hakkında hazırlanan iddianame, baştan aşağı gerçekleri tersyüz eden, değerleri ve kavramları birbirine karıştıran, dahası koruyor gibi görüldüğü ilkelere zarar veren ön yargılı bir yaklaşımı yansıtmaktadır. Bu iddianamenin gerçekte olup bitenle bir ilgisi bulunmamaktadır. Esasen böyle bir ilgi kurma kaygısı taşımadığı da ortadadır. Bu nedenle, iddianamenin

ortaya koyduklarıyla gerçekler arasında derin bir uçurum bulunmaktadır. Sonuçta iddianamenin kanıtladığı tek şey de budur.

Bu iddianame, bir çelişkiler yumağıdır. Kurulduğu andan beri Cumhuriyetimizin kurucusu Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün gösterdiği çağdaş uygarlık hedefine doğru kararlılıkla yürüyen ve bu yürüyüşün en önemli dönemeci olan Avrupa Birliği'ne tam üyelik hedefinin gerçekleşmesi için gerekli her adımı atan bir partinin, laikliğe aykırı fiillerin odağı haline geldiğini ileri sürmek bir çelişkidir.

Sorunları derinleştirmek yerine çözüm arayan siyasetlerin, anayasal düzenimizin temel esaslarını güçlendirmeye mi hizmet ettiği, yoksa Başsavcı'nın iddia ettiği gibi zayıflatmayı mı amaçladığı sorusu, bize göre meselenin esasını ortaya koymaktadır.

Milletimizin talep ve ihtiyaçlarıyla, hak ve özgürlükleriyle, laiklik gibi devletimizin temel esasları arasındaki yapay çelişkileri ortadan kaldırmayı amaçlayan bu 'büyük uzlaşma' arayışımız, Başsavcı'ya göre suç oluşturmaktadır.

Dayatmacı, dışlayıcı ve ayrıştırıcı bir siyasi anlayışa karşı, demokratik ve laik bir hukuk devleti olan Cumhuriyetin değer ve niteliklerini birleştirici ortak paydalarımız olarak siyasi rekabetin üzerinde tutmaya çalışan bir partiyi, Cumhuriyetin niteliklerine aykırı bir oluşum olarak göstermeye çalışmak ciddi bir paradoksu yansıtmaktadır.

Yeni bir siyaset anlayışıyla demokrasinin kökleşmesi ve özgürlüklerin alanının genişlemesi için gayret gösteren bir partinin siyasi projesinin, son kertede demokrasiyle bağdaşmadığını söylemek de ciddi bir çelişkidir. Milletten menfaatlerini içeride ve dışarıda en iyi şekilde savunan, Cumhuriyetimizin insan hakları, demokrasi, laiklik ve hukukun üstünlüğü gibi değerlerini koruyup geliştirmeye çalışan bir siyasi partinin demokrasiye aykırı bir siyasi projesinin olduğunu iddia etmek anlaşılabilir bir durum değildir.

Kuruluşundan itibaren şeffaflığı ve hesap verebilirliği şiar edinmiş ve bunu uygulamalarıyla da kanıtlamış bir siyasi partiyi, "gizli gündem" i olmakla ve "takiyye" yapmakla suçlamak ise çelişkilerin belki de en büyüğüdür. Biz ülkemizi daha ileriye taşımaya yönelik tüm adımlarımızı milletin önünde attık. Açıkladıklarımız ve yaptıklarımız dışında gizli gündemimiz hiçbir zaman olmadı, bundan sonra da olmayacaktır.

Hakkımızda düzenlenen iddianamede temel sorun, AK Partinin siyasi felsefesi ve vizyonunun anlaşılammış, hatta daha da vahimi yanlış anlaşılmiş olmasıdır. İddianamede portresi çizilmeye çalışılan partiyle AK partinin hiçbir ilgisi bulunmamaktadır.

Adalet ve Kalkınma Partisi, ekonomik ve siyasi krizlerin olumsuz tesirlerinin görüldüğü; din-devlet, din-siyaset, devlet-toplum ilişkisindeki gerilimlerin yoğun olarak hissedildiği bir dönemde yeni bir siyaset anlayışı ve tarzıyla ortaya

çıkıştır. Muhafazakar Demokrat bir siyasal kimlik geliştiren AK Parti, siyaseti normalleştirmeyi, siyaseti gerçekçi bir eksene oturtmayı, Türk siyasetinin kronik gerilim alanlarını rahatlatmayı amaçlamıştır.

AK Partinin kendisini net, somut ve çerçevesi belirlenmiş bir şekilde ortaya koyması, “gizli gündem”, “takiyye” gibi olumsuz çağrışımların gereksiz gerilimler üretmesini engellediği gibi, kimlik-eylem-söylem uyumunu sağlayarak siyasete kalite kazandırmak açısından da önemli bir farklılık oluşturmuştur.

Partimizin siyaseti normalleştirme amacıyla geliştirmeye çalıştığı siyasal kimlik yapısının ana merkezini çatışmacı “kimlik siyaseti”nin reddi oluşturmaktadır.

AK Parti Türkiye’nin geleneksel kültürel değerleri ile “muasır medeniyet seviyesinin üstüne çıkma” hedefi arasında bir çelişki değil, uyum olduğunu gösteren politikalar üretmiştir. Bunu yaparken AK Parti’nin sosyolojik gücü ile siyasi perspektifinin ürettiği sinerji, Cumhuriyetimizin mayasında bulunan modernleşme hedefine odaklanmıştır.

AK Parti, toplumun tüm kesimlerinden, ülkemizin her bölgesinden, bütün ekonomik ve sosyolojik katmanlarından oy almış bir merkez partisidir. Partimiz, son genel seçimlerde 81 ilin biri hariç tümünde milletvekili çıkaran tek partidir. Dolayısıyla AK Parti Türkiye’nin birlik ve bütünlüğünün teminatıdır. Toplumun tüm kesimleriyle buluşmuş ve toplumsal barışın, ülkenin birlik ve bütünlüğünün teminatı haline gelmiş bir partinin Anayasaya aykırı eylemlerin odağı olarak gösterilmesi düşünülemez.

AK Parti, toplumsal merkeze yaslanarak ilk günden itibaren ülkemizin ve milletimizin tüm hassasiyetlerine duyarlı davranmaya azami özen göstermiştir.

Üniter devlet, laik devlet, demokratik devlet vurgusu, AK Parti’nin temel siyasi misyonudur.

AK Parti, 22 Temmuz seçimlerinde her mitinginde “tek millet, tek bayrak, tek vatan, tek devlet” vurgusu yapmış, bölge ayırt etmeden aynı hassasiyeti sergilemiştir.

AK Partinin laiklik konusunda geliştirdiği anlayış ve siyasi duruş da Türk siyaseti açısından büyük önem taşımaktadır. AK Parti hükümetleri yasal çerçevede laikliğin kurumsal ve pratik şartlarına saygı göstermenin ötesinde, geniş kitlelerin devletin laik karakterini sahiplenmesine önemli bir katkı sağlamıştır. Laikliğin geniş kitleler tarafından benimsenmesinde, farklı kesimlerin sisteme entegre edilmesinde partimiz, önemli bir misyon icra etmektedir.

Bu nedenle, AK Parti laikliğe karşı odak olan değil, laikliği toplumsallaştıran bir harekettir.



Diğer yandan, bu dava maalesef ÷lkemize ve milletimize ağır ekonomik ve siyasi bedeller ödetebilecek bir süreci başlatmıştır. Gerçekten de, AK Parti hakkında düzenlenen iddianame, Türkiye'nin demokratik hayatını sarsan, milli iradenin üstünlüğünü tartışmaya açan, gerçeklikleri değil tezvirat ve yakıştırmaları öne çıkaran bir anlayışa dayanmaktadır.

Bu davayla hukuk sistemimiz zarar görmektedir. Hukukun siyasallaştığı düşüncesi, vatandaşların hukuka karşı güven duygusunu zedelemektedir.

Bu davayla Demokrasimiz zarar görmektedir. Meclis demokrasinin kalbi, partiler ise bu kalbe kan taşıyan ana damarlardır. Partilerin kolaylıkla kapatılabilmesi, çoğulcu demokratik siyasetin sorun çözme işlevini yok etmektedir. Milletimizin demokrasiye olan inanç ve güvenini derinden sarsmaktadır.

Bu davayla ÷lkemiz ve milletimiz zarar görmektedir. Siyasi ve ekonomik istikrarın tahrip edilmesi ÷lkenin ve halkın fakirleşmesi, kaybetmesi demektir. Türkiye'ye onlarca yıl kaybettirmeye kimsenin hakkı olmamalıdır.

Bu davayla Devletimizin bütünlüğü zarar görmektedir. Türkiye'nin birlik ve bütünlüğünü zedeleyecek düşünce ve hareketler, bu süreçte güç ve zemin kazanmaya çalışacaktır.

Hakkımızda düzenlenen bu iddianamedeki hiçbir iddia ve ithamı kesinlikle kabul etmiyoruz. İddianamenin hukuki ve siyasi anlamda hiçbir meşruiyetinin de olmadığına inanıyoruz.

Biz bu iddianamede partimizin değil, partimize gönül veren milletimizin ve onun temel değerlerinin itham edildiğini düşünüyoruz. Bu iddianamenin konusu sadece AK Parti değil, onun üzerinden millet iradesi ve demokratik siyasettir.

Bu iddianame, Cumhuriyetimizin niteliklerinin halkımızca yeterince sahiplenilmediği varsayımına dayanmakta, milletimizin devletine ve Cumhuriyetine olan sadakatini tartışmalı hale getirmektedir. Cumhuriyetimizin bütün kazanımlarını, bütün başarılarını inkar anlamına gelen bu haksız varsayımı kabul etmek mümkün değildir. Atatürk, Cumhuriyetin temeli olan ilke ve inkılâpları millete emanet etmeden yaşatmanın mümkün olmadığına güçlü bir şekilde inanmış, kurduğu yeni rejimin bütün esaslarını, bu inançla Türkiye Büyük Millet Meclis'in demokratik iradesiyle hayata geçirmiştir. Bu sebeple Atatürk ilke ve inkılâplarının koruyucusu, onları hayata geçiren TBMM'dir, bir bütün olarak Türk milletidir. Türkiye Cumhuriyeti, bütün nitelikleriyle milletimize mal olmuştur, çağdaşlaşma süreci milletle buluşmak anlamında amacına ulaşmıştır. AK Parti'nin iktidarda olduğu bu dönemde AB'ye tam üyelik yolunda kat ettiğimiz mesafe başta olmak üzere, Atatürk'ün işaret ettiği çağdaşlaşma hedeflerine her zamankinden daha çok yaklaştığımız aşikardır.

Son seçimde neredeyse iki kişiden birinin oyuyla çok güçlü bir demokratik temsil yetkisi alan AK Parti, milletimizin daha demokratik, özgür ve çoğulcu bir

toplumda müreffeh ve huzur içinde birlikte yaşama hakkını daima savunmuştur, bundan sonra da savunmaya devam edecektir.

Kapatma talebiyle açılan bu davada, amacımız sadece partimizi savunmak değildir. Esasen biz milletimize ve devletimize hizmetten başka savunmayı gerektirecek hiçbir şey yapmadık. Siyaseti her zaman millete hizmetin aracı olarak gördük. Söylem ve eylemlerimiz insan haklarına saygılı, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olan Cumhuriyetimizin daima ileri götürülmesine yöneliktir.

Bu bağlamda aşağıda söyleyeceklerimiz, tarihe ve tanıklık ettiğimiz çağa düştüğümüz notlar olarak görülmelidir. AK Parti olarak bu açıklamaları, aziz milletimize ve devletimize karşı üstlendiğimiz görev ve sorumluluğun bir gereği olarak görüyoruz.

## I. BU DAVA HUKUKİ DEĞİL, SİYASİ BİR DAVADIR

### 1. Genel olarak

AK Parti hakkında düzenlenen iddianame, hukuki bir metin olmaktan ziyade, ülkenin gerçeklerini ve iktidar partisinin icraatlarını görmezlikten gelerek, korku ve vehimlerden hareketle geleceğe yönelik spekülatif öngörülere yer veren kurgusal bir metin niteliğindedir. Muhafiz siyasi partilerin iktidarları yıpratmak için bu tür yollara başvurmaları anlaşılabilir. Ancak, hukuk sanal değerlendirmelere değil, somut gerçekliklere, belge ve bulgulara dayanmak zorundadır. Özellikle, sonuçları bakımından son derece ağır yaptırımlar içeren siyasi parti kapatma davalarında doğruluğu bile araştırılmaksızın gazete kupürlerinden seçilerek bir araya getirilen ve her siyasi görüşten insanların söyleyebileceği sözlerle bir takım kurguların temellendirilmeye çalışılması son derece tehlikelidir. Bu tehlike, söz konusu siyasi parti yasama çoğunluğuna sahip ve yürütme görevini üstlenen iktidar partisi ise daha da vahim bir boyuta ulaşmaktadır.

İktidar partileri, yasama faaliyetleri ve yürütme icraatları üzerinden devlet yetkileri kullanan, dolayısıyla meşruiyetini anayasal ve yasal mekanizmalarla sağlamış olan örgütlerdir. Tam da bu nedenle siyasi parti kapatma yaptırımına mevzuatlarında yer veren demokratik ülkelerin hiçbirinde iktidar partisinin kapatılmasına yönelik dava açılmamıştır. Hatta birçok ülke bakımından böyle bir dava açmak mümkün bile değildir. Örneğin Federal Alman Anayasa Mahkemesi Kanunu'nun 43 üncü maddesine göre, siyasi partilerin anayasaya aykırı hâle geldiği iddiasıyla Federal Almanya Anayasa Mahkemesi'ne başvurma yetkisi, Federal Meclis (Bundestag), Federal Senato (Bundesrat) veya Federal Hükümet'e aittir. Söz konusu parti sadece eyalet sınırları içerisinde faaliyet gösteriyorsa eyalet hükümeti başvuru yetkisine sahiptir. Aynı şekilde Romanya'da Anayasa Mahkemesi Kanunu'nun 39 uncu maddesi de bir partinin anayasaya aykırı olduğu gerekçesiyle Romanya Anayasa Mahkemesine başvuru yetkisini Hükümet ile Senato ve Temsilciler Meclisi başkanlarına vermektedir.

Türkiye’de de bazı anayasa hukukçuları iktidar partisinin kapatılmayacağını açıkça vurgulamışlardır. Siyasi partiler hukuku konusunda çalışmalarıyla bilinen Prof. Dr. Erdoğan Teziç, TÜSİAD’ın 1997 yılında düzenlediği “Siyasi Partiler” konulu toplantıda aynen şunları söylemiştir: “Bir şeyi unutmamak lazım, parti kapatma sayısı bugüne kadar 10’u aşkın, ama Türkiye’de kapatılan partilere bakarsanız, ya marjinal partilerdir ya da 1982 askeri yönetimindeki [yönetiminden] sıyrılırken Anayasa Mahkemesi’nin önüne gelen davalardır. Bir iktidar partisi için kapatma mekanizmasının işlemesi düşünülemez.” (TÜSİAD, Siyasi Partiler Yasası, “Demokratik Standartların Yükseltilmesi Paketi”, Tartışma Toplantıları Dizisi-1, Mayıs 1997, s.50).

İktidar partisinin kapatılması, yasama ve yürütme organlarını felç ederek çalışamaz hale getirebilecek bir girişimdir. İçeride ve dışarıda birçok kişinin kapatma davasını “yargı darbesi” olarak nitelendirmesinin arkasında da bu gerçeklik yatmaktadır. Demokratik bir sistemi diğer rejimlerden ayıran temel özellik iktidarın sadece ve sadece seçim yoluyla el değiştirmesidir. Bir ülkede iktidarlar seçim dışındaki yollarla değişiyor; temel siyasi kararlar demokratik temsil meşruluğuna sahip olmayanlar tarafından alınıyor ya da bunlar tarafından seçilmişlere dayatılıyorsa, o ülkede seçimler düzenli olarak yapılıyor olsa bile, demokrasiden değil, ancak bir bürokratik rejimden söz edilebilir.

Nitekim, Anayasa Mahkemesi’ne göre de “Demokratik devlet, egemenliğin bir kişi, zümre veya sınıf tarafından, belli sınıflar yararına kullanılmadığı, serbest ve genel seçimin iktidara gelmede ve iktidardan ayrılmada tek yol olarak kabul edildiği ve iktidarın bütün millet yararına kullanıldığı... bir idare biçimidir.” (E.1963/173, K.1965/40, K.T. 26.09.1965).

Kaldı ki, etkin yargısal denetimin bulunduğu bir hukuk devletinde iktidar partisinin özgürlükçü demokratik temel düzene yönelik bir tehdit oluşturduğu da ileri sürülemez. Siyasi iktidarın icraatları anayasa yargısı ve idari yargı yoluyla denetlenmek suretiyle Anayasanın üstünlüğü etkili biçimde tesis edildiğinden, ayrıca iktidar partisine yönelik kapatma davası açılmasını demokrasi ve hukuk devleti ile açıklamak mümkün değildir.

Diğer yandan, bu dava tüm zamanların en ironik davasıdır. Kuruluşundan itibaren gece gündüz çalışarak Türkiye’yi Avrupa Birliği’nin tam üyesi yapmak için uğraşan, ülkeyi demokratik ve laik bir Avrupa’nın parçası haline getirmek için tüm adımları atan ve atmakta olan bir siyasi hareketi “laiklik aleyhine fiillerin odağı” olmakla suçlamak akla, mantığa ve gerçeğe aykırıdır. Cumhuriyetimizin en önemli çağdaşlaşma projesi olan Avrupa Birliği’ne tam üyelik, temel dış politika hedeflerimizden biridir. İktidar partisinin bu projenin gerçekleşmesi için atılması gereken tüm adımları büyük bir fedakarlık ve gayretle attığı herkesin malumudur.

Türkiye’de devlet politikası haline gelen AB üyeliği konusunda dönüm noktası sayılan adımlar iktidarımız döneminde atılmıştır. Müzakere sürecini başlatan bir iktidara yönelik kapatma davasının bu süreci nasıl bir tehlikeye sokacağını tahmin etmek güç değildir. Nitekim dava açıldığı andan itibaren AB’nin en üst düzey

yetkililerinin yaptıkları açıklama ve verdikleri mesajlar çok açıktır. Yasama, yürütme ve yargı organlarıyla bir bütün olarak hepimizin müzakereleri başarıyla tamamlama ve siyasi entegrasyonu sağlama yükümlülüğümüz karşısında bu davanın süreci dinamitleyen niteliği ortadadır. Tarihe ve gelecek nesillere şu notu düşmek istiyoruz: Tarih ve ona şahitlik eden milletimiz ülkemizin çağdaş uygarlık mücadelesini engelleyenleri affetmeyecektir.

İddianamenin özü, partimizin gerçekleştirmeyi amaçladığı demokratik değişim ve dönüşümün demokrasiyle bağdaşmadığı varsayımına dayanmaktadır. Bu iddia ve ithamın ispatı olarak da ifade özgürlüğü kapsamında olan beyan ve açıklamalar ileri sürülmektedir. Türkiye’de açıklanması ifade özgürlüğü kapsamında bulunan ve daha da önemlisi farklı siyasi partilerin de açıkça benimsediği ve ifade ettiği görüşlerin delil olarak sunulması kabul edilemez. Herkesin her ortamda rahatça söyleyebildiği sözlerin, bir siyasi partinin mensuplarınca da dile getirilmesi söz konusu partinin aleyhine bir delil olarak kullanılamaz.

AK Parti, Türkiye’de hak ve özgürlükler alanını genişleterek demokrasiyi pekiştirmek için kurulmuş ve iktidar olmuş bir siyasi partidir. İktidara geldiği 2002 yılından bu yana da bu hedefi gerçekleştirmek, bu ülkeyi çağdaş uygarlık düzeyinin üzerine çıkarmak için tüm gücüyle çalışmaktadır.

## 2. İddianamenin Siyasi/İdeolojik Dili

Kapatma talebinde bulunan iddianame hukuk dışı bir dille kaleme alınmıştır. Her şeyden önce, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı’nın resmi kayıtlarında Adalet ve Kalkınma Partisi’nin kısaltmasının “AK Parti” olarak belirtilmesine rağmen, iddianamede ısrarla “**AKP**” şeklinde kullanılması siyasi bir tavrın göstergesidir.

Kamu adına dava açma yetkisine sahip bir makamın siyaseten tarafsız bir söylem kullanması, iddia ve ithamlarını hukukla sınırlı tutması gerekir. Halbuki iddianame siyasi ve ideolojik bir tercihi yansıtmakta, bu haliyle hukuki bir metin olmaktan ziyade önyargıların egemen olduğu bir siyasi bildiri niteliği taşımaktadır. Birkaç örnek vermek gerekirse:

“Siyasal İslam, yalnızca kişi ile tanrı arasındaki alanla sınırlı kalmayıp, devlet ve toplum düzenini de kapsamına alma iddiasında olmakla, totaliterdir. Dolayısıyla Türkiye Cumhuriyetinde siyasal İslam’ı esas alan partilerin Avrupa’daki Hıristiyan demokrat partilerle benzerliği söz konusu değildir.” (s.114)

“Demokrasiyi bir araç gören bu zihniyet, ‘gerçek amacını doksanlı yıllardan sonra dünyada küreselleşmenin merkez güçlerinin ülkemiz ve bölge ülkeleri için ürettiği ‘ılımlı İslam’ ideolojisi ve onun siyasi hedefi ‘Büyük Ortadoğu Projesi’nin (BOP) eşbaşkanları sıfatıyla söylemlerini insan hakları, demokrasi, din ve vicdan özgürlüğü, öğrenim hakkı gibi asıl referansları olan şeriatla hiç bağdaşmayan kavramların arkasına gizlenerek’ göstermişlerdir.” (s.117).

“Cumhuriyete ve onun aydınlanma felsefesine karşı olanlar, uluslararası dengelerdeki değişim ve küreselleşmenin yarattığı tek kutupluluğun yönlendirmesiyle Laik Cumhuriyete karşı bir rövanş arayışına girişmişlerdir. ...Ancak bugünkü Laik Cumhuriyet karşıtları geçmişte hiç olmadığı kadar ve üstelik bu kez uluslararası desteği de arkalarına alarak, karşı devrim fırsatını ellerine geçirmişlerdir... Laik Cumhuriyet hiç olmadığı kadar tehlikededir. Çünkü karşı devrimci unsurlar bugün marjinal unsurlar değil, iktidardırlar” (s.142)

Partimize iktidar olduğu tarihten beri bazı marjinal siyasi partiler, gazete ve dergiler kanalıyla yöneltilen bu tür eleştirilerin aynen iddianamede yer alması hukuk adına üzüntü ve kaygı vericidir. Biz burada normalde siyasi muarızlarımızın bize yönelttikleri bu tür ciddiyetten uzak siyasi iddiaları cevap vermeye değer görmüyoruz. Ancak, partimizin kurulduğu andan itibaren insan haklarına dayanan, demokratik, laik, çoğulcu bir hukuk devleti olarak Cumhuriyetin korunması ve ilerlemesi için büyük çaba gösteren bir siyasi parti olduğu iç ve dış kamuoyu tarafından bilinmektedir. AK Parti olarak bu tür mesnetsiz iddialara siyasetin sağladığı her türlü meşru zeminde şu ana kadar gerekli tüm cevapları verdik, bundan sonra da vermeye devam edeceğiz.

Ancak biz yargının bu tartışmalara alet edilmesine kesinlikle karşıyız. Zira bu durum, siyasi fikir mücadelesinin meşru zemininden uzaklaştırılarak, tarafsız olması gereken hukuk ve yargı alanına taşınması anlamına gelmektedir. Demokrasilerde iktidarlara yönelik muhalefet siyasi partiler, sivil toplum örgütleri, medya ve aydınlar tarafından yapılabilir. Yargı kurumları ise hiçbir zaman siyasi muhalefetin aracı olarak kullanılamaz, kullanılmamalıdır. Aksi takdirde, siyasi görüşler karşısında tarafsız olması gereken yargının siyasallaşması sürecine girilecektir. Bu da hukuk devleti ve demokrasinin altını oyacak bir tehlikeyi beraberinde getirecektir. Hukuk devletinin en önemli unsurlarından biri yargı tarafsızlığıdır. Yargının tarafsızlığını kaybederek belli bir siyasi düşüncenin sözcüsü haline geldiğine dair en küçük bir kuşku bile adalete olan güveni ve dolayısıyla hukuk devleti anlayışını zedeleyecektir. Bu durum her şeyden önce yargıyı yıpratacaktır. Dolayısıyla en başta yargı mensuplarının bu sonucu doğuracak söylem ve eylemlerden kaçınmaları gerekmektedir.

Diğer yandan, yargının siyasallaşması beraberinde demokratik siyasetin alanının daraltılması sonucunu doğuracaktır. Siyasi muhalefet görevinin açık ya da örtülü şekilde yargı tarafından üstlenildiği, yargının siyasete müdahale ettiği ve siyaseten alınması gereken kararları almaya başladığı ülkelerde demokrasi büyük bir tehdit altındadır. Siyasetin yargısallaşması olarak bilinen bu durum, demokratik rejimi “hakimler yönetimi” anlamına gelen jüristokratik bir rejime dönüştürecektir. Bu nedenlerle, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı dâhil, tüm yargı kurumlarının demokratik bir hukuk devleti olan Cumhuriyetimize “hakimler yönetimi” görüntüsü verecek her türlü girişimden kaçınması gerekmektedir.

Ayrıca, iddianamenin dili incelendiğinde siyaset bilimi ve uluslararası ilişkiler gibi disiplinlerin alanına giren kavramların rasgele ve çoğu kez de yanlış şekilde kullanıldıkları dikkat çekmektedir. Bunun tipik örneklerinden biri “çoğunlukçu” ve “çoğulcu” demokrasi kavramlarının kullanımınıdır. İddianameye göre

“Adalet ve Kalkınma Partisi Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan ve diğer partililerin demokrasiyi çoğulcu değil, ‘çoğunlukçu’ olarak algıladıklarını gösteren eylem ve demeçleri olası bir ‘çoğunluk diktasının’ açık işaretleridir” (s.156). Evvela, AK Parti demokrasiyi hiçbir zaman “çoğunlukçu” olarak algılamamıştır. Genel Başkan başta olmak üzere parti yetkililerinin “milli irade”ye vurgu yapması, demokrasinin çoğunlukçu olarak algılandığı anlamına gelmemektedir. Nitekim, iktidarımız döneminde başta anayasallık denetimi olmak üzere çoğulcu demokrasinin tüm kural ve kurumlarıyla işletilmesi için her türlü çaba gösterilmiştir. Modern demokrasilerde anayasalar ve yasalar çerçevesinde yönetme hakkı elbette azınlığa değil, çoğunluğa aittir. Yönetme yetkisinin azınlığa ait olduğu rejimlerin adı demokrasi değil, oligarşidir. Partimiz demokrasinin çoğunluğun sınırsız yönetimi olarak yorumuna karşı olduğu gibi, demokrasi görüntüsü altında temsil kabiliyeti olmayan bir azınlığın, belli bir zümrenin yönetimine de karşıdır.

Kaldı ki, siyaset bilimi literatüründe “çoğunlukçu demokrasi” (majoritarian democracy) olarak bilinen modelin zorunlu olarak “çoğunluk diktası”na yol açacağını söylemek siyaset teorisindeki tartışmalardan ve ampirik gerçeklikten habersiz olduğunu göstermektedir. İngiltere ve Hollanda gibi “çoğunlukçu demokrasi” modeline sahip ülkelerin “çoğunluk diktası” olduğunu söylemek her halde mümkün değildir. (Arend Lijphart, Patterns of Democracy, New Haven: Yale University Press, 1999).

Diğer yandan, iddianamede “pozitif ayrımcılık” kavramı da yanlış kullanılmaktadır. İddianameye göre “dinsel bir simge olan türbanın yükseköğretimde ve giderek tüm alanlarda serbestçe takılmasına yönelik politikalar, imam hatip okullarının sayısının artırılması ve katsayı sisteminin kaldırılması gibi uygulamalar genel nüfusun ağırlıklı inanç yapısı gözetildiğinde İslam için bir pozitif ayrımcılıktır.” (s.115). Oysa “pozitif ayrımcılık” kavramı, kamu otoritesinin toplumda dezavantajlı konumda bulunan kesimlere, diğer kesimlerle eşit bir noktaya gelinceye kadar özel olarak yardımda bulunması anlamına gelmektedir. Bu anlamda “pozitif ayrımcılık” demokratik ülkelerde temel hak ve hürriyetleri geliştirmeye yönelik doğru ve olumlu bir politika olarak benimsenmektedir. Kaldı ki, iddianamede “pozitif ayrımcılık” örnekleri olarak sunulan yükseköğretim kurumlarında kılık ve kıyafet serbestisi ile üniversiteye girişteki fırsat eşitliği, bu kişilere tanınacak bir imtiyaz niteliğinde değildir. Aksine, sözkonusu serbestliği ve katsayı eşitliğini sağlamaya yönelik politikalar, bu kişilerin ellerinden alınmış hak ve hürriyetlerin kullanımını sağlamayı amaçlamaktadır.

İddianamedeki bir diğer çelişki de, onun küreselleşme ve uluslararası toplum karşıtı söylemiyle, küreselleşen dünyanın önemli bir uluslararası belgesi olan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’ne yaptığı vurgu arasında ortaya çıkmaktadır. Bir yandan davalı partinin “küreselleşmenin merkez güçlerinin”, “küreselleşmenin yarattığı tek kutupluluğun yönlendirmesiyle” ve “uluslararası desteği de arkalarına alarak” laiklik aleyhine fiillerin odağı haline geldiği ileri sürülmekte, diğer yandan da bu tez uluslararası bir mahkeme olan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nin kararları ışığında temellendirilmeye çalışılmaktadır.

İddianamede, “Davalı parti özellikle 22 Temmuz 2008 [2007 olacak] seçimlerinden sonra, alınan oy oranının etkisi ve cüretiyle toplumu İslam devletine dönüştürecek projelerini önce yeni bir Anayasa taslağı hazırlamak sonra da türbanı gündeme getirmek suretiyle laiklik ilkesini hedef alarak adım adım gerçekleştirmeye başlamıştır,” ifadesi yer almaktadır. Bu cümlede birbiri ardına eklenen iddialar mantık bilimindeki ifadeyle “nedensellik bağı”ndan yoksundur. Bir olgudan alakasız bir yoruma varılmış ya da bir önyargılı yorumun delili olarak da ilgisiz bir başka olgu gösterilmiştir. İddianamenin temel mantığı bu şekilde birbiriyle alakasız olguların ve iddiaların zoraki birbirine bağlanmasıyla oluşturulmaktadır.

Bir partinin seçimlerden yüksek oy alması ile “cüret” kelimesinin yan yana getirilmesi, “demokratik meşruiyet” kavramıyla çelişen, hukukla ilgisi olmayan tamamen dar politik bir yaklaşımdır.

Öte yandan AK Parti’yi “toplumu İslam devletine dönüştürecek proje” sahibi olmakla suçlamak sadece hukuken değil, siyasi açıdan bile ifade edilemeyecek bir iddiadır. Hukuk maddi dayanaklar gerektirir. İddianamede anayasal düzene ve AK Parti’nin tüm politikalarına aykırı böylesine kabul edilemez bir proje ile AK Parti’yi ilişkilendiren yaklaşım maddi dayanaktan yoksundur. “İslamcılık”, “siyasal İslam”, “radikalizm”, “köktendincilik” gibi kavramların bilimsel mahiyetiyle örtüşmeyen ve AK Parti’nin siyasi tasavvuruyla yakından uzaktan ilgisi olmayan nitelermeler ciddi bir bilgi eksikliğini ortaya koymaktadır.

İddianamede, AK Parti’ye hiçbir zaman isnat edilemeyecek sözde bir “siyasal İslam projesi” ile yeni anayasa çalışmaları arasında bağ kurulması ise tümüyle dayanaksızdır. Yeni bir anayasa yapılması gerektiği ülkedeki pekçok siyasetçinin, hukuk kurumunun, akademisyenlerin, sendikaların ve partilerin ortak kanaatidir. Yıllardan beri bu sebeple çeşitli parti ve kuruluşlar yeni anayasa çalışmaları yapmaktadırlar. Sözelimi, Meclis’teki siyasi partiler (1993), Türkiye Sanayici ve İşadamları Derneği (1992), Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (2000) ve Türkiye Barolar Birliği (2001 ve 2007) gibi kuruluşların yeni anayasa önerileri bulunmaktadır. Aynı şekilde, Anayasa Mahkemesi’nin de 2004 yılında anayasa yargısı alanında önemli yenilikler öngören bir anayasa değişikliği önerisini kamuoyuna sunduğu bilinmektedir.

AK Parti’nin yeni anayasa çalışmalarının, AB’den müzakere tarihi almış bir ülkede, çağdaş dünya ile daha çok yakınlaşmaya dönük olduğu açıktır. Kaldı ki, bazı akademisyenler tarafından hazırlanan, ancak partimizce son şekli verilmeyen söz konusu anayasa taslağında laiklik ilkesinin mevcut Anayasaya göre daha da güçlendirildiği herkes tarafından bilinmektedir. Cumhuriyetin temel ilkelerini aynen muhafaza eden hatta pekiştiren bu anayasa taslağını “toplumu İslam devletine dönüştürecek proje”nin bir parçası olarak takdim etmek, akılla, mantıkla ve iyiniyetle bağdaşmaz. AK Parti’nin anayasa taslağı hazırlama çabalarının gizli bir niyetin ifadesi olarak okunması, hukuk gibi maddi dayanaklarla işleyen bir sistem açısından kabul edilemez.

Sonuç olarak, “köktendinci”, “karşı devrimci”, “siyasal İslam”, “ılımlı İslam”, “aydınlanma felsefesi”, “küreselleşmenin merkez güçleri” ve “Büyük Ortadoğu Projesi (BOP)” gibi teorik siyasi tartışmalarda kullanılabilecek kavramların bir iddianamede yer alması, bu davanın hukuki değil, siyasi mülahazalarla açıldığı yönündeki kuşkuları beslemektedir.

Bu kuşkuyu artıran diğer bir husus da, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan’ın 12.02.2008 tarihli Grup toplantısında anamuhalefet liderine cevap olarak söylediği şu sözlerin iddianamede yer almış olmasıdır: “İdam sehvasının yolunu gösteriyor. Biz bu yola çıkarken daha önce de demokrasiye inanmış insanların söylediğini söylüyoruz. Biz o beyaz çarşafarla beraber yola çıktık. Biz bu konuda bedel ödemeye hazırız. Bu konuda rahatız.” (s.53) İddianameye göre, Başbakan “kefen veya idam gömleğiyle özdeşleşen ‘beyaz çarşaf’ betimlemesiyle devleti ve toplumu dönüştürme kararlılığını ve bu uğurda neleri göze aldığını vurgulamış, ölüm ve idam çağrıştırmalarıyla halkın bir kısmını laik devlet aleyhine kışkırtıcı tavrını sürdürmüştür” (s.135). Oysa, Başbakanın bu sözlerle Başsavcının iddia ettiği gibi toplumu dönüştürme uğruna değil, milli iradenin üstünlüğünü ve demokrasiyi koruma uğruna ölümü göze aldığını anlatmak istediği çok açıktır ve takdir edilmesi gereken bir cesaret örneğidir.

Başsavcı, bu sözleriyle kamu adına hareket etmesi gereken tarafsız bir hukuk adamı kimliğini bir kenara bırakmış ve söz konusu polemikte muhalefetin diliyle konuşan siyasi bir kimliğe bürünmüştür. Parlamento içinde ve dışında bazılarının sürekli biçimde partimizi 1957 sonrasının Demokrat Partisine, Başbakanı da Adnan Menderes’e benzettiği ve onların sonu ile tehdit ettikleri herkesin malumudur. Bu benzetmeler ve tehditler karşısında “Biz bu yola çıkarken daha önce de demokrasiye inanmış insanların söylediğini söylüyoruz” diyerek kendisini savunan bir siyasi liderin sözlerini “halkın bir kısmını laik devlet aleyhine kışkırtıcı tavır” olarak göstermek, açıkça bir siyasi tavrın ve siyaseten taraf olmanın işaretidir.

27 Mayıs darbesini yücelten, Adnan Menderes ve arkadaşlarının idamını “halkın coşkuyla karşıladığını” söyleyenlerin ve bu yolla bugün yeni 27 Mayısılara davetiye çıkarılanların bulunduğu bir siyasi ortamda demokrasiye olan inancı cesaretle ve kararlılıkla ifade etmenin hangi mantıkla kınandığını anlamak imkansızdır. İddianamedeki bu kınama, diğer siyasi imalarla birleşince daha da anlamlı hale gelmektedir. İddianamenin, bir zamanlar Demokrat Partiye yöneltilen, “karşı devrimci”, “çoğunlukçu” ve “Laik Cumhuriyete karşı bir rövanş arayışına girişmiş” gibi ithamları bu kez partimize yöneltmesi, söz konusu siyasi kampanyaya bir destek niteliğindedir. Sadece bu bile, iddianamenin hukuki değil tamamen siyasi bir metin olduğunu göstermeye yeterlidir.

Bu siyasi tavır karşısında AK Parti olarak bizim konumumuz değişmemiştir. Tüm korkutma, tehdit ve sindirme girişimlerine karşı diyoruz ki: Bu topraklarda demokrasinin kökleşmesi, devletimizin güçlenmesi, millet iradesinin yüceltilmesi, insan hakları standardının yükseltilmesi, milletimizin refah, huzur ve özgürlük içerisinde yaşaması için elimizden gelen her şeyi yaptık, yapıyoruz ve yapmaya devam edeceğiz.



## II. DEMOKRASİLERDE SİYASİ PARTİ ÖZGÜRLÜĞÜ VE SINIRLARI

### 1. Demokrasi ve Siyasi Partiler

Demokrasi, siyasi yönetimin meşruiyetini yönetilenlerin rızasına ve temsiline dayandıran bir yönetim biçimidir. “Halkın iktidarı” anlamına gelen demokrasi, eşitlik, özgürlük ve çoğulculuk gibi değerleri öne çıkaran toplumların yegâne siyasi tercihidir. Çağdaş demokrasilerin temel ilke ve kurumları serbest ve düzenli seçimler, çoğulculuk ve siyasi yarışma, insan hakları, hukuk devleti ve temel politikaları belirleme yetkisine seçilmişlerin sahip olmasıdır. Demokrasiyi diğer yönetim biçimlerinden ayıran temel özellik, yönetilenlerin kendileriyle ilgili karar ve kuralların oluşturulması sürecine katılmalarıdır. Başka bir ifadeyle, demokrasilerde halk hem yönetilen hem de yönetendir. Demokratik ülkelerde hukuk kurallarına riayet edenler, son tahlilde başkalarının iradesine değil, kendi iradelerine itaat etmiş sayılmaktadır. Kısacası, yönetime ve onun aldığı kararlara meşruiyet sağlayan husus, halkın temsilcileri yoluyla siyasi sürece katılmasıdır. Dolayısıyla, siyasi katılım demokrasinin temel unsurudur.

Bu nedenle, halkın yönetime katılımının başlıca aracı olan siyasi partiler, demokrasilerde merkezi bir role ve öneme sahiptirler. Siyasi partiler, toplumdaki farklı düşünce ve görüşleri siyasi alana taşıyarak, halkın temsili, siyasi iktidarın kullanılması ve muhalefet işlevlerini yerine getirirler. Bu nedenle demokratik hayatın vazgeçilmez unsurları olarak kabul edilmektedirler. Modern demokrasiler, aynı zamanda “partiler demokrasisi” olarak da anılmaktadır. Demokrasiyi geliştiren partilerdir ve demokrasi partiler dışında düşünülemez. Siyasi partiler, toplumsal alanda oluşan farklı görüş ve taleplerin siyasi sisteme taşınmasını sağlayan kurumlardır. Bu yönüyle, partiler sivil toplumla siyasal toplum arasındaki bağlantıyı kurarlar. Siyasi partiler, bir yandan toplumsal talepleri siyasi karar alma mekanizmasına taşıyarak aşağıdan yukarıya bir hareketlilik sağlarken, diğer yandan makro düzeyde politikaların uygulanması yoluyla da bu taleplerin hayata geçirilmesini sağlarlar. Bu fonksiyon onları siyasi katılımın temel araçları konumuna getirmektedir. Bu nedendir ki, siyasi partiler uluslararası sözleşmeler ve demokratik anayasalar tarafından güvence altına alınmıştır.

Nitekim, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine göre, siyasi partiler demokrasinin layıkıyla işleyebilmesi için hayati bir rol oynayan örgütlerdir. Bu nedenle, partilere yönelik her müdahale, kaçınılmaz olarak hem örgütlenme özgürlüğünü hem de sonuçta demokrasiyi etkileyecektir. (TBKP/Türkiye, par.25, 31). Dolayısıyla, bir siyasi partinin kapatılması, ancak fevkalade ciddi durumlarda başvurulabilecek son derece ağır bir yaptırımdır. (Sosyalist Parti/Türkiye, par.51; ÖZDEP/Türkiye, par.45).

Siyasi parti özgürlüğü, çoğulcu demokrasilerin olmazsa olmazı olan düşünce ve ifade özgürlüğünün özel bir kullanım biçimidir. Siyasi partiler toplumsal ve siyasi sorunların çözümüne yönelik farklı programlara sahiptirler. Partileri birbirinden ayıran ve siyasi parti özgürlüğünü anlamlı kılan temel özellik de budur. Tüm siyasi partilerin aynı görüşleri benimsemesi ve adeta ortak programa sahip olmasının istenmesi çoğulcu demokrasiyle bağdaşmaz. Siyasi partilerin savunduğu

görüşlerin değeri, onların doğru, tutarlı veya isabetli olmasından değil, demokratik ve barışçıl bir yöntemle ifade edilmiş olmasından kaynaklanmaktadır. Farklı görüşlerin yasaklanması, siyasi rejimi özgürlükçü, çoğulcu ve demokratik olmaktan çıkarıp, tek sesli ve baskıcı bir yapıya dönüştürme tehlikesi doğurabilir.

Demokrasilerde, siyasi partiler kendi görüşleri doğrultusunda oluşturdukları programları ile halkın karşısına çıkarlar ve iktidarı yarışmacı seçimler sonucunda elde etmeyi amaçlarlar. Serbest seçimler sonucunda iktidara gelen bir parti, ülke sorunlarının çözümü için demokrasi ve hukukun üstünlüğü çerçevesinde programını uygulama yetkisine sahiptir. Demokrasilerde iktidarların el değiştirmesi ancak seçim yoluyla mümkündür.

Siyasi partiler sahip oldukları vazgeçilmez konumları nedeniyle, demokrasilerde hukuki güvenceye kavuşturulmuştur. Bu çerçevede partilerin yasaklanması konusunda çok önemli koruyucu hükümler getirilmiş ve kapatılmaları oldukça zor koşullara bağlanmıştır. Kapatma biçimindeki yaptırım, siyasi parti özgürlüğünün özünü ortadan kaldıracıdır ki, ancak zorunlu durumlarda istisnai ve en son çare olarak düşünülmektedir. Siyasi partilerin keyfi ve ölçsüz olarak yasaklanmasının çoğulcu demokratik rejimin özünü zedeleyeceği kabul edilmektedir.

Batılı demokrasilerdeki siyasi partilerin yasaklanması konusundaki uygulamada da bu evrensel standartlara uygun hareket edilmiştir. Nitekim Avrupa'da 1950'lerden bugüne kadarki süreçte sadece üç siyasi parti kapatılmıştır. Bunlardan ikisi, Avrupa'nın yaşadığı totaliter diktatörlüklerin etkisiyle Federal Almanya'da verilmiş kapatma kararlarıdır. Bu partilerden Nazi partisi olan Sosyalist Reich Partisi 1952 yılında, Alman Komünist Partisi ise 1956 yılında kapatılmıştır. Türkiye'de siyasi parti kapatma yaptırımına sürekli örnek gösterilen Almanya'da, Anayasa Mahkemesi, 1951 yılında Federal Hükümet tarafından açılan Komünist Partisi davasında, bir siyasi partinin siyasi yarışma sonucu tasfiye olmasının onun bir yargı kararıyla yasaklanmasına nazaran daha doğru olacağı düşüncesiyle, yıllarca kapatma kararı vermekten imtina etmiş, ancak Hükümetin başvurusunu geri çekmeyeceğine kanaat getirince kapatma kararı vermiştir. (Donald P. Kommers, *The Constitutional Jurisprudence of the Federal Republic of Germany*, Durham&London: Duke University Pres, 1989, s.227-228). Ayrıca, bu ülkede kapatılan partilerin devamı niteliğindeki partilerin halen siyasi alanda faaliyetlerini sürdürdükleri de bilinmektedir. Avrupa'da daha sonraki dönemde kapatılan yegane parti ise İspanya'daki Herri Batasuna Partisidir. Bu parti 2003 yılında ayrılıkçı terör örgütü ETA ile organik bağının bulunduğu gerekçesiyle kapatılmıştır.

Siyasi partilerin kapatılması konusundaki evrensel standartların, insan haklarına saygılı ve demokratik bir hukuk devleti olan Türkiye açısından da geçerli olması gerektiğinde kuşku yoktur. Nitekim 1961 ve 1982 Anayasalarında siyasi partilerin demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsurları olduğu açıkça belirtilmiştir. Anayasalarımızda bu evrensel ilke yer almasına rağmen, uygulamada çok sayıda parti demokratik sistemlerde ve uluslararası sözleşmelerde öngörülen kriterlere aykırı bir şekilde kapatılmıştır. Böylece siyasi partilerin demokrasiler açısından

“vazgeçilemezliği” ilkesi adeta tersine çevrilmiştir. Bu durum, siyasi partileri uygulamada kolaylıkla “vazgeçilebilir” hale getirmiştir.

1961 Anayasasının yürürlüğe girdiği tarihten bu yana Anayasa Mahkemesi tarafından yirmidört siyasi parti kapatılmıştır. Bu sayıya askeri müdahaleler döneminde kapatılan siyasi partiler dâhil değildir. Kapatılan parti sayısı itibariyle Türkiye, çağdaş demokrasilerde kırılması imkansız bir rekorun sahibidir. Sadece 1961 Anayasası döneminde kapatılan parti sayısı bile tek başına demokratik ülkelerde kapatılan partilerin toplamından daha fazladır. 1982 Anayasası döneminde daha yoğun biçimde parti kapatma kararları verilerek siyasi alan iyice daraltılmıştır. Öte yandan, yoğun biçimde siyasi parti kapatma kararı vermekle, ülkedeki sorunlara demokrasi ve hukuk sınırları içerisinde çözümler üretme ve sorunları böylece çözmeye imkanı da ortadan kaldırılmaktadır. Yasaklama biçimindeki yaptırım nedeniyle düşünce ve siyasi parti özgürlüklerinin içi boşaltılmaktadır.

Türkiye uygulamasının evrensel standartlara uymadığının en açık göstergesi, Anayasa Mahkemesi tarafından verilen siyasi parti kapatma kararlarının biri hariç tamamının Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından Sözleşmenin ihlali olarak kabul edilmiş olmasıdır.

## 2. Siyasi Partilerin Yasaklanmasında Evrensel Standartlar

İddianamede siyasi parti kapatma nedenlerinden bahsedilirken AİHS hükümleri ve Venedik Komisyonu ilkelerine de atıf yapılmakla birlikte, Venedik Komisyonu ilkelerinin siyasi partiler için son derece güvenceli bir koruma sistemi getirdiği, sadece şiddeti benimseyen siyasi partilerin kapatılabileceğine cevaz verdiği gerçeği görmezlikten gelinmektedir.

Avrupa Konseyi bünyesinde ortak bir demokrasi standardını oluşturmak amacıyla kurulan Venedik Komisyonu, siyasi partilerin yasaklanması ve kapatılmaları konusundaki 2000 tarihli raporunda şu ilkeleri belirlemiştir:

Siyasi partinin anayasada barışçıl yöntemlerle bir değişiklik yapmayı savunması tek başına onun yasaklanması ya da kapatılması için yeterli bir delil olarak görülemez.

Siyasi partiler, ancak şiddet kullanmayı savunmaları ya da demokratik anayasal düzeni ortadan kaldırmak suretiyle hak ve özgürlükleri yok etmek amacıyla şiddeti siyasi bir araç olarak kullanmaları durumunda yasaklanabilir.

Partilerin yasaklanması veya kapatılması biçimindeki yaptırım istisnai bir tedbir olarak en son çare biçiminde kullanılmalıdır.

Siyasi parti hakkında dava açılmadan önce, davayı açacak hükümet ya da diğer devlet organlarınca, siyasi partinin özgür ve demokratik siyasi düzen veya hak ve özgürlükler için gerçek bir tehlike oluşturup oluşturmadığına ve kapatma ya da

yasaklama yaptırımını dışında daha hafif tedbirlerle bu tehlikenin önlenmesinin mümkün olup olmadığına bakılmalıdır.

Siyasi parti kapatma davaları, hukuki usulün tüm güvencelerine yer veren, aleni ve adil bir yargılama sonucunda karara bağlanmalıdır.

Bu ilkelerden de anlaşılacağı üzere, Venedik Komisyonu siyasi partilerin ancak şiddeti savunma veya şiddeti politik bir araç olarak kullanma durumunda kapatılabileceğini belirtmektedir.

Diğer yandan, siyasi partilerin kapatılması, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin birçok maddesiyle ilgilidir. Partilerin tüzel kişilik olarak kurulması ve faaliyette bulunması, temel olarak 11 inci maddenin koruması altındadır. AİHM, siyasi parti özgürlüğünü örgütlenme özgürlüğünün bir unsuru olarak görmektedir.

Siyasi partilerin kapatılmasına ilişkin davalar Sözleşmenin 10 uncu maddesiyle korunan ifade özgürlüğüyle de yakından ilgilidir. Kapatma davasında sunulan “delillerin” neredeyse tamamı ilgili parti üyelerince değişik tarihlerde yapılan açıklamalardan ibaret olduğundan, dava açısından ifade özgürlüğünün önemi daha da artmaktadır.

Yargılama sırasında ortaya çıkabilecek ihlaller Sözleşmenin adil yargılanma hakkını düzenleyen 6 ncı maddesini de devreye sokabilecektir. Kapatma kararının sonuçları dikkate alındığında, mülkiyet hakkı ihlali de gündeme gelebilecektir.

Ayrıca, bir siyasi partinin kapatılmasına neden olduğu gerekçesiyle partili milletvekillerinin parlamento üyeliğinin düşürülmesi ve beş yıl süreyle herhangi bir partide yer alamaması yaptırımı, AİHS’in 1 nolu Protokolünün 3 üncü maddesine aykırılık sonucunu doğurabilecektir. Sadak/Türkiye (2002) kararında AİHM, başvuru sahiplerinin kapatılması sonucu otomatik olarak milletvekilliklerinin düşmesinin orantılı bir yaptırım olmadığına karar vermiştir. Mahkemeye göre, bu yaptırım Sözleşmenin 1 Nolu Protokolünün 3 üncü maddesinde korunan seçilme ve parlamento üyesi olma hakkının özüyle bağdaşmadığı gibi, başvuru sahiplerini parlamentoya üye olarak gönderen seçmenin egemen iradesini de ihlal etmiştir. (par.40).

Aynı şekilde, partilerinin kapatılması sonucu haklarında beş yıl parti yasağı getirilen Nazlı Ilıcak, Merve Kavakçı ve Mehmet Sılay’ın başvuruları üzerine, 2007 yılında AİHM, Sözleşme’nin seçme ve seçilme hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir. AİHM’in bu kararlarına göre, Anayasanın milletvekilliğinin düşmesi ve beş yıllık parti yasağı sonuçlarını doğuran hükümleri siyasi parti mensupları bakımından oldukça ağır bir yaptırım öngörmektedir. Başvuru sahipleri hakkında uygulanan bu ciddi yaptırımlar, sınırlama sebebi olan meşru amaçlarla orantısız bulunmuştur.

Siyasi parti özgürlüğünün sınırları konusundaki AİHM içtihadı Türkiye’de kapatılan partilerin yaptığı başvurular üzerine oluşturulmuştur. AİHM bu kararlarında

siyasi partilerin kapatılmasına ilişkin ilke ve ölçütleri açık bir biçimde ortaya koymuştur. Bu ilke ve ölçütleri şu şekilde özetlemek mümkündür:

Siyasi parti kararlarında AIHS'in 11 inci maddesi, ifade özgürlüğünü koruyan 10 uncu maddeyle birlikte değerlendirilmelidir.

Siyasi partilerin program ve projelerinin devletin anayasal yapısı ve ilkeleriyle uyuşmaması, bunların demokrasiyle de bağdaşmadığı anlamına gelmez. Buna göre, demokrasinin kendisine zarar vermediği müddetçe, siyasi partiler mevcut anayasal düzeni sorgulayabilirler, farklı siyasi görüşleri savunabilirler.

Siyasi parti özgürlüğüyle ilgili Sözleşmenin 11 inci maddesinin ikinci fıkrasındaki sınırlama sebepleri oldukça dar ve katı yorumlanmalıdır.

Siyasi partiler, inandırıcı ve zorunlu sebeplerle ve ancak istisnai olarak kapatılabilir.

Bir siyasi partinin gerçekleştirdiği faaliyetlerde kullandığı tüm yöntemler hukuki ve demokratik nitelikte olmalıdır.

Siyasi partinin önerdiği değişikliklerin kendisi de bizzat temel demokratik ilkelere uygun olması gerekmektedir.

Siyasi partinin tüzük veya programındaki ifadelerden hareketle kapatılması söz konusu olamaz, partinin somut öneri ve faaliyetleri olmalıdır.

Siyasi partilere yönelik sınırlamalar, demokratik bir toplumda zorunlu ve meşru amaçla orantılı olmalıdır. Kapatma yaptırımının "zorlayıcı toplumsal ihtiyaca" cevap vermeye yönelik olması gerekir.

İddianamede siyasi partilerin yasaklanması konusunda AIHM kararları ile ortaya konulan ölçütlere yer verilmekle birlikte, bu ölçütlere göre neden AK Partinin kapatılması gerektiği hiçbir şekilde ortaya konulamamıştır. Aksine, iddianamede yer verilen AIHM ölçütlerinin dikkate alınması halinde bu kapatma davasının hiç açılmaması gerekirdi.

Nitekim, AIHM'e göre parti kapatma yaptırımının "zorlayıcı toplumsal gereksinim" şartını sağlayıp sağlamadığını belirlemek için şu üç temel şartın gerçekleşmesi gerekmektedir (RP/Türkiye, Büyük Daire, par.104):

Bir siyasi partiden kaynaklanan demokrasiyi ortadan kaldırmaya yönelik riskin yeteri kadar yakın/kaçınılmaz olduğunu gösterecek, varlığı ispat edilmiş sağlam, inandırıcı deliller bulunmalıdır.

İlgili siyasi parti yöneticilerinin ve üyelerinin eylem ve beyanları partiye isnat edilebilir nitelikte olmalıdır.

Siyasi partiye isnat edilebilir nitelikteki eylem ve beyanlar, partinin “demokratik toplum” kavramıyla bağdaşmayan bir toplum modelini tasavvur ettiğini ve savunduğunu açıkça ortaya koyacak şekilde bir bütün teşkil etmelidir.

Bu şartların hiçbiri bu davada söz konusu değildir, olamaz da. Çünkü AK Parti, demokrasiye yönelik yakın ya da uzak bir risk teşkil etmek bir yana, bu ülkenin demokratlarının yöneldiği neredeyse yegane adres haline gelmiştir. Bu gerçeğe tersinden bakmak ve aksini göstermeye çalışmak için kullanılan sözler, hiçbir şekilde AİHM’in kastettiği anlamda hukuki ve inandırıcı delil olarak vasıflandırılmaz. Doğrulukları bile araştırılmadan dosyaya konan gazete haberleri, bağlamlarından koparılan sözler, tekzip edilen beyanlar, yanlış çevrilen röportajlar ve tüm bunlardan çıkarılmaya çalışılan kurgusal ve sanal sonuçlar eğer gerçekten “delil” kabul edilecekse, bu “deliller” karşısında yeryüzünde demokrasi için risk teşkil etmeyecek bir siyasi parti bulmak imkansız hale gelecektir.

Öte yandan iddianame, partimizi geçmiş bazı partilerin devamı olarak gösterme gayreti içindedir. Burada amaç bellidir. AİHM’in bir siyasi partiyle ilgili olarak verdiği karardan hareketle, partimizin de kapatılmasının Sözleşme’ye uygun olacağı izlenimi oluşturulmak istenmektedir. Ancak, bu gayret beyhudedir. AK Parti 2001 yılında tamamen yeni bir parti olarak kurulmuş ve bunu sadece söylemleriyle değil, eylemleriyle de göstermiştir.

AK Parti, programını henüz gerçekleştirme imkanı bulamamış bir muhalefet partisi de değildir. Şimdiye kadar, ülkenin daha ileri gitmesi için önerdiği ve yaptığı tüm reformlar, AİHM’in öngördüğü kriterler çerçevesinde her bakımdan yasal ve demokratik araçlarla gerçekleşmiştir. AK Partinin şu ana kadar gerçekleştirdiği ve gerçekleştirmeyi taahhüt ettiği önerilerin tamamı da demokrasinin temel ilkeleriyle uyumludur. Hatta, 2002 yılından beri yapılanlar Türkiye’de insan hakları, demokrasi ve hukukun üstünlüğünün tarihte hiç olmadığı kadar pekiştirilmesine imkan sağlamıştır. Bu açık ve yalın gerçeğe rağmen partimizle ilgili doğrudan veya dolaylı olarak “antidemokratiklik” suçlamasının yapılması, bilinen tüm akıl ve mantık kurallarını alt üst etmek olacaktır. Bu durum, şayet kavram karışıklığından kaynaklanmıyorsa, kesinlikle bir önyargı ve kötü niyetin ürünüdür.

### 3. Türkiye’de Siyasi Partilerin Yasaklanması

Türkiye’de siyasi parti özgürlüğü ve sınırları Anayasa ve Siyasi Partiler Kanunu tarafından düzenlenmiştir. 1995 ve 2001 yıllarında yapılan Anayasa değişiklikleri ile evrensel standartlara uyum amacıyla siyasi partileri korumaya yönelik daha güvenceli hükümler getirilmiş ve kapatma zorlaştırılmıştır. 1995 yılında Anayasanın 69 uncu maddesinin altıncı fıkrasında yapılan değişiklikle, siyasi partilerin 68 inci maddenin dördüncü fıkrası hükümlerine aykırı eylemlerinden ötürü kapatılmasında “odak olma” koşuluna yer verilmiştir. 2001 yılında ise odak olmanın şartları 69 uncu maddenin altıncı fıkrasına eklenerek, siyasi partilerin eylemleri nedeniyle kapatılmaları önceki duruma göre daha da zorlaştırılmıştır. 2001 yılında ayrıca, Anayasa Mahkemesinin siyasi parti kapatma davalarında kapatma için en az beşte üç oy çokluğuyla karar alma şartı getirilmiş (m.149/1) ve kapatma yaptırımını

yerine, dava konusu fiillerin ağırlığına göre ilgili siyasi partinin Devlet yardımından kısmen veya tamamen yoksun bırakılmasına da karar verilebileceği öngörülmüştür (m. 69/7).

2001 Anayasa değişikliğiyle, bir siyasi partinin “Anayasaya aykırı eylemlerin odağı olması”nın şartları Anayasada açıkça düzenlenmiştir. Buna göre, bir siyasî parti, Anayasanın 68 inci maddesinin dördüncü fıkrası hükümlerine aykırı eylemler “o partinin üyelerince yoğun bir şekilde işlendiği ve bu durum o partinin büyük kongre veya genel başkan veya merkez karar veya yönetim organları veya Türkiye Büyük Millet Meclisindeki grup genel kurulu veya grup yönetim kurulunca zımnen veya açıkça benimsendiği yahut bu fiiller doğrudan doğruya anılan parti organlarınca kararlılık içinde işlendiği takdirde, söz konusu fiillerin odağı haline gelmiş sayılır”. (m.69/6).

Bu düzenlemeye göre, Anayasaya aykırı eylemlerin siyasi parti üyelerince yoğun bir şekilde işlenmesi ve bunların yetkili organlarca benimsenmesi şartlarının gerçekleştiği somut ve açık kanıtlarla belirlenmelidir. Örneğin, üyeler bir takım eylemler icra ediyor, fakat parti organları bunları benimsemiyorsa, parti odak haline gelmez. Yine parti yetkililerinin “kararlılık içinde” işlenmeyen eylemleri de partiyi odak haline getirmez. Başka bir ifadeyle, Anayasaya aykırı eylemleri işleyenlerin bu eylemleri süreklilik içinde ve sıklıkla tekrarlamaları zorunludur.

Ayrıca, 2001 Anayasa değişikliklerinden sonra siyasi partilerin sadece beyanlardan dolayı “odak” haline gelmesi mümkün değildir. Zira, Anayasanın 69 uncu maddesinin altıncı fıkrasında “eylemler”den dolayı bir siyasi partinin odak olabileceği öngörülmektedir. Bu değişiklik, ifade özgürlüğünün alanını genişletmek amacıyla Anayasanın Başlangıç kısmının beşinci paragrafında yapılan değişikliklerle de paralellik arz etmektedir. Bu bağlamda, “beyan” değil de “faaliyet”i sınırlandıran bir değişiklik yapılmıştır. Başlangıç kısmında yapılan bu değişiklik “düşünce ve mülahaza” ibaresi “faaliyet” sözcüğüyle değiştirilmiştir. Anayasa değişikliği teklif gerekçesinde “düşünce ve mülahaza” ibaresinin “doğrudan düşünceye bir sınır teşkil etmesi nedeniyle” değiştirildiği açıkça belirtilmiştir.

Diğer yandan, Anayasanın 90 ıncı maddesinde 2004 yılında yapılan değişiklik de siyasi partilerin kapatılması bakımından önemli sonuçlar doğuracak niteliktedir. Anayasa Mahkemesi, siyasi partilerin kapatılması davalarını görürken Anayasa ve Siyasi Partiler Kanununda yer alan hükümlerin yanı sıra, Anayasa’nın 90 ıncı maddesi uyarınca, uluslararası insan hakları sözleşmelerini de dikkate almak durumundadır. Zira Anayasa Mahkemesi parti denetimi yaparken “bir davaya bakan mahkeme” konumundadır. Nitekim, iddianameye göre de, “SPY’nin öncelikle İHAS gözetilerek ve Anayasa hükümleri de İHAS’a göre yorumlanarak, siyasi partiler hakkındaki kapatma yaptırımın irdelenmesi gerekmektedir” (s.9).

Türk hukuku bakımından uluslararası sözleşmeler 2004 tarihli Anayasa değişikliğine kadar iç hukukta kanunlarla eşdeğerde iken, 2004 yılında Anayasanın 90 ıncı maddesine eklenen bir hükümlerle insan haklarına ilişkin uluslararası sözleşmeler ile kanunların çatışması halinde sözleşme hükmünün uygulanması esası benimsenmiştir.

Bu yeni hükme göre, “Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası andlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası andlaşma hükümleri esas alınır.” Özellikle parti özgürlüğünü güvence altına alan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin ifade ve örgütlenme özgürlüklerine ilişkin hükümleri ile bu hükümlerin uygulanmasına ilişkin Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatlarının göz önünde tutulması ve bunlar ile iç hukuk kuralları arasında bir çatışma görülmesi halinde, Sözleşme hükümleri ile Mahkeme içtihatlarının öncelikle uygulanması zorunludur.

Anayasa Mahkemesinin parti kapatma konusundaki kararları ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin içtihadı arasında önemli farklılıklar vardır. Dolayısıyla, Anayasa Mahkemesinin 2004 Anayasa değişikliğinden sonra bakacağı parti kapatma davalarında AİHM içtihadını dikkate alarak 2004’ten önce ortaya koyduğu ve parti özgürlüğünü büyük ölçüde daraltan içtihadını değiştirmesi gerekmektedir.

Nitekim Anayasa Mahkemesi, 2.3.2007 tarihli kararıyla, AİHM’in siyasi parti davalarında verdiği ihlal kararlarını yargılamanın yenilenmesi sebebi olarak kabul etmiştir. Bu kararında Anayasa Mahkemesi, “Kapatılan Türkiye Birleşik Komünist Partisi hakkındaki davanın 4.12.2004 günlü, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 311. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (f) bendi uyarınca yargılamanın yenilenmesi yoluyla tekrar görülmesi isteminin, aynı Yasa’nın 318. maddesi uyarınca KABULE DEĞER OLDUĞUNA” karar vermiştir.

Bu açıklamalardan da anlaşılacağı üzere, Türkiye’de siyasi partiler hukuku alanında yapılan anayasal ve yasal değişiklikler, siyasi partileri daha güvenceli bir konuma getirme amacını taşımaktadır. Bu değişikliklerden sonra, Türk hukuku bakımından da bir siyasi parti ancak istisnai durumlarda ve en son çare olarak kapatılabilecektir. Siyasi parti kapatma davalarında yetkili yargısal makamların anayasakoyucunun bu açık iradesini dikkate alması, Anayasanın üstünlüğü ve bağlayıcılığı ilkesinin bir gereğidir.

### III. DAVA HUKUKİ TEMELDEN YOKSUNDUR

#### 1. Bu davada “odak” olma şartları gerçekleşmemiştir

1982 Anayasasında yapılan değişikliklerle siyasi partilerin kapatılması zorlaştırıldığı halde, Adalet ve Kalkınma Partisinin kapatılmasının talep edilmesi Anayasa ile temelden çelişmektedir. Nitekim, zorlama bir mantıkla hazırlanan iddianamede, eylemlere dayalı olarak odaklaşmanın gerçekleştiği hiçbir şekilde ortaya konulamamıştır. Partililere ait, her biri tek başına açıkça ifade özgürlüğü kapsamında bulunan düşünce açıklamaları delil olarak sunulmak suretiyle odaklaşma koşulunun sağlandığı izlenimi verilmek istenmektedir. Bu nedenle, dava bir siyasi parti kapatma davası olmaktan ziyade, adeta bir ifade özgürlüğü davası niteliğine bürünmüştür. Dolayısıyla, bu davada Anayasaya aykırı eylemlerin odağı olma koşulu kesinlikle gerçekleşmemiştir. Şöyle ki:



(a) Yukarıda açıklandığı üzere, siyasi parti özgürlüğünü genişletmeye ve partilerin kapatılmasını zorlaştırmaya yönelik anayasa değişikliklerinden sonra siyasi partilerin sadece beyanlardan dolayı “odak” haline gelmesi mümkün değildir. Anayasanın 69 uncu maddesinin altıncı fıkrası, bir siyasi partinin odak olabilmesi için Anayasaya aykırı eylemlerin varlığını şart koşmaktadır. Oysa, partimiz hakkında açılan davada sunulan deliller arasında laikliğe aykırı herhangi bir “eylem” bulunmamaktadır.

(b) Kaldı ki, iddianamede “laikliğe aykırı eylemler” olarak sıralanan hususlar, laikliğe aykırı bir nitelik taşımamaktadır. Bu durum karşısında iddianame ile kurgulanan tez bütünüyle çökmektedir.

(c) Parti üyelerine ait olduğu belirtilen “eylemler”in parti yetkili organlarınca benimsendiğine dair deliller sunulamamıştır.

(d) Parti yetkili organları olarak Anayasada “partinin büyük kongre veya genel başkan veya merkez karar veya yönetim organları veya Türkiye Büyük Millet Meclisindeki grup genel kurulu veya grup yönetim kurulu” sayılmıştır. Anayasada sayılan yetkili organlardan sadece Genel Başkan “tek kişi”dir, diğer organlar “kurul” niteliğindedir. Kurul niteliğindeki organların eylemlerinden söz edebilmek için bu kurullarca alınmış kararların bulunması zorunludur. Halbuki, iddianamede sunulan deliller arasında tek bir kurul kararı dahi bulunmamaktadır.

Siyasi Partiler Kanunu’nun 102 inci maddesinin ikinci fıkrasına göre de, “parti genel başkanı dışında kalan parti organı, mercii veya kurulu tarafından Anayasanın 68 inci maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan hükümlere aykırı fiilin işlenmesi halinde, fiilin işlendiği tarihten başlayarak iki yıl geçmemiş ise Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı söz konusu organ, mercii veya kurulun işten el çektirilmesini yazı ile o partiden ister.” Oysa, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı iddianamede yer verdiği ve “eylem” olarak nitelendirdiği hususların hiçbirisi için partimizden SPK m.102/2 ile getirilen “işten el çektirme” başvurusu yapmamıştır. Bu durum da partimizin hiçbir yetkili organ, mercii veya kurulunun Anayasaya aykırı eylemlerinin bulunmadığını göstermektedir. Dolayısıyla yetkili organların eylemleri olarak geriye sadece AK Parti Genel Başkanının “ifadeleri” kalmaktadır ki, bunların da “laikliğe aykırılık” oluşturmadığı aşığıda ayrıntılı örneklerle açıklanacaktır.

(e) Genel olarak bireyler bakımından düşünce özgürlüğü kapsamında kabul edilen ifadeler, siyasi parti mensuplarınca kullanıldığında bunların kapatma nedeni olarak görülmesi ifade özgürlüğüyle ve onun özel bir kullanım biçimi olan siyasi parti özgürlüğüyle bağdaşmamaktadır. Herhangi bir kişinin serbestçe söyleyebileceği bir sözü bir siyasinin evleviyetle söyleyebilmesi gerekir. Özgürlükçü ve çoğulcu demokrasilerde bundan daha doğal bir şey olamaz. Aksi halde, farklı toplumsal görüş ve talepleri siyasi alana taşımak için kurulan siyasi partiler işlevsiz kalacaktır.

Nitekim AİHM, İncal/Türkiye kararında, demokratik bir toplumun temel unsuru olan ifade özgürlüğünün siyasi partiler ile partilerin aktif üyeleri açısından özellikle önemli olduğunu, siyasilerin ifade özgürlüğünü sınırlamaya yönelik

müdahalelerin daha sıkı bir denetime tabi olması ve otoritelerin siyasilerden gelen eleştirilere daha çok tahammül etmeleri gerektiğini belirtmiştir (par.46). Aynı şekilde Castells/İspanya kararında da AİHM, ifade özgürlüğünün özellikle halkın taleplerini dile getiren seçilmiş siyasi temsilciler bakımından daha önemli olduğunu, bu nedenle de siyasilerin ifade özgürlüğüne yönelik müdahalelerde daha dikkatli olunması gerektiğini vurgulamıştır (par.42).

Kaldı ki bu bağlamda iddianamede de, “Siyasi partiler, demokratik bir rejimde hak ve özgürlüklerden en çok yararlanması gereken örgütlerdir. Bu durum siyasi partiler için daha geniş bir faaliyet alanını ortaya çıkarmaktadır” ifadesine yer verilmiştir. (s.21). Ancak aynı iddianamede daha sonra paradoksal biçimde, son derece yalın ve basit düşünce açıklamaları kapatmaya delil olarak gösterilmektedir. Bu tür düşünce açıklamalarına dayanarak bir siyasi partinin kapatılmasının talep edilmesi bile tek başına özgürlükçü demokratik rejimin ne derece ciddi bir tehlike ile karşı karşıya bulunduğunu gözler önüne sermektedir. Oluşturduğu mantık kurgusu ile iddianame, demokratik bir ülkede siyasi parti özgürlüğünün özünü ortadan kaldırması ve siyasi partileri gerçek işlevinin dışına çıkardığını göstermesi bakımından da bir ibret vesikasıdır.

İddianamede partililerin Anayasaya aykırı eylemleri olarak nitelendirilen beyan ve faaliyetlerin neredeyse tamamı, aykırılık oluşturmak bir yana, insan haklarına bağlı demokratik bir partinin savunması gereken düşünce ve politikalarından oluşmaktadır. “Anayasaya aykırı eylem” olarak iddianameye konulan ifadelerde insan haklarına, demokrasiye, laikliğe ve hukuk devletine vurgu yapılmaktadır. Kaldı ki, bu nitelikte olmayan, başkalarının katılmayacağı ya da hoş görmeyeceği düşünce açıklamaları dahi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ile güvence altına alınan “ifade özgürlüğü” kapsamında değerlendirilmelidir.

## 2. Partimizin laikliğe aykırı hiçbir eylem ve söylemi bulunmamaktadır

### 2.1 AK Partinin Laiklik Anlayışı

Bu davanın açılmasının temel nedenlerinden biri, iddianamede savunulan laiklik anlayışı ile partimizin laiklik anlayışı arasındaki farklılıktır. Buradan hareketle laikliğin gerekleri konusunda da farklı görüşler ortaya çıkabilmektedir. İddianamede laiklik tek boyutlu bir kavram olarak görülmekte ve bireylerin benimsemesi gereken “bir uygar yaşam biçimi” ve “yaşam felsefesi” şeklinde takdim edilmektedir. Bu yaklaşıma göre, laiklik “toplumların düşünsel ve örgütsel evrimlerinin son aşaması”dır. Laikliğin bu yorumu 19.yüzyıl pozitivizminin katı “ilerlemeci” anlayışına dayanmaktadır.

Buna karşılık, AK Partinin laiklik anlayışı, çağdaş demokratik toplumların özgürlükçü laiklik anlayışıyla tamamen uyumlu bir yaklaşımı yansıtmaktadır. Partimizin savunduğu laiklik anlayışı, başkalarının temel hak ve özgürlüklerine asla bir tehdit içermemektedir. Aksine, bu anlayış tüm bireylerin farklı inanış ve yaşam biçimleriyle barışçıl bir şekilde bir arada yaşamasını öngörmektedir. Buna rağmen, iddianame partimizin demokratik ve özgürlükçü laiklik anlayışını ve onun gereklerini

laikliğe aykırılık olarak göstermeye çalışmaktadır. Buna delil olarak da, Başbakan'ın laikliğin bir din olmadığı, dine alternatif olarak sunulmasının yanlış olduğu ve bireylerin değil devletin laik olabileceği yönündeki bazı sözleri kullanılmaktadır (s.28, 30).

Modern laiklik anlayışı, farklı din ve inançları sosyolojik bir gerçeklik olarak kabul ederek, onların bir arada barışçıl beraberliğini sağlamayı hedefleyen siyasi bir ilkedir. Bu nedenle laiklik bireyi değil, devleti muhatap alır. Nitekim, Anayasamızın 2 nci maddesinde değiştirilmesi teklif dahi edilemeyecek bir ilke olan laiklik, Devletin bir niteliği olarak sunulmuştur. Anayasanın 24 üncü maddesindeki din istismarı yasağının amacı da, esasen Devletin laik niteliğinin aşındırılmasını engellemektir. Devletin temel niteliklerinden biri olarak laiklik, toplumdaki her türlü inanç ve düşünce karşısında eşit mesafede durmayı gerektirmektedir. Partimizin bu laiklik anlayışı Anayasanın 2 nci maddesinin gerekçesinde de ifadesini bulmuştur. Bu maddenin gerekçesine göre “Hiçbir zaman dinsizlik anlamına gelmeyen lâiklik ise, her ferdin istediği inanca, mezhebe sahip olabilmesi, ibadetini yapabilmesi ve dinî inançlarından dolayı diğer vatandaşlardan farklı bir muameleye tâbi kılınmaması anlamına gelir.”

Bu anlamda laiklik, çağdaş demokrasilerin benimsediği temel ilkelere biri olan devletin tarafsızlığının din-devlet ilişkilerine yansımaları ifade etmektedir. Devletin inançlar karşısında tarafsız kalabilmesi, siyasi ve hukuki düzenini herhangi bir dinin esaslarına dayandırmaması ile mümkündür. Bu, laik düzende din işleri ile devlet işlerinin ayrılmasına işaret etmektedir. Kısacası, çağdaş laiklik anlayışı bir yandan devlet düzeninin dini kurallara dayanmamasını, diğer yandan da devletin bireylerin sahip olduğu din ve vicdan özgürlüğünü güvenceye almasını gerektirmektedir. İktidarımız süresince laikliğin bu iki temel ayağını aksatacak herhangi bir icraatın içinde olmadık, bundan sonra da olmayacağız.

Partimizin bu laiklik anlayışı parti programında da ifadesini bulmaktadır. Programdaki ilke ve esaslara başta Genel Başkan olmak üzere tüm partililer her zaman uymuşlardır. Genel Başkan Erdoğan, “Tüzük ve program dışındaki veya bunlara aykırı yaklaşımların partide yer bulamayacağını” defalarca belirtmiştir. Programın “Temel Haklar ve Siyasi İlkeler” bölümünde şu ifadeler yer almıştır (EK-1 , AK Parti Programı):

“Düşünce ve ifade özgürlükleri uluslararası standartlar temelinde inşa edilecek, düşünceler özgürce açıklanabilecek, farklılıklar birer zenginlik olarak görülecektir.

Partimiz, dini insanlığın en önemli kurumlarından biri, laikliği ise demokrasinin vazgeçilmez şartı, din ve vicdan hürriyetinin teminatı olarak görür. Laikliğin, din düşmanlığı şeklinde yorumlanmasına ve örülenmesine karşıdır.

Esasen laiklik, her türlü din ve inanç mensuplarının ibadetlerini rahatça icra etmelerini, dini kanaatlerini açıklayıp bu doğrultuda yaşamalarını ancak inançsız

insanların da hayatlarını bu doğrultuda tanzim etmelerini sağlar. Bu bakımdan laiklik, özgürlük ve toplumsal barış ilkesidir.

Partimiz, kutsal dini değerlerin ve etnisitenin istismar edilerek siyaset malzemesi yapılmasını reddeder. Dindar insanları rencide eden tavır ve uygulamaları ve onların, dini yaşayış ve tercihlerinden dolayı farklı muameleye tabi tutulmalarını anti-demokratik, insan hak ve özgürlüklerine aykırı bulur. Öte yandan dini, siyasi, ekonomik veya başka çıkarlara alet etmek veya dini kullanarak farklı düşünen ve yaşayan insanlar üzerinde baskı kurmak da kabul edilemez.”

İddianamede partimizi laiklik aleyhine fiillerin odağı olarak göstermek için kullanılan söylem ve eylemlerin hiçbiri, laiklik ilkesine aykırı değildir. Örneğin, Türkiye'nin Yugoslavya'ya benzetilmesi karşısında Başbakanın “Yüzde 99'u Müslüman bir ülke Türkiye'de din bir çimentodur” sözü laiklik aleyhine bir söylem olarak takdim edilmektedir (s.29). Bu söz, Türkiye'nin sosyolojik ve kültürel gerçekliğine ilişkin bir tespitten ibaret olup, ülkemizin asla bir Yugoslavya olmayacağına işaret etmektedir. Bir ülkede yaşayan insanların ortak değer olarak bir dine mensup olduklarını ve bu değer de en önemli birleştirici unsurlardan biri olduğunu ifade etmenin laiklikle çelişen hiçbir yönü bulunmamaktadır. Farklı etnik kimlikler temelinde bölünmez bütünlüğe tehditlerin yöneldiği bir ülkede, bu tür birleştirici olgusal gerçeklikleri ifade eden bir siyasi liderin laiklik karşıtlığıyla suçlanmasını anlamak ve bunu laikliğin çağdaş yorumuyla bağdaştırmak mümkün değildir.

“Türk halkının yüzde 99'unun Müslüman olması”na yapılan vurgu, çok farklı siyasiler, gazeteciler, yazarlar ve akademisyenlerce benimsenen ve yerli ya da uluslararası bilimsel metinlerde de yer alan “sosyolojik bir tespit” olarak kullanılmaktadır.

Ayrıca, Başbakanın söz konusu konuşmasının bağlamları dikkatle incelendiğinde, bu konuşmaları, çeşitli kesimlerce toplumumuzda oluşturulmasından kaygı duyulan “Alevi-Sünni çatışması” gibi konular gündeme geldiğinde ifade ettiği ve Müslüman olan-olmayan ayrımıyla hiç alakası olmayan, vatandaşlarımız arasında mezhep ve görüş çatışmasının körüklenmesine karşı birleştirici bir tutum olarak dillendirdiği görülecektir. Zaten bunu destekleyen onlarca konuşmasında Başbakan, AK Partinin “din eksenli bir parti olmadığını” açıkça ifade etmiştir (EK – 2)

Diğer yandan, iddianamede Genel Başkana atfedilen “Türkler, laikliğin Anglo-sakson yorumunu daha uygun buluyor” sözü de laikliğe aykırı gösterilmeye çalışılmaktadır (s.34). Aslında, bu bile tek başına iddianamedeki laiklikle ilgili argümanların tutarsızlığına açık bir örnek teşkil etmektedir. İddianame, bir yandan partimizi Türkiye'yi “şeriat devletine dönüştürme”yi amaçlamakla itham ederken, diğer yandan Anglo-Sakson laiklik yorumunu daha uygun bulduğumuzu ifade etmektedir. Bu bir çelişkidir, zira hiçbir Anglo-Sakson ülkesi teokratik bir devlet sistemine sahip değildir.

Kaldı ki, Kıta Avrupası ülkeleri içinde laikliği en katı şekilde uygulayan Fransa'da bile "laisizm" ve "laiklik" kavramları birbirinden ayrılmaktadır. Laisizm bir fikir akımı, laiklik ise hukukî ve siyasi bir ilkedir. Laisizmin, toplumun tüm faaliyet alanlarını kilise etkisi ve dini normlardan arındırmayı amaç edinmesine karşılık, laiklik bunu sadece devletin görev alanına inhisar ettirmiştir. Oysa, Türkiye'de bu farklılık yeterince bilinmemekte ve çoğu zaman ikisi birbirine karıştırılarak biri öbürünün yerine ikame edilmektedir ki, kavram kargaşasına yol açan nedenlerden biri de budur.

Kurucu üyesi olduğumuz Avrupa Konseyi'ne bağlı Parlamenterler Meclisi'nin 1993 yılında aldığı 1202 sayılı karar da Avrupa ortak mekanına hakim olan laiklik anlayışını yansıtmaktadır. "Demokratik Toplumlar Dini Hoşgörü" başlığını taşıyan bu kararda birey-toplum ve din ilişkilerine dair şu tespitlerde bulunmaktadır:

Din, bireyin kendisi ve yaratıcısıyla olduğu kadar, dış dünya ve içinde yaşadığı toplumla da ilişkilerini zenginleştirici bir işlev görür.

Batı Avrupa farklı dini inançların hoşgörü içerisinde birlikte yaşayabildiği bir seküler demokrasi modeli geliştirmiştir.

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi (m.18) ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (m.9) tarafından güvence altına alınan ve insan onurundan kaynaklanan din özgürlüğünün kullanılması, özgür ve demokratik bir toplumu gerektirmektedir.

Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi, bu tespitlerin ardından, Bakanlar Komitesi, Avrupa Topluluğu (Birliği) ve üye devletlere yasal güvenceler konusunda da şunları tavsiye etmektedir:

Din, vicdan ve ibadet özgürlüğünü güvence altına almaya yönelik düzenlemeler yapılmalıdır.

Giyim, yiyecek ve dinsel günlerin kutlanması gibi konularda farklı dini uygulamalar için gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.

Görüldüğü gibi, AK Partinin dinin birey, toplum ve devlet ile ilişkisine bakışı, Avrupa ülkelerindeki hakim anlayışla uyum içindedir. Dolayısıyla, bu bakış açısını yansıtan beyanların laiklik ilkesine aykırı olduğunu ileri sürmek, çağdaş demokrasilerdeki anlayıştan habersiz olmak anlamına gelir.

## 2.2. Laiklik, Başörtüsü ve İfade Özgürlüğü

İddianamenin partimizi laiklik aleyhtarı olarak takdim ederken kullandığı en temel argüman üniversitelerde başörtüsü serbestisine ilişkin söylem ve eylemlerdir. Bu konuda partimiz mensuplarının değişik tarihlerde basına yansıyan sözleri ve nihayet Parlatmentonun kabul ettiği Anayasa değişiklikleri yeterli "delil" olarak gösterilmektedir.

Bu iddiaya yönelik cevabımız üç noktada toplanmaktadır. Birincisi, yükseköğretim kurumlarında kız öğrencilerin başörtüsü ile öğrenim görebilmesine ilişkin görüşlerin laiklikle ilişkilendirilmesi isabetli değildir. İkincisi, bu görüşün laikliğe uygun ya da aykırı olup olmadığından bağımsız olarak, iddianamede delil olarak sunulan sözlerin tamamı ifade özgürlüğü kapsamında herkesin rahatça dile getirdiği sözlerdir. Üçüncüsü, Parlamentoda gerçekleşen Anayasa değişikliği ve bu yöndeki kanun teklifleri birer yasama işlemi olması nedeniyle partimize değil, yasama organına isnat edilebilecek eylemlerdir.

### 2.2.1 Üniversitelerde başörtüsü serbestliği bireysel özerkliğin ve özgürlüğün gereğidir

Yükseköğretim kurumlarında başörtüsü serbestliğinin laiklikle ilişkilendirilmesi, kavramsal ve ampirik olarak doğru değildir. Yukarıda açıklandığı üzere, laiklik bir toplumda tüm inanç ve görüşler karşısında devletin tarafsızlığını gerektirmektedir. Devlet, başkalarına zarar vermediği takdirde, bireylerin kişisel tercihlerine saygı duymak zorundadır. Üniversite çağına gelmiş reşit bir öğrenci bireysel tercihleri nedeniyle başını örtmek istediğinde buna engel olunması onun özgürlük ve özerkliğine yönelik bir müdahale anlamına gelecektir. Laik devlet, yetişkin insanları kendileri için neyin doğru ya da yanlış olduğuna karar verebilecek, dolayısıyla tercihlerini ifade edebilecek özerk bireyler olarak görmek durumundadır. Bu nedenle, laiklik, bireysel tercihlerde bulunma ve kendi yaşam biçimini belirleyebilme gücüne sahip bireylerin oluşturduğu özgür ve çoğulcu bir toplum için elverişli bir ortam sunmaktadır. Bireysel tercihleri hiçe sayan kısıtlamalar, toplumun birbirinden farklı inanç, düşünce ve yaşam biçimlerine sahip bireyleri içerdiği, dolayısıyla çeşitli olduğu gerçeğini de dikkate almamaktadır. Farklılıkların bir arada yaşatılmasını hedefleyen demokratik bir ülkede üniversite öğrencilerinin şu ya da bu nedenle tercih ettikleri bazı kıyafetleri yasaklamak, çoğulculuğu, birlikte yaşama arzusunu, hoşgörü ve diyalogu ortadan kaldıracak bir uygulamadır. Laik bir düzende yükseköğretim kurumlarında kılık ve kıyafetin yasaklanmaması, bireysel özgürlüklere, eşitlik ilkesine ve farklı tercihlere saygının bir gereğidir.

Cumhuriyetimizin temel ideali, tüm bireylerin ve özellikle genç kızların modern eğitim sisteminin kazanımlarından faydalanmasıdır. Unutulmamalıdır ki, Türkiye’de “eğitim ve öğretimin birliği” (Tevhid-i Tedrisat) esastır. Bu nedenle başörtülü genç kızların devlet tarafından çerçevesi belirlenen üniversite eğitimi alması, böylece çağdaş bilgilerle donanmaları Cumhuriyetin kazanımı olacaktır. Bugün modern toplum tüm bireylerin, özellikle de kadınların modern eğitim alması sayesinde inşa edilmekte ve sürdürülmektedir. Bu noktada gerçek bir Cumhuriyetçi bakış açısı, bir kısım kız öğrencilerin başörtüleri sebebiyle modern eğitim sisteminden dışlanmasını değil, modern eğitim sistemine dâhil edilmelerini gerektirir. Böylece bu toplum kesimlerini ve yetiştirecekleri nesilleri toplumsal hayatın merkezi süreçlerine katmak ve dışlanmalarını önlemek, modern devlet düzeni ve toplum hayatı için kazanımdır. Unutulmamalıdır ki, modern eğitim sistemi içine dâhil edilemeyen toplumsal kesimlerin, marjinal ya da radikal bazı fikirler karşısında bağımsızlıkları zayıftır. O nedenle başörtülü olarak eğitim sistemi içinde yer almak ve çağdaş toplum

yapısının gereklerine uygun bilgilerle donanmak isteyen kişilerin taleplerinin karşılanması laiklik ilkesini zayıflatan değil, güçlendiren bir yaklaşımdır.

Üniversite eğitimi din ve devlet işlerinin ayrılması ilkesinin kaynağı olan seküler bir yapıya sahiptir. Bu yapı içinde din ve vicdan hürriyetinden faydalanarak başörtüsü örten, vatandaşlık görevlerini yerine getiren kişilerin modern eğitim hizmeti alma taleplerinin karşılanması siyasi açıdan ayrıştırıcı değil, topluma entegre edici bir yaklaşımdır. Çağdaş devlet düzeni açısından tehdit unsuru içeren radikal ve marjinal fikirlere set çekilmesi, ancak toplumun mümkün olan en geniş kesiminin eğitim sistemi içine dâhil edilmesi ve demokratik prensipler ışığında bunun azamileştirilmesi ile mümkündür.

Diğer yandan, üniversitelerde kılık ve kıyafete yönelik kısıtlamaların laikliğin gereği olduğu görüşü ampirik olarak da doğru değildir. Laiklik ilkesinin şu ya da bu ölçüde benimsendiği demokratik ülkelerin hiçbirinde yükseköğretim kurumlarında başörtüsü yasağının bulunmadığı bir gerçektir. İlköğretim ve lise düzeyindeki devlet okullarında başörtüsünü yasaklayan Fransa'da dahi üniversite düzeyinde böyle bir yasak bulunmamaktadır. Bu bağlamda iddianamede partimizin bu gerçeklere ilişkin ifadeleri “yanıltıcı” olarak nitelendirilmekte ve “Avrupa'da en fazla Müslüman nüfus barındıran devletlerden Fransa'da türbanı okullarda ve kamusal alanda yasaklamıştır” denmektedir (s.114). Oysa gerçekte “yanıltıcı” olan partimizin görüşleri değil, Başsavcının bu iddiasıdır. Fransa'da sadece ilk ve ortaöğretim düzeyindeki devlet okullarında başörtüsü sınırlaması söz konusudur. Üniversite düzeyinde ise böyle bir sınırlama bulunmamaktadır.

Fransa'da başörtüsü dâhil dini sembollerin eğitim kurumlarında kullanılması hakkında 2003 yılında oluşturulan Stasi Komisyonu bir rapor hazırlamıştır. Bu rapor çerçevesinde 10 Şubat 2004 günü çıkarılan yasayla, ilk ve orta dereceli devlet okullarında öğrencilerin bir dini eğilimi açıkça ortaya koyan işaretleri taşımaları ve kıyafetleri giymeleri yasaklanmıştır. Üniversitelerle ilgili olarak, Stasi Komisyonu önceliğin öğrencilerin dini, siyasi ve felsefi inançlarını ifade etme hakkına verilmesi gerektiğini kabul etmiştir. Nitekim, devlet okulları dışında ve üniversitelerde başörtüsü yasağı bulunmamaktadır.

Kısacası, Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne tam üyeliği için çalışan bir siyasi partinin Avrupa'nın hiçbir ülkesinde bulunmayan bir yasağı kaldırmaya çalışmasını laiklikle ilişkilendirerek Anayasaya aykırı saymak doğru bir yaklaşım değildir.

2.2.2 Kılık ve kıyafet serbestliğine ilişkin sözler ifade özgürlüğü kapsamındadır

Anayasamızın 2 nci maddesine göre Cumhuriyetin değiştirilmesi teklif dahi edilemeyecek niteliklerinden biri de “demokratik devlet”tir. Demokrasinin temeli de ifade özgürlüğüdür. Sözün özgür olmadığı yerde hiç kimse özgür değildir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi de ifade özgürlüğü ile ilgili ilkeleri ortaya koyduğu Handyside kararında ifade özgürlüğünün demokrasiler için önemini açıkça belirtmiştir.

Mahkeme, bu kararında daha sonra ifade özgürlüğüyle ilgili verdiği hemen her kararında tekrarladığı şu hususları vurgulamıştır:

İfade özgürlüğü, demokratik toplumun asli temellerindedir, toplumun ilerlemesinin ve bireyin gelişmesinin temel şartlarından birini oluşturur.

İfade özgürlüğü, demokratik toplumun vazgeçilmez özelliklerinden olan çoğulculuk, hoşgörü ve geniş görüşlülüğün gereğidir.

İfade özgürlüğünün sağlayacağı özgür siyasi tartışma, Sözleşmenin bütününe egemen olan demokratik toplum kavramının özünü oluşturur.

İfade özgürlüğü sadece genel kabul gören, zararsız veya önemsiz fikir ve haberler için değil; fakat aynı zamanda devlete veya toplumun bir kısmına aykırı gelen, kural dışı, şaşırtıcı veya endişe verici olan fikir ve haberler için de geçerlidir.

Üniversitelerde kılık ve kıyafet serbestliği konusunda kişilerin ve siyasi partilerin farklı düşünceleri son derece normaldir. Partimiz her fırsatta bu meselenin gerginliğe yol açmadan toplumsal ve kurumsal mutabakatla çözümlenmesi gerektiğine işaret etmiştir. Bu konuda yapılan kamuoyu yoklamalarında toplumun yaklaşık yüzde sekseninin bu yasağın kalkması yönünde görüş bildirdiği de bilinmektedir. Demokratik bir toplumda siyasi partilerin toplumsal sorunlara barışçıl çözüm önerileri sunması ve bu konuda harekete geçmesi onların varlık nedenidir. Bir siyasi partiyi bundan dolayı suçlamak demokratik anlayışla bağdaşmamaktadır. Bu, siyasi alanda tüm partilerden ve siyasilerden aynı görüşü savunmalarını istemek olur ki, çoğulcu demokrasilerde bu mümkün değildir. Nitekim açılan bu dava ile adeta, laikliğin iddianamede ortaya konulan yorumunun bütün siyasi partilere kabul ettirilmeye çalışılması amaçlanmaktadır.

Oysa siyasi partiler, toplumsal meseleler hakkında farklı düşündükleri ve farklı çözüm önerileri sundukları için birden fazladır. Üniversitelerde başörtüsü yasağını savunan siyasi partiler vardır ve muhtemelen bundan sonra da olacaktır. Ancak partimiz ve diğer birçok siyasi parti ise bu yasağın kalkması gerektiğini dile getirmiştir. Toplumsal sorunlar karşısında sergilenen bu tür farklı görüş ve duruşlar, ifade ve örgütlenme özgürlüklerini anlamlı kılan en önemli unsurdur. İddianamede öyle bir anlayış benimsetilmeye çalışılmaktadır ki, laiklik ilkesi bağlamında bazı hususların talep edilmesi bir yana, laiklikle ilgili bazı sorunların varlığına işaret etmek, bu konularda farklı bir fikir beyan etmek hatta laiklikle ilgili bazı konuları konuşmak bile laikliğe aykırı eylemler olarak sunulmaktadır.

Halbuki siyasi parti kararlarında AİHM, demokrasinin ifade özgürlüğüne dayandığını ve bu bağlamda ülke sorunlarını şiddete başvurmaksızın, diyalog yoluyla çözüme fırsatı sunduğunu belirtmiştir. Mahkeme'ye göre, toplumun bir bölümünün meselelerini kamuya açık bir şekilde tartışan ve ilgili tarafları tatmin etmeye yönelik demokratik kurallara uygun çözüm önerileri bulmak amacıyla siyasi alanda faaliyet gösteren bir siyasi partinin engellenmesi hiçbir şekilde haklılaştırılmaz. (TBKP/Türkiye, par.57).



Partimizin üniversitelerde kılık ve kıyafet serbestliği konusundaki görüş ve politikalarının Anayasa Mahkemesi'nin içtihadına aykırı olduğu, dolayısıyla bu yöndeki eleştirilerin güçler ayrılığı ilkesini hiçe saydığı yönündeki görüşün de hiçbir dayanağı bulunmamaktadır. Başbakanın toplumsal gerilimden uzak durmayı ve uzlaşmayı öne çıkardığı şu konuşması bile iddianamede “delil” olarak kabul edilmiştir: “Emredici bir hüküm getirseydi, tüm AB ülkelerinde uygulanması gerekirdi. Avrupa’da ve dünyada genel olarak üniversitelerde başörtüsü yasağı yok. AİHM’in Türkiye’ye özgü şartlar nedeniyle böyle bir karar aldığını düşünüyorum. Böyle bir yasa Anayasa’da yok. Sadece Anayasa Mahkemesi’nin bir yorumu var. Yasama yeni bir yasa çıkarırsa, Anayasa Mahkemesi durumu gözden geçirmek zorundadır, bu yorum da kalıcı değildir. Yasa çıkarabiliriz. Ama arzumuz bu sorun toplumsal gerilime yol açmasın ve özgürlükler noktasında çözülsün.” (s.43).

Bu ve benzeri ifadelerin iddianamede yer alması, yargı kararlarının adeta eleştirilemez olduğuna dair bir inancı yansıtmaktadır. Nitekim, partimiz yetkililerinin bazı mahkeme kararlarını eleştirmesi “çoğulcu demokrasinin güçler ayrılığı ilkesine dayandığı gerçeğini adeta reddederek totaliter bir anlayışın savunuculuğunu” yapmak olarak nitelendirilmiştir (s.135). Halbuki, yargı kararlarının bağlayıcı olması onların eleştirilemeyeceği anlamına gelmez. Çoğulcu demokrasilerde bilhassa siyasi partiler bu kararları eleştirebilir ve en önemlisi bu kararların değişmesi için faaliyette bulunabilirler. Esasen bunun aksini düşünmek mümkün değildir. Mahkeme kararları eleştirilemez kabul edildiğinde hukukun gelişmesi ve kuralların yeni gelişmeler ışığında yorumlanması imkanı kalmayacaktır. Bu da hukuku statik bir hale getireceği gibi, demokratik bir ülkede siyasi partileri işlevsiz kılacaktır.

Nitekim, bazı yargı mensuplarımız da özellikle Anayasa Mahkemesi kararlarının eleştiriye açık ve değişebilir nitelikte olduğunu vurgulamışlardır. Sözelimi, 2006 yılında Anayasa Mahkemesi’nin 44.Kuruluş Yıldönümü töreninde yapılan açış konuşmasında dönemin Anayasa Mahkemesi Başkanı H.Tülay Tuğcu aynen şunları söylemiştir. (EK – 3)

“Anayasa Mahkemesi kararlarının kesin ve bağlayıcı olması, onların eleştirilemez olduğu anlamına gelmemektedir. Diğer deyişle, mahkeme kararlarına uyma yükümlülüğü, söz konusu kararları eleştirme hakkını ortadan kaldırmamaktadır. Bir hukuk devletinde, yargı kararlarının da eleştirilebilmesi doğaldır. Mahkeme kararlarının oybirliği ile alınmadığı durumlarda, azlık oyu kullanan üyelerin düşüncelerinin de bu anlamda karşı hukuki düşünceyi oluşturduğu açıktır. Anayasa Mahkemesi’nin işin esasına girerek reddettiği konularda on yıl geçtikten sonra tekrar başvuruda bulunulabilmesi, Anayasa Mahkemesi kararlarının eleştiriye açık ve değişebilir nitelikte olduğunun bir diğer kanıtıdır.

Bir hukuk devletinde, mahkeme kararlarının gerek akademik çevrelerde, gerekse uygulayıcılar tarafından ele alınıp incelenmesi gerekli ve yararlıdır. Bu tür eleştirilerin yargıya yeni ufuklar açma olasılığı her zaman vardır.”

Nitekim Anayasa Mahkemesi, siyasi parti kapatma davalarında laikliğin gerekleri konusunda birbirinden farklı yorumlar yapabirmiştir. Örneğin, Özgürlük ve

Demokrasi Partisi, “Devlet din işlerine karışmayacak, din cemaatlere bırakılacaktır” biçimindeki program hükmüne dayanılarak kapatılmıştır (E. 1993/1, K. 1993/2, K.T. 23.11.1993). Ancak, daha sonra Demokratik Barış Hareketi Partisi davasında, yine parti programındaki Diyanet İşleri Başkanlığının bir Devlet kurumu olmaktan çıkarılmasını amaçlayan hükümden dolayı kapatma talebi reddedilmiştir (E. 1996/3, K. 1997/3, K.T. 22.5.1997). Bu durum, Anayasa Mahkemesi’nin laiklik yorumunun da sürekli bir değişim ve gelişim içerisinde olduğunu göstermektedir.

Bu bağlamda partimizin genel başkanı ve üyelerinin değişik tarihlerde başörtüsünün yükseköğretim kurumlarında serbest bırakılmasına yönelik konuşmalarının, ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu konuşmaların hiçbiri, yerleşik mahkeme içtihatlarının tanınmaması ya da bunların bağlayıcılığının reddedilmesi olarak görülemez. Kaldı ki, bu konuda birçok siyasi parti görüş açıklamış, hatta sorunun çözümüne yönelik girişimlerde bulunmuşlardır.

Strasbourg organlarının üniversitelerde başörtüsü meselesiyle ilgili kararlarına da yer verilen iddianamede, adeta bu konuda son noktanın konduğu ileri sürülmektedir. Bu görüş, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin hak ve özgürlükleri koruma konusunda asgari standartları getirdiği ve bunun üzerinde bir korumanın taraf devletlerce sağlanmasının mümkün olduğu gerçeğini görmezlikten gelmektedir. Nitekim Sözleşme’nin 53 üncü maddesine göre, “Bu Sözleşme hükümlerinden hiçbiri, herhangi bir Yüksek Sözleşmeciler Taraf’ın yasalarına ve onun taraf olduğu başka bir Sözleşme’ye göre tanınabilecek insan haklarını ve temel özgürlükleri sınırlayamaz veya onlara aykırı düşecek şekilde yorumlanamaz.”

Leyla Şahin kararında AİHM, “eğitim kurumlarında dini sembollerin kullanılması” konusunda Avrupa ülkelerinde farklı uygulamaların olabileceğini, bu konuda kuralların ülkeden ülkeye değişebileceğini belirtmiştir. Bu nedenle, Mahkemeye göre, dini sembollerin kullanılmasına ilişkin hukuki düzenleme yapma konusunda taraf devletler geniş bir takdir yetkisine sahiptirler (Büyük Daire kararı, par.109).

Kaldı ki, AİHM’in ihlal bulmadığı kararlardan sonra ilgili devletin hak ve özgürlükleri koruyucu yönde yeni yasal düzenleme yapmalarının önünde hiçbir engel bulunmamaktadır. Bunun aksini savunmak, örneğin AİHM’in Sözleşmeye aykırı bulmadığı Türkiye’deki yüzde onluk seçim barajının hiçbir zaman değiştirilemeyeceğini ileri sürmek anlamına gelecektir. Nitekim Büyük Daire’nin Leyla Şahin kararından sonra o dönemde AİHM yargıcı olan Rıza Türmen de, bu kararın Türkiye’de üniversitelerde başörtüsü yasağının kaldırılmasına engel olmadığını şu sözlerle dile getirmiştir: “AİHM, Şahin davasında Türkiye’nin yasak gerekçelerini AİHS’ye aykırı bulmadı. Karar, üniversitelerde türban yasağının kaldırılmasının AİHS’ye aykırı olacağı anlamına gelmez”

Ayrıca, Anayasanın 10 ve 42 inci maddelerinde yapılan değişikliklerin uygulanması gerektiğine dair açıklamaların “laikliğe aykırı beyan” olarak sunulması anlaşılır gibi değildir. Örneğin AK Parti Adana milletvekili Dengir Mir Mehmet Fırat’ın 2008 yılı Şubat ayında yaptığı bir konuşmada üniversitelerde uygulanan

başörtüsü yasağının Anayasa ihlali olduğunu ileri sürerek, “beğensek de, beğenmesek de 1982 Anayasası yürürlüktedir. Herkes bu Anayasaya uymak mecburiyetindedir”(s.95-96); Anayasa Komisyonu Başkanı Burhan Kuzu'nun “Uygulamaya üniversite yönetimleri ve YÖK karar verecek. (...). Derlerse ki ‘Anayasa değişikliği yeterli’, uygulamayı hemen başlatabilirler. ‘Bekleyelim’ derlerse ek 17. maddenin çıkmasını da bekleyebilirler”; AK Parti Grup Başkan Vekili Sadullah Ergin'in “Hukuk devletinde hukuka saygılı olmak lazım. Artık uygulayıcıların da bu düzenlemeye uygun hareket etmesini umuyoruz” (s.100); AK Parti Grup Başkan Vekili Bekir Bozdağ'ın “Anayasa değişiklikleri uygulama kabiliyeti olan düzenlemelerdir. ‘Uygulamam’ deme hakkı hiç kimsede yoktur” (s.101) şeklindeki sözleri laikliğe aykırı olarak nitelendirilmiştir.

Halbuki, ülkede yaşayan herkesi ve her kurumu bağlayan Anayasanın uygulanması gerektiğini söylemek, laikliğe aykırı olmak bir yana, hukuk devleti olmanın zorunlu bir gereğidir.

Sonuç olarak, sadece laiklik konusundaki yorum farkından dolayı bir siyasi partinin kapatılmasının istenmesi, evrensel standartlara uygun laiklik ilkesi, ifade ve siyasi parti özgürlükleri ile asla bağdaşmaz. Esasen partimizin laiklik anlayışı da demokratik ülkelerde ve uluslararası belgelerde benimsenen laiklik anlayışı ile uyumludur. Dolayısıyla, partimizin laikliğin içini boşalttığı yolundaki iddia bütünüyle temelsizdir. Ayrıca, Anayasanın 2 nci maddesinde Cumhuriyetin nitelikleri arasında laiklik ilkesi yanında insan haklarına saygılı demokratik hukuk devleti ilkelerine de yer verilmesi, laiklik ilkesinin bu ilkelerle birlikte ele alınması ve anlaşılması gerektiğini göstermektedir.

2.2.3 Yasama faaliyeti olan Anayasa değişikliklerinin laikliğe aykırı olduğu ileri sürülemez

İddianamede TBMM'nin 09.02.2008 tarihinde yaptığı değişiklikler de partimiz aleyhine en önemli “delil” olarak kullanılmaktadır. Nitekim, Başsavcı bir gazeteciyle yaptığı mülakatta bu anayasa değişikliklerinin partimiz hakkında açılan davanın temel gerekçesi olduğunu söylemiştir. (EK – 4)

Nitekim, iddianamede Anayasanın 10 ve 42 inci maddeleri ile ilgili olarak şu hususlara yer verilmiştir:

“Cumhuriyetin değiştirilmesi ve değiştirilmesi teklif dahi edilemeyen nitelikleri arasında bulunan laiklik ilkesi gereğince üniversitelerde türban ile öğrenim görülmesinin mümkün bulunmamasına binaen; Yüksek Öğretim Kanununda üniversitelerde türbanla öğrenim görülmesini sağlayacak bir değişikliğin Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edileceğini öngören davalı Parti önce Anayasa'nın 10. ve 42. maddelerinde değişiklik yapmak ve daha sonra bu değişikliğe dayanmak suretiyle Yüksek Öğretim Yasasında yapacağı değişiklikle üniversitelerde türbanla öğrenim görülmesinin yolunu açmak istemektedir. Yükseköğretim Yasasında değişiklik içeren teklifin Anayasaya aykırı olduğu tartışmasıdır. Anayasa değişikliği içeren teklif ise amaç yönünden Anayasaya aykırılık taşımaktadır.

Anayasanın 10. ve 42. maddelerinde değişiklik öngören teklif TBMM’de 09.02.2008 tarihinde kabul edilmiş, Cumhurbaşkanı tarafından onaylanmasını müteakip 5735 sayılı Yasa olarak 23 Şubat 2008 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.”(s.133).

“Türbanın yükseköğretim kurumlarında serbestçe takılmasına olanak sağlamak üzere Anayasanın 10 ncu ve 42 nci maddelerinde değişiklik yapılmasını içeren kanun teklifinin Adalet ve Kalkınma Partisi ile Milliyetçi Hareket Partili milletvekillerinin imzalarıyla, aynı amaca yönelik olarak 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun Ek 17 nci maddesinde değişiklik yapılmasına dair kanun teklifinin ise her iki partili yedi milletvekilinin imzalarıyla 29.01.2008 ve 30.01.2008 tarihlerinde TBMM’ne sunulduğu” belirtilmektedir (s.112-113).

Evvela, “laiklik ilkesi gereğince üniversitelerde türban ile öğrenim görülmesinin mümkün bulunmaması”na dair görüş, yukarıda açıkladığımız nedenlerden dolayı isabetsizdir. Bir an için, bu görüşün Anayasa Mahkemesi’nin 1991 yılında verdiği “yorumlu ret” kararına dayandırıldığı düşünülse bile, bu kararın Parlamentonun aynı konuda bir yasa veya Anayasa değişikliği yapmasını engellediği savunulamaz. Anayasa Mahkemesi’nin iptal kararından sonra yasama organının aynı konuda düzenleme yapabileceğine dair çok sayıda örnek bulunmaktadır.

İkinci olarak, “Yükseköğretim Yasasında değişiklik içeren teklifin Anayasaya aykırı olduğu tartışmasızdır” sözü de hem hukuken yanlıştır, hem de Anayasa Mahkemesi’nin yorum yetkisine müdahale niteliğindedir. Bir kere, bizim anayasal düzenimizde kanun tekliflerinin Anayasaya uygunluğunun incelenmesi Parlamento dışındaki bir organ tarafından yapılamaz. Bu anlamda henüz yasalaşmamış, Parlamentoda yasama sürecinin komisyon ve genel kurul aşamalarından geçmemiş bir metnin “Anayasaya aykırı olduğu”nun söylenmesi hukuken hiçbir geçerliliğe sahip değildir.

Üçüncüsü, “Anayasa değişikliği içeren teklif ise amaç yönünden Anayasaya aykırılık taşımaktadır” görüşü hem yanlıştır, hem de aynı şekilde yukarıda belirtildiği üzere, Anayasa Mahkemesi’nin yetki alanına müdahale niteliğindedir. Yanlıştır, çünkü Anayasanın hükümleri arasında hiyerarşi bulunmamaktadır. Şekil sakatlığı dışında, Anayasanın bir hükmünün diğer bir hükmüne aykırı olduğu hukuken ileri sürülemez. Nitekim Anayasamız anayasa değişikliklerinin esas bakımından denetimini kabul etmediği gibi, şekil bakımından uygunluk denetimini de “teklif ve oylama çoğunluğuna ve ivedilikle görüşülemeyeceği şartına uyulup uyulmadığı hususları ile sınırlı” tutmuştur (m.148/2). Bu anlamda iddianamenin yukarıda alıntılanan kısmında da belirtildiği üzere 23 Şubat 2008 tarihinden bu yana yürürlükte bulunan Anayasanın 10 ve 42 nci maddelerindeki değişikliklerin laiklik ilkesine aykırı olduğu iddiası hukuki açıdan ileri sürülemez. Kaldı ki, bu değişiklikler kamu hizmetlerinden yararlanmada kanun önünde eşitlik ilkesi, üniversite eğitiminde fırsat eşitliği ve öğrenim özgürlüğünün alanını genişletme gibi amaçlar taşımaktadır.

Diğer yandan, Anayasayı yapma ve değiştirme yetkisi, herhangi bir iddianameye konu edilemeyecek kadar önemli, demokratik ve anayasal bir yetkidir.

Bu yetkinin ürettiği temel normu denetleme yetkisi, sadece belli şekil sakatlıkları bakımından Anayasa Mahkemesine aittir. Hiç kimse, Anayasanın kurucu iktidar olan Meclise verdiği yetkinin kullanımının, Anayasa karşıtı eylem grubuna girdiği iddiasında bulunamaz. Böyle bir ilk örneğin, hukuk ve demokrasi tarihinde Türkiye’de yaşanıyor olması düşündürücüdür.

AIHM de, toplumsal sorunları çözmek için faaliyet gösteren siyasi partilerin belli şartlar altında temel anayasal değişiklikler yapabileceğini belirtmektedir. Bu değişikliklerin iki şarta uygun olması gerekmektedir. 1) Bu amacı gerçekleştirmek için kullanılan araçların tüm boyutlarıyla yasal ve demokratik olması gerekir. 2) Değişikliğin bizzat kendisi temel demokratik ilkelerle uyumlu olmalıdır. (Sosyalist Parti/Türkiye, par. 46 ve 47; Refah Partisi/Türkiye, par.47, Refah Partisi/Türkiye, Büyük Daire, par.98).

Dördüncüsü, Anayasanın 10 ve 42 nci maddelerindeki değişikliklere ilişkin kanun teklifi herhangi bir partinin teklifi değil, milletvekillerinin teklifidir. Anayasaya göre, Anayasa değişikliklerinin Meclise Bakanlar Kurulu tasarısı olarak getirilmesi de mümkün değildir. Anayasa değişikliklerinin parlamentoda gizli oyla yapılması, bu tür değişikliklerden herhangi bir siyasi partinin sorumlu tutulmasını da hukuken engellemektedir. Nitekim, parlamentodaki oylamada söz konusu Anayasa değişikliklerinin 411 oyla kabul edilmesi, AK Partiye mensup milletvekilleri dışındaki diğer partilere mensup milletvekillerinin de bu değişikliğe olumlu oy verdiklerini göstermektedir. Bir Anayasa değişikliği teklifine bizzat Anayasanın kendisi tarafından bu konuda münhasıran yetkilendirilen milletvekillerinin imza atmalarının Anayasaya aykırı olarak nitelendirilmesi asla düşünülemez. AK Parti ile diğer partilere mensup ve bağımsız milletvekillerinin yaptıkları, meşru anayasal yetkilerini kullanmaktan ibarettir.

Son olarak, Anayasa ve kanun değişikliği şeklindeki yasama tasarruflarının nasıl denetleneceğine dair hükümler Anayasamızda açıkça belirtilmiştir. Bu denetimlerin dışında, yasama tasarruflarından dolayı bir siyasi partinin kapatılmasını istemek hukukun üstünlüğüne dayanan parlamenter sistemi işlemez hale getirecektir.

Ayrıca, yükseköğretim kurumlarında kılık kıyafet serbestliğine ilişkin yasal düzenlemeler daha önceki dönemlerde de yapılmıştır. Parlamentoda 1988 ve 1990 yıllarında bu konuda iki kez düzenleme yapılmış, ancak bu düzenlemelerden dolayı dönemin iktidar partisi hakkında bir kapatma davası açılmamıştır. Öte yandan, yasama organının partilerden ayrı bir tüzel kişiliği vardır ve yasama faaliyetlerinden dolayı hukuken partiler sorumlu tutulamaz. Kaldı ki, yasama organınca kabul edilen kanunların Anayasaya aykırılık taşınması durumunda Anayasa yargısı denetimi işletilebilmektedir.

3. AK Parti Genel Başkanının açıklamaları da ifade özgürlüğü kapsamındadır

İddianamede AK Parti Genel Başkanı ve Başbakan Recep Tayyip Erdoğan’ın “laikliğe aykırı eylemleri” olarak sıralanan 61 adet “açıklama” (s.27-54)

incelendiğinde bunların büyük çoğunluğunun üniversitelerde kılık ve kıyafet özgürlüğüne ilişkin beyanlar olduğu anlaşılmaktadır. Bu tür açıklamalar sadece AK Parti mensupları tarafından değil, başka partilerin mensuplarınınca da yapılmıştır. Kaldı ki, kendi bütünlüğünden koparılarak belli bölümleri alındığı halde iddianameye alınan kısımlardan bile, bu açıklamalarda sürekli olarak demokrasiye, laikliğe, hukukun üstünlüğüne, özgürlüğe, uzlaşmaya, kardeşliğe ve sorumluluğa vurgu yapıldığı açıkça görülmektedir.

Başbakanın, başörtüsünün dini inancın gereği olup olmadığı hususunun din bilginleri (ulema) tarafından tartışılacak bir konu olduğuna işaret eden açıklaması da iddianamede (s.44-45) iyi niyetli olmayan bir değerlendirmeye, laikliğe aykırı kabul edilmiştir. Halbuki, Başbakanın iddianamede yer verilen bu sözleri, hukuk sistemimizde yer alan ve uygulanan bilirkişilik müessesine ilişkindir. Bu sözler, hukuk devletinde adil yargılamanın önemli bir unsuru olan “bilirkişilik” bağlamında değerlendirilmelidir. Laik bir hukuk devletinde yargıçların bir dinin gerekleri konusunda uzman olmaları beklenemez. Teknik bilgi ve birikim gerektiren bu hususun yargılama sırasında konunun uzmanlarına sorulması laiklik ilkesine aykırılık teşkil etmemektedir.

Esasen, Anayasanın 136 ncı maddesi uyarınca Diyanet İşleri Başkanlığı, “laiklik ilkesi doğrultusunda, bütün siyasi görüş ve düşüncülerin dışında kalarak ve milletçe dayanışma ve bütünleşmeyi amaç edinerek” görev yapan bir anayasal kurumdur. Diyanet İşleri Başkanlığı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanuna göre, Diyanet İşleri Başkanlığı “İslam Dininin inançları, ibadet ve ahlak esasları ile ilgili işleri yürütmek, din konusunda toplumu aydınlatmak” üzere kurulmuştur. Nitekim, aynı kanunla kurulan Din İşleri Yüksek Kurulu, dönemin Devlet bakanlarından Mehmet Özgüneş’in talebi üzerine 30.12.1980 tarih ve 77 sayılı kararı ile başörtüsünün dindeki yeriyle ilgili olarak yazılı görüş bildirmiştir.

Diğer yandan, Başbakan Erdoğan’ın, Yükseköğretim Kanununda yapılacak bir değişikliği “acelemiz yok” diyerek geri çektiklerini açıklamasının ve “biz sorumluluk sahibiyiz. Bu işi kangren haline getirenlerin şimdi dışarıdan konuştuklarını görüyoruz, siz de onların oyununa geliyorsunuz, sabırlı olun” şeklindeki sözlerinin (s.38) Başsavcı tarafından laikliğe aykırı eylem olarak algılanmış olması iddianamenin en ilginç yanlarından birisidir. Başsavcıya göre, Başbakan’ın bir kanun teklifini geri çekmesi ya da uzlaşma sağlanıncaya kadar sabır tavsiye etmesi, hatta “Gönlümün derinliklerinde yatan hıçkırıklar var” (s.39) demesi bile “laikliğe aykırı”dır. “İnsan gönlünün hıçkırıkları”na müdahale etmek isteyen bu iddianame, böylece laiklik ve insan hakları teorisine “çok özel bir katkıda” bulunmuş olmaktadır.

İddianamede, Başbakan Erdoğan’ın açıklamalarından belli bölümler alınmış, onlarda da yine belli cümle ya da kelimelere “vurgu” yapılmıştır. Öne çıkarılan açıklamalar laikliğe aykırı bir nitelik taşımadığı gibi, aynı açıklamaların Başsavcı tarafından vurgu yapılmayan kısımlarında ise “demokrasi, mutabakat, insan hakları, laiklik ve hukuk devleti”ni destekleyen çok sayıda ifade bulunmaktadır. Başbakanın bu yöndeki ifadelerine yine iddianame metninde bulunan şu örnekler verilebilir:

“- Düşünceye ve örgütlenmeye saygı gösterilmeli ve özgürlüklerin oluşmasına fırsat verilmelidir.

- Laik toplumda din, laik yönetimin güvencesindedir. Laiklik, tüm inanç gruplarına eşit mesafede olmak şeklinde tanımlanmıştır ve zaten bu temin edildiği içindir ki, laiklik bizim için bir yerde sigortadır.

- Laiklik bütün dinlere eşit mesafede olmak anlamına gelir. İnançlar, devlet güvencesindedir. Laik düzeni korumakla yükümlüyüm.

- Bir demokratik ülke din özgürlüğünü sağlamalı.

- Kadına karşı ayrımcılık, ırkçılıktan daha tehlikeli, daha ilkel bir tutumdur. Her tür ayrımcılığa karşı mücadele etmek zorundayız.

- Bu sorunlarınızın çözümü sadece bizim isteğimizle değil, tüm siyasi partilerin katılımı ve uzlaşmasıyla çözülmeli. Bunu tek başımıza getirmek istemiyorum, çünkü o durumda gerginlik çıkıyor. Ben ülkede gerginlik yaratmak istemiyorum.

-Bir hak, dünyanın bir ucunda farklı, bir başka ucunda farklı olamaz. Çünkü hak, hukuktan doğar; kanundan doğmaz. Hak, kanunlarla güvence altına alınır.

- İnsanların hukukunu yanlış yasalarla yok edemezsiniz.

-Kadını özel alana hapseden, kamusal alandan dışlayan, cinsiyet ayrımcılığına dayanan baskıcı ve tutucu anlayışlar medeni olamaz.”

Başbakanın iddianameye alınan bu ifadeler dışında da demokrasi ve laikliği savunan, laikliği demokrasinin vazgeçilmez şartı olarak değerlendiren pek çok sayıda açıklaması bulunmaktadır. Bu açıklamalardan bazılarında burada yer vermekte yarar görüyoruz: (EK – 2)

“-Biz, dine dayalı bir parti değiliz, başka partilerin devamı da değiliz.

- Biz, herhangi bir partinin devamı değiliz. Din eksenli siyasi bir parti de değiliz. Biz insan eksenliyiz.

-AK Parti, halkın partisidir. Güvenilir, demokratik, dürüst, temel hak ve özgürlüklere saygılı ve onları savunan bir partidir. AK Parti sessiz kitlelerin ve zayıfların savunucusudur.

-Bizim partimiz İslamcı değil, medya bizi bu kategoriye yerleştirmeye çalıştı.

-Bizim partimiz laikliği, demokrasinin önemli bir unsuru olarak görüyor. Laiklik, bu ülkenin yönetsel yapısını kuruyor.

-Türkiye’de, hangi taraftan olursa olsun dinin istismar edilmesine asla taraftar değiliz.

-Laikliğin bir boyutu devletin, siyasi otoritenin; toplumsal alandaki bütün inanç ve kimliklere eşit yakınlıkta durmasıdır.

-AK Parti din eksenli siyaset yapmıyor ve din üzerinden siyaset yapmayı kabul etmiyor. Bu, dinin istismarı anlamına gelir.

-Laiklik, toplumsal çeşitliliği, çatışma veya gerginlik ortamından uzaklaştırıp barış içinde ve özgür olarak bir arada tutabilmenin bir yolu olarak görülmelidir. Muhafazakar Demokrasi anlayışımız, geleneği önemsemekle birlikte modern kazanımları reddeden bir gelenekçilik gütmemektedir. AK Parti körü körüne geleneği veya modern olanı reddetmek yerine, yeni bir senteze varılması gerektiğini düşünmektedir. Yerelliği savunmak, evrenselliği red anlamına gelmemeli, yerellik de kendisini çatışmacı bir mutlaklığa dönüştürmemelidir. AK Parti toplumsal olanı, grup aidiyetini ve sivil toplumu önemli bulurken, cemaatçi bir yaklaşımı önplana çıkarmamaktadır. AK Parti dini bir toplumsal değer olarak önemsemekle birlikte din üzerinden siyaset yapmayı, devleti ideolojik bir dönüşüme uğratmayı, dini sembollerle örgütlenmeyi doğru bulmamaktadır. Din üzerinden siyaset yapmak, dini araç haline getirmek, din adına dışlayıcı bir siyaset yürütmek hem toplumsal barışa, hem siyasi çoğulculuğa, hem de dine zarar vermektedir.

-Nasıl ki AB’nin Hıristiyan Kulübü olmasına karşı çıkıyorsak, İslam dünyasının da din temelli siyasi ve ekonomik örgütlenmelerden uzak durması gerektiğini belirtiyoruz.

-Diktatörlüklerin revaçta olduğu bir dönemde, Atatürk’ün öngörüsü sayesinde yüzyılı kavrayan bir bilinçle Cumhuriyeti inşa eden bu ülke, sadece kendine bir ulusal devlet kazandırmakla kalmamış, aynı zamanda tüm bölgeye ve bölgenin ötesine mesaj veren güçlü bir model kurmuştur. Demokrasi, laiklik ve hukuk devleti prensipleri sayesinde toplumsal barışını tesis ettiği gibi kendi yakın çevresine çağdaş değerlerin nasıl hayata geçirileceğine dair ciddi yaklaşımlar sunmuştur. Her geçen gün daha çok değeri ve önemi anlaşılan bu model sayesinde, ülkemiz önümüzde akan yüzyıla güvenle ve stratejik avantajlarla donanmış olarak girmektedir. Bugün Hükümetimiz, bu tezleri güçlendirmenin ve etkili biçimde anlatmanın en önemli aracı olarak tüm dünyanın önünde durmaktadır.

-Biz ve diğerleri ayrımı yapan, tek bir mezhebi, ideolojiyi, siyasi kimliği, etnik unsuru veya dini anlayışı siyasetinin ana gövdesi yaparak diğer seçenekleri karşısına alan söylem ve örgütlenme biçimlerine karşıyız.



- Biz kimseye ‘sen niye böyle giyiniyorsun, saçlarını niye böyle kestirdin, niye ceket, pantolon giydin?’ diye bir şey demeyiz. Hakkımız da yok. Sen kendinde o yetkiyi, hakkı nereden buluyorsun?

- Din üzerinden siyaset yapmak, dini ideolojik bir araç haline getirmek, dini düşüncüyü dogmalaştırmak ve din adına dışlayıcı siyaset yürütmek hem toplumsal barışa hem de siyasi çoğulculuğa zarar vermektir. Belki de en kötüsü, dini yozlaştırmak ve amacından saptırmak anlamına gelmektedir. Dolayısıyla bu tutum, bana göre dine, demokrasiye ve insanlığa karşı ‘suikast’ düzenlemekten farksızdır. Dini, bir ideoloji haline getirerek, devlet aygıtı marifetiyle toplumu zorla dönüştürmeye çalışmak, hem topluma hem dine yapılabilecek en büyük kötülüktür.

- Türkiye, nüfusunun çoğunluğu İslam inancını benimsemiş bir toplumun, laiklik temelinde demokrasiyi yaşatabileceğinin ve ileri demokratik normları yerleştirebileceğinin en güzel örneğini vermektedir.

- Ekonomide liberal ekonomiden istifade ediyoruz. Sosyal noktada ise sosyal adaletin gerçekleştirilmesinin gayreti içindeyiz. Devletimiz de zaten Anayasa’ımızda belirlendiği gibi; demokratik laik sosyal bir hukuk devletidir. Bütün inanç gruplarına da eşit mesafedeyiz. Laiklik anlayışımız da budur.

- AK Parti muhafazakarlığı her türlü köktencilığı, aşırılığı, radikalizmi, toplum mühendisliğini reddeden; din eksenli değil, insan eksenli; orta yol, uzlaşma ve itidali esas alan bir partidir.

-Tüm sistemler araçtır, dinler de araçtır. Amaç, insanların mutluluğudur. Onun için kimse dini amaç haline, sistemleri amaç haline getirme gayreti içine girmesin.

-Aşırı düşünce biçimlerinin ya da radikal, marjinal hareketlerin bizi yapay, kültürel veya dini fay hatlarıyla ayırmasına izin vermememiz son derece önemlidir ve kimse bizim partimizi, bunu da açıkça söylemek durumundayım, din eksenli bir parti olarak tanımlamaya kalkmasın. Bunu başından itibaren söyledik ve bunu kendimize hakaret telakki ederiz. Niye bunu söylüyoruz? Çünkü din eksenli bir parti dinin sömürsünü getirir. Onun için biz yola çıkarken din eksenli olmadığımızı, muhafazakar demokrat bir parti olduğumuzu söylemiştik.

Başbakanın 22 Temmuz 2007 seçimlerinden sonra yaptığı, demokrasiyi, birlik ve beraberliği, hoşgörü ve çoğulculuğu vurgulayan konuşması da partimizin farklı görüşlere yönelik kuşatıcı ve kucaklayıcı bakış açısını yansıtmaktadır. Ekte tamamını sunduğumuz bu konuşmada Başbakan şöyle seslenmişti: (EK-5)

“Sizlere sözümüz, hiçbir ayırım yapmadan, Türkiye’yi bir ve bütün olarak kucaklamaktır. Yeni dönemde Meclis’te temsil edilecek bütün siyasi partilerimizi kutluyorum. Herkesi bu yeni sayfanın gereklerine göre hareket etmeye davet ediyorum. Ben şahsım ve partim adına kimseye kırgın değilim. Kaybeden rakiplerimize de bundan sonrası için başarılar diliyorum. Bölücü teröre karşı

verdiğimiz mücadele de, milletimizin sarsılmaz vatan sevgisinden aldığımız güçle sürecektir. Uzun soluklu bu mücadelede gereken her adımı, doğru zamanda atma kararlılığında olduğumuzu buradan bir kez daha ilan etmek istiyorum. Çeteler başta olmak üzere ulusal güvenliğimizi, vatandaşlarımızın can emniyetini ve huzurunu hedef alan her türlü tehditle, kararlılıkla mücadelemizi sürdüreceğiz. Cumhuriyetimizin çağdaşlaşma hedeflerinin takipçisi olacağız. Yaşam standartlarının yükselmesi için ekonomik kalkınmayı ve demokratik reformları azimle sürdüreceğiz.”

4. İddianamede yer verilenlere benzer, hatta daha sert sözler farklı siyasi liderler tarafından da söylenmiştir

Partimizin kapatılması için gerekçe gösterilen, dinin toplumdaki yeri, başörtüsü serbestisi, imam-hatipler gibi konularda yapılan açıklamaların benzeri hatta çok daha radikal sayılabilecek beyanlar farklı siyasi liderlerce de defalarca kamuoyuyla paylaşılmıştır. Aşağıda sadece bir kısmına yer verdiğimiz bu açıklamalara bakıldığında bile, partimiz hakkında düzenlenen iddianamenin ne kadar tarafgir ve önyargılı bir şekilde kaleme alındığı görülecektir.

CHP Genel Başkanı Deniz Baykal'ın beyanları

CHP Genel Başkanı Deniz Baykal, başörtüsünün dindeki yeri hakkında din bilginlerine atıfla, TBMM’de partisinin 5 Şubat 2008 tarihli grup toplantısında şunları söylemiştir : (EK – 6)

“İslamiyet’te bir ‘Himar’ diye bir örtü kavramı geçer, himar, çoğulu humur, bu örtü müdür, başörtüsü müdür tartışması vardır. Genellikle fıkıhçılar, bunun başörtüsü olarak anlaşılması gerektiğinde ittifak etmişlerdir, ama bunun bir örtü olarak anlaşılması gerektiğini söyleyen din bilim adamları da elbette vardır. Efendim, örtülmesi söz konusu olan ziynetlerden kasıt nedir; süs eşyaları mıdır, yoksa vücut mudur? Bu tartışma da yapılmıştır. Bunun çoğunlukla vücut olduğu da tespit edilmiştir.

Ortak bir anlayış bu konuda ortaya çıkmıştır ve yine bir önemli tartışma, başın örtülmesi ile ilgili eğer kastedilen himar başörtüsü ise, örtü değil, başörtüsü ise işte kastedilen başın örtülmesi ise, peki, başın bir tek saçının telinin gözükmesi de günah mıdır? Bir tek telin, bir tek saç tutamının gözükmesi de engellenmeli midir, bu konuda yine kendi aralarında bilim adamlarının tarih boyunca konuşulmuştur. Hiç görünmesin diyenler de vardır, buna karşılık bazı fıkıhçılar, Hanefi fıkıhçılar, ‘Kulakların altındaki saçların gözükebileceğini’ söylemişlerdir. Yani hayatın içinde kadınların yüzün altındaki saçları gösterebileceğini ifade etmişlerdir.

Yine namazda örtünme tartışması vardır. Namazda örtünmeyle ilgili olarak ibadetin geçerli olabilmesi için örtünmenin şart olduğu elbette bir temel anlayıştır, ama mesela namazda örtünme konusunda dahi çok önemli din bilginlerinin, mesela Ebu Hanefi’nin, Hanefi mezhebinin büyük ismi Ebu Hanefi’nin, namazda dahi kadının saçının dörtte birinin görünmesinin namazı bozmayacağına dair değerlendirmeleri vardır.

Kuran'ı Kerim'i öyle yorumlamıştır, böyle anlamıştır.

Yine aynı şekilde, Ebu Yusuf'un, Hanefî fıkıhçılardan 'yarısına kadarının gözükmemesinin namazı bozmayacağına' ilişkin değerlendirmeleri vardır.

Bütün bunları niye söylüyorum? Bütün bunları şunun için söylüyorum: Yani İslam teolojisi içinde, İslam fıkıhı içinde bir tek saç telinin dahi gözükmemesi kabul edilemez anlayışını söyleyenler olduğu gibi, olayı böyle görmeyen çok saygıdeğer, çok önemli, çok değerli İslam bilginleri de vardır."

CHP Genel Başkanı Deniz Baykal'ın dini konulardaki beyanları bununla da sınırlı değildir. Aşağıdaki örnekler de anamuhalefet liderinin yoğun olarak din, başörtüsü ve laiklik bağlamında açıklamalar yaptığını göstermektedir : (EK –7)

"Demokrasi ve özgürlük uğruna laiklikten vazgeçeceğiz dersiniz demokrasiyi de tahrip etmiş olursunuz. Türk toplumunda İslamiyet, laiklik ve demokrasi bir altın üçgen oluşturmuştur. Bunların tümüne aynı zamanda sahip çıkmak zorundayız." (Milliyet, 23.4.2008).

"Kamusal düzene dini tercihin doğal bir biçimde yansımaları sorun yaratmamalıdır... Yani kimse toplumsal yaşam, kamusal yaşam içinde dini inancını saklamak, gizlemek zorunda değildir." (31.05.2002 tarihinde, Kanal 7'de yayınlanan "İskele Sancak" Programında yaptığı konuşmadan)

"Bazıları bu bölgede yaygın din olan İslamiyet dolayısıyla demokrasinin bu coğrafyaya uygun olmadığını söylemişlerdir. Biz bu iddiayı şiddetle reddediyoruz. Bir milyar Müslüman nüfusun inançları nedeniyle suçlanmasını kabul edemeyiz. Bu insanların ezici çoğunluğunun terörün yaygınlaşmasında hiçbir sorumluluğu yoktur. Onlar otoriter rejimlerin sorumlusu değil, kurbanlarıdır. Türkiye örneği bu iddianın geçersizliğinin kanıtıdır. Nüfusun yüzde 99'u Müslüman olan bir toplumun demokrasi içinde yaşayabileceğini biz kanıtlamış bulunuyoruz." (29.10.2003 tarihinde Sosyalist Enternasyonal'in genel kurul toplantısında yaptığı konuşmadan).

Ayrıca, CHP'nin 26 Nisan 2008 tarihli kurultayı öncesinde hazırlanan ve reklam panolarında yer alan afişlerde Deniz Baykal'ın fotoğrafıyla birlikte verilen şu sözler de dikkat çekicidir: "Çekil aradan. Din bizim. Devlet bizim. Millet bizim."

Eski Başbakanlardan Bülent Ecevit'in beyanları

CHP ve DSP eski Genel Başkanı ve eski Başbakanlardan Bülent Ecevit, 27 Aralık 1981 tarihli "Başörtüsü konusu" başlıklı mektubunda şunları ifade etmiştir : (EK – 8)

"Başörtüsü ile uğraşmanın gereksiz olduğuna inanıyorum. Gardirop Atatürkçülüğünün tipik bir örneği...Zaten ondan da dönüş yapacaklardır. Olsa olsa Atatürkçülüğün başörtüsü yasaklanarak kanıtlanamayacağı belirtilebilir... Atatürk'ün

her türlü dogmacılıktan uzak bilimci yaklaşımı bırakılıyor; tüm bunların günahı başörtü yasaklamakla örtülemez.

Kaldı ki, bazılarının farkında olmadığı bir gerçek var:

Atatürk kadınların kılığına kıyafetine hiç karışmamıştır. O konuda hiç yasa çıkartmamış, herhangi bir zorlamaya da gitmemiştir. Özendirme yoluyla ve zamana, gelişmeye bırakarak bu sorunun çözümünü daha uygun bulmuştur.... Kadınlara her hakkı ve özgürlüğü tanımıştır, her olanağı sağlamıştır, ama ne giyeceklerine müdahale etmemiştir.” (Can Dündar ve Rıdvan Akar, “Ecevit’in 12 Eylül’deki Başörtüsü Uyarısı”,

Milliyet, 24.01.2008).

ZAMAN /28 ŞUBAT 1998 “Türban meselesi çözülecek”

MİLLİYET / 9 MART 1998 “İsteyen başını örter”

ZAMAN / 28 MAYIS 2004 “İmam Hatipler Türkiye için yararlı”

Eski Başbakan Mesut Yılmaz’ın Beyanları : (EK – 9)

HÜRRİYET / 4 MART 1998

“Türban sorunu çözülmezse yönetmeliği değiştirebiliriz.”

MİLLİYET / 11 EYLÜL 1998

“Devlet dairelerinde bile hizmetlilere başörtüsü konusunda esneklik tanınabilir.”

SABAH / 16 ŞUBAT 1997

“Şeriat’a karşı yürünmez ancak saygı duyulur.”

TÜRKİYE / 18 EYLÜL 1998

“Yetki bende olsa türbanı serbest bırakırım.”

MİLLİYET / 20 MART 1997

“Din eğitiminden vazgeçemeyiz”

SABAH /26 MART 1997

“Din eğitiminden vazgeçilemez”

SABAH / 3 NİSAN 1997

“İmam Hatip liselerinin kapatılmasına müsaade etmeyiz.”

CUMHURİYET / 4 MART 1998

“türban konusunda gerekirse genelgeyi değiştiririz.”

ZAMAN /26 ŞUBAT 1998

“Devlet din eğitimini sağlamazsa boşluğu başkaları doldurur.2

CUMHURİYET /27 OCAK 1998

ANAP: Türbana destek verilecek

ZAMAN / 3 MART 1998

“Örtüye karışılmayacak”

MİLLİYET / 3 MART 1998

“İHL öğrencileri başlarını açmaya zorlanmayacak.”

MİLLİYET / 23 EYLÜL 1998

Yılmaz İmam Hatip açacak

ZAMAN /1 EYLÜL 1998

“Türbanlı kayıтта sorun olmayacak”

AKŞAM / 11 TEMMUZ 1998

“Türban çağdışı değil”

ZAMAN /27 Ekim 1998

Başörtüsü hakkı için Mesut Yılmaz Rektörleri topluyor

ZAMAN /22 Ekim 1998

Yetkim olsa çözerim

TÜRKİYE /18 MART 1998

Yetkim olsa türbanı serbest bırakırım

Eski Başbakan Tansu Çiller'in beyanları : (EK – 10)

TÜRKİYE / 4 AĞUSTOS 1997

“Bu milletin Kur'anı ve bayrağıyla oynamayın”

MİLLİYET /7 NİSAN 1999

“Ezanın sesiyle uğraştılar. Devletin okullarını kapattılar. Kur'an kurslarıyla oynadılar. Yetmedi, başörtülü kızlarımızı üniversite kapılarında coplattılar.”

YENİ YÜZYIL / 23 EKİM 1998

“Bacılarımın başörtüsüyle uğraşmayın”

AKŞAM /01 MAYIS 1998

“Türban doğal hak”

MHP Genel Başkanı Devlet BAHÇELİ : (EK – 11)

TÜRKİYE / 8 EYLÜL 1998

“Üniversitelerimizdeki başörtüsü dramına son verilmesini hem insan hakları hem de ülke huzuru açısından büyük önem taşımaktadır.”

HÜRRİYET / 14 /12/2007

“Üniversitede türban olmalı”

RADİKAL /12 AĞUSTOS 1999

MHP'li Şevket Bülent Yahnici: “İHL'lere uygulanan haksızlık giderilmeli.”

Eski Başbakan ve Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'in beyanları

1991 yılında yayınlanan ve Süleyman Demirel ile yapılan mülakatları bir araya getiren, “İslam Demokrasi Laiklik” başlıklı kitapta Demirel şunları söylemiştir : (EK – 12)

“Kişi laik olmaz ki. Devlet olur laik. Kişi ya inanç sahibi olur, ya da inançsız olur. Kişinin laikliği diye bir kavram yok.” (s.258).

“Türkiye laikliği dinsizlik olarak anlamış, yanlış tatbikatlar yapmıştır. Din dendiği zaman irtica anlaşılmasıdır. Henüz Türkiye’de zihinler bu tartışmayı neticeye bağlamamıştır. Bana göre mesele gayet açıktır. Din ve vicdan hürriyetinin bir rahatsızlık vesilesi sayılması kadar yanlış bir şey düşünemiyorum. Mütedeyyin insanların, dindar insanların, toplumun rahat ve huzuru için bir teminat olduğu kanaatindeyim. Allah’ı bilen, Kur’an’ı bilen, Peygamberi bilen insanlardan bir kötülük gelmez.” (s.37).

“Esasen demokrasi yoksa laiklik olmayabilir. Demokrasi yoksa çağdaş toplum da olmayabilir. Binaenaleyh, demokrasi hem laikliğin, hem çağdaşlığın temel şartıdır. Gerek laikliği savunanlar, gerek çağdaşlığı savunanlar, demokrasiyi kurban ederek, demokrasiyi başka planlara atarak düşüncelerini güçlendirme gibi bir zaafa düşmemelidir.” (s.80).

“İrticanın da, laikliğin de, bunların sınırlarının da vuzuha kavuşturulması lazımdır. ‘Vardır, yoktur’dan evvel, var olan nedir, olmayan nedir? ‘Laiklik çiğneniyor.’ Herkesin kendine göre bir laiklik anlayışı var. Bir kişi tabii olan haklarını kullanıyor veya fevkalade mantıklı şeyler söylüyor. ‘Laiklik çiğneniyor’ diyorsunuz. Bu kişiye göre değişiyor. Bunun da vuzuha kavuşması lazım. Bana göre, laiklik din ve vicdan hürriyetini sınırlamamalı. Din ve vicdan hürriyetini daraltamazsınız. ‘Laiklik çiğneniyor’ diye yapılan tartışmalar bir yerde din ve vicdan hürriyetinin kullanılmasını baskı altına alıyor.” (s.88).

“Efendim, din Müslümanlıkta devletin işine karışmasın. Devletin nesine karışıyor din? Nasıl karışacak? Örgütü yok ki. Aksine, devlet dinin işine karışıyor... Diyanet İşlerinin yerini tayin edememiş bir Türkiye’de devletin elinde Diyanet Teşkilatı bulunan bir Türkiye’de din mi devletin işine karışıyor, devlet mi dinin işine karışıyor? Laiklik zedeleniyor, evet, ama devlet dinin işlerine karışarak laikliği zedeliyor.” (s.89).

“Bir demokrasi ülkesinde din ve vicdan hürriyeti, ibadet hürriyeti, eğitim hürriyeti, ayin hürriyeti kişinin temel hak ve hürriyetlerindedir. Bana göre laiklik bu hürriyete müdahale etmek için değil, bu hürriyeti korumak için konulmuştur. İbadet hürriyetine, vicdan hürriyetine, ayin hürriyetine, eğitim hürriyetine karışılmasın diye konuşulmuştur.” (s.36).

“İslamın getirdiği ana kaidelerle, hukukun üstünlüğüne dayanan anayasa devletinin kaideleri arasında çelişki yoktur.” (s.36).

“Eğer Türkiye iki şeyi halledemezse, Türkiye’de huzur olmaz. Bunlardan biri; bu memleketin her vatandaşı göğsünü gere gere ‘Ben Müslümanım’ diyemezse, Türkiye’de huzur olmaz. Siz Müslümanları terakkiyatın, ilerlemenin ve yücelmenin bir manisi sayıyorsanız, gaflet ve dalalet içindesiniz, en büyük hatayı işliyorsunuz. Benim bu söylediklerimizden sonra ‘Bu adam dini istismar ediyor’ diye bir demagoji koparacağımızı da biliyorum. Yalnız ben, bu damagojiyi, bu yaygarayı koparacaksınız diye bunu söylemekten de vazgeçmeyeceğim “ (s.65).

“1950-60 döneminde dört iddia vardı: Biri, dini istismar ve irtica iddiası. Mesela Mecliste ‘Müslümanlık’tan bahsettiğiniz zaman ‘irtica’ ile itham edilirdiniz. Halbuki Müslümanlık Cumhuriyetin temelinde var... Ve Türkiye Cumhuriyetinde başbakanlık arabasıyla Cuma namazına giden ilk adam benim.” (s.67).

“İslamiyet hem dünyayı tanzim etmiştir, hem ahireti.” (s.79).

“Nüfusunun yüzde 90’ı Müslüman olan bir memlekette dini tedrisat kadar tabii bir şey olamaz. Ancak, birçok çevreler, Türkiye’de Allah’ın adı ağızlara alınır, irticaya mı kayıverir diye endişe ile düşünmüşlerdir.” (s.107).

“Temelinde ahlak, temelinde manevi değerler manzumesi mevcut olmayan memleketlerin, temelinde inanç mevcut olmayan memleketlerin büyük sıkıntılara düştüğünü tarih göstermiştir.” (s.107).

“Türkiye’de Müslümanlık devlet için bir tehlike değil, Türkiye birliğinin fevkalade kuvvetli bir harcı ve Türk devletinin ebediyete kadar yaşamasının vasıtasıdır.” (s.108).

“İnanç hürriyeti bu memleketin insanlarının hakkıdır. Devletin bir lütfu da değildir, haklarıdır. TC yokken Müslümanlık vardı. Aslına bakarsanız TC’ni var eden, ayakta tutan da Müslümanlıktır. 21 Nisan 1920’de Atatürk’ün gönderdiği tamim var. TBMM’nin açılmasından iki gün önce. ‘Buhari-i Şerif’ler okunsun, salavat-ı şerife getirilsin, mevlit okunsun, Kur’an kıraat edilsin’ diye.” (s.112).

“Başörtüsü meselesinde, sanıyorum ki, çok yanlış bir tavır var. Kişi başını örtmek istiyorsa örtsün. Ona niye karışılıyor? Başörtüsünün laiklikle bir alakası yoktur. Kanunların yasaklamadığı bir kıyafettir. Yalnız, bugün başlamıyor bunların hepsi. Çok gerilerde. Anadolu kadınının yüzde sekseninin başı örtülüdür, yazmalıdır, yaşmalıdır. İşte benim anam. Yazmayı yaşmağı çıkarabilir miyiz ondan? Lüzum var mı, hacet var mı? Dini açıdan mütalaa etmiyorum meseleyi. Pekala güzel kıyafettir o. Zaten bunlar denenmiş. Örtülerin ve diğer kıyafetlerin ortadan kaldırılması denenmiş. Kaldırılabilmiş mi?” (s.94-95).

“Çeşitli gruplar var. Bunlar, ‘Bizim başımızı bağlatacak mısınız?’ diye ayağa kalkıyorlar. ‘Biz başımızı bağlamak istemiyoruz’ diyorlar. Size zorla ‘Başınızı bağlayın’ diyen yok. Bağlamayana karışılmadığı gibi, bağlayana da karışılmasın.” (s.116-117).

“İmam-hatip okullarının gayesi sadece din adamı yetiştirmek değildir. Dini bilen Türk vatandaşları doktor, mühendis, hakim olsa daha iyi değil mi?” (s.189-190).

Adalet Partisi ve Doğruyol Partisi Genel Başkanlığını da yapmış olan Süleyman Demirel’in dini konulardaki açıklamaları bu konuşmalarla da sınırlı değildir. Daha yakın tarihli bir konuşmasında Demirel şunları söylemiştir:



“Türkiye’nin yüzde 99.9’u Müslüman. 1924’te çıkarılan Tevhid-i Tedrisat Kanununda din eğitimi için ayrı bir tedbir alınacağı taahhüt edildi. O dönemde din eğitimi ailelere bırakılmıştı. Gençler çok kere babasının cenazesinde Fatiha okumayı bilmeyecek kadar dini bilgiden yoksun hale geldi. 1949’da din eğitimi meselesi devletin önüne geldi. İmam hatip okullarının açılması odur. İmam-Hatip’ler imam yetiştirsin diye açılmadı. İmam hatipler dinini bilen doktorlar, avukatlar, mühendisler olsun diye açıldı.” (28 Aralık 2005 tarihinde Kanal D’de “Abbas Güçlü ile Genç Bakış” programında yaptığı konuşmadan).

Bu tür açıklamalar, sadece yukarıda yer verdiğimiz siyasi liderler tarafından değil, diğer bir çok politikacı tarafından da sıklıkla yapılmıştır. İddianameye egemen olan mantığa göre, bu ve benzeri açıklamaları alt alta getirmek suretiyle sözkonusu politikacıların lideri veya üyesi buldukları partiler hakkında da “laikliğe aykırı eylemlerin odağı” olmaktan dolayı kapatma davası açmak pekala mümkündür. Bu durum bile, bu davada “delil” olarak sunulan sözlerin her siyasi görüşten kişilerce ifade edilebilecek nitelikte olduğunu ortaya koymaktadır. Esasen, bu sözlerin tamamı da demokratik bir ülkede toplumsal sorunlara çözüm bulma bağlamında dile getirilen ve ifade özgürlüğü kapsamında olan açıklamalardan ibarettir.

##### 5. Çocukların din eğitimi özgürlüğünü savunmak laikliğe aykırı değildir

İddianamede partimiz yetkililerinin 15 yaş altındaki çocukların Kur’an eğitimi alması gerektiğine dair sözleri laikliğe aykırı olarak nitelendirilmektedir. Öncelikle, bu yöndeki sözler de başörtüsü konusunda olduğu gibi ifade özgürlüğü kapsamındadır. İkinci olarak, çocukların din eğitimi özgürlüğü, Türkiye’nin taraf olduğu Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve BM Çocuk Hakları Sözleşmesi tarafından güvence altına alınmıştır.

AIHS’e göre “Devlet, eğitim ve öğretim alanında yükleneceği görevlerin yerine getirilmesinde, ana ve babanın bu eğitim ve öğretimin kendi dini ve felsefi inançlarına göre yapılmasını sağlama haklarına saygı gösterir” (Ek Protokol 1, m.2/2). Çocuk Hakları Sözleşmesi’ne göre de taraf devletler, “çocuğun düşünce, vicdan ve din özgürlükleri hakkı”na ve “ana-babanın ve gerekiyorsa yasal vasilerin; çocuğun yeteneklerinin gelişmesiyle bağdaşır biçimde haklarının kullanılmasında çocuğa yol gösterme konusundaki hak ve ödevleri”ne saygı göstermekle yükümlüdürler (m.14). Ayrıca, Türkiye’de çocukların Kuran eğitimi konusundaki yaş sınırlaması, “28 Şubat süreci” olarak adlandırılan dönemde getirilmiştir. Bunu kaldırmaya yönelik girişimler eğer laikliğe aykırı ise, yaş sınırlaması getirilmeden önceki tüm uygulamaların da laikliğe aykırı olduğunu kabul etmek gerekecektir.

##### 6. Meslek liselerine yönelik katsayı farklılığının kaldırılmasını savunmak laikliğe aykırı değildir

İddianamede bazı AK Parti mensuplarının İmam-Hatip liselerini gündeme getirmeleri ve katsayı konusunu ele almaları, kapatma gerekçesi olarak gösterilmektedir. Burada kastedilen katsayı meselesi, sadece İmam-Hatip liselerini değil, tüm meslek liselerini ilgilendiren bir konudur. Nitekim iddianamede yer verilen

konuşmaların çok büyük bir kısmında bu durum açıkça ifade edilmektedir. Üniversiteye girişte uygulanan katsayı kuralları, Anayasa veya kanunlardan kaynaklanmamaktadır. 1998 yılına kadar mevcut olmayan bu uygulama YÖK'ün bir kararına dayanmaktadır. Katsayı eşitsizliğini ortadan kaldırmaya teşebbüs, şayet Anayasaya aykırı bir eylem ise bu, 1998'den önceki tüm yönetimlerin aynı suçlamaya muhatap olmaları anlamına gelecektir.

Ülkemizde mesleki ve teknik eğitim sistemini çökerten katsayı uygulamasını değiştirmeye çalışmanın laiklikle ilişkilendirilerek bir siyasi partinin kapatılmasına gerekçe gösterilmesi, hukukla ve eğitimde fırsat eşitliğiyle bağdaşır bir yaklaşım değildir.

Ayrıca, İmam-Hatip liseleri meselesi de eğitim politikaları çerçevesinde siyasi iktidarların görev alanına girmektedir. İddianamede de belirtildiği gibi, "laiklik dinsizlik değildir". Atatürk'ün Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren ulusumuzun din hakkında hurafelerden arındırılmış bilgilere sahip olması yönünde hassasiyeti ve çalışmaları olduğu bilinmektedir. Modern din öğretimi, bulunduğumuz coğrafyanın hassasiyeti sebebiyle, hem toplum yaşamını zarara uğratabilecek birtakım din istismarcısı fikirlerin yaygınlaşmasını önlemek, hem de ulusal bütünlüğümüzü korumamız açısından gereklidir. Din hakkında sağlıklı bilgilerle donanmak isteyenlere bu yolun açık olması, dini istismar ederek modern toplum hayatına ve kamu düzenine karşı fikirler ve tutumlar üretenlerin ellerindeki araçların alınması anlamına gelmektedir. Farklı siyasi görüşlere mensup çok sayıda eğitimci, akademisyen ve politikacı katsayı uygulamasının yanlış olduğunu baştan beri dile getirmektedir. Nitekim, sadece TBMM tutanakları incelendiğinde bile, farklı partilerden milletvekillerinin bu meseleye temas ettikleri görülebilir.

Günümüz dünyasında din öğretimi ile "fırsat eşitliği" temelinde meslek edinme arzusu arasında bir çelişki olmaması gerekir. Devletin dini bilgileri öğrenmek isteyenlere bu yolu kapatması, vatandaşlarını radikal ve marjinal fikirlere terketmesi anlamına gelir. Nitekim çağdaş dünyanın en önemli örgütlenmesi durumundaki Avrupa Birliği'nde de din öğretimi hakkında kapsamlı bir mevzuat bulunmaktadır. Öte yandan dini bilgileri daha detaylı öğrenmek isteyen vatandaşlarımızın herkes gibi meslek edinirken ve üniversite eğitimi alırken, fırsat eşitliğinden yoksun bırakılmamaları gerekir. Bazı AK Parti mensupları tarafından dile getirilen "katsayı eleştirisi" tamamen bu çerçeveye ilgilidir. Bu eleştirilerden "laiklik karşıtı odak" olmakla ilgili sonuca varmak, son derece yanlıştır. Nitekim İmam-Hatip liselerinin müfredatı da devlet tarafından ve laiklik ilkesine tam uyum içinde belirlenmektedir. İmam-Hatip liselerine Anayasamızın öngördüğü "fırsat eşitliği" temelinde üniversite kapısının diğerleriyle eşit koşullarda açılmasını istemenin "laiklik karşıtı odak" başlığı altına yerleştirilmesi, anlaşılması güç bir tutumdur.

7. Fakir öğrencilerin Devletçe özel okullarda okutulması girişimi laikliğe aykırı değildir

İddianamede, "Fakir ve başarılı öğrencilerin Devletçe özel okullarda okutulmasıyla ilgili yönetmelik hakkında Danıştay'ca yürütmenin durdurulması kararı

verildiği, bunun akabinde aynı konuda çıkartılan 31.7.2003 tarih ve 4967 sayılı Yasanın da Cumhurbaşkanı tarafından bu okullara alınacak öğrenci yapısı ve öğretmenler gözetilerek, devlet niteliklerine aykırılık söz konusu olacağı gerekçesiyle veto edildiği” belirtilerek, Hükümetin bu girişiminin laikliğe aykırı olduğu ileri sürülmüştür. (s.107)

Öncelikle belirtmemiz gerekir ki, bizim anayasal sistemimizde “veto” kavramı yoktur. Cumhurbaşkanının kanunları Meclise iade etmesine “veto” değil, “geri gönderme” adı verilir. Gazete haberlerinde bu yanlışlığın yapılması anlaşılabilir: Ancak iktidar partisinin kapatılması talebiyle hazırlanan bir iddianamede hukuki kavramların daha özenli kullanılması beklenir.

Diğer yandan, Hükümetin fakir öğrencilerin devletçe özel okullarda okutulması girişiminin laiklikle hiçbir ilgisi bulunmayıp, sosyal devlet ilkesinin bir gereği olduğu belirtilmelidir. Benzer bir düzenleme TBMM tarafından daha önceki hükümetler döneminde yapılmış ve kanun Anayasa Mahkemesine götürülmüştür. Anayasa Mahkemesi bu davada, 625 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanununa eklenen ve özel öğretim kurumlarına, öğrenci kapasitelerinin % 2’sinden aşağıya düşmemek üzere, % 10 oranına kadar ücretsiz öğrenci okutma yükümlülüğü getiren kanun hükmünün Anayasaya aykırı olmadığına karar vermiştir. Mahkeme kararında şu hususları vurgulamıştır:

“Anayasa’nın 2. maddesi uyarınca, Türkiye Cumhuriyeti sosyal bir hukuk devletidir. Sosyal hukuk Devleti güçsüzleri koruyarak gerçek eşitliği, yani sosyal adaleti ve böylece toplumsal dengeyi sağlamakla yükümlüdür. Çünkü, gerçek hukuk devleti ancak toplumsal devlet anlayışı içinde ise bir anlam kazanır. Hukuk devletinin amaç edindiği kişiliğin korunması, sosyal güvenliğin ve sosyal adaletin sağlanması yolu ile gerçekleştirilebilir... Maddî imkânlardan yoksun, başarılı öğrencilere, özel okullarda belli oranda yer ayırma zorunluluğu, nitelikli insan yetiştirme ödevi yanında, Anayasa’nın 5. maddesinin Devlete yüklediği ‘... insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlama...’ ödevinin de yasal sonucudur ve demokratik toplum düzenini sosyal yönüyle şekillendiren bir anlayışın gereğidir. Onun için, Devletin bu tutumunu haklara engeller koyan Devlet değil, sosyal devlet ilkesini gerçekleştiren devlet olarak nitelemek gerekir” (E 1990/4, K 1990/6, K.T. 12.4.1990).

Anayasa Mahkemesi kararının gerekçesinden anlaşılacağı üzere, maddi imkanlardan yoksun, başarılı öğrencilerin özel okullarda okutulması laikliğe aykırı olmak bir yana, sosyal devlet ilkesinin bir gereğidir. Dolayısıyla Hükümetimizin bu girişimini laikliğe aykırı bir eylem olarak vasıflandırmak izahı kabil olmayan art niyetli bir yaklaşımdır.

8. Yasama sorumsuzluğu kapsamındaki oy ve sözler delil olarak kullanılamaz

Yasama sorumsuzluğu kapsamında bulunan beyanları nedeniyle milletvekillerinin Anayasanın açık hükmü ile mutlak olarak sorumsuz kabul edilmesi karşısında, bunlardan dolayı beş yıllık parti yasağı ve milletvekilliğinin düşmesi gibi

yaptırımların uygulanmasının istenmesi Anayasa 83 üncü maddesinin amacıyla bağdaşmaz.

Yasama sorumsuzluğu, milletvekillerinin yasama faaliyetlerini yürütürken açıkladıkları düşüncelerinden ve verdikleri oylardan dolayı sorumlu tutulamamalarını ifade eder. Anayasanın yasama sorumsuzluğuna ilişkin hükmüne göre, “Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, Meclis çalışmalarındaki oy ve sözlerinden, Mecliste ileri sürdükleri düşüncelerden, o oturumdaki Başkanlık Divanının teklifi üzerine Meclisçe başka bir karar alınmadıkça bunları Meclis dışında tekrarlamak ve açığa vurmaktan sorumlu tutulamazlar”. (m.83/1).

Meclis çalışmaları kavramı, Meclis Genel Kurulu toplantılarını, komisyon toplantılarını, siyasi partilerin grup toplantılarını ve meclis araştırması ve meclis soruşturması komisyonlarının Meclis dışındaki çalışmalarını da kapsar. Konusu ve muhtevası ne olursa olsun oy, söz ve düşünce açıklaması yasama sorumsuzluğu kapsamında kabul edilmektedir. Yasama sorumsuzluğu mutlak ve sürekli olduğundan, milletvekillerinin hem milletvekilliği süresince hem de milletvekilliği sona erdikten sonra oy ve sözlerinden dolayı herhangi bir yaptırıma tâbi tutulmaları mümkün değildir.

Yasama sorumsuzluğunun amacı, milletvekillerinin Meclis çalışmalarındaki oy, söz ve düşünce açıklamalarından mutlak manada sorumsuz tutulmasıdır. Demokrasilerde yasama sorumsuzluğu, milletvekillerinin hiçbir şekilde hukuksal bir engellemeyle karşılaşmaksızın düşündüklerini özgürce ifade etmek için getirilmiş önemli bir güvencedir. Böylece milletvekilleri kendileri ya da mensup oldukları parti bakımından her hangi bir yaptırıma maruz kalmayacakları güvencesiyle yasama faaliyetlerine “özgür iradeleri” ile katılabileceklerdir.

Milletvekillerinin, yapmış oldukları konuşmalar ve açıklamış olduğu düşüncelerinden dolayı partilerinin kapatılabileceğini, milletvekilliklerinin düşeceğini ve beş yıl siyasi parti yasağına maruz kalabilecekleri endişesini taşımaları durumunda, yasama faaliyetlerine özgür iradeleriyle katılabileceklerini düşünmek mümkün değildir. Bu da sonuçta yasama faaliyetlerinin layıkıyla yerine getirilmesini engelleyecektir. Başka bir ifade ile eğer partili milletvekillerinin konuşmaları, partilerinin kapatılmasında gerekçe olarak kullanıldığı takdirde, yasama sorumsuzluğunun pratikte bir anlamı kalmayacaktır.

Ayrıca parti kapatma davalarında yasama sorumsuzluğunun dikkate alınmaması, partili milletvekillerinin ifade özgürlüğünün bağımsız milletvekilleriyle karşılaştırıldığında eşitsiz biçimde kısıtlanması sonucunu doğuracaktır. Bu durum da demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsurları olarak nitelendirilen siyasi partilerin özel olarak cezalandırılması anlamına gelecektir.

Bu nedenle Anayasanın 69 uncu maddesindeki beş yıllık siyasi parti yasağı, 84 üncü maddesindeki milletvekilliğinin düşmesi ile 83 üncü maddesindeki sorumsuzluk hükümlerinin birlikte değerlendirilerek uyumlu bir yoruma tabi tutulması

zorunludur. Böyle bir değerlendirme sonucunda da, 83 üncü madde hükmünün daha “özel” bir hüküm olarak diğerleri karşısında üstün tutulması gerekir.

Kaldı ki, iddianamede partimiz milletvekillerine atfen yer verilen beyanların tamamı yasama sorumsuzluğu güvencesini gerektirmeyecek şekilde ifade özgürlüğü kapsamındadır.

#### 9. Siyasi parti kurulmadan önce söylenen sözler partiyi bağlamaz

AK Parti'nin kurulmasından önceki dönemlere ait açıklamalara da iddianamede yer verilmesi bir diğer hukuk garabetidir. Bu açıklamaların laikliğe aykırı olup olmadığı sorunu bir yana, kapatma davasına konu edilen partiyi bağladığı da ileri sürülemez.

Bir siyasi partiye isnat edilebilecek söz ve eylemlerin, zorunlu olarak bu siyasi partinin kurulduğu tarihten sonraki döneme ait olması gerekmektedir. Oysa iddianamede aksi bir durum hiçbir hukuki dayanağı olmaksızın kabul ettirilmeye çalışılmakta ve aynen şu ifadeye yer verilmektedir: “Kapatma davasına konu edilen eylemlerin işlendiği tarihlerin bir önemi bulunmamaktadır. Eylemlerin üzerinden ne kadar süre geçse de, bu eylemlere, ‘odaklığın’ ortaya konulması yönünden iddianamede dayanılması olasıdır” (s.22). Siyasi partinin kurulmadan önceki bir dönemde kişilerin söylediği sözlerinden dolayı o partiyi sorumlu tutan bir yaklaşım, hukuk devletinin ihlali anlamına gelmektedir.

Bir partinin kurulmasından yıllar önce yapılmış açıklamaların bu partiye isnat edilmesi ve partinin kapatılmasında gerekçe olarak kullanılmak istenmesi “sorumluluk hukuku”na ve hukuk devletinin unsurlarından olan “hukuki güvenlik” ilkesine açıkça aykırıdır. İddianamede (s.31-33), özellikle Başbakanın AK Partinin kurulmasından yıllar önce söylediği ileri sürülen bazı sözleri ön plana çıkarılarak, Anayasa Mahkemesi üyelerinde psikolojik bir etki meydana getirilmek istenmektedir. Bu sözlerin, söylenip söylenmediği bir yana, yıllar sonra kurulan bir partiyi bağlamayacağı açıktır ve kapatma gerekçesi olarak kullanılması sorumluluk hukuku prensiplerine kesin olarak aykırıdır.

İddianamedeki bu yaklaşım, siyaset kurumunun ve siyasetçilerin üzerinde, adeta beşikten mezara kadar süren bir sorumlu tutma zihniyetini yansıtmaktadır. Hukukta “süre” denen bir kavramı tanımayan bu yaklaşımın hukukun genel ilkelerine aykırı olduğu açıktır.

Kaldı ki, siyasi parti kurulmadan önce yapılan konuşmaların ifade özgürlüğü kapsamında olduğu da bir gerçektir. Nitekim bu durum yargısal süreç sonucunda teyit edilmiştir. Örneğin AK Parti milletvekili Ömer Dinçer'in, partimizin kurulmasından yıllar önce, 1995 yılında, bir bilimsel sempozyumda sunduğu bildiriden dolayı yapılan ceza soruşturmasında Erzurum Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığı takipsizlik kararı vermiştir. 7.6.2004 tarihli bu kararda söz konusu bildirinin ifade özgürlüğü kapsamında olduğu şu şekilde vurgulanmıştır:

“Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin ‘ifade özgürlüğü’ başlığını taşıyan 10. maddesinde herkesin görüşlerini açıklama ve anlatım özgürlüğüne sahip olduğu belirtilerek, bu hakkın kanaat özgürlüğü ile kamu otoritelerinin müdahalesi ve ülke sınırları söz konusu olmaksızın haber veya fikir alma ve verme özgürlüğünü de içerdiği belirtilmiş, sözleşmenin uygulanmasına ilişkin Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarında da açıkça şiddet ve şiddete çağrı içermeyen her türlü düşüncenin ifade özgürlüğü kapsamında kabul edildiği vurgulanmıştır.

Suç ihbarı dilekçesine ekli ‘Bilgi ve Hikmet’ isimli derginin Güz/1995 tarihli 12. sayısında neşredilen konuşma metninin kül olarak değerlendirilmesi neticesinde belirtilen konuşmanın şiddete çağrı ve suç işlemeye tahrik içermemesi, ifade özgürlüğü kapsamında kalması nedeniyle, TCK’nun 146/2, 311, 312/1–2 maddelerinde düzenlenen suçların unsurlarının oluşmadığı anlaşılmakla;

Müşnet fiillerle ilgili olarak sanık hakkında TAKİBAT YAPILMASINA MAHAL OLMADIĞINA... karar verildi.” (E.2004/128, K.2004/23, K.T. 07. 06. 2004)” (EK – 13)

Benzer şekilde, iddianamede Milli Eğitim Bakanı Hüseyin Çelik’in, “Türkiye’de Değişim, Demokrasi ve Aydınlar” adlı kitabındaki düşünceleri de “delil” olarak sunulmaktadır (s.73). Oysa bu kitabın içinde yer alan ve davada delil olarak gösterilen makale, ilk olarak partimizin kurulmasından yıllar önce, 1994 yılında bir dergide yayınlanmıştır. Yayınlandığı tarihten itibaren hiçbir yargısal takibata konu olmayan ve zaten ifade özgürlüğü kapsamında bulunması nedeniyle Anayasaya da aykırılık taşımayan görüşler, Cumhuriyet gazetesinin 2.10.2003 tarihli nüshasında haber yapıldıktan sonra iddianameye dâhil edilmiştir.

10. Siyasi parti üyesi olmayan kamu görevlilerinin söylem ve eylemlerinin partiye isnat edilmesi mümkün değildir

İddianame kamu görevlilerinin fiillerinden dolayı da partimizi sorumlu göstermektedir. Buna göre, “devlet kadrolarında yer alan anılan görevlilerin (Müsteşar, Müsteşar yardımcısı, genel müdür, vali, kaymakam, baştabip, belediye başkanı, okul müdürü, vb.) eylemleri de, siyasi partinin bakış açısına ve bunun da bir gereği olarak ortaya çıkması ve biçimlenmesi nedeniyle siyasi partiye isnat edilmesi gerekmektedir.” (s.155).

Parti üyesi olmayan kamu görevlilerinin beyan ve eylemlerinden dolayı da, iktidarda olsalar bile, parti ya da partililer sorumlu tutulamaz. Aksi düşünce Anayasamızda da ifadesini bulan (m.38) “cezaların şahsiliği ilkesi” ile bağdaşmaz. Kamu görevlileri, işledikleri bir suç varsa, bunlardan dolayı şahsi olarak cezai ya da disiplin soruşturmasına maruz kalırlar. Kaldı ki, iddianamede yer verilen kamu görevlilerinin beyan ve faaliyetlerinde de laikliğe aykırı sayılabilecek bir husus bulunmamaktadır. Keza kamu görevlilerinin yapacağı hukuka aykırı işlemlerin de idari yargı aracılığıyla denetlenmesi mümkündür.

İddianamede, örneğin, Yükseköğretim Kurulu (YÖK) Başkanının üniversitelerde kılık kıyafet özgürlüğü hakkındaki açıklamaları ve bu konuda Anayasa hükümlerine göre işlem yapılması yönünde üniversite rektörlerine gönderdiği yazı, “kanun dışı eylem” olarak nitelendirilmiş (s.124) ve partimizin “Anayasaya aykırı eylemleri arasında” sayılmıştır. Halbuki, YÖK Başkanı 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu’nun 6 ncı maddesine göre Cumhurbaşkanı tarafından doğrudan atanmaktadır. Her şeyden önce, YÖK Başkanının anılan faaliyetlerinde hukuka aykırılık bulunmamaktadır. Kaldı ki bulunsa da, bundan dolayı AK Parti Hükümeti sorumlu tutulamaz. Aksi halde, AK Parti Hükümetleri döneminde görev yapan bütün YÖK başkanlarının faaliyetlerinden de Hükümeti sorumlu tutmak gerekirdi.

Öte yandan, vali ve kaymakamlar gibi kamu görevlilerinin icraatlarından dolayı iktidar partisinin sorumlu tutulabileceğine dair görüş, parti-devlet özdeşliğinin geçerli olduğu tek parti döneminin anlayışını yansıtmaktadır. Bilindiği gibi, 1935’ten sonra Türkiye’yi yöneten siyasi partinin Genel Sekreteri İçişleri Bakanlığı, il başkanları valilik, ilçe başkanları da kaymakamlık görevlerini yerine getirmekteydiler. Bu durum artık geride kalmıştır. Günümüzde parti üyesi olmayan kamu görevlilerinin beyan veya işlemlerinden dolayı siyasi partiler, iktidarda olsalar bile, sorumlu tutulamazlar. Bu görevlilerin atanmasına dair işlemler ve atamadan sonra da görevlilerin fiilleri yargı denetimine açıktır. Dolayısıyla, Hükümetin atamalarında ve bu görevlilerin işlemlerinde hukuka aykırı bir durum varsa, bunun yargısal denetimi zaten yapılabilmektedir. Kaldı ki, kamu görevlilerinin iddianamede yer verilen beyan ve faaliyetlerinde de laikliğe aykırı sayılabilecek bir eylem bulunmamaktadır.

Bir an için bir hükümetin kamu görevlilerinin eylem ve işlemlerinden dolayı “siyasi” olarak sorumlu olabileceği düşünülse bile, hükümetlerin siyasi sorumluluğu ile partilerin hukuki sorumluluğunu birbirine karıştırmamak gerekir. Hükümetlerin siyasi sorumluluğu ancak TBMM içinde işletilebilen “gensoru” gibi denetim mekanizmalarının harekete geçirilmesiyle mümkün olur. Seçimler de hükümetlerin halka hesap verdikleri bir diğer siyasi yöntemdir. Halbuki, partilerin Anayasa Mahkemesi tarafından denetlenmesi hukuki bir süreçtir ve kapatma yaptırımını da hukuki bir sonuçtur. Dolayısıyla, hükümetlerin siyasi sorumluluğu kapsamındaki konuların siyasi partilerin hukuki denetimi sürecine dâhil edilemeyeceği açıktır.

#### 11. Tarafsız Cumhurbaşkanı siyasi parti davasına dâhil edilemez

Türkiye’nin de aralarında bulunduğu parlamenter sistemlerde, devlet başkanının siyasi sorumluluğu yoktur. Siyasi sorumluluğu olmadığı için de Cumhurbaşkanı’nın Türkiye Büyük Millet Meclisi veya başka bir organ tarafından görevinden uzaklaştırılması mümkün değildir.

Anayasamızın bir bütün olarak anlamı, sistemin üzerine oturduğu ilkeler ve sorumsuzluk kuralı birlikte değerlendirildiğinde, görevde bulunan bir Cumhurbaşkanı için yaptırım istenmesini hukuki bir temele bağlamanın imkanı yoktur.

Anayasamıza göre “Cumhurbaşkanı Devletin başıdır. Bu sıfatla Türkiye Cumhuriyetini ve Türk Milletinin birliğini temsil eder; Anayasanın uygulanmasını,

Devlet organlarının düzenli ve uyumlu çalışmasını gözetir.” (m.104/1). Cumhurbaşkanı, ancak vatana ihanetten dolayı, Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının en az üçte birinin teklifi üzerine, üye tamsayısının en az dörtte üçünün vereceği kararla suçlandırılır (m.105/3). “Suçlandırma” kavramı, yalnızca ceza hukuku anlamındaki suçu değil, aynı zamanda tüm kamusal yaptırımları içerir.

Parti kapatmada da tarafsız Cumhurbaşkanının sorumluluğundan söz edilemez. Anayasaya göre, “Cumhurbaşkanı seçilenin, varsa partisiyle ilişkisi kesilir ve Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliği sona erer.” (m.101/4) Bu çerçevede Abdullah Gül, 28.8.2007 tarihinde TBMM tarafından Cumhurbaşkanı seçilmiş ve parti ile ilişkisi kesilmiştir. Bu tarihten sonra açılan bir kapatma davasında Cumhurbaşkanının eskiden üyesi olduğu partinin kapatılması sürecine dâhil edilmesi ve hakkında beş yıllık parti yasağı talep edilmesi Anayasaya açıkça aykırıdır.

Kaldı ki, iddianamede Abdullah Gül’e atfedilen eylem ve beyanların laiklikle de hiçbir ilgisi bulunmamaktadır. Öncelikle iddianamede “Fetullah Gülen isimli cemaat liderinin yurt dışında kurduğu okullar bir ticari şirket olarak değerlendirilip temas ve ilişki kurulması(nın), Abdullah Gül’ün başında bulunduğu Dışişleri Bakanlığının bir genelgesi ile Büyükelçiliklerimizden istenildiği” ve bir başka genelge ile “Almanya ile imzalanan Güvenlik İşbirliği Anlaşması’nda Avrupa Milli Görüş Teşkilatı’ndan ‘köktenci terör örgütü’ olarak söz edilmesine rağmen, bu teşkilat mensuplarının yurtdışındaki vatandaşlarımızın sorunları ve milli konularda dış temsilciliklerimizce gerçekleştirilen faaliyetlere katkıda buldukları belirtilerek bu örgütle temas ve işbirliği kurulmasının istenildiği” iddia edilmektedir. (s.65- 66).

Hemen belirtmelidir ki, sözü edilen genelgelerle, adı geçen cemaat veya teşkilât ile temas ve ilişki kurulması yönünde bir talimat verilmemiştir. İddianamenin ekinde sunulan genelge fotokopilerinin incelenmesi hâlinde görüleceği gibi, bahsi geçen dernek, vakıf ve okulların faaliyetleri ve tutumlarına bağlı olarak ve yerel koşullar çerçevesinde temas ve işbirliğinde bulunma konusunun misyon şeflerimizden takdir yetkisi içinde bulunduğu hatırlatılmaktadır.

Esasen, dış temsilciliklerimiz, bu konuda çok uzun süreli uygulamaları ile oluşmuş teamüllere uygun şekilde davranmaktadır. İddianame ekinde (EK-72) sunulan deliller arasında yer verilen Sabah Gazetesinin 20/4/2003 tarihli nüshasında yer alan haberde Dışişleri Bakanlığı yetkililerinin, “geçmişte yurtdışında Türkiye aleyhinde kampanyalar olduğunda büyükelçilere oradaki Türk vakıfları ve Türk toplulukları ile irtibat halinde olmaları yönünde genelgeler gönderildiğini, ancak bu genelgelerde herhangi bir vakıf adının geçmediğini” belirttikleri ifade edilmektedir. Aleyhte bir delil olarak sunulan bu gazete haberi bile sözkonusu genelgelerin ilk olmadığını ve bu uygulamalar konusunda bir teamül bulunduğunu ortaya koymaktadır. (EK – 14)

Bu genelgelerde bazı dernek, vakıf ve kuruluşların adlarının geçmesi, dış temsilciliklerimizin somut sorularla görüş istemesinden kaynaklanan hukukî zorunluluğun bir sonucudur.



Yurtdışında Türkiye aleyhtarı faaliyetlerin güçlendiği 1980'li yılların başından itibaren Ülkemizi hedef alan kampanyalara karşı Hükümetlerimizin talimatları üzerine Büyükelçiliklerimiz tarafından organize edilen miting, yürüyüş, imza ve mektup kampanyası gibi karşı etkinliklere yurtdışında yaşayan her eğilimdeki vatandaş dernek, vakıf ve kuruluşlarının davet edildiği ve onların da bu davetlere icabet ettiği Dışişleri Bakanlığı ve Büyükelçiliklerimizin arşiv ve dosyalarından kolaylıkla görülebilir. Gerçekten de, Ermeni iddiaları ve terörizm konusu başta olmak üzere millî menfaatlerimizle ilgili konularda Büyükelçilerimiz bu kuruluşlarla irtibat halinde etkinliklerde bulunmakta ve işbirliği yapmaktadır.

Yurtdışındaki Türk vatandaşlarının hak ve menfaatlerini korumak ve geliştirmek, sorunlarıyla ilgilenmek ve bu amaçlarla vatandaşlarla temas kurmak, Dışişleri Bakanlığının aslî görevleri arasındadır. Bu görev, Dışişleri Bakanlığının Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanunda açıkça belirtildiği gibi, diplomasinin temel kaynaklarından kabul edilen 1961 tarihli Viyana Diplomatik İlişkiler Sözleşmesi ve 1963 tarihli Konsolosluk İlişkileri Hakkında Viyana Sözleşmesinde de yurtdışındaki vatandaşların çıkarlarını korumak her diplomatik misyonun aslî görevleri arasında zikredilmektedir.

Sözü edilen her iki genelge de bazı dış temsilciliklerimizin bu konuda düştüğü tereddütleri Dışişleri Bakanlığına ileterek yapılacak uygulamalar konusunda talimat istemeleri üzerine hazırlanmış; ancak mezkûr genelgelerde, iddianamede ileri sürülenin aksine, dış temsilciliklerimize bu dernek, vakıf ve okullarla temas ve ilişki kurulması talimatı verilmemiş ve misyon şeflerince herbir kuruluş için ayrı ayrı değerlendirme yapılarak takdir yetkisinin kullanılması yönündeki teamül hatırlatılmıştır.

Ayrıca, anılan genelgeler hazırlanırken, diğer hususlar yanında, “vatandaşlarımızın aşırılıklara yönelmeleri ve yabancı ülkeler tarafından kullanılmalari ihtimalinin önüne geçilmesi” gibi millî menfaatlerimiz bakımından önem taşıyan bir amaç izlenmiş ve bu husus açıkça zikredilmiştir. Dolayısıyla, iddianamede belirtildiği şekilde bir temas ve işbirliği talimatı verilmediği gibi millî menfaatlerimiz doğrultusunda dış temsilciliklerimizce zaten izlenmekte olan teamüller hatırlatılmıştır.

Diğer yandan, bu konularda dış temsilciliklerimize gönderilen genelgeler bu iki genelge ile sınırlı değildir. Anılan genelgelerin bazı gazetelerde yayınlanması ve birtakım yanlış yorum ve değerlendirmelere konu edilmesi üzerine, dış temsilciliklerimize yurtdışı faaliyetler konusunda 18.6.2003 tarihinde 6037 sayılı bir genelge daha gönderilerek, sözü edilen kuruluşlarla temas ve işbirliği konusunda Dışişleri Bakanlığının teamülleri ve dış temsilcilerimizin bu konudaki takdir yetkileri teyiden hatırlatılmıştır.

Bu genelgede de, yurtdışında kanunlara aykırı ve Devletimizin aleyhine faaliyet gösterenlerin bu temas ve işbirliği yaklaşımından faydalanamayacakları vurgulanmıştır. Konuyla doğrudan ilgili olmasına rağmen İddianamede hiç bahsi geçmeyen bu genelgenin Anayasa Mahkemesince Dışişleri Bakanlığından istenmesi gerekmektedir.

Kuşkusuz bu genelgede de daha önceki iki genelgede olduğu gibi, temel maksat, vatandaşlarımızın aşırılıklara yönelmeleri ve yabancı ülkeler tarafından kullanılmalari ihtimalinin önüne geçilmesidir.

Kaldı ki söz konusu kuruluşlarla dış temsilciliklerimizin temas ve işbirliğine girmesinin bu genelgeler üzerine başladığı da ileri sürülemez. Örnek olarak ekte sunulan dokümanlardan da (EK – 15) anlaşılacağı gibi, uzun yıllardır Cumhurbaşkanlarımız (Turgut Özal ve Süleyman Demirel), TBMM Başkanlarımız (Mustafa Kalemlı ve Hüsamettin Cındoruk), Başbakanlarımız (Turgut Özal, Süleyman Demirel, Tansu Çiller, Mesut Yılmaz ve Bülent Ecevit), Dışışleri Bakanları dahil Bakanlarımız (Şerif Ercan, Ahat Andican, Cumhur Ersümer, Necdet Menzir, Refaiddin Şahin, İstemihan Talay, Enis Öksüz vd.), Yargıtay Başkanımız Müfit Utku, Milletvekilllerimiz (Murat Sökmenoğlu, Hasan Korkmazcan, Hayri Kozakçioğlu, Yıldırım Akbulut, Nevzat Ercan, Masum Türker, Haydar Yılmaz, Lütfullah Kayalar, Onur Öymen vd.) ile diğer devlet adamlarımız (Alpaslan Türkeş, Em. Tümgeneral Prof.Dr. Ömer Şarlak, eski Hv.K.K. Org. Halis Burhan vd.) yurt dışı gezilerinde Büyükelçilerimizin de refakati ile anılan okulları ziyaret etmiş, destekleyici icraatlarda bulunmuş, açıklamalar yapmış ve takdirlerini bildirmişlerdir. Örneğin, İddianamenin ekinde aleyhte delil olarak sunulan Cumhuriyet Gazetesinin 17 Eylül 2003 tarihli nüshasının 5. sayfasında, anılan genelgeye ilişkin değerlendirmeler yapılırken haberin son paragrafında, Gürcistan'ın başkenti Tiflis'te bulunan aynı nitelikteki okullardan biri olan Özel Demirel Kolejinin Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel tarafından 1997 yılında ziyaret edildiği belirtilmektedir.

İddianamedeki, “Almanya ile imzalanan Güvenlik İşbirliği Anlaşması'nda Avrupa Milli Görüş Teşkilatı'ndan ‘köktendinci terör örgütü’ olarak söz edildiği” iddiası da gerçeğe aykırıdır. İddianamenin ekinde delil olarak sunulan Anlaşma suretinden de anlaşılacağı gibi, sözü edilen Anlaşmanın adı “Güvenlik İşbirliği Anlaşması” değil, “Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Almanya Federal Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Başta Terörizm ve Örgütlü Suçlar Olmak Üzere Büyük Önemi Haiz Suçlarla Mücadelede İşbirliği Anlaşması”dır. İddianamede, söz konusu Anlaşmanın adının bile yanlış yazılması gerekli titizliğin gösterilmediğini ortaya koymaktadır. İddianamede ileri sürülenin aksine bu Anlaşmanın hiçbir hükmünde hiçbir dernek, vakıf veya kuruluştan terör örgütü veya köktenci ya da köktendinci örgüt olarak söz edilmemektedir.

Dolayısıyla, İddianamenin, 3846 sayılı genelgede belirtilen dernek ve vakıfların “köktenci terör örgütü” olduğunu ileri süren ve Anayasa Mahkemesini yanıltmaya çalışan bu bölümü de tamamen asılsız ve dayanaksızdır. İddianamede adı yanlış aktarılan söz konusu Anlaşmanın hiçbir yerinde Avrupa Millî Görüş Teşkilatından “köktenci terör örgütü” olarak söz edilmediği gibi, iddianamenin ekindeki yazılarından da anlaşılacağı üzere, Anlaşmanın onaylanmasının uygun bulunduğuna dair kanunun gerekçesinde de böyle bir ibare bulunmamaktadır. (EK – 16)

Diğer taraftan, günümüzde uluslararası kuruluşlar terörle mücadele konusunda tedbirler alırken terör örgütlerinin listelerini yayınlamaktadır. İddianamenin

ekindeki gazete kupürlerinde ileri sürülenin aksine, söz konusu genelgelere konu dernek, vakıf ve kuruluşların adları terör örgütlerini gösteren bu tür listelerde yer almadığı gibi, Federal Almanya Cumhuriyetinin de bu yönde bir iddiası bulunmamaktadır. Avrupa Birliğinin terörizmle mücadele amacıyla haklarında özel sınırlayıcı tedbirler uygulanmasını kararlaştırdığı kişi ve örgütlerle ilgili listelerde de bu dernek, vakıf ve kuruluşlar yer almamaktadır. (EK – 17)

Özetle, sözü edilen genelgeler ve buna ilişkin diğer resmî belgelerin dosyada mevcut bulunmasına ve genelgelerin muhtevalarının çok açık olmasına rağmen, gerçek dışı ithamlara dayalı yorum ve değerlendirmeleri içeren gazete haberlerinin delil olarak sunulması kabul edilemez.

İddianamede yer verilen Cumhurbaşkanı'nın Dışişleri Bakanı olduğu dönemde yaptığı konuşmaların, laikliğe aykırı olmak bir yana, tamamen özgürlükçü ve demokratik bir toplumun tesisini sağlamaya yönelik olduğu da açıktır.

Bu bağlamda iddianamede yer verilen şu kısım özellikle dikkat çekicidir:

“Dışişleri Bakanı Abdullah Gül'ün, BM İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin kabulünün 55. yıldönümü nedeniyle özel gündemle toplanan TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu toplantısında, hedeflerinin ifade ve inanç özgürlüğünün işkence ile terörden arındırılması olduğunu, bununla ilgili yasal düzenlemelerin hepsinin, kararlı şekilde gerçekleştirileceğini belirterek; “ifade ve inanç özgürlüğünde kararlıyız; herkes inandığını yaşayabilmeli..Herkes güven içinde, korkudan, endişeden uzak olmalıdır. Düşündüğünü inandığını rahatlıkla ifade etmeli, inandığını rahatlıkla yaşayabilmelidir. İfade ve inanç özgürlüğü, işkenceden ve terörden tamamen arınmak, bizim hedefimizdir. Bununla ilgili yasal düzenlemelerin hepsi, kararlı şekilde gerçekleştirilmeye devam edilecektir” şeklinde beyanda bulunduğu” (s.67).

Öncelikle, bu paragrafta Abdullah Gül'ün tırnak içinde verilen konuşmasından önce yer alan ve kendisine atfen “hedeflerinin ifade ve inanç özgürlüğünün işkence ile terörden arındırılması olduğu” şeklindeki ifadenin ne anlama geldiği anlaşılammıştır. Bu durum alıntı yapılan konuşmanın yanlış okunduğunu ya da mesajının tam olarak algılanamadığını göstermektedir. Zira alıntı kısmından da kolayca anlaşılacağı üzere, “ifade ve inanç özgürlüğü”nü sağlama ve “işkenceden ve terörden tamamen arınma” hedefler arasında gösterilmektedir. Muhtemelen bu mesaj anlaşılmadığı için hak ve özgürlükleri korumayı amaçlayan, herkesin söyleyebileceği ve söylemesi gereken bu sözler iddianamede yer almıştır.

Eğer bu ifadeler bilinçli biçimde delil olarak sunulduysa iki nedenle daha vahim bir durum ortaya çıkmaktadır. Birincisi bu konuşma, iddianamede de belirtildiği gibi, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin kabul yıldönümünde özel gündemle toplanan TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu'nda yapılmıştır. İkincisi, bu konuşma içeriği itibariyle de günün anlam ve önemine tamamen uygun olup, temel hak ve özgürlükleri önemseyen herkesin altına rahatlıkla imza atabileceği bir konuşmadır. Bu konuşmanın iddianameye alınması, partimiz hakkındaki davanın

gerçekte bir demokrasi ve ifade özgürlüğü davası olduğunu bir kez daha teyit etmektedir.

Ayrıca, iddianamede yer verilmemesine rağmen, ekteki gazete kupürleri arasına yerleştirilen Posta Gazetesinin 28.11.1995 tarihli nüshasının 1.sayfasındaki habere ilişkin fotokopi de iddianamenin iyi niyetli olarak hazırlanmadığını gösteren bir başka örnektir. Anılan gazetenin haberini dayandırdığı The Guardian gazetesinin köşe yazarı gerekli düzeltmeyi yapmasına rağmen, Posta gazetesi hatasını düzeltmemiştir. Aynı asılsız haberi düzeltilmemiş haliyle yine adı geçen İngiliz gazetesinden alıntı yaparak tekrarlayan Cumhuriyet gazetesine gönderilen tekzip metninin yayınlanmaması üzerine mahkeme kararı ile bu haberin gerçek dışı olduğu kanıtlanmıştır. (EK - 18)

Başsavcılığın mahkeme kararına dayanan tekzibe konu olan 1.5.2007 tarihli Cumhuriyet gazetesi yerine, aynı içerikli 13 yıl önceki Posta Gazetesi kupürünü iddianameye delil olarak eklemesi, iyi niyetten uzak şekilde iddianame hazırlandığının başka bir göstergesidir.

## 12. TBMM Başkanının ifadeleri delil olarak kullanılamaz

Anayasaya göre, “siyasi parti grupları başkanlık için aday gösteremezler.” (m.94/2). Daha da önemlisi, “Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı, Başkanvekilleri, üyesi buldukları siyasi partinin veya parti grubunun Meclis içinde veya dışındaki faaliyetlerine; görevlerinin gereği olan haller dışında, Meclis tartışmalarına katılamazlar; Başkan ve oturumu yöneten Başkanvekili oy kullanamazlar.” (m.94/6).

Bu hükümden anlaşılacağı üzere Meclis Başkanı tarafsız olup parti faaliyetlerine katılamamaktadır. Bu tarafsızlığın gereği olarak Meclis Başkanına, Türkiye Büyük Millet Meclisini Meclis dışında temsil etmek, Cumhurbaşkanına vekalet etmek, Cumhurbaşkanınca Meclis seçimlerinin yenilenmesine karar verilirken kendisine görüş bildirmek ve Meclisi doğrudan doğruya veya üyelerin beşte birinin yazılı istemi üzerine toplantıya çağırmak gibi anayasal yetkiler verilmiştir.

Kuşkusuz Meclis Başkanı bir partinin üyesi olabilmektedir. Ancak konumu nedeniyle yaptığı konuşmalar partisi adına değil, kişisel olarak yapılmış sayılır. Bu nedenle Meclis Başkanının açıklamalarından üye olduğu partiyi sorumlu tutmak mümkün değildir. Kaldı ki, Meclis eski Başkanı Bülent Arınç’ın iddianamede “laikliğe aykırı” beyanlar olarak yer verilen açıklamaları laikliğe aykırı değildir ve ifade özgürlüğü kapsamındadır.

Öte yandan, TBMM eski Başkanı Bülent Arınç’ın bazı açıklamalarının tümü değil, bağlamından koparılarak sadece belli kısımları iddianameye alınmıştır. Örneğin, iddianamede, 13.11.2005 tarihinde TBMM Sabit Osman Avcı Eğitim Tesisi’nde basınla düzenlediği sohbet toplantısında yaptığı konuşmanın belli bir kısmı alınmış ve özellikle şu cümleler öne çıkarılmıştır: “Laiklik tartışmaları eskiden beri devam eder, zaman içerisinde laiklik de gelişir. Ama bugün bütün dünyada görebildiğimiz kadarıyla, din ve vicdan özgürlüğünün genel anlamda kabul edilmesi

halinde, Türkiye’de bu sebeple laikliğin ihlal edildiğini söylemek de mümkün değildir.” (s.63-64). Oysa Bülent Arınç aynı konuşmada laik devlette hukuk kurallarının din kurallarına dayandırılmayacağı ile ilgili olarak şu sözleri de söylemiştir: “Çünkü laik bir ülkenin kanun koyucusu, dini amaçlarla kural koyamaz... Türkiye Cumhuriyeti laik, demokratik, sosyal bir hukuk devletidir. Laikliği kabul eden bir ülkede yasama organı, Kur’an-ı, Tevrat’ı, İncil’i esas olarak kural koyamaz, düzenleme yapamaz.”

Buradan da anlaşıldığı üzere, iddianamede delil olarak sunulan konuşmalar bütünlüğü bozularak, cımbızlama yöntemiyle, sadece iddia makamının argümanını desteklediği varsayılan bölümlere yer verilmiştir. Bu konuşmalar bütünlüğü içinde değerlendirilseydi böyle bir davanın hiç açılmaması gerekirdi. Partimiz mensuplarının değişik vesilelerle yaptıkları binlerce konuşmada olduğu gibi, iddianamedeki ifadelerin tamamı da Türkiye Cumhuriyetinin insan haklarına dayalı, demokratik, laik ve sosyal hukuk devleti niteliklerini pekiştirme amacına yöneliktir.

Diğer yandan, iddianame Meclis eski Başkanı Bülent Arınç ile ilgili olarak, “8 inci Cumhurbaşkanı Turgut ÖZAL’a gönderme yaparak, onun gibi “Sivil, dindar ve demokrat bir cumhurbaşkanı” seçeceklerini ifade etmiş” olduğunu belirtmektedir. İddianameye göre, Arınç, “Cumhurbaşkanının seçilme nitelikleri arasına Anayasada sayılmayan ‘dindar’ niteliğini de ekleyerek TBMM Başkanı sıfatıyla bile din istismarı yapmaktan ve laik devlet ilkesine aykırı hareket etmekten çekinmemiştir.” (s.142).

Anlaşılan Başsavcı, sosyolojik ve siyasi olgularla anayasal hükümleri birbirine karıştırmaktadır. Bülent Arınç’ın sözleri, özellikle merhum Cumhurbaşkanı Turgut Özal’la ilgili olarak, farklı siyasi görüşlere sahip kişiler tarafından sıklıkla kullanılan bir tespiti ifade etmektedir. Elbette Anayasada Cumhurbaşkanının seçilme nitelikleri arasında “dindar” niteliği yoktur. Ancak, aynı şekilde Anayasada Cumhurbaşkanının “sivil” ve “demokrat” olması gerektiğine dair bir hüküm de yoktur. Bu gerçekliğe rağmen, bir sosyolojik tespitten hareketle “İran Anayasası”yla bağlantı kurmak, ancak bilim kurgu kitaplarında rastlanabilecek bir ilişkisizlik ve şaşırtmaca örneği olabilir.

### 13. İddianamedeki “şiddet ihtimali” iddiası tamamen hayal ürünüdür

İddianamedeki delillerden hiçbirisinde en ufak bir şiddet içeren, şiddetle bağlantı kurulması mümkün olan ya da tahrik çağrısı olarak nitelendirilebilecek bir ifade yer almamasına rağmen, tamamen zorlama ve artniyetli yorumlarla şiddet bu sürecin içerisine sokuşturulmaya çalışılmaktadır. Partimizi şiddetle ilintili gösterme gayreti akıl ve mantığın sınırlarını zorlamaktadır.

İddianamede “Bu yolda siyasal İslam’ın ya da Türkiye’ye giydirilmek istenen ‘ılımlı İslam’ modelinin bir şariat devletine dönüşmesi ve gerekirse bu yolda İslami terörün de kullanılması uzak bir olasılık değildir. Nitekim yakın tarihte bölgemizde geçiş dönemi örneği olarak, sıkça öne çıkarılan kimi devletlerin daha sonra kaçınılmaz biçimde radikal bir değişikliğe uğrayarak köktendinci bir rejime dönüştüğü görülmüştür” denilmektedir. (s.114). İddianamenin değerlendirme kısmında

yer alan bu hususun Anayasa Mahkemesini etkilemeye yönelik olduğu açıkça sezilmektedir.

Ayrıca, iktidar partisi ile şiddet arasında bağlantı kurulurken iddianamede yer verilen ve bünyesinde ciddi bir mantıksal çelişki barındıran şu görüşün kabulünün de imkansız olduğu açıktır: “Zaten iktidar olmanın avantajları ile ve demokratik yöntemi kullanarak hedefe ulaşma olanağı elde edilmişse, bu aşamada şiddet kullanmanın gereksizliği de ortadadır. Kapatma yaptırımı, son aşamada şiddet ve şiddet çağrısını amaçlayan bir modeli engellemeye yönelik olması nedeniyle hukuka uygundur” (s.157).

İddianamedeki bu ifade ile aslında şiddet kullanımının söz konusu olmadığı da açıkça tescil edilmektedir. Ancak, aynı yerde, şiddetin bundan sonraki dönemlerde kullanılabileceği biçiminde bir kehanette bulunularak, bu nedenle partinin kapatılması gereğine değinilmektedir. Unutmamak gerekir ki, Türkiye demokratik bir hukuk devletidir. Demokratik hukuk devletinde siyasi iktidarın nasıl denetleneceği de bellidir. Partimizin ileride şiddete başvurabileceği varsayımı tamamen vehimlere dayalı bir iddiadır. Demokratik bir hukuk devletinde tüm icraatları yargı denetimine tabi olan bir iktidar partisinin kapatılmak istenmesi kabul edilemez.

Bu bağlamda iddianamede yer verilen şu ifadeler de ilginçtir:

“Gösterilen deliller, Anayasanın 10. ve 42 nci maddelerinin laiklik ilkesinin özüne dokunmak amacıyla değiştirildiğini kanıtlamaktadır. Çünkü artık köktendinciler isteklerini türbanın kamusal alanda da serbest kalmasının ötesine taşımışlar, televizyonlardaki açık oturumlarda ‘türbanın yasaklanmasını savunanların Mussolini gibi yargılanacaklarını ve cezalandırılacaklarını’ çekinmeden söylemeye başlamışlardır. Sadece bu durum bile laik devlet ilkesini ve Türkiye’de laikliği savunanları nasıl bir tehlikenin beklediğini göstermeye yeterli olup, şeriatın içerdiği şiddet unsurunu da sergilemektedir” (s.117) .

Böyle bir televizyon konuşması, hangi partimiz tarafından nerede, ne zaman ve hangi televizyonda yapılmıştır? Eğer böyle bir konuşma var ise, parti ile ilgisi bulunmayan -yönlendirilmiş- bir kişiye mi aittir? Yoksa parti yasaklamada sadece şiddeti ölçü alan Venedik kriterlerinin gerçekleştiği izlenimini uyandırmak için herkesi güldürecek uydurma delil mi yaratılıyor? İddianamede dayanılan diğer konuşmalar eklerde yer almasına rağmen, bu faili meçhul ve içeriği hiçbir şekilde kabul edilemeyecek konuşma neden ekler arasında bulunmamaktadır?

Görüldüğü gibi iddianame, olgulardan tamamen uzak bir şekilde ideolojik kaygılara dayalı bir iddiaya delil üretme çabası içindedir. İddianamedeki partimizin şiddetle ilişkisini kurmaya yönelik tüm ifadeler, tamamen hayal dünyasında üretilen spekülasyon ve vehimlerden ibarettir.

Ayrıca, partimiz dışında bazı basın ve yayın organlarında farklı kişilerin din özgürlüğü ve laiklik bağlamında ortaya koydukları kişisel görüş ve değerlendirmelerle partimizin doğrudan ya da dolaylı olarak hiçbir ilgisi olmadığı halde, böyle bir irtibat

varmış gibi gösterilmeye çalışılması hukuk devletinin gerektirdiği asgari iyi niyet anlayışıyla bağdaşmamaktadır.

Diğer yandan, iddianameye göre “davalı partinin sahip olduğu iktidar olma çerçevesinde amaçladığı yasa dışı siyasi modele yönelik eylemleri karşısında, iktidar gücünden çekinen ve sessiz kalan büyük bir kitle de söz konusudur. Bu durum bile davalı partinin hedefine ulaşmasını kolaylaştırmaktadır” (s.158). Bu ifade ile ilgili olarak öncelikle şu soru akla gelmektedir: “İktidar gücünden çekinen ve sessiz kalan büyük bir kitle”nin varlığı nasıl tespit edilebilmiştir? Başsavcının bu tespiti hangi teknolojik ölçüm aletlerini kullanarak ulaştığı büyük bir merak konusudur. Acaba Başsavcıya bu konuda “sessiz kitleler”den ulaşan milyonlarca şikayet mi vardır? Varsa her türlü gazete haberini iddianameye “delil” olarak ekleyen bir makam, bu şikayetleri neden eklememiştir?

Kaldı ki, iddianamede ileri sürüldüğü gibi AK Parti’ye karşı olan ve pek de sessiz oldukları söylenemeyecek hatırı sayılır miktarda sesli bir muhalefet de vardır. Tüm kitle iletişim imkanlarını ve yasalarımızın öngördüğü demokratik platformları ve yolları kullanarak, özgür bir biçimde muhalefetlerini de ortaya koymuşlardır. Bu ortamda gerçekleşen 22 Temmuz 2007 seçim sonuçları, toplumun partimizden ve Ak Parti iktidarından tedirgin olmadığını aksine memnuniyetinin artarak devam ettiğinin “demokratik ölçüm aletleri”yle kesin olarak teyit edilmiş bir delildir.

#### 14. AK Parti Hükümetinin dış politikası Anayasaya aykırı değildir

İddianamede AK Parti hükümetlerinin izlediği dış politikanın da kapatmaya gerekçe olarak sunulması anlaşılır bir durum değildir. Devletlerin dış politikalarının belirlenmesi ve uygulanmasından, demokratik ülkelerin tamamında seçimle işbaşına gelen siyasi iktidarlar sorumludur. Hükümetler, başarısız dış politika tercih ve uygulamalarının hesabını da parlamentoya ve halka karşı vermek zorundadırlar. Ancak temel dış politika tercihlerinden dolayı bir iktidar partisinin suçlanması görülmüş bir olay değildir. Kaldı ki, AK Parti iktidarlarının bölgemizde ve Ortadoğu’da izlediği politikalar Cumhuriyetin temel niteliklerine ve milli menfaatlerimize tamamen uygundur.

Bölgesel bir güç haline gelen Türkiye’nin, Irak başta olmak üzere çevresinde olup bitenlere seyirci kalması veya sırtını dönmesi beklenemez. İktidara geldiğimiz 2002 yılından bu yana izlediğimiz proaktif dış politika sayesinde Türkiye, bölgesinde ve uluslararası kurumlarda etkin ve saygın bir ülke haline gelmiştir. Irak’tan Lübnan’a, Rusya’dan Avrupa Birliği’ne, Afrika’dan Latin Amerika’ya kadar geniş bir coğrafyada izlediğimiz etkin dış politika, Türkiye’ye duyulan güveni artırmıştır. Bunun sonucu olarak Türkiye’nin itibarı yükselmiş, uluslararası sermaye ülkemizi tercih etmeye başlamış, NATO zirvesi dâhil olmak üzere Türkiye pek çok uluslararası toplantıya ev sahipliği yapmış, İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti seçilmiş, Avrupa Birliği’ne tam üyelik yolunda kısa sürede önemli mesafe alınmış, Türk iş adamlarının dünyaya açılımı hız kazanmış, Türk firmaları çok geniş bir coğrafyada ticaret yapar hale gelmiş ve Türkiye bölgesinin en önde gelen aktörlerinden biri olarak kabul görmüştür.

Milli çıkarlarımızı savunmanın içimize kapanmaktan değil, kendi coğrafyamıza ve tarihimize dayanarak dünyaya açılmaktan geçtiğine inanan Adalet ve Kalkınma Partisi hükümetleri, Birleşmiş Milletler, G-8, NATO, OECD, İKO, AGİT ve AB'nin diğer organları bünyesinde yürütülen çalışmalara etkin olarak katılmış, çeşitli inisiyatiflere öncülük etmiş ve böylece bölgesel ve küresel barış ve istikrarın sağlanmasına katkıda bulunmuştur. Bu çerçevede 2004 yılındaki G-8 zirvesine davet edilen Türkiye, dünyanın gelişmiş sekiz ülkesiyle beraber (ABD, İngiltere, Almanya, Fransa, İtalya, Japonya, Kanada ve Rusya) dünya ve bölge sorunlarını masaya yatırmış ve özellikle bölgemizde barış ve istikrarın sağlanmasına yönelik girişimleri desteklemiştir.

Bölgesel ve küresel barışı milli menfaatlerimiz için öncelikli bir mesele olarak gören AK Parti hükümetleri, BM bünyesinde İspanya Devleti ile beraber eş başkanlığını yaptığı Medeniyetler İttifakı projesine de bu çerçevede katılmıştır. İddianamede "Büyük Ortadoğu Projesi" (BOP) ile karıştırıldığı anlaşılan Medeniyetler İttifakı projesine ülkemiz İspanya'yla beraber öncülük etmiş ve etmeye devam etmektedir. Sadece milli ve bölgesel unsurlarla evrensel değerler arasında değil, farklı kültürler ve milletler arasında da barış ve uzlaşmanın olması gerektiğine inanan Hükümetimiz, bu ilkeye bu tür projelerle kurumsal bir kimlik kazandırmıştır. Evrensel hukuk normlarının ve demokratik kurumların yaygınlaşması ve desteklenmesi, hem bölgesel barış ve istikrarı sağlayacak, hem de Müslüman dünya ile Batı medeniyeti arasındaki ilişkilerin barışçıl ve yapıcı bir zeminde ilerlemesini sağlayacaktır. Bölgesel ve küresel güvenliğin, barış ve istikrarın sağlanması, ancak böyle bir dış politika vizyonu ile mümkün olabilir.

Sonuç olarak, AK Parti hükümetlerinin yürüttüğü dış politikanın, tamamen ülkemizin ve milletimizin yüksek menfaatlerini gözetmeye yönelik olmasına rağmen, iddianamede adeta laikliğe aykırılığın kanıtı olarak sunulmaya çalışılması bu tür iddiaların gerçeklikten kopuk ve hayal mahsulü olduğunu göstermektedir.

#### IV. İDDİANAME YANLIŞ BİLGİLER, ÇARPITMALAR VE KURGULAMALARDAN OLUŞMAKTADIR

Partimiz hakkında düzenlenen iddianame baştan sona okunduğunda ilk göze çarpan husus, çok özensiz ve düzensiz bir şekilde kaleme alınmış olmasıdır. Gerçekten büyük bir kısmı doğruluğu araştırılmadan gazete kupürlerine dayanılarak hazırlanmıştır. İddianame, düzeltmeler, açılan davalar ve mahkeme ilamları dikkate alınmadan, televizyon programlarında yapılan tartışmaların kayıtlarına bakılmadan, günlük gazetelerde çoğu kez çarpıtılarak verilmiş haberler ve köşe yazarlarının kasıtlı yorumları "makaslama" ve "cimbızlama" yöntemiyle delil hanesine konularak kaleme alınmıştır. Böylece "klasörleri dolduran deliller" ile desteklenen bir iddianame görüntüsü verilmeye çalışılmıştır.

İddianamede bir kısmını aşağıda belirttiğimiz çok sayıda kendi içerisinde çelişkili, gerçeklikten uzak, mesnetsiz ve hukuken yanlış ifadeler bulunmaktadır.



Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı gibi bir merci tarafından hazırlanan bir iddianamede bu kadar fazla tahrifat, çarpıtma ve fahiş hataların bulunması, partimize karşı ciddi bir önyargı ve kuşku beslendiği ve ele geçen her türlü haber ve rivayetin doğruluğu araştırılmadan “delil” adı altında bir araya toplandığı intibamı vermektedir.

İddianame aynı zamanda tam bir “totoloji” abidesidir. Gerçekten de, aynı sözlerin birkaç kez tekrarlanması suretiyle iddianame şişirilmiştir. Bu yöntemle eylemler ve söylemler abartılarak, Anayasanın “odak” olmada aradığı “yoğunluk” ve “kararlılık” şartlarının gerçekleşmiş olduğu izlenimi verilmek istenmiştir.

### 1. Başbakan’ın New Straits Times’a verdiği mülakat tahrif edilmiştir

Başbakan’a atfedilen “Modern bir İslam devleti olarak Türkiye, medeniyetlerin uyumuna örnek olabilir” (s.27) sözü, iddianamedeki çarpıtmalara dayalı kurgulamanın tipik bir örneğidir. Başbakan’ın Malezya’da yayınlanan New Straits Times adlı gazeteye verdiği mülakat söz konusu gazetede İngilizce’ye çevrilerek yayınlanmıştır.

Ek’te dönemin Star Gazetesinin talebi üzerine Malezya’nın Türkiye Büyükelçiliği tarafından gönderilen ve anlaşılan oradan da Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına iletilen New Straits Times (NST) gazetesinin söz konusu mülakata ilişkin sayfalarında Başbakan Erdoğan’ın “İslam devleti” anlamına gelebilecek hiçbir sözü bulunmamaktadır. Delil olarak sunulan kısmın İngilizcesi şöyledir. (EK – 19)

“NST: What role would Turkey want to play in global affairs as a modern Muslim nation?

Erdogan: Turkey can serve as a model of how Islam and democracy can coexist in a harmonious way. Turkey will prove (Samuel) Huntington wrong when he said that there would be a clash of civilisations. Turkey can show that harmony of civilisations is possible.”

Nitekim, bu mülakatın Türkçe orijinali Başbakanlık Basın Merkezi’nin resmi internet sitesinde tam metin olarak yer almıştır. Mülakatın ilgili kısmı şu şekildedir : (EK – 20)

“SORU: Türkiye modern Müslüman bir ülke olarak, ne gibi bir rol oynamak ister?

**BAŞBAKAN RECEP TAYYİP ERDOĞAN:** Türkiye, İslâmiyet’in ve demokrasinin, ahenkli bir biçimde birarada bulunabildiğini gösteren bir model olabilir. Türkiye, bir medeniyetler çatışması yaşanabileceğini söyleyen Samuel Huntington’un yanlış olduğunu kanıtlayacaktır ve medeniyetlerin ahenk içinde yaşamasının mümkün olduğunu gösterebilir.”

Tek başına bu örnek bile, İngilizce metinlerin çevirisi yaptırılmadan ve doğruluğu araştırılmadan, kasıtlı gazete haber ve yorumlarından önyargılı bir şekilde

aynen aktarılmak suretiyle “Ek” olarak sunulması, partimiz hakkında “delil” oluşturma çabasının ne boyutlara ulaştığını açıkça göstermektedir. Bu sözde “delil” oluşturma sürecine bazı gazete ve gazetecilerin de katkıda bulunma gayreti içinde oldukları anlaşılmaktadır.

Ayrıca, bizzat iddianamede yer verilen, Başbakan’ın başka bir vesileyle söylediği şu sözler de bu kavramların kullanılmasında ne kadar hassasiyetle davranıldığını göstermektedir:

“... Halkının yüzde 99’u Müslüman olan ülkemizde şunu unutmayalım ve gerçekleri birbirine hiçbir zaman karıştırmayalım; İslam devleti olmak başka bir şey, bir İslam ülkesi olmak başka bir şey. Bir defa bunu çok iyi kavrayacağız, çok iyi anlayacağız ve bu anlayışla yarına bakacağız. Ben teşkilatımızın insanlarını bu hassasiyete özellikle davet ediyorum...” (s.39)

Başbakanın bu açıklamaları, laikliğe aykırı olmak bir yana, medeniyetlerin uyumuna vurgu yapmak suretiyle, dinlerin çatışma ve gerginlik yerine toplumlar arasında barışa ve uyuma katkı yapabilecek biçimde yorumlanabileceğine ve Türkiye’nin de modern bir İslam ülkesi olarak bunu başarabildiğine işaret etmektedir.

## 2. Basında yer alan haberler doğrulanmadan “delil” olarak kullanılmıştır

İddianamede, Meclis eski Başkanı Bülent Arınç’ın “laik devlet ilkesine aykırı eylem ve demeçleri” arasında, “Başkanlığını yaptığı TBMM’nin meclisinde Kuran kursu açıldığının yazılı basında yer aldığı” şeklinde bir ifadeye de yer verilmiştir (s.57).

Başsavcılık konuyla ilgili biraz araştırma yapmış olsaydı, bu haberin tamamen düzmece olduğunu öğrenebilirdi. Nitekim bu konuda CHP Denizli Milletvekili Mehmet Neşşar tarafından TBMM Başkanı Bülent Arınç’a yöneltilen “TBMM kampusü içindeki mescitte Kur’an Kursu açılıp açılmadığı” şeklinde bir soru önergesi üzerine mesele aydınlatılmıştır. Bu soruya verilen 3.7.2005 tarihli cevapta Mecliste Kur’an Kursu açılmadığı, kurs açma yetkisinin de Diyanet İşleri Başkanlığına ait olduğu belirtilmiştir. (EK – 21)

## 3. Anayasanın dili tahrif edilmiştir.

İddianamede Anayasa’nın 90. maddesinin son fıkrası tırnak içinde aynen aktarılmasına rağmen dili değiştirilmiştir. Son fıkra şöyle alıntılanmıştır: “yöntemince yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin uluslararası antlaşmalarla yasaların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda, uluslararası antlaşma hükümleri esas alınır” (s.9). Halbuki, Anayasanın 90. maddesinin son fıkrasının son cümlesi şu şekildedir: “Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası andlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası andlaşma hükümleri esas alınır.”

Benzer bir yanlışlık, Anayasanın 69 uncu maddesinin altıncı fıkrası aktarılırken de yapılmıştır (s.7). Anayasadan aynen alıntı yapılmadan kullanılan terim ve kavramlar kişisel tercihin yansıması olarak kabul edilebilir. Hiç kimsenin Anayasanın dilini beğenme mecburiyeti yoktur. Ancak, Türkiye Büyük Millet Meclisi dışında hiçbir kişi veya kurumun Anayasanın dilini değiştirmeye kalkışma yetkisi de yoktur. İktidar partisinin Anayasaya aykırı fiillerin odağı haline geldiğini ileri süren bir iddianamenin en azından Anayasanın diline sadık kalması beklenirdi.

4. Anamuhalefet partisi Anayasa değişikliklerinin şekil denetimini isteyemez.

İddianameye göre, Anayasanın 10 ve 42 inci maddelerinde değişiklik yapan “yasanın iptali için Ana Muhalefet Partisi 27.02.2008 tarihinde Anayasa Mahkemesine başvurmuştur.” (s.133). Bu ifade hem hukuki hem de olgusal olarak yanlıştır. Anayasanın 148 inci maddesine göre, anamuhalefet partisinin Anayasa değişikliklerine ilişkin kanunların şekil bakımından denetlenmesi için Anayasa Mahkemesine başvurma yetkisi yoktur. Bu yetki Cumhurbaşkanına ve Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin beşte birine aittir. Bilindiği gibi, mevcut anamuhalefet partisinin milletvekili sayısı tek başına böyle bir başvuru için yeterli değildir. Nitekim söz konusu kanunun iptali için bağımsız ve bazı muhalefet partilerine mensup milletvekilleri birlikte başvuruda bulunmuştur.

5. “Cemaat” kavramı yasalara yeni girmemiştir

İddianamede “13.6.2006 gün ve 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun ‘Mükellefler’ başlıklı 2. maddesinin beşinci fıkrasında; ‘Dernek veya vakıflara ait iktisadî işletmeler: Dernek veya vakıflara ait veya bağlı olup faaliyetleri devamlı bulunan ve bu maddenin birinci ve ikinci fıkraları dışında kalan ticarî, sınaî ve ziraî işletmeler ile benzer nitelikteki yabancı işletmeler, dernek veya vakıfların iktisadî işletmeleridir. Bu Kanunun uygulanmasında sendikalar dernek; cemaatler ise vakıf sayılır.’ hükmü getirilerek, cemaat kavramının yasalara girdiği,” ileri sürülmüş ve bu husus da “laiklik karşıtı eylemler” arasında sayılmıştır. (s.110-111).

Halbuki “cemaat” kavramı, yasalara ilk defa girmiş değildir. (EK – 22) Türkiye’de Kurumlar Vergisi Kanunu ilk olarak 3.6.1949 tarihinde kabul edilmiştir (5422 sayılı KVK, Resmi Gazete 10.6.1949-7229). Bu ilk Kurumlar Vergisi Kanununda da, “Bu Kanunun tatbikatında sendikalar dernek; cemaatler vakıf hükmündedir” hükmüne yer verilmiştir (m.1,f.2). 13.6.2006 tarihinde ise Kurumlar Vergisi Kanunu yenilenirken bazı hükümler aynen korunmuş, bazıları değiştirilmiştir. Yeni düzenlemede yapılan değişiklik, “tatbikatında” kelimesi yerine “uygulanmasında”, “hükmündedir” kelimesi yerine de “sayılır” denilmesinden ibarettir. Öte yandan, “cemaat” kavramı 1961 tarihli Vergi Usul Kanununun 10 ve 94 üncü maddelerinde de geçmektedir. Kaldı ki, vergi hukuku tekniği açısından bu maddedeki “cemaat” kavramı Başsavcının zannettiği gibi “tarikatları” değil, Türkiye’nin taraf olduğu bazı uluslararası anlaşmalarda bahsi geçen “dini azınlıklara ait cemaatleri” ifade etmektedir. Hükmün amacı da, bu cemaatlere ait ticari işletmelerin vergilendirilmesini sağlamaktır.

## 6. “Hastalar için ibadet mekanı” düzenlemesi on yıldır yürürlüktedir

İddianamede “Sağlık Bakanlığı’nca hazırlanan Sağlık Kuruluşları Ruhsatlandırma Yönetmeliği Tasarısı’nın 113. maddesinde birinci basamak sağlık kuruluşlarında, hastaların dini gereklerini yerine getirebilecekleri mekânlar ayrılmasının öngörüldüğü” belirtilmekte ve bunun iktidarın laiklik ilkesine aykırı bir eylemi olduğu ileri sürülmektedir (s.154). Söz konusu yönetmelik taslağının 113.maddesinde “Sağlık kuruluşlarında, hastaların dinî gereklerini yerine getirebilecekleri uygun mekânlar ayrılır” şeklinde bir hükmün olduğu doğrudur. Ancak, bunun laiklik ilkesine aykırı olduğunu söylemek için hasta hakları konusundaki ulusal ve uluslararası düzenlemelerden habersiz olmak gerekir. Üstelik bundan haberdar olabilmek için çok fazla araştırma yapmaya da gerek yoktur. Taslak yönetmeliğin “laikliğe aykırı” olduğu ileri sürülen aynı maddesinin ikinci fıkrasında atıf yapılan ve on yıldır yürürlükte bulunan Hasta Hakları Yönetmeliğinin 38 inci maddesine bakmak yeterlidir.

01.08.1998 tarih ve 23420 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Hasta Hakları Yönetmeliğinin “Dini Vecibeleri Yerine Getirebilme ve Dini Hizmetlerden Faydalanma” başlığını taşıyan 38 inci maddesinde aynen şöyle denmektedir: “Sağlık kurum ve kuruluşlarının imkanları ölçüsünde hastalara dini vecibelerini serbestçe yerine getirebilmeleri için gereken tedbirler alınır. Kurum hizmetlerinde aksamalara sebebiyet verilmemek, başkalarını rahatsız etmemek ve personelce düzenlenip yürütülen tıbbi tedaviye hiç bir şekilde müdahalede bulunulmamak şartı ile hastalara dini telkinde bulunmak ve onları manevi yönden desteklemek üzere talepleri halinde, dini inançlarına uygun olan din görevlisi davet edilir. Bunun için, sağlık kurum ve kuruluşlarında uygun zaman ve mekan belirlenir. İfadeye muktedir olmayıp da dini inancı bilinen ve kimsesiz olan agoni halindeki hastalar için de, talep şartı aranmaksızın, dini inançlarına uygun olan din görevlisi çağrılır. Bu hakların nasıl ve ne zaman kullanılacağı ve bu konuda alınacak tedbirler, sağlık kuruluşunun çalışma usul ve esaslarını gösteren mevzuatta ayrıca düzenlenir.”

Bu yönetmelik, yayın tarihinden anlaşılacağı üzere, iktidarımızdan çok önce yürürlüğe girmiştir. Dolayısıyla, hastaların dini gereklerini yerine getirebilecekleri uygun mekanların ayrılmasını öngören ve henüz yürürlüğe girmemiş olan bir yönetmelik hükmü “laikliğe aykırı bir eylem” olarak görülüyorsa, aynı konuda on yıldır yürürlükte bulunan bir yönetmelik hükmünü nasıl değerlendirmek gerekiyor?

Kaldı ki, ulusal hukuktaki bu düzenleme hasta hakları konusundaki uluslararası standartlarla tamamen uyumludur. Sağlık kuruluşlarında hastaların seçtikleri dine göre din adamlarından destek alabilmeleri ve dini gereklerini yerine getirebilecekleri imkanlar sağlanması sağlık hizmeti gereklerine, sağlık kuruluşları akreditasyon standartlarına, hasta hakları hususundaki evrensel bildirgelere ve uluslararası sağlık kuruluşları kriterlerine göre yapılmış bir düzenlemedir. Dünya Tabipler Birliği’nin yayınladığı 1981 Lizbon ve 1995 Bali “Hasta Hakları Bildirgesi”, Amsterdam’da 1994 yılında yayımlanan Avrupa’da Hasta Haklarının Geliştirilmesi Bildirgesi, Amerika Hastane Birliği Hasta Hakları Bildirisi gibi birçok uluslararası belgede bu konuda düzenlemeler mevcuttur.

Son yıllarda sağlık hizmeti sunumu, sağlık kuruluşlarının fiziki yapısı, tıbbî malzeme, sağlık personeli gibi alanlarda Sağlık Bakanlığımız ve ülkemizin özel sağlık sektörü uluslararası standartları yakalamış ve ülkemiz bu hususta Dünya ülkeleri arasındaki yerini almış bulunmaktadır.

Dünyada ve özellikle ABD’de en yaygın ve saygın sağlık kuruluşlarının akreditasyon kuruluşu olan JCI (Joint Commission International-Uluslararası Birleşik Komisyon) tarafından 2003 Yılı Ocak Ayında yayımlanan “Hastaneler İçin Akreditasyon Standartları”nda, “Kurum hasta ve ailelerinin ibadet taleplerine ya da hastanın ruhani ve dini benzer taleplerine cevap veren bir sürece sahip olmalıdır” ve “Bir hasta ya da ailesi dini ya da ruhani inançlarla ilgili olarak birisi ile görüşmek istediğinde, kurum bu isteğe yanıt verme sürecine sahip olmalıdır” şeklinde ifade edilen standartlar bulunmaktadır.

Ülkemizde de, Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi, Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi hastaneleri, Mesa, Bayındır, Acıbadem, Amerikan Hastaneleri gibi 20 civarında hastanenin JCI (Joint Commission International- Uluslararası Birleşik Komisyon) tarafından akredite edildiği ve bu hastanelerin hastalarının dini ve ruhani taleplerini karşılama standartlarını yerine getirdiği bilinmektedir.

Diğer taraftan Amerika, İngiltere, Almanya, Avustralya gibi ülkelerin hastanelerinde her biri kendi çalışma alanında uzman üyelerden oluşan “Etik Kurullar” yer almakta olup, “Hastanenin Din Sorumlusu” da bu Kurulun üyesidir. Uygur ülkelerde bu tür düzenlemeler yapılmakta ve bu düzenlemeler insan haklarının ve bunun sağlık alanında yansımaları olan hasta haklarının bir gereği olduğu değerlendirilmektedir.

Sonuç olarak, “hasta hakları”na ilişkin AK Partiye yöneltilen bu suçlama da, iddianamenin temel sorunlarından birinin iddialarla ilgili ulusal ve uluslararası hukuki düzenlemeler ve etik standartlar (EK – 23) araştırılmadan kaleme alındığını göstermektedir.

7. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Yönetmeliğinden sadece mükerrer hükümler çıkarılmıştır

İddianamede, “Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Yönetmeliği”nin 15 inci maddesinde yer alan ‘Gençleri Cumhuriyet esaslarına göre hazırlayacak ve okullarda milli terbiyeyi kuvvetlendirecek tedbirleri almak’ şeklindeki hükmün 8.11.2003 tarihinde kaldırıldığı ileri sürülmektedir (s.107). Halbuki, burada kaldırılan hüküm, aynı yönetmeliğin 6 ıncı maddesinin “s” bendinde ve 16 ıncı maddesinin “i” bendinde açıkça yer almıştır. Üstelik bu hükümler söz konusu yönetmeliğe 17.10.2003 tarihinde Hükümetimiz tarafından konulmuştur. Son yapılan değişikliğin amacı, sadece aynı hükmün Yönetmelikte mükerrer yazımını önlemektir. Dolayısıyla Yönetmelikten söz konusu hükmün çıkarıldığı iddiası gerçek dışıdır. (EK – 24)

8. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'nda görevlendirilen personel tek bir sendikaya üye değildir

İddianamede “Talim Terbiye Kuruluna sorulmaksızın görevlendirilen 33 kişinin Cumhuriyet devrimlerine aykırı faaliyetleriyle bilinen Eğitim Bir-Sen'e üye olanlar arasından seçildiği” ileri sürülmektedir (s.113). Halbuki, görevlendirilen öğretmenlerin 9'u Türk Eğitim-Sen, 4'ü Eğitim-Bir-Sen, 2'si Eğitim-Sen üyesidir. Diğerleri ise hiçbir sendikaya üye değildir. (EK – 25)

Ayrıca, masumiyet karinesine herkesten çok dikkat etmesi gereken iddia makamının, yasal bir kuruluş olarak faaliyet gösteren bir sendikayı “Cumhuriyet devrimlerine aykırı faaliyetleriyle bilinen” bir kuruluş olarak nitelenmesi ve bu sendikaya üye devlet memurlarını da zan altında bırakması hukuk devleti anlayışıyla bağdaşmamaktadır.

#### 9. Kadrolaşma iddiaları mesnetsizdir

İddianamede yer verilen Hükümetimiz dönemindeki kadrolaşma iddiaları kesinlikle gerçeği yansıtmamaktadır. Kadrolaşma suçlaması yapılırken, hiçbir somut delil ortaya konulamamıştır. Kimler, nereye ve niçin atanmıştır? Bu atanmaların laiklikle ilgili sorunları nedir ve hangi nitelikleri sebebiyle suçlanmaktadır? Bu soruların cevapları iddianamede yoktur. Kişileri hiçbir somut delil göstermeden suçlamak, hukuk devleti anlayışına ve hukuk etiğine uygun düşmemektedir.

Diğer taraftan, bütün atamalar için mevzuat gereği “Başbakanlık Personel ve Prensipler Genel Müdürlüğü” tarafından inceleme ve güvenlik soruşturması yapılmaktadır. İktidarımız döneminde göreve atanan personel için gerekli güvenlik soruşturmaları yapılmış olup, özellikle üçlü kararname ile atanan personelin kararları, Başsavcıyı da göreve getiren zamanın Cumhurbaşkanı tarafından da onaylanmıştır. Ayrıca, tüm bu atamalar idari yargı denetimine tabi olduğundan, Anayasa veya yasalara aykırı işlemlerin yargı tarafından iptal edilmesi yolu her zaman açıktır. Hal böyleyken, yasalara tamamen uygun bir şekilde yapılan, tarafsız Cumhurbaşkanının onayladığı ve birçoğu yargı denetiminden geçmiş olan atamaları belli bir amaca matuf “kadrolaşma” olarak sunmak, hukuk devleti anlayışı ve iyi niyetle bağdaşmamaktadır.

Diğer yandan, iddianamede “Devlet kadrolarının İslami bir yapıya dönüştürülmesi” sürecinde “Diyanet İşleri Başkanlığı kadrosunda görev yapan çok sayıda memur”un, diğer kurumlar yanı sıra hastane yöneticiliğinde görevlendirildiği iddia edilmiştir (s.143). Bu iddia da, diğerleri gibi, asılsızdır. Şöyle ki:

Başka kamu kurum ve kuruluşlarında görev yapan personelin Sağlık Bakanlığına nakilleri 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun kurumlar arası nakli düzenleyen 74 üncü maddesinin birinci fıkrasının “Memurların bu Kanuna tabi kurumlar arasında, kurumların muvafakatı ile kazanılmış hak dereceleri üzerinden veya 68 inci maddedeki esaslar çerçevesinde derece yükselmesi suretiyle, buldukları sınıftan veya öğrenim durumları itibarıyla girebilecekleri sınıftan, bir kadroya nakilleri mümkündür” hükmü çerçevesinde gerçekleştirilmektedir.

Söz konusu hüküm çerçevesinde, evvelce, tüm Bakanlıklarda olduğu gibi, başka kamu kurum ve kuruluşundan takdiren atamalar yapılabilmekte ve bu atamalarda kamu yararı ve hizmet gerekleri dışında bir kısım sübjektif saik ve maksadlar gözetilebilmekte iken, 8.6.2004 tarihli ve 25486 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe konulan Sağlık Bakanlığı Atama ve Nakil Yönetmeliği ile kurumlar arası nakiller bakımından (m.17) objektif kıstaslar belirlenmiş ve başka kurumlardan Sağlık Bakanlığımıza nakillerde, Türkiye’de bir ilk gerçekleştirilerek kura usûlü kabul edilmiştir. Bu çerçevede Sağlık Bakanlığına Şubat ve Eylül dönemlerinde kura ile kurumlar arası nakiller yapılmaktadır. Bu şekilde yapılacak atamalarda ilan edilecek kadrolar, 6 ncı ve 5 inci hizmet bölgelerinden başlamak üzere belirlenmektedir. Kura, bütün kamu kurum ve kuruluşlarında görev yapan personele açık olup, kurum ve personel bakımından herhangi bir kısıtlama sözkonusu değildir ve esasen kısıtlama yapılması da hukuken mümkün olamaz.

Diyanet İşleri Başkanlığı da, 633 sayılı Diyanet İşleri Başkanlığı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun uyarınca Başbakanlığın bağlı kuruluşu olup, bir kamu kurumudur ve personeli de memur statüsündedir. Dolayısıyla bütün kamu kurum ve kuruluşunda çalışan personel gibi, Diyanet İşleri Başkanlığı personeli de Sağlık Bakanlığımızın kurumlar arası naklen atama kurasına müracaat edebilmekte ve kurada çıktığı ve yerleştiği takdirde ataması yapılmaktadır.

Kura, herkesin katılımına açık olup, boş kadrolar ilan edilmekte ve müracaatlar alınıp tercihler yapıldıktan sonra noter huzurunda gerçekleştirilmektedir. Kurumlar arası atamalar bu şekilde kura ile yapıldığından, torpil, iltimas ve sair usul ile objektiflikten uzak atamalar yapılması maddeten de mümkün olamaz. Herhangi bir kurum veya personele ayrıcalık tanınması veya müracaatının engellenmesi de sözkonusu değildir.

Diğer yandan, Sağlık Bakanlığına bağlı hastanelere yönetici atamaları da “Sağlık Bakanlığı Personeli Unvan Değişikliği ve Görevde Yükselme Yönetmeliği” hükümleri çerçevesinde yapılmakta olup; bu Yönetmelikte belirlenen şartları taşıyan bütün personel görevde yükselme eğitim ve sınavına katılabilmekte ve bu eğitim ve sınav neticesinde başarı durumuna göre atama yapılmaktadır.

Diğer kamu kurum ve kuruluşlarından Bakanlığımıza atanmak isteyen personel kura ile tespit edilip atandığından ve Sağlık Bakanlığı hastanelerine yapılan yönetici atamaları da, şartları taşıyan tüm personelin katılımına açık görevde yükselme eğitimi ve sınavı neticesinde yapıldığından, Diyanet İşleri Başkanlığı personeline özel bir uygulama yapılması veya ayrıcalık tanınması hukuken mümkün değildir.

Bu sebeplerle, Diyanet İşleri Başkanlığında görev yapan “çok sayıda” memurun, hastane yöneticiliğine görevlendirildiği iddiası tamamen afâki ve mesnetsizdir. Kaldı ki, iddia makamının değerlendirmesinin aksine, Sağlık Bakanlığına ait bu tip sağlık hizmetleri sınıfı dışında personelin atanabileceği 1650 kadar yönetici kadrosundan, AK Parti iktidarı döneminde Diyanet İşleri Başkanlığından atama veya görevlendirme suretiyle yönetici yapılan personel sayısı sadece 6’dır.

Sonuç olarak, önceki iktidarlarla karşılaştırıldığında AK Parti iktidarının kamu kurumlarına yönelik bir kadrolaşma politikasını olmadığı bir gerçektir.

10. Hakkında disiplin soruşturması açılan partililerin beyanlarının delil olarak iddianameye konulması mümkün değildir

İddianameye göre, “siyasi partilerin hedef ve amaçlarıyla bağdaşmayan eylem ve söylemleri nedeniyle ilgili kişilerin eleştirilmemesi ve haklarında disiplin soruşturması başlatılmaması, bu eylem ve söylemlerin o siyasi parti tarafından benimsendiği anlamındadır” (s.25). Buna rağmen partimizin bazı üyelerle ilgili olarak parti tüzüğü uyarınca yaptığı disiplin soruşturmalarının görmezlikten gelinerek, hakkında soruşturma işlemi yapılan parti üyelerinin beyanlarının da delil olarak sunulması bir tutarsızlık ve önyargının bulunduğu göstermektedir.

İddianamede partimizin bazı milletvekillerinin başörtüsünün kamu görevlileri için de serbest olması gerektiği yönündeki ve başka konulardaki kişisel beyanları partimiz aleyhine delil olarak sunulmuştur. Halbuki partimiz bu tür kişisel görüşleri benimsemediğini kamuoyuna açıklamakla yetinmemiş, parti politikalarına aykırı bu konuşmaları yapanlar hakkında disiplin soruşturması yapmış ve ceza vermiştir. (EK – 26)

Normalde düşünce ve ifade özgürlüğü kapsamında bulunan bu sözler hakkında bile disiplin soruşturması açmamız, parti olarak bu konularda ne kadar hassas olduğumuzu göstermektedir. Dolayısıyla bu kişiler hakkında partimizin disiplin soruşturması başlattığı kamuoyuna açıklandığı ve basın ve yayın organlarında da yer aldığı halde, bu sözlerin partimiz hakkında delil olarak sunulması iyiniyetle bağdaşmayan bir tutumdur.

11. Tekzip edilen ve aslı olmayan konuşmalar iddianamede deliller arasında sayılmıştır

İddianamede daha sonra tekzip edilen parti üyelerine ait beyanlar da delil olarak kullanılmıştır. Halbuki, kamu adına hareket eden iddia makamının iddianamesini gazete kupürlerine dayandırırken, bu haberlerle ilgili tekziplerin olup olmadığını da araştırması gerekirdi. Ayrıca aynı haber birden fazla basın ve yayın organında birbirinden farklı şekillerde yer almış olmasına rağmen, iddianamede bunlardan sadece maksada uygun olduğu düşünülenlerin alınması da objektiflikten uzaklaşmış olduğunu göstermektedir.

Bu bağlamda iddianamede AK Parti Mardin Milletvekili Nihat Eri'nin TBMM Dışişleri Komisyonu toplantısında 2003 yılı Aralık ayında yaptığı konuşmada din eğitiminin yeterince verilmemesinden yakılarak “Böyle olunca da gençler illegal örgütlerin eline düşüyor. Tehvid-i Tedrisat Kanunu getirildi tekkeler kaldırıldı, ama tekkelerde verilen bilgi, mevcut düzenleme ile verilemiyor. Bu yüzden insanlar yanlış yerlere, hatta örgütlere yöneliyorlar,” dediği ileri sürülmüştür (s.77). Halbuki söz konusu konuşma iddianamede ileri sürüldüğü gibi olmayıp, bu konuşmada kesinlikle “tekke” kelimesi geçmemiştir. Nitekim Komisyon Başkanı da bu durumu teyit



etmiştir. Ayrıca, basında çıkan haberler üzerine Nihat Eri, “tekzip” metni göndermiş, ertesi günkü yayınlarında bir kısım gazeteler açıklamalarından bahsetmiştir. Tekzipten hiç bahsetmeyen bir gazete muhabirine Basın Konseyi tarafından “uyarma” cezası verilmiştir. (EK – 27)

Diğer yandan, iddianamede AK Parti İstanbul Milletvekili Egemen Bağış’ın açıkça “Bu benim düşüncem. Partimin düşüncesini soruyorsanız, henüz bu konuyu konuşmadık” şeklinde ifade ettiği kişisel görüşleri adeta partimizi bağlayan beyanlar olarak gösterilmiştir (s.98). Bağış bu konuşmanın bazı kısımlarını tekzip ettiği ve tekzip metni 7 ve 8 Şubat 2008 tarihli basın ve yayın organlarında yer aldığı halde iddianamede bu husus belirtilmemiştir. Aksine, bu konuşmanın bağlamından koparılarak ve tekzipler dikkate alınmadan, Merve Kavakçı hadisesiyle irtibatlandırılmaya çalışılması (s.124), iddianamenin kurgusal boyutunu gösteren diğer bir çarpıcı örnektir. (EK – 28)

İddianamede, bir televizyon programında “AKP”nin Merkez Karar ve Yönetim Kurulu Üyesi Ayşe Böhürler ile Meclis Anayasa Komisyonu Başkanı Burhan Kuzu arasında geçen konuşmada, Ayşe Böhürler’in türbanlı olarak hukuk öğrenimini bitirmiş bir kadının yargıçlık yapmasını savunduğu, bu doğrultudaki önerilerini Burhan Kuzu’nun, “Acele etmeyin ona da sıra gelecek” diye yanıtladığı” şeklindeki ifadeler yer verilmiştir (s. 95).

Bu iddia da tamamen gerçek dışıdır. Burhan Kuzu, hiçbir yerde böyle bir açıklama yapmamıştır. Bu konuda yayınlanan gazete haberlerine itibar etmek yerine, söz konusu televizyon programının kasetleri izlenmiş olsaydı, iddianamede bu asılsız sözlere yer verilmezdi. Nitekim Kuzu, hakkında bu yönde çıkan gazete haberlerini tekzip etmiş ve bu tekzip yazısı daha önce bu yanlış haberi yayınlayan gazetelerin köşe yazarları tarafından da yayınlanmıştır. (EK – 29)

Aynı şekilde, iddianamede partimiz Gaziantep Milletvekili Fatma Şahin’in “kamuda türban takılması” hakkında beyanda bulunduğu ileri sürülmüştür. (s.97). Ancak, Fatma Şahin’in konuşması bazı basın organlarında tamamen çarpıtılarak yer almıştır. Şahin, daha sonra “kamuda çalışanların başörtüsü takması gerektiğine ilişkin bir düşüncesi ve çalışmasının olmadığını” açıkça belirtmiş ve bu konudaki düzeltmeler farklı basın organlarında yer almıştır. (EK – 30) Ne yazık ki, bu düzeltmeler de iddianamede yer almamıştır.

İddianamede, Ulaştırma Bakanı Binali Yıldırım’ın “Reformlar sancılı olur... Tarihte de bu reformlar gerçekleştirilirken birçoğu kanlı oldu. Bu konuda sabır ve zamana ihtiyacımız var. Önemli olan bir şeyi yaparken kırıp dökmek ve bu da bizim hassasiyetimiz. Yolumuza da bu şekilde devam edeceğiz.” şeklinde beyanda bulunduğu ileri sürülmüştür. Binali Yıldırım’ın bu konuşması çeşitli basın organlarında yer almış, bunlardan sadece birisinde “kanlı oldu” ibaresi geçmiştir. Oysa bu konuşmaya yer veren çok sayıdaki diğer yayın organlarında bu ibare kesinlikle bulunmamaktadır. Kaldı ki, bu konuşmanın yapıldığı derneğin resmi tutanaklarında da, söz konusu cümle “Reformlar sancılı olur. Reformları uzlaşarak yapmak toplumun menfaatinedir. Reformların bir kısmının sonu alındı. Bir kısmının da zamana bağlı

olarak alınacaktır. Kırıp dökmeden iş yapmak zorundayız” şeklinde yer almaktadır. (EK – 31)

İddianamede Devlet Bakanı Mehmet Aydın’ın; 2004 yılı Nisan ayında Almanya’da Frankfurter Allgemeine gazetesine verdiği demeçte “Eğer bir kadın kapanması gerektiğini düşünüyorsa, bu konuda bir demokrat olarak sadece şunu söyleyebilirim: buna hakkı var...Türban takılması, kamu kuruluşlarında mümkün olabilir...Bizim kadınlara kendi kurallarımızı zorlamaya hakkımız yok. Aksi halde bir yan konudan büyük sorun yaratırız” dediği ileri sürülmektedir. (s. 89). Oysa Mehmet Aydın bu sözleri Almanya’da o tarihte yaşanan başörtüsü tartışmaları hakkında söylemiştir. Mehmet Aydın’a Almanya’da adı geçen gazete muhabiri, “Berlin’de başını örterek devlet okulunda derslere giren öğretmen nedeniyle Almanya’da yoğun şekilde İslami başörtüsü tartışılmaktadır. Hicap (başörtüsü) İslamcı aşırılığın bir simgesi midir?” şeklinde sorular yönelmiştir. Aydın’ın iddianamede yer verilen sözleri bu soruya verilen bir cevap olup, Türkiye’deki sorunla ilgisi yoktur. (EK – 32)

Diğer yandan, iddianamede Konya’nın Seydişehir **AKP**’li Belediye Başkanı İbrahim Halıcı’nın “İnşallah bütün okullar imam hatip olacak” dediği, ileri sürülmektedir (s.105). Sadece Cumhuriyet gazetesinde yer alan bu iddia tamamen asılsızdır. İddianamedeki bu söz, İbrahim Halıcı’nın konuşmasını haber yapan 30 Mart 2008 tarihli çok sayıdaki yerel gazetenin hiçbirinde yer almamıştır. (EK – 33)

12. Parti yetkililerinin benimsemediği ifadeler ve faaliyetler odak olmada delil olarak kullanılmıştır

İddianamede parti yetkililerinin desteklemediği konuşmalar delil olarak yer almıştır. Parti üyelerinin söylem ve eylemlerinin kapatma davasında ilgili siyasi parti açısından odak olmada kullanılabilmesi için parti yetkililerinin bunları benimsemesi şarttır. İddianamede, parti üyelerinin söylem ve eylemlerinin parti yetkilileri tarafından benimsendiğine dair en küçük bir delil sunulamamıştır. Hatta, parti yetkilileri tarafından açıkça reddedilen sözler bile deliller arasında sayılmıştır.

Örneğin, iddianamede AK Parti Adana eski Milletvekili Abdullah Çalışkan’ın sözleri deliller arasında sayılmıştır (s.90-91). Oysa aynı toplantıda divanı yöneten Genel Başkan Yardımcısı Nihat Ergün, bu konuşmaya müdahale etmiş, parti olarak bu görüşleri benimsemediklerini açıklamış, ama bu açıklamaya iddianamede yer verilmemiştir. Nihat Ergün, Abdullah Çalışkan’ın konuşmasının ardından şunları söylemiştir. (EK – 34)

“Biz bir hizmet milliyetçisiyiz, hizmet. Parti olarak da bir hizmet partisiyiz, bir ideolojik parti değiliz. Toplum adam etme sevdasında bir partinin üyeleri değiliz biz. Toplum bir veri kabul ediyoruz. İşte toplum bu. Bu toplumdaki etkileniyoruz, günü geldiğinde bu toplumu etkiliyoruz, görüş ve düşüncelerimizle. Bu toplumun var olan problemlerini çözmek ve bunu daha ileriye götürmek için uğraşan bir siyasi partiyiz. Muhafazakâr demokrat bir siyasi partinin üyeleriyiz, gençliğiz, yöneticileriyiz. Muhafazakâr partiler devrimci partiler değildirler. Yeşil ya da kırmızı, önemli değil. Tedricî değişimden yana olan evrimci partilerdir. Değişimden yanayız,

yenilikçiyiz. Ama, bu yenilikçilik kökten silen atan, devrimci bir yenilenme değildir. Kendi kendine, doğal süreci içerisinde değişen, bir evrim geçiren bir yenilenmedir. Böyle bir yenilenmeden yanayız. Kökten silip atan bir yenilenmenin toplumu tahrip ettiğini düşünürüz. Böyle bir yenilenme yerine evrimci, birbirinden etkilenerek toplumu ilerleten, mesafe aldırان bir yenilenmenin öncüleri olan muhafazakâr demokrat bir siyasi partinin temsilcileriyiz. O açıdan, bizim yaklaşımlarımızın radikal olmadığını, köktenci olmadığını, toplumu adam etme sevdasında olmadığını, toplumu bir veri olarak kabul ettiğimizi, o veriyle etkileşim içerisinde kâh ondan etkilenerek kâh onu etkileyerek ilerleme kaydetmemiz gerektiğini düşünen bir siyasi partiyiz. Bazı köktenci partiler toplumu beğenmezler, onu adam etmek sevdasındadırlar, kendi hâline bırakırsan ya davulcuya ya zurnacıya gideceğine inanırlar. Onun için, ensesinden devletin sopasını eksik etmemek ve onu hiza istikamete sokmak peşinde koşmuşlardır. Böyle dönemler yaşamıştır Türkiye. Bu dönemlerin Türkiye’de topluma da, siyasete de bir şey katmadığını, kazandırmadığını biz, hepimiz biliyoruz.

Onun için, değerli arkadaşlar, siyaset bir vatanseverlik işi, vatanımıza, milletimize sahip çıkma işi ve onu bugün bulunduğu yerden daha ileri bir noktaya götürme işidir. Onu yapıyor AK Partililer. (Alkışlar) Belediye başkanları bunu yapıyorlar, meclis üyeleri, il genel meclisi üyeleri bunu yapıyorlar. Yaptığımız şey budur.”

AK Parti, bazı parti üyelerinin ve belediye başkanlarının parti politikalarıyla uyuşmayan kişisel görüşlerini benimsemediği gibi, özellikle yerel yönetimlerin faaliyetlerinde parti politikalarına aykırı tutum ve davranışlardan kaçınılması gerektiğine dair genelgeler yayınlamıştır. Nitekim, AK Parti Yerel Yönetimler Başkanlığı, 2006 yılı Mayıs ayında bazı basın ve yayın organlarında yer alan “AK Partili belediyelerin kültürel faaliyetler çerçevesinde dağıttığı kitaplara ilişkin tartışmalar” nedeniyle, 24.5.2006 tarih, yyön/81.07./2006-1696 sayı ve “Kültürel Amaçlı Toplantılar ve Yayınlar” konulu genelgeyi bütün AK Parti’li belediye başkanlarına göndermiştir.

AK Parti Genel Başkan Yardımcısı, Yerel Yönetimler Başkanı ve Kocaeli Milletvekili Nihat Ergün imzası ile yayınlanan bu genelgede şu hususlara vurgu yapılmıştır : ( EK – 35 )

“Son zamanlarda belediyelerimizin kültürel içerikli toplantı, panel ve konferansları ile dergi, kitap, broşür gibi basılı neşriyatında, kamuoyunu yanlış yönlendirebilecek, yanlış anlaşılabilir, başkalarının istismar edilebilecek veya gereksiz tartışmalara yol açabilecek nitelikte politik-sosyal ve dini konular işlendiği görülmüştür.

Belediyelerin asli görevleri arasında yer almayan ve basın yayın organlarına da intikal eden bu hususların parti programımıza, partimiz temel ilke ve amaçlarına da uygun olmadığı ve partimiz genel merkezince tasvip edilmediği bilinmelidir.

Sosyal ve kültürel amaçlı çalışmalar ve yayınlar konusunda yukarıdaki hususlara özen gösterilmesi gereğini önemle rica eder, çalışmalarınızda başarılar dilerim.”

Bu genelge, çok sayıda basın ve yayın organında da yer almıştır. Bu genelge, partimizin bu tür konularda ne kadar hassas olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Partimizle ilgili olarak kıyıda köşede kalmış, çoğu defa tek bir gazetede yer alan, asılsız veya tahrif edilmiş haberlerin yoğun bir şekilde kullanıldığı bir iddianamede, neredeyse tüm gazetelerde yer alan bu genelgenin görmezlikten gelinmesi önyargı ve artniyetin bir göstergesidir.

### SONUÇ VE TALEP

Bir bütün olarak değerlendirildiğinde iddianame, toplumsal talepleri dile getirme görevi olan siyasilerin, toplumsal ve siyasi sorunlar karşısında adeta duyarsız ve dilsiz olduğu bir partiler düzeni istemektedir. İddianamede “delil” olarak sunulan beyan veya eylemlerin özgürlükçü demokratik ve laik rejime yönelik bir tehdit oluşturduğu söylenemez. Aksine, bu sözde “deliller”le bir siyasi partinin kapatılmasının talep edilmesi, Türkiye’de demokrasiyi tek sesli ve yasakçı bir boyuta taşıyabilecek bir tehdit niteliğindedir.

Yukarıda ayrıntılı olarak açıklandığı üzere, ortada AK Parti’ye isnat edilebilecek nitelikte laikliğe aykırı eylemler, hatta söylemler olmadığına göre, laikliğe aykırı eylemlerin odağı olmaktan değil, ancak “vehimlere dayalı bir algılama hatası”nın varlığından söz edilebilir. Her biri tek başına laikliğe aykırılık oluşturmayan ifadeler, bir milyon defa tekrarlanırsa bile, bir partiyi Anayasaya aykırı eylemlerin odağı haline getirmez.

AK Parti, laikliğe aykırı fiillerin değil, kurulduğundan itibaren yaptığı çalışmalarla ülkemize ve milletimize hizmetin odağı haline gelmiştir.

Sonuç olarak, bu nedenlerle, AK Partinin kapatılması için açılan davanın reddine karar verilmesi hususunu Anayasa Mahkemesinin takdirlerine saygıyla sunarız.”

### III- YARGITAY CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞININ ESAS HAKKINDAKİ GÖRÜŞÜ

**Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı’nın 30.5.2008 tarihli esas hakkındaki görüşü:**

#### **“1- GİRİŞ**

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığımız tarafından Davalı Adalet ve Kalkınma Partisi hakkında Anayasanın 68/4, 69/6 ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu’nun (SPY) 101/1-b ve 103/2 nci maddeleri uyarınca temelli kapatılması istemi ile dava açılmıştır.

Davalı partinin 30.04.2008 tarihli savunmasının bir örneği Yüksek Mahkemenizin 01.05.2008 gün ve C.01.0.YİM-106/212-585 sayılı yazısı ekinde gönderilerek 31.03.2008 günlü E.2008/1 (Siyasi Parti-Kapatma) sayılı kararının 3 ncü maddesinin (e) bendi uyarınca davaya ilişkin esas hakkında ki düşüncemizin bildirilmesi istenilmiştir.

Davalı partinin “iddianameye cevap” olarak nitelendirdiği ön savunmasında özetle:

-İddianamenin delil niteliği olmayan siyasi ve sübjektif olgular ve değerlendirmeler esas alınarak, korku ve vehimlerden hareketle geleceğe yönelik spekülatif öngörülere yer verilmek suretiyle düzenlendiği,

-İktidar partisine yönelik bir kapatma davasının açılmayacağı, Batı demokrasilerinde kapatma davalarına sıklıkla rastlanmadığı,

-Adalet ve Kalkınma Partisinin “laikliği toplumsallaştırdığı” ve laikliğe aykırı eylemlerin odağı olmadığı,

-İddiaların, doğrulanmayan gazete kupürlerine dayandığı, basında yer alan haberlerin doğrulanmadan delil olarak kullanıldığı,

-Laikliğe aykırı olduğu iddia edilen eylemlerin “ifade özgürlüğü” kapsamında olduğu,

-İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi (İHAS), İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi (İHAM) kararları, Venedik İlkeleri ve Anayasanın 90 ncü maddesi birlikte incelendiğinde; partinin kapatılma koşullarının oluşmadığı, 1995 ve 2001 yılında yapılan Anayasa değişiklikleriyle siyasi parti kapatmanın zorlaştırıldığı, siyasi partilerin sadece beyanlarından dolayı “odak” haline gelmelerinin mümkün bulunmadığı,

-Türbanın (başörtüsü) üniversitelerde serbestisine ilişkin eylem ve söylemlerin laiklikle ilişkilendirilemeyeceği, söylemlerin tamamının ifade özgürlüğü kapsamında bulunduğu,

- Gerçekleştirilen Anayasa değişikliğinin, kanun tekliflerinin birer yasama tasarrufu niteliğinde olması nedeniyle partiye isnat edilemeyeceği,

-Üniversitelerde türban serbestisinin bireysel özgürlüğün gereği olduğu, bu konudaki Anayasa Mahkemesi kararlarının değişebilir nitelikte bulunduğu,

-Adalet ve Kalkınma Partisinin türban sorununun toplumsal ve kurumsal mutabakatla çözülmesi gerektiğine işaret ettiği ve toplumun yüzde sekseninde üniversitelerde türban serbestliğine dair bir mutabakatın olduğu,

-Anayasanın 10 ve 42 nci maddelerinde yapılan değişikliklerin uygulanması gerektiğine ilişkin açıklamaların laikliğe aykırılık olarak nitelendirilemeyeceği, laiklik ilkesi gereğince üniversitelerde türban ile öğrenim görülmesinin mümkün olamayacağına ilişkin görüş ve kararların isabetsiz olduğu, kaldı ki değişikliklerin kamu hizmetlerinden yararlanmada kanun önünde eşitlik ilkesi, üniversite eğitiminde fırsat eşitliği ve öğrenim özgürlüğünün alanını genişletme amacı taşıdığı,

-Genel Başkanın açıklamalarının ifade özgürlüğü kapsamında olduğu, iddianamede yer verilenlere benzer sözlerin farklı siyasi liderler tarafından da söylendiği,

-Çocukların din eğitimi özgürlüğünü, meslek liselerine uygulanan katsayı farklılığını savunmanın, fakir öğrencilerin devletçe özel okullarda okutulması girişimlerinin laikliğe aykırı olamayacağı,

-Yasama sorumsuzluğu kapsamında bulunan oy ve sözlerin delil olarak kullanılamayacağı,

-Adalet ve Kalkınma Partisi kurulmadan önce söylenen sözlerin partiyi bağlamayacağı,

- Siyasi parti üyesi olmayan kamu görevlilerinin söylem ve eylemlerinin partiye isnat edilemeyeceği,

-Cumhurbaşkanının siyasi parti kapatma davasına dahil edilemeyeceği,

-Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanının ifadelerinin delil olarak kullanılamayacağı,

-Adalet ve Kalkınma Partisinin eylem ve söylemlerinde şiddet unsurunun bulunmadığı, şiddetin teşvik edilmediği, böyle bir ihtimalin varsayılamayacağı,

-Hakkında disiplin soruşturması açılan partililerin beyanlarının delil olarak kullanılamayacağı,

-Parti yetkililerinin benimsemediği ifadeler ve faaliyetlerin odak olmada delil olarak kullanılamayacağı,

-Sonuç olarak; iddianamede delil olarak sunulan beyan ve eylemlerin özgürlükçü demokratik ve laik rejime yönelik bir tehdit oluşturmadığı, iddianamenin vehimlere dayalı bir algılama hatasının ürünü olduğu, belirtilen nedenlerle davanın reddine karar verilmesi gerektiği, savunulmuştur.

## **2- DAVALI PARTİNİN EYLEMLERİNİN VE ÖN SAVUNMASININ İRDELENMESİ**

## A- Genel olarak

Türkiye Cumhuriyeti Devleti, köhnemiş idari ve siyasi yapısı ile çağının gerisinde kalan, başında dinin en yüksek temsilcisi 'halife' sıfatını da taşıyan, teokratik Osmanlı İmparatorluğunun küllerinden doğmuş, bağımsızlığını canı ve kanıyla kazanıp, gasp edilen egemenliğini sultanın elinden almış bir ulusun vücut verdiği 'ulus devlettir'. Ulus, egemenlik yetkisini ilahi bir güçten değil, bizzat kendisinden alır. Ulus egemenliğinin ilahi bir kaynağı yoktur ve bu nedendir ki laiklik, Cumhuriyetin temel karakteristiğidir.

Yirminci yüzyılda Dünya iki büyük savaş yaşamıştır. Birinci Dünya savaşının nihai hedeflerinden birisinin, Osmanlı Coğrafyasındaki toprakların ve kaynakların paylaşımı ile Anadolu'daki Türk varlığının sona erdirilmesi olduğu tarihi bir gerçektir. Anadolu'yu kendine ebedi yurt edinmiş olan Türk Ulusu, Mustafa Kemal Atatürk önderliğinde başlattığı tarihin ilk ulusal kurtuluş savaşını zaferle taçlandırarak işgalcilerin yayılmacı emellerini, sömürgeci planlarını yok etmiştir.

Emperyalizm, günümüzde de sürdürdüğü yayılmacı politikalarının icrasında temel güç olarak yerelden devşirdiği işbirlikçileri kullanmıştır. Yakın tarihimizde "mandacılık" olarak anımsadığımız bu işbirliği şebekesinin kaynaklarını, yüzyıllardır halkın din duygularını sömüren din tacirleri ile ekonomik ve siyasi çıkarlarını 'müstevlilerin siyasi emelleriyle tevhit' eden işbirlikçi sözde aydın bir kesim oluşturmuştur.

Kurtuluş Savaşı yıllarında Ulusun kurtuluş mücadelesini sekteye uğratan isyanların elebaşları, kışkırtıcıları, tertipçileri, bu din taciri molla, şih, şeyh ve derviş takımındır. Bin yıllık Türk yurdu Anadolu'yu işgale kalkışan Yunan Ordularını, İslamın ve Halifenin koruyucusu olarak gösteren ve öven de bu işbirlikçi mürteci zihniyettir.

İşgalcilerin en büyük yerli destekçisi, 'sivil toplum kuruluşu' İngiliz Muhipleri Cemiyeti'nin kurucusu, Sait Molla isimli bir mürtecidir.

Mustafa Kemal'in ve tüm Kuva-yı Milliyecilerin idamına fetva veren bir diğer mürteci de Dürrizade Abdullah Efendi isimli şeyhülislamdır.

Sait Molla ve Dürrizade Abdullah Efendi aynı zamanda Osmanlı'nın ulema(!) sınıfındandır.

İrticanın kendi ulusuna ihanetleri, Kurtuluş Savaşı dönemi ile de sınırlı değildir. Cumhuriyet kurulduktan sonra da Şeyh Sait'ler, Derviş Vahdeti'ler İngiliz altınlarının parılmasıyla ve şariat devleti-hilafet çılgınlıklarıyla ayaklanmışlar, binlerce şehit kanı dökmüşlerdir.

Yakın tarihimizde din ve mezhep kışkırtmalarıyla gerçekleştirilen Malatya, Kahramanmaraş, Çorum ve Sivas katliamları hatırlandığında; irtica tehlikesinin mevcudiyeti ve yakınlığı ile laiklik ilkesinin Türkiye için önemi daha iyi anlaşılacaktır.

Cumhuriyetin temel karakteristiği laikliktir. Çünkü Cumhuriyetin temelindeki Kurtuluş Savaşı sadece yabancı işgalcilere karşı değil, onun içindeki işbirlikçisi irticaya, din istismarcılarına karşı da verilmiştir.

Cumhuriyetin temel karakteristiği laikliktir. Çünkü ulusal egemenliğin kaynağı ilahi kudret değil, bizzat ulusun kendisidir.

“Totoloji” kaygısı, varlığını Cumhuriyete ve onun devrimlerine borçlu olanları bu gerçeği defalarca ve ısrarla vurgulamaktan alıkoyamayacaktır.

Kurtuluş Savaşında ve Cumhuriyetin kuruluş yıllarında Ulusundan yediği darbelerle gerileyen ve sinen irtica, 1946 yılında çok partili rejime geçilmesiyle birlikte bazı siyasi partiler içine sızarak faaliyetlerini sürdürmüştür.

1960 yılına kadar farklı partiler içinde yuvalanan, bu partilerin sosyal ve siyasal tercihlerinin belirlenmesinde önemli roller üstlenen irtica, ilk defa 26 Ocak 1970 tarihinde bir siyasi parti olarak örgütlenerek Milli Nizam Partisi adıyla Türk siyaset sahnesine çıkmıştır.

Milli Nizam Partisi ve onun devamı niteliğindeki diğer parti örgütlenmeleri olan Refah Partisi ile Fazilet Partisi, laikliğe aykırı faaliyetleri nedeniyle Anayasa Mahkemesi tarafından kapatılmışlardır.

Davalı Parti laikliğe aykırı faaliyetleri nedeniyle Anayasa Mahkemesi’nce kapatılan Fazilet Partisinde liderlik mücadelesi veren, kaybedince de ayrılan bir ekip tarafından kurulmuştur. Bu ekip mirasçısı olduğu laik rejim karşıtı partilerin geçmiş siyasi deneyimlerinden ders çıkarmış, siyasi amaçlarına, açık bir eylem ve söylem yerine, birkaç aşamada ve örtülü bir programla ulaşmayı hedeflemiştir. Örtülü programını gerçekleştirirken, olası tepkileri bertaraf etmek için demokrasi, insan hakları, din ve vicdan, örgütlenme ve ifade özgürlüğü gibi evrensel değerleri kullanmaya başlamıştır

Türkiye Cumhuriyeti Devleti ve toplumu, davalı partinin sistemi tartışmaya açan politikaları nedeniyle ayrışmakta, kamplara bölünmektedir. Davalı parti ilgili ilgisiz her konuda dini inançları referans göstererek, bireylerin laik olamayacağını savunarak, laik inanca sahip olanları dinsizlikle eşdeğer tutmak suretiyle toplumda laik-anti laik bir kamplaşma yaratmıştır.

Davalı partinin 14.03.2008 tarihli iddianamede geniş bir biçimde değerlendirilen eylem ve söylemleri, ılımlı İslam devleti adı altında bir şeriat devletine gidişin açık kanıtlarıdır.

Ülkemizin yargı kurumlarının laiklikle ilgili kararlarını çoğulcu demokrasinin temeli olan kuvvetler ayrılığı, hukukun üstünlüğü ilkelerini görmezden gelerek kişilere ve kurumlara saldırı düzeyinde eleştirenler ile ‘demokratik laiklik’ gibi yeni siyasi terimler ortaya koyanlar; Türkiye’nin demokratikleşme mücadelesinin ülkeyi ortaçağ karanlığına götürmek isteyen dinci-şeriatçı-etnik güçleri de kapsadığını,



din istismarına dayalı hiçbir gericiliğin insan hakkı olarak savunulamayacağını, Türkiye Cumhuriyeti'nin bulunduğu coğrafyada laiklik olmadan demokrasinin gerçekleşemeyeceğini, Laik Cumhuriyetin aynı zamanda bir demokratikleşme projesi olduğunu hiçbir zaman unutmamalıdır.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 68 ve 69 ncu maddeleri ile Siyasi Partiler Yasasının ilgili hükümlerine göre, Devletin Anayasa'da belirtilen temel ilkelerine aykırı eylemlerin odağı haline gelen siyasi partiler hakkında kapatma davası açılabileceği ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının, koşulları oluştuğunda dava açmakla yetkili bulunduğu tartışma bulunmamaktadır.

Başsavcılığımız Anayasa ve Siyasi Partiler Kanununun kendisine tanıdığı yetki çerçevesinde ve iddianame ekinde sunduğu 17 klasörden oluşan kanıtlara dayanarak davalı Adalet ve Kalkınma Partisinin "laikliğe aykırı eylemlerin odağı" olduğu iddiasıyla 14.03.2008 tarihinde temelli kapatılması istemiyle dava açmıştır.

İddialarımız, adı geçen partinin genel başkanı başta olmak üzere, partiye isnat edilen 71 mensubunun ve hükümetçe atanan bazı kamu görevlilerinin beyan ve eylemlerine, davalı siyasi partinin beş buçuk yıllık iktidarı süresince devlet ve toplumu şeriat devletine dönüştürme yolundaki faaliyetlerine, hükümetin aynı amaçlı yasa ve mevzuat düzenlemelerine dayandırılmış, tüm bu iddialar kanıtlarıyla ortaya konulmuştur.

Şüphesiz, davalı partinin laikliğe aykırı faaliyetlerin odağı olup olmadığına karar verecek mercii Yüksek Mahkeme olmakla birlikte, bu eylemlerin izlenmesi ve odaklığa ulaştığına kanaat getirildiği anda dava açmak yetkisi Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına aittir.

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı siyasi olasılıklardan etkilenmeksizin, demokratik düzenin korunması için Anayasa'nın verdiği görevi yerine getirmekle sorumludur.

Adalet ve Kalkınma Partisi hakkında açılan kapatma davasının kamuoyunda geniş bir yankı uyandırması ve eleştirilmesi doğaldır. Ancak, yüksek yargı kuruluşları ile Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının davalı parti mensupları ve destekleyenlerince ağır eleştiri ve tehditlere varan yasadışı saldırılara uğraması, hukuk devletinin bir erk olarak kabul edildiği demokratik bir ülkede karşılaşılabilecek bir olgu değildir.

Davalı partinin iddianame hakkındaki düşünceleri, ifade özgürlüğü ve savunma masuniyetini de aşan, hukukun üstünlüğü ilkesini tahribe yönelik beyanlardır. Hukuki bir savunma yapılması yerine, yargıya saldırıyı esas alan bir yöntem izlenmiş, bu şekilde Yargıtay'a ve anayasal sisteme ağır eleştirilerde bulunulmuştur. Davalı partiye mensup bir hükümet üyesi, iddianamenin Yüksek Mahkemeye verilmesinin üzerinden birkaç saat geçtikten sonra ve iddianamenin içeriği hakkında bilgi sahibi dahi olmadan, eşine rastlanmayacak bir davranış sergileyerek Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısını, devam eden bir çete soruşturması ile

ilişkilendirmeye çalışmış, siyasetçi, köşe yazarı ve bilim adamı sıfatını taşıyan bazıları ise, anayasal bir görev yapıldığını gözardı ederek, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının iktidar partisine kapatma davası açması nedeniyle yargılanması gerektiğini ileri sürmüşlerdir.

Çoğulcu demokrasinin kuvvetler ayrılığı ilkesi uyarınca yargıya, Anayasa ve yasalarca verilen yetkinin kullanılması “hâkimler yönetimi” olarak adlandırılmıştır. Bu benzetme, çoğunlukçu bir iktidar anlayışının çoğulcu demokrasinin temelini oluşturan kuvvetler ayrılığı, hukuk devleti, yargı bağımsızlığı ilkelerini yok sayma, zayıflatma düşüncesinin, geniş halk kitlelerine benimsetme amacını taşıyan, bütünüyle hukuki dayanaktan yoksun, yanıltıcı siyasal bir söylemden ibarettir. Amacın, kamuoyu önünde yüksek yargı kurumlarını küçük düşürerek saygınlığını yok etmek ve işbu davanın hukuki bir dayanağı olmadığı, şahsi bir garez ve önyargı ile açıldığı intibamı yaratarak Yüce Mahkeme üzerinde bir baskı yaratmak olduğu açıktır.

İktidar partisine karşı kapatma davası açılmayacağına ilişkin savunma da, hukuki temele dayanmamaktadır. İktidar partisi hakkında kapatma davası açılmayacağına (ayrımcılığa) ilişkin bir düzenlemeye gerek iç hukukumuzda, gerekse Avrupa kamu düzeninde yer verilmemiş, iktidar partisine ayrıcalık tanınmamıştır. Anayasamız ve Siyasi Partiler Kanunu hangi hallerde kapatma davası açılacağını açıkça belirtmiş, partilerin büyük ya da küçük olmalarına, muhalefet ya da iktidar olmalarına göre bir ayırım yapmamıştır. Demokrasi ve Anayasamızın temellerinden olan eşitlik ilkesi de, bu şekilde bir ayırım yapılmasına izin veremez. İktidar partisi hakkında kapatma davası açılmayacağına veya demokratik ülkelerin hiçbirinde bu yönde bir dava açılmadığının ileri sürülmesi, davalı parti hakkında ayrımcılık yapılması istemi niteliğindedir. Kaldı ki, Refah Partisi hakkında koalisyonun büyük ortağı olarak iktidarda bulunduğu sırada açılan dava sonucunda kapatma kararı verilmiş, İHAM/Refah Kararında, davalı partinin iktidarda bulunmasının, amaçladığı projeyi yürürlüğe koyma olanağına sahip olması nedeniyle, “demokrasiye yönelen tehdidi daha somut ve yakın nitelik kazandırdığına” vurgu yapılmıştır.

Siyasi partilerin demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsurları olduğunda kuşku yoktur. Ancak, bu onların faaliyetlerinin sınırsız olduğu, demokratik yöntemleri kullanarak demokrasiyi ortadan kaldırmalarına geçit verilebileceği anlamına gelmez. Siyasi partiler çoğulcu demokrasinin temel ilkelerine uygun davranmak zorundadır. Siyasi partilerin faaliyetlerine sınır çizilmesi, bazı eylemleri nedeniyle yaptırım uygulanması, özgürlükçü demokratik düzenin korunması amacına yöneliktir.

Batı demokrasilerinde siyasi parti kapatma davalarına sıklıkla rastlanmadığı iddiası doğrudur. Çünkü bu ülkelerde siyasi partiler arasında rejimin niteliği (demokrasi) ve değişmezliği konusunda genel, yerleşik bir uzlaşma vardır. Siyasi partiler demokrasinin temel değerlerine karşı duramazlar. Bu temel değerleri ve demokrasinin olmazsa olmazı laiklik ilkesini sürekli olarak tartışmaz, aşındırmaya çalışmazlar. Bazı batı ülkelerinin Anayasalarında laiklik ilkesi ya hiç yer almamış, ya da çok az değinilmiştir. Çünkü bu ülkelerde laiklik, herhangi bir siyasal tartışmanın konusu olmayacak kadar içselleştirilmiştir. Ancak, ülkemizde Cumhuriyetin kurulmasından da

önce başlayan laikleşme süreci, din istismarcılarının yoğun saldırılarına maruz kalmış, Cumhuriyetin kurulmasından hemen sonra girişilen çok parti denemeleri irticanın bu partileri bir anlamda teslim almasıyla gerçekleşememiş, çok partili sisteme geçildikten sonra da bu unsurlar sızdıkları ya da bizzat kurdukları siyasi partilerde demokrasinin temel değerlerini, olmazsa olmaz kurallarını sürekli olarak tahrip ederek yozlaştırmışlardır.

Anayasa ve yasalarımızda siyasi partilerin bu nevi siyasi faaliyetlerini önlemeye yönelik kuralların varlık nedeni, Türkiye'nin yukarıda arzına çalıştığımız yakın siyasi tarihindeki örneklerin sonucudur.

Dolayısıyla, Ülkemizde laikliğe aykırı faaliyetleri olan partilerin kapatılması ile Avrupa'daki parti kapatmaya ilişkin mevzuat ve uygulamaların karşılaştırılmasında; yaşanan bu tarihi gerçekler ile çoğulcu demokrasi için ortaya çıkan yakın ve açık tehlikeler dikkate alınmak suretiyle değerlendirme yapılması zorunlu bulunmaktadır.

Demokratik ve Laik Cumhuriyeti korumak, Yargıtay Başsavcılığının Anayasa ve yasalar ile belirlenmiş temel görevleri arasındadır. Devletin temel niteliklerine aykırı eylemlerin odağı haline gelen her siyasi parti hakkında, davanın siyasi sonuçlarıyla bağlı olmaksızın, iktidar ya da muhalefet, küçük ya da büyük olup olmadıkları ayrımı yapılmadan, kapatma davası açmak zorunluluğu bulunmaktadır.

Türkiye Cumhuriyeti, Anayasanın ikinci maddesinde de vurgulandığı üzere, “demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devletidir.”

Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir. Millet, egemenliğini, Anayasanın koyduğu esaslara göre, yetkili organlar eliyle kullanır.

Egemenlik yetkisinin kullanılmasında “kuvvetler ayrılığı esastır” ve Yargı Yetkisi, Türk Milleti adına bağımsız mahkemelerce kullanılır.

Kuvvetler ayrılığı, devlet organları arasında üstünlük sıralaması anlamına gelmeyip, devlet yetki ve görevlerinin kullanılmasından ibaret ve bununla sınırlı medeni bir işbölümü ve işbirliğidir.

Hiçbir kimse ve organ kaynağını Anayasadan almayan bir devlet yetkisi kullanamaz.

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı söz konusu davayı Anayasa da yazılı yetki ve esaslar çerçevesinde (ileri sürüldüğü gibi vehimlerle, sanal korkularla değil) somut kanıtlara dayanarak açmış, siyasi partiler üzerindeki yargısal denetim mekanizmasını işletmiştir. Savcıların görev unvanlarının başında taşıdıkları “Cumhuriyet” sıfatı, Cumhuriyeti korumak için verilmiştir. Başsavcılığımız, Cumhuriyetin değerlerini, Anayasa ve hukukun üstünlüğünü her zaman ve her durumda savunmaya kararlılıkla devam edecektir.

Çoğunlukçu yönetim anlayışının İkinci Dünya Savaşı ile insanoğluna yaşattığı acı deneyimler sonunda bugünkü çoğulcu demokrasi anlayışı benimsenmiş ve siyasal iktidarın hukuk ile sınırlandırılması gereği ortaya çıkmıştır. Kuvvetler ayrılığı, hukuk devleti ilkeleri, yürütmenin her türlü işlem ve eylemlerinin yargısal denetime tabi tutulması, yasaların anayasal denetimi için anayasa mahkemelerinin kurulması, çoğulcu demokrasi sisteminin işleme ve yerleşmesi için kabul edilmişlerdir. Anayasa’da yer alan kuvvetler ayrılığı, hukuk devleti ilkeleri ile yargı bağımsızlığına ilişkin hükümler, Dünyanın ve ülkemizin uzun tarihi deneyimleri ve mücadeleleri sonucu siyasi rejimimizin özü ve karakteristiği olmuştur. Türkiye Cumhuriyeti çoğulcu demokrasinin de esasları olan bu ilkeleri 85 yıllık tarihi serüveni içerisinde hayata geçirebilmiş nüfusunun ekseriyeti İslam olan yegâne ülkedir.

Türkiye Cumhuriyeti devletinin kuruluş felsefesi ve temel Anayasal kuralları, siyasi partilerin dönemsel sayısal çoğunluğuna göre değerlendirilemez, tartışılmaz ve değiştirilemez. Demokrasinin de teminatı olan iktidarların yargısal denetimi ve buna ilişkin kurumlar, davalı partinin iktidara gelişinden beri eleştiriden de öte, yoğun bir saldırıya maruz bırakılmışlardır. Millet iradesini sadece çoğunluğun mutlak egemenliği olarak algılayan, Anayasaya ve demokrasinin temel ilkelerine aykırı olarak egemenliğin kullanılmasında yalnızca kendisini yetkili gören bu düşünce ve bazı iç ve dış odaklar, çoğulcu demokrasinin teminatı olan yargı kurumlarını, üstelik demokrasi adına ağır bir dille eleştirip, Türkiye Cumhuriyeti’ni hak etmediği konuma sokmuşlardır.

İnsanlığın ortak mücadelesinin ürünleri olan insan hakları, demokrasi, özgürlük, eşitlik, laiklik gibi değerleri Batıya maleden batılı bazı siyasetçiler, laikliğin dini dogmalara ve hurafelere karşı verilmiş uzun ve kanlı bir mücadelenin ürünü olduğunu, Türkiye’nin kuruluşundan beri din eksenli isyan ve kışkırtmalarla mücadele ettiğini, teokratik Osmanlı Devletini tasfiye ederek kurulduğunu, şeriat uygulama ve geleneklerinin hatırası ve izlerinin henüz çok taze olduğu gerçeğini görmezden gelerek, “demokratik laiklik-laikliğin zorla dayatılması” gibi kavramlar üreterek, Ülkemizin kuruluş felsefesini, Anayasal düzenini, demokratik ve laik Cumhuriyet ilkelerini görmezden gelmişlerdir.

Oysa, yakın tarihteki Refah partisi örneği anımsandığında AB’den gelen tepkilerin yerinde ve İHAS’a uygun olmadığı görülecektir. Benzer politik söylemler Refah Partisi hakkında açılan kapatma davası sürecinde de yaşanmış, ancak bu politik söylemler ve kararlar, söz konusu İHAM kararına etkili olmamıştır. Çünkü hukuk devleti ilkesinin egemen olduğu ülkelerde bağlayıcı ve geçerli olan politik söylemler değil, yargı organlarının kararlarıdır.

Nitekim, Avrupa Birliği’nin yargı kurumu İHAM, Türkiye’nin laikliğe ilişkin Anayasal ve yasal düzenlemelerini haklı bulmuş, bu düzenlemelerin İHAS’ın temelini oluşturan değerler ile uyumlu olduğunu belirtmiş, laikliğin Türkiye’deki demokratik sistemin korunması için gerekli olduğunu vurgulamış, laiklik ilkesine ilişkin düzenlemeleri ve mahkeme kararlarını temel insan haklarına ve Avrupa kamu düzenine aykırı görmemiş, Türkiye’nin tarihsel, hukuksal deneyimleri gözetildiğinde bir takdir marjının olduğunu ısrarla vurgulamıştır (Refah/Türkiye Kararı).

Uzun mücadelelerle kazanılmış, evrensel bir hak mertebesine yükselmiş laikliğin tartışmaya açılması, meşruiyetinin ve uygulanabilirliğinin referandum gibi yöntemlerle yeniden sorgulanması çabaları, Atatürk'ün kurduğu Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kuruluş felsefesi ve temel anayasal kuralları karşısında olanaksız bulunmaktadır.

İdarenin her türlü eylem ve işlemleri ile yasalar için yargısal denetim yolunun bulunması, davalı partinin laikliğe aykırı eylemlerin odağı haline gelmesi nedeniyle hakkında dava açılmasını ve kapatma yaptırımını uygulanmasını gereksiz kılmaz. Tam aksine, kararlı ve ısrarlı eylem ve söylemleriyle demokrasinin vazgeçilmez ilkesi olan laiklik prensibine aykırı davranan iktidardaki siyasi parti hakkında, toplumsal barış ve anayasal düzen (demokrasi) için tehlike oluşturması nedeniyle her iki denetim mekanizmasının birlikte işlemesi ve özellikle kapatma yaptırımını uygulanması zorunlu bulunmaktadır. Bu nedenle, siyasi iktidarın icraatlarının, anayasa yargısı ve idari yargı yoluyla denetlendiğinden bahisle kapatma davasına konu edilemeyeceğine ilişkin savunmaya da itibar edilemez.

Davalı partinin ön savunmasındaki siyasi tarihin gerçekleri ile bağdaşmayan diğer bir düşüncesi de, Avrupa Kamu düzeninin bir siyasi partinin kapatılmasını kabul etmeyeceği ve olası bir kapatma kararının Avrupa Birliği ile müzakereleri sonlandıracağı iddiasıdır.

Bir tarihi gerçeğe işaret etmekte fayda vardır: Türkiye'nin AB ile birleşme müzakereleri davalı parti zamanında başlamayıp uzun zamandan beri süregelmektedir. Kaldı ki, uluslararası ilişkiler parti temelinde değil, devletler ya da onların oluşturduğu kurumlar temelinde yürür. Diğer yandan; davalı parti AB ile müzakere sürecini laikliğe aykırı faaliyetlerde bulunma için uygun ortam olarak değerlendirmiş, ülkemizde kendi siyasal gelişimi ve hedeflerine engel olarak gördüğü bazı kurumları tasfiye etmek, etkisizleştirmek için kullanmıştır. Nitekim, davalı parti 22 Temmuz 2007 seçimlerinden güçlenerek çıkınca kendisini siyasal rejimin gözünde meşrulaştıracak iç ve dış ittifaklara (AB dahil) sırt çevirmiş, ideolojik aslına, yani MNP, MSP; RP, FP'nin ideolojik omurgasını oluşturan ve bu partilerle birlikte laik rejim karşıtlığı tescillenen "Milli Görüş" diye adlandırdıkları siyasal çizgisinde yoğunlaşmıştır. Bu bağlamda 22 Temmuz 2007 genel seçimlerinden sonra Adalet ve Kalkınma Partisi'ne destek veren iç liberal çevreler ile AB siyasi temsilcilerinin davalı partiye yönelik eleştirileri (bu eleştirilerin içeriğinin de davalı partinin laikliğe karşı eylemleri olduğu) henüz belleklerde çok tazedir. 22 Temmuz seçimlerinden sonra bu ittifaklara ihtiyacı kalmadığını düşünen ve devleti bir ılımlı İslam cumhuriyetine dönüştürme yolunda temel Anayasal değişikliklere hız veren davalı partinin birdenbire AB'ye yaklaşması ve AB hukukundan medet umması "ironi" olduğu kadar laik Avrupa söylemindeki samimiyetsizliğinin de bir göstergesidir.

## **B- İddianame hukuksal temele dayalıdır.**

**İHAS, Anayasa ve Siyasi Partiler Kanunu hükümlerine göre açılmıştır.**

Örgütlenme özgürlüğü içerisinde değerlendirilen siyasi partiler, kural olarak Birleşmiş Milletler Kişisel ve Siyasal Haklar Sözleşmesi ve İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi (İHAS) tarafından korunmaktadır. İHAS'ın öngördüğü koruma ana hatlarıyla şöyledir:

İHAS'ın 11 nci maddesinde konu düzenlenmiş olup, siyasi partiler dernekler bağlamında değerlendirilmektedir.

İHAM'a göre, 11 nci madde ile bir siyasi partinin kurulması ve faaliyetlerini özgürce sürdürmesi de korunmaktadır. Ancak bu özgürlük, sınırsız değildir ve kısıtlanabilir. Bir siyasi partinin faaliyetleriyle devletin kurumlarını tehlikeye soktuğu anda, devletin yetkili mercilerinin, o kurumları koruma hakkından yoksun olduğu söylenemez. Demokratik toplumun savunulmasının gerekleri ile bireysel haklar arasında bir uzlaşmanın sağlanması ve bu çerçevede bir takım kısıtlamaların veya yaptırımların sözleşmede belirtilen ilkeler bağlamında öngörülmesi olasıdır (Klass vd/Almanya Kararı).

Kararları bağlayıcı, uyulması zorunlu olan İHAM'a göre, siyasi partiler çoğulcu bir demokrasi için tehdit oluşturmaları veya demokratik kurallardan uzaklaşmaları halinde kapatılabilir.

Davalı siyasi partinin şeriata ve çok hukukluluğa dayanan bir sistemi amaçladığı, devleti adım adım şeriat ile yönetilen bir devlete dönüştürmeye çalıştığı başta genel başkan olmak üzere her kademedeki parti üyelerinin beyanları ve davalı partinin eylemleri ile ortaya çıkmıştır. Şeriat ve çok hukukluluğun demokrasi ve demokratik toplumla bağdaşmadığı İHAM kararlarında vurgulanmıştır. Davalı partinin eylemleri Avrupa kamu düzenini oluşturan çoğulcu demokrasinin temel ilkelerine aykırıdır. Davalı partinin iktidarda bulunması, projesini yürürlüğe koyma olanağına sahip bulunması amaçları bakımından demokrasiye yönelen tehlike ve tehdidi daha somut ve yakın kılmaktadır.

İHAS'ın 11 nci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan nedenlere dayanarak bir siyasi partinin kapatılması konusu, Avrupa Konseyi Venedik Komisyonu tarafından incelenerek 1999 yılında Venedik İlkeleri adıyla da raporlaştırılmıştır.

Buna göre, ifade özgürlüğünü düzenleyen İHAS'ın 10 ncu maddesiyle çok yakın ilişkisi olan 11 nci madde uyarınca; "ırkçılığı, terörü, yabancı düşmanlığını, şiddeti, şiddet çağrısını teşvik eden veya hoşgörüsüzlüğe dayanan" bir siyasi partinin İHAS'ın 11 nci maddesinin bir ve ikinci fıkrasındaki düzenlemelerden hareketle kapatılması mümkün olabilecektir.

Venedik Komisyonu, eski Doğu Bloku ülkelerinde yaşanan rejim değişikliği sonrasında bu ülkelerin demokratik bir anayasa yapımına katkı sağlamak amacıyla kurulmuş, Avrupa Komisyonu'nun bir danışma organıdır. Bu nedenle tespit ettiği ilkeler tavsiye niteliğinde olup bağlayıcılığı bulunmamaktadır. Nitekim 1999 yılında

Venedik İlkelerinin oluşturulmasından sonra İHAM tarafından sonuçlandırılan Refah Partisi kararında söz konusu ilkeler yönünden bir inceleme yapılmamış, atıfta bulunulmamıştır.

“Laikliğe aykırılık”, Venedik İlkeleri arasında doğrudan yer almamıştır. Çünkü yakın tarihte hiçbir Avrupa ülkesinde siyasi partilerin takibata konu olabilecek laiklik karşıtı eylemlerine tesadüf edilmemiştir. Avrupa kamu düzeninde laiklik içselleştirilmiş ve tartışma konusu olmaktan çıkarılmıştır. Devlet yönetiminde din kurallarının belirleyiciliği konusu bu toplumlarda yüzyıllardır tartışma dışıdır. Bu nedenle, İHAM gibi bazı yüksek yargı kurumları ancak Türkiye’den yansıyan davalar nedeniyle laiklik konusunda içtihatlar oluşturmaktadırlar.

Laiklik ilkesinin hukuk devleti, insan hakları ve demokrasi ile uyum halinde olduğu, laiklik ilkesine aykırı davranışların İHAS’ın din ve vicdan özgürlüğüne ilişkin 9 ncu maddesi tarafından korunmadığı İHAM kararlarında vurgulanmıştır (Refah/Türkiye Kararı).

Diğer yandan, Venedik Komisyonu raporunda yer alan yasaklama ilkeleri, yalnızca “şiddet” ile sınırlı değildir. Yasaklama ilkeleri arasında; “ırkçılık, yabancı düşmanlığı ve hoşgörüsüzlük” de bulunmaktadır. Laikliğin dinsel hoşgörüyü sağlayan, güvence altına alan bir ilke olduğu gerçektir.

Venedik Komisyonu Belgesine ve İHAM kararlarına dayanarak Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi (AKPM), parti kısıtlamaları konusunda aldığı 17 Temmuz 2002 tarihli 1308 sayılı kararında 11 Eylül olaylarının gösterdiği üzere fanatizm ile ekstremizmin demokrasi için tehlikelerinin göz önünde tutulması gerektiği vurgulanmış, Venedik İlkelerinden farklı olarak bir parti sivil barışı ve demokratik anayasal düzeni tehlikeye sokuyorsa bu amaca ulaşmak için demokratik yolları kullanıyor olsa dahi, kapatılabileceği kuralını getirmiştir(Esas Hakkında Görüş / EK 1).

Davalı partinin bütün eylem ve söylemlerinde dini referans alan açıklamaları, ülkeye “Milli Görüş” düşüncesine uygun projeleri ile egemen olma faaliyetleri, bu yönde Anayasa ve yasalarda değişiklik yapmaları, yönetmelikler çıkarmaları, kadrolaşmaya ve toplumu dönüştürmeye, devleti dini esaslara göre şekillendirmeye çalışmaları, mahkemelerin laiklikle ilgili kararlarına hakarete, tehdide varan tahammülsüzlükleri, “ulemaya danışma” tavsiyeleri, inançlı insanların laik olamayacaklarına dair söylemleri, bu ekseninde toplumda yarattıkları ayrışma ve kutuplaşma, bu kutuplaşmanın laik insanlar üzerinde yarattığı tedirginlik davalı partinin eylemlerinin Venedik İlkeleri ve AKPM kararları bağlamında bir hoşgörüsüzlüğün, anayasal düzenin ve demokrasinin tehlikeye sokulmasının kaynağı olduğunu açıklamaktadır.

Örnek vermek gerekirse, Danıştay'ın türbanlı öğretmen Aytaç Kılınc hakkında verdiği karara başta davalı partinin genel başkanı olmak üzere tüm parti ileri gelenlerinin tepkisi bu niteliktedir. Kararı veren daire üyelerinin silahlı saldırıya uğraması ile bu beyanlar arasında ceza hukuku anlamında bir illiyet bağı bulunmasa da, bir iktidar partisinin tehdit ve hakarete varan açıklamalarının bu tür saldırıları cesaretlendireceği açıktır.

TBMM Başkanı Bülent Arınç'ın türban takmayan üniversite öğrencileri için kullandığı, *"...Onlar bu kıyafetiyle giremezken, çok sevgili arkadaşları hangi kıyafetle okula giriyorlar, hepiniz biliyorsunuz..."* sözünün türban takmayanlar için beslenen bir hoşgörüsüzlüğü barındırdığı, anayasal düzeni ve demokrasiyi tehlikeye soktuğu görülmektedir (İddianame Ek 71).

Aynı kişinin Anayasa Mahkemesi eski başkanlarından Mustafa Bumin'in Mahkemenin kuruluş yıldönümünde yaptığı konuşmada laiklik ilkesinin önemine vurgu yapması üzerine söylediği, *"...Bu Anayasa Mahkemesi'ni Meclis'te yapacağım bir Anayasa değişikliğiyle kaldırabilir miyim? Kaldırabilirim. Avrupa ülkelerinin hiçbirinde Anayasa Mahkemesi'ne benzer bir kurum yok..."*(İddianame EK 58) sözü, yargı kararlarına ve siyasi iktidarın yargısal denetimle sınırlandırılmasına tahammülsüzlüğün, çoğulcu değil, çoğunlukçu demokrasi anlayışının ve bu bağlamda hoşgörüsüzlüğün anayasal düzeni ve demokrasiyi tehlikeye soktuğunun başka bir örneğidir.

Başka ülkelerde yakın tarihte yaşanan "yeşil devrimler" ve sonuçları gözetildiğinde, siyasi literatürde şeriatı tarif ettiği açık olan "yeşil devrimi" partisinin bir toplantısında açıkça benimsediğini söyleyen ve buna övgüler düzen davalı partinin Milletvekili Abdullah Çalışkan'ın çağrısının, şiddeti ve hoşgörüsüzlüğü içerdiği, anayasal düzeni ve demokrasiyi tehlikeye soktuğu tartışmasızdır. Bu sözlerin benimsenmediğinin bir başka partili tarafından açıklanması, eylem ve söylemlerinde takiyyeyi bir yöntem olarak kullanan davalı partiye hakim olan genel inanç ve beklentiyi değiştirmeye, yok saymaya yeterli değildir ( Esas Hakkında Görüş: EK 2).

Adalet ve Kalkınma Partili belediyelerin sözbirliği etmişçesine kent merkezlerinde alkollü içki satan yerleri baskılamaları, ruhsatlarını yenilememeleri, bunları şehir dışında yalıtılmış ücra yerlere taşınmaya zorlamaları, yasaklama ve baskılarla talebi ortadan kaldırdıktan sonra da "halk böyle istiyor" bahanesiyle neredeyse tek bir içkili lokantası olmayan şehirlerin yaratılmasına katkı da buldukları sadece Başkent'in biraz dışına çıkmakla keşfedilebilecek bir Türkiye gerçeğidir. Bu uygulama, birkaç büyük şehir dışında neredeyse bütün bir yurt sathında yaygındır. Bu konu aslında bir içki sorunu değildir. Dinin alkollü içkiyi yasaklamasını bahane ederek ve kutsal din duygularını sömürerek toplumu nasıl dönüştüreceklerini ve bu konudaki hoşgörüsüzlüklerinin, sivil barışı anayasal düzeni ve demokrasiyi tehlikeye soktuklarının bir göstergesidir.



İHAM'a göre, bir siyasi parti, anayasal yapının değiştirilmesi konusunda iki koşula uymak zorundadır. Bunlardan birincisi, kullanılan yöntemler yasal ve demokratik olmalıdır. İkincisi ise, önerilen değişikliğin kendisi temel demokratik prensiplerle bağdaşmalıdır. Dolayısıyla; eğer bir siyasi parti şiddete başvuruyor ya da teşvik ediyor ise veya politik amacı demokrasiye saygı göstermiyor, demokratik düzeni bozmayı, ortadan kaldırmayı amaçlıyorsa bu parti İHAS uyarınca koruma göremez, kapatılabilir. Bir siyasi partinin tarihte de görüldüğü üzere, demokrasinin kurallarına uyarak demokratik sistemi sona erdirmesi mümkündür.

İddianamemizde ayrıntılarıyla yer verdiğimiz davalı partinin eylemlerinin bir şeriat devletine giden yolu açmaya yönelik olduğu ve bu yolda takkiye yapıldığı açıktır. Şeriatın şiddet unsurunu da içerdiği (cihat) ve Avrupa kamu düzenine aykırı olduğu İHAM kararlarıyla ortaya konulmuştur. Şeriatın içerdiği şiddet (cihat) unsuru da dikkate alındığında davalı partinin eylemlerinin İHAS ve Venedik İlkelerine aykırılığı açıkça ortaya çıkmaktadır. (Refah/Türkiye Kararı)

Kapatma yaptırımı boyutundaki müdahale, takip edilen meşru amaçla orantılı, uygun ve yeterli olmalı, sosyal bir ihtiyaca cevap vermelidir, yani demokratik bir toplumda gerekli olmalıdır.

Davalı partinin eylemleri ve şeriat devleti amacı gözetildiğinde kapatma yaptırımının meşru amaçla orantılı, uygun ve yeterli, demokratik bir toplum için gerekli olmadığı iddia edilemez.

Kuşkusuz hiç kimse, demokratik bir toplumun ideallerini ve değerlerini zayıflatmak ya da yok etmek amacıyla sözleşme hükümlerine dayanamaz. Sözleşme ve demokrasinin standartlarıyla çelişen somut adımlar henüz atılmadan, ulusal makamlar bunları engelleme hakkına sahiptir. Örneğin iktidardaki bir siyasi partinin, projelerini gerçekleştirmek için yasama organından yasaları geçirmesini beklemek gerekmemektedir. (Yüksek Öğretim Kanununun Ek 17 nci maddesinin değiştirilmesine ilişkin tasarı). Anayasa'nın değiştirilemez hükümlerine aykırı olan, yasa, tasarı ve öneriler, kapatma davasına kanıt olabilir. Tasarı ve önerilerin yasallaşması, bunların kanıt olma niteliğini ve yasama işlemi vasfında olduğundan bahisle siyasi partiye isnadiyetini ortadan kaldırmaz. Tam aksine, bu durum siyasi partinin amaçladığı demokrasiye aykırı sistem konusundaki kararlı ve ısrarlı olduğunu gösterir. Siyasi partinin iktidar olması, istediği düzenlemelerin her an yasallaşmasını sağlaması olanağı bulunması nedeniyle demokrasi için tehlikeyi somut ve yakın kılar. Bu açıdan davalı partinin devleti teokratik bir yapıya dönüştürmesi beklenilmeden dava açılmıştır.

Bir siyasi parti eylemlerinin kapatma yaptırımına konu olabilmesi için, her şeyden önce bu eylemlerin niteliği belirgin olmalı ve siyasi partiye isnat edilebilmelidir. Konu İHAM kararlarıyla açıklığa kavuşturulmuştur. İHAM kararlarına göre;

Kapatma yönünden tüzük ve programdaki aykırılık tek başına yeterli olmayıp, eylem de olmalıdır.

Avrupa kamu düzeniyle bağdaşmayan şeriatı yerleştirme amacıyla çoğulcu demokrasinin araçlarından yararlanarak işlenen eylemler de bu kapsamdadır ve kapatma yaptırımına dayanak olarak kullanılabilir.

Nitekim davalı partinin Anayasanın 10 ve 42, Yüksek Öğretim Yasasının Ek 17 nci maddelerini değiştirme girişimleri de, bu kapsamda değerlendirilmiş ve iddianameye dayanak olarak alınmıştır. Ancak dava, yalnızca Anayasa'nın 10 ve 42 nci maddelerinde değişiklik yapılması nedeniyle açılmamış, davalı partinin iddianamede ayrıntılarıyla açıklanan diğer beyan ve fiilleri ile birlikte Yüksek Öğretim Kanununun Ek 17 nci maddesini değiştirme girişimi nedeniyle laikliğe aykırı eylemlerin odağı haline geldiği iddiasıyla düzenlenmiştir.

Hukukumuzda siyasi partilere uygulanacak yaptırımlar arasında siyasi partilerin kapatılmasına da yer verilmiştir.

Siyasi parti kapatma yaptırımı ve bu yaptırımın hangi hallerde söz konusu olabileceği Anayasa'nın 69 ncu maddesinde düzenlenmiştir.

Anayasa'nın 69 ncu maddesinin dördüncü fıkrasına göre, siyasi partilerin kapatılması, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın açacağı dava üzerine Anayasa Mahkemesi'nce kesin olarak karara bağlanır.

Buna göre:

-Bir siyasi partinin tüzüğü ve programının Anayasa'nın 68 nci maddesinin dördüncü fıkrası hükümlerine aykırı olması (Anayasa md 69/5),

-Bir siyasi partinin Anayasa'nın 68 nci maddesinin dördüncü fıkrasına aykırı eylemlerin odağı durumuna gelmesi (Anayasa md 69/6)

-Bir siyasi partinin, yabancı devletlerden, uluslararası kuruluşlardan ve Türk uyrukluğunda olmayan gerçek ve tüzel kişilerden maddi yardım alması (Anayasa md 69/10)

halinde siyasi partinin kapatılmasına hükmedilmesi gerekmektedir.

Anayasa'nın 68 nci maddesinin dördüncü fıkrasında, *"siyasi partilerin tüzük ve programları ile eylemleri, Devletin bağımsızlığına, ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne, insan haklarına, eşitlik ve hukuk devleti ilkelerine, millet egemenliğine, demokratik ve lâik Cumhuriyet ilkelerine aykırı olamaz; sınıf veya zümre diktatörlüğünü veya herhangi bir tür diktatörlüğü savunmayı ve yerleştirmeyi amaçlayamaz; suç işlenmesini teşvik edemez."* denilmektedir.

Bir siyasi partinin Anayasa'nın 68 nci maddesinin dördüncü fıkrasına aykırı eylemlerin odağı haline gelmesi ise, 69 ncu maddenin altıncı fıkrasındaki düzenleme uyarınca *"68 nci maddenin dördüncü fıkrasına aykırı fiillerin, o partinin üyelerince yoğun bir şekilde işlenmesi ve bu durumun, o partinin büyük kongre veya genel başkan veya merkez karar veya yönetim organları veya Türkiye Büyük Millet Meclisindeki grup genel kurulu veya grup yönetim kurulunca zımnen veya açıkça benimsenmesi yahut bu fiillerin doğrudan doğruya anılan parti organlarıncaya kararlılık içinde işlenmesi durumunda"* söz konusudur.

Anayasa'daki kapatma yaptırımına ilişkin düzenlemeler, Anayasa'nın 68 nci ve 69 ncu maddesindeki esaslar çerçevesinde 2820 sayılı Siyasi Partiler Yasası'nda da (SPY) yer almıştır.

SPY'nda Anayasaya paralel olarak yapılan düzenlemelere göre, bir siyasi partinin kapatılması, ancak Anayasa'daki yasaklara aykırılık durumunda ve üç nedenle olasıdır. SPY'nın 101 nci maddesindeki düzenlemelere göre;

-Bir siyasi partinin tüzük ve programının Devletin bağımsızlığına, ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne, insan haklarına, eşitlik ve hukuk devleti ilkelerine, millet egemenliğine, demokratik ve laik cumhuriyet ilkelerine aykırı olması, sınıf veya zümre diktatörlüğünü veya herhangi bir tür diktatörlüğü savunmayı ve yerleştirmeyi amaçlaması, suç işlenmesini teşvik etmesi,

-Bir siyasi partinin, Anayasanın 68 inci maddesinin dördüncü fıkrasına aykırı eylemlerin işlendiği odak haline geldiğinin Anayasa Mahkemesince tespiti,

-Bir siyasi partinin, yabancı devletlerden, uluslararası kuruluşlardan ve Türk uyrukluğunda olmayan gerçek ve tüzel kişilerden maddi yardım alması, durumlarında, siyasi parti hakkında kapatma kararı verilmesi gerekmektedir. Ancak belirtilen ilk iki durumda, kapatma yaptırımı yerine dava konusu eylemlerin ağırlığına göre, siyasi partinin almakta olduğu son yıllık devlet yardımı miktarından az olmamak koşuluyla, bu yardımdan, kısmen veya tamamen yoksun bırakılmasına karar verilebilmektedir.

Yukarıda belirtilen ikinci nedene dayanarak bir siyasi partinin kapatılması, ancak Anayasa'nın 68 nci maddesinin dördüncü fıkrasına aykırı eylemlerin odağı durumuna gelmesi koşuluna bağlıdır. Odak haline gelmiş sayılmak ise, Anayasa'nın 68 ve 69 ncu maddelerindeki düzenlemelerle aynı paralelde, SPY'nın 103 ncü maddesinde düzenlenmiştir.

Anayasa'nın 68 nci maddesinin dördüncü fıkrasında belirtilen eylemlerin odağı durumuna gelmek konusunda, SPY ayrıntılı hükümlere yer vermiş ve anılan fıkra da belirtilen kavramlar SPY'ndaki düzenlemelerle açıklığa kavuşturulmuştur.

Bu bağlamda SPY'nın dördüncü kısmının birinci, ikinci ve üçüncü bölümlerinde açıklayıcı hükümlere yer verilmiştir.

Davalı partinin iddianamemizde ayrıntılarıyla açıkladığımız 178 kanıt dayalı eylemleri irdelendiğinde Anayasanın 68 nci maddesinin dördüncü fıkrası ve SPY'nın 103 ncü maddelerinde tanımlanan odak olma koşulunun gerçekleştiğinde kuşku bulunmamaktadır.

Somut olayda 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 102/2 ve 104 ncü madde hükümlerinin uygulanma olanağı bulunmamaktadır. Bu hususa ilişkin savunma, hukuki değerden yoksundur.

**C- Kapatma davası açma yetkisi Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısına aittir. Kapatma davası kendine özgü bir davadır.**

Anayasa'nın 69 ncü maddesinin dördüncü fıkrası ile SPY'nın 98 nci maddesine göre, siyasi partilerin kapatılması, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın açacağı dava üzerine Anayasa Mahkemesi'nce kesin olarak karara bağlanır.

Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkındaki Yasa'nın 33 ncü maddesine göre de, açılan bu davalar Ceza Muhakemesi Yasası hükümleri uygulanmak suretiyle, dosya üzerinde incelenerek kesin olarak karar altına alınır.

Kapatma davalarında Ceza Muhakemesi Yasası hükümlerinin uygulanması, bu davaların bir ceza davası ve yaptırımın da ceza hukuku kapsamında bir ceza olduğu sonucunu doğurmamaktadır. Aksine, siyasi parti kapatma davaları, ceza davası olmayıp, kendine özgü nitelikte bir dava türü olduğundan, bu davalarda uygulanacak usul kurallarının açıklanması gereği duyulmuş ve maddi gerçeği araştırmak yönünden, siyasi partilerin lehine olarak bu davalarda Ceza Muhakemesi Yasası kurallarının uygulanacağı belirtilmiştir (Anayasa Mahkemesi'nin 22.6.2001 tarih ve 2/2 sayılı kararı). Bu düşünceden hareketle, siyasi parti kapatma davasına yönelik iddianame düzenlenmesinden önce, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nın hangi yetkileri kullanarak dava açabileceği de özel olarak SPY'nın 98 nci maddesinde gösterilmiştir.

**D- Kapatmaya konu eylemlerin ceza hukuku kapsamında suç olma zorunluluğu yoktur.**

Parti kapatılması, ceza normunun ihlali ile ilgili bir sonuç olmayıp, anayasal düzenin ve demokrasinin hukuki yollardan kendini koruması için Anayasa'da koruyucu bir önlem olarak düzenlenmiştir.

Anayasa'nın 68/4 ncü maddesi siyasi partiler için yasak sayılan fiilleri belirtmiştir. Bu fiillere aykırı davranılması kişisel olarak suç olmaktan çıkarılsa dahi Anayasa'da siyasi partiler için yasaklandığından, siyasi partilerin kapatılması

davalarında tüzel kişilik olan siyasi parti yasağı biçiminde değerlendirilir. Yasa koyucunun buradaki amacı laiklik ilkesine aykırı beyan veya faaliyetlerin bir parti tarafından işlenmesinin kişi yönünden işlenmesine göre anayasal düzen ve demokrasiye karşı daha çok tehdit ve tehlikeye yol açması olduğundan, siyasi partiler bakımından bu yasakların devam etmesi gerektiği düşüncesidir.

Bu nedenle, ceza normu ile parti kapatmanın amaçları itibariyle, ayrı ayrı koruma önlemi olduğu gözetildiğinde, kişisel cezai sorumluluk doğurmayan eylemlerin parti kapatma davasında delil olması mümkündür.

Siyasi parti kapatma davalarının, ceza muhakemesi hukuku anlamında ceza davası olmaması, kapatmaya konu eylemlerin de ceza hukuku kapsamında suç olma zorunluluğunu da gerektirmemektedir. Siyasi partilerin kapatılması, bir ceza normunun ihlaline bağlı bir netice değildir. Çoğulcu demokratik sistemin kendini koruma araçlarındandır. Bu nedenle cezai sorumluluk veya cezai bir yaptırım gerektirmeyen fiiller, siyasi partilerin kapatılması arasında yer alabilir. Suç olarak düzenlenmeyen eylemler ile suç olmaktan çıkarılan fiiller siyasi partiler için yasak olma niteliğini ve varlığını sürdürebilirler. Başka bir anlatımla ceza normları ile siyasi partilerin kapatılması birbirinden bağımsız, iki ayrı koruma önlemi niteliğini taşımaktadır.

Anayasa'nın 69 ncu maddesinin altıncı fıkrası ile SPY'nın 101 ve 103 ncü maddelerindeki düzenlemelere göre, kapatmaya konu eylemlerin sadece "işlenmiş olması" yeterli olup, bu eylemlerin hükmen sabit olması koşulu da aranmamaktadır. Bu açıklamalar ışığında kapatmaya konu eylemler hakkında açılmış ve mahkûmiyetle sonuçlanmış davaların olup olmaması sonuca etkili değildir.

### **E- Kapatma yaptırımı ceza hukuku anlamında bir "ceza" değildir.**

Siyasi parti kapatma davaları kendine özgü bir dava türü olduğu gibi, uygulanan "kapatma yaptırımı da" ceza hukuku anlamında bir "ceza" değildir. Kapatma yaptırımı hem Anayasa'da hem de SPY'nda gösterilmiş olup;

-Bu yaptırımın ceza niteliğinde olmaması,

-Kapatma yaptırımına konu eylemlerin (gerçek kişilerin söz konusu olabilecek sorumluluğu saklı kalmak kaydıyla) siyasi parti tüzel kişiliğinin ceza hukuku yönünden işlediği bir suç sayılmaması,

-Ayrıca normlar hiyerarşisi yönünden de siyasi parti kapatma davası ve kapatma yaptırımının Anayasa'da düzenlenmiş olması

Karşısında; 5237 sayılı Türk Ceza Yasası'nın 5 nci maddesinin (5252 sayılı Yasanın 5560 sayılı Yasa ile değişik Geçici Madde 1) 2008 yılı sonrasında dahi siyasi parti kapatma davaları yönünden uygulanma yeri bulunmadığından siyasi parti kapatma davası ve kapatma yaptırımı özel nitelikte bir dava ve yaptırım olarak görülmelidir.

**F- Kanıtlar usulüne uygun olarak toplanmış olup, nesnel ve somuttur.**

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının siyasi partilerin Anayasa ve Siyasi Partiler Yasasında sayılan yasak fiilleri işleyip işlemediklerinin araştırmasında yasal dayanakları SPY'nın 98 ve 106 ncı maddeleridir.

SPY'nın 98 nci maddesi aşağıdaki gibidir:

“ *Görevli mahkeme ve savcılık:*

*Madde 98 – (Değişik birinci fıkra: 12/8/1999-4445/15 md.) Siyasî partilerin kapatılması davaları, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı tarafından Anayasa Mahkemesinde açılır. (Ek cümle: 02.01.2003-4778-md 9.) Siyasî partilerin kapatılması davalarında kapatılmaya karar verilebilmesi için beşte üç oy çokluğu şarttır.*

*Anayasa Mahkemesince verilen kararlar kesindir.*

*Cumhuriyet Başsavcılığı, iddianamesine esas teşkil edecek olayların araştırılması ve soruşturulmasında ve davanın açılması ve yürütülmesinde Cumhuriyet savcılarında ve sorgu hakimlerine tanınan bütün yetkilere sahiptir. Ancak; Anayasanın ve kanunların sadece hakimler tarafından kullanılabileceğini belirttiği yetkiler bunun dışındadır.*

*(Değişik dördüncü fıkra: 12/8/1999-4445/15 md.) Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı siyasî partilerden incelenmek üzere gerekli gördüğü belgeleri isteyebilir.*

*Siyasi partiler, Cumhuriyet Başsavcılığının isteklerine en geç onbeş gün içinde cevap vermek zorundadırlar.*

*Cumhuriyet Başsavcısı, soruşturmayı Cumhuriyet Başsavcivekili veya yardımcılarını eliyle de yürütebilir.*

*Cumhuriyet Başsavcısının soruşturma için görevlendirdiği Başsavcı yardımcılarının, Yargıtay üyeliğine seçilmeleri hali hariç, soruşturma sonuçlanıncaya kadar süreli veya süresiz başka bir göreve atanmaları Cumhuriyet Başsavcısının yazılı muvafakatine bağlıdır.”*

SPY'nın 106 ncı maddesi aşağıdaki gibidir:

“*İdari mercilerin, savcılarının ve mahkemelerin görevi:*

*Madde 106 - Bu Kanununun 101, 103 ve 104 üncü maddelerinde belirtilen fiil ve haller hakkında bilgi edinen idari merciler, bu bilgileri mahalli Cumhuriyet savcılığına derhal ve yazılı olarak intikal ettirirler. Mahkemeler de, bu gibi fiil ve halleri öğrendikleri zaman durumu derhal mahalli Cumhuriyet savcılığına yazı ile*

*duyururlar. Cumhuriyet savcılıkları, bu bilgileri hemen Adalet Bakanlığına ve belgeleriyle birlikte Cumhuriyet Başsavcılığına yazı ile bildirirler.”*

SPY'nın 98 nci ve 106 ncı maddelerinden açıkça anlaşılacağı üzere; Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının siyasi partilere ilişkin soruşturmalarda uygulayacağı yöntem “delil serbestîsi ilkesidir”. Bu nedenle delillerin gazete, televizyon, internet gibi iletişim araçlarından temin edilmesinin önünde yasal bir engel bulunmadığı gibi, bu yöntem, siyasi faaliyetlerin izlenmesinin en etkili yoludur. Kaldı ki, bu delillerin tamamına yakınının aksi kanıtlanamamıştır.

Gazete haberlerinin tekzip edilmesi ya da yalanlanması, haberin özünü, içeriğini, dolayısıyla ortaya çıkan hukuki sonucu değiştirmeye yeterli bulunmamaktadır. Örneğin, davalı partinin kurucusu, MKYK üyesi ve dış ilişkilerden sorumlu genel başkan yardımcısı olan İstanbul Milletvekili Egemen Bağış'ın iddianameye konu eylemi bu niteliktedir. Bu haberin bant kayıtları, haberi hazırlayan gazeteci tarafından aynı gazetede yayınlanmış, keza ses bandı da deliller arasında Yüksek Mahkemeye sunulmuştur. Ses bandındaki kayıttan anlaşılacağı üzere Egemen Bağış'ın, milletvekillerinin de TBMM'ne türbanla girebilmelerini savunduğu gayet açıktır.

İddianamede belirtilen ve davalı partinin laikliğe aykırı eylemlerin odağı olduğuna kanıt oluşturan parti üyelerinin beyanlarına sadece tek kaynak gösterilmemiş, bu beyanlar başka kaynaklarla da doğrulanmıştır. Bilindiği üzere; yazılı olmayan (sözlü) açıklamalar, görüntülü veya sesli kayıt bulunduğu takdirde buna dair kayıtlar ile görüntülü olmayanlar ise ancak yazılı basında yer alan haberler ile kanıtlanabilir. Davalı siyasi parti üyelerinin iddianameye konu beyanları için, görüntülü ve sesli kaydı bulunanların bu kayıtları, bulunmayanların ise çeşitli gazetelerde yer alan yazılar delil olarak gösterilmiştir.

Söz konusu beyanların görüntülü ve sesli kayıtları olmayanların yazılı basında yer alan yazılar ile kanıtlanamayacağının ileri sürülmesi, iddianın başka türlü kanıtlanma olanağının bulunmadığı gerçeğinin yok sayılmasıdır.

Yukarıda belirtilen SPY'nın 106 ncı maddesi; idari mercilerin Siyasi Partiler Kanununun 101, 103 ve 104 üncü maddelerinde belirtilen fiil ve haller hakkında edindikleri bilgileri derhal ve yazılı olarak yerel Cumhuriyet Savcılıklarına intikal ettirmeleri, savcılıklarında Adalet Bakanlığına ve belgeleriyle birlikte Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına bildirmeleri gerektiği düzenlemiştir.

Yasanın bu amir hükmüne rağmen iddianamemize eklenen yüzlerce kanıttan hiçbiri bu kanaldan intikal ettirilmemiş, Başsavcılığımızın re'sen yaptığı araştırma ve soruşturma sonucu edinilmiştir.

Bu durum bile ‘siyasi parti üyesi olmayan kamu görevlilerinin eylem ve söylemlerinden partinin sorumlu tutulamayacağını’ savunan davalı partinin, kamu görevlileri üzerinde yarattığı etkinin açık göstergesidir. Bu etki nedeniyledir ki davalı parti üyelerinin laikliğe aykırı hiçbir eylemi Başsavcılığımıza bildirilmemiş, birçok

olayda ancak Başsavcılığımızın tahriki ile idari soruşturma yapılmış, fakat bu soruşturmalar göstermelik yaptırımlarla sonuçlandırılmıştır.

Yapılan açıklamalar ışığında ve kamuoyunun gözü önünde cereyan eden siyasal yaşamda; gazete haberlerinin kanıt olarak kullanılamayacağını savunmanın hukuksal bir temeli bulunmamaktadır.

Başsavcılığımız, yukarıda da belirtildiği üzere Anayasa ve Siyasi partiler yasasında çerçevesi çizilmiş yetkileri çerçevesinde ve somut kanıtlardan yola çıkarak, davalı partinin laikliğe aykırı eylemlerin odağı olduğu iddiasıyla işbu kapatma davasını açmıştır. Kanıtlar bir bütün olarak değerlendirildiğinde Başsavcılığımızın odaklaşmaya ilişkin kanaatinin bir vehim olmadığı, davalı partinin devlet ve toplumu bir şeriat devletine dönüştürecek adımları her alanda kararlılıkla attığı net olarak görülecektir.

## **G- İddianamedeki savlarımız kanıtlanmıştır**

**a- BOP (Büyük Ortadoğu Projesi-Genişletilmiş Ortadoğu ve Kuzey Afrika Projesi-GOKAP-) Türkiye'ye ve bölgeye dayatılan, ideolojik altyapısı ılımlı İslam olan bir projedir.**

BOP, soğuk savaş döneminin kapanmasıyla tek kutuplu hale gelen Dünyada halkların çoğunluğunun Müslüman olduğu Ortadoğu ve Orta Asya coğrafyasında (sonra bazı Kuzey Afrika ülkeleri) bulunan ülkelerin mevcut sınırlarının “etnik, dinsel, dilsel” durumlara göre yeniden çizilmesini (parçalanmalarını) öngören ve bu yapılırken, suni olarak üretilmiş ‘ılımlı İslam’ (ehlileştirilmiş İslam) ideolojisinin kullanıldığı, bu bağlamda ülkemizin ulus devlet kimliğini ve üniter bütünlüğünü de tehdit eden bir büyük yayılmacı projenin adıdır.

Bu proje günümüz dünyasında kapalı kapılar arkasında, fısıltılarla konuşulan bir dedikodu değildir. İkinci Dünya Savaşının bitmesinden sonra fikri altyapısının oluşturulmasına başlanılmış, Soğuk Savaş Döneminin kapanmasıyla olgunlaştırılıp uygulamaya sokularak bölgede işgaller yapılmış, yeni devletçikler yaratılmış, bir müteffik ülkenin “Silahlı Kuvvetler Dergisi'nde” yayınlanan bir makalede Ortadoğu sınırlarının doğal olmadığı, daha adil bir yapılanma ile sınırların değiştirilmesi gerektiği savunulmuş, makale sonuna eklenen iki haritada Türkiye'nin Doğu ve Güneydoğu Bölgeleri, Karadeniz'e de açılacak şekilde “Özgür Kürdistan'ın” sınırları içerisinde gösterilmiştir!

Davalı Partinin Genel Başkanı Türkiye üzerine böylesine açık “niyetleri” olan bir yayılmacı projenin “eş başkanı” olduğunu, Diyarbakır ilimizin bu projenin merkez üssü olacağını açık bir şekilde televizyon programında ve bir parti konuşmasında ifade etmiş, davalı partinin internet sitesinde bu proje bütün ayrıntılarıyla yer almıştır(Fatih Altaylı'nın Kanal D Televizyonunda 14 Şubat 2004 tarihinde sunduğu Teke Tek Programının CD kaydı ve akparti.org.tr isimli web sayfasından alınan dökümanlar/ Esas Hakkında Görüş: EK 3).



Bu bağlamda Başsavcılığımız, bir başka siyasi hegemonya projesi olan “Medeniyetler İttifakı” ile BOP’u karıştırmış değildir.

Bölgenin ve Türkiye’nin sınırlarını, etnik, dilsel, dinsel yapılanmalar paralelinde yeniden çizmek ve ulus devletleri parçalamak üzerine planlanmış böylesine açık sömürgeci emelleri olan bir projenin (BOP’un) ideolojik yapısının ‘ılımlı İslam’ olduğunu, Türkiye’de bu projeye uygun bir “İslami partinin” iktidarda olduğunu ortaya koyanlar, bizzat bu projenin fikri mimarları Batılı siyasetçi ve fikir adamlarıdır.

Ülkemizin ılımlı İslami bir rejimle yönetildiğine ilişkin tanımlama ve yorumlar Batılı siyasal bilimci, yazar ve devlet adamlarının görüş açıklamalarıyla sınırlı değildir. İslam devleti olan ülkelerin basını ile siyasetçilerinin davalı partiyi tanımlarken kullandıkları sıfat da, “İslami partidir”. Bunlardan bazıları Adalet ve Kalkınma Partisi sayesinde Türkiye’de bir “İslam Devrimi” beklentisi içindedirler (29.04.2008 tarihli basın./Esas Hakkında Görüş EK 4).

Sonuçta bir şeriat devletine dönüşmesi kaçınılmaz olan ılımlı İslamın ve onun siyasi ayağı olan BOP’un benimsenmesinin demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti’ni rejim tehlikesi ile karşı karşıya getireceği açıktır.

**b- Davalı partinin genel başkanının, milletvekillerinin, yerel yöneticilerin eylemleri partiyi bağlar.**

İHAM Kararlarına göre; “bir partinin genel başkanı ile genel başkan yardımcılarının açıklama ve eylemleri tartışılmaz biçimde partiye isnat edilebilir. Çünkü genel başkan partinin simgesel figürüdür. Genel başkanın siyasi veya hassas konularda açıkladığı düşüncelerin, kişisel görüşü olduğu vurgulanmadığı sürece, kurumlar ve kamuoyu tarafından partinin görüşünü yansıttığı şekilde yorumlanır ve partiye isnat edilebilir. Siyasi yaşamının önemli bir kısmı kamuoyunun gözü önünde geçen bir genel başkanın eylem ve söylemlerinin etkileme gücü düşünüldüğünde bu eylem ve söylemlerin partiyi bağlamayacağını iddia etmek olanaksızdır.

Genel Başkan yardımcıları ve partinin üst düzey yöneticileri için de aynı düşünce geçerlidir.

Bu nedenle davalı siyasi partinin kurucu ve üyelerinin, milletvekillerinin, genel başkanın ve yöneticilerinin sözlerinin Anayasa’nın 69/6-9, 84/son ve SPY’nun 95 nci maddelerindeki “..bir siyasi partinin kapatılmasına söz veya eylemleriyle neden olan..” ibaresi karşısında kişisel görüş ve ifade özgürlüğü kapsamında bulunduğu ve partiyi bağlamayacağı savunmasının yasal dayanağı yoktur. Bu husus, Anayasa Mahkemesi ve İHAM kararlarıyla açıklığa kavuşmuştur.

Ayrıca milletvekili sıfatı taşıyan ya da yerel yönetimlerde görev alan parti üyelerinin, partinin amaç ve eğilimlerini sergileyen ve yaratmak istedikleri toplum modelini yansıtan eylemleri bir bütün oluşturduğunda bu gibi şahısların eylem ve düşünceleri de davalı partiye isnat edilebilir. Bu eylem ve düşüncelerin bireylere isnat

edilebildikleri için değil, hepsi davalı parti platformundan seçilen milletvekilleri ve belediye başkanları tarafından parti adına yapıldıkları ya da dile getirildikleri için potansiyel seçmenlerin umutlarını, beklentilerini ya da korkularını canlandırarak onları etkileme olasılığı bulunmaktadır” (İHAM/Refah Kararı. Paragraf 115, 116).

İHAM kararından açıkça anlaşılacağı üzere davalı partiye mensup milletvekilleri ile yerel yöneticilerin eylemleri partiyi bağlayıcı niteliktedir ve ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilemez.

Keza, parti üyelerinin, milletvekillerinin laikliğe aykırı eylem ve söylemlerinin bizzat parti genel başkanı ve yöneticilerinin fiil ve beyanları doğrultusunda bulunması ve bir bütünlük teşkil etmesi karşısında, parti üyeleri ve milletvekillerinin eylem ve söylemlerinin parti yönetimince benimsenmediği, kabul görmediği savunmasına itibar edilemez.

### **c- Siyasi parti üyesi olmayan üst düzey kamu yöneticilerinin beyan ve faaliyetlerinin partiye isnat edilebilirliği**

İddianamede davalı partinin oluşturduğu hükümet tarafından atanan üst düzey kamu yöneticilerinin laikliğe aykırı eylemlerine yer verilmiştir. Davalı parti ön savunmasında, bu yöneticilerin eylemlerinin yargısal denetime tabi bulunması nedeniyle partiyi bağlamayacağı savunulmaktadır. Oysa, iddianameye yansıtılan belgelerden de anlaşılacağı üzere; bu yöneticilerden Başbakanlık Müsteşarı Ömer Dinçer gibi bazıları geçmişteki laiklik karşıtı eylem, söz ve yazıları nedeniyle bu makamlara getirilmişler, bu makamları işgal ettikleri sürece izledikleri yönetim anlayışı da parti politikaları ile bir uyum içerisinde olmuştur. Yine, Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığına atanan Yusuf Ziya Özcan'ın atamasının Anayasa ve yasalar gereği Cumhurbaşkanı tarafından yapıldığı, bu nedenle tasarruflarından hükümetin sorumlu tutulamayacağı savunulmuşsa da, iddianamede açıklandığı üzere bu şahıs ile TBMM Başkanı ve Maliye Bakanı ile bir üst düzey Maliye bürokratu arasında geçen konuşmalardan, YÖK Başkanının atamasının ve icraatlarının, hükümetin bilgisi ve yönlendirmelerinden bağımsız olmadığı açıkça anlaşılmaktadır

Bu bağlamda, davalı partinin oluşturduğu hükümet tarafından atanan üst düzey kamu yöneticilerinin, davalı partinin laiklik ilkesine aykırı amaç ve eğilimlerini sergileyen, yaratmak istediği devlet ve toplum modelini yansıtan eylem ve konuşmaları da davalı partiye isnat edilebilir niteliktedir.

### **d- Farklı siyasi liderlerin beyan ve faaliyetleri**

Davalı parti genel başkanının iddianameye konu beyanlarının benzerlerinin daha önce farklı siyasi liderler tarafından söylenmiş olması, parti tüzel kişiliğine karşı açılmış bir kapatma davasında savunulamaz. Çünkü, parti kapatma davalarının süjesi kişiler değil, parti tüzel kişiliğidir. Diğer yandan, Anayasanın 68/4 ve 69/6 ncı maddeleri ile SPY'nın ilgili maddeleri uyarınca siyasi parti kapatma davalarında esas alınan ölçü Anayasaya aykırı eylemlerde 'odak olma' ölçütüdür. Uzun bir tarihi süreç içerisinde yayılmış, süreklilik ve kararlılık göstermeyen ve partinin Anayasaya aykırı

diğer eylemleriyle bir bütünsellik taşımayan söylemlerin tek başına odaklığa yeterli olmayacağı açıktır. İşbu dava, Genel Başkan Recep Tayyip Erdoğan'ın laiklik ilkesine aykırı beyan ve faaliyetlerinin diğer parti üyelerinin eylem ve söylemleri ile bir bütünsellik arzemesi, davalı partinin ve üyelerinin sürekli ve kararlı bir biçimde işledikleri eylemlerin ve söylemlerin bütününe davalı partiyi laikliğe aykırı fiillerin odağı durumuna getirdiği için açılmıştır.

**e- Türban, bir siyasi simgedir. Din ve vicdan özgürlüğü kapsamında koruma göremez, temel bir insan hakkı olarak savunulamaz.**

**Yasama tasarrufu ve sorumsuzluğunun, laik devlet ilkesine aykırılığa izin verdiği söylenemez.**

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan bu yana yaşadığımız gelişme süreci içerisinde Cumhuriyetin karakteri ve niteliği de oluşmuştur. Oluşan bu karakterin en önemli özelliklerinden birisi laik bir cumhuriyet olgusudur. Anayasa Mahkemesi laiklikle ilgili olarak verdiği bir dizi kararla bu karakterin oluşumuna önemli katkılar sağlamıştır. Cumhuriyetin hukuk kaynakları ve güvenceleri arasında Anayasa Mahkemesinin kararları da vardır.

Bu bağlamda, Anayasa Mahkemesi, Danıştay ve İHAM'ın yerleşik içtihatlarında; dinsel ve siyasal bir simge olan türbana yüksek öğretim kurumlarında ve giderek tüm kamusal alanda serbesti tanınmasının din ve vicdan özgürlüğü kapsamında değerlendirilemeyeceği, aksine bu alanlarda tanınacak türban serbestisinin türban kullanmayanlar ve diğer inanç sahipleri üzerinde bir baskı yaratacağı, bu nedenle bir özgürlük olarak savunulamayacağı, bunu savunmanın laiklik ilkesine aykırılık oluşturacağı, “dinsel inanç gereği sözcükleri kullanılmasa da” Cumhuriyetin niteliklerine yönelik, bu amaç ve anlamdaki dinsel kaynaklı düzenlemeleri içeren girişimlerin Anayasa karşısında geçerli olamayacağı, özgürlüklerin Anayasa ile sınırlı olduğu ısrar ve kararlılıkla vurgulanmış, bu kararlar Cumhuriyetin laik karakterinin bir parçası ve hukuk kaynağı haline gelmişlerdir.

Hal böyle iken, davalı partinin kuruluşundan başlayarak türbanı dinsel ve siyasal bir simgeye dönüştürüp, önce yüksek öğretim kurumlarına, sonra tüm kamusal alana yayarak devleti bir şeriat rejimine dönüştürme (şeriatı yerleştirme) kararlılığını sergilemesi, bu yönde Anayasa ve yasa değişikliği yapması; ifade özgürlüğü, din ve vicdan özgürlüğü, yasama tasarrufu ve sorumsuzluğu gibi kavramların arkasına sığınarak savunulamaz.

İddianamede açıklıkla belirttiği gibi, bir iktidar partisi yönünden, hükümetin icraatları, siyasi parti söylemiyle biçimlendiğinden, bu bağlamdaki iş ve işlemler de siyasi partinin eylemi olarak, o siyasi partiye isnat edilebilecektir. Bu bağlamda, yasa tasarıları, eğer siyasi partinin kapatmaya konu olan eylemlerinin yöneldiği amacı gerçekleştirmeye veya kolaylaştırmaya yönelikse, bu tasarılar da siyasi parti eylemi olarak o siyasi partiye isnat edilebilecektir. İHAM kararlarında da açıklandığı üzere, TBMM'nde çoğunluğu oluşturan siyasi parti için, bu tasarıların eylem olarak isnadiyeti için, yasalaşmalarını beklemek gerekmez. Çünkü bu

eylemlerin yasalaşması çoğunluğa sahip bir iktidar partisi yönünden her an için olasıdır. İsnat edilebilen eylem niteliğindeki bu tasarıların yasalaşması da, eylemin yasama organı işlemi niteliğine geldiğinden bahisle, siyasi partiye isnadiyeti ortadan kaldırmamaktadır. Aksine, siyasi partinin eylemini sürdürmesi niteliğindedir (RP/Türkiye Kararı). Bu nedenle, yasama tasarrufu ve sorumsuzluğu da laik devlet ilkesine aykırı yasal düzenlemelerin yapılmasına olanak sağlayan bir ilke olarak görülemez ve kullanılamaz.

**f- Davalı parti üyelerinin odaklaşmaya konu beyanları Anayasa ve Siyasi Partiler Yasası anlamında ‘eylemdir’.**

Anayasa ve Siyasi Partiler Yasasında; siyasi partilerin uyacakları ilke ve esaslar belirlenmiş, bunlara aykırı eylem-faaliyet-fiillerin yaptırımları gösterilmiştir.

Eylem, söz veya hareket şeklinde olabilir.

Siyasi partilerin, üyelerinin beyanları nedenleri ile Anayasa’nın 68/4 ncü madde ve fıkrası hükümlerine aykırı eylemlerinden dolayı odak haline gelmesi durumunda kapatılması mümkündür. Zira, Anayasanın 69 ncu maddesinin 9 ncu fıkrasında açıkça, “Bir siyasi partinin temelli kapatılmasına beyan veya faaliyetleri ile sebep olan kurucuları dahil üyeleri, Anayasa Mahkemesinin temelli kapatmaya ilişkin kesin kararının Resmi Gazetede gerekçeli olarak yayımlanmasından başlayarak 5 yıl süre ile bir başka partinin kurucusu, üyesi yöneticisi ve deneticisi olamazlar” hükmünü içermektedir. Anayasa’nın 84/son ve SPY’nın 95 nci maddelerinde de sırasıyla “beyan ve eylemleriyle-söz veya eylemleriyle” ibareleri yer almaktadır.

Anayasanın 68 nci maddesinin 4 ncü fıkrasında “siyasi partilerin tüzük ve programları ile eylemleri” ibaresi bulunmakta, beyanları” ibaresi yer almamaktadır. Bu maddede ki “eylemler” sözcüğünün beyan ve fiilleri kapsadığı açıktır.

SPY’nın 117 nci maddesi, “Bu kanunun 4 ncü kısmında yazılı yasak fiilleri işleyenler, fiil daha ağır bir cezayı gerektirmediği takdirde “.....” cezasıyla cezalandırılırlar”, hükmünü içerdiği gözetilerek, anılan yasanın 4 ncü kısmında yazılı yasak fiillere bakıldığında, ayrıca Türk Ceza Kanununun 125 ve 301 nci maddeleri incelendiğinde suç sayılan fiillerin (eylemlerin), söz (beyan), hareket (faaliyet), şeklinde de olabildiği görülmektedir.

**g- Abdullah Gül’ün davalı parti üyesi ve bu sıfatla Başbakan, Başbakan Yardımcısı ve Dışişleri Bakanı olarak görev yaptığı sıradaki eylemleri davalı partiyi bağlar.**

Örgütlenme özgürlüğü ile ilgisi bulunması nedeniyle siyasi partilerin kapatılması yaptırımının muhatabı siyasi parti tüzel kişiliğidir. Davanın siyasi parti tüzel kişiliğine karşı açılması, savunmanın parti tüzelkişiliğince verilmesinin gerekmesi, partinin kapatılmasına yönelik beyan ve faaliyetleri bulunduğu iddia edilen üyelerinden kişisel savunma istenmemesi ve verilememesi bunu ortaya koymaktadır.

Nitekim, Anayasanın 69 ncu maddesinin 6 ncı fıkrasında da, bir siyasi partinin hangi hallerde kapatılmasına karar verileceği belirtilmiş, temelli kapatılan bir partinin bir başka ad altında kurulamayacağı, siyasi partinin temelli kapatılmasına beyan ve faaliyetleriyle sebep olan kurucuları dahil üyelerinin, Anayasa Mahkemesinin temelli kapatmaya ilişkin kesin kararının Resmi Gazetede gerekçeli olarak yayımlanmasından başlayarak 5 yıl süreyle başka bir partinin kurucusu, üyesi, yöneticisi ve deneticisi olamayacakları, milletvekilliği sıfatının sona ereceği hususları ise kapatma yaptırımının sonucu olarak düzenlenmiştir (Anayasa m. 69/8-9, 84/5, Siyasi Partiler Kanunu m. 95).

Mevcut düzenlemede, bir siyasi partinin Anayasanın 68 nci maddesinin 4 ncü fıkrası hükümlerine aykırı eylemlerin odağı haline gelmesine neden olacak fiilleri işleyen parti üyeleri yönünden (Anayasa m. 69/6, 9, 84/5, 2820 s. Yasa m. 95, 103/2), bu kişilerin, sıfatları ile eylemlerinden sonra partiden ayrılıp ayrılmadıkları yönünden bir ayırım yapılmamış, istisna getirilmemiştir. Bu nedenle, parti üyelerinin; genel başkan, milletvekili, yerel yönetici, siyasi partinin iktidarda bulunması halinde başbakan, başbakan yardımcısı veya bakan olmasının ya da partiden daha sonra ayrılmış olmasının etkisi yoktur. Aranması gereken, kişinin beyan veya faaliyetleri sırasında parti üyesi olup olmadığıdır. Düzenlemede, parti üyesi kişilerin sıfatları yönünden bir ayırım yapılmaması ve partiden ayrılan üyelerin (sonraki kimliği veya statüsü gözetilmeden) beyan veya faaliyetlerinin siyasi partiye isnat edilemeyeceğine ilişkin bir hükme yer verilmemesi nedeniyle bu kişilerin beyan veya faaliyetlerinin de davalı siyasi partinin laikliğe aykırı eylemlerin odağı haline gelip gelmediğinin değerlendirilmesinde dikkate alınması zorunlu bulunmaktadır. Aksi durum, siyasi partinin kapatılmasını gerektiren beyan veya faaliyetleri olan üyelerin daha sonra partiden ayrılmaları halinde, getirilen kapatma yaptırımının fiilen uygulanamaması sonucunu doğurur. Bu ise, kanun koyucunun ve yaptırımın getiriliş amacına aykırıdır.

Siyasi Partiler Yasası, siyasi partilerin uyacağı hukuki ve demokratik kuralları düzenlediğinden, kapatılmalarının sonuçlarının da siyasi partiler açısından ele alınmasında yasal zorunluluk vardır.

Anayasa'nın 105/3 ncü maddesi gereğince Cumhurbaşkanı'nın ceza sorumsuzluğu bulunduğu açıktır. Ancak siyasi parti kapatma istemli davalarda Cumhurbaşkanı'nın suçlanması ve yargılanması bulunmayıp, aksine siyaset yapma yasağının açılan kapatma davası sonucunda beyan veya eylemlerinin kapatmaya neden olduğunun tespiti halinde kendiliğinden getirilmesi söz konusudur. Bu iki halin farklı konulara dayandığı ve kıyaslanmaya açık olmadığı görülmektedir. Bu sonuca götüren neden; Anayasa'nın dokunulmazlıklar ile siyaset yasağını ayrı ayrı değerlendirip düzenlemesidir.

Yüksek mahkemece siyaset yasağı kararı verilebilmesi ve milletvekilliğinin sona ermesi için Anayasa'da milletvekili dokunulmazlığının kaldırılması kuralı bulunmadığı dikkate alındığında, dokunulmazlıklar ile siyaset yasağının ayrı ayrı değerlendirilmesi gerektiği sonucu çıkmaktadır. Kapatma davasının davalısı, Adalet ve Kalkınma Partisi olup, Cumhurbaşkanı davada taraf durumunda olmadığından yargılanması durumu mevzubahis değildir. Dava kabul edilip siyasi parti

kapatıldığında, kendiliğinden gelen hukuki ve demokratik kurallara uygun sonuçları olacaktır.

Anayasa'da siyasi yasak verilebilmesi koşulları arasında, kişinin dava ve karar anında siyaset yapıyor olması gerektiği aranmamıştır. Anayasakoyucunun amacı, bir siyasi partinin kapatılmasına beyan veya eylemleriyle neden olan eski veya yeni partililerin belirli bir süre siyaset kurumunu kullanarak Anayasa'nın koruduğu ilke ve değerlere zarar verilmesinin önünü kapatmaktır. Siyaset yasağı amaç itibariyle bir tedbir niteliğindedir.

Yapılan açıklamalar ışığında; siyasi partinin kapatılması davasına ilişkin hükümler, diğer hükümlere nazaran özel düzenleme niteliğindedir ve davalı partinin laikliğe aykırı eylemlerin odağı haline gelip gelmediğinin belirlenmesinde Abdullah Gül'ün davalı partinin üyesi olarak Başbakan, Başbakan Yardımcısı, Dışişleri Bakanı sıfatıyla görev yaptığı sıradaki beyan ve faaliyetlerinin değerlendirilmesi yasal bir zorunluluktur.

**h- Dışişleri Bakanlığının Milli Görüş Teşkilatı ve Fethullah GÜLEN cemaati ile ilişki kurulması yönünde Büyükelçiliklerimize gönderdiği talimat, laik devlet ilkesine aykırıdır.**

İddianamenin deliller bölümünün Ek 72 nci sırasında açıklandığı üzere:

Dışişleri Bakanlığı'nın bir genelgesi ile, laik devlet yapısını değiştirip, şeriat esaslarına dayalı devlet kurmak amacıyla yasadışı örgüt kurduğu iddiasıyla 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun 1 nci maddesi delaletiyle, aynı Kanunun 7 nci maddesinin 1 nci fıkrasının 1 nci cümlesi uyarınca cezalandırılması için hakkında dava açılan Fethullah Gülen isimli tarikat liderinin yurtdışında kurduğu okullar bir ticari şirket olarak değerlendirilip, temas ve işbirliğinin yapılması talimatı verilmiştir.

Dışişleri Bakanlığı'nın dış temsilciliklerimize gönderdiği bir başka genelgesi ile de, Genelkurmay Harekât Başkanlığınca düzenlenen bir raporda, şer'i esaslara dayalı devlet düzeni kurmayı amaçladığı belirtilen Avrupa Milli Görüş Teşkilatı ile temas ve işbirliği kurulması talimatı verilmiştir.

Laikliğe aykırı olarak değerlendirilen söz konusu genelgelere karşı davalı parti tarafından yapılan savunmada; iddianameye konu genelgelerin dış temsilciliklerin yoğunlaşan görüş istekleri üzerine hazırlandığı, bu tür genelgelerin rutin olduğu savunulmuştur.

Oysa iddianameye konu genelgeler öncesinde ve sonrasında münhasıran anılan iki örgüt hakkında düzenlenmiş genelge bulunmadığı, dosya içerisinde mevcut Dışişleri Bakanlığı İstihbarat Genel Müdür Yardımcılığının 29.05.2003 tarihli cevabi yazısından anlaşılmaktadır.

Dosya içerisinde mevcut genelgelerin içeriğinin incelenmesinden, genelgelerin temsilciliklerimizin sözü edilen örgütler ile temas ve ilişki kurulması talimatını içerdiği açıktır.

Türkiye Cumhuriyet Hükümeti ile Almanya Federal Cumhuriyet arasında “Başta Terörizm ve Örgütlü Suçlar Olmak Üzere Büyük Öneme Haiz Suçlarla Mücadelede İşbirliği Anlaşması”, özellikle uluslar arası terör suçları ve uluslar arası örgütlü suçlarda ortaya çıkan artıştan duydukları endişeyle vatandaşlarını ve ülkesindeki diğer kişileri terör eylemlerinden ve çeşitli diğer suç ve eylemlerden etkin biçimde koruma çabası doğrultusunda terörizm ve örgütlü suçlarda mücadelede uluslar arası işbirliğini pekiştirmek isteği ile 3 Mart 2003 tarihinde imzalanmıştır.

Dosya içerisinde mevcut Dışişleri Bakanlığı İstihbarat Genel Müdür Yardımcılığının 01.05.2003 tarihli ve 166060 sayılı yazısı ekinde bulunan, söz konusu güvenlik işbirliği anlaşmasının gerekçesinde, “Milli Görüş” ve “Anadolu İslam Federe Devleti” gibi örgütler, kökten dinci örgüt olarak kabul edilmiş, sözleşmenin PKK-KADEK ve DHKP-C gibi terör örgütleri ile Milli Görüş ve Anadolu İslam Federe Devleti gibi kökten dinci örgütlerin ülkemiz aleyhindeki faaliyetlerinin önlenmesi konusunda işbirliğinin sağlanmasında önemli işlevi olacağı belirtilmiştir.

Sözleşmenin gerekçesine Adalet ve Kalkınma Partisi içindeki Milli görüş geleneğinden gelen kesimin karşı koyması üzerine metindeki “ Milli Görüş” adı çıkarılmıştır.

Söz konusu genelgelerin içeriği ve sözleşme gerekçesindeki değişiklik, daha önce laikliğe aykırı faaliyetleri nedeniyle kapatılan Milli Nizam Partisi, Refah Partisi, Fazilet Partisine egemen olan ideolojinin-Milli Görüş düşüncesinin davalı siyasi partiye hakim olduğunun, kapatılan önceki siyasi partilerin içerisinde yer alan siyasetçilerin davalı partinin temel politikalarının belirlenmesinde egemen olduklarının, davalı siyasi partinin bu görüşten kopmadığının, eylem ve beyanlarında takiiye yaptığının açık kanıtlarıdır.

Diğer yandan bahse konu genelgeler incelendiğinde görülecektir ki (Ek 72) “cemaat” kavramının mevzuatımızda Lozan Anlaşması paralelinde, Türk vatandaşı bazı gayrimüslim toplulukları ifade için kullanıldığı ve bu Anlaşmaya hakim olan ilkeler ve Devrim Yasaları dikkate alındığında “Türk vatandaşı ve Müslüman olan” kişiler için cemaat tanımlamasının kullanılmasının hukuken mümkün olmamasına karşılık, adli takibat altında bulunan bir tarikat liderinin oluşturduğu yasadışı dini örgütlenme bir anlamda meşrulaştırılarak “Fethullah Gülen Cemaati” olarak nitelendirilmiştir.

Laik Cumhuriyet ilkesi ve Devrim Yasalarına karşı açık bir tavır alma niteliğindeki bu durum karşısında, hükümetin dış politikasının kapatma davasında delil olamayacağını savunmanın hukuki bir dayanağı bulunmamaktadır.

**1- TBMM Başkanının laikliğe aykırı beyan ve faaliyetleri davalı partiyi bağlar**

Anayasa'nın 94 ncü maddesinin altıncı fıkrasına ve SPY'nın 24 ncü maddesinin ikinci fıkrasına göre, *“TBMM Başkanı, Başkanvekilleri, üyesi buldukları siyasi partinin veya parti grubunun Meclis içinde veya dışındaki faaliyetlerine; görevlerinin gereği olan haller dışında, Meclis tartışmalarına katılamazlar; Başkan ve oturumu yöneten Başkanvekili oy kullanamazlar.”*

TBMM Başkanı ve Başkanvekillere yönelik bu düzenleme, Başkan ve Başkanvekillerinin hiçbir eyleminin siyasi partiye isnat edilemeyeceği sonucunu doğurmaz. Eğer Başkanın eylemleri, mensubu olduğu siyasi partinin eylem ve söylemiyle örtüşüyor ve başkan üyesi olduğu siyasi partinin gerçekleştirmek istediği projeyi ifade ve bu projeye destek anlamında diğer parti mensupları gibi hareket ediyorsa, siyasi parti tarafından kabul gören bu eylemler de siyasi partiye isnat edilebilecektir.

TBMM Eski Başkanı Bülent Arınç'ın iddianameye konu eylemleri davalı parti ile ve onun laikliğe aykırı politikaları ile örtüşüp bütünleşmiş, iddianameden önce bu beyan ve eylemlerin parti ile ilişkilendirilemeyeceğine, parti tarafından benimsenmediğine ilişkin hiçbir açıklama yapılmamış, bu beyanlar parti lehine olduğu düşüncesiyle zımnî kabul görmüş, hatta bazı partililerce desteklenmiştir. Bu nedenle eylemleri davalı partinin laikliğe aykırı politikalarıyla bire bir örtüşen TBMM Eski Başkanının bu beyanlarının partiyi bağlamayacağını iddia etmenin yasal ve haklı bir gerekçesi olamaz. Çünkü, hukuk yalnız şekilden ibaret değildir.

**i- İddianamede, davalı parti genel başkanının parti kurulmadan önceki beyanlarına dayanılması 21.06.2006 tarihli bir televizyon mülakatında “değişmedim” şeklindeki beyanı nedeniyle.**

Adalet ve Kalkınma Partisi Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan partisinin kuruluş aşamasında ve iktidara geldikten sonraki süreç içerisinde, daha önce laikliğe aykırı eylemleri nedeniyle kapatılan MNP, RP, FP gibi partilerin ideolojik çizgisini oluşturan “Millî Görüş” düşüncesini terk ettiğini, gelişerek değiştiğini, Millî Görüş gömleğini çıkardığını savunmuş, ancak TRT 1’ de 21.06.2006 tarihinde yayımlanan “Enine Boyuna” isimli bir programda bu söylemini değiştirerek, *“Siyasete girerken farklı, siyasetten sonra farklı bir yaşam tarzı mı uygulayacağım, halkımı mı aldatacağım? Dün neysem, bugün de oyum, değişmem, değişmedim”* diyerek, adeta o güne kadar yaptığı takiiyyeyi doğrulamıştır. Bu söylem, davalı parti genel başkanının partisinin iktidar olduğu süreçte laik devlet ilkesine aykırı eylemlerinin fikri kaynaklarını ve bu anlamda millî görüş çizgisinde olduğunun göstergesidir. Genel başkanın parti kurulmadan önceki söylemi, bugünkü icraatlarının kaynağıdır. Bu söylemler anımsanırsa bugüne kadar yapılan takiiyye ve yanıltmaların gerçekliği daha kolay anlaşılacaktır. İddianamede davalı parti genel başkanının parti kurulmadan önceki beyanları bu nedenle yer almıştır.

#### **j- Haklarında disiplin soruşturması açılan partililer**

Davalı siyasi partinin başta genel başkan olmak üzere, diğer yöneticilerinin laikliğe aykırı beyanlarda bulunması ve davalı partinin laikliğe aykırı eylemlerde



bulunarak odak haline gelmesi karşısında; davalı siyasi parti başkanının ve yöneticilerin beyanları ile paralellik bulunan diğer parti üyelerinin (milletvekilleri vb.) görüşlerinin kişisel görüşleri olduğu söylenemez. Kişisel görüş olduğu ileri sürülen bazı parti üyelerinin beyanları bizzat davalı siyasi parti tarafından seslendirilen, ileri sürülen beyanlardır.

Bu bağlamda parti üyelerinin beyanlarının davalı siyasi parti tarafından benimsenmediğinin ileri sürülmesi; usul ve yasaya uygun değildir.

Ayrıca, bu yönde beyanda bulunan parti üyeleri hakkında istisna dışında disiplin soruşturması yapılmamış, böylece bu beyanların benimsenmediği, reddedildiği ortaya konulmamıştır.

Yine, davalı siyasi parti tarafından hakkında disiplin soruşturması yapılmasına örnek olarak gösterilen Konya Milletvekili Hüsni Tuna hakkında Parti Tüzüğü'nün 117 nci maddesi hükmüne göre partiden ve gruptan kesin ihraç cezası verilmesi gerekirken; olayda uygulanma olanağı bulunmayan Tüzüğü'nün 114 ncü maddesi gereğince uyarma cezası verilmesi ile yetinilmiş, Cumhuriyetin temel ilkelerini hedef alan beyanlarda bulunan bu şahıs adeta korunup ödüllendirilmiştir.

Buna karşılık, partinin bazı uygulamalarını eleştiren bir başka parti üyesi (Turhan Çömez), parti disiplinine uymadığı gerekçesiyle partiden “kesin ihraç” edilmiştir.

Davalı parti sadece bu iki olayda uyguladığı çifte standart ile gerçek tavrını göstermiştir.

Laik Cumhuriyet ilkelerine aykırı söz ve eylemleriyle laik Cumhuriyet ilkelerine aykırılığı bir alışkanlık haline getiren Isparta Belediye Başkanı Hasan Balaman hakkında açılan disiplin soruşturması ise sürüncemede bırakılmıştır.

Diğer yandan, iddianamemizde davalı partinin 71 üyesinin laikliğe aykırı yaklaşık 178 ayrı beyan ve eylemine yer verilmiştir. Bu beyan ve eylemlerin bütünü davalı partiyi laikliğe aykırı eylemlerin odağı yaptığına kanaat getirdiğimiz fiillerdir. Bu kadar çok sayıda eyleme karşılık davalı parti tarafından bu fiilleri işleyenler hakkında disiplin soruşturması açıldığı ve sonuçlandırıldığı, yukarıda sayılan birkaç örnek dışında ileri sürülmemiştir.

**k- “Meslek liselerine yönelik katsayı farklılığının kaldırılmasını savunmak laikliğe aykırı değildir” savunması, Tehvid-i Tedrisat ve Milli Eğitim Temel Kanunu hükümleri karşısında geçersizdir.**

Anayasamızda, laiklik ilkesinin Cumhuriyetimizin temel niteliklerinden olduğu, laiklik nedeniyle kutsal din duygularının devlet işleri ve politikaya karıştırılmayacağı, eğitim ve öğretimin Atatürk ilke ve devrimleri doğrultusunda yapılacağı hükme bağlanmıştır.

Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile toplumu batıl inançlardan kurtaracak din adamlarının yetiştirilmesi amacıyla imam hatip liselerinde yalnızca din adamı yetiştirilmesi için erkek öğrencilerin öğrenim görmeleri ve bunların da orta öğretim sonrasında kendi alanlarında Yükseköğrenim görmeleri hedeflenmiştir.

1739 sayılı Milli Eğitim Temel Yasasına göre Türk Milli Eğitiminin amacı; Türk Milletinin bütün bireylerinin, Atatürk ilke ve devrimlerinin, Anayasada ifade edilen Atatürk milliyetçiliğine bağlı, Türk Milletinin milli, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren, insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmektir.

İmam hatip lisesi mezunlarının yalnızca kendi alanlarındaki üniversitelerde öğrenim görmeleri, kuruluş amacıdır. İmam hatip liseleri ile diğer liselerin mezunları arasında üniversiteye girme konusunda bir farklılık bulunması bu liselerin açılış amacının doğal sonucu ve gereğidir.

Bu bağlamda, imam hatip lisesi mezunlarına üniversiteye girişte uygulanan katsayıyı ortadan kaldırmak amacıyla yapılan düzenleme ve işlemlerin, bu okulları özendirilmesi, genel liselere alternatif öğretim kurumları haline getirmesi, ikili öğretim sistemine yol açılması sonucunu doğuracağı, bunun ise Atatürk ilke ve devrimleri ile bağdaşmayıp, Cumhuriyetin temelini oluşturan laiklik ilkesine, Eğitim Birliği Yasası ile Milli Eğitim Temel Kanununun amacına aykırı olacağı kuşkusuzdur.

Davalı partinin imam hatip liseleri ve katsayı uygulaması konusundaki ısrarlı söylemleri, politikaları, bu konudaki mevzuat değişikliği çabaları, diğer eylemleriyle birlikte değerlendirildiğinde bir bütün oluşturarak adı geçen partinin laikliğe aykırı eylemlerin odağı olduğunu kanıtlamaktadır.

### **I- Fakir öğrencilerin Devletçe özel okullarda okutulması girişiminin laikliğe aykırı boyutunun bulunduğu bir gerçektir.**

Anayasanın 42 nci maddesinde, eğitim ve öğretimin, Atatürk ilke ve devrimleri doğrultusunda, çağdaş bilim ve eğitim esaslarına göre, Devletin gözetim ve denetimi altında yapılacağı, ilköğretimin zorunlu ve Devlet okullarında parasız olduğu, Devletin maddi olanaklardan yoksun başarılı öğrencilerin öğrenimlerini sürdürebilmeleri amacıyla burslar ve başka yollarla gerekli yardımları yapacağı öngörülmüştür.

31.7.2003 tarih ve 4967 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunun 1. maddesi ile 1739 sayılı Yasanın 8. maddesi değiştirilerek, maddi imkanlardan yoksun başarılı öğrencilerin en yüksek eğitim kademelerine kadar öğrenim görmelerini sağlamak amacıyla parasız yatılılık, burs, kredi ve ücreti Milli Eğitim Bakanlığınca karşılanmak kaydıyla özel öğretim

kurumlarında öğrenim görmelerinin sağlanabileceği hükme bağlanmış, söz konusu Yasa, Cumhurbaşkanı tarafından tekrar görüşülmek üzere TBMM Başkanlığına geri gönderilmiştir.

Yasanın yeniden görüşülmek üzere Türkiye Büyük Millet Meclisine geri gönderilmesine ilişkin yazıda da açıklandığı üzere, Anayasanın 42. maddesinin gerekçesinde, Devlete maddi olanaktan yoksun başarılı öğrencilere burslar ve başka yollarla gerekli yardım yapma ödevi yüklenmesinin amacının, Devlet dışında burs vermeyi meslek edinmiş hukuksal yapıdaki kuruluşların gençler üzerindeki olumsuz etkilerinin önlenmesi olduğu belirtilmiştir. Devlet okullarında eğitimin parasız olmasına ve yurdun birçok yerinde mevcut olan çok sayıda Anadolu lisesinin maddi olanaklarına bakılmaksızın başarılı öğrencilerin eğitimini üstlenmesine karşın, yoksul ancak başarılı öğrencilerin özel eğitim kurumlarında Devlet olanakları ile okutulması, belirtilen bu amaca aykırılık oluşturur. Eğitimlerinin niteliği ile çağdaşlığı bilinen bazı özel okulların, ilginin yoğun olması nedeniyle kapasitelerini kısa sürede doldurmaları gerçeği de düşünüldüğünde, söz konusu öğrencilerin, kontenjanı dolmayan değişik amaçlarla kurulmuş özel okullara gönderilmesi ve Cumhuriyetin niteliklerine uygun bulunmayan düşünce yapısına sahip kişiler olarak yetiştirilmesi sonucunu doğuracaktır. Bu nedenle davalı partinin fakir öğrencilerin devlet okullarında okutulması girişiminin laikliğe aykırı boyutu da bulunmaktadır.

Ayrıca, davalı siyasi partinin savunmasında dayanak gösterilen Anayasa Mahkemesinin 12.4.1990 tarih ve 1990/4-6 sayılı kararı, iddianamede belirtilen konu ile ilgili olmayıp, herhangi bir ayırım yapılmaksızın bütün özel öğretim kurumlarının öğrenci kapasitelerinin %2'sinden aşağı düşmemek üzere ücretsiz öğrenci okutulması ile yükümlü tutulmasına ilişkindir.

### **m- Hastalar için ibadet mekanı düzenlenmesi**

Dünya Tabipler Birliği tarafından 1981 yılında yayımlanan ve savunma ekinde sunulan “Lizbon Hasta Hakları Bildirisi”nin 6 ncı maddesinde; *“hasta, uygun bir dini temsilcinin yardımı da dahil olmak üzere ruhi ve manevi teselliye kabul veya reddetme hakkına sahiptir.”*

1994 tarihli Avrupa Hasta Haklarının Geliştirilmesi Bildirgesi'nin 5.9 ncü maddesinde; *“hastalar bakım ve tedavileri süresince arkadaşları, akrabaları ve aileleri tarafından desteklenme ve her zaman manevi destek ve yol gösterilme hakkına sahiptir.”*

Dünya Tabipler Birliği'nin 1995 yılında Bali'de kabul edilen Hasta Hakları Bildirgesinin “Dini Destek Hakkı” başlığını taşıyan 11 nci maddesinde; *“hasta kendi dinlerine uygun bir dini temsilcinin ruhi ve moral tesellisini kabul ve reddetme hakkına sahiptir.”*

01.08.1998 tarih ve 23420 Sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Hasta Hakları Yönetmeliği'nin 38 nci maddesinin birinci fıkrasında; *“sağlık*

*kurum ve kuruluşlarının imkanları ölçüsünde hastalara dini vecibelerini serbestçe yerine getirebilmeleri için gereken tedbirler alınır.”*

İkinci fıkrasında; *“kurum hizmetlerinde aksamalara sebebiyet verilmemek, başkalarını rahatsız etmemek ve personelce düzenlenip yürütülen tıbbi tedaviye hiçbir şekilde müdahalede bulunulmamak şartı ile hastalara dini telkinde bulunmak ve onları manevi yönden desteklemek üzere talepleri halinde, dini inançlarına uygun olan din görevlisi davet edilir. Bunun için, sağlık kurum ve kuruluşlarında uygun zaman ve mekan belirlenir.”*

Üçüncü fıkrasında; *“ifadeye muktedir olmayıp da dini inancı bilinen ve kimsesiz olan agoni halindeki hastalar için de, talep şartı aranmaksızın, dini inançlarına uygun olan bir din görevlisi çağrılır.”*

Hükümleri bulunmaktadır.

İddianameye konu “Sağlık Kuruluşları Ruhsatlandırma Yönetmeliği Taslağı’nın”, “Dini ödevlerin yapılma şekli” başlığını taşıyan 113 ncü maddesinin birinci fıkrasında, “Sağlık kuruluşlarında, hastaların dini gereklerini yerine getirebilecekleri uygun mekanlar ayrılır.”

Hükmüne yer verilmiştir.

Söz konusu Yönetmeliğin 4 ncü maddesi, kk) bendinde; “Sağlık kuruluşları, birinci, ikinci ve üçüncü basamak sağlık kuruluşları, h) bendinde de, birinci basamak sağlık kuruluşu; “muayenehane, poliklinik, sağlık ocağı” olarak tanımlanmıştır.

Sonuç olarak:

Savunma ekinde sunulan, Dünya Tabipler Birliği tarafından 1981 yılında yayımlanan Lizbon Hasta Hakları Bildirgesi’nin 6, 1994 tarihli Avrupa’da Hasta Haklarının Geliştirilmesi Bildirgesi’nin 5.9 ve 1995 yılı Bali Hasta Hakları Bildirgesi’nin 11 nci maddelerinin; hastaların, bakım ve tedavileri süresince arkadaşları, akrabaları, aileleri ile kendi dinine uygun bir dini temsilci tarafından ruhi ve manevi yönden desteklenmesi, teselli edilmesine yönelik olduğu, dini vecibelerin yerine getirilmesi amacıyla sağlık kuruluşlarında mekan açılmasını kapsamadığı açıktır.

1998 tarihli Hasta Hakları Yönetmeliği’nin 38 nci maddesinde, hastaların sağlık kurum ve kuruluşlarında dini vecibelerini yerine getirebilmeleri için bir mekân ayrılması öngörülmediği halde, Yönetmelik Taslağında 3 ncü basamak sağlık kuruluşu olarak tanımlanan sağlık ocaklarında dahi dini vecibelerin yerine getirilmesi için mekan ayrılmasının zorunlu hale getirildiği anlaşılmaktadır.

Farklı hastalık ve mikrop taşıyıcısı hastaların birbirleriyle temaslarının tıbbi açıdan sakıncaları ve ibadet mekânlarını hasta haklarına dayanarak sağlık ocaklarına kadar yaygınlaştırıp, bu temas ve bulaşmaya olanak sağlamanın mevzuat düzenlenmesi

amacına da uygun olmadığı düşünülduğünde; zorlama yorumla aksinin savunulması ve Yönetmelik Taslağı haline getirilmesi, davalı partinin dini inanç ve yaşam biçimini toplumun her alanına yaymaya çalıştığını göstermektedir.

**n- Davalı parti üyesi yerel yöneticilerin laikliğe aykırı eylemleri parti merkez organlarından etkin bir karşılık ve uyarı görmemiştir.**

Davalı parti ön savunmasında; parti üyesi bazı yerel birim yöneticilerinin beyan ve eylemlerinin parti tarafından benimsenmediği, buna ilişkin olarak da, Yerel Yönetimlerden Sorumlu Genel Başkan Yardımcılığı tarafından bir genelge yayınlanarak birimlerin uyarıldığını, bu nedenle söz konusu birimlerin beyan ve faaliyetlerinden partinin sorumlu tutulamayacağını ileri sürmüştür.

Bahse konu genelge incelendiğinde; davalı partiye mensup belediyelerin kültürel içerikli toplantı, panel ve konferansları ile dergi, kitap, broşür gibi basılı yayın konularını içerdiği görülecektir.

Genelge ile Adalet ve Kalkınma Partili yerel birim yöneticilerinin iddianamede yer alan laikliğe aykırı diğer faaliyetleri konusunda bir uyarı yapılmamış, gerek genelge kapsamında kalan eylemler, gerekse bu kapsamın dışında kalan fiilleri nedeniyle herhangi bir disiplin işlemine girilmemiştir.

Genelgeye rağmen söz konusu eylemlerin sürmesi ve herhangi bir işlem yapılmaması (İddianame;103 ncü sahife vd.) nazara alındığında; davalı partinin iddianamede belirtilen eylemleri benimsediği açıktır. Eylemleri sabit olan parti üyesi görevliler hakkında herhangi bir disiplin işlemi yapılmaması ve fiillerin sürdüğü gözetildiğinde de, sözü edilen genelgenin, sonuçları takip edilmediğinden etkisiz, işlevsiz kaldığı anlaşılmaktadır.

**o- İddianamede, tekzip edilen ve aslı olmayan konuşmalara yer verildiğine ilişkin savunma dayanaksızdır**

Davalı parti genel başkan ve üyelerinin laikliğe aykırı bir beyanda bulunduktan sonra kamuoyunun tepkisi karşısında, bu beyanları inkâr etmeleri, yalanlamaları, yanlış yorumlandığını savunmaları, kullandıkları siyasal bir yöntemdir. Benzer olaylar ile birlikte değerlendirildiğinde yalanlama ve inkârların laikliğe aykırı bu söylemlerin özünü ve içeriğini değiştirmedeği anlaşılmaktadır.

**- Başbakan Recep Tayip Erdoğan'ın New Straits Times'e demeci**

Ön savunmada Başbakan Recep Tayip Erdoğan'ın adı geçen gazetenin muhabiri ile arasında geçen konuşmaya yer verilmiştir. Konuşma :

*GAZETECİ: Türkiye modern Müslüman bir ülke olarak ne gibi bir rol oynamak ister?*

*RECEP TAYYİP ERDOĞAN: Türkiye İslamiyetin ve demokrasinin ahenkli bir biçimde bir arada bulunabildiğini gösteren bir model olabilir. Türkiye bir medeniyetler çatışması yaşanabileceğini söyleyen Samuel Huntington'un yanlış olduğunu kanıtlayacaktır ve medeniyetlerin ahenk içinde bir arada bulunabileceğini gösteren bir model olabilir...!*

Şeklinde.

İddialarımızı doğrulayan kanıtlar, Başbakanın gazetecinin sorusuna verdiği yanıtın içindedir. Başbakan yanıtında, Türkiye'nin geleceğine ilişkin değerlendirmeler yaparken, geçmişine ilişkin de sonuçlar çıkarmaktadır. Laik ve demokratik bir ülkenin "İslamiyetin ve demokrasinin ahenkli bir biçimde bir arada bulunabileceği bir model" olacağını ifade ederken, bu tespitin arkasında Cumhuriyetin laik karakterinin yadsınmasının yanı sıra, ülkemizde şimdiye kadar İslamiyet ile demokrasinin bağdaştırılmadığı, bir çatışmanın yaşandığı ön yargısı ve değerlendirmesi vardır. Oysa, ülkemiz mevcut deneyimleri ve tarihi gelişimi ile bir İslam ülkesinde laik demokratik hukuk devleti rejiminin tesis edilebileceğini, farklı dini inançların laiklik temelinde ortak bir toplum düzeninde yaşayabileceğini zaten kanıtlamıştır. Bu değerleriyle "Yeni Dünya Düzeni ve Medeniyetler Çatışması" kuramcılarının süjesi değildir. Nüfus çoğunluğunun Müslüman olmasının devletin laik karakterini değiştirmeyeceği dikkate alındığında, konuşmadaki kastın toplum düzeninin dini kurallara göre belirlendiği "İlmli İslam Devleti Modeli" olduğu anlaşılmaktadır.

#### **-TBMM Anayasa Komisyonu Başkanı Burhan Kuzu ve davalı partinin kurucu üyesi Ayşe Böhürler'in laikliğe aykırı beyanları**

İddianamenin 95 nci sayfasında ve Ek 125 delil numarasıyla verilen konuşma; SHOW TV isimli televizyon kanalında 17.01.2008 tarihinde "Siyaset Meydanı" isimli programa ilişkin olup, ses ve görüntülü kayda dayanmaktadır.

Kaydın izlenmesinden davalı partinin kurucu üyesi ve merkez karar ve yönetim kurulu üyesi Ayşe Böhürler'in yargıçlar dâhil kamu görevi yapan tüm kadınların türbanla görev yapmaları gerektiğini savunduğu açıkça anlaşılmaktadır. Partinin kurucusu ve halen MKYK üyesi olan bir kişinin türbana kamusal alanda da serbesti tanınmasına ilişkin beyanlarına Parti kurucu üyesi ve TBMM Anayasa Komisyonu Başkanı olan Burhan Kuzu tarafından itiraz edilmemiştir. Davalı parti tarafından da herhangi bir itirazla karşılanmayan, bu suretle zımnen benimsendiği anlaşılan beyanlar partiye isnat edilebilir niteliktedir.

#### **- Fatma Şahin'in kamuda türbana ilişkin beyanı**

Davalı Partinin Kadın Kolları Başkanı Fatma Şahin'e yöneltilen soru karşısında verdiği yanıt, iddianamede yer alan metindir. Bu metnin tamamı nazara alındığında iddianın doğru olduğu, sonrasındaki açıklamalar ile beyanın içeriğini değiştirmeye çalışmanın somut gerçeği değiştirmeyeceği anlaşılmıştır.

#### **-Egemen Bağış'ın açıklamaları**

İddianamede Egemen Bağış'a atfedilen beyanlar, ses kaydına dayanmaktadır. Adı geçen iddianamede belirtilen sözleri söylediği ses kaydı ile sabittir. Davalı partinin dış ilişkilerinden sorumlu genel başkan yardımcılığı gibi önemli bir görevi de yüklenen Egemen Bağış, kayıt içeriğinden açıkça anlaşılacağı üzere, bayan milletvekillerinin TBMM'ne türbanla gelebilmeleri gerektiğini açıkça savunmaktadır. Bu beyanların basında yer alması üzerine yapılan soyut bir yalanlama somut bir gerçeği değiştirmeye yetmeyeceğinden hiçbir hukuki değeri yoktur.

#### **-Binali Yıldırım'a ilişkin açıklama**

İddianamemizde Binali Yıldırım'a ilişkin isnat Vakit Gazetesinde yer alan bir habere dayanmaktadır. Savunma ekinde gönderilen ve adı geçen "İlim Yayma Cemiyeti, 52 nci Genel Kurul Toplantısına" ilişkin tutanağın incelenmesinde; toplantının 16.04.2006 tarihinde saat 10.00/15.00 sıralarında gerçekleştirildiği anlaşılmaktadır. Toplantı süresi gözetildiğinde dernek yetkililerince imza altına alınan tutanakta, toplantıda yapılan konuşmaların noksatsız olarak kayda geçirildiğinin kabulü olanaksızdır. Ayrıca, iddia konusu basında yer alan haber ile tutanak arasında farklılıklar bulunmaktadır. Basında yer alan haberin Binali Yıldırım ile adı geçen dernek veya davalı siyasi parti tarafından tekzip edilmediği, benimsenmediğinin ifade edilmediği dikkate alındığında; söz konusu beyanların doğruluğuna üstünlük tanınması gerektiği ortadadır.

#### **-Mehmet Aydın'ın bir Alman gazetesine verdiği demeç**

Mehmet Aydın'ın Almanya'da bir gazeteye verdiği demeçteki, 'kamuda türban serbestisine ilişkin beyanlarının' tamamının irdelenmesinde; yüksek öğretim ve kamusal alan dahil, tüm alanlarda türbana serbesti tanınmasının benimsendiği açıktır.

#### **-İbrahim Halıcı'nın yalanlaması**

Seydişehir İlçesinin davalı partili Belediye Başkanı İbrahim Halıcı hakkında iddianamede yer alan isnat yazılı basında yer almış, ilgili tarafından tekzip edilmemiştir. Ancak davalı parti hakkında kapatma davası açılıp, iddianame içeriği kamuoyuna yansdıktan sonra ilgili tarafından "haber gerçeği yansıtmadığı" iddiasıyla bir basın açıklaması yapılmıştır. Haberin yayınlanmasından uzun bir süre geçtikten ve konu iddianame ile kamuoyuna yansdıktan sonra yapılan açıklama, yaptırım uygulanmasının önlenmesine yönelik olup, samimiyetten uzaktır.

### **3- GENEL DEĞERLENDİRME**

Davalı partinin temelli kapatılması talebini içeren 14.03.2008 tarihli iddianamede, partinin kapatılmasını zorunlu kılan kanıtlar ve hukuksal gerekçe ayrıntılarıyla Yüksek Mahkemeye sunulmuştur.

Davalı parti, iddianamede sayılan beyan ve eylemleri ile Anayasanın 68/4 ve 69/6 ncı maddelerinde tanımlandığı biçimde laikliğe aykırı eylemlerin odağı olmuştur. Çünkü, sayılan bu eylemler davalı partinin başta genel başkanı olmak üzere

sayılan diğer üyeleriyle birlikte yoğun bir şekilde ve kararlılıkla işlenmiş, bu eylemler genel başkan ve partinin diğer merkez organlarınca zımnen ve açıkça benimsenmiştir. Hatta bu eylemlerin önemli bir kısmı bizzat parti genel merkez organı (genel başkan) tarafından yoğunluk ve kararlılıkla işlenmiştir.

Davalı partinin dini ve dince kutsal sayılan şeyleri istismar ederek, ancak “mutabakat süreçleri” olarak adlandırdığı, oysa toplumu takiiye ile İslami bir yapıya doğru evrimleştirilmesini sağlamaktan başka bir şey olmayan yöntemlerle şeriatı egemen kılmayı hedeflediği, Anayasa’nın başlangıç kısmında belirtilen “hiçbir faaliyetin laiklik ilkesinin gereği olarak kutsal din duygularının devlet işlerine ve politikaya kesinlikle karıştırılmayacağı” hükmünü dikkate almadığı görülmektedir.

Şeriatın tüm toplumu İslami bir düzene kavuşturmayı esas alan ‘cihat’ boyutu gözetildiğinde, laik rejimi dönüştürmek için güç kullanılması ve bu tehlikenin uzak olmadığı bir gerçektir.

Davalı partinin “Milli İrade” kavramından anladığı sınırsız siyasi iktidar algısı, olası çoğunluk diktasının açık işaretleridir.

Davalı siyasi partinin iddianamede ayrıntılarıyla ortaya konulan eylemlerinin laik bir hukuk düzeniyle bağdaşmadığı tartışmasızdır.

Anayasa, Siyasi Partiler Yasası, İHAS hükümleri, Venedik Komisyonu İlkeleri, Avrupa Komisyonu Parlamenterler Meclisi, Anayasa Mahkemesi ve İHAM kararları gözetilip tartışıldığında, demokratik ve laik cumhuriyet ilkelerine aykırı eylemlerin işlendiği bir odak haline gelen davalı siyasi partinin “gerek eylemlerindeki yoğunluğun ulaştığı boyut, amaçlarının Avrupa kamu düzenini oluşturan çoğulcu demokrasinin temel ilkeleri ile bağdaşmaması, gerekse de devleti İslamlaştırma projesini yürürlüğe koyma olanağına sahip bulunması karşısında, demokrasiye yönelen tehdidin, tehlikenin daha somut ve yakın bir nitelik kazandığı” dikkate alınarak kapatılma talebinde bulunulmuştur.

Davalı Adalet ve Kalkınma Partisi’nin, demokratik sistemin sağladığı olanaklardan yararlanarak devleti ve toplumu bir şeriat düzenine dönüştürme çabası, Anayasa’nın 14 ncü maddesi, İHAS’ın 17 nci ile Birleşmiş Milletler Kişisel ve Siyasal Haklar Sözleşmesi’nin 5 nci maddesi gözetildiğinde koruma göremez.

Şeriatın nasıl bir hukuk sistemi öngördüğü bilinmektedir. 1937 yılından sonra bütün anayasalarımızda yer alan laiklik ilkesi uzun bir tarihi mücadelenin ürünü ve sonucudur. Ülkemize ancak bir devrimle kazandırılan laiklik, bugün yine ciddi bir tehdit ve tehlike altındadır. Laiklik devrimi öncesinin şeriat uygulamalarından günümüze miras kalan kültür ve o kültürün yeşerdiği dinsel iklim gözetildiğinde ve üstelik bu gelenek ve kültür bir siyasi iktidar tarafından dayatıldığında laik devlet için yaratacağı tehlike ortadadır. Çünkü bu ülkede kutsal din duygularının istismarı yakın tarihimizdeki örneklerinden anlaşılacağı üzere kolayca büyük isyanlara ve katliamlara neden olabilmekte, bu isyanlar devletin anayasal nizamını hedef alabilmektedir.



Bu nedenle, egemen olan dinsel inancın (şeriatın) içeriği ve tarihsel deneyimler gözetildiğinde laiklik ilkesinin korunması Türkiye için daha yaşamsaldır ve laikliğin korunması zımında ülkemizin takdir hakkı daha geniştir.

Bu bağlamda, davalı partinin şiddet çağrısı yapmadığı veya açıkça şiddete başvurmadığı, bu nedenle iç hukuk ve uluslar arası anlaşmalar ile Venedik İlkeleri ve Avrupa Komisyonu Parlamenterler Meclisi kararı gözetildiğinde kapatma kararı verilemeyeceği savunması yersizdir. Çünkü davalı siyasi partinin, hoşgörünün olmadığı ve ayrımcılığın ön planda tutulduğu bir siyasi sistemi hedeflediği beyan ve eylemleriyle açıktır.

Kapatma yaptırımını, davalı partinin son aşamada demokrasiyi ortadan kaldıran, şiddet ve şiddet çağrısını amaçlayan bir modeli (şeriatı) yaşama geçirmeyi hedeflediği için hukuka uygundur.

#### 4-SONUÇ VE İSTEM

Başsavcılığımızca düzenlenen 14.03.2008 gün ve SP Hz 2008/1 sayılı İddianamede belirtilen eylemleri gerçekleştirmiş olan davalı ADALET VE KALKINMA PARTİSİ'nin;

**A-Laikliğe aykırı eylemlerin odağı durumuna geldiğinin tespiti ile eylemlerinin ağırlığı da gözetilerek, Anayasa'nın 69 ncu maddesinin altıncı fıkrası ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Yasası'nın 101 nci maddesinin b bendi uyarınca TEMELLİ KAPATILMASINA,**

**B- Davalı Partinin Genel Başkanı Recep Tayip Erdoğan'dan başlamak üzere iddianamede isimleri sayılanların Anayasa'nın 69 ncu maddesinin 9 ncu fıkrası ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Yasası'nın 95 nci maddesi uyarınca temelli kapatılmaya ilişkin kararın Resmi Gazete'de yayınlanmasından itibaren beş yıl süreyle bir başka siyasi partinin kurucusu, yöneticisi, deneticisi ve üyesi olamayacaklarına,**

Karar verilmesi kamu adına talep olunur.”

#### IV- DAVALI SİYASİ PARTİNİN ESAS HAKKINDAKİ SAVUNMASI

**- Davalı Siyasi Parti'nin iddianamedeki genel değerlendirmelere karşı yaptığı 16.6.2008 tarihli savunması:**

“GİRİŞ

İddianameye cevabımızda, hakkımızda düzenlenen iddianamenin baştan aşağı belli bir siyasi/ideolojik yaklaşımı yansıttığını, bu haliyle adeta bir muhalif siyasi parti bildirisi niteliğinde olduğunu, dolayısıyla bu davanın siyasi bir dava olduğunu belirtmiştik. Davanın siyasi nitelikte olduğuna ilişkin kanaatimiz Başsavcılığın esas

hakkındaki görüşünü inceledikten sonra daha da pekişmiştir. Çünkü, iddia makamının esas hakkındaki görüşüne de siyasi/ideolojik bir dil hakimdir.

İlk cevabımızdaki tüm tespit ve hatırlatmalara rağmen iddia makamı, önyargılı ve ideolojik tutumunu maalesef esas hakkındaki görüşünde de ısrarla devam ettirmiştir. Tıpkı iddianame gibi, esas hakkındaki görüş de baştan sona “emperyalizm”, “ihamet”, “irtica”, “mürteci”, “din tacirleri”, “tertipçi”, “sömürgeci”, “mandacı”, “işbirlikçi”, “gerici”, “iç ve dış odaklar” ve “siyasi hegemonya projesi” gibi hukuken tanımlanması imkansız ve fakat belli bir siyasi/ideolojik tavrı yansıtan kavramlarla doludur.

Tarihi yorumlamak veya tarihi yargılamak, hiçbir kapatma davasının konusu olamaz. İddia makamı, delil yokluğunun ortaya koyduğu çaresizliği ve açığı, tarihe subjektif atıflar yaparak gidermeye çalışmaktadır. Ak Parti'nin doğuş tarihi ve illiyetin kurulabileceği zamanın başlangıcı bellidir: 14 ağustos 2001 . Hukuk, kapatma davasında, zaman tünelini siyasal partinin tüzel kişilik kazandığı tarihten geriye işletecek bir mantığı açıkça reddetmektedir.

Cumhuriyetimizin yakın tarihinde yaşanmış ve çoğunun üzerindeki sır perdesi hala aralanmamış olan 12 Eylül 1980 öncesinin siyasi çatışma ortamında yaşanan elim hadiseleri, siyah – beyaz keskinliğiyle açıklamaya çalışan indirgemeci yaklaşımla tanımı belirsiz ve soyut bir “irtica tehlikesinin mevcudiyeti ve yakınlığı”na delil olarak göstermek anlaşılır gibi değildir. Daha da önemlisi, partimiz hakkında açılan bir kapatma davasında bu olaylara gönderme yapmak ve tehlikenin bugün de mevcudiyetini vurgulamak suretiyle, “negatif imaj” oluşturmaya çalışmak, hukuk etiği ile de bağdaşmamaktadır. Kısacası, tarihi sürekli kötüden iyiye doğru giden düz bir çizgi olarak gören ve karmaşık toplumsal olayları da kategorik genellemelerle açıklamaya çalışan bu pozitivist yaklaşım, hukuk alanında telafisi imkansız sonuçlara yol açabilmektedir.

Diğer yandan, altında “YARSAV Yönetim Kurulu” yazan bir kağıdın iddianamenin ekleri arasında çıkması, “toplama” delillerle şişirilerek özensiz ve düzensiz bir şekilde kaleme alınan iddianamenin siyasi mülahazaları yansıtan bir metin niteliğinde olduğunun bir başka göstergesidir. İddianamede Talim ve Terbiye Kurulu'nda kadrolaşmaya gidildiği yönündeki iddianın delili olarak sunulan gazete haberinin “YARSAV Yönetim Kurulu” imzasını taşıyan bir kağıdın arka tarafına yapıştırılmış olması manidardır. Partimize ve hükümet politikalarına karşı tavırlarıyla bilinen YARSAV'a ait kağıtların partimiz hakkında kapatma talebinde bulunan bir iddianamenin ekinde neden ve nasıl yer aldığını biz anlayabilmiş değiliz. Ne ilginç tesadüftür ki, “Tüzüğümüzde özellikle vurgulandığı üzere YARSAV siyaset dışı ve üstüdür” ifadesine de yer veren “YARSAV Yönetim Kurulu” imzalı bu yazı bir siyasi partinin kapatılması talebiyle düzenlenen iddianamenin ekleri arasında çıkmaktadır.

Başsavcılığın partimiz aleyhine kullandığı delillere ait belgelerden birisinin YARSAV'a ait bir yazının arkasına yapıştırılmış olması, bu delilin YARSAV'da oluşturulduğu izlenimini vermektedir. “Birliğimizi kapatma hükmü taşıyan taslak her şeye rağmen kanunlaştığı takdirde yasal haklarımız kullanılacak, Anayasanın 90/son

maddesi uyarınca tüzel kişiliğimiz devam edecektir” ifadesine de sözkonusu yazıda yer vererek, yasayla dahi kapatılamayacağını ileri süren YARSAV’ın partimizin kapatılması için delil oluşturma sürecine katkıda bulunduğu anlaşılmaktadır. Başsavcının Anayasa Mahkemesi önünde bu durumu nasıl açıklayacağını doğrusu merak ediyoruz.

Aynı şekilde, Ak Parti Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan ile ilgili olarak iddianamede yer alan 46 nolu iddianın delilleri arasında bulunan bir gazete kupürünün üzerinde el yazısıyla “RTE röportajı” şeklinde bir ifadenin bulunması da, delillerin siyasi yaklaşımla toplandığını göstermektedir. Türkiye’de bazı köşe yazarlarının Başbakanı sözde tahfif için kullandıkları jargonun iddianame eklerinde el yazısıyla kullanılması düşündürücüdür.

Son olarak, Başsavcılığın özellikle esas hakkındaki görüşünü okuduktan sonra, tasavvur ettiği toplum modeli hakkında dehşete düşmemek mümkün değildir. Farklılıkları düşman olarak gören, çoğulculuğa, çok partili yaşama, siyasi partilere, sivil toplum kuruluşlarına, aydınlara, din adamlarına ve üyesi olduğumuz uluslararası kuruluşlara kuşkucu ve komplocu bir bakış açısıyla karşı karşıyayız. Demokrasiyle laikliği bir araya getiren “demokratik laiklik” kavramından bile rahatsızlık duyan bir anlayışın, ne demokrasiyi ne de laikliği koruması mümkündür.

Bu açıklamalardan anlaşılacağı gibi, hakkımızda açılan kapatma davası hukuki gerekçelere değil önyargının beslediği siyasi mülahazalara dayanmaktadır. Gerçekte olup bitenle hiçbir alakası olmayan iddia ve ithamlardan oluşan iddianame ve esas hakkındaki görüş, partimizi ve onun şahsında milletimizin hür iradesini tasfiye etme projesinin bir parçasıdır. İlk cevabımızda, bu davanın siyasi bir dava olduğunu ayrıntılı bir şekilde açıklamıştık. Esasa ilişkin bu cevabımızda da davanın, hukuki mesnetlerinin bulunmadığını ortaya koyacağız.

## I. İDDİA MAKAMININ DEMOKRASİ VE LAİKLİK YORUMU EVRENSEL ANLAYIŞLA BAĞDAŞMAMAKTADIR

İlk cevabımızda ifade ettiğimiz gibi, bu davanın temelinde partimizin demokrasi ve laiklik anlayışının Başsavcının anlayışıyla bağdaşmaması yatmaktadır. Sözelimi, Başbakanın laikliğin bireyin değil, devletin bir niteliği olabileceğine dair sözleri modern laiklik anlayışını yansıtmamasına rağmen, iddianamede laikliğe aykırı olarak kabul edilmiştir.

### 1. Partimiz laikliği siyasi ve hukuki bir ilke olarak görmektedir

AK Partinin laiklik anlayışı, çağdaş demokratik toplumların özgürlükçü laiklik anlayışıyla tamamen uyumlu bir yaklaşımı yansıtmaktadır. Partimizin savunduğu laiklik anlayışı, başkalarının temel hak ve özgürlüklerine asla bir tehdit içermemektedir. Laiklik, farklı din ve inançları sosyolojik bir gerçeklik olarak kabul ederek, onların bir arada barışçıl beraberliğini sağlamayı hedefleyen siyasal bir ilkedir. Bu nedenle laiklik bireyi değil, devleti muhatap alır. Nitekim, Anayasamızın 2 nci maddesinde laiklik Türkiye Cumhuriyeti Devletinin değiştirilmesi teklif dahi

edilemeyecek bir niteliği olarak sunulmuştur. Anayasanın 24 üncü maddesindeki din istismarı yasağının amacı da, esasen devletin laik niteliğinin aşındırılmasını engellemektir. Devletin temel niteliklerinden biri olarak laiklik, toplumdaki her türlü inanç ve düşünce karşısında eşit mesafede durmayı gerektirmektedir. Partimizin bu laiklik anlayışı Anayasanın 2 nci maddesinin gerekçesinde de ifadesini bulmuştur. Bu maddenin gerekçesine göre “Hiçbir zaman dinsizlik anlamına gelmeyen lâiklik ise, her ferdin istediği inanca, mezhebe sahip olabilmesi, ibadetini yapabilmesi ve dinî inançlarından dolayı diğer vatandaşlardan farklı bir muameleye tâbi kılınmaması anlamına gelir.”

Bu anlamda laiklik, çağdaş demokrasilerin benimsediği temel ilkelere biri olan devletin tarafsızlığının din-devlet ilişkilerine yansımaları ifade etmektedir. Devletin inançlar karşısında tarafsız kalabilmesi, siyasi ve hukuki düzenini herhangi bir dinin esaslarına dayandırmaması ile mümkündür. Bu, laik düzende din işleri ile devlet işlerinin ayrılmasına işaret etmektedir. Kısacası, çağdaş laiklik anlayışı bir yandan devlet düzeninin dini kurallara dayanmamasını, diğer yandan da devletin bireylerin sahip olduğu din ve vicdan özgürlüğünü güvenceye almasını gerektirmektedir.

Toplumda barışı kurmak ve sürdürebilmek için devletin laik bir hukuk düzenine, laik bir yönetim cihazına sahip olması şarttır. İnançlar konusunda tarafsız olan devlet güven verici olur. Farklı inanca mensup olanların, tarafsızlığından emin olduğu devlet, herkes üzerinde haklı ve meşrû bir otoriteye sahip olacaktır. Laik devletin gölgesinde iş gören kamu erki, inanç çatışmalarını peşinen önleyecek meşrû güce ve saygınlığa ve bu gücün caydırıcılığıyla inançlar dünyasından beslenen bir çok çatışmayı da daha çıkmadan önleme yeteneğine sahip olacaktır. Egemenliği kullanan erklerin, bunlar içinde özellikle yargı erkinin altında kalabileceği en ağır töhmet, inançlar dünyasında taraf olmaktır.

Öte yandan, dinî inanç farklılıklarını barış içinde bir arada yaşatmak için var olan laiklik, bir inanca dönüşmemelidir. Eğer dönüşürse bu inanç bu sefer, devlet içinde iktidarı kullanan iki kanat arasındaki rekabette, bürokrasinin çoğunluk iktidarına karşı silahı haline gelecektir. Laiklik prensibini zayıflatan ve hukukî değerini yok eden en büyük risk laikliğin de diğer inançlar karşısına, her ne gerekçe ile olursa olsun bir inanç olarak çıkartılmasıdır.

Laikliği bir din, bir inanç veya diğer inançları ortadan kaldırmaya çalışan bir prensip olarak anlamak ve yorumlamak, laik hukuk düzenine ve toplumsal barışa yönelik en yakın ve ciddi tehlikedir. Kendisine bir ideoloji veya bir inanç değeri yüklenen laikliğin, devleti inançlar konusunda tarafsız kılma görevi ortadan kalkmakta ve devlet iktidarını inanç çatışmalarının tarafı, hatta alanı haline getirmektedir

## 2. Başsavcılığın laiklik anlayışı baştan sona problemlidir

Bu davada AK Partiye yönelik iddia “laikliğe karşı eylemlerin odağı” olmaktadır. Bu iddianın doğrulanabilmesi için öncelikle “laiklik” kavramı konusunda bir sarahatin bulunması şarttır. Nitekim iddia makamı, bu muhakemeyi yürüterek

“laiklikten ne anlaşılması gerektiği” konusunda yaklaşık 12 sayfa devam eden açıklama ve yorumlarla, korumaya çalıştığı laiklik prensibini tanımlamıştır. İddianamedeki laiklik tanım ve yorumları baştan aşağı sorunludur. Bu tanımlar bilimsel değildir, sarahat yoktur, kendi içinde çelişkilidir, subjektiftir, hukuk standartlarına uygun değildir ve en önemlisi koruduğunu iddia ettiği laiklik prensibinin kendisine bütünüyle zarar verici unsurlar içermektedir.

Kendi içinde tutarlılık taşıyan, bilimsel muhakemeye uygun, toplumsal gerçeklerle ve laik düşüncenin evrensel birikimiyle uyumlu, herkes tarafından aynı şekilde anlaşılacak ve uyulacak, hukukî standartlar taşıyan bir laiklik tanımı iddianamede yer almamaktadır. İddianamede laiklik prensibi değil, laiklik adıyla totaliter bir ideoloji, bir felsefî kanaat ve en tehlikesi diğer dinî inançlarla rekabet halinde olan bir inanç sistemi tanımlanmakta ve savunulmaktadır. Bu tanımlamalar bireysel hak ve özgürlüklere yönelik ciddi ve yakın bir tehdit içermektedir. Çünkü bu tanımlarda geçen inançlar, bir “yaşam biçimi” olarak dayatılmaktadır.

## 2.1. Laiklik bir “yaşam biçimi” olamaz

İddianame’de “laiklikten ne anlaşılması gerektiği” konusunda yapılan ilk açıklama, laikliği bir “yaşam biçimi” olarak tanımlamaktadır: “Lâiklik, ortaçağ dogmatizmini yıkarak aklın öncülüğü, bilimin aydınlığı ile gelişen özgürlük ve demokrasi anlayışının, uluslaşmanın, bağımsızlığın, ulusal egemenliğin ve insanlık idealinin temeli olan bir uygar yaşam biçimidir” (s. 10). Bu tanım laikliği “bir yaşam biçimi” olarak kavramlaştırmaktadır. Bu tanımlamada yer alan “aklın öncülüğü ve bilimin aydınlığı” gibi felsefî atıflar felsefe ve bilim tarihinde tartışmalı ve sorunlu konulardır. İktibas edilen bu cümle, bir hukuk metninin uyması gereken sarahate uygun değildir. Ancak dikkatli bir analizle, (1) laikliğin bir yaşam biçimi olduğu, (2) bu yaşam biçiminin de (a) özgürlük ve demokrasi anlayışının, (b) uluslaşmanın, (c) bağımsızlığın, (d) ulusal egemenliğin, ve (e) insanlık idealinin temeli olduğu, (3) bu tanım içinde yer alan “özgürlük ve demokrasi anlayışı”nın ise “Orta çağ dogmatizmini yıkarak aklın öncülüğü ve bilimin aydınlığı ile gelişen” “özgürlük ve demokrasi” anlayışı olduğu görülmektedir. Bu cümleden laikliğin, “her şey” anlamına geldiği, “ideal bir toplum düzeni”ne işaret ettiği sonucu çıkartılabilir. Her şeyi içeren bir tanımlama, aslında hiçbir şeyi anlatmaz. Üstelik bu cümlede ve aynı çizgide laikliği tanımlamak için sıralanan diğer cümlelerde yer alan idealler ile laiklik arasında bilimsel bir sebep-sonuç ilişkisi bulunmamaktadır.

Bilimsel bir tanımda yer alması gereken, tanımlanan varlık ile tanımlayan unsurlar arasındaki illiyet bağı bu cümlede yoktur. Üstelik “her şey” olma özelliğine sahip bir kavram, hukukun değil ideolojilerin boşluk kabul etmez dünyasının totallik yani bütünlük iddiasına cevap verebilir. Bu cümleden bir laiklik tanımı değil, yeni açıklamalara ihtiyaç gösteren varsayımlar çıkar.

Cümlenin tek sarih yanı, laikliğin “bir uygar yaşam biçimi” olarak tanımlanmasıdır. İddia makamının “laikliğin nasıl bir yaşam biçimi olduğu”nu açıklama mükellefiyeti bulunmaktadır. Benzer yaklaşım, laikliğin insanlara mı, yoksa devlete ait bir nitelik mi olacağı konusunda, AK Partiye isnat edilen suçlamada da

görülmektedir. İddia makamı, partimiz genel başkanının “insanlar laik olamaz” sözünü, “laiklik karşıtı bir eylem” olarak tanımlamakta, esas hakkındaki görüşünde de bu iddiasını ısrarla sürdürmektedir (s.5).

Laikliği “yaşam biçimi” olarak tanımlamak, beraberinde çok ciddi siyasi ve toplumsal sorunlar doğurabilecektir. Bu sorunları anlamak için öncelikle “yaşam biçimi”nin ne olduğuna bakmak gerekir. “Yaşam biçimi” sosyolojik bir deyimdir. Bireylerin ayrıntılı yaşam tercihlerini ifade eder. Sosyal ilişkilerde, tüketim kalıplarında, eğlence ve kıyafet seçiminde her hangi bir zaman ve yerde sergilenen davranışlar setini anlatır. Sosyolojinin zengin dalları arasında “sağlık ve yaşam biçimi sosyolojisi (Health and Lifestyle Sociology) adıyla bir bilimsel disiplin de bulunmaktadır. Yaşam biçimi içinde yer alan davranış ve pratikler, alışkanlıkların, klasik eylem biçimlerinin ve akılcı davranışların bir karışımıdır.

Bir hayat biçimi, tipik olarak bireysel tutumları, değerleri ve dünya görüşünü yansıtır. “Yaşam biçimi” tabirinin siyasal alanda kullanılması, farklı yaşam biçimlerinin meşruiyetini tanımak ve bireysel tercihlere saygı göstermek içindir. Kısaca “yaşam biçimi” toplum içinde bireyin, karşısında duran kültürel seçenekleri özgür tercihlerine konu ederek, kendi hayat tarzı olarak benimsemesidir. Batıda “yaşam biçimi” siyasî bir kavram olarak kullanıldığı zaman peşinen farklı hayat tarzlarının bir arada olduğu toplumun meşruiyetine göndermede bulunmaktadır. Geleneksel yaşam biçimi, bireyin geleneklere değer vererek yaşamasıdır. Dindarlığı bir “yaşam biçimi” olarak benimsemek, bir dine inanmanın ötesinde, bireyin o dinin pratiklerine hayatında önemli bir yer ayırması demektir. Yaşam biçimi, asgari ölçekte bireysel hayatımızın, özgürlüklerimizin bize tanıdığı çerçevede yaptığımız tercihlerle oluşur. Yaşam biçimimizi özgürce belirlemek, bizim en temel haklarımızla ilgilidir.

Laiklik “yaşam biçimi” olarak tanımlandığı zaman, otomatik olarak farklı yaşam biçimlerinden biri tercih edilmiş olacaktır. O zaman sorulması gereken soru “hangi yaşam biçimi laik yaşam biçimidir?” sorusu olacaktır. İddianamede yer alan tanım “bir uygar yaşam biçimi” vurgusunu yapmaktadır. O zaman hemen “uygar olmayan yaşam biçimleri”ni “laik yaşam biçimleri”nin karşısına koymamız gerekecektir. Uygar olmayan yaşam biçimleri konusunda, ampirik araştırmalar karşımıza geniş bir yelpaze çıkartmaktadır. “Uygar yaşam biçimi” incelenmiş estetik duyguların, zevklerin, dışa açık dünya görüşünün, şehirleşmiş adetlerin ve görgü kurallarının içinde yer aldığı geniş bir yelpazeyi içerdiği gibi; “uygar olmayan yaşam biçimi” de kendi içinde daha geniş bir yelpaze oluşturur. Göçebelikten, köylülükten, gecekondulardaki, geleneksel ve dışa kapalı “yaşam biçimleri”ne kadar her seçenek, uygar olmayan yaşam biçimi içine yerleştirilebilir. O zaman kaçınılmaz olarak araştıracağımız şey, farklı yaşam biçimleri ile laiklik arasındaki ilişki olacaktır. Bu ilişkiyi nasıl kuracağız? Bu ilişkiyi kurmak ve bize hangi “yaşam biçimi”nin “laik yaşam biçimi” olduğunu göstermek, laikliği bir “yaşam biçimi” olarak tanımlayanların görevi olsa gerektir.

Partimizin anlayışına göre, laiklik bir “yaşam biçimi” değildir. Çünkü laiklik, farklı yaşam biçimleri arasından birini tercih etmek olarak tanımlanamaz. Akıl ve bilim, insanoğlunun yaşadığı tarihsel tecrübe ışığında laikliğin bir “yaşam biçimi”

değil, farklı yaşam biçimlerini hem özgür hem de barış içinde bir arada yaşatmak için geliştirilmiş çok önemli ve değerli bir hukuk prensibi olduğunu göstermektedir. Laikliğin özgür ve demokratik toplumlarda gelişmesi ve yerleşmesi, bu toplumların farklı yaşam biçimlerine saygı temelinde kurulmasındandır. Laiklik bir yaşam biçimi değil, tersine farklı yaşam biçimlerini bir arada ve barış içinde yaşatan prensibin adıdır.

Devlet, farklı dinî inançların ve pratiklerin de içinde yer aldığı farklı yaşam biçimlerini bir arada ve barış içinde yaşatmak zorundadır. Bunun yolu, yaşam biçimlerinden birini tercih etmemek, bu yolla yaşam biçimlerinin birbiri üzerinde tahakküm kurmasını engellemektir. Laikliği “yaşam biçimi” olarak kabul etmek, laikliği ortadan kaldırmak demektir. Sonuçta bir “yaşam biçimi” kalıbına dökülen laiklik, içi ne ile doldurulursa doldurulsun diğer yaşam biçimleri için tehdit oluşturacak, bu sefer toplum, devlet ve hukuk himayesinde değerli ve imtiyazlı bulunduğu için totaliter bir yaşam biçiminin dayatması ile karşılaşacaktır.

Laikliğin “bir yaşam biçimi” olarak kabul edilmesi, pratik olarak bir “yaşam biçimi”nin benimsenmesi ve toplumun farklı kesimlerine bu “yaşam biçimi”nin dayatılması sonucunu verir. Bunun için tercih edilen yaşam biçiminin devlet katında bir ideolojiye veya düşünce sistemine dönüştürülmesi gerekir. Laikliğin bir “yaşam biçimi” olarak kabul edilmesi, devletin totaliter ve dayatmacı bir devlete dönüşmesine yol açar. Totaliter devletlerde görülen belli bir insan tipinin ve yaşam biçiminin yüceltilmesi, özgürlüklerin de sonu olur. Sovyetler Birliği tecrübesi, laikliğin ancak totaliter bir ideolojinin çatısı altında bir yaşam biçimine dönüşebileceğini, bunu gerçekleştirmek için farklı yaşam biçimlerinin yok edilmesi gerektiğini göstermektedir.

Laikliği “yaşam biçimi” olarak tanımlamak Anayasamıza da aykırıdır. Anayasa, farklı yaşam biçimlerinin yan yana yaşayabileceği özgürlükleri garanti altına alırken, devleti bu konuda tarafsız olmaya zorlamaktadır. Anayasamızın Başlangıç kısmında “Her Türk vatandaşının bu Anayasadaki temel hak ve hürriyetlerden eşitlik ve sosyal adalet gereklerince yararlanarak millî kültür, medeniyet ve hukuk düzeni içinde onurlu bir hayat sürdürme ve maddî ve manevî varlığını bu yönde geliştirme hak ve yetkisine doğuştan sahip olduğu” vurgulanmaktadır. Burada özellikle “onurlu bir hayat sürdürme ve maddî ve manevî varlığını ...geliştirme hak ve yetkisi” ancak farklı yaşam biçimlerine devlet katında meşruiyet tanınması ile mümkündür. 5 inci maddede devlete yüklenen “...insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlama...” görevi, “yaşam biçimi” dayatan bir devletin elinde yerine getirilemez. 17 inci maddede herkese tanınan “maddî ve manevî varlığını geliştirme hakkı” elbette “yaşam biçimi” dayatan devletin çatısı altında gerçekleştirilemez. Devletin bir yaşam biçiminden yana tercihte bulunduğu ülkede Anayasa’nın 20 nci maddesinde herkese tanınan “özel hayata saygı gösterilmesi hakkı”nın anlamı kalmaz. Anayasamız, farklı yaşam biçimlerinin teminatıdır. Anayasamıza göre, hangi isim ve kalıp içinde olursa olsun, devlet bir yaşam biçimini tercih edemez, hele hele onu laiklik adıyla toplum üzerinde tahakküm aracına dönüştüremez.

## 2.2. Laiklik bir “felsefi inanç” değildir

İddianame laikliği, pozitivist ve rasyonalist bir felsefî inanç olarak tanımlamakta ve savunmaktadır. İddianamede yer alan şu tanımlama ve tasvir, esasen iddianamenin bütününe yansıyan felsefî inancı temsil etmektedir: “Lâiklik, toplumların düşünsel ve örgütsel evrimlerinin son aşaması; ulusal egemenliğe, demokrasiye, özgürlüğe ve bilime dayanan siyasal, sosyal ve kültürel yaşamın çağdaş düzenleyicisidir (s. 10-11). Bu ilginç ifadelerle karşı söylenecek ilk şey şudur: “Bilime dayanan siyasal, sosyal ve kültürel yaşam” yoktur ve bugüne kadar dünya üzerinde hiç kimse “bilime dayanan yaşam”ı icat edememiştir. Böyle bir yaşam biçimi olsa, siyasî yaşam için demokrasinin, sosyal ve kültürel yaşam için özgür tercihlerin bir anlamı kalmaz. O zaman bilim adına bir otoritenin bu yaşamı önümüze koyması ve bizim de ona uygun yaşamamız gerekir.

Bu tanımlama bir felsefî inançtır. Laikliğin “bilime dayanan siyasal, sosyal ve kültürel yaşamın çağdaş düzenleyicisi” olduğunu kabul etmek, ancak ve ancak 19. yüzyılda geçerli olan ve “bilimcilik” (scientism, bilimperestlik) adı verilen pozitivist felsefenin bir türünü benimsemekle mümkündür. “Bilime dayanan siyasal, sosyal ve kültürel yaşam” ibaresi, 19. yüzyılda kalmış pozitivistliğe özgü bir iddiadır. Bu iddia çağdaş bilimin varmış olduğu nokta açısından ilkel, geri ve çağdışıdır. Böylesine geri bir bilim anlayışını savunmak, modern ve ileri bir ülkede kabul edilemez. Bu geri bilim anlayışını laiklik olarak takdim etmek ise, en başta laikliğe haksızlıktır.

Üstelik iddia makamı laikliği bir felsefî inanca dönüştürerek ve bir felsefî inanç halinde savunarak Anayasa’nın 10 uncu maddesini açıkça ihlal etmektedir. Anayasanın bu maddesi herkesi “...dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefî inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşit” ilan etmektedir. “Felsefî inançlar” konusunda ayırım gözetmemek için devletin, bir felsefî inançtan yana olmaması gerekir.

Aslında 10 uncu madde bu yönüyle aynı zamanda bir laiklik tanımı içermektedir. Uzun tarihi boyunca laiklik prensibi, “kanun önünde eşitlik”i sağlamak üzere yaşam alanı bulmuştur. Çünkü devletin veya siyasî otoritenin dinler karşısında taraf olması, “kanun önünde eşitlik”in gerçekleşmesini engellemiştir. Ancak, devletin dinler karşısında tarafsız olması yeterli olmamıştır. 18. yüzyıldan itibaren rekabet haline giren inançlar arasına felsefî inançlar da girmiştir. Bu felsefî inançlar arasında özellikle din karşıtı olanlar, devletin inançlar konusunda tarafsızlığını temin etmek için dini inançlar gibi mesafeli durması gereken inançlar olarak kabul edilmiştir. Devletin eşitliği tesis etmek üzere tarafsızlığı, sadece dinler arasında değil aynı zamanda felsefî inançlar için de söz konusudur. Devletin tarafsızlığını kaybetme ihtimali olan bir düşünce veya inançla karşılaştığı zaman bunun mutlaka müesses bir din olması gerekmez. Müesses dinlerle rekabet halindeki felsefî inançlardan biri yanında yer alan ve devletin zorlayıcı gücüyle bu inancı benimsetmeye kalkan devlet de tarafsızlığını, dolayısıyla laik niteliğini kaybedecektir.

İddianamede yer alan şu cümle, laikliği anayasal prensip olarak sahip olduğu güçlü konumdan uzaklaştırmakta, felsefî tartışmaların tüketiciliğine hapsedmektedir: “Demokrasiye geçişin de aracı olan lâiklik, Türkiye’nin yaşam felsefesidir” (s.13). Laiklik bir yaşam felsefesi olamaz. Laikliği “yaşam felsefesi”



olarak tanımlamak onu felsefe dünyasının labirentlerinde kaybetmeye yol açar. Oysa laikliğin açık ve sağlam bir hukuk prensibi olarak herkesin anlayacağı ve uyacağı şekilde varlığını sürdürmesi gerekir.

### 2.3. Pozitivist laiklik ideolojisi çağdışıdır

İddianame, “bilimcilik/bilimperestlik” (Scientism) adı verilen bir felsefi inanca dayanmaktadır. Bilimcilik, doğa bilimlerinin yöntemlerinin sosyal alana da uygulanabileceği varsayımına dayanır. Bu varsayım, pozitivist felsefenin bir önermesidir. Pozitivizmin “denklik teorisi”ne göre doğa ile toplum arasında hiçbir gerçeklik farkı yoktur; toplumda da, doğada olduğu gibi gözlem ve tecrübe ile keşfedilmesi gereken düzenlilikler vardır. Bu varsayımdan pozitivistliğe özgü çok önemli bir iddia çıkmaktadır: “Gözleme ve tecrübeye dayalı pozitif bilime uygun, bilim tarafından düzenlenmiş bir toplum hayatı kurulabilir.” “Toplumsal ilerleme” fikri de, bu iddia ile temellendirilen bilimsel bilginin gelişmesi ile insanlığın sürekli daha iyiye ve mükemmele doğru evrileceği inancını ifade eder.

19. yüzyıla damgasını vuran bu felsefenin en ileri örneğini Auguste Comte, Pozitivizmin İlmihali kitabı ile vermiştir. Comte, bu kitapta bir “bilim dini”nin unsurlarını, ibadet ve ayinlerini ve örgütlenmesini anlatır. Bu tez, aynı zamanda dinî düşüncenin yerini kaçınılmaz olarak bilimin alacağını ileri sürmektedir. Amaç, bilimsel bir toplum hayatının kurulmasıdır. 20. yüzyılda bu görüşün taraftarı hemen hiç kalmamıştır.

Pozitivist bilim ideolojisi, yücelttiği bilimsel yasalara ve evrensellik ilkesine boyun eğilmesini talep eder. Bilim, bu şekilde buyurgan bir otorite halini almaktadır. Bu anlayış, tek tanrılı dinlerin yerine tek bir bilim anlayışını yerleştirir. Farklı olana, var olma hakkı tanımaz; topluma uyarlandığı zaman da demokrasiye geçit vermez. Çünkü tek bir bilimsel hakikat vardır, herkese düşen o gerçeğe teslim olmaktır. Pozitivizm, bu yüzden demokrasiye karşı çıkışı meşrulaştırmak için totaliter ideolojilerin elverişli aracına dönüşmektedir.

Pozitivist mantık tek biçimliliğin, tekdüzeliğin mantığıdır. Totaliter ideolojilerin dünyası, tek hakikatin peşinde olduğu için pozitivistliğe dayanır. Tek bir doğru “yaşam biçimi” olduğunu iddia eden totaliter ideolojiler ile iddianamede yer alan “laik yaşam biçimi” arasındaki bağ, pozitivistliğin “bilimsel yaşam” bağlantısı ile kurulmaktadır. Başsavcılık sorgulamadan ve incelemeyen laiklik diye, bu ideolojiyi savunmaktadır. Bu ideolojiyi savunmak, Anayasamızın 10 uncu maddesine aykırı olduğu gibi, çağdaş dünyaya, hatta doğrudan bugün geçerli olan bilim anlayışına da aykırıdır.

### 2.4 Başsavcılığın din anlayışı sosyolojik gerçeklikle bağdaşmamaktadır

İddianamede laiklik tek boyutlu bir kavram olarak görülmekte ve bireylerin benimsemesi gereken “bir uygar yaşam biçimi” ve “yaşam felsefesi” şeklinde takdim edilmektedir. Bu yaklaşıma göre, “toplumların düşünsel ve örgütsel evrimlerinin son aşaması” olan laiklik, ülkede yaşayan herkes tarafından benimsenmesi zorunlu bir

“yaşam biçimi”dir. Bu zorunlu “yaşam biçimi”nde dinin yeri, bireylerin vicdanıdır. “Din, kendi alanında, vicdanlardaki yerinde, Tanrı-insan arasındaki inanış olgusudur” (s.18).

Dahası, iddianamede laiklik insanı “kul” olmaktan çıkarıp “birey” haline getiren bir ilke olarak görülmektedir. Buna göre laiklik, “İnsanı kul olmaktan çıkarıp birey yapan, bireye kişiliğini geliştirmesi için özgür düşünce olanaklarını veren” bir ilkedir (s.10-11). İddianamede kul terimi, teolojik ve siyasî anlamları arasındaki ayırım belirtilmeden ve her ikisini de içeren bir şekilde kullanılmaktadır. Eğer birey kelimesi ile Yaratıcıyla bütün bağların koparılması kastediliyorsa, bu durumda laik bir sistem içerisinde dinin kişinin vicdanında dahi yer alamayacağı açıktır. Bu anlayış insanın Yaratıcısıyla ilişkisini ifade eden “kulluk” ile “birey” olmanın birbiriyle çelişeceği varsayımına dayanmaktadır. Halbuki, “iyi/kötü” şeklindeki bir “birey/kul” ayırımının hiçbir teorik ve pratik dayanağı bulunmamaktadır. Laikliğin insanı kul olmaktan çıkardığı şeklindeki tez, bilimsel ve sosyolojik bir gerçeği yansıtmamanın ötesinde kendini hem bir birey hem de Yaratıcının bir kulu olarak gören inançlı insanlar açısından oldukça inciticidir.

Esasen, Başsavcılığın dinin bireysel ve toplumsal yaşamdaki yeri hakkındaki ifadelerinde çelişki ve tutarsızlıklar mevcuttur. Örneğin iddianamenin 17 inci sayfasının üçüncü paragrafında yapılan alıntıda, “Laik düzende özgün bir sosyal kurum olan din, devlet kuruluşuna ve yönetimine egemen olamaz” şeklinde dinin özgün bir sosyal kurum olduğu belirtilirken, aynı sayfanın beşinci paragrafında ise “laik devlette, kutsal din duyguları politikaya, dünya işlerine, hukuksal düzenlemelere kesinlikle karıştırılmaz...” denilmektedir. Diğer yandan, din hem “sosyal kurum” hem de Kavramsal çelişki ile birlikte “dünya işlerinin” genel kapsamı dikkate alındığında birey açısından dinin konumunun ve işlevinin ne derece sınırlandırıldığı daha iyi anlaşılacaktır.

Dinin hukukî düzenlemelere mesnet teşkil etmesi ayrıdır, dünya hayatına bireysel ve toplumsal yaşantıya yönelik değer ve davranışlarda inanan insanlar için kaynak olarak görülmesi ayrıdır. Burada çizilen din anlayışı, kişinin sadece iç dünyası (vicdanı) ile ilgili zihinsel veya duygusal düzeyde kalan kutsallardır. Bu açıdan bakıldığında dinin, toplumsal ilişkilere yansıyan herhangi bir yönü olmamalıdır. Din sadece inanan kimsenin iç dünyasını ya da topluma yansımayan yönleriyle bireysel hayatını tanzim etmeli, dinin sosyal hayat ile bağlantısı mabedin kapısında başlamalı ve kapısında bitmelidir. Bunun dışındaki alanlara dini inançların yansımaları mümkün değildir. Bu anlayışa göre, örneğin dinî bayramların resmî tatil olması da laikliğe aykırıdır.

İddianamede yer alan dini inanç ve duyguların sadece vicdanlarda kalması, dinin sosyal ve kültürel bir bağ oluşturamayacak şekilde yaşanması ve “dünya işlerine kesinlikle karıştırılmaması” gerektiği şeklindeki katı ideolojik yaklaşımın hiçbir Batılı demokratik laik sistemde karşılığı yoktur.

Halbuki tüm toplumlarda din, bireylerin kimliklerini belirleyen temel kaynaklardan birini teşkil etmektedir. Bu nedenle, din ve vicdan özgürlüğünü

güvenceye alan laiklik, bu özgürlüğün toplumsal yansımalarını reddetmez. Bu noktada, iddianamede “devletin ve hukukun” dine dayandırılmaması ile bireylerin din ve vicdan özgürlüğünün toplumsal alanda yansımalarının birbirine karıştırılması temel hatalardan birisidir. Bu yüzden din ve vicdan özgürlüğünün dışavurumları olan olgu ve ifadeler, “devletin temel düzenlerinden birini dine dayandırma” gibi çok yanlış bir şekilde yorumlanmış ve suçlanmıştır.

Sonuç olarak, Başsavcılığın laiklik anlayışına esas teşkil eden din algısı, gerçek hayattaki sosyolojik din olgusundan uzaktır. İddianamede ve esas hakkındaki görüşte dine, İslâm’a ve Diyanet İşleri Başkanlığına yönelik perspektif, Türk toplumu ve Türkiye Cumhuriyetinin hak ve özgürlükler açısından kazanımları, günümüz küresel dünyasının dinî duygu ve olgulara bakışı ve insanlığın inanç ve ifade özgürlüğü noktasında ulaştığı aşama ile örtüşmeyen, indirgemeci ve dogmatik bir ideolojinin ürünü olarak temayüz etmektedir.

## 2.5 Başsavcılığın “demokratik laiklik” alerjisi anakroniktir

Başsavcılığın pozitivist ve militan laiklik penceresinden bakıldığında, laikliğin demokratik ve özgürlükçü yorumunu ifade eden “demokratik laiklik” kavramı “yeni siyasi terim” olarak görülebilmektedir (Esas hakkında görüş, s. 6). Aslında sorun, laikliğin anlamı ve gerekleri konusundaki bu anakronik bakış açısından kaynaklanmaktadır. Modern demokratik toplumların, din ve vicdan özgürlüğünü öne çıkaran laiklik anlayışı, 19 uncu yüzyılın dini dönüştürmeyi ve sadece bireylerin vicdanına hapsetmeyi amaçlayan pozitivist laiklik anlayışıyla bağdaşmamaktadır.

İddianamede ve esas hakkındaki görüşte, laikliğin tıpkı Fransa’da olduğu gibi, zaman içinde demokratikleşen bir olgu olduğu gerçeği anlaşılmalıdır. Başsavcılık demokrasi ile laikliğin birlikte anılarak “demokratik laiklik” kavramının kullanılmasına adeta isyan etmektedir. Buradaki temel problem, laikliğin demokrasinin olmazsa olmazı olduğu belirtilirken, demokrasinin de laiklik için vazgeçilmez olduğunun söylenmemesidir. Demokrasinin olmadığı yerde laikliğin tek başına bir anlamı yoktur. Yakın tarih laik bir siyasi ve hukuki yapıya sahip olup da totaliter olan çok sayıda siyasi rejimin varlığına tanıklık etmiştir. Bugün de birçok devlet, dinin devlet işlerine karıştırılmaması anlamında laik olduğu halde, demokratik anayasal devlet niteliğine sahip değildir.

Laikliğin dinamik bir kavram olduğu ve devletin demokratikleşmesi sürecinde laiklik anlayışının da demokratikleştiği bir gerçektir. Laikliğin dünyada en katı şekilde uygulandığı Fransa’da bile bu dönüşüm yaşanmıştır. Bu ülkede de demokratikleşme sürecinde laikliğin ikinci temel unsuru olan din ve vicdan özgürlüğü diğer özgürlükler gibi gelişmiştir. 1905 yılında çıkarılan kanunla din ve devletin birbirine müdahale etmemesi ilkesi benimsenmiştir. Bu dönemde tartışma ve gerilim kaynağı, Kilisenin yönettiği özel okulların laik devlet sistemindeki yeri olmuştur.

Laiklik zamanla radikal ve militan uygulamalardan arınarak, din ve vicdan özgürlüğüne daha fazla yer veren demokratik bir görünüm kazanmıştır. Laikliğin demokratikleşmesi, onun toplumsallaşması sürecini de hızlandırmıştır. Kısacası, bir

yandan laiklikle hızlanan modernleşme süreci, diğer yandan laikliğin kendisinin demokratikleşmesi, toplumun geniş dindar kesimlerinde de laik devlet ve demokrasinin benimsenmesini sağlamıştır.

Türkiye’de de laikliğin, din ve devlet işlerinin ayrılığı anlamındaki tanımı elbette devam etmekle birlikte, bu ilkenin diğer boyutu olan din ve vicdan özgürlüğü Tek Parti dönemine göre, tıpkı ifade, toplantı ve örgütlenme özgürlükleri gibi, oldukça gelişmiştir. Bu bağlamda Cumhuriyetin temel niteliklerinden biri olan laiklik, hukukun üstünlüğü, insan hakları ve demokrasi gibi diğer niteliklerle eklemlenerek bugünkü halini almıştır.

Nitekim bu sosyolojik dönüşüm, laikliğin toplumsal açıdan algılanmasını ölçmeye yönelik bilimsel çalışmalarda da ortaya çıkmaktadır. Prof. Dr. Ali Çarkoğlu ile Prof. Dr. Binnaz Toprak’ın Kasım 2006’da yaptıkları sosyolojik araştırma bu bakımdan son derece önemlidir. “Değişen Türkiye’de Din, Toplum ve Siyaset” adlı bu bilimsel araştırmaya göre, toplumda laikliği benimsemeyenlerin oranı ciddi ölçülerde düşmüştür. Daha sonra yapılan bilimsel araştırmalarda da benzer sonuçlara ulaşılmıştır.

Çarkoğlu ve Toprak’ın araştırması, aynı zamanda iktisadi seviye yükseldikçe laikliği benimseyenlerin oranının arttığını göstermektedir. Bu noktada AK Parti’nin yoksulluğun etkilerini azaltmak için uyguladığı sosyal yardım politikalarıyla, izlediği ekonomik büyüme ve gelir dağılımı politikalarını çok iyi değerlendirmek gerekir. (Ali Çarkoğlu ve Binnaz Toprak, Değişen Türkiye’de Din, Toplum ve Siyaset, İstanbul: TESEV Yayınları, 2006).

AK Parti, bir yandan “devletin temel düzenlerini” Avrupa standartlarına uyarlayarak laikliğin hukuki boyutunu güçlendirirken, diğer yandan da demokratik özgürlükleri genişletmek, din ve vicdan özgürlüğüne özen göstermek ve ekonomik politikalarıyla refahı yükseltmek suretiyle laikliğin toplumsal temellerini pekiştirmiştir.

Devletin sosyal, hukuki, siyasi ve ekonomik temel düzenlerini Avrupa hukukuna uyarlayarak modernleştirmiş ve laikliğin ikinci ayağı olan din ve vicdan özgürlüğünün alanını genişletmiş bir partinin, laikliği ihlal ettiğini ileri sürmek ancak bir algılama hatasından kaynaklanmış olabilir. Bu çerçevede değerlendirildiğinde, partimizin laikliğe aykırı fiillerin odağı haline geldiği iddiasının hiçbir somut, nesnel ve bilimsel dayanağı bulunmamaktadır.

Başsavcılığın esas hakkındaki görüşüne yansıyan “demokratik laiklik” alerjisine paralel olarak, demokrasinin vazgeçilmez unsuru olan çok partili yaşamı “irtica”yla ilişkilendirme gayretiyle mahkum etmeye çalışması anlaşılır gibi değildir. Başsavcı, adeta çok partili siyasi yaşamın laiklikten tavizi ve bazı siyasi partilere sızan “irtica”ya primi beraberinde getirdiğini savunmaktadır. Halbuki, çok partili, çoğulcu ve özgürlükçü demokrasinin olmadığı bir yerde laiklik de kendisinden beklenen toplumsal ve siyasal işlevi yerine getiremez.

Pozitivist ve militan laiklik anlayışının iddianame ve esas hakkındaki görüşe yansımalarından biri de, AK Parti Genel Başkanının “yaşam tarzı”nın değişmediğine dair sözlerinin “takiyye”nin itirafı olarak değerlendirilmesidir. (İddianame, s.33, Esas hakkındaki görüş, s.34). Başbakanın “Siyasete girerken farklı, siyasetten sonra farklı bir yaşam tarzı mı uygulayacağım, halkımı mı aldatacağım? Dün neysem, bugün de oyum, değişmem, değişmedim” şeklindeki sözlerinin, laikliği tek ve resmi “yaşam biçimi”nin herkese dayatılması olarak gören bir bakış açısıyla anlaşılması güç olabilir. Halbuki, partimizin benimsediği siyasi bir ilke olarak laiklik, bireylerin “yaşam biçimleri”ni değiştirmeyi ve herkesin ortak bir “yaşam biçimi”ni benimsemesini değil, tersine farklı yaşam tarzlarının bir arada var olmasını gerektirmektedir. Bu durum, Başsavcılığın “yeni siyasi terim” olarak nitelediği, “demokratik laiklik” anlayışının bir gereğidir.

Tam da bu nedenle, “demokratik laiklik” kavramına vurgu yapan değerlendirmeler de esas hakkındaki görüşte eleştirilmektedir. Başsavcılığa göre “batılı bazı siyasetçiler, ...”demokratik laiklik-laikliğin zorla dayatılması” gibi kavramlar üreterek, Ülkemizin kuruluş felsefesini, Anayasal düzenini, demokratik ve laik Cumhuriyet ilkelerini görmezden gelmişlerdir” (s.10). Laikliğin, özgürlükçü yorumunu vurgulamak için kullanılan “demokratik laiklik” gibi kavramlar, sonradan üretilmiş “yeni siyasi terim”ler değildir. Başsavcılık, AK Partinin kapatılması girişimini Avrupa Birliği’nin benimsediği demokratik ve özgürlükçü laiklik anlayışı açısından eleştiren AB yetkililerinin tavrından rahatsız olmuştur. Halbuki, bu eleştiriler Türkiye’nin AB’ye üyeliği için çok önemli adımlar atmış bir partinin laiklik aleyhine odak olamayacağına dair açık ve yalın gerçeğin “batılı bazı siyasetçiler” tarafından görüldüğünü göstermektedir.

Başsavcılık, ilk cevabımızda Batı demokrasilerinde siyasi parti davalarına çok istisnai olarak rastlandığı yönündeki argümanımıza karşı çıkarken şu tespiti yapmaktadır: “Bazı batı ülkelerinin Anayasalarında laiklik ilkesi ya hiç yer almamış, ya da çok az değinilmiştir. Çünkü bu ülkelerde laiklik, herhangi bir siyasal tartışmanın konusu olmayacak kadar içselleştirilmiştir” (s.8). Oysa laiklik bütün dünyada tartışılmaktadır. Avrupa Anayasası tartışmalarında, Tek Avrupa hedefinde en çok tartışılan konuların başında laiklik gelmektedir. Farklı laiklik uygulamalarını içinde barındıran Avrupanın özgürlükçü bir yorum benimsemesi, dikkatle takip edilmesi gereken bir tecrübedir. AB temsilcilerinin Türkiye’deki laiklik tartışmalarına müdahil olmaları da bu birikimin sonucudur. “Bizim laikliğimiz sadece bize özgüdür” sözü, sadece demokrasi karşıtlığını temellendirebilir. Laiklik evrensel bir birikimdir. Türkiye’nin tek özgün tarafı, laiklik prensibinden demokrasi karşıtı yorumlar üretilmesidir. Demokrasiyi imkânsız hale getiren bir laikliği savunmak, kestirmeden azınlık diktasını savunmak demektir

Diğer yandan, esas hakkında görüşte yer verilen şu ifadeler de ilginçtir: “Uzun mücadelelerle kazanılmış, evrensel bir hak mertebesine yükselmiş laikliğin tartışmaya açılması, meşruiyetinin ve uygulanabilirliğinin referandum gibi yöntemlerle yeniden sorgulanması çabaları, Atatürk’ün kurduğu Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin kuruluş felsefesi ve temel anayasal kuralları karşısında olanaksız bulunmaktadır” (s. 11). Bir kere, “demokratik laiklik” kavramını “üretilmiş” olarak niteleyen iddia

makamının, siyasi bir ilke olan laikliği, muhtemelen farkında olmadan, “evrensel bir hak” olarak sunması, kavram üretmenin tipik bir örneğidir. İnsan hakları literatüründe “laiklik hakkı” diye bir kavram yoktur. Tıpkı “demokrasi hakkı” ya da “kuvvetler ayrılığı hakkı” gibi kavramların olmadığı gibi. Laiklik, baştan beri vurguladığımız gibi devletin sahip olması gereken bir niteliktir.

İkincisi, laikliğin “meşruiyetinin ve uygulanabilirliğinin referandum gibi yöntemlerle yeniden sorgulanması çabaları” olarak ifade edilen ithamın hiçbir dayanağı yoktur. Partimiz hiçbir zaman referandum veya benzeri yöntemlerle laikliğin meşruiyetini ve uygulanabilirliğini sorgulama çabası içine girmemiştir. Laikliğin uygulamada neyi gerektirdiği konusundaki tartışmalar ise, demokratik ülkelerin tamamında rastlanabilecek türden tartışmalardır. Bunları laikliğin meşruiyetinin sorgulanması olarak göstermeye çalışmak, bu kavramın demokratik ve özgürlükçü yorumu yerine onun tam da karşı olduğu dogmatik yorumunu benimsemekten kaynaklanmaktadır.

Sonuç olarak, bu davada temel sorun, AK Partinin evrensel standartlarla uyumlu demokratik laiklik anlayışının, Başsavcılığın savunduğu bireyi ve toplumu nesneleştirici ve dönüştürücü laiklik anlayışına aykırı görülmesidir.

## II. BU DAVADA SUNULAN DELİLLERİN İSPAT HUKUKU BAKIMINDAN DELİL OLMA DEĞERİ YOKTUR

Partimizin laikliğe aykırı eylemlerin odağı olduğu hakkında ikna edici hiçbir delil sunulamamış ve müddei iddiasını ispat edememiştir. Müddeinin iddiasını hukuki delillerle ispat etmesi ispat hukukunun en temel ilkesidir. İspat, olguların doğruluğu hakkında hâkimde kanaat uyandırmak için geçerli ve gerekli delillerin sunulmasıdır. Bir parti kapatma davasında kullanılabilir deliller, partinin tüzük ve programı ile yayınladığı yazılı açıklamalar ya da doğruluğu kesin olarak tespit edilmiş ses ve görüntü kayıtlarıdır.

Başsavcı ispat konusunda hiçbir etkisi ve önemi olmayan yüzlerce gazete kupürü ve internet çıktısını doğru düzgün bir tasnife dahi tabi tutmaksızın ekler arasına istif etmiş bulunmaktadır. Bir Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının, yargılamada zamandan ve emekten tasarruf adına böyle yapmayarak, gerçekten delil olabilecek yazılı belge ve ses kasetlerini ayıklayarak delil olarak sunması beklenirdi. Bu davada partimizin tüzük ve programı ile yazılı açıklamalarında laikliğe aykırı hiçbir husus bulamayan Başsavcı, eylemlerin Anayasaya aykırılığına dayalı dava açabilmek için doğruluğu ispatlanmamış yüzlerce gazete haberleri ile birkaç ses kaydını delil olarak sunmuştur. Esas hakkındaki görüşe birkaç ses kaydı eklenmesi, iddianamede delil olarak sunulan gazete kupürlerinin hiçbir hukuki değere sahip olmaması nedeniyle, son bir gayretle delil gösterme çabasının sonucudur. Bu durum bile, Başsavcılığın sadece gazete haber ve yorumlarının tek başına delil olamayacağını zımnen kabul ettiğini göstermektedir.

Sunulan bu deliller de partimizin “laikliğe aykırı eylemlerin odağı haline geldiği” isnadını ispatlamaktan çok uzaktır. Bu nedenle, aşağıda ayrıntılı olarak açıklayacağımız üzere bu davanın ispat hukukuna aykırılıktan da reddi gerekir.

1. Bu davada delillerin önemli bir kısmı dava açılmasına karar verildikten sonra üretilmiştir

Bu davada toplanan delillerin erişim tarihlerine bakıldığında delilerin çok büyük bir kısmının dava açmaya karar verilmesinden sonra toplandığı izlenimi oluşturmaktadır.

Yargılama hukukunun temel ilkesi delillerden sonuca gitmek iken, partimiz hakkında açılan davada bu ilke tersine çevrilmiş görünmektedir. Önce dava açmaya karar verilmiş, daha sonra da bunun için delil toplanmıştır. Nitekim iddianameye ek olarak sunulan dosyalarda yer alan gazete haber ve yorumlarının büyük bir kısmı bunların yayınlanmasından yıllarca sonra internet yoluyla derlenmiştir. Bu nedenle bu dava adeta bir “google davası”dır. Başsavcı, çok sayıda haber ve yorumu dava açma tarihine yakın bir zamanda anahtar kelime yazarak “google” arama motorundan arama yapmak suretiyle elde etmiştir. Örneğin, iddianamenin 10, 14, 29, 74, 93, 95, 97, 100 nolu eklerinde yer alan bazı deliller bunlardan sadece birkaçıdır. Bu şekilde internetten elde edilen gazete haber ve yorumlarının 2 Şubat 2008 Cumartesi ve 3 Şubat 2008 Pazar günleri indirildiği görülmektedir. Bu durum Başsavcılığın partimiz hakkında dava açabilmek için hafta sonu tatilinde bile yoğun bir mesai yaptığını göstermektedir.

Ayrıca iddianamede delil olarak sunulan konuşma ve haberlerin önemli bir kısmı, söz konusu konuşmaların yapıldığı ve haberlerin yayınlandığı tarihlerden çok daha sonraki tarihlerde, ilgili gazetelerin internet sayfalarından arşive ulaşılarak elde edilmiştir. Nitekim, delil olarak sunulan eklerin önemli bir kısmında gazetelerin internet sayfalarından elde edilen haberlere ilişkin erişim tarihlerine bakıldığında bu durum rahatlıkla anlaşılmaktadır. Aralarında ilgili haberin yayınlandığı tarih ile bunun Başsavcılık tarafından gazetenin internet sayfasından indirilip delil olarak dosyaya konulduğu tarih arasında üç veya dört yılı geçen örneklere de rastlamak mümkündür. Hatta, Adalet ve Kalkınma Partisi Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın 22 Ağustos 2001 tarihli bir gazetede yayınlanan açıklamasına yer verilen iddianamedeki 5 nolu ek, bu haberin üzerinden yedi yıldan daha fazla bir süre geçtikten sonra, 10 Mart 2008 tarihinde ilgili gazetenin internet sayfasından indirilerek elde edilmiş ve delil olarak sunulmuştur.

İddianame eklerinde sunulan belgelerden partimiz hakkında delil toplama çalışmasının 24-25-26 Ekim 2007 ve 30-31 Ocak, 1-2 Şubat 2008 tarihlerinde yoğunlaştığı anlaşılmaktadır. Kapatma davasında delil oluşturma endişesinin çok yoğun biçimde kendisini gösterdiği bu iki zaman dilimi de anlamlıdır. 24-25-26 Ekim 2007 tarihindeki birinci delil oluşturma girişimi partimizin güçlenerek çıktığı 22 Temmuz 2007 milletvekili genel seçimleri ile Cumhurbaşkanı seçimi sonrasında denk gelmektedir. 30-31 Ocak, 1-2 Şubat 2008 tarihlerindeki ikinci delil toplama girişimi ise farklı siyasi partilere mensup 411 milletvekilinin kabulü ile Anayasanın 10 ve 42 nci maddelerinin değiştirilmesi dönemine rastlamaktadır.

İddianamede delil olarak kullanılan gazete kupürlerinin çok az bir kısmı, ilgili gazetelerden günü gününe kesilen kupürlerden oluşurken, büyük kısmı ise sonradan belli bir zaman diliminde gazetelerin internet sayfalarından arşiv taraması yapılarak çıktı alınmak suretiyle verilmiştir. Örneğin, bu bağlamda iddianamedeki 5, 7, 8, 16, 22, 24, 31, 32, 33, 35, 38, 39, 40, 42, 63, 73, 79, 80, 81, 83, 84, 86, 92, 99, 102, 103, 108, 112, 119, 134, 145 ve 178 nolu ekler bu biçimde konuşmanın veya haberlerin yayınlandığı tarihten yıllar sonra internet teknolojisinin imkanlarından faydalanılarak elde edilmiştir. Bu örnekler AK Parti hakkında önceden kararlaştırılmış kapatma davası için sonradan delil toplama gayretinin açık bir göstergesidir.

Öte yandan iddianame eklerinde delil olarak sunulan gazete kupürlerinin bir kısmında sadece gazetelerde partimizle ilgili yer alan haber ve yorumlara yer verilen kısımların fotokopisi sunulmuş, ancak, gazete adı ve yayın tarihi belirtilmemiştir. Bu biçimdeki örnekler iddianamenin hem özensiz biçimde acele olarak hazırlandığını göstermekte, hem de laikliğe aykırı eylemlerin odağı olduğu izlenimini verebilmek amacıyla partimiz aleyhine delil oluşturma gayretinin ne derece ciddiyetten uzak olduğunu gözler önüne sermektedir.

Ses ve görüntü kayıtlarının bile tek başına delil olarak kullanılmadığı bir hukuk sisteminde, internet gibi yalan ve yanlış haberlerin çok yoğun bir şekilde yer alabildiği sanal bir ortamdan delil üretmeye çalışmak bir hukuk garabetidir.

Başsavcılığın esas hakkındaki görüşünde, Siyasi Partiler Kanununun 106 ncı maddesi uyarınca, idari mercilerin siyasi partilerle ilgili yasak fiil ve haller hakkında edindikleri bilgileri Başsavcılığa bildirmeleri gerektiği halde, AK Parti hakkında “eklenen yüzlerce kanıttan hiçbiri(nin) bu kanaldan intikal ettirilmemiş” olduğu, bu “kanıtlar”ın tamamının Başsavcılık tarafından re’sen yapılan araştırma sonucunda edinildiği belirtilmektedir. Başsavcıya göre “bu durum bile ... davalı partinin kamu görevlileri üzerinde yarattığı etkinin açık göstergesidir” (s.23).

Başsavcı “bu durumu” yanlış yorumlamaktadır. Partimiz hakkında idari mercilerden laikliğe aykırı fiil ve haller olarak nitelendirilebilecek herhangi bir bilginin Başsavcılığa iletilmemiş olması, iletilebilecek bir delilin bulunmadığını göstermektedir. Ayrıca, tüm kamu görevlilerinin AK Partinin etkisinde kalarak yasal yükümlülüklerini yerine getirmediğini ileri sürmek, masumiyet karinesine aykırı bir şekilde bu kişileri suçlamak ve töhmet altında bırakmak demektir. Esasen Başsavcının “yüzlerce” dediği “kanıtlar”, başörtüsü konusundaki farklı açıklamalardan ibarettir.

2. Davada delil olarak sunulan beyanlar ve haberler hukuken delil değerine sahip değildir

İddia makamı tarafından partimiz aleyhinde ileri sürülen delillerin büyük bir kısmı gazete haberleri ve yorumlarından oluşmaktadır. Bu haber ve yorumların, gerçeklikleri başka ikna edici delillerle desteklenmedikçe, tek başına delil olma vasıfları bulunmamaktadır. Nitekim, Anayasa Mahkemesi, yakın tarihli bir siyasi parti kapatma davasında, davalı parti genel başkanının yaptığı ileri sürülen bir konuşmanın sadece bir dergide yayınlanmış olmasını ispat için yeterli kabul etmemiştir.



Mahkemeye göre “İddianamede yapıldığı ileri sürülen konuşma hakkında kanıt gösterilmemiştir. Her ne kadar, Sancak Dergisi’nin Ocak 1994 tarihli sayısında bu konuşmaya yer verildiği belirtilmiş ise de, konuşmanın yapıldığı saptanamamıştır.” (E. 1997/1, K. 1998/1, K.T. 16.1.1998).

Partimiz mensuplarına atfedilen sözlerle ilgili olarak, bir kaç dışında, ses ve görüntü kaydı sunulmamıştır. Kaldı ki, sunulan ses ve görüntü kayıtlarının da tek başına kesin delil olma durumu söz konusu değildir. Teknik açıdan bunların sahte olmadığı kanıtlanmalı ve ayrıca gerçek olduğu kanıtlananların da Anayasanın 38 inci maddesinin altıncı fıkrası uyarınca hukuki yöntemlerle elde edilmiş olduğu ortaya konulmalıdır. Bunu yapacak olan da iddiada bulunan Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı’dır.

Nitekim, Anayasa Mahkemesi de bir iddiayı desteklemek için sunulan ses ve görüntü kayıtlarının başka delillerle doğrulanmadıkça kullanılamayacağını belirtmiştir. Mahkeme’ye göre, “Başkaca inandırıcı ve pekiştirici kanıtlar bulunmadıkça yalnızca ses bantlarının... çok ağır bir isnada... ciddilik kazandırabilmesi bir hukuk Devletinde düşünülemez.” Böylece Anayasa Mahkemesi, bir delilin “isnadın ciddiliği görüşüne desteklik edebilecek bir nitelikte” olması gerektiğini vurgulamıştır. (E. 1971/1, K. 1971/67, K.T. 17.8.1971 ve 19.8.1971). Ayrıca, bir siyasi parti kapatma davasında da Mahkeme, davalı partinin “kasetlerin tek başlarına delil olamayacakları” iddiasını kabul etmiştir. Buna göre, “Anayasa Mahkemesi, Yargıtay ve Askeri Yargıtay’ın kökleşmiş içtihatlarına göre ses bantları ve kuşkusuz video kasetleri yan delillerle doğrulandığı ölçülerde delil olarak kabul edilmektedir.” (E. 1993/3, K. 1994/2, K.T. 16.6.1994).

Başsavcı esas hakkındaki görüşünü hazırlarken Türkiye içinde topladığı delillerin yeterli olamayacağını görmüş olacak ki, delil toplama çabasını ülke sınırları dışına taşımıştır. Esas hakkındaki görüşünde Başsavcı, İran’da yayınlanan bir gazetede çıkan yazıda Türkiye’de bir İslam Devrimi beklentisi olduğunun yazıldığı iddiasına yer vererek (s.25), bunu partimiz aleyhine delil olarak sunmuştur. Yurt dışındaki bir gazetede yer alan bir iddianın hangi mantıkla partimizle ilişkilendirildiğini anlamak mümkün değildir. Böylesi bir mantıkla delil oluşturmak bizi son derece tehlikeli noktalara götürebilir.

### 3. Gerçeğe aykırı iddialar delil olarak kullanılamaz

İddianamede partimiz mensuplarına atfedilen söz ve faaliyetlerden bir kısmı doğruluğu başkaca delillerle desteklenmeden basında haber yapıldığı şekliyle delil olarak gösterilmiştir. Hatta basında yer alan haberlerden bir kısmı da tahrif edilmek suretiyle deliller arasına eklenmiştir.

Örneğin Başbakan’ın New Straits Times’a verdiği mülakat iddianamede ve ardından da esas hakkındaki görüşte tahrif edilmek suretiyle delil olarak sunulmuştur.

Başbakan’a atfedilen “Modern bir İslam devleti olarak Türkiye, medeniyetlerin uyumuna örnek olabilir” (s.27) sözü, iddianamedeki çarpıtmalara

dayalı kurgulamanın tipik bir örneğidir. Başbakan'ın Malezya'da yayınlanan New Straits Times adlı gazeteye verdiği mülakat söz konusu gazetede İngilizce'ye çevrilerek yayınlanmıştır.

Ek'te dönemin Star Gazetesinin talebi üzerine Malezya'nın Türkiye Büyükelçiliği tarafından gönderilen ve anlaşılan oradan da Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına iletilen New Straits Times (NST) gazetesinin söz konusu mülakata ilişkin sayfalarında Başbakan Erdoğan'ın "İslam devleti" anlamına gelebilecek hiçbir sözü bulunmamaktadır. Delil olarak sunulan kısmın İngilizcesi şöyledir:

"NST: What role would Turkey want to play in global affairs as a modern Muslim nation?"

Erdogan: Turkey can serve as a model of how Islam and democracy can coexist in a harmonious way. Turkey will prove (Samuel) Huntington wrong when he said that there would be a clash of civilisations. Turkey can show that harmony of civilisations is possible."

Nitekim, bu mülakatın Türkçe orijinali Başbakanlık Basın Merkezi'nin resmi internet sitesinde tam metin olarak yer almıştır. Mülakatın ilgili kısmı şu şekildedir:

"SORU: Türkiye modern Müslüman bir ülke olarak, ne gibi bir rol oynamak ister?"

BAŞBAKAN RECEP TAYYİP ERDOĞAN: Türkiye, İslâmiyet'in ve demokrasinin, ahenkli bir biçimde birarada bulunabildiğini gösteren bir model olabilir. Türkiye, bir medeniyetler çatışması yaşanabileceğini söyleyen Samuel Huntington'un yanılmış olduğunu kanıtlayacaktır ve medeniyetlerin ahenk içinde yaşamasının mümkün olduğunu gösterebilir."(EK-3)

Tek başına bu örnek bile, İngilizce metinlerin çevirisi yaptırılmadan ve doğruluğu araştırılmadan, kasıtlı gazete haber ve yorumlarından önyargılı bir şekilde aynen aktarılacak suretiyle "Ek" olarak sunulması, partimiz hakkında "delil" oluşturma çabasının ne boyutlara ulaştığını açıkça göstermektedir.

Bu gerçeklik karşısında farklı bir yaklaşım sergilemesi gereken Başsavcı esas hakkındaki görüşünde de tahrifat yapmaya devam ederek şöyle demektedir: "İddialarımızı doğrulayan kanıtlar, Başbakanın gazetecinin sorusuna verdiği yanıtın içindedir. Başbakan yanıtında, Türkiye'nin geleceğine ilişkin değerlendirmeler yaparken, geçmişine ilişkin de sonuçlar çıkarmaktadır. Laik ve demokratik bir ülkenin 'İslamiyetin ve demokrasinin ahenkli bir biçimde bir arada bulunabileceği bir model' olacağını ifade ederken, bu tespitin arkasında Cumhuriyetin laik karakterinin yadsınmasının yanı sıra, ülkemizde şimdiye kadar İslamiyet ile demokrasinin bağdaştırılamadığı, bir çatışmanın yaşandığı ön yargısı ve değerlendirmesi vardır." (s.41). Başsavcılığın, ne anlama geldiği çok açık olan bir metinden, "niyet okuyuculuğu" yöntemiyle bu kadar farklı anlamlar çıkarma başarısı karşısında şapka

çıkarmak gerekir. Öte yandan, Başsavcılık esas hakkındaki görüşünde bu konuda tahrifat yapmayı sürdürmektedir. İddianamede Başbakan'ın bu konuşmasının tamamen tahrif edildiğini ilk cevabımızda açık bir şekilde ortaya koyduktan sonra, tahrifatı ortaya çıkan Başsavcılık bu defa da esas hakkındaki görüşünde kelime oyunları ile farklı bir çarpıtmaya başvurmuştur. Başbakan'ın konuşmasında geçen "Türkiye İslamiyet'in ve demokrasinin ahenkli bir biçimde bir arada bulunabildiği" ifadesi, "İslamiyetin ve demokrasinin ahenkli bir biçimde bir arada bulunabileceği" şeklinde kullanılarak farklı bir anlam üretilmeye çalışılmıştır.

Basında yer alan haberlerin ek delillerle doğrulanmadan kullanılması, hiçbir zaman var olmamış "olgu"ların delil olarak gösterilmesi gibi bir garabeti de ortaya çıkarmaktadır. Örneğin, İddianamede, Meclis eski Başkanı Bülent Arınç'ın "laik devlet ilkesine aykırı eylem ve demeçleri" arasında, "Başkanlığını yaptığı TBMM'nin meclisinde Kuran kursu açıldığının yazılı basında yer aldığı" şeklinde bir ifadeye de yer verilmiştir (s.57). Başsavcılık konuyla ilgili biraz araştırma yapmış olsaydı, bu haberin tamamen düzmece olduğunu öğrenebilirdi. Nitekim bu konuda CHP Denizli Milletvekili Mehmet Neşşar tarafından TBMM Başkanı Bülent Arınç'a yöneltilen "TBMM kampüsü içindeki mescitte Kur'an Kursu açılıp açılmadığı" şeklinde bir soru önergesi üzerine mesele aydınlatılmıştır. Bu soruya verilen 3.7.2005 tarihli cevapta Mecliste Kur'an Kursu açılmadığı, kurs açma yetkisinin de Diyanet İşleri Başkanlığına ait olduğu belirtilmiştir (EK- 4).

Aynı şekilde, tekzip edilen ve aslı olmayan konuşmalar da iddianamede delil olarak kullanılmıştır. Halbuki, kamu adına hareket eden iddia makamının iddianamesini gazete kupürlerine dayandırırken, bu haberlerle ilgili tekziplerin olup olmadığını da araştırması gerekirdi. Ayrıca aynı haber birden fazla basın ve yayın organında birbirinden farklı şekillerde yer almış olmasına rağmen, iddianamede bunlardan sadece maksada uygun olduğu düşünülenlerin alınması da objektiflikten uzaklaştığını göstermektedir.

Öte yandan Başsavcı esas hakkındaki görüşünde, basında yer alan haberlerin tekzip edilmemiş olmasını bunların doğru olduğuna karine saymaktadır. Bu görüşe katılmak mümkün değildir. Zira, bir gazete haberinin tekzip edilmemiş olması orada yer alan hususların doğru olduğu anlamında gelmez. Birçok Anayasa Mahkemesi kararında da belirtildiği üzere gazete haberlerinin destekleyici başka kanıtlarla doğruluğunun ispatlanması şarttır. Aksi durumda basında hakkında gerçek dışı haberler yer alan ancak tekzipte bulunmayan ya da bulunamayan kişilerin bir hukuk devletinde kabul edilemeyecek şekilde suçlanması tehlikesi ortaya çıkabilir. Tekzip kişinin kendi isteğiyle başvuracağı bir yoldur ve kişileri buna zorlamak mümkün değildir. Sayısız basın yayın araçlarının hergün onbinlerce haber yaptığı bir ortamda kişilerin bundan haberdar olabilmesi bile çoğu defa mümkün değildir. Örneğin Başsavcı hakkında yakın zamanda basın yayın organlarında binlerce haber yer almış ve bir kısmında da çeşitli ithamlarda bulunulmuştur. Eğer Başsavcı bunları tekzip etmediyse doğru olduğuna mı hükmetmek gerekir? Bir hukuk devletinde kişileri kendi haklarındaki asılsız haberleri takip ve tekzibe zorlamak mümkün olmadığı gibi, salt bu haberlerle o kişileri suçlamak da sorumluluk hukuku ilkeleriyle bağdaşmaz.

İddianamede, Ulaştırma Bakanı Binali Yıldırım'ın "Reformlar sancılı olur... Tarihte de bu reformlar gerçekleştirilirken birçoğu kanlı oldu. Bu konuda sabır ve zamana ihtiyacımız var. Önemli olan bir şeyi yaparken kırıp dökmek ve bu da bizim hassasiyetimiz. Yolumuza da bu şekilde devam edeceğiz." (s.85) şeklinde beyanda bulunduğu ileri sürülmüştür. Binali Yıldırım'ın bu konuşması çeşitli basın organlarında yer almış, bunlardan sadece birisinde "kanlı oldu" ibaresi geçmiştir. Oysa bu konuşmaya yer veren çok sayıdaki diğer yayın organlarında bu ibare kesinlikle bulunmamaktadır. Kaldı ki, bu konuşmanın yapıldığı derneğin resmi tutanaklarında da, söz konusu cümle "Reformlar sancılı olur. Reformları uzlaşarak yapmak toplumun menfaatinde. Reformların bir kısmının sonu alındı. Bir kısmının da zamana bağlı olarak alınacaktır. Kırıp dökmekten iş yapmak zorundayız" şeklinde yer almaktadır. Başsavcı esas hakkındaki görüşünde bu konuşmayla ilgili haberin yer aldığı gazetenin tekzip edilmediğinden bahisle konuşmanın yapıldığı derneğin resmi tutanağının doğruyu yansıtmadığını ileri sürmektedir. Başsavcının bu konuşmayı düzenleyen kuruluşun resmi tutanağı yerine, doğruluğu başka kanıtlarla desteklenmeyen söz konusu gazetenin haberine itibar etmesi kabul edilemez. Öte yandan, bir an için Binali Yıldırım'ın "Tarihte de bu reformlar gerçekleştirilirken birçoğu kanlı oldu" sözünü söylediğini varsaysak bile bunun laikliğe aykırı bir söylem olarak takdim edilmesi yanlıştır. Kaldı ki Yıldırım, iddianamede yer verilen konuşmasında bu biçimdeki yöntemi tasvip etmediklerini de "önemli olan bir şeyi yaparken kırıp dökmek ve bu da bizim hassasiyetimiz. Yolumuza da bu şekilde devam edeceğiz" sözleri ile ifade etmektedir. İlginçtir ki, Başsavcı da esas hakkındaki görüşünde "laikliğin dini dogmalara ve hurafelere karşı verilmiş uzun ve kanlı bir mücadelenin ürünü olduğunu" (s.10) söylemektedir. Biz de şimdi Başsavcının bu sözünü, laikliğin korunması için yapılmış bir "şiddet çağrısı" olarak mı yorumlamalıyız? Bir an için Binali Yıldırım'ın bu sözü söylediğini varsaysak bile, Başsavcının kendisi söyleyince sorun teşkil etmeyen bir sözü, AK Partili birisi söyleyince kapatmaya delil olarak sunması tam bir tutarsızlıktır.

Yine iddianamede AK Parti Mardin Milletvekili Nihat Eri'nin TBMM Dışişleri Komisyonu toplantısında 2003 yılı Aralık ayında yaptığı konuşmada din eğitiminin yeterince verilmemesinden yakınarak "Böyle olunca da gençler illegal örgütlerin eline düşüyor. Tehvid-i Tedrisat Kanunu getirildi tekkeler kaldırıldı, ama tekkelerde verilen bilgi, mevcut düzenleme ile verilemiyor. Bu yüzden insanlar yanlış yerlere, hatta örgütlere yöneliyorlar," dediği ileri sürülmüştür (s.77). Halbuki söz konusu konuşma iddianamede ileri sürüldüğü gibi olmayıp, bu konuşmada kesinlikle "tekke" kelimesi geçmemiştir. Nitekim Komisyon Başkanı da bu durumu teyit etmiştir. Ayrıca, basında çıkan haberler üzerine Nihat Eri, "tekzip" metni göndermiş, ertesi günkü yayınlarında bir kısım gazeteler açıklamalarından bahsetmiştir. Tekzipten hiç bahsetmeyen bir gazete muhabirine Basın Konseyi tarafından "uyarma" cezası verilmiştir.

Diğer yandan, iddianamede AK Parti İstanbul Milletvekili Egemen Bağış'ın açıkça "Bu benim düşüncem. Partimin düşüncesini soruyorsanız, henüz bu konuyu konuşmadık" şeklinde ifade ettiği kişisel görüşleri adeta partimizi bağlayan beyanlar olarak gösterilmiştir (s.98). Bağış bu konuşmanın bazı kısımlarını tekzip ettiği ve tekzip metni 7 ve 8 Şubat 2008 tarihli basın ve yayın organlarında yer aldığı halde

iddianamede bu husus belirtilmemiştir. Aksine, bu konuşmanın bağlamından koparılıp ve tekzipler dikkate alınmadan, Merve Kavakçı hadisesiyle irtibatlandırılmaya çalışılması (s.124), iddianamenin deliller açısından zayıflığını ve kurgusal boyutunu gösteren diğer bir çarpıcı örnektir. Başsavcı esas hakkındaki görüşünde Egemen Bağış'ın bu sözleri söylediğine ilişkin bir ses kaydından bahsetmekle birlikte, ekte sunulan deliller arasında buna dair bir kayıt bulunmamaktadır.

İddianamede, bir televizyon programında “AKP'nin Merkez Karar ve Yönetim Kurulu Üyesi Ayşe Böhürler ile Meclis Anayasa Komisyonu Başkanı Burhan Kuzu arasında geçen konuşmada, Ayşe Böhürler'in türbanlı olarak hukuk öğrenimini bitirmiş bir kadının yargıçlık yapmasını savunduğu, bu doğrultudaki önerilerini Burhan Kuzu'nun, 'Acele etmeyin ona da sıra gelecek' diye yanıtladığı” şeklindeki ifadeler yer verilmiştir (s. 95).

Bu iddia da tamamen gerçek dışıdır. Burhan Kuzu, hiçbir yerde böyle bir açıklama yapmamıştır. Bu konuda yayınlanan gazete haberlerine itibar etmek yerine, söz konusu televizyon programının kasetleri izlenmiş olsaydı, iddianamede bu asılsız sözlere yer verilmezdi. Nitekim Kuzu, hakkında bu yönde çıkan gazete haberlerini tekzip etmiş ve bu tekzip yazısı daha önce bu yanlış haberi yayınlayan gazetelerin köşe yazarları tarafından da yayınlanmıştır. Başsavcı esas hakkındaki görüşünde Burhan Kuzu'nun söz konusu televizyon programında “susmak suretiyle” başkasının söylediği sözü onayladığını söyleyerek, iddianamedeki ithamının yanlış olduğunu itiraf etmektedir. Ancak ne yazık ki Başsavcı, Burhan Kuzu'nun susmasından bile bir anlam çıkararak suçlamasını sürdürmektedir. Bir hukuk devletinde kişilerin susmasını bile hukuka aykırı gören bir zihniyet hak ve özgürlükler bakımından endişe vericidir.

Aynı şekilde, iddianamede partimiz Gaziantep Milletvekili Fatma Şahin'in “kamuda türban takılması” hakkında beyanda bulunduğu ileri sürülmüştür. (s.97). Ancak, Fatma Şahin'in konuşması bazı basın organlarında tamamen çarpıtılarak yer almıştır. Şahin, daha sonra “kamuda çalışanların başörtüsü takması gerektiğine ilişkin bir düşüncesi ve çalışmasının olmadığını” açıkça belirtmiş ve bu konudaki düzeltmeler farklı basın organlarında yer almıştır. Ne yazık ki, bu düzeltmeler de iddianamede yer almamıştır. Başsavcılık esas hakkındaki görüşünde Fatma Şahin'in sonradan böyle bir sözünün olmadığını açıklamasının hiçbir değeri olmadığını iddia etmektedir. Fatma Şahin böyle bir ifadesinin bulunmadığını belirtmek için tekzipte bulunmanın dışında acaba daha ne yapabiliirdi? Bu tekzibe rağmen ne yazık ki Başsavcının önyargısı değişmemiştir. Bu durum bize Einstein'ın “önyargıları yıkmak atomu parçalamaktan daha zordur” sözünü hatırlatmaktadır.

İddianamede Devlet Bakanı Mehmet Aydın'ın; 2004 yılı Nisan ayında Almanya'da Frankfurter Allgemeine gazetesine verdiği demeçte “Eğer bir kadın kapanması gerektiğini düşünüyorsa, bu konuda bir demokrat olarak sadece şunu söyleyebilirim: buna hakkı var...Türban takılması, kamu kuruluşlarında mümkün olabilir...Bizim kadınlara kendi kurallarımızı zorlamaya hakkımız yok. Aksi halde bir yan konudan büyük sorun yaratırız” dediği ileri sürülmektedir. (s. 89). Oysa Mehmet Aydın bu sözleri Almanya'da o tarihte yaşanan başörtüsü tartışmaları hakkında

söylemiştir. Mehmet Aydın'a Almanya'da adı geçen gazete muhabiri, "Berlin'de başını örterek devlet okulunda derslere giren öğretmen nedeniyle Almanya'da yoğun şekilde İslami başörtüsü tartışılmaktadır. Hicap (başörtüsü) İslamcı aşırılığın bir simgesi midir?" şeklinde sorular yöneltmiştir. Aydın'ın iddianamede yer verilen sözleri bu soruya verilen bir cevap olup, Türkiye'deki sorunla ilgisi yoktur.

Diğer yandan, iddianamede Konya'nın Seydişehir Belediye Başkanı İbrahim Halıcı'nın "İnşallah bütün okullar imam hatip olacak" dediği, ileri sürülmektedir (s.105). Sadece Cumhuriyet gazetesinde yer alan bu iddia tamamen asılsızdır. İddianamedeki bu söz, İbrahim Halıcı'nın konuşmasını haber yapan 30 Mart 2008 tarihli çok sayıdaki yerel gazetenin hiçbirinde yer almamıştır. Buna rağmen Başsavcılığın esas hakkındaki görüşünde hala bu iddiasını sürdürmesi anlaşılır gibi değildir.

4. Yasama sorumsuzluğu kapsamında bulunan sözler delil olarak kullanılamaz

Yasama sorumsuzluğu kapsamında bulunan beyanları nedeniyle milletvekillerinin Anayasanın açık hükmü ile mutlak olarak sorumsuz kabul edilmesi karşısında, bunlardan dolayı beş yıllık parti yasağı ve milletvekilliğinin düşmesi gibi yaptırımların uygulanmasının istenmesi Anayasanın 83 üncü maddesinin amacıyla bağdaşmaz.

Yasama sorumsuzluğu, milletvekillerinin yasama faaliyetlerini yürütürken açıkladıkları düşüncelerinden ve verdikleri oylardan dolayı sorumlu tutulamamalarını ifade eder. Anayasanın yasama sorumsuzluğuna ilişkin hükmüne göre, "Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, Meclis çalışmalarındaki oy ve sözlerinden, Mecliste ileri sürdükleri düşüncelerden, o oturumdaki Başkanlık Divanının teklifi üzerine Meclisce başka bir karar alınmadıkça bunları Meclis dışında tekrarlamak ve açığa vurmaktan sorumlu tutulamazlar". (m.83/1).

Yasama sorumsuzluğunun amacı, milletvekillerinin Meclis çalışmalarındaki oy, söz ve düşünce açıklamalarından mutlak manada sorumsuz tutulmasıdır. Demokrasilerde yasama sorumsuzluğu, milletvekillerinin hiçbir şekilde hukuksal bir engellemeyle karşılaşmaksızın düşündüklerini özgürce ifade etmek için getirilmiş önemli bir güvencedir. Böylece milletvekilleri kendileri ya da mensup oldukları parti bakımından her hangi bir yaptırıma maruz kalmayacakları güvencesiyle yasama faaliyetlerine "özgür iradeleri" ile katılabileceklerdir.

İddianamede yasama sorumsuzluğu kapsamındaki oy verme ve yapılan konuşmaların kapatma davasında delil olarak sunulması yasama sorumsuzluğunu temelden zedelemektedir.

Milletvekilinin konuşmasından dolayı, her ne kadar bir ceza davasında yargılanması durumu söz konusu değilse de, bu konuşmalarla partisinin kapatılabilmesi yasama sorumsuzluğunun amacı ile açıkça çelişmektedir. Nitekim yapmış olduğu konuşmadan dolayı partisinin kapatılmasına sebebiyet veren

milletvekilinin aynı zamanda hem milletvekilliği sona ermekte, hem de bu tarihten itibaren beş yıl bir başka partinin kurucusu, üyesi, yöneticisi ve deneticisi olamama biçiminde bir yaptırım uygulanmaktadır. Oysa yasama sorumsuzluğu, tamamen yasama faaliyetleri ile ilgili bu biçimdeki cezalandırmalara karşı da milletvekillerini koruyan bir güvence niteliğinde olmalıdır.

Anayasa Mahkemesi de yasama sorumsuzluğunun milletvekillerine sağladığı güvenceyi bir kararında şu şekilde ifade etmektedir: “Milletvekilinin, yasama işleriyle ilgili olarak Meclis’te kullandığı oylar, söylediği sözler, ileri sürdüğü düşünceler nedeniyle yasama organı dışında herhangi bir makam tarafından sorumlu tutulamaması anlamına gelen ve 83. maddenin birinci fıkrasında yer alan ‘sorumsuzluk’un amacı, ulusal iradenin tam bir serbestlikle açıklanmasıyla birlikte görevin tam bağımsızlıkla yerine getirilmesinin güvenceye alınmasıdır... Sorumsuzluk, cezalandırılmamayı; dokunulmazlık ise ertelemeyi amaçlamaktadır. Anayasal konum gereği sağlanan bu güvence, yasama organı üyeleriyle öbür görevliler ve yurttaşlar, dolayısıyla yasama organı üyesi olmayan partililer arasında bir fark yaratmaktadır.” (E. 1986/13, K.1987/12, K.T. 22.5.1987).

Milletvekillerinin, yapmış oldukları konuşmalar ve açıklamış olduğu düşüncelerinden dolayı partilerinin kapatılabileceğini, milletvekilliklerinin düşeceğini ve beş yıl siyasi parti yasağına maruz kalabilecekleri endişesini taşımaları durumunda, yasama faaliyetlerine özgür iradeleriyle katılabileceklerini düşünmek mümkün değildir. Bu da sonuçta yasama faaliyetlerinin layıkıyla yerine getirilmesini engelleyecektir. Başka bir ifade ile partili milletvekillerinin konuşmaları, partilerinin kapatılmasında gerekçe olarak kullanıldığı takdirde, yasama sorumsuzluğunun pratikte bir anlamı kalmayacaktır.

Ayrıca parti kapatma davalarında yasama sorumsuzluğunun dikkate alınmaması, partili milletvekillerinin ifade özgürlüğünün bağımsız milletvekilleriyle karşılaştırıldığında eşitsiz biçimde kısıtlanması sonucunu doğuracaktır. Bu durum da demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsurları olarak nitelendirilen siyasi partilerin özel olarak cezalandırılması anlamına gelecektir.

Bu nedenle Anayasanın 69 uncu maddesindeki beş yıllık siyasi parti yasağı, 84 üncü maddedeki milletvekilliğinin düşmesi ile 83 üncü maddedeki sorumsuzluk hükümlerinin birlikte değerlendirilerek uyumlu bir yoruma tabi tutulması zorunludur. Böyle bir değerlendirme sonucunda da, 83 üncü madde hükmünün daha “özel” bir hüküm olarak diğerleri karşısında üstün tutulması gerekir.

Kaldı ki, iddianamede partimiz milletvekillerine atfen yer verilen beyanların tamamı, yasama sorumsuzluğu güvencesini gerektirmeyecek şekilde ifade özgürlüğü kapsamındadır. Bu nedenle iddianamedeki anlayışa göre yasama sorumsuzluğu tamamen tersine sonuçlar verecek biçimde işletilmeye çalışılmakta ve bu bakış açısına göre normalde suç olmayan konuşmalar, milletvekilleri tarafından yapıldığında partinin kapatılmasına ve böylece milletvekilinin beş yıl siyasi faaliyet yasağı ile cezalandırılmasına yol açabilmektedir.

Bu bağlamda iddianamede yer alan ve Başsavcının siyasi parti özgürlüğüne bakış açısını özetleyen şu ifade bu özgürlüğü tamamen güvencesiz hale getirmektedir: “Hukuk düzeninin suç olarak öngörmediği eylem, bu eylemin bir siyasi parti tarafından veya siyasi parti aracı kılınmak yoluyla işlenmesi durumunda, yarattığı ve kaçınılmaz olarak yaratacağı sonuçları gözetildiğinde, siyasi parti için yasaklama gerektirebilir. Eylemin suç olarak düzenlenmemesi, o eylemin hiçbir biçimde kınanamaması sonucunu doğurmaz.”(s.22). Öncelikle belirtilmelidir ki, bir eylemin siyaseten eleştirilmesi ya da kınanması ile eylemin kapatma davasında delil olarak kullanılması birbirinden çok farklı sonuçlar doğurur. Bu biçimdeki ayırımı özellikle dikkat edilmelidir. Bir eylemin kınanabilir nitelikte olması onun hukuken de müeyyideye tabii olduğu anlamına gelmez. Siyasi alanda yaşanan tartışmalara yönelik kınama biçimindeki tepkiler siyasi alanın aktörlerince ortaya konulabilir. Ancak, siyasi alandaki bu tartışmaların etkisinde kalarak bir siyasi partinin hukuken müeyyidesi olmayan bir eylemden dolayı kapatılmasını talep etmek iddianamenin, hukuki değil, siyasi endişelerin etkisinde kalınarak hazırlanmış olduğunu teyit etmektedir.

##### 5. Partinin kurulmasından önceki söz ve eylemler partimize isnat edilemez

İddianamede ve esas hakkındaki görüşte AK Parti'nin kurulmasından önceki dönemlere ait açıklamalara da yer verilmiştir. Bu açıklamaların laikliğe aykırı olup olmadığı sorunu bir yana, kapatma davasına konu edilen partiyi bağladığı da ileri sürülemez.

Bir siyasi partiye isnat edilebilecek söz ve eylemlerin, zorunlu olarak bu siyasi partinin kurulduğu tarihten sonraki döneme ait olması gerekmektedir. Oysa iddianamede aksi bir durum hiçbir hukuki dayanağı olmaksızın kabul ettirilmeye çalışılmakta ve aynen şu ifadeye yer verilmektedir: “Kapatma davasına konu edilen eylemlerin işlendiği tarihlerin bir önemi bulunmamaktadır. Eylemlerin üzerinden ne kadar süre geçse de, bu eylemlere, ‘odaklığın’ ortaya konulması yönünden iddianamede dayanılması olasıdır” (s.22). Siyasi partinin kurulmadan önceki bir dönemde kişilerin söylediği sözlerinden dolayı o partiyi sorumlu tutan bir yaklaşım, hukuk devleti ilkesinin ihlali anlamına gelmektedir.

Bir partinin kurulmasından yıllar önce yapılmış açıklamaların bu partiye isnat edilmesi ve partinin kapatılmasında gerekçe olarak kullanılmak istenmesi “hukukun genel ilkeleri, hukuk devleti ve hukuk devletinin unsurlarından olan “hukuki güvenlik” ilkesine açıkça aykırıdır. İddianamede (s.31-33), özellikle Başbakanın AK Partinin kurulmasından yıllar önce söylediği ileri sürülen bazı sözleri ön plana çıkarılarak, Anayasa Mahkemesi üyelerinde psikolojik bir etki meydana getirilmek istenmektedir. Bu sözlerin, söylenip söylenmediği bir yana, yıllar sonra kurulan bir partiyi bağlamayacağı açıktır ve kapatma gerekçesi olarak kullanılması sorumluluk hukuku prensiplerine kesin olarak aykırıdır.

İddianamedeki bu yaklaşım, siyaset kurumunun ve siyasetçilerin üzerinde, adeta beşikden mezara kadar süren bir sorumlu tutma zihniyetini yansıtmaktadır. Hukukta “süre” denen bir kavramı tanımayan bu yaklaşımın hukukun genel ilkelerine aykırı olduğu açıktır.



Kaldı ki, siyasi parti kurulmadan önce yapılan konuşmaların ifade özgürlüğü kapsamında olduğu da bir gerçektir. Nitekim bu durum yargısal süreç sonucunda teyit edilmiştir. Örneğin AK Parti milletvekili Ömer Dinçer'in, partimizin kurulmasından yıllar önce, 1995 yılında, bir bilimsel sempozyumda sunduğu bildiriye dolayısıyla yapılan ceza soruşturmasında Erzurum Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığı takipsizlik kararı vermiştir. 7.6.2004 tarihli bu kararda söz konusu bildirinin ifade özgürlüğü kapsamında olduğu şu şekilde vurgulanmıştır:

“Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin ‘ifade özgürlüğü’ başlığını taşıyan 10. maddesinde herkesin görüşlerini açıklama ve anlatım özgürlüğüne sahip olduğu belirtilerek, bu hakkın kanaat özgürlüğü ile kamu otoritelerinin müdahalesi ve ülke sınırları söz konusu olmaksızın haber veya fikir alma ve verme özgürlüğünü de içerdiği belirtilmiş, sözleşmenin uygulanmasına ilişkin Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarında da açıkça şiddet ve şiddete çağrı içermeyen her türlü düşüncenin ifade özgürlüğü kapsamında kabul edildiği vurgulanmıştır.

Suç ihbarı dilekçesine ekli ‘Bilgi ve Hikmet’ isimli derginin Güz/1995 tarihli 12. sayısında neşredilen konuşma metninin kül olarak değerlendirilmesi neticesinde belirtilen konuşmanın şiddete çağrı ve suç işlemeye tahrik içermemesi, ifade özgürlüğü kapsamında kalması nedeniyle, TCK’nun 146/2, 311, 312/1–2 maddelerinde düzenlenen suçların unsurlarının oluşmadığı anlaşılmakla;

Müşnet fiillerle ilgili olarak sanık hakkında TAKİBAT YAPILMASINA MAHAL OLMADIĞINA... karar verildi.” (E.2004/128, K.2004/23, K.T. 07. 06. 2004)”.

Benzer şekilde, iddianamede Milli Eğitim Bakanı Hüseyin Çelik’in, “Türkiye’de Değişim, Demokrasi ve Aydınlar” adlı kitabındaki düşünceleri de “delil” olarak sunulmaktadır (s.73). Oysa bu kitabın içinde yer alan ve davada delil olarak gösterilen makale, ilk olarak partimizin kurulmasından yıllar önce, 1994 yılında bir dergide yayınlanmıştır. Yayınlandığı tarihten itibaren hiçbir yargısal takibata konu olmayan ve zaten ifade özgürlüğü kapsamında bulunması nedeniyle Anayasaya da aykırılık taşımayan görüşler, Cumhuriyet gazetesinin 2.10.2003 tarihli nüshasında haber yapıldıktan sonra iddianameye dâhil edilmiştir.

Hukuk devletinde, yıllar önce yapılmış konuşmaların, konuşmayı yapanın iradesi dışında yeniden yayınlanması, bu konuşmaları bugün yapılmış konumuna getirmez. Her hangi bir parti üyesinin, partinin kuruluşundan önceki beyanları partiye isnat edilemez. Bu beyanların, partinin kuruluşundan sonra yazılı veya görsel basın tarafından tekrar edilmesi dahi aynı ilkeye tabidir.

6. Parti üyesi olmayan kişilerin söz ve faaliyetleri partimiz aleyhine delil olarak kullanılamaz

İddianamede, “parti üyeliğinden ayrılanların fiil ve söylemleri de partiye isnat edilebilir. Bu anlamda Abdullah Gül’ün, parti kurucu üyesi, başbakan, başbakan

yardımcısı ve dışişleri bakanı olarak eylem ve beyanları da partiye yüklenebilecektir” (s.24) denmekte ve esas hakkındaki görüşte de bu iddia tekrarlanmaktadır (s.31).

Kapatma davasının açıldığı tarih itibariyle partiye hukukî ve fiilî bağı kalmamış olanlar için yaptırım uygulanması ve bunlara isnat edilen fiillerin siyasî partinin kapatılması talebine gerekçe gösterilmesi, ancak kanunda bu yönde açık bir hüküm bulunmasına bağlıdır ki, Anayasada da Siyasi Partiler Kanununda da böyle bir hüküm bulunmamaktadır.

Böyle bir düzenleme bulunmadığı gibi, Anayasanın 69 uncu ve 2820 sayılı Siyasî Partiler Kanununun 95 inci maddelerinde yer alan düzenlemeler de, dava açılmadan önce partiye hukukî bağı kalmamış olanlar için siyaset yasağı talep edilemeyeceğini ve bunlara isnat edilen fiillerin siyasî partinin kapatılması talebine gerekçe gösterilemeyeceğini ortaya koymaktadır.

Anılan hükümlere göre ilgililer hakkında yaptırım uygulanabilmesi için, bunların, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı tarafından Anayasa Mahkemesi nezdinde dava açıldığı tarihte ilgili siyasî partinin üyeleri olmaları gerekmektedir. 95 inci maddenin “Kapatılan siyasî partiler ve mensuplarının durumu” şeklindeki başlığı da, siyasî parti mensubu olmayanlar hakkında bu maddenin uygulanamayacağını göstermektedir.

Bu itibarla, kapatma davası açılmadan önce Cumhurbaşkanı seçilen kişinin, kapatılması istenen siyasî partiye hukukî ve fiilî bağı kalmadığından, dolayısıyla siyasi parti mensubu olmasından söz edilemeyeceğinden, iddianamenin sözü edilen bölümleri dayanaktan yoksundur.

İddianame kamu görevlilerinin fiillerinden dolayı da partimizi sorumlu göstermektedir. Buna göre, “devlet kadrolarında yer alan anılan görevlilerin (Müsteşar, Müsteşar yardımcısı, genel müdür, vali, kaymakam, baştabip, belediye başkanı, okul müdürü, vb.) eylemleri de, siyasi partinin bakış açısına ve bunun da bir gereği olarak ortaya çıkması ve biçimlenmesi nedeniyle siyasi partiye isnat edilmesi gerekmektedir.” (s.155).

Parti üyesi olmayan kamu görevlilerinin beyan ve eylemlerinden dolayı da, iktidarda olsalar bile, parti ya da partililer sorumlu tutulamaz. Aksi düşünce Anayasamızda da ifadesini bulan (m.38) “cezaların şahsiliği ilkesi” ile bağdaşmaz. Kaldı ki, bir siyasi partinin kimlerin eylemlerinden sorumlu olacağı Anayasanın 69 uncu maddesinin altıncı fıkrasında tadadi olarak sayılmış olup bunlar arasında parti üyesi olmayan kamu görevlileri bulunmamaktadır.

Öte yandan, kamu görevlileri, işledikleri bir suç varsa, bunlardan dolayı şahsi olarak ceza kovuşturmasına ya da disiplin soruşturmasına maruz kalırlar. Keza kamu görevlilerinin hukuka aykırı işlemlerinin de idari yargı aracılığıyla denetlenmesi mümkündür.

İddianamede, örneğin, Yükseköğretim Kurulu (YÖK) Başkanının üniversitelerde kılık kıyafet özgürlüğü hakkındaki açıklamaları ve bu konuda Anayasa hükümlerine göre işlem yapılması yönünde üniversite rektörlerine gönderdiği yazı, “kanun dışı eylem” olarak nitelendirilmiş (s.124) ve partimizin “Anayasaya aykırı eylemleri arasında” sayılmıştır. Halbuki, YÖK Başkanı 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu’nun 6 ncı maddesine göre Cumhurbaşkanı tarafından doğrudan atanmaktadır. Her şeyden önce, YÖK Başkanının anılan faaliyetlerinde hukuka aykırılık bulunmamaktadır. Kaldı ki bulunsa da, bundan dolayı AK Parti hükümeti sorumlu tutulamaz. Aksi halde, AK Parti hükümetleri döneminde görev yapan bütün YÖK başkanlarının faaliyetlerinden de hükümeti sorumlu tutmak gerekirdi.

Başsavcı esas hakkındaki görüşünde, üst düzey bazı kamu görevlilerinin laiklik karşıtı eylem, söz ve yazıları nedeniyle bu görevlere getirildikleri gibi, hem hükümetimiz hem de bu kamu görevlileri bakımından asla kabul edilemeyecek akıl almaz bir iddiaya yer vermektedir. Bu iddiayı ispat edecek en küçük bir delil sunulamamış olması, masumiyet karinesinin keyfi bir şekilde ihlal edildiğini ortaya koymaktadır. Yine Başsavcı, YÖK Başkanı hakkında, bir bakan ve bürokratlar arasında geçen konuşmalardan bahisle, icraatlarının hükümetten bağımsız olmadığını iddia etmektedir. Bu tür siyasi magazin konularının asgari bir ciddiyete sahip olması gereken bir hukuki metinde yer alması talihsizliktir. Öte yandan, her ne kadar özerk de olsa yürütme içinde yer alan Yükseköğretim Kurulu’nun faaliyetlerinde hükümetle işbirliği halinde çalışmasında yadırganacak bir husus bulunmamaktadır.

Vali ve kaymakamlar gibi kamu görevlilerinin icraatlarından dolayı iktidar partisinin sorumlu tutulabileceğine dair Başsavcılık görüşü de, parti-devlet özdeşliğinin geçerli olduğu tek parti döneminin anlayışını yansıtmaktadır. Bilindiği gibi, 1935’ten sonra Türkiye’yi yöneten siyasi partinin Genel Sekreteri İçişleri Bakanlığı, il başkanları valilik, ilçe başkanları da kaymakamlık görevlerini yerine getirmekteydiler. Bu durum artık geride kalmıştır. Günümüzde parti üyesi olmayan kamu görevlilerinin beyan veya işlemlerinden dolayı siyasi partiler, iktidarda olsalar bile, sorumlu tutulamazlar. Bu görevlilerin atanmasına dair işlemler ve atamadan sonra da görevlilerin işlem ve eylemleri yargı denetimine açıktır. Dolayısıyla, Hükümetin atamalarında ve bu görevlilerin işlemlerinde hukuka aykırı bir durum varsa, bunun yargısal denetimi zaten yapılabilmektedir. Kaldı ki, kamu görevlilerinin iddianamede yer verilen beyan ve faaliyetlerinde de laikliğe aykırı sayılabilecek bir eylem bulunmamaktadır.

Bir an için bir hükümetin kamu görevlilerinin eylem ve işlemlerinden dolayı “siyasi” olarak sorumlu olabileceği düşünülse bile, hükümetlerin siyasi sorumluluğu ile partilerin hukuki sorumluluğunu birbirine karıştırmamak gerekir. Hükümetlerin siyasi sorumluluğu ancak TBMM içinde işletilebilen “gensoru” gibi denetim mekanizmalarının harekete geçirilmesiyle mümkün olur. Seçimler de hükümetlerin halka hesap verdikleri bir diğer siyasi yöntemdir. Halbuki, partilerin Anayasa Mahkemesi tarafından denetlenmesi hukuki bir süreçtir ve kapatma yaptırımını da hukuki bir sonuçtur. Dolayısıyla, hükümetlerin siyasi sorumluluğu kapsamındaki konuların siyasi partilerin hukuki denetimi sürecine dâhil edilemeyeceği açıktır.

22 Temmuz 2007 seçimlerinde partimizden milletvekili seçilen Ömer Dinçer'in yıllar öncesine ait bazı sözlerinin partimiz aleyhine delil olarak sunulması ve bu milletvekilimiz hakkında parti yasağı istenmesi ise birçok bakımdan hukuka aykırıdır. Herşeyden önce, yukarıda açıklandığı üzere Ömer Dinçer'in söz konusu ifadeleri nedeniyle hakkında takipsizlik kararı verilmiştir ve bu ifadelerde laikliğe aykırılık bulunmamaktadır. Öte yandan, Ömer Dinçer'in bu açıklamaları partimizin kurulmasından yaklaşık on yıl önce yapılmıştır. Ayrıca, 22 Temmuz 2007 seçimlerinde siyasete giren Dinçer hakkında o tarihten itibaren laikliğe aykırı en küçük bir söz ya da eylem Başsavcılık tarafından ileri sürülemediği. Kapatılması istenen bir siyasi partinin kurulmasından yıllar önce söylenen bir sözden dolayı bu kişi hakkında parti yasağı talep edilmesi hukuk tarihine geçecek ibretimiz bir olaydır.

İddianamede, "Adalet ve Kalkınma Partisi Konya Milletvekili Halil Ürün'ün danışmanlığını yürüten Ahmet Şükrü Kılıç'ın; türbanlı olduğu için 28 Şubat döneminde görevine son verildiği bildirilen eşi Nilgün Kılıç'ın Adalet ve Kalkınma Partisi'nin 2003 Yılı Kasım ayında yapılan büyük kongresinde MKYK üyeliğine seçilmesini "işte 28 Şubat'ın rövanşını diye ben buna derim" (s.105) ifadesine yer verilerek, Kılıç'ın bu sözlerinden partimiz sorumlu tutulmaktadır. Başsavcılığın bu iddiası da birçok bakımdan gerçek dışı ve hukuka aykırıdır. Birinci olarak, Ahmet Şükrü Kılıç bu sözleri söylememiştir. Kaldı ki söylemiş olduğunu varsaysak bile, yoğun insan hakları ihlallerinin yaşandığı 28 Şubat sürecine yönelik bir eleştirinin neden "laikliğe aykırı bir eylem" olarak nitelendirildiğini anlamak mümkün değildir. İkinci olarak, partimize üye olmayan Ahmet Şükrü Kılıç'ın bu sözlerinden partimizin sorumlu tutulması cezaların şahsiliği ilkesi ve sorumluluk hukukuna aykırıdır. Üçüncü olarak, parti üyesi olmayan Ahmet Şükrü Kılıç hakkında parti yasağı istenmesi de cezaların şahsiliği ilkesi ve sorumluluk hukukuna aykırıdır. Kendisi değil eşi parti üyesi olan bir kişinin sözlerinden dolayı partimizi sorumlu tutan ve söz konusu kişi hakkında parti yasağı isteyen Başsavcılık bu yaklaşımıyla hukuk devletine aykırılıkta doruğa çıkmaktadır. Öte yandan hiçbir zaman partimizin üyesi olmamış bir kişiyi "eş durumundan sorumlu" tutarak hakkında parti yasağı istemek, hiçbir yerde ve hiçbir zaman benzeri görülmemiş bir hukuk garabetidir. Başsavcılığın mantığına göre sadece partililerin değil parti mensuplarının tüm akraba ve hısımlarının söz ve davranışlarından dolayı partimiz sorumlu tutulabilecektir.

7. Partimizin benimsemediği söz ve faaliyetler partimiz aleyhine delil olarak kullanılamaz

İddianame ve esas hakkındaki görüşte parti yetkililerinin benimsemediği konuşmalar delil olarak yer almıştır. Parti üyelerinin söylem ve eylemlerinin kapatma davasında ilgili siyasi parti açısından odak olmada kullanılabilmesi için parti yetkililerinin bunları benimsemesi şarttır.

Öte yandan, bir partinin Anayasaya aykırı bir tutum içinde olduğunun ileri sürülebilmesi için münferit ya da bağlamından koparılmış söz ve eylemler yeterli olamaz. Siyasi parti üyesi veya yetkilisi olan kişinin tutumunu belirleyebilmek için, söz ve eylemlerin bütünsel bir biçimde ele alınması ve aynı konuda farklı zamanlarda ortaya koyduğu genel yaklaşım dikkate alınmalıdır.

İddianamede, parti üyelerinin söylem ve eylemlerinin parti yetkilileri tarafından benimsendiğine dair en küçük bir delil sunulmamıştır. Hatta, parti yetkilileri tarafından açıkça reddedilen sözler bile deliller arasında sayılmıştır.

Örneğin, iddianamede AK Parti Adana eski Milletvekili Abdullah Çalışkan'ın sözleri deliller arasında sayılmıştır (s.90-91). Oysa aynı toplantıda divanı yöneten Genel Başkan Yardımcısı Nihat Ergün, bu konuşmaya müdahale etmiş, parti olarak bu görüşleri benimsemediklerini açıklamış, ama bu açıklamaya iddianamede yer verilmemiştir. Nihat Ergün, Abdullah Çalışkan'ın konuşmasının ardından şunları söylemiştir:

“Biz bir hizmet milliyetçisiyiz, hizmet. Parti olarak da bir hizmet partisiyiz, bir ideolojik parti değiliz. Toplum adam etme sevdasında bir partinin üyeleri değiliz biz. Toplum bir veri kabul ediyoruz. İşte toplum bu. Bu toplumdaki etkileniyoruz, günü geldiğinde bu toplumu etkiliyoruz, görüş ve düşüncelerimizle. Bu toplumun var olan problemlerini çözmek ve bunu daha ileriye götürmek için uğraşan bir siyasi partiyiz. Muhafazakâr demokrat bir siyasi partinin üyeleriyiz, gençliğiz, yöneticileriyiz. Muhafazakâr partiler devrimci partiler değildirler.”

Başsavcılık esas hakkındaki görüşünde, “Bu sözlerin benimsenmediğinin bir başka partili tarafından açıklanması, eylem ve söylemlerinde takiiyyeyi bir yöntem olarak kullanan davalı partiye hakim olan genel inanç ve beklentiyi değiştirmeye, yok saymaya yeterli değildir” (s.15) demektedir. Başsavcının bir başka partili dediği kişi o dönemde partimizin Genel Başkan Yardımcısı idi. Kaldı ki, Abdullah Çalışkan'ın bu konuşması adli soruşturmaya konu olmuş ve suç unsuru bulunmayarak koğuşturmaya yer olmadığına karar verilmiştir.

Kamu adına hareket eden, bu nedenle objektif olması gereken ve lehe olan delilleri de toplamak zorunda olan Başsavcının, sözde aleyhimize sunduğu delili açıkça etkisiz kılan bir konuşmayı kafasında oluşturduğu takiiyye kavramı ile geçiştirmeye çalışması önyargılı olma ve şartlanmışlığın bir göstergesidir. Başsavcılığın bu yaklaşımı karşısında hukuken geçerli olan tekzip, düzeltme ve reddetme biçimindeki kavramların hiçbir anlamı kalmamaktadır.

İlk cevabımızda da belirttiğimiz gibi AK Parti, bazı parti üyelerinin ve belediye başkanlarının parti politikalarıyla uyuşmayan kişisel görüşlerini benimsemediği gibi, özellikle yerel yönetimlerin faaliyetlerinde parti politikalarına aykırı tutum ve davranışlardan kaçınılması gerektiğine dair genelgeler yayınlamıştır. Bu genelgelerde belediyelerin parti programıyla bağdaşmayan kültürel faaliyetlerden kesinlikle kaçınmaları talimatı verilmiştir(EK- 5).

Başsavcılık esas hakkındaki görüşünde belediyelerin sadece kültürel faaliyetleri ile ilgili olarak uyarıldığını, bunun dışındaki laikliğe aykırı faaliyetler bakımından bir uyarı yapılmadığını iddia etmektedir (s.40). Söz konusu genelgede belediyelerin asli görevleri arasında yer almayan hiçbir faaliyette bulunmaması istenmiş olup Başsavcılığın iddiası doğru değildir. Kaldı ki belediyelerin bu genelgenin kapsamı dışında değerlendirilecek faaliyetleri de söz konusu olmamıştır.

Öte yandan AK Parti, kurulduğu günden bu yana kamuoyuna da açık on binlerce toplantı, miting, ziyaret, konuşma ve etkinlikte bulunmuştur. Nitekim AK Parti'nin merkez ve yerel teşkilatları her ay binlerce etkinlik gerçekleştirmektedir. Bütün bu etkinliklerin, partinin temel prensipleri doğrultusunda ve yasalara uygun biçimde yürütülmesine özen gösterilmektedir.

Elbette, bunca yoğun etkinliklerde bazı hukuka aykırı söz ve davranışlar olabilir. Çünkü insanın olduğu yerde her zaman hata olabilir. Önemli olan bu yanlış söz ve eylemlerin partinin yetkilileri, kurulları, organları tarafından benimsenip benimsenmediğidir. AK Parti, kendi içinde mevzuata, parti tüzük ve programına aykırı üye eylemleri nedeniyle disiplin sürecini en iyi işleten ve sıkı biçimde uygulayan bir partidir.

İddianamede disiplin soruşturması açılan partililerin beyanları da delil olarak gösterilmiştir. Disiplin soruşturmasına tabi tutulan söz ve faaliyetlerin partimiz aleyhine delil olarak kullanılması mümkün değildir.

İddianameye göre, “siyasi partilerin hedef ve amaçlarıyla bağdaşmayan eylem ve söylemleri nedeniyle ilgili kişilerin eleştirilmemesi ve haklarında disiplin soruşturması başlatılmaması, bu eylem ve söylemlerin o siyasi parti tarafından benimsendiği anlamındadır” (s.25). Buna rağmen partimizin bazı üyelerle ilgili olarak parti tüzüğü uyarınca yaptığı disiplin soruşturmalarının görmezlikten gelinerek, hakkında soruşturma işlemi yapılan parti üyelerinin beyanlarının da delil olarak sunulması bir tutarsızlık ve önyargının bulunduğunu göstermektedir.

İddianamede partimizin bazı milletvekillerinin başörtüsünün kamu görevlileri için de serbest olması gerektiği yönündeki ve başka konulardaki kişisel beyanları partimiz aleyhine delil olarak sunulmuştur. Halbuki partimiz bu tür kişisel görüşleri benimsemediğini kamuoyuna açıklamakla yetinmemiş, parti politikalarına aykırı bu konuşmaları yapanlar hakkında disiplin soruşturması yapmış ve ceza vermiştir.

Normalde düşünce ve ifade özgürlüğü kapsamında bulunan bu sözler hakkında bile disiplin soruşturması açmamız, parti olarak bu konularda ne kadar hassas olduğumuzu göstermektedir. Dolayısıyla bu kişiler hakkında partimizin disiplin soruşturması başlattığı kamuoyuna açıklandığı ve basın ve yayın organlarında da yer aldığı halde, bu sözlerin yine de partimiz hakkında delil olarak sunulması iyiniyetle bağdaşmayan bir tutumdur.

Başsavcılık esas hakkındaki görüşünde, partimizin açtığı disiplin soruşturmalarında bazı partililere hafif, bazılarına ise ağır yaptırımlar uygulandığını, bunun ise bir çifte standart oluşturduğunu söylemektedir (s.35). Bir partinin disiplin soruşturmaları sonucunda üyelerine ne tür cezalar vereceği kendi iç meselesidir. Başsavcılığın bu konuya hangi yetki ile müdahil olmak istediği anlaşılır gibi değildir. Öte yandan bu davayla hiçbir şekilde ilişkisi olmayan eski bir üyemize verilen disiplin cezası eleştirilerek çifte standarttan söz edilmesi ilginçtir.

## 8. İddianamede “lehe olan delillere” yer verilmemiştir

5271 sayılı yeni Ceza Muhakemesi Kanunu ile iddianamenin hazırlanması ve içeriği konusunda önemli bir reform gerçekleştirilmiştir. Buna göre bir iddianamede yalnızca isnat ve aleyhe olan deliller değil, lehe olan hususların da gösterilmesi zorunludur (CMK.m.170/5). Esasen Başsavcılığın aleyhe kullanılmak üzere delil olarak iddianamede yer verdiği hiçbir söz ve faaliyette “laikliğe aykırılık” isnadını ispatlayacak bir nitelik bulunmamaktadır. Bununla birlikte Başsavcılığın mantığı açısından “laikliği destekleyici” beyanların da “lehe deliller” olarak sunulması gerekirdi. Başka bir ifadeyle, “Kendine göre aleyhe olan hususları” toplayan Başsavcının, “kendine göre lehe olan hususları” da iddianamesine koyması beklenirdi.

Başsavcılık delil oluşturma gayreti içerisinde sadece aleyhe olan delilleri sunmuş ve yoğun biçimde konuşmaları bağlamından koparma örnekleri sergilemiştir. İddianamede 50 nolu delil olarak sunulan Başbakanın konuşması bunlardan sadece bir tanesidir.

İddianamede Başbakanın, “Bir taraftan din ve vicdan özgürlüğü diyeceksiniz, öbür taraftan kalkıp Müslüman için böyle bir defans uygulayacaksınız. Bu defans uygulamaya bir defa kimsenin hakkı yok” ifadelerine yer verilmiştir (s.50). Ancak iddia makamı, delillerin toplanmasında tarafsızlık ilkesine riayet ederek Başbakanın aynı konuşmasında geçen ve gazetelerde de yer alan şu beyanlarını da dikkate almış olsaydı daha sağlıklı sonuçlara varabilirdi:

“Halkı Müslüman, demokratik ve laik bir ülke olarak medeniyetler arasında iletişim kurulmasında önemli bir rol oynayabileceğimiz gerçektir.”

“Partimizi kurduğumuzda programımıza yerleştirdiğimiz ilke şudur: bizim partimiz din eksenli bir parti değildir. Bizim partimiz muhafazakar demokrat bir partidir ve süreci bu şekilde çalıştırırken halkımızın da yaklaşık %99’u müslümandır.”

“Her dinin mensupları arasında aşırılar çıkabilir. Ama gelin biz bu aşırılıklara karşı çikalım. Aşırılıkların karşısında hep birlikte beraber olalım. Dayanışma içinde olalım.”

Başbakanın bu ifadeleri, iddia makamının iddiasını temelden çökertmekte, onu tekzip etmektedir. Başsavcı kanuni görevi olan lehe delilleri toplama girişiminde bulunmadığı gibi, ilk cevabımızda sunduğumuz sözde aleyhe delilleri çürüten tekzip ve düzeltmeleri de görmezlikten gelmede ısrarcı tutumunu sürdürmektedir.

## 9. Delil üretme gayretiyle “masumiyet karinesi” ihlal edilmiştir

Başsavcılığın iddianamesi ve esas hakkındaki görüşünde çok belirgin olan bir özellik de, delil üretme gayreti sonucu olarak yoğun biçimde “masumiyet karinesi”nin ihlal edilmesidir.

İddia makamı, aynı şeyde: “susmuşsan neden sustun?”, “susmamışsan neden konuştun?”, “tekzip etmemişsen neden tekzip etmedin?”, “tekzip etmişsen baskı üzerine veya sorumluluktan kurtulmak için tekzip ettin”, “disiplin hükümlerini uygulamışsan bu göstermelidir veya yeterli değildir” biçimindeki sözler, Başsavcının hukuka rağmen ulaştığı hükümlerdir. Hiçbir iddia makamı, bu denli keyfiliği hukuk giysisine büründüremez. Hukuk, her ne ise o dur; ancak asla bu değildir

Başsavcılık iddianamede “Laikliğe aykırı eylemleri nedeniyle 1997 yılında Kırıkkale Üniversitesi Rektörlüğü görevinden alınan Beşir Atalay” şeklinde bir ifadeye yer vermiştir (s.26). İnsan hakları ve hukukun hiçe sayıldığı 28 Şubat sürecinde hukuk dışı ve keyfi bir işlemle rektörlük görevinden alınan Beşir Atalay’ın ne o gün ne de daha sonra ortaya konulmuş tek bir laikliğe aykırı eylemi bulunmamaktadır. Hal böyle iken bir Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının “masumiyet karinesi”ni açıkça ihlal etmek suretiyle böyle bir iddiaya yer vermesi hukuk dışı 28 Şubat sürecindeki mantığın bir uzantısıdır.

İddianamede “Talim Terbiye Kuruluna sorulmaksızın görevlendirilen 33 kişinin Cumhuriyet devrimlerine aykırı faaliyetleriyle bilinen Eğitim Bir-Sen’e üye olanlar arasından seçildiği” ileri sürülmektedir (s.113). Bu iddia, görevlendirilen öğretmenlerin 9’unun Türk Eğitim-Sen, 4’ünün Eğitim-Bir-Sen, 2’sinin de Eğitim-Sen üyesi olması nedeniyle gerçek dışıdır. Ayrıca, masumiyet karinesine herkesten çok dikkat etmesi gereken iddia makamının, yasal bir kuruluş olarak faaliyet gösteren bir sendikayı “Cumhuriyet devrimlerine aykırı faaliyetleriyle bilinen” bir kuruluş olarak nitelmesi ve bu sendikaya üye devlet memurlarını da zan altında bırakması masumiyet karinesini ihlal etmektedir.

Başsavcılığın, Anayasa ve yasaların öngördüğü şartlar çerçevesinde tamamen hukuka uygun olarak alınan ve atanan kamu görevlilerini, hangi kriterlere dayanarak ve ne hakla “tarikatchi”, “siyasal İslamci”, “İslami kimlikleriyle öne çıkanlar” şeklindeki sıfatlarla nitelendirdiği de anlaşılabilir. İddianamede ve eklerinde söz konusu kamu görevlilerinin dini veya siyasi eğilimlerini gösteren hiçbir belge ve bulgu sunulmamıştır. Kamu görevlilerinin bu şekilde itham edilmesi, hukuk devletinin temel ilkelerinden biri olan masumiyet karinesinin de hiçe sayılmasıdır. Dolayısıyla, tüm bu nitelermelerin ve ithamların partimiz hakkındaki peşin hükümlerden kaynaklandığı ortadadır.

İddianamede, partimizle hiçbir ilişkisi olmayan ilahiyat bilgini Prof. Dr. Hayrettin Karaman’ın TRT’de yaptığı bir konuşma hükümetimiz döneminde yapılmış laikliğe aykırı bir faaliyet olarak nitelendirilmiştir. Daha da ilginç olan, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından bu iddianın delilleri arasında ekte sunulan 177 nolu belgeye el yazısı ile şunların yazılmış olmasıdır: “Hayrettin Karaman Yeni Şafak yazarı. Kendine ait [www.hayrettinkaraman.net](http://www.hayrettinkaraman.net) isimli site var. Dinci yazıları var. Bu durumu bilene bilene Ramazanda M.Kemal Öke tarafından TRT’ye çıkarılıp program yaptırıldı.” Bu konuşmadan hükümetimizin sorumlu tutulması hukukla bağdaşmayan bir tutum olduğu gibi, bir ilahiyat bilginini “dinci” olarak nitelerek, o bilim adamının kişilik haklarına açık bir saldırı ve masumiyet karinesinin ihlali niteliğindedir.



### III. PARTİMİZ LAİKLİĞE AYKIRI EYLEMLERİN ODAĞI HALİNE GELMEMİŞTİR

Partimiz hakkında açılan davada “AK Parti’nin laikliğe aykırı eylemlerin odağı” haline geldiği iddia edilmektedir. Partilerin yasaklanmasına ilişkin kurallar karşısında bu iddia tamamen hukuki dayanaktan yoksundur.

Partilerin yasaklanmasına ilişkin kurallar Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Türkiye’nin taraf olduğu insan hakları sözleşmeleri ve Siyasi Partiler Kanunu ile düzenlenmiş bulunmaktadır.

Anayasaya göre, bir siyasi partinin eylemlerinden dolayı kapatılabilmesi ya da devlet yardımından yoksun bırakılabilmesi için o partinin “Anayasaya aykırı eylemlerin odağı” haline gelmiş olması gerekir. Partilere daha güvenceli bir statü kazandırmak için 2001 yılında yapılan düzenlemeyle Anayasanın 69 uncu maddesi siyasi partilerin odak haline gelmesinin şartlarını belirlemiştir. Buna göre, bir siyasi parti, Anayasanın 68 inci maddesinin dördüncü fıkrası hükümlerine aykırı eylemler “o partinin üyelerince yoğun bir şekilde işlendiği ve bu durum o partinin büyük kongre veya genel başkan veya merkez karar veya yönetim organları veya Türkiye Büyük Millet Meclisindeki grup genel kurulu veya grup yönetim kurulunca zımnen veya açıkça benimsendiği yahut bu fiiller doğrudan doğruya anılan parti organlarınca kararlılık içinde işlendiği takdirde, söz konusu fiillerin odağı haline gelmiş sayılır.” (m.69/6).

Odak haline gelmenin şartları Anayasada bu şekilde sayılmakla birlikte, “odaklaşma” için şart koşulan eylemlerin “niteliği” belirtilmemiştir. Anayasanın bu hükmü Siyasi Partiler Kanunu ile de aynen tekrarlanmış, ancak Kanunda da odak haline gelmede esas alınacak fiillerin niteliğine dair bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Siyasi Partiler Kanununa 1986 yılında eklenen, fakat Anayasa Mahkemesi tarafından 1998 yılında iptal edilen hüküm (m.103/2) odaklaşmada dikkate alınacak fiillerin mahkeme kararıyla “sübuta ermesi”ni şart koşmaktaydı. Siyasi Partiler Kanununun 103 üncü maddesinde yer alan ve odak olma için partilerin “aykırı fiillerin işlendiği bir mihrak haline geldiğinin sübuta ermesi” şartını arayan hükmün Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmiş olması, “fiillerin varlığı” zorunluluğunu ortadan kaldırmamaktadır. Odak olma koşulu için yine ceza hukuku anlamında fiillerin varlığı gereklidir, ancak bunların “mahkeme kararıyla sübuta ermiş olması” şart değildir. Başka bir ifadeyle, Anayasa Mahkemesi, parti kapatma davalarında odaklaşmanın gerçekleşip gerçekleşmediğini araştırırken henüz bir mahkeme kararıyla sübut bulmamış olan fiilleri de dikkate alabilecektir. Ancak bu fiillerin ceza hukuku anlamında “aykırı fiil” niteliğine sahip olması gerekmektedir.

Çünkü, odaklaşmanın şartları 2001 değişikliğiyle Anayasaya konulduktan sonra, fiillerin niteliğine ilişkin somutlaştırıcı bir düzenleme her ne kadar Anayasa hükmünü tekrarlayan Siyasi Partiler Kanununun 101 inci maddesine konulmamışsa da, aynı Kanunun 102 nci maddesine 12.8.1999 tarih ve 4445 sayılı kanunla eklenen ikinci fıkra hükmünden, Anayasanın 68 inci maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan hükümlere aykırı fiillerin ceza hukuku anlamındaki fiiller olduğu anlaşılmaktadır.

Bu hükme göre, “Parti büyük kongresi, merkez karar ve yönetim kurulu veya bu kurulun iki ayrı kurul olarak oluşturulduğu haller, Türkiye Büyük Millet Meclisi grup yönetim kurulu, Türkiye Büyük Millet Meclisi grup genel kurulu, parti genel başkanı dışında kalan parti organı, mercii veya kurulu tarafından Anayasanın 68 inci maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan hükümlere aykırı fiilin işlenmesi halinde, fiilin işlendiği tarihten başlayarak iki yıl geçmemiş ise Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı söz konusu organ, mercii veya kurulun işten el çektirilmesini yazı ile o partiden ister. Parti üyeleri 68 inci maddenin dördüncü fıkra hükümlerine aykırı fiil ve konuşmalarından dolayı hüküm giyerler ise Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı bu üyelerin partiden kesin olarak çıkarılmasını o partiden ister.”

Bu düzenlemede geçen “hüküm giyerler ise” ibaresi, Anayasanın 68 inci maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan hükümlere aykırı fiillerin, ceza hukuku anlamındaki fiiller olması gerektiğinin kanıtıdır.

Siyasi Partiler Kanununun 102 nci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan düzenleme ile, bir siyasi partinin devlet yardımından yoksun bırakılmasına dayanak oluşturacak fiillerin ceza hukuku anlamında fiiller olması şart koşulmuştur. Devlet yardımından yoksun bırakma gibi daha hafif bir yaptırımın uygulanabilmesinde bile ceza hukuku anlamında fiillerin varlığı şart koşulduğuna göre, bir siyasi partinin kapatılmasına yol açabilecek olan odak haline gelmede dikkate alınacak fiillerin evleviyetle ceza hukuku anlamında fiiller olacağı açıktır.

Odak haline gelme nedeniyle partilerin kapatılması daha ağır bir yaptırım olduğu için, Anayasa odak haline gelme için sadece Anayasaya aykırı eylemlerin varlığını da yeterli görmeyerek, bu eylemlerin yoğunluk ve kararlılık içinde işlenmesini de şart koşmuştur.

Bu düzenlemeye göre, Anayasaya aykırı eylemlerin siyasi parti üyelerince yoğun bir şekilde işlenmesi ve bunların yetkili organlarca benimsenmesi şartlarının gerçekleştiği somut ve açık kanıtlarla belirlenmelidir. Parti üyeleri bir takım eylemler icra ediyor, fakat parti organları bunları benimsemiyorsa, parti odak haline gelmez. Yine parti yetkililerinin “kararlılık içinde” işlenmeyen eylemleri de partiyi odak haline getirmez. Başka bir ifadeyle, Anayasaya aykırı eylemleri işleyenlerin bu eylemleri süreklilik içinde sıklıkla ve yoğunlukla tekrarlamaları zorunludur.

Anayasa ve Siyasi Partiler Kanununda yer alan bu düzenlemelerden açıkça anlaşılacağı üzere; siyasi partilerin yasak eylemleri nedeniyle kapatılabilmeleri, bu eylemlerin nitelik ve nicelik olarak “ağırlığına ve yoğunluğuna” ve parti yetkili organlarının bu tür eylemleri iradi biçimde benimsemelerine veya doğrudan yetkili organlarca gerçekleştirmelerine bağlanmıştır.

Buna göre bir siyasi partinin eylemleri nedeniyle kapatılabilmesi için “laikliğe aykırı eylemlerin varlığı” ve “odak haline gelme” şartlarının birlikte gerçekleşmiş olması gerekir. Bu davada bu unsurların hiçbiri gerçekleşmemiştir.

1. Laikliğe aykırı eylemler mevcut değildir

Bir siyasi partinin eylemleri nedeniyle kapatılabilmesi için, o partinin organ ve kurulları ile üyelerince işlenen eylemlerin Anayasa'nın 68 inci maddesinin dördüncü fıkrasına aykırılık teşkil etmesi gerekir. Buna göre, parti eylemlerinin, Devletin bağımsızlığına, ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne, insan haklarına, eşitlik ve hukuk devleti ilkelerine, millet egemenliğine, demokratik ve laik cumhuriyet ilkelerine aykırı olması, sınıf veya zümre diktatörlüğünü veya herhangi bir tür diktatörlüğü savunmayı ve yerleştirmeyi amaçlaması veya suç işlenmesini teşvik etmesi halinde aykırılık gerçekleşmiş olur. Bu nitelikte olmayan eylemler ise parti kapatma sebebi oluşturmaz.

İddianamede, partinin eylem ve söylemlerinin “laikliğe aykırı olduğu” iddiasına yer verilmiştir. İddianamede “laikliğe aykırı eylemler” olarak ileri sürülen hususlar, laikliğe aykırı bir nitelik taşımamaktadır.

Laikliğe aykırı eylemden söz edebilmek için, laik devlet düzeninin dinsel kurallara dayalı bir düzenle değiştirilmesi faaliyetinin bulunması şarttır. AK Parti'nin, laikliğe ve Anayasanın 68 inci maddesinde sayılan başka değerlere aykırı hiçbir eylemi ya da açıklaması bulunmamaktadır. Bu durum karşısında kapatma davası ile kurgulanan tez bütünüyle çökmektedir.

Genel olarak bireyler bakımından düşünce özgürlüğü kapsamında kabul edilen ifadeler, siyasi parti mensuplarınca kullanıldığında bunların kapatma nedeni olarak görülmesi ifade özgürlüğüyle ve onun özel bir kullanım biçimi olan siyasi parti özgürlüğüyle bağdaşmamaktadır. Herhangi bir kişinin serbestçe söyleyebileceği bir sözü bir siyasinin evleviyetle söyleyebilmesi gerekir. Özgürlükçü ve çoğulcu demokrasilerde bundan daha doğal bir şey olamaz. Aksi halde, farklı toplumsal görüş ve talepleri siyasi alana taşımak için kurulan siyasi partiler işlevsiz kalacaktır.

Düşünce açıklamalarına dayanarak bir siyasi partinin kapatılmasının talep edilmesi özgürlükçü demokratik rejimin ne derece ciddi bir tehlike ile karşı karşıya bulunduğunu gözler önüne sermektedir. Oluşturduğu mantık kurgusu ile iddianame, demokratik bir ülkede siyasi parti özgürlüğünün özünü ortadan kaldırması ve siyasi partileri gerçek işlevinin dışına çıkardığını göstermesi bakımından da bir ibret vesikasıdır.

İddianamede partililerin Anayasaya aykırı eylemleri olarak nitelendirilen beyan ve faaliyetlerinin neredeyse tamamı, aykırılık oluşturmak bir yana, insan haklarına bağlı demokrat bir partinin savunması gereken düşünce ve politikalarından oluşmaktadır. “Anayasaya aykırı eylem” olarak iddianameye konulan ifadelerde insan haklarına, demokrasiye ve hukuk devletine vurgu yapılmaktadır. Kaldı ki, bu nitelikte olmayan, başkalarının katılmayacağı ya da hoş görmeyeceği düşünce açıklamaları dahi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ile güvence altına alınan “ifade özgürlüğü” kapsamında değerlendirilmelidir.

Bir partinin “Anayasaya aykırı fiillerin odağı” haline gelebilmesi için, bu fiillerin sadece ceza hukuku anlamında aykırı fiil olması da yeterli olmayıp “yıkıcı bir amaca yönelik olması”, yani Anayasanın 68 inci maddesinin dördüncü fıkrasındaki

değerleri kökten reddetme ve ortadan kaldırma amacını taşıması da gerekir. Bu bağlamda bir siyasi partinin laikliğe aykırı eylemlerin odağı olabilmesi için sunulan delillerde laiklik ilkesini zayıflatmaya veya ortadan kaldırmaya yönelik aktif, saldırgan ve somut bir tutumun bulunması gerekmektedir. İddianamede yer verilen beyanlar bir bütün olarak değerlendirildiğinde, AK Parti'nin, laiklik ilkesini reddetmek bir yana, demokratik bir ilke olarak pekiştirme konusunda ne kadar kararlı bir tutum içerisinde olduğu görülecektir.

Partimizin, Anayasanın 68 inci maddesindeki değerleri ortadan kaldırmaya matuf en küçük bir eylemi veya söylemi bulunmamaktadır. Aksine Partimiz bu değerleri geliştirmeye yönelik bir misyona sahiptir. Bu misyon, Parti Tüzüğü ve Programı ile altı yıllık iktidarımız dönemindeki icraatla açıkça ortaya konulmuş bulunmaktadır.

Anayasanın 68 ve 69 uncu maddeleri ile siyasi partilere getirilen yasaklar, 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun “Siyasi Partilerle İlgili Yasaklar” başlıklı dördüncü kısmında “Amaçlar ve Faaliyetlerle İlgili Yasaklar”, “Milli Devlet Niteliğinin Korunması”, “Atatürk İlke ve İnkılâplarının ve Lâik Devlet Niteliğinin Korunması” ve “Çeşitli Yasaklar” ana başlıklarını taşıyan dört bölüm olarak düzenlenmiştir. Bu kısımdaki yasak fiillerin doğaları gereği ancak siyasî partilerce veya üyelerince işlenebileceği açıktır (E. 1998/2, K. 1998/1, K.T. 9.1.1998).

Anayasanın “Suç ve cezaların kanuniliği ilkesi”ni düzenleyen 38 inci maddesinde; “Kimse, işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanunun suç saymadığı bir fiilden dolayı cezalandırılmaz; kimseye suçu işlediği zaman kanunda o suç için konulmuş olan cezadan daha ağır bir ceza verilemez. Ceza ve ceza yerine geçen güvenlik tedbirleri ancak kanunla konulur. Suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar, kimse suçlu sayılamaz. Ceza sorumluluğu şahsîdir.” kuralı yer almıştır. Suç ve cezalara ilişkin genel kanun niteliğinde olan Türk Ceza Kanununun 2 nci maddesine göre de; “(1) Kanunun açıkça suç saymadığı bir fiil için kimseye ceza verilemez ve güvenlik tedbiri uygulanamaz. Kanunda yazılı cezalardan ve güvenlik tedbirlerinden başka bir ceza ve güvenlik tedbirine hükmolunamaz. (2) İdarenin düzenleyici işlemleriyle suç ve ceza konulamaz. (3) Kanunların suç ve ceza içeren hükümlerinin uygulanmasında kıyas yapılamaz. Suç ve ceza içeren hükümler, kıyasa yol açacak biçimde geniş yorumlanamaz.”

2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 98 ilâ 108 inci maddelerini kapsayan “Siyasi Partilerin Kapatılması” başlıklı beşinci kısmında; parti yasaklarına aykırılık halinde uygulanacak yaptırımlar; ceza (hapis - m.117) ve ceza yerine geçen güvenlik tedbirleri (parti kapatma, işten el çektirme, ihraç, devlet yardımından yoksun bırakma - m.101,102,103 ve 104) olarak düzenlenmiştir.

Parti kapatmada dikkate alınacak fiillerin, ceza hukuku anlamında fiiller olduğunu teyit eden bir başka hüküm de Siyasi Partiler Kanununun “Kanuna aykırı sair davranışlar” başlıklı 117 nci maddesidir. Bu hükme göre; “Bu Kanunun dördüncü kısmında yazılı yasak fiilleri işleyenler, fiil daha ağır bir cezayı gerektirmediği takdirde, altı aydan az olmamak üzere hapis cezası ile cezalandırılırlar”. Anayasa

Mahkemesi de bir kararında aynı görüşe yer vermiştir (AYMK., Esas Sayısı:1986/13,Karar Sayısı:1987/12; Karar günü:22/5/1987.)

“117. maddede..., 4. kısımda yazılı yasak eylemleri işleyenlerin, eylemin daha ağır bir cezayı gerektirmemesi durumunda, altı aydan az olmamak üzere hapis cezası ile cezalandırılacakları öngörülmüştür. Bu hüküm, 4. kısım kurallarına aykırı eylemlerin tümünün suç niteliğinde olduğunu kabul etmeyen önceki 648 sayılı Siyasi Partiler Yasası'na göre bir yeniliktir. Anayasa'nın ilgili kurallarında aykırı eylemin suç oluşturup oluşturumaması ya da bu konuda kesinleşmiş yargı kararının bulunması aranmamakla birlikte bunu yasaklayıcı bir hüküm de yoktur. Nitekim 2820 sayılı Yasanın 117. maddesi, 4. kısımdaki yasaklara aykırılığı hiçbir ayırım yapmadan, tümüyle, suç olarak nitelendirmiştir... Anayasa'nın 15. ve 38. maddelerine göre, suçluluğu hükümlerle belli edilinceye kadar kimse suçlu sayılamaz. Hakkında böyle bir karar bulunmayan kişinin gerçekten yasaklara aykırı davranıp davranmadığı bilinemeyeceğinden Cumhuriyet Başsavcısı'nın sübjektif değerlendirmesiyle, yargı kararıyla kesinlik kazanmadan önce, asileri partiden çıkarmak gibi sonuçları çok ağır işlemlere bağlı tutmak siyasi hakları önemli ölçüde zedeler... Çünkü, bir yasaya aykırı davranmaktan söz edebilmek için, o yasağın ceza yasalarında ya da disiplin yönetmeliklerinde yer almış olmasına göre, bir yargı kararı ya da yargı yolu açık bir disiplin kurulu kararı ile eylemin saptanması gerekir.” (E. 1986/13, K. 1987/12, K.T. 22.5.1987).

Siyasi Partiler Kanununun dördüncü kısmında yer alan yasaklara aykırı eylemler, ancak parti üyelerince işlenebilecek nitelikte eylemlerdir.

Laikliğe aykırı eylemler için öngörülen bir diğer ceza yaptırımını da 5237 sayılı yeni Türk Ceza Kanununun 216 ncı maddesinde benzer bir içerikte ancak daha özgürlükçü bir yaklaşımla düzenlenmiştir.

TCK'nın “Halkı kin ve düşmanlığa tahrik veya aşağılama” başlıklı 216 ncı maddesine göre;

“(1) Halkın sosyal sınıf, ırk, din, mezhep veya bölge bakımından farklı özelliklere sahip bir kesimini, diğer bir kesimi aleyhine kin ve düşmanlığa alenen tahrik eden kimse, bu nedenle kamu güvenliği açısından açık ve yakın bir tehlikenin ortaya çıkması halinde, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Halkın bir kesimini, sosyal sınıf, ırk, din, mezhep, cinsiyet veya bölge farklılığına dayanarak alenen aşağılayan kişi, altı aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(3) Halkın bir kesiminin benimsediği dinî değerleri alenen aşağılayan kişi, fiilin kamu barışını bozmaya elverişli olması hâlinde, altı aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.”

Yukarıda yer verilen mevzuat ve yargı kararları birlikte değerlendirildiğinde şu sonuca ulaşılmaktadır: Bir eylem veya söylemin laikliğe aykırı

olup olmadığı, Terörle Mücadele Kanunu, Türk Ceza Kanununun 216 ncı maddesi ve Siyasi Partiler Kanununun 117 nci maddesindeki unsurlar dikkate alınarak belirlenecektir. Söz konusu eylemin bir terör eylemi niteliğinde olması durumunda 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununda belirlenen unsurlar dikkate alınarak belirlenecektir. Terör suçu niteliği taşımayan laikliğe aykırı eylemler, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 216 ncı maddesinde belirtilen "Halkın .. din, mezhep... bakımından farklı özelliklere sahip bir kesimini, diğer bir kesimi aleyhine kin ve düşmanlığa alenen tahrik edilmesi ve bu nedenle kamu güvenliği açısından açık ve yakın bir tehlikenin ortaya çıkması" yahut "Halkın bir kesiminin, ... din, mezhep, cinsiyet veya bölge farklılığına dayanarak alenen aşağılanması" ya da "Halkın bir kesiminin benimsediği dinî değerlerin alenen aşağılanması ve bu fiilin kamu barışını bozmaya elverişli olması" halinde 216 ncı maddeye göre değerlendirilecektir. TCK'nın 216 ncı maddesi kapsamında da olmayan eylem ve söylemler TCK açısından yaptırıma bağlanmamış ise de; 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 117 nci maddesi bu nitelikteki eylemlerin parti üyelerince işlenmesini özel bir yaptırıma bağlamıştır.

Parti üyesi olmayan kişilerin iddianamede yer verilen eylem ve söylemleri laikliğe aykırı olsa bile bunlardan dolayı partinin sorumlu tutulması, cezaların şahsiliği ilkesine açıkça aykırılık teşkil edeceğinden, bu nitelikteki eylem ve söylemlerden parti sorumlu olmayacaktır.

İddianamede belirtilen parti organ ve üyelerinin eylem ve söylemleri ise; siyasi propaganda ve eleştiri hakkı çerçevesinde kalan eylemlerdir. Anayasa Mahkemesinin bir kararında siyasi partilerin propaganda hakkıyla ilgili olarak şu görüşlere yer verilmiştir:

"Genellikle benimsenen bir tanıma göre propaganda, belli bir amacı gerçekleştirmek ve yandaş kazanmak için, düşüncelerin birden çok kişilerin bilgilerine ulaştırılmasını öngören bir etkileme eylemi ve yöntemidir. Bu tanımlamadan açıkça anlaşılacağı gibi, her tür düşünce açıklamasını propaganda saymaya olanak yoktur. Kuşkusuz, propaganda da, bir açıklama vardır; fakat bu, sözgelimi başka kişilerde bir bilgi yaratmaya veya bir duyguyu harekete geçirmeye yönelik bilimsel ve öğretici nitelikte salt ve soyut bir düşünce açıklaması değildir...

Siyasi partiler, seçim yoluyla iktidara gelerek programlarını gerçekleştirme, ilkelerini uygulama, görüşlerini benimsetme olanağını kazanmak isteyen kuruluşlardır. Toplumda yandaşlarını artırarak, kendi amacı doğrultusunda gelişmeler sağlamayı gözetirler... Demokratik ülkelerde siyasal iktidarı kazanma yolu, hiç kuşkusuz, yalnızca seçimlerdir. Siyasal partilerin, toplum ve devlet düzeniyle kamu çalışmalarını, programlarında öngördükleri ilkeler uyarınca yönetmek ve denetlemek için yasalar çerçevesinde çaba gösterip seçmenleri etkilemeleri, amaçlarına ulaşmak üzere yasalara uygun propaganda yapmaları gereklidir... Demokrasinin kaynağını oluşturan seçimler yoluyla iktidarı ele geçirmede propagandanın önemi yadsınamaz. Seçimlerin etkileme aracı olan propaganda seçim kurumunun en doğal ögesidir. Seçmenleri seçenekler üzerinde düşünmeye, isabetle ayırım yapıp oy vermeye, bunun içinde kendi görüş ve programını beğendirip benimsetmeye çağıran propagandaya belli bir ölçü içinde izin vermek zorunludur... Seçim çalışmalarının, özellikle propagandanın Anayasa'nın 67.

maddesinin güvencesi altında bulunduğu kuşkusuzdur. Propaganda, seçimin-vazgeçilmez bir ögesidir.” (E. 1979/31, K. 1980/59, K.T. 27.11.1980).

Bu çerçevede bir siyasi partinin, yasalarla getirilen düzenlemeleri tenkit etmesi, bunların hukuka aykırı düşüklerini savunarak değiştirilmesini veya ortadan tamamen kaldırılmasını istemesi Anayasanın 25 ve 26 ncı maddelerinde öngörülen düşünce ve kanaat hürriyetinin doğal bir sonucudur. 26 ncı maddenin birinci fıkrasına göre; “Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yazma hakkına sahiptir”. Bu nedenle, partimiz üyeleri tarafından bu çerçevede bir yasal düzenlemenin eleştirilmesi şüphesiz Anayasal koruma altındadır. Bu düşüncelerin hiç birinde laikliğe aykırı bir durum söz konusu değildir.

2820 sayılı Kanununun 117 nci maddesi gereğince kapsamı Anayasanın 24 üncü maddesinde belirtilen laikliğe aykırı eylemlerin suç niteliğinde olduğu dikkate alındığında, iddianamede isnat edilen eylem ve söylemler söz konusu suçun yasal unsurlarını taşımadığı gibi, “eleştiri” ve “propaganda” hakkının kullanılması niteliğinde olan ve Anayasanın 24, 25 ve 26 ncı, AİHS’in 9, 10 ve 11 nci maddelerinin koruması altında olan düşünce açıklamaları niteliğinde olup, “hukuka ve dolayısıyla laikliğe aykırı” bir nitelik taşımamaktadırlar.

## 2. Odak haline gelmenin şartları gerçekleşmemiştir

Bir siyasi partinin Anayasanın 68 inci maddesinin dördüncü fıkrasına aykırı eylemleri nedeniyle kapatılabilmesi, o partinin bu nitelikteki eylemlerin işlendiği bir “odak” haline geldiğinin Anayasa Mahkemesi tarafından belirlenmesine bağlıdır.

Anayasada, “odak olma” durumunun oluşması bakımından parti üyelerinin eylemleri ile parti organ ve kurullarının eylemleri farklı kurallara bağlanmıştır.

Anayasa Mahkemesi bir kararında bu konuda şu görüşe yer vermiştir:

“Siyasî Partiler Yasası’nın 103. ve buna dayanak oluşturan Anayasa’nın 69. maddesi uyarınca bir siyasî partinin, yasak fiillerin işlendiği odak haline geldiğinin saptanması, yalnız tüzelkişiliğın faaliyetlerinin değil, üyeler tarafından yürütülen faaliyetlerin de incelenmesi ile olanaklıdır. Çünkü, “odak olma” durumunun oluşması için gerekli olan yasak eylemlerdeki nitelik ve nicelik ile bunların tekrarındaki kararlılık ve süreklilik gibi öğelerin varlığı konusunda, milletvekillerinin Meclis içindeki ve dışındaki söz ve eylemlerinin tümü değerlendirilmedikçe sağlıklı bir sonuca ulaşılamaz.” (E. 1997/1 (Siyasî Parti Kapatma), K. 1998/1, K.T. 16.1.1998).

### 2.1 Üyelerin eylemleri nedeniyle odak olma hali

Bir siyasi partinin, büyük kongre veya genel başkan veya merkez karar veya yönetim organları veya Türkiye Büyük Millet Meclisindeki grup genel kurulu veya grup yönetim kurulu dışında kalan üyelerinin Anayasanın 68 inci maddesinin

dördüncü fıkrasına aykırı eylemlerinden dolayı kapatılabilmesi için şu unsurların varlığı gerekir:

### 2.1.1 Yoğunluk şartı

Üyelerinin eylemleri nedeniyle odaklaşmanın ilk şartı; Anayasanın 68 inci maddesinin dördüncü fıkrasındaki yasaklara aykırı nitelikteki eylemlerin o partinin üyelerince yoğun bir şekilde işlenmiş olmasıdır.

Buna göre, ülke çapında çok sayıda üyenin birlikte ya da ayrı ayrı, eşzamanlı veya farklı zamanlarda gerçekleştirdiği, sayısal açıdan çokluk derecesinde olan belirli nitelikteki eylemlerin kararlılık içinde tekrarlanması, yani süreklilik göstermesi durumunda “yoğunluk” söz konusu olabilecektir. Örneğin, parti üyeleri hakkında bu eylemlerden dolayı yurdun çeşitli yerlerinde kamu davaları açılmış bulunması veya SPK’nın değişik 102 nci maddesinin 2 ve 3 üncü fıkraları gereğince o siyasi partinin bu tür eylemlerden dolayı en azından birkaç defa (devlet yardımından yoksun bırakılma) yaptırıma maruz kalması, yoğunluğun saptanmasında bir ölçü olarak kabul edilmelidir.

Dolayısıyla, yoğunluk derecesinde olmayan eylemler kapatma sebebi olmayacak, bunun yerine o siyasi parti veya üyeleri hakkında Anayasa ve Siyasi Partiler Kanununda öngörülen diğer yaptırımlar uygulanacaktır.

Siyasi partilerin ülke düzeyinde faaliyet gösteren kuruluşlar olduğu ve milyonlarca üyesinin bulunabildiği göz önüne alındığında, bir il veya ilçedeki parti teşkilatına kayıtlı üyelerin hukuka aykırı eylemlerinin o partinin bütünü bakımından yoğunluk oluşturup oluşturmayacağı belirlenmesi kuşkusuz o partinin üye sayısının çokluğuyla da doğrudan ilgilidir.

İddianamede belirtilen söz ve faaliyetler hukuka aykırı nitelik taşımadığı gibi, partinin bütünsel yapısı ve üye sayısı dikkate alındığında bunların bir “yoğunluk” oluşturması da söz konusu değildir.

### 2.1.2 Parti organlarının bu eylemleri benimsemesi şartı

Odaklaşma için, parti üyelerinin Anayasanın 68 inci maddesinin dördüncü fıkrasındaki yasaklara aykırı olarak “yoğun” şekilde işlediği eylemlerin, partinin Anayasanın 69 uncu maddesinde sayılan büyük kongre veya genel başkan veya merkez karar veya yönetim organları veya Türkiye Büyük Millet Meclisindeki grup genel kurulu veya grup yönetim kurulunca açıkça ya da örtülü biçimde benimsenmiş olması gerekir.

Açıkça benimseme, Anayasada sayılan parti organ ve kurullarının sözlü veya yazılı beyanlarıyla veya kararlarıyla parti üyelerinin Anayasaya aykırı eylemlerini benimsediklerini ortaya koymasıyla olur.



Örtülü (zımni) benimseme ise, yetkili parti organ ve kurullarının, parti üyelerinin Anayasaya aykırı eylemlerini bildikleri halde susma veya engelleyici bir harekette bulunmama suretiyle, yani hiçbir işlem yapmayarak bu eylemleri örtülü biçimde onaylamalarıyla olur. Parti yetkili organ ve kurulların bilgisi dahilinde olmayan üye eylemlerinin benimsendiğinden söz edilemez. Öte yandan, örtülü benimsemenin tespitinde, parti üyelerinin Anayasaya aykırı eylemlerinden parti yetkili organlarının müdahale edebilecek sürede haberdar olduklarının ve yine de müdahalede bulunmadıklarının kesin olarak ispat edilmesi gerekir. Belirsizlik hallerinde, “özgürlük lehine yorum” ilkesi uyarınca örtülü benimseme bulunmadığı yönünde karar verilmelidir.

Parti üyelerinin söz konusu parti organları tarafından açıkça ya da örtülü biçimde benimsenmeyen eylemleri yoğunluk derecesinde olsa bile kapatma sebebi olamayacaktır. Kaldı ki partimiz üyelerinin bu biçimde hiçbir eylemi söz konusu değildir.

Bu kurullar veya organlar tarafından açıkça benimsenmeyen eylemlerin, bu kurul veya organların üyelerinden biri veya birkaçı tarafından benimsenmiş olması halinde de üyelerin eylemleri partiye mal edilemez. Zira bu üyelerin, organ ve kurulları temsil yetkisi söz konusu değildir. Bu nedenle, bu tür davranışlar da kapatma sebebi kabul edilemez.

Siyasi partinin yukarıda belirtilen yetkili organlarının, üyelerinin belli ağırlıktaki ve yoğunluktaki eylemlerinden dolayı parti içi disiplin mekanizmasını işleterek üyeler hakkında yaptırım uygulamaları ya da bu tür eylemleri benimsemediklerini yazılı veya sözlü biçimde ya da davranışlarıyla ortaya koymaları halinde üyelerin eylemlerinden dolayı parti tüzel kişiliği sorumlu tutulamayacaktır. Parti yetkili organlarının genel açıklamaları demokrasi, hukukun üstünlüğü, laiklik gibi Anayasal ilkelerin önemine ve bunlara uyulmasına yönelik ise, bu durum, parti üyelerinin Anayasaya aykırı münferit faaliyetlerinin desteklenmediğine karine sayılmalıdır.

Adalet ve Kalkınma Partisi yetkili organları tarafından laikliğe aykırı herhangi bir eylemin benimsenmesi asla söz konusu olmamıştır. Nitekim partimiz hakkında açılan davada parti üyelerine ait olduğu belirtilen “eylemler”in parti yetkili organlarınca benimsendiğine dair deliller sunulamamıştır. Aksine, parti yetkililerinin genelgeler yayınlamak suretiyle açıkça yasakladıkları belediye faaliyetleri, disiplin soruşturması açtıkları beyanlar ya da desteklemediklerini belirttikleri açıklamalar bile partimiz aleyhine “delil” olarak sunulmuştur. Bu tür eylemlerin partimize isnat edilmesi mümkün değildir.

## 2.2 Parti organlarının eylemleri nedeniyle odak olma hali

Bir siyasi partinin, Anayasa'nın 69 uncu maddesinin 6 ncı fıkrasında sayılan organlarının, Anayasa'nın 68 inci maddesinin 4 üncü fıkrasındaki yasaklara aykırı eylemleri kararlılık içinde işlemeleri halinde de, o parti söz konusu fiillerin odağı haline gelmiş sayılır.

### 2.2.1 Parti organlarınca eylemlerin işlenmesi şartı

Anayasanın 69 uncu maddesinin altıncı fıkrasına göre; odak haline gelme durumunun belirlenmesinde eylemleri esas alınacak parti organ ve kurulları şunlardır:

Büyük kongre,

Genel başkan,

Merkez karar veya yönetim organları,

Türkiye Büyük Millet Meclisindeki grup genel kurulu,

Türkiye Büyük Millet Meclisindeki grup yönetim kurulu.

Dolayısıyla bu sayılan organlar ve kurullar dışındaki parti organ, kurul ve mercilerinin (Örneğin, Merkez Disiplin Kurulu, İl veya İlçe Kongreleri veya Başkanları gibi) eylemleri kararlılık içinde işlense dahi, bu tür eylemler hakkında üye eylemlerinde olduğu gibi öncelikle SPK'nın 102 nci maddesinin 2 ve 3 üncü fıkraları uygulanacak, ancak bu tür eylemler yoğunluk oluşturduğu takdirde SPK'nın 101/b ve 103 üncü maddelerine göre işlem yapılabilecektir.

Bu davada partimiz yetkili organlarınca alınmış laikliğe aykırı herhangi bir karar yoktur. Anayasada sayılan yetkili organlardan sadece Genel Başkan "tek kişi"dir, diğer organlar "kurul" niteliğindedir. Kurul niteliğindeki organların eylemlerinden söz edebilmek için bu kurullarca alınmış kararların bulunması zorunludur. Halbuki, iddianamede sunulan deliller arasında tek bir kurul kararı dahi bulunmamaktadır.

Siyasi Partiler Kanununun 102 inci maddesinin ikinci fıkrasına göre de, "parti genel başkanı dışında kalan parti organı, mercii veya kurulu tarafından Anayasanın 68 inci maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan hükümlere aykırı fiilin işlenmesi halinde, fiilin işlendiği tarihten başlayarak iki yıl geçmemiş ise Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı söz konusu organ, mercii veya kurulun işten el çektirilmesini yazı ile o partiden ister." Oysa, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı iddianamede yer verdiği ve "eylem" olarak nitelendirdiği hususların hiçbirisi için partimizden SPK m.102/2 ile getirilen "işten el çektirme" başvurusu yapmamıştır. Bu durum da partimizin hiçbir yetkili organ, mercii veya kurulunun Anayasaya aykırı eylemlerinin bulunmadığını göstermektedir. Dolayısıyla yetkili organların eylemleri olarak geriye sadece AK Parti Genel Başkanının "eylemleri", daha doğrusu "ifadeleri" kalmaktadır ki, bunların da "laikliğe aykırılık" oluşturmadığı çok açıktır.

### 2.2.2 Kararlılık şartı

Eylemlerin "kararlılık" içinde işlenmiş sayılabilmesi için, aynı nitelikteki eylemlerin iradi biçimde tekrarlanması yani eylemlerde iradilik, süreklilik ve benzerlik olması gerekir. Başka bir ifadeyle, kasıtlı eylemlerin süre ve sayı yönünden tekrarlanması gerekir.

Bu davada “yoğunluk” ve “kararlılık” şartları gerçekleşmemiştir: Odak olma için Anayasanın aradığı “yoğunluk” ve “kararlılık” şartlarının gerçekleşebilmesi için de değişik zamanlarda ve değişik yerlerde Anayasaya aykırı fiillerin sıklıkla ve ısrarla icra edilmiş olması gerekir. Oysa bu davada Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının yaptığı şey, her biri tek başına laikliğe aykırılık oluşturmeyen ifadelerin abartılarak tekrarlanması suretiyle “yoğunluk” ve “kararlılık” şartlarının gerçekleşmiş olduğu izlenimini vermektir.

Parti organlarının laikliğe aykırı herhangi bir söylem veya eylemi olmamıştır. Yapılan açıklamalar eleştirel nitelikte olup, ifade özgürlüğü kapsamındadır. Bu söylem ve eylemlerin hiçbirisinde herhangi bir hukuka aykırılık da söz konusu değildir.

#### IV. AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ İÇTİHADI KARŞISINDA AK PARTİ KAPATILMAZ

1. Türk hukuku bakımından partilerin hukuki denetiminde AİHM içtihadının uygulanması zorunludur

Anayasanın 90 ıncı maddesinde 2004 yılında yapılan değişiklik siyasi partilerin kapatılması bakımından önemli sonuçlar doğuracak niteliktedir. Anayasa Mahkemesi, siyasi partilerin kapatılması davalarını görürken Anayasa ve Siyasi Partiler Kanununda yer alan hükümlerin yanı sıra, Anayasa'nın 90 ıncı maddesi uyarınca, uluslararası insan hakları sözleşmelerini de dikkate almak durumundadır. Zira Anayasa Mahkemesi parti denetimi yaparken “bir davaya bakan mahkeme” konumundadır. Nitekim, iddianameye göre de, “SPY'nın öncelikle İHAS gözetilerek ve Anayasa hükümleri de İHAS'a göre yorumlanarak, siyasi partiler hakkındaki kapatma yaptırımının irdelenmesi gerekmektedir” (s.9).

Türk hukuku bakımından uluslararası sözleşmeler 2004 tarihli Anayasa değişikliğine kadar iç hukukta kanunlarla eşdeğerde iken, 2004 yılında Anayasanın 90 ıncı maddesine eklenen bir hükümlerle insan haklarına ilişkin uluslararası sözleşmeler ile kanunların çatışması halinde sözleşme hükmünün uygulanması esası benimsenmiştir. Bu yeni hükme göre, “Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası andlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası andlaşma hükümleri esas alınır.” Özellikle parti özgürlüğünü güvence altına alan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin ifade ve örgütlenme özgürlüklerine ilişkin hükümleri ile bu hükümlerin uygulanmasına ilişkin Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatlarının göz önünde tutulması ve bunlar ile iç hukuk kuralları arasında bir çatışma görülmesi halinde, Sözleşme hükümleri ile Mahkeme içtihatlarının öncelikle uygulanması zorunludur. Kaldı ki, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi “ortak bir hukuk” oluşturmakta ve taraf devletlere bu Sözleşme hükümlerinin doğrudan uygulanmasına ilişkin nesnel yükümlülükler getirmektedir. Bu nedenle, bir iç hukuk kuralıyla AİHS'in uygulanmasına dair bir hüküm konulması dahi gerekli değildir.

Anayasa Mahkemesinin parti kapatma konusundaki kararları ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin içtihadı arasında önemli farklılıklar vardır. Dolayısıyla, Anayasa Mahkemesinin 2004 Anayasa değişikliğinden sonra bakacağı parti kapatma davalarında AİHM içtihadını dikkate alarak 2004'ten önce ortaya koyduğu ve parti özgürlüğünü büyük ölçüde daraltan içtihadını değiştirmesi gerekmektedir.

## 2. AİHM içtihadına göre partimizin kapatılması mümkün değildir

Siyasi parti özgürlüğünün sınırları konusundaki AİHM içtihadı Türkiye'de kapatılan partilerin yaptığı başvurular üzerine oluşturulmuştur. AİHM bu kararlarında siyasi partilerin kapatılmasına ilişkin ilke ve ölçütleri açık bir biçimde ortaya koymuştur. Bu ilke ve ölçütleri şu şekilde özetlemek mümkündür:

Siyasi parti kararlarında AİHS'in 11 inci maddesi, ifade özgürlüğünü koruyan 10 uncu maddeyle birlikte değerlendirilmelidir.

Siyasi partilerin program ve projelerinin devletin anayasal yapısı ve ilkeleriyle uyuşmaması, bunların demokrasiyle de bağdaşmadığı anlamına gelmez. Buna göre, demokrasinin kendisine zarar vermediği müddetçe, siyasi partiler mevcut anayasal düzeni sorgulayabilirler, farklı siyasi görüşleri savunabilirler.

Siyasi parti özgürlüğüyle ilgili Sözleşmenin 11 inci maddesinin ikinci fıkrasındaki sınırlama sebepleri oldukça dar ve katı yorumlanmalıdır.

Siyasi partiler, inandırıcı ve zorunlu sebeplerle ve ancak istisnai olarak kapatılabilir.

Bir siyasi partinin gerçekleştirdiği faaliyetlerde kullandığı tüm yöntemler hukuki ve demokratik nitelikte olmalıdır.

Siyasi partinin önerdiği değişikliklerin kendisi de bizzat temel demokratik ilkelere uygun olması gerekmektedir.

Siyasi partinin tüzük veya programındaki ifadelerden hareketle kapatılması söz konusu olamaz, partinin somut öneri ve faaliyetleri olmalıdır.

Siyasi partilere yönelik sınırlamalar, demokratik bir toplumda zorunlu ve meşru amaçla orantılı olmalıdır. Kapatma yaptırımının "zorlayıcı toplumsal ihtiyaca" cevap vermeye yönelik olması gerekir.

İddianamede siyasi partilerin yasaklanması konusunda AİHM kararları ile ortaya konulan ölçütlere yer verilmekle birlikte, bu ölçütlere göre neden AK Partinin kapatılması gerektiği hiçbir şekilde ortaya konulamamıştır. Aksine, iddianamede yer verilen AİHM ölçütlerinin dikkate alınması halinde bu kapatma davasının hiç açılmaması gerekirdi.

Siyasi parti kapatma kararlarında Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin koruduğu, adil yargılanma hakkı ve mülkiyet hakkı dışında, en az üç temel hak ve özgürlüğün sınırlanması söz konusu olabilmektedir. Bunlar, ifade özgürlüğü, örgütlenme özgürlüğü ve serbest seçim hakkıdır. Siyasi partilerin kurulmaları ve örgütlü bir şekilde faaliyette bulunmaları Sözleşmenin 11 inci maddesinde güvence altına alınan örgütlenme özgürlüğünün bir gereğidir. Dolayısıyla, bir siyasi partinin kapatılması yaptırımını doğrudan bu özgürlüğün ortadan kaldırılması sonucunu doğurmaktadır. Diğer yandan, örgütlenme özgürlüğü düşüncüyü açıklamanın özel ve etkili bir yolu olduğu için, siyasi parti davalarında ifade özgürlüğünün sınırlandırılması da gündeme gelmektedir. Nitekim AİHM, örgütlenme özgürlüğünü koruyan 11 inci maddenin aynı zamanda ifade özgürlüğünü güvence altına alan 10 uncu madde ışığında değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Bir siyasi partinin kapatılması sonuçları itibariyle, kapatmaya neden olarak gösterilen parti mensuplarının milletvekilliklerini kaybetmelerine ve/veya beş yıl süreyle bir siyasi parti mensubu olarak siyaset yapamamalarına neden olabilmektedir. Bu da Sözleşme'nin 1 Nolu Ek Protokolünün 3 üncü maddesinde korunan serbest seçim hakkının ihlaline neden olabilmektedir.

Bu çerçevede partimiz hakkında düzenlenen iddianame paralelinde kapatma kararı verilmesi durumunda bunun Sözleşmenin bu üç maddesinin de ihlali olacağı açıktır.

## 2.1 AK Partinin kapatılmasına yönelik dava, ifade özgürlüğünün ihlalidir

AK Parti hakkında açılan bu dava, daha önce de belirtildiği gibi, bir ifade özgürlüğü davasıdır. Zira burada yargılamaya konu eylemlerden ziyade parti mensuplarının barışçıl görüş açıklamaları söz konusudur. Dolayısıyla, davada öncelikle ifade özgürlüğünün Sözleşmede belirlenen sınırların dışına çıkılıp çıkmadığına bakılması gerekmektedir.

Fikirlerin korunması ve serbestçe açıklanması, toplantı ve örgütlenme özgürlüğünün amaçlarından birisidir. Demokrasinin gereği gibi işletilmesinde ve çoğulculuğun sağlanmasında oynadıkları rol dikkate alındığında, bu durum siyasi partiler için evleviyetle geçerlidir (TBKP/Türkiye, par.44; Hıristiyan Demokratik Halk Partisi/Moldova, par. 62).

Demokratik rejimleri diğerlerinden ayıran temel özelliklerden biri, toplumsal ve siyasal meselelerin serbestçe tartışılabileceği bir zemin sunmasıdır. Toplumda var olan farklı görüşleri temsil eden siyasi partiler, seçimlerde ve seçimlerden sonra da her zeminde siyasi tartışmaya katılan aktörler konumundadırlar. AİHM'nin belirttiği gibi, siyasi partiler, sadece siyasal kurumlar içinde değil aynı zamanda toplumsal hayatın tüm düzeylerinde, demokratik toplum kavramının özü olan siyasi tartışmaya ikame edilemez bir katkı yaparlar. (Lingens/Avusturya, par. 42).

Tam da bu nedenle, toplumun farklı kesimlerini temsil eden siyasi parti mensupları için ifade özgürlüğü çok daha önemli hale gelmektedir. (Castells/İspanya,

par. 42). Siyasi temsilciler, hiçbir baskı altında kalmadan, görüşlerini serbestçe dile getiremedikleri takdirde çoğulcu ve özgürlükçü demokrasiden bahsedilemez.

Diğer yandan, AİHM açısından ifade özgürlüğü, sadece lehte ve hoş giden söz ve düşünceler için değil, toplumun bir kesimini veya devleti şoke eden sözler için de geçerlidir. Bu anlamda, bir siyasi partinin görüşlerinin toplumun bir kesimi hatta tamamına yakını tarafından “aykırı” kabul edilmesi, bunların ifade özgürlüğü kapsamında olmadığı anlamına gelmemektedir. Bir siyasi partinin önerileri, devletin anayasal ilkelerine aykırı olabilir veya toplumda hakim olan görüşten farklı olabilir. Ancak, demokrasiyle bağdaştığı takdirde ve ölçüde bu önerilerden dolayı siyasi partilere yaptırım uygulanamaz. (Sosyalist Parti/Türkiye, par. 47; ÖZDEP/Türkiye, par. 41).

AİHM’in siyasi parti mensuplarının ifadeleri ile ilgili olarak çizdiği tek sınır “şiddete teşvik”tir. Bir siyasi partinin sınırlandırılması ancak yöneticilerinin “siyasi araç olarak şiddet kullanımını” savunmaları durumunda söz konusu olabilir. Bu durumda, AİHM siyasi partinin programı, organları ve/veya mensuplarıyla “etnik nefret, isyan veya şiddete teşvik” edip etmediklerine bakmaktadır. (Partidul Comunistilor (Nepeceristi) ve Ungureanu/Romanya, par. 54).

Partimiz mensuplarının kapatma davasına konu olan sözlerinin hiçbirisi, kin, nefret veya şiddet söylemi içermemektedir. Tersine, bu sözlerin nerdeyse tamamında demokrasi, özgürlük, çoğulculuk, hoşgörü, birlik ve beraberlik gibi barışçıl bir şekilde bir arada yaşamayı teşvik eden kavramlar egemendir. Zorlama ve ilgisiz yorumlarla bazı sözlerin “şiddet” çağrısı niteliğinde olduğunu söylemek ise kabul edilemez. Sözelimi Başbakanın kendisine 27 Mayıs sonrası idamlarının hatırlatılması üzerine söylediği “Biz şuna inanıyoruz; biz yola çıkarken daha önce de demokrasiye inanmış insanların söylediğini söylüyoruz. Biz o beyaz çarşafarla yola çıktık. Biz bu konuda bedel ödemeye hazırız” (İddianame, s.135) şeklindeki sözlerin şiddet çağrısı olarak ileri sürülmesi iyi niyetle bağdaşmamaktadır. Bu sözler, demokrasi ve millet iradesinin hakimiyeti uğruna her türlü fedakarlığı göze alan bir siyasi cesaretin ve kararlılığın yansımalarıdır.

Sonuç olarak, açıkça ifade özgürlüğü kapsamında olan beyanlardan dolayı bir siyasi partinin kapatılmasını istemek AİHS’in 10 uncu maddesine aykırıdır.

## 2.2 AK Partinin kapatılması, örgütlenme özgürlüğünün ihlali olacaktır.

Sözleşme’nin 11 inci maddesine göre toplantı ve örgütlenme özgürlüğü milli güvenlik, kamu emniyeti ve başkalarının haklarını koruma gibi nedenlerle sınırlanabilir. Ancak, bu sınırlamaların kanunla yapılması ve en önemlisi “demokratik toplumda gerekli” olması gerekir. AİHM’e göre, “demokrasinin düzenli işleyişinde siyasi partilerin oynadıkları hayati rol dikkate alındığında, 11 inci maddedeki sınırlama nedenleri siyasi partiler söz konusu olduğunda son derece dar yorumlanmalıdır”. Bu bağlamda “partilerin örgütlenme özgürlüğüne yönelik sınırlamaları, ancak inandırıcı ve zorunlu gerekçeler haklılaştırabilir”. (Sosyalist Parti v.d./Türkiye par. 50).

Diğer yandan, 11 inci maddenin ikinci fıkrasındaki “gerekli” sözcüğü, “zorlayıcı bir toplumsal gereksinim”in (pressing social need) varlığını şart koşmaktadır. Başka bir ifadeyle, ancak acil, kaçınılmaz toplumsal ihtiyaçlar, örgütlenme özgürlüğüne yönelik bir sınırlamayı “demokratik toplumda gerekli” kılabilir. (Partidul Comunistilor (Nepeceristi) ve Ungureanu/Romanya, par.47).

Bir siyasi partiye müdahalenin “zorlayıcı toplumsal gereksinim” kriterine uygun olabilmesi, dolayısıyla örgütlenme özgürlüğünün sınırları dışında sayılabilmesi için aşağıdaki üç şartın birlikte gerçekleşmesi aranmaktadır:

(a) Siyasi partiden kaynaklanan demokrasiye yönelik riskin yeteri kadar yakın/kaçınılmaz olduğunu gösteren ikna edici geçerli delillerin bulunup bulunmadığı;

(b) Siyasi parti mensuplarının dava konusu eylem ve söylemlerinin ilgili partiye isnat edilebilir nitelikte olup olmadığı;

(c) Siyasi partiye isnat edilebilir nitelikteki eylem ve söylemlerin, söz konusu partinin “demokratik toplum” kavramıyla bağdaşır olmayan bir toplum modelini tasavvur ettiği ve savunduğunu açıkça gösterecek şekilde bir bütün oluşturup oluşturmadığı. (Refah Partisi/Türkiye, Büyük Daire, par.104; Partidul Comunistilor (Nepeceristi) ve Ungureanu/Romanya, par.47).

AK Parti hakkında açılan davada, bu üç şartın bırakın birlikte gerçekleşmesini, ayrı ayrı dahi gerçekleşmesi söz konusu değildir. Şöyle ki:

(a) AK Partinin demokrasiye uzak ya da yakın bir risk oluşturduğuna dair hiçbir delil sunulmamıştır

Esasen bu konuda bir delil sunulması da mümkün değildir, çünkü partimiz kurulduğundan bu yana tüm gücüyle demokrasinin geliştirilmesi için çalışmaktadır. Varlık sebebi ve kuruluş gayesi demokrasiyi geliştirip pekiştirmek suretiyle temel hak ve özgürlükleri daha iyi korumak olan bir siyasi partinin demokrasiye tehlike teşkil etmesi düşünülemez.

AİHM, siyasi partilere yönelik müdahalelerin haklı bir sebebe dayanıp dayanmadığını incelerken, sadece taraf devletin takdir yetkisini makul, dikkatli ve iyi niyetli bir şekilde kullanıp kullanmadığına bakmamaktadır. AİHM, aynı zamanda, sınırlamaya davanın bütünlüğü içerisinde bakarak, (a) müdahalenin “izlenen meşru amaçlarla orantılı” ve (b) sunulan sınırlama sebeplerinin “ilgili ve yeterli” olup olmadıklarını değerlendirmektedir. Bunu yaparken Mahkeme, “ulusal yetkililerin 11 inci maddedeki prensiplerle uyumlu standartları uyguladıkları ve ayrıca kararlarını ilgili olguların kabul edilebilir bir değerlendirmesine dayandırdıkları” konusunda ikna olmalıdır. (Jersild/ Danimarka, par. 31; Goodwin/Birleşik Krallık, par. 40; Partidul Comunistilor (Nepeceristi) ve Ungureanu/Romanya, par. 49).

AK Parti hakkında açılan davada kapatma talebine gerekçe olarak sunulan eylem ve söylemlerin AİHM içtihatları ışığında “ilgili ve yeterli” olması

gerekmektedir. Halbuki, tek tek incelendiğinde ileri sürülen gerekçelerin hiçbir şekilde “ilgili ve yeterli” olmadığı anlaşılmaktadır. Yukarıda belirtildiği gibi, iddianamede yer verilen konuşmaların tamamı ifade özgürlüğü kapsamındadır. Dolayısıyla bunların partimizin kapatılmasında “ilgili ve yeterli” gerekçe oluşturmadıkları açıktır. İkincisi, iddianamede AK Partinin şiddete başvurabileceği yönündeki gerekçeler de tamamen ilgisiz varsayımlardan kaynaklanmaktadır. Başsavcılığın, kim olduğu ve partimizle ilişkisinin olup olmadığı bile belirtilmeyen meçhul bir kişinin bir televizyon programında Mussolini’den bahisle yaptığı iddia edilen konuşmayla partimiz arasında irtibat kurmaya çalışması, sunulan gerekçelerin “ilgili” olmadığını tipik bir göstergesidir. Bunun gibi AK Partiyle uzaktan yakından ilişkisi olmayan Danıştay saldırısı failinin, belli karanlık odakların emellerine hizmet edecek şekilde, partimiz liderine yaptığı çağrının delil olarak sunulması tam bir kötüniyet ve kurgulamanın ürünüdür. Bu tür sözde gerekçeler kesinlikle AİHM İçtihadı çerçevesinde “ilgili ve yeterli” sebep olarak kabul edilemez.

AİHM, 14 Şubat 2006 tarihli Hıristiyan Demokratik Halk Partisi/Moldova kararında başvurucu partinin geçici olarak siyasi faaliyetlerinin durdurulmasına gerekçe gösterilen nedenlerin hiç birini “ilgili ve yeterli” görmemiştir. Hatta söz konusu muhalefet partisi tarafından organize edilen toplantıda iktidardaki Komünist Partiyi protesto etmek için söylenen ve içinde “Diktatör olmaksızın, holigan olmayı tercih ederim”, “Komünist olmaksızın ölmeyi tercih ederim” gibi sözlerin geçtiği şarkı da şiddet çağrısı olarak görülmemiştir. Mahkeme, bu öğrenci marşının bir şiddet çağrısı olarak yorumlanamayacağını, ulusal makamların da bu sözlerin neden ve nasıl şiddete çağrı olduğunu açıklamadıklarını belirterek, bu yöndeki sınırlama sebebinin “ilgili ve yeterli” kabul edilemeyeceği sonucuna ulaşmıştır. Mahkemeye göre, “bir siyasi partinin faaliyetlerinin yasaklanmasını, ancak siyasal çoğulculuğu veya temel demokratik ilkeleri tehlikeye düşürmek gibi çok ciddi ihlallerin bulunması haklılaştırılabilir.” Mahkeme, söz konusu davada, başvurucu partinin toplantısının, hükümeti şiddet yoluyla devirmeye çağrı içermediğini veya çoğulculuk ve demokrasi ilkelerini zedeleyecek hiçbir faaliyetin bulunmadığını, bu nedenle uygulanan yaptırımın belirtilen meşru amaçla orantılı ve “zorlayıcı toplumsal gereksinimi” karşılamaya yönelik olmadığını belirtmiştir. (Hıristiyan Demokratik Halk Partisi/Moldova, par. 75, 76).

Başsavcılık, iddianamede olduğu gibi, esas hakkındaki görüşünde de AK Partinin iktidarda olmasının demokrasiye yönelik tehlikeyi daha da “yakın” hale getirdiğini savunmaktadır. Buna göre, “Siyasi partinin iktidar olması, istediği düzenlemelerin her an yasalaşmasını sağlaması olanağı bulunması nedeniyle demokrasi için tehlikeyi somut ve yakın kılar. Bu açıdan davalı partinin devleti teokratik bir yapıya dönüştürmesi beklenilmeden dava açılmıştır” (s.16).

Teorik düzeyde iktidarda bulunan her siyasi parti için üretilebilecek bu iddianın partimiz bağlamında hiçbir olgusal dayanağı yoktur. Dahası, belki yeni iktidara gelmiş ve icraatları henüz ortaya çıkmamış olan bir siyasi parti için böylesi bir “risk”ten söz edilebilir. Ancak, AK Parti altı yıldır iktidarda olan bir partidir. Bu süre bir siyasi partinin amaç ve politikalarının belirlenmesi için yeteri kadar uzundur. AK Parti, bu süre içinde şimdiye kadar anayasal demokratik düzenin temel ilkelerini



zedeleyci hiçbir girişimde bulunmamıştır. Anayasayı değiştirecek çoğunluğa sahip olmasına rağmen, yasama işlemlerinin anayasal denetimini veya idari işlemlerin yargısal denetimini ortadan kaldırmaya yönelik hiçbir düşüncesi ve girişimi olmamıştır. Bu çerçevede, AK Parti döneminde çıkarılan bazı yasalar hatta son örnekte olduğu gibi bazı anayasa değişiklikleri bile Anayasa Mahkemesi tarafından denetlenmiştir. Dolayısıyla bir iktidar partisinin “istediği düzenlemelerin her an yasalaşmasını sağlaması”, onu demokrasi için “somut ve yakın tehlike” haline getirmez. Esasen etkin anayasal ve yargısal denetimin olduğu herhangi bir demokratik rejimde böylesi bir tehlikeden de bahsedilemez.

Kaldı ki, AK Parti hükümetleri en başından itibaren anayasal demokrasinin evrensel ilkelerinin kökleşmesi için gerekli tüm siyasi, hukuki ve ekonomik adımları atmış; özellikle Türkiye'nin Avrupa Birliğiyle entegrasyonu için gece gündüz çalışmıştır. Bu yönde önceki iktidarlar döneminde başlatılan reform süreci hızlandırılarak, başta Anayasa olmak üzere yasalar ve diğer hukuk kurallarındaki değişiklikler birbiri ardına çıkarılmıştır. Nitekim, Avrupa Komisyonu'nun yıllık ilerleme raporlarında bu gelişmelerden duyulan memnuniyet açıkça dile getirilmiştir. Kısacası, Kopenhag siyasi kriterleri arasında yer alan demokrasi, hukukun üstünlüğü ve temel haklar konusunda çok önemli ilerlemeler sağlayan ve bu yolla ülkeyi AB'ye bir adım daha yaklaştıran bir iktidar partisinin demokrasiyle bağdaşmayan bir projeye sahip olduğu iddiasının hiçbir dayanağı yoktur. Bu tür bir iddia, ancak bir hayal ürünü olabilir.

Bu hayali iddiayı inandırıcı kılmak amacıyla sunulan deliller, AİHM'in içtihatları ışığında ortaya çıkan delil hukuku bakımından hiçbir değere sahip değildir. “Delil” olarak sunulan parti mensuplarına ait konuşmaların, yukarıda açıklandığı üzere, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 10 uncu maddesinde korunan ifade özgürlüğünün kapsamı içinde olduğu açıktır. Bu konuşmaların içerikleri analiz edildiğinde, neredeyse tamamının eşitlik, özgürlük, çoğulculuk, hoşgörü ve bir arada yaşama gibi demokratik toplumun temel değerlerine vurgu yapıldığı görülmektedir. Dolayısıyla, bu sözlerin hiçbirinde ifade özgürlüğü konusunda AİHM'in kırmızı çizgileri olan şiddet kullanmaya, silahlı mücadeleye veya ayaklanmaya teşvik söz konusu değildir. Sonuç olarak, partimizin amaçlarının “demokrasiyle bağdaşmadığı” şeklindeki asılsız ve mesnetsiz iddiaların gerekçesi olarak sunulan sözde “deliller”in Avrupa İnsan Hakları Hukuku bağlamında da delil vasfı bulunmamaktadır.

(b) Parti mensuplarına atfedilen söz ve eylemlerin önemli bir kısmı AK Partiye isnat edilebilir nitelikte değildir.

Partiyle ilgisi bulunmayan kişilerin eylem ve söylemlerinden dolayı partinin sorumlu tutulması hiçbir hukuk anlayışıyla bağdaşmamaktadır. Bu AİHM açısından da kabul edilemez bir durumdur. Parti mensuplarının dava konusu söz ve eylemlerinin bile partiye isnat edilebilir olup olmadığını inceleyen AİHM'in, partiyle hiçbir hukuki bağı bulunmayan kişilerin eylem veya sözlerinden dolayı partinin sorumlu gösterilmesini kabul edeceğini düşünmek imkansızdır.

Ayrıca, parti lideri veya üyelerinin bazı sözleri de partiye isnat edilebilir nitelikte değildir. Başta Genel Başkan olmak üzere bazı parti mensuplarının, AK Parti kurulmadan çok önce yaptıkları konuşmaların partiye isnat edilmesi, aslında delil bulamama, dolayısıyla delil oluşturma gayretlerinin tipik bir göstergesidir.

Aynı şekilde, partimizin yetkili organlarının benimsemediği ve benimsemediğini de ilgililer hakkında disiplin işlemleri yapmak suretiyle açıkça gösterdiği bazı konuşmaların da isnat edilebilir nitelikte olmadıkları açıktır.

(c) AK Partinin tasavvur ettiği ve savunduğu toplum modeli “demokratik toplum”dur

AİHM, siyasi partiler içerisinde bazı üyeler demokrasiyle bağdaşmayan nitelikte münferit eylem ve beyanlarda bulunsa bile bunların tek başına partinin yasaklanmasına yol açmayacağını kabul etmektedir. Bu nedenle, alt alta sıralanan “ilgili ve yeterli” delillerin aynı zamanda bir bütün olarak, söz konusu partinin savunduğu antidemokratik bir siyasi modelin açık ve anlaşılabilir bir resmini çizmesi gerekmektedir. Oysa mevcut davada, ileri sürülen gerekçeler ne tek tek ne de bir bütün olarak böyle bir modelin silüetini dahi ortaya koyamamaktadır.

İddianamede AK Partinin önceki bazı partilerin devamı olduğunun ileri sürülmesi ve sık sık AİHM’in Refah Partisi kararına atıf yapılması da, birbiriyle ilgisiz konuların ilgiliymiş gibi gösterilmesidir ve bu anlamda tam bir hedef saptırma örneğidir. Ortada birbirinden tamamen farklı iki siyasi parti vardır. AİHM’in Refah kararının isabetli olup olmadığı bir yana, bu kararla partimiz hakkındaki davanın hiçbir benzerliği yoktur.

İlk olarak, AİHM Refah Partisinin kamuoyu yoklamalarına göre sürekli yükselişte olduğunu ve tek başına iktidara gelme olasılığının yüksek olduğunu belirtmiştir. Mahkemeye göre, tek başına iktidara geldiğinde bu partinin demokrasiye aykırı bir “toplum modeli”ni hayata geçirmesi ihtimali vardır (Refah ve diğerleri/Türkiye, Büyük Daire, par.107, 108). Bu nedenle, “demokrasiye aykırı politikaları ve söylemleri” olan bir siyasi partinin iktidarı ele geçirerek, parlamentoda istediği kanunları önermesini beklemek gerekmemektedir (par. 110). Oysa mevcut davada, AK Partinin iktidarı tek başına ele geçirmesi ve programını hayata geçirme şansını elde etmesi diye bir durum söz konusu değildir. AK Parti, altı yıldır zaten tek başına iktidardır. Ayrıca, AK Partinin politikaları ve söylemleri de Sözleşmede korunan hak ve özgürlüklerin tüm toplumu kapsayacak şekilde yaygınlaştırılmasına ve demokrasinin konsolidasyonuna yöneliktir.

İkincisi, AİHM’in Refah davasında kabul ettiği kapatma gerekçeleri de bu davada kesinlikle geçerli değildir. Mahkeme, Refah Partisinin kapatılması kararının “zorlayıcı toplumsal gereksinim” kriterini karşıladığı sonucuna ulaşırken; bu partinin (a) dini inançlar arasında ayrımcılığa yol açacak bir çok hukukluluğu savunduğunu, (b) bu çerçevede şeriat hükümlerinin uygulanmasını amaçladığını ve (c) partililerin siyasi yöntem olarak şiddet kullanımını dışlamadığını belirtmiştir (RP/Türkiye, par.116).

Başsavcılık, RP ile AK Parti arasında zorlama bir benzerlik kurabilmek için bu iddiaları temellendirecek gerekçelerin partimiz hakkında açılan davada da geçerli olduğunu ileri sürmektedir. Bu bağlamda AK Partinin çok hukukluluk anlayışını savunduğu ileri sürülmekte, ancak bu konuda hiçbir somut delil sunulmamaktadır. AK Partinin vatandaşların kendi farklı hukuklarına tabi olması gerektiğine dair hiçbir söylemi veya eylemi bulunmamaktadır. Aksine partimiz hukuk birliğini savunmaktadır. Nitekim çok hukukluluğu savunan bir siyasi partinin, iç hukukunu Avrupa standartlarına çıkarmaya çalışarak AB hukuk düzenine ve böylece evrensel hukuka uygun hale getirme çabası da anlamsız kalacaktır.

İddianamede çok hukukluluk tezinin tek delili olarak Başbakan'a atfen "Af yetkisi maktulün mirasçılara aittir" şeklindeki söz gösterilmiştir. Bu beyan, din hükümlerini referans gösterme çabalarının örneği olarak sunulmuştur. Oysa burada af yetkisinin maktulün mirasçılara bırakılmasına dair sözün çok hukuklulukla ilgisi yoktur. Başbakan bu sözünü kanuni bir düzenleme yapılarak af yetkisinin mağdura bırakılmasını değil, adi suçlar bakımından sık sık af kanunu çıkarılarak toplumdaki adalet duygusunun zedelenmemesi gerektiğine işaret etmiştir.

Konuşmanın içeriği bütünüyle incelendiğinde, ülkemizde sık sık uygulanan affın toplumda rahatsızlıklar meydana getirdiği, özellikle zarar görenlerin ya da ölenlerin yakınları tarafından da dile getirilen bir olgu olduğu anlaşılacaktır. Bu çerçevede af yetkisinin devlet tarafından sıklıkla kullanılmasının, ölenin ya da zarar gören insanların yakınlarını veya kendilerini vicdanen rahatsız ettiği, bunun suçları önlemek yerine artmasını teşvik edeceği, bu nedenle toplum vicdanında genel olarak kabul görmeyeceği dile getirilmiştir. Kısacası eleştirilen konu af uygulamasının toplum vicdanlarında oluşturduğu rahatsızlıktır.

Diğer yandan, partimizin şeri hükümlerin uygulanması ve bu amaçla şiddete başvurulabileceği yönünde bırakın eylemi, en ufak bir söylemi hatta iması bile bulunmamaktadır. Dolayısıyla, Başsavcılığın AK Partinin siyasi programının demokrasiyle bağdaşmadığına dair iddiası boşlukta kalmaktadır.

Partimiz hakkında açılan davada delillerin büyük bir kısmı, parti yetkililerinin başörtüsüyle ilgili açıklamalarından oluşmaktadır. Halbuki AIHM'e göre başörtüsüne ilişkin açıklamalar, Türkiye'deki laik rejime yönelik bir tehdit oluşturmamaktadır (RP/Türkiye, par.73). Bu durum, Başsavcının AIHM Refah Kararı ile Ak Parti hakkındaki dava arasında kurmaya çalıştığı irtibatın mevcut olmadığını ortaya koymaktadır.

2.3 AK Partinin kapatılmasına yönelik dava, serbest seçim hakkının ihlalidir

Bir siyasi partinin kapatılmasına neden olduğu gerekçesiyle partili milletvekillerinin parlamento üyeliğinin düşürülmesi ve beş yıl süreyle herhangi bir partide yer alamaması yaptırımını, AIHS'in 1 nolu Protokolünün 3 üncü maddesine aykırılık sonucunu doğurabilecektir. Bu maddeye göre, "Yüksek Sözleşmeciler Taraflar,

yasama organının seçilmesinde halkın kanaatlerinin özgürce açıklanmasını sağlayacak şartlar içinde, makul aralıklarla, gizli oyla serbest seçimler yapmayı taahhüt ederler”.

AİHM Sadak/Türkiye (2002) kararında, başvuru partilerinin kapatılması sonucu otomatik olarak milletvekilliklerinin düşmesini orantısız bir yaptırım olarak görmüştür. Mahkemeye göre, bu yaptırım Sözleşmenin 1 Nolu Protokolünün 3 üncü maddesinde korunan seçilme ve parlamento üyesi olma hakkının özülle bağdaşmadığı gibi, başvuru partilerini parlamentoya üye olarak gönderen seçmenin egemen iradesini de ihlal etmiştir (par.40).

Daha yakın tarihli Sobacı/Türkiye (2007) kararında da AİHM, Fazilet Partisinin kapatılması sonucu milletvekilliği düşürülen başvuru sahibinin serbest seçilme hakkının ihlal edildiğini belirtmiştir. Mahkemeye göre, milletvekilliğinin düşürülmesi yaptırımı çok ağır bir yaptırım olup izlenen meşru amaçla orantılı değildir. Dolayısıyla, Sadak/Türkiye kararında olduğu gibi, burada da bir yandan “başvuru sahibinin seçilme ve yasama görevini yerine getirme hakkı”, diğer yandan da “onu milletvekili seçmiş olan seçmenin egemen iradesi” ihlal edilmiştir (par. 31-33).

Aynı şekilde, partilerinin kapatılması sonucu haklarında beş yıl parti yasağı getirilen Nazlı Ilıcak, Merve Kavakçı ve Mehmet Sılay’ın başvuruları üzerine, 2007 yılında AİHM, Sözleşmede korunan serbest seçim hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir. AİHM’in bu kararlarına göre, Anayasanın milletvekilliğinin düşmesi ve beş yıllık parti yasağı sonuçlarını doğuran hükümleri siyasi parti mensupları bakımından oldukça ağır bir yaptırım öngörmektedir.

Tüm bu kararlardan da anlaşılacağı üzere, AİHM siyasi partilerin kapatılmaları sonucu kapatmaya neden olarak gösterilen kişiler hakkında uygulanan milletvekilliğinin düşmesi ve beş yıl süreyle herhangi bir partinin kurucusu, üyesi, yöneticisi ve deneticisi olamaması şeklindeki yaptırımları izlenen meşru amaçlarla orantısız, dolayısıyla demokratik toplumda gereksiz bulmuştur.

Sonuç olarak, AK Partinin kapatılması sonucu bu tür yaptırımların uygulanması, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 1 Nolu Ek Protokolünün 3 üncü maddesine ve AİHM’in bu maddeyle ilgili yerleşik içtihadına aykırılık teşkil edecektir.

## V. PARTİMİZE VE MENSUPLARINA YÖNELİK İTHAMLAR MESNETSİZDİR

1. Parti mensuplarının açıklamaları ve faaliyetleri ifade ve örgütlenme özgürlüğü kapsamındadır ve laikliğe aykırı değildir

Bu davanın en önemli özelliği bir ifade özgürlüğü davası olmasıdır. İddianamede, militan laiklik anlayışı ile bağdaşmayan ifadeler kapatma nedeni olarak gösterilmektedir. Oysa özgürlükçü bir demokraside siyasi partilerin kamusal sorunlar konusunda farklı politikaları savunmalarından daha doğal bir şey olamaz.

İddianamede yer alan, başörtüsü, katsayı, Kur'an kursları gibi konularda, çoğu zaman basının soruları üzerine gündeme getirilen anlık açıklamalar şeklinde gelişen konuşma ve demeçler, bazı çevreler tarafından beğenilmese de ifade özgürlüğü kapsamındadır.

Öte yandan, yapılan konuşmalar delil olarak sunulurken AK Parti hakkında kapatma davası açılması doğru değildir. Anayasanın 68 inci maddesinin 4 üncü fıkrasında siyasi partilerin “eylemleri” dolayısıyla kapatılabileceği belirtilmiş, yine Anayasanın 69 uncu maddesinin 6 ncı fıkrasında da “68 inci maddenin dördüncü fıkrası hükümlerine aykırı eylemlerinden ötürü temelli kapatılması” ifadesine yer verilmiştir. 1995 ve 2001 yılında Anayasaya dahil edilen bu hükümlerle Anayasakoyucu artık siyasi partilerin faaliyetleri dolayısıyla kapatılabilmesi için açıkça “eylem”lere dayanılması koşulunu aramaktadır. Oysa iddianamede AK Parti mensuplarının yapmış olduğu konuşmalar delil olarak gösterilmektedir.

Başbakanın, başörtüsünün dini inancın gereği olup olmadığı hususunun din bilginleri (ulema) tarafından tartışılacak bir konu olduğuna işaret eden açıklaması da iddianamede (s.44-45) laikliğe aykırı delil olarak gösterilmiştir. Oysa, Başbakanın iddianamede yer verilen bu sözleri, hukuk sistemimizde yer alan ve uygulanan bilirkişilik müessesine ilişkindir. Bu sözler, hukuk devletindeki adil yargılanma hakkının önemli bir unsuru olan “bilirkişilik” bağlamında değerlendirilmelidir. Laik bir hukuk devletinde yargıçların bir dinin gerekleri konusunda uzman olmaları beklenemez. Teknik bilgi ve birikim gerektiren bu hususun yargılama sırasında konunun uzmanlarına sorulması laiklik ilkesine aykırılık teşkil etmemektedir.

Nitekim uyuşmazlık konusunun, dinsel içerikli bir konu olması durumunda din bilginlerinin görüşlerine “bilirkişi” olarak başvurulması yargıda da benimsenen bir yöntemdir. Özellikle dini vakıf ve derneklerle ya da dini yayın yapan kuruluşlarla ilgili uyuşmazlıklarda, yargı mercilerinin konu hakkında karar verebilmek için konunun dinsel boyutuna dair bilirkişi görüşüne başvurduğu bilinmektedir.

Örneğin, bir yayının içeriğini oluşturan Hıristiyanlık yaşam felsefesi ve motiflerinin tek bir inanca yönelik olarak toplumda özgürce kanaat oluşmasını engelleyecek biçimde verilmesinin, toplumun milli ve manevi değerlerine aykırılık oluşturup oluşturmadığı konusundaki bir olayda, Danıştay 13. Dairesi şu şekilde karar vermiştir: “Söz konusu yayın içeriğinin, işlem tesisine neden olan toplumun milli ve manevi değerlerine ve Türk aile yapısına aykırı nitelikte olup olmadığı hususunun belirlenmesi, bu konuda uzman kişilerden oluşturulacak bir heyete bilirkişi incelemesi yaptırılmasını gerektirmektedir.” (E. 2005/588, K. 2005/692, K.T. 8.2.2005).

Bu davada çok değişik konularla ilgili olarak yargı kararları, yüksek mahkeme başkanlarının açıklamaları, Cumhurbaşkanının ifadeleri ve geri gönderme gerekçelerinde yer verdiği değerlendirmeleri hakkında AK Parti Genel Başkanı ve partimiz mensuplarınca yapılan eleştiriler aleyhimize delil olarak gösterilmektedir. Oysa bu tür karar ve açıklamaların eleştirilemeyeceğine dair ne bir Anayasa ne de yasa kuralı vardır. Herkesin görüşünün eleştirisi mümkün olduğu gibi yüksek mahkeme başkanları ve Cumhurbaşkanının görüşleri de eleştirilebilir. Demokratik hukuk

devletlerinde kişiler tabu olmadığı gibi, kişilerin görüşleri de tabu değildir. Ancak totaliter rejimlerde eleştirilmez kişiler veya görüşler olabilir.

Gerek Genel Başkanımızın ve gerekse diğer parti mensuplarımızın Başsavcılığın iddianamesi ve esas hakkındaki görüşünde laikliğe aykırı söz ve faaliyetleri olarak sıralanan hususlar ifade ve örgütlenme özgürlüğü kapsamında olup, bunlarda laikliğe aykırılık bulunmamaktadır. Esas hakkındaki bu layihamızın ekinde söz konusu iddialar tek tek cevaplandırılmaktadır. (EK-1: Ak Parti Genel Başkanı ve Başbakan Recep Tayyip ERDOĞAN , EK-2: Partimizin diğer mensupları ile ilgili ifadelerin cevapları)

## 2. Partimizi “şiddet”le ilişkilendirme gayreti abesle iştigaldir

İddia makamı, esas hakkındaki görüşünde, Venedik Komisyonu raporunda siyasi partilere yönelik yasaklama nedenlerinin şiddetle sınırlı olmadığını ileri sürmektedir. Buna göre, “Venedik Komisyonu raporunda yer alan yasaklama ilkeleri, yalnızca ‘şiddet’ ile sınırlı değildir. Yasaklama ilkeleri arasında; ‘ırkçılık, yabancı düşmanlığı ve hoşgörüsüzlük’ de bulunmaktadır.” Başsavcılık, “Laikliğin dinsel hoşgörüyü sağlayan, güvence altına alan bir ilke olduğu gerçektir” sözüyle dolaylı olarak laikliğin Venedik Kriterleri arasında yer aldığını ima etmektedir (s.13).

Venedik Komisyonu, siyasi partilerin yasaklanması ve kapatılmaları konusundaki 2000 tarihli raporunda şu yedi kriteri belirlemiştir:

“1. Devletler, herkesin serbestçe siyasi partiler bünyesinde bir araya gelme hakkını tanımalıdır. Bu hak, siyasi görüşlere sahip olma ve kamu otoritelerinin müdahalesi olmaksızın ve sınırlar dikkate alınmaksızın bilgi alma ve yayma özgürlüğünü de kapsamaktadır. Siyasi partilere yönelik kayıt zorunluluğu tek başına bu hakkın ihlali olarak kabul edilemez.

2. Siyasi partilerin faaliyetleri üzerinden söz konusu bu temel insan haklarının kullanımına yönelik sınırlamalar, normal ve olağanüstü dönemlerde Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ile diğer uluslararası sözleşmelerin hükümlerine uygun olmalıdır.

3. Siyasi partilere yönelik yasaklama veya kapatma yaptırımı, sadece partilerin şiddet kullanımını savunma veya demokratik anayasal düzeni yıkmak için şiddeti siyasi bir araç olarak kullanma, böylece anayasayla güvence altına alınan hak ve özgürlükleri ortadan kaldırma durumlarında haklılaştırılabilir. Bir siyasi partinin anayasada barışçıl yöntemlerle bir değişiklik yapmayı savunması tek başına onun yasaklanması ya da kapatılması için yeterli bir delil olarak görülemez.

4. Bir siyasi parti, partinin yetkilendirmediği üyelerin siyasi faaliyetleri çerçevesinde münferit davranışlarından dolayı sorumlu tutulamaz.

5. Özellikle çok ağır bir tedbir olan siyasi partilerin yasaklanması veya kapatılması, nihai yaptırım olarak kullanılmalıdır. Hükümetler veya diğer devlet

organlarının, yetkili yargısal organdan bir siyasi partinin yasaklanması veya kapatılmasını talep etmeden önce ülkenin durumunu dikkate almak suretiyle partinin gerçekten hür demokratik siyasi düzene veya bireysel haklara yönelik tehlike oluşturup oluşturmadığını ve varsa bu tehlikenin daha hafif tedbirlerle önlenip önlenemeyeceğini değerlendirmesi gerekmektedir.

6. Siyasi partilerin yasaklanmasına ya da kapatılmasına yönelik hukuki tedbirler, anayasaya aykırılık şeklindeki yargısal kararın sonucu olmalıdır. Bu tedbirler, aynı zamanda, orantılılık ilkesine uygun ve istisnai nitelikte olmalıdır. Bu tür yaptırımların, sadece parti üyelerinin değil, bizzat partinin anayasal olmayan araçlar kullanmak veya kullanmaya hazırlanmak suretiyle siyasi hedefler izlediğine dair yeterli delillere dayandırılması gerekmektedir.

7. Bir partinin yasaklanması veya kapatılması kararı Anayasa Mahkemesi veya başka ilgili yargısal organlar tarafından, hukuka uygunluk, alenilik ve adil yargılanma güvencelerini sağlayan bir prosedür izlenerek alınmalıdır.”

Bu kriterlerden anlaşılacağı üzere, siyasi partiler ancak şiddet kullanımını savundukları veya demokratik anayasal düzeni yıkmak için şiddeti siyasal bir araç olarak kullandıkları takdirde, yargılama güvencelerine sahip bir prosedür izlenmek koşuluyla ve son çare olarak kapatılabilmektedir. Dolayısıyla yasaklama ilkeleri “şiddet”le sınırlıdır. İddia makamının “şiddet” dışında saydığı “ırkçılık, yabancı düşmanlığı ve hoşgörüsüzlük” müstakil yasaklama ilkeleri değildir. Bunlar, Venedik Komisyonu raporunun temel kriterleri açıklayan ekinde yer alan ve şiddetle bağlantılı olarak bahsedilen kavramlardır. Nitekim, “Açıklayıcı Rapor”un 10 uncu paragrafına göre yasaklamaya “yetkili organların bir siyasi partinin şiddeti (şiddetin özel yansımaları olarak ortaya çıkan ırkçılık, yabancı düşmanlığı ve hoşgörüsüzlük/tahammülsüz dahil olmak üzere) savunduğuna veya terörist yahut yıkıcı faaliyetlere karıştığına dair yeterli delile sahip olması gerekmektedir.” (EK- 6: Venedik Komisyonu Raporu)

Kaldı ki, hoşgörüsüzlük bir siyasi parti için tek başına bir yasaklama kriteri olarak alınsa bile, AK Partiye isnat edilebilecek bir nitelik olamaz. Başta partimiz genel başkanı olmak üzere, tüm organ ve üyeleriyle kurulduğundan beri herkesi kucaklamaya çalışan, farklılıklara saygıyı ve bir arada yaşama hedefini siyasi önceliği haline getiren bir siyasi partinin “hoşgörüsüzlük”le itham edilmesi akla, mantığa ve insaf ölçülerine aykırıdır. İşin üzücü yanı, partimize yönelik böylesi bir ithamın farklı olan her şeye ve herkese karşı tahammülsüzlüğün nerdeyse her satırına sindiği bir iddianamede ve esas hakkındaki görüşte dile getirilmiş olmasıdır.

Diğer yandan, Venedik Komisyonu kriterlerinin bağlayıcı olmadığını ifade eden iddia makamının, esas hakkındaki görüşünde Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi (AKPM)’nin siyasi parti yasakları konusunda aldığı tavsiye niteliğindeki kararına atıf yapması ve söz konusu kararın İngilizcesini ekte sunması ilginçtir. Başsavcılığa göre, AKPM “Venedik İlkelerinden farklı olarak bir parti sivil barışı ve demokratik anayasal düzeni tehlikeye sokuyorsa bu amaca ulaşmak için demokratik yolları kullanıyor olsa dahi, kapatılabileceği kuralını getirmiştir” (s.14).

Esas hakkında görüŖe eklenen söz konusu kararı okuyacak kadar İngilizcesi olan herhangi bir kiŖinin hemen fark edebileceği gibi, “bu amaca ulaŖmak için demokratik yolları kullanıyor olsa dahi” ibaresi kararın aslında olmayan bir ilavedir. Esasen bu karar, siyasi partilerin kapatılması konusunda yeni bir kriter getirmemekte, Venedik Kriterlerini tekrarlamaktadır. Dolayısıyla “Venedik İlkelerinden farklı olarak” ibaresiyle, Avrupa siyasi kurumlarının “Ŗiddet” dıŖında kriterler geliŖtirdiđi izlenimi verilmek istenmektedir. BaŖsavcılıđın, mevcut davayı haklılaŖtırmak amacıyla bu tür uluslararası belgelerin anlamlarında yaptığı çarpıtmalar manidardır.

Anayasa Mahkemesini bu konuda doğru bilgilendirmek amacıyla, Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisinin 1308 sayılı kararında ortaya konan ilkeleri aynen belirtmekte fayda vardır. AKPM, siyasi partilere yönelik yaptırımlar konusunda üye devletlere Ŗu ilkelere uymaları çağrısında bulunmuŖtur:

“i. Siyasal çoğulculuk her demokratik rejimin temel ilkelerinden biridir;

Siyasi partilere yönelik sınırlama ve kapatma yaptırımları, ilgili partinin Ŗiddet kullanması veya toplumsal barışı ve ülkenin demokratik anayasal düzenini tehdit etmesi durumunda uygulanabilecek istisnai tedbirler olarak görülmelidir;

Mümkün olduğu ölçüde, kapatmadan daha hafif tedbirlere baŖvurulmalıdır;

Bir siyasi parti, üyelerinin parti tüzüğüne veya faaliyetlerine aykırı eylemlerinden dolayı sorumlu tutulamaz;

Bir siyasi parti, ülkenin anayasal düzenine uygun olarak ve adil yargılamanın tüm güvencelerini sağlayan bir prosedür izlenerek, en son çare olarak yasaklanabilir veya kapatılabilir;

“Üye devletlerin hukuk sistemleri, partileri sınırlamaya yönelik tedbirlerin yetkililer tarafından keyfi uygulanmasını engellemek için özel hükümlere yer vermelidir”.

İddianamede sunulan hiçbir delilde partimize isnat edilebilecek herhangi bir Ŗiddet, Ŗiddete çağrı ve suça teşvik edici unsur yer almamaktadır. Nitekim iddianamede, partinin Ŗiddetle ilişkilendirilmeye çalıŖılması bağlamında yapılan değerlendirmede konunun ne derece tutarsız, art niyetli ve zorlama yorumlama ile birlikte sunulmaya çalıŖıldıđı da rahatlıkla fark edilebilmektedir. İddianamedekinin aksine, iktidarda bulunduğu zaman içerisinde çok değişik vesilelerle AK Parti, ısrarlı biçimde birlik, bütünlük ve barışa vurgu yapan söylemleriyle aslında iddianamedeki bu tezi açıkça çürütmektedir.

BaŖsavcı, hem iddianamede hem de esas hakkındaki görüşünde akıl ve mantık kurallarını alt üst edecek Ŗekilde partimizle Ŗiddet arasında zoraki bir bağlantı kurmaya çalıŖmaktadır.



Aslında AK Parti mensuplarının ısrarlı bir şekilde şiddeti reddeden açıklama ve tutumları iddianamenin bu konuda ne derece gerçeklikten uzak ve önyargılı biçimde hazırlandığını gözler önüne sermektedir. AK Parti, terör ve şiddeti kesin biçimde reddeden, bunu da eylem ve söylemleriyle açık biçimde ortaya koyan bir partidir. Buna karşın Başsavcı, parti üyesi olmayan kişilerin televizyonlarda yaptığı konuşmaları bile partiye isnat etmeye çalışmaktadır. Parti üyesi olmayan kişilerin eylem ve söylemleri ile parti arasında bağ kurmaya çalışmak hukuka aykırıdır. Tıpkı “İlimli İslam projesi” gibi öteden beri belli odaklarca AK Parti’ye isnat edilmeye çalışılan yakıştırmaların da, Başsavcının iddialarına esas teşkil etmesi gibi, bu konu da Başsavcının siyasi yaklaşımını da ortaya koymaktadır.

Partimiz demokratik özgürlükçü ortamı şiddet ve terörün en büyük düşmanı olarak görmektedir. AK Parti, bunun için çoğulcu demokrasiye sahip çıkılmasını, iktidara gelmede ve onu koruma yolunda şiddetin değil demokratik seçimlerin geçerli olduğunu savunan ve bunu eylem ve söylemlerine de açıkça yansıtan bir partidir.

Terör ve şiddete karşı gerek içeride ve gerekse dışarıda yürütülen kararlı mücadele kamuoyunun da bilgisi dahilindedir. AK Parti Genel Başkanı değişik konuşmalarında ısrarla “terörün dini, ırkı, milleti, vatanı yoktur.” Nereden gelirse gelsin terörizmin içinde olan, terörizmin hedeflerini benimseyen herkes teröristtir. Buna karşı mücadelemizi sonuna kadar vermeye devam edeceğiz” diyerek, terörle hem içeride hem de dışarıda sonuna kadar mücadele edileceğini vurgulamıştır. (ANKA-28.12.2007) (EK- 7)

İddianamede partimiz mensupları ile ilgili delillerden hiçbirisinde en ufak bir şiddet içeren, şiddetle bağlantı kurulması mümkün olan ya da tahrik çağrısı olarak nitelendirilebilecek bir ifade yer almamasına rağmen, tamamen zorlama ve artniyetli yorumlarla şiddet bu sürecin içerisine sokuşturulmaya çalışılmaktadır. Partimizi şiddetle ilintili gösterme gayreti akıl ve mantığın sınırlarını zorlamaktadır.

Başsavcılığın toplumda infial uyandıran ve herkes tarafından lanetlenen Danıştay saldırısı ile, Genel Başkanın sözleri arasında dolaylı bir bağ kurma çabaları ve bu olayın faillerinin kullandığı bazı sözlerin partinin yaklaşımlarına bağlanmaya çalışılması son derece tehlikelidir. Başsavcının, kapatma davasında bu elim olayı partimizin aleyhine kullanmak istemesi kabul edilemez.

Türkiye’yi kaosa sürüklemek isteyen odakların tezgahladığı iğrenç Danıştay saldırısıyla, partimiz arasında bir ilişki kurmaya yönelik ifadeler, en hafif tabirle, iftiradır. Başsavcılık, iddianamede olduğu gibi, esas hakkındaki görüşünde de, “bir iktidar partisinin tehdit ve hakarete varan açıklamalarının bu tür saldırıları cesaretlendireceği açıktır” demek suretiyle adeta bu iftira kampanyasına iştirak etmektedir. Partimizin herhangi bir yargı organına karşı “tehdit ve hakaret” içeren en ufak bir açıklaması olmamıştır. Kamu adına görev yapan bir yargı mensubunun böyle bir iddiada bulunurken, açık ve somut “tehdit ve hakaret” örnekleri vermesi gerekirken, bunun yerine genel ve soyut kategorik ifadelerin arkasına sığınarak yargıda bulunması kabul edilemez. Ayrıca, her siyasi parti gibi, AK Parti de savunduğu temel ilkelere aykırı bulduğu yargı kararlarını eleştirmiştir ve eleştirmeye

de devam edecektir. Demokratik rejimlerde, yargı kararlarına uymak farklı bu kararları eleştirmek farklıdır. Unutulmamalıdır ki, eleştirinin olmadığı yerde dogmatizmin saltanatı vardır.

Başsavcılığın bu nedensellik mantığı bizi kabul edilemeyecek sonuçlara götürür. Sözgelimi, hakkımızda düzenlenen ve partimizi laikliğe aykırı eylemlerin odağı ve demokrasiye yönelik bir tehdit olarak gösteren iddianameden sonra partimiz mensuplarına karşı bir saldırı olduğu takdirde bunu Başsavcının cesaretlendirdiği söylenebilir mi?

Yine İddianamede “Bu yolda siyasal İslam’ın ya da Türkiye’ye giydirilmek istenen ‘ılımlı İslam’ modelinin bir şeriat devletine dönüşmesi ve gerekirse bu yolda İslami terörün de kullanılması uzak bir olasılık değildir. Nitekim yakın tarihte bölgemizde geçiş dönemi örneği olarak, sıkça öne çıkarılan kimi devletlerin daha sonra kaçınılmaz biçimde radikal bir değişikliğe uğrayarak köktendinci bir rejime dönüştüğü görülmüştür” denilmektedir. (s.114). İddianamenin değerlendirme kısmında yer alan bu hususun Anayasa Mahkemesini etkilemeye yönelik olduğu açıkça sezilmektedir.

İktidar partisi ile şiddet arasında bağlantı kurulurken iddianamede yer verilen ve bünyesinde ciddi bir mantıksal çelişki barındıran şu görüşün kabulünün de imkansız olduğu açıktır: “Zaten iktidar olmanın avantajları ile ve demokratik yöntemi kullanarak hedefe ulaşma olanağı elde edilmişse, bu aşamada şiddet kullanmanın gereksizliği de ortadadır. Kapatma yaptırımını, son aşamada şiddet ve şiddet çağrısını amaçlayan bir modeli engellemeye yönelik olması nedeniyle hukuka uygundur” (s.157).

İddianamedeki bu ifade ile aslında şiddet kullanımının söz konusu olmadığı da açıkça tescil edilmektedir. Ancak, aynı yerde, şiddetin bundan sonraki dönemlerde kullanılabileceği biçiminde bir kehanette bulunularak, bu nedenle partinin kapatılması gereğine değinilmektedir. Unutmamak gerekir ki, Türkiye demokratik bir hukuk devletidir. Demokratik hukuk devletinde siyasi iktidarın nasıl denetleneceği de bellidir. Partimizin ileride şiddete başvurabileceği varsayımı tamamen vehimlere dayalı bir iddiadır. Demokratik bir hukuk devletinde tüm icraatları hukuka uygun olan bir iktidar partisinin kapatılmak istenmesi kabul edilemez.

Bu bağlamda iddianamede yer verilen şu ifadeler de ilginçtir:

“Gösterilen deliller, Anayasanın 10. ve 42 nci maddelerinin laiklik ilkesinin özüne dokunmak amacıyla değiştirildiğini kanıtlamaktadır. Çünkü artık köktendinciler isteklerini türbanın kamusal alanda da serbest kalmasının ötesine taşımışlar, televizyonlardaki açık oturumlarda ‘türbanın yasaklanmasını savunanların Mussolini gibi yargılanacaklarını ve cezalandırılacaklarını’ çekinmeden söylemeye başlamışlardır. Sadece bu durum bile laik devlet ilkesini ve Türkiye’de laikliği savunanları nasıl bir tehlikenin beklediğini göstermeye yeterli olup, şeriatın içerdiği şiddet unsurunu da sergilemektedir” (s.117) .

Böyle bir televizyon konuşması, hangi partimiz tarafından nerede, ne zaman ve hangi televizyonda yapılmıştır? Eğer böyle bir konuşma var ise, parti ile ilgisi bulunmayan -yönlendirilmiş- bir kişiye mi aittir? Yoksa parti yasaklamada sadece şiddeti ölçü alan Venedik kriterlerinin gerçekleştiği izlenimini uyandırmak için herkesi güldürecek uydurma delil mi yaratılıyor? İddianamede dayanılan diğer konuşmalar eklerde yer almasına rağmen, bu faili meçhul ve içeriği hiçbir şekilde kabul edilemeyecek konuşma neden ekler arasında bulunmamaktadır?

Görüldüğü gibi iddianame, olgulardan tamamen uzak bir şekilde ideolojik kaygılara dayalı bir iddiaya delil üretme çabası içindedir. İddianamedeki partimizin şiddetle ilişkisini kurmaya yönelik tüm ifadeler, tamamen hayal dünyasında üretilen spekülasyon ve vehimlerden ibarettir.

Ayrıca, partimiz dışında bazı basın ve yayın organlarında farklı kişilerin din özgürlüğü ve laiklik bağlamında ortaya koydukları kişisel görüş ve değerlendirmelerle partimizin doğrudan ya da dolaylı olarak hiçbir ilgisi olmadığı halde, böyle bir irtibat varmış gibi gösterilmeye çalışılması hukuk devletinin gerektirdiği asgari iyi niyet anlayışıyla bağdaşmamaktadır.

Diğer yandan, iddianameye göre “davalı partinin sahip olduğu iktidar olma çerçevesinde amaçladığı yasa dışı siyasi modele yönelik eylemleri karşısında, iktidar gücünden çekinen ve sessiz kalan büyük bir kitle de söz konusudur. Bu durum bile davalı partinin hedefine ulaşmasını kolaylaştırmaktadır” (s.158). Bu ifade ile ilgili olarak öncelikle şu soru akla gelmektedir: “İktidar gücünden çekinen ve sessiz kalan büyük bir kitle”nin varlığı nasıl tespit edilebilmiştir? Başsavcının bu tespiti hangi teknolojik ölçüm aletlerini kullanarak ulaştığı büyük bir merak konusudur. Acaba Başsavcıya bu konuda “sessiz kitleler”den ulaşan milyonlarca şikayet mi vardır? Varsa her türlü gazete haberini iddianameye “delil” olarak ekleyen bir makam, bu şikayetleri neden eklememiştir?

Kaldı ki, iddianamede ileri sürüldüğü gibi AK Parti’ye karşı olan ve pek de sessiz oldukları söylenemeyecek hatırı sayılır miktarda sesli bir muhalefet de vardır. Nitekim “Cumhuriyet mitingleri” olarak adlandırılan protesto girişimlerinde partimizin politikalarına yönelik olarak oldukça sesli ve hiç de “çekingen” sayılamayacak bir muhalefet yürütülmüştür. Bu tür muhalefet girişimlerinin ardından yapılan 22 Temmuz 2007 seçimlerinde partimiz, büyük bir çoğunluğu “sessiz kitleler”den olmak üzere, kullanılan oyların yaklaşık yarısını alarak ikinci kez tek başına iktidara gelmiştir. Bu sonuç bile, tek başına toplumun iktidarımızdan tedirgin olmak bir yana, memnuniyetinin artarak devam ettiğinin “demokratik ölçüm aletleri”yle kesin olarak teyit edilmiş bir delildir.

### 3. Partimizi “hoşgörüsüzlük”le itham etmek gülünçtür

Hayali bir “şiddet” argümanını destekleyen inandırıcı delillerin olmadığını anlayan Başsavcılık, esas hakkındaki görüşünde “hoşgörüsüzlük” ithamını öne çıkarmak istemektedir. Esas hakkındaki görüşte “hoşgörüsüzlük” ve “ayrımcılık”la partimizin ilişkilendirilmesi hususunda şu gerekçeye yer verilmektedir: “Bu bağlamda,

davalı partinin şiddet çağrısı yapmadığı veya açıkça şiddete başvurmadığı, bu nedenle iç hukuk ve uluslar arası anlaşmalar ile Venedik İlkeleri ve Avrupa Komisyonu Parlamenterler Meclisi kararı gözetildiğinde kapatma kararı verilemeyeceği savunması yersizdir. Çünkü davalı siyasi partinin, hoşgörünün olmadığı ve ayrımcılığın ön planda tutulduğu bir siyasi sistemi hedeflediği beyan ve eylemleriyle açıktır.” (s.44).

Partimize yönelik olarak özellikle esas hakkındaki görüşte Başsavcılık tarafından daha yoğun biçimde kullanılan hoşgörüsüzlük ve ayrımcılık isnadı da asılsız ve ağır bir ithamdır ve asla gerçeği yansıtmamaktadır. Partimiz 6 yıllık iktidarında, farklı din ve inanç mensuplarına saygı esasına dayalı politikaları hayata geçirmiştir.

Ayrımcılık yasağı ve hoşgörü aynı zamanda laiklik ilkesinin de bir gereğidir. AK Parti, özgürlükçü bir laiklik anlayışını savunduğu için kapatma davası ile karşı karşıya kalmıştır. Batılı anlamdaki laikliği savunan ve bu bağlamda farklı din ve inançları sosyolojik gerçeklik olarak kabul edip onların bir arada barışçıl biçimde birlikteliğini sağlamayı hedefleyen bir partiyi hoşgörüsüzlük ve ayrımcılıkla itham etmenin ne derece asılsız olduğu açıktır.

Partimiz hakkındaki “hoşgörüsüzlük” iddiasının örnekleri olarak gösterilen söylemlerin hoşgörüsüzlükle ilgisi bulunmamaktadır. Başsavcı, partimiz mensuplarının Danıştay’ın bir kararına yönelik eleştirilerini bile hoşgörüsüzlük örneği olarak göstermektedir. Burada eleştiri ile hoşgörüsüzlük birbirine karıştırılmaktadır. Halbuki, eleştiri tam da hoşgörünün bir gereğidir. Mahkeme kararlarının eleştirilmesine bile tahammül edemeyen ve bu eleştirilerle mahkeme üyelerine yönelik saldırı arasında ilişki kurmaya çalışan iddia makamının, partimizi hoşgörüsüzlükle itham etmesi paradoksal bir durumdur.

Diğer yandan, Başsavcılığa göre “TBMM Başkanı Bülent Arınç’ın “..Onlar bu kıyafetiyle giremezken, çok sevgili arkadaşları hangi kıyafetle okula giriyorlar, hepimiz biliyorsunuz...” sözünün türban takmayanlar için beslenen bir hoşgörüsüzlüğü barındırdığı, anayasal düzeni ve demokrasiyi tehlikeye soktuğu görülmektedir” ( Esas hakkındaki görüş, s. 14). Bu sözün bir hoşgörüsüzlük örneği olarak gösterilmesi anlaşılır gibi değildir. Bu söz, üniversite öğrencilerinin her türlü kıyafetle öğrenimlerine deva edebildiklerini, bu anlamda başörtüsünün de serbest olması gerektiğini ifade etmektedir. Dolayısıyla üniversitelerde uygulanan “başörtüsü yasağı”nı eleştirmeye yönelik bir beyan, başörtüsü takmayanlara karşı bir hoşgörüsüzlüğe delil olarak sunulamaz. Daha da önemlisi, bu sözün “anayasal düzeni ve demokrasiyi tehlikeye soktuğu” iddiası, ancak bir siyasi paranoya örneği olabilir.

Aynı şekilde, Bülent Arınç’ın parlamentonun gerekirse Anayasa Mahkemesini bile kaldırabileceğine, demokratik ülkelerde bizdeki mahkemeye benzer bir kurumun bulunmadığına dair sözleri de “hoşgörüsüzlük” örneği olarak gösterilmektedir. Başsavcı diğer örneklerde olduğu gibi, burada da bu sözün hangi bağlamda ve neden söylendiğini dikkatten kaçırmaktadır. Bu söz, Anayasa Mahkemesi eski başkanlarından Mustafa Bumin’in başörtüsü konusunda artık parlamentonun düzenleme yapamayacağını söylemesi üzerine verilen bir cevaptır. TBMM’yi temsil eden bir kişinin temsil ettiği kurumun anayasal yetkilerini hatırlatmasından ve anayasa

yargısı hakkında değerlendirme yapmasından daha doğal ne olabilir. Dolayısıyla, en fazla “siyasi eleştiri” olarak görülebilecek bu sözlerin hoşgörüsüzlük olarak nitelenmesi, bizatihi eleştiriye tahammülsüzlük ve hoşgörüsüzlük örneğidir.

Kurulduğu andan itibaren AK Parti, gerginliklere yol açılmaması, toplumsal barış ve huzurun bozulmaması için özel bir ihtimam göstermiştir. Hatta bu bağlamda partimiz bazen en demokratik haklarını bile kullanmaktan imtina etmiştir. Nitekim, 22 Temmuz 2007 genel seçimlerinden önce düzenlenen ve doğrudan AK Parti hükümetini hedef alan mitinglere rağmen, milyonlarca üyesi bulunan partimiz sükunetini muhafaza ederek karşı mitingler düzenlemekten bile kaçınmıştır.

Başsavcılığın iddianamede olduğu gibi esas hakkındaki görüşünde de çok yoğun biçimde olaylar, kavramlar hukuki düzenlemeler ile mantıksal ve hukuksal bağlantılar tamamen AK Parti aleyhine sonuç elde etmek amacıyla kötüye kullanılmıştır. Böylesine art niyetli bir değerlendirmenin bir hukuk makamı olan Başsavcılık tarafından yapılması son derece endişe vericidir. Şiddet ve hoşgörüsüzlük örneklerinde yapılmaya çalışılan zorlama yorum ve bağlantılarda olduğu gibi “hukuk”un belli bir ideolojik bakışın hizmetine sokulmaya çalışıldığı bir yerde aslında hukukun bir güvence unsuru olmasından bahsetmek de mümkün değildir.

4. Başsavcının kendi uzmanlık alanı dışındaki konularda hüküm vermesi doğru değildir

İddianamede Başsavcı, hukuk dışındaki değişik alanlarda ve uzmanlık gerektiren konularda da kendi yorumunu rahatlıkla yapmakta ve bu biçimde oluşturduğu delilleri partimiz aleyhine kullanmaktadır. Bilim ve teknoloji alanında yaşanan gelişmelere paralel olarak çok değişik alanlara ilişkin uzmanlaşmanın gittikçe arttığı çağımızda böylesine bir yöntemle delil oluşturma girişimi “akıl ve bilimin” yol göstericiliği ile bağdaşmamaktadır.

Esas hakkındaki görüşte Osmanlı Devletinin niteliğine ilişkin değerlendirmeler, Başsavcının tarihçilerin alanına giren bir konuda keskin, şabloncu ve indirgemeci bir tavır içine girdiğini göstermektedir. Bırakınız akademik tarih kitaplarını, çok satan popüler tarih kitapları bile okunmuş olsaydı bu tür genellemelerden kaçınılması gerekirdi.

Başsavcı esas hakkındaki görüşünde hasta hakları ile ilgili olarak hastanelerde dini vecibelerin yerine getirilmesi amacıyla mekan ayrılmasının laikliğe aykırılık yanında tıbbi açıdan da sakıncalı olduğunu belirtmektedir. Esas hakkındaki görüşte, hastaların dini vecibelerini yerine getirebilmesi için mekan ayrılmasının laikliğe aykırılığı konusunu destekleyen tıp alanı ile ilgili bir argüman olarak “farklı hastalık ve mikrop taşıyıcısı hastaların birbirleriyle temaslarının tıbbi açıdan sakıncaları ve ibadet mekanlarını hasta haklarına dayanarak sağlık ocaklarına kadar yaygınlaştırıp, bu temas ve bulaşmaya olanak sağlamanın mevzuat düzenlenmesi amacına da uygun olmadığı” (s.39) görüşüne yer vermektedir. Burada herhangi bir kaynağa gönderme yapmadığına göre Başsavcılık uzmanlık gerektiren tıp alanındaki bir konuda kişisel değerlendirmesini ortaya koymaktadır.

“Hastaların dini vecibelerini yerine getirebilmesi ve dini hizmetlerden faydalanması hakkı”na ilişkin düzenlemenin, tıp otoritelerinin uluslararası düzeyde gerçekleştirdiği çalışmalar sonucunda kaleme alındığı ve bu sözleşmelerin gereği olarak ulusal hukuk düzenimize dahil edilmeye çalışıldığı dikkate alındığında, Başsavcının tıp alanı ile ilgili yaptığı ve hiçbir dayanak göstermediği bu tespitinin kendi argümanını desteklemek için kullandığı bir değerlendirme olmaktan başka bir değeri bulunmadığı açıkça ortaya çıkmaktadır. Başsavcının hasta hakları konusunda hukuk alanı yanında ilahiyat ve tıp alanlarıyla da ilgili değerlendirmeler yapması sadece partimiz aleyhine delil oluşturma gayreti ile açıklanabilir.

Bunun gibi iddianamede dini konularda kesin hüküm içeren değerlendirmeler yer almakta, din kültürü ve ahlâk bilgisi kitaplarında “bir din kültüründen çok, İslam’ın dinsel öğretilerine ve hurafelere yer verilmiş” olduğu iddiası somut bir örnek verilmeksizin mesnetsiz bir şekilde ortaya atılmaktadır (s.138). İslâm’ın dini öğretisi ile hurafelerin yan yana zikredilmesi, iki hususun da aynı kategoride değerlendirildiği yönünde bir izlenim oluşturmaktadır. Oysa ilâhiyat alanındaki akademisyenlerin bilimsel yöntemlerle kaleme aldığı söz konusu kitaplarda, ilahiyat biliminin verileri ışığında nelerin dinsel gerekler, nelerin de hurafe olduğu hususu dikkate alınmıştır. Seküler hukuk ilkelerine göre hazırlanan İddianamede bir hukukçu tarafından dini inançların gerçekliği ve geçerliliği ile ilgili değerlendirmelerin yapılması anlaşılır gibi değildir.

Ayrıca esasa ilişkin görüşte, Büyük Ortadoğu Projesinin “Türkiye’ye ve bölgeye dayatılan, ideolojik altyapısı ılımlı İslam olan bir proje” olduğu ileri sürülmektedir (s.25). Bir dış politika konusu olan ve uluslararası ilişkiler uzmanlarının hakkında çok sayıda makale ve kitap yazdıkları BOP’un hukuki bir metin olması gereken iddianamede ve esas hakkındaki görüşte yer alması da bu davanın hukuk dışı mülahazalarla hazırlandığının bir diğer göstergesidir. Bildiğimiz kadarıyla dış politika konusunda uzman olmayan ve olması da gerekmeyen Başsavcının hangi bilimsel verilerle BOP’un ideolojik altyapısının “ılımlı İslam” olduğunu iddia ettiğini merak ediyoruz.

##### 5. Partimiz hiçbir partinin devamı değildir

İddia makamı, hukuki geçerliliği olan delil bulmada yaşadığı sıkıntıyı aşmak için partimizi daha önce kapatılan partilerin devamı olarak göstermek yoluyla siyaseten mahkum etme arayışını esas hakkındaki görüşünde de devam ettirmektedir. Başsavcıya göre, “Davalı Parti laikliğe aykırı faaliyetleri nedeniyle Anayasa Mahkemesi’nce kapatılan Fazilet Partisinde liderlik mücadelesi veren, kaybedince de ayrılan bir ekip tarafından kurulmuştur. Bu ekip mirasçısı olduğu laik rejim karşıtı partilerin geçmiş siyasi deneyimlerinden ders çıkarmış, siyasi amaçlarına, açık bir eylem ve söylem yerine, birkaç aşamada ve örtülü bir programla ulaşmayı hedeflemiştir.” (s.5)

Anayasa Mahkemesi üyelerini etkilemeye yönelik psikolojik bir manevra olduğu açıkça anlaşılan bu değerlendirme, mantık hatalarını ve olgusal yanlışlıkları içinde barındırmaktadır. Bir kere, daha önce de belirtildiği üzere AK Parti hiçbir siyasi

partinin devamı değildir. Kurucuları arasında daha önce farklı siyasi partilere mensup olanlar bulunduğu gibi, ilk kez siyasete giren kişiler de bulunmaktadır.

İkincisi, partimizin daha önceki bir partide “liderlik mücadelesi veren, kaybedince de ayrılan bir ekip tarafından” kurulduğu iddiasıyla, bu tür “laik rejim karşıtı partiler”in “mirasçısı” olduğu iddiası birbiriyle çelişmektedir. Bir siyasi partiden şu ya da bu nedenle ayrılmak, o partinin “mirası”nı da reddetmek anlamına gelmektedir.

Üçüncüsü, bir siyasi partinin kurucuları arasında, daha önce başka bir siyasi partide bulunan kişilerin olması bu iki parti arasında organik bir ilişkinin veya devamlılığın olduğu anlamına gelmemektedir. Bunun aksini ileri sürmek, kurucularını Cumhuriyet Halk Partisinden ayrılan politikacıların oluşturduğu Demokrat Parti’nin CHP’nin devamı ve “mirasçısı” olduğunu ileri sürmek gibidir.

Dördüncüsü, partimizin “siyasi amaçlarına, açık bir eylem ve söylem yerine, birkaç aşamada ve örtülü bir programla ulaşmayı hedeflemiş” olduğu iddiası, hiçbir delile dayanmayan, tamamen hayal ve vehim ürünü bir iddiadır. Bu iddia, Ortodoks Marksizmin “komünist topluma” giden yolda benimsediği “birkaç aşama” yönteminden bahseden kitapların fazlasıyla etkisinde kalındığı izlenimini vermektedir. Partimizin ne bu tür bir ideolojisi ne de onu “birkaç aşamada” gerçekleştirmeyi öngören “örtülü programı” vardır. AK Partinin programı ve en önemlisi yaptıkları ortadadır. İlan ve icra ettiklerinin dışında, gizli veya örtülü hiçbir programı da yoktur.

Partimizin “Örtülü programını gerçekleştirirken, olası tepkileri bertaraf etmek için demokrasi, insan hakları, din ve vicdan, örgütlenme ve ifade özgürlüğü gibi evrensel değerleri kullanmaya başlamış” (s.5) olduğu iddiası da en hafif tabirle gülünçtür. Bu iddia esasen içerik olarak da boştur. Demokratik ve özgürlükçü her partiye yönelik olarak bu tür ithamlarda bulunabilirsiniz. İddia makamının mantığıyla, laikliğin demokratik ve özgürlükçü yorumunu benimseyen siyasi partiler “şariat”ı, emeğe saygıyı ve eşitliği öne çıkaran partiler “komünizm”i ve milliyetçiliğe vurgu yapan partiler de “faşizm”i hedefleyen örtülü programa sahip partiler olarak yaftalanabilir. Bunun hukuk mantığıyla, hatta düz mantıkla bile ilgisi yoktur. Bu mantık, farklı olan her şeyi “tehlike” olarak görüp tasfiye etmeye çalışan, bireyi ve onun oluşturduğu toplumu da önceden belirlenmiş soyut kalıplar çerçevesinde dönüştürülmesi gereken nesnelere katı pozitivist ve ideolojik yaklaşımın ürünüdür. Bu mantığın hukuk alanına taşınması, çatışmacı siyaset anlayışına hukukun alet edilmesi gibi son derece vahim bir durumu doğuracaktır. Böylesi bir hukuk ve siyaset anlayışının çoğulcu demokrasinin gerekleriyle bağdaşmadığı açıktır.

İddianamede geçmişte Anayasa Mahkemesi tarafından kapatılmış olan siyasi partilerde siyaset yapan kişilerin AK Partide yer alması adeta laikliğe aykırılık noktasında destekleyici bir argüman olarak gösterilmektedir. Aralarında geçmişte kapatılanlar da dahil olmak üzere farklı siyasi partilerden katılanların da AK Parti mensupları arasında yer alması partimizin yeni kurulan bir siyasi parti olması nedeniyle normaldir. 2001 yılında kurulan bir siyasi partiye o zamana kadar değişik

siyasi partilerde bulunmuş kişilerin dahil olması ancak yeni parti olgusu ile açıklanabilir.

Hukukla bağdaştırılması mümkün olmayan iddianamedeki bu yaklaşımın kabulü durumunda sadece kapatmaya sebebiyet veren üyelere değil, kapatılan siyasi partinin bütün mensuplarına da siyasi faaliyet yasağı getirilmesi gerekmektedir. Böylesine yasaklayıcı bir bakış açısının Anayasada öngörülen siyasi parti yasaklama rejiminin ötesinde yeni bir yasak getirmesi mümkündür. Nitekim Anayasa Mahkemesi de böylesine bir yaklaşımı açıkça reddetmektedir. Anayasa Mahkemesine göre, kapatma kararından sonra siyasî haklarını kullanmalarına sınır getirilmeyen parti mensuplarının faaliyetlerini bağımsız olarak veya başka bir siyasî parti içinde sürdürmelerine yasal bir engel bulunmamaktadır (E. 1999/2 (Siyasî Parti Kapatma), K. 2001/2, K.T. 22.6.2001).

Ayrıca, iddianamede AK Partide siyaset yapan üye ve yöneticiler hakkında ileri sürülen “Milletvekilleri, örgütler, yerel yönetimler ve üyeler bağlamında ise, Adalet ve Kalkınma Partisi’nde halen siyaset yapanlardan, geçmişte başka bir siyasi parti ile bağlantısı olanlar esas alındığında; geçmişte siyaset yapılan partiler sıralamasında Refah Partisi - Fazilet Partisi ilk sırada yer almaktadır” iddiası gerçek dışıdır (s.26). AK Parti, bugün için yüzbinlerce üyesi ve yöneticisi olan bir partidir. Bu nedenle, Başsavcılığın bu insanları “doğuştan suçlu” insanlar mantığıyla karalamaya çalışan ve partimizi geçmişteki bazı partilerin devamı olarak gören mesnetsiz iddiası gerçek dışıdır. Aksini iddia edenler, tüm üye kayıtlarını ve geçmişte bu kişilerin görev yaptığı siyasi partilere ait belgeleri yasal olarak ortaya koyup bunu ispatlamakla yükümlüdür. Müddei iddiasını ispat etmekle yükümlüdür.

AK Partinin başka partilerin devamı olduğu iddiası, Genel Başkanın şu sözleri ile temelden çürütülmektedir: “Biz, dine dayalı bir parti değiliz, başka partilerin devamı da değiliz.” “Biz, herhangi bir partinin devamı değiliz. Din eksenli siyasi bir parti de değiliz. Biz insan eksenliyiz.”

## VI. AK Parti Hükümetlerine Yönelik Suçlamalar Mesnetsizdir

### 1. Yasama faaliyetlerinden dolayı partimiz sorumlu tutulamaz

İddia makamı, iddianamede olduğu gibi esas hakkındaki görüşünde de Anayasanın 10 ve 42 nci maddelerindeki değişiklikler ile Yükseköğretim Kanununun Ek 17 nci maddesine ilişkin değişiklik önerisini, “Avrupa kamu düzeniyle bağdaşmayan şeriatı yerleştirme amacıyla çoğulcu demokrasinin araçlarından yararlanarak işlenen eylemler” kapsamında kabul etmektedir (s.17). Bu iddianın hukuki hiçbir dayanağı yoktur. Birincisi söz konusu Anayasa değişiklikleri ve kanun teklifi birer yasama işlemi olup partimiz tüzelkişiliğine isnat edilemez. Nitekim bu Anayasa değişiklikleri partimiz milletvekilleri yanında diğer partilere mensup milletvekillerinin de oyları ile TBMM üye tamsayısının dörtte üçlük çoğunluğunun oyuna ulaşarak kabul edilmiştir.



İkinci olarak, bir an için bu yasama işleminden dolayı iktidar partisinin hukuken sorumlu tutulabileceği kabul edilse bile, söz konusu Anayasa değişikliklerinin laikliğe aykırı olduğu ve “şeriatı yerleştirme amacıyla” çıkarıldığı söylenemez. Bu değişikliklerin amacı yükseköğretim düzeyinde fırsat eşitliğini hayata geçirmek ve özgürlüklerin alanını genişletmektir. Türkiye’de de kanuni dayanaktan yoksun bulunan ve Avrupa’nın hiçbir ülkesinde rastlanmayan üniversitelerdeki kılık kıyafet yasağını kaldırmaya yönelik bir yasama tasarrufunu “Avrupa kamu düzeniyle bağdaşmayan” bir siyasi projenin parçası olarak sunmak akıl, mantık ve gerçekliğe aykırıdır.

Üçüncüsü, bu gerçekliklere rağmen, Anayasa Mahkemesi 5 Haziran 2008 tarihli kararıyla söz konusu Anayasa değişikliklerini iptal etmiştir. Mahkemenin denetim yetkisinin sınırı ve bu kararın içeriği hakkında itirazlarımız saklı kalmak üzere, iddianameye cevabımızda da vurguladığımız gibi iktidar partisinin tüm işlemleri yargısal denetime tabidir. Her ne kadar İddianamede ve esas hakkındaki görüşte demokrasiye yönelik en büyük risk olarak bu anayasa değişiklikleri gösterilmiştir. Esasen bu açıdan bakıldığında Başsavcının partimiz hakkında açılan kapatma davasında en önemli delil olarak sunduğu ve bir gazeteciyle yaptığı mülakatta davanın açılmasının temel sebebi olarak gösterdiği bu Anayasa değişikliklerinin iptal edilmiş olması, bu davanın en önemli dayanağını da ortadan kaldırmış bulunmaktadır. Dolayısıyla, yasama faaliyetlerinden dolayı bir partinin sorumlu tutulamayacağı görüşümüzün aksini ileri süren Başsavcılığın mantığıyla düşündüğümüzde, Anayasa Mahkemesinin iptal kararından sonra partimizin laikliğe aykırı eylemlerin odağı olduğu iddiası çökmüştür.

2. AK Parti hükümetlerinin dış politikası ile laiklik arasında bir ilişki kurulması yanlıştır

İlk cevabımızdaki açıklamalarımıza rağmen, iddia makamı AK Parti hükümetlerinin dış politikası ile laiklik ilkesi arasında sanal bir ilişki kurma ısrarını esas hakkındaki görüşünde de sürdürmektedir. Başsavcılığa göre partimiz, “bir büyük yayılcı proje” olarak takdim edilen Büyük Ortadoğu Projesinin (BOP) bir parçasıdır (s.24). Her şeyden önce, BOP olarak nitelenen proje uluslararası hukukun konusu olan herhangi bir anlaşma ya da sürece dayanmamaktadır. BOP, esasen bir siyasal söylemden ibarettir.

Bu çerçevede BOP adı verilen projeye ile ilgili ek iddialar, bir takım senaryoları ve muhayyel planları esas almaktadır. Amerika’da çıkan bir dergide yayımlanan bir yazı ve haritadan hareketle Hükümetin bölge ülkelerinin sınırlarını değiştirmek, Irak’ın kuzeyinde bağımsız bir Kürt devletinin kurulmasına destek olmak ve Türkiye’nin üniter yapısını ve ulus-devlet kimliğini zayıflatmak yahut iptal etmek gibi bir planın ve çabanın içinde olduğunu iddia etmek, temelsiz ve ideolojik bir suçlamadan ibarettir. Ortadoğunun karmaşık siyasi yapısı, iç dengeleri ve sorunları hakkında yapılan resmi ve gayr-ı resmi değerlendirmeleri, yorumları ve gelecek senaryolarını, muhayyel bir planın parçası olarak görmek ve Hükümeti de bu planın destekçisi olmakla suçlamak, en temel uluslar arası siyaset ve ilişkiler kavramlarından ve tartışmalarından haberdar olmamak anlamına gelmektedir.

Benzer bir bilgi ve yorum hatası, Türkiye'nin Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'nin himayesinde İspanya ile eş başkanlığını yaptığı "Medeniyetler İttifakı" girişimi için de yapılmaktadır. Bütün resmi beyan ve belgelerde de açıkça ifade edildiği gibi bu girişimin amacı, dünya barışına katkı sağlamak, medeniyetlerin çatışması gerektiğini savunan görüşleri boşa çıkartmak ve Türkiye'nin de içinde olduğu bölgesel ve küresel barış ortamına katkı sağlamaktır. Geçmişinde farklı din, dil ve kültürlerle bir arada yaşamış ve bu konuda engin bir tecrübeye sahip olmuş Türk devletinin ve Anadolu insanının günümüzün sorunlarına ilgisiz kalması düşünülemez. Bir arada yaşama tecrübesini uluslararası bir proje haline getiren bu girişimin temel hareket noktası ve referansları, kendi tarihimizde bulunmaktadır.

Medeniyetler İttifakı girişimi çerçevesinde doğudan ve batıdan dünyanın önde gelen ilim ve fikir adamlarından müteşekkil bir akil adamlar grubu oluşturulmuş ve bu grubun hazırladığı rapor, 12 Kasım 2006'da dönemin BM Genel Sekreteri Kofi Annan'ın başkanlığında İstanbul'da yapılan bir toplantıda kamuoyuna açıklanmıştır. Bu toplantıda Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan, İspanya Başbakanı Jose Luis Zapatero, İslam Konferansı Teşkilatı Genel Sekreteri Prof. Dr. Ekmeleddin İhsanoğlu ve pek çok üst düzey yetkili hazır bulunmuştur. Akil adamlar grubunun raporunda bölgesel ve küresel barışın önündeki engeller dile getirilmiş; siyasal temsil, gençlik, göç ve medya alanlarında atılması gereken somut adımlar tartışılmıştır. Raporda da dile getirildiği üzere, bölgesel ve küresel çatışmalar farklı toplum ve kültürler arasındaki farklılıkları derinleştirmekte ve çatışmaya yol açmaktadır. Medeniyetler İttifakı girişimi çatışmanın değil, barış ve uzlaşmanın hakim olması için atılmış önemli bir adımdır. Bu adımı "bir başka siyasi hegemonya projesi" olarak nitelendirmek, ancak bu konudaki bilgisizliğin ve ideolojik ön yargının ürünü olabilir.

İlk cevabımızda da belirttiğimiz gibi Türkiye'nin bölgesel ve küresel platformlarda etkin olması, ulusal birlik ve beraberliğini, üniter yapısını güçlendiren bir etkiye sahiptir. Küreselleşmenin bütün dengeleri altüst ettiği bir dünyada milli güvenlik, ulusal sınırların ötesinde başlamaktadır. Türkiye'nin sınır güvenliğinden dış tehditlere, insan ve uyuşturucu kaçakçılığından terörizme kadar pek çok kronik soruna çözüm bulması bir "ileri cephe siyaseti" izlemesiyle mümkündür. Nitekim Türkiye'nin bu alanlarda attığı adımlar, geliştirdiği yaklaşımlar ve politikalar, sadece Türkiye'nin bölgedeki ve dünyadaki itibarını arttırmamış, aynı zamanda Türkiye'nin ulusal güvenliğini güçlendirmiş ve terörizmle mücadelesindeki haklı konumunu bütün dünya kamuoyuna anlatmasını sağlamıştır.

Diğer yandan, Başsavcılık esas hakkındaki görüşünde partimizin "22 Temmuz 2007 seçimlerinden güçlenerek çıkınca kendisini siyasal rejimin gözünde meşrulaştıracak iç ve dış ittifaklara (AB dahil) sırt çevirmiş" olduğunu ileri sürmektedir (s.11). Bu iddianın gerçeğe bir ilgisi yoktur. 2006 ve 2007 yıllarında Türkiye'nin AB üyelik sürecinde görülen yavaşlama, büyük ölçüde Kıbrıs meselesinde yaşanan siyasi tıkanmadan kaynaklanmıştır. AK Parti hükümeti Kıbrıs Türk kesimini haksız ve mağdur duruma düşüren her türlü teklif ve düzenlemeye şiddetle karşı çıkmış ve AB kararlarını eleştirmiştir. Türkiye'nin yoğun çabaları ve kararlı tutumu sonucunda AB yetkilileri Kıbrıs sorununu çözmeden Kıbrıs Rum kesiminin Avrupa

Birliğine tam üye kabul edilmesinin büyük bir hata olduğunu kabul ve itiraf etmişlerdir. Fakat üye olduktan sonra tam veto yetkisine sahip olan Kıbrıs Rum kesimi, her tür barış ve uzlaşma girişimine karşı olduğunu söz ve davranışlarıyla ortaya koymuştur.

Kıbrıs Rum kesiminin uzlaşmaz tutumundan kaynaklanan siyasi sorunlar bir kenara bırakıldığında müzakere süreci teknik düzeyde kesintiye uğramamış; tarama, uyum ve yeni fasılların açılıp kapanması ve müzakeresi devam etmiştir. Fransa ve Almanya gibi bazı AB üyesi ülkelerin muhalefetine rağmen bu süreç bugün de devam etmektedir.

AK Parti hükümetlerinin yürüttüğü dış politikanın, tamamen ülkemizin ve milletimizin yüksek menfaatlerini gözetmeye yönelik olmasına rağmen, iddianamede ve esas hakkındaki görüşte adeta laikliğe aykırılığın kanıtı olarak sunulmaya çalışılması bu tür iddiaların gerçeklikten kopuk ve hayal mahsulü olduğunu göstermektedir.

Esasen demokrasilerde temel dış politika tercihlerinin belirlenmesi ve bunların uygulanması yetkisi siyasi sorumluluğa sahip olan hükümetlere ait olup, bunların parti kapatma davalarına konu edilmesi de mümkün değildir.

### 3. Dışişleri Bakanlığı genelgeleri laikliğe ve hukuka aykırı değildir

İddianamede ve esas hakkındaki görüşte Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'ün Dışişleri Bakanı olduğu dönemde dış temsilciliklerimize gönderdiği bazı genelgelerin laikliğe aykırı olduğu iddia edilmektedir. Genelgeler, bakanların şahsî tasarrufları değil, idarenin düzenleyici işlemleridir. Genelgeler esasen idare içi geçerlilik taşıyan işlemlerdir. İdare, kanun hükümlerini yorumlamak ve açıklamak üzere genelge çıkarabileceği gibi kamu hizmetlerinin daha iyi yürütülmesi amacıyla da genelge çıkarabilir. Bu durumda, diğer düzenleyici işlemler gibi genelgeler hakkında da idarî yargı mercilerinde iptal davası açılabilir.

İddianamede laik devlet ilkesine aykırı olduğu ileri sürülen mezkûr genelgelerin tam metinleri gazetelerde yayınlandığı ve çeşitli değerlendirmelere konu olduğu halde hukuka aykırılıkları ileri sürülmemiş ve haklarında bir iptal davası açılmamıştır.

Bazı dış temsilciliklerimizin uygulamaya ilişkin tereddütlerini Dışişleri Bakanlığına intikal ettirmesi üzerine idarenin normal işleyişi içinde Bakanlıktaki kamu görevlilerince hazırlanan ve herhangi bir hukuka aykırılık iddiasına da konu edilmeyen söz konusu genelgelerin, laik devlet ilkesine aykırı bir eylem olarak gösterilmesi ve partimizin kapatılmasına gerekçe yapılmaya çalışılması hukuken kabul edilemez.

Söz konusu genelgelerin çıkarılmasından önce de Dışişleri Bakanlığımızın ve dış temsilciliklerimizin uygulamalarının aynı yönde olduğu ve geçerli olan teamüllerin bu genelgelerle hatırlatıldığı hususu, ilk cevabımızın Anayasa Mahkemesine sunulmasından sonra kamuoyunda yapılan tartışmalarla doğrulanmıştır.

Örneğin, CHP Genel Başkan Yardımcısı Onur Öymen, iddianameye verdiğimiz cevapta, anılan okulları ziyaret eden ve takdirlerini bildiren milletvekilleri arasında adının geçmesi üzerine yaptığı açıklamada, bu okullara daha önce de gittiğini açıklamış ve “Dışişleri Bakanlığı Müsteşarlığım sırasında, Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel’e Azerbaycan gezisinde eşlik ettiğim için yine Gülen okullarına gittim” diyerek, anılan uygulamayı AK Parti Hükümeti döneminde çıkarılan genelgeye bağlama iddiasının asılsızlığını da ortaya koymuştur (EK- 8)

Öte yandan iddianamenin 66 ilâ 70. sayfaları arasında sıralanan ve laik devlet ilkesine aykırı demeçler olduğu ileri sürülen açıklamaların tamamı insan hakları, demokrasi ve hukukun üstünlüğü konusundaki standartlarımızın yükseltilmesi gerektiği yönündeki görüş açıklamalarıdır.

Bu çerçevede; sorunların uzlaşma ortamı içinde çözülmesi gerektiğinin belirtilmesi; çağdaşlığın demokrasi, şeffaflık, hukukun üstünlüğü ve bireysel hak ve özgürlüklerin teminat altına alınması anlamına geldiğinin ifade edilmesi, İddianamede laik devlet ilkesine aykırı demeçler olarak nitelenmektedir.

Çeşitli siyasî partilerden birçok Devlet adamımızın da değişik vesilelerle yaptığı bu açıklamaların laikliğe aykırılığının ileri sürülmesinin, Anayasamız ve yasalarımız çerçevesinde de, AB standartları ve taraf olduğumuz uluslararası andlaşmalar bakımından da isabetli olmadığı açıktır.

Kaldı ki ilk cevap layihamızda açıkça ortaya konduğu üzere Anayasa’mızın 105’inci maddesinde öngörülen sorumsuzluk kuralı, Cumhurbaşkanın görev döneminde, seçilme öncesi sebeplere dayalı olsa da yargılanamayacağı ve herhangi bir yasaklılık yaptırımına muhatap olamayacağı mutlak ve kesindir. İddianame, bu niteliği ile sistem ve sistemin inşasında var olan kurucu iradeyle tam bir karşıtlık içerisindedir.

4. AK Parti Hükümetine yönelik kadrolaşma ithamının hiçbir dayanağı yoktur

İddianamede kadrolaşma iddiaları ile ilgili olarak ileri sürülenler kamu personel rejimi açısından dayanaksızdır. Personel hukukunda kamu görevinin gerektirdiği nitelikler ve statüler Anayasa ve kanunlarla düzenlenmiştir. Anayasa’nın 70 inci maddesinde “Her Türk, kamu hizmetlerine girme hakkına sahiptir. Hizmete alınmada, görevin gerektirdiği niteliklerden başka hiçbir ayırım gözetilemez.” kuralı yer almıştır. Kamu hizmeti görevlileriyle ilgili Anayasanın 128 inci maddesi, devletin, kamu iktisadi teşebbüsleri ve diğer kamu tüzelkişilerinin genel idare esaslarına göre yürütmekle yükümlü oldukları kamu hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli görevlerin memurlar ve diğer kamu görevlileri eliyle görüleceğini belirledikten sonra, memurların ve diğer kamu görevlilerinin nitelikleri, atanmaları, görev ve yetkileri, hakları ve yükümlülükleri, aylık ve ödenekleri ve diğer özlük işlerinin kanunla düzenleneceğini öngörmüştür.

Memurların ve diğer kamu görevlilerinin atanmasında statü hukuku uygulanmaktadır. Buna göre, sınav yapılmaksızın veya şartları taşımayan hiç kimse

memur statüsünde göreve getirilemeyeceği gibi, asli ve sürekli görevlerin memur ve diğer kamu görevlileri dışında kişiler (örneğin, işçiler) eliyle yürütülmesi de mümkün değildir.

Öte yandan, hukuken memur statüsünde olan kişilerin kurum içinde ya da kurumlar arası naklen atanmaları yasal şartları taşımaları kaydıyla mümkündür. Bu atama ya da nakiller, idarenin diğer işlemlerinde olduğu gibi yargı denetimine tabidir. Dolayısıyla, Anayasa ve kanuna aykırı biçimde memur ataması yapılamayacağı gibi, kurum içi ya da kurumlar arası nakil yoluyla atama da yapılamaz.

Ayrıca “üst düzey yönetici kamu görevlileri” bakımından da özel düzenlemeler getirilmiştir. Anayasanın 8 inci maddesinde “Yürütme yetkisi ve görevi, Cumhurbaşkanı ve Bakanlar Kurulu tarafından, Anayasaya ve kanunlara uygun olarak kullanılır ve yerine getirilir.” denilmekte, 104 üncü maddesinde de “kararnameleri imzalamak” Cumhurbaşkanının yürütme alanındaki görev ve yetkileri arasında sayılmaktadır. Anayasanın 104 üncü maddesinde sözü edilen “kararnameler”, kanun hükmünde kararnameler ile Bakanlar Kurulunun çeşitli kararnamelerinin yanında üst düzey yöneticilerin atanması ile ilgili müşterek kararnameleri de kapsamaktadır. Yürütme yetkisi ve görevi, Cumhurbaşkanı ve Bakanlar Kurulunca yerine getirildiğinden, söz konusu kararnamelerin hukuksal geçerliği için her iki tarafın da katılımı gerekmektedir. Anayasa Mahkemesine göre de, “Kamu politikasının tayinine katılan, etkin bir otoriteye sahip olan, kuruluşların amacının gerçekleşmesinde önemli yetki ve sorumluluklarla donatılan, planlama, örgütlenme, personel ve kadrolarını yöneten, denetim ve temsil gibi işlevleri yerine getiren kamu görevlilerinin, üst düzey yönetici konumunda olmaları nedeniyle bunların atamalarının da müşterek kararname ile yapılması Anayasal zorunluluktur.” (E. 2005/143, K. 2005/99, K.T. 19.12.2005).

Anayasa ve kanun hükümleri karşısında, hukuki şartları taşıyan kişilerin memurluğa atanmasında ya da memur statüsünü kazanmış kişilerin kurum içi veya kurumlar arası nakil yoluyla atanmalarında hiçbir hukuki engel bulunmamaktadır. Dolayısıyla hukuk devleti ve eşitlik ilkeleri gözetilerek yapılan atamalara Başsavcının kendi kişisel yorumlarıyla başka anlamlar yüklemesi, mevzuat karşısında geçersiz bir yaklaşımdır.

Bütün bu statü ve sorumluluk rejimi Anayasa ve kanunlarda özel biçimde düzenlenmiş olup, buna aykırı biçimde atama ve işlem yapılması da söz konusu değildir. Dolayısıyla Başsavcılığın iddianamedeki “Devlet kadrolarında siyasal İslamcı bir yapının oluşturulması, özellikle üst düzey atamalarda liyakat ve kariyer yerine dini inanç ve aidiyetin ölçüt olarak öne çıkarılması” (s.146) şeklindeki iddiası gerçek dışıdır. Zira atamalarda ölçütler kanunlarda açıkça düzenlenmiştir. Bunun dışında bir ölçüt getirilmesi Anayasa ve kanunlar karşısında zaten mümkün de değildir.

Bu açıklamalar ışığında iddianamede yer verilen AK Parti hükümetleri dönemindeki kadrolaşma iddiaları kesinlikle gerçeği yansıtmamaktadır. Kadrolaşma suçlaması yapılırken, hiçbir somut delil ortaya konulamamıştır. Kimler, nereye ve niçin atanmıştır? Bu atananların laiklikle ilgili sorunları nedir ve hangi nitelikleri sebebiyle suçlanmaktadır? Bu soruların cevapları iddianamede yoktur. Kişileri hiçbir

somut delil göstermeden suçlamak, hukuk devleti anlayışına ve hukuk etiğine uygun düşmemektedir.

Öte yandan gerçekleştirilen tüm bu atamalar idari yargı denetimine tabi olduğundan, Anayasa veya kanunlara aykırı işlemlerin yargı tarafından iptal edilmesi yolu her zaman açıktır. Buna rağmen, yasalara tamamen uygun bir şekilde yapılan, tarafsız Cumhurbaşkanının onayladığı ve birçoğu yargı denetiminden geçmiş olan atamaları belli bir amaca matuf “kadrolaşma” olarak sunmak, hukuk devleti anlayışı ve iyi niyetle bağdaşmamaktadır.

Sonuç olarak Başsavcılığın partimizin kadrolaşmaya gittiği yönündeki iddialarını destekleyecek en ufak bir delil dahi yoktur. Dolayısıyla bu iddialar tamamen afakidir.

##### 5. “Hastalar için ibadet mekanı” düzenlemesi on yıldır yürürlüktedir

İddianamedeki “Sağlık Bakanlığı’na hazırlanan Sağlık Kuruluşları Ruhsatlandırma Yönetmeliği Tasarısı’nın 113. maddesinde birinci basamak sağlık kuruluşlarında, hastaların dini gereklerini yerine getirebilecekleri mekânlar ayrılmasının öngörüldüğü” ve bunun iktidarın laiklik ilkesine aykırı bir eylemi olduğuna dair tespitine (s.154) yönelik verdiğimiz cevaba rağmen, esas hakkındaki görüşte de bu hususa ilişkin olarak kelime oyunları ile yine bazı sonuçlara ulaşılmaya çalışılmaktadır.

Başsavcılığın esas hakkındaki görüşüne göre, AK Parti hükümetlerinden önce çıkarılan 1998 tarihli Hasta Hakları Yönetmeliğinin 38 inci maddesinde, hastaların sağlık kurum ve kuruluşlarında dini vecibelerini yerine getirebilmeleri için bir mekan ayrılması öngörülmediği halde, AK Parti iktidarı dönemindeki Yönetmelik Taslağında üçüncü basamak sağlık ocaklarında dahi dini vecibelerin yerine getirilmesi için mekan ayrılması esası getirilmektedir (s.39).

Bu tespit gerçeği yansıtmamaktadır. Nitekim, 1998 tarihli Hasta Hakları Yönetmeliğinde de “Dini Vecibeleri Yerine Getirebilme ve Dini Hizmetlerden Faydalanma” başlığını taşıyan 38 inci maddesinde aynen şu ifadeler yer almaktadır: “Sağlık kurum ve kuruluşlarının imkanları ölçüsünde hastalara dini vecibelerini serbestçe yerine getirebilmeleri için gereken tedbirler alınır. Kurum hizmetlerinde aksamalara sebebiyet verilmemek, başkalarını rahatsız etmemek ve personelce düzenlenip yürütülen tıbbi tedaviye hiç bir şekilde müdahalede bulunulmamak şartı ile hastalara dini telkinde bulunmak ve onları manevi yönden desteklemek üzere talepleri halinde, dini inançlarına uygun olan din görevlisi davet edilir. Bunun için, sağlık kurum ve kuruluşlarında uygun zaman ve mekan belirlenir.” Görüldüğü gibi 1998 tarihli Yönetmeliğin 38 inci maddesinde hem “mekan” terimi açıkça yer almakta, hem de 38 inci maddenin başlığında “dini vecibeleri yerine getirebilme ve dini hizmetlerden faydalanma” ifadesi bulunmaktadır. Dolayısıyla Başsavcının iddiasının aksine 1998 tarihli Hasta Hakları Yönetmeliğinin 38 inci maddesinde de hastaların sağlık kurum ve kuruluşlarında dini vecibelerini yerine getirebilmeleri için bir mekan ayrılması öngörüldüğü açıktır.

## 6. Çocukların din eğitimi özgürlüğünü savunmak bizatihi laikliğin gereğidir

İddianamede partimiz yetkililerinin 15 yaş altındaki çocukların Kur'an eğitimi alması gerektiğine dair sözleri laikliğe aykırı olarak nitelendirilmektedir. Öncelikle, bu yöndeki sözler de başörtüsü konusunda olduğu gibi ifade özgürlüğü kapsamındadır. İkinci olarak, ilk cevabımızda ayrıntılı biçimde belirtildiği üzere çocukların din eğitimi özgürlüğü, Türkiye'nin taraf olduğu Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve BM Çocuk Hakları Sözleşmesi tarafından güvence altına alınmıştır.

Türkiye'de çocukların Kuran eğitimi konusundaki yaş sınırlaması, "28 Şubat süreci" olarak adlandırılan dönemde getirilmiştir. Bunu kaldırmaya yönelik girişimler eğer laikliğe aykırı ise, yaş sınırlaması getirilmeden önceki tüm uygulamaların da laikliğe aykırı olduğunu kabul etmek gerekecektir. Kaldı ki Anayasa Mahkemesi de, 16.8.1997 günlü, 4306 sayılı Kanunla, zorunlu ilköğretim süresinin, kesintisiz sekiz yıla çıkarılmasının, kişilerin kendi isteğine, küçüklerin de yasal temsilcisinin iznine bağlı olan din eğitim ve öğretimini engellemediğini; çocuğun meslekî ve dinî terbiyesine ilişkin Medenî Kanun ile ana babaya verilen yetkilerin sınırlandırılması veya ortadan kaldırılmasının söz konusu olmadığını belirtmiştir (E.1997/62, K.1998/52, K.T. 16.9.1998).

Anayasanın 90 ıncı maddesinin insan haklarına ilişkin uluslararası sözleşmelere yaptığı vurgu ve Anayasa Mahkemesinin yukarıdaki kararı dikkate alındığında Başsavcının bu iddiasının hukuki dayanağının bulunmadığı ortaya çıkmaktadır. Burada çocukların din eğitimini savunmanın laikliğin din ve vicdan özgürlüğü boyutunun bir gereği olduğunu belirtmek gerekir. Bunun iddianamede ileri sürüldüğü biçimde laikliğe aykırılık olarak sunulması, laikliğin din ve vicdan özgürlüğünü özgürlükçü demokrasilerdeki ölçünün dışında aşırı biçimde sınırlandıran versiyonunun uygulandığı biçimiyle değişmezliğini kabul etmek anlamına gelmektedir. Türkiye'nin de taraf olduğu insan hakları sözleşmelerinde ve Anayasa Mahkemesinin yukarıda yer verilen kararında çocukların din eğitimi konusunda partimizin savunduğu biçimdeki bir anlayış öngörülmektedir. Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası insan hakları sözleşmelerinin gereğini savunan partimiz hakkında laiklik ilkesine aykırılık dolayısıyla kapatma davası açılması iddianamede sıklıkla karşılaşılan çelişkilerden önemli bir tanesidir.

## 7. Meslek liselerine yönelik katsayı farklılığının kaldırılmasını savunmak eğitimde fırsat eşitliğinin gereğidir

İddianamede, partimizin savunduğu meslek liselerine yönelik fırsat eşitliğinin sağlanması amacının sadece imam hatip liselerine indirgenerek ısrarla bu biçimde kullanılması ve üniversiteye giriş sınavında meslek liselerine uygulanan katsayı eşitsizliğini ortadan kaldırmanın Cumhuriyet öncesi gibi ikili bir öğretimin özendirilmesi olarak sunulması kendi içerisinde tutarsız ve art niyetli bir yaklaşımın tezahürüdür.

Esas hakkındaki görüşte Başsavcılık, katsayı farklılıklarının kaldırılmasının laikliğe aykırı olmadığı yönündeki görüşümüzün "Tehvid-i Tedrisat [Tevhid-i Tedrisat

olacak] ve Milli Eğitim Temel Kanunu hükümleri karşısında geçersiz” olduğunu ileri sürmektedir(s.35).

Meslek liselerine yönelik katsayı eşitsizliğinin 1998 tarihli bir YÖK kararı ile başladığı dikkate alındığında, aslında Başsavcılığın yaklaşımına göre, bu tarihe kadar olan dönemde de Tevhid-i Tedrisat Kanununa ve eşitlik ilkesine aykırı olarak Cumhuriyet öncesi dönem gibi ikili bir öğretimin var olduğu kabul edilmiş olacaktır. İddianamede bu konudaki ifadelerin oluşturulmaya çalışılan kurguyu desteklemekten başka hiçbir hukuksal değeri olduğu söylenemez. Kaldı ki, imam hatip liselerinin müfredatının Milli Eğitim Bakanlığı tarafından laiklik ilkesine uyum içinde belirlendiği dikkate alındığında, hem iddianame ve esas hakkındaki görüşteki Tevhid-i Tedrisat Kanununa aykırılık iddiası, hem de bu okullardaki öğrencilere yönelik katsayı eşitliğini talep etmenin laikliğe aykırılık olarak nitelendirilmesi geçersiz kalmaktadır.

Danıştay da Başsavcılığın iddiasının aksine, üniversiteye giriş sınavında meslek liselerine yönelik katsayı eşitsizliğini artırmanın hukuka aykırı olduğunu belirtmiştir. Yükseköğretim Genel Kurulunun bir mesleğe yönelik program uygulayan ortaöğretim mezunlarının aynı alanda bir yükseköğretim programına yerleştirilmesinde ortaöğretim başarı notlarının çarpılarak yerleştirme puanlarına eklenmesinde kullanılan katsayısının 0,24 yerine 0,08 olarak belirlenmesine ilişkin hükmün hukuka aykırı olduğu, kazanılmış hakların hiçe sayıldığı, belli mesleğe yönelen öğrencileri mağdur ettiği gerekçesiyle iptali istemiyle YÖK Başkanlığına karşı açılan davada, Danıştay 8. Dairesi, YÖK Genel Kurulu'nun “katsayısı” belirlemesine yönelik sözkonusu işlemi şu gerekçeyle iptal etmiştir.

“Dava konusu edilen yeni sistemle, 2547 sayılı Yasanın 45. maddesinde yer alan ilkeler çerçevesinde daha önce 1999 yılından beri uygulanmakta olan ve 2003 yılında rakamsal olarak değiştirilen bir mesleğe yönelik program uygulayan lise mezunlarının kendi alanlarında bir yükseköğretim programına yerleştirilirken kullanılan katsayının ek puanının 0,24 den 0,08'e düşürüldüğü görülmekte olup bu durumun daha önce benimsenen ve kabul edilen Milli Eğitim politikası hedefiyle çeliştiği bir başka ifade ile belli bir mesleğe yönelik program uygulayan okulları özendirmek amacıyla lise birinci sınıftan itibaren seçilen mesleğe yönelik programla (alanla) ilgili yükseköğretim programlarını tercih edenlere, geliştirilen bir yöntemle ek puan verilerek öğrencilerin lisenin ilk yıllarından itibaren kendi bilgi, yetenek ve ilgileri göz önünde tutularak daha dikkatli bir alan seçimine yönlendirmenin gözetildiği, yönlendirildikleri alandaki öğrenimlerine ağırlık verilerek daha derinliğine bilgi ve beceri kazanmaları amaçlandığından her adayın ortaöğretim başarı puanının Yükseköğretim Kurulu ve Milli Eğitim Bakanlığı tarafından belirlenen kendi alanındaki yükseköğretim programlarını tercih ettiklerinde daha yüksek katsayı ile çarpılması esası getirilmiş iken, dava konusu işlemle Milli Eğitim politikası hedeflerinin kamu yararı ve hizmet gerçeklerine uygun biçimde gerçekleştirilmesi için uygulamada karşılaşılan olumsuzlukların giderilmesinin amacının dışına çıktığı görülmektedir.” (E. 2005/4800, K. 2006/2603, K.T. 21.6.2006).

Öte yandan, partimizin eğitim anlayışının ne derece çağdaş ve reformcu bir perspektife sahip olduğu bu alanda gerçekleştirdiği faaliyetlerden anlaşılabilir.



Hükümetlerimiz döneminde üniversite olmayan bütün illerimizde üniversite kurulmuş ve milli eğitim alanında çok önemli reformlar gerçekleştirilmiştir.

Pek çok siyasetçi, akademisyen, araştırmacı, yazar, gazeteci, sivil toplum örgütü ve siyasi parti mensubu tarafından dile getirilen meslek liselerine uygulanan katsayı adaletsizliği sorunu, onlar için Anayasa ve laiklik ilkesine aykırı görülmez iken, aynı sorunları AK Partinin dile getirmesi halinde Anayasa ve laiklik ilkesine aykırı görülüp Anayasanın 69 uncu maddesine göre kapatılma nedeni sayılması, Anayasanın 2 nci maddesinde ifadesini bulan demokratik devlet ilkesi ile 10 uncu maddesindeki eşitlik ilkesine açık bir aykırılıktır. İddia makamının bu yaklaşımı, anayasaya aykırılığın söylenene veya yapılanaya göre değil de söyleyene veya yapana göre belirlendiğini gösteren bir çifte standart örneğidir.

8. Fakir ve başarılı öğrencilerin Devletçe özel okullarda okutulması girişimi sosyal devletin bir gereğidir

İddianamede, “Fakir ve başarılı öğrencilerin Devletçe özel okullarda okutulmasıyla ilgili yönetmelik hakkında Danıştay’ca yürütmenin durdurulması kararı verildiği, bunun akabinde aynı konuda çıkartılan 31.7.2003 tarih ve 4967 sayılı Yasanın da Cumhurbaşkanı tarafından bu okullara alınacak öğrenci yapısı ve öğretmenler gözetilerek, devlet niteliklerine aykırılık söz konusu olacağı gerekçesiyle veto edildiği” belirtilerek, Hükümetin bu girişiminin laikliğe aykırı olduğu ileri sürülmüştür (s.107). İlk cevabımızda bu konunun laiklik ilkesi ile ilgili olmayıp sosyal devlet ilkesinin bir gereği olduğunu belirtmemize rağmen, esas hakkındaki görüşte fakir öğrencilerin Devletçe özel okullarda okutulmasına ilişkin girişimin laikliğe aykırı olduğunda ısrar edilmektedir. Bu konuda sıralanan gerekçeler hukuki temelden yoksun olup gereği yansıtmamaktadır.

Fakir öğrencilerin Devletçe özel okullarda okutulmasına ilişkin girişim, aslında Anayasanın 42 nci maddesindeki Devletin maddi imkanlardan yoksun başarılı öğrencilerin öğrenimlerini sürdürebilmeleri amacı ile burslar ve başka yollarla gerekli yardımları yapmasının bir gereği olup Anayasaya uygundur. Anayasanın açık hükmü karşısında Başsavcı, bu konudaki kanuni düzenlemeye ilişkin Cumhurbaşkanının geri gönderme gerekçesini dayanak olarak göstermiştir. Buna göre; “Eğitiminin niteliği ile çağdaşlığı bilinen bazı özel okulların, ilginin yoğun olması nedeniyle kapasitelerini kısa sürede doldurmaları gereği de düşünüldüğünde, söz konusu öğrencilerin, kontenjanı dolmayan değişik amaçlarla kurulmuş özel okullara gönderilmesi ve Cumhuriyetin niteliklerine uygun bulunmayan düşünce yapısına sahip kişiler olarak yetiştirilmesi sonucunu doğuracaktır.” (s.37) .

Partimiz tarafından fakir ve başarılı öğrencilerin özel okullarda okutulmasına ilişkin olarak gerçekleştirilmeye çalışılan ve sosyal devletin bir gereği olan düzenlemenin kapatma davasında delil olarak sunulmasında eski Cumhurbaşkanının bu konuya ilişkin kanunu geri göndermesine ilişkin gerekçesine dayanılması ilginçtir. Acaba hukuk sistemimizde Cumhurbaşkanının geri gönderme gerekçelerindeki değerlendirmeler normlar hiyerarşisinde Anayasa hükümlerinin üzerinde mi yer almaktadır? Yoksa hukuk sistemimizde Cumhurbaşkanının kanunları

iade gerekçelerinin bağlayıcı olduğuna dair Başsavcılığın bildiği ve bizim gözümüzden kaçan bir kural mı vardır?

Öte yandan esas hakkındaki görüşünde Başsavcı, ilk cevabımızda dayanak olarak gösterdiğimiz Anayasa Mahkemesinin kararının (E. 1990/4, K. 1990/6, K.T. 12.4.1990) konu ile ilgili olmayıp, herhangi bir ayırım yapılmaksızın tüm özel öğretim kurumlarının öğrenci kapasitelerinin yüzde ikisinden aşağı olmamak üzere ücretsiz öğrenci okutulması ile yükümlü tutulmasına ilişkin olduğunu belirtmektedir (s.37-38). İlk cevabımızda söz konusu Anayasa Mahkemesi kararıyla Anayasaya uygun bulunan düzenlemedeki bu farklılık zaten belirtilmişti.

Biraz daha açarak belirtmek gerekirse söz konusu iki düzenleme arasında iki önemli farklılık bulunmaktadır. Ancak bu farklılıklar nedeniyle AK Parti iktidarı döneminde çıkarılmak istenen kanunun da laikliğe aykırı olduğu söylenemez. İlk olarak, söz konusu düzenlemede özel okullarda okutulacak öğrencilerin bir kısmının Devlet tarafından okutulması öngörülmüştür. Anayasa Mahkemesinin iptal istemini reddettiği düzenlemede ise öğrenciler özel okullarca ücretsiz olarak okutulması öngörülmüştü. İkinci olarak, partimizin çıkarmaya çalıştığı kanunla özel okullarda okutulması hedeflenen öğrencilerde Anayasa Mahkemesinin incelediği düzenlemeden farklı olarak “fakir ve başarılı” olma koşulu yer almaktadır. “Fakir ve başarılı” öğrencilerin özel okullarda okutulmasını laikliğe aykırı gören bir anlayışın sosyal devlet ilkesi karşısında bir geçerliliği bulunmamaktadır.

9. Dini bayramların ulusal bayramlardan daha coşkulu kutlandığı iddiası doğru değildir

İddianamede partimize ilişkin deliller arasında yer verilen “Dini bayram ve günlerin ulusal bayramları gölgeleyecek bir tanıtım ve gösteriş içinde kutlanması, her türlü siyasi faaliyette din ve dince kutsal sayılan şeylerin tüm parti kademelerince istismar edilmesi” (s.146) hem gerçeği yansıtmamakta, hem de iddianamedeki laiklik anlayışının dine bakışı ile ilgili ne derece toplumsal gerçeklerden kopuk olduğunu da gözler önüne sermektedir. İktidarımız boyunca milli bayramların coşkulu biçimde kutlanmakta olduğu herkesin malumudur. Gerçekleştirilen törenler izlendiğinde bu coşkulu kutlamalar rahatlıkla fark edilebilir.

Öte yandan dini bayramların kutlanması sadece AK Parti tarafından değil, Türkiye’deki bütün siyasi partiler tarafından gerçekleştirilmektedir. Hatta partilerin dini bayramlarda birbirlerine heyetler halinde kutlamalarda bulunması geleneksel hale gelmiştir. Bütün partilerde görülen bu biçimdeki kutlamaları istismar saymak hoşgörüsüzlük ve ayrımcılıktır.

Milli bayramlardan farklı olarak dini bayramlar resmi törenlerle kutlanmamaktadır. Öte yandan iddianamede olduğu gibi dini bayram ve günler ile milli bayram ve günleri adeta birbirlerinin alternatifini imiş gibi karşılaştırmanın, milli birlik ve bütünlüğe katkıda bulunamayacağı gibi toplumun zihninde de karmaşıklığa yol açacağı ortadadır. Kaldı ki, Başsavcılığın bu iddiayı hangi kriterlere göre ortaya attığı ve coşkunun derecesin neye göre belirlediği de anlaşılır gibi değildir.

## 10. İçki yasağının yaygınlaştırılması ile ilgili iddialar asılsızdır

İddianame ve esas hakkındaki görüşte alkollü içki satılması ve tkutilmesine ilişkin mevzuatta yapılan değişikliklerin dini endişelerle ilişkilendirilmeye çalışılması aslında iddianamedeki laiklik yorumunun ne derece sakıncalı sonuçlar doğuracağını göstermesi açısından ilginçtir. Halkın sağlığını, huzurunu ve kamu düzenini korumak ve gençleri kötü alişkanlıklardan korumak amacıyla getirilen düzenlemelerin laikliğe aykırılıkla ilişkilendirilmesi yanlıştır. Aksine, Anayasanın 58 inci maddesinde belirtildiği üzere, gençleri alkol düşkünlüğü, uyuşturucu madde kullanımı, kumar ve benzeri kötü alişkanlıklardan korumak için gerekli tedbirleri almak Devletin temel görevlerinden biridir.

Öte yandan Başsavcının içki yasağı konusunda “tüm AKP’li belediyeler” diyerek yaptđı genelleme tamamen gerekdişidir. Basında çıkan asılsız birkaç haberden hareketle tüm belediyelerin suçlanması hukuk dışı bir yaklaşımı yansıtmaktadır. Kaldı ki, kanuni şartları tařımadđı halde keyfi uygulamalar yapılarak hiç kimseye ruhsat verilemez. Bunu kamuoyuna “içki yasağı” ya da “şeriat uygulaması” gibi lanse etmek yasaları bilmemek değilse, kötüniyetin bir ifadesidir.

Nitekim idarenin haklı nedenlerin varlığı halinde içkili yerlere uyguladığı ruhsat iptali biçimindeki yaptırımların hukuka uygun olduğuna ilişkin çok sayıda yargı kararına rastlamak mümkündür. İlk derece mahkemelerinin bu yönde verdiği ve Danıştay tarafından da onanan bu kararlarda kanunda öngörülen koşullardan herhangi birini sağlamayan yerlere içki ruhsatı verilmesinin idarece iptalinde mevzuata aykırılık bulunmadđı açıkça belirtilmektedir. (Danıştay 10. Dairesinin bu yöndeki bazı kararlar için bkz. E. 1984/2783, K. 1986/1338, K.T. 29.5.1986; E. 1982/1970, K. 1983/1184, K.T. 18.5.1983; E. 1988/2465, K. 1990/2622, K.T. 19.11.1990; E. 1995/672, K. 1997/786, K.T. 10.3.1997; E. 1997/394, K. 1998/510, K.T. 4.2.1998; E. 1994/7751, K. 1996/1189, K.T. 6.3.1996; E. 1982/2271, K. 1983/2323, K.T. 16.11.1983; E. 1994/1396, K. 1995/4077, K.T. 4.10.1995).

Öte yandan iddianamede ileri sürülen partimizin içki yasağını genişlettiği iddiası da doğru değildir. İddianamedekininki aksine, 12.11.2003 tarih ve 5002 sayılı Kanunla daha önce meyhane, kahvehane, kiraathane, bar, elektronik oyun merkezleri gibi umuma açık yerler ile açık alkollü içki satılan yerlerin, okul binalarına 200 metre olan uzaklık şartı 100 metreye düşürülmüştür. Ayrıca, daha önce belediye ve mücavir alan sınırları dışında içkili yer bölgesi tespit edilemeyeceğine dair sınırlama da kaldırılmıştır.

## SONUÇ VE TALEP

Hakkımızda açılan bu davadaki bütün verilerin Başsavcılık tarafından “zgrlk aleyhine” yorumlandđı görülmektedir. Oysa evrensel insan hakları hukukunun temel ilkesi “zgrlk lehine yorum”dur. Başsavcılık zgrlk lehine yorum yapmak bir yana, adeta “niyet okuyuculuğu” yaparak olmayan şeyleri varmış, olmayacak şeyleri de olacakmış gibi gösterme çabası içine girmiştir.

Bu davada partimize yaptırım uygulanmasını gerektirecek haklı hiçbir sebep bulunmamaktadır. Esasen, AK Parti hukuka aykırı eylemlerin değil, millete hizmetin, insan haklarının, demokrasinin, barış ve kardeşliğin, hoşgörünün ve Türkiye sevdasının odağı olmuştur. AK Partinin altı yıllık iktidarı dönemindeki icraatları, onun; demokratik, laik ve sosyal hukuk devletinin teminatı olduğunu açıkça ortaya koymuştur.

Cevap layihalarımızda ve eklerinde ortaya konan ve Yüksek Mahkeme’ce re’sen gözetilecek nedenlerle AK Partinin kapatılması hakkındaki davanın reddine karar verilmesini saygıyla talep ederim.”

**- Davalı Partinin Parti Genel Başkanı Recep Tayyip ERDOĞAN hakkındaki iddialara yönelik aynı tarihli savunması:**

**I)** Adalet ve Kalkınma Partisi’nin kapatılması istemiyle Anayasa Mahkemesi’ne açılan davada Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı, Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı ve AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip ERDOĞAN hakkında 61 adet iddia dile getirmiştir. Bunlardan 60’ı, gazete ve internet sayfalarında yer alan düşünce açıklamalarından oluşmaktadır. Bir tanesi de idari bir düzenleme olan yönetmelik değişikliğine ve düşünce açıklamasına dayanmaktadır.

**II)** Anayasa’nın 69’uncu maddesinin 6’ncı fıkrası uyarınca; ancak sınırlı ve belli şartların birlikte varlığı halinde siyasi parti üyelerinin sadece eylemleri, parti kapatma nedenidir. Söylemler, hiçbir şekilde siyasi parti kapatma nedeni veya delili olamaz. Aksinin kabulü, Anayasa’nın açık ihlalidir.

Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı ve AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip ERDOĞAN’ın, AK Parti’nin laikliğe aykırı eylemlerin odağı haline gelmesi ile ilgili hiç bir eylemi yoktur. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı da iddianamesinde, hiçbir eylemden söz etmemiştir. Bu nedenle yapılan ithamların tamamı, Anayasa’nın 69’uncu maddesine açıkça aykırıdır.

**III)** Kaldı ki iddia makamının, Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı ve AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip ERDOĞAN’a atfen verdiği beyanların tamamı, Anayasanın tanıyıp teminat altına aldığı “Düşünce ve kanaat hürriyeti (Anayasa, m. 25) ile “Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti” (Anayasa, m. 26) kapsamında olup, Anayasanın 2’inci maddesinde ifadesini bulan “Demokratik hukuk devleti”nin güvencesi altındadır. Şöyle ki:

**1)** İddianamenin 27 sayfasında yer alan 1 numaralı iddia, Başbakanın Malezya ziyaretinde yaptığı bir gazetede yer alan mülakata dayandırılmıştır.

İddianın eki (EK-1) deliller incelendiğinde, Malezya’da İngilizce yayınlanan New Straits Times gazetesi’nin 16 temmuz 2003 günlü nüshasından üç adet konduğu; ancak gazetenin Türkçe tercümesinin bulunmadığı, Star Gazetesi 26.06.2003 tarihli nüshasında Sezai ŞENGÜN’ün “Tayyibe Yargı Kısılacı” ve “Türkiye İslam Devleti (mi)?” başlıklı iki adet makalesi ve Hürriyetim İnternet

Sitesinde yer alan 17.06.2003 tarihli “Türkiye İslam Devrimi Olmaz.” başlıklı haberin olduğu; iddia makamı, iddianamesinde iddiasını Malezya’da yayınlan İngilizce gazeteye dayandırdığını ifade ettiği halde gerçekte iddiasının bu gazeteye değil de ona müsteniden haber ve yorum yapan Türkçe gazetelere dayandırdığı, açıkça görülmektedir.

İddia makamının bu yaklaşımı, diğer bir ifadeyle delilde yanılma yapması, hukukun evrensel ilkeleri ve Anayasa’nın açık bir ihlalidir.

Başbakanın; “Modern bir İslam Devleti olarak Türkiye, medeniyetlerin uyumuna örnek olabilir.” şeklinde bir açıklaması yoktur. Malezya’da İngilizce yayınlanan New Straits Times adlı gazetede ki mülakatta da böyle bir cümle yer almamıştır. Başbakanın söz konusu gazeteye verdiği mülakatın ilgili bölümünün Türkçe tercümesi aynen şöyledir:

“NST: Malezya’yı örnek bir İslam ülkesi olarak görüyor musunuz?”

ERDOĞAN: Malezya’nın demokratikleşme sürecinde ilerleme kaydettiğini görüyorum. Bünyesinde barındırdığı pek çok dini ve kültürel yapıyla çok zengin bir ülke, farklı dini ve kültürel yapıya sahip kişilerin kabine ve hükümet içinde, birbirlerine karşı gösterdikleri toleranstan, aynı zamanda, ticari alanda gösterdikleri ahenkten ve dışarıda sokaklarda insanların birbirlerine gösterdikleri saygıdan dolayı takdiri hak ediyor. Bu çok önemli, bu yöndeki yaklaşım ve ulaşılan seviye övgüye değer.

NST: Bugün Müslüman ülkelerin karşılaştığı sorunlar, İslami öğretinin dar yorumundan ve bir dereceye kadar militanca yaklaşımdan kaynaklanıyor. Malezya bu konuda bir istisna değil. **Bir İslami Parti lideri olarak bu konuda ve siyasi İslam konusuna nasıl bakıyorsunuz?**

ERDOĞAN: Her şeyden önce, şunu açıkça belirtmeliyim ki, bu konuyu Dr. Mahathir ile bu geceki yemekte tartıştık. Türkiye’de siyasi partimizi kurduğumuz zaman, bir konuyu açıkça ortaya koyduk. **Türk halkının yüzde 99’u Müslüman, ancak biz dine dayalı bir parti kurmuyoruz.**

**Tüm dinlere güven temin edecek, tüm insanların temel hak ve özgürlüklerini genişletecek ve düşünce özgürlüğünü koruma altına alacak bir parti kurduğumuzu açıkladık.**

**Bizim inancımız şudur: İslam siyasi çıkarlara alet edilecek bir din değildir. İslam hata ve kusurları kabullenmez ve affetmez, ancak bazı kusur ve hatalarımız var.**

**Eğer kendi bünyesinde Hıristiyan Demokratları bulunan Avrupalılar gibi bizim de İslami Demokratlarımız olursa, tüm hatalarımız ve kusurlarımız bu sefer İslamiyete yüklenecek.**

**Bir Müslüman, terörist bir faaliyete katıldığı zaman, bunun sorumluluğunu tüm Müslümanlara yüklemek isteyen kişiler mevcut.** Aslında, farklı inanışa sahip teröristler var, tüm dinlere mensup insanlar, şöyle ya da böyle bir şekilde terörist faaliyetlerde yer alıyorlar.

Hıristiyan toplumuna mensup teröristler var. Yahudiler arasında hiç mi terörist yok? Ya Budistler? Daha pek çok örnek vermek mümkündür.

NST: Partinizin PAS (Malezya İslam Partisi) ile bir bağlantısı var mı?

ERDOĞAN: İki ay önce, arkadaşlarımdan birkaç kişiyi UMNO (Birleşik Malezya Milli Organizasyonu) ile görüşmeye gönderdim ve yapılan görüşmeler neredeyse sona erdi. **UMNO ile yeni bir ilişki içine giriyoruz, UMNO ile kardeş parti olmak istiyoruz.**

NST: Türkiye’de demokrasi ne oranda istikrarlı?

ERDOĞAN: Türkiye istikrar ve demokrasiye giden bir yol takip ediyor. Tamamen istikrarlı olduğumuzu söylemek doğru olmaz, ancak bu doğrultuda mücadele ediyoruz ve bunu başaracağız. Türkiye demokratikleşme alanında belli oranda mesafe kaydetti. **Dünya üzerinde pratik anlamda demokrasi ile İslam kültürü arasında bir ahenk oluşturabilen çok az ülke var. Türkiye de bunlardan biri. Diğeri ise Malezya.**

NST: O zaman Türkiye’de İslami bir devrim olmayacak mı?

ERDOĞAN: Hayır. Türkiye’de bir İslami devrimin yapılması gibi bir durum söz konusu değil.

NST: Türkiye modern Müslüman bir ülke olarak ne gibi bir rol oynamak ister?

ERDOĞAN: **Türkiye, İslamiyetin ve demokrasinin ahenkli bir biçimde bir arada bulunabildiğini gösteren bir model olabilir.** Türkiye, bir medeniyetler çatışması yaşanabileceğini söyleyen (Samuel) Huntington’un yanlış olduğunu kanıtlayacaktır ve medeniyetlerin ahenk içinde yaşamasının mümkün olduğunu gösterebilir.

NST: Müslümanların sorunu nedir? Neden bu kadar bölünmüş bir durumdayız?

ERDOĞAN: Bu çok yerinde bir gözlem. Her şeyden önce, İslamiyet son yıllarda çok farklı biçimde yorumlandı. Ciddi bir otorite eksikliği var, farklı yorumlar ortaya çıktı ve bu yorumlara inananların sayısı arttı.

Siz İslamiyetin bilimi ve bilgiyi en yüksek seviyesine çıkartan bir din olduğunu hayal edebiliyor musunuz? Ve bu dinin ilk emri “Oku”dur. Ancak dünyadaki 1.5 milyar Müslüman’a baktığımız zaman eğitim düzeylerinin ne düzeyde olduğunu görürsünüz. Sanırım insanlarımız ile ilgili en hazin durum bu. Artık düşünen bir toplum değiliz. Oysa başarıya ulaşmak için düşünmemiz gerekiyor.

Düşünmeyenlerin başarılı olma şansı yoktur. Hiçbir şekilde terörizmden yana olamayız, kesinlikle terörizme karşıyız. Terörizme karşı savaşılmaması için ortak bir platform oluşturulmasına öncülük etmeliyiz, çünkü Türkiye terörde birçok kurban verdi.”

Konuşmanın bu bölümünden iddianameye aktarılan kısmın İngilizce orijinali ve Türkçe çevirisi:

“NST: What role would Turkey want to play in global affairs as a modern Muslim nation?

Erdogan: Turkey can serve as a model of how Islam and democracy can coexist in a harmonious way. Turkey will prove (Samuel) Huntington wrong when he said that there would be a clash of civilisations. Turkey can show that harmony of civilisations is possible.”

“SORU: Türkiye modern Müslüman bir ülke olarak, ne gibi bir rol oynamak ister?

**BAŞBAKAN RECEP TAYYİP ERDOĞAN:** Türkiye, İslâmiyet’in ve demokrasinin, ahenkli bir biçimde bir arada bulunabildiğini gösteren bir model olabilir. Türkiye, bir medeniyetler çatışması yaşanabileceğini söyleyen Samuel Huntington’un yanılmış olduğunu kanıtlayacaktır ve medeniyetlerin ahenk içinde yaşamasının mümkün olduğunu gösterebilir.” **(EK-1)**

Görüldüğü gibi Başbakan verdiği mülakatta; partilerinin İslamcı bir parti olmadığını, İslam dininin siyasi konulara alet edilmemesi gerektiğini, bunun yapılması halinde kişisel hataların İslamın hatasıymış gibi algılanarak dine zarar verileceğini, Türkiye’nin demokrasi ve çoğulculuk anlayışı içinde birçok farklı düşünce ve inancın kardeşçe yaşadığı bir ülke olduğunu, tüm dinlere eşit mesafede olduklarını, medeniyetler çatışmasını değil medeniyetlerin ittifakını inşa etmek istediklerini, terörün her türlüşününün karşısında olduklarını açıkça ifade etmiştir. Ama iddianamede yer alan bir ifadeyi kesinlikle kullanmamıştır.

İddia makamı, işin hakikatini araştırmış olsaydı veya kanunun kendine yüklediği görev ve yükümlülüğünün gereği, dayanağı delilin Türkçe tercümesini yaptırdıktan sonra değerlendirme yapmış olsaydı, iddianamesine koyduğu cümlelerin asılsız olduğunu görebilirdi. Ama bunu yapmamış, bunun yerine, Başbakanın New Straits Times gazetesinde yayınlanan mülakatının Türk basınında yer alan çarpıtılmış biçimini gerçekmiş gibi ve hem de gazetenin orijinalinden alınmış gibi iddianamesine

koymuştur. Bu tutum, Anayasa ve hukukun evrensel ilkelerinin açık bir ihlalidir, hukuk devletinin yok farzedilmesidir.

2) İddianamenin 27'inci sayfasında yer alan 2 numaralı beyanın delilleri (EK- 2), aynı açıklamaya ilişkin muhtelif gazete haberlerinden oluşmaktadır.

Başbakanın buradaki açıklamaları, Yargıtay Başkanı Eraslan ÖZKAYA'nın 2003 Adli Yılı açılış konuşmasında, "...Sınırsız din ve vicdan özgürlüğü isteyenlerle İslami devlet kurmak isteyenlerin amaçları aynı..." şeklindeki sözlerine ilişkin değerlendirme ve eleştirileri içermektedir.

Başbakanın aynı beyanı içerisinde açıkça; "Din ve vicdan özgürlüğünü savunmak hiç bir zaman din devleti kurmak değildir, bunu böyle değerlendirmek çok yanlıştır" dediği halde iddia makamı, iddianameye alınan metinde bu kısmı "...şeklinde geçmiş ve iddianameye almamıştır. İddianameye alınmayan bu kısım, iddia makamının iddiasını yalanlamaktadır.

Başbakanın sözlerinin bir kısmını makaslayan iddia makamı, bununla yetinmemiş, daha da ileri giderek Başbakanın açıklamalarını; söylenen yer, zaman, neden ve muhatap bağlamından koparıp, söyleyenin kastına rağmen anlamlandırmış ve bu suretle Başbakanı "Siyasal İslam'a sınırsız bir özgürlük alanı yaratmak" ve "Devleti bir inancın hüküm ve kuralları çerçevesinde yeniden biçimlendirmek ve dönüştürmek" (İddianame, s. 116-117)le itham etmiştir. Halbuki Başbakanın, böyle bir niyeti, böyle bir düşüncesi, böyle bir açıklaması ve böyle bir çalışması yoktur. Beş senelik AK Parti iktidarı ve yaptıkları, bunun tanığıdır. Bu değerlendirme ve yaklaşım, Anayasa ve yasalara uymak ve bunları uygulamakla görevli iddia makamının, iddianameyi hazırlarken Anayasa ve yasaları ihlal ettiğinin somut delilidir.

Hukuk devletinde iddianameler; vehimler, tahminler veya kehanetler üzerine değil, Anayasa ve yasalara uygun somut gerçeklikler üzerine bina edilir.

Hiçbir hukuk devletinde iddia makamının, hakkında iddianame düzenlediği kişilerin açıklamalarını söylendikleri yer, zaman ve neden bağlamından koparıp, muhatabını görmezlikten gelip, daha da vahimi söyleneni veya yapıları söyleyen veya yapanın iradesi dışında kendi anlayışına göre değerlendirip, söyleyenin veya yapanın hiç kastetmediği ve hatta aklına bile getirmediği anlamlar yüklemesi ve bundan dolayı sorumlularının tecziyesini talep ve dava etmesi söz konusu olamaz. Aksinin kabulü ve yapılması, hukukun evrensel ilkeleri ve Anayasanın 2'inci maddesinde ifadesini bulan hukuk devleti ilkesinin ayaklar altına alınmasıdır.

Kaldı ki "Yargıtay Başkanın beyanları eleştirilemez." şeklinde ne bir Anayasa ve ne de yasa kuralı vardır. Herkesin görüşünün eleştirisi mümkün olduğu gibi Yargıtay Başkanının görüşleri de eleştirilebilir. Demokratik hukuk devletlerinde kişiler tabu olmadığı gibi, kişilerin görüşleri de tabu değildir. Ancak totaliter rejimlerde, eleştirilmez kişiler veya görüşler olabilir. "Düşünce ve kanaat hürriyeti (Anayasa, m. 25) ve "Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti" (Anayasa, m. 26) Anayasamızın tanıyıp teminat altına aldığı, hak ve hürriyetlerdendir. Herkes, düşünce



ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahip olduğu gibi Başbakan da sahiptir. Anayasanın herkese tanıdığı bir hak ve hürriyeti, Başbakandan esirgediği düşünülemez. Herkes gibi Başbakanın da Yargıtay Başkanının görüşlerine katılmamak veya gerektiğinde eleştirme hak ve yetkisi vardır. İddia makamının bu hak ve yetkiyi, yok sayma veya yok etme hak ve yetkisi yoktur.

3) İddianamenin 27'inci sayfasında yer alan 3 numaralı iddianın delilleri (EK- 3) , muhtelif gazete kupürleridir.

İddia makamı, Yüksek Öğretim Kanununda değişiklik öngören tasarının geri çekilmesi ile ilgili Başbakanın “acelemiz yok.” şeklindeki açık ve normal bir beyanına, gizli ve anormal bir anlam yüklemiş ve bir kanun tasarısının Türkiye Büyük Millet Meclisindeki yasalaşma sürecinde yapılanları, Anayasayı da çiğneyerek Anayasa'nın 69'uncu maddesine aykırı görmüştür. Halbuki “Acelelerimiz yok” denilmesi, gizli bir niyeti değil, açık bir tutumu ortaya koymaktadır. Zira yasa teklifi veya tasarılarının gizli bir yönü bulunmamaktadır. Sadece bir kanun tasarısının yasalaşmasının ertelendiğini ifade için söylenmiş açık bir sözden, gizli anlamlar türetmek, İddia makamının görev ve yetkisi dahilinde değildir. Hukuk devletinde iddia makamı olmayandan değil olandan hareket eder ve hiçbir zaman olmayanı kendisi ihdas etmez.

İddia makamı, kendi verdiği anlamları, partimizin görüşü olarak takdim edemez.

Özetle iddia, Anayasaya uygun bir biçimde işleyen bir yasama sürecinden, Anayasaya aykırılık türetmeye dayanmaktadır.

Bilindiği gibi yasama yetkisi, Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne aittir (Anayasa, m. 7). Kanun koymak, değiştirmek veya kaldırmak, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin yetki ve görevlerindedir (Anayasa, m. 87). “Kanun teklif etmeye Bakanlar Kurulu ve milletvekilleri yetkilidir.” (Anayasa, m. 88/1) “Cumhurbaşkanı, Türkiye Büyük Millet Meclisince kabul edilen kanunları onbeş gün içinde yayımlar. (Değişik: 3.10.2001-4709/29 md.) Yayımlanmasını kısmen veya tamamen uygun bulmadığı kanunları, bir daha görüşülmek üzere, bu hususta gösterdiği gerekçe ile birlikte aynı süre içinde, Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne geri gönderir...” (Anayasa, m. 89/1-2)

“Kanun tasarı veya tekliflerinin Türkiye Büyük Millet Meclisinde görüşülme usul ve esasları İçtüzükle düzenlenir.” (Anayasa, m. 88/2) Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzük'üne göre; kanun teklifleri, bu yetki kendisine tanınan bakanlar kurulu veya milletvekili tarafından her zaman geri çekilebilir (Anayasa m. 88, m. 95; İçtüzük, m. 75, 88) veya Türkiye Büyük Millet Meclisi ihtisas Komisyonları ( İçtüzük, m. 20) gündemine hakim olup ( İçtüzük, m. 26) istediği kanun teklif veya tasarısını alt komisyona gönderebileceği gibi, alt komisyona göndermeksizin görüşme yapıp sonuçlandırabilir.

Bu nedenlerle Türkiye Büyük Millet Meclisi Milli Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor Komisyonunun gündeminde bulunan bir kanun tasarısını Alt Komisyona havale etmesi, tamamen Anayasa ve İÇtüzük'e uygun teknik ve geleneksel bir uygulamadır.

Türkiye Büyük Millet Meclisinde kabul edilen bir kanunun, Anayasaya aykırılık denetimi ve aykırılığın tespiti halinde iptali, Anayasa Mahkemesinin görev ve yetkileri arasındadır (Anayasa, m. 148-153).

Anayasa ve İÇtüzük'e uygun bir yasama faaliyeti, salt Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın iddia ve değerlendirmesiyle Anayasaya aykırı hale gelmez, getirilemez. İddia makamının bu yaklaşımının kabulü, yasama çalışmalarını, Cumhuriyet Savcılarının denetimine açmak anlamına gelir. Hiçbir demokratik ülkede, milli iradenin tecelligahı olan yasama meclisi, Cumhuriyet Savcılarının denetimi altında değildir. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı bu tavrıyla, Anayasanın yalnızca Anayasa Mahkemesi'ne tanıdığı denetim yetkisini devşirmektedir. Oysa "Hiç kimse veya organ kaynağını Anayasadan almayan bir Devlet yetkisi kullanamaz." (Anayasa, m. 6/3)

Pek çok kanun teklifi veya kanun tasarısı, Meclis İhtisas Komisyonlarında görüşülüp alt komisyonlara havale edildiği veya geri çekildiği halde, hiç birine böyle bir anlam yüklenmeyip, Anayasa ve İÇtüzük'e uygun bir komisyon kararını sadece AK Parti ile ilgisi ve Başbakanın "Aceleimiz yok" sözünden hareketle laikliğe aykırılık olarak değerlendirmek, oldukça manidardır ve de Anayasa'da ifadesini bulan hukuk devleti (Anayasa, m. 2) ve eşitlik (Anayasa, m. 10) ilkelerine de açıkça aykırıdır.

Ayrıca yapılan düzenleme, bütün mesleki ve teknik eğitimi ilgilendiren bir düzenleme olup, bunun sadece İmam Hatip Lisesi için yapıldığını söylemek te subjektif bir yaklaşımdır. Subjektif değerlendirmeler, objektif gerçekliği değiştirmez.

Üniversiteye girişte uygulanan katsayı adaletsizliğinin kaldırılmasını savunmak ve bu yönde çalışma yapmak, Anayasaya kesinlikle aykırı değildir. Bunun aksinin kabulü, 1998 senesine kadar böyle bir uygulama olmaması nedeniyle, bütün hükümetlerin ve idarenin Anayasayı ihlal ettiği anlamına gelir ki bu doğru değildir. Anayasa hükümleri aynı olduğu halde, 1998'e kadar Anayasaya uygun olan bir uygulamanın, 1998'den sonra Anayasaya aykırı hale gelmesi veya getirilmesi ve daha da kötüsü bunun bir siyasi partinin kapatılmasının nedeni gösterilmesi, Anayasa'nın 2'inci maddesinde ifadesini bulan demokratik ve laik hukuk devleti ilkesi ve 10'uncu maddesinde yer alan eşitlik ilkesi ile bağdaşmaz. İddia makamının değerlendirmesi bu gerçekliği ortadan kaldıramaz.

Kaldı ki bu, bir Meclis çalışmasıdır ve bu çalışmalar Anayasa'nın mutlak sorumluluk teminatı altındadır (Anayasa, m. 83/1)

4) İddianamenin 28'inci sayfasında yer alan 4 numaralı iddianın ekleri (EK-4), bir gazete kupürü, 13.05.2004 tarih ve 5171 Sayılı Yükseköğretim Kanunu ve Yükseköğretim Personel Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ve bu kanuna dair Cumhurbaşkanının geri gönderme gerekçesi ile Yargıtay Başkanı Eraslan

ÖZKAYA'nın 2003-2004 adli yıl açılış konuşmasıdır. Yargıtay Başkanının konuşmasının, iddia makamının iddiasıyla irtibatı kurulamamıştır.

Bu iddia Başbakanın; 13.05.2004 tarih ve 5171 Sayılı Yükseköğretim Kanunu ve Yükseköğretim Personel Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunun bir daha görüşülmek üzere Cumhurbaşkanınca Meclise geri gönderme gerekçelerine karşı yaptığı değerlendirme ve eleştirileri içermektedir.

Cumhurbaşkanının geri gönderme gerekçeleri, eleştirilemez düşünce ürünleri değildir. Hiçbir demokratik hukuk devletinde bunun aksi varit değildir. Nitekim Anayasa'nın 89'uncu maddesinin üzerine oturduğu mantık ve anlamda bu doğrudur.

Meslek Liselerinde yaşanan katsayı sorunu, Türk eğitimimin ortak sorunudur. Bizim konuya yaklaşımımız, İmam-Hatip Liseleri özelinde değildir, genel bir yaklaşımdır. Cumhurbaşkanının bir daha görüşülmek üzere Meclise geri gönderdiği tasarı da sadece İmam Hatip Liselerini değil bütün mesleki ve teknik eğitimi kapsamaktadır. Ancak bu sorunda taraf olanlar, her vesile ile "Meslek liselerindeki katsayı sorununu" sadece İmam-Hatip Lisesi sorununa indirgemişlerdir. Biz, bizim dışımızda yapılan bu değerlendirmelere karşı olduğumuzu her defasında ifade ettik. Eşitlikçi bir bakışı benimsedik.

Bu yaklaşım laikliğe karşıtlık değil, laikliğin gerçek anlamı ile kullanılmasına yöneliktir. Laikliğin toplumdaki herhangi bir insanı, üstelik resmi bir okulda okumasından ötürü dışlayan ve tehlike gösteren bir gereği varmış gibi gösterenlerin asıl olarak laikliğe zarar verdiğini ifade eden bir yaklaşımdır. Bu yaklaşım laikliğe karşıtlık değil, laikliğin gerçek anlamı ile kullanılmasına yöneliktir.

İmam Hatip Liseleri de diğer liseler gibi Devletin kurduğu, giderlerini karşıladığı, öğretmenlerini atadığı, yönetimi icra ettiği, program ve kitaplarını tespit edip uyguladığı, öğrencisini devletin kaydettiği ve mezununa diplomasını verdiği, kısaca devletin gözetim ve denetimi altında faaliyet gösteren bir okuldur. Bir yandan bu okulların faaliyetini sürdürmeyi Anayasaya uygun bir devlet görevi sayarken, diğer yandan bu okulların ve burada okuyan öğrencilerin sorunlarına dair değerlendirme ve tespitlerde bulunmayı ve sorunların giderilmesi için çaba sarfetmeyi Anayasaya aykırı saymak ve işin vahimi bu kabulün dayanağı olarak Anayasayı göstermek, hakla, hukukla ve Anayasa ile izahı kabil olmayan yaman ve temel bir çelişkidir. Devlet, kendi eğitim-öğretim kurumlarına ikircikli bakmaz ve bakılmasına da müsaade etmez. Ne gariptir ki iddianame, bu okullara ikircikli yaklaşmamayı Anayasa ihlali ve parti kapatma nedeni sayan, hukuk dışı bir yaklaşıma sahiptir.

Üniversiteye girişte uygulanan katsayı adaletsizliğinin kaldırılmasını savunmak ve bu yönde çalışma yapmak, Anayasaya kesinlikle aykırı değildir. Bunun aksinin kabulü, 1998 senesine kadar böyle bir uygulama olmaması nedeniyle, bütün hükümetlerin ve idarenin Anayasayı ihlal ettiği anlamına gelir ki bu doğru değildir. Zira meslek liseleri, 1998 yılına kadar üniversite sınavlarında farklı katsayı uygulamasına tabi değildi. Farklı katsayı uygulaması, 1998'de başladı. 1998'e kadar

Anayasaya ve laikliğe aykırı olmayan üniversiteye giriş sistemindeki puan hesaplama usulünün, meslek liseleri bakımından hem de Anayasa değişmediği halde 1998'den sonra Anayasaya aykırı hale gelmesi veya getirilmesi ve daha da kötüsü bunun bir siyasi partinin kapatılmasının nedeni gösterilmesi, Anayasadan kaynaklanmamakta, Anayasaya rağmen yapılan uygulamalardan kaynaklanmaktadır.

Pek çok siyasetçi, akademisyen, araştırmacı, yazar, gazeteci, sivil toplum örgütü ve siyasi parti tarafından dile getirilen Meslek liselerine uygulanan katsayı adaletsizliği sorunu, onlar için Anayasa ve laiklik ilkesine aykırı görülmez iken, aynı sorunları AK Parti'nin dile getirmesi halinde Anayasa ve laiklik ilkesine aykırı görülüp Anayasanın 69'uncu maddesine göre kapatılma nedeni sayılması ve hakkında dava açılması, Anayasanın 2'inci maddesinde ifadesini bulan demokratik devlet ilkesi ile 10'uncu maddesindeki eşitlik ilkesine açık bir aykırılıktır. Bu, bir çifte standarttır. Anayasaya aykırılığın, söylenene veya yapılabildiğine göre değil de söyleyene veya yapana göre belirlendiğinin ispatıdır. Hukuk devletinde sözler veya fiiller, adalet terazisinde söyleyene göre tartılmaz.

Kişilerin dindar olmasından veya resmi okulda din eğitimi ağırlıklı okumayı tercih etmiş olmasından hareketle laik olmamakla suçlanmasının doğru olmadığı ifade edilirken, kişi dindar olabilir ama devlet laiktir. Kişi bakımından sırf dindar diye laik olmamakla suçlamak haksızlıktır anlamına gelen sözler de bir gerçeği ifade etmektedir. İnsanların laiklik mi yoksa dindarlık mı gibi bir ikilemde bırakılarak bu ikisinin birbirinin alternatifi gibi yan yana konularak birisini seçmek zorunda bırakılmaları kabul edilemez. Laikliği savunmak adına bu gerçek ifade edilmiştir.

Dolayısıyla bu sözlerde laikliğe karşı bir anlam ve laiklik ilkesine yönelik bir saldırı yoktur. Tam tersine laiklik ilkesinin kuvvetlendirmeye ve onu istismar edenlerin ellerinden kurtarmaya çalışarak laiklik ilkesinin hiç kimseyi dışlamadığına dair bir değerlendirme ve tespittir.

Hukuk devletinde iddia makamı, somut gerçeklikten hareket eder, kendince anlam yükleme veya anlamı başkalaştırma yoluyla delil uyduramaz.

Kaldı ki "Cumhurbaşkanı eleştirilmez veya Cumhurbaşkanının geri gönderme gerekçelerini eleştirmek Anayasaya aykırıdır" şeklinde ne bir Anayasa ve ne de yasa kuralı vardır. Herkesin görüşünün eleştirisi mümkün olduğu gibi Cumhurbaşkanının görüşleri de eleştirilebilir. Demokratik hukuk devletlerinde kişiler tabu olmadığı gibi, kişilerin görüşleri de tabu değildir. Ancak totaliter rejimlerde, eleştirilmez kişiler veya görüşler olabilir. "Düşünce ve kanaat hürriyeti (Anayasa, m. 25) ve "Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti" (Anayasa, m. 26) Anayasamızın tanıyıp teminat altına aldığı, hak ve hürriyetlerdendir. Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahip olduğu gibi Başbakan da sahiptir. Anayasanın herkese tanıdığı bir hak ve hürriyeti, Başbakandan esirgediği düşünülemez. Herkes gibi Başbakanın da Cumhurbaşkanının görüşlerine katılmamak veya gerektiğinde eleştirme hak ve yetkisi vardır. İddia makamının bu hak ve yetkiyi, yok sayma veya yok etme hak ve yetkisi yoktur.

5) İddianamenin 28'inci sayfasında yer alan açıklama (EK-5), 21.08.2001 tarihli Akşam Gazetesi haberinin bir kısmından oluşmaktadır.

a) Bu beyanında Başbakan, AK Parti kurulmadan yıllar önce (1994) yaptığı bir konuşmada geçen laiklik değerlendirmelerine dair kastının ne olduğunu açıklamaktadır. Bunun yanında aynı haberde Başbakanın; laikliğin bir sistem ve devletin niteliği olduğuna, laikliğin din gibi algılanmasının yanlışlığına, din ile laikliğin bir birinden ayrı şeyler olduğuna dair açıklamaları da vardır. Ne gariptir ki iddia makamı, bu kısımları iddianameye almamıştır. Buradan farklı anlamlar üretmek, ne hukuka ve ne de iddiaya bir değer katar. Bilakis hukuku bozar.

Başbakanın beyanları, laiklik ve Anayasa ile uyumludur. Çünkü laiklik, bir din değildir. İnsanlar iki dinden birini seçmek gibi bir tercih durumunda değildir. Hem dindar olmak hem de devlet yönetiminde laiklik ilkesinin uygulanmasına karşı olmamak mümkün ve gereklidir. Laiklik ilkesi din ve vicdan özgürlüğünün de teminatıdır. Kişilerin dini ve vicdani kanaatlerinden ötürü kınanamaması ve tercihlerinin teminat altına alınması laiklik ilkesi gereğidir.

Anayasamıza göre laiklik; Türkiye Cumhuriyeti Devletinin ayrılmaz ve değiştirilmez bir vasfı (Anayasa, m.2,4) olup, hiçbir zaman dinsizlik değildir ve kişilerin dinini yaşmasına veya dindar olmasına da mani değildir. Aksine laiklik; bütün dinlerin, inançların ve ibadetlerin teminatı, bu konulardaki hürriyetin ifadesidir. Bu husus, Anayasanın 2'inci maddesinin gerekçesinde de açıkça ifade edilmiştir:“Hiçbir zaman dinsizlik anlamına gelmeyen laiklik ise, her ferdin istediği inanca, mezhebe sahip olabilmesi, ibadetini yapabilmesi ve dini inançlarından dolayı diğer vatandaşlardan farklı bir muameleye tabi kılınmaması anlamına gelir.” (Burhan Kuzu, Anayasa Metinleri ve İlgili Mevzuat, Filiz Kitabevi, 3. Baskı, İstanbul – 1993, S. 3)

Nitekim Anayasamıza göre de laik Türkiye Cumhuriyeti Devleti, din ve vicdan özgürlüğünü bir hak olarak tanımış ve teminat altına almıştır. Anayasa'da yer alan; “Herkes, vicdan, dinî inanç ve kanaat hürriyetine sahiptir.

14'üncü madde hükümlerine aykırı olmamak şartıyla ibadet, dini ayin ve törenler serbesttir.

Kimse ibadete, dini ayin ve törenlere katılmaya, dini inanç ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz; dini inanç ve kanaatlerinden dolayı kınanama ve suçlanamaz.” (Anayasa, m. 24/1-3) ifadeleri, bunun delilidir.

Anayasa, Anayasa Mahkemesi ve doktrin dahil herkes laikliğin bir din olmadığını söylüyor. Başbakan da aynı şeyi, yani laikliğin bir din olmadığını söylüyor. Herkes laikliğin bir sistem olduğunu vurguluyor. Başbakan da laiklik bir sistemdir diyor yani aynı şeyi söylüyor. Anayasa da laikliği, bireyin değil Türkiye Cumhuriyeti Devletinin niteliklerinden biri olduğunu söylüyor. Herkes laikliğin din, inanç ve ibadet hürriyetinin teminatı olduğunu ve dindarlığa mani olmadığını söylüyor, Başbakan da laikliğin din, inanç ve ibadet hürriyetinin teminatı olduğunu ve dindarlığa mani olmadığını, dindar bir kişinin de laiklik ilkesine benimseyebileceğini söylüyor. Özetle

ifade etmek gerekirse Başbakan söylediği, Anayasa, Anayasa Mahkemesi ve doktrinin söylediklerinin, farklı bir üslupla tekrar ve ifadesidir.

Ayrıca Ak Parti Genel Başkanı ve Başbakan Recep Tayyip ERDOĞAN, Türkiye Cumhuriyeti'nin laik niteliğini benimsediğini, laikliğin teminatının Ak Parti olduğunu, laikliğin bir sigorta olduğunu ifade eden ve laikliğin önemine vurgu yapan sayısız konuşmaları vardır (**EK-2**). Nitekim iddianamede delil olarak sunulan pek çok konuşma da bunu açıkça göstermektedir:

“Laiklik çok farklı bir konudur. Laik olduğumuz Anayasa’da belirtilmiştir. İnsanlar dini gereklerini böylece yerine getirebilir. İslam ile laikliği yan yana tanım olarak getirmek yanlış olur. Kişiler laik olmaz.” (İddianame, s. 28, ek- 4 )

“Bazıları laikliği din gibi algılıyor. Laiklik din olursa aynı anda Müslüman olunamaz. İnsan iki dine mensup olamaz. Asıl itibarıyla laiklik bir sistemdir ve fertlerin değil, devletin laikliği söz konusudur. Dine mensupluksa ferdi bir tasarruftur. O manada söyledim.” (İddianame, s. 28, ek- 5 )

“Laikliği din haline getirirseniz halkı üzersiniz”...”Bizim laiklikle derdimiz yok. 1982 Anayasası'nın laikliği düzenleyen maddesinin gerekçesinde bir tanım mevcut. Gerekçe, ‘bütün dinlere eşit mesafede olmak’ diyor. İnançlar, devlet güvencesinde. Tekrar ediyorum: Ben insan olarak laik değilim; devlet laiktir. Buna mukabil laik düzeni korumakla yükümlüyüm. Ama siz laikliği bir din gibi takdim ederseniz, bu ülkenin halkını üzersiniz. Türkiye iyiye gidiyor, hükümet başarılı, laikliği gündeme getirip, bundan nemalanmak isteyenler var. Türkiye’de ‘niyet okuyucuları’ haksız isnadlar ortaya atıyor” (İddianame, s. 30, ek- 10 )

“Laik toplumda din, laik yönetimin güvencesindedir. Laiklik, tüm inanç gruplarına eşit mesafede olmak şeklinde tanımlanmıştır ve zaten bu temin edildiği içindir ki, laiklik bizim için bir yerde sigortadır.” (İddianame, s. 36, ek- 19 )

İddianamede yer alan bu açıklamalar, Başbakan ve AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip ERDOĞAN'ın, laiklik ilkesinden yana olduğunu gösteren ve iddianameyi tekzip eden, iddianameden delillerdir.

**b)** Ayrıca söz konusu kaset 1994 yılına aittir. Orada açıklanan düşüncelerden dolayı Başbakan yargılanmış ve beraat etmiştir.

Her hangi bir parti üyesinin, partinin kuruluşundan önceki beyanları partiye isnat edilemez. Bu beyanların, partinin kuruluşundan sonra yazılı veya görsel basınca tekrarı dahi aynı ilkeye tabidir.

Anayasa'nın 69'uncu maddesi açıktır: İsnadın en erken başlama tarihi, partinin kuruluş günüdür. Çünkü henüz kurulmamış olan bir partiye Anayasanın 69'uncu maddesindeki müeyyideleri işletilemez. Anayasa abesle iştilgal edemeyeceği gibi, iddia makamı da abesle ne meşgul olmalı ve ne de mahkemeleri abesle iştilgal ettirmelidir.

Bilindiği gibi Adalet ve Kalkınma Partisi, yasanın aradığı bildiri ve belgeleri İçişleri Bakanlığına vermek suretiyle (Siyasi Partiler Kanunu, m. 8) 14 ağustos 2001’de kurulmuştur. Dolayısıyla da hak ve fiil ehliyetini de aynı gün kazanmıştır (Türk Medeni Kanunu, m. 47/1, 49; Siyasi Partiler Kanunu, m. 8).

Bu anayasal ve yasal düzenlemelerin içerdiği şart ve gereklilikler dikkate alındığında; AK Partinin kuruluşundan yıllar önce söylendiği iddia edilen beyanlar nedeniyle Başbakanın ve Genel Başkanı olduğu Adalet ve Kalkınma Partisi’nin sorumlu tutulması ve tecziyelerinin talep ve davası, hukuken ve fiilen imkansızdır.

Bütün bu hukuki ve fiili somut gerçekliklere rağmen iddia makamı, AK Parti kurulmadan yıllar önce yapıldığı iddia olunan bu beyanları, iddianamesine delil olarak koymaktan çekinmemiştir. Bu, hukukun evrensel ilkeleri, Anayasa ve yasaların açık bir ihlalidir.

Kaldı ki hukuk devletinde, yıllar önce yapılmış konuşmalar, konuşmayı yapanın iradesi dışında yeniden yayınlanması, bu konuşmaları bugün yapılmış konumuna getirmez.

6) İddianamenin 28’inci sayfasında yer alan beyanlar (EK-6); Yugoslavya örneğinde olduğu gibi bir etnik çatışmanın Türkiye’de yaşanmayacağını, çünkü Yugoslavya’da yaşayan insanlar arasında din bağı olmadığını, oysa Türkiye’deki etnik unsurları bir birine bağlayan din bağı olduğunu ifade ile dinin etnik gruplar arasındaki birleştiriciliğine dair sosyolojik bir gerçeğin tespit ve ifadesidir.

Başbakan açıklamasında, dinin birleştirici vasfına vurgu yapmış; ancak dini bir üst kimlik olarak kabul ve takdim etmemiştir. İddianamede yer alan 7 ve 8 numaralı iddialardaki beyanlar da bunu doğrulamaktadır. Ancak bu açık gerçekliğe rağmen iddia makamının, hem bu beyanı ve hem de diğerlerini “Dinin üst kimlik” olarak kabul ve takdim edildiği bir biçimde değerlendirmesi, subjektif ve gayri hukuki bir yaklaşımdır, Anayasaya aykırıdır.

Ak Parti Genel Başkanı ve Başbakan Recep Tayyip ERDOĞAN, üst kimlik olarak her zaman anayasal vatandaşlığa vurgu yapmış ve Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığının insanlarımızı birleştiren üst kimlik olduğunu konuşmalarında defalarca dile getirmiştir (EK-3). Nitekim iddianamede de bunu ifade eden konuşmalar yer almaktadır:

“Herkes kendi kimliğiyle övünebilir. Bu onun en doğal hakkıdır. Kürt Kürtlüğüyle, Türk Türklüğüyle, Çerkez Çerkezliğiyle, Laz Lazlığıyla övünebilir. Etnik kimlik anlamında söylüyorum. **Ama bizi üstte birbirimize bağlayan üst kimlik TC vatandaşlığıdır.** Bu ortak paydadır”...” (İddianame, s.28-29)

“Başbakan Recep Tayyip Erdoğan’ın bugüne kadar “din bir üst kimliktir” ifadesi kullanmadığını vurgulayarak, “Üst kimlik olarak kullandığım ifade; Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığıdır ve bunun defaatle açıklamalarını yaptık. Ama buna rağmen bazıları anlamak istemiyor. Yine söylüyorum, din bir

**çimentodur ve şu anda en önemli birleştirici unsurumuzdur. Tarih boyunca bu böyledir....”** (İddianame, s. 29)

İddianamede yer alan bu beyanlar, iddianameyi tekzip etmektedir. Ama ne gariptir ki iddia makamı, Ak Parti Genel Başkanı ve Başbakan Recep Tayyip ERDOĞAN’ın Anayasa’nın tanıyıp teminat altına aldığı “Düzeltilme ve cevap hakkını”(Anayasa, m. 32) kullanarak yaptığı (hakkındaki 7 ve 8 numaralı) açıklamaları dahi, Anayasa’ya rağmen iddianameye almıştır. İddia makamını tekzip eden beyanlar, hiçbir zaman iddiayı teyit eden açıklamalar veya deliller olarak alınamaz ve kullanılamaz. İddia makamının bu yaklaşımı, hukukun genel ilkeleri ve Anayasa’da ifadesini bulan hukuk devleti ilkesinin alenen ihlalidir.

Bir Başbakanın, ülkesindeki insanların birlik ve beraberliğine vurgu yapması, bireyleri birleştiren öğelerden biri olan dine vurgu yapması, ne laikliğe ve ne de Anayasaya aykırıdır.

7) İddianamenin 29’uncu sayfasında yer alan açıklama (EK-7), CHP Genel Başkanı Deniz BAYKAL’ın Türkiye’nin Yugoslavya gibi bölünme tehlikesi ile karşı karşıya bırakıldığına ilişkin açıklaması üzerine Başbakan Recep Tayyip ERDOĞAN’ın yaptığı bir değerlendirme ve tespittir.

Ayrıca bu açıklama, Türkiye’nin sosyolojik ve kültürel gerçekliğine ilişkin bir tespitten ibaret olup, ülkemizin asla bir Yugoslavya olmayacağına işaret etmektedir. Bir ülkede yaşayan insanların ortak değer olarak bir dine mensup olduklarını ve bu değer de en önemli **birleştirici unsurlardan biri** olduğunu ifade etmenin laiklikle çelişen hiçbir yönü bulunmamaktadır.

Cumhuriyet Savcısının Başbakan Recep Tayyip ERDOĞAN’a ait olduğunu tırnak içinde belirttiği 7. iddiadaki beyan, ekinde gösterilen hiçbir belgede bir bütün olarak yer almamaktadır. Burada iddia makamının, değişik gazetelerdeki haberleri parçalayıp kendisine göre birleştirerek ve hatta cümleler arasındaki öncelik ve sonralığı da değiştirerek yepyeni bir metin oluşturmuş ve bu metin Başbakan’a izafe edilmiştir. Şöyle ki:

**a)**Ekte sunulan delillerden sadece Yeni Şafak ve Milliyet.com.tr.’nin haberi konuyla ilgilidir. Sabah 17.9.2005 - Erdal Şafak “Baykal’la yararlı bir ufuk turu” başlıklı haberin, Başbakanla hiçbir ilgisi yoktur. İddia makamının kurduğu ilgi de tarafımızdan tespit edilememiştir.

**b)**Bu haber metinleriyle iddianame karşılaştırıldığında; Milliyet.com.tr.’deki haberin ilk cümlesi “Herkesi yaratan Allah’tır. Ayrıma ne gerek var? Üst ortak paydada birleşerek el ele vereceğiz.” iken, iddianamede **“Hepimizi yaratan mutlak yaratıcı Allah’tır. Ayrıma ne gerek var. O üst ortak paydada birleşip el ele vereceğiz” biçimine dönüştürülmüş** – böylelikle metindeki “Herkesi” ibaresi “Hepimizi” şeklinde değiştirilirken, üçüncü cümlenin başına metinde yer almayan “O” zamiri eklenmek suretiyle Allah ortak paydanın öznesi kılınmıştır. Oysa



Cumhuriyet Savcısının dayandığı haber metinleri okunduğunda üst ortak paydanın öznesinin Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığı olduğu açıktır.

**c) “Hepimizi yaratan mutlak yaratıcı Allah’tır. Ayrıma ne gerek var. O üst ortak paydada birleşip el ele vereceğiz”** cümlesi haberde, metnin ilk cümlesi olduğu halde, iddianamede son cümle olarak yer almıştır.

Böylece iddia makamı, Başbakanı ait metindeki cümlelerin bir kısmını takdim tehir ederek, metne bazı kelimeler ve bir zamir ekleyerek, anlam başkalaştırması, diğer bir anlatımla anlam tahrifi yapmıştır.

Hiçbir hukuk devletinde iddia makamı; delilleri değiştiremez, başkalaştıramaz ve delil oluşturamaz, sadece somut delillerden hareket eder. Hukuk tarihi bir delile en olmadık anlamlar yüklediğine örnekler verebilmektedir; ancak hiç bir hukuk devletinde yargılama unsurlarının iddialarını ispat için kendi fiilleriyle delil ürettiklerine örnek verilemez.

Kaldı ki Başbakan, bugüne kadar yaptığı hiçbir konuşmada “Din üst kimliktir.” şeklinde veya bu anlama gelecek bir beyanda bulunmamıştır. Sadece dinin birleştirici vasfına vurgu yapmıştır. Ama Başbakanın, “Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığı bizi birbirimize bağlayan üst kimliktir.” biçiminde ve anlamında sayısız açıklamaları vardır. İşte bu iddiada yer alan “Ama bizi üstte birbirimize bağlayan üst kimlik TC vatandaşlığıdır.” (İddianame, sayfa: 29) ifadesi de bunlardan biridir. Buna rağmen bazıları, farklı şekilde değerlendirmeler yapmıştır. Başbakan da bu değerlendirmeleri tekzip etmiştir. Nitekim iddianamede yer alan 8 numaralı iddiada da görüldüğü gibi “Üst kimlik olarak kullandığım ifade; Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığıdır ve bunun defaatle açıklamalarını yaptık. Ama buna rağmen bazıları anlamak istemiyor...” demek suretiyle Başbakan, bu minval değerlendirmeleri tekzip etmiş ve tekziplerinin defalarca olduğunu da açıklamıştır.

Bir Başbakan, Anayasa ile tanınıp teminat altına alınan “Cevap ve düzeltme hakkı”(Anayasa, m.32)nı kullandığı ve hatta iddianamede ithamına delil gösterilen beyanlarında olduğu üzere “Benim kastım şudur veya üst kimlik Türk vatandaşlığıdır” diye defalarca açıkladığı halde, iddia makamının bu gerçeklikleri görmemesi veya yok sayması, açık bir Anayasa ihlalidir. Hukuk devletinde hiç bir kişi, söylemediği veya reddettiği düşünceleri söylemiş kabul edilip yargılanmaz.

Bu açık gerçekliğe rağmen, dinin birleştirici fonksiyonuna yapılan vurguların, üst kimlik gibi takdimi kabul edilemez bir tahrif ve çarpıtmadır. Tarihi, siyasi ve sosyolojik gerçekliklerin tespit ve ifadesi, iddia makamının değerlendirilmesiyle Anayasaya aykırı hale gelmez.

**8)** İddianamenin 29’uncu sayfasında yer alan 8 numaralı iddiadaki beyanlar (EK- 8); hakkında basında çıkan “Dinin üst kimlik olduğu” yönündeki haberlerin yalanlanması ve bu haberleri yapanların eleştirisidir.

Başbakan açıklamasında; CHP Genel Başkanı Deniz BAYKAL'ın Yugoslavya benzetmesi üzerine dinin etnik unsurları birleştirici vasfına işaret ettiğini, hiçbir zaman “Din üst kimliktir” demediğini, üst kimlik olarak kullandığı ifadenin “Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığı” olduğunu, bunu defalarca açıkladığını, ama bazılarının bunu anlamadığını dile getirmiştir.

Başbakanın Atatürk'ün nutkuna atıfta bulunarak ve Yugoslavya'nın durumunu tahlil ederek dinin birleştiriciliğine vurgu yapması ve üst kimliğin Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığı olduğunu tartışmasız ifade etmesi, ne laikliğe ve ne de Anayasaya aykırıdır.

Burada anlaşılmasın olan, iddia makamının, iddiasını temelden çökerten bir delile, istinat etmiş olmasıdır. İddianamede yer alan bu delil, delil oluşturma telaşının bir ürünü olup iddia makamının isnadını tamamen çökertmektedir.

9) İddianamenin 29'uncu sayfasında yer alan 9 numaralı iddiadaki açıklamalar (EK- 9), Türk Ceza Kanunu'nun 263'üncü maddesinin değiştirilmesi nedeniyle, CHP Genel Başkanı Deniz BAYKAL ve başkaca kişilerin yaptığı eleştirilere ilişkin değerlendirme, tespit ve eleştirilerini içermektedir.

Başbakan, açıklamasında; “Kaçak Kur'an kursu” diye bir şeyin kanunda olmadığını, söz konusu olanın “Kanuna aykırı eğitim kurumu” olduğunu, değerlendirmelerin kanunun ruhuna aykırı olduğunu, Kur'an öğrenmenin suç olmadığını, halkın % 99'unun Müslüman olduğu bir ülkede herkesin dinin kitabını öğrenme hakkı bulunduğunu, bunun da yasalar içinde yapılması gerektiğini, türban konusunda da toplumun duyarlılığını iyi anladığını belirtmiştir.

Başbakanın beyanları, laiklik ve Anayasa ile uyumludur. Zira din ve vicdan özgürlüğü, evrensel temel hukuk metinlerine girmiş ve Anayasa'nın 24'üncü maddesinde düzenlenerek teminat altına alınmış bir insan hakkıdır. Her Türk vatandaşının, inandığı dine ait kutsal kitabı öğrenme hakkı din ve vicdan özgürlüğünün bir gereği olup, laiklik ilkesinin de teminatı altındadır (Anayasa, m. 2, 24). % 99'u Müslüman olan Türk toplumu bakımından Kur'an öğrenim hakkı da evleviyetle böyledir. Ayrıca bu konuda devletin de pozitif yükümlülüğü vardır. Bir Anayasal kuruluş olan Diyanet İşleri Başkanlığı'nın (Anayasa, m. 136, özel yasa) normatif misyonlarından birisi de budur.

Din ve vicdan özgürlüğü kapsamında olan Kur'an öğreniminin, Tevhid-i Tedrisat Kanununun sınırları içerisinde nasıl gerçekleştirileceği sorunu, elbette ki bir eğitim politikası sorunudur. Bu sorunun çözümünde değişik partilerin değişik politika ve proje üretmeleri, siyasal çoğulculuğun ve siyasal düşünce özgürlüğünün gereğidir. Bu konuda farklı görüşlerin serdedilmesini Anayasaya aykırı sayan bir anlayış, savunulamaz.

Kaldı ki Türk Ceza Kanunu'nun 263'üncü maddesinde yapılan değişiklik, Cumhurbaşkanınca onaylanarak yürürlüğe girmiş olup, ne Cumhurbaşkanı ve ne de Anamuhalefet Partisi tarafından Anayasa Mahkemesi'ne götürülmüştür. Şu anda

yürürlükte olan bir kanun maddesi nedeniyle, partimizin itham edilmesi kabul edilemez.

Ayrıca bu konuşmasında Başbakan; laikliğin devletin niteliği olduğunu ve kendisinin de laik düzeni korumakla yükümlü olduğunu ifade etmiştir.

10) İddianamenin 29'uncu sayfasında yer alan 10 numaralı iddiadaki açıklamalar (EK- 10), Türk Ceza Kanunu'nun 263'üncü maddesinin değiştirilmesi nedeniyle kamuoyunda yaşanan tartışma ve eleştirilere ilişkin değerlendirme, tespit ve eleştirilerini içermektedir.

Başbakan konuşmasında; laiklikle derdi olmadığını, laikliğin dinlere eşit mesafede olmayı gerektirdiğini, dinin laikliğin güvencesinde olduğunu, kişilerin değil devletin laik olduğunu, laik düzeni korumakla yükümlü olduğunu, laikliğin din gibi algılanmasının yanlış olduğunu, bir sistem olan laikliğin devletin niteliği olduğu, Müslüman bir kişinin devlet sistemi olarak laikliği benimseyebileceğini ifade etmiş ve ayrıca Türk Ceza Kanununun 263'üncü maddesinde yapılan değişikliğe ilişkin değerlendirme ve tespitlerde bulunmuştur.

Başbakanın beyanları, laiklik ve Anayasa ile uyumludur. Çünkü laiklik, bir din değildir. İnsanlar iki dinden birini seçmek gibi bir tercih durumunda değildir. Hem dindar olmak hem de devlet yönetiminde laiklik ilkesinin uygulanmasına karşı olmamak mümkün ve gereklidir. Laiklik ilkesi din ve vicdan özgürlüğünün de teminatıdır. Kişilerin dini ve vicdani kanaatlerinden ötürü kınanamaması ve tercihlerinin teminat altına alınması laiklik ilkesi gereğidir.

Anayasamıza göre laiklik; Türkiye Cumhuriyeti Devletinin ayrılmaz ve değiştirilmez bir vasfı (Anayasa, m.2,4) olup, hiçbir zaman dinsizlik değildir ve kişilerin dinini yaşmasına veya dindar olmasına da mani değildir. Aksine laiklik; bütün dinlerin, inançların ve ibadetlerin teminatı, bu konulardaki hürriyetin ifadesidir. Bu husus, Anayasanın 2'inci maddesinin gerekçesinde de açıkça ifade edilmiştir:“Hiçbir zaman dinsizlik anlamına gelmeyen laiklik ise, her ferdin istediği inanca, mezhebe sahip olabilmesi, ibadetini yapabilmesi ve dini inançlarından dolayı diğer vatandaşlardan farklı bir muameleye tabi kılınmaması anlamına gelir.”

Nitekim Anayasamıza göre de laik Türkiye Cumhuriyeti Devleti, din ve vicdan özgürlüğünü bir hak olarak tanımış ve teminat altına almıştır. Anayasa'da yer alan; “Herkes, vicdan, dinî inanç ve kanaat hürriyetine sahiptir.

14'üncü madde hükümlerine aykırı olmamak şartıyla ibadet, dini ayin ve törenler serbesttir.

Kimse ibadete, dini ayin ve törenlere katılmaya, dini inanç ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz; dini inanç ve kanaatlerinden dolayı kınanamaz ve suçlanamaz.” (Anayasa, m. 24/1-3) ifadeleri, bunun delilidir.

Anayasa, Anayasa Mahkemesi ve doktrin dahil herkes laikliğin bir din olmadığını söylüyor. Başbakan da aynı şeyi, yani laikliğin bir din olmadığını söylüyor. Herkes laikliğin bir sistem olduğunu vurguluyor. Başbakan da laiklik bir sistemdir diyor, yani aynı şeyi söylüyor. Anayasa da laikliği, bireyin değil Türkiye Cumhuriyeti Devletinin niteliklerinden biri olduğunu söylüyor. Başbakan da aynısını söylüyor. Herkes laikliğin din, inanç ve ibadet hürriyetinin teminatı olduğunu ve dindarlığa mani olmadığını söylüyor, Başbakan da aynı şeyi söylüyor. Özetle ifade etmek gerekirse Başbakanın söylediği, Anayasa, Anayasa Mahkemesi ve doktrinın söylediklerinin, farklı bir üslupla tekrar ve ifadesidir.

Başbakanın Türk Ceza Kanunu'nun 263'üncü maddesi ile ilgili değerlendirmeleri de Anayasa ile uyumludur. Zira Anayasamıza göre; her insanın, inandığı dine ait kutsal kitabı öğrenme hakkı din ve vicdan özgürlüğünün bir gereği olup, laiklik ilkesinin de teminatı altındadır (Anayasa, m. 2, 24). Müslüman olan Türk vatandaşları bakımından Kur'an öğrenim hakkı da evleviyetle böyledir. Ayrıca bu konuda devletin de pozitif yükümlülüğü vardır. Bir Anayasal kuruluş olan Diyanet İşleri Başkanlığı'nın (Anayasa, m. 136, özel yasa) normatif misyonlarından birisi de budur.

Din ve vicdan özgürlüğü kapsamında olan Kur'an öğreniminin, Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nun sınırları içerisinde nasıl gerçekleştirileceği sorunu, elbette ki bir eğitim politikası sorunudur. Bu sorunun çözümünde değişik partilerin değişik politika ve proje üretmeleri, siyasal çoğulculuğun ve siyasal düşünce özgürlüğünün gereğidir. Bu konuda farklı görüşlerin serdedilmesini Anayasaya aykırı sayan bir anlayış, savunulamaz.

Kaldı ki Türk Ceza Kanunu'nun 263'üncü maddesinde yapılan değişiklik, Cumhurbaşkanınca onaylanarak yürürlüğe girmiş olup, ne Cumhurbaşkanı ve ne de Anamuhalefet Partisi tarafından Anayasa Mahkemesi'ne götürülmüştür. Şu anda yürürlükte olan bir kanun maddesi nedeniyle, partimizin itham edilmesi kabul edilemez.

Anayasa'da açıkça yer alan ve herkesin, yani Anayasa Mahkemesi, doktrin, siyasiler, sivil toplum örgütleri, basın ve hukukçular tarafından dile getirilmiş ve halen de dile getirilen konuların Başbakan tarafından söylenmesi ve halen yürürlükte olan bir kanunun lehinde değerlendirmeler yapılmasının, Anayasaya aykırı görülüp parti kapatma nedeni sayılması; Anayasanın 2'inci maddesinde ifadesini bulan demokratik hukuk devleti ilkesi ile 10'uncu maddesindeki eşitlik ilkesine tartışmasız bir aykırılıktır.

Ayrıca bu konuşmalarda Başbakan; laikliğin devletin niteliği olduğunu ve kendisinin laik düzeni korumakla yükümlü olduğunu da vurgulamıştır.

**11)** İddianamenin 29'uncu sayfasında yer alan 11 numaralı iddiadaki açıklamalar (EK- 11), Türk Ceza Kanunu'nun 263'üncü maddesinin değiştirilmesi nedeniyle kamuoyunda yaşanan tartışmalar ve kanunla ilgili değerlendirme ve tespitleri içermektedir.

Başbakan açıklamasında; Türk Ceza Kanunu'nun 263'üncü maddesi hakkında değerlendirmelerde bulunuyor ve bu çerçevede Kur'an öğrenimi üzerinde duruyor, ayrıca türban konusunda çözüm için toplumsal ve kurumsal mutabakatın gerekliliğini ve şu anda da kurumsal mutabakat olmadığından çözümün zaman alacağını ifade ediyor.

Başbakanın beyanları, laiklik ve Anayasa ile uyumludur. Zira din ve vicdan özgürlüğü, evrensel temel hukuk metinlerine girmiş ve Anayasa'nın 24'üncü maddesinde düzenlenerek teminat altına alınmış bir insan hakkıdır. Her Türk vatandaşının, inandığı dine ait kutsal kitabı öğrenme hakkı din ve vicdan özgürlüğünün bir gereği olup, laiklik ilkesinin de teminatı altındadır (Anayasa, m. 2, 24). % 99'u Müslüman olan Türk toplumu bakımından Kur'an öğrenim hakkı da evleviyetle böyledir. Ayrıca bu konuda devletin de pozitif yükümlülüğü vardır. Bir Anayasal kuruluş olan Diyanet İşleri Başkanlığı'nın (Anayasa, m. 136, özel yasa) normatif misyonlarından birisi de budur.

Din ve vicdan özgürlüğü kapsamında olan Kur'an öğreniminin, Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nun sınırları içerisinde nasıl gerçekleştirileceği sorunu, elbette ki bir eğitim politikası sorunudur. Bu sorunun çözümünde değişik partilerin değişik politika ve proje üretmeleri, siyasal çoğulcuğun ve siyasal düşünce özgürlüğünün gereğidir. Bu konuda farklı görüşlerin serdedilmesini Anayasaya aykırı sayan bir anlayış, savunulamaz.

Kaldı ki Türk Ceza Kanunu'nun 263'üncü maddesinde yapılan değişiklik, Cumhurbaşkanınca onaylanarak yürürlüğe girmiş olup, ne Cumhurbaşkanı ve ne de Anamuhalefet Partisi tarafından Anayasa Mahkemesi'ne götürülmüştür. Şu anda yürürlükte olan bir kanun maddesi nedeniyle, partimizin itham edilmesi kabul edilemez.

**12) İddianamenin 31'inci sayfasındaki 12 numaralı iddiadaki beyanlar, iki kısımdan müteşekkildir. Birinci kısım (12 a-), AK Parti tüzel kişilik kazanmadan yıllar önce yapıldığı söylenen beyanlardan, ikinci kısım (12 b-) ise AK Parti'nin kurulmasından sonraki beyanlardan oluşturulmuştur.**

Ayrıca bu iddia, ekleri farklı olmakla birlikte beş numaralı iddianın tekrarı niteliğindedir.

**a) Hukuk devletinde, yıllar önce yapılmış konuşmaların, konuşmayı yapanın iradesi dışında yeniden yayınlanması, bu konuşmaları bugün yapılmış konumuna getirmez.**

Her hangi bir parti üyesinin, partinin kuruluşundan önceki beyanları partiye isnat edilemez. Bu beyanların, partinin kuruluşundan sonra yazılı veya görsel basınca tekrarı dahi aynı ilkeye tabidir.

Anayasa'nın 69'uncu maddesi açıktır: İsnadın en erken başlama tarihi, partinin kuruluş günüdür. Çünkü henüz kurulmamış olan bir partiye Anayasanın

69'uncu maddesindeki müeyyideleri işletilemez. Anayasa abesle iştilal edemeyeceği gibi, iddia makamı da abesle ne meşgul olmalı ve ne de mahkemeleri abesle iştilal ettirmelidir.

Bilindiği gibi Adalet ve Kalkınma Partisi, yasanın aradığı bildiri ve belgeleri İçişleri Bakanlığına vermek suretiyle (Siyasi Partiler Kanunu, m. 8) 14 ağustos 2001'de kurulmuştur. Dolayısıyla da hak ve fiil ehliyetini de aynı gün kazanmıştır (Türk Medeni Kanunu, m. 47/1, 49; Siyasi Partiler Kanunu, m. 8).

Bu anayasal ve yasal düzenlemelerin içerdii şart ve gereklilikler dikkate alındığında; AK Partinin kuruluşundan yıllar önce söylendiği iddia edilen beyanlar nedeniyle Başbakanın ve Genel Başkanı olduğu Adalet ve Kalkınma Partisi'nin sorumlu tutulması ve tecziyelerinin talep ve davası, hukuken ve fiilen imkansızdır.

Bütün bu hukuki ve fiili somut gerçekliklere rağmen iddia makamı, AK Parti kurulmadan yıllar önce yapıldığı iddia olunan bu beyanları, iddianamesine delil olarak koymaktan çekinmemiştir. Bu, hukukun evrensel ilkeleri, Anayasa ve yasaların açık bir ihlalidir.

**b)** 12 b-'de yer alan açıklama, TRT 1'de 21.06.2006'da yayınlanan programdan alınmıştır. Ancak bu programa ait ses ve görüntü kaydı dosyada olmadığı gibi programa ait kaset veya CD'nin çözümü de yoktur.

Bu konuşmasında Başbakan; 1982 Anayasasının laiklik anlayışını benimsediklerini ve parti programlarına koyduklarını, her inanç grubuna aynı mesafede olduklarını, dinin devlete müdahalesine karşı olduklarını, partilerinin din eksenli değil insan eksenli olduğunu, açık ve net bir biçimde ifade etmiştir.

Ancak iddia makamı, iddiasını çürüten bu açıklamalara hiç yer vermemiş, bunun yerine iddiasını destekleyeceğine inandığı bir cümleyi alıp, yorumla iddiasına delil haline dönüştürmek istemiştir.

Başbakanın iddianamede yer alan; "Siyasete girerken farklı, siyasetten sonra farklı bir yaşam tarzı mı uygulayacağım, halkımı mı aldatacağım? Dün neysem bugün de oyum, değişmem, değişmedim." sözleri, Başbakan olmasının kişisel ve aile yaşantısını değiştirmediiğini, değiştirmesi gerektirmediiğini, ferdi ve ailevi yaşantısının Başbakan olmadan önce nasılsa şimdi de aynen devam ettiğini ve bundan sonra da devam edeceğini ifade için kullanmıştır. Yoksa Başbakan bu sözleri, düşünce; siyasi anlayış; dünyaya, olaylara ve ülke sorunlarına bakış ve çözüm üretme anlamında değişmediği ve değişmeyeceği anlamında kullanmamıştır. Çünkü Başbakan, hayatı boyunca fikri, siyasi ve her alanda değişimden ve gelişimden yana olmuş ve aksi yaklaşımlara asla prim vermemiştir. AK Partinin tüzüğü ve programı, AK Parti iktidarının söyledikleri ve yaptıkları, Başbakanın Başbakan ve AK Parti Genel Başkanı sıfatıyla yaptığı eylem ve söylemler ile ortaya koyduğu vizyon bunun tanıklarındır. Eğer iddia makamı, konuşmanın bir kısmını iddiasını teyit için iddianameye taşıma yerine açıklamayı bir bütün olarak değerlendirseydi, bu hakikati rahatlıkla tespit edebilirdi. Ama iddia makamı, bunu yapmamış, bunun yerine subjektif , Anayasa ve hukuka

rağmen bir tavırla sözleri, söylendiği yer, zaman, neden ve muhatap bağlamından koparıp, Başbakanın kastı dışında anlamlandırıp, verdiği anlamla da Başbakanı itham etme yolunu tercih etmiştir. Bu; bir hukuksuzluktur, bir keyfiliktir, hukuk devleti ilkesinin yok sayılmasıdır. Anayasa ve yasalar, bu tutumu asla himaye etmez. Zira Anayasa ve yasalarımız, herkesi yasalara uymakla yükümlü tutarken iddia makamına Anayasa ve yasaları çiğneme veya keyfi bir yorumla değiştirme hak ve imtiyazı tanımamıştır.

c) 12 Numaralı iddianın ekleri (12 numaralı ek) arasında; yazar Ergün POYRAZ'a ait, 15.10.2002' Ankara'da yayımlanan 264 sayfadan ibaret "Patlak Ampül" adlı bir kitap fotokopisi yer almaktadır.

İddianamenin hiçbir yerinde bu kitaba yapılmış doğrudan veya dolaylı bir yollama yoktur. Buna rağmen bu kitabın 12 numaralı iddianın ekine konulmuş olması, dikkat çekicidir.

Başbakan ve AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip ERDOĞAN ve AK Parti'ye iftira etmeyi, onlarla ilgili her türlü olay, beyan ve haberi çarpıtarak halkı yanıltmayı kendince kutsal bir vazife edinmiş kişilerden biri olan yazara ait kitabın iddianamenin delili olarak ekler arasına konulmuş olması, Anayasa, yasa ve hukuk tanımazlığın diğer bir ifadesi, hukuk devleti ilkesinin ayaklar altına alınmasıdır. Hiçbir hukuk devletinde iddia makamı, birilerinin yaptıkları iftiraları, hakikat gibi kabul edemez, başkasının iftirasını itham ettiği kişinin sözü olarak kabul ve takdim edemez. Ama maalesef iddia makamı, hukukun bütün evrensel kurallarını ve Anayasa ve yasaları çiğneyerek kendisinde böyle bir hak görmüş, hukuk adına hukuku katletmiştir. İddia makamının bu yaklaşımı ve herhangi bir hukuki ve yasal süzgeçten geçirmeksizin ne varsa AK Parti aleyhine delil gösterme gayreti, hiçbir gerekçe ve hiçbir surette hukuk, Anayasa ve yasalarla bağdaştırılamaz. Ayrıca hiçbir hukuk devletinde iddia makamı; sınırsız, kuralsız ve hukuksuz hareket edemez, o da yasalarla bağlı ve sınırlıdır.

13) İddianamenin 33-34'üncü sayfalarında yer alan 13 numaralı iddia (EK-13), 9 Temmuz 2004'te Kanal D adlı yayın kuruluşunun "Teke Tek" isimli programında Başbakan Recep Tayyip ERDOĞAN'ın yaptığı açıklamalardan yapılmış kısmi alıntılardan oluşmaktadır. Ancak eklerde, bu programın CD'si ve deşifresine yer verilmemiştir. Eklerde sunulan deliller bu programa dair gazete haberleridir. İddia makamının, iddiasını ekte sunduğu gazete kupürlerine dayandığı halde, iddianamede Kanal D'de yayınlanan "Teke Tek" programına dayandığını belirtmesi, açık bir hukuk ihlali, açık bir delil saptırmasıdır.

Bu açıklamasında Başbakan Recep Tayyip ERDOĞAN; yükseköğrenimde yaşanan başörtüsü sorunu ve çözümü bağlamında; "Kamusal alan", "Vakıf Üniversitelerinde başörtüyle eğitime devama imkan tanınması", "Başörtülülere devlette görev verilmemesi, özel sektörde çalışması" ve "Din eğitimi ve öğretimi" konularında açıklamalarda bulunmuştur.

Siyasi ve fikri çoğulculuğun egemen olduğu demokratik sistemlerde iktidarda olsun veya olmasın hiçbir siyasi parti, toplumda yaşanan sorunları görmezlikten gelemez; toplumdaki yükselen çözüm taleplerine karşı de kayıtsız kalmaz. Aksine bu sorunları topluma faydalı bir biçimde çözümlerin yöntemlerini üretip bunu kamuoyu ile paylaşır ve çözümü için millettten yetki ister. Bu, demokrasinin ve demokratik işleyişin bir gereğidir.

Nitekim demokratik bir ülke olan Türkiye’de, yükseköğretimde yaşanan başörtüsü sorununun varlığını kabul etmeyen ve çözümüne dair görüşlerini kamuoyu ile paylaşmayan hiçbir siyasi parti yoktur. Bazı siyasi partiler sorunun çözümünü parti programına koyarken, bazıları milletvekillerine kanun teklifi verdirmiş ve bazıları ise sorunu çözmek amacıyla yasal düzenlemeler yapmışlardır. Türkiye Büyük Millet Meclisi de, bu sorunu incelemek üzere bir Araştırma Komisyonu kurmuştur.

Demokratik hukuk devleti olan bir ülkede laiklik, öğrenim hakkının teminatıdır. Sorun, demokraside, laiklikte veya hukukta değildir. Sorun, birilerinin laiklik anlayışında, kendi yorumlarını laiklik, demokrasi ve hukuk yerine ikame edişlerindedir.

AK Parti’nin ve onun Genel Başkanı ve Türkiye Cumhuriyeti Başbakanının bu sorunu görmezlikten gelmesi, yok sayması, çözümüne dair bir arayış içinde olmaması beklenemez.

Demokratik hukuk devletinde, siyasetçilerin, demokrasi ve hukuk içinde kalarak ülke sorunlarına çözüm araması, çözüm üretmesi ve iktidarda ise sorunları çözmesi, yadsınamaz ve kınanamaz. Aksinin varit olması, o ülkenin demokratik niteliğine gölge düşürür.

Demokratik bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti’nin Başbakanı Recep Tayyip ERDOĞAN’ın yaptığı açıklamalar, ülkesinde uzun yıllardır yaşanan, genç kızlarımız aleyhine ayrımcılığa neden olan, hukuk, adalet, demokrasi, eşitlik ve laiklikle örtüşmeyen bir yasağın kaldırılması, bir sorunun çözülmesine dönük düşünce açıklamalarıdır. Bunun laiklikle çatışır, demokrasi ile bağdaşmaz bir yönü yoktur. Aksine bu açıklamalar, demokrasi ve laikliğin gereği olan açıklamalardır.

14) İddianamenin 34’üncü sayfasında yer alan 14 numaralı iddia (EK-14), Başbakan ve AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip ERDOĞAN’ın 2005’te Alman Welt Sontag Gazetesine verdiği bir demeçten alınmış sözlerden oluşmaktadır. Ancak iddia makamı, iddiasının ekine Alman Gazetesinde yer alan röportajın aslını koymadığı gibi, aslının bir çevirisini de koymamış, bunun yerine Türk gazetelerine ait kimi gazete kupürlerini delil olarak sunmuştur. Halbuki iddia makamının, haberin aslı Almanca metni ve Türkçe çevirisini dosyaya eklemesi, delil hukukunun bir gereğidir. Bu gerekliliği yerine getirmeyen iddia makamı, Anayasa ve hukukun evrensel ilkelerini açıkça ihlal etmiştir.

Alman Welt Sontag Gazetesinin haberinin basında çarpıtılarak yansıtılması üzerine, bir tekzip ve düzeltme açıklaması yapılmıştır. Ama iddia makamı, Anayasanın



tanıyıp teminat altına aldığı tekzip ve düzeltme (Anayasa, m.32) hakkının kullanımına da itibar etmemiştir. Oysa ki aksi hukuken sabit oluncaya kadar bu tekzip ve düzeltmelere göre hareket etmek, hukuk devleti olmanın asgari bir gereğidir.

Kaldı ki basında yer alan açıklamalar bir bütün olarak incelendiğinde; laiklik ilkesi bağlamında din devlet ilişkileri, dindar bir kişinin de laik devlet yapısını benimseyebileceği, dindarlığın buna mani olmadığı, Türkiye'nin laiklik anlayışının Anglo-Sakson laiklik anlayışına yakın olduğunu, Fransa ve Almanya'nın başörtüsü konusunda yaklaşım ve uygulamalarının farklılığına, AB konusuna, yükseköğretimde yaşanan başörtüsü sorununa dair değerlendirme ve tespitleri içerdiği görülmektedir. Bu değerlendirme ve tespitler, ne Anayasaya ve ne de laiklik ilkesine aykırıdır. Çünkü:

a) Laiklik, bir din değildir. İnsanlar iki dinden birini seçmek gibi bir tercih durumunda değildir. Hem dindar olmak hem de devlet yönetiminde laiklik ilkesinin uygulanmasına karşı olmamak mümkündür. Laiklik ilkesi din ve vicdan özgürlüğünün de teminatıdır. Kişilerin dini ve vicdani kanaatlerinden ötürü kınanmaması ve tercihlerinin teminat altına alınması laiklik ilkesi gereğidir.

Anayasamıza göre laiklik; Türkiye Cumhuriyeti Devletinin ayrılmaz ve değiştirilmez bir vasfı (Anayasa, m.2,4) olup, hiçbir zaman dinsizlik değildir ve kişilerin dinini yaşamasına veya dindar olmasına da mani değildir. Aksine laiklik; bütün dinlerin, inançların ve ibadetlerin teminatı, bu konulardaki hürriyetin ifadesidir. Bu husus, Anayasanın 2'inci maddesinin gerekçesinde de açıkça ifade edilmiştir:

“Hiçbir zaman dinsizlik anlamına gelmeyen laiklik ise, her ferдин istediği inanca, mezhebe sahip olabilmesi, ibadetini yapabilmesi ve dini inançlarından dolayı diğer vatandaşlardan farklı bir muameleye tabi kılınmaması anlamına gelir.” (Burhan Kuzu, Anayasa Metinleri ve İlgili Mevzuat, Filiz Kitabevi, 3. Baskı, İstanbul – 1993, S. 3)

Nitekim Anayasamıza göre de laik Türkiye Cumhuriyeti Devleti, din ve vicdan özgürlüğünü bir hak olarak tanımış ve teminat altına almıştır. Anayasa'da yer alan; “Herkes, vicdan, dinî inanç ve kanaat hürriyetine sahiptir.

14'üncü madde hükümlerine aykırı olmamak şartıyla ibadet, dini ayin ve törenler serbesttir.

Kimse ibadete, dini ayin ve törenlere katılmaya, dini inanç ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz; dini inanç ve kanaatlerinden dolayı kınanamaz ve suçlanamaz.” (Anayasa, m. 24/1-3) ifadeleri, bunun delilidir.

Anayasa, Anayasa Mahkemesi ve doktrin dahil herkes laikliğin bir din olmadığını söylüyor. Başbakan da aynı şeyi, yani laikliğin bir din olmadığını söylüyor. Herkes laikliğin bir sistem olduğunu vurguluyor. Başbakan da laiklik bir sistemdir diyor, yani aynı şeyi söylüyor. Anayasa da laikliği, bireyin değil Türkiye Cumhuriyeti Devletinin niteliklerinden biri olduğunu söylüyor. Başbakan da aynı şeyi söylüyor. Herkes laikliğin din, inanç ve ibadet hürriyetinin teminatı olduğunu ve dindarlığa mani

olmadığını söylüyor, Başbakan da laikliğin din, inanç ve ibadet hürriyetinin teminatı olduğunu ve dindarlığa mani olmadığını, dindar bir kişinin de laiklik ilkesine benimseyebileceğini söylüyor. Özetle ifade etmek gerekirse Başbakanın söylediği, Anayasa, Anayasa Mahkemesi ve doktrinin söylediklerinin, farklı bir üslupla tekrar ve ifadesidir.

Nitekim Başbakan verdiği cevaplarında iki ayrı yerde ; “... Evet, Türkiye’de din ile devlet kesin bir şekilde birbirinden ayrıdır. Bu, 1923’ten bu yana tüm Anayasalarda yer almıştır ve Cumhuriyet’in kurucusu Atatürk’ün tasarladığı şekilde modern Türkiye’nin vazgeçilmez bir parçasıdır. Bu hususta hiçbir değişiklik olmayacak...” ve “Türkiye, din ile devleti dünden beri ayırmıyor. Mustafa Kemal’in devleti kurduğu 1923’e kadar giden uzun bir laiklik geleneğimiz var. Bu ilke toplumda yerleşmiştir.” demek suretiyle, Anayasamızın belirlediği ve benimsediği anlayış ve uygulamaya açıkça ifade etmiştir. Ne yazık ki iddia makamı, bu ifadelere iddianamesinde yer vermemiştir. Bunlar, iddia makamını tekzip eden ifadelerdir.

Başbakanın; ‘Kızım, eşim ve ben dindar Müslümanlarız. Kuran’da, kadının halk arasında başörtüsü takmasını emrediliyor. Kızım Kuran’a riayet ettiği için bu emri yerine getiriyor. Dinimizin kurallarına göre yaşıyor.’sözleri, “Eğer din ile devletin ayrılığından yanaysanız, kızınızın devlet üniversitelerinde başörtüsü takmaktan vazgeçmesini istemeniz gerekmez miydi?” sorusuna verilmiş bir cevaptır. Başbakan konuşmasının devamında; “Fakat bundan, benim din ile devletin ayrılığına karşı olduğum anlamı çıkmaz. Her ikisi de, yani din ile makam, birbirinden bağımsız olarak yan yana yaşıyor. Her ikisi de yan yana icra edilip buna rağmen birbirinden ayrılabilir. Bu Türkiye’ye ait bir özellik değil, aksine her modern devletin özelliğidir. Ayrıca kızım başörtüsünü çok şık buluyor ve modaya bağlı nedenlerle de takıyor” açıklamasını yaparak, din ve devlet işlerinin ayrılığını, diğer bir anlatımla laikliğin dindarlığa mani olmadığını ifade etmiştir.

Bu açıklama ve değerlendirmeler, laiklik ilkesini zayıflatıcı değil, aksine daha fazla kimse tarafından içselleştirilmesini sağlayarak laikliği kuvvetlendirici niteliktedir.

Ayrıca bir Başbakanın, kendi, eşi ve ailesinin dindar olduklarını ifadesi, ne laikliğe ve ne de Anayasaya aykırıdır. Bir kişinin “Ben dindarım” demesini laiklik ilkesine aykırı değerlendirsek, asıl o zaman Anayasa ve laiklik ilkesi çığnenmiş demektir.

**b)** Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı ve AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip ERDOĞAN’ın başörtüsü konusundaki değerlendirmesi, ülkesinde uzun yıllardır yaşanan, genç kızlarımız aleyhine ayrımcılığa neden olan, hukuk, adalet, demokrasi, eşitlik ve laiklikle örtüşmeyen bir yasağın kaldırılması, bir sorunun çözülmesine dönük düşünce açıklamalarıdır. Bunun laiklikle çatışır, demokrasi ile bağdaşmaz bir yönü yoktur. Aksine bu açıklamalar, demokrasi ve laikliğin olan gereği açıklamalardır.

Demokratik hukuk devletinde, siyasetçilerin, demokrasi ve hukuk içinde kalarak ülke sorunlarına çözüm araması, çözüm üretmesi ve iktidarda ise sorunları çözmesi, yadsınamaz ve kınanamaz. Aksinin varit olması, o ülkenin demokratik niteliğine gölge düşürür.

Nitekim demokratik bir ülke olan Türkiye’de, yükseköğretimde yaşanan başörtüsü sorunun varlığını kabul etmeyen ve çözümüne dair görüşlerini kamuoyu ile paylaşmayan hiçbir siyasi parti yoktur. Bazı siyasi partiler sorunun çözümünü parti programına koyarken, bazıları milletvekillerine kanun teklifi verdimiş ve bazıları ise sorunu çözmek amacıyla yasal düzenlemeler yapmışlardır. Türkiye Büyük Millet Meclisi de, bu sorunu incelemek üzere bir Araştırma Komisyonu kurmuştur.

Demokratik hukuk devleti olan bir ülkede laiklik, öğrenim hakkının teminatıdır.

c) İddianamede yer alan; “Biz dini misyonerler değiliz... Türkiye’de laiklik geleneği var. Avrupa bir Hıristiyan kulübü değildir. İslami haçlı seferleri asla olmadı. Bizim topraklarımızdan ne dini, ne de askeri şiddet çıkmayacaktır.” ifadeleri, açıkça hem iddiayı ve hem de iddianameyi tekzip etmektedir.

Ama ne gariptir ki iddianamesine aldığı bu cümleleri görmezlikten gelen iddia makamı, aynı konuda basında yer alan sözleri bir bütünlük içinde değerlendirmeyerek, bütünü parçalayıp iddianameye taşıyarak, lehe olan kısımları es geçerek bir tür manipülasyon uygulamıştır. Bu, bir delil sansürüdür.

Ayrıca EK-14’ te yazılan hususlar ile EK-91’ de yazılan konular aynıdır. Aynı konuyu, aynı şeyleri farklı yerde tekrar edip, ayrı ayrı delil gibi sunmak, açık bir delil saptırmasıdır.

15) İddianamenin 35-36’ıncı sayfalarında yer alan 15 numaralı iddia (EK-15), Başbakan Recep Tayyip ERDOĞAN’ın 2004 yılı ocak ayında New York’taki Dış İlişkiler Konseyinde yaptığı “Türkiye’nin dış politikası” konulu konuşmadan alınmıştır.

Başbakan bu konuşmasında; -Fransa’daki başörtüsü yasağını hatırlatan bir katılımcının, Türkiye’deki durumu sorması üzerine - başörtüsünün, millet ve devlet kurumlarının ortak sorunu olduğunu, çözümün toplumsal mutabakatta aranması gerektiğini ifade etmiştir.

Başbakan, başörtüsü sorunun varlığına ve çözümüne dair bir değerlendirme ve durum tespiti yapmıştır.

Türkiye’de, yükseköğretimde yaşanan başörtüsü sorununun varlığını kabul etmeyen ve çözümüne dair görüşlerini kamuoyu ile paylaşmayan hiçbir siyasi parti yoktur. Bazı siyasi partiler sorunun çözümünü parti programına koyarken, bazıları milletvekillerine kanun teklifi verdimiş ve bazıları ise sorunu çözmek amacıyla yasal

düzenlemeler yapmışlardır. Türkiye Büyük Millet Meclisi de, bu sorunu incelemek üzere bir Araştırma Komisyonu kurmuştur.

Ayrıca Türkiye’de sivil toplum örgütleri, üniversiteler, hukukçular, öğrenciler, yazarlar, gazeteciler ve pek çok kişi de bu soruna dair değerlendirme ve tespitlerde bulunmuş, çözüm önerileri sunmuştur. Hatta bu sorun, Anayasa Mahkemesi ve İdari Yargı’da dava konusu olup, mahkemelerce de tartışılmıştır. Bu dava dahi, böyle bir sorunun varlığının delilidir.

Herkesin varlığını kabul edip çözümünü tartıştığı bir sorunu Başbakanın dile getirmiş olması, ne laiklik ilkesine ve ne de Anayasaya aykırıdır. Aksinin kabulü, Anayasanın 2’inci maddesinde ifadesini bulan demokratik hukuk devleti ve 10’uncu maddesinde yer alan eşitlik ilkelerine açık bir aykırılıktır.

Kaldı ki demokratik hukuk devleti olan bir ülkede laiklik, öğrenim hakkının teminatıdır. Demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye’de, ne demokrasi, ne laiklik, ne hukuk başörtülü öğrencilerin yükseköğrenim hakkına manidir.

**16)** İddianamenin 35’inci sayfasında yer alan 16 numaralı iddia (EK-16)daki beyanlar, 8 mart dünya kadınlar günü münasebetiyle (2004’te) Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı ve AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip ERDOĞAN’ın yaptığı konuşmadan alınmıştır.

Başbakan bu konuşmasında; günün anlam ve önemine de uygun olarak, kadınların yaşadığı sorunlara değinmiş, kadınlara karşı yapılan ayrımcılığın çirkinliğini ifade için “ırkçılıktan daha tehlikeli, cahiliye döneminden kalma” anlayışlar nitelemesini yapmış ve kadına karşı yapılan her türlü ayrımcılıkla mücadele etmenin gerekliliğine işaret etmiştir.

Kadınlara karşı uygulanan her türlü ayrımcılıkla mücadele, sadece Türkiye’nin değil bütün dünyanın ortak sorunudur. Bu nedenle Birleşmiş milletler 1979 senesinde “Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi”(CEDAW’ı) ni kabul etmiş, Türkiye de bu sözleşmeye taraf olmuştur. Bugün 170’ten fazla ülke, bu sözleşmeye katılmıştır. Bu, kadına karşı ayrımcılığın, bütün dünya ülkelerinin ortak sorunu olduğunun ve bütün dünyanın bu sorunla mücadelenin gerekliliğine inandığının göstergesidir.

Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesine taraf olan, Anayasa ve yasalarından kadına karşı ayrımcılık sayılan hükümleri çıkarmak ve kadın lehine düzenlemeler gerçekleştirmek için yasama çalışması yapan Türkiye Cumhuriyeti’nin Başbakanın kadına karşı yapılan ayrımcılıktan bahsedip, bununla mücadelenin gerekliliğine vurgu yapması, ne laiklik ilkesine ve ne de Anayasaya aykırıdır.

Kaldı ki kadın erkek ayrımcılığını kaldırmak üzere AK Parti döneminde önemli yasal düzenlemeler yapılmıştır:

- Anayasa'nın 10'uncu maddesine "Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür." (07.05.2004 tarih ve 5170 sayılı kanununla) şeklinde değiştirilmiş ve bu suretle kadın erkek eşitliğini sağlamak, ayrımcılıkları kaldırmak Devletin yükümlülüğü haline getirilmiştir.

- 765 Sayılı Türk Ceza Kanununda yer alan ve kadınları kendi içinde dahi "Kız ve kadın" diye ayıran (Bkz. 765 Sayılı TCK. M.423, 434/1) anlayışa yeni Türk Ceza Kanununda son verilmiştir.

- "Kasten adam öldürme suçunun ... Töre saikiyle, işlenmesi halinde, kişi ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ile cezalandırılır."(TCK. M. 84/(1) j) hükmü, ilk defa Türk Ceza Kanununa konmuştur.

- Töre cinayetleri, dikkate alınarak "Kasten adam öldürme suçunun eşe veya kardeşe karşı ... İşlenmesi halinde, kişi ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ile cezalandırılır."(TCK. M. 84/(1) j) hükmünde yer alan "... Eş veya kardeşe karşı..." ifadeleri de ilk defa Türk Ceza Kanununa konmuştur.

- "Cinsel dokunulmazlığa karşı suçlar", 765 sayılı Türk Ceza Kanununda 2. Kitap, 8. Bab'ta "Adabı Umumiye ve Nizamı Aile Aleyhine Cürümler" başlığı altında, 414 ila 447'inci maddelerde 6 fasıl halinde düzenlendiği halde, yeni Türk Ceza Kanununda 2. Kitap (Özel Hükümler), 2. Kısım (Kişilere Karşı Suçlar), 6. Bölümde "Cinsel Dokunulmazlığa Karşı Suçlar" başlığı altında düzenlenmiştir. Böylelikle Türk Ceza Kanununda yer alan kadına ayrımcı bakış açısına son verilmiştir.

- Cinsel saldırıya uğrayan kadının, saldırganla evlenmesi halinde davanın veya cezanın beş yıl süreyle duracağını öngören anlayışa son verilmiştir. (765 Sayılı TCK. m. 434; 5237 Sayılı TCK. m.102)

Bunlar sadece Anayasa ve Türk Ceza Kanununda yapılan değişikliklerden bazılarıdır. Kadına karşı ayrımcılıkla mücadele adına yaptıklarımızın hepsini buraya almak, bu cevabın sınırlarını çok aşar. Ancak bilinmeli ki AK Parti, kadına karşı ayrımcılıkla kurulduğu günden bugüne tavizsiz mücadele etmiş, bugünden sonra da tam eşitlik sağlanıncaya kadar mücadelesine devam edecektir.

Bu gerçeklikler ve iddianamedeki beyanların açıklığına rağmen iddia makamının, bu beyanı laiklik ve Anayasaya aykırı görmesi ve takdimi, Anayasa ve hukukun dışına çıkmak ve söylenileni; söylenilen yer, neden, zaman ve muhatap bağlamından koparıp, söyleyenin iradesi dışında anlamlandırıp, kendi verdiği anlama göre de itham edip, yaptırım talep etmesinden, diğer bir ifadeyle söyleneni arzusuna göre başkalaştırmaktan başka bir şey değildir. Asıl Anayasa ve laiklik ilkesine aykırı olan budur.

17) İddianamenin 35'inci sayfasında yer alan 17 numaralı iddia (EK-17), Ukrayna'da okuyan iki öğrencinin denklik sorunu ve çözümüne dair sorulan bir soruya verilen cevaptır.

Başbakan öğrencilerin sorusu üzerine yaptığı açıklamada; kendi ailesinden örnekler vermek suretiyle yaşanan sorunu bildiğini, bizzat ailecek bu sorunu yaşadıklarını; ancak sorunun çözümü için uzlaşmanın gerekliliğini, aksinin gerilime yol açacağını ve gerilim olmadan sorunun çözümünden yana olduğunu ifade etmiştir. Başbakanın değerlendirme ve tespiti, halkının derdiyle hemdert olduğunu gösterir.

Bir Başbakanın, halkının derdiyle dertlenmesi ve derdine çözüm araması, ne laiklik ilkesine ve ne de Anayasaya aykırıdır.

Ayrıca 17 numaralı iddiada yer alan Başbakanın;”**Ama sizin bu sorunlarınızın çözümü sadece bizim isteğimizle değil tüm siyasi partilerin katılımı ve uzlaşmasıyla çözümlenmelidir. Bunu tek başımıza getirmek istemiyorum, çünkü o durumda gerginlik çıkıyor. Ben ülkede gerginlik yaratmak istemiyorum.**” şeklindeki beyanları; çoğulcu ve uzlaşmacı siyasal demokrasi literatürüne altın harflerle yazılması gereken bir söylemdir. Buradan Anayasa ve laiklik ilkesine aykırılık değil, aksine tartışmasız bir uygunluk çıkar. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı, doğruluğu tartışmasız beyandan, hiçbir şekilde Anayasa ve laiklik ilkesine aykırılık üretemez.

Bunun yanında Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının iddianamede açıkça ortaya çıkan olumsuzlayıcı yaklaşımı, metne, metinde olmayan cümleyi ekleme marifetiyle de pekiştirilmektedir. Nitekim Başbakan'a atfedilen 17 numaralı iddiadaki “Kızlarım başını örttükleri için Türkiye’de okuyamadı” son cümlesi, son cümle olarak konuşmanın yer aldığı 17 numaralı Hürriyetim internet ekinde yoktur. Başbakan’a atfedilen metnin içinde var olan bu cümlenin, metnin sonuna, sanki orada da söylenmiş gibi eklenmesi kabul edilemez. Bu, açıkça bir keyfilik ve hukuk dışılıktır. Oysaki iddia makamı, keyfi davranamaz, Anayasa ve yasalarla bağlı olup, hukuk dışına çıkamaz.

**18) İddianamenin 35-36’ncı sayfalarında yer alan 18 numaralı iddia (EK-18) da yer verilen konuşmasında Başbakan ve AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip ERDOĞAN;** başörtüsü sorununa dair değerlendirmeler ve tespitlerde bulunmuş, her siyasi partinin mensupları arasında başörtülüler bulunduğunu, CHP Grubuna başörtülüler geldiğinde sorun olmadığı, AK Parti Grubuna geldiğinde sorun olarak görüldüğünü, Türkiye’de başı açık veya başı örtülüler arasında ayrımcılık yapmamak gerektiğini ve her ikisine de saygı duymak gerektiğini, bu konuyu oy zemini olarak görmediğini, çözüm için toplumsal mutabakatın varlığına karşın kurumsal mutabakatın henüz oluşmadığını fakat oluşturulması gerektiğini, kurumsal mutabakat sağlandığında sorunun çözüleceğini ifade etmiştir.

Türkiye’de, yükseköğretimde yaşanan başörtüsü sorunun varlığını kabul etmeyen ve çözümüne dair görüşlerini kamuoyu ile paylaşmayan hiçbir siyasi parti yoktur. Bazı siyasi partiler sorunun çözümünü parti programına koyarken, bazıları milletvekillerine kanun teklifi vermiş ve bazıları ise sorunu çözmek amacıyla yasal düzenlemeler yapmışlardır. Türkiye Büyük Millet Meclisi de, bu sorunu incelemek üzere bir Araştırma Komisyonu kurmuştur.

Ayrıca Türkiye’de sivil toplum örgütleri, üniversiteler, hukukçular, öğrenciler, yazarlar, gazeteciler ve pek çok kişi de bu soruna dair değerlendirme ve tespitlerde bulunmuş, çözüm önerileri sunmuştur. Hatta bu sorun, Anayasa Mahkemesi ve İdari Yargı’da dava konusu olup, mahkemelerce de tartışılmıştır. Bu dava dahi, böyle bir sorunun varlığının delilidir.

Herkesin varlığını kabul edip çözümünü tartıştığı bir sorunu Başbakanın dile getirmiş olması, ne laiklik ilkesine ve ne de Anayasaya aykırıdır. Aksinin kabulü, Anayasanın 2’inci maddesinde ifadesini bulan demokratik hukuk devleti ve 10’uncu maddesinde yer alan eşitlik ilkelerine açık bir aykırılıktır.

Kaldı ki demokratik bir hukuk devleti olan bir ülkede laiklik, öğrenim hakkının teminatıdır.

Ayrıca farklı zamanlarda yapılan ve hukuka hiçbir aykırılık taşımayan konuşmaları, eşzamanlı yapılmış konuşmalar olarak yansıtmak, bu iddianamenin yöntemleri arasındadır. Nitekim 18 numaralı iddianın eklerinin bir kısmı 2005 yılına, diğer bir kısmı ise 2007 yılına ait gazete haberleridir. Aynı iddianın, hem 2005’te ve hem de 2007’de, hem de aynı cümlelerle söylenmesi imkansızdır. Kaldı ki, 2005’te söylenenlerle, 2007’de söylenenler de birbirinden farklıdır. Bunları birleştirip bir yapmak da bu iddianamenin ustalığından olsa gerektir.

19) İddianamenin 36’ıncı sayfasında yer alan 19 numaralı iddiada (EK-19) verilen konuşmasında Başbakan ve AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip ERDOĞAN; laikliğin dinin teminatı ve bütün inançlara eşit mesafede olma anlamına geldiğini, Türkiye’nin sigortası olduğunu açıklıkla ifade etmiş, üniversitelerdeki başörtüsü sorununa değinmiş, sorunun çözümü için toplumsal ve kurumsal mutabakat gerektiğini tekraren ifade etmiştir.

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı’nın iddianamesine aldığı 19 numaralı iddiada verilen Başbakanın değerlendirme ve tespitinin hangi kelimesi veya cümlesi Anayasaya veya laiklik ilkesine aykırıdır? “Laikliği dinin güvencesi” kabul etmesi mi Anayasa ve laikliğe aykırı? Yoksa “Laikliğin bütün inançlara eşit mesafede olduğunu” söylemesi mi Anayasa veya laikliğe aykırı? Veya “Laiklik bizim için bir yerde sigortadır.” Açıklaması mı Anayasa veya laikliğe aykırı? “Kamusal alanın henüz tanımı yoktur.” demek mi Anayasa veya laikliğe aykırı? “Ülkemde başörtüsü sorunun çözümü için mutabakat lazım” değerlendirmesi mi Anayasa ve laikliğe aykırı? Sahi bu açıklamanın hangi kelime veya cümlesi Anayasa veya laiklik ilkesine aykırıdır? Cevabı bizce net ve tartışmasız: Hiç biri Anayasa ve laikliğe aykırı değildir. Anayasa ve laikliğe aykırı olan Başbakanın değerlendirme ve tespiti değil, iddia makamının laiklik yorumudur.

Ayrıca iddia makamı; her bir iddiasının ekine ilgili- ilgisiz gazete kupürleri veya başkaca belge koymuş; ancak hangi iddianın, hangi ekten aynen alındığı belli değil. Daha da kötüsü iddia makamı, Başbakan’a izafe edilen ifadelerin belli bölümleri, belli metinlerde, diğer bölümleri başka metinlerde yer almasına karşın, derleme yoluyla Başbakan adına sanki konuşuyormuş gibi ona izafe ettiği “Özgün” bir

metin oluşturmaktadır. Buna tam bir delil tasnii denir. Nitekim 19 numaralı ekte birinci sayfa olarak yer alan 09.05.2005 tarihli Cumhuriyet Gazetesinden herhangi bir pasaj alınmamış, yine ekte 2 nolu sayfa olarak yer alan 09.07.2005 tarihli Milliyet Gazetesinin sondan ikinci paragrafı aynen alınmış, bu alıntı, ekte üçüncü sayfada yer alan metinden birbirini izlemeyen pasajlar üç nokta konmaksızın ve birbirini izliyor görüntüsü içinde iddianameye dercedilmiştir. Bu paragrafa bakıldığında Başbakan'a ait konuşma, farklı sayfalardan kırpma ve birleştirme yoluyla oluşturulduğu halde, tek bir gazeteden alınmış, ekleme ve çıkarma yapılmadan konuşma bütünlüğü içinde aynen verilmiş orijinal bir metin görüntüsü vardır. Ayrıca hiçbir atıf yapılmayan ek sayfalar da vardır. Bunlar, hukukun, Anayasa ve yasaların, keyfi ve subjektif bir yaklaşımla nasıl yok sayıldığıının ve nasıl çığnendiğinin somut kanıtlarıdır.

**20) İddianamenin 36-37'inci sayfalarında yer alan 20 numaralı iddia (EK-20)da yer verilen konuşmasında Başbakan ve AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip ERDOĞAN; Fransa'da yaşanan olayların pek çok sebebi olabileceğini ifade ile bu konuda değerlendirme ve tespitlerde bulunmuştur. Bu açıklama, gazetelerde, Başbakanlık Basın Merkezi açıklamasında ve Parti'nin Meclis Grup Genel Kurulu konuşmasında yer almıştır. Bular birlikte değerlendirildiğinde, Fransa'da yaşanan olayların, bütün boyutlarıyla değerlendirildiği görülecektir.**

Ancak basın, bu değerlendirme ve tespitlerden sadece başörtüsünü öne çıkarmış ve adeta olayların tek sebebi göstermiştir. Basının bu çarpıtması karşısında, iddianamede (Sayfa: 37) de yer verildiği üzere, **08.12.2005 tarihli grup toplantısında Başbakan; "... Bu tür sosyolojik hadiseler, tek bir sebebe indirgenemeyecek kadar karmaşık ve derinliklidir. Bunların altında yılların birikimi vardır. Sosyo-ekonomik ve kültürel faktörlerin tesiri vardır. Yanlış politika ve anlayışların rolü vardır. Bunların hepsi doğrudur. Bizim söylediğimiz de budur. Yoksa bazı yasakçı uygulamaların bu olaylardaki etkisine dikkat çekerken meseleyi tek bir sebebe indirgemedik, indirgemiyoruz. Ve Fransa'daki bundan aylarca önce başörtüsü ile ilgili yasağının da bugünlere gelinmesindeki, bu süreç içersindeki etkenlerden bir tanesi olduğunu ifade etmişizdir, söylediğimiz budur..."** diye açıklamada bulunmuş ve basında yer alan haberleri düzeltilmiş, değerlendirme ve tespitlerini bir kez daha kamuoyu ile paylaşmıştır.

Açık ve net bir biçimde görüldüğü üzere Başbakanın açıklamaları, Fransa'ya ilişkin gözlem, değerlendirme ve tespitleri içermektedir. Bunların, Türkiye ile hiçbir ilişkisi yoktur, söyleşide de bu durum açıktır.

Buna rağmen Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın, "Fransa'da yaşanan olayların tek sebebinin başörtüsü olduğunu" ifade etmiş gibi Başbakanı göstermesi ve Başbakanın Fransa'ya dair gözlem, değerlendirme ve tespitleri ile Türkiye arasında bağ kurması, hukukun evrensel ilkelerine ve Anayasa'ya açık aykırıdır.

Kaldı ki Başbakanın değerlendirme ve tespitleri, ne laiklik ilkesine ve ne de Anayasa'ya aykırıdır.



**21) İddianamenin 37'inci sayfasında yer alan 21 numaralı iddiada(EK-21)** yer verilen konuşmasında Başbakan ve AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip ERDOĞAN; başörtüsü sorunu ve çözümüne dair değerlendirme ve tespitlerde bulunmuş, çözüm için mutabakatın gerekliliğine vurgu yapmış, toplumda mutabakatın olduğunu, ancak parlamento içinde mutabakatın olmadığını, Parlamentonun halkın iradesini yansıtmadığını, bu sıkıntıyı BAYKAL'ın görmesi gerektiğini ifade etmiştir.

Başörtüsü sorunu ve çözümü konusunda görüşlerini açıklamamış hiçbir siyasi parti, sivil toplum örgütü, akademisyen, hukukçu, yazar, gazeteci vs.'nin kalmadığı bir ülkede –Bütün bu desteğe rağmen- bir Başbakanın, sorunun çözümü için halkta ve sivil toplumda oluşan mutabakata rağmen Meclis içinde mutabakat araması ve bunun gerekliliğine işaret etmesinin neresi laiklik ilkesine veya Anayasaya aykırıdır? Başbakanın bu tutumu, çoğunlukçu bir demokrasi anlayışının değil, aksine çoğulcu bir demokrasi anlayışının örneği olarak alkışlanması ve takdir görmesi gerekirken, iddia makamının bunu, Anayasa ve laikliğe aykırı görmesi, ne laiklikle ve ne de Anayasa ile bağdaşır bir durumdur. Burada asıl Anayasa ve laiklik ilkesine aykırı olan, iddia makamının yaklaşım ve yorumudur.

Ayrıca 21 numaralı iddiada Başbakan'a atfedilen konuşma (Zaman Gazetesinden alıntı) “sıkıntı burada” bölümünde kesilmiştir. Bu konuşmanın devamı, aynı gazetede görüldüğü üzere “ Baykal bunu görmesi lazım.” cümlesidir. Konuşmanın bütünüyle anlam bağı açık olduğu halde BAYKAL'dan tasarruf edilmesinin amacı ve anlamını kavramakta zorluk çekiyoruz.

**22) İddianamenin 37'inci sayfasında yer alan 22 numaralı iddiada (EK-22)** yer verilen konuşmasında Başbakan ve AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip ERDOĞAN; başörtüsü sorunu ve çözümü ile ilgili olarak Türkiye'de halkın, halkın temsilcileri ve kurumların mutabakatı gerektiğine, ancak bu mutabakatın henüz oluşmadığına, evrensel hakların dünyanın bir yerinde ayrı diğer yerinde ayrı olamayacağına ve her yerde aynı olduğuna, evrensel hakların kanundan değil hukuktan doğduğuna ve bizim bunları görmezlikten gelemeyeceğimize, mutabakatın oluşumu için çalıştıklarına dair değerlendirme ve tespitlerde bulunmuştur.

Başbakanın, “Başörtüsü sorunu halkın, halkın temsilcileri ve kurumların mutabakatı ile çözülebilir ve şu anda bu mutabakat yok” deyip, sorunun çözümünü zamana ve mutabakata bıraktığını ifade eden açıklaması, ne laiklik ilkesine ve ne de Anayasaya aykırıdır.

Başbakan, dönemin Anayasa Mahkemesi Başkanı Mustafa BUMİN'in açıklaması üzerine bu değerlendirmeyi ve tespiti yapmış, BUMİN'in açıklamasını da kurumsal mutabakatın oluşmadığını gösteren bir beyan olarak değerlendirmiştir.

Kaldı ki “Anayasa Mahkemesi Başkanının açıklamaları değerlendirilemez, eleştirilemez.” şeklinde ne bir Anayasa ve ne de bir yasa kuralı vardır. Herkesin görüşünün değerlendirilmesi ve eleştirisi mümkün olduğu gibi Anayasa Mahkemesi Başkanının görüşleri de değerlendirilebilir ve eleştirilebilir. Demokratik hukuk devletlerinde kişiler tabu olmadığı gibi, kişilerin görüşleri de tabu değildir. Ancak

totaliter rejimlerde, eleştirilmez kişiler veya görüşler olabilir. Anayasa Mahkemesi Başkanının başörtüsü konusunda farklı görüşlerini dile getirmesi ne kadar doğal ise Başbakan'ın görüşlerini dile getirmesi de o kadar doğaldır. “Düşünce ve kanaat hürriyeti (Anayasa, m. 25) ve “Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti” (Anayasa, m. 26) Anayasamızın tanıyıp teminat altına aldığı, hak ve hürriyetlerdendir. Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahip olduğu gibi Başbakan da sahiptir. Anayasanın herkese tanıdığı bir hak ve hürriyeti, Başbakandan esirgediği düşünülemez. Herkes gibi Başbakanın da Anayasa Mahkemesi Başkanının görüşlerine katılmamak veya gerektiğinde değerlendirmek, eleştirmek hak ve yetkisi vardır. İddia makamının bu hak ve yetkiyi, yok sayma veya yok etme hak ve yetkisi yoktur.

Bu açık ve tartışmasız gerçekliğe rağmen iddia makamı, Başbakanın beyanlarını; söylenilen yer, zaman, neden ve muhatap bağlamından koparmış, daha da vahimi onun iradesine rağmen kendince anlamlandırmıştır. Ayrıca kendi yüklediği anlamı, sanki Başbakan söylemiş gibi gösterip, onun sorumluluğunu talep etmiştir. Hiçbir hukuk devletinde iddia makamı, böyle bir şey yapmaz ve yapamaz. Aksinin kabulü, hukukun evrensel ilkeleri ve Anayasanın 2'inci maddesinde ifadesini bulan hukuk devleti ilkesinin ayaklar altına alınmasıdır. Bu değerlendirmesiyle iddia makamı, hem Anayasaya ve hem de hukukun evrensel ilkelerine aykırı davranmıştır.

**23) İddianamenin 37'inci sayfasında yer alan 23 numaralı iddiada (EK-23) yer verilen konuşmasında Başbakan ve AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip ERDOĞAN; değişik nedenlerle yurt dışında öğrenim gören öğrenciler bulunduğu, bu nedenler ortadan kaldırıldığında onların da Türkiye'de okuyabileceğine ve bu suretle yurt dışına kaynak transferi olmayacağına dair değerlendirme ve tespit bulunmuştur.**

Türkiye'de okuma imkanı bulamayan binlerce öğrenci, yurt dışında yüksek öğrenimlerini sürdürmektedir. Bunun, pek çok değişik sebepleri vardır.

Bunların yurt dışında okumaları sebebiyle önemli bir kaynak da yurt dışında harcanmaktadır.

Yurt dışında okuyabilmeleri mümkün olduğuna göre bu kişilerin yurt içinde okuyabilmelerinin de sağlanabilmesi mümkün ve meşrudur.

Bu takdirde bu kaynağın ülke içinde kalacağı da izahtan varestedir.

Başbakanın bu değerlendirme ve tespiti, Anayasa ve laiklik ilkesine aykırı değildir. İddia makamı, yorumla ve hem de Anayasaya rağmen Anayasaya aykırılık üretemez.

**24) İddianamenin 37-38'inci sayfalarında yer alan 24 numaralı iddia (EK-24) da yer verilen konuşmasında Başbakan ve AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip ERDOĞAN; başörtüsü sorununun ülkenin bir gerçeği olduğuna, çözümü için**

toplumsal ve kurumsal mutabakatın gerekliliğine işaret eden değerlendirme ve tespitlerde bulunmuştur.

a) Türkiye’de, yükseköğretimde yaşanan başörtüsü sorunun varlığını kabul etmeyen ve çözümüne dair görüşlerini kamuoyu ile paylaşmayan hiçbir siyasi parti yoktur. Bazı siyasi partiler sorunun çözümünü parti programına koyarken, bazıları milletvekillerine kanun teklifi vermiş ve bazıları ise sorunu çözmek amacıyla yasal düzenlemeler yapmışlardır. Türkiye Büyük Millet Meclisi de, bu sorunu incelemek üzere bir Araştırma Komisyonu kurmuştur.

Ayrıca Türkiye’de sivil toplum örgütleri, üniversiteler, hukukçular, öğrenciler, yazarlar, gazeteciler ve pek çok kişi de bu soruna dair değerlendirme ve tespitlerde bulunmuş, çözüm önerileri sunmuştur. Hatta bu sorun, Anayasa Mahkemesi ve İdari Yargı’da dava konusu olup, mahkemelerce de tartışılmıştır. Bu dava dahi, böyle bir sorunun varlığının delilidir.

Herkesin varlığını kabul edip çözümünü tartıştığı bir sorunu Başbakanın dile getirmiş olması, ne laiklik ilkesine ve ne de Anayasaya aykırıdır. Aksinin kabulü, Anayasanın 2’inci maddesinde ifadesini bulan demokratik hukuk devleti ve 10’uncu maddesinde yer alan eşitlik ilkelerine açık bir aykırılıktır.

Kaldı ki demokratik hukuk devleti olan bir ülkede laiklik, öğrenim hakkının teminatıdır.

b) Başbakanın “Referandum Anayasal bir süreçtir. Gerekirse o da düşünülebilir, gerekirse bu yöne de gidilebilir. Tabii taymingi önemli.” sözü de, ne Anayasaya ve ne de laiklik ilkesine aykırıdır. Zira Anayasanın 175’inci maddesine göre Anayasa değişikliklerinin, belli şartlarda halkoyuna sunulması, yani referanduma gidilmesi, Anayasamızın kabul ettiği bir hukuk müessesidir. Bu nedenle Başbakanın da ifade ettiği gibi referandum süreci, Anayasal bir süreçtir. Bir Başbakanın, Anayasa da yer alan bir hukuk müessesinden bahsetmesi, Anayasaya aykırılık oluşturmaz. Kaldı ki Başbakan “Referanduma gideceğiz” de dememiş, sadece “Gerekirse referandumun da düşünülebileceğini” ifade etmiştir. Eğer bir Anayasa hükmünü okumak veya irticalen tekrarlamak da Anayasaya aykırı kabul edilirse, işte o zaman bu açıklama Anayasaya aykırı olabilir.

İddia makamının yaklaşım ve değerlendirmeleri karşısında, Anayasa hükmünü tekrarlamak bile Anayasaya aykırı imiş düşüncesine kapılıyor insan. Bu, hukuk devletinin olmazsa olmaz koşullarından birisi olan “hukuki güvenliğin”, iddia makamı tarafından yok sayılması ve açık ihlalidir.

c) Başbakanın “Tabii taymingi önemli.” ifadesi, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının iddia ettiği gibi “Bir takıyye” değil, açık ve samimi bir ifadedir. Başbakan çok açık ve net bir biçimde düşüncesini açıklıyor, bundan gizli anlam çıkarmak, ancak niyet okumakla, ancak kehanetle mümkündür. İddia makamı, niyet okuyucu değildir, olamaz da. İddia makamı, somut gerçeklikten hareket eder, söylenen sözü, söyleyenin iradesine rağmen anlamlandıramaz. Aksinin kabulü,

Anayasanın 2'inci maddesinde ifadesini bulan demokratik hukuk devleti ilkesinin açık ihlalidir.

**25)** İddianamenin 38'inci sayfalarında yer alan 25 numaralı iddiada (EK-25) yer verilen konuşmasında Başbakan ve AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip ERDOĞAN; partinin kapalı Grup Genel Kurulu toplantısında, Tokat milletvekili Resul TOSUN'un parti politikalarına dönük eleştirilerini cevaplandırmıştır.

Anayasa ve yasalarımızda, parti içi eleştirilere cevap vermeyi yasaklayan veya bunları laiklik ilkesine aykırı eylemlerin odağı olmanın unsuru sayan bir düzenleme yoktur. Kaldı ki, parti içi eleştiriler ve tartışmalar sağlıklı bir demokrasi için gerekli olup, Anayasa ve yasaların teminatı altındadır. Aksi takdirde, konuşamayan, tartışmayan bir siyasal sistem olur ki bu, Anayasa ve yasalara aykırıdır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde siyasi partilerin Meclis Grup Genel Kurullarının açık veya kapalı bölümlerinde milletvekillerinin yaptıkları konuşmalar ve tartışmalar, mutlak yasama sorumsuzluğu kapsamında olup, Anayasanın 83'üncü maddesinin teminatı altındadır.

Kaldı ki bu beyanların, Anayasa'nın hiçbir hükmüne aykırılığının bulunmadığı da açıktır.

**26)** İddianamenin 38-39'uncu sayfalarında yer alan 26 numaralı iddiada (EK-26) yer verilen konuşmasında Başbakan ve AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip ERDOĞAN; YÖK, 2B ve başörtüsü sorununa dair değerlendirme ve tespitlerde bulunmuştur.

**a)** Türkiye'de, yükseköğretimde yaşanan başörtüsü sorunun varlığını kabul etmeyen ve çözümüne dair görüşlerini kamuoyu ile paylaşmayan hiçbir siyasi parti yoktur. Bazı siyasi partiler sorunun çözümünü parti programına koyarken, bazıları milletvekillerine kanun teklifi vermiş ve bazıları ise sorunu çözmek amacıyla yasal düzenlemeler yapmışlardır. Türkiye Büyük Millet Meclisi de, bu sorunu incelemek üzere bir Araştırma Komisyonu kurmuştur.

Ayrıca Türkiye'de sivil toplum örgütleri, üniversiteler, hukukçular, öğrenciler, yazarlar, gazeteciler ve pek çok kişi de bu soruna dair değerlendirme ve tespitlerde bulunmuş, çözüm önerileri sunmuştur. Hatta bu sorun, Anayasa Mahkemesi ve İdari Yargı'da dava konusu olup, mahkemelerce de tartışılmıştır. Bu dava dahi, böyle bir sorunun varlığının delilidir.

Herkesin varlığını kabul edip çözümünü tartıştığı bir sorunu Başbakanın dile getirmiş olması, ne laiklik ilkesine ve ne de Anayasaya aykırıdır. Aksinin kabulü, Anayasanın 2'inci maddesinde ifadesini bulan demokratik hukuk devleti ve 10'uncu maddesinde yer alan eşitlik ilkelerine açık bir aykırılıktır.

Kaldı ki demokratik hukuk devleti olan bir ülkede laiklik, öğrenim hakkının teminatıdır. Demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye'de, ne

demokrasi, ne laiklik, ne hukuk başörtülü öğrencilerin yükseköğrenim hakkına manidir.

**b)** Başbakanın “Referandum” ifadesinin, sadece YÖK, Kamu Reformu ve 2B yasalarının Anayasa değişikliği gerektirdiğini, bunun için referandumun tartışıldığını ifade etmesinin, başörtüsü ve laiklikle hiçbir ilgisi yoktur. Ayrıca referandum müessesesi, Anayasamızın kabul ettiği ve zaman zaman da uygulanmış bir hukuk müessesidir(Anayasa, m. 175) Bir Başbakanın, Anayasa da yer alan bir hukuk müessesinden bahsetmesi, Anayasaya aykırılık oluşturmaz. Kaldı ki Başbakan “Referanduma gideceğiz” de dememiş, sadece “Referandumun da tartışıldığını” ifade etmiştir. Eğer bir Anayasa hükmünü okumak veya irticalen tekrarlamak da Anayasaya aykırı kabul edilirse, işte o zaman bu açıklama Anayasaya aykırı olabilir.

**c)** Başbakanın “Kesin bir takvimimiz yok. Biraz atmosfer ve zemin olayı” ifadesi, YÖK, Kamu Reformu ve 2 B yasalarıyla ilgilidir. Başörtüsü ile uzaktan ve yakından hiçbir ilgisi yoktur. İddianamedeki metin okunduğunda bu husus, her hangi bir delil veya açıklama gerektirmeyecek açıklıkta görülmektedir.

Başbakan, başörtüsü sorununun bir Anayasa sorunu olmadığını, bu sorunun çözümünde toplumun hassasiyetlerine göre adım attıklarını, bunu şu saatte çözeceğiz diye bir şeyin olmadığını, ekonomik öncelikleri ve parametreleri gözetmeleri gerektiğini açıklamıştır. İddianame metninde geçen “Zemin ve atmosfer el verirse adım atarız” ifadesi; toplumun hassasiyetleri, yakalanan ekonomik parametreler ve ekonomik önceliklerin el vermesi anlamında kullanılmıştır. Bunu, niyet okumak suretiyle başka anlamlara çekmek veya buna gizli anlamlar yüklemek, hem hukuken ve hem de fiilen mümkün değildir. Hukuken mümkün değildir, çünkü Anayasa ve hukukun evrensel ilkeleri, niyet okumayı menetmiştir. Fiilen mümkün değildir, çünkü iddianamedeki metinde bunun ne anlamda kullanıldığı yoruma ve teville imkan bırakmayacak açıklık ve netliktedir. İddia makamı, niyet okuyucu değildir, olamaz da. İddia makamı, somut gerçeklikten hareket eder, söylenilen sözü, söyleyenin iradesine rağmen anlamlandıramaz. Aksinin kabulü, Anayasanın 2’inci maddesinde ifadesini bulan demokratik hukuk devleti ilkesinin açık ihlalidir.

**27)** İddianamenin 39’uncu sayfasında yer alan 27 numaralı iddiada (EK-27) yer verilen konuşmasında Başbakan ve AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip ERDOĞAN; gündemdeki konulara ilişkin değerlendirme ve tespitlerde bulunmuştur.

Başbakanın yaptığı değerlendirme ve tespitlerden hiç biri Anayasaya ve laiklik ilkesine aykırı değildir.

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı’nın iddianamesine aldığı 27 numaralı iddiada verilen Başbakanın değerlendirme ve tespitinin hangi kelimesi veya cümlesi Anayasaya veya laiklik ilkesine aykırıdır?

“Genciyle, yaşlısıyla, bak buradan bir kez daha açık ve net söylüyorum, başı örtülü, başı örtüsüz, kim olursa olsun bütün benim bayan kardeşlerim canımdır, ciğerimdir.” demesi mi Anayasa veya laikliğe aykırı?

Yoksa “Bu ülkede haksız yere ayrımcılık yapıldı. Ama biz asla ayrımcı değiliz. Bu çatı, bütün vatandaşlarımızı bir arada toplama çatısıdır. Bunu böyle bilin.” demesi mi Anayasa veya laikliğe aykırı?

Veya “Şu anda biliyorum, bazı sıkıntıları yaşıyoruz. Bunu ben de yaşıyorum. Gönlümün derinliklerinde yatan hıçkırıklar var.” demesi mi Anayasa veya laikliğe aykırı?

Yoksa “Her şey zamana gebe. Zira millet iradesi birçok şeyi halledecektir. Ama sabırlı olmaya mecburuz. Niçin? Bu toplumda gerilmeyi asla Adalet ve Kalkınma Partisi yaratmayacaktır. Varsın olsun, birileri yaratsın. Onların cevabını birileri veriyor ve verecektir. Ama bu oyuna asla benim kardeşlerim gelmeyecektir ve gelmemelidir.” demesi mi Anayasa veya laikliğe aykırı?

Veya “Türkiye’de marjinal siyaset yapan grupların yıllarca başörtüsü üzerinden siyaset yaparak ülkeye nasıl faturalar ödettiklerini biliyorsunuz. Ama Adalet ve Kalkınma Partisi başörtüsü üzerinden siyaset yapmayacak, yapılmasına da müsaade etmeyecek.” demesi mi Anayasa veya laikliğe aykırı?

Yoksa “Ülkemizin yüzde 99’u Müslüman. Ve bu ülke bir Müslüman ülkesidir. Halkının yüzde 99’u Müslüman olan ülkemizde şunu unutmamalım ve gerçekleri birbirine hiçbir zaman karıştırmamalım; İslam devleti olmak başka bir şey, bir İslam ülkesi olmak başka bir şey. Bir defa bunu çok iyi kavrayacağız, çok iyi anlayacağız ve bu anlayışla yarına bakacağız. Ben teşkilatımızın insanlarını bu hassasiyete özellikle davet ediyorum...” demesi mi Anayasa veya laikliğe aykırı?

Sahi bu açıklamanın hangi kelime veya cümlesi Anayasa veya laiklik ilkesine aykırıdır? Cevabı bizce net ve tartışmasız: Hiç biri, Anayasa ve laikliğe aykırı değildir. Anayasa ve laikliğe aykırı olan Başbakanın değerlendirme ve tespiti değil, iddia makamının laiklik yorumudur.

Başbakanın bu açıklamalarından ayrımcılık, laiklik karşıtlığı, takiyye, İslam devleti çarpıtması, Anayasaya aykırılık ve parti kapatma gerekçesi asla çıkarılamaz.

Aksine Başbakanın bu beyanları, hem Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısını ve hem de iddianamesini açıkça tekzip etmektedir.

**28)** İddianamenin 39-40’ıncı sayfalarında yer alan 28 numaralı iddiada (EK-28) yer verilen konuşmasında Başbakan ve AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip ERDOĞAN; başörtüsü sorununa dair değerlendirme ve tespitlerde bulunmuş ve zamanla bu sorunun çözüleceğini ifade etmiştir.

Türkiye’de, yükseköğrenimde yaşanan başörtüsü sorunun varlığını kabul etmeyen ve çözümüne dair görüşlerini kamuoyu ile paylaşmayan hiçbir siyasi parti yoktur. Bazı siyasi partiler sorunun çözümünü parti programına koyarken, bazıları milletvekillerine kanun teklifi verdimiş ve bazıları ise sorunu çözmek amacıyla yasal

düzenlemeler yapmışlardır. Türkiye Büyük Millet Meclisi de, bu sorunu incelemek üzere bir Araştırma Komisyonu kurmuştur.

Ayrıca Türkiye’de sivil toplum örgütleri, üniversiteler, hukukçular, öğrenciler, yazarlar, gazeteciler ve pek çok kişi de bu soruna dair değerlendirme ve tespitlerde bulunmuş, çözüm önerileri sunmuştur. Hatta bu sorun, Anayasa Mahkemesi ve İdari Yargı’da dava konusu olup, mahkemelerce de tartışılmıştır. Bu dava dahi, böyle bir sorunun varlığının delilidir.

Herkesin varlığını kabul edip çözümünü tartıştığı bir sorunu Başbakanın dile getirmiş olması, ne laiklik ilkesine ve ne de Anayasaya aykırıdır. Aksinin kabulü, Anayasanın 2’inci maddesinde ifadesini bulan demokratik hukuk devleti ve 10’uncu maddesinde yer alan eşitlik ilkelerine açık bir aykırılıktır.

Kaldı ki demokratik hukuk devleti olan bir ülkede laiklik, öğrenim hakkının teminatıdır.

Ayrıca bu iddianın ekleri arasında, iddia ile uzaktan yakından hiçbir ilgisi bulunmayan gazete kupürleri de vardır. Örneğin ; Türkiye’den ilk kez BOB (GOP)’a resmi destek geldiğine ilişkin haberler.

**29) İddianamenin 40’uncü sayfasında yer alan 29 numaralı iddiada (EK-29) yer verilen konuşmasında Başbakan ve AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip ERDOĞAN; Belçika Büyükelçisi Mark Van Rysselberghe’nin Türkiye’deki Fener Rum Patrikhanesi’nin statüsü ve misyonerlik faaliyetleri konusunda Devlet Bakanı Mehmet AYDIN’ın değerlendirmesinin sorulması üzerine, Türkiye’de laikliğin yorumundan kaynaklanan ve her dinin mensuplarının da yaşadığı bazı sorunlar olduğunu, bu meyanda Türkiye’de yaşanan başörtüsü sorununun çözümü için toplumsal ve kurumsal mutabakatın gerektiğini; ancak bunun henüz sağlanamadığını ifade etmiştir.**

Başbakanın açıklaması, ne laikliğe ve ne de Anayasaya aykırıdır. Zira Anayasamıza göre Türkiye Cumhuriyeti, laik bir Devlettir(Anayasa, m. 2). Laiklik, bütün dinlere ve inançlara eşit mesafede durmayı gerekli kılar. Laik olan Türkiye Cumhuriyeti Devletinde “Herkes, vicdan, dinî inanç ve kanaat hürriyetine sahiptir.

14 üncü madde hükümlerine aykırı olmamak şartıyla ibadet, dinî âyin ve törenler serbesttir.

Kimse, ibadete, dinî âyin ve törenlere katılmaya, dinî inanç ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz; dinî inanç ve kanaatlerinden dolayı kınanamaz ve suçlanamaz.” (Anayasa, m. 24/1-3)

Laiklik, bir dinin mensuplarının sayısı az diye onların haklarının görmezden gelinmesine ve sorunlarına kayıtsız kalınmasına müsaade etmez. Aksine laiklik her din ve inanaşa mensup insanların haklarının teminatı ve sorunlarının çözümünün

sigortasıdır. Nitekim bizim Anayasamızda, bu hakları tanımış ve teminat altına almıştır.

**30)** İddianamenin 40-41'inci sayfasında yer alan 30 numaralı iddiada (EK-30) da yer verilen konuşmasında, Başbakan ve AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip ERDOĞAN; “Kadınların kıyafetine karışılmaması, bu konudaki kararı kendilerinin vermesi gerektiği”, “Başörtüsü sorunun çözümü için konsensüse ihtiyaç olduğu”, “İmam-Hatipler”, “Referandum”, “Kanuna aykırı eğitim” konularında değerlendirme ve tespitlerde bulunmuştur.

Başbakanın bu açıklamaları Anayasa ile uyumludur. Çünkü:

**a)** Başbakan, kadınların kıyafet tercihlerine müdahale etmenin yanlışlığına vurgu yapmış, başörtüsü sorunu nedeniyle okuyamayan gençlerin üniversite öğrenimi görmeleri halinde baskılara karşı daha dirençli olacaklarını ifade etmiş, bunun için özel vakıf üniversitelerinde hiç olmazsa bu imkanın önünü açabilir miyiz diye değerlendirmede bulunmuş, kendi ailesinde başı açık ve başı örtülü kadınlar olduğunu ve tek idealinin “Başı açık kız ile başı örtülü kız yan yana okusun, kol kola gezsin...” olduğunu ifade etmiştir. Bu açıklamaların neresi, Anayasa veya laiklik ilkesine aykırıdır?

Kaldı ki Türkiye’de, yükseköğretimde yaşanan başörtüsü sorunun varlığını kabul etmeyen ve çözümüne dair görüşlerini kamuoyu ile paylaşmayan hiçbir siyasi parti yoktur. Bazı siyasi partiler sorunun çözümünü parti programına koyarken, bazıları milletvekillerine kanun teklifi verdimiş ve bazıları ise sorunu çözmek amacıyla yasal düzenlemeler yapmışlardır. Türkiye Büyük Millet Meclisi de, bu sorunu incelemek üzere bir Araştırma Komisyonu kurmuştur.

Ayrıca Türkiye’de sivil toplum örgütleri, üniversiteler, hukukçular, öğrenciler, yazarlar, gazeteciler ve pek çok kişi de bu soruna dair değerlendirme ve tespitlerde bulunmuş, çözüm önerileri sunmuştur. Hatta bu sorun, Anayasa Mahkemesi ve İdari Yargı’da dava konusu olup, mahkemelerce de tartışılmıştır. Bu dava dahi, böyle bir sorunun varlığının delilidir.

Herkesin varlığını kabul edip çözümünü tartıştığı bir sorunu Başbakanın dile getirmiş olması ve çözümüne dair öneride bulunması, ne laiklik ilkesine ve ne de Anayasaya aykırıdır. Aksinin kabulü, Anayasanın 2’inci maddesinde ifadesini bulan demokratik hukuk devleti ve 10’uncu maddesinde yer alan eşitlik ilkelerine açık bir aykırılıktır.

Kaldı ki demokratik hukuk devleti olan bir ülkede laiklik, öğrenim hakkının teminatıdır.

**b)** Meslek Liselerinde yaşanan katsayı sorunu, Türk eğitimimin ortak sorunudur. Başbakanın açıklamasında, bu soruna değinmesinin Anayasaya aykırı bir yönü yoktur. Bir Başbakanın, ülkesinde var olan bir soruna karşı duyarsız veya kayıtsız kalması düşünebilir mi? Elbette ki düşünülemez.



Bizim katsayı sorununa yaklaşımımız, İmam-Hatip Liseleri özelinde değildir, genel bir yaklaşımdır. Ancak bu sorunda taraf olanlar, her vesile ile “Meslek liselerindeki katsayı sorununu”, sadece İmam-Hatip Lisesi sorununa indirgemişlerdir. Biz, bizim dışımızda yapılan bu değerlendirmelere karşı olduğumuzu her defasında ifade ettik. Eşitlikçi bir bakışı benimsedik.

Bu yaklaşım laikliğe karşıtlık değil, laikliğin gerçek anlamı ile kullanılmasına yöneliktir. Laikliğin toplumdaki herhangi bir insanı, üstelik resmi bir okulda okumasından ötürü dışlayan ve tehlike olarak gösterenlerin asıl olarak laikliğe zarar verdiğini ifade eden bir yaklaşımdır. Bu yaklaşım laikliğe karşıtlık değil, laikliğin gerçek anlamı ile kullanılmasına yöneliktir.

İmam Hatip Liseleri de diğer liseler gibi Devletin kurduğu, giderlerini karşıladığı, öğretmenlerini atadığı, yönetimi icra ettiği, program ve kitaplarını tespit edip uyguladığı, öğrencisini devletin kaydettiği ve mezununa diplomasını verdiği, kısaca devletin gözetim ve denetimi altında faaliyet gösteren bir okuldur. Bir yandan bu okulların faaliyetini sürdürmeyi Anayasaya uygun bir devlet görevi sayarken, diğer yandan bu okulların ve burada okuyan öğrencilerin sorunlarına dair değerlendirme ve tespitlerde bulunmayı ve sorunların giderilmesi için çaba sarf etmeyi Anayasaya aykırı saymak ve işin vahimi bu kabulün dayanağı olarak Anayasayı göstermek, hakla, hukukla ve Anayasa ile izahı kabil olmayan temel bir çelişkidir. Devlet, kendi eğitim-öğretim kurumlarına ikircikli bakmaz ve bakılmasına da müsaade etmez. Ne gariptir ki iddianame, bu okullara ikircikli yaklaşmamayı Anayasa ihlali ve parti kapatma nedeni sayan, hukuk dışı bir yaklaşıma sahiptir.

Üniversiteye girişte uygulanan katsayı adaletsizliğinin kaldırılmasını savunmak ve bu yönde çalışma yapmak, Anayasaya kesinlikle aykırı değildir. Bunun aksinin kabulü, 1998 senesine kadar böyle bir uygulama olmaması nedeniyle, bütün hükümetlerin ve idarenin Anayasayı ihlal ettiği anlamına gelir ki bu doğru değildir. Zira meslek liseleri, 1998 yılına kadar üniversite sınavlarında farklı katsayı uygulamasına tabi değildi. Farklı katsayı uygulaması, 1998’de başladı. 1998’e kadar Anayasaya ve laikliğe aykırı olmayan üniversiteye giriş sistemindeki puan hesaplama usulünün, meslek liseleri bakımından hem de Anayasa değişmediği halde 1998’den sonra Anayasaya aykırı hale gelmesi veya getirilmesi ve daha da kötüsü bunun bir siyasi partinin kapatılmasının nedeni gösterilmesi, Anayasadan kaynaklanmamakta, Anayasaya rağmen yapılan uygulamalardan kaynaklanmaktadır.

Pek çok siyasetçi, akademisyen, araştırmacı, yazar, gazeteci, sivil toplum örgütü ve siyasi parti tarafından dile getirilen Meslek liselerine uygulanan katsayı adaletsizliği sorunu, onlar için Anayasa ve laiklik ilkesine aykırı görülmez iken, aynı sorunları AK Parti’nin dile getirmesi halinde Anayasa ve laiklik ilkesine aykırı görülüp Anayasanın 69’uncu maddesine göre kapatılma nedeni sayılması ve hakkında dava açılması, Anayasanın 2’inci maddesinde ifadesini bulan demokratik devlet ilkesi ile 10’uncu maddesindeki eşitlik ilkesine açık bir aykırılıktır. Bu, bir çifte standarttır. Anayasaya aykırılığın, söylenene veya yapılabildiğine göre değil de söyleyene veya yapana göre belirlendiğinin ispatıdır. Hukuk devletinde sözler veya fiiller, söyleyene göre adalet terazisinde tartılmaz.

Kişilerin dindar olmasından veya resmi okulda din eğitimi ağırlıklı okumayı tercih etmiş olmasından hareketle laik olmamakla suçlanmasının doğru olmadığı ifade edilirken, kişi dindar olabilir ama devlet laiktir. Kişi bakımından sırf dindar diye laik olmamakla suçlamak haksızlıktır anlamına gelen sözler de bir gerçeği ifade etmektedir. İnsanların laiklik mi yoksa dindarlık mı gibi bir ikilemde bırakılarak bu ikisinin birbirinin alternatifi gibi yan yana konularak birisini seçmek zorunda bırakılmaları kabul edilemez. Laikliği savunmak adına bu gerçek ifade edilmiştir.

Dolayısıyla bu sözlerde laikliğe karşı bir anlam ve laiklik ilkesine yönelik bir saldırı yoktur. Tam tersine laiklik ilkesinin kuvvetlendirmeye ve onu istismar edenlerin ellerinden kurtarmaya çalışarak laiklik ilkesinin hiç kimseyi dışlamadığına dair bir değerlendirme ve tespittir.

c) Diyanet İşleri Başkanlığı, Anayasal bir kuruluştur. Anayasa'nın 136'ncı maddesine göre; "Genel idare içinde yer alan Diyanet İşleri Başkanlığı, lâiklik ilkesi doğrultusunda, bütün siyasî görüş ve düşüncülerin dışında kalarak ve milletçe dayanışma ve bütünleşmeyi amaç edinerek, özel kanununda gösterilen görevleri yerine getirir." Anayasanın bu hükmüne müsteniden kurulan Diyanet İşleri Başkanlığı'nın kuruluş kanuna göre; "İslam Dininin inançları, ibadet ve ahlak esasları ile ilgili işleri yürütmek, din konusunda toplumu aydınlatmak ve ibadet yerlerini yönetmek üzere; Başbakanlığa bağlı Diyanet İşleri Başkanlığı kurulmuştur." (22.06.1965 Tarih ve 633 Sayılı Diyanet İşleri Başkanlığı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun, m. 1)

Din konusunu bilen görevliler olmadığı takdirde, dini bilgidен yoksun kişilerin topluma din konusunda yanlış bilgiler vereceği, gerçek din bilgisi yerine belki de din dışı bilgilerin din gibi öğrenilmesi ve yaşanmasına yol açacağı, bunun da toplumumuz için zararlı olacağı aşıkardır. Diyanet İşleri Başkanlığı, Anayasa ve kanunun kendine verdiği görevleri yürütürken, Başbakanın; toplumu din konusunda aydınlatmak görevini yerine getirecek görevlilerin yetiştirilmesi, toplumun din konusunda bilgisiz kişilerce yanlış bilgilerle donatılmasının önüne geçilmesi konusunda düşünce ve kanaat serdetmesi Anayasa veya laiklik ilkesine aykırı değildir.

d) Başbakanın "Ben referandum yapacağız demedim, gerekirse referanduma da gidebiliriz dedim" demesi de Anayasaya aykırı değildir. Çünkü referandum, Anayasamızın kabul ettiği ve zaman zaman da uygulanmış bir hukuk müessesidir (Anayasa, m. 175) Bir Başbakanın, Anayasada yer alan bir hukuk müessesinden bahsetmesi, Anayasaya aykırılık oluşturmaz. Kaldı ki Başbakan "Referanduma yapacağız" da dememiş, sadece "Gerekirse referanduma da gidebiliriz" demiştir. Eğer bir Anayasa hükmünü okumak veya irticalen tekrarlamak da Anayasaya aykırı kabul edilirse, bu, hukuk devletinin olmazsa olmaz koşullarından birisi olan "hukuki güvenliğin", dolayısıyla da Anayasa'nın 2'inci maddesinde ifadesini bulan demokratik hukuk devleti ilkesinin ve de hukukun evrensel ilkelerinin yok sayılması ve yok edilmesidir.

e) Başbakanın, kanuna aykırı eğitim kurumları ile ilgili değerlendirmesi de Anayasa ile uyumludur. Bu değerlendirme, Türk Ceza Kanununun 263'üncü maddesi ile ilgili değişiklik ve bunun tartışılması sırasında yapılmıştır.

Anayasamıza göre; her insanın, inandığı dine ait kutsal kitabı öğrenme hakkı din ve vicdan özgürlüğünün bir gereği olup, laiklik ilkesinin de teminatı altındadır (Anayasa, m. 2, 24). Müslüman olan Türk vatandaşları bakımından Kur'an öğrenim hakkı da evleviyetle böyledir. Ayrıca bu konu da devletin de pozitif yükümlülüğü vardır. Bir Anayasal kuruluş olan Diyanet İşleri Başkanlığı'nın (Anayasa, m. 136, özel yasa) normatif misyonlarından birisi de budur.

Din ve vicdan özgürlüğü kapsamında olan Kur'an öğreniminin, Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nun sınırları içerisinde nasıl gerçekleştirileceği sorunu, elbette ki bir eğitim politikası sorunudur. Bu sorunun çözümün de değişik partilerin değişik politika ve proje üretmeleri, siyasal çoğulcuğun ve siyasal düşünce özgürlüğünün gereğidir. Bu konuda farklı görüşlerin serdedilmesini Anayasaya aykırı sayan bir anlayış, savunulamaz.

Türk Ceza Kanunu'nun 263'üncü maddesinde yapılan değişiklik, Cumhurbaşkanınca onaylanarak yürürlüğe girmiş olup, ne Cumhurbaşkanı ve ne de Anamuhalefet Partisi tarafından Anayasa Mahkemesi'ne götürülmüştür. Şu anda yürürlükte olan bir kanun maddesi nedeniyle, partimizin itham edilmesi kabul edilemez.

f) Ayrıca Başbakanın bu açıklamaları, anamuhalefetin eleştirilerine karşı verilmiş bir cevaptır. İktidar partisinin Genel Başkanı ve Başbakanın, icraatlarına, partisine veya şahsına dönük eleştirilere cevap vermesi, Anayasaya aykırı değil, aksine demokratik hukuk devletinin gereğidir ve Anayasa'nın teminatı altındadır.

g) Anayasa Mahkemesi'nin verdiği veya henüz Anayasa Mahkemesi'ne götürülmemiş ama götürülmesi muhtemel konulardaki verilecek muhtemel kararlara dair açıklama yapmak, düşünce özgürlüğü kapsamında olup, laiklikle ilgisi yoktur. Buna rağmen Anayasa Mahkemesi ile ilgili kısmın siyah harflerle yazılmış olması, iddia makamının Anayasa Mahkemesi'ni farklı bir usulle etkileme amacını güttüğü kanaatini uyandırmaktadır.

İddianamenin Başbakan'dan yaptığı alıntılarda özenle uyguladığı metot; kendisine göre önemli bölümleri siyah harfle yazmaktır. Oysa iddia makamı illa bu yöntemi kullanmak zorunda hissediyor ise yapacağı iş, objektif olarak gerekli olan metinlerin altını çizmekle yükümlüdür. İddianame, Cumhuriyet Savcısının keyfilik içinde ördüğü metinler değildir. Bu bölümde iddia makamının; Başbakanın söylediği; "Kızların okullara gönderilmemesi yönünde sosyal baskı var. Bir genç kız üniversiteye gidip eğitim alsa, bu baskılara daha kolay direnemez mi?" veya "Benim idealim hep şu oldu: Başı açık kız ile örtülü kız yan yana okusun, kol kola gezsin." Sözlerinin de altının çizmesi veya siyah yazması gerekmez miydi? Elbette gerekirdi. Ama iddia makamı, iddianamesinin her yerinde olduğu gibi burada da, lehe olan hususu değil de kendince aleyhe olan hususu öne çıkarmıştır. Çünkü anılan cümleler ve metnin tümü, esasında iddiayı ve iddianameyi tekzip etmektedir.

Sonuç olarak; Anayasa'da açıkça yer alan ve herkesin, yani Anayasa Mahkemesi, doktrin, siyasiler, sivil toplum örgütleri, basın ve hukukçular tarafından

dile getirilmiş ve halen de dile getirilen konuların Başbakan tarafından söylenmesi ve halen yürürlükte olan bir kanunun lehinde değerlendirmeler yapmasının, Anayasaya aykırı görülüp parti kapatma nedeni sayılması; Anayasanın 2'inci maddesinde ifadesini bulan demokratik hukuk devleti ilkesi ile 10'uncu maddesindeki eşitlik ilkesine tartışmasız bir aykırılıktır.

31) İddianamenin 41-42'inci sayfalarında yer alan 31 numaralı iddiada (EK-31) yer verilen konuşmasında, Başbakan ve AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip ERDOĞAN; bir katılımcının sorduğu soru üzerine başörtüsü sorunu ve çözümünü konusunda değerlendirme ve tespitlerde bulunmuştur.

a) 31 Numaralı iddianın başında yer alan ve siyah harfler yazılı olan; **”İngiltere, ağırlıklı olarak Hıristiyan ülke olmasına karşın kamu kurumlarında başörtülü insanların çalışabildiğini, ancak çoğunluğu Müslüman olan Türkiye’de kamu kurumlarında başörtülü çalışamadığını, başörtüsünün insan hakkı olduğunu, türban konusunda toplumsal mutabakata önem verdiklerini”** ibarelerinden oluşan cümleler, Başbakana ait değildir.

Bu cümleler; programdaki bir katılımcının Başbakana sorduğu soruda kullandığı cümlelerdir. Diğer ifadeyle bu cümleler, Başbakana sorulan sorunun cümleleridir. Nitekim bu husus Anadolu Ajansı tarafından verilen haberde ; “Başbakan Erdoğan, İngiltere ağırlıklı olarak Hıristiyan ülke olmasına rağmen kamu kurumlarında başörtülü insanların çalışabildiğini, ancak çoğunluğu Müslüman olan Türkiye’de kamu kurumlarında başörtülü çalışamadığını ifade eden bir katılımcının, bunu insan hakları bağlamında nasıl değerlendirdiğini sorması üzerine, başörtüsü konusunun bir insan hakkı olduğunu söyledi.” biçiminde yer almıştır. Doğrusu da budur. Hem gazete haberleri ve hem de programın CD’si bunun delilidir. Ayrıca iddianamede siyah harflerle yazılı bu cümlelerin içinde “... İfade eden bir katılımcının, bunu insan hakları bağlamında nasıl değerlendirdiğini sorması üzerine” ibarelerinin bulunduğu, hem ekte yer alan 29 ekim 2005 tarihli Milliyet Com. tr., hem 28 ekim 2005 tarihli Hürriyet Gazetesi ve hem de 29.10.2005 tarihli Star Gazetesi’ndeki haberlerden anlaşılmaktadır. İddia makamının dayandığı bu deliller de, iddia makamını tekzip etmektedir. Bu açıklığa rağmen iddia makamının, Başbakana ait olmayan sözlerin, bizzat Başbakan tarafından sarf edilmiş gibi gösterilmesini, hukukla, Anayasa ile veya herhangi bir yasaya uygunlukla izah etmek mümkün değildir.

Hakikat bu olmasına rağmen iddia makamı, bütün bu gerçekleri göz ardı etmiş ve Başbakana ait olmayan sözleri, Başbakanın sözleri olarak vermiştir. Bu açık bir delil tasniidir. Bir hukuk devletinde iddia makamı, bir kişinin söylemediği sözü, söylemiş gibi gösterebilir mi? Böylesi bir iddia makamı, iyi niyet kurallarına uygun hareket etmiş midir? Anayasa ve yasaların çizdiği ilkelere uymuş mudur? İddia makamı, belki absürt veya belki akıl almaz yorumlar yapabilir; ama asla yalan söyleyemez ve asla Başbakana da yalan söyletmez. Bu, iddia makamının hukuk anlayışını ve hukuk tanımazlığını ve keyfiliğini gösteren ibretlik bir vesikadır.

İddia makamı, Başbakanın söylemediği sözleri o söylemiş gibi göstermek suretiyle oluşturulmuş bir delille, Başbakanın kamuda başörtülü çalışmayı

savunduğunu ispat edemez. Çünkü: Bir, Başbakanın böyle bir açıklaması yoktur. İki, bunun dışında da başka yerde veya zamanda yapılmış bir açıklaması da yoktur. Üç, aksine Başbakanın başörtülülerin kamuda çalışması gerektiğini ifade eden sözleri vardır. Dört, yukarıda belirtildiği üzere, bu iddianın dayanağı deliller (EK-31)de böyle bir şey yoktur. Aksine iddia makamını tekzip etmektedir. Hatta iddia makamının Başbakanın ve AK Partinin aleyhinde kullandığı 13 numaralı iddiada geçen bir beyanında Başbakan; “Özel üniversitelerde türbanla eğitimi serbest bırakalım. Devlette görev verilmesin. Özel sektörde çalışsınlar.”(İddianame, Başbakan hakkındaki 13 numaralı iddia, Sayfa: 33) demiştir. Bunlar da, iddia makamını tekzip etmektedir.

Bütün bu açıklığa rağmen iddia makamının bu tavrı, yani Başbakan tarafından söylenilmeyen sözlerin sanki kendisi tarafından söylenilmiş gibi gösterilmesi, iddia makamının tarafsızlığı, lehe ve aleyhe olan delilleri birlikte toplama ve maddi gerçeğin ortaya çıkmasını sağlama ödevleriyle de uyuşmamaktadır.

**b) Türkiye Cumhuriyeti, insan haklarına saygılı demokratik, laik, sosyal bir hukuk devletidir(Anayasa, m. 2)**

Anayasamıza göre; “Herkes, kişiliğine bağlı, dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez temel hak ve hürriyetlere sahiptir.”(Anayasa, m. 12/1), “Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.” (Anayasa, m. 13) “Herkes, yaşama, maddî ve manevî varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir.”(Anayasa, m. 17/1) ve “Herkes, vicdan, dinî inanç ve kanaat hürriyetine sahiptir.” (Anayasa, m. 24/1)

Başbakanın söylediği; Anayasa'nın bir insan hakkı olarak tanıdığı ve teminat altına aldığı din ve vicdan özgürlüğünü, farklı bir üslupla tekraren ifadeden ibarettir.

Bu bağlamda Başbakanın, **“Başörtüsünün insan hakkı olduğunu, türban konusunda toplumsal mutabakata önem verdiklerini”** ifade etmesinden sonra; **“Biz geldiğimizden beri hep şunu söyledik; seçim öncesinde de ben söyledim; ‘bir toplumsal mutabakat sağlandığı anda çözüleceğine inanıyorum’ dedim. Bugün de aynısını söylüyorum. Bu konuda toplumsal mutabakat Türkiye’de vardır. Mutabakat yüzde 100 değildir ama yüzde itibariyle, daha önce birçok kurumun yaptığı araştırmalar bu, yüzde 70-80’lerde. Bu konuda mutabakat vardır. Kurumlar arasında mutabakat var mı dersiniz, parlamento içi siyasi partilerde henüz bir mutabakat oluşmamıştır. Parlamento içinde bu mutabakat olduğu anda parlamentoda bu işi çözeriz. İnanıyorum ki parlamento dışı kurumlarda da mutabakat büyük ölçüde vardır. Eğer özgürlükten yanaysak, özgürlükleri savunuyorsak, o zaman ‘özgürlüğün bir kısmını kabul ediyorum’ deyip, ‘bir kısmını kabul etmiyorum’ mantığı yanlış bir mantıktır.”** demesi, ne laiklik ilkesine ve ne de Anayasa’ya aykırıdır. Aksine bu sözler, Anayasa ve laiklik ilkesinin teminatı altında söylenmiştir.

Bir Başbakanın, ülkesinde yaşanan toplumsal bir sorunun çözümü maksadıyla yasa çıkarabilecek siyasal çoğunlu olduğu halde bu yolu tercih etmeyip, mutabakat arayışı içinde olması ve bu arayışını ifade etmesi ve bu sorunun ancak mutabakatla çözüleceğini hem seçimden önce ve hem de seçimden sonra iktidarda ifade etmesinin neresi Anayasaya veya laiklik ilkesine aykırıdır?

Ayrıca hiçbir hukuk devletinde, özgürlük alanının genişletilmesi talebinin dillendirilmesi hukuka aykırı olarak nitelendirilemez.

**32)** İddianamenin 42'inci sayfasında yer alan 32 numaralı iddia (EK-32) da yer verilen konuşmasında Başbakan ve AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip ERDOĞAN; AİHM'in bilirkişiye müracaat etmeksizin Leyla ŞAHİN hakkında karar verdiğini ifade ile eleştirmiş, yargılamalarda bilirkişilik müessesinin önemine vurgu yapmış, başörtüsü sorunun çözümü için toplumsal mutabakatın olduğu, kurumlarda, müesseselerde ve partilerde mutabakatın olmadığına, mutabakat halinde sorunun kendiliğinden çözüleceğine vurgu yapmıştır.

**a)** Anayasa veya yasalarımızda "Mahkeme kararları eleştirilemez" diye bir kural yoktur. Herkesin görüşünün eleştirisi mümkün olduğu gibi mahkeme kararları da eleştirilebilir.

Demokratik hukuk devletlerinde; eleştirilmez kişi, görüş veya mahkeme kararı yoktur. Sadece otoriter veya totaliter rejimlerde eleştirilmez kişi, görüş veya mahkeme kararları olabilir.

Demokratik hukuk devletinde, kendisini ilgilendiren bir soruna ilişkin Uluslararası mahkeme olan AİHM'in verdiği kararın tartışılması, değerlendirilmesi ve eleştirilmesinden daha doğal bir şey olamaz.

Mahkeme kararlarının bağlayıcılığı ve buna dayalı olarak uygulanma zorunluluğu farklı bir şeydir, ancak o kararın doğru olmadığını ya da hukukun uygun yorumuna dayanmadığını söylemek farklı bir şeydir. Herkes Mahkeme kararlarına uymak zorundadır. Ancak mahkeme kararlarına uyma zorunluluğu, onların eleştirilemeyeceği anlamına gelmez.. Demokratik hukuk devletinde hiç kimse; mahkeme kararını eleştirdi veya mahkemenin kabulüne aykırı tespit ve değerlendirmelerde bulundu diye itham edilemez ve sırf bu nedenle bir düşünce açıklaması Anayasaya aykırı hale gelmez.

"Düşünce ve kanaat hürriyeti (Anayasa, m. 25) ve "Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti" (Anayasa, m. 26) Anayasamızın tanıyıp teminat altına aldığı, hak ve hürriyetlerdendir. Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahip olduğu gibi Başbakan da sahiptir. Anayasanın herkese tanıdığı bir hak ve hürriyeti, Başbakandan esirgediği düşünülemez. Herkes gibi Başbakanın da AİHM'in kararına katılmamak veya gerektiğinde eleştirme hak ve yetkisi vardır. İddia makamının bu hak ve yetkiyi, yok sayma veya yok etme hak ve yetkisi yoktur.

Hiçbir hukuk devletinde iddia makamı, bir kişiyi, mahkeme kararındaki kabulün tersine konuştu veya mahkeme kararını eleştirdi diye siyasi yasaklı hale gelmesini talep etmez ve edemez.

**b)** Ayrıca Başbakan konuşmasında; Türk hukukunda ve bütün ülke hukuklarında cari olan bilirkişilik müessesinin önemine vurgu yapmış, çözümü teknik ve fenni bilgiyi gerektiren konularda, o konunun uzmanı bilirkişilere müracaatın gerekliliğini ifade etmiştir. Mahkemeler de karar verirken, hakimlik mesleğinin genel ve hukuki bilgi ile çözülmesi mümkün olmayan, çözümü uzmanlığı, özel veya teknik bilgiyi gerektiren hallerde bilirkişinin oy ve görüşünün alınmasının gerekliliğini farklı bir lisanla ifade etmiştir. Bilirkişilik müessesesi, başlangıçtan beri Türk hukukunda hem Ceza Muhakemesi Kanunu (M. 63- 73), hem Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu (M. 275-286) ve hem de İdari Yargılama Usulü Kanun'unda (M. 31) düzenlenen ve uygulanan bir müessesedir. Mahkemelerin, hakimlik mesleğinin gerektirdiği genel ve hukuki bilgi ile çözülmesi mümkün olmayan, çözümü uzmanlığı, teknik veya özel bilgiyi gerektiren konularda, hukukumuzda var olan bilirkişilik müessesesini işletmemelerini tespit, değerlendirme ve eleştirmenin laikliğe, Anayasaya ve yasaya aykırı bir yönü yoktur.

**c)** Başbakan, AİHM'in kararına farklı anlam yükleyen kişilere dönük eleştirilerde de bulunmuştur. Kişilerin eleştirilmesi, Anayasaya aykırı değil, aksine Anayasanın teminatı altındadır.

**d)** “İnsanların hukukunun yasalarla yok edilemeyeceği” görüşü de Anayasaya aykırı değildir. Çünkü Anayasamıza göre; “Herkes, kişiliğine bağlı, dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez temel hak ve hürriyetlere sahiptir.”(Anayasa, m. 12/1). Yasalar, kişiliğe bağlı, vazgeçilmez ve devredilmez hak ve hürriyetleri ortadan kaldıramaz. Başbakanın bu açıklaması, Anayasa'nın 12'inci maddesinin birinci fıkrasının farklı bir üslupla tekrarından başka bir şey değildir.

**33)** İddianamenin 42-43'üncü sayfalarında yer alan 33 numaralı iddiada (EK-33) yer verilen konuşmasında Başbakan ve AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip ERDOĞAN; AİHM'in türban kararına dönük değerlendirme ve tespitlerde bulunmuş, bu kararı genellemek isteyen ve farklı yansıtılara yönelik eleştirilerde bulunmuştur.

Anayasa veya yasalarımızda “Mahkeme kararları eleştirilemez” diye bir kural yoktur. Herkesin görüşünün eleştirisi mümkün olduğu gibi mahkeme kararları da eleştirilebilir.

Demokratik hukuk devletlerinde; eleştirilmez kişi, görüş veya mahkeme kararı yoktur. Sadece otoriter veya totaliter rejimlerde eleştirilmez kişi, görüş veya mahkeme kararları olabilir.

Demokratik hukuk devletinde, kendisini ilgilendiren bir soruna ilişkin Uluslararası mahkeme olan AİHM'in verdiği kararın tartışılması, değerlendirilmesi ve eleştirilmesinden daha doğal bir şey olamaz.

Mahkeme kararlarının bağlayıcılığı ve buna dayalı olarak uygulanma zorunluluğu farklı bir şeydir, ancak o kararın doğru olmadığını ya da hukukun uygun yorumuna dayanmadığını söylemek farklı bir şeydir. Herkes Mahkeme kararlarına uymak zorundadır. Ancak mahkeme kararlarına uyma zorunluluğu, onların eleştirilemeyeceği anlamına gelmez. Demokratik hukuk devletinde hiç kimse; mahkeme kararını eleştirdi veya mahkemenin kabulüne aykırı tespit ve değerlendirmelerde bulundu diye itham edilemez ve sırf bu nedenle bir düşünce açıklaması Anayasaya aykırı hale gelmez.

“Düşünce ve kanaat hürriyeti (Anayasa, m. 25) ve “Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti” (Anayasa, m. 26) Anayasamızın tanıyıp teminat altına aldığı, hak ve hürriyetlerdendir. Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahip olduğu gibi Başbakan da sahiptir. Anayasanın herkese tanıdığı bir hak ve hürriyeti, Başbakandan esirgediği düşünülemez. Herkes gibi Başbakanın da AİHM’in kararına katılmamak veya gerektiğinde eleştirme hak ve yetkisi vardır. İddia makamının bu hak ve yetkiyi, yok sayma veya yok etme hak ve yetkisi yoktur.

Hiçbir hukuk devletinde iddia makamı, bir kişiyi, mahkeme kararındaki kabulün tersine konuştu veya mahkeme kararını eleştirdi diye siyasi yasaklı hale gelmesini talep etmez ve edemez.

Ayrıca Başbakan, AİHM’in kararına farklı anlam yükleyen kişilere dönük eleştirilerde de bulunmuştur. Kişilerin eleştirilmesi, Anayasaya aykırı değil, aksine Anayasanın teminatı altındadır.

**34) İddianamenin 43’üncü sayfasında yer alan 34 numaralı iddiada (EK-34) yer verilen konuşmasında Başbakan ve AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip ERDOĞAN; AİHM’in Leyla ŞAHİN hakkındaki kararı ve başörtüsü sorununa dair değerlendirme ve tespitte bulunmuştur.**

**a) Anayasa veya yasalarımızda “Mahkeme kararları eleştirilemez” diye bir kural yoktur. Herkesin görüşünün eleştirisi mümkün olduğu gibi mahkeme kararları da eleştirilebilir.**

Demokratik hukuk devletlerinde; eleştirilmez kişi, görüş veya mahkeme kararı yoktur. Sadece otoriter veya totaliter rejimlerde eleştirilmez kişi, görüş veya mahkeme kararları olabilir.

Demokratik hukuk devletinde, kendisini ilgilendiren bir soruna ilişkin uluslararası mahkeme olan AİHM’in verdiği kararın tartışılması, değerlendirilmesi ve eleştirilmesinden daha doğal bir şey olamaz.

Mahkeme kararlarının bağlayıcılığı ve buna dayalı olarak uygulanma zorunluluğu farklı bir şeydir, ancak o kararın doğru olmadığını ya da hukukun uygun yorumuna dayanmadığını söylemek farklı bir şeydir. Herkes Mahkeme kararlarına uymak zorundadır. Ancak mahkeme kararlarına uyma zorunluluğu, onların



eleştirilemeyeceği anlamına gelmez. Demokratik hukuk devletinde hiç kimse; mahkeme kararını eleştirdi veya mahkemenin kabulüne aykırı tespit ve değerlendirmelerde bulundu diye itham edilemez ve sırf bu nedenle bir düşünce açıklaması Anayasaya aykırı hale gelmez.

“Düşünce ve kanaat hürriyeti (Anayasa, m. 25) ve “Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti” (Anayasa, m. 26) Anayasamızın tanıyıp teminat altına aldığı, hak ve hürriyetlerdendir. Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahip olduğu gibi Başbakan da sahiptir. Anayasanın herkese tanıdığı bir hak ve hürriyeti, Başbakandan esirgediği düşünülemez. Herkes gibi Başbakanın da AİHM’in kararına katılmamak veya gerektiğinde eleştirme hak ve yetkisi vardır. İddia makamının bu hak ve yetkiyi, yok sayma veya yok etme hak ve yetkisi yoktur.

Hiçbir hukuk devletinde iddia makamı, bir kişiyi, mahkeme kararındaki kabulün tersine konuştu veya mahkeme kararını eleştirdi diye siyasi yasaklı hale gelmesini talep etmez ve edemez.

**b)** Anayasa’ya göre; “Hâkimler, görevlerinde bağımsızdırlar; Anayasaya, kanuna ve hukuka uygun olarak vicdanî kanaatlerine göre hüküm verirler.” (Anayasa, m. 138/1) “Anayasa hükümleri, yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını ve diğer kuruluş ve kişileri bağlayan temel hukuk kurallarıdır.

Kanunlar Anayasaya aykırı olamaz.” (Anayasa, m. 11) Hakimlerin; Anayasaya, kanuna ve hukuka uygun vicdani kanaatlerine göre karar vermesi; Anayasa, kanun veya hukuki değişiklik olduğu zaman önüne gelecek davalarda bu değişikliğe göre karar vermesi Anayasa’nın amir hükmüdür. Nitekim pek çok Anayasa değişikliği sonrası Anayasa Mahkemesi, pek çok Anayasa ve yasa değişiklikleri sonrası Yargıtay, Danıştay, Askeri Yargıtay, Askeri Yüksek İdare Mahkemesi ve ilk derece mahkemeleri bu değişiklikleri uygulamışlar ve değişikliklere uygun kararlar vermişlerdir.

Başbakanın “Anayasa ve yasalar değiştiğinde, mahkeme kararlarının da değişebileceği hususunu” dile getirmesi, Anayasanın bu amir hükümleri ve Mahkemelerimizin yerleşik kararları ile uyumludur. Buradan Anayasaya aykırılık üretilemez.

**c)** Başbakanın, başörtüsü sorunun çözümüne dair söyledikleri de Anayasaya aykırı değildir.

Türkiye’de, yükseköğrenimde yaşanan başörtüsü sorunun varlığını kabul etmeyen ve çözümüne dair görüşlerini kamuoyu ile paylaşmayan hiçbir siyasi parti yoktur. Bazı siyasi partiler sorunun çözümünü parti programına koyarken, bazıları milletvekillerine kanun teklifi verdimiş ve bazıları ise sorunu çözmek amacıyla yasal düzenlemeler yapmışlardır. Türkiye Büyük Millet Meclisi de, bu sorunu incelemek üzere bir Araştırma Komisyonu kurmuştur.

Ayrıca Türkiye’de sivil toplum örgütleri, üniversiteler, hukukçular, öğrenciler, yazarlar, gazeteciler ve pek çok kişi de bu soruna dair değerlendirme ve tespitlerde bulunmuş, çözüm önerileri sunmuştur. Hatta bu sorun, Anayasa Mahkemesi ve İdari Yargı’da dava konusu olup, mahkemelerce de tartışılmıştır. Bu dava dahi, böyle bir sorunun varlığının delilidir.

Herkesin varlığını kabul edip çözümünü tartıştığı bir sorunu Başbakanın dile getirmiş olması ve çözümüne dair öneride bulunması, ne laiklik ilkesine ve ne de Anayasaya aykırıdır. Aksinin kabulü, Anayasanın 2’inci maddesinde ifadesini bulan demokratik hukuk devleti ve 10’uncu maddesinde yer alan eşitlik ilkelerine açık bir aykırılıktır.

Kaldı ki demokratik hukuk devleti olan bir ülkede laiklik, öğrenim hakkının teminatıdır.

Bir Başbakanın, ülkesinde yaşanan toplumsal bir sorunun çözümü maksadıyla yasa çıkarabilecek siyasal çoğunluğu olduğu halde bu yolu tercih etmeyip, mutabakat arayışı içinde olması ve bu arayışını ifade etmesi ve bu sorunun ancak mutabakatla çözüleceğini hem seçimden önce ve hem de seçimden sonra iktidarda ifade etmesinin neresi Anayasaya veya laiklik ilkesine aykırıdır?

Ayrıca hiçbir hukuk devletinde, özgürlük alanının genişletilmesi talebinin dillendirilmesi hukuka aykırı olarak nitelendirilemez.

**35) İddianamenin 43’üncü sayfasında yer alan 35 numaralı iddiada (EK-35) yer verilen konuşmasında Başbakan ve AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip ERDOĞAN; “Türban sorunu ne zaman bitecek” sorusuna, Türkiye’de böyle bir sorunun olduğunu, çözümü için parlamentoda ve diğer kurumlarla mutabakat gerektiği ve mutabakat sağlandığında sorunun çözüleceğine ifade etmiştir.**

Türkiye’de, yükseköğretimde yaşanan başörtüsü sorunun varlığını kabul etmeyen ve çözümüne dair görüşlerini kamuoyu ile paylaşmayan hiçbir siyasi parti yoktur. Bazı siyasi partiler sorunun çözümünü parti programına koyarken, bazıları milletvekillerine kanun teklifi vermiş ve bazıları ise sorunu çözmek amacıyla yasal düzenlemeler yapmışlardır. Türkiye Büyük Millet Meclisi de, bu sorunu incelemek üzere bir Araştırma Komisyonu kurmuştur.

Ayrıca Türkiye’de sivil toplum örgütleri, üniversiteler, hukukçular, öğrenciler, yazarlar, gazeteciler ve pek çok kişi de bu soruna dair değerlendirme ve tespitlerde bulunmuş, çözüm önerileri sunmuştur. Hatta bu sorun, Anayasa Mahkemesi ve İdari Yargı’da dava konusu olup, mahkemelerce de tartışılmıştır. Bu dava dahi, böyle bir sorunun varlığının delilidir.

Herkesin varlığını kabul edip çözümünü tartıştığı bir sorunu Başbakanın dile getirmiş olması ve çözümüne dair öneride bulunması, ne laiklik ilkesine ve ne de Anayasaya aykırıdır. Aksinin kabulü, Anayasanın 2’inci maddesinde ifadesini bulan

demokratik hukuk devleti ve 10'uncu maddesinde yer alan eşitlik ilkelerine açık bir aykırılıktır.

Kaldı ki demokratik hukuk devleti olan bir ülkede laiklik, öğrenim hakkının teminatıdır.

Bir Başbakanın, ülkesinde yaşanan toplumsal bir sorunun çözümü maksadıyla yasa çıkarabilecek siyasal çoğunlu olduğu halde bu yolu tercih etmeyip, mutabakat arayışı içinde olması ve bu arayışını ifade etmesi ve bu sorunun ancak mutabakatla çözüleceğini hem seçimden önce ve hem de seçimden sonra iktidarda ifade etmesinin neresi Anayasaya veya laiklik ilkesine aykırıdır?

Ayrıca hiçbir hukuk devletinde, özgürlük alanının genişletilmesi talebinin dillendirilmesi hukuka aykırı olarak nitelendirilemez.

**36) İddianamenin 43'üncü sayfasında yer alan 36 numaralı iddiada (EK-36) yer verilen konuşmasında Başbakan ve AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip ERDOĞAN; İzmir İli Buca İlçe Teşkilatında bir takım değerlendirmelerde bulunmuştur.**

**a) Bu toplantıda Başbakanın yaptığı konuşma, bazı basın yayın organları tarafından farklı anlamlara çekilmiş ve çarpıtılarak verilmiştir. Bunun üzerine Başbakan, Başbakanlık Basın Sözcüsü Akif Beki aracılığıyla yaptığı açıklamada, basında çıkan haberleri tekzip etmiş ve kastının ne olduğunu bir kez daha yinelemiştir. Yapılan açıklama şudur:**

“ Başbakan, hiç kullanmadığı ifadelerin kendisi tarafından söylenmiş gibi gösterilerek tartışma konusu yapılmasını ‘siyasi bir acziyet’ olarak değerlendirmektedir. Bu durumu, siyasetin içine çekildiği tartışma düzeyi açısından da üzüntüyle karşılamaktadır.

Başbakan, toplantıyı izleyen kameraların ve basın mensuplarının kayıt cihazlarının da tespit ettiği gibi ‘Gavur İzmir’ ifadesini ne kullanmış, ne de ima etmiştir. Sadece siyasi hedeflerini işaret ederken İzmir ile ilgili ‘O, zaman zaman bazı ifadeler vardır ya, bu ifadelerin olmadığı görülecektir. Çünkü, İzmir’in aslı bu değildir. O yakıştırmalar değildir. İnşallah bu yakıştırmaları da ilk seçimde silip atacaktır üzerinden’ demiştir.

Başbakan’ın bu sözleriyle, İzmir için kullanılan ‘Solun Kalesi’ gibi bazı siyasi nitelendirmeleri kastettiği açıktır. Başbakan’ın sözleri dinleyiciler tarafından da böyle anlaşılmıştır.”

Ne gariptir ki iddia makamı; Başbakanın Anayasa ile tanınıp teminat altına alınan “düzeltme ve cevap hakkı”na (Anayasa, m. 32) istinaden yaptığı tekzip ve düzeltmeleri dikkate alması gerekirken bunu yapmamış, aksine gerçeğe aykırı gazete haber ve yorumlarına itibar etmiştir. Bunlar, açık ve tartışmasız bir Anayasa ihlali olduğu gibi hukukun temel ilkelerinin de ayaklar altına alınmasıdır.

**b)** Başbakan konuşmasında, değişik ülke sorunlarına değinmiş ve bunların çözümü için zamana ihtiyaç olduğunu ifade etmiş; ancak “türban” konusundan hiç bahsetmemiş ve hatta konuşmasında “türban” kelimesini dahi kullanmamıştır. Buna rağmen iddia makamı, yaptığı yorumla konuşmayı türban konusuna indirgemıştır. Bu, hukuken kabul edilmez bir yaklaşımdır. İddia makamının varsayımları, Başbakanın sözleri yerine ikame edilemez. Aksi hukuk devleti ilkesi ve hukukun evrensel ilkelerinin ihlali anlamına gelir.

**c)** Kaldı ki Başbakanın, yükseköğretimde yaşanan başörtüsü sorunu ve çözümüne dair değerlendirme ve açıklamalarda bulunması Anayasa’ya aykırı da değildir. Nitekim Türkiye’de, yükseköğretimde yaşanan başörtüsü sorunun varlığını kabul etmeyen ve çözümüne dair görüşlerini kamuoyu ile paylaşmayan hiçbir siyasi parti yoktur. Bazı siyasi partiler sorunun çözümünü parti programına koyarken, bazıları milletvekillerine kanun teklifi verdimiş ve bazıları ise sorunu çözmek amacıyla yasal düzenlemeler yapmışlardır. Türkiye Büyük Millet Meclisi de, bu sorunu incelemek üzere bir Araştırma Komisyonu kurmuştur.

Ayrıca Türkiye’de sivil toplum örgütleri, üniversiteler, hukukçular, öğrenciler, yazarlar, gazeteciler ve pek çok kişi de bu soruna dair değerlendirme ve tespitlerde bulunmuş, çözüm önerileri sunmuştur. Hatta bu sorun, Anayasa Mahkemesi ve İdari Yargı’da dava konusu olup, mahkemelerce de tartışılmıştır. Bu dava dahi, böyle bir sorunun varlığının delilidir.

Herkesin varlığını kabul edip çözümünü tartıştığı bir sorunu Başbakanın dile getirmiş olması ve çözümüne dair öneride bulunması, ne laiklik ilkesine ve ne de Anayasaya aykırıdır. Aksinin kabulü, Anayasanın 2’inci maddesinde ifadesini bulan demokratik hukuk devleti ve 10’uncu maddesinde yer alan eşitlik ilkelerine açık bir aykırılıktır.

**d)** Başbakanın; Türkiye’nin pek çok çözüm bekleyen sorunları olduğunu, bunların çözümünün zaman aldığını ifadeyle teşkilatlarından “Sabırlı olmalarını” ve “Tahriklere kapılmamalarını” istemesi ve “Her şeyin zamanı olduğunu ve bir yol haritası içinde yürüyeceğini” belirtmesi, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının iddia ettiği gibi “Bir takkiye” değil, açık ve samimi bir ifadedir. Başbakan çok açık ve net bir biçimde düşüncesini açıklıyor, bundan gizli anlam çıkarmak, ancak niyet okumakla, ancak kehanetle mümkündür. İddia makamı, niyet okuyucu değildir, olamaz da. İddia makamı, somut gerçeklikten hareket eder, söylenen sözü, söyleyenin iradesine rağmen anlamlandıramaz. Aksinin kabulü, Anayasanın 2’inci maddesinde ifadesini bulan demokratik hukuk devleti ilkesinin açık ihlalidir.

**37)** İddianamenin 44’üncü sayfasında yer alan 37 numaralı iddiada (EK-37) yer verilen konuşmasında Başbakan ve AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip ERDOĞAN; başörtüsü sorunu ve AİHM’in Leyla ŞAHİN kararı hakkında değerlendirme ve tespitlerde bulunmuştur.

a) Anayasa veya yasalarımızda “Mahkeme kararları eleştirilemez” diye bir kural yoktur. Herkesin görüşünün eleştirisi mümkün olduğu gibi mahkeme kararları da eleştirilebilir.

Demokratik hukuk devletlerinde; eleştirilmez kişi, görüş veya mahkeme kararı yoktur. Sadece otoriter veya totaliter rejimlerde eleştirilmez kişi, görüş veya mahkeme kararları olabilir.

Demokratik hukuk devletinde, kendisini ilgilendiren bir soruna ilişkin uluslararası mahkeme olan AIHM’in verdiği kararın tartışılması, değerlendirilmesi ve eleştirilmesinden daha doğal bir şey olamaz.

Mahkeme kararlarının bağlayıcılığı ve buna dayalı olarak uygulanma zorunluluğu farklı bir şeydir, ancak o kararın doğru olmadığını ya da hukukun uygun yorumuna dayanmadığını söylemek farklı bir şeydir. Herkes Mahkeme kararlarına uymak zorundadır. Ancak mahkeme kararlarına uyma zorunluluğu, onların eleştirilemeyeceği anlamına gelmez. Demokratik hukuk devletinde hiç kimse; mahkeme kararını eleştirdi veya mahkemenin kabulüne aykırı tespit ve değerlendirmelerde bulundu diye itham edilemez ve sırf bu nedenle bir düşünce açıklaması Anayasaya aykırı hale gelmez.

“Düşünce ve kanaat hürriyeti (Anayasa, m. 25) ve “Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti” (Anayasa, m. 26) Anayasamızın tanıyıp teminat altına aldığı, hak ve hürriyetlerdendir. Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahip olduğu gibi Başbakan da sahiptir. Anayasanın herkese tanıdığı bir hak ve hürriyeti, Başbakandan esirgediği düşünülemez. Herkes gibi Başbakanın da AIHM’in kararına katılmamak veya gerektiğinde eleştirme hak ve yetkisi vardır. İddia makamının bu hak ve yetkiyi, yok sayma veya yok etme hak ve yetkisi yoktur.

Hiçbir hukuk devletinde iddia makamı, bir kişiyi, mahkeme kararındaki kabulün tersine konuştu veya mahkeme kararını eleştirdi diye siyasi yasaklı hale gelmesini talep etmez ve edemez.

b) Anayasa’ya göre; “Hâkimler, görevlerinde bağımsızdırlar; Anayasaya, kanuna ve hukuka uygun olarak vicdanî kanaatlerine göre hüküm verirler.” (Anayasa, m. 138/1) “Anayasa hükümleri, yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını ve diğer kuruluş ve kişileri bağlayan temel hukuk kurallarıdır.

Kanunlar Anayasaya aykırı olamaz.” (Anayasa, m. 11) Hakimlerin; Anayasaya, kanuna ve hukuka uygun vicdani kanaatlerine göre karar vermesi; Anayasa, kanun veya hukuki değişiklik olduğu zaman önüne gelecek davalarda bu değişikliğe göre karar vermesi Anayasa’nın amir hükmüdür. Nitekim pek çok Anayasa değişikliği sonrası Anayasa Mahkemesi, pek çok Anayasa ve yasa değişiklikleri sonrası Yargıtay, Danıştay, Askeri Yargıtay, Askeri Yüksek İdare Mahkemesi ve ilk derece mahkemeleri bu değişiklikleri uygulamışlar ve değişikliklere uygun kararlar vermişlerdir.

Başbakanın “Anayasa ve yasalar değiştiğinde, mahkeme kararlarının da değişebileceği hususunu” kendisini de örnek vererek dile getirmesi, Anayasanın bu amir hükümleri ve Mahkemelerimizin yerleşik kararları ile uyumludur. Buradan Anayasaya aykırılık üretilemez.

c) Ayrıca Başbakan konuşmasında; Türk hukukunda ve bütün ülke hukuklarında cari olan bilirkişilik müessesinin önemine vurgu yapmış, başörtüsünün dini bir emir olup olmadığı konusuna mahkemelerin karar veremeyeceği ve bu konuda karar oluşturabilmek için o konunun uzmanı bilirkişilere müracaatın gerekliliğini ifade için “Söz söyleme hakkı din ulemasındır.” demiş ve bu konuda AİHM’in bilirkişi görüşü almadan karar vermesini eleştirmiştir.

Ancak bu konu, baysın yayın organları tarafından çarpıtılarak ve farklı bir biçimde verilmiştir. Bunun üzerine Başbakan, Başbakanlık Basın Sözcüsü Mehmet Akif BEKİ aracılığıyla bir tekzip ve düzeltme açıklaması yapmıştır. Anadolu Ajansında yer alan açıklama aynen şöyledir: “Başbakanlık Sözcüsü Akif Beki, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan’ın dün yaptığı açıklamada, AİHM’in türban ile ilgili son kararı konusunda, AİHM’in uzmanlık gerektiren bir konuda bilirkişi görüşüne başvurma gereği duymadan karar oluşturmasını eleştiri konusu yaptığını belirterek, “Başbakan’ın dünyevi hukuk alanına giren bir düzenlemenin, din bilginlerine bırakılması gerektiğini söylemesi söz konusu değildir, olmamıştır da” dedi.

Başbakanlık Sözcüsü Akif Beki, yaptığı yazılı açıklamada, “Başbakan Recep Tayyip Erdoğan’ın, dün Avrupa Hareketi Danimarka Şubesi’nin düzenlediği toplantıda AİHM’in başörtüsü kararına ilişkin yaptığı değerlendirmelerin, bazı gazetelerde maksadı aşan bir şekilde haber ve yorumlara konu yapıldığının görüldüğünü” ifade etti.

“Bu yayın organları okunduğunda sanki Başbakan, konunun AİHM’in görev alanına girmediğini, yapılan bir başvuru ile ilgili olarak karar alma ve söz söyleme yetkisinin bulunmadığını söylediği şekilde bir izlenim oluştuğunu” belirten Beki, şunları kaydetti:

“Bu izlenim kesinlikle gerçeği yansıtmamaktadır. Başbakan AİHM’in uzmanlık gerektiren bir konuda ‘bilirkişi’ görüşüne başvurma gereği duymadan karar oluşturmasını eleştiri konusu yapmıştır. Dolayısıyla, başörtüsü yasağıyla ilgili uygulama söz konusu olduğunda, İslam dini bilginlerinden görüş istenmeden oluşturulacak kanaat ve görüşlerin ‘eksik’ kalacağına işaret etmek istemiştir. Mahkeme heyetinin, ihtisas gerektiren bir dosyada kendilerini konunun uzmanı yerine koyarak söz söyleyemeyeceklerine dikkat çekmiştir. Başbakan’ın sözleri bu bağlamda değerlendirilmelidir. Aksi takdirde, dünyevi hukuk alanına giren bir düzenlemenin, din bilginlerine bırakılması gerektiğini söylemesi söz konusu değildir, olmamıştır da. Başbakan açısından, ‘başörtüsü yasağına’ ilişkin uygulamaların bir yasal düzenleme konusu olarak mahkemelerin görev ve yetki alanlarına girdiği hususu açıktır. Ancak uygulamanın muhatabı olan bireylerin dini inanç ve değerlerinin de bu düzenlemeler yapılırken dikkate alınması hukuk felsefesinin bir gereğidir. Başbakan söz konusu değerlendirmesinde açıkça buna vurgu yapmıştır. Yanlış yorum ve maksadı aşan

haberlerden kaynaklanabilecek gereksiz gerilim ve tartışmaların önüne geçilmek amacıyla bu açıklamanın yapılmasına gerek duyulmuştur.”

Ayrıca Başbakan da bizzat açıklamada bulunarak, “Ulema” kelimesinin ne anlama geldiğini ifade etmiş ve bunu bilirkişi anlamında kullandığını açıkça ifade etmiştir: “Bakınız günlerdir gündemde maalesef zorla tutulmak istenen bir kelime var. ‘Ulema’ kelimesi. Denizli’den şimdi cehalet içinde kıvranan bazılarına duyurmak istiyorum. Aşınlar Türk Dil Kurumu’nun lügatını, aşınlar Milli Eğitim Bakanlığı’nın lügatını, aşınlar diğer lügat ve ansiklopedileri ‘Ulema’ kelimesinin anlamına baksınlar.

Bunlar şecaat arz ederken sirkatin söylüyorlar. Bunlar kendilerini överken açıklarını ortaya koyuyorlar. Ulema, alim kelimesinin çoğuludur. Alim kelimesi, bugünkü ifadeyle bilginler anlamına gelmektedir. Bunu bilmeleri lazım. Fakat bunlar düne kadar katip kelimesinin de karşısındaydılar. Ama katip kelimesini kovdular yerine sekreter kelimesini koydular. Katip kelimesini bir yerden kovarken Dışişleri Bakanlığımızın içinde de hala birinci katipler, ikinci katipler görev yapıyor. Bunların hassasiyetleri maalesef üzüm yemek değil. Bunların hassasiyetleri bağcıyla. Çünkü biliyorlar ki bu iktidar adım adım Türkiye’yi o hedefe götürüyor. O hedef, Türkiye’yi muasır medeniyetler seviyesinin üstüne çıkarma hedefidir. Biz, oraya doğru gidiyoruz. Ama onlar bizi on yıllardır oyaladılar. Hele bu Cumhuriyet Halk Partisi zihniyeti bunun tam markasıdır, ta kendisidir. Çünkü bu ülkede bu zihniyetin çakılı bir çivisi yoktur. Böyle bir zihniyettir. Şu anda da acaba AK Parti iktidarını nasıl yıpratırız? diyorlar. Kendilerine göre payandaları da var. Bu payandaları ile bir şeyler söylemenin gayreti içine giriyorlar. Boşuna gayret etmesinler. Biz attığımız adımları bu ülke için, milletimiz için atıyoruz. Güvenle atıyoruz, inançla atıyoruz.

Şunu da bilmelerini istiyoruz: Biz her zaman söylendiği gibi bir şeyi ifade ederken onun arkasını, önünü keserek istediğimizi cımbızlamak suretiyle, onu kullanma gayretine girecek kadar da adap ilkelerini dışlamış bir iktidar partisi değiliz. Onun için de ne söylediğimizi gayet iyi bilsinler. Şimdi buradan bir şey daha söylüyorum. Avrupa Hareketi Danimarka Şubesi’nde yaptığımız konuşma incelendiği zaman herkes bunu görür. söylediğimiz; Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Müslümanlara ait bir örtünme konusuyla ilgili karar verirken, bilirkişi noktasında bu iş konusunda kim konuşur? İslam dininin bu konudaki yetkili din bilginleri. Onlara sorması gerekirdi. Yani gerçekten bu örtü ideolojik mi, sosyolojik mi yoksa dinin bir gereği mi? Bunu bir sormaları gerekir. Sorduktan sonra da kararını yine Orası verir. Kaldı ki orada şu ifadeyi de söylemişizdir: Biz Onların verdiği karara uyarız. O ayrı bir olay. Ama işin bu yanı saptırılmamalı. Ve Türkiye’de de bunu saptırma yoluna gitmesin. Olay budur. Ve Türkiye’de 2002 Kasım seçimlerinden önce bizim bu konudaki tavrımız nedir? Biz bunu söyledik. Toplumsal mutabakat dedik, kurumsal mutabakat dedik. İşte bunların başarılması lazım. Bu başarıldığı anda her şey aşılar. Çünkü bu ülkede, burada, Anadolu’nun her yöresinde kimse bizim değerlerimizle oynayamaz. Oynama hakkına da sahip değildir.

Türkiye artık kabuğunu kıran, dünya ülkelerinin gözünü üzerine çevirdiği bir cazibe ülkesi haline getirilmiştir. Din ve vicdan özgürlüğü diyoruz. Bunun gereği neyse bunu hep birlikte yapmak durumundayız. Bunun üzerinden kimse siyaset yapamaz. Biz partimizin programına din üzerinden siyaset yapılmayacağını ilke olarak koymuş bir partiyiz. Bizim programımızda var bu. Kimse AK Parti'yi, bu noktada böyle bir suçlamaya gidemez.”

Nitekim iddianamede yer alan 38 numaralı iddia da bunu açıkça göstermektedir. Esasında 38 numaralı iddia, 37 numaralı iddiayı tekzip etmektedir.

“Tekzip ve düzeltme hakkı” (Anayasa, m. 32), Anayasa'nın tanıyıp teminat altına aldığı bir haktır. Başbakan, hem bizzat ve hem de Basın Sözcüsü aracılığıyla bu hakkını kullanmış ve basında yer alan haberleri tekzip etmiş ve işin aslını açıklamıştır. İddia makamının bunu dikkate alması Anayasa gereğidir. Ancak iddia makamı; Başbakanın Anayasa ile tanınıp teminat altına alınan “düzeltme ve cevap hakkı”na (Anayasa, m. 32) istinaden yaptığı tekzip ve düzeltmeleri dikkate almamış, aksine gerçeğe aykırı gazete haber ve yorumlarına itibar etmiştir. Bunlar, açık ve tartışmasız bir Anayasa ihlali olduğu gibi hukukun temel ilkelerinin de ayaklar altına alınmasıdır.

Başbakanın açıklaması Anayasa ve yasa ile de uyumludur. Zira bilirkişilik müessesesi, başlangıçtan beri Türk hukukunda hem Ceza Muhakemesi Kanunu (M. 63-73), hem Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu (M. 275-286) ve hem de İdari Yargılama Usulü Kanunu'nda (M. 31) düzenlenen ve uygulanan bir müessesedir. Mahkemeler karar verirken, hakimlik mesleğinin genel ve hukuki bilgisi ile çözülmesi mümkün olmayan, çözümünü uzmanlığı, özel veya teknik bilgiyi gerektiren hallerde bilirkişinin oy ve görüşünün alınması, pozitif hukukumuzun bir gereğidir. Bu nedenle Başbakanın; başörtüsünün dini vechesinin çözümünün uzmanlığı gerektiren teknik bir konu olması nedeniyle AİHM'in bütün ülke hukuklarında ve ülkemiz hukukunda var olan bilirkişilik müessesesini işletmemelerini tespit, değerlendirme ve eleştirmesinin laikliğe, Anayasaya ve yasaya aykırı bir yönü yoktur.

**d)** Başbakan, AİHM'in kararına farklı anlam yükleyen kişilere dönük eleştirilerde de bulunmuştur. Kişilerin eleştirilmesi, Anayasaya aykırı değil, aksine Anayasanın teminatı altındadır.

**e)** “İnsanların hukukunun yasalarla yok edilemeyeceği” görüşü de Anayasaya aykırı değildir. Çünkü Anayasamıza göre; “Herkes, kişiliğine bağlı, dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez temel hak ve hürriyetlere sahiptir.”(Anayasa, m. 12/1). Yasalar, kişiliğe bağlı, vazgeçilmez ve devredilmez hak ve hürriyetleri ortadan kaldıramaz. Başbakanın bu açıklaması, Anayasa'nın 12'inci maddesinin birinci fıkrasının farklı bir üslupla tekrarından başka bir şey değildir.

**f)** Başbakanın, başörtüsü sorunun çözümüne dair söyledikleri de Anayasaya aykırı değildir.

Türkiye'de, yükseköğretimde yaşanan başörtüsü sorunun varlığını kabul etmeyen ve çözümüne dair görüşlerini kamuoyu ile paylaşmayan hiçbir siyasi parti



yoktur. Bazı siyasi partiler sorunun çözümünü parti programına koyarken, bazıları milletvekillerine kanun teklifi verdimiş ve bazıları ise sorunu çözmek amacıyla yasal düzenlemeler yapmışlardır. Türkiye Büyük Millet Meclisi de, bu sorunu incelemek üzere bir Araştırma Komisyonu kurmuştur.

Ayrıca Türkiye’de sivil toplum örgütleri, üniversiteler, hukukçular, öğrenciler, yazarlar, gazeteciler ve pek çok kişi de bu soruna dair değerlendirme ve tespitlerde bulunmuş, çözüm önerileri sunmuştur. Hatta bu sorun, Anayasa Mahkemesi ve İdari Yargı’da dava konusu olup, mahkemelerce de tartışılmıştır. Bu dava dahi, böyle bir sorunun varlığının delilidir.

Herkesin varlığını kabul edip çözümünü tartıştığı bir sorunu Başbakanın dile getirmiş olması ve çözümüne dair öneride bulunması, ne laiklik ilkesine ve ne de Anayasaya aykırıdır. Aksinin kabulü, Anayasanın 2’inci maddesinde ifadesini bulan demokratik hukuk devleti ve 10’uncu maddesinde yer alan eşitlik ilkelerine açık bir aykırılıktır.

Kaldı ki demokratik hukuk devleti olan bir ülkede laiklik, öğrenim hakkının teminatıdır. Demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye’de, ne demokrasi, ne laiklik, ne hukuk başörtülü öğrencilerin yükseköğrenim hakkına manidir.

Bir Başbakanın, ülkesinde yaşanan toplumsal bir sorunun çözümü maksadıyla yasa çıkarabilecek siyasal çoğunlu olduğu halde bu yolu tercih etmeyip, mutabakat arayışı içinde olması ve bu arayışını ifade etmesi ve bu sorunun ancak mutabakatla çözüleceğini ifade etmesinin neresi Anayasaya veya laiklik ilkesine aykırıdır?

Ayrıca hiçbir hukuk devletinde, özgürlük alanının genişletilmesi talebinin dillendirilmesi hukuka aykırı kabul edilemez.

**38)** İddianamenin 44-45’inci sayfalarında yer alan 38 numaralı iddiada(EK-38) yer verilen konuşmasında Başbakan ve AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip ERDOĞAN; “ulema” ifadesi etrafında yapılan tartışmalar nedeniyle, “ulema” kelimesini hangi anlamda kullandığını açıklamak için değerlendirme ve tespit bulunmuştur.

**a)** Başbakan konuşmasında; “ulema” kelimesini hangi anlamda kullandığını açıklamış, başörtüsünün dini bir emir olup olmadığı konusuna mahkemelerin karar veremeyeceği ve bu konuda karar oluşturabilmek için o konunun uzmanı bilirkişilere müracaatın gerekliliğini ifade için “İslam’ın din bilginlerine sorması gerekir” demiş ve bu konuda AİHM’in bilirkişi görüşü almadan karar vermesini eleştirmiştir.

Bir önceki iddiaya verilen cevapta da açıklandığı üzere, Başbakanın kullandığı “Ulema” kelimesi, basın yayın organları tarafından çarpıtılarak ve farklı bir biçimde verilmiştir. Bunun üzerine Başbakan, Başbakanlık Basın Sözcüsü Mehmet Akif BEKİ aracılığa bir tekzip ve düzeltme açıklaması yapmıştır. Anadolu Ajansında

yer alan açıklama aynen şöyledir: “Başbakanlık Sözcüsü Akif Beki, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan’ın dün yaptığı açıklamada, AİHM’in türban ile ilgili son kararı konusunda, AİHM’in uzmanlık gerektiren bir konuda bilirkişi görüşüne başvurma gereği duymadan karar oluşturmasını eleştiri konusu yaptığını belirterek, “Başbakan’ın dünyevi hukuk alanına giren bir düzenlemenin, din bilginlerine bırakılması gerektiğini söylemesi söz konusu değildir, olmamıştır da” dedi.

Başbakanlık Sözcüsü Akif Beki, yaptığı yazılı açıklamada, “Başbakan Recep Tayyip Erdoğan’ın, dün Avrupa Hareketi Danimarka Şubesi’nin düzenlediği toplantıda AİHM’in başörtüsü kararına ilişkin yaptığı değerlendirmelerin, bazı gazetelerde maksadı aşan bir şekilde haber ve yorumlara konu yapıldığının görüldüğünü” ifade etti.

“Bu yayın organları okunduğunda sanki Başbakan, konunun AİHM’in görev alanına girmediğini, yapılan bir başvuru ile ilgili olarak karar alma ve söz söyleme yetkisinin bulunmadığını söylediği şekilde bir izlenim oluştuğunu” belirten Beki, şunları kaydetti:

“Bu izlenim kesinlikle gerçeği yansıtmamaktadır. Başbakan AİHM’in uzmanlık gerektiren bir konuda ‘bilirkişi’ görüşüne başvurma gereği duymadan karar oluşturmasını eleştiri konusu yapmıştır. Dolayısıyla, başörtüsü yasağıyla ilgili uygulama söz konusu olduğunda, İslam dini bilginlerinden görüş istenmeden oluşturulacak kanaat ve görüşlerin ‘eksik’ kalacağına işaret etmek istemiştir. Mahkeme heyetinin, ihtisas gerektiren bir dosyada kendilerini konunun uzmanı yerine koyarak söz söyleyemeyeceklerine dikkat çekmiştir. Başbakan’ın sözleri bu bağlamda değerlendirilmelidir. Aksi takdirde, dünyevi hukuk alanına giren bir düzenlemenin, din bilginlerine bırakılması gerektiğini söylemesi söz konusu değildir, olmamıştır da. Başbakan açısından, ‘başörtüsü yasağına’ ilişkin uygulamaların bir yasal düzenleme konusu olarak mahkemelerin görev ve yetki alanlarına girdiği hususu açıktır. Ancak uygulamanın muhatabı olan bireylerin dini inanç ve değerlerinin de bu düzenlemeler yapılırken dikkate alınması hukuk felsefesinin bir gereğidir. Başbakan söz konusu değerlendirmesinde açıkça buna vurgu yapmıştır. Yanlış yorum ve maksadı aşan haberlerden kaynaklanabilecek gereksiz gerilim ve tartışmaların önüne geçilmek amacıyla bu açıklamanın yapılmasına gerek duyulmuştur.”

Bu açıklamaya rağmen tartışmaların bitmemesi ve çarpıtmaların devam etmesi üzerine bu sefer bizzat Başbakan açıklamada bulunarak, “Ulema” kelimesinin ne anlama geldiğini ifade etmiş ve bunu bilirkişi anlamında kullandığını açıkça belirtmiştir: “Bakınız günlerdir gündemde maalesef zorla tutulmak istenen bir kelime var. ‘Ulema’ kelimesi. Denizli’den şimdi cehalet içinde kıvranan bazılarına duyurmak istiyorum. Açsınlar Türk Dil Kurumu’nun lügatını, açsınlar Milli Eğitim Bakanlığı’nın lügatını, açsınlar diğer lügat ve ansiklopedileri ‘Ulema’ kelimesinin anlamına baksınlar.

Bunlar şecaat arz ederken sirkatin söylüyorlar. Bunlar kendilerini överken açıklarını ortaya koyuyorlar. Ulema, alim kelimesinin çoğuludur. Alim kelimesi, bugünkü ifadeyle bilgidir. Ulema ise bilginler anlamına gelmektedir. Bunu bilmeleri

lazım. Fakat bunlar düne kadar katip kelimesinin de karşısındaydılar. Ama katip kelimesini kovdular yerine sekreter kelimesini koydular. Katip kelimesini bir yerden kovarken Dışişleri Bakanlığımızın içinde de hala birinci katipler, ikinci katipler görev yapıyor. Bunların hassasiyetleri maalesef üzüm yemek değil. Bunların hassasiyetleri bağcıyla. Çünkü biliyorlar ki bu iktidar adım adım Türkiye'yi o hedefe götürüyor. O hedef, Türkiye'yi muasır medeniyetler seviyesinin üstüne çıkarma hedefidir. Biz, oraya doğru gidiyoruz. Ama onlar bizi on yıllardır oyaladılar. Hele bu Cumhuriyet Halk Partisi zihniyeti bunun tam markasıdır, ta kendisidir. Çünkü bu ülkede bu zihniyetin çakılı bir çivisi yoktur. Böyle bir zihniyettir. Şu anda da acaba AK Parti iktidarını nasıl yıpratırız? diyorlar. Kendilerine göre payandaları da var. Bu payandaları ile bir şeyler söylemenin gayreti içine giriyorlar. Boşuna gayret etmesinler. Biz attığımız adımları bu ülke için, milletimiz için atıyoruz. Güvenle atıyoruz, inançla atıyoruz.

Şunu da bilmelerini istiyoruz: Biz her zaman söylendiği gibi bir şeyi ifade ederken onun arkasını, önünü keserek istediğimizi cımbızlamak suretiyle, onu kullanma gayretine girecek kadar da adap ilkelerini dışlamış bir iktidar partisi değiliz. Onun için de ne söylediğimizi gayet iyi bilsinler. Şimdi buradan bir şey daha söylüyorum. Avrupa Hareketi Danimarka Şubesi'nde yaptığımız konuşma incelendiği zaman herkes bunu görür. söylediğimiz; Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Müslümanlara ait bir örtünme konusuyla ilgili karar verirken, bilirkişi noktasında bu iş konusunda kim konuşur? İslam dininin bu konudaki yetkili din bilginleri. Onlara sorması gerekirdi. Yani gerçekten bu örtü ideolojik mi, sosyolojik mi yoksa dinin bir gereği mi? Bunu bir sormaları gerekir. Sorduktan sonra da kararını yine Orası verir. Kaldı ki orada şu ifadeyi de söylemişizdir: Biz Onların verdiği karara uyarız. O ayrı bir olay. Ama işin bu yanı saptırılmamalı. Ve Türkiye'de de bunu saptırma yoluna gitmesin. Olay budur. Ve Türkiye'de 2002 Kasım seçimlerinden önce bizim bu konudaki tavrımız nedir? Biz bunu söyledik. Toplumsal mutabakat dedik, kurumsal mutabakat dedik. İşte bunların başarılması lazım. Bu başarıldığı anda her şey aşılır. Çünkü bu ülkede, burada, Anadolu'nun her yöresinde kimse bizim değerlerimizle oynayamaz. Oynama hakkına da sahip değildir.

Türkiye artık kabuğunu kıran, dünya ülkelerinin gözünü üzerine çevirdiği bir cazibe ülkesi haline getirilmiştir. Din ve vicdan özgürlüğü diyoruz. Bunun gereği neyse bunu hep birlikte yapmak durumundayız. Bunun üzerinden kimse siyaset yapamaz. Biz partimizin programına din üzerinden siyaset yapılmayacağını ilke olarak koymuş bir partiyiz. Bizim programımızda var bu. Kimse AK Parti'yi, bu noktada böyle bir suçlamaya gidemez.”

Başbakanın bu açıklaması, basını tekzip eden ve işin gerçeğini ortaya koyan açıklamalardır. Aksi sabit oluncaya kadar buna itibar etmek hukukun ve Anayasanın gereğidir.

Zira “Tekzip ve düzeltme hakkı” (Anayasa, m. 32), Anayasa'nın tanıyıp teminat altına aldığı bir haktır. İddia makamının yapılan tekzipleri dikkate alması Anayasa gereğidir. Ancak iddia makamı; Başbakanın Anayasa ile tanıyıp teminat altına alınan “düzeltme ve cevap hakkı”na (Anayasa, m. 32) istinaden yaptığı tekzip ve

düzeltilmeleri dikkate alınmamış, aksine gerçeğe aykırı gazete haber ve yorumlarına itibar etmiştir. Bunlar, açık ve tartışmasız bir Anayasa ihlali olduğu gibi hukukun temel ilkelerinin de ayaklar altına alınmasıdır.

Kaldı ki Başbakanın açıklaması Anayasa ve yasa ile de uyumludur. Zira bilirkişilik müessesesi, başlangıçtan beri Türk hukukunda hem Ceza Muhakemesi Kanunu (M. 63- 73), hem Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu (M. 275-286) ve hem de İdari Yargılama Usulü Kanununda (M. 31) düzenlenen ve uygulanan bir müessesedir. Mahkemeler karar verirken, hakimlik mesleğinin genel ve hukuki bilgisi ile çözülmesi mümkün olmayan, çözümü uzmanlığı, özel veya teknik bilgiyi gerektiren hallerde bilirkişinin oy ve görüşünün alınması, pozitif hukukumuzun bir gereğidir. Bu nedenle Başbakanın; başörtüsünün dini vechesinin çözümünün uzmanlığı gerektiren teknik bir konu olması nedeniyle AİHM'in bütün ülke hukuklarında ve ülkemiz hukukunda var olan bilirkişilik müessesesini işletmemelerini tespit, değerlendirme ve eleştirmesinin laikliğe, Anayasaya ve yasaya aykırı bir yönü yoktur.

**b)** Anayasa veya yasalarımızda “Mahkeme kararları eleştirilemez” diye bir kural yoktur. Herkesin görüşünün eleştirisi mümkün olduğu gibi mahkeme kararları da eleştirilebilir.

Demokratik hukuk devletlerinde; eleştirilmez kişi, görüş veya mahkeme kararı yoktur. Sadece otoriter veya totaliter rejimlerde eleştirilmez kişi, görüş veya mahkeme kararları olabilir.

Demokratik hukuk devletinde, kendisini ilgilendiren bir soruna ilişkin uluslararası mahkeme olan AİHM'in verdiği kararın tartışılması, değerlendirilmesi ve eleştirilmesinden daha doğal bir şey olamaz.

Mahkeme kararlarının bağlayıcılığı ve buna dayalı olarak uygulanma zorunluluğu farklı bir şeydir, ancak o kararın doğru olmadığını ya da hukukun uygun yorumuna dayanmadığını söylemek farklı bir şeydir. Herkes Mahkeme kararlarına uymak zorundadır. Ancak mahkeme kararlarına uyma zorunluluğu, onların eleştirilemeyeceği anlamına gelmez. Demokratik hukuk devletinde hiç kimse; mahkeme kararını eleştirdi veya mahkemenin kabulüne aykırı tespit ve değerlendirmelerde bulundu diye itham edilemez ve sırf bu nedenle bir düşünce açıklaması Anayasaya aykırı hale gelmez.

“Düşünce ve kanaat hürriyeti (Anayasa, m. 25) ve “Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti” (Anayasa, m. 26) Anayasamızın tanıyıp teminat altına aldığı, hak ve hürriyetlerdendir. Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahip olduğu gibi Başbakan da sahiptir. Anayasanın herkese tanıdığı bir hak ve hürriyeti, Başbakandan esirgediği düşünülemez. Herkes gibi Başbakanın da AİHM'in kararına katılmamak veya gerektiğinde eleştirme hak ve yetkisi vardır. İddia makamının bu hak ve yetkiyi, yok sayma veya yok etme hak ve yetkisi yoktur.

Hiçbir hukuk devletinde iddia makamı, bir kişiyi, mahkeme kararındaki kabulün tersine konuştu veya mahkeme kararını eleştirdi diye siyasi yasaklı hale gelmesini talep etmez ve edemez.

c) Ayrıca Başbakan, kendi sözlerini çarpıtanları eleştirmiştir. Kişilerin eleştirilmesi, Anayasaya aykırı değil, aksine Anayasanın teminatı altındadır.

**39)** İddianamenin 45'inci sayfalarında yer alan 39 numaralı iddiada (EK-39) yer verilen konuşmasında Başbakan ve AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip ERDOĞAN; günün anlam ve önemine de uygun olarak, kadınların yaşadığı sorunlara değinmiş, kadınlara karşı yapılan ayrımcılığın çirkinliğini ifade için “ırkçılıktan daha tehlikeli, cahiliye döneminden kalma” anlayışlar nitelemesini yapmış ve kadına karşı yapılan her türlü ayrımcılıkla mücadele etmenin gerekliliğine işaret etmiştir.

a) Başbakanın konuşması, Danıştay 2. Dairesi'nin Aytaç Kılınc'ın ilişkili olduğu 26.10.2005 gün ve 2004/4051-2005/3366 sayılı karar ile ilgili değildir. Başbakanın konuşmasında, Danıştay'ın anılan kararından açık veya imalı olarak hiçbir şekilde bahsetmemiştir. Başbakanın açıklamaları; Adalet ve Kalkınma Partisi Kadın Kolları Başkanlığı'nın 3. kuruluş yıldönümü nedeniyle Bilkent Otel'de düzenlenen etkinlikte ekseriyeti kadınlardan oluşan bir topluluğa karşı, toplantının anlam ve önemiyle uyumlu değerlendirme ve tespitleri içermektedir. Gerçek bu iken, iddia makamının konuşmayla Danıştay Kararı arasında bağlantı kurması, hukuken anlaşılır ve kabul edilebilir bir durum değildir. Gazete haberlerinin bu meyanda olması da, maddi gerçeği araştırmakla ve ona göre hareketle görevli iddia makamını, bu gerçeği aramadığı için haklı çıkarmaz.

Kaldı ki Anayasa veya yasalarımızda “Mahkeme kararları eleştirilemez” diye bir kural da yoktur. Herkesin görüşünün eleştirisi mümkün olduğu gibi mahkeme kararları da eleştirilebilir.

Demokratik hukuk devletlerinde; eleştirilmez kişi, görüş veya mahkeme kararı yoktur. Sadece otoriter veya totaliter rejimlerde eleştirilmez kişi, görüş veya mahkeme kararları olabilir.

Mahkeme kararlarının bağlayıcılığı ve buna dayalı olarak uygulanma zorunluluğu farklı bir şeydir, ancak o kararın doğru olmadığını ya da hukukun uygun yorumuna dayanmadığını söylemek farklı bir şeydir. Herkes Mahkeme kararlarına uymak zorundadır. Ancak mahkeme kararlarına uyma zorunluluğu, onların eleştirilemeyeceği anlamına gelmez. Demokratik hukuk devletinde hiç kimse; mahkeme kararını eleştirdi veya mahkemenin kabulüne aykırı tespit ve değerlendirmelerde bulundu diye itham edilemez ve sırf bu nedenle bir düşünce açıklaması Anayasaya aykırı hale gelmez.

b) Kadınlara karşı uygulanan ayrımcılıkla mücadele, sadece Türkiye'nin değil bütün dünyanın ortak sorunudur. Bu nedenle Birleşmiş Milletler 1979 senesinde “Kadınlara Karşı Her Türü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi”(CEDAW'ı) ni kabul etmiş, Türkiye de bu sözleşmeye taraf olmuştur. Bugün 170'ten fazla ülke, bu

sözleşmeye katılmıştır. Bu, kadına karşı ayrımcılığın, bütün dünya ülkelerinin ortak sorunu olduğunun ve bütün dünyanın bu sorunla mücadelenin gerekliliğine inandığının göstergesidir.

Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesine taraf olan, Anayasa ve yasalarından kadına karşı ayrımcılık sayılan hükümleri çıkarmak ve kadın lehine düzenlemeler için yasama çalışması yapan Türkiye Cumhuriyeti'nin Başbakanın kadına karşı yapılan ayrımcılıktan bahsedip, bununla mücadelenin gerekliliğine vurgu yapması, ne laiklik ilkesine ve ne de Anayasaya aykırıdır.

Kaldı ki kadın erkek ayrımcılığını kaldırmak üzere AK Parti döneminde önemli yasal düzenlemeler yapılmıştır:

- Anayasa'nın 10'uncu maddesine "Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür." (07.05.2004 tarih ve 5170 sayılı kanununla) şeklinde değiştirilmiş ve bu suretle kadın erkek eşitliğini sağlamak, ayrımcılıkları kaldırmak Devletin yükümlülüğü haline getirilmiştir.

- 765 Sayılı Türk Ceza Kanununda yer alan ve kadınları kendi içinde dahi "Kız ve kadın" diye ayıran (Bkz. 765 Sayılı TCK. M.423, 434/1) anlayışa yeni Türk Ceza Kanununda son verilmiştir.

- "Kasten adam öldürme suçunun ... Töre saikiyle, işlenmesi halinde, kişi ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ile cezalandırılır."(TCK. M. 84/(1) j) hükmü, ilk defa Türk Ceza Kanununa konmuştur.

- Töre cinayetleri, dikkate alınarak "Kasten adam öldürme suçunun eşe veya kardeşe karşı ... İşlenmesi halinde, kişi ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ile cezalandırılır."(TCK. M. 84/(1) j) hükmünde yer alan "... Eş veya kardeşe karşı..." ifadeleri de ilk defa Türk Ceza Kanununa konmuştur.

- "Cinsel dokunulmazlığa karşı suçlar", 765 sayılı Türk Ceza Kanununda 2. Kitap, 8. Bab'ta "Adabı Umumiye ve Nizamı Aile Aleyhine Cürümler" başlığı altında, 414 ila 447'inci maddelerde 6 fasıl halinde düzenlendiği halde, yeni Türk Ceza Kanununda 2. Kitap (Özel Hükümler), 2. Kısım (Kişilere Karşı Suçlar), 6. Bölümde "Cinsel Dokunulmazlığa Karşı Suçlar" başlığı altında düzenlenmiştir. Böylelikle Türk Ceza Kanununda yer alan kadına ayrımcı bakış açısına son verilmiştir.

- Cinsel saldırıya uğrayan kadının, saldırganla evlenmesi halinde davanın veya cezanın beş yıl süreyle duracağını öngören anlayışa son verilmiştir. (765 Sayılı TCK. m. 434; 5237 Sayılı TCK. m.102)

Bunlar sadece Anayasa ve Türk Ceza Kanununda yapılan değişikliklerden bazılarıdır. Kadına karşı ayrımcılıkla mücadele adına yaptıklarımızın hepsini buraya almak, bu cevabın sınırlarını çok aşar. Ama bilinmeli ki AK Parti, kadına karşı

ayrımcılıkla kurulduğu günden bugüne tavizsiz mücadele etmiş, bugünden sonra da tam eşitlik sağlanıncaya kadar mücadelesine devam edecektir.

Bu gerçeklikler ve iddianamedeki beyanların açıklığına rağmen iddia makamının, bu beyanı laiklik veya Anayasaya aykırı görmesi ve takdimi, Anayasa ve hukukun dışına çıkmak ve söylenileni; söylenilen yer, neden, zaman ve muhatap bağlamından koparıp, söyleyenin iradesi dışında anlamlandırıp, kendi verdiği anlama göre de itham edip, yaptırım talep etmesinden, diğer bir ifadeyle söyleneni arzusuna göre başkalaştırmaktan başka bir şey değildir. Asıl Anayasa ve laiklik ilkesine aykırı olan budur.

c) Kaldı ki Başbakanın yaptığı değerlendirme ve tespitlerin hiç birisi ne laiklik ilkesine ve ne de Anayasaya aykırıdır. Başbakanın açıklamalarından;

“Bugün kadına karşı adaletsizlikler dünyanın neresinde varsa orada zulüm ve acı vardır. Tabii ki bu haksızlık ve acıları onaylamak imkânsızdır” ifadesi mi Anayasaya aykırı?

Yoksa “Bütün dünyada, özelde ise Müslüman toplumlarda, kadınların toplumsal hayata katılması ve üretim süreçlerine dahil edilmesiyle ilgili bazı sorunlar yaşanıyor. Hiç kimse bu sorunu yalnız bize özgü bir sorun olarak görmesin. Bu sorun, en gelişmiş ülkelere, en geri kalmış ülkelere kadar bütün dünyanın gündeminde var” açıklaması mı Anayasaya aykırı?

Veya “Kadına karşı ayrımcılık bizim geleneğimizde cahiliye örneğidir.” demesi mi Anayasaya aykırı?

Yoksa “**Kadını özel alana hapseden, kamusal alandan dışlayan**, cinsiyet ayrımcılığına dayanan baskıcı ve tutucu anlayışlar medeni olamaz. “Bazı eksiklerimiz var. Biraz zaman alacak, ama kurumlararası, toplumsal mutabakat sağlanarak elimizden geleni yapacağız. Bu ülke bu sorunu da çözecek ...**Sorun adalet sorunu.**” değerlendirmesi mi Anayasaya aykırı?

Veya “Bugün kadına karşı adaletsizlikler dünyanın neresinde varsa orada **zulüm** ve acı vardır. **Bu haksızlık ve acıları onaylamak imkânsız.**” ifadesi mi Anayasaya aykırı?

Yoksa “Kadına karşı ayrımcılık, kız çocuklarını temel haklarından mahrum bırakmak, kadını üretim sürecinden dışlamak gibi anlayışlar cahiliye geleneği...” açıklaması mı Anayasaya aykırı?

Veya “Günlük hayatta toplumsal ve geleneksel yapıdan kaynaklanan kadınlarımızın halen karşılaştığı sorunları görmezden gelemez. Bu sorunların çözümü için yasal düzenlemeleri yapan bir kurum, bir duyarlılığı hayata hâkim kılmalıyız.” demesi mi Anayasaya aykırı?

Yoksa “ Toplumların olduğu gibi devletlerin de kadına karşı ayrımcılığı t6re haline getirmesi kabul edilemez.” değerlendirmesi mi Anayasaya aykırı?

Veya “Kadına karşı cinsiyet ayrımcılığı en az ırkçılık kadar tehlikeli. Hiçbir mazeret insana karşı şiddet kullanılmasını haklı kılamaz.” ifadesi mi Anayasaya aykırı?

Sahi bu değerlendirme ve tespitlerden hangisi Anayasaya aykırı? Cevabı basit, çünkü hiçbirisi Anayasaya aykırı değildir. Aksine hepsi, Anayasa ile uyumludur. Burada Anayasaya aykırı olan iddia makamının yorumu ve değerlendirmesidir.

c) Başbakan konuşmasında; kadınlara karşı yapılan her t6rl6 ayrımcılığı reddetmiş ve ayrımcılığın çirkinliğini ve yapılan haksızlığın derecesini ifade için kadına karşı yapılan ayrımcılığı “İrkçılıktan beter” “Cahiliye geleneği”, “Adaletsizlik” ve “Zul6m” olarak nitelendirmiştir. Kadına karşı yapılan her t6rl6 ayrımcılığa karşı çıkmak ve bununla m6cadele etmek, Anayasanın ve T6rkiye’nin taraf olduğu uluslararası s6zleşmenin gereğidir.

İddia makamı, Anayasa ve uluslararası s6zleşmelerden doğan gereklilikleri yok sayamaz. Başbakan hakkındaki 16 numaralı iddia ve 27 numaralı iddia da kadınlara karşı yapılmış konuşmalar olup, hepsinde de kadına karşı her t6rl6 ayrımcılıkla m6cadelenin gerekliliğine vurgu yapılmıştır. 39 Numaralı iddiadaki konuşma ile birlikte (16 ve 27 numaralı iddialar dahil) bu 6 konuşma, alkış ve takdiri hak eden ve Anayasaya uyumlu olan konuşmalardır. Buna rağmen iddia makamı tarafından Anayasaya aykırı g6r6lmesi ve delil olarak sunulmasını anlamak ve kabul etmek m6mk6n değerildir. Bu açıklamaları, Anayasaya aykırı kılacak, bir Anayasa h6km6 yoktur. Burada Anayasaya aykırı olan, iddia makamının değerlendirme ve tespitleridir.

40) İddianamenin 45’inci sayfalarında yer alan 40 numaralı iddiada (EK-40) yer verilen konuşmasında Başbakan ve AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip ERDOĞAN; iktidarları d6neminde d6ř6nce 6zg6rl6đ6, din ve vicdan 6zg6rl6đ6 alanındaki iyileştirmelerden bahsetmiş ve mutabakatla 6zg6rl6k alanındaki mağduriyetlerin de giderileceğine işaret etmiştir.

Bilindiği gibi 5237 Sayılı T6rk Ceza Kanunu ve 5371 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu T6rkiye B6y6k Millet Meclisi’nin 22. yasama d6neminde yasalaşmıştır. T6rk Ceza Kanunu yeniden yapılmış; d6ř6nceyi ifade h6rriyetiyle ilgili suçlar tanzim edilirken, ifade h6rriyetinden yana 6nemli adımlar atılmış ve 6zg6rl6k adına 6nemli değişimler yapılmıştır. Ceza Muhakemesi Kanunuyla da suçun soruşturulması ve kovuşturulması sırasında, hukuk devletine uygun kişi lehine g6venceler getirilmiştir. Başbakanın konuşmasında bahsettiği 6zg6rl6k alanındaki iyileştirmeler, T6rk Ceza Kanunu, Ceza Muhakemesi Kanunu ve başkaca kanunlarda 6zg6rl6k alanında yapılan iyileştirmelerdir.

T6rkiye’de 6zg6rl6kler konusunda tam bir mutabakat yoktur. Mutabakat sağlandıkça, 6zg6rl6k alanının genişleyeceği de muhakkaktır. Bir Başbakanın, hem de



elinde yasa çıkaracak yasal çoğunluğu da olduğu halde, özgürlük alanının genişletilmesi ve yaşanan mağduriyetlerin giderilmesi için genel mutabakat arayışının ve bunu alenen ifadesinin neresi Anayasaya aykırıdır? Bu açık ifadede, gizli anlamlar çıkarmak mümkün değildir. Hukuk devleti, açık sözlerden gizli anlamlar çıkararak ve sonrada çıkardığı gizli anlamlardan dolayı kişileri itham edip sorumluluğunu talep eden devlet değildir. Aksine hukuk devletinde yasalar açıktır, yargılama açıktır, iddia makamı veya başkaca bir yargı makamı gizli anlamlar aramaz, onlar somut ve açık anlamlardan hareket ederler. İddia makamı bu tutumuyla hukuk devleti ilkesini alenen ihlal etmiştir.

Zira çoğulcu demokrasilerin hakim olduğu hiçbir hukuk devletinde, bir siyasi parti liderinin, özgürlük alanını genişletme talebini Anayasa ve yasaya aykırı görülmez. Bunun aksinin kabulü Anayasa ve yasaların alenen ihlalidir.

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı, iddianamede yoğunlukla gözlendiği gibi olağan ve normal olan bir durum ve ifadeyi, anormal gösterme tutumu içindedir. Bu ifadenin iddianamaya konulması bunun diğer bir kanıtıdır. İddia makamı, böylesi bir yaklaşımı hukuken benimseyemez ve uygulayamaz. Ancak maalesef, iddianamenin pek çok yerinde bunun örneklerine rastlamak mümkündür. Bu yönüyle iddianame, adeta teyakkuz halindedir. Her şeyden, bu doğru olsa ve hatta Anayasa veya bir yasa hükmünün aynen tekrarı olsa bile bundan Anayasaya aykırılık ve laiklik karşıtlığı üretme gayreti görülmektedir. İddia makamının bu tutum ve yaklaşımı, açık bir Anayasa ihlali olup, ayrıca iyi niyet kurallarıyla da bağdaşmamaktadır.

**41)** İddianamenin 45-46'ncı sayfalarında yer alan 41 numaralı iddiaDA (EK-41) yer verilen konuşma; Almanya'da yaşayan Türk vatandaşlarının, Büyükelçilikte başörtüsü ile ilgili yaşadıkları sorunu dile getirip çözüm istemesi üzerine Başbakan ve AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip ERDOĞAN'ın; sorunla ilgilenmesi ve bununla ilgili yaşanan diyalogtur.

Bir Başbakanın, yabancı bir ülkede yaşayan vatandaşlarının sorunlarını dinlemesi, bununla ilgili diyaloga girmesi ve çözüm aramasının yadırganması ve bunun parti kapatmanın delili ve sebebi sayılması, iddia makamının hukuk devleti anlayışına kazandırdığı yeni bir perspektif olsa gerektir.

Almanya'nın Berlin kentinde halk toplantısı sırasında bir Türk vatandaşı, Türk Büyükelçiliğinde yaşadığı bir sorunu dile getirmiş, Başbakan, vatandaşın vaki sorununu dinlemiş, konunun araştırılacağını ve varsa problem giderileceğini ifade etmiştir. Bu sırada Başbakan, soruna dair Büyükelçi'den de bilgi almıştır. Burada Anayasaya aykırı olan ne? Türk vatandaşının yaşadığı bir sorunu kendi ülkesinin Başbakanına aktarması mı? Yoksa Anayasaya aykırı olan, Başbakanın vatandaşını dinleyip, çözümü için gerekeni yapacağını söylemesi mi? veya Anayasaya aykırı olan, Başbakanın işin aslını Büyükelçi'den sorup bilgi alması mı? Bunların hangisi Anayasaya veya laiklik ilkesine aykırıdır? Hiç biri Anayasaya veya laiklik ilkesine aykırı değildir. Başbakan, bir Başbakandan beklenen davranışı sergilemiştir. Burada varsa Anayasaya aykırılık veya laiklik ilkesine aykırılık, o da iddia makamının tutumu ve konuya dair yaklaşım ve değerlendirmesidir.

**42)** İddianamenin 46-47'inci sayfalarında yer alan 42 numaralı iddiada(EK-42) yer verilen konuşmasında Başbakan ve AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip ERDOĞAN; Danıştay'ın muhtelif kararlarını eleştirmiş ve meslek liseleri ile düz lise arasındaki katsayı sorununu ile ülkedeki İmam Hatip açığına değinmiştir.

**a)** Anayasa veya yasalarımızda “Mahkeme kararları eleştirilemez” diye bir kural yoktur. Herkesin görüşünün eleştirisi mümkün olduğu gibi mahkeme kararları da eleştirilebilir.

Demokratik hukuk devletlerinde; eleştirilmez kişi, görüş veya mahkeme kararı yoktur. Sadece otoriter veya totaliter rejimlerde eleştirilmez kişi, görüş veya mahkeme kararları olabilir.

Mahkeme kararlarının bağlayıcılığı ve buna dayalı olarak uygulanma zorunluluğu farklı bir şeydir, ancak o kararın doğru olmadığını ya da hukukun uygun yorumuna dayanmadığını söylemek farklı bir şeydir. Herkes Mahkeme kararlarına uymak zorundadır. Ancak mahkeme kararlarına uyma zorunluluğu, onların eleştirilemeyeceği anlamına gelmez. Demokratik hukuk devletinde hiç kimse; mahkeme kararını eleştirdi veya mahkemenin kabulüne aykırı tespit ve değerlendirmelerde bulundu diye itham edilemez ve sırf bu nedenle bir düşünce açıklaması Anayasaya aykırı hale gelmez.

“Düşünce ve kanaat hürriyeti (Anayasa, m. 25) ve “Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti” (Anayasa, m. 26) Anayasamızın tanıyıp teminat altına aldığı, hak ve hürriyetlerdendir. Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahip olduğu gibi Başbakan da sahiptir. Anayasanın herkese tanıdığı bir hak ve hürriyeti, Başbakandan esirgediği düşünülemez. Herkes gibi Başbakanın da Danıştay'ın kararına katılmamak veya gerektiğinde eleştirme hak ve yetkisi vardır. İddia makamının bu hak ve yetkiyi, yok sayma veya yok etme hak ve yetkisi yoktur.

Hiçbir hukuk devletinde iddia makamı, bir kişiyi, mahkeme kararındaki kabulün tersine konuştu veya mahkeme kararını eleştirdi diye siyasi yasaklı hale gelmesini talep etmez ve edemez.

**b)** Meslek liselerinde yaşanan katsayı sorunu, Türk eğitimimin ortak sorunudur. Başbakanın açıklamasında, bu soruna değinmesinin Anayasaya aykırı bir yönü yoktur. Bir Başbakanın, ülkesinde var olan bir soruna karşı duyarsız veya kayıtsız kalması düşünülebilir mi? Elbette ki düşünülemez.

Bizim katsayı sorununa yaklaşımımız, İmam-Hatip Liseleri özelinde değildir, genel bir yaklaşımdır. Ancak bu sorunda taraf olanlar, her vesile ile “Meslek liselerindeki katsayı sorununu”, sadece İmam-Hatip Lisesi sorununa indirgemişlerdir. Biz, bizim dışımızda yapılan bu değerlendirmelere karşı olduğumuzu her defasında ifade ettik. Eşitlikçi bir bakışı benimsedik.

Bu yaklaşım laikliğe karşıtlık değil, laikliğin gerçek anlamı ile kullanılmasına yöneliktir. Laikliğin toplumdaki herhangi bir insanı, üstelik resmi bir okulda okumasından ötürü dışlayan ve tehlike gösterenlerin asıl olarak laikliğe zarar verdiğini ifade eden bir yaklaşımdır. Bu yaklaşım laikliğe karşıtlık değil, laikliğin gerçek anlamı ile kullanılmasına yöneliktir.

İmam Hatip Liseleri de diğer liseler gibi Devletin kurduğu, giderlerini karşıladığı, öğretmenlerini atadığı, yönetimi icra ettiği, program ve kitaplarını tespit edip uygulattığı, öğrencisini devletin kaydettiği ve mezununa diplomasını verdiği, kısaca devletin gözetim ve denetimi altında faaliyet gösteren bir okuldur. Bir yandan bu okulların faaliyetini sürdürmeyi Anayasaya uygun bir devlet görevi sayarken, diğer yandan bu okulların ve burada okuyan öğrencilerin sorunlarına dair değerlendirme ve tespitlerde bulunmayı ve sorunların giderilmesi için çaba sarf etmeyi Anayasaya aykırı saymak ve işin vahimi bu kabulün dayanağı olarak Anayasayı göstermek, hakla, hukukla ve Anayasa ile izahı kabil olmayan temel bir çelişkidir. Devlet, kendi eğitim-öğretim kurumlarına ikircikli bakmaz ve bakılmasına da müsaade etmez. Ne gariptir ki iddianame, bu okullara ikircikli yaklaşmamayı Anayasa ihlali ve parti kapatma nedeni sayan, hukuk dışı bir yaklaşıma sahiptir.

Üniversiteye girişte uygulanan katsayı adaletsizliğinin kaldırılmasını savunmak ve bu yönde çalışma yapmak, Anayasaya kesinlikle aykırı değildir. Bunun aksinin kabulü, 1998 senesine kadar böyle bir uygulama olmaması nedeniyle, bütün hükümetlerin ve idarenin Anayasayı ihlal ettiği anlamına gelir ki bu doğru değildir. Zira meslek liseleri, 1998 yılına kadar üniversite sınavlarında farklı katsayı uygulamasına tabi değildi. Farklı katsayı uygulaması, 1998'de başladı. 1998'e kadar Anayasaya ve laikliğe aykırı olmayan üniversiteye giriş sistemindeki puan hesaplama usulü, meslek liseleri bakımından hem de Anayasa değişmediği halde 1998'den sonra Anayasaya aykırı hale gelmesi veya getirilmesi ve daha da kötüsü bunun bir siyasi partinin kapatılmasının nedeni gösterilmesi, Anayasadan kaynaklanmamakta, Anayasaya rağmen yapılan uygulamalardan kaynaklanmaktadır.

Pek çok siyasetçi, akademisyen, araştırmacı, yazar, gazeteci, sivil toplum örgütü ve siyasi parti tarafından dile getirilen Meslek liselerine uygulanan katsayı adaletsizliği sorunu, onlar için Anayasa ve laiklik ilkesine aykırı görülmez iken, aynı sorunları AK Parti'nin dile getirmesi halinde Anayasa ve laiklik ilkesine aykırı görülüp Anayasanın 69'uncu maddesine göre kapatılma nedeni sayılması ve hakkında dava açılması, Anayasanın 2'inci maddesinde ifadesini bulan demokratik devlet ilkesi ile 10'uncu maddesindeki eşitlik ilkesine açık bir aykırılıktır. Bu, bir çifte standarttır. Anayasaya aykırılığın, söylenene veya yapılabildiğine göre değil de söyleyene veya yapana göre belirlendiğinin ispatıdır. Hukuk devletinde sözler veya fiiller, söyleyene göre adalet terazisinde tartılmaz.

Dolayısıyla bu sözlerde laikliğe karşı bir anlam ve laiklik ilkesine yönelik bir saldırı yoktur. Tam tersine laiklik ilkesinin kuvvetlendirmeye ve onu istismar edenlerin ellerinden kurtarmaya çalışarak laiklik ilkesinin hiç kimseyi dışlamadığına dair bir değerlendirme ve tespittir.

c) “Efendi bu senin değil Diyanetin işi” ifadesi, Diyanet İşleri Başkanlığı’nın personel ihtiyacıyla ilgilidir. “Diyanet İşleri Başkanlığı’nın personel ihtiyacını, ancak Diyanet İşleri Başkanlığı bilir” demenin neresi yanlıştır ve de Anayasaya aykırıdır?

Bilindiği gibi Diyanet İşleri Başkanlığı, Anayasal bir kuruluştur. Anayasa’nın 136’ncı maddesine göre; “Genel idare içinde yer alan Diyanet İşleri Başkanlığı, lâiklik ilkesi doğrultusunda, bütün siyasî görüş ve düşüncülerin dışında kalarak ve milletçe dayanışma ve bütünleşmeyi amaç edinerek, özel kanununda gösterilen görevleri yerine getirir.” Anayasanın bu hükmüne müsteniden kurulan Diyanet İşleri Başkanlığı’nın kuruluş kanuna göre; “İslam Dininin inançları, ibadet ve ahlak esasları ile ilgili işleri yürütmek, din konusunda toplumu aydınlatmak ve ibadet yerlerini yönetmek üzere; Başbakanlığa bağlı Diyanet İşleri Başkanlığı kurulmuştur.” (22.06.1965 Tarih ve 633 Sayılı Diyanet İşleri Başkanlığı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun, m. 1)

Din konusunu bilen görevliler olmadığı takdirde, dini bilgiden yoksun kişilerin topluma din konusunda yanlış bilgiler vereceği, gerçek din bilgisi yerine belki de din dışı bilgilerin din gibi öğrenilmesi ve yaşanmasına yol açacağı, bunun da toplumumuz için zararlı olacağı aşıkardır. Diyanet İşleri Başkanlığı, Anayasa ve kanunun kendine verdiği görevleri yürütürken, Başbakanın; toplumu din konusunda aydınlatmak görevini yerine getirecek görevlilerin yetiştirilmesi, toplumun din konusunda bilgisiz kişilerce yanlış bilgilerle donatılmasının önüne geçilmesi konusunda düşünce ve kanaat serdetmesi Anayasa veya laiklik ilkesine aykırı değildir.

Diyanet İşleri Başkanlığı, din hizmetlerinin yürütmek, toplumu din konusunda aydınlatmak ve ibadet yerlerini yönetmekle görevli ve yetkilidir. Anayasal yetki ve görevi gereği din görevlisi ihtiyacını bilmesi gereken kurum, elbette ki Diyanet İşleri Başkanlığı’dır. Başbakan açıklamasında, buna işaret etmiştir. Ülkenin ne kadar İmam Hatibe ihtiyacı olduğunu Diyanet İşleri Başkanlığı’ndan daha iyi kim bilebilir? Bir yandan hurafelerin yaygınlaşmasından şikayet edip, diğer yandan hurafeleri ortadan kaldırıp doğru din bilgisi ile toplumu aydınlatacak din görevlilerinin alınmasından şikayetçi olmak açık bir çelişkidir. Ve doğru da değildir.

d) Başbakanın; “Biz fani olduğumuzu aklından çıkarmayan bir anlayışın mensuplarıyız. Kalıcı değiliz. Bugün varız, yarın yokuz. Baki kalan bir hoş sada... **Ölümün nerede ne zaman geleceği belli mi? Musalla taşına yatırıldığınız zaman ‘Falanca cumhurbaşkanıydı, falanca başbakandı’ veya ‘Cumhurbaşkanı niyetine ya da başbakan niyetine’ demeyecekler.** “Er kişi niyetine” diyecekler. Bu makamlar, bu mevkiler gelip geçici. Bunlar bizleri şımartmasın. Ben tüm Adalet ve Kalkınma Partililere şunları söylüyorum: Mütevazı ol” ifadelerinin, Anayasaya veya laikliğe aykırı yönü neresidir?

Başbakanın bu ifadeleri; laiklik karşıtı veya Anayasa karşıtı bir açıklamanın örneği değil, bir tevazu örneğidir ve Anayasa ile de uyumludur.

43) İddianamenin 47'inci sayfasında yer alan 43 numaralı iddiada (EK-43) yer verilen konuşmasında Başbakan ve AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip ERDOĞAN; Türkiye'de yaşanan bazı sorunlara ilişkin değerlendirme ve tespitlerde bulunmuştur.

a) Bilindiği gibi Anayasamıza göre “Egemenlik, kayıtsız şartsız Milletindir.

Türk Milleti, egemenliğini, Anayasanın koyduğu esaslara göre, yetkili organları eliyle kullanır.” (Anayasa, m. 6/1-2)

Anayasamızın başlangıç bölümünde ise;

“Millet iradesinin mutlak üstünlüğü, egemenliğin kayıtsız şartsız Türk Milletine ait olduğu ve bunu millet adına kullanmaya yetkili kılınan hiçbir kişi ve kuruluşun, bu Anayasada gösterilen hürriyetçi demokrasi ve bunun icaplarıyla belirlenmiş hukuk düzeni dışına çıkamayacağı;

Kuvvetler ayrımının, Devlet organları arasında üstünlük sıralaması anlamına gelmeyip, belli Devlet yetki ve görevlerinin kullanılmasından ibaret ve bununla sınırlı medenî bir işbölümü ve işbirliği olduğu ve üstünlüğün ancak Anayasa ve kanunlarda bulunduğu” (Anayasa, başlangıç, 3-4'üncü paragraf) açıklıkla ifade edilmiştir.

Ancak bütün bu Anayasal açıklığa rağmen, kuvvetler ayrımının Anayasanın öngördüğü biçimde işleyişi ile ilgili problemler olduğu ve bunun değişik eleştirilere neden olduğu da bilinen bir gerçektir.

Başbakan konuşmasında farklı bir üslupla Anayasa'da yer alan bu düzenlemeler çerçevesinde bir değerlendirmede bulunmuştur.

b) Başbakan, ülkenin bu gerçekleri karşısında çözemedikleri sorunlar olduğunu ifade ile bunlardan bazılarının ismini vermiştir.

Gerilim olmaksızın, mutabakatla sorunların çözümünü aramak ülke için daha yararlıdır. Ancak bu yaklaşımı, sorunlara duyarsızlık olarak algılayanlar ve eleştirenler de çıkmıştır. Başbakan, bu eleştirilere cevaben; “Eğer **hıçkırıklarımızı içimize atıyorsak, sebepleri var. Gerilim istemiyoruz. Gerilimin faturaları çok ağır oldu.** Ormanı yanmaktan kurtaralım istiyoruz. Onun için üç beş ağaç yanıyor, bunu feda ediyoruz. Anadolu'daki serzenişler. Bunun içinde başörtüsü var, sonra 263 var...” açıklamasını yapmıştır. Başbakanın, gerilim istemediği , faturaları ağır olacağından sorunların bir kısmının çözümünü ertelediğini söylemesinin neresi Anayasaya aykırı?

İddianame metninde geçen bu ifadeleri, niyet okumak suretiyle başka anlamlara çekmek veya buna gizli anlamlar yüklemek, hem hukuken ve hem de fiilen mümkün değildir. Hukuken mümkün değildir, çünkü Anayasa ve hukukun evrensel ilkeleri, niyet okumayı menetmiştir. Fiilen mümkün değildir, çünkü iddianamedeki metinde bunun ne anlamda kullanıldığı yoruma ve teville imkan bırakmayacak açıklık

ve netliktedir. İddia makamı, niyet okuyucu değildir, olamaz da. İddia makamı, somut gerçeklikten hareket eder, söylenilen sözü, söyleyenin iradesine rağmen anlamlandıramaz. Aksinin kabulü, Anayasanın 2'inci maddesinde ifadesini bulan demokratik hukuk devleti ilkesinin açık ihlalidir.

c) Başbakanın, kanuna aykırı eğitim kurumları ilgili değerlendirmesi de Anayasa ile uyumludur. Bu değerlendirme, Türk Ceza Kanununun 263'üncü maddesi ile ilgili değişiklik ve bunun tartışılması sırasında yapılmıştır.

Anayasamıza göre; her insanın, inandığı dine ait kutsal kitabı öğrenme hakkı din ve vicdan özgürlüğünün bir gereği olup, laiklik ilkesinin de teminatı altındadır (Anayasa, m. 2, 24). Müslüman olan Türk vatandaşları bakımından Kur'an öğrenim hakkı da evleviyetle böyledir. Ayrıca bu konuda devletin de pozitif yükümlülüğü vardır. Bir Anayasal kuruluş olan Diyanet İşleri Başkanlığı'nın (Anayasa, m. 136, özel yasa) normatif misyonlarından birisi de budur.

Din ve vicdan özgürlüğü kapsamında olan Kur'an öğreniminin, Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nun sınırları içerisinde nasıl gerçekleştirileceği sorunu, elbette ki bir eğitim politikası sorunudur. Bu sorunun çözümünün de değişik partilerin değişik politika ve proje üretmeleri, siyasal çoğulcuğun ve siyasal düşünce özgürlüğünün gereğidir. Bu konuda farklı görüşlerin serdedilmesini Anayasaya aykırı sayan bir anlayış, savunulamaz.

Türk Ceza Kanununun 263'üncü maddesinde yapılan değişiklik, Cumhurbaşkanınca onaylanarak yürürlüğe girmiş olup, ne Cumhurbaşkanı ve ne de Anamuhalefet Partisi tarafından Anayasa Mahkemesi'ne götürülmüştür. Şu anda yürürlükte olan bir kanun maddesi nedeniyle, partimizin itham edilmesi kabul edilemez.

44) İddianamenin 48'inci sayfasında yer alan 44 numaralı iddiada (EK-44) yer verilen konuşmasında Başbakan ve AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip ERDOĞAN; başörtüsü sorunu ve katsayı sorunu ve çözümlerine dair değerlendirme ve tespitlerde bulunmuştur.

Başbakanın 44 numaralı iddiadaki; "...En büyük dileğim başı kapalı kızlarımızla, başı açıkların el ele dolaştığı bir üniversite, bir ülkedir. Bunun için uğraşyoruz. Bunu çözmek en büyük aşkımdır (...) Bunun için çalışıyoruz. Bunlar aşama aşama yapılacak şeyler, birden olmuyor. Bazı mutabakatlar aranıyor. Bu konuyu her getirdiğimizde önümüze engel çıkarılıyor. Şu an tek sorunumuz başörtüsü değil. Anayasa meselesi de var.(...) Bu durumun da sonu gelecek. Üniversitelere özgür, istediğiniz gibi girebileceksiniz.(...) İki oğlumun ikisi de istedikleri üniversiteleri katsayı nedeniyle kaybetti. Bu bana hak mı? Çocuklarım da katsayı kurbanı. Bizim imkânımız var da yurtdışında okutuyoruz(...)" biçimindeki açıklaması, ne Anayasaya ve ne de laiklik ilkesine aykırıdır.

Başbakanın bu sözlerinden Anayasa veya laiklik karşıtı bir anlam çıkarmak hukuken mümkün değildir. İddianame metninde geçen bu ifadeleri, niyet okumak

suretiyle başka anlamlara çekmek veya buna gizli anlamlar yüklemek, hem hukuken ve hem de fiilen mümkün değildir. Hukuken mümkün değildir, çünkü Anayasa ve hukukun evrensel ilkeleri, niyet okumayı yasaklamıştır. Fiilen mümkün değildir, çünkü iddianamedeki metinde bunun ne anlamda kullanıldığı yoruma ve teville imkan bırakmayacak açıklık ve netliktedir. İddia makamı, niyet okuyucu değildir, olamaz da. İddia makamı, somut gerçeklikten hareket eder, söylenilen sözü, söyleyenin iradesine rağmen anlamlandıramaz. Aksinin kabulü, Anayasanın 2'inci maddesinde ifadesini bulan demokratik hukuk devleti ilkesinin açık ihlalidir.

**45)** İddianamenin 48'inci sayfasında yer alan 44 numaralı iddia (EK-44), Başbakan ve AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip ERDOĞAN'ın, başarılı ve ödül almaya hak kazanan iki öğrenciyi telefonla araması, Milli Eğitim Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı Mehmet Temel'in başörtülü bir öğrenciyeye ödül vermesi ve Adıyaman Milletvekili Fehmi Hüsrev KUTLU'nun, ödül alan türbanlı öğrenci ile birlikte basın fotoğraflarına poz vermesi ile ilgilidir.

**a)** Başbakanın başarılı öğrencileri veya velilerini tebrik etmesi ve kendisine iletilen probleme alaka göstermesi kadar doğal bir şey olamaz. Başbakanın, kompozisyon yarışmasında dereceye giren iki küçük öğrencinin başörtülü oldukları için ödülleri verilmeden salondan uzaklaştırılmaları neticesi "ağlayarak dışarı" çıkan öğrencilerin anne – babalarını arayarak teselli etmesinin ve öğrencilerin gönüllerini almasının ve başarılarından dolayı öğrencileri ve velilerini tebrik etmesinin, ne laiklik ilkesine ve ne de Anayasaya aykırı bir yönü vardır. Asıl laiklik ilkesine veya Anayasaya aykırı olan, Başbakanın bu insani davranışının, iddia makamı tarafından Anayasaya aykırı görülüp, parti kapatmaya delil gösterilmesidir.

İddianamede ileri sürülen ithamları laiklik ilkesi açısından bu şekilde değerlendirildikten sonra şimdi de, en masum özgürlük olan ifade özgürlüğü bakımından da bir tahlile tabidir.

Ayrıca iddia makamının iddia ettiği gibi, bu olaylarla ilgili olarak Başbakanın talimatıyla kamu görevlileri hakkında başlatılmış bir idari inceleme veya soruşturma da yoktur.

Nitekim Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı, 06.12.2007 tarihli yazı ile Rize Valiliğinden; Cumhuriyet ve Zaman Gazeteleri'nin 04.12.2007 tarihli nüshalarında yer alan "Türbanlıya teselli" ve "Başı hileyle açtırılan öğrenciyeye ilgili inceleme" başlıklı haberlerin gerçekliği ile ilgili açılmış bir idari soruşturma varsa sonucundan bilgi verilmesini istemiş, Rize Valiliği, 12.12.2007 tarihli yazı ile Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına cevap vermiş, cevabında; zorla baş açma olmadığını, çıkan haber nedeniyle İnsan Hakları İl Kurulunda incelendiğini bildirmiştir. Yani açılmış bir idari inceleme veya soruşturma olmadığını açıklamıştır. Buna rağmen iddia makamının, iddiasını idari soruşturma açılması talimatı bizzat Başbakan tarafından verilmiş gibi takdimi hukuken kabul edilemez, bir hakikat saptırmasıdır.

**b)** TUBİTAK tarafından Milli Eğitim Bakanlığı Şura Salonunda düzenlenen ödül töreninde, lise 1. sınıf öğrencisi türbanlı Elif Büşra Doğan'a ödülünü

Milli Eğitim Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı Mehmet Temel'in vermesi olayı ile Başbakanın başarılı öğrencileri araması arasında doğrudan veya dolaylı hiçbir ilişki yoktur. Olmayan bir ilişkiyi iddia makamının kurması veya varmış gibi göstermesi de mümkün değildir.

Kaldı ki ödül töreni sırasında salonda bulunan Milli Eğitim Bakanı Hüseyin ÇELİK olaya tepki göstermiştir. Bu tepki iddianamenin 45 numaralı eklerindeki haberlerde yer aldığı halde iddia makamının sadece, olayın bir yönünü verip diğer yönünü vermemesi, lehe delil yükümlülüğünün ihlali anlamına geldiği gibi, subjektif bir yaklaşım olup iyi niyet kurallarıyla da bağdaşmaz.

c) Adıyaman milletvekili Fehmi Hüsrev KUTLU'nun ödül alan türbanlı öğrenci ile birlikte basın fotoğrafçılarına poz vermesi olayı ile Başbakanın başarılı öğrencileri araması arasında doğrudan veya dolaylı hiçbir ilişki yoktur. Olmayan bir ilişkiyi iddia makamının kurması veya varmış gibi göstermesi de mümkün değildir.

Kaldı ki Adıyaman milletvekili Fehmi Hüsrev Kutlu'nun, "ödül alan türbanlı öğrenci ile birlikte basın fotoğrafçılarına poz vermesi"nin laiklik ilkesine aykırı olarak değerlendirilmesi, ayrı bir hukuk garabetidir. Bir milletvekilinin, başarılı bir öğrenci ile fotoğraf çektirmesi ve onu başarısından dolayı tebrik etmesi, ne laikliğe ve ne de Anayasanın herhangi bir hükmüne aykırıdır. Burada söz konusu olan, başarılı öğrencileri kutlamak ve onları daha çok çalışmaya teşvik etmektir. Kaldı ki, Fehmi Hüsrev Kutlu yalnızca türbanlı öğrenciyi değil başarılı çok sayıda öğrenciyi kutlamış ve onların isteği üzerine de birlikte fotoğraf çektirmiştir. Anayasaya asıl aykırı olan, başarılı bir öğrenci ile bir milletvekilinin fotoğraf çektirmesini, sırf öğrencinin başörtüsü nedeniyle yadırgamak ve bunu laikliğe aykırı değerlendirmektir. Onun için bu değerlendirmenin de hiçbir hukuki değeri ve dayanağı yoktur.

d) İddianamenin 45 numaralı ekleri arasında yer alan Milliyet Gazetesi yazarı Fikret BİLA'nın "Etnik terörizmin psikolojisi" adlı köşe yazısının, ne 45 numaralı iddia ile ne de iddianamenin diğer kısmı ile ilişkisi vardır. Bu, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının delil konusundaki keyfiliğini ve kural tanımazlığını göstermesi bakımından önemlidir.

46) İddianamenin 48-49'uncu sayfalarında yer alan 46 numaralı iddiada (EK-46) yer alan konuşmasında Başbakan ve AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip ERDOĞAN; yeni Anayasa tartışmaları ve yükseköğretimde yaşanan kılık kıyafete dayanan hak yoksunluğu üzerinde durmuştur.

a) Başbakan "2. AB-Afrika Zirvesi"ne katılmak üzere Lizbon'a giderken "Yeni Anayasa'da türbanla üniversiteye girişi serbest bırakacak mısınız?" şeklindeki soruyu; "Benim özellikle üzüldüğüm konu şu: Anayasa tartışmalarını başörtüsüne niye indiriyoruz? *Eğitim özgürlüğü başka bir şey, din ve vicdan özgürlüğü başka bir şey.*" demek suretiyle yeni Anayasa çalışmalarını ve tartışmalarını sadece türbana indirgeyenleri eleştirmiştir. Başbakanın, yeni Anayasa çalışmalarını sadece türbana indirgemek suretiyle yapılan işi küçümseyenleri veya engellemek isteyenleri eleştirmesi, ne laiklik ilkesiyle ve ne de Anayasa ile çatışır bir durumdur. Bu



açıklamalar, düşünce ve düşünceyi ifade hürriyeti kapsamında olup Anayasanın teminatı altındadır.

b) Türkiye’de, yükseköğretimde yaşanan başörtüsü sorunun varlığını kabul etmeyen ve çözümüne dair görüşlerini kamuoyu ile paylaşmayan hiçbir siyasi parti yoktur. Bazı siyasi partiler sorunun çözümünü parti programına koyarken, bazıları milletvekillerine kanun teklifi vermiş ve bazıları ise sorunu çözmek amacıyla yasal düzenlemeler yapmışlardır. Türkiye Büyük Millet Meclisi de, bu sorunu incelemek üzere bir Araştırma Komisyonu kurmuştur.

Ayrıca Türkiye’de sivil toplum örgütleri, üniversiteler, hukukçular, öğrenciler, yazarlar, gazeteciler ve pek çok kişi de bu soruna dair değerlendirme ve tespitlerde bulunmuş, çözüm önerileri sunmuştur. Hatta bu sorun, Anayasa Mahkemesi ve İdari Yargı’da dava konusu olup, mahkemelerce de tartışılmıştır. Bu dava dahi, böyle bir sorunun varlığının delilidir.

Herkesin varlığını kabul edip çözümünü tartıştığı bir sorunu Başbakanın dile getirmiş olması, ne laiklik ilkesine ve ne de Anayasaya aykırıdır. Aksinin kabulü, Anayasanın 2’inci maddesinde ifadesini bulan demokratik hukuk devleti ve 10’uncu maddesinde yer alan eşitlik ilkelerine açık bir aykırılıktır.

Kaldı ki demokratik hukuk devleti olan bir ülkede laiklik, öğrenim hakkının teminatıdır.

c) Başbakan konuşmasında; “Zaten pazarda çarşıda bu insanlar arasında bir problem yok. Problem seçkincilerin kafasında. Hizmet alanlar noktasında genelde sorun yok. Gerçi bazı yerlerde son zamanlarda maalesef sorun başladı ama genelde sorun yok. **Eğitime gelince, ülkemizde eğitim özgürlüğü noktasında kızlarımızın bu sıkıntısının aşılması gerekir diye düşünüyorum. Türban yüzünden kızlarımız eğitim hakkında yararlanamıyor.** İmkânı olanlar yurtdışına gidiyor, olmayanlar ilkokuldan sonra eğitimi bırakmak zorunda kalıyorlar. Üniversitede nasıl olsa önüm tıkanıyor diyerek liseye de gitmiyorlar. Ben buna üzülüyorum. Dünyanın hiçbir yerinde olmayan uygulama başka ülkelere de örnek teşkil ediyor. Bazı Batı ülkelerinde eyalet düzeyinde de olsa ‘Siz Müslüman ülkesiniz, bakın sizin ülkenizde türban yasağı var’ diyerek böyle bir uygulamaya gidiyorlar. Bunu bir yerden çözmemiz lazım ama hep beraber çözmemiz lazım. Rejim elden gidiyor diyorlar, rejim niye elden *gitsin? Bu hepimizin rejimi, hep beraber koruruz.*” sözleri bir gerçeğin tespiti ve ifadesidir. İddia makamının bazı kelimeleri siyah harflerle yazması, bu gerçeği ortadan kaldırmaz. Ve bu ifade biçiminde de ne Anayasaya ve ne de laiklik ilkesine aykırılık vardır.

d) Ayrıca iddia makamının; “**Eğitime gelince, ülkemizde eğitim özgürlüğü noktasında kızlarımızın bu sıkıntısının aşılması gerekir diye düşünüyorum. Türban yüzünden kızlarımız eğitim hakkında yararlanamıyor.**” ifadesini siyah harflerle yazıp öne çıkarırken, iddianamenin 46 numaralı bölümünün son cümlesi olarak yer alan “**...Bu hepimizin rejimi, hep beraber koruruz.**” şeklinde Başbakanın rejime bağlılığını ve rejimi koruma iradesini içeren cümleleri siyah harflerle yazmamış olması ve öne çıkarmaması anlamlıdır.

Yine Başbakanın bu değerlendirmenin yer aldığı 9 aralık 2007 tarihli

Hürriyet Gazetesi okunduğunda aynı haber içerisinde; “... Açık söylüyorum, bizim 3 kırmızı çizgimiz var:

**Bölgesel milliyetçiliği kabul etmiyoruz.**

**Etnik milliyetçiliği kabul etmiyoruz.** Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığı hepimizin ortak paydasıdır. Etnik olarak sen yine Kürt ol ama Anayasal kimlik olarak Türk vatandaşısın, bunu da kabul et, sana bundan getiren götürün bir şey yok.

**Dinsel milliyetçiliği kabul etmiyoruz. Burada laiklik tanımı önem arz ediyor. Biz 1982 Anayasası'nın gerekçeli kararındaki laiklik tanımını parti programımıza da aldık, yeni Anayasa çalışmasında da var. Bu noktada laikliği en büyük güvence olarak görüyoruz. Devlet tüm inanç gruplarına karşı eşit mesafededir.” açıklaması da yer almaktadır.**

Ne var ki Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı, açıklamanın bu kısmını iddianameye bile almamıştır. Oysa konuşma metninin iddianameye alınmayan bu kısmı, iddianameyi bir bütün olarak çökertici niteliktedir. Hukuk devletinde bir konuşma metni, hukuk açısından da bütünlük içinde değerlendirilmelidir. Bütünlükten kopararak alıntı yapıp, bu alıntı üzerine iddianamenin temellendirilmesi, hukuka aykırı olduğu gibi iddia makamının yansızlığını da yok etmektedir. Bu durum, iddia makamının lehe delil yükümlülüğünü ihlal etmesi anlamına geldiği gibi, iyi niyet ve tarafsızlık kurallarıyla da bağdaşmamaktadır.

47) İddianamenin 49'uncu sayfasında yer alan 47 numaralı iddiada (EK-47) yer alan konuşmasında Başbakan ve AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip ERDOĞAN; Türkiye’de yaşanan başörtüsü sorununun, bir insan hakkı ve özgürlük sorunu olduğuna vurgu yapan, kimi çevrelerin “siyasi simge” nitelendirmelerinin, sorunun karakterini değiştirmedeğini belirten, kaldı ki simge ve sembollerin bile yasaklanamayacağını dile getiren bir değerlendirme ve tespittir.

a) İddia makamı, Başbakanın sözlerinde “Türban” kelimesi geçmediği halde, iddianamedeki 47 numaralı iddia metninde yer alan “Velev ki” kelimesinden sonra parantez açıp içine (Türban) kelimesi yazmak suretiyle, tırnak içinde verilen Başbakanın sözüne bir ilave yapmıştır. Görüldüğü üzere iddia makamı, konuşma metninde “Başörtüsü” tabiri kullanıldığı halde bunun yerine “Türban” kelimesini ikame ederek, türbanın “siyasi bir simge olması” ve sadece AK Parti tarafından kullanılıyor gibi gösterilerek kapatma kurgusu desteklemeye çalışmaktadır. Bu, hukuken kabul edilemez. Hukuk devletinde iddia makamı, tırnak “...” içinde verilen sözlere parantez açıp izahat getiremez. Orijinal konuşma metinlerini istediği gibi değiştirip anlamlandıramaz. Orijinal metin ne ise onu aynen vermek zorundadır.

b) Başörtüsü siyasi bir simge değildir. Başörtüsü kullanan bayanlar, başlarını inançları gereği örttüklerini ifade etmektedirler. Ancak buna rağmen

başörtüsünün kullanılmasına karşı olanlar, başörtüsünün siyasi bir simge olarak kullanıldığını iddia etmektedirler.

Başörtüsü kullanmak, herhangi bir siyasi partiye mensubiyeti veya siyasi tercihlerde yeknesaklığı göstermez. Bugün bütün siyasi partilerin hem üyeleri ve hem de oy verenleri arasında başörtülü bayanlar vardır. Bu, tartışmadan uzak bir gerçeklik olup, bunun aksini savunan da bugüne kadar çıkmamıştır. Bu tespitin doğruluğu, başörtüsünün siyasi bir simge olduğu iddiasını da çürütmektedir.

c) Başbakan da konuşmasında, başörtüsünün siyasi bir simge olduğunu kesinlikle söylememiştir. Aksine Başbakan, başörtüsünün siyasi bir simge olmadığını açıklıkla ifade etmiş, bunun delili olarak ta her partide başörtülü bayanların olmasını göstermiş ve başörtüsünün siyasi simge olduğu yönündeki iddiaların gerçeği yansıtmadığına dikkat çekmiştir.

İddianamedeki konuşma incelendiğinde görülecektir ki Başbakan; “... ***Dinin bir gereği olarak başını örttüğüne inanan ve bunu bu şekilde uygulayana***” ve neden örttüğünü de açıklayan bayanlara, “***Sen bunu siyasi simge olarak takıyorsun***” diye diretilmesini, inancı gereği başını örten bayanların da bu ısrarlı itham ve itiraza karşı; “***Hayır ben bunu siyasi simge olarak takmıyorum***” demeye devam etmesine rağmen, siyasilerin ve bu itham sahiplerinin bu açık beyanlara itibar etmeleri gerekirken, bunu yapmayıp kendi bildiklerini okumaya devam etmelerini eleştirmektedir. Çünkü, başörtüsü siyasi bir simge değildir.

Kamuoyunda konunun Başbakanın iradesi dışında tartışılması ve basında farklı yansıması üzerine Başbakan; “Bir defa şimdi, bunun siyasi simge olması için sadece AK Parti’nin çatısı altında, başörtüsü veya başörtülülerin olması lazım. CHP çatısı altında veya CHP’ye oy verenlerin arasında başörtülü, türbanlı olan yok mu, MHP’de yok mu? DP’inde, ANAP’ında yok mu, DTP’inde yok mu? Hepsinde var. Dolayısıyla kimse kalkıp da burada birbirine çamur atmaya kalkmasın. Her vatandaş siyasi iradesini sandıkta ortaya koyuyor, başörtülüsü de başörtüsüzü de koyuyor. Ama başörtülülerin içinde çok değişik partilere dağılmış bir irade var. Kalkıp da başörtülülerin içerisinden AK Parti’ye oy verenleri cezalandırma yetkisini kim kendinde buluyor? Veyahut da başı açık olan vatandaşlarımızın değişik partilere oy kullanması kimleri, niçin rahatsız eder? Bunu anlamakta zorluk çekiyoruz. Böyle şey olamaz. Herkesin buna saygı duyması gerekir, bizim vatandaşlarımızın tümünü ayırt etmeksizin saygı duyduğumuz gibi.” açıklamasında bulunmuştur. Ancak iddia makamı, bu açıklamaya da itibar etmemiştir.

Konuşmanın bütünlüğünde, başörtüsü yasağı taraftarları ile bizzat bu pratiği gerçekleştirenler (başörtülüler) arasındaki diyalog verilmektedir. Bu diyalogda, başörtülüler bunu dini gerekçelere dayandırırken, karşı taraftakiler, bir anlamda onların kafasının içini biliyormuş gibi, siyasi simge olarak taktıklarını iddia ederek yasağı savunmaktadırlar.

Başbakanın soru biçimindeki değerlendirmesi ise bu noktada, başörtüsünü siyasi simge olarak takmanın suç kabul edilemeyeceği, simgelere ve sembollere yasak

getirilemeyeceği; özgürlükler noktasında dünyanın hiçbir yerinde böyle bir yasağın olmadığıdır.

**d) İddianın ekleri arasında CD var; ama deşifresi yok.**

Ayrıca CD izlendiğinde, 22 Temmuz seçimleri öncesi NTV’de yapılan programın CD’si olduğu ve iddianamede tırnak içinde yazılı metinle ilgisinin bulunmadığı açıktır.

47 Numaralı iddiada, 22 Temmuz seçimlerinden önce yapılmış bir konuşma, Ocak 2008’de yapılmış bir konuşma olarak sunulmuştur. Bu, iddianamenin Türk yargılama hukukuna önemli bir katkısıdır.

**48) İddianamenin 49’uncu sayfasında yer alan 48 numaralı iddiada (EK-48) yer alan konuşma; Başbakan ve AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip ERDOĞAN’ın; yükseköğretimde kılık kıyafete dayalı olarak Türkiye’de yıllardır yaşanan hak mahrumiyeti sorununun çözümünde, parlamentoda oluşan mutabakat üzerine Başbakanın yaptığı bir değerlendirmedir.**

**a) Türkiye’de, yükseköğretimde yaşanan başörtüsü sorunun varlığını kabul etmeyen ve çözümüne dair görüşlerini kamuoyu ile paylaşmayan hiçbir siyasi parti yoktur. Bazı siyasi partiler sorunun çözümünü parti programına koyarken, bazıları milletvekillerine kanun teklifi verdimiş ve bazıları ise sorunu çözmek amacıyla yasal düzenlemeler yapmışlardır. Türkiye Büyük Millet Meclisi de, bu sorunu incelemek üzere bir Araştırma Komisyonu kurmuştur.**

Ayrıca Türkiye’de sivil toplum örgütleri, üniversiteler, hukukçular, öğrenciler, yazarlar, gazeteciler ve pek çok kişi de bu soruna dair değerlendirme ve tespitlerde bulunmuş, çözüm önerileri sunmuştur. Hatta bu sorun, Anayasa Mahkemesi ve İdari Yargı’da dava konusu olup, mahkemelerce de tartışılmıştır. Bu dava dahi, böyle bir sorunun varlığının delilidir.

Herkesin varlığını kabul edip çözümünü tartıştığı bir sorunu Başbakanın dile getirmiş olması, ne laiklik ilkesine ve ne de Anayasaya aykırıdır. Aksinin kabulü, Anayasanın 2’inci maddesinde ifadesini bulan demokratik hukuk devleti ve 10’uncu maddesinde yer alan eşitlik ilkelerine açık bir aykırılıktır.

Kaldı ki demokratik hukuk devleti olan bir ülkede laiklik, öğrenim hakkının teminatıdır. Demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye’de, ne demokrasi, ne laiklik, ne hukuk başörtülü öğrencilerin yükseköğretim hakkına manidir.

Bir Başbakanın, ülkesinde yaşanan ve herkesin konuştuğu bir sorunu konuşması ve çözümüne dair değerlendirmede bulunmasının ve beraberce bu sorunu aşarız demesinin neresi Anayasaya aykırıdır?

**b)** Başbakanın; “Yeni Anayasayı beklemeye gerek yok, onun çözümü çok kolay. Oturup beraber mutabık kaldığımız bir cümleyle çözülür.(...)bizim kafamız gayet nettir. Karmaşıktır diyenler, kendi kafalarının durumunu düşünsünler.(...) Türkiye hala bu sorunu çözemiyorsa bu özgürlükler noktasında ciddi sıkıntıdır. Bunu beraber aşarız.” ifadeleri, muhalif siyasi partilerin bu konuda yaptıkları eleştirilere cevaptır.

Aynı zamanda AK Parti Genel Başkanı olan Başbakanın, şahsına ve partisine dönük olarak siyasi partilerin yaptıkları eleştirilere cevap vermesi veya onları eleştirmesi, demokratik hukuk devletinin gereği olup Anayasanın teminatı altındadır.

İddia makamının, Başbakanın başka partilere dönük eleştirisinin ve cevabını, laiklik karşıtı veya Anayasa ihlali sayması, açık bir Anayasa ihlalidir. Hukukumuzda “Ak Parti, muhalifi siyasi partileri eleştiremez, eleştirirse laikliğe veya Anayasaya aykırı olur ve kapatılır.” diye bir Anayasa hükmü veya yasa hükmü de yoktur.

Başbakanın bu sözlerinden Anayasa veya laiklik karşıtı bir anlam çıkarmak da hukuken mümkün değildir. İddianame metninde geçen bu ifadeleri, niyet okumak suretiyle başka anlamlara çekmek veya buna gizli anlamlar yüklemek, hem hukuken ve hem de fiilen mümkün değildir. Hukuken mümkün değildir, çünkü Anayasa ve hukukun evrensel ilkeleri, niyet okumayı menetmiştir. Fiilen mümkün değildir, çünkü iddianamedeki metinde bunun ne anlamda kullanıldığı yoruma ve teville imkan bırakmayacak açıklık ve netliktedir. İddia makamı, niyet okuyucu değildir, olamaz da. İddia makamı, somut gerçeklikten hareket eder, söylenen sözü, söyleyenin iradesine rağmen anlamlandıramaz. Aksinin kabulü, Anayasanın 2’inci maddesinde ifadesini bulan demokratik hukuk devleti ilkesinin açık ihlalidir.

**49)** İddianamenin 49’uncu sayfasında yer alan 49 numaralı iddiada (EK-49) yer alan konuşmasında Başbakan ve AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip ERDOĞAN; Anayasa’nın 10’uncu ve 42’inci maddelerinin değiştirilmesi konusunda Türkiye Büyük Millet Meclisinde oluşan siyasal mutabakat ve bu mutabakat çerçevesinde başlatılan Anayasa değişikliği girişimi üzerine, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı’nın, Danıştay Başkanının ve Yargıtay Başkan Vekili’nin bir birlerini izleyen basın açıklamaları nedeniyle değerlendirme ve tespitlerde bulunmuştur.

**a)** İddia makamı, Başbakanın konuşmasını tam vermemiş, bazı bölümlerini kırpmıştır. Başbakanın konuşmasının ilgili bölümünün tamamı aşağıdaki gibidir: “Onların işi gücü başörtüsü; şu, bu... Türkiye nereden nereye geldi, bunu yazsana kardeşim. Bu ülkede, milletin kılığıyla kıyafetiyle kimsenin uğraşma hakkı yok. Olmamalı... Bu, insanların, vatandaşların bireysel tercihidir. Bırak, bireysel tercihi olarak nasıl giyiniyorsa öyle giyinsin. Sen ne karışıyorsun buna. Bu ‘din ve vicdan özgürlüğü’ne girmezmiş. Ne özgürlüğüne girer? Bizim önümüze ikide bir Anayasa’yı çıkartmasınlar. En az onlar kadar Anayasayı biz de biliriz.

Bu ülkede eğer kuvvetler ayrılığı varsa, bu ülkede yasama, yürütme, ve yargı erki birbirine müdahale etmeyecekse, herkes yerini, konumunu gayet iyi bilmeli.

Kimse yasama, yürütme organının üstünde kendini göremez, bulamaz. Özellikle de kimse ihsası reyde bulunamaz. Yargı makamı ihsası rey makamı değildir. Onlar da görevini, Anayasanın tayin ettiği şartlar içerisinde yapmaya mecburdur. Demokratik hayatın temel unsurları olan siyasi partileri, baskı altına almaya kimse gayret etmesin.

Bizim gayemiz, Atatürk'ün ifade ettiği, muasır medeniyet seviyesine Türkiye'yi çıkarmak.”

**b) Anayasaya göre; “Egemenlik, kayıtsız şartsız Milletindir.**

Türk Milleti, egemenliğini, Anayasanın koyduğu esaslara göre, yetkili organları eliyle kullanır.

Egemenliğin kullanılması, hiçbir surette hiçbir kişiye, zümreye veya sınıfa bırakılamaz. Hiçbir kimse veya organ kaynağını Anayasadan almayan bir Devlet yetkisi kullanamaz. (Anayasa, m. 6)

“Yasama yetkisi Türk Milleti adına Türkiye Büyük Millet Meclisindedir. Bu yetki devredilemez.” (Anayasa, m. 7)

“Yürütme yetkisi ve görevi, Cumhurbaşkanı ve Bakanlar Kurulu tarafından, Anayasaya ve kanunlara uygun olarak kullanılır ve yerine getirilir.” (Anayasa, m. 8)

“Yargı yetkisi, Türk Milleti adına bağımsız mahkemelerce kullanılır.”(Anayasa, m. 9)

“Türkiye Büyük Millet Meclisinin görev ve yetkileri, kanun koymak, değiştirmek ve kaldırmak; Bakanlar Kurulunu ve bakanları denetlemek; Bakanlar Kuruluna belli konularda kanun hükmünde kararname çıkarma yetkisi vermek; bütçe ve kesinhesap kanun tasarılarını görüşmek ve kabul etmek; para basılmasına ve savaş ilânına karar vermek; milletlerarası anlaşmaların onaylanmasını uygun bulmak, Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının beşte üç çoğunluğunun kararı ile genel ve özel af ilânına ve Anayasanın diğer maddelerinde öngörülen yetkileri kullanmak ve görevleri yerine getirmektir.” (Anayasa, M. 87)

“Kanun teklif etmeye Bakanlar Kurulu ve milletvekilleri yetkilidir.

Kanun tasarı ve tekliflerinin Türkiye Büyük Millet Meclisinde görüşülme usul ve esasları İçtüzükle düzenlenir.” (Anayasa, m. 88)

“Anayasanın değiştirilmesi Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının en az üçte biri tarafından yazıyla teklif edilebilir. Anayasanın değiştirilmesi hakkındaki teklifler Genel Kurulda iki defa görüşülür. Değiştirme teklifinin kabulü Meclisin üye tamsayısının beşte üç çoğunluğunun gizli oyuyla mümkündür.

Anayasanın değiştirilmesi hakkındaki tekliflerin görüşülmesi ve kabulü, bu maddedeki kayıtlar dışında, kanunların görüşülmesi ve kabulü hakkındaki hükümlere tbidir.

Cumhurbaşkanı Anayasa değişikliklerine ilişkin kanunları, bir daha görüşülmek üzere Türkiye Büyük Millet Meclisine geri gönderebilir. Meclis, geri gönderilen Kanunu, ye tamsayısının üçte iki çoğunluğu ile aynen kabul ederse Cumhurbaşkanı bu Kanunu halkoyuna sunabilir.

Meclisce ye tamsayısının beşte üçü ile veya üçte ikisinden az oyla kabul edilen Anayasa değişikliği hakkındaki Kanun, Cumhurbaşkanı tarafından Meclise iade edilmediği takdirde halkoyuna sunulmak üzere Resmî Gazetede yayımlanır.

Doğrudan veya Cumhurbaşkanı'nın iadesi zerine, Meclis ye tamsayısının üçte iki çoğunluğu ile kabul edilen Anayasa değişikliğine ilişkin kanun veya gerekli görülen maddeleri Cumhurbaşkanı tarafından halkoyuna sunulabilir. Halkoyulamasına sunulmayan Anayasa değişikliğine ilişkin Kanun veya ilgili maddeler Resmî Gazetede yayımlanır.

Halkoyuna sunulan Anayasa değişikliklerine ilişkin kanunların yürürlüğe girmesi için, halkoyulamasında kullanılan geçerli oyların yarısından çoğunun kabul oyu olması gerekir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Anayasa değişikliklerine ilişkin kanunların kabulü sırasında, bu Kanunun halkoyulamasına sunulması halinde, Anayasanın değiştirilen hükümlerinden, hangilerinin birlikte hangilerinin ayrı ayrı oylanacağını da karara bağlar.

Halkoyulamasına, milletvekili genel ve ara seçimlerine ve mahallî genel seçimlere iştiraki temin için, kanunla para cezası dahil gerekli her türlü tedbir alınır.” (Anayasa, m. 175)

“Millet iradesinin mutlak üstünlüğü, egemenliğin kayıtsız şartsız Türk Milletine ait olduğu ve bunu millet adına kullanmaya yetkili kılınan hiçbir kişi ve kuruluşun, bu Anayasada gösterilen hürriyetçi demokrasi ve bunun icaplarıyla belirlenmiş hukuk düzeni dışına çıkamayacağı;

Kuvvetler ayırımının, Devlet organları arasında üstünlük sıralaması anlamına gelmeyip, belli Devlet yetki ve görevlerinin kullanılmasından ibaret ve bununla sınırlı medenî bir işbölümü ve işbirliği olduğu ve üstünlüğün ancak Anayasa ve kanunlarda bulunduğu” (Anayasa, Başlangıç, 3-4’üncü paragraf)

“Anayasa hükümleri, yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını ve diğer kuruluş ve kişileri bağlayan temel hukuk kurallarıdır.

Kanunlar Anayasaya aykırı olamaz.” (Anayasa, m. 11)

Anayasa hükümleri, yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını ve diğer kuruluş ve kişileri bağlayan temel hukuk kuralları olduğu ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı, Yargıtay Başkanvekili ve Danıştay Başkanı hem bu kurallara uymak ve hem de uygulamakla yükümlü olduğu halde, kuvvetler ayrılığı ilkesini çiğneyerek Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin yasama yetkisine müdahale sayılabilecek açıklamalarda bulunmuşlardır.

Halbuki yukarıda verilen Anayasa hükümlerinde de açıkça görüleceği gibi Anayasa'yı değiştirme (Tali kurucu iktidar) yetkisi, mutlak şekilde siyaset kurumuna ve bu kurumun doruğundaki yasama organına tanınmıştır. Bu yetki, monopol bir yetkidir ve paylaşılamaz. Değişiklik sırasında vatandaşların ve kurumların görüş bildirmelerinden doğal bir şey olamaz. Ancak, girişimi önlemeye yönelik ve kendini kurucu iktidar yetkisinin üstünde gören anlayışa dayalı açıklamalar ve yönlendirmeler, kimden ve hangi kurumdan gelirse gelsin hiçbir normatif değeri olamaz. Demokratik hukuk devletinde, kurucu iktidarın üzerinde hiçbir güç ve kurum yoktur.

Başbakan, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı, Danıştay Başkanı ve Yargıtay Başkanvekiline Anayasa'nın bu hükümlerini farklı bir üslupla hatırlatarak eleştiride bulunmuş ve herkesi Anayasal sınırlar içerisinde görevini yapmalarını istemiştir. Başbakanın bu tavrı, siyasete emsal olabilecek bir tavidir. Bu itibarla, yüksek yargı organlarımız dahil, hiçbir dinamik Anayasayı değiştirme iktidarı konusunda kendisine özel bir misyon biçemez.

**b) Anayasa veya yasalarımızda “Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı, Danıştay Başkanı veya Yargıtay Başkanvekili ve görüşleri eleştirilemez” diye bir kural yoktur. Herkesin ve görüşünün eleştirisi mümkün olduğu gibi onların ve de görüşlerinin eleştirisi de mümkündür.**

Demokratik hukuk devletlerinde; eleştirilmez kişi, görüş, kurum veya makam yoktur. Sadece otoriter veya totaliter rejimlerde eleştirilmez kişi, görüş, kurum veya makam olabilir.

“Düşünce ve kanaat hürriyeti (Anayasa, m. 25) ve “Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti” (Anayasa, m. 26) Anayasamızın tanıyıp teminat altına aldığı, hak ve hürriyetlerdendir. Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahip olduğu gibi Başbakan da sahiptir. Anayasanın herkese tanıdığı bir hak ve hürriyeti, Başbakandan esirgediği düşünülemez. Herkes gibi Başbakanın da Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı, Danıştay Başkanı veya Yargıtay Başkanvekilinin veya mensubu oldukları kurumun görüşlerine katılmamak veya gerektiğinde onları eleştirme hak ve yetkisi vardır. İddia makamının bu hak ve yetkiyi, yok sayma veya yok etme hak ve yetkisi yoktur.

Hiçbir hukuk devletinde iddia makamı, bir kişiyi, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı, Danıştay Başkanı veya Yargıtay Başkanvekili'ni eleştirdi veya onların görüşlerine katılmadı diye siyasi yasaklı hale gelmesini talep etmez ve edemez.



Hiçbir hukuk devletinde iddia makamının, hakkında iddianame düzenlediği kişilerin açıklamalarını söyledikleri yer, zaman ve neden bağlamından koparıp, muhatabını görmezlikten gelip, daha da vahimi söyleneni veya yapılanı söyleyen veya yapanın iradesi dışında kendi anlayışına göre değerlendirip, söyleyenin veya yapanın hiç kastetmediği ve hatta aklına bile getirmediği anlamlar yüklemesi ve bundan dolayı sorumlularının tecziyesini talep ve dava etmesi söz konusu olamaz. Aksinin kabulü ve yapılmaması, hukukun evrensel ilkeleri ve Anayasanın 2'inci maddesinde ifadesini bulan hukuk devleti ilkesinin ayaklar altına alınmasıdır.

**50) İddianamenin 50'inci sayfasında yer alan 50 numaralı iddiada (EK-50) yer alan konuşmasında Başbakan ve AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip ERDOĞAN; laiklik ilkesi ile ilgili değerlendirme ve tespitlerde bulunmuştur.**

**a) Başbakan, laiklik ilkesinin hem Müslümanlar ve hem de diğer dinlere mensup olanlar için eşit davranmayı gerekli kıldığını, Müslüman'a farklı laiklik uygulaması, diğer din mensuplarına farklı laiklik uygulamasının yanlışlığını ifade için bu değerlendirmeleri yapmıştır.**

Başbakanın bu değerlendirmeleri Anayasamızda ifadesini bulan laiklik ilkesiyle de uyumludur.

Anayasamıza göre laiklik; Türkiye Cumhuriyeti Devletinin ayrılmaz ve değiştirilmez bir vasfı (Anayasa, m.2,4) olup, hiçbir zaman dinsizlik değildir ve kişilerin dinini yaşamasına veya dindar olmasına da mani değildir. Aksine laiklik; bütün dinlerin, inançların ve ibadetlerin teminatı, bu konulardaki hürriyetin ifadesidir. Bu husus, Anayasanın 2'inci maddesinin gerekçesinde de açıkça ifade edilmiştir: "Hiçbir zaman dinsizlik anlamına gelmeyen laiklik ise, her ferdin istediği inanca, mezhebe sahip olabilmesi, ibadetini yapabilmesi ve dini inançlarından dolayı diğer vatandaşlardan farklı bir muameleye tabi kılınmaması anlamına gelir." (Burhan Kuzu, Anayasa Metinleri ve İlgili Mevzuat, Filiz Kitabevi, 3. Baskı, İstanbul – 1993, S. 3)

Nitekim Anayasamıza göre de laik Türkiye Cumhuriyeti Devleti, din ve vicdan özgürlüğünü bir hak olarak tanımış ve teminat altına almıştır. Anayasa'da yer alan; "Herkes, vicdan, dinî inanç ve kanaat hürriyetine sahiptir.

14'üncü madde hükümlerine aykırı olmamak şartıyla ibadet, dini ayin ve törenler serbesttir.

Kimse ibadete, dini ayin ve törenlere katılmaya, dini inanç ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz; dini inanç ve kanaatlerinden dolayı kınanamaz ve suçlanamaz." (Anayasa, m. 24/1-3) ifadeleri, bunun delilidir.

Anayasa, Anayasa Mahkemesi ve doktrin dahil herkes laikliğin, her dine, her inanca ve her mezhebe eşit mesafede olmayı gerektirdiğini, din ve vicdan özgürlüğünün tam manada laikliğin teminatı altında olduğunu açıklıkla ifade etmiştir. Herkes laikliğin din, inanç ve ibadet hürriyetinin teminatı olduğunu ve dindarlığa mani olmadığını söylüyor, Başbakan da laikliğin din, inanç ve ibadet hürriyetinin teminatı

olduğunu ve dindarlığa mani olmadığını, dindar bir kişinin de laiklik ilkesini benimseyebileceğini söylüyor.

Başbakan, “Bir taraftan din ve vicdan özgürlüğü diyeceksiniz, **öbür taraftan kalkıp Müslüman için böyle bir defans uygulayacaksınız. Bu defansı uygulamaya bir defa kimsenin hakkı yok**” ifadelerini, laiklik ilkesiyle bağdaşmayan uygulamalar için söylemiş ve laikliğin doğru uygulanması gerektiğine vurgu için kullanmıştır. Özetle ifade etmek gerekirse Başbakanın söylediği, Anayasa, Anayasa Mahkemesi ve doktrinin söylediklerinin, farklı bir üslupla tekrar ve ifadesidir.

Başbakanın bu sözlerinden Anayasa veya laiklik karşıtı bir anlam çıkarmak da hukuken mümkün değildir. İddianame metninde geçen bu ifadeleri, niyet okumak suretiyle başka anlamlara çekmek veya buna gizli anlamlar yüklemek, hem hukuken ve hem de fiilen mümkün değildir. Hukuken mümkün değildir, çünkü Anayasa ve hukukun evrensel ilkeleri, niyet okumayı menetmiştir. Fiilen mümkün değildir, çünkü iddianamedeki metinde bunun ne anlamda kullanıldığı yoruma ve teville imkan bırakmayacak açıklık ve netliktedir. İddia makamı, niyet okuyucu değildir, olamaz da. İddia makamı, somut gerçeklikten hareket eder, söylenilen sözü, söyleyenin iradesine rağmen anlamlandıramaz. Aksinin kabulü, Anayasanın 2’inci maddesinde ifadesini bulan demokratik hukuk devleti ilkesinin açık ihlalidir.

c) Ayrıca iddia makamı, delillerin toplanmasında tarafsızlık ve ciddiyet ilkesine sadık kalsaydı, lehe delilleri de toplama konusundaki yasal yükümlülüğüne riayet etmiş olsaydı, Başbakanın o konuşmasında geçen ve gazetelerde de yer alan;

“ Halkı Müslüman, demokratik ve laik bir ülke olarak medeniyetler arasında iletişim kurulmasında önemli bir rol oynayabileceğimiz gerçektir.”

“Partimizi kurduğumuzda programımıza yerleştirdiğimiz ilke şudur: bizim partimiz din eksenli bir parti değildir. Bizim partimiz muhafazakar demokrat bir partidir ve süreci bu şekilde çalıştırırken halkımızın da yaklaşık %99’u müslümandır.”

“Her dinin mensupları arasında aşırımlar çıkabilir. Ama gelin biz bu aşırımlara karşı çıkalım. Aşırımların karşısında hep birlikte beraber olalım. Dayanışma içinde olalım.”

Şeklindeki beyanlarını da görebilir ve daha sağlıklı sonuca varabilirdi. Başbakanın bu ifadeleri, iddia makamının iddiasını temelden çökertmekte, onu tekzip etmektedir. Ancak Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı’nın gerçeği arama kaygısına dayanmayan hedefi ve önyargısı, bütün konuşmalarda olduğu gibi bu delilde de kırpma yöntemini uygulamıştır.

**51)** İddianamenin 50’inci sayfasında yer alan 51 numaralı iddiada (EK-51) yer alan konuşmasında Başbakan ve AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip ERDOĞAN; mesleki ve teknik eğitime büyük önem verdiklerine ve meslek liselerine uygulanan katsayı sorunun çözüleceğine dair değerlendirme ve tespitlerde bulunmuştur.

Meslek Liselerinde yaşanan katsayı sorunu, Türk eğitimimin ortak sorunudur. Bizim konuya yaklaşımımız, İmam-Hatip Liseleri özelinde değildir, genel bir yaklaşımdır. Cumhurbaşkanının bir daha görüşülmek üzere Meclise geri gönderdiği tasarı da sadece İmam Hatip Liselerini değil bütün mesleki ve teknik eğitimi kapsamaktadır. Ancak bu sorunda taraf olanlar, her vesile ile “Meslek liselerindeki katsayı sorununu” sadece İmam-Hatip Lisesi sorununa indirgemişlerdir. Biz, bizim dışımızda yapılan bu değerlendirmelere karşı olduğumuzu her defasında ifade ettik. Eşitlikçi bir bakışı benimsedik.

Bu yaklaşım laikliğe karşıtlık değil, laikliğin gerçek anlamı ile kullanılmasına yöneliktir. Laikliğin toplumdaki herhangi bir insanı, üstelik resmi bir okulda okumasından ötürü dışlayan ve tehlike gösteren bir gereği varmış gibi gösterenlerin asıl olarak laikliğe zarar verdiğini ifade eden bir yaklaşımdır. Bu yaklaşım laikliğe karşıtlık değil, laikliğin gerçek anlamı ile kullanılmasına yöneliktir.

İmam Hatip Liseleri de diğer liseler gibi Devletin kurduğu, giderlerini karşıladığı, öğretmenlerini atadığı, yönetimi icra ettiği, program ve kitaplarını tespit edip uygulattığı, öğrencisini devletin kaydettiği ve mezununa diplomasını verdiği, kısaca devletin gözetim ve denetimi altında faaliyet gösteren bir okuldur. Bir yandan bu okulların faaliyetini sürdürmeyi Anayasaya uygun bir devlet görevi sayarken, diğer yandan bu okulların ve burada okuyan öğrencilerin sorunlarına dair değerlendirme ve tespitlerde bulunmayı ve sorunların giderilmesi için çaba sarfetmeyi Anayasaya aykırı saymak ve işin vahimi bu kabulün dayanağı olarak Anayasayı göstermek, hakla, hukukla ve Anayasa ile izahı kabil olmayan yaman ve temel bir çelişkidir. Devlet, kendi eğitim-öğretim kurumlarına ikircikli bakmaz ve bakılmasına da müsaade etmez. Ne gariptir ki iddianame, bu okullara ikircikli yaklaşmamayı Anayasa ihlali ve parti kapatma nedeni sayan, hukuk dışı bir yaklaşıma sahiptir.

Üniversiteye girişte uygulanan katsayı adaletsizliğinin kaldırılmasını savunmak ve bu yönde çalışma yapmak, Anayasaya kesinlikle aykırı değildir. Bunun aksinin kabulü, 1998 senesine kadar böyle bir uygulama olmaması nedeniyle, bütün hükümetlerin ve idarenin Anayasayı ihlal ettiği anlamına gelir ki bu doğru değildir. Zira meslek liseleri, 1998 yılına kadar üniversite sınavlarında farklı katsayı uygulamasına tabi değildi. Farklı katsayı uygulaması, 1998’de başladı. 1998’e kadar Anayasaya ve laikliğe aykırı olmayan üniversiteye giriş sistemindeki puan hesaplama usulü, meslek liseleri bakımından hem de Anayasa değişmediği halde 1998’den sonra Anayasaya aykırı hale gelmesi veya getirilmesi ve daha da kötüsü bunun bir siyasi partinin kapatılmasının nedeni gösterilmesi, Anayasadan kaynaklanmamakta, Anayasaya rağmen yapılan uygulamalardan kaynaklanmaktadır.

Pek çok siyasetçi, akademisyen, araştırmacı, yazar, gazeteci, sivil toplum örgütü ve siyasi parti tarafından dile getirilen Meslek liselerine uygulanan katsayı adaletsizliği sorunu, onlar için Anayasa ve laiklik ilkesine aykırı görülmez iken, aynı sorunları AK Parti’nin dile getirmesi halinde Anayasa ve laiklik ilkesine aykırı görülüp Anayasanın 69’uncu maddesine göre kapatılma nedeni sayılması ve hakkında dava açılması, Anayasanın 2’inci maddesinde ifadesini bulan demokratik devlet ilkesi ile 10’uncu maddesindeki eşitlik ilkesine açık bir aykırılıktır. Bu, bir çifte standarttır.

Anayasaya aykırılığın, söylenene veya yapılanaya göre değil de söyleyene veya yapana göre belirlendiğinin ispatıdır. Hukuk devletinde sözler veya fiiller, söyleyene göre adalet terazisinde tartılmaz.

Kişilerin dindar olmasından veya resmi okulda din eğitimi ağırlıklı okumayı tercih etmiş olmasından hareketle laik olmamakla suçlanması doğru değildir. Kişi dindar olabilir; ama devlet laiktir. Kişi bakımından sırf dindar diye laik olmamakla suçlamak haksızlıktır.

Dolayısıyla bu sözlerde laikliğe karşı bir anlam ve laiklik ilkesine yönelik bir saldırı yoktur. Tam tersine laiklik ilkesinin kuvvetlendirmeye ve onu istismar edenlerin ellerinden kurtarmaya çalışarak laiklik ilkesinin hiç kimseyi dışlamadığına dair bir değerlendirme ve tespittir.

Hukuk devletinde iddia makamı, somut gerçeklikten hareket eder, kendince anlam yükleme veya anlamı başkalaştırma yoluyla delil uyduramaz.

Bir Başbakanın, hem de eğitimle ilgili bir kampanyanın başlatılması sırasında mesleki ve teknik eğitime verdiği önemi belirtmesinin ve de yaşadıkları katsayı sorununun çözümüne dair açıklamada bulunmasının neresi laiklik ilkesine aykırıdır? Laiklik ilkesine asıl aykırı olan, Başbakanın sözlerinden, onun iradesi dışında gizli anlamlar çıkarmak ve bundan da onun sorumluluğu cihetine gitmektir.

**52) İddianamenin 50-51'inci sayfalarında yer alan 52 numaralı iddia (EK-52), İdarenin düzenleyici bir işleminin seyrine dair haberlerden ve Başbakan ve AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip ERDOĞAN konuya dair bir açıklamasından oluşmaktadır.**

**a) Diyanet İşleri Başkanlığı, Anayasal bir kuruluştur. Anayasa'nın 136'ncı maddesine göre; "Genel idare içinde yer alan Diyanet İşleri Başkanlığı, lâiklik ilkesi doğrultusunda, bütün siyasî görüş ve düşüncülerin dışında kalarak ve milletçe dayanışma ve bütünleşmeyi amaç edinerek, özel kanununda gösterilen görevleri yerine getirir." Anayasanın bu hükmüne müsteniden kurulan Diyanet İşleri Başkanlığı'nın kuruluş kanuna göre; "İslam Dininin inançları, ibadet ve ahlak esasları ile ilgili işleri yürütmek, din konusunda toplumu aydınlatmak ve ibadet yerlerini yönetmek üzere; Başbakanlığa bağlı Diyanet İşleri Başkanlığı kurulmuştur." (22.06.1965 Tarih ve 633 Sayılı Diyanet İşleri Başkanlığı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun, m. 1)**

Diyanet İşleri Başkanlığı, Anayasal ve yasala görevlerini yerine getirirken, yasalardan aldığı yetkiye müsteniden yönetmelikler çıkarabilir. Nitekim pek çok yönetmelik çıkarmıştır.

**b) Anayasa'nın 69'uncu maddesinin altıncı fıkrasına göre; belli şartların varlığı halinde sadece siyasi partinin üyelerinin veya doğrudan ve kararlılık içinde siyasi partinin yetkili organlarının yaptıkları eylemleri, parti kapatma nedenidir.**

Diyanet İşleri Başkanlığı, yürütmenin içinde yer alan ve yürütme görevi yapan bir Anayasal kuruluştur. AK Parti'nin üyesi değildir.

Yürütme içinde yer alan bir Anayasal kuruluşun iş ve işlemleri, AK Partiye bağlanamaz. Zira yürütme ayrı bir Anayasal organdır, AK Parti ayrı bir tüzelkişiliktir.

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının bu iddiası da açık bir Anayasa ihlalidir.

c) Başbakanın “Öğrencilerin önündeki eğitim engellerinin kaldırılması gerektiğini” ifadesi de laiklik ve Anayasa ile uyumludur. Zira din ve vicdan özgürlüğü, evrensel temel hukuk metinlerine girmiş ve Anayasa'nın 24'üncü maddesinde düzenlenerek teminat altına alınmış bir insan hakkıdır. Her Türk vatandaşının, inandığı dine ait kutsal kitabı öğrenme hakkı din ve vicdan özgürlüğünün bir gereği olup, laiklik ilkesinin de teminatı altındadır (Anayasa, m. 2, 24). % 99'u Müslüman olan Türk toplumu bakımından Kur'an öğrenim hakkı da evleviyetle böyledir. Ayrıca bu konuda devletin de pozitif yükümlülüğü vardır. Bir Anayasal kuruluş olan Diyanet İşleri Başkanlığı'nın (Anayasa, m. 136, özel yasa) normatif misyonlarından birisi de budur.

Din ve vicdan özgürlüğü kapsamında olan Kur'an öğreniminin, Tevhid-i Tedrisat Kanununun sınırları içerisinde nasıl gerçekleştirileceği sorunu, elbette ki bir eğitim politikası sorunudur. Bu sorunun çözümü de değişik partilerin değişik politika ve proje üretmeleri, siyasal çoğulcuğun ve siyasal düşünce özgürlüğünün gereğidir. Bu konuda farklı görüşlerin serdedilmesini Anayasaya aykırı sayan bir anlayış, savunulamaz.

Ayrıca Diyanet İşleri Başkanlığının açtığı ve işlettiği Kur'an Kursları, yasal ve resmi Kur'an Kurslarıdır. Bunların işleyişi de yeni değil eskidir. Devletin gözetim ve denetiminde yapılan bir faaliyete dair Başbakanın açıklamada bulunması ve sorunlarının çözüleceğini söylemesinin neresi Anayasa ve laiklik ilkesine aykırıdır?

53) İddianamenin 51'inci sayfasında yer alan 53 numaralı iddiada (EK-53) yer alan konuşmasında Başbakan ve AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip ERDOĞAN; Yükseköğretim Kanunu ve Yükseköğretim Personel Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunu'nun Cumhurbaşkanı tarafından bir daha görüşülmek üzere Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne geri gönderilmesinin ardından yeniden gündeme alınmamasıyla ilgili eleştirilere cevap vermiştir.

a) Meslek Liselerinde yaşanan katsayı sorunu, Türk eğitimimin ortak sorunudur. Bizim konuya yaklaşımımız, İmam-Hatip Liseleri özelinde değildir, genel bir yaklaşımdır. Cumhurbaşkanı'nın bir daha görüşülmek üzere Meclise geri gönderdiği tasarı da sadece İmam Hatip Liselerini değil bütün mesleki ve teknik eğitimi kapsamaktadır. Ancak bu sorunda taraf olanlar, her vesile ile “Meslek liselerindeki katsayı sorununu” sadece İmam-Hatip Lisesi sorununa indirgemişlerdir. Biz, bizim dışımızda yapılan bu değerlendirmelere karşı olduğumuzu her defasında ifade ettik. Eşitlikçi bir bakışı benimsedik.

Bu yaklaşım laikliğe karşıtlık değil, laikliğin gerçek anlamı ile kullanılmasına yöneliktir. Laikliğin toplumdaki herhangi bir insanı, üstelik resmi bir okulda okumasından ötürü dışlayan ve tehlike gösteren bir gereği varmış gibi gösterenlerin asıl olarak laikliğe zarar verdiğini ifade eden bir yaklaşımdır. Bu yaklaşım laikliğe karşıtlık değil, laikliğin gerçek anlamı ile kullanılmasına yöneliktir.

İmam Hatip Liseleri de diğer liseler gibi Devletin kurduğu, giderlerini karşıladığı, öğretmenlerini atadığı, yönetimi icra ettiği, program ve kitaplarını tespit edip uygulattığı, öğrencisini devletin kaydettiği ve mezununa diplomasını verdiği, kısaca devletin gözetim ve denetimi altında faaliyet gösteren bir okuldur. Bir yandan bu okulların faaliyetini sürdürmeyi Anayasaya uygun bir devlet görevi sayarken, diğer yandan bu okulların ve burada okuyan öğrencilerin sorunlarına dair değerlendirme ve tespitlerde bulunmayı ve sorunların giderilmesi için çaba sarfetmeyi Anayasaya aykırı saymak ve işin vahimi bu kabulün dayanağı olarak Anayasayı göstermek, hakla, hukukla ve Anayasa ile izahı kabil olmayan yaman ve temel bir çelişkidir. Devlet, kendi eğitim-öğretim kurumlarına ikircikli bakmaz ve bakılmasına da müsaade etmez. Ne gariptir ki iddianame, bu okullara ikircikli yaklaşmamayı Anayasa ihlali ve parti kapatma nedeni sayan, hukuk dışı bir yaklaşıma sahiptir.

Üniversiteye girişte uygulanan katsayı adaletsizliğinin kaldırılmasını savunmak ve bu yönde çalışma yapmak, Anayasaya kesinlikle aykırı değildir. Bunun aksinin kabulü, 1998 senesine kadar böyle bir uygulama olmaması nedeniyle, bütün hükümetlerin ve idarenin Anayasayı ihlal ettiği anlamına gelir ki bu doğru değildir. Zira meslek liseleri, 1998 yılına kadar üniversite sınavlarında farklı katsayı uygulamasına tabi değildi. Farklı katsayı uygulaması, 1998'de başladı. 1998'e kadar Anayasaya ve laikliğe aykırı olmayan üniversiteye giriş sistemindeki puan hesaplama usulü, meslek liseleri bakımından hem de Anayasa değişmediği halde 1998'den sonra Anayasaya aykırı hale gelmesi veya getirilmesi ve daha da kötüsü bunun bir siyasi partinin kapatılmasının nedeni gösterilmesi, Anayasadan kaynaklanmamakta, Anayasaya rağmen yapılan uygulamalardan kaynaklanmaktadır.

Pek çok siyasetçi, akademisyen, araştırmacı, yazar, gazeteci, sivil toplum örgütü ve siyasi parti tarafından dile getirilen Meslek liselerine uygulanan katsayı adaletsizliği sorunu, onlar için Anayasa ve laiklik ilkesine aykırı görülmez iken, aynı sorunları AK Parti'nin dile getirmesi halinde Anayasa ve laiklik ilkesine aykırı görülüp Anayasanın 69'uncu maddesine göre kapatılma nedeni sayılması ve hakkında dava açılması, Anayasanın 2'inci maddesinde ifadesini bulan demokratik devlet ilkesi ile 10'uncu maddesindeki eşitlik ilkesine açık bir aykırılıktır. Bu, bir çifte standarttır. Anayasaya aykırılığın, söylenene veya yapılabildiğine göre değil de söyleyene veya yapana göre belirlendiğinin ispatıdır. Hukuk devletinde sözler veya fiiller, söyleyene göre adalet terazisinde tartılmaz.

Kişilerin dindar olmasından veya resmi okulda din eğitimi ağırlıklı okumayı tercih etmiş olmasından hareketle laik olmamakla suçlanması doğru değildir. Kişi dindar olabilir; ama devlet laiktir. Kişi bakımından sırf dindar diye laik olmamakla suçlamak haksızlıktır.

Başbakanın bu sözlerinde laikliğe karşı bir anlam ve laiklik ilkesine yönelik bir saldırı yoktur. Tam tersine laiklik ilkesinin kuvvetlendirmeye ve onu istismar edenlerin ellerinden kurtarmaya çalışarak laiklik ilkesinin hiç kimseyi dışlamadığına dair bir değerlendirme ve tespittir.

Hukuk devletinde iddia makamı, somut gerçeklikten hareket eder, kendince anlam yükleme veya anlamı başkalaştırma yoluyla delil uyduramaz.

**b)** Başbakan konuşmasında; “Bugün çok şükür Türkiye’nin geleceğini masaya yatıracak, Türkiye’nin yarınları adına umutlarımızı tazeleyecek bir zihin ve ufuk açıklığı dönemini yaşıyoruz.

20 aylık bir iktidarın başı olarak, aldığımız bu pozitif mesafelerden ve eşliğinde olduğumuz bu yeni sıçrama noktasından, sıkıntılıyla beraber de olsa büyük bir haz duymaktayız.

Her şeyden önce bakışımız tepki içerikli olmamalı, bakışımız aklın, ilmin, tecrübenin gerektirdiği neyse buna dayalı olmalıdır. Eğer tepkisel bakışlarla yarınların adımlarını atacak olursak, kazanımlarla değil her geçen gün kayıplarla yola devam ederiz. Sadece kişisel, kurumsal kayıplar değil, devlet, millet olarak kayıplar değil, tarih olarak da gelecek nesilleri bile kayba uğratarız. Burada çok hassas olmaya mecburuz. Akli, ilmi, tecrübeyi, netice alacak şekilde değerlendirmemiz lazım... Hükümet olarak yönetim anlayışımızın anahtarı şeklinde nitelediğimiz değişim reformunun sadece biz ve sizlerin değil, bu toplumun tamamının ortak iradesi ve beklentisi olduğu aşikardır...Türkiye’nin aydınlık bir geleceğe yürümek adına vizyonunu belirlerken, bu ortak irade doğrultusunda rota izlemeyi görev bildiklerini” açıklıkla vurgulamıştır. Ancak iddia makamı, Başbakanın konuşmasının bu kısmını iddianameye almamıştır.

Bir Başbakanın ülke sorunlarını konuşurken, “Bakışımız tepki içerikli olmamalı”, “Bakışımız aklın, ilmin, tecrübenin gerektirdiği neyse buna dayalı olmalıdır”, “Eğer tepkisel bakışlarla yarınların adımlarını atacak olursak, kazanımlarla değil her geçen gün kayıplarla yola devam ederiz. Sadece kişisel, kurumsal kayıplar değil, devlet, millet olarak kayıplar değil, tarih olarak da gelecek nesilleri bile kayba uğratarız.”, “Burada çok hassas olmaya mecburuz. Akli, ilmi, tecrübeyi, netice alacak şekilde değerlendirmemiz lazım...” ve “Hükümet olarak yönetim anlayışımızın anahtarı şeklinde nitelediğimiz değişim reformunun sadece biz ve sizlerin değil, bu toplumun tamamının ortak iradesi ve beklentisi olduğu aşikardır...Türkiye’nin aydınlık bir geleceğe yürümek adına vizyonunu belirlerken, bu ortak irade doğrultusunda rota izlemeyi görev bildiklerini” ifade etmesinin neresi laiklik ilkesine veya Anayasaya aykırıdır? Bu ifadeler, çoğulcu demokratik bir toplumda kınanacak değil takdir edilip alkışlanacak sözlerdir.

**b)** Başbakanın iddianamede geçen “**Şunu hatırlatmak isterim, biz bunun ikincisini de yaparız, yapardık. Ama bunun bedelini siz ödemeye hazır mısınız? Bunun bedeli var. Biz hükümet olarak bu bedeli ödemeye hazır değiliz. Çünkü daha önce ödenen bedeller var. Biz şimdi bu meslek liselerinde okuyanlara da**

**aynı bedeli ödetemeyiz. Bunun için de bu adımı atamayız. Toplum buna hazır olduğu zaman bu adım atılır.”** sözlerinden Anayasa veya laiklik karşıtı bir anlam çıkarmak da hukuken mümkün değildir. Halka açık bir toplantıda alenen yapılan konuşmadan alınmış bu sözleri, niyet okumak suretiyle başka anlamlara çekmek veya buna gizli anlamlar yüklemek, hem hukuken ve hem de fiilen mümkün değildir. Hukuken mümkün değildir, çünkü Anayasa ve hukukun evrensel ilkeleri, niyet okumayı menetmiştir. Fiilen mümkün değildir, çünkü iddianamedeki metinde bunun ne anlamda kullanıldığı yoruma ve teville imkan bırakmayacak açıklık ve netliktedir. İddia makamı, niyet okuyucu değildir, olamaz da. İddia makamı, somut gerçeklikten hareket eder, söylenilen sözü, söyleyenin iradesine rağmen anlamlandırılmaz. Aksinin kabulü, Anayasanın 2’inci maddesinde ifadesini bulan demokratik hukuk devleti ilkesinin açık ihlalidir.

Başbakanın bu sözleri, toplum huzurunu, istikrarını ve toplumsal barışı koruyucu niteliktedir.

Ayrıca bu sözler, Başbakanın, kendisinden önce konuşanların eleştirilerine cevap mahiyetindedir ve muhatapları da eleştirenlerdir. Yani konuşmanın muhatapları bellidir. İddia makamının muhatabı belli olan bir konuşmaya, laiklik ilkesini muhatap kılması hukuken kabul edilemez. Çünkü iddia makamı, yapılan bir konuşmayı, konuşulan yer, zaman, neden ve muhatap bağlamından koparıp, söyleyenin iradesine rağmen anlamlandırıp, sonra da bu anlamdan dolayı konuşanı itham edip hukuki sorumluluğunu talep ve dava edemez. Bunun aksi, hukukun evrensel ilkeleri ve Anayasada ifadesini bulan ve teminat altına alınan hukuk devleti ilkelerinin alenen çiğnenmesidir. Maalesef iddia makamı burada, bu ilkelerin tamamını ihlal etmiştir.

Kaldı ki bir kişinin kendisine dönük eleştirilere cevap vermesi, ne laiklik ilkesine ve ne de Anayasaya aykırıdır. Aksine eleştirilere cevap verme hakkı, Anayasa’nın teminatı altındadır. Başbakanın, Anayasanın teminatı altında bulunan bir hakkı kullanması, Anayasaya aykırı değildir. İddia makamının iddiasıyla da Anayasaya uygun bir şey, Anayasaya aykırı hale dönüşmez.

c) İddia makamı, iddiasını verirken, Cumhurbaşkanının geri göndermesine özenle vurgu yaparak, adeta Cumhurbaşkanının geri göndermesini ve buna dair değerlendirme yapmayı laiklik ilkesine aykırı imiş gibi gösterme gayreti de görülmektedir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin kabul ettiği kanunları bir daha görüşülmek üzere Cumhurbaşkanının Türkiye Büyük Millet Meclisine geri göndermesi, Anayasa ve Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzük’üne uygun usuli bir işlemdir (Anayasa, m. 89; İçtüzük, m. 81). Anayasa ve İçtüzük’e uygun iş ve işlemlerden Anayasaya aykırılık üretilmez.

Cumhurbaşkanı ve geri gönderme gerekçeleri, eleştirilemez değildir. Bütün demokratik hukuk devletlerinde bunun aksi varit değildir. Nitekim Anayasa’nın 89’uncu maddesinin üzerine oturduğu mantık ve anlamda bu doğrudur.



54) İddianamenin 51-52'inci sayfalarında yer alan 54 numaralı iddiada (EK-54) yer alan konuşmasında Başbakan ve AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip ERDOĞAN; meslek liseleri, katsayı sorununa değinmiş ve başörtüsü sorununa ilişkin durum tespiti yapmakta ve çözüm yollarına değinmekte ve YÖK sisteminin bilim ve performans eksenini dışında kalan ideolojik uygulamalarını eleştirmektedir.

a) Başbakan konuşmasının bir kısmında; İmam hatip ve meslek liseleriyle diğer düz liseler arasında üniversiteye girişte uygulanan katsayı farkını doğru bulmadığını, YÖK'ün bu konuda ayrımcılık yaptığını, YÖK'ün ayrımcılık yapma hakkı olmadığını, dünyanın hiçbir ülkesinde düz liseli meslek liseli ayrımı olmadığını, Türkiye'de böyle bir ayrımcılığın yanlış olduğunu, İmam Hatip Liselerini bahane ederek diğer meslek liselerinin de mağdur edildiğini, katın adil bir yaklaşım olmadığını ve Türkiye'nin bu sorunu aşacağını ... ifade etmiştir.

YÖK'ün uygulamaların eleştirilmesi, katsayı sorununa dair tespitler ve eleştiriler yapılarak zamanla bu sorunların aşılacağını Başbakan tarafından söylenmesi, ne laiklik ilkesine ve ne de Anayasaya aykırıdır.

Kaldı ki Meslek Liselerinde yaşanan katsayı sorunu, Türk eğitimimin ortak sorunudur. Bizim konuya yaklaşımımız, İmam-Hatip Liseleri özelinde değildir, genel bir yaklaşımdır. Cumhurbaşkanının bir daha görüşülmek üzere Meclise geri gönderdiği tasarı da sadece İmam Hatip Liselerini değil bütün mesleki ve teknik eğitimi kapsamaktadır. Ancak bu sorunda taraf olanlar, her vesile ile "Meslek liselerindeki katsayı sorununu" sadece İmam-Hatip Lisesi sorununa indirgemişlerdir. Biz, bizim dışımızda yapılan bu değerlendirmelere karşı olduğumuzu her defasında ifade ettik. Eşitlikçi bir bakışı benimsedik.

Bu yaklaşım laikliğe karşıtlık değil, laikliğin gerçek anlamı ile kullanılmasına yöneliktir. Laikliğin toplumdaki herhangi bir insanı, üstelik resmi bir okulda okumasından ötürü dışlayan ve tehlike gösteren bir gereği varmış gibi gösterenlerin asıl olarak laikliğe zarar verdiğini ifade eden bir yaklaşımdır. Bu yaklaşım laikliğe karşıtlık değil, laikliğin gerçek anlamı ile kullanılmasına yöneliktir.

İmam Hatip Liseleri de diğer liseler gibi Devletin kurduğu, giderlerini karşıladığı, öğretmenlerini atadığı, yönetimi icra ettiği, program ve kitaplarını tespit edip uygulattığı, öğrencisini devletin kaydettiği ve mezununa diplomasını verdiği, kısaca devletin gözetim ve denetimi altında faaliyet gösteren bir okuldur. Bir yandan bu okulların faaliyetini sürdürmeyi Anayasaya uygun bir devlet görevi sayarken, diğer yandan bu okulların ve burada okuyan öğrencilerin sorunlarına dair değerlendirme ve tespitlerde bulunmayı ve sorunların giderilmesi için çaba sarfetmeyi Anayasaya aykırı saymak ve işin vahimi bu kabulün dayanağı olarak Anayasayı göstermek, hakla, hukukla ve Anayasa ile izahı kabil olmayan yaman ve temel bir çelişkidir. Devlet, kendi eğitim-öğretim kurumlarına ikircikli bakmaz ve bakılmasına da müsaade etmez. Ne gariptir ki iddianame, bu okullara ikircikli yaklaşmamayı Anayasa ihlali ve parti kapatma nedeni sayan, hukuk dışı bir yaklaşıma sahiptir.

Üniversiteye girişte uygulanan katsayı adaletsizliğinin kaldırılmasını savunmak ve bu yönde çalışma yapmak, Anayasaya kesinlikle aykırı değildir. Bunun aksinin kabulü, 1998 senesine kadar böyle bir uygulama olmaması nedeniyle, bütün hükümetlerin ve idarenin Anayasayı ihlal ettiği anlamına gelir ki bu doğru değildir. Zira meslek liseleri, 1998 yılına kadar üniversite sınavlarında farklı katsayı uygulamasına tabi değildi. Farklı katsayı uygulaması, 1998’de başladı. 1998’e kadar Anayasaya ve laikliğe aykırı olmayan üniversiteye giriş sistemindeki puan hesaplama usulü, meslek liseleri bakımından hem de Anayasa değişmediği halde 1998’den sonra Anayasaya aykırı hale gelmesi veya getirilmesi ve daha da kötüsü bunun bir siyasi partinin kapatılmasının nedeni gösterilmesi, Anayasadan kaynaklanmamakta, Anayasaya rağmen yapılan uygulamalardan kaynaklanmaktadır.

Pek çok siyasetçi, akademisyen, araştırmacı, yazar, gazeteci, sivil toplum örgütü ve siyasi parti tarafından dile getirilen Meslek liselerine uygulanan katsayı adaletsizliği sorunu, onlar için Anayasa ve laiklik ilkesine aykırı görülmez iken, aynı sorunları AK Parti’nin dile getirmesi halinde Anayasa ve laiklik ilkesine aykırı görülüp Anayasanın 69’uncu maddesine göre kapatılma nedeni sayılması ve hakkında dava açılması, Anayasanın 2’inci maddesinde ifadesini bulan demokratik devlet ilkesi ile 10’uncu maddesindeki eşitlik ilkesine açık bir aykırılıktır. Bu, bir çifte standarttır. Anayasaya aykırılığın, söylenene veya yapılanaya göre değil de söyleyene veya yapana göre belirlendiğinin ispatıdır. Hukuk devletinde sözler veya fiiller, söyleyene göre adalet terazisinde tartılmaz.

Kişilerin dindar olmasından veya resmi okulda din eğitimi ağırlıklı okumayı tercih etmiş olmasından hareketle laik olmamakla suçlanması doğru değildir. Kişi dindar olabilir; ama devlet laiktir. Kişi bakımından sırf dindar diye laik olmamakla suçlamak haksızlıktır.

Başbakanın bu sözlerinde laikliğe karşı bir anlam ve laiklik ilkesine yönelik bir saldırı yoktur. Tam tersine laiklik ilkesinin kuvvetlendirmeye ve onu istismar edenlerin ellerinden kurtarmaya çalışarak laiklik ilkesinin hiç kimseyi dışlamadığına dair bir değerlendirme ve tespittir.

Hukuk devletinde iddia makamı, somut gerçeklikten hareket eder, kendince anlam yükleme veya anlamı başkalaştırma yoluyla delil uyduramaz.

**b) Başbakanın, “Katsayı adil bir yaklaşım değil. Bir defa üniversiteye girecek olan öğrencilerin önüne böyle bir katsayı zulmünü koymak çok büyük bir adaletsizlik.” ve “...Şu anda bir zulme dayalı olarak maalesef devam ediyor...” ifadelerinde geçen “Zulüm” kelimesi, uygulanan haksızlığın derecesini ifade için kullanılmıştır.**

Konuşmada geçen “Zulüm ve adaletsizlik” kavramlardan hareketle Başbakanın sözlerinden Anayasa veya laiklik karşıtı bir anlam çıkarmak da hukuken mümkün değildir. Halka açık bir toplantıda alenen yapılan konuşmadan alınmış bu sözleri, niyet okumak suretiyle başka anlamlara çekmek veya buna gizli anlamlar yüklemek, hem hukuken ve hem de fiilen mümkün değildir. Hukuken mümkün

değildir, çünkü Anayasa ve hukukun evrensel ilkeleri, niyet okumayı menetmiştir. Fiilen mümkün değildir, çünkü iddianamedeki metinde bunun ne anlamda kullanıldığı yoruma ve teville imkan bırakmayacak açıklık ve netliktedir. İddia makamı, niyet okuyucu değildir, olamaz da. İddia makamı, somut gerçeklikten hareket eder, söylenen sözü, söyleyenin iradesine rağmen anlamlandıramaz. Aksinin kabulü, Anayasanın 2'inci maddesinde ifadesini bulan demokratik hukuk devleti ilkesinin açık ihlalidir.

c) Başbakan da konuşmasında, başörtüsünün siyasi bir simge olduğunu kesinlikle söylememiştir. Aksine Başbakan, başörtüsünün siyasi bir simge olmadığını açıklıkla ifade etmiş ve **“Diyorlar ki, bu bir siyasi simge. Ne siyasi simgesi, ne alakası var?”** Bu siyasi simge ise bu başörtülü vatandaşım sadece Adalet ve Kalkınma Partisi de mi var? Diğer siyasi parti mensupları arasında başörtülü yok mu? Milleti bölme yoluna gitmeyiniz. Bu ülkede başı açık olan da örtülü olan da benim canım, ciğerim, kardeşimdir” ifadelerini de başörtüsünün siyasi bir simge olmadığını açıklamak için kullanmıştır

Başbakan, başörtüsünün siyasi bir simge olmadığını başkaca konuşmalarında da açıklıkla ifade etmiştir. Nitekim 47 numaralı iddianın cevabında da verildiği üzere bir konuşmasında Başbakan; “Bir defa şimdi, bunun siyasi simge olması için sadece AK Parti'nin çatısı altında, başörtüsü veya başörtülülerin olması lazım. CHP çatısı altında veya CHP'ye oy verenlerin arasında başörtülü, türbanlı olan yok mu, MHP'de yok mu? DP'sinde, ANAP'ında yok mu, DTP'sinde yok mu? Hepsinde var. Dolayısıyla kimse kalkıp da burada birbirine çamur atmaya kalkmasın. Her vatandaş siyasi iradesini sandıkta ortaya koyuyor, başörtülüsü de başörtüsüzü de koyuyor. Ama başörtülülerin içinde çok değişik partilere dağılmış bir irade var. Kalkıp da başörtülülerin içerisinde AK Parti'ye oy verenleri cezalandırma yetkisini kim kendinde buluyor? Veyahut da başı açık olan vatandaşlarımızın değişik partilere oy kullanması kimleri, niçin rahatsız eder? Bunu anlamakta zorluk çekiyoruz. Böyle şey olamaz. Herkesin buna saygı duyması gerekir, bizim vatandaşlarımızın tümünü ayırt etmeksizin saygı duyduğumuz gibi.” açıklamasında bulunmuştur. Ancak iddia makamı, bu ve benzeri açıklamalara da itibar etmemiştir.

d) Başbakanın, YÖK'ün katsayı uygulamasını eleştirmesi, bu uygulamanın haksızlığını dile getirmesi, üniversitelerimizin dünya üniversiteleri arasındaki konumunu değerlendirmesi, başörtüsü ve katsayı sorununa değinmesi ve bu konuların hepine ilişkin eleştiri ve tespitlerde bulunup, zamanla çözüleceğini ifadesi de ne laiklik ilkesine ve ne de Anayasaya aykırıdır.

Anayasa ve yasalarımızda, “YÖK ve uygulamaları ile üniversiteler eleştirilemez, aksi halde laiklik ilkesi ihlal edilmiş sayılır.” veya “Siyasiler ülke sorunlarını konuşamaz, bunlara dair çözümlerini söyleyemez, eleştirilerde bulunamaz; aksi laiklik ilkesine aykırıdır” diye herhangi bir kural yoktur. Aksine demokratik bir hukuk devleti (Anayasa, m. 2) olmanın gereği olarak “Düşünce ve kanaat hürriyeti (Anayasa, m. 25) ile “Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti” (Anayasa, m. 26) Anayasamızın tanıyıp teminat altına aldığı, hak ve hürriyetlerdendir. Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak

açıklama ve yayma hakkına sahip olduğu gibi Başbakan da sahiptir. Anayasanın herkese tanıdığı bir hak ve hürriyeti, Başbakandan esirgediği düşünülemez. Herkes gibi Başbakanın da YÖK'ü, YÖK'ün uygulamalarını, üniversiteleri, başörtüsü ve katsayı gibi ülke insanların sorunlarını konuşmak, bunlara dair eleştiri, tespit ve değerlendirmelerde bulunarak düşüncelerini açıklamak hak ve yetkisi vardır. İddia makamının bu hak ve yetkiyi, yok sayma veya yok etme hak ve yetkisi yoktur.

Hiçbir hukuk devletinde iddia makamı, bir kişiyi, görüş ve düşüncelerini açıkladı, ülke sorunlarına dair değerlendirme ve tespitlerde bulundu veya bazı kurumları eleştirdi diye laiklik karşıtı gösteremez ve bunu yapanların siyasi yasaklı hale gelmesini talep ve dava edemez.

Ayrıca Başbakanın sözlerinin muhatabı YÖK, üniversiteler ve halktır. Sözlerin muhatabı Anayasal düzen veya laiklik ilkesi değildir. İddia makamı, yapılan konuşmayı, konuşulan yer, zaman, neden ve muhatap bağlamından koparıp, söyleyenin iradesine rağmen anlamlandırıp, sonra da bu anlamdan dolayı konuşanı itham edip hukuki sorumluluğunu talep ve dava edemez. Bunun aksi, hukukun evrensel ilkeleri ve Anayasada ifadesini bulan ve teminat altına alınan hukuk devleti ilkelerinin alenen çiğnenmesidir. Maalesef iddia makamı burada, bu ilkelerin tamamını ihlal etmiştir.

**55) İddianamenin 52'inci sayfasında yer alan 55 numaralı iddiada (EK-55) yer alan konuşmasında Başbakan ve AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip ERDOĞAN; AK Parti'yi laiklik karşıtı gösterenleri eleştirmekte; AK Parti'nin laiklik karşıtı gösterilemeyeceğini ifade etmekte; sürekli irticanın gündeme getirilmesinin ve dinin siyasete alet edilmesinin yanlışlığını ve dindar insanların da siyaset yapma hakkı olduğunu belirtmektedir.**

Başbakanın bu değerlendirmeleri, ne laiklik ve ne de Anayasa aleyhinedir. Aksine bu konuşma, laiklik konusundaki hassasiyete bir örnektir.

**a) Anayasa'ya göre "Türkiye Cumhuriyeti,... lâik ... bir ... Devletidir."**  
(Anayasa, m. 2)

"Hiçbir zaman dinsizlik anlamına gelmeyen laiklik ise, her ferдин istediği inanca, mezhebe sahip olabilmesi, ibadetini yapabilmesi ve dini inançlarından dolayı diğer vatandaşlardan farklı bir muameleye tabi kılınmaması anlamına gelir." (Burhan Kuzu, Anayasa Metinleri ve İlgili Mevzuat, Filiz Kitabevi, 3. Baskı, İstanbul – 1993, S. 3)

Anayasa'nın benimsediği laiklik anlayışının gereği olarak; "Herkes, vicdan, dinî inanç ve kanaat hürriyetine sahiptir.

14 üncü madde hükümlerine aykırı olmamak şartıyla ibadet, dinî âyin ve törenler serbesttir.

Kimse, ibadete, dinî âyin ve törenlere katılmaya, dinî inanç ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz; dinî inanç ve kanaatlerinden dolayı kınanamaz ve suçlanamaz.

Din ve ahlâk eğitim ve öğretimi Devletin gözetim ve denetimi altında yapılır. Din kültürü ve ahlâk öğretimi ilk ve orta-öğretim kurumlarında okutulan zorunlu dersler arasında yer alır. Bunun dışındaki din eğitim ve öğretimi ancak, kişilerin kendi isteğine, küçüklerin de kanunî temsilcisinin talebine bağlıdır.

Kimse, Devletin sosyal, ekonomik, siyasî veya hukukî temel düzenini kısmen de olsa, din kurallarına dayandırma veya siyasî veya kişisel çıkar yahut nüfuz sağlama amacıyla her ne suretle olursa olsun, dini veya din duygularını yahut dince kutsal sayılan şeyleri istismar edemez ve kötüye kullanamaz.”

Başbakan ve AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip ERDOĞAN; Anayasa'nın kabul ettiği laik devlet niteliğine bağlı olup, yine Anayasa'nın 24'üncü maddesinde açıklıkla ifade edildiği üzere; “Herkesin, vicdan, dinî inanç ve kanaat hürriyetine sahip olduğuna”, “Anayasanın koyduğu sınırlamalar hariç olmak üzere ibadet, dini ayin ve törenlerin serbest olduğuna”, “kimsenin ibadete, dinî âyin ve törenlere katılmaya, dinî inanç ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamayacağına; dinî inanç ve kanaatlerinden dolayı kınanamayacağı ve suçlanamayacağına”, “kişilerin dinlerini öğrenmelerinin laikliğin gereği ve laikliğin teminatı altında olduğuna”, “Kimsenin, Devletin sosyal, ekonomik, siyasî veya hukukî temel düzenini kısmen de olsa, din kurallarına dayandırma veya siyasî veya kişisel çıkar yahut nüfuz sağlama amacıyla her ne suretle olursa olsun, dini veya din duygularını yahut dince kutsal sayılan şeyleri istismar edemeyeceği ve kötüye kullanamayacağına ve bunları yapmasının yanlışlığına”, “laikliğin dindar olmanın da teminatı olduğuna” inanmakta ve bu inancını da kararlı bir biçimde uygun her platformda tekrar edip kamuoyu ile açıklıkla paylaşmaktadır.

Nitekim iddianamede delil olarak sunulan pek çok konuşma da bunu açıkça göstermektedir:

“Laiklik çok farklı bir konudur. Laik olduğumuz Anayasa'da belirtilmiştir. İnsanlar dini gereklerini böylece yerine getirebilir. İslam ile laikliği yan yana tanım olarak getirmek yanlış olur. Kişiler laik olmaz.” (İddianame, s. 28, ek- 4 )

“Bazıları laikliği din gibi algılıyor. Laiklik din olursa aynı anda Müslüman olunamaz. İnsan iki dine mensup olamaz. Asıl itibarıyla laiklik bir sistemdir ve fertlerin değil, devletin laikliği söz konusudur. Dine mensupluksa ferdi bir tasarruftur. O manada söyledim.” (İddianame, s. 28, ek- 5 )

“Laikliği din haline getirirseniz halkı üzersiniz” ...”Bizim laiklikle derdimiz yok. 1982 Anayasası'nın laikliği düzenleyen maddesinin gerekçesinde bir tanım mevcut. Gerekçe, ‘bütün dinlere eşit mesafede olmak’ diyor. İnançlar, devlet güvencesinde. Tekrar ediyorum: Ben insan olarak laik değilim; devlet laiktir. Buna mukabil laik düzeni korumakla yükümlüyüm. Ama siz laikliği bir din gibi takdim

ederseniz, bu ülkenin halkını üzersiniz. Türkiye iyiye gidiyor, hükümet başarılı, laikliği gündeme getirip, bundan nemalanmak isteyenler var. Türkiye’de ‘niyet okuyucuları’ haksız isnadlar ortaya atıyor” (İddianame, s. 30, ek- 10 )

“Laik toplumda din, laik yönetimin güvencesindedir. Laiklik, tüm inanç gruplarına eşit mesafede olmak şeklinde tanımlanmıştır ve zaten bu temin edildiği içindir ki, laiklik bizim için bir yerde sigortadır.” (İddianame, s. 36, ek- 19 )

Bunlar, Başbakan ve AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip ERDOĞAN’ın, laiklik ilkesinden yana olduğunu gösteren iddianameden bir kısım delillerdir. Ayrıca Başbakan ve AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip ERDOĞAN’ın, laiklik ilkesi ile ilgili başkaca sayısız açıklaması da vardır(**EK-2**).

**b)** Başbakan ve AK Parti Genel Başkanın karşı olduğu şey, laiklik değil, birilerinin laikliği yanlış yorumlayarak, laikliğin bütün toplum kesimleri tarafından tam anlamıyla benimsenmesine mani olucu tavır, davranış ve söylemleridir.

Hangi saikle olursa olsun birilerinin AK Partiyi laiklik karşıtı göstermesi, hem AK Parti’yi ve hem de AK Partiye oy vermiş milyonlarca kişiyi rencide eder ve onlar sanki laiklik karşıtı imiş gibi haksız bir algıya yol açar. Bu haksız eleştiri ve tutum karşısında AK Parti Genel Başkanının; “Bu yanlıştır. 14 milyon kişinin oyunu almış ve iktidar olmuş bir parti, laiklik karşıtı olarak bu sahneye çıkmadı...” demek suretiyle haksız ithama karşı çıkıp kendisini, partisini ve partisine oy vermiş milyonlarca seçmenin hak ve hukukunu savunması, ne laiklik ilkesine ve ne de Anayasaya aykırıdır. Bu söylemiyle AK Parti Genel Başkanı; kendisi, partisi ve partisine oy verenler hakkındaki bu haksız yaklaşım ve ithama ve laiklik ilkesini kullanarak birilerinin yürüttüğü haksız mücadeleye karşı çıkararak, laiklik lehinde ve laiklik ilkesi yanında tavır koymuştur. Bu tavrın yanlış anlaşılıp, iddianameye alınması ise ayrı bir hukuk ve Anayasa ihlalidir.

**c)** Anayasamıza göre laiklik; Türkiye Cumhuriyeti Devletinin ayrılmaz ve değiştirilmez bir vasfı (Anayasa, m.2,4) olup, hiçbir zaman dinsizlik değildir ve kişilerin dinini yaşamasına veya dindar olmasına da mani değildir. Aksine laiklik; bütün dinlerin, inançların ve ibadetlerin teminatı, bu konulardaki hürriyetin ifadesidir. Bu husus, Anayasanın 2’inci maddesinin gerekçesinde de açıkça ifade edilmiştir: “Hiçbir zaman dinsizlik anlamına gelmeyen laiklik ise, her ferdin istediği inanca, mezhebe sahip olabilmesi, ibadetini yapabilmesi ve dini inançlarından dolayı diğer vatandaşlardan farklı bir muameleye tabi kılınmaması anlamına gelir.”

Türkiye Cumhuriyeti Devleti, din ve vicdan özgürlüğünü bir hak olarak tanımış ve teminat altına almıştır. Anayasa’da yer alan; “Herkes, vicdan, dinî inanç ve kanaat hürriyetine sahiptir.

14’üncü madde hükümlerine aykırı olmamak şartıyla ibadet, dini ayin ve törenler serbesttir.

Kimse ibadete, dini ayin ve törenlere katılmaya, dini inanç ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz; dini inanç ve kanaatlerinden dolayı kınanamaz ve suçlanamaz.” (Anayasa, m. 24/1-3) ifadeleri, bunun delilidir.

Anayasanın bu açık ve amir hükümlerine rağmen, kimileri; kişileri dini inanç ve kanaatlerinden dolayı kınamayı veya suçlamayı adeta laikliğin bir gereği gibi yansıtmaktan vazgeçmemişlerdir. “İrtica ile dindar insanı bir tutma”, “Dinin gereklerini yapan birinin siyaset yapmasını, dini siyasete alet etme” ve “Dindar bir kişinin laik devlet yapısını benimsemeyeceği” gibi sakat, temelsiz yaklaşımlar, Anayasaya aykırıdır.

AK Parti Genel Başkanı; ; “...Önce irticanın bir tanımını yapın? **Eğer irtica dini siyasete alet etmekse, Türkiye’de dini siyasete kimlerin alet ettiği bellidir. Ama eğer siz dindar insanları siyasetten alıkoymak için bunu konuşuyorsanız, bu millet de sizi affetmez. Bunu böyle bilin. Bu ülkede dindar insanların da siyaset yapma hakkı vardır.** “ demek suretiyle “İrtica” ile “Dindar insanın” karıştırılmasına, “Dindarlık” ile “Devletin laik niteliğini kabul etmenin” bir arada olamayacağı anlayışına ve dindar kişinin siyaset yapmasını dini siyasete alet etmek olarak kabul ve takdim eden yanlış anlayışlara karşı çıkmıştır. Bu açıklamalar, laikliğin doğru anlaşılması bakımından yapılmış değerlendirmeleri içermektedir.

**d)** Bu değerlendirmelerden Anayasa veya laiklik karşıtı bir anlam çıkarmak da hukuken mümkün değildir. İddianame metninde geçen bu ifadeleri, niyet okumak suretiyle başka anlamlara çekmek veya buna gizli anlamlar yüklemek, hem hukuken ve hem de fiilen mümkün değildir. Hukuken mümkün değildir, çünkü Anayasa ve hukukun evrensel ilkeleri, niyet okumayı menetmiştir. Fiilen mümkün değildir, çünkü iddianamedeki metinde bunun ne anlamda kullanıldığı yoruma ve teville imkan bırakmayacak açıklık ve netliktedir. İddia makamı, niyet okuyucu değildir, olamaz da. İddia makamı, somut gerçeklikten hareket eder, söylenen sözü, söyleyenin iradesine rağmen anlamlandıramaz. Aksinin kabulü, Anayasanın 2’inci maddesinde ifadesini bulan demokratik hukuk devleti ilkesinin açık ihlalidir.

**e)** AK Parti Genel Başkanının konuşmasında, Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer’in ismi hiç geçmemiş ve ona dönük bir eleştiri de yapılmamıştır.

Konuşma ile Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer’in açıklaması arasında bağ kurulması, tamamen basın mensupları tarafından yapılmış, iddia makamı da bunun doğru olup olmadığını araştırmadan olduğu gibi iddianameye almıştır. Bu açık bir hukuka aykırılıktır.

Kaldı ki Anayasa ve yasalarımızda, “Cumhurbaşkanı ve görüşleri eleştirilmez, aksi halde laiklik ilkesi ihlal edilmiş sayılır.” diye herhangi bir kural yoktur. Aksine demokratik bir hukuk devleti (Anayasa, m. 2) olmanın gereği olarak “Düşünce ve kanaat hürriyeti (Anayasa, m. 25) ile “Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti” (Anayasa, m. 26) Anayasamızın tanıyıp teminat altına aldığı, hak ve hürriyetlerdendir. Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahip olduğu gibi AK Parti

Genel Başkanı da sahiptir. Anayasanın herkese tanıdığı bir hak ve hürriyeti, AK Parti Genel Başkanından esirgediği düşünülemez. Herkes gibi AK Parti Genel Başkanı da ülke gündeminde ki sorunları dile getirmek, kendisine, partisine ve politikalarına dönük eleştirilerle ilgili tespit ve değerlendirmelerde bulunarak düşüncelerini açıklamak ve cevap vermek hak ve yetkisi vardır. İddia makamının bu hak ve yetkiyi, yok sayma veya yok etme hak ve yetkisi yoktur.

Hiçbir hukuk devletinde iddia makamı, bir kişiyi, görüş ve düşüncelerini açıkladı, ülke sorunlarına dair değerlendirme ve tespitlerde bulundu diye laiklik karşıtı gösteremez ve bunu yapanların siyasi yasaklı hale gelmesini talep ve dava edemez.

**56)** İddianamenin 52-53'üncü sayfalarında yer alan 56 numaralı iddiada (EK-161) yer alan konuşma; AK Parti'ye dönük haksız isnatlarda bulunan bir medya grubuna ve "Akibeti Menderes gibi olacak" diye bizzat Başbakan'a karşı imalı tehdit bulunan CHP Genel Başkanı Deniz BAYKAL'a verilmiş, demokrat bir cevaptan ibarettir. Ancak konuşmada herhangi bir medya grubunun ismi anılmamıştır.

**a)** İddianamedeki;"Bunların derdi laiklik değil, menfaat hesabı. Bunlar köşeye sıkıştırma metotları. Tehditle bizden bir şey alamazsınız. Bunların istediği düzen demokrasi değil, diktatoryal düzen" ifadeleri, "basında yer alan bir kısım haber ve eleştirilere dönük cevap ve eleştirilerdir. AK Parti Genel Başkanı ve Başbakan, bazı basın yayın organlarının laiklik derdinde olmadığını ve menfaat hesabıyla haber ve yorum yaparak hükümeti sıkıştırdıklarını ifade etmiştir. Bir Başbakanın "Bunların derdi laiklik değil, menfaat hesabı..." demesinin, kendisine ve hükümete ve partisine dönük eleştirilerde bulunanlara cevap vermesinin, neresi laiklik ilkesine veya Anayasaya aykırıdır. Olabilir mi böyle bir şey veya böyle bir kabul? Elbette ki olamaz. Aksi, basının siyasiler tarafından eleştirilmesinin Anayasaya aykırılığı noktasına bizi götürür ki bu, açık bir Anayasa ihlalidir.

**b)** İddianamede geçen; "İdam sehpasının yolunu gösteriyor. Biz bu yola çıkarken daha önce de demokrasiye inanmış insanların söylediğini söylüyoruz. **Biz o beyaz çarşafarla beraber yola çıktık. Biz bu konuda bedel ödemeye hazırız.** Bu konuda rahatız." (iddianame, s. 53) ifadelerinin muhatabı, CHP Genel Başkanıdır. Bu husus konuşmanın ilgili bölümünün tam metninde daha açık görülmektedir. Şöyle ki: "İşte buyurun daha şimdiden, daha Cumhurbaşkanı değerlendirmesini yapmadan hemen bakıyorsunuz anamuhaletin başı, şimdiden ahkam kesmeye başladı. Şimdiden yargıya akıl vermeye başladı, şimdiden yönlendirme yapmaya başladı. İstikamet veriyor ve idam sehpasının yolunu gösteriyor. Sen nasıl demokratsın ya...Sen nasıl demokratsın, sen nasıl demokratsın? Ama biz şuna inanıyoruz; biz bu yola çıkarken daha önce de demokrasiye inanmış insanların söylediğini söylüyoruz. Biz o beyaz çarşafarla beraber yola çıktık, biz bu konuda bedel ödemeye hazırız, bu konuda rahatız." (Anadolu Ajansı, 12.02.2008) (EK-)

Bu açıklama; demokrat olmayan, hukuku hiçe sayan ve demokratik siyasi çoğulculuğun gerekleriyle bağdaşmayan bir üslupla imalı bir biçimde AK Parti Genel Başkanını bizzat idam ile tehdit eden CHP Genel Başkanına, AK Parti Genel Başkanının verdiği, demokrat bir cevaptır. Bu cevap, demokrat bir yaklaşım olup,



cumhuriyetimizin değişmez ve değiştirilmesi teklif edilemez “Demokratik ... bir... devlet” (Anayasa, m. 2) niteliğine sahip çıkma ve onu savunmadır.

Türk demokrasi tarihinde, “Bayramlık elbise - idamlık elbise” ifadesi, Başbakanlar tarafından bir demokrasi savunusu olarak sürekli kullanılmıştır. Bu, bir demokrasi retoriğidir.

Kendisini ölümle tehdit eden, kendisine haksız isnatlarda bulunan anamuhalefet liderine Başbakanın verdiği cevabı laiklikle ilişkilendirmek ve daha da ileri giderek, konuşmada muhataplar açıkça ifade edilmiş ve iddianameye konulan metinde de yer almasına rağmen iddia makamının; “...Başbakan bu söylemiyle de yetinmeyerek partisinin grup toplantısında yaptığı bir konuşmada, “...Biz şuna inanıyoruz; biz yola çıkarken daha önce de demokrasiye inanmış insanların söylediğini söylüyoruz. Biz o beyaz çarşafarla yola çıktık. Biz bu konuda bedel ödemeye hazırız...” demiş, kefen veya idam gömleğiyle özdeşleşen “beyaz çarşaf” betimlemesiyle devleti ve toplumu dönüştürme kararlılığını ve bu uğurda neleri göze aldığını vurgulamış, ölüm ve idam çağrıştırmalarıyla halkın bir kısmını laik devlet aleyhine kışkırtıcı tavrını sürdürmüştür.” (Sayfa: 135, paragraf :3) değerlendirmesinde bulunması, anlamı yoruma gerek kılmayacak derecede açık olan bir beyandan; “Beyaz çarşaf” kelimelerinden hareketle “Devleti ve toplumu dönüştürme”, “Laik devlet aleyhine kışkırtıcı tavır” hüküm veya isnadını üretmesi, tam bir çarpıtma ve delil başkalaştırması olup, hukukun evrensel ilkeleri ve Anayasanın açık bir ihlalidir.

Halka açık bir toplantıda alenen yapılan ve laiklik karşıtlığıyla açık veya gizli hiçbir ilgisi bulunmayan bir açıklamadan hareketle iddia makamının, “Devleti ve toplumu dönüştürme” ve “Laik devlet aleyhine kışkırtıcı tavır” hükmüne varması, açık bir ifadede gizli anlam araması veya niyet okumak suretiyle başka anlamlara çekilmesi mümkün olmayan açıklamalara gizli anlamlar yüklemesi, açık bir anlam tahrifi ve delil tasnii olup, hem hukuken ve hem de fiilen mümkün değildir. Hukuken mümkün değildir, çünkü Anayasa ve hukukun evrensel ilkeleri, niyet okumayı menetmiştir. Fiilen mümkün değildir, çünkü iddianamedeki metinde bunun ne anlamda kullanıldığı yoruma ve teville imkan bırakmayacak açıklık ve netliktedir. İddia makamı, niyet okuyucu değildir, olamaz da. Hukuk devletinde iddia makamı, somut gerçeklikten hareket eder. Aksinin kabulü, Anayasanın 2’inci maddesinde ifadesini bulan demokratik hukuk devleti ilkesinin açık ihlalidir.

c) Ayrıca bu sözler, AK Parti Genel Başkanı ve Başbakanın kendisine, politikalarına ve icraatlarına dönük eleştirilere cevap mahiyetindedir ve muhatapları da eleştirenlerdir. Yani konuşmanın muhatapları bellidir. İddia makamının muhatapı belli olan bir konuşmaya, laiklik ilkesini muhatap kılması hukuken kabul edilemez. Çünkü iddia makamı, yapılan bir konuşmayı, konuşulan yer, zaman, neden ve muhatap bağlamından koparıp, söyleyenin iradesine rağmen anlamlandırıp, sonra da bu anlamdan dolayı konuşanı itham edip hukuki sorumluluğunu talep ve dava edemez. Bunun aksi, hukukun evrensel ilkeleri ve Anayasada ifadesini bulan ve teminat altına alınan hukuk devleti ilkelerinin alenen çiğnenmesidir. Maalesef iddia makamı burada, bu ilkelerin tamamını ihlal etmiştir.

Kaldı ki bir kişinin kendisine dönük eleştirilere cevap vermesi, ne laiklik ilkesine ve ne de Anayasaya aykırıdır. Aksine eleştirilere cevap verme hakkı, Anayasa'nın teminatı altındadır. Başbakanın, Anayasanın teminatı altında bulunan bir hakkı kullanması, Anayasaya aykırı değildir. İddia makamının iddiasıyla da Anayasaya uygun bir şey, Anayasaya aykırı hale gelmez.

Anayasa ve yasalarımızda, “Basın veya anamuhalefet lideri eleştirilemez ve bir başbakan kendine dönük eleştirilere cevap veremez, aksi halde laiklik ilkesi ihlal edilmiş sayılır.” diye herhangi bir kural yoktur. Aksine demokratik bir hukuk devleti (Anayasa, m. 2) olmanın gereği olarak “Düşünce ve kanaat hürriyeti (Anayasa, m. 25) ile “Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti” (Anayasa, m. 26) Anayasamızın tanıyıp teminat altına aldığı, hak ve hürriyetlerdendir. Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahip olduğu gibi AK Parti Genel Başkanı da sahiptir. Anayasanın herkese tanıdığı bir hak ve hürriyeti, AK Parti Genel Başkanından esirgediği düşünülemez. Herkes gibi AK Parti Genel Başkanı da ülke gündeminde ki sorunları dile getirmek, kendisine, partisine ve politikalarına dönük eleştirilerle ilgili tespit ve değerlendirmelerde bulunarak düşüncelerini açıklamak ve cevap vermek hak ve yetkisi vardır. İddia makamının bu hak ve yetkiyi, yok sayma veya yok etme hak ve yetkisi yoktur.

Hiçbir hukuk devletinde iddia makamı, bir kişiyi, görüş ve düşüncelerini açıkladı, ülke sorunlarına dair değerlendirme ve tespitlerde bulundu diye laiklik karşıtı gösteremez ve bunu yapanların siyasi yasaklı hale gelmesini talep ve dava edemez.

**d)** Ayrıca bu konuşma, Türkiye Büyük Millet Meclisinde ve AK Parti Grup Genel Kurulunda yapılmıştır. Türkiye Büyük Millet Meclisinde Partilerin Grup Genel Kurullarında yapılan konuşmalar ve aksi kararlaştırılmadıkça bunların basında yer alması ve dışarıda tekrarlanması mutlak yasama sorumsuzluğu kapsamında olup, Anayasa'nın 83'üncü maddesinin teminatı altındadır.

**57)** İddianamenin 53'üncü sayfasında yer alan 57 numaralı iddiada (EK-162) yer alan konuşmada; AK Parti'nin ayrımcılık yapmadığı ve yapmayacağı, insanımıza eşit gözle baktığı ve hizmet ettiği, CHP ve basında bazılarının bunu farklı göstermelerinin yanlışlığı anlatılmakta, laikliğin önemi vurgulanmakta, CHP Genel Başkanı ve basın eleştirilmektedir.

**a)** İddia makamı, konuşmayı bütününden koparıp, sadece bir kısmını vermiştir. Konuşma metninin kendince aleyhe olduğunu kabul ettiği kısmını almış, kendince lehe olduğunu düşündüğü kısmı almamıştır. Bu, yasal olarak lehe ve aleyhe delilleri toplamakla yükümlü ve görevli iddia makamının bu yükümlülük ve görevini yapmaması, subjektif bir yaklaşım olup, iyi niyet kurallarıyla bağdaşmaz. Konuşmanın bir bütünlük içinde değerlendirilmesi için, Anadolu Ajansında çıkan konuşma metnini aynen veriyoruz: “ANKARA (A.A) - 13.02.2008 - AK Parti Genel Başkanı Başbakan Recep Tayyip Erdoğan, “Bizim ilkelerimizde başı örtülü, başı açık diye bir ayrım yoktur olamaz. Bunu böyle bilin. Başı açık olan kardeşim, kardeşim. Başı örtülü olan kardeşim, o da kardeşim” dedi.

“(Bizi çarşafa sokacaklar) diyorlar. Ya insaf... Affedersiniz, gazetelerinin baş köşelerinde bu toplumun ahlak değerleriyle tamamen ters düşen çırılçıplak kadın resimlerini siz basıyorsunuz. Basıyorlar mı? Basıyorlar. Affedersiniz, ilavelerinizde her şey tamamıyla ortada. Bugüne kadar ne yapıldı, hangi müdahale yapıldı, yasama ve yürütme olarak?” diyen Erdoğan, vatandaşa, “Halkımızı seviyoruz. Onun için bunların ‘başı açık olanların geleceği garanti altında olmaz’ gibi safsatalarına asla uymayın” diye seslendi.

“Başbakan Erdoğan, partisinin il başkanları toplantısında yaptığı konuşmada, AK Parti’nin siyasete sadece yeni bir soluk değil, yeni bir siyaset tarzını da getirdiğini ifade etti. Erdoğan, “biz ve diğerleri” şeklinde ayırım yaparak, marjinal kalıplarına çekilen bir siyasetin doğurduğu olumsuz sonuçları iyi bildiklerini söyledi. Bu işin içinde pişe pişe geldiklerini belirten Erdoğan, şöyle konuştu:

“Tespitlerimiz, teşhislerimiz oradan geliyor. Çözüm önerilerimizi bu hassasiyet içinde ortaya koyuyoruz. **Bu yüzden toplumumuzun her kesiminin her sorununu siyasetimizin konusu yaptık. Her kesimi aynı samimiyetle kucakladık, her soruna aynı duyarlılık ile yaklaştık.**

**1994’te İstanbul gibi bir kentin belediye başkanlığını yaptım ve arkadaşlarımızla beraber orada tüm İstanbullulara hizmet verdim. Aynı dönemde Melih Bey Ankara’da belediye başkanıydı. O belediye başkanlığımız döneminde halkımızın hangi katmanları bizden olumsuz bir yaklaşım gördü? Acaba onların yaşam tarzlarına yönelik olarak biz hangi olumsuz yaklaşımı ortaya koyduk. Bunu bize ispatlayabilirler mi? Cımbızlaya cımbızlaya kenarda köşede bulabildikleri birçok olaylarla kendilerine göre gazetelerinde haberler yapmaya çalıştılar ama tutmadı. Bunu neye dayanarak söylüyorum, çünkü halkımız bizi büyüttükçe büyüttü ve bugünlere geldik. AK Parti de böyle iktidar olmuştur.**

Dün de söyledim, Antalya CHP’nin kalesi... Şu anda AK Partili bir belediye başkanı var. Acaba kimin yaşam tarzına biz orada dokunduk? AK Parti zihniyeti orada ne yaptı? Orada tüm halka hizmeti götürmüyor mu? Antalya’nın tarihinde acaba böyle bir hizmet Antalya’ya verilebilmiş midir? Baykal, dikili ağacın var mı senin Antalya’da? Bunu bize göster. **Allah aşkına, Baykal yatıyor, kalkıyor, laiklik, laiklik, laiklik... Başka bir şey konuştuğu yok. Laiklik, laiklik diyerek bu ülkede laikliği yozlaştırdı Baykal. Laiklik bu değil. Laiklik bu değil ki. Laiklik toplumun tüm katmanlarına, inanç gruplarına aynı mesafede olmak, eşit mesafede olmak, onları güvence altına almaktır. Ama Baykal akşam yatıyor başka, sabah kalkıyor başka. Sen hizmet için ne yaptın bu ülkede, Allah aşkına bunu söyle. İnsanlar arasında ayırım yapmak varsa bu senin kitabında var. Senin yaşam tarzında var. Ama bizim yaşam tarzımızda bu yok. Biz bütün vatandaşlarımıza aynı mesafedeyiz. Aynı hizmeti verdik, vermeye de devam edeceğiz. Eksiklerimiz olabilir, yanlışlarımız olabilir ama ben size somut örnek veriyorum. İşte İstanbul’da, Ankara’da, Antalya’da, Adana’da, Gaziantep’te, Samsun’da, Bursa’da, Erzurum’da, Konya’da, Kayseri’de AK Partili belediye var. Ne gördünüz ayırımcılık adına soruyorum?”**

İrili ufaklı bin 800'e varan AK Partili belediye bulunduğunu anlatan Erdoğan, "Somut olarak ne gördünüz vatandaşlarımız arasında ayrımcılık olarak, hizmetten başka, insanları sevmekten başka? Hizmet sevgiyle olur, lafla olmaz. Hizmet saygıyla olur, lafla olmaz. İşte bunu biz başardık" diye konuştu. Başbakan Erdoğan, şöyle devam etti:

**"Ben yine sesleniyorum: Bizim ilkelerimizde başı örtülü, başı açık diye bir ayırım yoktur olamaz. Bunu böyle bilin. Başı açık olan kardeşim, kardeşim. Başı örtülü olan kardeşim, o da kardeşim. Biz yaratılanı yaratandan ötürü sevmeye anlayışıyla bu yolda hizmete devam ediyoruz. Kusura bakmasın, Baykal ve benzerleri gibi değil. Bunu böyle bilin. Ve onlarla aynı istikameti de paylaşan kusura bakmasınlar, medya gruplarıyla da aynı düşünmüyoruz."**

Ne yazarlarsa yazsınlar, ne resmederlerse etsinler, halkımız her şeyi gayet iyi biliyor. 'Bizi çarşafa sokacaklar' diyorlar. Ya insaf. Affedersiniz, gazetelerinin baş köşelerinde bu toplumun ahlak değerleriyle tamamen ters düşen çırılçıplak kadın resimlerini siz basıyorsunuz. Basıyorlar mı? Basıyorlar. Affedersiniz, ilavelerinizde her şey tamamıyla ortada. Bugüne kadar ne yapıldı, hangi müdahale yapıldı, yasama ve yürütme olarak? Bizim yaptığımız veya yapacağımız herhangi bir şey mi var? Yaptık mı, hayır. O zaman nedir bu feryat? Biz ne diyorduk? Ne haliniz varsa görün. Halk zaten sizi nereye getirecekse getirir, ne kadar gazetenizi alacaksa alır. Beğenirse alır, beğenmezse almaz. Daha ne istiyorsunuz? Yoksa gazetelerinizi toptan biz mi satın alacağız? Bunu mu bekliyorsunuz?"

Şu anda bu hizmeti kararlı bir şekilde, sadece halkın hizmetkârı olma anlayışı ile sürdürdüklerini ifade eden Erdoğan, "Halkımızı seviyoruz. Onun için bunların 'başı açık olanların geleceği garanti altında olmaz' gibi safsatalarına asla uymayın" dedi. Erdoğan, şunları kaydetti:

**"Bu tuzağa benim halkım düşmez biliyorum ama sakın bu oyuna gelmeyin. Biz ilk defa bu ülkede iktidarda değiliz. 1994'te yerel yönetimlerde görev yaptık. 2002'de 58 ve 59. hükümetleri kurduk. Şimdi 60. Hükümet olarak varız. Merkezi yönetimde varız, yerel yönetimlerde varız. Nasıl şu ana kadar hiçbir başı açık kardeşim bu ülkede bizden olumsuz bir şey görmediyse bundan sonra da görmez, göremez. Çünkü onların yaşam şekli de bizim güvencemiz altındadır."**

Kimse bizi bu tuzağa düşürme gayreti içine de girmesin. Bu konuda hassasiyetlerimiz var. Çok açık konuşuyorum. AK Parti grubu ortada. Bizim yüzde 10'a yakın kadın milletvekilimiz var. CHP'nin yüzde kaç? Parmak sayısını geçmez. Hani kadına değer veriyordun, ispat et. Bizim her şeyimiz ortada uygulama ile ispat ediyoruz. Şu anda böyle. Önümüzdeki dönemde çok daha farklı konuma geleceğiz. Bunların kadın hakları anlayışına da inanmayın. Bunların kadın hakları noktasında da böyle bir hassasiyetleri yok. Onun için kısa kısa geliyorlar, asıl kesenler onlar. Yani başı örtülü olarak bu ülkede eğitim-öğrenim hakkının önünü kesme... Bunun laiklikle yakından uzaktan ne alakası olabilir? Bunu gündeme getirenler bunlar. Ne alakası var? Dünyada laiklik bir bizde mi var arkadaşlar? Batı ülkelerinin bir çoğu laik sistem.

Amerika da laik ama Anglosakson laiklik uyguluyor, İngiltere öyle uyguluyor. Ama laikliği uyguluyor. Var mı bir sıkıntı? Yok.

Şimdi bakıyorsunuz, ‘batı gazetelerinden haberler’ diye köşe yazıları alıyorlar. Bir inceledim, arkadaşlar büyük bir çoğunluğu yalan, yalan ve uydurma haberler. Şu anda arkadaşlarım onların üzerinde de çalışıyorlar. Arkadaşlarımız orijinalini de koyarak bunları ilan edecekler. Çünkü Türkiye’de bir ayrımcılığı ortaya koymak suretiyle kafaları bulandırmaktan başka bir dertleri yok.”

**Öfkeli olduğu yönünde eleştiriler bulunduğu da işaret eden Erdoğan, “Öfkeli olduğumu söylüyorlar. Öfke bir hitabet sanatıdır. Çünkü ben zulmü alkışlayamam, zalimi de asla sevemem. Kusura bakmasınlar, yumuşak başlıysak uysal koyun değiliz. Bunu da bilmeleri lazım” diye konuştu.**

**Erdoğan, şu ana kadar politikalarını böyle sürdürdüklerini, bundan sonra da böyle sürdüreceklerini vurgulayarak, “Biz karşımızdakilere saygı gösterirken karşımızdakilerin de bize saygı göstermeleri gerekiyor” dedi.**

“Bir yanağına vur, öbür yanağını çevirirsin” anlayışına da sahip olmadıklarını ifade eden Erdoğan, “Kusura bakmasınlar, öyle yanak bizde yok. Böyle yanak bizde yok. Çünkü adalet bu değildir” dedi. Başbakan Erdoğan, onun için adaleti, kalkınmayı, özgürlükleri, demokrasiyi sadece kendileri için istemediklerini, Türkiye’nin her bölgesine, her şehrine, toplumun tüm kesimlerine aynı samimiyetle kucak açtıklarını söyledi. Erdoğan, “Enerjimizi belli bazı sorunlara yoğunlaştırıp umumun sorunlarına kayıtsız kalmadık. Adalet isteyeceksek herkes için istemek, özgürlükleri genişleteceksek herkes için genişletmek durumundayız. Bizler Türkiye’nin sorunlarının sağlam bir siyasi iradeyle çözülebileceğini iyi biliyoruz” diye konuştu.” (Anadolu Ajansı, 13.02.2008)

Bu sözlerden hangisi, laiklik ilkesine veya Anayasaya aykırıdır? **“Bu yüzden toplumumuzun her kesiminin her sorununu siyasetimizin konusu yaptık. Her kesimi aynı samimiyetle kucakladık, her soruna aynı duyarlılık ile yaklaştık.”** demesi mi Anayasa veya laiklik ilkesine aykırı?

Yoksa **“1994’te İstanbul gibi bir kentin belediye başkanlığını yaptım ve arkadaşlarımızla beraber orada tüm İstanbullulara hizmet verdim. Aynı dönemde Melih Bey Ankara’da belediye başkanıydı. O belediye başkanlığımız döneminde halkımızın hangi katmanları bizden olumsuz bir yaklaşım gördü? Acaba onların yaşam tarzlarına yönelik olarak biz hangi olumsuz yaklaşımı ortaya koyduk. Bunu bize ispatlayabilirler mi? Cımbızlaya cımbızlaya kenarda köşede bulabildikleri birçok olaylarla kendilerine göre gazetelerinde haberler yapmaya çalıştılar ama tutmadı. Bunu neye dayanarak söylüyorum, çünkü halkımız bizi büyüttükçe büyüttü ve bugünlere geldik. AK Parti de böyle iktidar olmuştur.”** açıklaması mı Anayasa veya laiklik ilkesine aykırı?

Veya **“Allah aşkına, Baykal yatıyor, kalkıyor, laiklik, laiklik, laiklik... Başka bir şey konuştuğu yok. Laiklik, laiklik diyerek bu ülkede laikliği**

yozaştırdı Baykal. Laiklik bu değil. Laiklik bu değil ki. Laiklik toplumun tüm katmanlarına, inanç gruplarına aynı mesafede olmak, eşit mesafede olmak, onları güvence altına almaktır. Ama Baykal akşam yatıyor başka, sabah kalkıyor başka. Sen hizmet için ne yaptın bu ülkede, Allah aşkına bunu söyle. İnsanlar arasında ayırım yapmak varsa bu senin kitabında var. Senin yaşam tarzında var. Ama bizim yaşam tarzımızda bu yok. Biz bütün vatandaşlarımıza aynı mesafedeyiz. Aynı hizmeti verdik, vermeye de devam edeceğiz. Eksiklerimiz olabilir, yanlışlarımız olabilir ama ben size somut örnek veriyorum. İşte İstanbul'da, Ankara'da, Antalya'da, Adana'da, Gaziantep'te, Samsun'da, Bursa'da, Erzurum'da, Konya'da, Kayseri'de AK Partili belediye var. Ne gördünüz ayrımcılık adına soruyorum?" değerlendirme ve eleştirisi mi Anayasa veya laiklik ilkesine aykırı?

Yoksa "Ben yine sesleniyorum: Bizim ilkelerimizde başı örtülü, başı açık diye bir ayırım yoktur olamaz. Bunu böyle bilin. Başı açık olan kardeşim, kardeşim. Başı örtülü olan kardeşim, o da kardeşim. Biz yaratılanı yaratandan ötürü sevmeye anlayışıyla bu yolda hizmete devam ediyoruz. Kusura bakmasın, Baykal ve benzerleri gibi değil. Bunu böyle bilin. Ve onlarla aynı istikameti de paylaşan kusura bakmasınlar, medya gruplarıyla da aynı düşünmüyoruz." demesi mi Anayasa veya laiklik ilkesine aykırı?

Veya "Bu tuzağa benim halkım düşmez biliyorum ama sakın bu oyuna gelmeyin. Biz ilk defa bu ülkede iktidarda değiliz. 1994'te yerel yönetimlerde görev yaptık. 2002'de 58 ve 59. hükümetleri kurduk. Şimdi 60. Hükümet olarak varız. Merkezi yönetimde varız, yerel yönetimlerde varız. Nasıl şu ana kadar hiçbir başı açık kardeşim bu ülkede bizden olumsuz bir şey görmediyse bundan sonra da görmez, göremez. Çünkü onların yaşam şekli de bizim güvencemiz altındadır." açıklaması mı Anayasa veya laikliğe aykırı?

Bu açıklamanın hangi kelime veya cümlesi Anayasa veya laiklik ilkesine aykırıdır? Cevabı bizce net ve tartışmasız: Hiç biri, Anayasa ve laikliğe aykırı değildir. Anayasa ve laikliğe aykırı olan Başbakanın değerlendirme ve tespiti değil, iddia makamının laiklik yorumudur.

Başbakanın bu açıklamalarından ayrımcılık, laiklik karşıtlığı, Anayasaya aykırılık ve parti kapatma gerekçesi asla çıkarılamaz.

Aksine Başbakanın bu beyanları, iddianameyi açıkça tekzip etmektedir.

**b) "Zira bize de inanan, güvenen bir kitle var. O kitle, sessiz yığınlar olarak yıllar yılı bekledi. O dille tercüman olacak siyasetçiler olarak bizi buraya gönderdi."** ifadeleri, laiklik karşıtı ve gizli anlam yüklü ifadeler değildir.

Demokrasilerde her siyasi parti, tüzük ve programıyla milletin karşısına çıkar ve milletten oy ister. İnsanlar; tüzüğünü, programını ve projelerini beğendikleri partilere oy verirler. Her partiye güvenip oy veren insanlar olduğu gibi AK Partiye oy veren ve güvenen insanların olması çoğulcu demokrasinin gereğidir. Demokrasilerde,

bir partiye oy verenleri, diğerk partiye oy verenlerin karşısına dikedek bir anlayış ve yaklaşımı benimsemek veya insanların farklı siyasi partilere oy vermesine şüphe ile bakmak ve onları potansiyel bir tehlike gibi kabul etmek ve böyle göstermek, demokrasinin ruhu ile bağdaşmaz. Aksine demokratik hukuk devletlerinde milletin tercihleri kıymetli olup, siyasi partilerin iktidara gelmesinde ve iktidardan ayrılmasında tek belirleyici kriterdir.

1961 Anayasası ve 1982 Anayasası'nın 2'inci maddesine göre, "Türkiye Cumhuriyeti ... demokratik ... bir ... devlettir..."

"Demokratik devlet, egemenliğin bir kişi, zümre veya sınıf tarafından, belli sınıflar yararına kullanılmadığı, serbest ve genel seçimin iktidara gelmede ve iktidardan ayrılmada tek yol olarak kabul edildiği ve iktidarın bütün millet yararına kullanıldığı... bir idare biçimidir." (Anayasa Mahkemesi, 1963/173 E., 26.09.1965 Tarih ve 1965/40 K., AMKD, S. 4, S. 301)

"Hürriyetçi demokratik rejimin özellikleri, ülkeden ülkeye bazı değişiklikler göstermekle beraber, bu rejimin vazgeçilmez, asgari şartı olarak kabul edilmesi gereken bazı unsurlar da vardır. Bunların en önemlileri, siyasal sistemdeki temel siyasal karar organlarının genel oya dayanan serbest seçimlerle oluşması, serbestçe örgütlenen siyasal partiler arasında eşit şartlarla yürütülen iktidar yarışması ve tüm vatandaşların temel hak ve hürriyetlerinin tanınmış ve hukuki güvence altına alınmış olmasıdır..." (Ergun ÖZBUDUN, Türk Anayasa Hukuku, Yetkin Yayınları, 7. Baskı, Ankara – 2002, S. 82)

Bu bilimsel, Anayasal ve yargısal gerçeklik karşısında AK Parti Genel Başkanının kendi partisine oy veren ve güvenen bir kitlenin olduğunu söylemesi, demokrasilerde yadırganmaz ve bu ifadelerin altında gizli anlamlar aranmaz. Aksinin kabulü, Anayasanın 2'inci maddesinde ifadesini bulan demokratik hukuk devleti ilkesiyle bağdaşmaz.

**"Öfkeli olduğumu söylüyorlar, öfke de bir hitabet sanatı. Çünkü ben zulmü alkışlayamam, zalimi de sevmem. Yumuşak başlıysak uysal koyun değiliz..."** ifadeleri de, laiklik karşıtı ve gizli anlamlar yüklü ifadeler değildir. Bu sözler; AK Parti'ye veya icraatlarına karşı haksız veya saygı sınırlarını aşan eleştiriler karşısında sessiz kalınmayacağını belirtmek için kullanılmıştır. Haksızlık karşısında susmanın yanlışlığını ifade eden, "Çünkü ben zulmü alkışlayamam, zalimi de sevmem. Yumuşak başlıysak uysal koyun değiliz..." sözü ile saygının karşılıklı olduğunu vurgulayan "Biz karşımızdakilere saygı gösterirken karşımızdakilerin de bize saygı göstermeleri gerekiyor" cümlesi, bunu açıkça göstermektedir.

Ayrıca halka açık bir toplantıda alenen yapılan ve laiklik karşıtılığıyla açık veya gizli hiçbir ilgisi bulunmayan bir açıklamadan hareketle iddia makamının, açık bir ifadeye gizli anlam araması veya niyet okumak suretiyle başka anlamlara çekilmesi mümkün olmayan açıklamalara gizli anlamlar yüklemesi, aleni bir anlam tahrifi ve delil tasnii olup, hem hukuken ve hem de fiilen mümkün değildir. Hukuken mümkün değildir, çünkü Anayasa ve hukukun evrensel ilkeleri, niyet okumayı menetmiştir.

Fiilen mümkün değildir, çünkü iddianamedeki metinde bunun ne anlamda kullanıldığı yoruma ve teville imkan bırakmayacak açıklık ve netliktedir. İddia makamı, niyet okuyucu değildir, olamaz da. Hukuk devletinde iddia makamı, somut gerçeklikten hareket eder. Aksinin kabulü, Anayasanın 2'inci maddesinde ifadesini bulan demokratik hukuk devleti ilkesinin açık ihlalidir.

c) Ayrıca bu sözler, AK Parti Genel Başkanı ve Başbakanın kendisine, politikalarına ve icraatlarına dönük eleştirilere cevap mahiyetindedir ve muhatapları da eleştirenlerdir. Yani konuşmanın muhatapları bellidir. İddia makamının muhatabı belli olan bir konuşmaya, laiklik ilkesini muhatap kılması hukuken kabul edilemez. Çünkü iddia makamı, yapılan bir konuşmayı, konuşulan yer, zaman, neden ve muhatap bağlamından koparıp, söyleyenin iradesine rağmen anlamlandırıp, sonra da bu anlamdan dolayı konuşanı itham edip hukuki sorumluluğunu talep ve dava edemez. Bunun aksi, hukukun evrensel ilkeleri ve Anayasada ifadesini bulan ve teminat altına alınan hukuk devleti ilkelerinin alenen çiğnenmesidir. Maalesef iddia makamı burada, bu ilkelerin tamamını ihlal etmiştir.

Kaldı ki bir kişinin kendisine dönük eleştirilere cevap vermesi, ne laiklik ilkesine ve ne de Anayasaya aykırıdır. Aksine eleştirilere cevap verme hakkı, Anayasa'nın teminatı altındadır. Başbakanın, Anayasanın teminatı altında bulunan bir hakkı kullanması, Anayasaya aykırı değildir. İddia makamının iddiasıyla da Anayasaya uygun bir şey, Anayasaya aykırı hale gelmez.

Anayasa ve yasalarımızda, "Basın veya anamuhalefet lideri eleştirilemez ve bir başbakan kendine dönük eleştirilere cevap veremez, aksi halde laiklik ilkesi ihlal edilmiş sayılır." diye herhangi bir kural yoktur. Aksine demokratik bir hukuk devleti (Anayasa, m. 2) olmanın gereği olarak "Düşünce ve kanaat hürriyeti (Anayasa, m. 25) ile "Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti" (Anayasa, m. 26) Anayasamızın tanıyıp teminat altına aldığı, hak ve hürriyetlerdendir. Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahip olduğu gibi AK Parti Genel Başkanı da sahiptir. Anayasanın herkese tanıdığı bir hak ve hürriyeti, AK Parti Genel Başkanından esirgediği düşünülemez. Herkes gibi AK Parti Genel Başkanı da ülke gündeminde ki sorunları dile getirmek, kendisine, partisine ve politikalarına dönük eleştirilerle ilgili tespit ve değerlendirmelerde bulunarak düşüncelerini açıklamak ve cevap vermek hak ve yetkisi vardır. İddia makamının bu hak ve yetkiyi, yok sayma veya yok etme hak ve yetkisi yoktur.

Hiçbir hukuk devletinde iddia makamı, bir kişiyi, görüş ve düşüncelerini açıkladı, ülke sorunlarına dair değerlendirme ve tespitlerde bulundu diye laiklik karşıtı gösteremez ve bunu yapanların siyasi yasaklı hale gelmesini talep ve dava edemez.

**58)** İddianamenin 53'üncü sayfasında yer alan 58 numaralı iddiada (EK-163) yer alan konuşma; başörtüsü sorunu ve çözümüne yönelik bir değerlendirmedir.

a) Konuşma, başörtüsü sorunu ve çözümüyle ilgili bir değerlendirmedir.



Türkiye’de, yükseköğretimde yaşanan başörtüsü sorunun varlığını kabul etmeyen ve çözümüne dair görüşlerini kamuoyu ile paylaşmayan hiçbir siyasi parti yoktur. Bazı siyasi partiler sorunun çözümünü parti programına koyarken, bazıları milletvekillerine kanun teklifi vermiş ve bazıları ise sorunu çözmek amacıyla yasal düzenlemeler yapmışlardır. Türkiye Büyük Millet Meclisi de, bu sorunu incelemek üzere bir Araştırma Komisyonu kurmuştur.

Ayrıca Türkiye’de sivil toplum örgütleri, üniversiteler, hukukçular, öğrenciler, yazarlar, gazeteciler ve pek çok kişi de bu soruna dair değerlendirme ve tespitlerde bulunmuş, çözüm önerileri sunmuştur. Hatta bu sorun, Anayasa Mahkemesi ve İdari Yargı’da dava konusu olup, mahkemelerce de tartışılmıştır. Bu dava dahi, böyle bir sorunun varlığının delilidir.

Herkesin varlığını kabul edip çözümünü tartıştığı bir sorunu Başbakanın dile getirmiş olması, ne laiklik ilkesine ve ne de Anayasaya aykırıdır. Aksinin kabulü, Anayasanın 2’inci maddesinde ifadesini bulan demokratik hukuk devleti ve 10’uncu maddesinde yer alan eşitlik ilkelerine açık bir aykırılıktır.

Kaldı ki demokratik bir ülkede demokrasi, hukuk devleti olan bir ülkede hukuk ve laik devlet yapısına sahip bir ülkede laiklik, öğrenim hakkının teminatıdır.

Bir Başbakanın, ülkesinde yaşanan ve herkesin konuştuğu bir sorunu konuşması ve çözümüne dair değerlendirmede bulunmasının ve beraberce bu sorunu aşarız demesinin neresi Anayasaya aykırıdır?

**b) Konuşmada geçen;** “Ben ülkemde üniversiteye gidemiyorum, neden?’ ‘başörtüm olduğu için gidemiyorum’ işte bunu aşabilmenin gayreti içinde, bundan sonraki beklentilere yönelik olarak Türkiye’de yasalar zaten belli. (...) Kurumsal mutabakatı yüzde yüz bekleyenler bir defa yanlışın içindeler. Hiçbir zaman mutabakat yüzde yüz olur diyemezsiniz. (...) Her şeyden önce sessiz duran yığınların bir temsilcisiyim. Bakın alanlara, belli insanlar gelip toplanıyor. Onlar da benim vatandaşım ve oralarda bazı senaryolar düzenleniyor. Sabırla izliyorum. Bulduğum makam nedeniyle. Ama şu anda böyle bir şeyin karşısında eğer gerilim taraftarı olsam o meydanlara 10 katını biz toplarız. (...) 5 yıl başörtüsü konusunda ses çıkarmadık. Hep sabır sabır dedik. (...) Din İşleri Yüksek Kurulu 1980’de Kuran-ı Kerim’den bir ayeti alıyor şöyle diyor: Cenab-ı Hak bu ayeti ile celile ile cahiliye devrinin bu adetini kesinlikle yasaklamış. Müslüman kadınların başörtülerini, saçlarını, başlarını, kulaklarını, boyun ve gerdanlarını örtecek şekilde yakalarının üzerine salmalarını emretmiştir.” ifadeleri de, laiklik karşıtı ve gizli anlamlar yüklü ifadeler değildir.

Laiklik karşıtlığıyla açık veya gizli hiçbir ilgisi bulunmayan bir açıklamadan hareketle iddia makamının, açık bir ifadede gizli anlam araması veya niyet okumak suretiyle başka anlamlara çekilmesi mümkün olmayan açıklamalara gizli anlamlar yüklemesi, aleni bir anlam tahrifi ve delil tasnii olup, hem hukuken ve hem de fiilen mümkün değildir. Hukuken mümkün değildir, çünkü Anayasa ve hukukun evrensel ilkeleri, niyet okumayı yasaklamıştır. Fiilen mümkün değildir, çünkü iddianamedeki metinde bunun ne anlamda kullanıldığı yoruma ve tevile imkan

bırakmayacak açıklık ve netliktedir. İddia makamı, niyet okuyucu değildir, olamaz da. Hukuk devletinde iddia makamı, somut gerçeklikten hareket eder. Aksinin kabulü, Anayasanın 2'inci maddesinde ifadesini bulan demokratik hukuk devleti ilkesinin açık ihlalidir.

c) Ayrıca bu sözler, AK Parti Genel Başkanı ve Başbakanın kendisine, politikalarına ve icraatlarına dönük eleştirilere cevap mahiyetindedir ve muhatapları da eleştirenlerdir. Yani konuşmanın muhatapları bellidir. İddia makamının muhatabı belli olan bir konuşmaya, laiklik ilkesini muhatap kılması hukuken kabul edilemez. Çünkü iddia makamı, yapılan bir konuşmayı, konuşulan yer, zaman, neden ve muhatap bağlamından koparıp, söyleyenin iradesine rağmen anlamlandırıp, sonra da bu anlamdan dolayı konuşanı itham edip hukuki sorumluluğunu talep ve dava edemez. Bunun aksi, hukukun evrensel ilkeleri ve Anayasada ifadesini bulan ve teminat altına alınan hukuk devleti ilkelerinin alenen çiğnenmesidir. Maalesef iddia makamı burada, bu ilkelerin tamamını ihlal etmiştir.

Kaldı ki bir kişinin kendisine dönük eleştirilere cevap vermesi, ne laiklik ilkesine ve ne de Anayasaya aykırıdır. Aksine eleştirilere cevap verme hakkı, Anayasa'nın teminatı altındadır. Başbakanın, Anayasanın teminatı altında bulunan bir hakkı kullanması, Anayasaya aykırı değildir. İddia makamının iddiasıyla da Anayasaya uygun bir şey, Anayasaya aykırı hale gelmez.

Anayasa ve yasalarımızda, “Bir başbakan kendine dönük eleştirilere cevap veremez, aksi halde laiklik ilkesi ihlal edilmiş sayılır.” diye herhangi bir kural yoktur. Aksine demokratik bir hukuk devleti (Anayasa, m. 2) olmanın gereği olarak “Düşünce ve kanaat hürriyeti (Anayasa, m. 25) ile “Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti” (Anayasa, m. 26) Anayasamızın tanıyıp teminat altına aldığı, hak ve hürriyetlerdendir. Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahip olduğu gibi AK Parti Genel Başkanı da sahiptir. Anayasanın herkese tanıdığı bir hak ve hürriyeti, AK Parti Genel Başkanından esirgediği düşünülemez. Herkes gibi AK Parti Genel Başkanı da ülke gündeminde ki sorunları dile getirmek, kendisine, partisine ve politikalarına dönük eleştirilerle ilgili tespit ve değerlendirmelerde bulunarak düşüncelerini açıklamak ve cevap vermek hak ve yetkisi vardır. İddia makamının bu hak ve yetkiyi, yok sayma veya yok etme hak ve yetkisi yoktur.

Hiçbir hukuk devletinde iddia makamı, bir kişiyi, görüş ve düşüncelerini açıkladı, ülke sorunlarına dair değerlendirme ve tespitlerde bulundu diye laiklik karşıtı gösteremez ve bunu yapanların siyasi yasaklı hale gelmesini talep ve dava edemez.

c) Diyanet İşleri Başkanlığı, Anayasal bir kuruluştur. Anayasa'nın 136'ıncı maddesine göre; “Genel idare içinde yer alan Diyanet İşleri Başkanlığı, lâiklik ilkesi doğrultusunda, bütün siyasî görüş ve düşüncülerin dışında kalarak ve milletçe dayanışma ve bütünleşmeyi amaç edinerek, özel kanununda gösterilen görevleri yerine getirir.” Anayasanın bu hükmüne müsteniden kurulan Diyanet İşleri Başkanlığı'nın kuruluş kanuna göre; “İslam Dininin inançları, ibadet ve ahlak esasları ile ilgili işleri yürütmek, din konusunda toplumu aydınlatmak ve ibadet yerlerini yönetmek üzere;

Başbakanlığa bağlı Diyanet İşleri Başkanlığı kurulmuştur.” (22.06.1965 Tarih ve 633 Sayılı Diyanet İşleri Başkanlığı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun, m. 1)

Anayasal bir kuruluş olan Diyanet İşleri Başkanlığının bir görüşünün AK Parti Genel Başkanı tarafından okunup dile getirilmesi, ne Anayasaya ve ne de laiklik ilkesine aykırıdır. Aksinin kabulü, Anayasa’dan aldığı yetkiye göre görev ifa eden ve yetkisini kullanan Diyanet İşleri Başkanlığı, hukuk dışı hale getireceği gibi, hukuk sınırları içinde bu kurumun görevlerini yerine getirmesi imkansız hale gelir ve vatandaşların bu kurumun görüşünü istemesi veya olan görüşünü okuması da hukuk dışı olur. Bu, Anayasada ifadesinin bulan hukuk devleti ilkesinin ve laiklik ilkesinin açık bir ihlalidir.

**59)** İddianamenin 53-54’üncü sayfalarında yer alan 59 numaralı iddiada (EK-164) yer alan “Sizin üniversitelerinizin rektörleri de ÜAK Üyesi. Ancak bildiriye imza atanlar oldu. Bu konuda daha ilkeli tavır bekliyoruz. Bu bildiriye niye karşı çıkmıyorsunuz? Tavır göstermenizi beklerdik.” sözleri, Başbakan ve AK Parti Genel Başkanına ait değildir.

Başbakan ile Vakıf Üniversiteleri Birliği Üyeleri arasında yapılan görüşmede, başörtüsü konusu hiç görüşülmemiş ve konuşulmamıştır. İddianın delili olarak sunulan gazete, bu hususu açıklıkla ifade etmektedir. Başbakan ve görüşmeye katılan Vakıf Üniversiteleri Birliği Üyelerinden hiçbiri, böyle bir açıklama yapmamıştır.

Başbakanlık koridorunda böyle bir konuşmanın geçtiğine dair de ne Başbakanın ve ne de herhangi bir Vakıf Üniversiteleri Birliği Üyesinin açıklaması vardır. İddianamede yer alan cümlelerin söylendiğini, sadece gazete muhabiri iddia etmektedir.

İşin aslını araştırmak ve ona göre işlem yapmakla görevli iddia makamının, bu görevini yapmadan, aslı olmayan bir gazete haberini delil olarak sunması, Anayasa’da ifadesini bulan hukuk devleti ilkesinin açık ihlalidir.

Kaldı ki haberde geçen cümleler, ne laiklik ilkesine ve ne de Anayasaya aykırıdır. Olmayan bir sitemden, laiklik karşıtı anlamlar çıkarmak, izahı mümkün olmayan bir durumdur.

**60)** İddianamenin 54’üncü sayfasında yer alan 60 numaralı iddiada (EK-165) yer alan konuşma; af konusunda sorulan bir soruya verilmiş cevaptır.

Türk hukukunda affın kim tarafından çıkarılabileceği ve sonuçlarının ne olacağı, Anayasa ve yasayla düzenlenmiştir. Anayasaya göre, üye tamsayısının beşte üç çoğunluğunun kararı ile genel ve özel af ilânına, Türkiye Büyük Millet Meclisi görevli ve yetkilidir (Anayasa, m. 87). Türk Ceza Kanununa göre affın hüküm ve sonuçları; “Genel af halinde, kamu davası düşer, hükmolunan cezalar bütün neticeleri ile birlikte ortadan kalkar (1). Özel af ile hapis cezasının infaz kurumunda çektirilmesine son verilebilir veya infaz kurumunda çektirilecek süresi kısaltılabilir ya

da adli para cezasına çevrilebilir(2). Cezaya bağlı olan veya hükümde belirtilen hak yoksunlukları, özel affa rağmen etkisini devam ettirir(3). (Türk Ceza Kanunu, m. 65)

AK Parti Genel Başkanı ve Başbakan, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin görev ve yetkisinde olan af yetkisinin, kişilere verilmesini hiçbir zaman savunmamıştır. Aksine AK Parti Genel Başkanı ve Başbakan; “Cuma günü Uşak'ta yaptığı af ile ilgili konuşmasının farklı yönler çekildiğini belirtti. Af konusunun hukuken, devletin ve Meclis'in iradesinde olduğunu, ancak kendilerinin bundan bahsetmediğini dile getiren Başbakan Erdoğan, ... AK Parti iktidarı, bu tür bir affı, parlamentoda gücü yettiği sürece çıkarmaz, çıkaramaz.” (Anadolu Ajansı, 09.03.2008) açıklamasıyla, af yetkisinin Türkiye Büyük Millet Meclisinde olduğunu, parlamentodan af çıkarma gücüne sahip AK Parti'nin af çıkarmayacağını açıkça ifade etmiştir.

İddianamede geçen “... **“Af yok mu?” diye seslenen bir vatandaşa, “..Af yok, suç işleyen cezasını çeker, Devlet katili affetme yetkisine sahip değildir. Katili affetme yetkisi ahlında maktulün varislerine aittir. Öyle olması lazım...”** sözleri, laiklik karşıtı ve gizli anlamlar yüklü sözler değildir. Bu sözler, af konusunda bir hukuki düzenleme yaparken, bunun kamu vicdanına uyup uymadığına, toplumun yüreğini sızlatıp sızlatmadığına dikkat etmek ve tarafların hassasiyetlerini gözetmenin, devletin görevi olduğunu vurgulamak için kullanılmıştır. Hiçbir biçimde çok hukukluluğu veya şeriat hukukunu savunmak için söylenmemiştir.

Bu gerçekliğe rağmen konu, basın yayın organları tarafından çarpıtılmış ve sözler amacı dışında değerlendirilmiştir. Bunun üzerine Başbakan, basında çıkan haberleri tekzip etmiş ve kendi maksadını bizzat kendisi açıklamıştır. “Partisinin İzmir İl Kadın Kongresine katılan Başbakan Erdoğan, Cuma günü Uşak'ta yaptığı af ile ilgili konuşmasının farklı yönler çekildiğini belirtti. Af konusunun hukuken, devletin ve Meclis'in iradesinde olduğunu, ancak kendilerinin bundan bahsetmediğini dile getiren Başbakan Erdoğan, şöyle konuştu. “Kamu vicdanında bunun nasıl bir etki doğuracağı da önemlidir. Devlet düzenleme yaparken bunu da hesaba katmalıdır. Bir hukuki düzenleme yaparken, bunun kamu vicdanına uyup uymadığına, toplumun yüreğini sızlatıp sızlatmadığına dikkat etmek, tarafların hassasiyetlerini gözetmek, devletin görevidir. Biz bunu dile getiriyoruz, ama onlar onu başka yerlere çekiyor. Hangi insan, ailesinde en sevdiği babası, hanımı, evladı öldürülmüş olsa, bunlar affedilerek karşısına çıksa, buna katlanabilir mi? Buna dayanabilir mi, soruyorum sizlere? Neymiş? Devlet af çıkarmış... Olur mu böyle bir şey? AK Parti iktidarı, bu tür bir affı, parlamentoda gücü yettiği sürece çıkarmaz, çıkaramaz.” (Anadolu Ajansı, 09.03.2008) Bu açıklamalar, konunun çarpıtıldığını açıkça göstermektedir.

Görüldüğü üzere AK Parti Genel Başkanı ve Başbakan, Anayasa'nın 32'inci maddesinin tanıyıp teminat altına aldığı “Düzeltilme ve cevap hakkı”nı da kullanmıştır. Ancak iddia makamı, Anayasa ile tanıyıp teminat altına alınan “düzeltilme ve cevap hakkı”na (Anayasa, m. 32) istinaden yapılmış tekzip ve düzeltmeleri dikkate alması gerekirken bunu yapmamış, aksine gerçeğe aykırı gazete haber ve yorumlarına itibar etmiştir. Bunlar, açık ve tartışmasız bir Anayasa ihlali olduğu gibi hukukun temel ilkelerinin de ayaklar altına alınmasıdır.

Kaldı ki Türkiye, değişik zamanlarda muhtelif genel veya özel af kanunları çıkarmıştır. Pek çok kişi ve siyasetçi; mağdurun ve mağdur yakınlarının mağduriyetini ve hissiyatını gözetmediği gerekçesiyle çıkarılan af kanunlarını ve bunları çıkarıcıları eleştirmişler ve hatta AK Parti Genel Başkanı ve Başbakanın bu sözlerinin benzerlerini farklı üsluplarla tekrar etmişlerdir. Türkiye Büyük Millet Meclisi tutanakları ve basın arşivleri buna dair açıklamalarla doludur.

“Soruşturulması ve kovuşturulması şikayete bağlı olan suç hakkında yetkili kimse altı ay içinde şikayette bulunmadığı takdirde soruşturma ve kovuşturmanın yapılmaması” ve “suçtan zarar görenin şikayetten vazgeçmesinin davayı düşürmesi” (Türk Ceza Kanunu, m. 73) ile soruşturma ve kovuşturma evresinde mağdur ve şikayetçiye yasanın tanıdığı haklar(Ceza Muhakemesi Kanunu, m. 233-243), dünyanın modern ceza hukuklarında olan ve Türk Ceza hukuku alanında da uygulanan müesseseler olup, bunların tamamı, mağdurun veya yakınlarının haklarına ve hissiyatına önem veren düzenlemelerdir. 1.3.1926 tarih ve 765 Sayılı Türk Ceza Kanunu ve 4.4.1949 tarih ve 1412 Sayılı Ceza Muhakemeleri Kanunlarında da olan bu müesseseler, bizim hukukumuzda da suç mağdurları ve yakınlarının hak ve hissiyatına önem verildiğinin açık birer delilidir. Hukukumuzdaki bu müesseseleri, İslam’ın öngördüğü müesseseler olarak görebilir miyiz? Göremeyiz. Bunları yasalastıran ve uygulayanları şeriat devleti istedikleri için bunu yapıyorlar diyebilir miyiz? Diyemeyiz. Çünkü, bu müesseseler, modern ceza hukukunun müesseseleri olup, nerdeyse bütün dünya ülkelerinde uygulanmaktadır.

**b) İddia makamı, AK Parti Genel Başkanı ve Başbakan hakkındaki 2, 50 ve 60 numaralı iddiaları birlikte değerlendirerek (İddianame, s. 116-117) 60 numaralı iddia ile ilgili; “... ikinci söylemiyle de laik hukuk sistemini yok sayarak, adam öldürme suçuna şeriat hukukundaki ‘kisas’ uygulamasını ifade etmekte, “öyle olması gerekir” cümlesiyle de, sistemin şeriat hukukuna dönüşmesine olan özlem ve niyetini açığa vurmaktadır. Başbakanın bu yaklaşımlarına göre dini inancın bütün vecibeleri din ve vicdan özgürlüğü kapsamındadır ve kısıtlanamaz. Bu yoruma göre, özel ve kamusal yaşamın tümünü kapsama iddiasındaki İslam şeriatı için hiçbir kısıtlama öngörülemeyecek, ceza hukuku uygulamalarında da şeriat hukukunun kapıları açılacaktır. Bu bakış açısıyla türban bir dini vecibedir ve dini vecibelere kısıtlama getirilemez. Yine din kurallarının uygulanması dini vecibe (dini ödev) kabul edildiğinde, bu kuralların tüm özel ve kamusal alanlarında da (aile, miras, ceza, ticaret hukuku vb.) yaşanması talebi kendiliğinden ortaya çıkacak, aksini savunanlar yine İslam şeriatının yaptırımlarına maruz kalabilecektir...” sonucuna ulaşmaktadır. Bunlar, AK Parti Genel Başkanı ve Başbakanın sözleri değildir. Bu sözler, iddia makamına aittir. Maalesef İddia makamı, somut bir delile dayanmak yerine, yorumlarını AK Partinin görüşü gibi takdim edip, aleyhimize delil olarak ikame etmektedir. İddia makamının bu tutumu, hukuk devleti anlayışını yok saymaktır.**

Kaldı ki iddia makamının 2, 50 ve 60 numaralı iddiaları birlikte değerlendirmesi, ne hukuk metodolojisine, ne yorum metotlarına ve ne de bilimsel metotlara uygundur. İddia makamı, tamamen kendince ve subjektif bir yaklaşımla, AK Parti Genel Başkanı ve Başbakanın sözlerinin; söylenen yer, neden, zaman ve muhatap bağlamından koparmış, söylenenleri söyleyenin iradesine rağmen kendince

anlamlandırmış ve kendi verdiği anlamları sanki o söylemiş gibi takdim etmiş ve bu sözlerden dolayı onun sorumluluğunu talep ve dava etmiştir. Bu, hukukun evrensel ilkelerinin ve Anayasada ifadesini bulan hukuk devleti ilkesinin alenen ihlalidir.

Oysa ki bir Başbakanın veya bir partinin siyasetine bağlı olarak kesin sonuçlara ulaşabilmek için tablonun tümünü birden ele almak lazımdır. Parti ve Başbakan bütün söylemlerinde dinsel milliyetçiliğe karşı olduğunu vurgulamasına, hukukun din referansı ile temellendirilmesini mümkün olmadığını açıkça belirtmesine ve İslami devlet tanımlamasına karşı çıkmasına rağmen, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının “Şeriatçı” damgasını bu kimliğe yakıştırma gayreti, bu siyasi harekete karşı objektiviteden uzak subjektif ve iyi niyet kurallarıyla bağdaşmayan bir yaklaşımla hareket ettiğini ortaya koymaktadır.

Ayrıca laiklik karşıtlığıyla açık veya gizli hiçbir ilgisi bulunmayan bir açıklamadan hareketle iddia makamının, açık bir ifadeyle gizli anlam araması veya niyet okumak suretiyle başka anlamlara çekilmesi mümkün olmayan açıklamalara gizli anlamlar yüklemesi, aleni bir anlam tahrifi ve delil tasnii olup, hem hukuken ve hem de fiilen mümkün değildir. Hukuken mümkün değildir, çünkü Anayasa ve hukukun evrensel ilkeleri, niyet okumayı menetmiştir. Fiilen mümkün değildir, çünkü iddianamedeki metinde bunun ne anlamda kullanıldığı yoruma ve teville imkan bırakmayacak açıklık ve netliktedir. İddia makamı, niyet okuyucu değildir, olamaz da. Hukuk devletinde iddia makamı, somut gerçeklikten hareket eder. Aksinin kabulü, Anayasanın 2’inci maddesinde ifadesini bulan demokratik hukuk devleti ilkesinin açık ihlalidir.

**61)** İddianamenin 54’üncü sayfasında yer alan 61 numaralı iddiada (EK-178) yer alan konuşma; Anayasa Mahkemesinin Cumhurbaşkanlığı seçimi ile ilgili olarak verdiği karar hakkındaki eleştiri ve değerlendirmeyi içermektedir.

Anayasa veya yasalarımızda “Mahkeme kararları eleştirilemez” diye bir kural yoktur. Herkesin görüşünün eleştirisi mümkün olduğu gibi mahkeme kararları da eleştirilebilir.

Demokratik hukuk devletlerinde; eleştirilmez kişi, görüş veya mahkeme kararı yoktur. Sadece otoriter veya totaliter rejimlerde eleştirilmez kişi, görüş veya mahkeme kararları olabilir.

Demokratik bir hukuk devletinde, ülkeyi ilgilendiren bir soruna ilişkin olarak Anayasa Mahkemesi’nin verdiği bir kararın tartışılması, değerlendirilmesi ve eleştirilmesinden daha doğal bir şey olamaz. Anayasa Mahkemesi dahil, bütün mahkeme kararları eleştirebilir. Nitekim Anayasa Mahkemesi Başkanları, Anayasa Mahkemesi’nin kuruluş günlerinde açıkça ifade ettikleri üzere; yüksek mahkeme dahil mahkeme kararlarının eleştirilmesi pozitif bir hak ve katkıdır, bu hak siyasetçilerden esirgenemez.

Anayasa Mahkemesi’nin bu kararı gerek siyasiler ve gerekse akademik çevrelerce yoğun şekilde ve çok yönlü eleştirilmiştir. Bu konudaki kısa eleştirisi

monografisi şöyledir: “Prof.Dr. Eroğul, Cem.2007 Cumhurbaşkanı Seçimi Bunalımından Çıkarılabilecek Dersler. (AÜSBFD.Yavuz Sabancu’ya Armağan Özel Sayısı.Temmuz-Eylül 2007.62/3. s.141 ve dev. Prof.Dr.Turhan,Mehmet. Anayasanın Hak Temelli Yorumu ve Anayasa Yargısı. Aynı Dergi.s.379 ve dev.), Yrd. Doç.Dr.Uluşahin, Nur. Cumhurbaşkanı Seçiminin Düşündürdükleri ya da Hukukun Siyasallaşması (Ankara Barosu Dergisi)(Bahar 2007.s.18 ve dev.) Prof.Dr. Arslan,Zühtü. Gerekçeli 367 kararının düşündürdükleri (Zaman Gazetesi). Dr. Ergül,Ozan. age.s.260 ve dev. Prof.Dr.Selçuk,Sami.2007’nin Hukuk Olayı Anayasa Mahkemesi’nin 367 kararı.Ank.2008 (eserin tamamı).

Mahkeme kararlarının bağlayıcılığı ve buna dayalı olarak uygulanma zorunluluğu farklı bir şeydir, ancak o kararın doğru olmadığını ya da hukukun uygun yorumuna dayanmadığını söylemek farklı bir şeydir. Herkes Mahkeme kararlarına uymak zorundadır. Ancak mahkeme kararlarına uyma zorunluluğu, onların eleştirilemeyeceği anlamına gelmez. Demokratik hukuk devletinde hiç kimse; mahkeme kararını eleştirdi veya mahkemenin kabulüne aykırı tespit ve değerlendirmelerde bulundu diye itham edilemez ve sırf bu nedenle bir düşünce açıklaması Anayasaya aykırı hale gelmez.

“Düşünce ve kanaat hürriyeti (Anayasa, m. 25) ve “Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti” (Anayasa, m. 26) Anayasamızın tanıyıp teminat altına aldığı, hak ve hürriyetlerdendir. Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahip olduğu gibi Başbakan da sahiptir. Anayasanın herkese tanıdığı bir hak ve hürriyeti, Başbakandan esirgediği düşünülemez. Herkes gibi Başbakanın da Anayasa Mahkemesi’nin kararına katılmamak veya gerektiğinde eleştirme hak ve yetkisi vardır. İddia makamının bu hak ve yetkiyi, yok sayma veya yok etme hak ve yetkisi yoktur.

Hiçbir hukuk devletinde iddia makamı, bir kişiyi, mahkeme kararındaki kabulün tersine konuştu veya mahkeme kararını eleştirdi diye siyasi yasaklı hale gelmesini talep etmez ve edemez.

**b) İddia makamı, AK Parti Genel Başkanı ve Başbakanın; “ Bu bitmedi, çok konuşulacak. **Bu yargı için bir talihsizliktir, yüz karasıdır.(...) Açık net ortada olduğu halde zorlamayla, dayatmayla bu karar verilmiştir”** sözlerinden hareketle, “Başbakan Erdoğan ve diğer partililerin laiklik ilkesini savunanlara ve Yargının laiklik ilkesini koruyan kararlarına karşı takındıkları sert üslup” ve “Çoğulcu demokrasinin güçler ayrılığı ilkesine dayandığı gerçeğini adeta reddederek totaliter bir anlayışın savunuculuğunu yapmak” olarak nitelendirmiştir. Bunlar, AK Parti Genel Başkanı ve Başbakanın sözleri değildir. Bu sözler, iddia makamına aittir. Maalesef İddia makamı, somut bir delile dayanmak yerine, yorumlarını AK Partinin görüşü gibi takdim edip, aleyhimize delil olarak ikame etmektedir. İddia makamının bu tutumu, hukuk devleti anlayışını yok saymaktır.**

Kaldı ki iddia makamının iddia ettiği gibi Anayasa Mahkemesi’nin Cumhurbaşkanı seçimi nedeniyle verdiği karar, laiklik ilkesinin korunmasıyla ilgili bir karar olmayıp, Cumhurbaşkanı seçiminde toplantı yeter sayısının ne olduğunu tespit

eden (Anayasa'nın 102'inci maddesiyle ilgili) bir karardır. Bu kararın laiklikle ilgisini kurmak ve laiklik savunusu olarak bu kararı değerlendirmek, hukuken ve fiilen mümkün değildir. Ancak iddia makamı, fiilen ve hukuken mümkün olmayana yapmış, Anayasa ve hukuk dışına çıkararak, Cumhurbaşkanı seçiminin toplantı yeter sayısı ile ilgili bir kararın laiklikle irtibatını kurmuştur. Bu, Anayasada ifadesini bulan hukuk devleti ilkesinin ve hukukun evrensel ilkelerinin açık bir ihlalidir.

Bu eleştiriden iddia makamının, “Çoğulcu demokrasinin güçler ayrılığı ilkesine dayandığı gerçeğini adeta reddederek totaliter bir anlayışın savunuculuğunu yapmak” sonucunu çıkarması da mümkün değildir. “Mahkeme kararına yanlıştır veya hukuka uygun değildir” demekle totaliter rejimi savunmak arasında nasıl bir ilişki kurulabilir? Bu eleştiri, bizzat kendisi, totaliter rejimi reddeden bir anlayışın ürünüdür. Mahkeme kararlarını eleştirmek değil, mahkeme kararlarını eleştirilmez saymak totaliter rejimin özelliğidir.

İddia makamının bu değerlendirmesi, ne hukuk metodolojisine, ne yorum metodlarına ve ne de bilimsel metotlara uygundur. İddia makamı, tamamen kendince ve subjektif bir yaklaşımla, AK Parti Genel Başkanı ve Başbakanın sözlerini; söylenen yer, neden, zaman ve muhatap bağlamından koparmış, söylenenleri söyleyenin iradesine rağmen kendince anlamlandırmış ve kendi verdiği anlamları sanki o söylemiş gibi takdim etmiş ve bu sözlerden dolayı onun sorumluluğunu talep ve dava etmiştir. Bu, hukukun evrensel ilkelerinin ve Anayasada ifadesini bulan hukuk devleti ilkesinin alenen ihlalidir.

Ayrıca laiklik karşıtlığıyla açık veya gizli hiçbir ilgisi bulunmayan bir açıklamadan hareketle iddia makamının, açık bir ifadede gizli anlam araması veya niyet okumak suretiyle başka anlamlara çekilmesi mümkün olmayan açıklamalara gizli anlamlar yüklemesi, aleni bir anlam tahrifi ve delil tasnii olup, hem hukuken ve hem de fiilen mümkün değildir. Hukuken mümkün değildir, çünkü Anayasa ve hukukun evrensel ilkeleri, niyet okumayı menetmiştir. Fiilen mümkün değildir, çünkü iddianamedeki metinde bunun ne anlamda kullanıldığı yoruma ve teville imkan bırakmayacak açıklık ve netliktedir. İddia makamı, niyet okuyucu değildir, olamaz da. Hukuk devletinde iddia makamı, somut gerçeklikten hareket eder. Aksinin kabulü, Anayasanın 2'inci maddesinde ifadesini bulan demokratik hukuk devleti ilkesinin açık ihlalidir.

c) İddia makamının bu konuşmayı iddianameye alırken, “**Bu yargı için talihsizliktir, yüzkarasıdır.**” ve “**Her şey art niyetli.**” Cümlelerini öne çıkararak vermesi, Anayasa Mahkemesi'ni etkileme ve mahkemeyi AK Parti Genel Başkanı ve AK Parti aleyhine etkileme gayretinden başka bir şey değildir. Yüksek Mahkeme üyeleri, bu gayreti görececek ve sezinleyecek tecrübeye sahiptir.”

**- Davalı Partinin parti mensupları hakkındaki iddialara yönelik aynı tarihli savunması:**

## **PARTİ MENSUPLARI HAKKINDAKİ İDDİALARA İLİŞKİN CEVAPLARIMIZ**



## I- TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ ESKİ BAŞKANI BÜLENT ARINÇ HAKKINDAKİ İDDİALARA CEVAPLARIMIZ

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının, Türkiye Büyük Millet Meclisi eski Başkanı ve halen AK Parti Manisa milletvekili olan Bülent ARINÇ'ın, AK Parti'nin laikliğe aykırı **eylemlerin** odağı haline gelmesi ile ilgili fiil ve beyanlarının bulunduğu iddiası gerçeği yansıtmamaktadır ve hem de Anayasa'ya tartışmasız aykırıdır. Çünkü:

**I)** Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı, üyesi bulunduğu siyasi partinin veya parti grubunun Meclis içindeki ve dışındaki faaliyetlerine katılmaz. Anayasa'nın bu konudaki amir hükmü; "Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı, Başkanvekilleri, üyesi buldukları siyasi partinin veya parti grubunun Meclis içinde veya dışındaki faaliyetlerine; görevlerinin gereği olan haller dışında, Meclis tartışmalarına katılamazlar; Başkan ve oturumu yöneten Başkanvekili oy kullanamazlar." (m.94/6) şeklindedir. Ayrıca Anayasa, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanının tarafsız ve partiler üstü konumu nedeniyle "Siyasi parti grupları Başkanlık için aday gösteremezler." (m. 94/2) hükmünü de amirdir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanının görevleri, Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nde belirlenmiştir. İçtüzüğe göre Türkiye Büyük Millet Meclisi "Başkanın görevleri şunlardır:

1. Türkiye Büyük Millet Meclisini Meclis dışında temsil etmek;
2. Genel Kurul görüşmelerini yönetmek;
3. Tutanak dergisi ile tutanak özetinin düzenlenmesini denetlemek;
4. Başkanlık Divanına başkanlık etmek ve Divanın gündemini hazırlamak;
5. Danışma Kuruluna başkanlık etmek;
6. Türkiye Büyük Millet Meclisi komisyonlarını denetlemek; işlerde birikme olması halinde komisyon başkanı ve üyelerini uyarmak ve durumu Genel Kurulun bilgisine sunmak;
7. Başkanlık Divanı kararlarını uygulamak;
8. Türkiye Büyük Millet Meclisinin idarî ve malî işleri ile kolluk işlerini yürütmek ve denetlemek;
9. Başkanlık Divanı bünyesinde oluşturulacak "Türkiye Büyük Millet Meclisi Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu" aracılığıyla Meclisi ve çalışmalarını yurt içinde ve yurt dışında tanıtıcı tedbirler almak ve yayın yapmak;
10. Kendisine Anayasa, kanunlar ve İçtüzük gereğince verilen görevleri yerine getirmek.

Başkan, özürlü olduğu veya Türkiye Büyük Millet Meclisi toplantı halinde iken Ankara dışında bulunduğu zaman, görevlerini yerine getirmek üzere, başkanvekillerinden birisini kendisine yazıyla vekil olarak tayin eder.

Başkan, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına ayrılan resmî konaklarda oturur."(Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü, m. 14)

Görüldüğü üzere gerek Anayasa ve gerekse İçtüzük hükümlerine göre Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı, üyesi olduğu siyasi partinin faaliyetlerine katılamazlar.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanının temsil görevi, sadece Türkiye Büyük Millet Meclisi'ni Meclis dışında temsil etmekle sınırlıdır.

Arz edilen nedenlerle Meclis Başkanı görevinde bulunmuş bulunan Bülent ARINÇ'ın görev süresince gerçekleştirdiği bütün eylem ve söylemler, Türkiye Büyük Millet Meclisi adınadır. Bir Meclis Başkanının, Meclis adına yaptığı eylem ve söylemlerin, Anayasanın açık, tartışmasız ve amir hükmüne rağmen, üyesi bulunduğu partiyle ilişkilendirmek kuşkusuz bir Anayasa ihlalidir.

**II) Bunun yanında Bülent ARINÇ'ın bir kısım açıklamaları da, Anayasanın 83'üncü maddesi gereği mutlak yasama sorumsuzluğu kapsamındadır.**

Anayasaya göre; “Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, Meclis çalışmalarındaki oy ve sözlerinden, Mecliste ileri sürdükleri düşüncelerden, o oturumdaki Başkanlık Divanının teklifi üzerine Meclisce başka bir karar alınmadıkça bunları Meclis dışında tekrarlamak ve açığa vurmaktan sorumlu tutulamazlar”. (m.83/1).

Meclis çalışmaları kavramı, Meclis Genel Kurulu toplantılarını, komisyon toplantılarını, siyasi partilerin grup toplantılarını ve meclis araştırması ve meclis soruşturması komisyonlarının Meclis dışındaki çalışmalarını da kapsar. Konusu ve muhtevası ne olursa olsun oy, söz ve düşünce açıklaması yasama sorumsuzluğu kapsamında kabul edilmektedir. Yasama sorumsuzluğu mutlak ve sürekli olduğundan, milletvekillerinin hem milletvekilliği süresince hem de milletvekilliği sona erdikten sonra oy ve sözlerinden dolayı herhangi bir yaptırıma tâbi tutulmaları mümkün değildir.

Yasama sorumsuzluğunun amacı, milletvekillerinin Meclis çalışmalarındaki oy, söz ve düşünce açıklamalarından mutlak manada sorumsuz tutulmasıdır. Demokrasilerde yasama sorumsuzluğu, milletvekillerinin hiçbir şekilde hukuksal bir engellemeyle karşılaşmaksızın düşündüklerini özgürce ifade etmek için getirilmiş önemli bir güvencedir. Böylece milletvekilleri kendileri ya da mensup oldukları parti bakımından her hangi bir yaptırıma maruz kalmayacakları güvencesiyle yasama faaliyetlerine “**özgür iradeleri**” ile katılabileceklerdir.

Milletvekillerinin, yapmış oldukları konuşmalar ve açıklamış olduğu düşüncelerinden dolayı partilerinin kapatılabileceğini, milletvekilliklerinin düşeceğini ve beş yıl siyasi parti yaşama maruz kalabilecekleri endişesini taşımaları durumunda, yasama faaliyetlerine özgür iradeleriyle katılabileceklerini düşünmek mümkün değildir. Bu da sonuçta yasama faaliyetlerinin layıkıyla yerine getirilmesini engelleyecektir. Başka bir ifade ile eğer partili milletvekillerinin konuşmaları, partilerinin kapatılmasında gerekçe olarak kullanıldığı takdirde, yasama sorumsuzluğunun pratikte bir anlamı kalmayacaktır.

Ayrıca parti kapatma davalarında yasama sorumsuzluğunun dikkate alınmaması, partili milletvekillerinin ifade özgürlüğünün bağımsız milletvekilleriyle karşılaştırıldığında eşitsiz biçimde kısıtlanması sonucunu doğuracaktır. Bu durum da demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsurları olarak nitelendirilen siyasi partilerin özel olarak cezalandırılması anlamına gelecektir.

Bu nedenle Anayasanın 69 uncu maddesindeki beş yıllık siyasi parti yasağı, 84 üncü maddesindeki milletvekilliğinin düşmesi ile 83 üncü maddesindeki sorumsuzluk hükümlerinin birlikte değerlendirilerek uyumlu bir yoruma tabi tutulması zorunludur. **Böyle bir değerlendirme sonucunda da, 83 üncü madde hükmünün daha “özel” bir hüküm olarak diğerleri karşısında üstün tutulması gerekir.**

Kaldı ki, iddianamede Bülent ARINÇ’a atfen yer verilen beyanların tamamı yasama sorumsuzluğu güvencesini gerektirmeyecek şekilde ifade özgürlüğü kapsamındadır.

**III) Anayasa’nın 69’uncu maddesinin 6’ncı fıkrası uyarınca; ancak sınırlı ve belli şartların birlikte varlığı halinde siyasi parti üyelerinin sadece eylemleri, parti kapatma nedenidir.**

Bülent ARINÇ’ın, AK Parti’nin laikliğe aykırı eylemlerin odağı haline gelmesi ile ilgili bir eylemi yoktur ve Başsavcı da iddianamesinde bu yönde bir eylemden söz etmemektedir.

**IV) Kaldı ki iddia makamının Bülent ARINÇ’a atfen verdiği beyanların hiçbiri eylem olmayıp tamamı, Anayasanın tanıyıp teminat altına aldığı “Düşünce ve kanaat hürriyeti (Anayasa, m. 25) ile “Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti” (Anayasa, m. 26) kapsamında olup, Anayasanın 2’inci maddesinde ifadesini bulan demokratik hukuk devletinin güvencesi altındadır. Şöyle ki:**

(Bülent ARINÇ’a atfedilen 16 isnattan; 1’i bir bürokrat ataması, 1’i 23 nisan 2006’da Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin 86’ncı kuruluş yıldönümünde yaptığı konuşma, diğer 14 ise basın toplantısı, gazetecilerle sohbet, televizyon ve konferanslardaki konuşmalardan ibarettir. Ayrıca bunlardan 15’i Meclis Başkanı iken olmuş, sadece 1’i Meclis Başkanlığından ayrıldıktan sonra gerçekleşmiştir (O da 16 numaralı isnattır.)

**1 - İddianamenin 54’üncü sayfasında yer alan 1 numaralı iddia (EK-56), Kemal ÖZTÜRK’ün danışman atanmasına ilişkindir. İddianın delilleri, muhtelif gazete kupürleridir.**

**a) Siyasi partiler, birer tüzel kişiliktir. Tüzel kişiler, “...Kendileri ile ilgili özel hükümler uyarınca tüzel kişilik kazanırlar.” (Türk Medeni Kanunu, m. 47/1) ve “... Kanuna ve kuruluş belgelerine göre gerekli organlara sahip olmakla, fiil ehliyetini kazanırlar.” (Türk Medeni Kanunu, m. 49) Tüzel kişiliğe sahip siyasi partiler ise ,**

belli “... bildiri ve belgelerin İçişleri Bakanlığına verilmesiyle tüzel kişilik kazanırlar.”  
(Siyasi Partiler Kanunu, m. 8/3)

Adalet ve Kalkınma Partisi, 14 ağustos 2001’de kurulmuştur.

Kemal ÖZTÜRK’ün Mir Mahmut Rıza adıyla yazdığı “Rahmetli-Bir Garip Oğlanın Hikayesi” isimli kitap, AK Parti’nin kuruluşundan 12 sene önce, Kemal ÖZTÜRK’ün Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı’nın iletişim danışmanı olarak göreve başlamasından da 15 sene önce yayınlanmıştır. İddia makamının, kitabın yayın tarihini belirtmeden iddianamesine alması, onu yeni yayınlanmış kılmaz. Burada dikkat çekici ve manidar olan, yansız olması gerekli iddia makamının, yıllar önce yayınlanmış bir kitabı yeni yayınlanmış gibi anlaşılmasına yol açacak bir takdimde bulunmasıdır. Bu, iddia makamının tarafsızlığına gölge düşürür.

AK Parti’nin kuruluşundan yaklaşık 15 yıl önce yayınlanmış bir kitaptan dolayı, AK Parti’nin sorumlu tutulması, Anayasa ve hukukun temel ilkelerine aykırıdır.

**b)** Türkiye Büyük Millet Meclisi eski Başkanı Bülent ARINÇ’ın 2003 senesinde iletişim danışmanı görevine getirdiği sayın Kemal ÖZTÜRK, AK PARTİ üyesi değildir. Anayasa’nın 69’uncu maddesinin 6’ncı fıkrasına göre; bir parti, belli şartların birlikte varlığı halinde sadece üyelerinin eylemlerinden sorumludur. AK Parti üyesi olmayan birinin yazdığı bir kitaptan dolayı AK Parti’nin sorumlu tutulmak istenmesi, Anayasa’nın 69’uncu maddesine açıkça aykırıdır ve hukuk dışı bir anlayıştır.

**c)** Bülent ARINÇ, Kemal ÖZTÜRK’ün görev yaptığı sürede, göreviyle ilgili eylem ve söylemlerin yasal sınırlar içinde yapılmasını sağlamak ve bu amaçla denetim yapmakla sınırlıdır. Kemal ÖZTÜRK’ün göreve başlamadan yıllar önce yazdığı kitabı Bülent ARINÇ’ın satır satır okuması beklenemeyeceği gibi, başkasının yazdığı bir kitaptan sorumlu tutulması da hukuken mümkün değildir. Bu, “Ceza sorumluluğu şahsidir” (Anayasa, m. 38/7) ilkesine aykırı olduğu gibi “hukuk devleti” (Anayasa, m. 2) ilkesine de aykırıdır.

**d)** Bütün bunların yanında, Türkiye Büyük Millet Meclisi eski Başkanının göreve aldığı bir kişinin yazdığı bir kitapla AK Parti arasında da herhangi bir illiyet bağı kurmak mümkün değildir. İlliyet bağı kurulmadan ve Anayasanın 69/6’daki koşulların varlığı aranmadan partimiz aleyhine delil oluşturma cihetine gidildiği takdirde, ilgili ilgisiz gökte ve yerde olan her şeyi delil göstermek mümkündür. Hiçbir hukuk devletinde, sınırsız, kuralsız ve hukuksuz delil kullanılamaz.

**2-** İddianamenin 54’üncü sayfasında yer alan 2 numaralı iddia (EK-57), düşünciyi açıklama hürriyeti kapsamında, “kamusal alan” tartışmaları sırasında yaptığı bir durum tespitidir.

Anayasa’nın 7’inci maddesine göre “Yasama yetkisi Türk milleti adına Türkiye Büyük Millet Meclisi’nindir. Bu yetki devredilemez.” Anayasa ve yasalarda

olmayan bir hukuki tanımını ancak Meclisin koyabileceğini ifade için bir Meclis Başkanının; “Anayasayı yapan kurum Meclis'tir. Başka hiçbir kimse yasama yetkisini paylaşamaz” demesi, temsil ettiği meclisin yetkisine sahip çıkması ve Anayasa'nın 7'inci maddesini başka bir ifade ile tekrarlamasından ibarettir. Bu açıklama, ne laiklik ilkesine ve ne de Anayasaya aykırıdır. Aksinin kabulü veya iddiası Anayasanın açık ihlalidir.

3- İddianamenin 54-55'inci sayfalarında yer alan 3 numaralı iddia (EK-58), Bülent ARINÇ'ın 2005 yılı Nisan ayında katıldığı CNN Türk'te yayımlanan "*Ankara Kulisi*" programında yaptığı açıklamalardan alınmıştır.

Deliller arasında, bu programın kaseti ve deşifresi yoktur. İddia, programın gazetelerde yer alan haberlerinden oluşturulmuştur. Gerçek bu iken iddia makamının, iddiasını CNN Türk'te yayınlanan “Ankara Kulisi” programından almış göstermesi kabul edilemez.

Anayasa Mahkemesi Başkanı Mustafa BUMİN'in yaptığı açıklamalarla Meclisin yetki alanına müdahale ettiğini düşünen Türkiye Büyük Millet Meclisi eski Başkanı Bülent ARINÇ, Anayasa'nın başlangıcındaki erkler arası ilişkiye dair ifadeler ile Anayasanın 7'inci maddesindeki yasama yetkisi ve niteliği ve 87'inci maddesinde yer alan “Meclisin görev ve yetkileri”ne dair hükümleri kendi ifadeleriyle hatırlatarak Anayasa Mahkemesi Başkanı'na cevap vermiş ve Meclis Başkanı sıfatıyla yasama yetkisine ile Meclisin görev ve yetkilerine sahip çıkmıştır. Söylediklerinin hepsi, Anayasada yer alan hükümlerdir. Buna rağmen, bu açıklamanın konuşmanın bütünlüğünden koparılarak, sanki Anayasa Mahkemesi'ne karşı ve onu yok etmek istiyormuş gibi bir mantık içinde sunulmak istenmesi iyi niyet kurallarıyla bağdaşır bir durum değildir.

İddianameye alınan metnin bir üst paragrafında Bülent ARINÇ; “ Anayasa üzerine ant içmiş bir insan olduğunu, bu rejimle, bu sistemle, bu Anayasa ile Atatürk ilkeleriyle hiçbir sıkıntısı olmadığını” ifade ettikten sonra, “Beni ilgilendiren konu türban değil, yasama yetkisini elinde bulunduran Meclis'e yapılan haksızlık. Anayasaya göre yasama yetkisi Türk milleti adına Meclise ait. Bu yetki hiçbir kuruma devredilemez. İngiltere Parlamentosu için söylenen şey doğrudur; bu, parlamentonun kadını erkek, kadını erkek yapma dışında her şeye muktedir olduğudur. Bir demokratik ülkede Meclisin yasama yetkisine sahip olmadığı söylenirse ve bu yetkiye gölge düşürülürse ve bu konu tartışmaya açılırsa herkes buna güler. Anayasada yasama, yürütme ve yargı erkleri ayrımı vardır. Bunlar birbiriyle rekabet eden, birbirlerinin sınırlarına tecavüz eden, birbirlerinin üzerinde hegemonya kuran erkler değildir. Her birisi egemenlik haklarını Meclis adına kullanır. Benim yargı erkine, mahkemelere müdahale etmem mümkün değil. Ama aynı müdahaleyi benim yürütmeden veya yargıdan da görmem mümkün değil.” ( Bkz. Ek 58, Cumhuriyet Gazetesi, 02.05.2005) (İddianame 58'inci ek) demek suretiyle Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin yasama yetkisi (Anayasa, m.7) ile görev ve yetkilerine (Anayasa, m. 87) sahip çıkmıştır.

Hem iddianamedeki beyan ve hem de beyanın iddianameye alınmayan kısımları, Anayasa hükümlerinin tekrarı niteliğinde bir durum tespiti ve bir Meclis

Başkanının aynı şartlarda yapmak zorunluluğunda olduğu açıklamalar olup, ifade hürriyeti ve Başkanın görevi kapsamındadır.

Kaldı ki “Yargıtay Başkanın beyanları eleştirilemez.” şeklinde ne bir Anayasa ve ne de yasa kuralı vardır. Herkesin görüşünün eleştirisi mümkün olduğu gibi Yargıtay Başkanının görüşleri de eleştirilebilir. Demokratik hukuk devletlerinde kişiler tabu olmadığı gibi, kişilerin görüşleri de tabu değildir. Ancak totaliter rejimlerde, eleştirilmez kişiler veya görüşler olabilir. “Düşünce ve kanaat hürriyeti (Anayasa, m. 25) ve “Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti” (Anayasa, m. 26) Anayasamızın tanıyıp teminat altına aldığı, hak ve hürriyetlerdendir. Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahip olduğu gibi Başbakan da sahiptir. Anayasanın herkese tanıdığı bir hak ve hürriyeti, Başbakanı esirgediği düşünülemez. Herkes gibi Sayın Başbakanın da Yargıtay Başkanının görüşlerine katılmamak veya gerektiğinde eleştirme hak ve yetkisi vardır. İddia makamının bu hak ve yetkiyi, yok sayma veya yok etme hak ve yetkisi yoktur.

4- İddianamenin 55- 57’inci sayfalarında yer alan 4 numaralı iddia (EK-59) konusu beyanlar, 58 numaralı beyanlarla aynı konuda olup, Dolmabahçe Sarayında Karaman Valiliği ve Belediye Başkanlığı tarafından düzenlenen “*Karaman Türk Dili Ödülleri Töreni*”nin ardından, Türkiye Büyük Millet Meclisi eski Başkanı Bülent ARINÇ’ın basın mensuplarının, Anayasa Mahkemesi Başkanı Mustafa BUMİN’in yaptığı açıklamalarına ilişkin sorularına verdiği cevaplardan oluşmaktadır. İddia makamının, aynı konuya ilişkin beyanları, sadece söylenildiği yer ve zaman farkı nedeniyle ayrı ayrı iddialar olarak iddianameye koyması, oldukça manidardır.

Bir önceki iddianın değerlendirilmesinde de ifade edildiği üzere Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı sıfatıyla Bülent ARINÇ, Anayasa Mahkemesi Başkanının beyanlarını eleştirel bir yaklaşımla değerlendirmiş ve Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin yasama yetkisi (Anayasa, m.7) ile görev ve yetkilerine (Anayasa, m. 87) sahip çıkmıştır.

Hem iddianamedeki beyan ve hem de beyanın iddianameye alınmayan kısımları, Anayasa hükümlerinin tekrarı niteliğinde bir durum tespiti ve bir Meclis Başkanının aynı şartlarda yapmak zorunluluğunda olduğu açıklamalar olup, ifade hürriyeti ve Başkanın görevi kapsamındadır.

5- İddianamenin 57’inci sayfasında yer alan 5 numaralı iddia (EK-60), TBMM’nin mescidinde Kuran kursu açıldığı hakkındadır.

Bu, aslı olmayan bir iddiadır (EK- 1). CHP Denizli Milletvekili Mehmet NEŞŞAR’ın “TBMM Başkanı Bülent ARINÇ’a TBMM kampusü içindeki mescitte Kur’an Kursu açılıp açılmadığı” şeklindeki soru önergesi haber yapılmış, iddia makamı da bu haberleri delil sayıp, bu deliller üzerine iddiasını bina etmiştir.

Halbuki hukuk devletinde iddia makamı, somut gerçeklikten hareket eder, aslını doğrulatmadığı bir delili kişileri itham etmede kullanmaz, kullanamaz.

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığından yazılı cevap istese veya Türkiye Büyük Meclisi Tutanaklarına internetten ulaşsa idi bu haberin aslı olmadığını, yalan olduğunu tespit edebilirdi ve de iddia makamını aslı olmayan bir haber üzerine iddia bina etme pozisyonuna düşmekten kurtarabilirdi.

Aslı olmayan bir haberi, aslı varmış gibi iddianameye koymak, yalana gerçeklik vasfı kazandırmaz, olmayanı var kılmaz.

6- İddianamenin 58-59'uncu sayfalarında yer alan 6 numaralı iddia (EK-61)ya konu konuşmayı Bülent ARINÇ, Türkiye Büyük Millet Meclisi eski Başkanı olarak 23 Nisan 2006 tarihinde Meclis Genel Kurulunda yapmıştır. Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunda yapılan konuşmalar, aksi kararlaştırılmadıkça bunların Meclis dışında tekrarı ve basında yer alması da mutlak sorumsuzluk kapsamında olup, Anayasanın 83'üncü maddesinin teminatı altındadır.

Bu iddiada yer alan beyanlar, bir durum tespiti ve değerlendirmesidir. Ayrıca Anayasa'nın laiklik konusundaki kabulüyle de çelişki içinde değildir. Bu beyanlar, laiklik aleyhine değil, ancak laiklik lehine delildir. İddia makamının farklı algılaması, bu gerçeği değiştirmez.

Bülent ARINÇ iddianamede yer alan konuşmasında; "...Laikliğin, Yüce Önder Atatürk'ün, Cumhuriyetin, bayrağın, rejimin sahibi milletin kendisidir. Milletin temsilcileri olan bizler tüm bu değerlere bağlı kalacağımıza, sahip çıkacağımıza milletvekili olduğumuzda yemin ettik. Bugüne kadar bu yeminimize muhalif bir tek davranış dahi bu Yüce Meclisimiz içinde vuku bulmamıştır. Tartışmaların odağında yer alan ve nerdeyse tüm fikir ayrılıklarının gelip dayandığı bir başka konu da laiklik ilkesidir. Açıkça belirtmeliyim ki, Anayasa'mızın değiştirilemez maddesi olan laiklik ilkesine, Türkiye'de karşı çıkan kimse yoktur. Bütün tartışmalar laiklik ilkesinin farklı yorumlanmasından kaynaklanmaktadır... Laikliği bir toplumsal barış ve uzlaşma mekanizması olarak algılamak gerekir. Laiklik, devletin inançlar karşısında tarafsızlığını zorunlu kılar. Bütün inançların kendisini ifade etmesine imkân vermek, bireylerin ibadet hürriyetini sağlamak laiklik ilkesinin temel işlevidir. Devlet, bu işlevi uygulayan ve tüm inançlara eşit mesafede davranan aygıttır. Sorun işte burada başlamaktadır. **Devlet, dini inançların yaşamasını teminat altına alması gerekirken, tam tersine kamusal alanda bazı inançların yaşam hakkını, ifade hürriyetini kısıtlamaktadır. Bunu da laiklik adına yapmaktadır ki, siyaset bilimi açısından büyük bir çelişkidir.** Bu çelişki yıllardır Türkiye'nin iç huzurunu zedelemekte ve bitmez tükenmez sorunları beraberinde getirmektedir. Aydınların, siyasetçilerin ve akademisyenlerin hep birlikte çözmesi gereken **yorum farkından kaynaklanan** işte bu çelişkidir." demesinin, Anayasanın hangi hükmüyle çelişen bir yönü vardır? Bu değerlendirme, Yargıtay Cumhuriyet Savcısının laiklik yorumuyla çelişebilir; ama Anayasanın laiklik ilkesiyle asla çelişmez. İddia makamının dayandığı bu delil, iddianameyi çökertmek için tek başına kafidir.

7- İddianamenin 59'uncu sayfasında yer alan 7 numaralı iddia (EK-62), Türkiye Büyük Millet Meclisi eski Başkanı ARINÇ'ın; 23 nisan 2006'da TBMM Genel Kurulunda yaptığı konuşmaya gelen tepkilerin sorulması üzerine yaptığı bir tespit ve değerlendirme konuşmasıdır. İfade hürriyeti kapsamındadır.

İçerisinde "... Laiklik ilkesine ne benim, ne başka bir kimsenin hiçbir zaman ciddi bir itirazı olmaz. Ama laiklikten ne anladığınızı ortaya koymalısınız. Katı laiklik uygulamasıyla insanlara sosyal hayatı bir cezaevine çevirecek anlayışlar ne kadar zararlıysa, laikliği bir barış ve özgürlük, din ve vicdan hürriyeti olarak tanımak ve insanların inançlarına müdahale etmemek de o kadar toplumsal barışa hizmet edecektir." cümleleri bulunan bir konuşmayı, laiklik aleyhine bir beyan olarak değerlendirmek mümkün değildir. İddia makamının farklı algısı ve yorumu, bu gerçeği değiştirmez.

8- İddianamenin 59-60'ıncı sayfalarında yer alan 8 numaralı iddia (EK-63) da yer alan beyanlar, 23 nisan 2006'da TBMM Genel Kurulunda yaptığı konuşmaya gelen tepkilerin sorulması üzerine Türkiye Büyük Millet Meclisi eski Başkanı ARINÇ'IN yaptığı bir tespit ve değerlendirme konuşmasıdır ve ifade hürriyeti kapsamındadır.

Konuşmasında Bülent ARINÇ devletin laik yapısına vurgu yapmış ve "...Mecliste 'Dini kural böyledir, onu herkes için geçerli bir yasa haline getirelim' diyen bir kişinin çıkamayacağını, böyle bir teklifin hiçbir zaman kanunlaşamayacağını aksi olursa, bu meclisin kapısına kilit vurmamız lazım" ifadelerini de kullanmıştır (Bkz. Ek- 63, Sabah Gazetesi, 06.05.2006). Bunlar, laiklik aleyhine değil, aksine laiklik lehine beyanlardır. Ne yazık ki iddia makamı, bu kısımları iddianameye almamıştır. Ancak bu kırpılan kısım olmasa bile Bülent ARINÇ'ın konuşması, Anayasanın laiklik kabulüne uygun ve ifade hürriyeti kapsamındadır.

9- İddianamenin 60'ıncı sayfasında yer alan 9 numaralı iddia (EK- 64), Türkiye'nin gündemindeki tartışma konularının başlıklarını ve Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin yasama yetkisi ve bu yetkinin niteliği üzerinde değerlendirmeler içeren bir konuşmadır. Bu konuşmanın içinde zikredilen tartışma konuları, konuşmayı laiklik veya Anayasaya aykırı hale getirmez. Değerlendirmeler, tamamen ifade hürriyeti kapsamındadır.

10- İddianamenin 60'ıncı sayfasında yer alan 10 numaralı iddia (EK-65) ya konu Bülent ARINÇ'ın konuşması; "Söylediğimiz tek şey şudur: **Anayasanın 2. maddesinde demokratik, laik, sosyal bir hukuk devleti olarak tanımlanan Türkiye Cumhuriyeti'nin bu niteliklerine benim de kimsenin de bir itirazı yok. Anayasanın 3. maddesi, bu ilkenin değiştirilmesini ve kaldırılmasını yasaklıyor. Doğru olan da bu. Laiklik ilkesine 'evet' diyoruz ama burada konuştuğumuz konu, bu ilke nasıl yorumlanacak? Anayasada laiklik tarif edilmemiştir. Laiklik ilkesi söz konusudur. Başka hiçbir yasada laiklik ilkesi tarif edilmemiştir.**" şeklinde olup, Anayasaya uygun bir durum tespiti ve değerlendirmedir.



Bülent ARINÇ aynı konuşmasında; “Ben laiklik ilkesine karşı olmadığını söylerken sen beni “ laikliğe karşı muhtıra vermekle sorumlu tutuyorsun. Ben “ laiklik ilkesini kaldıralım” diye bir teklifte bulunmuyorum. Aklımı kaçırmadım.” beyanlarında da bulunmuş, ancak iddia makamı bunları iddianameye almamıştır.

Bülent ARINÇ’ın konuşmasının tamamı, Anayasaya uygun ve laiklik ilkesi lehinedir. İddia makamı, Bülent ARINÇ’ın konuşmasının tamamı olmasa da iddianameye aldığı kısım dahi bütün iddianameyi çürütecek niteliktedir. İddia makamının bazı cümleleri koyu siyah yazması, onları yanlış ve Anayasaya aykırı hale getirmez. Bu beyan, ancak laiklik lehinedir ve beyan sahibinin de laiklikten yana olduğunu kanıttır.

**11- İddianamenin 60-62’inci sayfalrında yer alan 11 numaralı iddia (EK-66)ya konu röportajda Türkiye Büyük Millet Meclisi eski Başkanı Bülent ARINÇ; "Laiklik, Türkiye Cumhuriyet Devleti'nin niteliklerinden bir tanesidir. Hiçbir itirazımız yok. Bunu çıkaralım gibi bir düşüncemiz kesinlikle yok. Gerçek laikliğe bir itirazımız yok. Laiklik Türkiye'ye Batı'dan gelmiştir. Bugün Batı kültürünün kendi içinde yaşattığı laiklik duygusu ile Türkiye'de dayatılmak istenen laiklik arasında çok büyük farklar var...” demiş ve konuşmasının devamında Türkiye'deki laiklik yorumuna dair değerlendirme ve tespitlerde bulunmuştur.**

Bir kişinin, “Türkiye’deki laiklik uygulaması ile Avrupa’daki laiklik uygulaması farklıdır” dedikten sonra bu farklılıklara dair tespit ve değerlendirmelerde bulunması, o kişiyi laiklik karşıtı haline getirmez ve bu değerlendirmeyi Anayasaya aykırı kılmaz. Zira eleştiri ve değerlendirmeler, Anayasanın teminatı altındadır. Aksinin kabulü, Anayasa ihlalidir.

**12- İddianamenin 62 numaralı sayfasında yer alan 12 numaralı iddia (EK-67) ya konu konuşmada Bülent ARINÇ, Türk demokrasi hayatında sistemin siyasetçileri takiyye yapmaya zorladığını, bunun siyasetçilerin değil sistemin kabahati olduğunu, ifade özgürlüğünün önündeki engeller kaldırılarak insanların inandıklarını rahatça söyleyebildiği bir ortamın yaratılması gerektiğini ifade etmiştir. Yapılan konuşma, Türk demokrasisinin içinde bulunduğu sistem ve duruma ilişkin bir tespittir.**

Basının beyanlarını çarpıtması üzerine Türkiye Büyük Millet Meclisi eski Başkanı Bülent ARINÇ, bir düzeltme açıklaması yapmıştır. 28.09.2003 Tarihli Anadolu Ajansında yayınlanan açıklamasında Bülent ARINÇ: “26 Eylül akşamı İstanbul’da Türk Demokrasi Vakfı’nda bir konferans verdim. Bu konferansım çok seçkin bir kitle önünde oldu. Onlarca basın mensubu vardı. O kadar gazetecinin içinde sadece Milliyet Gazetesi’nin benim sözlerimi çarpıtarak vermesi fevkalade üzücü oldu. Ben sözümü bilen bir insanım. Sözümü tok söyleyen bir insanım. Olayın aslı şudur: O geceki konferansım 2 saat kadar sürdü. Video kasetlerde de tespit edildi. Ben takiyye sözcüğünün, bir insanın inanmadığı halde, sözleriyle ve davranışlarıyla samimiyetsiz olarak davranması olarak tarif ediyorum. Ve dedim ki, Türk demokrasi hayatında siyasetçilerin pek çoğu ‘takiyye’ yani olduğundan farklı görünmüştür. Bu onların kabahati değildir. Sistemin kabahatidir. Çünkü sistem, onları takiyye yapmaya zorluyor. Bunu ben kendim olarak değil, birileri olarak tarif ediyorum. Yoksa

hayatımda samimiyetsiz bir günü bile geçmemiş, çok şükür, samimiyet konusunda imtihanını vermiş bir insanım.

AK Parti takiyye yapmayan bir partidir. Ben bugün hiçbir siyasi partinin takiyye yaptığını söylemem. Siyasi partiler demokratik hayatın vazgeçilmez unsurlarıdır. Ben diyorum ki kaldırın şu ifade özgürlüğü önündeki engelleri, kim ne düşünüyorsa samimi olarak ortaya koysun. İnsanlar takiyye yaparak utanmasınlar, sıkılmasınlar, suçlanmasınlar. Ben mertçe konuşuyorum. Benim bu sözümü herkes bu anlamda ortaya koysun.” (EK-2) şeklinde bir kez daha aslını ve niyetini açıklayarak yinelemiş ve basındaki çarpıtmaları düzeltmiştir.

Ayrıca ve açıklıkla, AK Parti ve hiçbir parti'nin takiyye yapmadığını da bu düzeltmede ifade etmiştir.

Görüldüğü üzere Türkiye Büyük Millet Meclisi eski Başkanı Bülent ARINÇ, Anayasa'nın tanıdığı ve teminat altına aldığı “Cevap ve düzeltme hakkını” (Anayasa, m. 32) kullanmıştır. Ne gariptir ki iddia makamı; Bülent ARINÇ'ın Anayasa ile tanınan teminat altına alınan “düzeltme ve cevap hakkı”na istinaden yaptığı tekzip ve düzeltmeleri dikkate alması gerekirken bunu yapmamış, aksine gerçeğe aykırı gazete haber ve yorumlarına itibar etmiştir. Bunlar, açık ve tartışmasız bir Anayasa ihlali olduğu gibi hukukun temel ilkelerinin de ayaklar altına alınmasıdır. Hiçbir hukuk devletinde iddia makamı, tekzip edilen metni, aksi hukuken sabit olmadıkça, tekzip edene isnat edemez ve bu nedenle onun sorumluluğunu talep edemez.

13- İddianamenin 62-63'üncü sayfalarında yer alan 13 numaralı iddia (EK-68), Bülent ARINÇ'ın “Turgut Özal Düşünce ve Hamle Derneği”nde yaptığı konuşmayı içermektedir.

Bu iddianın ekleri arasında yer alan “İran İslam Cumhuriyeti Anayasası'nın, iddianamede belirtilen “Arınç'ın Turgut Özal Düşünce ve Hamle Derneğinde yaptığı konuşma” ile bir ilgisi yok. Bu kitap, iddianamede de yer almamaktadır.

Ayrıca İran İslam Cumhuriyeti Anayasası ile iddianame ve Bülent ARINÇ'ın beyanı arasında herhangi bir illiyet bağı da kurulamamıştır. Şayet iddia makamı Bülent ARINÇ'ın konuşmasında yer alan “Sivil, demokrat ve dindar Cumhurbaşkanı” ifadesindeki “dindar” kelimesinden hareketle, İran İslam Cumhuriyeti Anayasasının Cumhurbaşkanının niteliklerini düzenleyen 115'inci maddesinde geçen “... takva sahibi olmak, İslam Cumhuriyeti'nin ve ülkenin resmi dinin temel ilkelerine inançlı olmak.” vasıfları arasında irtibat kuruyorsa, bu açık bir kurgulamadır. Bu kurgulama anlayış ve yaklaşımı, demokratik hukuk devleti anlayışını yok eden, hukuku, Anayasayı ve bütün evrensel değerleri ayaklar altına alan bir yaklaşımdır. Bu, hukuk adına bir garabetten öte, Türk hukuku adına utanılacak bir hukuk skandalıdır. Böyle bir hukuk anlayışı, bu anlayışı haklı gören bir hukuk devleti olamaz. Zira, Türkiye'de söylenen her bir sözün başka ülkelerde cari yasaların pek çoğunda karşılığı olabilir. O zaman, o sözün sahibini biz her zaman, başka ülkelerin yasalarında geçeni savunuyor diye mi itham edeceğiz? Bu yol hukuken doğru kabul

edildiği ve de bu mantık cari olduğu takdirde, Türkiye’de itham edilmeyen tek bir kişi kalabilir mi?

İddia makamı, keyfi hareket edemez. Bütün eylem ve söylemleri, hukukla bağlı ve sınırlıdır. Kendisi bir hedef koyup, hedefi gerçekleştirmek için, hukukun ayaklar altına alıp, keyfiliği hukuk haline dönüştürüp, keyfine karşı geldi diye de kimsenin sorumluluğunu talep ve daha edemez. Bülent ARINÇ hakkındaki bu iddia ve bu iddianın mesnetleri arasındaki İran İslam Cumhuriyeti Anayasası –konulma saiki ne olursa olsun- bir hukuk tanımazlığın ve keyfiliği hukuk saymanın açık bir uygulamasıdır. Hiçbir hukuk devleti, böylesi bir keyfiliğe ve hukuk tanımazlığa göz yumamaz. Aksi takdirde hukuk devleti vasfını yitirir.

Kaldı ki Cumhurbaşkanı seçim sürecinde Deniz BAYKAL dahil pek çok siyasetçi, akademisyen ve yazar, seçilecek cumhurbaşkanında aradığı özelliklere dair değerlendirmelerde bulunmuşlardır. Bu değerlendirmeler, Anayasanın 102’inci maddesinde Cumhurbaşkanı için aranan koşulları ortadan kaldırmadığı gibi, Anayasaya da aykırı değildir. Herkesin yaptığı ve kınanmadığı değerlendirmelerden dolayı, Bülent ARINÇ’ın kınanması, yadırganması ve bunun laikliğe aykırı bir eylemiş gibi kabul edilip iddianameye konulması, Anayasanın 2’inci maddesinde ifadesini bulan hukuk devleti ve 10’uncu maddesinde ifadesini bulan eşitlik ilkelerine açık bir aykırılık teşkil eder.

Bir siyasetçinin, dahası hem de Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı olan Bülent ARINÇ’ın, Türkiye Cumhuriyeti Devleti’ne seçilecek yeni cumhurbaşkanı ile ilgili görüşlerini kamuoyu ile paylaşması kadar doğal ne olabilir?

**14-** İddianamenin 63’üncü sayfasında yer alan 14 numaralı iddia (EK-69)ya konu konuşma, Bülent ARINÇ’ın, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nin Leyla Şahin Kararına ilişkin değerlendirme ve tespitlerini içermekte olup, tamamen ifade hürriyeti kapsamında bir açıklamadır. Eleştiri, AİHM’in kararından çok, bu kararı çarpıtarak takdim edenlere dönüktür.

Kaldı ki Mahkeme kararları, eleştirilmez değildir. Mahkeme kararları da demokratik hukuk devletinin gereği olarak eleştirilebilir. Mahkeme kararlarına uyma zorunluluğu, onların eleştirilemeyeceği anlamına gelmez. Bir kimse; mahkeme kararını eleştirdi veya mahkemenin kabulüne aykırı tespit ve değerlendirmelerde bulundu diye itham edilemez ve sırf bu nedenle bir düşünce açıklaması Anayasaya aykırı hale gelmez. Hiçbir hukuk devletinde iddia makamı, bir kişiyi, mahkeme kararındaki kabulün tersine konuştu veya mahkeme kararını eleştirdi diye siyasi yasaklı hale gelmesini talep etmez ve edemez.

Ayrıca konuşmanın içeriğinde yer alan ve lehe delil olarak kullanılacak kısmı iddianameye alınmamıştır.

**15-** İddianamenin 64-65’inci sayfalarında yer alan 15 numaralı iddia (EK-70), başörtüsü sorununa dair bir değerlendirme ve tespitlerde bulunmuş olup, yapılan değerlendirme ve tespitler ne laiklik ilkesine ve ne de Anayasaya aykırıdır.

Türkiye’de, yükseköğretimde yaşanan başörtüsü sorunun varlığını kabul etmeyen ve çözümüne dair görüşlerini kamuoyu ile paylaşmayan hiçbir siyasi parti yoktur. Bazı siyasi partiler sorunun çözümünü parti programına koyarken, bazıları milletvekillerine kanun teklifi verdimiş ve bazıları ise sorunu çözmek amacıyla yasal düzenlemeler yapmışlardır. Türkiye Büyük Millet Meclisi de, bu sorunu incelemek üzere bir Araştırma Komisyonu kurmuştur.

Ayrıca Türkiye’de sivil toplum örgütleri, üniversiteler, hukukçular, öğrenciler, yazarlar, gazeteciler ve pek çok kişi de bu soruna dair değerlendirme ve tespitlerde bulunmuş, çözüm önerileri sunmuştur. Hatta bu sorun, Anayasa Mahkemesi ve İdari Yargı’da dava konusu olup, mahkemelerce de tartışılmıştır. Bu dava dahi, böyle bir sorunun varlığının delilidir.

Herkesin varlığını kabul edip çözümünü tartıştığı bir sorunu Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanın dile getirmiş olması, ne laiklik ilkesine ve ne de Anayasaya aykırıdır. Aksinin kabulü, Anayasanın 2’inci maddesinde ifadesini bulan demokratik hukuk devleti ve 10’uncu maddesinde yer alan eşitlik ilkelerine açık bir aykırılıktır.

Kaldı ki demokratik bir ülkede demokrasi, hukuk devleti olan bir ülkede hukuk ve laik devlet yapısına sahip bir ülkede laiklik, öğrenim hakkının teminatıdır.

**16-** İddianamenin 65’inci sayfasında yer alan 16 numaralı iddia (EK- 71)ya konu konuşmasında Bülent ARINÇ, başörtüsü ve darbe çığırkanlığı yapanlarla ilgili değerlendirme ve tespitlerde bulunmuştur.

Ekte sunulan deliller arasında yer alan Mehmet TEZKAN’ın “Türbanı laikliğe aykırı bulan **AKPCİ** yazarın dahiyane formülü” başlıklı makalesinin Bülent ARINÇ ve beyanı ile hiçbir ilgisi yoktur. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının kurduğu irtibatı tespit mümkün olamamıştır.

Bülent ARINÇ’a isnat edilen beyanlardan sadece bu, Meclis Başkanı sıfatını taşımadan yaptığı konuşmadır.

Sunulan nedenlere binaen; Bülent ARINÇ’ın beş yıl süreyle bir başka partinin kurucusu, üyesi, yöneticisi ve deneticisi olmasının yasaklanması ve üyesi bulunduğu Ak Parti’nin kapatılması talebinin reddi gerekir.

## **II- MİLLİ EĞİTİM BAKANI HÜSEYİN ÇELİK HAKKINDAKİ İDDİALARA CEVAPLARIMIZ**

**1-** İddianamenin 70-72’inci sayfalarında yer alan 1 numaralı iddia (EK-82), Anayasaya uygun bir biçimde işleyen bir yasama sürecinden, Anayasaya aykırılık türetmeye dayanmaktadır.

Yasama yetkisi, Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne aittir (Anayasa, m. 7). Kanun koymak, değiştirmek veya kaldırmak, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin yetki ve görevlerindedir (Anayasa, m. 87). "Kanun teklif etmeye Bakanlar Kurulu ve milletvekilleri yetkilidir." (Anayasa, m. 88/1) "Cumhurbaşkanı, Türkiye Büyük Millet Meclisince kabul edilen kanunları onbeş gün içinde yayımlar. (Değişik: 3.10.2001-4709/29 md.) Yayımlanmasını kısmen veya tamamen uygun bulmadığı kanunları, bir daha görüşülmek üzere, bu hususta gösterdiği gerekçe ile birlikte aynı süre içinde, Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne geri gönderir..." (Anayasa, m. 89/1-2) Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde görüşülerek kabul edilen 13.05. 2004 tarih ve 5171 Sayılı Yükseköğretim Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun, Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet SEZER tarafından 28.05.2004 tarihinde bir daha görüşülmek üzere Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne geri gönderilmesi, tamamen Anayasaya uygun usule dair bir işlemdir.

Türkiye Büyük Millet Meclisinde kabul edilen bir kanunun, Anayasaya aykırılık denetimi ve aykırılığın tespiti halinde iptali, Anayasa Mahkemesinin görev ve yetkileri arasındadır (Anayasa, m. 148-153). Anayasa ve İçtüzük'e uygun bir yasama faaliyeti, salt Cumhurbaşkanının bir daha görüşülmek üzere Meclise geri göndermede beyan ettiği gerekçelerle veya Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın iddia ve değerlendirmesiyle Anayasaya aykırı hale gelmez, getirilemez. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı bu tavırla, Anayasanın yalnızca Anayasa Mahkemesi'ne tanıdığı denetim yetkisini devşirmektedir. Oysa "Hiç kimse veya organ kaynağını Anayasadan almayan bir Devlet yetkisi kullanamaz." (Anayasa, m. 6/3)

Ayrıca yapılan düzenleme, bütün mesleki ve teknik eğitimi ilgilendiren bir düzenleme olup, bunun sadece İmam Hatip Lisesi için yapıldığını söylemek subjektif bir yaklaşımdır. Subjektif değerlendirmeler, objektif gerçekliği değiştirmez.

Üniversiteye girişte uygulanan katsayı adaletsizliğinin kaldırılmasını savunmak ve bu yönde çalışma yapmak, Anayasaya kesinlikle aykırı değildir. Bunun aksinin kabulü, 1998 senesine kadar böyle bir uygulama olmaması nedeniyle, bütün hükümetlerin ve idarenin Anayasayı ihlal ettiği anlamına gelir ki bu hem doğru değildir. Anayasa ve hükümleri aynı olduğu halde, 1998'e kadar Anayasaya uygun olan uygulamanın, 1998'den sonra Anayasaya aykırı hale gelmesi veya getirilmesi ve daha da kötü bunun bir siyasi partinin kapatılmasının nedeni gösterilmesi, Anayasa'nın 2'inci maddesinde ifadesini bulan demokratik ve laik hukuk devleti ilkesi ile 10'uncu maddesinde yer alan eşitlik ilkesi ile bağdaşmaz. İddia makamının değerlendirmesi veya Cumhurbaşkanının veto gerekçeleri, bu gerçekliği ortadan kaldıramaz.

Kaldı ki yasama faaliyetleri, mutlak sorumsuzluk kapsamında olup Anayasa'nın 83'üncü maddesinin teminatı altındadır (Anayasa, m. 83/1).

2- İddianamenin 66'ıncı sayfasında yer alan 2 numaralı iddia (EK- 83)daki konuşma, Açık Lise Yönetmeliği'nde yapılan değişikliklerin eleştirilmesi karşısında Milli Eğitim Bakanı Hüseyin ÇÇELİK'in değerlendirme ve tespitlerini içermektedir.

Açık Lise Yönetmeliğinde yapılan değişiklikler; Avrupa Birliğine üye pek çok ülkede uygulanan bir sistem olup, okullar arasında yatay ve dikey geçişe imkan tanımaktadır. Konunun sadece İmam Hatip Liselerine indirgenmesi ve olayın böyle yansıtılması, bir çarpıtmadır. Ortaöğretimde yer alan bütün okullar arasında yatay ve dikey geçişi düzenlerken, her hangi bir okulu ayırmak, Anayasada ifadesini bulan hukuk devleti (m. 2) ve eşitlik (m. 10) ilkelerine tartışmasız aykırıdır.

Bütün meslek liseleri, 1998 yılına kadar bu imkandan yararlanıyordu. Anayasa ve hükümleri aynı olduğu halde, 1998'e kadar Anayasaya uygun olan uygulamanın, 1998'den sonra Anayasaya aykırı hale gelmesi veya getirilmesi ve daha da kötüsü bunun bir siyasi partinin kapatılmasının nedeni gösterilmesi, Anayasa'nın 2'inci maddesinde ifadesini bulan demokratik ve laik hukuk devleti ilkesi ile 10'uncu maddesinde yer alan eşitlik ilkesi ile bağdaşmaz. İddia makamının değerlendirmesi de, bu gerçekliği ortadan kaldıramaz.

İmam Hatip Liseleri de diğer liseler gibi Devletin kurduğu, giderlerini karşıladığı, öğretmenlerini atadığı, yönetimi icra ettiği, program ve kitaplarını tespit edip uyguladığı, öğrencisini devletin kaydettiği ve mezununa diplomasını verdiği, kısaca devletin gözetim ve denetimi altında faaliyet gösteren bir okuldur. Bir yandan bu okulların faaliyetini sürdürmeyi Anayasaya uygun bir devlet görevi sayarken, diğer yandan bu okulların ve burada okuyan öğrencilerin sorunlarına dair değerlendirme ve tespitlerde bulunmayı ve sorunların giderilmesi için çaba sarf etmeyi Anayasaya aykırı saymak ve işin vahimi bu kabulün dayanağı olarak Anayasayı göstermek, hakla, hukukla ve Anayasa ile izahı kabil olmayan yaman ve temel bir çelişkidir. Devlet, kendi eğitim-öğretim kurumlarına ikircikli bakmaz ve bakılmasına da müsaade etmez. Ne gariptir ki iddianame, bu okullara ikircikli yaklaşmamayı Anayasa ihlali ve parti kapatma nedeni sayan, hukuk dışı bir yaklaşıma sahiptir.

Milli Eğitim Bakanlığı'nın yönetmelik çıkarması, yürütmeye ait düzenleyici bir işlemdir. AK Parti ile Milli Eğitim Bakanlığı'nın tüzel kişilikleri de bir birinden ayrıdır. Bir tüzel kişiliğin eylem veya söylemi nedeniyle başka bir tüzel kişiliğin sorumlu tutulması "Ceza sorumluluğu şahsidir"(Anayasa, m. 38) temel hukuk ilkesine aykırı olduğu gibi hukuk devleti anlayışı ile de bağdaşmaz.

Bütün bu açıklık ve gerçekliğe rağmen iddia makamı hem Anayasayı ve hem de hukukun temel ilkelerini baypas ederek, buradan AK Parti aleyhine delil üretmeye çalışmıştır., Bu hukuken kabul edilemez, iyi niyet prensibi ile bağdaştırılamaz, subjektif bir yaklaşımdır.

3- İddianamenin 72'inci sayfasında yer alan 3 numaralı iddia (EK-84)ya konu konuşma, üniversiteye girişte uygulanan katsayı adaletsizliğine ilişkin tespit ve değerlendirmeyi içermektedir.

Konuşmada geçen "... **bu zulmün giderilmesi...**" ifadesi, haksızlığın dozunu ve derecesini ifade sadedinde kullanılmıştır. Bir Milli Eğitim Bakanının, doğrudan milli eğitim ile ilgili bir konuda tespit ve değerlendirmelerde bulunup, sorunun çözüleceğini ifade etmesinden daha doğal ne olabilir?

İmam Hatip Liseleri de diğer liseler gibi Devletin kurduğu, giderlerini karşıladığı, öğretmenlerini atadığı, yönetimi icra ettiği, program ve kitaplarını tespit edip uyguladığı, öğrencisini devletin kaydettiği ve mezununa diplomasını verdiği, kısaca devletin gözetim ve denetimi altında faaliyet gösteren bir okuldur. Bir yandan bu okulların faaliyetini sürdürmeyi Anayasaya uygun bir devlet görevi sayarken, diğer yandan bu okulların ve burada okuyan öğrencilerin sorunlarına dair değerlendirme ve tespitlerde bulunmayı ve sorunların giderilmesi için çaba sarfetmeyi Anayasaya aykırı saymak ve işin vahimi bu kabulün dayanağı olarak Anayasayı göstermek, hakla, hukukla ve Anayasa ile izahı kabil olmayan yaman ve temel bir çelişkidir. Devlet, kendi eğitim-öğretim kurumlarına ikircikli bakmaz ve bakılmasına da müsaade etmez. Ne gariptir ki iddianame, bu okullara ikircikli yaklaşmamayı Anayasa ihlali ve parti kapatma nedeni sayan, hukuk dışı bir yaklaşıma sahiptir.

Kaldı ki meslek liseler aleyhine olan katsayı adaletsizliğinin kaldırılmasını savunmak ve bu yönde çalışma yapmak, Anayasaya kesinlikle aykırı değildir. Bunun aksinin kabulü, 1998 senesine kadar böyle bir uygulama olmaması nedeniyle, bütün hükümetlerin ve idarenin Anayasayı ihlal ettiği anlamına gelir ki bu, doğru değildir. Anayasa ve hükümleri aynı olduğu halde, 1998'e kadar Anayasaya uygun olan uygulamanın, 1998'den sonra Anayasaya aykırı hale gelmesi veya getirilmesi ve daha da kötüsü bunun bir siyasi partinin kapatılmasının nedeni gösterilmesi, Anayasa'nın 2'inci maddesinde ifadesini bulan demokratik ve laik hukuk devleti ve 10'uncu maddesinde yer alan eşitlik ilkesi ile bağdaşmaz. İddia makamının değerlendirmesi, bu gerçekliği ortadan kaldıramaz.

4- İddianamenin 72'inci sayfasında yer alan 4 numaralı konuşma (EK-85), 2005 yılında Milli Eğitim Bakanlığı "Din Öğretimi Genel Müdürlüğü"nce Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi müfredatında yapılan değişikliğe dönük eleştirilere ilişkin değerlendirme ve tespitleri içermektedir.

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi müfredatında yapılan değişiklik, sadece İslam Dinini değil bütün semavi dinleri kapsayan bir düzenlemeyi içermesine karşın, kamuoyunda amacı dışında algılanmış olması nedeniyle daha sonra kaldırılmıştır.

5- İddianamenin 71-72'inci sayfalarında yer alan 5 numaralı iddia (EK-86), Milli Eğitim Bakanı Hüseyin Çelik'in, AİHM'in Leyla Şahin kararı ile ilgili tespit, değerlendirme ve eleştirilerini içermektedir.

Mahkeme kararları, eleştirilmez değildir. Mahkeme kararları da demokratik hukuk devletinin gereği olarak eleştirilebilir. Mahkeme kararlarına uyma zorunluluğu, onların eleştirilemeyeceği anlamına gelmez. Bir kimse; mahkeme kararını eleştirdi veya mahkemenin kabulüne aykırı tespit ve değerlendirmelerde bulundu diye itham edilemez ve sırf bu nedenle bir düşünce açıklaması Anayasaya aykırı hale gelmez. Hiçbir hukuk devletinde iddia makamı, bir kişiyi, mahkeme kararındaki kabulün tersine konuştu veya mahkeme kararını eleştirdi diye siyasi yasaklı hale gelmesini talep edemez.

6- İddianamenin 73'üncü sayfasında yer alan 6 numaralı iddia (EK- 87)da ki beyanlar; Milli Eğitim Bakanı Hüseyin Çelik'in, 2005 yılı Kasım ayında TBMM Genel Kurulu'nda yaptığı konuşmadan alınmıştır.

Konuşmasında Hüseyin ÇELİK; Türk hukukunda ve bütün ülke hukuklarında cari olan bilirkişilik müessesinin önemine vurgu yapmış, çözümü teknik ve fenni bilgiyi gerektiren konularda, o konunun uzmanı bilirkişilere müracaatın gerekliliğine ifade etmiştir. Mahkemeler de karar verirken, hakimlik mesleğinin genel ve hukuki bilgi ile çözülmesi mümkün olmayan, çözümü uzmanlığı, özel veya teknik bilgiyi gerektiren hallerde bilirkişinin oy ve görüşünün alınmasının gerekliliğini farklı bir lisanla ifade etmiştir. Bilirkişilik müessesesi, başlangıçtan beri Türk hukukunda hem Ceza Muhakemesi Kanunu (M. 63- 73), hem Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu (M. 275-286) ve hem de İdari Yargılama Usulü Kanununda (M. 31) düzenlenen ve uygulanan bir müessesedir. Mahkemelerin, hakimlik mesleğinin gerektirdiği genel ve hukuki bilgi ile çözülmesi mümkün olmayan, çözümü uzmanlığı, teknik veya özel bilgiyi gerektiren konularda, hukukumuzda var olan bilirkişilik müessesesini işletmemelerini tespit, değerlendirme ve eleştirmenin laikliğe, Anayasaya ve yasaya aykırı bir yönü yoktur.

Ayrıca Anayasaya göre; “Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, Meclis çalışmalarındaki oy ve sözlerinden, Mecliste ileri sürdükleri düşüncelerden, o oturumdaki Başkanlık Divanının teklifi üzerine Meclisçe başka bir karar alınmadıkça bunları Meclis dışında tekrarlamak ve açığa vurmaktan sorumlu tutulamazlar”. (m.83/1).

Meclis çalışmaları kavramı, Meclis Genel Kurulu toplantılarını, komisyon toplantılarını, siyasi partilerin grup toplantılarını ve meclis araştırması ve meclis soruşturması komisyonlarının Meclis dışındaki çalışmalarını da kapsar. Konusu ve muhtevası ne olursa olsun oy, söz ve düşünce açıklaması yasama sorumsuzluğu kapsamında kabul edilmektedir. Yasama sorumsuzluğu mutlak ve sürekli olduğundan, milletvekillerinin hem milletvekilliği süresince hem de milletvekilliği sona erdikten sonra oy ve sözlerinden dolayı herhangi bir yaptırıma tâbi tutulmaları mümkün değildir.

Yasama sorumsuzluğunun amacı, milletvekillerinin Meclis çalışmalarındaki oy, söz ve düşünce açıklamalarından mutlak manada sorumsuz tutulmasıdır. Demokrasilerde yasama sorumsuzluğu, milletvekillerinin hiçbir şekilde hukuksal bir engellemeyle karşılaşmaksızın düşündüklerini özgürce ifade etmek için getirilmiş önemli bir güvencedir. Böylece milletvekilleri kendileri ya da mensup oldukları parti bakımından her hangi bir yaptırıma maruz kalmayacakları güvencesiyle yasama faaliyetlerine “**özgür iradeleri**” ile katılabileceklerdir.

Milletvekillerinin, yapmış oldukları konuşmalar ve açıklamış olduğu düşüncelerinden dolayı partilerinin kapatılabileceğini, milletvekilliklerinin düşeceğini ve beş yıl siyasi parti yasağına maruz kalabilecekleri endişesini taşımaları durumunda, yasama faaliyetlerine özgür iradeleriyle katılabileceklerini düşünmek mümkün değildir. Bu da sonuçta yasama faaliyetlerinin layıkıyla yerine getirilmesini engelleyecektir. Başka bir ifade ile eğer partili milletvekillerinin konuşmaları,



partilerinin kapatılmasında gerekçe olarak kullanıldığı takdirde, yasama sorumsuzluğunun pratikte bir anlamı kalmayacaktır.

Ayrıca parti kapatma davalarında yasama sorumsuzluğunun dikkate alınmaması, partili milletvekillerinin ifade özgürlüğünün bağımsız milletvekilleriyle karşılaştırıldığında eşitsiz biçimde kısıtlanması sonucunu doğuracaktır. Bu durum da demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsurları olarak nitelendirilen siyasi partilerin özel olarak cezalandırılması anlamına gelecektir.

Bu nedenle Anayasanın 69 uncu maddesindeki beş yıllık siyasi parti yasağı, 84 üncü maddesindeki milletvekilliğinin düşmesi ile 83 üncü maddesindeki sorumsuzluk hükümlerinin birlikte değerlendirilerek uyumlu bir yoruma tabi tutulması zorunludur. **Böyle bir değerlendirme sonucunda da, 83 üncü madde hükmünün daha “özel” bir hüküm olarak diğerleri karşısında üstün tutulması gerekir.**

7- İddianamenin 73-74’üncü sayfalarında yer alan 7 numaralı iddia (EK-88); Milli Eğitim Bakanı Hüseyin Çelik’in, *"Türkiye'de Değişim, Demokrasi ve Aydınlar"* adlı kitabına koyduğu “Bir başka açıdan Atatürkçülük” başlıklı makaleye ilişkindir.

Milli Eğitim Bakanı Hüseyin Çelik’in, *"Türkiye'de Değişim, Demokrasi ve Aydınlar"* adlı kitabına koyduğu “Bir başka açıdan Atatürkçülük” başlıklı makale, 1994 yılında yazılmış ve Türkiye Günlüğü Dergisinde yayınlanmıştır. Yayınlandığı tarihte AK Parti diye bir parti bulunmadığı gibi, Hüseyin ÇELİK de siyasetçi değildi, üniversitede görevli bir bilim adamıydı.

Siyasi partiler, birer tüzel kişiliktir. Tüzel kişiler, “...Kendileri ile ilgili özel hükümler uyarınca tüzel kişilik kazanırlar.” (Türk Medeni Kanunu, m. 47/1) ve “... Kanuna ve kuruluş belgelerine göre gerekli organlara sahip olmakla, fiil ehliyetini kazanırlar.” (Türk Medeni Kanunu, m. 49) Tüzel kişiliğe sahip siyasi partiler ise, belli “... bildiri ve belgelerin İçişleri Bakanlığına verilmesiyle tüzel kişilik kazanırlar.” (Siyasi Partiler Kanunu, m. 8/3)

Adalet ve Kalkınma Partisi, 14 Ağustos 2001’de kurulmuştur.

Hüseyin Çelik’in, *"Türkiye'de Değişim, Demokrasi ve Aydınlar"* adlı kitabına koyduğu, 1994 yılında yazılmış ve Türkiye Günlüğü Dergisinde yayınlanmış olan “Bir başka açıdan Atatürkçülük” başlıklı makale, AK Parti’nin kuruluşundan yaklaşık 7 sene önce, yayınlanmıştır. AK Parti’nin kuruluşundan yaklaşık 7 yıl önce yayınlanmış bir kitaptan dolayı, AK Parti’nin sorumlu tutulması, Anayasa ve hukukun temel ilkelerine aykırıdır.

Ayrıca bu makalenin yazıldığı ve yayınlandığı 1994 senesinde Hüseyin ÇELİK, siyasetçi değildir. Kaldı ki siyasetçi olsa bile AK Parti üyesi olması mümkün değildir. Zira AK Parti, makalenin yayımından yaklaşık 7 sene sonra kurulmuştur. Anayasa’nın 69’uncu maddesinin 6’ncı fıkrasına göre; bir parti, belli şartların birlikte varlığı halinde sadece üyelerinin eylemlerinden sorumludur. AK Parti üyesi olmayan

ve parti tüzel kişiliği olmadığından yeliği de fiilen imkansız birinin yazdığı bir makaleden dolayı AK Parti'nin sorumlu tutulmak istenmesi, Anayasa'nın 69'uncu maddesine açıkça aykırıdır ve hukuk dışı bir anlayıştır.

İddia makamı, iddiasının dayanağı gösterdiği kitabı, iddianamenin ekine koymamıştır. Bunun yerine, Cumhuriyet Gazetesinin 22.05.2007 tarihli nüshasında yer alan bir haber yorumundan hareketle bu kanaate varmıştır. Bu ayrı bir, hukuksuzluktur. Zira iddia makamı, başkalarının yorumundan hareketle bir kişinin fikirleri hakkında kesin kanaate varıp, onu itham edemez. İddianın dayanağı asıl delile ulaşması ve değerlendirmesini bu delil üzerinden yapması gerekli ve zorunludur. Maalesef iddia makamı bu gereklilik ve zorunluluğun gereğini ifa yerine, başkalarının yorumuna itibar etmiştir. Bu, bir hukuksuzluk ve bir keyfiliktir. Şayet iddia makamı, kitabı incelemiş olsaydı, gazetede ki yorumun yanlışlığını görecek ve böylesine bir delili iddianameye dayanak yapmayabilecekti.

**8-** İddianamenin 74-75'inci sayfalarında yer alan 8 numaralı iddia (EK-166); CHP İzmir Milletvekili Ahmet ERSİN'in soru nergesine Milli EĞitim Bakanı Hüseyin ÇELİK'in verdiği cevaba ilişkin 15.02.2008 tarihli Cumhuriyet ve Sabah Gazetesinde yer alan haberlere dayanmaktadır.

Milli EĞitim Bakanlığı, Basın ve Halkla İlişkiler MüŐavirliĐi aracılığı ile yaptığı 12.12.2007 tarihli basın açıklamada; "Okula başı açık devam eden, İlköğretim 8. sınıfta iken yaptığı bir proje ile ödüle layık görülen, Őuanda lise 1. sınıf Ğrencisi olan söz konusu kişinin, başı kapalı olarak sahneye çıkarılması mevzuata aykırılıkla birlikte iyi niyetle de baĐdaŐtırılmamıŐtır. Sayın Milli EĞitim Bakanı Doç. Dr. Hüseyin ÇELİK'in talimatıyla söz konusu öğrencinin refakatindeki Ğretmen ve idareciler hakkında soruşturma baŐlatılmıŐtır. Kamuoyuna saygıyla duyurulur." denilerek, "Başı kapalı olarak sahneye çıkarılmanın hem mevzuata aykırı olduğunu ve hem de bu durumun iyi niyetli olmadığını" açıklıkla ifade etmiş ve ilgililer hakkında idari soruşturma başlatmıştır. Milli EĞitim Bakanı Hüseyin ÇELİK, bu suretle olaya tepki ve tavır koymuştur.

Maalesef bu basın açıklaması ve tavır iddianamede yer almamıştır.

Ayrıca iddiasının dayanağı delillere ulaŐıp, onları mahkemeye sunmakla görevli ve yükümlü iddia makamı, CHP İzmir milletvekili Ahmet ERSİN'in soru önergesini ve Milli EĞitim Bakanı Hüseyin ÇELİK'in bu önergeye verdiği cevabı araştırıp, gazete haberlerine dayandırdığı iddiasının doğruluğunu araŐtırmamıŐtır. Zira bu iddianın delillerinin yer aldığı EK 166'da; CHP İzmir milletvekili Ahmet ERSİN'in soru önergesi ve Milli EĞitim Bakanı Hüseyin ÇELİK'in bu önergeye verdiği cevabı yoktur.

İddia makamının; konuya ilişkin basın açıklamasını, Milli EĞitim Bakanı Hüseyin ÇELİK'in CHP İzmir Milletvekili Ahmet ERSİN'in soru nergesine verdiği cevabı ve bu konudaki tepki, tavır ve idari tahkikatı yok sayıp, sadece iki gazetede yer alan yoruma istinat etmesi, açık bir keyfilik ve hukuksuzluktur. Her hukuk makamı gibi iddia makamı da keyfi davranamaz. O da hukukla bağlı ve sınırlıdır.

9- İddianamenin 75'inci sayfasında yer alan 9 numaralı iddia (EK-174); Anayasa'nın 10 ve 42'inci maddelerinde yapılan değişiklik, Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girmesi üzerine yapılmış bir açıklamadır.

Anayasa, herkesi bağlayıcı, en üstün normdur. Nitekim "Anayasa'nın bağlayıcılığı ve üstünlüğü" başlıklı 11. maddesinde; "Anayasa hükümleri, yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını ve diğer kuruluş ve kişileri bağlayan temel hukuk kurallarıdır.

Kanunlar Anayasaya aykırı olamaz."(Anayasa, m. 11) denilmek suretiyle bu gerçek ortaya konulmuştur.

Milli Eğitim Bakanı Hüseyin ÇELİK'in konuşması, Anayasa'nın 11'inci maddesi hükmünün ve Üniversitelerarası Kurulun Yüksek Öğretim Kanununda belirlenmiş bulunan görevlerinin hatırlatılmasıdır.

Anayasa'nın; "Hiç kimse, yalnızca sözleşmeden doğan yükümlülüğünü yerine getirememesinden dolayı özgürlüğünden alıkonamaz." (Anayasa, m. 38/8), "Ölüm cezası ... verilemez." (Anayasa, m. 38/10), "İspat hakkı" (Anayasa, m. 39), "Cumhurbaşkanı seçimine ilişkin Anayasa'nın 102'inci maddesi ve Cumhurbaşkanının görev ve yetkilerine ilişkin 104'üncü maddeleri doğrudan uygulanmışlardır. Anayasa'nın 104'üncü maddesi, halen de doğrudan uygulanmaktadır.

Nitekim Anayasa Mahkemesi, Danıştay ve Yargıtay; Anayasa hükmünün yeterince somut ve açık olması halinde doğrudan uygulanabileceğine dair muhtelif kararlar vermişlerdir.

Yürürlüğe girmiş bir Anayasa hükmünün uygulanmasıyla ilgili olarak Milli Eğitim Bakanının; yürürlükteki Anayasa hükümlerine uymayacağını söyleyen ve bunu yaparken de yasal yetki ve görevlerini aşan kamu görevlilerine karşı; "yürürlükteki Anayasa ve yasa hükümlerine uyun" diye kamu görevi yapanlara dönük yaptığı uyarı, ne laiklik ilkesine ve ne de Anayasaya aykırıdır.

Çünkü yürürlükte olan bir Anayasa hükmünün uygulanması gerekliliğini beyan - hem de bu hüküm yürürlüğünü sürdürdüğü, Anayasa hükmü olduğu ve iddia makamı da buna uymak ve uygulamak zorunda olduğu halde – Anayasaya aykırı görülemez ve gösterilemez. Aksinin kabulü, Anayasanın 2. maddesinde ifadesini bulan demokratik hukuk devleti ilkesinin ve Anayasanın 11'inci maddesinin açık ihlalidir, hukukun evrensel ilkelerinin ayaklar altına alınmasıdır. Ne yazık ki bu açıklığa rağmen, "Anayasa değişikliklerine uyulması" gerektiği yönündeki Anayasaya uygun hukuki değerlendirmeleri bile iddianamesine almak suretiyle iddia makamı, Anayasal hüküm ve gereklilikleri göz ardı ederek, bir kez daha Anayasa ve hukukun evrensel kurallarını ihlal etmiştir.

Milli Eğitim Bakanı Hüseyin Çelik'in, "*Türkiye'de Değişim, Demokrasi ve Aydınlar*" adlı kitabına koyduğu "Bir başka açıdan Atatürkçülük" başlıklı makale,

1994 yılında yazılmış ve Türkiye Günlüğü Dergisinde yayınlanmıştır. Yayınlandığı tarihte AK Parti diye bir parti bulunmadığı gibi, Hüseyin ÇELİK de siyasetçi değildi, üniversitede görevli bir bilim adamıydı.

### III- DİĞER MİLLETVEKİLLERİ HAKKINDAKİ İDDİALARA İLİŞKİN CEVAPLARIMIZ

#### 1- ÖMER DİNÇER

İddianamenin 75-76'ncı sayfasında yer alan 1 numaralı iddia (EK-89); Başbakanlık eski Müsteşarı ve halen AK Parti İstanbul Milletvekili **Ömer Dinçer'in** 19-21 Mayıs 1995 tarihinde Sivas'ta yapılan bir konferansta yaptığı “21. Yüzyıla Girerken Dünya ve Türkiye Gündeminde İslam” konulu konuşmasına ilişkindir.

a) Siyasi partiler, birer tüzel kişiliktir. Tüzel kişiler, “...Kendileri ile ilgili özel hükümler uyarınca tüzel kişilik kazanırlar.” (Türk Medeni Kanunu, m. 47/1) ve “... Kanuna ve kuruluş belgelerine göre gerekli organlara sahip olmakla, fiil ehliyetini kazanırlar.” (Türk Medeni Kanunu, m. 49) Tüzel kişiliğe sahip siyasi partiler ise , belli “... bildiri ve belgelerin İçişleri Bakanlığına verilmesiyle tüzel kişilik kazanırlar.” (Siyasi Partiler Kanunu, m. 8/3)

Adalet ve Kalkınma Partisi, 14 Ağustos 2001'de kurulmuştur.

Başbakanlık eski Müsteşarı ve halen AK Parti İstanbul Milletvekili **Ömer Dinçer'in** 19-21 Mayıs 1995 tarihinde Sivas'ta yapılan bir konferansta yaptığı “21. Yüzyıla Girerken Dünya ve Türkiye Gündeminde İslam” konulu konuşma, “Bilgi ve Hikmet” dergisinin Güz 1995 Tarihli -12. sayısında yayınlanmıştır.

AK Parti'nin kurulmadığı, yer yüzünde yaşayan hiçbir kişinin zihninde AK Parti diye bir siyasi partinin olmadığı bir dönemde, diğer bir ifadeyle AK Parti kurulmadan yaklaşık 9 sene önce yapılan bir konuşmadan dolayı AK Parti'nin kınanması, Anayasa'ya aykırı hareketle itham edilmesi Anayasa ve hukukun temel ilkelerine aykırıdır.

b) Ayrıca bu konuşmanın yapıldığı ve dergide yayınlandığı 1995 tarihinde Ömer Dinçer, üniversitede öğretim üyesidir ve her hangi bir siyasi partinin de üyesi değildir. Kaldı ki o tarihte AK Parti diye bir siyasi parti de yoktur. AK Parti, bu konuşmadan yaklaşık 9 sene sonra 2001'de kurulmuştur. Anayasa'nın 69'uncu maddesinin 6'ncı fıkrasına göre; bir parti, belli şartların birlikte varlığı halinde sadece üyelerinin eylemlerinden sorumludur. AK Parti üyesi olmayan ve parti tüzel kişiliği olmadığından üyeliği de fiilen imkansız birinin yaptığı bir konuşmadan dolayı AK Parti'nin sorumlu tutulmak istenmesi, Anayasa'nın 69'uncu maddesine açıkça aykırıdır ve hukuk dışı bir anlayıştır.

İddianamede Ömer Dinçer'e isnat edilen açıklama, 24.12.2003 tarihlidir. Bu tarihte de Ömer Dinçer, AK Parti üyesi değildir. Ömer Dinçer'in AK Parti üyeliği,

22 Temmuz 2007’de milletvekili seçilmesiyle gerçekleşmiştir. Parti üyesi olmayan birinin eylem veya söylemi, hiçbir partiye isnat edilemez.

Anayasa’nın 69’uncu maddesinin 6’ncı fıkrası uyarınca; ancak sınırlı ve belli şartların birlikte varlığı halinde siyasi parti üyelerinin sadece eylemleri, parti kapatma nedenidir.

Ömer Dinçer’in AK Parti’nin laikliğe aykırı eylemlerin odağı haline gelmesi ile ilgili bir eylemi yoktur ve Başsavcı da iddianamesinde bu yönde bir eylemden söz etmemektedir.

c) Kaldı ki iddia makamının Ömer Dinçer’e atfen verdiği beyanların tamamı, Anayasanın tanıyıp teminat altına aldığı “Düşünce ve kanaat hürriyeti (Anayasa, m. 25), “Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti” (Anayasa, m. 26) ve bilim ve sanat hürriyeti (Anayasa, m. 27) kapsamında olup, bunlar da Anayasanın 2’inci maddesinde ifadesini bulan demokratik hukuk devletinin güvencesi altındadır. Nitekim konu 2004 yılında yargıya intikal etmiş ve sonuçta Erzurum Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığı’nın; “Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin ‘ifade Özgürlüğü’ başlığını taşıyan 16. maddesinde herkesin görüşlerini açıklama ve anlatım özgürlüğüne sahip olduğu belirtilerek, bu hakkın kanaat özgürlüğü ile kamu otoritelerinin müdahalesi ve ülke sınırları söz konusu olmaksızın haber veya fikir alma ve verme özgürlüğünü de içerdiği belirtilmiş, sözleşmenin uygulanmasına ilişkin Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarında da açıkça şiddet ve şiddete çağrı içermeyen her türlü düşüncenin ifade özgürlüğü kapsamında kabul edildiği vurgulanmıştır. **Suç ihbarı dilekçesine ekli ‘Bilgi ve Hikmet’ isimli derginin Güz/1995 tarihli 12. sayısında neşredilen konuşma metninin kül olarak değerlendirilmesi neticesinde belirtilen konuşmanın şiddete çağrı ve suç işlemeye tahrik içermemesi, ifade özgürlüğü kapsamında kalması nedeniyle, TCK’ nun 146/2, 311, 312/1–2 maddelerinde düzenlenen suçların unsurlarının oluşmadığı anlaşılmalı; münnet fiillerle ilgili olarak sanık hakkında takibat yapılmasına mahal olmadığına...**” karar vermiş ve bu karar da kesinleşmiştir (*Erzurum Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığı 07. 06. 2004 tarih 2004 / 128 Esas 2004 / 23 Karar sayılı kararı*) (EK- 3) . Dolayısıyla adli tahkikat sonucunda da, Ömer Dinçer’e atfedilen sözlerin ifade özgürlüğü kapsamında olduğu kesin olarak tespit edilmiştir. İddia makamının kesinleşmiş kararı, dikkate almaması ve bunu indi mütalaa ile yok sayması, açık bir Anayasa ihlalidir. Anayasa bir yandan “Suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar kimse suçlu sayılamaz.”(Anayasa, m. 38/4) diyerek, suçluluğu sabit olan kişileri suçlu saymak için dahi mahkeme kararı ararken, suçsuzluğu ve söylediklerinin ifade özgürlüğü kapsamında olduğu kesinleşmiş bir adli kararla sabit olan Ömer DİNÇER hakkındaki karara itibar etmeyip, ithama devamı, yaman ve temel bir hukuk çelişkisi, açık ve tartışmasız bir Anayasa ihlalidir.

d) Bunun yanında Ömer DİNÇER’in şahsına dönük eleştiri sınırını aşan yazılar ve sözler nedeniyle açtığı manevi tazminat davasının, ilk derece mahkemesince kabul edilip, Yargıtay tarafından bozulması kararının gerekçesinde yer alan bir cümleden hareketle bu kararı delil olarak sunması da hukuka aykırıdır. İlgisi olmayan bir konu ile AK Parti’yi irtibatlı hale getirmek ve buradan Ömer DİNÇER aleyhine

sonuç üretmek, ancak iddia makamının maharetiyle olabilecek bir şeydir. Yoksa hukuk ve Anayasa böylesi bir keyfiliğe ve hukuksuzluğa imkan vermez.

e) Ayrıca Ömer DİNÇER, bir bürokrattır. Yürütmede görev yapan bir kişidir. Anayasa 69/6, Anayasaya aykırı bir eylemden dolayı bir partinin sorumlu tutulmasını, belli şartların birlikte varlığı halinde ancak üyelerin eylemleri için mümkün kılarken, iddia makamının bu Anayasal gerçeği göz ardı edip, parti üyesi olmayan, parti ile hiçbir bağı bulunmayan, aksine yürütme organının bir görevlisinin eylemlerinden AK Parti'yi sorumlu tutması, açık ve tartışmasız bir Anayasa ihlalidir.

Bürokrasiye yapılan atamalar, Anayasa ve yasalara uygun bir biçimde yapılmıştır.

## **2- FAHRİ KESKİN**

İddia, 18.01.2005 tarihli Cumhuriyet Gazetesinden alınma bir kupüre dayanmaktadır. Başkaca delil yoktur.

Fahri KESKİN, bu toplantıya partiyi temsilen değil şahsi bir davetle ve şahsı adına katılmış ve konuşmuştur. Konuşmasında meslek liselerinin sorunlarına değinmiştir.

Anayasa'nın 69'uncu maddesinin 6'ncı fıkrası uyarınca; ancak sınırlı ve belli şartların birlikte varlığı halinde siyasi parti üyelerinin sadece eylemleri, parti kapatma nedenidir.

Fahri KESKİN'in AK Parti'nin laikliğe aykırı eylemlerin odağı haline gelmesi ile ilgili bir eylemi yoktur ve Başsavcı da iddianamesinde bu yönde bir eylemden söz etmemektedir.

Kaldı ki KESKİN'in konuşması; bir eylem değildir ve Anayasa'nın tanıyıp teminat altına aldığı "Düşünce ve kanaat hürriyeti" (Anayasa, m. 25) ve "Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti" (Anayasa, m. 26) kapsamında olup, "Demokratik hukuk devleti" (Anayasa, m. 2) olmanın gereği olarak Anayasanın teminatı altındadır. Dolayısıyla da Anayasa'nın 69'uncu maddesine aykırı bir durum söz konusu değildir.

## **3- BURHAN KUZU**

İstanbul milletvekili Burhan KUZU hakkındaki iddialar; 6 adet olup, tamamı gazetelerde yer alan haberlerden derlenmiştir.

1) İddianamenin 76-77. sayfalarında yer alan, Ek-91'de delili sunulan konuşmasında; genelde meslek liselerine ve özelde laik sistem içinde faaliyet gösteren İmam Hatip Okullarına karşı uygulanan ve Anayasadaki "Fırsat eşitliği" ilkesine aykırı olan katsayı haksızlığını dile getirmiş, Anayasa ve hukukun evrensel ilkelerine aykırı olan bu haksızlığın dozunu belirtmek için "zulüm" ifadesi kullanılmıştır. Yoksa, bu

okul mezunlarına özel bir anlam ve önem vermek; bunların devlet kademelerinde görev almalarının özlemi içinde olmak gibi bir amaçla kullanılmamıştır.

2) İddianamenin 88-89. sayfalarında yer alan, Ek.106'de delili sunulan konuşması; Türk Ceza Kanununun 263'üncü maddesindeki değişikliğin tartışıldığı günlerde, sorulan bir soruya verdiği cevaptır. Cevabında; Kur'an Kursu'nun kaçığı olmayacağını, olsa olsa "İzinsiz eğitim kurumu" olabileceğini, bu nedenle de "Kaçak Kur'an Kursu" ifadesinin yanlış olduğunu, safiyane Kur'an öğrenmenin cezalandırılmayacağını; ancak herhangi bir yasa dışı faaliyetin varlığı halinde cezalandırmanın mümkün olduğunu, konunun yanlış bir yönden tartışıldığını bir hukuk profesörü olarak izah etmiştir.

3) İddianamenin 95 inci sayfasında yer alan, Ek.124'de delili sunulan konuşma; Türk Kadınının Seçme ve Seçilme Hakkının 73 üncü yılı dolayısıyla düzenlenen bir panelde, sorulan bir soru üzerine; yeni Anayasa çalışmalarında başörtülü kadınların aktif siyaset yapma engelinin kaldırılmadığını; yükseköğretimde yaşanan başörtüsü sorununun çözümü konusunda bir düzenlemenin olabileceği konusunda öngörü olarak yaptığı tespit ve değerlendirmeleri içermektedir. Anayasa Hukuku Profesörü bir bilim adamı ve aynı zamanda Meclis Anayasa Komisyonu Başkanı ve toplumsal sorunlara duyarlı bir siyasetçi olan Burhan KUZU'nun, yapılacak yeni Anayasa ve kapsamı hakkında değerlendirme yapması; hukuk, Anayasa ve laiklik ilkesine nasıl aykırı olabilir?

4) İddianamenin 95 inci sayfasında yer alan, Ek.125 delili sunulan konuşma, asılsızdır. Ayşe BÖHÜRLER ile Burhan KUZU arasında iddianamede bahsedilen diyalog olmamıştır. Programa ilişkin CD'ler çözüldüğünde bu durum açıkça anlaşılacaktır. Ne gariptir ki iddia makamı SHOW TV.'de 17.01.2008'de yayınlanan "Siyaset Meydanı" programına iddiasını dayandırdığı halde, programın CD'sinin çözümünü yaptırmadan dosyaya ek olarak koymuştur.

İddia makamının dayanağı olan ve EK 125'e konan SHOW TV.'de 17.01.2008'de yayınlanan "Siyaset Meydanı" programının çözümünü ile bu açık hakikate ulaşmak mümkün olduğu halde, iddia makamı, bu yolu denememiştir. Bunun yerine, programa dair sadece 22.01.2008 tarihli Cumhuriyet Gazetesi nüshasında Orhan BİRGİT'in "Düz yazı" başlıklı köşesindeki yazıya istinat etmiştir. İddianamede "Siyaset Meydanı" programından alıntı yapılmış gibi gösterip, bir gazeteden alıntı yapmak, iyi niyetle bağdaşmadığı gibi açık bir delil yanılmasıdır.

Kaldı ki Burhan KUZU, hem iddia makamının delil olarak dayandığı ORHAN BİRGİT'i ve hem de diğer haber yorum yapan gazetecilerin hepsini tekzip etmiştir. Cumhuriyet Gazetesi yazarı Orhan BİRGİT'in 22 Ocak 2008 tarihli yazısına ilişkin tekzip, 25 ocak 2008'de; Hürriyet Gazetesi yazarı Yalçın BAYER'in 19 ocak 2008 tarihli yazısına ilişkin tekzip, 26 ocak 2008'de; Tercüman Gazetesi yazarı Sırrı Yüksel CEBECİ'nin 21 ocak 2008 tarihli yorumuna dair tekzip, 24 ocak 2008'de ve Cumhuriyet Gazetesi yazarı Hikmet ÇETİNKAYA'nın 28 ocak 2008 tarihli yazısına ilişkin tekzip 29 ocak 2008'de aynı gazetelerin aynı yerlerinde yayınlanmıştır (EK- 4).

Bir hukuk devletinde iddia makamı, salt birilerinin yorum ve haberleriyle kimseyi itham edemez. Delil ve isnat konusunda, keyfi ve hukuka aykırı davranamaz. Zira iddia makamı, bir iddia ve isnatta bulunmadan önce, elindeki hukuki imkanlarla iddia ve isnadın doğruluğunu araştırmakla görevli ve yükümlüdür. Maalesef bu olayda iddia makamı, Siyaset Meydanı programında söylenenlere istinat ettiğini söylemesine rağmen programa ait kasetin çözümünü dosyaya koymamış; iddiasını, iddianamede yazıldığı gibi Siyaset Meydanı programına değil Cumhuriyet Gazetesi yazarı Orhan BİRGİT'in yorumuna dayandırmış; yorumun aslını araştırmamış ve Anayasa ile tanınıp, teminat altına alınan "düzeltme ve cevap hakkı" (Anayasa, m. 32) dikkate alınmayıp, aksine bireylerin kendileriyle ilgili düzeltme ve tekziplere değil de gerçeğe aykırı haber ve yorumlara itibar etmiştir. Bunlar, açık ve tartışmasız bir Anayasa ihlali olduğu gibi hukukun temel ilkelerinin de ayaklar altına alınmasıdır.

Başsavcı, Burhan KUZU'nun sustuğunu programda cevap vermediğini söylemektedir. Oysa, ilgili programın kaseti çözüldüğünde Kuzu şu görüşü ileri sürmektedir: "... Devlet memurluğu bir statü meselesidir. Kanunlarda 1935'den bu tarafa kadın ve erkek memurların giyimlerine ilişkin düzenlemeler mevcuttur. Bizim gündemimizde başka bir şey yok... sistemin kendine göre bir takım ana arterleri vardır. Netice itibarıyla, hükümet olmak demek bütün bunlarla oynamak anlamına gelmez." (EK- 5) Kaldı ki, Komisyon Başkanlarının Partinin yetkili kurulu olmadığı da bilinmesi gerekir. Bu nedenle, KUZU'nun susması partiyi bağlamadığı için parti aleyhine delil olarak kullanılamaz. Kaldı ki susmak da onaylamak anlamına gelmez.

5) İddianamenin 99-100. sayfalarında yer alan, Ek-171'de delili sunulan konuşma; Anayasanın 10 ve 42'inci maddelerindeki değişikliğin Resmi Gazetede yayınlanıp yürürlüğe girmesinden sonra, bu değişikliklerin doğrudan uygulanıp uygulanamayacağına ilişkin teknik bir görüş açıklamasıdır.

Anayasa, herkesi bağlayıcı, en üstün hukuk normudur. Nitekim "Anayasa'nın bağlayıcılığı ve üstünlüğü" başlıklı 11. maddesinde; "Anayasa hükümleri, yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını ve diğer kuruluş ve kişileri bağlayan temel hukuk kurallarıdır.

Kanunlar Anayasaya aykırı olamaz."(Anayasa, m. 11) denilmek suretiyle bu gerçek ortaya konulmuştur.

Anayasa'nın; "Hiç kimse, yalnızca sözleşmeden doğan yükümlülüğünü yerine getirememesinden dolayı özgürlüğünden alıkonamaz." (Anayasa, m. 38/8), "Ölüm cezası ... verilemez." (Anayasa, m. 38/10), "İspat hakkı" (Anayasa, m. 39), "Cumhurbaşkanı seçimine ilişkin Anayasa'nın 102'inci maddesi ve Cumhurbaşkanının görev ve yetkilerine ilişkin 104'üncü maddeleri doğrudan uygulanmışlardır. Anayasa'nın 104'üncü maddesi, halen de doğrudan uygulanmaktadır.

Nitekim Anayasa Mahkemesi, Danıştay ve Yargıtay; Anayasa hükmünün yeterince somut ve açık olması halinde doğrudan uygulanabileceğine dair muhtelif kararlar vermişlerdir.



Yürürlükte olan bir Anayasa hükmünün uygulanması gerekliliğini beyan, - hem de bu hüküm yürürlüğünü sürdürdüğü, Anayasa hükmü olduğu ve iddia makamı da buna uymak ve uygulamak zorunda olduğu halde – Anayasaya aykırı görülemez ve gösterilemez. Aksinin kabulü, Anayasanın 2. maddesinde ifadesini bulan demokratik hukuk devleti ilkesinin ve Anayasanın 11’inci maddesinin açık ihlalidir, hukukun evrensel ilkelerinin ayaklar altına alınmasıdır.

Bu Anayasal gerçekliğe rağmen Burhan KUZU; YÖK’ün uygulamaya geçmeden, yapılacak yasa değişikliğini beklemesinin daha şık olacağını açıklamıştır.

Ne yazık ki bütün bu açıklık ve Anayasal gerçekliğe rağmen iddia makamı, Anayasal hüküm ve gereklilikleri göz ardı ederek, bir kez daha Anayasa ve hukukun evrensel kurallarını ihlal etmiştir. Anayasamıza göre, Anayasaya uygun bir şey veya değerlendirme, salt iddia makamının yorumu ile Anayasaya aykırı hale gelmez.

6) İddianamenin 101 inci sayfasında ileri sürülen, Ek-174’de delili sunulan konuşmada; “Anayasa’nın 10. ve 42. maddelerinde yapılan değişikliğini Anayasa Mahkemesinin esastan inceleyeceği yorumlarını yapanlar için, “... böyle bir yorum yapmak beyinsizliktir, densizliktir...” dediği iddiası da asılsızdır.

Bu sözler, söylenilen yer, zaman neden ve muhatap bağlamından koparılarak, iddianameye alınmıştır. Bu sözlerin, Anayasa Mahkemesinin yapacağı denetim ile uzaktan-yakından bir alakası yoktur. Bu husus, Anayasa’nın 10 ve 42 nci maddesine ilişkin Anayasa Komisyonu ve Meclis Genel Kurulu tutanakları incelendiğinde açıkça anlaşılabilir. Ancak iddia makamı bu araştırmayı yapmamıştır.

Bu ifadeler, Anayasanın 10 ve 42. maddelerine ilişkin değişiklik teklifinin Anayasa Komisyonunda ve Genel Kurul’da görüşülmesi sırasında CHP Milletvekilleri Şahin MENGÜ ve Hakkı Süha OKAY ile Burhan KUZU arasında geçen bir söyleşiyle alakalıdır. Bu diyalogda, adı geçen üyelerin 10 ve 42. maddelerde yapılan bu değişikliklerle Anayasanın ilk üç maddesinin “açıkça” ihlal edildiğini söylemesi üzerine, Komisyon Başkanı olarak Burhan KUZU’nun; “değişmez maddelere açıkça aykırı bir teklif bu Komisyonunda nasıl görüşülebilir” biçimindeki itirazı, “açıkça görüşülemez dediğine göre, demek ki üstü kapalı olarak getirdiler” (EK- 6) biçiminde yorumlamaları nedeniyle, bu tür yorum yapanlar için kullanılmıştır.

Açıklamada geçen bu ifade tamamen çarpıtılarak 10 ve 42.maddenin Anayasa Mahkemesine iptalleri için açılan davada da gerekçe olarak kullanılınca, işte bu çarpık yorumu yapanlar için kullandığı bu ifade, sanki Anayasa Mahkemesi tarafından yapılacak denetim için kullanıldığı biçiminde algılanmış ve ilgisiz bir şekilde iddianameye girmiştir. Bu konunun parti kapatma ile ilişkilendirilmesini anlamak akıllara zarar verecek niteliktedir.

Ayrıca Anayasa’nın 69’uncu maddesinin 6’ncı fıkrası uyarınca; ancak sınırlı ve belli şartların birlikte varlığı halinde siyasi parti üyelerinin sadece eylemleri, parti kapatma nedenidir.

Burhan KUZU'nun, AK Parti'nin laikliğe aykırı eylemlerin odağı haline gelmesi ile ilgili bir eylemi yoktur. Başsavcı da iddianamesinde bu yönde bir eylemden söz etmemektedir.

Kaldı ki Burhan KUZU'nun konuşmaları; eylem değildir, Anayasa'nın tanıyıp teminat altına aldığı "Düşünce ve kanaat hürriyeti" (Anayasa, m. 25) ve "Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti" (Anayasa, m. 26) kapsamında olup, "Demokratik hukuk devleti" (Anayasa, m. 2) olmanın gereği olarak Anayasanın teminatı altındadır. Dolayısıyla da Anayasa'nın 69'uncu maddesine aykırı bir durum söz konusu değildir.

#### 4- EYÜP FATSA

Ordu milletvekili Eyüp FATSA hakkında 2 adet iddia yer almaktadır. Her iki iddia da gazete haberlerine dayandırılmıştır.

1) İddianamenin 77'inci sayfasında yer alan ve EK- 92'de delili sunulan konuşmayı Eyüp FATSA, Ordu İslami İlimler Hizmet Vakfı tarafından 2003 yılı Temmuz ayında düzenlediği "*Ordu İmam Hatip Lisesi Mezunları ve Mensuplarının Anı Tazeleme Yemeği*"nde yapmıştır. Bu konuşma, bir tespit ve değerlendirmedir. Bir milletvekilinin mezun olduğu okulun anı tazeleme toplantısında, bu okulun yaşadığı sıkıntılarla ilgili değerlendirme yapmasını, tespitlerde bulunmasının yanlış bir yönü yoktur. Ayrıca Eyüp FATSA'nın "*İmam hatipli olmak bir ayrıcalıktır*" sözü, okulun ismi başka olabilir; ama bütün okulların mezuniyet ve anma günlerinde herkesçe tekrarlanana klasik bir cümledir. Herkesin söyleyebildiği, anlamı gayet açık olan bir cümleden, derin anlamlar keşfetmek mümkün değildir. Burada yanlış veya yadırganması gereken, Eyüp FATSA'nın sözü değil, bu sözü mahkum eden ve onda söyleyenin iradesi dışında derinlik ve anlam arayan hukuk yaklaşımı ve anlayışıdır.

2) İddianamenin 77 - 78'inci sayfasında yer alan ve EK- 94'de delili sunulan konuşma; başörtüsü ile ilgili eylemi reddeden, sorunların sokakta çözülemeyeceğine, çözüm için uzlaşmanın gerekliliğine ifade eden bir tespit ve değerlendirmedir.

Anayasa'nın 69'uncu maddesinin 6'ncı fıkrası uyarınca; ancak sınırlı ve belli şartların birlikte varlığı halinde siyasi parti üyelerinin sadece eylemleri, parti kapatma nedenidir.

Eyüp FATSA'nın AK Parti'nin laikliğe aykırı eylemlerin odağı haline gelmesi ile ilgili bir eylemi yoktur ve Başsavcı da iddianamesinde bu yönde bir eylemden söz etmemektedir.

Kaldı ki Eyüp FATSA'ya isnat edilen her iki konuşma da; Anayasaya aykırı bir eylem olmayıp, aksine Anayasa'nın tanıyıp teminat altına aldığı "Düşünce ve kanaat hürriyeti" (Anayasa, m. 25) ve "Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti" (Anayasa, m. 26) kapsamında olup, "Demokratik hukuk devleti" (Anayasa, m. 2)

olmanın gereği olarak Anayasanın teminatı altındadır. Dolayısıyla da Anayasa'nın 69'uncu maddesine aykırı bir durum söz konusu değildir.

## 5- NİHAT ERİ

Mardin eski milletvekili Nihat ERİ hakkında 1 adet iddia yer almaktadır. Bu iddia, gazete haberlerine dayandırılmıştır.

Nihat ERİ'ye isnat edilen konuşma, Nihat ERİ'ye ait değildir. Nihat ERİ'nin konuşmasının tahrif edilmiş biçimidir. Zira Nihat ERİ adı geçen konuşmasında, "tekke" kelimesini kesinlikle kullanmamıştır. Dönemin Dışışleri Komisyonu Başkanı da, Nihat ERİ'nin "tekke" kelimesini kullanmadığını açıklamış ve bu açıklaması basında yer almıştır (Bkz. iddianamenin 93 numaralı ekindeki 06 aralık 2006 tarihli Akşam Com. Tr.). Ne gariptir ki iddia makamı, eke koyduğu bu bilgiye iddianamesinde değinmemiştir.

Bunun yanında Nihat ERİ, basında yer alan yanlış haberlerden haberdar olduklarını da tekzip etmiştir. Tekzip metinleri gazetelerde yayınlamıştır. Tekzip metnini hiç yayınlamayan Cumhuriyet Gazetesi muhabiri Türey KÖSE ile yeterli biçimde yayınlamayan Hürriyet Gazetesi muhabiri Nuray BAŞARAN'ı ise Basın Konseyi'ne şikayet etmiş, Basın Konseyi yaptığı inceleme sonunda Cumhuriyet Gazetesi muhabiri Türey KÖSE'ye uyarma cezası vermiştir(EK- 7). İddia makamı; Nihat ERİ'nin Anayasa ile tanınıp teminat altına alınan "düzeltme ve cevap hakkı"na (Anayasa, m. 32) istinaden yaptığı tekzip ve düzeltmeleri dikkate alması gerekirken bunu yapmamış, aksine gerçeğe aykırı gazete haber ve yorumlarına itibar etmiştir. Bunlar, açık ve tartışmasız bir Anayasa ihlali olduğu gibi hukukun temel ilkelerinin de ayaklar altına alınmasıdır.

Sonuç olarak Nihat ERİ'nin iddianamede yer aldığı şekliyle bir konuşması yoktur.

Anayasa'nın 69'uncu maddesinin 6'ıncı fıkrası uyarınca; ancak sınırlı ve belli şartların birlikte varlığı halinde siyasi parti üyelerinin sadece eylemleri, parti kapatma nedenidir.

Nihat ERİ'nin AK Parti'nin laikliğe aykırı eylemlerin odağı haline gelmesi ile ilgili bir eylemi yoktur ve Başsavcı da iddianamesinde bu yönde bir eylemden söz etmemektedir.

Nihat ERİ'nin Dışışleri Komisyonunda yaptığı konuşma ise, mutlak sorumsuzluk kapsamında Anayasa'nın 83'üncü maddesinin teminatı altında olduğu gibi, Anayasa'nın tanıyıp teminat altına aldığı "Düşünce ve kanaat hürriyeti" (Anayasa, m. 25) ve "Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti" (Anayasa, m. 26) nin de kapsamında olup, "Demokratik hukuk devleti" (Anayasa, m. 2) olmanın gereği olarak Anayasanın teminatı altındadır. Dolayısıyla da Anayasa'nın 69'uncu maddesine aykırı bir durum söz konusu değildir.

## 6- EYÜP SANAY

Ankara eski milletvekili Eyüp SANAY hakkında 3 adet iddia vardır ve her üçü de gazete haberlerine dayanmaktadır.

1) İddianamenin 77'inci sayfasında yer alan ve EK – 93'te delili sunulan konuşma, iddianamedeki iddiayı reddeden, konuyla ilgili durum tespiti yapan bir değerlendirmedir. İddia makamının, Eyüp SANAY'ın konuşmasını onun iradesine rağmen anlamlandırması, iddianameyi ve iddiayı çürüten ve reddeden bir konuşmayı iddiasına mesnet yapması, temel ve büyük bir hukuksuzluktur, bir hukuk tanımamazlıktır.

Ayrıca bu konuşma, Dışişleri Komisyonunda yapılmış olup, mutlak sorumsuzluk kapsamındadır. Anayasa'nın 83'üncü maddesinin de teminatı altındadır.

2) İddianamenin 90'ıncı sayfasında yer alan ve EK-111'de delili sunulan konuşma, Hükümetin Leyla Şahin hakkındaki AIHM 4. Dairesi'nin kararının onaylanmasını istemesi üzerine Hükümete yapılan bir eleştiridir.

3) İddianamenin 90'ıncı sayfasında yer alan ve EK-112'de delili sunulan konuşma, Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulu'nda yapılmıştır. Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunda yapılan konuşmalar, aksi kararlaştırılmadıkça bunların Meclis dışında tekrarı veya basında yer alması mutlak sorumsuzluk kapsamında olup, Anayasa'nın 83'üncü maddesinin de teminatı altındadır.

Ayrıca iddia makamı, iddiasını, Eyüp SANAY'ın Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurul konuşmasına dayandırdığı halde Genel Kurul tutanağını temin edip dosyaya koyması gerekirken bunu yapmaması, bunun yerine iddiasını gazete haberine dayandırması delil değeri açısından açık bir delil saptırmasıdır.

Anayasa'nın 69'uncu maddesinin 6'ıncı fıkrası uyarınca; ancak sınırlı ve belli şartların birlikte varlığı halinde siyasi parti üyelerinin sadece eylemleri, parti kapatma nedenidir.

Eyüp SANAY'ın AK Parti'nin laikliğe aykırı eylemlerin odağı haline gelmesi ile ilgili bir eylemi yoktur ve Başsavcı da iddianamesinde bu yönde bir eylemden söz etmemektedir.

Kaldı ki Eyüp SANAY'ın yaptığı konuşmalar, Anayasa'nın tanıyıp teminat altına aldığı “Düşünce ve kanaat hürriyeti” (Anayasa, m. 25) ve “Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti” (Anayasa, m. 26) kapsamında olup, “Demokratik hukuk devleti” (Anayasa, m. 2) olmanın gereği olarak Anayasanın teminatı altındadır. Dolayısıyla da Anayasa'nın 69'uncu maddesine aykırı bir durum söz konusu değildir.

## 7- TAYYAR ALTIKULAÇ

Ordu milletvekili Tayyar ALTIKULAÇ hakkında 2 adet iddia yer almakta ve her iki iddia da gazete haberlerine dayanmaktadır.

1) İddianamenin 78'inci sayfasında yer alan ve EK- 94'de delili sunulan konuşma; başörtüsü ile ilgili eylemi reddeden, çözüm yerinin sokak olmadığını, sorunun kabulünün ve çözümünün gerekliliğini ifade eden bir tespit ve değerlendirmedir.

2) İddianamenin 78'inci sayfasında yer alan ve EK- 95'de delili sunulan konuşma; Konuşma, AİHM'in Leyla Şahin kararına ilişkin tespit, eleştiri ve değerlendirmeleri içermektedir.

Mahkeme kararları, eleştirilmez değildir. Mahkeme kararları da demokratik hukuk devletinin gereği olarak eleştirilebilir. Mahkeme kararlarına uyma zorunluluğu, onların eleştirilemeyeceği anlamına gelmez. Bir kimse; mahkeme kararını eleştirdi veya mahkemenin kabulüne aykırı tespit ve değerlendirmelerde bulundu diye itham edilemez ve sırf bu nedenle bir düşünce açıklaması Anayasaya aykırı hale gelmez. Hiçbir hukuk devletinde iddia makamı, bir kişiyi, mahkeme kararındaki kabulün tersine konuştu veya mahkeme kararını eleştirdi diye siyasi yasaklı hale gelmesini talep edemez.

Anayasa'nın 69'uncu maddesinin 6'ncı fıkrası uyarınca; ancak sınırlı ve belli şartların birlikte varlığı halinde siyasi parti üyelerinin sadece eylemleri, parti kapatma nedenidir.

Tayyar ALTIKULAÇ'ın AK Parti'nin laikliğe aykırı eylemlerin odağı haline gelmesi ile ilgili bir eylemi yoktur ve Başsavcı da iddianamesinde bu yönde bir eylemden söz etmemektedir.

Kaldı ki Tayyar ALTIKULAÇ'a isnat edilen her iki konuşmada; Anayasaya aykırı bir eylem olmayıp, aksine Anayasa'nın tanıyıp teminat altına aldığı "Düşünce ve kanaat hürriyeti" (Anayasa, m. 25) ve "Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti" (Anayasa, m. 26) kapsamında olup, "Demokratik hukuk devleti" (Anayasa, m. 2) olmanın gereği olarak Anayasanın teminatı altındadır. Dolayısıyla da Anayasa'nın 69'uncu maddesine aykırı bir durum söz konusu değildir.

## **8- ÖMER ÖZYILMAZ**

Erzurum eski milletvekili Ömer ÖZYILMAZ hakkında 1 adet iddia yer almakta ve bu iddia da gazete haberlerine dayanmaktadır.

Ömer ÖZYILMAZ'ın iddianamenin 78'inci sayfasında yer alan ve EK – 95'te delili sunulan konuşması, başörtüsü sorunu ve çözümü ile ilgili değerlendirme ve tespitleri içermektedir.

Anayasa'nın 69'uncu maddesinin 6'ncı fıkrası uyarınca; ancak sınırlı ve belli şartların birlikte varlığı halinde siyasi parti üyelerinin sadece eylemleri, parti kapatma nedenidir.

Ömer ÖZYILMAZ'ın AK Parti'nin laikliğe aykırı eylemlerin odağı haline gelmesi ile ilgili bir eylemi yoktur ve Başsavcı da iddianamesinde bu yönde bir eylemden söz etmemektedir.

Kaldı ki Ömer ÖZYILMAZ'a isnat edilen konuşma; Anayasaya aykırı bir eylem olmayıp, aksine Anayasa'nın tanıyıp teminat altına aldığı "Düşünce ve kanaat hürriyeti" (Anayasa, m. 25) ve "Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti" (Anayasa, m. 26) kapsamında olup, "Demokratik hukuk devleti" (Anayasa, m. 2) olmanın gereği olarak Anayasanın teminatı altındadır. Dolayısıyla da Anayasa'nın 69'uncu maddesine aykırı bir durum söz konusu değildir.

## 9- SADULLAH ERGİN

Hatay milletvekili Sadullah ERGİN N hakkında 3 adet iddia yer almaktadır. İddialardan 2'si gazete kupürlerine, 1'i ise Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne sunulmuş bulunan bir kanun teklifine dayandırılmıştır.

1) İddianamenin 78-79'uncu sayfalarında yer alan ve EK – 95'te delili sunulan konuşma, AİHM'in Leyla ŞAHİN kararı ile ilgili tespit, değerlendirme ve eleştirileri içermektedir. Bu açıklamasında Sadullah ERGİN; Anayasa, İnsan Hakları Evrensel Beyanname, İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi, Anayasa Mahkemesi dahil Yargıtay'ın pek çok kararında yer alan insan haklarının niteliğine dair hükümleri, değişik bir üslup ile tekrar etmiş ve bu bağlamda AİHM'in Leyla ŞAHİN kararı hakkında tespit ve değerlendirmelerde bulunmuş, bu kararı farklı takdim etmek isteyenleri eleştirmiş ve başörtüsü sorununa dair kanaatlerini ifade etmiştir.

Kaldı ki Mahkeme kararları, eleştirilmez değildir. Mahkeme kararları da demokratik hukuk devletinin gereği olarak eleştirilebilir. Mahkeme kararlarına uyma zorunluluğu, onların eleştirilemeyeceği anlamına gelmez. Bir kimse; mahkeme kararını eleştirdi veya mahkemenin kabulüne aykırı tespit ve değerlendirmelerde bulundu diye itham edilemez ve sırf bu nedenle bir düşünce açıklaması Anayasaya aykırı hale gelmez. Hiçbir hukuk devletinde iddia makamı, bir kişiyi, mahkeme kararındaki kabulün tersine konuştu veya mahkeme kararını eleştirdi diye siyasi yasaklı hale gelmesini talep edemez.

2) İddianamenin 99'uncu sayfasında yer alan iddia, 17 şubat 2008 tarihinde Kanal 24'ün Ankara Masası programında yapılan açıklamalara dayandırılmış; ancak dayanağının gösterildiği EK- 169'da bu programın CD'si ve çözümü konmamış, bunun yerine üzerine el yazısıyla "Star 18.02.2008" yazan bir gazete kupürü konulmuştur. İddia makamının iddiasını televizyon programına dayandırıp, bunun delili olarak da doğruluğu ve aidiyeti tartışmalı bir gazete kupürü koyması, açık bir hukuk ihlali, açık bir keyfilik ve açık bir Anayasaya aykırılıktır.

Sadullah ERGİN'in bu açıklaması, "Anayasa'nın 10 ve 42 maddeleri ile Yüksek Öğretim Kanununun ek 17'inci maddesinin değiştirilmesi konusunda gizli mutabakat olduğu ve bu mutabakatta çatlak olduğu" yönündeki bir soruya verilen cevaptan ibarettir. Bu konularda iki parti arasındaki görüşmelere dair bir açıklamadır. İki parti arasında bir yasa ile ilgili görüşmelere dair bir beyanın, Anayasa ve laikliğe nesri aykırıdır? Bu açıklamanın laiklikle irtibatının kurulması, ancak Anayasa ve hukukun temel ilkeleri bir yana koyulup, bunların yerine subjektif bir yaklaşımı ikame etmekle mümkün olabilir. Hukuk devletinde iddia makamı, subjektif davranamaz, keyfi hareket edemez, çünkü o da Anayasa ve yasalarla bağlıdır.

3) İddianamenin 100'üncü sayfasında yer alan ve EK- 171'de delili sunulan konuşma; Anayasa'nın 10 ve 42'inci maddelerinde yapılan değişiklik, Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girmesi üzerine yapılmış bir açıklamadır. Anayasa, herkesi bağlayıcı, en üstün hukuk normudur. Nitekim "Anayasa'nın bağlayıcılığı ve üstünlüğü" başlıklı 11. maddesinde; "Anayasa hükümleri, yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını ve diğer kuruluş ve kişileri bağlayan temel hukuk kurallarıdır.

Kanunlar Anayasaya aykırı olamaz." (Anayasa, m. 11) denilmek suretiyle bu gerçek ortaya konulmuştur.

Sadullah ERGİN'in konuşması, Anayasa'nın 11'inci maddesi hükmünün farklı bir üslupla tekrarıdır.

Anayasa'nın; "Hiç kimse , yalnızca sözleşmeden doğan yükümlülüğünü yerine getirememesinden dolayı özgürlüğünden alıkonamaz." (Anayasa, m. 38/8), "Ölüm cezası ... verilemez." (Anayasa, m. 38/10), "İspat hakkı" (Anayasa, m. 39), "Cumhurbaşkanı seçimine ilişkin Anayasa'nın 102'inci maddesi ve Cumhurbaşkanının görev ve yetkilerine ilişkin 104'üncü maddeleri doğrudan uygulanmışlardır. Anayasa'nın 104'üncü maddesi, halen de doğrudan uygulanmaktadır.

Nitekim Anayasa Mahkemesi, Danıştay ve Yargıtay; Anayasa hükmünün yeterince somut ve açık olması halinde doğrudan uygulanabileceğine dair muhtelif kararlar vermişlerdir.

Yürürlüğe girmiş bir Anayasa hükmünün uygulanmasıyla ilgili olarak bir milletvekilinin, "Hukuk devletinde hukuka saygılı olmak lazım. Artık uygulayıcıların da bu düzenlemeye uygun hareket etmesini umuyoruz." şeklinde ki hukuka uymaya ilişkin beklentisini ifade eden sözleri, ne laikliğe, ne hukuka ve ne de Anayasaya aykırıdır.

Çünkü yürürlükte olan bir Anayasa hükmünün uygulanması gerekliliğini beyan, - hem de bu hüküm yürürlüğünü sürdürdüğü, Anayasa hükmü olduğu ve iddia makamı da buna uymak ve uygulamak zorunda olduğu halde – Anayasaya aykırı görülemez ve gösterilemez. Aksinin kabulü, Anayasanın 2. maddesinde ifadesini bulan demokratik hukuk devleti ilkesinin ve Anayasanın 11'inci maddesinin açık ihlalidir, hukukun evrensel ilkelerinin ayaklar altına alınmasıdır. Ne yazık ki bu açıklığa

rağmen, “Anayasa değişikliklerine uyulması” gerektiği yönündeki Anayasaya uygun hukuki değerlendirmeleri bile iddianamesine almak suretiyle iddia makamı, Anayasal hüküm ve gereklilikleri göz ardı ederek, bir kez daha Anayasa ve hukukun evrensel kurallarını ihlal etmiştir.

4) Sadullah ERGİN hakkında iddianamenin 112 ve 113’üncü sayfasında yer alan ve delili EK-160’da sunulan iddia, Türkiye Büyük Millet Meclisi’ne sunulan bir kanun teklifine dayanmaktadır. İddianın delillerinin yer aldığı EK-160’da; Anayasa’nın 10 ve 42’inci maddeleri ile Yüksek Öğretim Kanununun EK 17’inci maddesinde değişiklik öngören kanun teklifleri ve bunlara dair gazete kupürleri yer almaktadır.

Sadullah ERGİN’in Anayasa ve yasa değişiklik teklifi vermesi, Anayasa’nın teminatı altında bir yasama faaliyeti çalışmasıdır. Bilindiği gibi yasama yetkisi, Türkiye Büyük Millet Meclisi’ne aittir (Anayasa, m. 7). Kanun koymak, değiştirmek veya kaldırmak, Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin yetki ve görevlerindedir (Anayasa, m. 87). “Kanun teklif etmeye Bakanlar Kurulu ve milletvekilleri yetkilidir.” (Anayasa, m. 88/1) Sadullah ERGİN, Anayasa’nın bu hükümlerine uygun bir kanun teklifine imza atmıştır. Bir milletvekilinin Anayasanın kendisine tanıdığı yetkiyi kullanarak kanun teklifi vermesi, ne laikliğe ve ne de Anayasaya aykırıdır. Anayasaya aykırı olan, Anayasaya uygun bir biçimde Anayasanın tanıdığı kanun teklif etme yetkisini kullanan bir milletvekilin, Anayasa’ya aykırı hareket ettiğinden bahisle siyasi yasaklılığının talep ve dava edilmiş olmasıdır.

Bir kanun teklifi veya bir konuda kanuni düzenleme yapılmak üzere teklif verilmesi, salt Cumhuriyet Başsavcısının değerlendirmesiyle Anayasaya aykırı hale gelmez. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı bu tavrıyla, Anayasanın yalnızca Anayasa Mahkemesi’ne tanıdığı denetim yetkisini devşirmektedir. Oysa “Hiç kimse veya organ kaynağını Anayasadan almayan bir Devlet yetkisi kullanamaz.” (Anayasa, m. 6/3)

Kanun teklifi vermek, bir milletvekilinin asli görevidir ve tartışmasız bir yasama faaliyetidir. Yasama faaliyetleri, mutlak yasama sorumsuzluğu kapsamında olup, Anayasanın 83’üncü maddesinin teminatı altındadır.

Bir kanunun veya bir kanun maddesinin değiştirilmesini veya kaldırılmasını savunmak, istemek ve bunun için kanun teklifi vermek de düşünce ve kanaat hürriyeti (Anayasa, m. 25) ve düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti (Anayasa, m. 26) kapsamındadır. Nitekim Yargıtay Ceza Genel Kurulu kararına göre de; “...Yasalarla getirilen düzenlemeleri savunarak değerlendirilmesini veya ortadan tamamen kaldırılmasını istemek T.C. Anayasası’nın 25 ve 26. maddelerinde öngörülen düşünce ve kanaat hürriyetinin doğal bir sonucudur. (Bkz. Yargıtay Ceza Genel Kurulu, E.2001/9-32, K.2001/155, K.T. 3.7.2001)

Ayrıca Anayasa’nın 69’uncu maddesinin 6’ıncı fıkrası uyarınca; ancak sınırlı ve belli şartların birlikte varlığı halinde siyasi parti üyelerinin sadece eylemleri, parti kapatma nedenidir.



Sadullah ERGİN'in AK Parti'nin laikliğe aykırı eylemlerin odağı haline gelmesi ile ilgili bir eylemi yoktur ve Başsavcı da iddianamesinde bu yönde bir eylemden söz etmemektedir.

Kaldı ki Sadullah ERGİN'e isnad edilen ve iddianamenin 79, 99 ve 100'üncü sayfalarında yer alan beyanlar; Anayasaya aykırı bir eylem olmayıp, aksine Anayasa'nın tanıyıp teminat altına aldığı "Düşünce ve kanaat hürriyeti" (Anayasa, m. 25) ve "Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti" (Anayasa, m. 26) kapsamında olup, "Demokratik hukuk devleti" (Anayasa, m. 2) olmanın gereği olarak Anayasanın teminatı altındadır. Dolayısıyla da Anayasa'nın 69'uncu maddesine aykırı bir durum söz konusu değildir.

## **10- CAVİT TORUN**

Diyarbakır eski milletvekili Cavit TORUN hakkında 2 adet iddia yer almakta ve bunlardan EK-96'da delili sunulan Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurul tutanağına, EK-97'de delili sunulan ise gazete haberlerine dayanmaktadır.

1) Cavit TORUN'un iddianamenin 79'uncu sayfasında yer alan ve EK – 96'da delili sunulan konuşma, 19 haziran 2003'te Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulu'nda yapılmıştır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulu'nda yapılan konuşmalar, aksi kararlaştırılmadıkça bunların Meclis dışında veya basında tekrarı mutlak sorumsuzluk kapsamında olup, Anayasanın 83'üncü maddesinin teminatı altındadır.

Cavit TORUN bu konuşmasında; insan hakları bağlamında değişik sorunlara değinmiş ve bu alanda Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin yaptığı çalışmalarından övgü ile bahsetmiştir. Konuşmanın bütününden koparılan bir parçanın, iddianameye konulması bu gerçeği değiştirmez. Esasında aslolan iddia makamının da, iddialarını oradan buradan kırtığı, metin bütünlüğünden kopardığı cümlelere dayandırması da kabul edilemez bir keyfilik ve hukuka aykırılıktır.

2) İddianamenin 79'uncu sayfasında yer alan ve EK – 97'de delili sunulan metin, bir konuşma değil, Ankara Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Nusret ARAS'ın milletvekillerine iletildiği yazılı düşüncesine karşı, bir milletvekili olarak Cavit TORUN'un şahsen verdiği yazılı cevap ve tepkiden oluşmaktadır. Cevapta, Ankara Üniversitesi Rektörü PROF. Dr. Nusret ARAS'ın görüşleri eleştirilmektedir. Gerçek bu iken iddia makamının, Ankara Üniversitesi Rektörü'nün yazdığı mektuptaki bazı cümleleri aldıktan sonra Diyarbakır eski milletvekili Cavit TORUN'un cevabını vermesi, okuyanda; iddia makamının "Ankara Üniversitesi Rektörünün görüşü eleştirilmez, bunu eleştiren parti kapatılır, eleştiren kişi siyasi yasaklı olur" gibi bir ön kabule sahip olduğu kanaati uyanmaktadır. Halbuki "Üniversite Rektörlerinin görüşleri eleştirilmez" diye bir Anayasa veya yasa kuralı yoktur. Aksine eleştirilmesi, normal, doğal ve yasaldır.

Ayrıca Anayasa'nın 69'uncu maddesinin 6'ncı fıkrası uyarınca; ancak sınırlı ve belli şartların birlikte varlığı halinde siyasi parti üyelerinin sadece eylemleri, parti kapatma nedenidir.

Cavit TORUN'un AK Parti'nin laikliğe aykırı eylemlerin odağı haline gelmesi ile ilgili bir eylemi yoktur ve Başsavcı da iddianamesinde bu yönde bir eylemden söz etmemektedir.

Kaldı ki Cavit TORUN'a isnat edilen konuşma ve yazılı cevap metni; Anayasaya aykırı bir eylem olmayıp, aksine Anayasa'nın tanıyıp teminat altına aldığı "Düşünce ve kanaat hürriyeti" (Anayasa, m. 25) ve "Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti" (Anayasa, m. 26) kapsamında olup, "Demokratik hukuk devleti" (Anayasa, m. 2) olmanın gereği olarak Anayasanın teminatı altındadır. Dolayısıyla da Anayasa'nın 69'uncu maddesine aykırı bir durum söz konusu değildir.

## 11- ASIM AYKAN

Trabzon milletvekili Asım AYKAN hakkında 2 adet iddia yer almakta ve her iki iddia da gazete haberlerine dayandırılmaktadır.

1) İddianamenin 80'inci sayfasında yer alan ve EK – 98'de delili sunulan konu, Trabzon milletvekili Asım AYKAN'ın; Anayasa'nın tanıdığı ve teminat altına aldığı dilekçe hakkı (Anayasa, m. 7) ve Bilgi Edinme Kanunu çerçevesinde başvurduğu bir yöntemdir. Her Türk vatandaşı, yetkili makamlara müracaatla bilgi isteyebilir veya herhangi bir talepte bulunabilirler. Bu husus, Anayasa ve yasalarımızın teminatı altındadır. Her vatandaşın istediğinde kullandığı bir hak ve imkandan, bir milletvekilinin yararlanmak istemesi normal, doğal ve Anayasalıdır. Aksini savunmak, Anayasa ve yasalara aykırıdır.

Kaldı ki iddia makamının iddianamede iddia ettiği gibi Asım AYKAN, "Türbanın tanımı ve boyutlarıyla bir standart belirlemesini" istememiştir. İddiasını gazete kupürlerine dayandıran iddia makamı, biraz tahkikat yapıp, Türk Standartları Enstitüsü'nden Asım AYKAN'ın dilekçesini ve kurumun cevabını inceleyseydi bu hataya düşmezdi. Ne yazık ki iddia makamı, bu dilekçe ve dilekçeye verilen cevabı araştırmamış ve iddiasının ekine delil olarak da koymamıştır.

Asım AYKAN'ın Türk Standartları Enstitüsü Başkanlığı'na yazdığı 12.12.2003 tarihli dilekçe de şu sorular yer almaktadır:

"1. Başkanlığınız faaliyetleri içerisinde insan kıyafetiyle ilgili bir çalışmanız ve ölçünüz var mıdır?

2.Bu bağlamda, kamuoyunu uzun süredir meşgul eden türban ve başörtüsü konusunda bir standart geliştirdiniz mi, geliştirdiyse bu iki örtü arasındaki fark nedir?

3. Şimdiye kadar böyle bir çalışmanız yoksa anılan alanda bir tarif ve ölçü tanımlaması yapmayı düşünüyor musunuz?

4. Dünyadaki standart alanında benzer çalışmalar yapılmış mıdır?” (EK- 8)

Görüldüğü üzere bu dilekçede, iddia makamının iddia ettiği gibi “Türbanın tanımı ve boyutlarıyla bir standart belirlemesini” isteme yoktur, sadece konuya dair bilgilenme talebi vardır. Kişilerin bilgi edinme hakkıdır. Hukuk devletinde, bir kişi yasal makamlardan, yasal usullere uygun bilgi talep etti diye kınanamaz, yadırganamaz ve Anayasaya aykırı bir davranışla itham edilemez. Bir milletvekilinin, şahsi bir talebi, hem de yasaların teminat altına aldığı bir talebi nedeniyle, bir siyasi partinin kapatılmasını talep, hukukun temel ilkelerine ve Anayasaya aykırıdır.

2) İddianamenin 80’inci sayfasında yer alan ve EK – 99’da delili sunulan metin, Asım AYKAN’ın internet sitesinden alınmıştır. Buradaki açıklamasında Asım AYKAN; AİHM’in Leyla ŞAHİN kararı ile ilgili tespit, değerlendirme ve eleştirilerde bulunmuştur.

Kaldı ki Mahkeme kararları, eleştirilmez değildir. Mahkeme kararları da demokratik hukuk devletinin gereği olarak eleştirilebilir. Mahkeme kararlarına uyma zorunluluğu, onların eleştirilemeyeceği anlamına gelmez. Bir kimse; mahkeme kararını eleştirdi veya mahkemenin kabulüne aykırı tespit ve değerlendirmelerde bulundu diye itham edilemez ve sırf bu nedenle bir düşünce açıklaması Anayasaya aykırı hale gelmez. Hiçbir hukuk devletinde iddia makamı, bir kişiyi, mahkeme kararındaki kabulün tersine konuştu veya mahkeme kararını eleştirdi diye siyasi yasaklı hale gelmesini talep edemez.

Ayrıca Anayasa’nın 69’uncu maddesinin 6’ncı fıkrası uyarınca; ancak sınırlı ve belli şartların birlikte varlığı halinde siyasi parti üyelerinin sadece eylemleri, parti kapatma nedenidir.

Asım AYKAN’ın AK Parti’nin laikliğe aykırı eylemlerin odağı haline gelmesi ile ilgili bir eylemi yoktur ve Başsavcı da iddianamesinde bu yönde bir eylemden söz etmemektedir.

Bütün bunların yanında Asım AYKAN’a isnat edilen her iki metin; Anayasaya aykırı bir eylem olmayıp, aksine Anayasa’nın tanıyıp teminat altına aldığı “Düşünce ve kanaat hürriyeti” (Anayasa, m. 25) ve “Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti” (Anayasa, m. 26) kapsamında olup, “Demokratik hukuk devleti” (Anayasa, m. 2) olmanın gereği olarak Anayasanın teminatı altındadır. Dolayısıyla da Anayasa’nın 69’uncu maddesine aykırı bir durum söz konusu değildir.

## 12- İRFAN GÜNDÜZ

İstanbul milletvekili İfan GÜNDÜZ hakkında 2 adet iddia yer almaktadır. Her iki iddia da gazete haberlerine dayandırılmıştır. Ancak iddia makamı; bu gazetelerin, aynı günkü diğer gazetelerle ve konuşmaların tam metni ile ele alıp

değerlendirmesi gerekirken bunun yapmamıştır. Ayrıca, EK -100'de delil olarak konan Meclis tutanaklarındaki konuşmalarından hiç birisi, İrfan GÜNDÜZ hakkındaki iddia ile ilgili değildir.

1) İddianamenin 81-82'inci sayfalarında yer alan ve EK- 100'de delili sunulan konuşma; dönemin Anayasa Mahkemesi Başkanı Mustafa **BUMİN**'in, Anayasa Mahkemesi'nin 39. Kuruluş Yılı Kutlama Töreni Açılış Konuşması'nın, eleştirisi mahiyetinde değerlendirme ve tespitleri içermektedir. İrfan GÜNDÜZ konuşmasının bir bölümünde, hakimlik mesleğinin genel ve hukuki bilgi ile çözülmesi mümkün olmayan, çözümü uzmanlığı, özel veya teknik bilgiyi gerektiren hallerde bilirkişinin oy ve görüşünün alınmasının gerekliliğini farklı bir lisanla ifade etmiştir. Bilirkişilik müessesesi, başlangıçtan beri Türk hukukunda hem Ceza Muhakemesi Kanunu (M. 63- 73), hem Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu (M. 275-286) ve İdari Yargılama Usulü Kanunu (M. 31) düzenlenen ve uygulanan bir müessesedir. Mahkemelerin, hakimlik mesleğinin gerektirdiği genel ve hukuki bilgi ile çözülmesi mümkün olmayan, çözümü uzmanlığı, teknik veya özel bilgiyi gerektiren konularda, hukukumuzda var olan bilirkişilik müessesesini işletmemelerini tespit, değerlendirme ve eleştirmenin laikliğe, Anayasaya ve yasaya aykırı bir yönü yoktur.

“Anayasa Mahkemesi Başkanın beyanları eleştirilemez.” şeklinde ne bir Anayasa ve ne de yasa kuralı vardır. Herkesin görüşünün eleştirisi mümkün olduğu gibi Anayasa Mahkemesi Başkanı Mustafa BUMİN'in görüşleri de eleştirilebilir. Bu eleştiriler, düşünce ve düşünceyi ifade kapsamında ve Anayasanın teminatı altındadır.

2) İddianamenin 85-86'ıncı sayfalarında yer alan ve EK- 104'de delili sunulan beyanlar; eleştirel bir yaklaşımla mesleki eğitim ve başörtüsü konusundaki tespit ve değerlendirmeleri içermektedir.

Ayrıca Anayasa'nın 69'uncu maddesinin 6'ıncı fıkrası uyarınca; ancak sınırlı ve belli şartların birlikte varlığı halinde siyasi parti üyelerinin sadece eylemleri, parti kapatma nedenidir.

İrfan GÜNDÜZ'ün AK Parti'nin laikliğe aykırı eylemlerin odağı haline gelmesi ile ilgili bir eylemi yoktur ve Başsavcı da iddianamesinde bu yönde bir eylemden söz etmemektedir.

Kaldı ki İrfan GÜNDÜZ'e isnat edilen her iki konuşma da; Anayasaya aykırı bir eylem olmayıp, aksine Anayasa'nın tanıyıp teminat altına aldığı “Düşünce ve kanaat hürriyeti” (Anayasa, m. 25) ve “Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti” (Anayasa, m. 26) kapsamında olup, “Demokratik hukuk devleti” (Anayasa, m. 2) olmanın gereği olarak Anayasanın teminatı altındadır. Dolayısıyla da Anayasa'nın 69'uncu maddesine aykırı bir durum söz konusu değildir.

### **13- MEHMET ÇİÇEK**

Yozgat milletvekili Mehmet ÇİÇEK hakkında 2 adet iddia yer almaktadır.

1) İddianamenin 83'üncü sayfasında yer alan ve EK-100'de delili sunulan beyanların dayanağı, Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurul tutanakları ve bir gazete kupürüdür. İddia makamı, Mehmet ÇİÇEK ile ilgisi olmayan ve başka milletvekillerine ait pek çok konuşma koymuştur. İddia makamının bu tutumunu, hukukun içinde kalarak anlamak mümkün değildir.

Mehmet ÇİÇEK bu konuşmayı, bir yasama faaliyeti çerçevesinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunda yapmıştır. Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulu'nda yapılan konuşmalar ve aksi kararlaştırılmadıkça bunların dışarıda tekrarı veya basında yer alması da mutlak sorumsuzluk kapsamında olup, Anayasanın 83'üncü maddesinin teminatı altındadır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulundaki konuşmasında Mehmet ÇİÇEK; laikliğe ve cumhuriyetin değerlerine vurgu yapmış, "Laiklik ilkesi doğrultusunda, bütün siyasi görüş ve düşüncelerin dışında kalarak ve milletçe dayanışma ve bütünleşmeyi amaç edinerek, özel kanununda belirtilen görevleri yerine getirir." (Anayasa, m. 136) şeklindeki Anayasa hükmü mucibince Diyanet İşleri Başkanlığı'nın önemine ve faaliyetlerine değinmiş, herkesin görevini yaparken Anayasa'nın verdiği görev ve yetki sınırları içinde kalmasının gerekliliğine işaret etmiş, din hakkında uzmanlığı olmayanların konuşmasının yanlışlığına vurgu yapmış, bu meyanda konuşmasının bir kısmında da Anayasa Mahkemesi'nin 43'üncü kuruluş yıldönümü münasebetiyle dönemin Anayasa Mahkemesi Başkanı Mustafa BUMİN'in yaptığı açıklamalara dair tespit, değerlendirme ve eleştirilerde bulunmuştur.

Konuşma bir bütün olarak incelendiğinde, ne laiklik ilkesine ve ne de Anayasa'nın herhangi bir hükmüne aykırılık vardır. Aksine Anayasaya ve laikliğe bağlılık vardır. Nitekim konuşmada geçen "İşin doğrusu, devlet, millet, cumhuriyet, Atatürk ilkeleri, laiklik ilkeleri kimsenin babasının mülkü değildir. Bunlar yüce Türk milletinin vazgeçilmez ortak değerleridir ve milletimizin değerleridir, kimsenin inhisarı altında değildir..." ifadeleri bunun ispatıdır.

Ancak bu açıklık ve gerçekliğe rağmen iddia makamının, Mehmet ÇİÇEK'in konuşmasından sadece dönemin Anayasa Mahkemesi Başkanı Mustafa BUMİN'in konuşmasıyla ilgili tespit, değerlendirme ve eleştirilerini iddianameye koyması, konuşmanın bütünü parçalaması ve bu parçaya da konuşanın iradesine rağmen anlam yüklemesi, hukuk devleti ilkesiyle bağdaşmaz.

"Anayasa Mahkemesi Başkanının beyanları eleştirilemez." şeklinde ne bir Anayasa ve ne de yasa kuralı vardır. Herkesin görüşünün eleştirisi mümkün olduğu gibi Anayasa Mahkemesi Başkanı Mustafa BUMİN'in görüşleri de eleştirilebilir. Kaldı ki bu eleştiriler, düşünce ve düşünceyi ifade hürriyeti kapsamında ve Anayasanın teminatı altındadır.

2) İddianamenin 84'üncü sayfasında yer alan ve EK-101'de delili sunulan beyanların dayanağı, 2006 yılı şubat ayında Star TV'de katıldığı bir programdaki açıklamalarıdır. İddia makamı, bu programa ait CD'yi, iddiasına dayanak delil olarak koyduğu halde, bu CD'nin çözümünü yaptırap dosyaya koymamıştır. Ayrıca EK-

1001'de; Hürriyet Gazetesi yazarı Ertuğrul ÖZKÖK'e ait aynı köşe yazısından 2 adet, konuya ilişkin bir haber ve Mehmet ÇİÇEK'in yaptığı ve Milliyet Gazetesinde yer alan basın açıklaması var. Ekteki diğer 3 gazete kupürünün iddia ile hiçbir ilgisi yoktur. Bunları iddia makamının ne maksatla koyduğu anlaşılamamıştır.

İddia makamı, Mehmet ÇİÇEK'in konuşmasının bir kısmını anlam bütünlüğünden kopararak iddianamesine almış ve Mehmet ÇİÇEK'in iradesi ve ifadelerinin hilafına hareketle söylenenleri laiklik aleyhine nitelemiş ve takdim etmiştir. Bu kabul edilemez. Hukuk devletinde iddia makamı, somut gerçeklikten hareket eder, kişilerin beyanlarına onlara rağmen anlam yükleyemez.

Mehmet ÇİÇEK bu konuşmasında; Danıştay 2. Dairesi'nin Aytaç Kılınc'a ilişkin 26.10.2005 gün ve 2004/4051-2005/3366 sayılı kararı ile ilgili tespit, değerlendirme ve eleştirilerde de bulunmuştur. Danıştay'ın bu karar üzerine yaşanan tartışmalar çerçevesinde Mehmet ÇİÇEK; hakimlik mesleğinin genel ve hukuki bilgi ile çözülmesi mümkün olmayan, çözümü uzmanlığı, özel veya teknik bilgiyi gerektiren hallerde bilirkişinin oy ve görüşünün alınmasının gerekliliğini farklı bir lisanla ifade etmiştir. Bilirkişilik müessesesi, başlangıçtan beri Türk hukukunda hem Ceza Muhakemesi Kanunu (M. 63- 73), hem Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu (M. 275-286) ve hem de İdari Yargılama Usulü Kanunu (M. 31) düzenlenen ve uygulanan bir müessesedir. Mahkemelerin, hakimlik mesleğinin gerektirdiği genel ve hukuki bilgi ile çözülmesi mümkün olmayan, çözümü uzmanlığı, teknik veya özel bilgiyi gerektiren konularda, hukukumuzda var olan bilirkişilik müessesesini işletmemelerini tespit, değerlendirme ve eleştirmenin laikliğe, Anayasaya ve yasaya aykırı bir yönü yoktur.

Kaldı ki Mahkeme kararları, eleştirilmez değildir. Mahkeme kararları da demokratik hukuk devletinin gereği olarak eleştirilebilir. Mahkeme kararlarına uyma zorunluluğu, onların eleştirilemeyeceği anlamına gelmez. Bir kimse; mahkeme kararını eleştirdi veya mahkemenin kabulüne aykırı tespit ve değerlendirmelerde bulundu diye itham edilemez ve sırf bu nedenle bir düşünce açıklaması Anayasaya aykırı hale gelmez. Hiçbir hukuk devletinde iddia makamı, bir kişiyi, mahkeme kararındaki kabulün tersine konuştu veya mahkeme kararını eleştirdi diye siyasi yasaklı hale gelmesini talep etmez ve edemez.

Star TV'de yaptığı açıklamaların basında çarpıtılarak yer alması üzerine Mehmet ÇİÇEK; Anayasa'nın tanıdığı ve teminat altına aldığı "Cevap ve düzeltme hakkını" (Anayasa, m. 32) kullanmıştır. Hürriyet Gazetesi yazarı Ertuğrul ÖZKÖK 18.02.2006 tarihli köşesinde "Yeminime sadığım" başlığı ve Milliyet Gazetesinin 19.02.2006 tarihli nüshasında "AKP'li Mehmet ÇİÇEK: Milletvekili yeminine sadığım" başlığı ile bu cevap ve düzeltmeleri yayınlanmışlardır. Sabah Gazetesi yazarı Fatih ALTAYLI'ya gönderdiği 21.02.2006 tarihli açıklama ise yayınlanmamıştır (EK- 9). Ne gariptir ki iddia makamı; Mehmet ÇİÇEK'in Anayasa ile tanınıp teminat altına alınan "düzeltme ve cevap hakkı"na (Anayasa, m. 32) istinaden yaptığı tekzip ve düzeltmeleri dikkate alması gerekirken bunu yapmamış, aksine gerçeğe aykırı gazete haber ve yorumlarına itibar etmiştir. Bunlar, açık ve tartışmasız bir Anayasa ihlali olduğu gibi hukukun temel ilkelerinin de ayaklar altına alınmasıdır.

Ayrıca Mehmet ÇİÇEK, bu programa şahsı adına katılmış, konuşmayı da şahsı adına yapmış, bu hususu da programda açıklıkla ifade etmiştir. Şahıs adına yapıldığı bir konuşma nedeniyle AK Parti'nin sorumluluğu söz konusu değildir.

Buna rağmen AK Parti Türkiye Büyük Millet Meclisi Grup Başkanlığı, 16.02.2006 tarih ve 40 sayılı yazısı ile Mehmet ÇİÇEK hakkında inceleme başlatmış, savunmasını almış ve sonuçta ikaz edilmesine karar verilmiş ve gerekli ikazlar da yapılmıştır.

Ayrıca Anayasa'nın 69'uncu maddesinin 6'ncı fıkrası uyarınca; ancak sınırlı ve belli şartların birlikte varlığı halinde siyasi parti üyelerinin sadece eylemleri, parti kapatma nedenidir.

Mehmet ÇİÇEK'in AK Parti'nin laikliğe aykırı eylemlerin odağı haline gelmesi ile ilgili bir eylemi yoktur ve Başsavcı da iddianamesinde bu yönde bir eylemden söz etmemektedir.

Kaldı ki Mehmet ÇİÇEK'e isnat edilen her iki iddiada yer alan tespit, değerlendirme ve eleştirileri; Anayasaya aykırı bir eylem olmayıp, aksine Anayasa'nın tanıyıp teminat altına aldığı "Düşünce ve kanaat hürriyeti" (Anayasa, m. 25) ve "Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti" (Anayasa, m. 26) kapsamında olup, "Demokratik hukuk devleti" (Anayasa, m. 2) olmanın gereği olarak Anayasanın teminatı altındadır. Dolayısıyla da Anayasa'nın 69'uncu maddesine aykırı bir durum söz konusu değildir.

#### **14- İDRİS NAIM ŞAHİN**

İddianamenin 84'üncü sayfasında yer alan ve EK-102'de delili sunulan iddia, 17.04.2006 tarihli Vakit.com.tr.internet sitesinde yer alan bir habere dayandırılmıştır.

Gazetede yer alan ve buradan iddianameye alınan metin, İdris Naim ŞAHİN'in bire bir konuşması değildir. İdris Naim ŞAHİN'nin konuşmasının metni, İstanbul Valiliği ve İçişleri Bakanlığının resmi kayıtlarından olan "Toplantı zabıtları"nda vardır. Zabıtlarda yer alan konuşma; "İ.Y.C., bu toplantısı ile tarihteki yerini alacaktır. İ.Y.C. bu ülkeye, bu ülke gençliğine büyük hizmetler vermiştir. Hizmetler devam etmektedir. Zaman zaman bazı eleştiriler alıyoruz. İktidarın eleştirilmesi, ondan daha fazla şeyler beklenmesi normaldir. Eleştirilerden yararlanmak, iktidarın görevidir. Eleştiriler makul ölçülerde olmalıdır. Çözüm bekleyen konuları sabırla, zamana yayarak çözeceğiz. Asıl olan bu cemiyetin hizmetlerini takip etmek, yardımcı olmaktır. İ.Y.C. çalışmalarını ve mensuplarını yürekten tebrik ediyorum. Kutuluyor, başarılar diliyorum." (EK- 10) şeklindedir.

Görüldüğü gibi İdris Naim ŞAHİN'e isnat edilen konuşma ile İdris Naim ŞAHİN'in bizzat yaptığı ve Devletin resmi kayıtlarında yer alan konuşma birbirinden farklıdır. İddia makamı, sadece gazete haberi ile yetinmeyip İlim Yayma Cemiyeti'nin

52'inci Genel Kurulu tutanaklarını istetip, işin aslını araştırsaydı, bu gerçeğe kolaylıkla ulaşabilirdi. Ama bunu yapmamıştır.

İdris Naim ŞAHİN'in zabıtlarda yer alan konuşması, bir derneğin genel kurulunda herkesin yaptığı mutlak konuşmalardan biridir. Konuşmasında; İlim Yayma Cemiyetini övmüş, hizmetlerinden dolayı teşekkür etmiş, iktidar partisinin milletvekili olması hasebiyle de iktidara dönük eleştirilerin normal karşılanması gerektiği ve bundan istifade etmenin iktidarın görevi olduğunu, çözüm bekleyen konuların da zamanla çözülebileceğini ifade etmiştir. Bu konuşmanın, Anayasaya aykırı bir yönü olmadığı gibi laiklikle irtibatlandırılması da mümkün değildir. Buna rağmen iddia makamının, İdris Naim ŞAHİN'in beyanlarına, onun kast ve iradesi dışında anlam yükleyip, bunu da laiklikle irtibatlandırması, hukukun evrensel ilkeleri ve Anayasanın açık ve tartışmasız ihlalidir.

Anayasanın 69'uncu maddesine göre siyasi partiler; belli şartların birlikte varlığı koşuluyla sadece üyelerinin eylemlerinden sorumludur. Anayasanın bu açık hükmüne rağmen iddia makamının, AK Parti üyesi olmayan İlim Yayma Cemiyeti Genel Başkanı Hamza Akbulut'un yaptığı konuşmayı, iddianameye koyması da açık bir hukuksuzluk ve açık bir Anayasa ihlalidir.

Bunun yanında İddia makamının, İlim Yayma Cemiyeti Genel Başkanı Hamza AKBULUT'un konuşması ile İdris Naim ŞAHİN'in konuşması arasında irtibat kurma çabası da diğer bir hukuksuzluk ve Anayasa ihlalidir. Zira İdris Naim Şahin'in iddianamede yer alan beyanı, iddianamede yer verilen Hamza Akbulut'un konuşmasının ardından değil (Şahin, Akbulut'un konuşması sırasında salonda bulunmamaktadır) kendisinden önce konuşan siyasi parti yetkililerinin konuşmalarının ardından ve onların eleştirilerine yanıt olarak kullanılmıştır.

Anayasa'nın 69'uncu maddesinin 6'ncı fıkrası uyarınca; ancak sınırlı ve belli şartların birlikte varlığı halinde siyasi parti üyelerinin sadece eylemleri, parti kapatma nedenidir.

İdris Naim ŞAHİN'in AK Parti'nin laikliğe aykırı eylemlerin odağı haline gelmesi ile ilgili bir eylemi yoktur ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı da iddianamesinde bu yönde bir eylemden söz etmemektedir.

Kaldı ki İdris Naim ŞAHİN'in İlim Yayma Cemiyeti Genel Kurulundaki beyanları; Anayasaya aykırı bir eylem olmayıp, aksine Anayasa'nın tanıyıp teminat altına aldığı "Düşünce ve kanaat hürriyeti" (Anayasa, m. 25) ve "Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti" (Anayasa, m. 26) kapsamında olup, "Demokratik hukuk devleti" (Anayasa, m. 2) olmanın gereği olarak Anayasanın teminatı altındadır. Dolayısıyla da Anayasa'nın 69'uncu maddesine aykırı bir durum söz konusu değildir.

## **15- BİNALİ YILDIRIM**



İddianamenin 85'inci sayfasında yer alan ve EK-102'de delili sunulan iddia, 17.04.2006 tarihli Vakit.com.tr.internet sitesinde yer alan bir habere dayandırılmıştır.

Gazetede yer alan ve buradan iddianameye alınan metin, Binali YILDIRIM'ın bire bir konuşması değildir. İstanbul Valiliği ve İçişleri Bakanlığının resmi kayıtlarından olan "Toplantı zabıtları"nda Binali YILDIRIM'ın; "... Reformlar sancılı olur. Reformları uzlaşarak yapmak toplumun menfaatinedir. Reformların bir kısmının sonu alındı. Bir kısmının da zamana bağlı olarak alınacaktır. Kırıp dökmeden iş yapmak istiyoruz." şeklindeki ifadeleri, Vakit.com.tr internet sitesi ve iddianamede "Reformlar sancılı olur. Güle oynaya yapılmaz. Tarihte de bu reformlar gerçekleştirilirken birçoğu kanlı oldu. Bu konuda sabır ve zamana ihtiyacımız var. Önemli olan bir şeyi yaparken kırıp dökmek ve bu da bizim hassasiyetimiz. Yolumuza da bu şekilde devam edeceğiz. Devam ederken de gerekenler yapılacak." (EK-11) şeklinde yer almıştır. Görüldüğü üzere; **"... Güle oynaya yapılmaz. Tarihte de bu reformlar gerçekleştirilirken birçoğu kanlı oldu. Bu konuda sabır ve zamana ihtiyacımız var. Önemli olan bir şeyi yaparken kırıp dökmek ve bu da bizim hassasiyetimiz. Yolumuza da bu şekilde devam edeceğiz. Devam ederken de gerekenler yapılacak."** ifadeleri, Binali YILDIRIM'ın beyanları arasında yoktur. Bu ifadeler, gazete muhabirinin haberinde yer ve iddia makamı da doğruluğunu sorgulamadan iddianameye almıştır. İddia makamı, sadece gazete haberi ile yetinmeyip İlim Yayma Cemiyeti'nin 52'inci Genel Kurulu tutanaklarını istetip, işin aslını araştırırsaydı, bu gerçeğe kolaylıkla ulaşabilir ve böyle bir yanlışla düşmeyebilirdi. Ama bunu yapmamıştır.

Binali YILDIRIM'ın zabıtlarda yer alan konuşması, bir derneğin genel kurulunda herkesin yaptığı mutlak konuşmalardan biridir. Konuşmasında; İlim Yayma Cemiyetini ve hizmetlerini övmüş ve AB sürecinde yapılan reformlardan bahsetmiştir. Binali YILDIRIM'ın konuşmasında geçen "Reform" kelimesini, kendi görev alanına giren haberleşme ve ulaştırma alanlarında ve AB sürecinde yapılan köklü değişiklikleri ifade için kullanmıştır. Bu konuşmanın, Anayasaya aykırı bir yönü olmadığı gibi laiklikle irtibatlandırılması da mümkün değildir. Buna rağmen iddia makamının, Binali YILDIRIM'ın beyanlarına, onun kast ve iradesi dışında anlam yükleyip, bunu da laiklikle irtibatlandırması, hukukun evrensel ilkeleri ile Anayasanın açık ve tartışmasız ihlalidir.

Anayasanın 69'uncu maddesine göre siyasi partiler; belli şartların birlikte varlığı koşuluyla sadece üyelerinin eylemlerinden sorumludur. Anayasanın bu açık hükmüne rağmen iddia makamının, AK Parti üyesi olmayan İlim Yayma Cemiyeti Genel Başkanı Hamza Akbulut'un yaptığı konuşmayı, iddianameye koyması da açık bir hukuksuzluk ve açık bir Anayasa ihlalidir.

Bunun yanında İddia makamının, İlim Yayma Cemiyeti Genel Başkanı Hamza AKBULUT'un konuşması ile Binali YILDIRIM'ın konuşması arasında irtibat kurma çabası da diğer bir hukuksuzluk ve Anayasa ihlalidir.

Anayasa'nın 69'uncu maddesinin 6'ncı fıkrası uyarınca; ancak sınırlı ve belli şartların birlikte varlığı halinde siyasi parti üyelerinin sadece eylemleri, parti kapatma nedenidir.

Binali YILDIRIM'ın AK Parti'nin laikliğe aykırı eylemlerin odağı haline gelmesi ile ilgili bir eylemi yoktur ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı da iddianamesinde bu yönde bir eylemden de söz etmemektedir.

Kaldı ki Binali YILDIRIM'ın İlim Yayma Cemiyeti Genel Kurulundaki beyanları; Anayasaya aykırı bir eylem olmayıp, aksine Anayasa'nın tanıyıp teminat altına aldığı "Düşünce ve kanaat hürriyeti" (Anayasa, m. 25) ve "Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti" (Anayasa, m. 26) kapsamında olup, "Demokratik hukuk devleti" (Anayasa, m. 2) olmanın gereği olarak Anayasanın teminatı altındadır. Dolayısıyla da Anayasa'nın 69'uncu maddesine aykırı bir durum söz konusu değildir.

## **16- AKİF GÜLLE**

İddianamenin 85'inci sayfasında yer alan ve EK-103'de delili sunulan iddia, 10 şubat 2006 tarihli Radikal İnternet Baskısından alınan habere dayandırılmıştır.

Akif Gülle, iddianamede yer alan beyanından da açıkça anlaşıldığı gibi, Açık Öğretim Lisesi Yönetmeliğini yargıya taşıyan YÖK'ü eleştirmiştir. Bu beyanın, laiklikle uzaktan yakından hiçbir ilişkisi yoktur. Hiçbir mantık ve yorum, bu beyanın laiklikle ilişkisini kuramaz. Kaldı ki Anayasa ve yasalarımızda; "YÖK eleştirilemez. YÖK'ün eleştirilmesi Anayasa veya laikliğe aykırıdır." biçiminde bir hüküm yoktur. Bir milletvekilinin düşüncesini ifade edebilme özgürlüğü çerçevesinde YÖK'ü eleştirmesinin laiklik karşıtı bir eylem ve beyan olarak değerlendirilmesinin hukuki bir dayanağı bulunmamaktadır.

Anayasa'nın 69'uncu maddesinin 6'ncı fıkrası uyarınca; ancak sınırlı ve belli şartların birlikte varlığı halinde siyasi parti üyelerinin sadece eylemleri, parti kapatma nedenidir.

Akif GÜLLE'nin AK Parti'nin laikliğe aykırı eylemlerin odağı haline gelmesi ile ilgili bir eylemi yoktur ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı da iddianamesinde bu yönde bir eylemden de söz etmemektedir.

Kaldı ki Akif GÜLLE'nin bu beyanı; Anayasaya aykırı bir eylem olmayıp, aksine Anayasa'nın tanıyıp teminat altına aldığı "Düşünce ve kanaat hürriyeti" (Anayasa, m. 25) ve "Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti" (Anayasa, m. 26) kapsamında olup, "Demokratik hukuk devleti" (Anayasa, m. 2) olmanın gereği olarak Anayasanın teminatı altındadır. Dolayısıyla da Anayasa'nın 69'uncu maddesine aykırı bir durum söz konusu değildir.

## **17- FEHMİ HÜSREV KUTLU**

1) İddianamenin 88'inci sayfasında yer alan ve EK-105'de delili sunulan iddia; tarihsiz bir Cumhuriyet Gazetesi haberine dayandırılmıştır. Bu iddianın ekinde sunulan onlarca delilden sadece biri Fehmi Hüsrev KUTLU ile ilgilidir. Diğer delillerin, Fehmi Hüsrev KUTLU ile hiçbir ilgisi yoktur. Fehmi Hüsrev KUTLU'nun iddianameye alınan konuşması, Adalet Komisyonu'nda yapılmıştır. Adalet Komisyonu Raporunu iddianame ekine koyan iddia makamı, bu konuşmayı havi komisyon tutanağını ekler arasına koymamıştır. Bunun yerine Cumhuriyet Gazetesinin tarihsiz bir haberine istinat etmiştir. Bu yöntem, delil itibarında bir saptırmadır.

Fehmi Hüsrev KUTLU bu konuşmayı, bir yasama faaliyeti çerçevesinde Adalet Komisyonunda yapmıştır. Adalet Komisyonunda yapılan konuşmalar ile bunların Meclis dışında tekrarı ve gazetelerde yer alması da mutlak sorumsuzluk kapsamında olup Anayasanın 83'üncü maddesinin teminatı altındadır.

İddianamede yer alan sözler; Anayasa ve laiklik karşıtı sözler olmayıp, Anayasa ve laikliğin teminatı altında yapılan bir değerlendirmedir.

Anayasa'nın 69'uncu maddesinin 6'ncı fıkrası uyarınca; ancak sınırlı ve belli şartların birlikte varlığı halinde siyasi parti üyelerinin sadece eylemleri, parti kapatma nedenidir.

Fehmi Hüsrev KUTLU'nun AK Parti'nin laikliğe aykırı eylemlerin odağı haline gelmesi ile ilgili bir eylemi yoktur ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı da iddianamesinde bu yönde bir eylemden de söz etmemektedir.

Kaldı ki Fehmi Hüsrev KUTLU'nun bu beyanı; Anayasaya aykırı bir eylem olmayıp, aksine Anayasa'nın tanıyıp teminat altına aldığı "Düşünce ve kanaat hürriyeti" (Anayasa, m. 25) ve "Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti" (Anayasa, m. 26) kapsamında olup, "Demokratik hukuk devleti" (Anayasa, m. 2) olmanın gereği olarak Anayasanın teminatı altındadır. Dolayısıyla da Anayasa'nın 69'uncu maddesine aykırı bir durum söz konusu değildir.

2) Ayrıca iddia makamı, 29.06.2005 tarih ve 5377 sayılı kanunun 29. maddesi ile değiştirilen ve halen yürürlükte bulunan Türk Ceza Kanununun 263'üncü maddesinin, Türkiye Büyük Millet Meclisinde görüşülmesini ve kanunlaşmasını, Cumhurbaşkanının geri gönderme gerekçeleri ve kendi değerlendirmesi ile Anayasa ve laikliğe aykırı görmüş ve bunu da kapatma davasında delil olarak göstermiştir. Bu, iddia makamının kendisini Meclis ve hatta Anayasa Mahkemesi yerine koyan, kendi yetki sınırlarını aşan, Anayasa ve hukuk dışı bir yaklaşımdır.

Çünkü yasama yetkisi, Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne aittir (Anayasa, m. 7). Kanun koymak, değiştirmek veya kaldırmak, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin yetki ve görevlerindedir (Anayasa, m. 87). "Kanun teklif etmeye Bakanlar Kurulu ve milletvekilleri yetkilidir." (Anayasa, m. 88/1) "Cumhurbaşkanı, Türkiye Büyük Millet Meclisince kabul edilen kanunları onbeş gün içinde yayımlar. (Değişik: 3.10.2001-4709/29 md.) Yayımlanmasını kısmen veya tamamen uygun bulmadığı kanunları, bir daha görüşülmek üzere, bu hususta gösterdiği gerekçe ile birlikte aynı süre içinde,

Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne geri gönderir..." (Anayasa, m. 89/1-2) Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde görüşülerek kabul edilen bir kanunun, Cumhurbaşkanı tarafından bir daha görüşülmek üzere Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne geri gönderilmesi ve Meclisin kanunu aynen kabul etmesi, Anayasa ve İçtüzük'e uygun bir yasama faaliyeti ve sürecidir.

Türkiye Büyük Millet Meclisinde kabul edilen bir kanunun, Anayasaya aykırılık denetimi ve aykırılığın tespiti halinde iptali, Anayasa Mahkemesinin görev ve yetkileri arasındadır (Anayasa, m. 148-153). Anayasa ve İçtüzük'e uygun bir yasama faaliyeti, salt Cumhurbaşkanının bir daha görüşülmek üzere Meclise geri göndermede beyan ettiği gerekçelerle veya Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın iddia ve değerlendirmesiyle Anayasaya aykırı hale gelmez, getirilemez. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı bu tavırla, Anayasanın yalnızca Anayasa Mahkemesi'ne tanıdığı denetim yetkisini devşirmektedir. Oysa "Hiç kimse veya organ kaynağını Anayasadan almayan bir Devlet yetkisi kullanamaz." (Anayasa, m. 6/3)

Kaldı ki Anayasa'ya aykırılık iddiasıyla ne Cumhurbaşkanı ve ne de bu kanunu uygulayan bir mahkeme (Anayasa m. 152'ye göre) Anayasa Mahkemesine taşımıştır.

Hiçbir hukuk devletinde iddia makamı, yürürlükte olan ve herkesin uymak zorunda olduğu ve kendisinin de hem uymak hem de uygulamak zorunda olduğu bir kanun nedeniyle bir siyasi partinin kapatılmasını dava edemez. Aksinin kabulü, hukukun evrensel ilkelerinin ihlalidir. İddia makamı, bu tutumuyla, iddianamedeki subjektif yaklaşımını burada da sergilemiştir.

**3) Öte yandan, iddianamede (Sayfa: 48, EK-45) "Fehmi Hüsrev Kutlu'nun, ödül alan türbanlı öğrenci ile birlikte basın fotoğrafçılarına poz vermesi"nin laiklik ilkesine aykırı olarak değerlendirilmesi, ayrı bir hukuk garabetidir. Bir milletvekilinin, başarılı bir öğrenci ile fotoğraf çektirmesi ve onu başarısından dolayı tebrik etmesi, ne laikliğe ve ne de Anayasanın herhangi bir hükmüne aykırıdır. Burada söz konusu olan, başarılı öğrencileri kutlamak ve onları daha çok çalışmaya teşvik etmektir. Kaldı ki, Fehmi Hüsrev Kutlu yalnızca türbanlı öğrenciyi değil başarılı çok sayıda öğrenciyi kutlamış ve onların isteği üzerine de birlikte fotoğraf çektirmiştir. Anayasaya asıl aykırı olan, başarılı bir öğrenci ile bir milletvekilinin fotoğraf çektirmesini, sırf öğrencinin başörtüsü nedeniyle yadırgamak ve bunu laikliğe aykırı değerlendirmektir. Onun için bu değerlendirmenin de hiçbir hukuki dayanağı yoktur.**

## **18- MUSA UZUNKAYA**

1) İddianamenin 89'uncu sayfasında yer alan ve EK-107'de delili sunulan konuşma, Türkiye Büyük Millet Meclisi Plan ve Bütçe Komisyonunda yapılmıştır. İddia makamı, konuşmanın Plan ve Bütçe Komisyonunda yapıldığını belirttiği halde, delil olarak 08 Kasım 2006 tarihli Cumhuriyet Gazetesi haberini göstermiş; ama komisyon tutanaklarını delil olarak sunmamıştır. Bu açık bir, delil yanılmasıdır.

Bu konuşmada, başörtüsü sorununa dair değerlendirme ve tespitlerde bulunmuştur.

2) İddianamenin 89'uncu sayfasında yer alan ve EK-108'de delili sunulan konuşma da Türkiye Büyük Millet Meclisi Plan ve Bütçe Komisyonunda yapılmıştır. İddia makamı, konuşmanın Plan ve Bütçe Komisyonunda yapıldığını belirttiği halde, delil olarak Cumhuriyet Gazetesindeki haberleri göstermiş; ama komisyon tutanaklarını delil olarak sunmamıştır. Bu açık bir, delil yanılmasıdır.

Bu değerlendirme ve eleştiriler, Plan ve Bütçe Komisyonundaki CHP milletvekillerinin yaptıkları eleştirilere cevap vermek amacıyla yapılmış bir düşünce açıklamasıdır. Tarihi kişiliklere dair tespitlerde bulunmak ve bir kişinin düşüncesini benimsediğini söylemek, ne Anayasaya ve ne de laiklik ilkesine aykırıdır.

Kaldı ki Musa UZUNKAYA'nın yaptığı her iki konuşma da bir yasama faaliyeti çerçevesinde Plan ve Bütçe Komisyonunda yapılmıştır. Plan ve Bütçe Komisyonunda yapılan konuşmalar ile aksi kararlaştırılmadıkça bunların Meclis dışında tekrarı ve gazetelerde yer alması da mutlak sorumsuzluk kapsamında olup Anayasanın 83'üncü maddesinin teminatı altındadır.

Ayrıca Anayasa'nın 69'uncu maddesinin 6'ncı fıkrası uyarınca; ancak sınırlı ve belli şartların birlikte varlığı halinde siyasi parti üyelerinin sadece eylemleri, parti kapatma nedenidir.

Musa UZUNKAYA'nın AK Parti'nin laikliğe aykırı eylemlerin odağı haline gelmesi ile ilgili bir eylemi yoktur ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı da iddianamesinde bu yönde bir eylemden de söz etmemektedir.

Bütün bunların yanında Musa UZUNKAYA'nın bu beyanları; Anayasaya aykırı bir eylem olmayıp, aksine Anayasa'nın tanıyıp teminat altına aldığı "Düşünce ve kanaat hürriyeti" (Anayasa, m. 25) ve "Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti" (Anayasa, m. 26) kapsamında olup, "Demokratik hukuk devleti" (Anayasa, m. 2) olmanın gereği olarak Anayasanın teminatı altındadır. Dolayısıyla da Anayasa'nın 69'uncu maddesine aykırı bir durum söz konusu değildir.

## 19- MEHMET AYDIN

İddianamenin 89'uncu sayfasında yer alan ifadelerin Almanya'da yayınlanan Frankfurter Allgemeine gazetesine verilen demeçten alındığı belirtilmesine karşın, iddianın delillerinin sunulduğu EK-109'da bu gazete yoktur. Bu açık bir delil saptırmasıdır.

Mehmet Aydın'ın; 2004 yılı Nisan ayında Almanya'da Frankfurter Allgemeine gazetesine verdiği mülakat, o tarihte Almanya'da yaşanan başörtüsü tartışması ile ilgili olup Türkiye veya Türkiye'de yaşanan başörtüsü sorunuyla ilgili değildir. Mülakatın yer aldığı Frankfurter Allgemeine gazetesi tercüme edilip incelenmiş olsaydı (EK-12), iddianame ve ekinde sunulan delillerin bu konuşmayı

yansıtmadığı açıkça görülebilirdi. Ne yazık ki iddia makamı, ne bu gazetenin aslını ve ne de tercümesini dosyaya koymuştur. Almanya’da yaşanan bir soruna dair Almanya’da yapılan ve bir Alman gazetesinde yer alan mülakatın, Türkiye’de yapılmış gibi gösterilip, Türkiye’nin hukuk sistemine, laiklik anlayışına ve Anayasasına aykırı görmek, hukukun evrensel ilklerinin ve Anayasanın tartışmasız ihlalidir.

Ayrıca Anayasa’nın 69’uncu maddesinin 6’ncı fıkrası uyarınca; ancak sınırlı ve belli şartların birlikte varlığı halinde siyasi parti üyelerinin sadece eylemleri, parti kapatma nedenidir.

Mehmet AYDIN’ın AK Parti’nin laikliğe aykırı eylemlerin odağı haline gelmesi ile ilgili bir eylemi yoktur ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı da iddianamesinde bu yönde bir eylemden de söz etmemektedir.

Kaldı ki Mehmet AYDIN’ın bu beyanları; Anayasaya aykırı bir eylem olmayıp, aksine Anayasa’nın tanıyıp teminat altına aldığı “Düşünce ve kanaat hürriyeti” (Anayasa, m. 25) ve “Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti” (Anayasa, m. 26) kapsamında olup, “Demokratik hukuk devleti” (Anayasa, m. 2) olmanın gereği olarak Anayasanın teminatı altındadır. Dolayısıyla da Anayasa’nın 69’uncu maddesine aykırı bir durum söz konusu değildir.

## 20- GÜLDAL AKŞİT

İddianamenin 89’uncu sayfasında yer alan ve EK-110’da delili sunulan iddia, muhtelif gazete kupürlerine dayandırılmıştır.

Güldal Akşit; Birleşmiş Milletler Kadına Karşı Her Türü Ayrımcılığın Önlenmesi Komisyonunda (CEDAW) Türk Delegasyonu Başkanı ve Kadından Sorumlu Devlet Bakanı olarak Türkiye raporunu sunmuş, sunumunda ise başörtüsü sorununa hiç değinmemiştir. Ancak raporun sunumunu müteakip gerçekleştirilen soru cevap bölümünde, komisyon üyelerinden birisinin “Türkiye’deki üniversitelerde başörtüsü sorunu olduğuna dair haberler doğru mu?” biçimindeki sorusu üzerine, yorumsuz bir durum tespitinde bulunmuştur. Bu konuda Türkiye’de konuşmayan, tespitinde bulunmayan veya kendince çözüm önerileri sunmayan ne bir siyasi, ne bir sivil toplum örgütü ve ne de bir üniversite kalmıştır. Hatta bu sorun, çeşitli davalarla Danıştay, Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin gündemine gelmiş, mahkemeler de bu sorunu tartışmış ve bu konuda muhtelif kararlar da vermişlerdir. Hakikat bu iken, herkesin görüş bildirdiği ve tartıştığı bir konuda, kadından sorumlu Devlet Bakanı Güldal AKŞİT’in kadın sorunlarının uluslararası düzeyde konuşulduğu bir toplantıda, sorulan bir soru üzerine, yorum yapmaksızın, sadece başörtüsü sorununa dair bir tespitinde bulunmasından daha doğal ne olabilir?

Güldal AKŞİT’in bu tespitinin laiklikle uzaktan yakından hiçbir ilişkisi yoktur. İddia makamının farklı değerlendirmesi, bu somut gerçekliği değiştirmez.

Anayasa'nın 69'uncu maddesinin 6'ncı fıkrası uyarınca; ancak sınırlı ve belli şartların birlikte varlığı halinde siyasi parti üyelerinin sadece eylemleri, parti kapatma nedenidir.

Güldal AKŞİT'in AK Parti'nin laikliğe aykırı eylemlerin odağı haline gelmesi ile ilgili bir eylemi yoktur ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı da iddianamesinde bu yönde bir eylemden de söz etmemektedir.

Kaldı ki Güldal AKŞİT'in bu beyanı; Anayasaya aykırı bir eylem olmayıp, aksine Anayasa'nın tanıyıp teminat altına aldığı "Düşünce ve kanaat hürriyeti" (Anayasa, m. 25) ve "Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti" (Anayasa, m. 26) kapsamında olup, "Demokratik hukuk devleti" (Anayasa, m. 2) olmanın gereği olarak Anayasanın teminatı altındadır. Dolayısıyla da Anayasa'nın 69'uncu maddesine aykırı bir durum söz konusu değildir.

## **21- ERSÖNMEZ YARBAY**

İddianamenin 90'ıncı sayfasında yer alan ve EK-111'de delili sunulan konuşma, Hükümetin Leyla Şahin hakkındaki AİHM 4. Dairesi'nin kararının onaylanmasını istemesi üzerine Hükümete yapılan bir eleştiri ve değerlendirmedir. Bu açıklamanın, laiklik ilkesine ve Anayasaya aykırı bir yönü de yoktur. Ersönmez YARBAY'ın beyanı, "Hükümetin türban yasağını savunmasının Anayasa'ya aykırılığına" ilişkindir.

Anayasa'nın 69'uncu maddesinin 6'ncı fıkrası uyarınca; ancak sınırlı ve belli şartların birlikte varlığı halinde siyasi parti üyelerinin sadece eylemleri, parti kapatma nedenidir.

Ersönmez YARBAY'ın AK Parti'nin laikliğe aykırı eylemlerin odağı haline gelmesi ile ilgili bir eylemi yoktur ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı da iddianamesinde bu yönde bir eylemden de söz etmemektedir.

Kaldı ki Ersönmez YARBAY'ın bu beyanı; Anayasaya aykırı bir eylem olmayıp, aksine Anayasa'nın tanıyıp teminat altına aldığı "Düşünce ve kanaat hürriyeti" (Anayasa, m. 25) ve "Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti" (Anayasa, m. 26) kapsamında olup, "Demokratik hukuk devleti" (Anayasa, m. 2) olmanın gereği olarak Anayasanın teminatı altındadır. Dolayısıyla da Anayasa'nın 69'uncu maddesine aykırı bir durum söz konusu değildir.

## **22- AHMET FARUK ÜNSAL**

İddianamenin 90'ıncı sayfasında yer alan ve EK-111'de delili sunulan konuşma, Hükümetin Leyla Şahin hakkındaki AİHM 4. Dairesi'nin kararının onaylanmasını istemesi üzerine Hükümete yapılan bir eleştiri ve değerlendirmedir. Bu açıklamanın, laiklik ilkesine ve Anayasaya aykırı bir yönü de yoktur.

Anayasa'nın 69'uncu maddesinin 6'ncı fıkrası uyarınca; ancak sınırlı ve belli şartların birlikte varlığı halinde siyasi parti üyelerinin sadece eylemleri, parti kapatma nedenidir.

Ahmet Faruk ÜNSAL'ın AK Parti'nin laikliğe aykırı eylemlerin odağı haline gelmesi ile ilgili bir eylemi yoktur ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı da iddianamesinde bu yönde bir eylemden de söz etmemektedir.

Kaldı ki Ahmet Faruk ÜNSAL'ın bu beyanı; Anayasaya aykırı bir eylem olmayıp, aksine Anayasa'nın tanıyıp teminat altına aldığı "Düşünce ve kanaat hürriyeti" (Anayasa, m. 25) ve "Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti" (Anayasa, m. 26) kapsamında olup, "Demokratik hukuk devleti" (Anayasa, m. 2) olmanın gereği olarak Anayasanın teminatı altındadır. Dolayısıyla da Anayasa'nın 69'uncu maddesine aykırı bir durum söz konusu değildir.

### **23- MEHMET ELKATMIŞ**

İddianamenin 90'ıncı sayfasında yer alan ve EK-111'de delili sunulan konuşma, Hükümetin Leyla Şahin hakkındaki AİHM 4. Dairesi'nin kararının onaylanmasını istemesi üzerine Hükümete yapılan bir eleştiri ve değerlendirmedir. Bu açıklamanın, laiklik ilkesine ve Anayasaya aykırı bir yönü de yoktur.

Anayasa'nın 69'uncu maddesinin 6'ncı fıkrası uyarınca; ancak sınırlı ve belli şartların birlikte varlığı halinde siyasi parti üyelerinin sadece eylemleri, parti kapatma nedenidir.

Mehmet ELKATMIŞ'ın AK Parti'nin laikliğe aykırı eylemlerin odağı haline gelmesi ile ilgili bir eylemi yoktur ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı da iddianamesinde bu yönde bir eylemden de söz etmemektedir.

Kaldı ki Mehmet ELKATMIŞ'ın bu beyanı; Anayasaya aykırı bir eylem olmayıp, aksine Anayasa'nın tanıyıp teminat altına aldığı "Düşünce ve kanaat hürriyeti" (Anayasa, m. 25) ve "Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti" (Anayasa, m. 26) kapsamında olup, "Demokratik hukuk devleti" (Anayasa, m. 2) olmanın gereği olarak Anayasanın teminatı altındadır. Dolayısıyla da Anayasa'nın 69'uncu maddesine aykırı bir durum söz konusu değildir.

### **24- ABDULLAH ÇALIŞKAN**

1) İddianamenin 90'ıncı sayfasında yer alan ve EK-111'de delili sunulan konuşma, Hükümetin Leyla Şahin hakkındaki AİHM 4. Dairesi'nin kararının onaylanmasını istemesi üzerine Hükümete yapılan bir eleştiri ve değerlendirmedir. Bu açıklamanın, laiklik ilkesine ve Anayasaya aykırı bir yönü de yoktur.

2) İddianamenin 90-91'inci sayfalarında yer alan ve EK-113'de delili sunulan konuşma, gençler ve değişim konusunda yapılmış bir değerlendirmedir.



Konuşmadaki “Yeşil devrim”den kasıt, iddia makamının dile getirdiği gibi “Laik cumhuriyete yönelik bir karşı devrimin adı”(İddianame, s. 142) değil, değişim ve bunun gençlik için önemini ifade ederken yapılmış bir nitelemedir. Abdullah ÇALIŞKAN, “Kastettiğim köklü değişimlerdir.” demek suretiyle kastını açıklıkla ifade ettiği ve bu ifadesi de iddianamede yer aldığı halde iddia makamının, bunu kendine göre yorumlanması ve anlamlandırması hukukun evrensel ilkeleriyle bağdaşmaz.

3) Ayrıca, AK Parti Kocaeli milletvekili ve Genel Başkan Yardımcısı Nihat ERGÜN, Abdullah ÇALIŞKAN’ın görüşlerine parti olarak katılmadıklarını, bu ifadelerin partinin görüşlerini yansıtmadığını açıklıkla ifade etmiştir. İşte Nihat ERGÜN’ün o konuşmasının ilgili kısmı: “Biz bir hizmet milliyetçisiyiz, Parti olarak da bir hizmet partisiyiz, bir ideolojik parti değiliz. Toplum adam etme sevdasında bir partinin üyeleri değiliz biz. Toplum bir veri kabul ediyoruz. İşte toplum bu. Bu toplumdaki etkileniyoruz, günü geldiğinde bu toplumu etkiliyoruz, görüş ve düşüncelerimizle. Bu toplumun var olan problemlerini çözmek ve bunu daha ileriye götürmek için uğraşan bir siyasi partiyiz. Muhafazakâr demokrat bir siyasi partinin üyeleriyiz, gençliğiz, yöneticileriyiz. **Muhafazakâr partiler devrimci partiler değildirler. Yeşil ya da kırmızı, önemli değil. Tedricî değişimden yana olan evrimci partilerdir. Değişimden yanayız, yenilikçiyiz. Ama, bu yenilikçilik kökten silen atan, devrimci bir yenilenme değildir. Kendi kendine, doğal süreci içerisinde değişen, bir evrim geçiren bir yenilenmedir. Böyle bir yenilenmeden yanayız. Kökten silip atan bir yenilenmenin toplumu tahrip ettiğini düşünürüz. Böyle bir yenilenme yerine evrimci, birbirinden etkilenerek toplumu ilerleten, mesafe aldırان bir yenilenmenin öncüleri olan muhafazakâr demokrat bir siyasi partinin temsilcileriyiz.** O açıdan, bizim yaklaşımlarımızın radikal olmadığını, köktenci olmadığını, toplumu adam etme sevdasında olmadığını, toplumu bir veri olarak kabul ettiğimizi, o veriyle etkileşim içerisinde kâh ondan etkilenerek kâh onu etkileyerek ilerleme kaydetmemiz gerektiğini düşünen bir siyasi partiyiz. Bazı köktenci partiler toplumu beğenmezler, onu adam etmek sevdasındadırlar, kendi hâline bırakırsan ya davulcuya ya zumacıya gideceğine inanırlar. Onun için, ensesinden devletin sopasını eksik etmemek ve onu hiza istikamete sokmak peşinde koşmuşlardır. Böyle dönemler yaşamıştır Türkiye. Bu dönemlerin Türkiye’de topluma da, siyasete de bir şey katmadığını, kazandırmadığını biz, hepimiz biliyoruz.”(EK- 13)

Anayasa’nın 69’uncu maddesinin 6’ncı fıkrası uyarınca; ancak sınırlı ve belli şartların birlikte varlığı halinde siyasi parti üyelerinin sadece eylemleri, parti kapatma nedenidir.

Abdullah ÇALIŞKAN’ın AK Parti’nin laikliğe aykırı eylemlerin odağı haline gelmesi ile ilgili bir eylemi yoktur ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı da iddianamesinde bu yönde bir eylemden de söz etmemektedir.

Kaldı ki Abdullah ÇALIŞKAN’ın beyanları; Anayasaya aykırı bir eylem olmayıp, aksine Anayasa’nın tanıyıp teminat altına aldığı “Düşünce ve kanaat hürriyeti” (Anayasa, m. 25) ve “Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti” (Anayasa, m. 26) kapsamında olup, “Demokratik hukuk devleti” (Anayasa, m. 2) olmanın gereği

olarak Anayasanın teminatı altındadır. Dolayısıyla da Anayasa'nın 69'uncu maddesine aykırı bir durum söz konusu değildir. Nitekim Abdullah ÇALIŞKAN'ın Adana'daki konuşması, adli soruşturmaya konu olmuş ve yapılan soruşturma sonucunda; yapılan konuşmada suç unsuru bulunmadığı, düşünce ve düşünceyi açıklama hürriyeti kapsamında olduğunu tespitle kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmiş ve bu karar da kesinleşmiştir (EK- 14).

## 25- NİHAT ERGÜN

1) İddianamenin 91'inci sayfasında yer alan ve EK-114'de delili sunulan konuşmada Nihat ERGÜN; Anayasa Mahkemesi'nin 46'ıncı kuruluş yıldönümünde dönemin Anayasa Mahkemesi Başkanı Mustafa BUMİN'in beyanları eleştirilmiş, temel hak ve özgürlükler, hukuk, laiklik ve çağdaşlık konularında değerlendirme ve tespitlerde bulunmuştur. Her ne kadar iddia makamı, anlam bütünlüğünü bozacak biçimde konuşmanın bazı kısımlarını iddianameye almış olsa bile bu gerçeklik yine de açıktır.

Kaldı ki "Anayasa Mahkemesi Başkanın beyanları eleştirilemez." şeklinde ne bir Anayasa ve ne de yasa kuralı vardır. Herkesin görüşünün eleştirisi mümkün olduğu gibi Anayasa Mahkemesi Başkanı Mustafa BUMİN'in görüşleri de eleştirilebilir. Bu eleştiriler, düşünce ve düşünceyi ifade kapsamında ve Anayasanın teminatı altındadır.

Anayasa'nın 69'uncu maddesinin 6'ıncı fıkrası uyarınca; ancak sınırlı ve belli şartların birlikte varlığı halinde siyasi parti üyelerinin sadece eylemleri, parti kapatma nedenidir.

Nihat ERGÜN'ün AK Parti'nin laikliğe aykırı eylemlerin odağı haline gelmesi ile ilgili bir eylemi yoktur ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı da iddianamesinde bu yönde bir eylemden de söz etmemektedir.

Kaldı ki Nihat ERGÜN'ün bu beyanı; Anayasaya aykırı bir eylem olmayıp, aksine Anayasa'nın tanıyıp teminat altına aldığı "Düşünce ve kanaat hürriyeti" (Anayasa, m. 25) ve "Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti" (Anayasa, m. 26) kapsamında olup, "Demokratik hukuk devleti" (Anayasa, m. 2) olmanın gereği olarak Anayasanın teminatı altındadır. Dolayısıyla da Anayasa'nın 69'uncu maddesine aykırı bir durum söz konusu değildir.

2) İddianamenin 112 ve 113'üncü sayfasında yer alan ve delili EK-160'da sunulan iddia, Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne sunulan bir kanun teklifine dayanmaktadır. İddianın delillerinin yer aldığı EK-160'da; Anayasa'nın 10 ve 42'inci maddeleri ile Yüksek Öğretim Kanununun EK 17'inci maddesinde değişiklik öngören kanun teklifleri ve bunlara dair gazete kupürleri yer almaktadır.

Nihat ERGÜN'ün Anayasa ve yasa değişiklik teklifi vermesi, Anayasa'nın teminatı altında bir yasama faaliyeti çalışmasıdır. Bilindiği gibi yasama yetkisi, Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne aittir (Anayasa, m. 7). Kanun koymak, değiştirmek

veya kaldırmak, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin yetki ve görevlerindedir (Anayasa, m. 87). "Kanun teklif etmeye Bakanlar Kurulu ve milletvekilleri yetkilidir." (Anayasa, m. 88/1) Nihat ERGÜN, Anayasa'nın bu hükümlerine uygun bir kanun teklifine imza atmıştır. Bir milletvekilinin Anayasanın kendisine tanıdığı yetkiyi kullanarak kanun teklifi vermesi, ne laikliğe ve ne de Anayasaya aykırıdır. Anayasaya aykırı olan, Anayasaya uygun bir biçimde Anayasanın tanıdığı kanun teklif etme yetkisini kullanan bir milletvekilin, Anayasa'ya aykırı hareket ettiğinden bahisle siyasi yasaklılığının talep ve dava edilmiş olmasıdır.

Bir kanun teklifi veya bir konuda kanuni düzenleme yapılmak üzere teklif verilmesi, salt Cumhuriyet Başsavcısının değerlendirmesiyle Anayasaya aykırı hale gelmez. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı bu tavrıyla, Anayasanın yalnızca Anayasa Mahkemesi'ne tanıdığı denetim yetkisini devşirmektedir. Oysa "Hiç kimse veya organ kaynağını Anasadan almayan bir Devlet yetkisi kullanamaz." (Anayasa, m. 6/3).

Bir kanunun veya bir kanun maddesinin değiştirilmesini veya kaldırılmasını savunmak, istemek ve bunun için kanun teklifi vermek de düşünce ve kanaat hürriyeti (Anayasa, m. 25) ve düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti (Anayasa, m. 26) kapsamındadır. Nitekim Yargıtay Ceza Genel Kurulu kararına göre de; "...Yasalarla getirilen düzenlemeleri savunarak değerlendirilmesini veya ortadan tamamen kaldırılmasını istemek T.C. Anayasası'nın 25 ve 26. maddelerinde öngörülen düşünce ve kanaat hürriyetinin doğal bir sonucudur". (Bkz. Yargıtay Ceza Genel Kurulu, E.2001/9-32, K.2001/155, K.T. 3.7.2001)

Kaldı ki kanun teklifi vermek, bir milletvekilinin asli görevidir ve tartışmasız bir yasama faaliyetidir. Yasama faaliyetleri, mutlak yasama sorumsuzluğu kapsamında olup, Anayasanın 83'üncü maddesinin teminatı altındadır.

## 26- BÜLENT GEDİKLİ

İddianamenin 91'inci sayfasında yer alan ve EK-115'de delilleri sunulan konuşma; Bülent GEDİKLİ'nin, 05.12.2005 tarihinde AK Parti Adıyaman İl Başkanlığında yaptığı açıklamalardan alınmıştır.

Haberin kaynağı belli değil; diyarbakir.söz.com, internet adresinden alınan "Başsavcı için kurumsal mutabakat" başlıklı haber sitesinden alınmıştır. Ayrıca, Yeni Asya internet sitesi adresinden alınmış.

"Başörtüsünün insan hakları ihlali olduğu ortadadır."\_ cümlesi "Yeni Asya Gazetesi" sitesinde yoktur. Keza, Anadolu Ajansının ilgili basın toplantısına ait bülteninde de bu cümle her ne kadar "Diyarbakır Söz Gazetesi"nden alınmış ve bu gazete kaynak olarak Anadolu Ajansını göstermiş ise de orada bu cümle yoktur.

Kaldı ki başörtüsü nedeniyle eğitim hakkı engellenen öğrencilere yapılan bu muamelenin bir insan hakkı ihlali olduğunu sayısız siyasetçi, yazar ve akademisyen açıklıkla söylerken, Bülent GEDİKLİ'nin de "Başörtüsünün insan hakları ihlali olduğunu" ifade etmesi ve bunun yanında; başörtülü öğrencilerin eğitim ve öğretim haklarının engellendiğinden üzüntü duyduğunu, sorunun çözümü için toplumsal ve kurumsal mutabakat arandığını, toplumsal mutabakatın varlığına karşın kurumsal mutabakatın henüz temin edilemediğini ve bunun içinde zamana ihtiyaç duyulduğunu ifade etmesi, bir durum tespiti ve değerlendirmedir. Burada laiklik ilkesiyle çelişen bir yön bulunmadığı gibi, Anayasaya aykırılık da bulunmamaktadır.

Ayrıca Anayasa'nın 69'uncu maddesinin 6'ncı fıkrası uyarınca; ancak sınırlı ve belli şartların birlikte varlığı halinde siyasi parti üyelerinin sadece eylemleri, parti kapatma nedenidir.

Bülent GEDİKLİ'nin AK Parti'nin laikliğe aykırı eylemlerin odağı haline gelmesi ile ilgili bir eylemi yoktur ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı da iddianamesinde bu yönde bir eylemden de söz etmemektedir.

Kaldı ki Bülent GEDİKLİ'nin bu beyanı; Anayasaya aykırı bir eylem olmayıp, aksine Anayasa'nın tanıyıp teminat altına aldığı "Düşünce ve kanaat hürriyeti" (Anayasa, m. 25) ve "Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti" (Anayasa, m. 26) kapsamında olup, "Demokratik hukuk devleti" (Anayasa, m. 2) olmanın gereği olarak Anayasanın teminatı altındadır. Dolayısıyla da Anayasa'nın 69'uncu maddesine aykırı bir durum söz konusu değildir.

## **27- EGEMEN BAĞIŞ**

1) İddianamenin 92'inci sayfasında yer alan ve Ek-116'da delilleri sunulan konuşmasında Egemen BAĞIŞ, hem mini eteği ve hem de başörtüsünü ifade özgürlüğünün gereği olarak gördüğünü ve savunduğunu ifade ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin Leyla ŞAHİN kararına dair değerlendirme, tespit ve eleştiride bulunmuştur. İddianamedeki metnin son cümlesinde bunun, şahsi görüşü olduğunu da açıklıkla söylemiştir.

2) İddianamenin 98'inci sayfasında yer alan ve EK-130'da delilleri sunulan konuşma; Egemen BAĞIŞ'ın söylediklerini aynen yansıtmamaktadır. Zira konuşmasında Egemen BAĞIŞ; başörtüsü sorununa dair değerlendirme ve tespitlerde bulunmuş; ancak konuşmasının hiçbir yerinde "Türban TBMM'de serbest olmalıdır" diye bir ifade veya ima yoluyla bile olsa aynı anlama gelebilecek başka bir ifade kullanmamıştır. Gazeteler, Egemen BAĞIŞ'ın beyanlarını çarpıtarak vermişlerdir. Bunun üzerine Egemen BAĞIŞ, gazetelerde çıkan haberleri açıkça tekzip etmiş ve tekzip metninde; "Türban TBMM'de de serbest olmalıdır" diye bir ifadem olmamıştır. Bu ifadeler benim değil, bu kurguyu kaleme alanların yakıştırmasıdır. BAĞIŞ'a göre diyor. Bunu diyen ben değil, senaryoyu yazanın yakıştırmasıdır..." hususlarını açıkça

ifade etmiştir. Bu tekzip metni, 07.02.2008'de Anadolu Ajansı tarafından yayınlanmıştır. Ayrıca 08.02.2008 tarihinde; Milli Gazete, <http://www.NTVMSNBC.com/news/434918.asp> ve NTV , HABERX, TGRT Haber, Star Gazetesi, Objektif Haber, Haber Vitriini ve TV8'de yayınlanmıştır(**EK-15**).

Bütün bu açık gerçekliğe rağmen iddia makamının, Egemen BAĞIŞ'ın Anayasa ile tanınıp teminat altına alınan "düzeltme ve cevap hakkı"na (**Anayasa, m. 32**) istinaden yaptığı tekzip ve düzeltmeleri dikkate alması gerekirken bunu yapmamış, aksine gerçeğe aykırı gazete haber ve yorumlarına itibar etmesi, açık bir Anayasa ihlali olduğu gibi hukukun temel ilkelerinin de ayaklar altına alınmasıdır.

Öte yandan Egemen BAĞIŞ; "Bu benim düşüncem. Partimin düşüncesini soruyorsanız, henüz bu konuyu konuşmadık." dediği ve bu husus iddianamede yer alan metinde de açıkça yer aldığı ve şahsi görüşlerin hukuken partiyi bağlamayacağı somut gerçekliğine rağmen iddia makamının, bu konuşmayı iddianameye delil olarak koyması diğer bir hukuksuzluk ve Anayasa ihlalidir.

Egemen BAĞIŞ, AK Parti kurucusu olmadığı halde, iddia makamınca kurucu olarak takdimi de ayrı bir yanlışlıktır.

Ayrıca Anayasa'nın 69'uncu maddesinin 6'ncı fıkrası uyarınca; ancak sınırlı ve belli şartların birlikte varlığı halinde siyasi parti üyelerinin sadece eylemleri, parti kapatma nedenidir.

Egemen BAĞIŞ'ın AK Parti'nin laikliğe aykırı eylemlerin odağı haline gelmesi ile ilgili bir eylemi yoktur ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı da iddianamesinde bu yönde bir eylemden de söz etmemektedir.

Kaldı ki Egemen BAĞIŞ'ın beyanları; Anayasaya aykırı bir eylem olmayıp, aksine Anayasa'nın tanıyıp teminat altına aldığı "Düşünce ve kanaat hürriyeti" (Anayasa, m. 25) ve "Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti" (Anayasa, m. 26) kapsamında olup, "Demokratik hukuk devleti" (Anayasa, m. 2) olmanın gereği olarak Anayasanın teminatı altındadır. Dolayısıyla da Anayasa'nın 69'uncu maddesine aykırı bir durum söz konusu değildir.

## **28- RESUL TOSUN**

1) İddianamenin 92'inci sayfasında yer alan ve EK-117'de delilleri sunulan konuşma, Hükümetin Leyla Şahin hakkındaki AİHM 4. Dairesi'nin kararının onaylanmasını istemesi üzerine Hükümete yapılan bir eleştiri ve değerlendirmedir. Bu açıklamanın, laiklik ilkesine ve Anayasaya aykırı bir yönü de yoktur.

2) İddianamenin 92-93'üncü sayfalarında yer alan ve EK-118'de delilleri sunulan konuşmasında Resul TOSUN; Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin Leyla ŞAHİN kararı hakkındaki değerlendirme, tespit ve eleştirileri ile başörtüsü sorunun çözümüne dair şahsi görüşlerini dile getirmiştir.

Kaldı ki Mahkeme kararları, eleştirilmez değildir. Mahkeme kararları da demokratik hukuk devletinin gereği olarak eleştirilebilir. Mahkeme kararlarına uyma zorunluluğu, onların eleştirilemeyeceği anlamına gelmez. Bir kimse; mahkeme kararını eleştirdi veya mahkemenin kabulüne aykırı tespit ve değerlendirmelerde bulundu diye itham edilemez ve sırf bu nedenle bir düşünce açıklaması Anayasaya aykırı hale gelmez. Hiçbir hukuk devletinde iddia makamı, bir kişiyi, mahkeme kararındaki kabulün tersine konuştu veya mahkeme kararını eleştirdi diye siyasi yasaklı hale gelmesini talep edemez.

Ayrıca bu konuşma, AK Parti Meclis Grubu toplantısında yapılmış olup, mutlak sorumsuzluk kapsamında ve Anayasa'nın 83'üncü maddesinin teminatı altındadır.

Anayasa'nın 69'uncu maddesinin 6'ncı fıkrası uyarınca; ancak sınırlı ve belli şartların birlikte varlığı halinde siyasi parti üyelerinin sadece eylemleri, parti kapatma nedenidir.

Resul TOSUN'un AK Parti'nin laikliğe aykırı eylemlerin odağı haline gelmesi ile ilgili bir eylemi yoktur ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı da iddianamesinde bu yönde bir eylemden de söz etmemektedir.

Kaldı ki Resul TOSUN'un beyanları; Anayasaya aykırı bir eylem olmayıp, aksine Anayasa'nın tanıyıp teminat altına aldığı "Düşünce ve kanaat hürriyeti" (Anayasa, m. 25) ve "Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti" (Anayasa, m. 26) kapsamında olup, "Demokratik hukuk devleti" (Anayasa, m. 2) olmanın gereği olarak Anayasanın teminatı altındadır. Dolayısıyla da Anayasa'nın 69'uncu maddesine aykırı bir durum söz konusu değildir.

## **29- HAYATİ YAZICI**

İddianamenin 93'üncü sayfasında yer alan ve EK-119'da delilleri sunulan konuşmasında Hayati YAZICI; Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin Leyla ŞAHİN kararı hakkındaki değerlendirme, tespit ve eleştirilerini dile getirmiştir. Hayati YAZICI'nın; erkler ayrılığına işaret etmesi, yargının kural ihdas etme yetkisi olmadığı ve sadece önüne gelen somut olayda karar verebileceğini, kararların yalnızca taraflar için bağlayıcı olacağını, kural koyma yetkisinin yasama organına ait olduğunu ifade etmesi, Anayasanın başlangıcındaki 3 ve 4'üncü paragrafları ile 6, 7, 8, 9, 125 ve 153'üncü maddeleri hükümlerinin farklı bir üslupla tekrarından başka bir şey değildir. Anayasa hükümlerini farklı bir üslupla dile getirmenin laiklik ilkesine veya Anayasaya aykırılıkla ilgisi yoktur. Asıl Anayasa ihlali, Anayasanın kimi hükümlerinin dahi Anayasa ihlali sayıp, buna istinaden iddianame düzenlemektir.

Kaldı ki Mahkeme kararları, eleştirilmez değildir. Mahkeme kararları da demokratik hukuk devletinin gereği olarak eleştirilebilir. Mahkeme kararlarına uyma zorunluluğu, onların eleştirilemeyeceği anlamına gelmez. Bir kimse; mahkeme kararını eleştirdi veya mahkemenin kabulüne aykırı tespit ve değerlendirmelerde bulundu diye itham edilemez ve sırf bu nedenle bir düşünce açıklaması Anayasaya

aykırı hale gelmez. Hiçbir hukuk devletinde iddia makamı, bir kişiyi, mahkeme kararındaki kabulün tersine konuştu veya mahkeme kararını eleştirdi diye siyasi yasaklı hale gelmesini talep edemez.

Anayasa'nın 69'uncu maddesinin 6'ncı fıkrası uyarınca; ancak sınırlı ve belli şartların birlikte varlığı halinde siyasi parti üyelerinin sadece eylemleri, parti kapatma nedenidir.

Hayati YAZICI'nın AK Parti'nin laikliğe aykırı eylemlerin odağı haline gelmesi ile ilgili bir eylemi yoktur ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı da iddianamesinde bu yönde bir eylemden de söz etmemektedir.

Kaldı ki Hayati YAZICI'nın beyanları; Anayasaya aykırı bir eylem olmayıp, aksine Anayasa'nın tanıyıp teminat altına aldığı "Düşünce ve kanaat hürriyeti" (Anayasa, m. 25) ve "Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti" (Anayasa, m. 26) kapsamında olup, "Demokratik hukuk devleti" (Anayasa, m. 2) olmanın gereği olarak Anayasanın teminatı altındadır. Dolayısıyla da Anayasa'nın 69'uncu maddesine aykırı bir durum söz konusu değildir.

### **30- SADIK YAKUT**

İddianamenin 93'üncü sayfasında yer alan ve EK-120'de delilleri sunulan konuşmasında Sadık YAKUT(**EK-16**); Milli iradenin önemine vurgu yapmış, kurum ve kuruluşların milli iradenin bir parçası olduğunu vurgulamış ve yargıya da milli iradenin yansıması gereğine işaret etmiştir.

Bu konuşma, Anayasa'nın; "Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir.

Türk Milleti, egemenliğini, Anayasanın koyduğu esaslara göre yetkili organları eliyle kullanılır(Anayasa, m. 6/1-2), "Yasama yetkisi Türk Milleti adına Türkiye Büyük Millet Meclisindedir. Bu yetki devredilemez."(Anayasa, m.7), "Yürütme yetkisi ve görevi, Cumhurbaşkanı ve Bakanlar Kurulu tarafından, Anayasaya ve kanunlara uygun olarak kullanılır ve yerine getirilir." (Anayasa, m. 8) ve "Yargı yetkisi, Türk Milleti adına bağımsız mahkemelerce kullanılır." (Anayasa, m. 9) şeklindeki kimi hükümlerinin farklı bir üslup ile ifadesidir. Anayasa hükümlerini farklı bir üslupla dile getirmenin laiklik ilkesine veya Anayasaya aykırılıkla ilgisi yoktur. Asıl Anayasa ihlali, Anayasanın kimi hükümlerinin farklı bir üslupla tekrarını dahi Anayasa ihlali sayıp, buna istinaden iddianame düzenlemektir.

"Milli iradenin yargıya da yansıması gerektiği" görüşü, sadece Sadık YAKUT tarafından değil, pek çok siyasetçi, sivil toplum örgütü ve akademisyen tarafından da dile getirilmiştir. Nitekim TÜSİAD'ın 1992'de, TOBB'un 2000 ve Türkiye Barolar Birliği'nin 2001 ve 2007'de hazırlayıp kamuoyu ile paylaştıkları Anayasa önerilerinde de Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin , bazı yüksek yargı organlarına üye seçmesi benimsenmiştir. Herkesin söylediği ve herkesin de Anayasaya aykırı bulmadığı bir fikri, Sadık YAKUT'un dile getirmesi, o fikri Anayasaya aykırı

hale getirmez. Aksinin kabulü, söylenene göre değil de söyleyene göre Anayasaya aykırılık oluşturulduğu sonucu çıkar ki bu, açık bir Anayasa ihlalidir.

Konuşmanın yapıldığı tarihte Sadık YAKUT, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanvekilidir. Anayasaya göre; “Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı, Başkanvekilleri, üyesi buldukları siyasi partinin veya parti grubunun Meclis içinde veya dışındaki faaliyetlerine; görevlerinin gereği olan haller dışında, Meclis tartışmalarına katılamazlar; Başkan ve oturumu yöneten Başkanvekili oy kullanamazlar.” (m.94/6). Sadık YAKUT’un iddianameye konulması, bu yönüyle de Anayasaya aykırıdır.

Anayasa’nın 69’uncu maddesinin 6’ncı fıkrası uyarınca; ancak sınırlı ve belli şartların birlikte varlığı halinde siyasi parti üyelerinin sadece eylemleri, parti kapatma nedenidir.

Sadık YAKUT’un AK Parti’nin laikliğe aykırı eylemlerin odağı haline gelmesi ile ilgili bir eylemi yoktur ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı da iddianamesinde bu yönde bir eylemden de söz etmemektedir.

Kaldı ki Sadık YAKUT’un beyanları; Anayasaya aykırı bir eylem olmayıp, aksine Anayasa’nın tanıyıp teminat altına aldığı “Düşünce ve kanaat hürriyeti” (Anayasa, m. 25) ve “Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti” (Anayasa, m. 26) kapsamında olup, “Demokratik hukuk devleti” (Anayasa, m. 2) olmanın gereği olarak Anayasanın teminatı altındadır. Dolayısıyla da Anayasa’nın 69’uncu maddesine aykırı bir durum söz konusu değildir.

### **31- ABDURRAHMAN KURT**

İddianamenin 94-95’inci sayfasında yer alan ve EK-121’de delilleri sunulan konuşmasında Abdurrahman KURT; başörtüsü sorunu hakkında bir değerlendirme ve tespitlerde bulunmuştur.

Anayasa’nın 69’uncu maddesinin 6’ncı fıkrası uyarınca; ancak sınırlı ve belli şartların birlikte varlığı halinde siyasi parti üyelerinin sadece eylemleri, parti kapatma nedenidir.

Abdurrahman KURT’un AK Parti’nin laikliğe aykırı eylemlerin odağı haline gelmesi ile ilgili bir eylemi yoktur ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı da iddianamesinde bu yönde bir eylemden de söz etmemektedir.

Kaldı ki Abdurrahman KURT’un beyanları; Anayasaya aykırı bir eylem olmayıp, aksine Anayasa’nın tanıyıp teminat altına aldığı “Düşünce ve kanaat hürriyeti” (Anayasa, m. 25) ve “Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti” (Anayasa, m. 26) kapsamında olup, “Demokratik hukuk devleti” (Anayasa, m. 2) olmanın gereği olarak Anayasanın teminatı altındadır. Dolayısıyla da Anayasa’nın 69’uncu maddesine aykırı bir durum söz konusu değildir.



### **32- MUZAFFER KÜLCÜ**

İddianamenin 94'üncü sayfasında yer alan ve EK-122'de delilleri sunulan konuşmasında Muzaffer KÜLCÜ; Danıştay 2. Dairesi'nin Aytaç KILINÇ kararı hakkında değerlendirme, tespit ve eleştiride bulunmuştur. Bu açıklamanın, laiklik ilkesine ve Anayasaya aykırı bir yönü de yoktur.

Kaldı ki Mahkeme kararları, eleştirilmez değildir. Mahkeme kararları da demokratik hukuk devletinin gereği olarak eleştirilebilir. Mahkeme kararlarına uyma zorunluluğu, onların eleştirilemeyeceği anlamına gelmez. Bir kimse; mahkeme kararını eleştirdi veya mahkemenin kabulüne aykırı tespit ve değerlendirmelerde bulundu diye itham edilemez ve sırf bu nedenle bir düşünce açıklaması Anayasaya aykırı hale gelmez. Hiçbir hukuk devletinde iddia makamı, bir kişiyi, mahkeme kararındaki kabulün tersine konuştu veya mahkeme kararını eleştirdi diye siyasi yasaklı hale gelmesini talep edemez.

Anayasa'nın 69'uncu maddesinin 6'ncı fıkrası uyarınca; ancak sınırlı ve belli şartların birlikte varlığı halinde siyasi parti üyelerinin sadece eylemleri, parti kapatma nedenidir.

Muzaffer KÜLCÜ'nün AK Parti'nin laikliğe aykırı eylemlerin odağı haline gelmesi ile ilgili bir eylemi yoktur ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı da iddianamesinde bu yönde bir eylemden de söz etmemektedir.

Kaldı ki Muzaffer KÜLCÜ'nün beyanları; Anayasaya aykırı bir eylem olmayıp, aksine Anayasa'nın tanıyıp teminat altına aldığı "Düşünce ve kanaat hürriyeti" (Anayasa, m. 25) ve "Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti" (Anayasa, m. 26) kapsamında olup, "Demokratik hukuk devleti" (Anayasa, m. 2) olmanın gereği olarak Anayasanın teminatı altındadır. Dolayısıyla da Anayasa'nın 69'uncu maddesine aykırı bir durum söz konusu değildir.

### **33- SELAMİ UZUN**

İddianamenin 94'üncü sayfasında yer alan ve EK-122'de delilleri sunulan konuşmasında Selami UZUN; Danıştay 2. Dairesi'nin Aytaç KILINÇ kararı hakkında değerlendirme, tespit ve eleştiride bulunmuştur. Bu açıklamanın, laiklik ilkesine ve Anayasaya aykırı bir yönü de yoktur.

Kaldı ki Mahkeme kararları, eleştirilmez değildir. Mahkeme kararları da demokratik hukuk devletinin gereği olarak eleştirilebilir. Mahkeme kararlarına uyma zorunluluğu, onların eleştirilemeyeceği anlamına gelmez. Bir kimse; mahkeme kararını eleştirdi veya mahkemenin kabulüne aykırı tespit ve değerlendirmelerde bulundu diye itham edilemez ve sırf bu nedenle bir düşünce açıklaması Anayasaya aykırı hale gelmez. Hiçbir hukuk devletinde iddia makamı, bir kişiyi, mahkeme kararındaki kabulün tersine konuştu veya mahkeme kararını eleştirdi diye siyasi yasaklı hale gelmesini talep edemez.

Anayasa'nın 69'uncu maddesinin 6'ncı fıkrası uyarınca; ancak sınırlı ve belli şartların birlikte varlığı halinde siyasi parti üyelerinin sadece eylemleri, parti kapatma nedenidir.

Selami UZUN'un AK Parti'nin laikliğe aykırı eylemlerin odağı haline gelmesi ile ilgili bir eylemi yoktur ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı da iddianamesinde bu yönde bir eylemden de söz etmemektedir.

Kaldı ki Selami UZUN'un beyanları; Anayasaya aykırı bir eylem olmayıp, aksine Anayasa'nın tanıyıp teminat altına aldığı "Düşünce ve kanaat hürriyeti" (Anayasa, m. 25) ve "Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti" (Anayasa, m. 26) kapsamında olup, "Demokratik hukuk devleti" (Anayasa, m. 2) olmanın gereği olarak Anayasanın teminatı altındadır. Dolayısıyla da Anayasa'nın 69'uncu maddesine aykırı bir durum söz konusu değildir.

### **34- HASAN KARA**

İddianamenin 94'üncü sayfasında yer alan ve EK-122'de delilleri sunulan konuşmasında Hasan KARA; Danıştay 2. Dairesi'nin Aytaç KILINÇ kararı hakkında değerlendirme, tespit ve eleştiride bulunmuştur. Bu açıklamanın, laiklik ilkesine ve Anayasaya aykırı bir yönü de yoktur.

Kaldı ki Mahkeme kararları, eleştirilmez değildir. Mahkeme kararları da demokratik hukuk devletinin gereği olarak eleştirilebilir. Mahkeme kararlarına uyma zorunluluğu, onların eleştirilemeyeceği anlamına gelmez. Bir kimse; mahkeme kararını eleştirdi veya mahkemenin kabulüne aykırı tespit ve değerlendirmelerde bulundu diye itham edilemez ve sırf bu nedenle bir düşünce açıklaması Anayasaya aykırı hale gelmez. Hiçbir hukuk devletinde iddia makamı, bir kişiyi, mahkeme kararındaki kabulün tersine konuştu veya mahkeme kararını eleştirdi diye siyasi yasaklı hale gelmesini talep edemez.

Anayasa'nın 69'uncu maddesinin 6'ncı fıkrası uyarınca; ancak sınırlı ve belli şartların birlikte varlığı halinde siyasi parti üyelerinin sadece eylemleri, parti kapatma nedenidir.

Hasan KARA'nın AK Parti'nin laikliğe aykırı eylemlerin odağı haline gelmesi ile ilgili bir eylemi yoktur ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı da iddianamesinde bu yönde bir eylemden de söz etmemektedir.

Kaldı ki Hasan KARA'nın beyanları; Anayasaya aykırı bir eylem olmayıp, aksine Anayasa'nın tanıyıp teminat altına aldığı "Düşünce ve kanaat hürriyeti" (Anayasa, m. 25) ve "Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti" (Anayasa, m. 26) kapsamında olup, "Demokratik hukuk devleti" (Anayasa, m. 2) olmanın gereği olarak Anayasanın teminatı altındadır. Dolayısıyla da Anayasa'nın 69'uncu maddesine aykırı bir durum söz konusu değildir.

### **35- FATMA SENİHA NÜKHET HOTAR GÖKSEL**

İddianamenin 94'üncü sayfasında yer alan ve EK-123'te delilleri sunulan konuşmasında Fatma Seniha Nükhet Hotar GÖKSEL; değişik konuların yanında başörtüsü sorunu ile ilgili değerlendirme ve tespitlerde bulunmuş ve bu meyanda; bunun eğitimde kızlarımız için engel oluşturduğunu, çözümün mutabakatla sağlanacağını, yasaklara karşı olduklarını, Anayasa taslağında yükseköğretim hakkının kullanımını sınırlayan yasağı kaldıran bir düzenleme olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca Fatma Seniha Nükhet Hotar GÖKSEL; yükseköğretimdeki başörtüsü sorunu çözülmeli sonra da sıra ilk ve orta öğrenime gelmeli şeklinde bir açıklama yapmamıştır.

Başörtüsü ile ilgili olarak sorulan bir soruya “Biz temel olarak özellikle eğitimde her türlü yasağın kalkmasından yanayız” demesi üzerine, “eğitim derken ilk öğretimi mi, orta öğretimi mi, yüksek öğretimi mi kastediyorsunuz, sorusuna “Tabii öncelikle yükseköğretim” şeklinde cevaplandırmasından, Sayın Başsavcının anladığı anlamda yani “ötekilere de daha sonra sıra gelecek” biçiminde bir anlam vermeye bu konuşma çekilemez, çünkü şu an tartışılan konu yükseköğretim kurumlarında başörtü sorunudur. Böyle bir soruya elbette ki “lafın gelişi” başka türlü cevap verilemezdi. Nitekim adı geçen basın toplantısında çok sayıda haber ajansı ve basın mensubu olduğu halde hiç birisi meseleyi Başsavcı gibi algılamamış ve delil olarak gösterilen gazete dahil hiçbir gazete haberi bu yönü ile vermemiştir.

İddia makamı, Fatma Seniha Nükhet Hotar GÖKSEL'in ismini de “Nükhet Hotar GÖKSEL” şeklinde eksik ve yanlış yazmıştır.

Anayasa'nın 69'uncu maddesinin 6'ncı fıkrası uyarınca; ancak sınırlı ve belli şartların birlikte varlığı halinde siyasi parti üyelerinin sadece eylemleri, parti kapatma nedenidir.

Fatma Seniha Nükhet Hotar GÖKSEL'in AK Parti'nin laikliğe aykırı eylemlerin odağı haline gelmesi ile ilgili bir eylemi yoktur ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı da iddianamesinde bu yönde bir eylemden de söz etmemektedir.

Kaldı ki Fatma Seniha Nükhet Hotar GÖKSEL'in beyanları; Anayasaya aykırı bir eylem olmayıp, aksine Anayasa'nın tanıyıp teminat altına aldığı “Düşünce ve kanaat hürriyeti” (Anayasa, m. 25) ve “Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti” (Anayasa, m. 26) kapsamında olup, “Demokratik hukuk devleti” (Anayasa, m. 2) olmanın gereği olarak Anayasanın teminatı altındadır. Dolayısıyla da Anayasa'nın 69'uncu maddesine aykırı bir durum söz konusu değildir.

### **36- AYŞE BÖHÜRLER**

İddianamenin 95'inci sayfasında yer alan ve EK-125'te delilleri sunulan iddia, gerçeği yansıtmamaktadır. İddia makamı, iddiasını, Cumhuriyet Gazetesi yazarı Orhan BİRGİT'in köşesinde yaptığı yoruma dayandırmış; ama bu haber yorumun aslını araştırma gereği duymamıştır. Bir iddia varsa bunun aslını araştırmakla görevli ve yükümlü iddia makamı, bu görevinin gereğini yapmamış ve bu

eksiklik sonucunda da benimsemediği ve savunmadığı bir görüşle Ayşe BÖHÜRLER’i haksız ve hukuksuz bir biçimde itham etmiştir.

Oysa ki iddia makamı, “Siyaset Meydanı” programının CD’nin çözümünü yapmış ve incelemiş olsaydı; Ayşe BÖHÜRLER’in türbanlı bayan yargıç olmasını savunan, destekleyen ya da arzu eden bir beyanda bulunmadığı gerçeğini açıklıkla tespit edebilirdi. Zira anılan programda, ne Ayşe BÖHÜRLER ile Anayasa Komisyonu Başkanı Burhan KUZU arasında iddia makamının iddiasında belirttiği gibi bir diyalog da yaşanmış ve ne de Ayşe BÖHÜRLER başörtülü yargıç olmasını savunmuştur. İlgili programa ait CD’ler çözüldüğünde anlaşılacaktır ki, başörtülü bir öğrencinin üniversiteyi bitirdikten sonra kamuda çalışıp çalışmayacağı tartışılmış Ayşe BÖHÜRLER bunu bir “Hak arama biçimi” olarak nitelemiş ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi çerçevesinde AIHM’in tutumunun ne olabileceğini oradaki uzmanlardan öğrenmek istemiştir. Yoksa hiçbir ifadesinde “başörtülü bir yargıç olsun” savunmasında bulunmamıştır.

Ayşe BÖHÜRLER, adı geçen tartışma programına öncelikle gazeteci kimliği ile ve şahsı adına katılmıştır. AK Parti’yi temsilen veya AK Parti adına görüş belirtmek üzere katılmamıştır. İddia makamı, bu gerçeği de hiç dikkate almamıştır.

Bireyler için tartışılmaz bir hak olan düşünce ve düşünceyi açıklama özgürlüğü bir gazeteci için aynı zamanda eleştirme hak ve özgürlüğünü de kapsar. Eleştiri hakkı basın özgürlüğünün en temel, en vazgeçilmez unsurudur. Gazetecinin bir konu ile ilgili düşüncelerini açıklaması yalnızca hakkı değil aynı zamanda görevidir de.

Anayasa’nın 69’uncu maddesinin 6’ncı fıkrası uyarınca; ancak sınırlı ve belli şartların birlikte varlığı halinde siyasi parti üyelerinin sadece eylemleri, parti kapatma nedenidir.

Ayşe BÖHÜRLER’in AK Parti’nin laikliğe aykırı eylemlerin odağı haline gelmesi ile ilgili bir eylemi yoktur ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı da iddianamesinde bu yönde bir eylemden de söz etmemektedir.

Kaldı ki Ayşe BÖHÜRLER’in beyanları; Anayasaya aykırı bir eylem olmayıp, aksine Anayasa’nın tanıyıp teminat altına aldığı “Düşünce ve kanaat hürriyeti” (Anayasa, m. 25) ve “Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti” (Anayasa, m. 26) kapsamında olup, “Demokratik hukuk devleti” (Anayasa, m. 2) olmanın gereği olarak Anayasanın teminatı altındadır. Dolayısıyla da Anayasa’nın 69’uncu maddesine aykırı bir durum söz konusu değildir.

### **37- DENGİR MİR MEHMET FIRAT**

1) İddianamenin 95’inci sayfasında yer alan ve EK-126’da delilleri sunulan konuşmalarında Dengir Mir Mehmet FIRAT; yeni Anayasa taslağı çalışmalarını hakkında bilgi vermiş, başörtüsü ile ilgili sorulan bir soru üzerine de; Anayasanın 13’üncü maddesindeki; “(Değişik: 3.10.2001-4709/2 md.) Temel hak ve hürriyetler,

özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.” (Anayasa, m. 13) hükümlerinden hareketle, temel hak ve hürriyetlerin ancak kanunla sınırlandırılabilmesine, hiçbir makam veya organın kararıyla kısıtlanamayacağını, başörtüsüyle ilgili Anayasa ve yasalarda bir yasaklama olmadığını, bunun aksinin Anayasayı ihlal olacağını ifade etmiş ve yeni Anayasa konusundaki esas tartışmanın başörtüsü konusu değil, egemenliğin kime ait olacağı konusu olduğuna işaret etmiştir.

Dengir Mir Mehmet FIRAT’ın bu beyanları, Anayasa’nın 13’üncü maddesinin bir değerlendirmesi, diğer bir anlatımla Anayasanın 13’üncü maddesinin farklı bir üslupla tekrarından ibaret bir hukuki değerlendirme ve tespittir. Anayasa hükümlerini farklı bir üslupla dile getirmenin laiklik ilkesine veya Anayasaya aykırılıkla ilgisi yoktur. Asıl Anayasa ihlali, Anayasanın kimi hükümlerinin farklı bir üslupla tekrarını dahi Anayasa ihlali sayıp, buna istinaden iddianame düzenlemektir.

2) İddianamenin 99’uncu sayfasında yer alan ve EK-170’de delilleri sunulan konuşmasında Dengir Mir Mehmet FIRAT; Anayasada 10 ve 42. maddede yapılan değişiklikleri uygulamayacağını, diğer bir ifadeyle Anayasaya uymayacağını değişik vesilelerle açıklayan rektörlerle ilgili açıklamada bulunmuştur. Bir milletvekilinin, -yürürlüğe girse bile Anayasa’nın 10 ve 42’inci maddesi hükümlerini uygulamayacağını söyleyen rektörlerle ilgili Anayasa’nın 13 üncü maddesi ve diğer yasal düzenlemeler dikkate alındığında- kişi ve kurumların Anayasaya uyma zorunluluğu ile ilgili değerlendirme ve tespitte bulunmasının ne laiklik ilkesiyle ve ne de Anayasaya aykırılıkla ilgisi vardır.

3) İddianamenin 100’üncü sayfasında yer alan ve EK- 174’de delili sunulan konuşmalarında Dengir Mir Mehmet FIRAT; Anayasa’nın 10 ve 42’inci maddelerinde yapılan değişiklik, Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe girmesi üzerine yapılmış bir açıklamadır.

a) Anayasa, herkesi bağlayıcı, en üstün hukuk normudur. Nitekim “Anayasa’nın bağlayıcılığı ve üstünlüğü” başlıklı 11. maddesinde; “Anayasa hükümleri, yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını ve diğer kuruluş ve kişileri bağlayan temel hukuk kurallarıdır.

Kanunlar Anayasaya aykırı olamaz.”(Anayasa, m. 11) denilmek suretiyle bu gerçek ortaya konulmuştur.

Dengir Mir Mehmet FIRAT’ın bu açıklaması, Anayasa’nın 11’inci maddesi hükmünün farklı bir üslupla tekrarıdır.

Anayasa’nın; “Hiç kimse, yalnızca sözleşmeden doğan yükümlülüğünü yerine getirememesinden dolayı özgürlüğünden alıkonamaz.” (Anayasa, m. 38/8), “Ölüm cezası ... verilemez.” (Anayasa, m. 38/10), “İspat hakkı” (Anayasa, m. 39), “Cumhurbaşkanı seçimine ilişkin Anayasa’nın 102’inci maddesi ve Cumhurbaşkanının

görev ve yetkilerine ilişkin 104'üncü maddeleri doğrudan uygulanmışlardır. Anayasa'nın 104'üncü maddesi, halen de doğrudan uygulanmaktadır.

Nitekim Anayasa Mahkemesi, Danıştay ve Yargıtay; Anayasa hükmünün yeterince somut ve açık olması halinde doğrudan uygulanabileceğine dair muhtelif kararlar vermişlerdir.

Yürürlüğe girmiş bir Anayasa hükmünün uygulanmasıyla ilgili olarak bir milletvekilinin, yürürlükteki Anayasa ve yasaların herkesi bağlayıcı olduğunu hatırlatması, yürürlüğe girmiş bulunan Anayasa değişikliğine uymanın yasal gerekliliğini dile getirmesi ve yürürlükteki bir kuralı uygulamamanın yasal sonuçlarını hatırlatmasının, ne laikliğe ve ne de Anayasaya aykırı bir yönü vardır. Aksine bu konuşma, Anayasaya uygun bir "Anayasaya uyum" açıklamasıdır.

Çünkü yürürlükte olan bir Anayasa hükmünün uygulanması gerekliliğini beyan, - hem de bu hüküm yürürlüğünü sürdürdüğü, Anayasa hükmü olduğu ve iddia makamı da buna uymak ve uygulamak zorunda olduğu halde – Anayasaya aykırı görülemez ve gösterilemez. Aksinin kabulü, Anayasanın 2. maddesinde ifadesini bulan demokratik hukuk devleti ilkesinin ve Anayasanın 11'inci maddesinin açık ihlalidir, hukukun evrensel ilkelerinin ayaklar altına alınmasıdır. Ne yazık ki bu açıklığa rağmen, "Anayasa değişikliklerine uyulması" gerektiği yönündeki Anayasaya uygun hukuki değerlendirmeleri bile iddianamesine almak suretiyle iddia makamı, Anayasal hüküm ve gereklilikleri göz ardı ederek, bir kez daha Anayasa ve hukukun evrensel kurallarını ihlal etmiştir.

**b)** Ayrıca Dengir Mir Mehmet FIRAT, Anayasa Taslağının tanıtımı için Fetullah Gülen'in himayesindeki bir kuruluşun düzenlediği konferanslara katılmak üzere Profesör Dr. Ergun ÖZBUDUN, **AKP** milletvekili Cüneyt YÜKSEL ile birlikte ABD'ye gitmemiştir.

Dengir Mir Mehmet FIRAT ABD'ye, Colombia Üniversitesi'nin davetlisi olarak gitmiştir (**EK- 17**). Belli ki iddia makamı, işin aslını araştırmadan ve Fethullah GÜLEN'in isminden psikolojik bir istifade niyetiyle böylesi bir ithamda bulunmuştur. Asılsız iddialar üzerine, hakikatı bina etmek mümkün değildir. Ve ayrıca asılsız haberlerden hareketle Dengir Mir Mehmet FIRAT'ın ithamı ve siyasi yasaklılığının talebi, hukukun genel ilkeleri ve Anayasa'nın açık bir ihlalidir.

Ayrıca Anayasa'nın 69'uncu maddesinin 6'ncı fıkrası uyarınca; ancak sınırlı ve belli şartların birlikte varlığı halinde siyasi parti üyelerinin sadece eylemleri, parti kapatma nedenidir.

Dengir Mir Mehmet FIRAT'ın AK Parti'nin laikliğe aykırı eylemlerin odağı haline gelmesi ile ilgili bir eylemi yoktur ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı da iddianamesinde bu yönde bir eylemden de söz etmemektedir.

Kaldı ki Dengir Mir Mehmet FIRAT'ın beyanları; Anayasaya aykırı bir eylem olmayıp, aksine Anayasa'nın tanıyıp teminat altına aldığı "Düşünce ve kanaat

hürriyeti” (Anayasa, m. 25) ve “Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti” (Anayasa, m. 26) kapsamında olup, “Demokratik hukuk devleti” (Anayasa, m. 2) olmanın gereği olarak Anayasanın teminatı altındadır. Dolayısıyla da Anayasa’nın 69’uncu maddesine aykırı bir durum söz konusu değildir.

### 38- MEHMET ZAFER ÜSKÜL

Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Hakları Komisyonu Başkanı Mehmet Zafer ÜSKÜL hakkında iddianamenin 96’ıncı sayfasında yer alan iddianın eki (EK-127) delilleri; “AKP’den Türbana Anayasal Özgürlük” başlıklı bir gazete kupürü ile Mersin’de yaptığı bir basın açıklamasına yer veren çeşitli gazetelerin kupürlerinden oluşmaktadır. Bu delillerden 13.11.2007 tarihli Anayurt Gazetesi’nde Mehmet Zafer ÜSKÜL’ün adı geçmemekte ve henüz açıklanmayan bir taslağın içeriğine yer vermekte olup, haberi yapan gazetecinin hayali ürünüdür ve delil olarak değerlendirilmesi mümkün değildir.

Değişik gazetelerde yer verilen açıklamalar ise, Mehmet Zafer Üskül’ün yaptığı konuşmanın tümüne yer vermemektedir. İddianamede, gazete haberlerinde yer alan açıklamanın bir bölümünün de yer almadığı görülmektedir. Bu nedenle, iddianame, Mehmet Zafer Üskül’ün açıklamasına, konuşmasını bütünlüğünden kopartarak ve bazı kısımları keserek yer vermiştir.

Mehmet Zafer Üskül; temel hak ve hürriyetlerin sınırlandırılmasını düzenleyen Anayasa’nın 13’üncü maddesi hükmünün farklı bir üslupla tekrar etmiş ve bu meyanda üniversitelerde yaşanan türban sorununa değinmiş, türban sorununa bir insan hakkı bir eğitim hakkı olarak baktığını, türbanlı öğrencilerin de üniversiteye girmesi gerektiğini, türbanlı öğrencinin hizmet alan kişi olduğunu, tapu dairesinden ve Mahkemelerden hizmet alırken üniversitelerden hizmet alamamasının bir çelişki olduğunu, ama Anayasa Mahkemesi ve Danıştay kararlarına rağmen hukuken bunun mümkün olmadığını, dolayısıyla bunu başka şekilde çözmek gerektiğini, bir hukuk profesörü ve İnsan Hakları Komisyonu Başkanı bir milletvekili olarak ifade etmiştir. Bu beyanlar, ne laiklik ilkesine ve ne de Anayasanın herhangi bir hükmüne aykırıdır. Bu konuşma metni, bütün olarak değerlendirildiğinde, laikliğe aykırı olmak bir yana, laikliği savunan beyanlardır.

Mehmet Zafer ÜSKÜL, bir akademisyen olarak, tüm meslek yaşamı boyunca laikliği savunmuştur. Milletvekili olmadan önce yaptığı açıklamalar, yazdığı yazılar bunun açık kanıtlarıdır. Mehmet Zafer ÜSKÜL, milletvekili seçildikten sonra da aynı tutumunu sürdürmüştür. Müteaddit defalar, değişik platformlarda ve TV programlarında kendisinin ve AK Partinin Cumhuriyetimizin temel niteliklerine, laik, demokratik, sosyal hukuk devleti anlayışına bağlılığını defalarca ifade etmiştir (EK-18)

Ayrıca Anayasa’nın 69’uncu maddesinin 6’ıncı fıkrası uyarınca; ancak sınırlı ve belli şartların birlikte varlığı halinde siyasi parti üyelerinin sadece eylemleri, parti kapatma nedenidir.

Mehmet Zafer ÜSKÜL'ün AK Parti'nin laikliğe aykırı eylemlerin odağı haline gelmesi ile ilgili bir eylemi yoktur ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı da iddianamesinde bu yönde bir eylemden de söz etmemektedir.

Kaldı ki Mehmet Zafer ÜSKÜL'ün beyanları; Anayasaya aykırı bir eylem olmayıp, aksine Anayasa'nın tanıyıp teminat altına aldığı "Düşünce ve kanaat hürriyeti" (Anayasa, m. 25) ve "Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti" (Anayasa, m. 26) kapsamında olup, "Demokratik hukuk devleti" (Anayasa, m. 2) olmanın gereği olarak Anayasanın teminatı altındadır. Dolayısıyla da Anayasa'nın 69'uncu maddesine aykırı bir durum söz konusu değildir.

### 39- HÜSEYİN TUĞCU

1) İddianamenin 96'ncı sayfasında yer alan iddianın eki (EK-128) delil, bir tanedir. O da, 16.01.2008 tarihli Cumhuriyet Gazetesi'ne ait bir kupür.

Hüseyin TUĞCU; Alevi-Bektaşî kültüründe, Osmanlı ve Cumhuriyet döneminde "Cemevi" kavramı üzerinde durmuş, bununla ilgili mukayese yapmış ve bu konuyla ilgili değerlendirme ve tespitlerde bulunmuştur.

Kaldı ki "Cemevleri ibadet hane olmasın" diyen Hüseyin TUĞCU'nun, "Tarikatlar yasallaşsın" diye bir açıklaması yoktur. Gazetede geçen tırnak içi siyah yerler, Hüseyin TUĞCU'ya ait cümleler olup, bunların içinde de "Tarikatlar yasallaşsın" ifadesi yoktur. Bu, gazetenin ilavesidir. Maalesef iddia makamı, gazetenin yorumunu, Hüseyin TUĞCU'nun sözü gibi iddianameye koymuştur. Bu, hukuken kabul edilemez bir yaklaşım, açık bir hukuksuzluk ve Anayasa ihlalidir.

2) İddianamenin 98'inci sayfasında yer alan beyanın delilleri (EK-131) muhtelif gazete kupürlerinden oluşturulmuştur.,

Hüseyin TUĞCU açıklamasında; "Müteahhitler iş alacaksa eşlerinin başı örtülü olmalıdır." şeklinde bir açıklama yapmamıştır. Muhabirin sorusu bu yöndedir; Hüseyin TUĞCU'nun açıklaması, bunu tasvip ettiği veya bunun gerekliliğini ifade eden bir açıklama değildir. Ancak konu basında, maalesef söyleyenin iradesi dışında çarpıtılarak verilmiştir.

AK Parti Genel Başkan Yardımcısı Dengir Mir Mehmet FIRAT; "Yalan söylüyor. Benim milletvekilimse, milletvekilim bunu söylüyorsa yalan söylüyor. Eğer bu milletvekili bu şekilde söylemişse yalan söylüyor. Çünkü sistemi bilmiyor demektir. Her ihalenin bağımsız bir komisyonu var ve itiraz hakkı var. Bu komisyonları da biz kurmuyoruz. Siz Türkiye'yi bu kadar ilkel, bu kadar basit bir Devlet yapısı olarak gösteremezsiniz. Burası krallık değil, Saddam devleti değil. Burası hukuk devleti. İdarenin her türlü eylemine karşı yargı yolu açık."(Bkz. İddianame ekleri, EK-131, Hürriyet Gazetesi "Vekilim yalan söylüyor" başlıklı haber) demek suretiyle AK Parti'nin, Hüseyin TUĞCU'nun basında çıkan sözlerini benimsemediğini açıklıkla ortaya koymuş ve açıklamasını ağır bir lisanla reddetmiştir.



Ancak iddia makamı, Hüseyin TUĞCU'nun çarpıtılan beyanına itibar ederken, AK Parti adına Genel Başkan Yardımcısı Dengir Mir Mehmet FIRAT'ın açıklamasını – Davanın ekine koyduğu halde- görmezden gelip dikkate almaması, açık bir Anayasa ihlalidir. Bu açıklamaya rağmen, iddianameye alınması, Anayasa'nın 69'uncu maddesine açıkça aykırıdır.

Ayrıca Anayasa'nın 69'uncu maddesinin 6'ncı fıkrası uyarınca; ancak sınırlı ve belli şartların birlikte varlığı halinde siyasi parti üyelerinin sadece eylemleri, parti kapatma nedenidir.

Hüseyin TUĞCU'nun, AK Parti'nin laikliğe aykırı eylemlerin odağı haline gelmesi ile ilgili bir eylemi yoktur ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı da iddianamesinde bu yönde bir eylemden de söz etmemektedir.

Kaldı ki Hüseyin TUĞCU'nun beyanları; Anayasaya aykırı bir eylem olmayıp, aksine Anayasa'nın tanıyıp teminat altına aldığı “Düşünce ve kanaat hürriyeti” (Anayasa, m. 25) ve “Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti” (Anayasa, m. 26) kapsamında olup, “Demokratik hukuk devleti” (Anayasa, m. 2) olmanın gereği olarak Anayasanın teminatı altındadır. Dolayısıyla da Anayasa'nın 69'uncu maddesine aykırı bir durum söz konusu değildir.

#### **40- MEHMET CEMAL ÖZTAYLAN**

İddianamenin 97'inci sayfasında yer alan iddianın eki (EK- 129) delillerden dördü, Mehmet Cemal ÖZTAYLAN'a dair haber ve yorum içermektedir. Diğerleri, Mehmet Cemal ÖZTAYLAN ile ilgili değildir.

Mehmet Cemal ÖZTAYLAN, AK Partiye dönük eleştirilere cevap mahiyetinde değerlendirmeler yapmıştır. Konuşması, ne laikliğe ve ne de Anayasaya aykırıdır. Konuşmada geçen “Birçok şeyin olduğu gibi AKP'nin de simgesi var...” ifadesinden kasıt, “AK Parti'nin simgesi ampüldür.” İddia makamının, bu somut gerçekliğe rağmen, konuşulana, konuşanın kastı dışında anlamlandırması ayrı bir hukuksuzluk ve keyfiliktir.

Anayasa'nın 69'uncu maddesinin 6'ncı fıkrası uyarınca; ancak sınırlı ve belli şartların birlikte varlığı halinde siyasi parti üyelerinin sadece eylemleri, parti kapatma nedenidir.

Mehmet Cemal ÖZTAYLAN'ın, AK Parti'nin laikliğe aykırı eylemlerin odağı haline gelmesi ile ilgili bir eylemi yoktur ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı da iddianamesinde bu yönde bir eylemden de söz etmemektedir.

Kaldı ki Mehmet Cemal ÖZTAYLAN'ın beyanları; Anayasaya aykırı bir eylem olmayıp, aksine Anayasa'nın tanıyıp teminat altına aldığı “Düşünce ve kanaat hürriyeti” (Anayasa, m. 25) ve “Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti” (Anayasa, m. 26) kapsamında olup, “Demokratik hukuk devleti” (Anayasa, m. 2) olmanın gereği

olarak Anayasanın teminatı altındadır. Dolayısıyla da Anayasa'nın 69'uncu maddesine aykırı bir durum söz konusu değildir.

#### 41- HÜSNÜ TUNA

İddianamenin 97'inci sayfasında yer alan iddianın eki (EK- 129) deliller, gazete haberlerinden oluşturulmuştur.

İddianameye konu konuşmasında Hüsnü TUNA, başörtüsü sorununa dair değerlendirmelerde bulunmuştur.

Ancak bu beyanlar, Hüsnü TUNA'nın kastını aşan bir şekil ve üslupta basında yer almıştır. Bunun üzerine Hüsnü TUNA; Anayasa'nın tanıdığı ve teminat altına aldığı "Cevap ve düzeltme hakkını" (Anayasa, m. 32) kullanmıştır. Hüsnü TUNA'nın yaptığı tekzip ve düzeltme açıklaması, hem televizyonlarda ve hem de yazılı basında yer almıştır.

4- Ne gariptir ki iddia makamı; Hüsnü TUNA'nın Anayasa ile tanınan teminat altına alınan "düzeltme ve cevap hakkı"na (Anayasa, m. 32) istinaden yaptığı tekzip ve düzeltmeleri dikkate alması gerekirken bunu yapmamış, aksine gerçeğe aykırı gazete haber ve yorumlarına itibar etmiştir. Bunlar, açık ve tartışmasız bir Anayasa ihlali olduğu gibi hukukun temel ilkelerinin de ayaklar altına alınmasıdır.

Ayrıca Hüsnü TUNA, AK Parti adına değil, şahsı adına konuşmuştur. Nitekim yaptığı basın açıklamasında da bu hususun altını çizmiştir.

Bütün bunların yanında AK Parti Meclis Grup Yönetimi, hem Hüsnü TUNA'nın görüşlerine katılmadığını açıklamış ve hem de hakkında inceleme başlatmıştır. Yapılan inceleme sonunda Hüsnü TUNA; "Uyarma" ile cezalandırılması istemiyle Müşterek Disiplin Kuruluna sevk edilmiştir. Parti Müşterek Disiplin Kurulu da, Hüsnü TUNA'nın "Uyarma" ile tecziyesine karar vermiş ve bu karar da kesinleşmiştir (EK-19).

Bu AK Parti'nin, Hüsnü TUNA'ya atfedilen beyanları benimsemediğinin, açık bir göstergesi ve delilidir. Bu ceza ile AK Parti, Hüsnü TUNA'ya atfedilen sözlere karşı eylemli bir tavır koymuştur. Bu açık tavra rağmen, iddia makamının, bu konuyu iddianameye alması, Anayasa'nın 69'uncu maddesine açık bir aykırılık teşkil eder.

Anayasa'nın 69'uncu maddesinin 6'ncı fıkrası uyarınca; ancak sınırlı ve belli şartların birlikte varlığı halinde siyasi parti üyelerinin sadece eylemleri, parti kapatma nedenidir.

Hüsnü TUNA'nın, AK Parti'nin laikliğe aykırı eylemlerin odağı haline gelmesi ile ilgili bir eylemi yoktur ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı da iddianamesinde bu yönde bir eylemden de söz etmemektedir.

Kaldı ki Hüsnu TUNA'nın beyanları; Anayasaya aykırı bir eylem olmayıp, aksine Anayasa'nın tanıyıp teminat altına aldığı "Düşünce ve kanaat hürriyeti" (Anayasa, m. 25) ve "Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti" (Anayasa, m. 26) kapsamında olup, "Demokratik hukuk devleti" (Anayasa, m. 2) olmanın gereği olarak Anayasanın teminatı altındadır. Dolayısıyla da Anayasa'nın 69'uncu maddesine aykırı bir durum söz konusu değildir.

#### **42- HASAN CÜNEYT ZAPSU**

1) İddianamenin 97'inci sayfasında yer alan iddianın eki (EK- 129) delillerden hiç birisi, Hasan Cüneyt ZAPSU ile ilgili değildir. İddia makamı, Hasan Cüneyt ZAPSU'ya ait olduğunu iddia ettiği beyanları, delilsiz iddianameye koymuştur. Bu, açık bir Anayasa ve yasa ihlalidir. Hiç kimse delilsiz itham edilemez.

2) İddianamenin 101'inci sayfasında yer alan konuşmanın delilleri (EK- 174), muhtelif gazete haberlerinden oluşturulmuştur.

Her iki konuşmasında da Hasan Cüneyt ZAPSU; pek çok siyasi, akademisyen, sivil toplum örgütü, gazeteci veya yazarın yaptığı gibi türban takanlarla ve türban sorunuyla ilgili değerlendirme ve tespitlerde bulunmuştur.

Ayrıca Hasan Cüneyt ZAPSU bu değerlendirmeleri, AK Parti adına değil, şahsı adına yapmıştır. Şahıs adına yapılan konuşmalarla parti arasında illiyet bağı kurulup sorumluluk cihetine gidilmesi, hukuka aykırıdır.

Bunun yanında her iki konuşmanın yapıldığı sırada da Hasan Cüneyt ZAPSU, AK Parti MKYK üyesi değildir. Çünkü daha önce istifaen ayrılmıştır.

Anayasa'nın 69'uncu maddesinin 6'ncı fıkrası uyarınca; ancak sınırlı ve belli şartların birlikte varlığı halinde siyasi parti üyelerinin sadece eylemleri, parti kapatma nedenidir.

Hasan Cüneyt ZAPSU'nun, AK Parti'nin laikliğe aykırı eylemlerin odağı haline gelmesi ile ilgili bir eylemi yoktur ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı da iddianamesinde bu yönde bir eylemden de söz etmemektedir.

Kaldı ki Hasan Cüneyt ZAPSU'nun beyanları; Anayasaya aykırı bir eylem olmayıp, aksine Anayasa'nın tanıyıp teminat altına aldığı "Düşünce ve kanaat hürriyeti" (Anayasa, m. 25) ve "Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti" (Anayasa, m. 26) kapsamında olup, "Demokratik hukuk devleti" (Anayasa, m. 2) olmanın gereği olarak Anayasanın teminatı altındadır. Dolayısıyla da Anayasa'nın 69'uncu maddesine aykırı bir durum söz konusu değildir.

#### **43- FATMA ŞAHİN**

İddianamenin 97'inci sayfasında yer alan iddianın eki (EK- 129) deliller, muhtelif gazete kupürlerinden oluşturulmuştur.

Ancak gazete kupürlerinde yer alan haberler, Fatma ŞAHİN'in gerçek iradesini yansıtmamaktadır. Zira Fatma ŞAHİN; açıklamasında, Türkiye'nin özgürlük alanında yaşadığı sıkıntılara ve aldığı mesafelere değinmiş , özgürlük alanını genişletmek için daha fazla çabaya ihtiyaç olduğunu vurgulamış ve “Kamuda çalışanların başörtüsü takması gerektiğine ilişkin bir düşüncesi ve çalışmasının olmadığını” açıkça belirtmiş olmasına rağmen basına aksi yansıtılmış ve bu suretle basın tarafından iradesi ve beyanı çarpıtılmıştır.

Bunun üzerine Fatma ŞAHİN, Anayasa'nın tanıdığı ve teminat altına aldığı “Cevap ve düzeltme hakkını” (Anayasa, m. 32) kullanmıştır. Fatma ŞAHİN'in 30.01.2008 tarihinde yayınladığı tekzip ve düzeltme metni; “AK Parti milletvekili ŞAHİN: sözlerim medyada, maksadı aşar şekilde kullanıldı, kamuda başörtülülülerin de çalışması konusunda bir düşünce ve çalışmam yok.” başlığı ile 30 Ocak 2008'de Haberler.com'da, “Fatma ŞAHİN sözlerinin nasıl çarpıtıldığını anlattı.” başlığı ile 30.01.2008 tarihli Zaman Gazetesinde, “İşte bir çarpıtma örneği” başlığı ile 11.04.2008'de Günce Haber'de, “ŞAHİN sözlerim çarpıtıldı.” başlığı ile 31.01.2008'de Güneş Gazetesinde ve “Şahin, kamuda başörtülülerin de çalışması için bir çalışmam yok” başlığı ile 31.01.2008 tarihli Zafer Gazetesinde yer aldı (EK-20).

Ne gariptir ki iddia makamı; Fatma ŞAHİN'in Anayasa ile tanınıp teminat altına alınan “düzeltme ve cevap hakkı”na (Anayasa, m. 32) istinaden yaptığı tekzip ve düzeltmeleri dikkate alması gerekirken bunu yapmamış, aksine gerçeğe aykırı gazete haber ve yorumlarına itibar etmiştir. Bunlar, açık ve tartışmasız bir Anayasa ihlali olduğu gibi hukukun temel ilkelerinin de ayaklar altına alınmasıdır.

AK Parti Meclis Grubu'nun Fatma ŞAHİN hakkında ön inceleme başlatmaması, iddia makamının yapması gerektiği halde yapmadığı araştırmayı yapması ve Fatma ŞAHİN'in tekzip ve düzeltme açıklamalarıyla birlikte konuyu değerlendirdiğinde, Fatma ŞAHİN'in açıklamalarının basın tarafından çarpıtılarak yayımlandığına inanmasından kaynaklanmıştır. Aynı incelemeyi iddia makamı yapmış olsaydı, Fatma ŞAHİN'in beyanlarını buraya almaması gerekirdi. Ama İddia makamı, bu incelemeyi yapmamıştır.

Anayasa'nın 69'uncu maddesinin 6'ncı fıkrası uyarınca; ancak sınırlı ve belli şartların birlikte varlığı halinde siyasi parti üyelerinin sadece eylemleri, parti kapatma nedenidir.

Fatma ŞAHİN'in, AK Parti'nin laikliğe aykırı eylemlerin odağı haline gelmesi ile ilgili bir eylemi yoktur ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı da iddianamesinde bu yönde bir eylemden de söz etmemektedir.

Kaldı ki Fatma ŞAHİN'in beyanları; Anayasaya aykırı bir eylem olmayıp, aksine Anayasa'nın tanıyıp teminat altına aldığı “Düşünce ve kanaat hürriyeti” (Anayasa, m. 25) ve “Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti” (Anayasa, m. 26) kapsamında olup, “Demokratik hukuk devleti” (Anayasa, m. 2) olmanın gereği olarak Anayasanın teminatı altındadır. Dolayısıyla da Anayasa'nın 69'uncu maddesine aykırı bir durum söz konusu değildir.

#### **44- MUZAFFER GÜLYURT**

İddianamenin 98'inci sayfasında yer alan konuşmanın eki (EK-129) delillerden, sadece üçü Muzaffer GÜLYURT ile ilgili olup, muhtelif gazete kupürlerinden oluşturulmuştur.

Muzaffer GÜLYURT konuşmasında, başörtüsü yasağından yana olan öğretim üyelerini eleştirmiş, başörtüsü nedeniyle yüksek öğrenimde uygulanan yasağın haksızlığını ve dozajını ifade için “zulüm” kelimesini kullanmıştır.

Herkes, yasal sınırlar dahilinde eleştirilebildiği gibi, üniversite öğretim üyeleri de eleştirilebilir. Hukukumuzda, “Üniversite öğretim üyeleri eleştirilemez. Şayet eleştirilirse laiklik ilkesine aykırı olur.” diye bir düzenleme de yoktur.

Anayasa'nın 69'uncu maddesinin 6'ncı fıkrası uyarınca; ancak sınırlı ve belli şartların birlikte varlığı halinde siyasi parti üyelerinin sadece eylemleri, parti kapatma nedenidir.

Muzaffer GÜLYURT'un, AK Parti'nin laikliğe aykırı eylemlerin odağı haline gelmesi ile ilgili bir eylemi yoktur ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı da iddianamesinde bu yönde bir eylemden de söz etmemektedir.

Kaldı ki Muzaffer GÜLYURT'un beyanları; Anayasaya aykırı bir eylem olmayıp, aksine Anayasa'nın tanıyıp teminat altına aldığı “Düşünce ve kanaat hürriyeti” (Anayasa, m. 25) ve “Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti” (Anayasa, m. 26) kapsamında olup, “Demokratik hukuk devleti” (Anayasa, m. 2) olmanın gereği olarak Anayasanın teminatı altındadır. Dolayısıyla da Anayasa'nın 69'uncu maddesine aykırı bir durum söz konusu değildir.

#### **45- MUHYETTİN AKSAK**

Muhyettin AKSAK konuşmasında, başörtüsü yasağının kalkacak olmasından duyduğu memnuniyeti dile getirmiştir. Bir milletvekilinin, temel hak ve hürriyetlerle ilgili, yükseköğrenim hakkını hukuk devleti ve eşitlik ilkesine aykırı bir biçimde sınırlayan yasağın kalkacak olmasından duyduğu memnuniyeti dile getirmesi, laiklik ilkesine de Anayasa'nın hiçbir hükmüne de aykırı değildir. Anayasa ve yasalarımızda, sevinmeyi veya bir husustan dolayı memnuniyetini ifadeyi yasaklayan bir düzenleme de yoktur.

Anayasa'nın 69'uncu maddesinin 6'ncı fıkrası uyarınca; ancak sınırlı ve belli şartların birlikte varlığı halinde siyasi parti üyelerinin sadece eylemleri, parti kapatma nedenidir.

Muhyettin AKSAK'ın, AK Parti'nin laikliğe aykırı eylemlerin odağı haline gelmesi ile ilgili bir eylemi yoktur ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı da iddianamesinde bu yönde bir eylemden de söz etmemektedir.

Kaldı ki Muhyettin AKSAK'ın beyanları; Anayasaya aykırı bir eylem olmayıp, aksine Anayasa'nın tanıyıp teminat altına aldığı "Düşünce ve kanaat hürriyeti" (Anayasa, m. 25) ve "Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti" (Anayasa, m. 26) kapsamında olup, "Demokratik hukuk devleti" (Anayasa, m. 2) olmanın gereği olarak Anayasanın teminatı altındadır. Dolayısıyla da Anayasa'nın 69'uncu maddesine aykırı bir durum söz konusu değildir.

#### **46- CEVDET ERDÖL**

İddianamenin 98-99'uncu sayfalarında yer alan konuşmanın delili (EK-167), 15.02.2008 tarihli Milliyet Gazetesinde yer alan bir haberdir. Haberde Cevdet ERDÖL'e isnat edilen konuşma, Türkiye Büyük Millet Meclisi "Sağlık, Aile, Çalışma, Sosyal İşler Komisyonu"nda yapıldığından bahsedilmiş olmasına karşın iddianame bu ayrıntıyı içermemektedir.

Cevdet ERDÖL'ün konuşması, kız öğrencilerin yükseköğretimde karşılaştıkları başörtüsü sorunun çözümünün, okumak isteyen kız çocukları için teşvik edici olacağı yönündedir. Konuşmada geçen ancak iddianameye alınmayan "Bu, zannediyorum ki, hani liseye gönderirsem çocuğu ne olacak? Üniversitede okuyamayacak diye çocuğunu okumak istemeyen anne babalar için önemli bir fırsat olacaktır..."( Türkiye Büyük Millet Meclisi, Sağlık, Aile Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonu'nun 14.02.2008 tarihli tutanağı) **(EK-21)** sözleri, bunu açıkça göstermektedir. Bu açıklığa ve gerçekliğe rağmen iddia makamının bu konuşmadan, "İlköğretim ve orta öğretim çağındaki kız öğrencilere de türban serbestisi sağlanacağına işaretinin verilmesi" anlamını çıkarması, hukuken kabul edilemez, subjektif bir yaklaşımdır. Bu, açık bir niyet okumadır. Halbuki iddia makamı, kıyas yapamaz, kıyasa yol açacak değerlendirmelerde bulunamaz, söylenen sözü söyleyenin iradesine rağmen anlamlandıramaz. Aksi takdirde hem Anayasayı ve hem de hukukun evrensel ilkelerini çiğnemiş olur. Hukuk devletinde iddia makamı, bir kişinin tevile ihtiyaç bırakmayacak açıklıktaki bir sözünden, farklı bir söz veya cümle üretemez.

İddia makamı, bu iddianın asıl kaynağı olan komisyon tutanaklarına kolaylıkla ulaşması mümkünken bunu yapmamış, sadece doğruluğunu teyit etmediği bir gazete haberine istinat etmiştir. Cevdet ERDÖL, gazetede çıkan ve hatta ismini "Cevat" biçiminde yanlış yazan, özensiz ve yanlış bilgilerin yer aldığı haberi, Anayasanın tanıdığı "Düzeltilme ve cevap hakkı" (Anayasa, m. 32) kullanarak tekzip etmiş, ancak gazete bunu yayınlamamıştır **(EK-22)**.

Ayrıca Cevdet ERDÖL bu konuşmayı, Türkiye Büyük Millet Meclisi Sağlık, Aile, Çalışma, Sosyal İşler Komisyonu'nda yapmıştır. Sağlık, Aile, Çalışma, Sosyal İşler Komisyonu'nda yapılan konuşmalar ve aksi kararlaştırılmadıkça bunların dışarıda tekrarı ve basında yer alması da mutlak sorumsuzluk kapsamında olup, Anayasanın 83'üncü maddesinin teminatı altındadır.

Anayasa'nın 69'uncu maddesinin 6'ncı fıkrası uyarınca; ancak sınırlı ve belli şartların birlikte varlığı halinde siyasi parti üyelerinin sadece eylemleri, parti kapatma nedenidir.

Cevdet ERDÖL'ün, AK Parti'nin laikliğe aykırı eylemlerin odağı haline gelmesi ile ilgili bir eylemi yoktur ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı da iddianamesinde bu yönde bir eylemden de söz etmemektedir.

Kaldı ki Cevdet ERDÖL'ün beyanları; Anayasaya aykırı bir eylem olmayıp, aksine Anayasa'nın tanıyıp teminat altına aldığı "Düşünce ve kanaat hürriyeti" (Anayasa, m. 25) ve "Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti" (Anayasa, m. 26) kapsamında olup, "Demokratik hukuk devleti" (Anayasa, m. 2) olmanın gereği olarak Anayasanın teminatı altındadır. Dolayısıyla da Anayasa'nın 69'uncu maddesine aykırı bir durum söz konusu değildir.

#### **47- HÜSEYİN TANRIVERDİ**

İddianamenin 99'uncu sayfasında yer alan konuşmanın delili (EK-168), 18.02.2008 tarihli Milliyet Gazetesi ve aynı tarihli Radikal Gazetesi'nde yer alan haberlerdir.

Hüseyin TANRIVERDİ'nin konuşması, Anayasanın 10 ve 42'inci maddesindeki değişikliklerin Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunda 411 oyla kabulü üzerine "411 el kaosa kalktı" şeklindeki eleştirilere verilmiş bir cevaptır. Anayasa değişikliklerinin eleştirilmesinin, eleştirisidir. "AK Partiyi eleştirenler eleştirilmez, eleştirilirse laiklik ilkesi ve Anayasa ihlal olur." diye bir Anayasa kuralı da yoktur. Eğer iddia makamı AK Partililerin kendilerini eleştirenleri eleştirmesini veya onlara cevap vermesini Anayasaya aykırı görüyorsa, bu daha vahim bir hukuk dışılığıdır, açık bir Anayasa ihlalidir. "Biz beyaz çarşaflarımızla meclise geldik. Onun için siz varın, ağzınızdan akan salyalarla manşetler oluşturun. Bunlar bizim için vız gelir, tırıs gider." ifadeleri, bu Anayasa değişikliği nedeniyle, AK Partilileri imalı imasız, açık kapalı ölümlerle tehdit edenlere karşı söylenmiş demokratik bir çıkıştır. Demokrasiden yana tavırdır. Bunu, başka anlamlara çekmenin, yorum yoluyla genişletmenin, söyleyenin iradesinin hilafına anlamlandırıp, bu anlamdan dolayı da söyleyeni sorumlu tutmanın, hukukla, laiklikle ve Anayasa ile hiçbir ilgisi yoktur. Bu yaklaşım, hukuksuz ve keyfi bir yaklaşımdır. Anayasamızda ifadesini bulan demokratik hukuk devleti anlayışı, böylesi bir yaklaşımı asla himaye etmez.

Anayasa'nın 69'uncu maddesinin 6'ncı fıkrası uyarınca; ancak sınırlı ve belli şartların birlikte varlığı halinde siyasi parti üyelerinin sadece eylemleri, parti kapatma nedenidir.

Hüseyin TANRIVERDİ'nin AK Parti'nin laikliğe aykırı eylemlerin odağı haline gelmesi ile ilgili bir eylemi yoktur ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı da iddianamesinde bu yönde bir eylemden söz etmemektedir.

Kaldı ki Hüseyin TANRIVERDİ'nin beyanları; Anayasaya aykırı bir eylem olmayıp, aksine Anayasa'nın tanıyıp teminat altına aldığı "Düşünce ve kanaat hürriyeti" (Anayasa, m. 25) ve "Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti" (Anayasa, m. 26) kapsamında olup, "Demokratik hukuk devleti" (Anayasa, m. 2) olmanın gereği olarak Anayasanın teminatı altındadır. Dolayısıyla da Anayasa'nın 69'uncu maddesine aykırı bir durum söz konusu değildir.

#### **48- BEKİR BOZDAĞ**

1) İddianamenin 101'inci sayfasında yer alan konuşmanın delili (EK-174), muhtelif gazete haberleridir. EK-174'te yer alan deliler, YÖK Başkanı Yusuf Ziya ÖZCAN 25 şubat 2008 tarihli "Kamuoyuna duyuru" başlıklı açıklaması (2 adet) ve 96 gazete kupüründen oluşmaktadır. Toplam 98 adet delilden sadece 7 gazete kupürü Bekir BOZDAĞ ile ilgilidir. Bu yedi gazete kupürünün tamamı, Bekir BOZDAĞ'ın gazetecilerle yaptığı sohbet toplantısında söylediklerinin, farklı gazetelerde değişik biçimlerde bazı kısımlarının verilmesinden ibarettir.

Basınla sohbet toplantısında Bekir BOZDAĞ'ın açıklamalarının tamamına yakın kısmı, söyleniş sırasına da uygun bir biçimde sadece Anadolu Ajansı tarafından verilmiştir. Anadolu Ajansı'nın 25.02.2008 tarihli haberin konuya ilişkin kısmı aynen aşağıya alınmıştır (**EK- 23**): "YÖK Başkanı Prof. Dr. Yusuf Ziya ÖZCAN'ın genelgesiyle ilgili soruyu da Bozdağ, şöyle yanıtladı:

"Anayasa'nın 10 ve 42'inci maddesinde yapılan değişiklikler çok açık... 42. madde, 'Kanunda açıkça yazılı olmayan her hangi bir sebeple kimse yükseköğrenim hakkının kullanılmasından mahrum edilemez. Bu hakkın kullanımının sınırları kanunla belirlenir.' diyor. Dolayısıyla herhangi bir yükseköğretim hakkını kısıtlayan yasağın kanunda açıkça yazılı olmasını öngörüyor Anayasa. Kanun da yoruma, değerlendirmeye ihtiyaç bırakmaksızın açıkça yazılı olmasını Anayasa hükmü haline getiriyor.

Bunun dışında yasakla ilgili bir düzenleme varsa, bunun da ancak kanunla yapılabileceğini ortaya getiriyor. Yani idarenin kararlarıyla, genelgeyle, yönergeyle bu konuda uygulama yapılamayacağı hükmüne amirdir. Yükseköğretim yasasının 17. maddesinin düzenlenmemiş olması, Anayasada yapılan değişikliğin uygulanmasına mani değildir. Anayasada yapılan değişiklik uygulanma kabiliyeti olan bir değişikliktir.

Daha önce Anayasada ekonomik suçlarla ilgili hürriyeti bağlayıcı ceza uygulanamayacağına dair değişiklik, kanuna gerek kalmadan uygulanabildi. İdam cezasıyla ilgili düzenlemeler de aynı şekilde doğrudan doğruya uygulama kabiliyeti buldu. Cumhurbaşkanımızın görev ve yetkileriyle ilgili Anayasa hükmü doğrudan doğruya uygulama imkanı bulan bir hükümdür."



Yapılan Anayasa değişikliğinin doğrudan uygulanabileceğini anlatan Bozdağ; “EK 17’de düzenleme yapılması sadece bu uygulamanın sınırlarıyla ilgili düzenlemeye amirdir. EK 17’de yapılacak Şey, hürriyetin sınırır. Orada bir sınırlama yapılırsa uygulayıcılar o sınıra uyar.” dedi.

EK 17. maddede herhangi bir sınırlama yapılmadığı takdirde mevcut mevzuat çerçevesinde bunun uygulanabileceğini savunan Bozdağ, bazı kanunlarda yer alan kıyafet yasaklarıyla ilgili düzenlemeleri anlattı. Bozdağ, mevcut kanunların ortaya koyduğu kısıtlamaların dikkate alınabileceğini, güvenlikle ilgili konuların da niversiteler tarafından takdir edilebileceğini belirterek, “Bu doğrudan uygulanır. ‘Uygulamam deme’ hakkı hiç kimsede yoktur.” diye konuştu. Bozdağ, Anayasanın 11. maddesini hatırlatarak, “Anayasa hükümlerine uymak, Anayasal düzen içinde görev yapan herkesin vazifesidir.” dedi.

Görüldüğü zere Bekir BOZDAğ’ın beyanları, Anayasa’nın 10 ve 42’inci maddelerinde yapılan değişiklik, Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe girmesi üzerine, yeni Anayasa hükümlerinin uygulanabilirliği hususunu izah maksadıyla yapılmış, Anayasa ve yasalara uygun bir hukuki değerlendirme ve tespittir.

Anayasa, herkesi bağlayıcı, en üstün hukuk normudur. Nitekim “Anayasa’nın bağlayıcılığı ve stnliğ” başlıklı 11. maddesinde; “Anayasa hükümleri, yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını ve diğer kuruluş ve kişileri bağlayan temel hukuk kurallarıdır.

Kanunlar Anayasaya aykırı olamaz.”(Anayasa, m. 11) denilmek suretiyle bu gerçek ortaya konulmuştur.

Bekir BOZDAğ konuşmasında Anayasa’nın 11’inci maddesini okuyarak değerlendirme yapmış ve bir nevi Anayasa’nın 11’inci maddesi hükmünü, hukuki bir değerlendirme ile geniŐçe ve tekraren izah etmiştir..

Anayasa’nın; “Hiç kimse , yalnızca sözleşmeden doğan yükümlülüğünü yerine getirememesinden dolayı özgürlüğünden alıkonamaz.” (Anayasa, m. 38/8), “lm cezası ... verilemez.” (Anayasa, m. 38/10), “İspat hakkı” (Anayasa, m. 39), “Cumhurbaşkanı seçimine ilişkin Anayasa’nın 102’inci maddesi ve Cumhurbaşkanının görev ve yetkilerine ilişkin 104’üncü maddeleri doğrudan uygulanmışlardır. Anayasa’nın 104’üncü maddesi, halen de doğrudan uygulanmaktadır.

Nitekim Anayasa Mahkemesi, Danıştay ve Yargıtay; Anayasa hükmünün yeterince somut ve açık olması halinde doğrudan uygulanabileceğine dair muhtelif kararlar vermişlerdir.

Yürürlüğe girmiş bir Anayasa hükmünün uygulanmasıyla ilgili olarak bir milletvekilinin, “Hiç kimsenin yürürlüğe girmiş bir Anayasa hükmünü uygulamam deme hakkı yok. Anayasa hükümlerine uymak, Anayasal düzen içinde görev yapan herkesin vazifesidir.” demesi, ne laikliğe, ne hukuka ve ne de Anayasaya aykırıdır.

Çünkü yürürlükte olan bir Anayasa hükmünün uygulanması gerekliliğini beyan, - hem de bu hüküm yürürlüğünü sürdürdüğü, Anayasa hükmü olduğu ve iddia makamı da buna uymak ve uygulamak zorunda olduğu halde – Anayasaya aykırı görülemez ve gösterilemez. Aksinin kabulü, Anayasanın 2. maddesinde ifadesini bulan demokratik hukuk devleti ilkesinin ve Anayasanın 11 inci maddesinin açık ihlalidir, hukukun evrensel ilkelerinin ayaklar altına alınmasıdır. Ne yazık ki bu açıklığa rağmen, “Anayasa değişikliklerine uyulması” gerektiği yönündeki Anayasaya uygun hukuki değerlendirmeleri bile iddianamesine almak suretiyle iddia makamı, Anayasal hüküm ve gereklilikleri göz ardı ederek, bir kez daha Anayasa ve hukukun evrensel kurallarını ihlal etmiştir.

2) İddianamenin 102’inci sayfasında yer alan beyanın delilleri (EK- 175), muhtelif 24 adet gazete kupüründen oluşmaktadır. Bu 24 adet gazete kupüründen sadece biri Bekir BOZDAĞ ile ilgilidir. O da, 26 şubat 2008 tarihli Milliyet Gazetesi kupürüdür. Aynı kupür, Bekir BOZDAĞ ile ilgili olarak 174 numaralı ekte (2 adet) vardır. Bu gazete kupürü, Bekir BOZDAĞ’ın gazetecilerle yaptığı sohbet toplantısında söylediklerinin bir bölümüyle ilgilidir.

Basınla sohbet toplantısında Bekir BOZDAĞ’ın açıklamalarının tamamına yakın kısmı, söyleniş sırasına da uygun bir biçimde sadece Anadolu Ajansı tarafından verilmiştir. Konuşmanın bir kısmı, bir önceki iddianın değerlendirilmesi sırasında yukarıda verildi. Anadolu Ajansı’nın 25.02.2008 tarihli haberin konuya ilişkin kısmı aynen aşağıya alınmıştır (EK-23):

“Bozdağ, bugün bazı hastanelerde başörtülü personelin çalıştığını gösteren haberlerin hatırlatılması üzerine de “Biz bu konudaki düşüncemizi gayet açık söyledik. Dedik ki sadece yükseköğrenime dönük düzenleme yapıyoruz. Hatta eleştiriler olunca hazırladığımız metne ‘yükseköğrenim’ kelimesini de ekledik. Bizim kamu kurumlarına veya ortaöğretime dönük bir çalışmamız yoktur, böyle bir niyetimiz de yoktur. Biz bunu defalarca açıkladık. Böyle bir niyetimiz yok, böyle bir çalışmamız yok, böyle bir uygulamamız yok...” şeklinde konuştu.

Bozdağ, bu açıklamalara rağmen hala “sorgulama yapanların” iyi niyetli hareket etmediklerini söyledi. Görüntülerin hatırlatılması üzerine de Bozdağ şöyle konuştu:

“Görüntüleri çoğunun yalan çıktığı daha sonraki başka haberlerden de anlaşılıyor. Bunlarla ilgili görüntüsü olanlar ilgili makamlara ihbarda bulunur, onlar da gereğini yapar. Bu konuda süreci tıkamak isteyenlerin iyi niyetten uzak gayretlerinin ürünü diye düşünüyorum.

Daha önce de fotoğraflar gördük, daha sonra hepsi yalan çıktı. En son geçen haftalarda yaşadık, aynı gazetenin verdiği örnekler... Arkası boş... Böyle bir uygulama varsa ilgili makamlara bildirilir, onlar da gereğini yapar. Yapmazlarsa yapmayanlar hakkında gereği yapılır. En son Tarsus’ta yaşanan hadise... Nerelere çekildi, arkasından neler çıktı. Bizim dönemimizde böyle bir uygulama olmamıştır,

olmasında da müsaade etmedik. Bundan sonra da etmeyeceğiz. Bizim kamuya, ortaöğretime veya ilköğretime dönük bir çalışmamız yok... Ama bizim olmayan niyetimizi, olmayan çalışmamızı varmış gibi gösterenler kendi ahlak anlayışları içerisinde bunu yansıtabilirler.”

İddia makamı, Bekir BOZDAĞ'ın bu açık, net ve tartışmasız açıklamalarına, hem de açıklamalarındaki açık ve yoruma mahal bırakmayacak netlikte olan; “Bizim kamuya, ilköğretime ve ortaöğretime dönük çalışmamız, uygulamamız ve niyetimiz yok.”, “Bizim dönemimizde kamuda başörtü uygulaması olmamıştır, olmasına müsaade etmedik, bundan sonra da etmeyeceğiz.”, “Kamuda başörtülü çalışan olduğuna dair görüntü veya bilgisi olan varsa ilgili makama bildirsin, onlar gereğini yapar. Yapmazlarsa yapmayanlar hakkında gereği yapılır.” ifadelerine rağmen, bunları yok saymış, sadece gazetelerde çıkan bazı haberlere “Yalan” demesinden dolayı Bekir BOZDAĞ'ı “Türbanın kamusal alanda yayınlamasını onaylamış ve cesaretlendirmiş” biri olarak takdim ve itham etmiştir.

Açıkça görülüyor ki iddia makamı, Bekir BOZDAĞ'ın açık, net ve tartışmasız sözlerini yok saymış, söylenenlerden sadece bir cümleyi almış ve onu da bağlamından koparmak ve kendince niyet okuyarak yorumlamak suretiyle, söyleyenin ve söylenilenin zıddı bir anlam yüklemiş ve bu yüklediği anlam nedeniyle de haksız ve hukuksuz bir biçimde Bekir BOZDAĞ'ı itham edip, sorumluluğu cihetine gitmiştir.

İddia makamının bu yaklaşım ve değerlendirmesi, hukukun evrensel ilkeleri ve Anayasanın açık ve tartışmasız ihlalidir.

Kaldı ki daha önce basında, başörtüsü sorunuyla ilişkilendirilen muhtelif haberler çıkmış ve bilahare bu haberlerin asılsız olduğu anlaşılmıştır. Örneğin Konya Numune Hastanesinde tesettürlü bir doktorun, erkek bir hastanın tesislerinin ultrasonunu çekmediğine dair haberler günlerce medyada yer almış; ancak yapılan araştırma sonucu haber asılsız çıkmıştır. Her iki haber de basında yer almıştır(**EK-24**).

Aynı şekilde basın sohbetinde dile getirildiği gibi Tarsus'ta liseli öğrencilere şırıngalı kezzap atma olayları başörtüsü tartışmaları ile ilişkilendirerek “Başı açık kızlara kezzap atılıyor” şeklinde basında yer almış; ancak daha sonra bu haberler de asılsız çıkmıştır(**EK-25**).

Bekir BOZDAĞ, basın toplantısında Tarsus olayını da hatırlatarak gazete haberlerine yalan demiş ve arkasından da; “...Daha önce de fotoğraflar gördük, daha sonra hepsi yalan çıktı. En son geçen haftalarda yaşadık, aynı gazetenin verdiği örnekler... Arkası boş... Böyle bir uygulama varsa ilgili makamlara bildirilir, onlar da gereğini yapar. Yapmazlarsa yapmayanlar hakkında gereği yapılır. En son Tarsus'ta yaşanan hadise... Nerelere çekildi, arkasından neler çıktı. Bizim dönemimizde böyle bir uygulama olmamıştır, olmasında da müsaade etmedik. Bundan sonra da etmeyeceğiz. Bizim kamuya, ortaöğretime veya ilköğretime dönük bir çalışmamız yok... Ama bizim olmayan niyetimizi, olmayan çalışmamızı varmış gibi gösterenler kendi ahlak anlayışları içerisinde bunu yansıtabilirler.” (Anadolu Ajansı, 25.02.2007) açıklamasını yapmıştır. Bu açıklamalardan, iddia makamının ulaştığı sonucu çıkarmak,

kesinlikle mümkün değildir. Bu açıklığa rağmen iddia makamının değerlendirmesi, en hafif deyişle keyfildir, hukuk tanımamazlıktır. Halbuki iddia makamı da hukukun evrensel ilkeleri ve Anayasa ile bağlıdır. Keyfi hareket edemez. Hukuk ve Anayasa dışına çıkamaz.

Ayrıca bütün bu arz edilen hususlar ve Anadolu Ajansının büyük bir kısmını verdiği açıklamalar bir yana, Bekir BOZDAĞ'ın sözlerinin iddianameye alınan kısmı dahi, iddia makamının iddiasını çürütmeye yeterlidir.

Anayasa'nın 69'uncu maddesinin 6'ncı fıkrası uyarınca; ancak sınırlı ve belli şartların birlikte varlığı halinde siyasi parti üyelerinin sadece eylemleri, parti kapatma nedenidir.

Bekir BOZDAĞ'ın AK Parti'nin laikliğe aykırı eylemlerin odağı haline gelmesi ile ilgili bir eylemi yoktur ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı da iddianamesinde bu yönde bir eylemden de söz etmemektedir.

Bekir BOZDAĞ'ın her iki beyanı da; Anayasaya aykırı bir eylem olmayıp, aksine Anayasa'nın tanıyıp teminat altına aldığı "Düşünce ve kanaat hürriyeti" (Anayasa, m. 25) ve "Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti" (Anayasa, m. 26) kapsamında olup, "Demokratik hukuk devleti" (Anayasa, m. 2) olmanın gereği olarak Anayasanın teminatı altındadır. Dolayısıyla da Anayasa'nın 69'uncu maddesine aykırı bir durum söz konusu değildir.

**3) Bekir BOZDAĞ hakkında iddianamenin 112 ve 113'üncü sayfasında yer alan ve delili EK-160'da sunulan iddia, Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne sunulan bir kanun teklifine dayanmaktadır. İddianın delillerinin yer aldığı EK-160'da; Anayasa'nın 10 ve 42'inci maddeleri ile Yüksek Öğretim Kanununun EK 17'inci maddesinde değişiklik öngören kanun teklifleri ve bunlara dair gazete kupürleri yer almaktadır.**

Bekir BOZDAĞ'ın Anayasa ve yasa değişiklik teklifi vermesi, Anayasa'nın teminatı altında bir yasama faaliyeti çalışmasıdır. Bilindiği gibi yasama yetkisi, Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne aittir (Anayasa, m. 7). Kanun koymak, değiştirmek veya kaldırmak, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin yetki ve görevlerindedir (Anayasa, m. 87). "Kanun teklif etmeye Bakanlar Kurulu ve milletvekilleri yetkilidir." (Anayasa, m. 88/1) Bekir BOZDAĞ, Anayasa'nın bu hükümlerine uygun bir kanun teklifine imza atmıştır. Bir milletvekilinin Anayasanın kendisine tanıdığı yetkiyi kullanarak kanun teklifi vermesi, ne laikliğe ve ne de Anayasaya aykırıdır. Anayasaya aykırı olan, Anayasaya uygun bir biçimde Anayasanın tanıdığı kanun teklif etme yetkisini kullanan bir milletvekilin, Anayasa'ya aykırı hareket ettiğinden bahisle siyasi yasaklılığının talep ve dava edilmiş olmasıdır.

Bir kanun teklifi veya bir konuda kanuni düzenleme yapılmak üzere teklif verilmesi, salt Cumhuriyet Başsavcısının değerlendirmesiyle Anayasaya aykırı hale gelmez. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı bu tavırla, Anayasanın yalnızca Anayasa

Mahkemesi'ne tanıdığı denetim yetkisini devşirmektedir. Oysa “Hiç kimse veya organ kaynağını Anayasadan almayan bir Devlet yetkisi kullanamaz.” (Anayasa, m. 6/3)

Kanun teklifi vermek, bir milletvekilinin asli görevidir ve tartışmasız bir yasama faaliyetidir. Yasama faaliyetleri, mutlak yasama sorumsuzluğu kapsamında olup, Anayasanın 83'üncü maddesinin teminatı altındadır.

Bir kanunun veya bir kanun maddesinin değiştirilmesini veya kaldırılmasını savunmak, istemek ve bunun için kanun teklifi vermek de düşünce ve kanaat hürriyeti (Anayasa, m. 25) ve düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti (Anayasa, m. 26) kapsamındadır. Nitekim Yargıtay Ceza Genel Kurulu kararına göre de; “...Yasalarla getirilen düzenlemeleri savunarak değerlendirilmesini veya ortadan tamamen kaldırılmasını istemek T.C. Anayasası'nın 25 ve 26. maddelerinde öngörülen düşünce ve kanaat hürriyetinin doğal bir sonucudur.” (Bkz. Yargıtay Ceza Genel Kurulu, E.2001/9-32, K.2001/155, K.T. 3.7.2001)

#### **49- RECEP AKDAĞ**

1) İddianamenin 102-103'üncü sayfalarında yer alan iddialar (EK-175), muhtelif gazete haberlerine dayandırılmıştır. Ancak iddia makamı, ilgili ilgisiz pek çok gazete kupürünü delil göstermiştir. Zira EK-175'te sunulan delillerden, 27.02.2008 tarihli Türkiye ve Milliyet Gazeteleri; 28.02.2008 tarihli Posta, Hürriyet ve Milliyet (2 adet) Gazeteleri; 26.02.2008 tarihli Milliyet Gazetesi; 12.02.2008, 15.02.2008 (3 adet) ve 16.02.2008 tarihli Cumhuriyet Gazeteleri ile “Türbana karşı toplumsal direniş”, “Türbanlı öğrenciler lise bahçesinde” ve “Türban dersliklerde” başlıklı isimsiz ve tarihsiz gazete kupürlerinin hiçbiri Recep AKDAĞ'ın beyanı ve onun hakkındaki iddia ile ilgisi yoktur. İlgisiz deliller mesnet yapılarak Recep AKDAĞ'ın itham edilmesi, hukuk devleti ilkesiyle bağdaşmaz. İddialar, öncelikle delilleri yönüyle hukuka ve Anayasaya aykırıdır.

Muhtelif sağlık kurumlarında başörtülü görev yapanların olduğuna dair haberlerin çıkması üzerine Sağlık Bakanının; “Biz görevimizi biliyoruz, yasaya aykırı bir durum varsa zaten müdahale ederiz, müdahale edilir.” anlamında görevlerinin bilincinde olduklarını, vali ve kaymakamların da görevlerinin bilincinde olduğunu ifade etmesi, ne laikliğe ve ne de Anayasaya aykırıdır.

Öncelikle şu hususu belirtmek gerekir ki; iddianameye alınan fotoğraf ve görüntülerin nerede ve nasıl çekildiği, görüntülerdeki kişilerin kim olduğu, bu kişilerin çekimlerinin yapıldığı sırada görev başında olup olmadıkları belli değildir. Ayrıca evvelce basında çıkan benzeri haberlerin birçok defa gerçeği yansıtmadığı ortaya çıkmıştır. Örnek olarak 2006 yılında türbanlı iki bayan doktorun testisleri şişen gencin ultrasonunu çekmediği bir gazetemizde birinci sayfadan duyurulmuş ve bu haber müteakip dönemde birçok yazar tarafından irticai faaliyetlere referans olarak kullanılmıştır. Bakanlıkça derhal başlatılan soruşturma sonucu bayan doktorların türbanlı olmadığı gibi, vaka konusunda görevli bulunmadıkları, geçmişte her zaman benzeri ultrasonları çektikleri tüm tarafların beyanları ve belgelerle anlaşılmış, haberi yapan basın kuruluşu da bu gerçeği sonradan kabullenmiştir.

Bu örnekte olduğu gibi basına yansıyan görüntü ve haberler SAĞLIK Bakanlığı ve mahalli yöneticilerce değerlendirilmekte, soruşturulmakta ve gerekli müeyyideler uygulanmaktadır. Türbanlı olarak görev yapmak memur hukuku bakımından disiplin suçudur ve disiplin âmirlerince gerekli hukuki işlemler yapılmıştır ve yapılmaktadır.

Nitekim bu konuda verilen soru önergesine cevâben TBMM’de yaptığı konuşmada Recep AKDAĞ; yukarıda belirtilen hususlara temas ederek; basına yansıyan bu görüntülerin nerede ve nasıl çekildiğinin belli olmadığı, vali, kaymakam ve mahalli yöneticilerin görevlerinin bilincinde olduğu, kamuda görev yapan memurlarla ilgili tavrın açık ve net olduğu, ancak provokasyonlara müsaade edilmeyeceğini ifade etmiştir. Dolayısıyla TBMM’de yapılan bu konuşmadan türbanlı personelin görmezden gelindiği veya gerekli işlemlerin yapılmadığı anlamını çıkarmak mümkün değildir.

Bu kadar çok sağlık kuruluşu ve personeli bulunan bir yapıda, sağlık hizmeti sunan bütün kurumlarımızda her kesimden milyonlarca vatandaşımız muayene ve tedavi olurken, bu hizmeti sunan personelimizin kılık kıyafeti de herkesçe görülebilmekte iken, bazılarının Sağlık Bakanlığı teşkilatında dahi bulunmayan (İddanamede yer alan Cebeci Eğitim ve Araştırma Hastanesi isminde bir hastane bulunmamaktadır. Vakıf Gureba Hastanesi ise Sağlık Bakanlığına bağlı değildir.) birkaç mekanda çekilen fotoğraflardan yola çıkılarak ve “sağlık kuruluşlarında yoğun olarak yaşanan laikliğe aykırı bu durum” , “Çok sayıda sağlık personelinin türbanla görev yaptıkları” gibi ifadelerle yer verilerek, Sağlık Bakanlığında “çok sayıda” türbanlı personel çalışıyormuş gibi gösterilmesi ve bu durumun gerçekliği araştırılmadan laikliğe aykırılığın delili olarak sunulması maddî ve hukukî bakımından mümkün değildir.

2) Sağlık Bakanlığı Müsteşarı Orhan GÜMRÜKÇÜOĞLU imzasıyla 7 şubat 2008’de yayınlanan genelge; sağlık kurum ve kuruluşlarının huzur içinde hizmet yapması ve hastaların mahremiyet haklarının korunmasını temin maksadıyla yayınlanmıştır. İddia makamının, yorumla ve adeta niyet okur bir biçimde bu genelgeyi “Sağlık kurumlarındaki yasadışı uygulamaların gizlenmesine çalışmak” (İddianame, s. 103) olarak değerlendirmesi, Açık bir Anayasa ihlalidir. Amacı açıkça belli bir genelgeyi, genelgenin yazılı açık amacının dışında anlamlandırmak, hiçbir hukuk devletinde yapılması mümkün olmayan bir hukuk ihlalidir.

Bütün dünyada olduğu gibi Sağlık Bakanlığına bağlı sağlık kuruluşlarında da hasta mahremiyetine riayet etmek esastır.

03/12/2003 tarihli ve 5013 sayılı Kanunla onaylanması uygun bulunan "Biyoloji ve Tıbbın Uygulanması Bakımından İnsan Hakları ve İnsan Haysiyetinin Korunması Sözleşmesi: İnsan Hakları ve Biyotıp Sözleşmesi”nin 10 uncu maddesi “Özel yaşam ve bilgilendirme hakkı“ kenar başlığını haizdir. Bu maddenin birinci fıkrası ile herkesin, kendi sağlığıyla ilgili bilgiler bakımından, özel yaşamına saygı

gösterilmesini isteme hakkına sahip olduğu belirtilerek sağlıktaki hasta mahremiyeti ÷lkemizce de kabul edilmiştir.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarında “mahremiyet” ilkesi sadece ev ve aile hayatı ile sınırlı tutulmamakta, işyeri dahil geniş şekilde yorumlanmaktadır. İzinsiz fotoğraf çekimi ve bunun yayımlanması ÷lkemizi zor duruma sokabilecektir. Nitekim bu ÷lkelerdeki hastanelerde izinsiz çekim yaptırılmaz.

Diğer taraftan, ÷lkemizde bir çok özel hastaneyi de akredite eden JCI (Joint Comission International-Uluslararası Birleşik Komisyon) tarafından 2003 Yılı Ocak Ayında yayımlanan “Hastaneler İçin Akreditasyon Standartları”nda, özellikle klinik işlemler ve muayene sırasında hasta mahremiyetinin önemli olduğu, hastanın mahremiyet ihtiyacına saygı gösterilmesi gerektiği bir standart olarak belirlenmiştir.

÷lkemizde de, 01/08/1998 târîhli ve 23420 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren Hasta Hakları Yönetmeliğinde “Mahremiyete saygı gösterilmesi” başlıklı 21 inci maddesinde “Hastanın, mahremiyetine saygı gösterilmesi esastır.”, “Hastanın, sağlık durumu ile ilgili tıbbi değerlendirmelerin gizlilik içerisinde yürüt÷lmesi”, “Muayenenin, teşhisin, tedavinin ve hasta ile doğrudan teması gerektiren diğer işlemlerin makul bir gizlilik ortamında gerçekleştirilmesi” hükümlerine yer verilmiştir.

Yine aynı Yönetmeliğin 39 uncu maddesinde ise “Hasta, kişilik değerlerine uygun bir şekilde ve ortamda sağlık hizmetlerinden faydalanma hakkına sahiptir.”, “Sağlık kurum ve kuruluşlarında, ... gürültünün ve rahatsız edici diğer bütün etkenlerin bertaraf edilmesi esastır.” hükümlerine yer verilmiştir. Bu hükümler ışığında sağlık kuruluşlarında hasta mahremiyetinin sağlanması gerektiği noktasında bir tereddüt bulunmamaktadır.

Basın mensuplarının sağlık kuruluşlarından görüntü alıp alamayacakları hususunda bu kuruluşların idarecilerinin tereddüde düştüğü ve muhatabından izin almadan çekilen bu görüntülerle hasta mahremiyetinin ihlal edildiği ve yaşanan tartışmaların huzur ve sükunu bozduğu, hastane idarecileri ve hastalarca sıkça Bakanlık yetkililerine iletildiği gör÷lmüştür. Giderek yoğunlaşan bu tür şikâyetler ve bu durumun bir düzene sokulması talepleri Bakanlık tarafından değerlendirilmiş ve basın mensuplarının sağlık kuruluşlarından görüntü alma konusundaki hukukî boşluğun giderilmesi, hasta mahremiyetinin korunması, huzur ve sükunun temini maksadı ile iddianameye konu 07/02/2008 târîhli ve 3553 sayılı Genelge yayımlanmıştır.

Sağlık kuruluşlarının umuma açık olduğu ve teknolojiye geline nokta ve cep telefonları ile dahi her şeyin görüntülenebildiği ve kayıt altına alınabildiği bir çağda, Bakanlığın hasta mahremiyetinin sağlanması ve huzur ve sükûnun sağlanması yönündeki Genelgesinin sağlık kuruluşlarındaki yasa dışı uygulamaların gizlenmeye çalışıldığı iddiasına hasredilmesinin kabul edilebilir bir yönü bulunmamaktadır.

Konunun hasta hakları yönünden diğer boyutu “Güvenliğin Sağlanması”dır. Aynı Yönetmeliğin 37 nci maddesi “Herkesin sağlık kurum ve kuruluşlarında güvenlik içinde olmayı bekleme ve bunu isteme hakları vardır” hükmünü amirdir. Benzer şekilde güvenlik gerekçesi ile diğer bir çok kamu kurum ve kuruluşunda izinsiz fotoğraf ve kamera çekimi yapılamadığı da herkesçe malumdur.

Yine aynı Yönetmelikte düzenlenen bir diğer husus hastalara ait “Bilgilerin Gizli Tutulması” ilkesidir. Hastanelerde serbestçe çekime müsaade edilmesi halinde bu ilkenin de kolaylıkla ihlali mümkündür. Türk Ceza Kanununun “özel hayata ve hayatın gizli alanına karşı suçlar” ile ilgili düzenlemesinde de, kişilerin sağlık durumlarının mahremiyeti kabul edilmiş ve bu bilgileri kaydeden kimse için cezai müeyyide öngörülmüştür. Gizlilik hakkı, Roma/2002 tarihli Hasta Haklarına İlişkin Avrupa Ana Sözleşmesinde de yer alan evrensel bir değerdir.

Hasta hakları çağdaş dünyada insan haklarının sağlık alanında uygulaması olarak kabul görmektedir. Bakanlığım dönemimde hasta haklarının ilgili taraflarca benimsenmesi ve fiilen uygulanması için birçok düzenleme yapılmıştır. Bunun bir parçası olan mezkur genelgenin irtica ile irtibatlandırılması, çağdaş ve evrensel değerlerin tam zıddına yorumlanmasıdır.

Mezkûr Genelge tamâmen bu maksatlar ile yayımlanmış olup, iddianamede maksadı aşan ifadeler de yer verilerek bu Genelge ile “sağlık kurumlarındaki yasadışı uygulamaların gizlenmesine çalışıldığı”nın iddia edilmesinin maddî ve hukukî mesnedi bulunmamaktadır.

Sonuç olarak, gerçekliği araştırılmadan basın kupürleri ile Sağlık Bakanlığına haksız isnatlarda bulunulmuş, uluslararası hukuk hatta pozitif hukukumuzda yer alan düzenlemeler açık iken “niyet okuma” yolu ile suçlamalar yöneltilerek, ülkemizi sağlık alanında en uygar ülkeler düzeyine taşımaya yönelik çalışmalar “irticai faaliyet” olarak tanımlanmıştır.

**3)** Yine İddianame'nin 103'üncü sayfasında yer alan; “Sağlık Bakanı Recep AKDAĞ'ın Anayasa ve Yüksek Öğretim Kanununun ek 17. maddesinde yapılacak değişiklikten sonra, tıp fakültelerinin 6. sınıfında okuyan ‘intern’ denilen stajyer doktorların da başörtüsü takabileceklerini söylediği” iddiası da gerçek dışıdır.

Zira bu açıklama “intern” denilen Tıp Fakültesi 6. sınıf öğrencilerinin “üniversite öğrencisi” olması hasebiyle ve bunların “öğrencilik” statüsü düşünülerek yapılmış olup, üniversite öğrencilerine yönelik genel bir düzenleme yapıldığında Tıp Fakültesi öğrencilerinin de bu kapsamda değerlendirilecekleri izahtan varestedir. Tıp fakültesi 6. sınıf öğrencilerinin “öğrencilik” statüsü bir tarafa bırakılarak, bu öğrencilerin İddia Makamınca “stajyer doktor” olarak tanımlanmaları ve memurlara uygulanan müeyyidelere tabi olmaları gerektiği değerlendirilerek, açıklamanın bu minval üzere iddianameye alınması maddî gerçekle örtüşmediği gibi, bu hatalı değerlendirmeden yola çıkarak, “türban serbestisinin kamudaki olası genişlemesinin işaretinin verildiği” neticesine ulaşmak da mümkün değildir.



3) Ayrıca ddiyanamede “Devlet kadrolarının islâmi bir yapıya dönüştürülmesine matuf olarak Diyanet İşleri Başkanlığı kadrosunda görev yapan çok sayıda memurun, hastane yöneticiliğinde görevlendirildiği” iddia edilmiştir.

Başka kamu kurum ve kuruluşlarında görev yapan personelin Sağlık Bakanlığına nakilleri 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun kurumlar arası nakli düzenleyen 74 üncü maddesinin birinci fıkrasının “Memurların bu Kanuna tabi kurumlar arasında, kurumların muvafakatı ile kazanılmış hak dereceleri üzerinden veya 68 inci maddedeki esaslar çerçevesinde derece yükselmesi suretiyle, buldukları sınıftan veya öğrenim durumları itibariyle girebilecekleri sınıftan, bir kadroya nakilleri mümkündür.” hükmü çerçevesinde gerçekleştirilmektedir.

Sağlık Bakanlığına naklen geçişlerde, subjektif değerlendirmelerin önüne geçmek maksadıyla 08/06/2004 tarihli ve 25486 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe konulan Sağlık Bakanlığı Atama ve Nakil Yönetmeliği ile kurumlar arası nakiller bakımından (Madde 17) objektif kıstaslar belirlenmiş ve başka kurumlardan Sağlık Bakanlığına nakillerde, Türkiye’de bir ilk gerçekleştirilerek kura usûlü kabul getirilmiştir. Bu çerçevede Sağlık Bakanlığına Şubat ve Eylül dönemlerinde kura ile kurumlar arası nakiller yapılmaktadır. Bu şekilde yapılacak atamalarda ilan edilecek kadrolar, 6 ncı ve 5 inci hizmet bölgelerinden başlamak üzere belirlenmektedir. Kura, bütün kamu kurum ve kuruluşlarında görev yapan personele açık olup, kurum ve personel bakımından herhangi bir kısıtlama sözkonusu değildir ve esâsen kısıtlama yapılması da hukûken mümkün olamaz.

Diyanet İşleri Başkanlığı da, 633 sayılı Diyanet İşleri Başkanlığı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun uyarınca Başbakanlığın bağlı kuruluşu olup, bir kamu kurumudur ve personeli de memur statüsündedir. Dolayısı ile, bütün kamu kurum ve kuruluşunda çalışan personel gibi, Diyanet İşleri Başkanlığı personeli de Sağlık Bakanlığına kurumlar arası naklen atama kurasına müracaat edebilmekte ve kurada çıktığı ve yerleştiği takdirde ataması yapılmaktadır.

Kura, herkesin katılımına açık olup, boş kadrolar ilan edilmekte ve müracaatlar alınıp tercihler yapıldıktan sonra noter huzurunda gerçekleştirilmektedir. Kurumlar arası atamalar bu şekilde kura ile yapıldığından, torpil, iltimas ve sair usûl ile objektiflikten uzak atamalar yapılması maddeten de mümkün olamaz. Herhangi bir kurum veya personele ayrıcalık tanınması veya müracaatının engellenmesi de sözkonusu değildir.

Diğer taraftan, Sağlık Bakanlığı hastanelerine yönetici atamaları da Sağlık Bakanlığı Personeli Unvan Değişikliği ve Görevde Yükselme Yönetmeliği hükümleri çerçevesinde yapılmakta olup; bu Yönetmelikte belirlenen şartları taşıyan bütün personel görevde yükselme eğitim ve sınavına katılabilmekte ve bu eğitim ve sınav neticesinde başarı durumuna göre atama yapılmaktadır.

Netice itibariyle, diğer kamu kurum ve kuruluşlarından Sağlık Bakanlığına atanmak isteyen personel kura ile tespit edilip atandığından ve Bakanlığa bağlı hastanelerine yapılan yönetici atamaları da, şartları taşıyan tüm personelin katılımına

açık görevde yükselme eğitimi ve sınavı neticesinde yapıldığından, Diyanet İşleri Başkanlığı personeline özel -yâni bu personel lehine veya aleyhine- bir uygulama yapılması veya ayrıcalık tanınması hukuken mümkün değildir.

Bu kadar objektif usulle yapılan ve herkes gibi iddia makamının da takdir etmesi gereken bir uygulamadan dolayı Sağlık Bakanı Recep AKDAĞ takdir edilmesi gerekirken, iddia makamı tarafından kadrolaşmakla itham edilmesi, iyi niyet kurallarıyla bağdaşmaz.

4) Sağlık Kuruluşları Ruhsatlandırma Yönetmeliği Taslağının 113 üncü maddesindeki “hastaların dini gereklerini yerine getirebilecekleri mekânlar ayrılması” ibaresi, “Adalet ve Kalkınma Partisi hükümetlerinin laiklik ilkesine aykırı diğer eylemleri” arasında sayılarak, bu hükmün laikliğe aykırı olduğu iddia edilmiştir.

Sağlık kuruluşlarında hastaların seçtikleri dine göre din adamlarından destek alabilmeleri ve dini gereklerini yerine getirebilecekleri imkanlar sağlanması sağlık hizmeti gereklerine, sağlık kuruluşları akreditasyon standartlarına, hasta hakları hususundaki evrensel bildirgelere ve uluslar arası sağlık kuruluşları kriterlerine göre yapılmış bir düzenlemedir. Yönetmelikte bu yönde bir düzenleme yapılmak istenmesinde tamamen sağlık hizmeti sunumunda “hasta hakları” maksadı esas alınmıştır.

Dünya Tabipler Birliği'nin yayınladığı 1981 Lizbon ve 1995 Bali “Hasta Hakları Bildirgesi”, Amsterdam'da 1994 yılında yayımlanan Avrupa'da Hasta Haklarının Geliştirilmesi Bildirgesi, Amerika Hastane Birliği Hasta Hakları Bildirisi gibi birçok uluslararası belgede bu konuda düzenlemeler mevcuttur.

Son yıllarda sağlık hizmeti sunumu, sağlık kuruluşlarının fiziki yapısı, tıbbî malzeme, sağlık personeli gibi alanlarda Sağlık Bakanlığı ve ülkemizin özel sağlık sektörü uluslararası standartları yakalamış ve ülkemiz bu hususta Dünya ülkeleri arasındaki yerini almış bulunmaktadır. Sağlık kuruluşlarının uluslar arası standartları incelendiğinde;

Dünyada ve özellikle ABD'de en yaygın ve saygın sağlık kuruluşlarının akreditasyon kuruluşu olan JCI (Joint Comission International-Uluslararası Birleşik Komisyon) tarafından 2003 Yılı Ocak Ayında yayımlanan “Hastaneler İçin Akreditasyon Standartları”nda, “Kurum hasta ve ailelerinin ibadet taleplerine ya da hastanın ruhani ve dini benzer taleplerine cevap veren bir sürece sahip olmalıdır.” ve “Bir hasta ya da ailesi dini ya da ruhani inançlarla ilgili olarak birisi ile görüşmek istediğinde, kurum bu isteğe yanıt verme sürecine sahip olmalıdır.” yolunda standartlar bulunduğu görülmektedir.

Ülkemizde, Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi, Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi hastaneleri, Mesa, Bayındır, Acıbadem, Amerikan Hastaneleri gibi 20 civarında hastanenin JCI (Joint Comission International-Uluslararası Birleşik Komisyon) tarafından akredite edildiği ve bu hastanelerin hastalarının dini ve ruhani taleplerini karşılama standartlarını yerine getirdiği bilinmektedir.

Diğer taraftan Amerika, İngiltere, Almanya, Avustralya gibi ülkelerin hastanelerinde her biri kendi çalışma alanında uzman üyelere oluşan “Etik Kurullar” yer almakta olup, “Hastanenin Din Sorumlusu” da bu Kurulun üyesidir.

Uygar ülkelerde bu tür düzenlemeler yapılmakta ve bu düzenlemeler insan haklarının ve bunun sağlık alanında yansıması olan hasta haklarının bir gereği olduğu değerlendirilmektedir.

Ülkemizde de, Sağlık Bakanlığınca hazırlanan ve 01/08/1998 tarihli ve 23420 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren “Hasta Hakları Yönetmeliği”nde çağdaş uygulamalar pozitif hukukumuzla alınmıştır. Bu Yönetmeliğin “Dini Vecibeleri Yerine Getirebilme ve Dini Hizmetlerden Faydalanma” başlıklı 38 inci maddesinde “Sağlık kurum ve kuruluşlarının imkanları ölçüsünde hastalara dini vecibelerini serbestçe yerine getirebilmeleri için gereken tedbirler alınır. Kurum hizmetlerinde aksamalara sebebiyet verilmemek, başkalarını rahatsız etmemek ve personelce düzenlenip yürütülen tıbbi tedaviye hiç bir şekilde müdahalede bulunulmamak şartı ile hastalara dini telkinde bulunmak ve onları manevi yönden desteklemek üzere talepleri halinde, dini inançlarına uygun olan din görevlisi davet edilir. Bunun için, sağlık kurum ve kuruluşlarında uygun zaman ve mekan belirlenir. İfadeye muktedir olmayıp da dini inancı bilinen ve kimsesiz olan agoni halindeki hastalar için de, talep şartı aranmaksızın, dini inançlarına uygun olan din görevlisi çağrılır. Bu hakların nasıl ve ne zaman kullanılacağı ve bu konuda alınacak tedbirler, sağlık kuruluşunun çalışma usul ve esaslarını gösteren mevzuatta ayrıca düzenlenir.” yolunda hüküm mevcuttur ve Avrupa Hasta Hakları düzenlemelerine paralellik gösteren bu hüküm yaklaşık 10 yıldır yürürlüktedir.

Ülkemizde söz konusu hüküm Hasta Hakları Yönetmeliğinde yaklaşık 10 yıldır yürürlükte iken, İddia Makamınca bu Yönetmeliği hazırlayan ve yürürlüğe koyanlar hakkında hiçbir işlem yapılmamış, taslak halinde kalan ve yayımlanmayan bir Yönetmelik hükmü hükümetin laiklik ilkesine aykırı eylemi olarak ileri sürülmüştür.

Söz konusu hükmün suç olarak düşünülmesi ve laiklik ilkesine aykırı eylem olarak iddia edilmesi mümkün olmamakla birlikte; ceza hukuku yönünden de bir değerlendirme yapabilmek açısından bir an için suç unsuru taşıdığı kabul ve farz edilse bile;

İdarenin Yönetmelik, Tebliğ, Genelge gibi bir düzenleyici işlemi ancak bu işlemin tesisine yetkili makamın iradesi ile ortaya çıkar, tekemmül eder ve hem Devlet-idare, hem de üçüncü şahıslar bakımından hak ve yükümlülükler doğurur. Bir Yönetmeliğin yayımlanmamış ve taslak halinde kalmış olması halinde, bunda, hem Bakan, hem memurlar, hem de üçüncü şahıslar bakımından herhangi bir idarî, mâlî, cezâî, siyasî sorumluluktan bahsedilmesi hukûken mümkün değildir.

Maalesef iddia makamı, olmayan bir yönetmelikten hareketle afaki bir ithamda bulunmakta, Sağlık Bakanı Recep AKDAĞ’ın yapmadığı bir eylemden dolayı

siyasi yasaklı olmasını ve üyesi olduğu partinin kapatılmasını talep etmektedir. Bu, hukukun genel ilkeleri ve Anayasa’da ifadesinin bulan hukuk devleti ilkesinin alenen ihlalidir.

5) Anayasa’nın 69’uncu maddesinin 6’ncı fıkrası uyarınca; ancak sınırlı ve belli şartların birlikte varlığı halinde siyasi parti üyelerinin sadece eylemleri, parti kapatma nedenidir.

Recep AKDAĞ’ın AK Parti’nin laikliğe aykırı eylemlerin odağı haline gelmesi ile ilgili bir eylemi yoktur ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı da iddianamesinde bu yönde bir eylemden de söz etmemektedir.

6) Kaldı ki Recep AKDAĞ’ın her iki beyanı da; Anayasaya aykırı bir eylem olmayıp, aksine Anayasa’nın tanıyıp teminat altına aldığı “Düşünce ve kanaat hürriyeti” (Anayasa, m. 25) ve “Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti” (Anayasa, m. 26) kapsamında olup, “Demokratik hukuk devleti” (Anayasa, m. 2) olmanın gereği olarak Anayasanın teminatı altındadır. Dolayısıyla da Anayasa’nın 69’uncu maddesine aykırı bir durum söz konusu değildir.

## 50- NURETTİN CANIKLI

Nurettin CANIKLI hakkında iddianamenin 112 ve 113 üncü sayfasında yer alan ve delili EK-160’da sunulan iddia, Türkiye Büyük Millet Meclisi’ne sunulan bir kanun teklifine dayanmaktadır. İddianın delillerinin yer aldığı EK-160’da; Anayasa’nın 10 ve 42 nci maddeleri ile Yüksek Öğretim Kanununun EK 17 nci maddesinde değişiklik öngören kanun teklifleri ve bunlara dair gazete kupürleri yer almaktadır.

Nurettin CANIKLI’nın Anayasa ve yasa değişiklik teklifi vermesi, Anayasa’nın teminatı altında bir yasama faaliyeti çalışmasıdır. Bilindiği gibi yasama yetkisi, Türkiye Büyük Millet Meclisi’ne aittir (Anayasa, m. 7). Kanun koymak, değiştirmek veya kaldırmak, Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin yetki ve görevlerindedir (Anayasa, m. 87). “Kanun teklif etmeye Bakanlar Kurulu ve milletvekilleri yetkilidir.” (Anayasa, m. 88/1) Nurettin CANIKLI, Anayasa’nın bu hükümlerine uygun bir kanun teklifine imza atmıştır. Bir milletvekilinin Anayasanın kendisine tanıdığı yetkiyi kullanarak kanun teklifi vermesi, ne laikliğe ve ne de Anayasaya aykırıdır. Anayasaya aykırı olan, Anayasaya uygun bir biçimde Anayasanın tanıdığı kanun teklif etme yetkisini kullanan bir milletvekilin, Anayasa’ya aykırı hareket ettiğinden bahisle siyasi yasaklılığının talep ve dava edilmiş olmasıdır.

Bir kanun teklifi veya bir konuda kanuni düzenleme yapılmak üzere teklif verilmesi, salt Cumhuriyet Başsavcısının değerlendirmesiyle Anayasaya aykırı hale gelmez. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı bu tavrıyla, Anayasanın yalnızca Anayasa Mahkemesi’ne tanıdığı denetim yetkisini devşirmektedir. Oysa “Hiç kimse veya organ kaynağını Anayasadan almayan bir Devlet yetkisi kullanamaz.” (Anayasa, m. 6/3)

Kanun teklifi vermek, bir milletvekilinin asli görevidir ve tartışmasız bir yasama faaliyetidir. Yasama faaliyetleri, mutlak yasama sorumsuzluğu kapsamında olup, Anayasanın 83'üncü maddesinin teminatı altındadır.

Bir kanunun veya bir kanun maddesinin değiştirilmesini veya kaldırılmasını savunmak, istemek ve bunun için kanun teklifi vermek de düşünce ve kanaat hürriyeti (Anayasa, m. 25) ve düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti (Anayasa, m. 26) kapsamındadır. Nitekim Yargıtay Ceza Genel Kurulu kararına göre de; "...Yasalarla getirilen düzenlemeleri savunarak değerlendirilmesini veya ortadan tamamen kaldırılmasını istemek T.C. Anayasası'nın 25 ve 26. maddelerinde öngörülen düşünce ve kanaat hürriyetinin doğal bir sonucudur. (Bkz. Yargıtay Ceza Genel Kurulu, E.2001/9-32, K.2001/155, K.T. 3.7.2001)

## 51- MUSTAFA ELİTAŞ

Mustafa ELİTAŞ hakkında iddianamenin 112 ve 113'üncü sayfasında yer alan ve delili EK-160'da sunulan iddia, Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne sunulan bir kanun teklifine dayanmaktadır. İddianın delillerinin yer aldığı EK-160'da; Anayasa'nın 10 ve 42'inci maddeleri ile Yüksek Öğretim Kanununun EK 17'inci maddesinde değişiklik öngören kanun teklifleri ve bunlara dair gazete kupürleri yer almaktadır.

Mustafa ELİTAŞ'ın Anayasa ve yasa değişiklik teklifi vermesi, Anayasa'nın teminatı altında bir yasama faaliyeti çalışmasıdır. Bilindiği gibi yasama yetkisi, Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne aittir (Anayasa, m. 7). Kanun koymak, değiştirmek veya kaldırmak, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin yetki ve görevlerindedir (Anayasa, m. 87). "Kanun teklif etmeye Bakanlar Kurulu ve milletvekilleri yetkilidir." (Anayasa, m. 88/1) Mustafa ELİTAŞ, Anayasa'nın bu hükümlerine uygun bir kanun teklifine imza atmıştır. Bir milletvekilinin Anayasanın kendisine tanıdığı yetkiyi kullanarak kanun teklifi vermesi, ne laikliğe ve ne de Anayasaya aykırıdır. Anayasaya aykırı olan, Anayasaya uygun bir biçimde Anayasanın tanıdığı kanun teklif etme yetkisini kullanan bir milletvekilin, Anayasa'ya aykırı hareket ettiğinden bahisle siyasi yasaklılığının talep ve dava edilmiş olmasıdır.

Bir kanun teklifi veya bir konuda kanuni düzenleme yapılmak üzere teklif verilmesi, salt Cumhuriyet Başsavcısının değerlendirmesiyle Anayasaya aykırı hale gelmez. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı bu tavrıyla, Anayasanın yalnızca Anayasa Mahkemesi'ne tanıdığı denetim yetkisini devşirmektedir. Oysa "Hiç kimse veya organ kaynağını Anayasadan almayan bir Devlet yetkisi kullanamaz." (Anayasa, m. 6/3)

Kanun teklifi vermek, bir milletvekilinin asli görevidir ve tartışmasız bir yasama faaliyetidir. Yasama faaliyetleri, mutlak yasama sorumsuzluğu kapsamında olup, Anayasanın 83'üncü maddesinin teminatı altındadır.

Bir kanunun veya bir kanun maddesinin değiştirilmesini veya kaldırılmasını savunmak, istemek ve bunun için kanun teklifi vermek de düşünce ve kanaat hürriyeti (Anayasa, m. 25) ve düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti (Anayasa, m. 26)

kapsamındadır. Nitekim Yargıtay Ceza Genel Kurulu kararına göre de; “...Yasalarla getirilen düzenlemeleri savunarak değerlendirilmesini veya ortadan tamamen kaldırılmasını istemek T.C. Anayasası'nın 25 ve 26. maddelerinde öngörülen düşünce ve kanaat hürriyetinin doğal bir sonucudur. (Bkz. Yargıtay Ceza Genel Kurulu, E.2001/9-32, K.2001/155, K.T. 3.7.2001)

#### **IV- AK PARTİ'Lİ YEREL YÖNETİCİ VE İL, İLÇE VE BELDE TEŞKİLAT YÖNETİCİLERİ HAKKINDAKİ İDDİALARIN CEVAPLANDIRILMASI**

##### **1- ALİ UĞURLU - KAMİL ÜNAL – MUSTAFA BURNA – ALİ TEKİN**

İddianamenin 103'üncü sayfasında yer alan 1 numaralı iddia (EK- 132), Ali UĞURLU, Kamil ÜNAL, Mustafa BURNA ve Ali TEKİN'in, 2004 yerel seçimlerinde kullandıkları “İktidarla el ele-84 yıllık karanlığa son” sözlerini içeren slogan, geçmiş yerel yöneticileri eleştirmek, kendilerinin daha iyi hizmet yapacaklarını ve iktidarla ilçelerine daha fazla hizmet getireceklerini ifade için kullanılmıştır. Bu slogan, laiklik veya cumhuriyet karşıtı, bir anlamı veya anlayışı ifade etmemektedir.

**a)** Niğde Ulukışla İlçe teşkilatı il genel meclisi üye adayları **Ali Uğurlu, Kamil Ünal, Mustafa Burna** ile belediye başkan adayı **Ali Tekin** hakkında Ulukışla Cumhuriyet Başsavcılığı “Türkiye Büyük Millet Meclisi'ni alenen tahkir ve tezyif suçundan dolayı yargılanmaları ve cezalandırılmaları” istemiyle Ulukışla Asliye Ceza Mahkemesinde kamu davası açılmıştır.

Yapılan yargılama sonucunda Niğde Ulukışla Asliye Ceza Mahkemesi, “...tüm dosya kapsamından “İktidarla el ele 84 yıllık karanlığa son” sloganı ile sanıkların amacının ilçenin geri kalmışlığını ifade ederek, hem mensubu oldukları ve iktidarda bulunan siyasi partinin kendilerine sağlayacağı kolaylıklardan faydalanarak ilçeye daha iyi hizmet edeceklerini ifade etmek, bu suretle oy toplamak, hem de 2004 yılına kadar ilçede görev yapmış olan yerel yönetimleri eleştirmek olduğunun anlaşıldığı, açıklanan tüm bu nedenlerle sanıklarda suç kastının, dolayısıyla Türkiye Büyük Millet Meclisinin alenen tahkir ve tezyif kastının bulunmadığı, aksi yönde, her türlü şüpheden uzak, somut, kesin ve inandırıcı delil de bulunmadığından, mahkememizce tüm sanıkların 5271 sayılı ceza muhakemesi kanununun 223/2-c maddesi uyarınca müsnet suçtan ayrı ayrı olmak üzere beraatlerine karar vermek gerekmiştir.” demek suretiyle, bu kişilerin beraatine karar vermiştir. (Ulukışla Aliye Ceza Mahkemesi 26.07.2005 tarih ve 2004/93 E. ve 2005/138 K.)(EK-26)

Ancak iddia makamı, bu tahkikat, yargılama ve karardan iddianamesinde hiç bahsetmemiş, iddiasının ekleri arasında ise tahkikat aşamasına dair belgelere yer verdiği halde mahkeme kararına dair belgeleri ekler arasına koymamıştır. Bu, lehte ve aleyhte delil toplama yükümlülüğü ve görevi olan iddia makamının, bu görevini anılan kişiler ve Ak Parti aleyhine açıkça ihlal ettiğini göstermektedir.

Ayrıca Anayasamıza göre; “Suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar, kimse suçlu sayılamaz.” (Anayasa, m. 38/4) Hukukun evrensel prensipleri ve Anayasamız, bir kişinin suçluluğu mahkeme kararıyla kesin olarak sabit olmadıkça suçlu

sayılamayacağını açıkça ortaya koyarken, suçsuzluğu hükmen sabit olan Ali Uğurlu, Kamil Ünal, Mustafa Burna ve Ali Tekin'in hala itham edilmesi ve siyasi yasaklılığının talep edilmesi, hukukun evrensel ilkeleri ve Anayasa'nın 2'inci maddesinde ifadesini bulan hukuk devleti ilkesinin alenen çiğnenmesidir.

**b)**Kaldı ki Ak Parti, bu kişiler hakkında derhal disiplin tahkikatı başlatmış ve yapılan tahkikat sonucunda; Niğde İl Disiplin Kurulu'nun 22.03.2004 tarihli kararı ile parti üyesi olan Yunus UĞURLU partiden kesin ihraç edilmiş ve bu karar da kesinleşmiştir( **EK- 27**). Adı geçen kişilerden Ali TEKİN, Mustafa BURMA ve Kamil ÜNAL'ın parti üyesi olmadığı ve Ali UĞURLU'nun 30.12.2003'te İl Genel Meclisi Üyeliği için İlçe Başkanlığı görevinden istifa ettiği için herhangi bir ceza verilememiştir.

Görüldüğü gibi Ak Parti, olay karşısında tepkisiz kalmamış, olay duyulur duyulmaz. Gerekli soruşturmayı yapmış ve ilgililer hakkında disiplin kurallarını işleterek, parti olarak tavrını koymuştur.

Ancak iddia makamı, bu hususu da görmezden gelmiş ve Yüksek Mahkeme'nin de bilgisine sunmamıştır.

**c)** Anayasa'nın 69'uncu maddesinin 6'ncı fıkrası uyarınca; ancak sınırlı ve belli şartların birlikte varlığı halinde siyasi parti üyelerinin sadece eylemleri, parti kapatma nedenidir.

Ali TEKİN, Mustafa BURMA ve Kamil ÜNAL, Ak Parti'nin üyesi değildir. Anayasa'nın 69'uncu maddesi, parti üyesi olmayanların eylemlerinden dolayı bir partinin sorumlu tutulamayacağı hükmünü amirdir. Ancak bu hükme rağmen iddia makamı, parti üyesi olmayan bu kişilerin siyasi yasaklılığını ve bu nedenle Ak Parti'nin kapatılabilmesini talep edebilmiştir. İddia makamının mantığıyla hareket edildiği takdirde, Ak Parti ile hiç ilgisi bulunmayan ve hatta partiye karşı olanların söyledikleri sözler nedeniyle de partinin ithamı ve kişiler için siyasi yasak talebi mümkün hale gelmektedir. Bunun kabulü, hukuken ve fiilen mümkün değildir. Aksinin kabulü, Anayasa'nın 69'uncu maddesinin ve hukukun evrensel ilkeleri ile Anayasa'nın 2'inci maddesinde ifadesini bulan hukuk devleti ilkesinin alenen ihlalidir. İddia makamı, bu tutum ve yaklaşımıyla, hukukun evrensel ilkelerini, Anayasa'nın 69'uncu maddesini ve Anayasa'nın 2'inci maddesinde ifadesini bulan hukuk devletini alenen ihlal etmiştir.

**d)** İddia makamı; "İktidarla el ele-84 yıllık karanlığa son" cümlesinden hareketle, bunun laiklik veya cumhuriyet dönemi aleyhine söylenmiş sözler sonucuna ulaşması da hukuken kabul edilmez. Çünkü bu sözler, bir yerel seçim döneminde, geçmiş yerel yönetimleri eleştirmek ve kendilerinin daha iyi hizmet edeceklerini ifade etmek için söylenmiştir. Bu sloganı kullanan kişiler yargılanmış ve yargılama sonucunda Ulukışla Asliye Ceza Mahkemesi; , "...tüm dosya kapsamından "İktidarla el ele 84 yıllık karanlığa son" sloganı ile sanıkların amacının ilçenin geri kalmışlığını ifade ederek, hem mensubu oldukları ve iktidarda bulunan siyasi partinin kendilerine sağlayacağı kolaylıklardan faydalanarak ilçeye daha iyi hizmet edeceklerini ifade

etmek, bu suretle oy toplamak, hem de 2004 yılına kadar ilçede görev yapmış olan yerel yönetimleri eleştirmek olduğunun anlaşıldığı, açıklanan tüm bu nedenlerle sanıklarda suç kastının, dolayısıyla Türkiye Büyük Millet Meclisinin alenen tahkir ve tezyif kastının bulunmadığı, aksi yönde, her türlü şüpheden uzak, somut, kesin ve inandırıcı delil de bulunmadığından, mahkememizce tüm sanıkların 5271 sayılı ceza muhakemesi kanununun 223/2-c maddesi uyarınca müstet suçtan ayrı ayrı olmak üzere beraatlerine karar vermek gerekmiştir.” (Ulukışla Aliye Ceza Mahkemesi 26.07.2005 tarih ve 2004/93 E. ve 2005/138 K.) demek suretiyle, bu sözlerin ne maksatla söylendiği açıklıkla tespit etmiştir.

e) İddia makamı, “İktidarla el ele-84 yıllık karanlığa son” sloganını, tamamen kendince ve subjektif bir yaklaşımla, söylenen yer, neden, zaman ve muhatap bağlamından koparmış, söylenenleri söyleyenlerin iradesine rağmen kendince anlamlandırmış ve kendi verdiği anlamları sanki onlar söylemiş gibi takdim etmiş ve bu sözlerden dolayı onların sorumluluğunu talep ve dava etmiştir. Bu, hukukun evrensel ilkelerinin ve Anayasada ifadesini bulan hukuk devleti ilkesinin alenen ihlalidir.

Ayrıca laiklik karşıtlığıyla veya cumhuriyet döneminin eleştirilmesiyle açık veya gizli hiçbir ilgisi bulunmayan bir açıklamadan hareketle iddia makamının, açık bir ifadeyle gizli anlam araması veya niyet okumak suretiyle başka anlamlara çekilmesi mümkün olmayan açıklamalara gizli anlamlar yüklemesi, aleni bir anlam tahrifi ve delil tasnii olup, hem hukuken ve hem de fiilen mümkün değildir. Hukuken mümkün değildir, çünkü Anayasa ve hukukun evrensel ilkeleri, niyet okumayı menetmiştir. Fiilen mümkün değildir, çünkü iddianamedeki metinde bunun ne anlamda kullanıldığı yoruma ve teville imkan bırakmayacak açıklık ve netliktedir. İddia makamı, niyet okuyucu değildir, olamaz da. Hukuk devletinde iddia makamı, somut gerçeklikten hareket eder. Aksinin kabulü, Anayasanın 2’inci maddesinde ifadesini bulan demokratik hukuk devleti ilkesinin açık ihlalidir.

f) Anayasa’nın 69’uncu maddesinin 6’ncı fıkrası uyarınca; ancak sınırlı ve belli şartların birlikte varlığı halinde siyasi parti üyelerinin sadece eylemleri, parti kapatma nedenidir.

Ali UĞURLU, Kamil ÜNAL, Mustafa BURNA ve Ali TEKİN’in Ak Parti’nin laikliğe aykırı eylemlerin odağı haline gelmesi ile ilgili hiçbir eylemi yoktur ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı da iddianamesinde bu yönde bir eylemden de söz etmemektedir.

g) Kaldı ki Ali UĞURLU, Kamil ÜNAL, Mustafa BURNA ve Ali TEKİN’in kullandıkları slogan; Anayasaya aykırı bir eylem olmayıp, aksine Anayasa’nın tanıyıp teminat altına aldığı “Düşünce ve kanaat hürriyeti” (Anayasa, m. 25) ve “Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti” (Anayasa, m. 26) kapsamında olup, “Demokratik hukuk devleti” (Anayasa, m. 2) olmanın gereği olarak Anayasanın teminatı altındadır. Dolayısıyla da Anayasa’nın 69’uncu maddesine aykırı bir durum söz konusu değildir.



## 2- SÜLEYMAN KALDIRIM

İddianamenin 103'üncü sayfasında yer alan 2 numaralı iddia (EK- 133), Samsun ili Gazi Beldesi Belediye Başkanı **Süleyman Kaldırım**'ın önsöz yazdığı *'Muhtasar İlmihal-Resimli Namaz Hocası'* adlı "gözleri ve ayakları sağlam olmayanların cuma namazı kılamayacağı, insan pisliğinin 3.2 gramdan fazlasının namaza mani olduğu, 'ah' diye inlemenin, saç ve sakal taramanın da namazı bozduğu" gibi dini kuralların anlatıldığı 190 sayfalık kitabın, ilköğretim okulu öğrencilerine 2005 yılı Eylül ayında bedava dağıtıldığı, iddiasıdır.

Bu iddia gerçeği yansıtmamaktadır. Çünkü:

**a)** İddiaya konu kitap, ilköğretim okulu öğrencilerine dağıtılmamıştır. Bu kitap, Kültür Bakanlığı bandrolü taşıyan, yaklaşık 30-35 senedir piyasada bulunan kitap olup, kanuna uygun bir biçimde yaz aylarında Gazi Beldesi'nde açılan yaz Kur'an Kursu'na giden öğrencilere öğrenimlerinde yardımcı olmak amacıyla dağıtılmıştır. İçindeki bilgiler, pratik ve resimli dini bilgilerdir.

**b)** Süleyman KALDIRIM, bu kitaba bir önsöz yazmamıştır. İddia makamı, dağıtılan kitabı incelemiş olsaydı bu hususu görebilirdi. Ama maalesef incelemeye için, yayınevinin yazdığı önsözü, Süleyman KALDIRIM yazmış gibi göstermiştir. Bu, hakikat dışıdır. Açık bir saptırma, açık bir yanıltmadır.

Süleyman KALDIRIM, dağıtılan kitaba bir yazı eklemiştir. Yazının muhtevası aynen şöyledir:

"Sevgili Gençler,

Bizler, sizin her alanda başarılı olmanızı istiyor ve bu konuda çalışmalarımıza hiç ara vermeden devam ediyoruz. Geleceğimizin teminatı olan siz gençlere söz verdiğimiz gibi, attığınız her önemli adımda yanınızda olmak istiyoruz. Hayatın her alanında başarılı ve bilgili gençlerin yetişmesi, ülkemizin geleceğe daha güvenle bakabilmesi demektir. Millet kavramını oluşturan biz bireyler, eğitim, spor, sanat, kültür, bilgi, teknoloji, inanç ve günümüz şartları neyi gerektiriyorsa öğrenmek ve en iyi olmak için çok çalışmalıyız.

(İmza)

Süleyman KALDIRIM  
Gazi Belediye Başkanı" (EK-28)

Eklenen bu yazının iddia ile uzaktan yakından hiçbir ilgisi yoktur.

**c)** Konunun basında çarpıtılarak haberleştirilmesi üzerine Gazi Belediye Başkanı Süleyman KALDIRIM, Gazi Belediye Başkanlığı'nın 16.09.2005 tarihli ve 471 sayılı yazısı ile durumu Samsun Valiliği ve Samsun İl Emniyet Müdürlüğüne bildirmiş, 04.07.2006 tarih ve 334 sayılı yazı ile de Samsun Valiliği ve Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü bilgilendirilmiştir. Bu yazışma ve araştırmaların hepsinde de gazete haberinin gerçeğe aykırılığı vurgulanmıştır(EK-29)

d) Ek -133'te delil olarak sunulan cumhuriyet gazetesi haberinde; söz konusu kitabın "İlköğretim okullarında yaz aylarında düzenlenen Kur'an Kurslarına katılan ilköğretim öğrencilerine" dağıtıldığı şeklindeki yanlış haber, iddia makamı tarafından biraz değiştirilerek iddianameye "Kitabın ilköğretim okulu öğrencilerine 2005 yılı eylül ayında dağıtıldığı" şeklinde konulmuş ve böylelikle gazetenin ilköğretim okullarında yazın düzenlenen Kur'an Kursuna giden öğrencilere dağıtılan kitap diye haberleştiği konu, iddianameye girerken sanki ilköğretim okuluna devam eden öğrencilere dağıtılmış bir kitap olmuş ve konu bir kez de iddia makamı tarafından başkalaştırılmıştır. Bu, açık bir çarptırmadır, açık bir saptırmadır ve iyi niyetten uzak bir yaklaşımdır. Hukuk devletinde iddia makamı, somut delilleri hukuka uygun bir biçimde toplar ve değerlendirir; ama delilleri istediği şekle sokamaz ve somut gerçekliği dışında bir anlamda kesinlikle değerlendiremez. Aksi, hukukun evrensel ilkeleri ve hukuk devletinin alenen ihlali olur.

Ayrıca, iddia makamının tırnak içinde verdiği düşünceler, Süleyman KALDIRIM'a ait değildir.

e) Kaldı ki AK Parti, bazı parti üyelerinin ve belediye başkanlarının parti politikalarıyla uyuşmayan kişisel görüşlerini benimsemediği gibi, özellikle yerel yönetimlerin faaliyetlerinde parti politikalarına aykırı tutum ve davranışlardan kaçınılması gerektiğine dair genelgeler yayınlamıştır. Nitekim, AK Parti Yerel Yönetimler Başkanlığı, 2006 yılı Mayıs ayında bazı basın ve yayın organlarında yer alan "AK Partili belediyelerin kültürel faaliyetler çerçevesinde dağıttığı kitaplara ilişkin tartışmalar" nedeniyle, 24.5.2006 tarih, yyön/81.07./2006-1696 sayı ve "Kültürel Amaçlı Toplantılar ve Yayınlar" konulu genelgeyi bütün AK Parti'li belediye başkanlarına göndermiştir.

AK Parti Genel Başkan Yardımcısı, Yerel Yönetimler Başkanı ve Kocaeli Milletvekili Nihat Ergün imzası ile yayınlanan bu genelgede şu hususlara vurgu yapılmıştır : (EK – 30)

"Son zamanlarda belediyelerimizin kültürel içerikli toplantı, panel ve konferansları ile dergi, kitap, broşür gibi basılı neşriyatında, kamuoyunu yanlış yönlendirebilecek, yanlış anlaşılabilir, başkalarının istismar edilebilecek veya gereksiz tartışmalara yol açabilecek nitelikte politik-sosyal ve dini konular işlendiği görülmüştür.

Belediyelerin asli görevleri arasında yer almayan ve basın yayın organlarına da intikal eden bu hususların parti programımıza, partimiz temel ilke ve amaçlarına da uygun olmadığı ve partimiz genel merkezince tasvip edilmediği bilinmelidir.

Sosyal ve kültürel amaçlı çalışmalar ve yayınlar konusunda yukarıdaki hususlara özen gösterilmesi gerektiğini önemle rica eder, çalışmalarınızda başarılar dilerim."

Bu genelge, çok sayıda basın ve yayın organında da yer almıştır. Bu genelge, partimizin bu tür konularda ne kadar hassas olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Partimizle ilgili olarak kıyıda köşede kalmış, çoğu defa tek bir gazetede yer alan, asılsız veya tahrif edilmiş haberlerin yoğun bir şekilde kullanıldığı bir iddianamede, neredeyse tüm gazetelerde yer alan bu genelgenin görmezlikten gelinmesi subjektif ve iyi niyet kurallarıyla bağdaşmayan bir yaklaşımın göstergesidir. Hukuk devleti, böylesi yaklaşımları himaye etmez.

### **3- MUSTAFA TARLACI**

İddianamenin 103-104'üncü sayfalarında yer alan 3 numaralı iddia (EK-134), Dinar Belediye Başkanı Mustafa TARLACI'nın 2005 yılı Ramazan ayı boyunca 8 camide teravih namazı kıldırıldığına öne sürülmesi üzerine Valiliğin, buna izin veren 8 cami imamı hakkında soruşturma açtırmasına ilişkindir.

**a)** Mustafa TARLACI'nın teravih namazı kıldırıldığı doğrudur. Mustafa TARLACI İlahiyat Fakültesi mezunu olup, cami cemaatinin teklifi üzerine namaz kıldırmıştır.

**b)** Bu konunun yerel gazeteler tarafından haber yapılması üzerine Afyonkarahisar Valiliği İl İdare Kurulu Müdürlüğü'nün 07.11.2005 tarihli ve 1560 sayılı kararı ile ön inceleme başlatılmış, yapılan ön inceleme sonucunda; İlçe Müftüsü hakkında uyarma cezası, 10 İmam-Hatip ve Müezzin Kayyım hakkında ise kınama cezası verilmesi disiplin yönünden, İmam-Hatip ve Müezzin Kayyımların ilçe içerisinde yerlerinin değiştirilmesi önerilmiş, cezalar ve idari yaptırımlar uygulanmıştır **(EK-31)**.

Kısaca idare, bu olay karşısında sessiz kalmamıştır.

**c)** Dinar Cumhuriyet Başsavcılığı, "Özel işaret ve kıyafetleri usulsüz kullanma" suçu nedeniyle cezalandırılması istemiyle Mustafa TARLACI hakkında Dinar Sulh Ceza Mahkemesine dava açmış ve yapılan yargılama sonucunda Mustafa TARLACI beraat etmiş ve bu karar da temyiz edilmeyerek kesinleşmiştir (Dinar Sulh Ceza Mahkemesinin 13.03.2007 tarih ve 2006/203 E.. , 2007/86 K. İle) **(EK-32)**

Ancak iddia makamı, Mustafa TARLACI hakkında yapılan tahkikat, yargılama ve karardan iddianamesinde hiç bahsetmemiş, iddiasının ekleri arasında ise tahkikat aşamasına ve yargılamaya dair belgelerin hiç birisine yer vermemiştir. Bu, lehte ve aleyhte delil toplama yükümlülüğü ve görevi olan iddia makamının, bu görevini anılan kişi ve Ak Parti aleyhine açıkça ihlal ettiğini göstermektedir.

Başka yerlerde yürütmenin eylemlerinden dahi hukuka aykırı bir biçimde Ak Parti'yi sorumlu tutan iddia makamının, bu olay karşısında idarenin harekete geçip uyguladığı yaptırımlara hiç değinmemesi ve bunu Ak Parti lehine bir delil olarak kullanmaması oldukça manidardır.

Ayrıca Anayasamıza göre; "Suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar, kimse suçlu sayılamaz." (Anayasa, m. 38/4) Hukukun evrensel prensipleri ve Anayasamız,

bir kişinin suçluluğu mahkeme kararıyla kesin olarak sabit olmadıkça suçlu sayılamayacağını açıkça ortaya koyarken, suçsuzluğu hükmen sabit olan Mustafa TARLACI'nın itham edilmesi ve siyasi yasaklılığının talep edilmesi, hukukun evrensel ilkeleri ve Anayasa'nın 2'inci maddesinde ifadesini bulan hukuk devleti ilkesinin alenen çiğnenmesidir.

**d)** Kaldı ki AK Parti, bazı parti üyelerinin ve belediye başkanlarının parti politikalarıyla uyuşmayan kişisel görüşlerini benimsemediği gibi, özellikle yerel yönetimlerin faaliyetlerinde parti politikalarına aykırı tutum ve davranışlardan kaçınılması gerektiğine dair genelgeler yayınlamıştır. Nitekim, AK Parti Yerel Yönetimler Başkanlığı, 2006 yılı Mayıs ayında bazı basın ve yayın organlarında yer alan “AK Partili belediyelerin kültürel faaliyetler çerçevesinde dağıttığı kitaplara ilişkin tartışmalar” nedeniyle, 24.5.2006 tarih, yyön/81.07./2006-1696 sayı ve “Kültürel Amaçlı Toplantılar ve Yayınlar” konulu genelgeyi bütün AK Parti’li belediye başkanlarına göndermiştir.

AK Parti Genel Başkan Yardımcısı, Yerel Yönetimler Başkanı ve Kocaeli Milletvekili Nihat Ergün imzası ile yayınlanan bu genelgede şu hususlara vurgu yapılmıştır : **(EK – 30)**

“Son zamanlarda belediyelerimizin kültürel içerikli toplantı, panel ve konferansları ile dergi, kitap, broşür gibi basılı neşriyatında, kamuoyunu yanlış yönlendirebilecek, yanlış anlaşılabilir, başkalarının istismar edilebilecek veya gereksiz tartışmalara yol açabilecek nitelikte politik-sosyal ve dini konular işlendiği görülmüştür.

Belediyelerin asli görevleri arasında yer almayan ve basın yayın organlarına da intikal eden bu hususların parti programımıza, partimiz temel ilke ve amaçlarına da uygun olmadığı ve partimiz genel merkezince tasvip edilmediği bilinmelidir.

Sosyal ve kültürel amaçlı çalışmalar ve yayınlar konusunda yukarıdaki hususlara özen gösterilmesi gereğini önemle rica eder, çalışmalarınızda başarılar dilerim.”

Bu genelge, çok sayıda basın ve yayın organında da yer almıştır. Bu genelge, partimizin bu tür konularda ne kadar hassas olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Partimizle ilgili olarak kıyıda köşede kalmış, çoğu defa tek bir gazetede yer alan, asılsız veya tahrif edilmiş haberlerin yoğun bir şekilde kullanıldığı bir iddianamede, neredeyse tüm gazetelerde yer alan bu genelgenin görmezlikten gelinmesi subjektif ve iyi niyet kurallarıyla bağdaşmayan bir yaklaşımın göstergesidir. Hukuk devleti, böylesi yaklaşımları himaye etmez.

#### **4- AYŞE YÜREKLİTÜRK**

İddianamenin 104'üncü sayfasında yer alan 4 numaralı iddia (EK- 135) **Ayşe YÜREKLİTÜRK**'ün İzmir İl Genel Meclisi'nin 2005 yılı Aralık ayında yapılan

toplantısına türbanla gelerek, Adalet ve Kalkınma Partili meclis üyelerinin arasına oturduğu, bu tutumunun ağır tartışmalara sebebiyet verdiği ilişkindir.

a) Bu iddia, doğur değildir. Çünkü Ak Parti İzmir İl Genel Meclis Üyesi Ayşe YÜREKLİTÜRK, türbanla İl Genel Meclisi üyeleri arasına oturmamış, İl Genel Meclisi toplantı salonunun halka açık kısmında oturmuştur.

5302 Sayılı İl Özel İdaresi Kanununun “Meclis Toplantısı” başlıklı 12’inci maddesinin 4’üncü fıkrasında “İl Genel Meclisi toplantıları halka açıktır” denildiği gibi, İl Genel Meclisi Çalışma Yönetmeliği’nin, “Görüşmeler ve Yönetim” başlıklı 11’inci maddesinin 10’uncu fıkrasında da “İl Genel Meclisi toplantıları halka açıktır” denilmektedir. İl Genel Meclisi toplantı salonunun halka açık kısmında oturmak için herhangi bir kıyafet mecburiyeti yoktur.

Ak Parti İzmir İl Genel Meclis üyesi Ayşe YÜREKLİTÜRK, İl Genel Meclisi toplantıları halka açık yapıldığından görüşmeler sırasında, İl Genel Meclisi toplantı salonunun halka açık kısmında ve arka sıralarda oturmuştur.

Bu husus, Ayşe YÜREKLİTÜRK’ün yazılı talebi üzerine İzmir İl Genel Meclisi Başkanı İsmail YILMAZ’ın 1 nisan 2008 tarihli ve 4682 sayılı yazısında şöyle ifade edilmektedir (**EK-33**): “ Kanun ve Yönetmelik maddelerinde belirtildiği üzere, İl Genel Meclisi toplantılarımız halka açık olarak yapıldığından, görüşmeler sırasında herkesin bu toplantıları izleme hakkı mevcuttur. Şahsınızın Tabipler Odası Başkanı Zeki GÜR’ün konuşma yaptığı sırada İl Genel Meclisi toplantı salonumuzun dinleyiciler için ayrılmış olan arka sıralarında oturur vaziyette bulunduğunuz ilişikte gösterilen görüntü kayıtlarının birinci CD’sinde 21.19’dan 21.55’inci saniyeye kadar olan bölümünde görülmektedir.” biçiminde açıkça ve tartışmasız ifade edilmiştir.

Ancak iddia makamı, iddiasını gazete haberlerine dayandırırken, işin doğrusunu İzmir İl Genel Meclisi Başkanlığı’ndan veya İzmir Valiliğinden öğrenme ve bilgi edinme imkanı varken bunu yapmamış, böylece asılsız bir gazete haberine istinaden Ayşe YÜREKLİTÜRK’ü haksız yere itham edip, siyasi yasaklılığını talep etmiştir.

Bir kişinin yapmadığı bir şeyden dolayı, kendisinin siyasi yasaklılığını ve üyesi bulunduğu partinin de kapatılmasını talep etmek, hiçbir gerekçe ile izah edilemez. Bu, hukukun evrensel ilkeleri ve Anayasa’da ifadesini bulan hukuk devleti ilkesinin alenen ihlalidir.

## 5- AHMET GENÇ

Eyüp Belediye Başkanı Ahmet GENÇ hakkında iddianamenin 104’üncü sayfasında 3 ayrı iddia yer almaktadır. Bunlar:

1) Birinci iddia (İddianame, s. 104, EK- 136), Eyüp Belediyesi’nin 2005 yılında ÖSYM’nin yaptığı Kamu Personeli Seçme Sınavı’yla alacağı zabıta memurları için imam-hatip mezunu olma şartı getirdiğine ilişkindir.

a) Konuyla ilgili İçişleri Bakanlığı Mülkiye Müfettişliği tarafından 15.04.2003 - 06.12.2005 yılları arası teftişi, 08.11.2005 - 06.12.2005 tarihleri arasında Mülkiye Müfettişleri Turan ERGÜN ve Talip YEL tarafından yapılmış ve 02.12.2005 tarihinde sunulan “Teftiş Raporu”nda konu değerlendirilmiş ve işlemlerin (Teftiş Raporu, Sayfa: 2, 6. numaralı değerlendirme) **(EK-34)** usul ve yasaya uygunluğu tespitle birlikte, usul ve yasaya uygun yapılmaya devam olunması belirtilmiş, ama bu rapor dosyada yok.

b) Bu konu basın tarafından farklı ve yanlış bir biçimde aktarılmış, bunun üzerine Ahmet GENÇ Anayasa'nın 32'inci maddesinden kaynaklanan “Düzeltilme ve cevap hakkı”nı kullanarak; Radikal Gazetesinin 19.01.2006 tarihli nüshasında çıkan “**AKP**’li belediyenin imam-hatipli ısrarı, zabıta dediğin dua bilir.” haberi ile ilgili Beyoğlu 9. Noterliği’nden 10 şubat 2006 tarih ve 02990 nolu ihtarnameyi; Milliyet yazarı Melih AŞIK’ın köşesinde yer alan 14.07.2005 tarihli yazıya ilişkin olarak Eyüp Belediye Başkanlığı Basın Danışmanlığı aracılığı ile 17.07.2005 tarihli açıklama gönderilmiştir. Milliyet Gazetesi köşe yazarı Melih AŞIK, bu açıklama metnini “Eyüp’ten bilgi” başlığı ile köşesinde yayımlanmıştır **(EK-35)**.

Ancak iddianamede ve eklerinde, ne ihtarnameye, ne Eyüp Belediye Başkanlığının açıklamasına ve ne de Melih AŞIK’ın yazısına yer verilmiştir.

Görüldüğü üzere Ahmet GENÇ, Anayasa'nın 32'inci maddesinin tanıyıp teminat altına aldığı “Düzeltilme ve cevap hakkı”nı da kullanmıştır. Ancak iddia makamı, Anayasa ile tanınıp teminat altına alınan “düzeltilme ve cevap hakkı”na (Anayasa, m. 32) istinaden yapılmış tekzip ve düzeltmeleri dikkate alması gerekirken bunu yapmamış, aksine gerçeğe aykırı gazete haber ve yorumlarına itibar etmiştir. Bunlar, açık ve tartışmasız bir anayasa ihlali olduğu gibi hukukun temel ilkelerinin de ayaklar altına alınmasıdır.

2) İkinci iddia (İddianame, s. 104, EK- 137), Eyüp Belediye Başkanı **Ahmet Genç**'in, 2006 yılında 10.000 adet bastırıldığı “...Örtünmemek elbette dinden çıkmak değildir. Sadece günahkar olmaktır. Ancak başörtülüye eğitim ve sosyal sahalarda reva görülen muamele, sadece zulüm ve haksızlık olarak değerlendirilemez. Aynı zamanda İslam dinini hatırlatan her şeye düşmanlıktır. Din ve vicdan özgürlüğüne açık bir müdahaledir” görüşlerini içeren “Sevgili Peygamberimiz Hz. Muhammed” başlıklı broşür ile Diyanet İşleri Başkanlığının “Hz. Peygamberin Örnek Hayatı” isimli kitabını okullarda izinsiz olarak dağıttığı hususunu içermektedir.

Bu iddia, gerçek dışıdır. Çünkü:

a) Eyüp Belediye Başkanı veya Eyüp Belediye Başkanlığı:

1- “Sevgili Peygamberimiz Hazreti Muhammed” başlıklı bir broşür dağıtmamış ve dağıttırmamıştır.

2- Diyanet İşleri Başkanlığının “Hz. Peygamberin Örnek Hayatı” isimli kitabını okullarda izinli veya izinsiz dağıtmamış ve dağıttirmamıştır.

3- Diyanet Vakfı Yayınları arasında çıkan Doç. Dr. Ferhat KOCA'nın hazırladığı “Hz. Peygamberin Örnek Hayatı” isimli kitaptan 10.000 adet alınmış ve bu kitapta okullarda öğrencilere dağıtılmamıştır. Bu kitabın bir kısmı, okul ve öğrenci ile hiçbir ilgisi olmaksızın vatandaşlara dağıtılmıştır.

4- Bir kısmı vatandaşa dağıtılan “Hz. Peygamberin Örnek Hayatı” isimli kitapta, iddianamede iddia edildiği gibi “...Örtünmemek elbette dinden çıkmak değildir. Sadece günahkar olmaktır. Ancak başörtülüye eğitim ve sosyal sahalarda reva görülen muamele, sadece zulüm ve haksızlık olarak değerlendirilemez. Aynı zamanda İslam dinini hatırlatan her şeye düşmanlıktır. Din ve vicdan özgürlüğüne açık bir müdahaledir” şeklinde herhangi bir görüş kesinlikle yoktur.

Şöyle ki:

Eyüp Kaymakamlığı, 21.04.2006 tarihli yazısı ile “Eyüp Belediyesi'nin “Kutlu Doğum Haftası” kapsamında bastırıldığı bir kitap ve broşürü milli eğitim müdürlüğü'nden izin almadan bazı okullarda dağıttığı, öğrencilere dağıtılan bu broşürlerde “Örtünmemek günahtır.” denildiği iddia edilmektedir.” denilerek, gazete haberine istinaden konunun araştırılması istemiştir.

Bunun üzerine İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü, Milli Eğitim Şube Müdürleri Güsamettin Erdoğan ve Dursun Sezer'i muhakkik olarak görevlendirmiştir.

Muhakkiklerin Eyüp Kaymakamlığı'na sunduğu 18.05.2006 tarihli “İnceleme Raporu”nda **(EK-36)**; “Eyüp Belediyesi tarafından Eyüp'te yaşayan vatandaşlara yönelik olarak broşür ve kitap dağıtım işlemlerinin yapıldığı, ancak okul müdür ve diğer idarecilerinin ve öğretmenlerinin bu dağıtım işleminde rol ve görev almadıkları” sonucuna varılmıştır. Buna göre, Eyüp Belediye Başkanı Ahmet GENÇ, “Sevgili Peygamberimiz Hazreti Muhammed” başlıklı bir broşür ve “Hz. Peygamberin Örnek Hayatı” isimli kitabı, Eyüp'teki okullarda izinli veya izinsiz dağıtmamış ve dağıttirmamıştır.

Muhakkiklerin tanık olarak dinlediği ve iddianamenin 137 numaralı ekinde yer alan 10 okul müdürü de ifadelerinde; Eyüp Belediye Başkanlığı'nın okullarında herhangi bir kitap ve broşür dağıtmadığını açıkça ifade etmişlerdir.

Ayrıca Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nın 17.05.2006 tarihli ve 591-3617 sayılı yazı ile Eyüp Belediye Başkanlığı'ndan “Sevgili Peygamberimiz Hazreti Muhammed” isimli broşür ile “Hz. Peygamberin Örnek Hayatı” isimli kitaptan birer örnek gösterilmesini istemesi üzerine, Eyüp Belediye Başkanlığı Kültür ve Turizm Müdürlüğü gönderdiği cevabi yazıda; “Sevgili Peygamberimiz Hazreti Muhammed (s.a.v.) isimli broşürün Eyüp Belediyesi tarafından basılmadığı ve dağıtılmadığı, belediyenin hiçbir birim veya yetkililerinin bu broşür ve içeriği ile ilgisi olmadığı, Diyanet Vakfı Yayınları arasında çıkan Doç. Dr. Ferhat KOCA'nın hazırladığı “Hz.

Peygamberin Örnek Hayatı” isimli kitaptan 10.000 adet alındığı ve bunun bir kısmının dağıtıldığı, bunun dışında dağıtılan hiçbir şeyin belediye'nin izin, bilgi ve kontrolünde olmadığı açıkça bildirilmiştir.

Söz konusu kitap, Diyanet İşleri Başkanlığının Yayın Danışma Kurulu'nun 12.06.1999 tarih ve 17 sayılı kararı ile yararlı görülmüştür. Anılan eserde de iddianamede yazılan başörtüsü ile ilgili bilgiler yoktur. Ayrıca Anayasal bir Kuruluş olan Diyanet İşleri Başkanlığının (Anayasa, m. 136) yayınladığı bir kitabın dağıtılmasını, Anayasa veya laiklik ilkesine aykırı görmek, ayrı bir hukuksuzluk ve Anayasa ihlalidir. Böylesi bir kabul, Diyanet İşleri Başkanlığının yayınladığı kitapların hepsini Anayasa veya laiklik ilkesine aykırı sayma sonucuna görür ki bunun hukuken kabulü ve izahı mümkün değildir. Böylesi bir yaklaşım hukuk devletinin gereği olan hukuki güvenliği de tamamen ortadan kaldırır.

18.01.2007 tarihli yazısında İçişleri Bakanlığı, yaptırdığı tahkikat sonucunda; Eyüp Belediye Başkanı Ahmet GENÇ'in iddianameye konu broşür ve kitabı dağıtmadığını tespit etmiş ve bu nedenle Belediye Başkanı Ahmet GENÇ hakkındaki “İddiaların işleme konulmamasına” karar vermiştir. Ancak bu bilgi, ek 137'de yer alması gerekirken, ek 139'da yer almaktadır. Bu da ayrı bir dikkatsizlik örneğidir.

Eyüp Cumhuriyet Başsavcılığı, basında çıkan haberlerin asılsız çıkması nedeniyle Belediye Başkanı Ahmet GENÇ hakkında, idari veya adli bir tahkikat başlatmamıştır.

**b) İddia makamı, Eyüp Belediye Başkanı Ahmet GENÇ'in dağıttığını ve dağıttırdığını iddia ettiği ve içinde “...Örtünmemek elbette dinden çıkmak değildir. Sadece günahkar olmaktır. Ancak başörtülüye eğitim ve sosyal sahalarda reva görülen muamele, sadece zulüm ve haksızlık olarak değerlendirilemez. Aynı zamanda İslam dinini hatırlatan her şeye düşmanlıktır. Din ve vicdan özgürlüğüne açık bir müdahaledir” görüşleri yer alan “Sevgili Peygamberimiz Hz. Muhammed” başlıklı broşür, iddianın eklerinin sunulduğu 137 numaralı ekte yoktur.**

İddia makamı, olamayan bir broşürden ve içinde yazanlardan dolayı Eyüp Belediye Başkanının ve onun üyesi olduğu partinin cezalandırılmasını talep etmektedir. Böyle bir yaklaşım, hangi hukuk devletinde olabilir? İddia makamı, olmayan bir broşürün dağıtılmasından ve içinde yer alan görüşlerden Belediye Başkanını sorumlu tutarken, bu broşürü dosyaya koyması, yasa gereğidir. Ama maalesef, bu broşür dosyada yoktur. Olmayan bir delil ve bu delilde yer alan görüşlerden dolayı bir partinin kapatılması ve bir kişinin de siyasi yasaklılığının talebi, hukuken, aklen ve ilmen izahı mümkün değildir. İddia makamının bu yaklaşımı, hukukun evrensel ilkelerinin ve Anayasa'da ifadesini bulan hukuk devletinin yok sayılması, hukuk devletinde olması gerekli asgari hukuki güvenliğin yok edilmesidir.

İddia makamının bu yaklaşımı, objektif iyiniyet kuralları, hukukun evrensel ilkeleri, Anayasa ve yasayla uyumlu olmayan, subjektif ve hukuk dışı bir yaklaşımdır.



3) İddianamenin 104'üncü sayfasında yer alan 7 numaralı iddia (EK- 138), Eyüp Belediye Başkanı **Ahmet Genç**'in 2006 yılı ramazan ayında Eyüp Sultan Cami bahçesine kurulan ramazan çadırına 2820 sayılı Siyasi Partiler Yasasının 87. maddesine aykırı olarak ismini ve sıfatını içeren afişler astırttığına ilişkindir.

2006 Yılı ramazan ayında Eyüp Sultan Cami bahçesine kurulan ramazan çadırına 2820 sayılı Siyasi Partiler Yasasının 87. maddesine aykırı olarak Eyüp Belediye Başkanı Ahmet GENÇ'in ismini ve sıfatını içeren afişler astırttığı iddiası da asılsızdır.

İddianın asılsızlığı, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının talebi üzerine Eyüp Cumhuriyet Başsavcılığının yaptığı tahkikat ve tespitle açıkça ortaya konmuştur. Eyüp Cumhuriyet savcılığı konuya dair tahkikat yapmış ve yapılan tahkikat sonucunda; "13.10.2006 tarihinde müsnet suçun işlendiği iddia olunan Eyüp Sultan Camii Bahçesinde kurulu ramazan çadırında yapılan tespit ve çekilen fotoğraflarda çadırın içinde ve dışında bulunan pankart ve duvarda asılı resimlerin içeriğinde bir siyasi parti ile ilişkiyi gösteren herhangi bir bulgunun tespit edilmediği, bu hususun aynı tarihte düzenlenen tespit tutanağı ile imza altına alındığı. bu nedenle siyasi partiler yasasının 117'inci maddesinin uygulanmasını sağlayacak herhangi bir işlemin yapılmadığı" nı tespit etmiş ve "kovuşturmaya yer olmadığına dair karar" vermiştir (Eyüp Cumhuriyet Başsavcılığı'nın 26.03.2008 tarih ve 2006/23252 soruşturma no ve 2008/3699 kararı) **(EK-37)**

Ayrıca İçişleri Bakanlığı da Eyüp Belediye Başkanı Ahmet Genç hakkında tahkikat yaptırmış ve sonunda "İşleme konulmama" kararı vermiştir.

Ancak ne Eyüp Cumhuriyet Savcılığı'nın kovuşturmaya yer olmadığı kararı ve ne de İçişleri Bakanlığı'nın "İşleme konulmama" kararı dosyada ve ekleri arasında vardır. İddia makamı, bu belgelere kolaylıkla ulaşmış, işin aslını öğrenebilecekken bunu yapmamış, sadece basında çıkan haberlere itibar ederek bu iddiayı tanzim etmiştir.

Şimdi bir yanda İçişleri Bakanlığının iddiayı tekzip eden "İşleme konulmama" kararı, diğer yanda yine iddiayı tekzip eden Eyüp Cumhuriyet Savcılığı'nın "Kovuşturmaya yer olmadığı kararı" dururken, iddia makamının bu iddiayı dillendirmesi ve asılsız bir iddiadan dolayı Ahmet GENÇ'in siyasi yasaklığını ve üyesi olduğu partinin kapatılmasını talep etmesi, açıkça hukukun evrensel ilkeleri ve hukuk devleti ilkesinin ihlalidir.

Adli tahkikat sonucu; "Eyüp Sultan Camii Bahçesinde kurulu ramazan çadırında yapılan tespit ve çekilen fotoğraflarda çadırın içinde ve dışında bulunan pankart ve duvarda asılı resimlerin içeriğinde bir siyasi parti ile ilişkiyi gösteren herhangi bir bulgunun tespit edilmediği, bu hususun aynı tarihte düzenlenen tespit tutanağı ile imza altına alındığı. bu nedenle siyasi partiler yasasının 117'inci maddesinin uygulanmasını sağlayacak herhangi bir işlemin yapılmadığı" nı açıkça ortaya koymaktadır. Eyüp Cumhuriyet Savcılığının bu tahkikatı ve sonucunda verdiği "Kovuşturmaya yer olmadığı kararı, iddiayı alenen tekzip etmektedir.

İddia makamı, aslı olamayan ve aslının olmadığı adli tahkikatla sabit olan bir iddiayı dile getirmesi ve bundan dolayı Eyüp Belediye Başkanının ve onun üyesi olduğu partinin cezalandırılmasını talep etmesinin izahı, hukuken, aklen ve ilmen mümkün değildir. İddia makamının bu yaklaşımı, hukukun evrensel ilkelerinin ve Anayasa’da ifadesini bulan hukuk devletinin yok sayılması, hukuk devletinde olması gerekli asgari hukuki güvenliğin yok edilmesidir.

İddia makamının bu yaklaşımı, objektif iyiniyet kuralları, hukukun evrensel ilkeleri, Anayasa ve yasayla uyumlu olmayan, subjektif ve hukuk dışı bir yaklaşımdır.

4) Kaldı ki AK Parti, bazı parti üyelerinin ve belediye başkanlarının parti politikalarıyla uyuşmayan kişisel görüşlerini benimsemediği gibi, özellikle yerel yönetimlerin faaliyetlerinde parti politikalarına aykırı tutum ve davranışlardan kaçınılması gerektiğine dair genelgeler yayınlamıştır. Nitekim, AK Parti Yerel Yönetimler Başkanlığı, 2006 yılı Mayıs ayında bazı basın ve yayın organlarında yer alan “AK Partili belediyelerin kültürel faaliyetler çerçevesinde dağıttığı kitaplara ilişkin tartışmalar” nedeniyle, 24.5.2006 tarih, yyön/81.07./2006-1696 sayı ve “Kültürel Amaçlı Toplantılar ve Yayınlar” konulu genelgeyi bütün AK Parti’li belediye başkanlarına göndermiştir.

AK Parti Genel Başkan Yardımcısı, Yerel Yönetimler Başkanı ve Kocaeli Milletvekili Nihat Ergün imzası ile yayınlanan bu genelgede şu hususlara vurgu yapılmıştır : (EK – 30)

“Son zamanlarda belediyelerimizin kültürel içerikli toplantı, panel ve konferansları ile dergi, kitap, broşür gibi basılı neşriyatında, kamuoyunu yanlış yönlendirebilecek, yanlış anlaşılabilir, başkalarının istismar edilebilecek veya gereksiz tartışmalara yol açabilecek nitelikte politik-sosyal ve dini konular işlendiği görülmüştür.

Belediyelerin asli görevleri arasında yer almayan ve basın yayın organlarına da intikal eden bu hususların parti programımıza, partimiz temel ilke ve amaçlarına da uygun olmadığı ve partimiz genel merkezince tasvip edilmediği bilinmelidir.

Sosyal ve kültürel amaçlı çalışmalar ve yayınlar konusunda yukarıdaki hususlara özen gösterilmesi gereğini önemle rica eder, çalışmalarınızda başarılar dilerim.”

Bu genelge, çok sayıda basın ve yayın organında da yer almıştır. Bu genelge, partimizin bu tür konularda ne kadar hassas olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Partimizle ilgili olarak kıyıda köşede kalmış, çoğu defa tek bir gazetede yer alan, asılsız veya tahrif edilmiş haberlerin yoğun bir şekilde kullanıldığı bir iddianamede, neredeyse tüm gazetelerde yer alan bu genelgenin görmezlikten gelinmesi subjektif ve iyi niyet kurallarıyla bağdaşmayan bir yaklaşımın göstergesidir. Hukuk devleti, böylesi yaklaşımları himaye etmez.

## 6- MEHMET DEMİRCİ

İddianamenin 104'üncü sayfasında yer alan 8 numaralı iddia (EK- 139), Tuzla Belediye Başkanı Mehmet DEMİRCİ'nin, 2006 yılında evlenen çiftlere üzerinde belediyenin ambleminin de yer aldığı şeriat hükümlerine göre yaşamalarını ve bunun için cihat yapmalarını öneren Bursa Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi öğretim üyesi Prof Dr Hamdi Döndüren tarafından yazılan '*Delilleriyle Aile İlmihali*' isimli kitabın dağıtıldığı, hususunu içermektedir.

a) Tuzla Belediye Başkanı Mehmet DEMİRCİ'nin yeni evlenen çiftlere, Bursa Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi öğretim üyesi Prof Dr Hamdi Döndüren tarafından yazılan '*Delilleriyle Aile İlmihali*' isimli kitabı hediye ettiği doğrudur.

Bu kitapta; nişanlanma, evlenme, boşanma, aile içi ilişkiler, vasiyet ve miras konularında, İslam kaynaklarına dayalı bilgiler verilmiştir. Kitabın hiçbir yerinde cihad çağrısı yoktur. Nitekim 1995 yılından beri Kültür Bakanlığı bandrolüyle birlikte satılan ve Diyanet İşleri Başkanlığı Din İşleri Yüksek Kurulu'nun 14.09.2006 tarih ve 1002 Sayılı Kararı ile “ Prof. Dr. Hamdi DÖNDÜREN'e ait “Delilleriyle Aile İlmihali” adlı eserde yer alan bilgilerin; ayetlere, hadislerle ve fıkhi kaynaklara dayandığı” (EK-38) belirlenmiştir.

Diyanet İşleri Başkanlığı, Anayasal bir kuruluştur. Anayasa'nın 136'ncı maddesine göre; “Genel idare içinde yer alan Diyanet İşleri Başkanlığı, lâiklik ilkesi doğrultusunda, bütün siyasî görüş ve düşüncülerin dışında kalarak ve milletçe dayanışma ve bütünleşmeyi amaç edinerek, özel kanununda gösterilen görevleri yerine getirir.” Anayasanın bu hükmüne müsteniden kurulan Diyanet İşleri Başkanlığı'nın kuruluş kanuna göre; “İslam Dininin inançları, ibadet ve ahlak esasları ile ilgili işleri yürütmek, din konusunda toplumu aydınlatmak ve ibadet yerlerini yönetmek üzere; Başbakanlığa bağlı Diyanet İşleri Başkanlığı kurulmuştur.” (22.06.1965 Tarih ve 633 Sayılı Diyanet İşleri Başkanlığı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun, m. 1)

Anayasal bir kuruluş olan Diyanet İşleri Başkanlığı Din İşleri Yüksek Kurulu'nun; ayet, hadis ve fıkhi kaynaklara dayandığını ifade ettiği ve 1995 yılından beride piyasada Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılan bir kitabın, Tuzla Belediye Başkanı tarafından dağıtılması, ne Anayasaya ve ne de laiklik ilkesine aykırıdır. Aksinin kabulü, Anayasa'dan aldığı yetkiye göre görev ifa eden ve yetkisini kullanan Diyanet İşleri Başkanlığı, hukuk dışı hale getireceği gibi, hukuk sınırları içinde bu kurumun görevlerini yerine getirmesi imkansız hale gelir ve vatandaşların bu kurumun görüşünü istemesi veya olan görüşünü dile getirmesi de hukuk dışı olur. Bu ise, Anayasada ifadesinin bulan hukuk devleti ilkesinin ve laiklik ilkesinin açık bir ihlalidir.

b) Tuzla Belediye Başkanı, yeni evlenen çiftlere sadece bu kitabı değil, bu kitapla birlikte Gary CHAPMAN tarafından yazılmış ve Betül ÇELİK tarafından Türkçe'ye çevrilmiş olan “Beş Sevgi Dili” isimli kitabı da dağıtmıştır (EK-39).

Ancak iddia makamı, iddiasında bu kitaptan hiç bahsetmemiş, gazetelerin aleyhinde haber yaptığı kitabı iddianameye konu etmiştir. Bu tutum, hukuk devleti ilkesiyle bağdaşmaz. Çünkü iddia makamı, sadece aleyhe olan delilleri değil lehe olan delilleri de toplamakla görevlidir. Maalesef iddia makamı, bu yasal yükümlülüğünü yerine getirmemiştir. Bu, subjektif ve iyi niyet kurallarıyla bağdaşmayan bir yaklaşım olup, hukukun evrensel ilkeleri ve Anayasa'nın açık ihlalidir.

c) Ayrıca İçişleri Bakanlığı, Tuzla Belediye Başkanı Mehmet DEMİRCİ hakkında tahkikat başlatmış ve 18.01.2007 tarihinde "İşleme konulmama" kararı verilmiştir.

d) Tuzla Cumhuriyet Başsavcılığı da "Kovuşturmaya yer olmadığına" karar vermiştir (Tuzla Cumhuriyet Başsavcılığı, 12.03. 2007 tarih, Soruşturma no: 2006/20083, Karar: 2007/576) (EK-40).

e) Kaldı ki AK Parti, Belediye Başkanlarının parti politikalarıyla bağdaşmayan görüşlerini ve faaliyetlerini benimsememiştir. Bu nedenle Belediye Başkanları ve bazı parti üyelerinin parti politikalarıyla uyuşmayan kişisel görüşlerini benimsemediği açıklıkla ifade etmiş ve özellikle yerel yönetimlerin faaliyetlerinde parti politikalarına aykırı tutum ve davranışlardan kaçınılması gerektiğine dair genelgeler yayınlamıştır.

Nitekim, AK Parti Yerel Yönetimler Başkanlığı, 2006 yılı Mayıs ayında bazı basın ve yayın organlarında yer alan "AK Partili belediyelerin kültürel faaliyetler çerçevesinde dağıttığı kitaplara ilişkin tartışmalar" nedeniyle, 24.5.2006 tarih, yyön/81.07./2006-1696 sayı ve "Kültürel Amaçlı Toplantılar ve Yayınlar" konulu genelgeyi bütün AK Parti'li belediye başkanlarına göndermiştir.

AK Parti Genel Başkan Yardımcısı, Yerel Yönetimler Başkanı ve Kocaeli Milletvekili Nihat Ergün imzası ile yayınlanan bu genelgede şu hususlara vurgu yapılmıştır : ( EK – 30 )

"Son zamanlarda belediyelerimizin kültürel içerikli toplantı, panel ve konferansları ile dergi, kitap, broşür gibi basılı neşriyatında, kamuoyunu yanlış yönlendirebilecek, yanlış anlaşılabilir, başkalarının istismar edilebilecek veya gereksiz tartışmalara yol açabilecek nitelikte politik-sosyal ve dini konular işlendiği görülmüştür.

Belediyelerin asli görevleri arasında yer almayan ve basın yayın organlarına da intikal eden bu hususların parti programımıza, partimiz temel ilke ve amaçlarına da uygun olmadığı ve partimiz genel merkezince tasvip edilmediği bilinmelidir.

Sosyal ve kültürel amaçlı çalışmalar ve yayınlar konusunda yukarıdaki hususlara özen gösterilmesi gereğini önemle rica eder, çalışmalarınızda başarılar dilerim."

Bu genelge, çok sayıda basın ve yayın organında da yer almıştır. Bu genelge, partimizin bu tür konularda ne kadar hassas olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Partimizle ilgili olarak kıyıda köşede kalmış, çoğu defa tek bir gazetede yer alan, asılsız veya tahrif edilmiş haberlerin yoğun bir şekilde kullanıldığı bir iddianamede, neredeyse tüm gazetelerde yer alan bu genelgenin görmezlikten gelinmesi subjektif ve iyi niyet kurallarıyla bağdaşmayan bir yaklaşımın göstergesidir. Hukuk devleti, böylesi yaklaşımları himaye etmez.

## 7- AHMET MİSBAH DEMİRCAN

İddianamenin 104'üncü sayfasında yer alan 9 numaralı iddia (EK- 140), 2006 yılında ilköğretim öğrencilerine trafik kurallarını öğrenmesi amacıyla dağıtılan ve Beyoğlu Belediye Başkanı Ahmet Misbah DEMİRCAN'ın önsözünü yazdığı "*Çocuklara Trafik Bilgileri ve Eğitimi*" adlı kitabın dağıtıldığı ve bu kitabın içinde kazaların "Takdir-i ilahi" olduğu hususunu içermektedir.

a) Bu kitabın 59'uncu sayfasındaki görüş ve yorumlar, Ahmet Misbah DEMİRCAN'a ait değildir.

b) Ahmet Misbah DEMİRCAN, kitaba sadece önsöz yazmıştır.

c) Kitap basılmadan önce Beyoğlu Kaymakamlığı İlçe Emniyet Müdürlüğü ve Beyoğlu Kaymakamlığı İlçe Emniyet Müdürlüğü'nün tetkikine sunulmuş, içerik itibarıyla basılmasında sakınca olmadığı görüşü alınarak basılmış ve Kaymakamlık makamının onayı ile de dağıtılmıştır.

d) Beyoğlu Belediye Başkanının, öğrencileri trafik bilgileri konusunda bilinçlendirmek amacıyla yaptığı bu hizmet, 59'uncu sayfada yer alan bilgiler nedeniyle maksadı dışında algılanmış, kamuoyunu haksız bir biçimde meşgul etmiştir. Bunun üzerine Beyoğlu Belediye Başkanı Ahmet Misbah DEMİRCAN, yanlış anlaşılmalara mahal bırakmamak için kitabın dağıtımını durdurmuş, dağıtılanları toplatmış ve kitabı yeniden tetkik ettirip tartışılan kısımları çıkardıktan sonra yeniden bastırılmıştır (EK-41).

Görüldüğü üzere Beyoğlu Belediye Başkanı, yanlış yapılmaması için gerekli titizliği göstermiş, buna rağmen yanlış anlaşılma olunca da derhal duruma vaziyet etmiş ve yanlışlığı düzeltmiştir. Yani yanlışta tavır koymuştur. Belediye Başkanının bu tavrı takdir edilmesi gerekirken, siyasi yasaklılığının ve üyesi olduğu partinin kapatılmasının talep edilmesi, hukuken kabul edilemez.

Neticeten Ahmet Misbah DEMİRCAN'ın davranışında ne laiklik ilkesine ve ne de Anayasaya aykırılık vardır.

e) Kaldı ki AK Parti, Belediye Başkanlarının parti politikalarıyla bağdaşmayan görüşlerini ve faaliyetlerini benimsememiştir. Bu nedenle Belediye Başkanları ve bazı parti üyelerinin parti politikalarıyla uyuşmayan kişisel görüşlerini benimsemediği açıklıkla ifade etmiş ve özellikle yerel yönetimlerin faaliyetlerinde parti

politikalarına aykırı tutum ve davranışlardan kaçınılması gerektiğine dair genelgeler yayınlamıştır.

Nitekim, AK Parti Yerel Yönetimler Başkanlığı, 2006 yılı Mayıs ayında bazı basın ve yayın organlarında yer alan “AK Partili belediyelerin kültürel faaliyetler çerçevesinde dağıttığı kitaplara ilişkin tartışmalar” nedeniyle, 24.5.2006 tarih, yyön/81.07./2006-1696 sayı ve “Kültürel Amaçlı Toplantılar ve Yayınlar” konulu genelgeyi bütün AK Parti’li belediye başkanlarına göndermiştir.

AK Parti Genel Başkan Yardımcısı, Yerel Yönetimler Başkanı ve Kocaeli Milletvekili Nihat Ergün imzası ile yayınlanan bu genelgede şu hususlara vurgu yapılmıştır : ( EK – 30 )

“Son zamanlarda belediyelerimizin kültürel içerikli toplantı, panel ve konferansları ile dergi, kitap, broşür gibi basılı neşriyatında, kamuoyunu yanlış yönlendirebilecek, yanlış anlaşılabilir, başkalarının istismar edilebilecek veya gereksiz tartışmalara yol açabilecek nitelikte politik-sosyal ve dini konular işlendiği görülmüştür.

Belediyelerin asli görevleri arasında yer almayan ve basın yayın organlarına da intikal eden bu hususların parti programımıza, partimiz temel ilke ve amaçlarına da uygun olmadığı ve partimiz genel merkezince tasvip edilmediği bilinmelidir.

Sosyal ve kültürel amaçlı çalışmalar ve yayınlar konusunda yukarıdaki hususlara özen gösterilmesi gereğini önemle rica eder, çalışmalarınızda başarılar dilerim.”

Bu genelge, çok sayıda basın ve yayın organında da yer almıştır. Bu genelge, partimizin bu tür konularda ne kadar hassas olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Partimizle ilgili olarak kıyıda köşede kalmış, çoğu defa tek bir gazetede yer alan, asılsız veya tahrif edilmiş haberlerin yoğun bir şekilde kullanıldığı bir iddianamede, neredeyse tüm gazetelerde yer alan bu genelgenin görmezlikten gelinmesi subjektif ve iyi niyet kurallarıyla bağdaşmayan bir yaklaşımın göstergesidir. Hukuk devleti, böylesi yaklaşımları himaye etmez.

## 8- HÜSEYİN TURAN

İddianamenin 104-105’inci sayfalarında yer alan 10 numaralı iddia (EK-141), Silivri Belediye Başkanı Hüseyin TURAN’ın, M. Ertuğrul DÜZDAĞ tarafından yazılan önsözünde Atatürk’ün kişiliğine, ilke ve devrimlerine ağır saldırılar yapılan Mehmet Akif Ersoy’un “Safahat” isimli kitabın, 2006 yılında ilçedeki tüm lise öğrencilerine bedava dağıtılmak üzere belediyeye ait taşıtlarla okullara gönderdiği ve İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne dağıtım izni bulunmayan kitapların bir kısmının lisedeki öğrencilere dağıtımının yapıldığı hususuna ilişkindir.

a) “Safahat kitabı”, milli şairimiz Mehmet Akif ERSOY’a aittir.

b) Bu kitabın önsözünü, M. Ertuğrul DÜZDAĞ yazmıştır.

c) İddia makamının iddia ettiği gibi M. Ertuğrul DÜZDAĞ'ın yazdığı önsözde, Atatürk'ün kişiliğine, ilke ve devrimlerine saldırı yoktur. Çünkü iki sayfa olan önsözde, imalı veya açık, hiçbir surette Atatürk veya ilke ve devrimlerinden bahsedilmemiştir.

d) Bu kitabın girişi de M. Ertuğrul DÜZDAĞ tarafından yazılmıştır. Girişte; sadece Mehmet Akif ERSOY'un hayatı, eserleri, sanatı ve ahlakı anlatılmıştır. Girişin hiçbir yerinde, Atatürk'ün kişiliği, ilke ve devrimlerinden bahsedilmemiştir (EK-42).

e) Nitekim CHP Silivri İlçe Başkanı Mümin TUĞLU'nun şikayeti üzerine İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı, kitabın yazarı M. Ertuğrul DÜZDAĞ ile yayıncısı Şaban KURT hakkında adli tahkikat başlatmış ve yapılan tahkikatın neticesinde; "...Kitabın giriş kısmında, Mehmet Akif ERSOY'un hayatı ve eserleri muhalif görüşlerine de yer verilerek anlatılmış olup, Mustafa Kemal ATATÜRK'ün manevi şahsiyetine hakaret suçunu oluşturacak herhangi bir ifade ve suç unsuru da bulunmadığı kanaatine varılmıştır" denilerek şüpheliler yayıncı Şaban KURT ile yazar M. Ertuğrul DÜZDAĞ hakkında kamu adına kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilmiş ve bu karar da kesinleşmiştir ( İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı Basın Bürosu, 31.08.2006 tarih, 2006/31172 Soruşturma No 2006/9252-193 Karar No) (EK-43).

Görüldüğü üzere Silivri Belediye Başkanı Hüseyin TURAN'ın dağıttığı "Safahat" isimli kitabın giriş ve devamında Mustafa Kemal ATATÜRK'ün kişiliğine, ilke ve devrimlerine herhangi bir saldırının olmadığı, adli tahkikat sonucu belirlenmiştir.

Ancak iddia makamı, dağıtılan "Safahat" isimli kitabı inceleyip, muhtevasına bakmadığı gibi, bu konuda adli tahkikat olup olmadığına da bakmamıştır. Sadece bu konuda, basında çıkan aleyhte yazılara ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilen ihbar yazılarına inanmıştır. Halbu ki bir hukuk devletinde iddia makamı, gelen her ihbarı doğru sayıp ona göre hareket etmez, önce gelen ihbarı değerlendirir, gerekli tahkikatı yapar ve yaptırır, sonuçta elde ettiği bilgiye göre hareket eder. Ama maalesef, burada, bunların hiç biri yapılmamıştır.

Şayet iddia makamı bu tahkikatı yapmış olsaydı, kitapta iddia edilen hususların olmadığını görecekti ve Silivri Cumhuriyet Başsavcılığı'nın kovuşturmaya yer olmadığına dair kararına vakıf olabilecekti ve sonuçta da böylesine haksız ve hukuksuz bir ithamla bir Belediye Başkanının siyasi yasaklığını ve onun mensubu olduğu partinin kapatılmasını talep ve dava etme yanlışlığına belki de düşmeyecekti.

Bu adli tahkikat , yargılama ve karardan iddianamesinde hiç bahsetmemiş, iddiasının ekleri arasında ise tahkikat aşamasına dair belgelere yer verdiği halde mahkeme kararına dair belgeleri ekler arasına koymamıştır. Bu, lehte ve aleyhte delil toplama yükümlülüğü ve görevi olan iddia makamının, bu görevini anılan kişiler ve Ak Parti aleyhine açıkça ihlal ettiğini göstermektedir.

Ayrıca Anayasamıza göre; “Suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar, kimse suçlu sayılamaz.” (Anayasa, m. 38/4) Hukukun evrensel prensipleri ve Anayasamız, bir kişinin suçluluğu mahkeme kararıyla kesin olarak sabit olmadıkça suçlu sayılamayacağını açıkça ortaya koyarken, suçsuzluğu adli tahkikat sonucu verilen ve kesinleşen bir takipsizlik kararıyla sabit olan Silivri Belediye Başkanı Hüseyin TURAN’ın itham edilip siyasi yasaklılığının talep edilmesi ve üyesi olduğu parinin kapatılmasının talep ve dava edilmesi, hukukun evrensel ilkeleri ve Anayasa’nın 2’inci maddesinde ifadesini bulan hukuk devleti ilkesinin alenen çiğnenmesidir. İddia makamının bu yaklaşımı, hukukun evrensel ilkeleri, hukuk devleti ilkesi ve bu ilkenin asgari gerekliliği olan hukuki güvenliğin açıkça yok edilmesidir.

## 9- İBRAHİM KARAOSMANOĞLU

İddianamenin 105’inci sayfasında yer alan 11 numaralı iddia (EK- 142), Kocaeli Büyükşehir Belediye Başkanı **İbrahim Karaosmanoğlu**’nun, 2006 tarihinde üzerinde kartviziti ve **AKP** logosu bulunan 5.000 adet Kur’an-ı Kerim’i Büyükşehir amblemini taşıyan çantalar içerisinde belediye personeli aracılığıyla kentte dağıttığı hususlarını içermektedir.

a) Kocaeli Büyükşehir Belediye Başkanı İbrahim KARAOSMANOĞLU’nun, Kur’an-ı Kerim dağıttığı ve Kur’an-ı Kerim kapağına yapıştırılmış vaziyette Büyükşehir Belediye Başkanı İbrahim KARAOSMANOĞLU’nun kartviziti olduğu doğrudur.

Belediye Başkanı bu Kur’an-ı Kerimleri, Kur’an Kursu öğretmenlerinin yazılı taleplerine istinaden, Kur’an Kurslarında okuyan öğrencilere dağıtılmak üzere vermiştir (**EK-44**). Belediye Başkanının, yasalara uygun açılmış ve faaliyette bulunan Kur’an Kurslarında okuyan öğrencilere, okumayı öğrenmeye çalıştıkları Kur’an-ı Kerim’i vermesinin altında, gizli anlamlar aramak ve yasaya uygun bir işten yasalara aykırılık üretmek mümkün değildir.

b) Ancak dağıtılan Kur’an-ı Kerimler üzerinde Ak Parti logosunun bulunduğu asılsızdır.

Bu hususun doğruluğu, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı Siyasi Partiler Soruşturma Bürosu, 09.10.2006 tarih ve 2006/148 sayılı yazısına istinaden Kocaeli Cumhuriyet Başsavcılığının başlattığı adli tahkikat sırasında 22.01.2007 tarihli açma tutanağı başlıklı yazıda; “İl Müftülüğü tarafından gönderilen çantanın bir yüzünde Kocaeli Büyükşehir Belediyesi yazdığı, İzmit Saat Kulesi resmi olduğu ve ayrıca belediye web sayfası adresinin yazılı olduğu, diğer yüzünde aynı hususların İngilizce yazılı olduğu, herhangi bir siyasi partinin ilgisine rastlanmadığı, içinde bulunan kartvizitin ise Kur’an-ı Kerim kapağına yapıştırılmış vaziyette olduğu ve Büyükşehir Belediye Başkan İbrahim KARAOSMANOĞLU’nun kartviziti olduğu, herhangi bir siyasi partinin işaretinin olmadığı” açıkça ifade edilmiştir.



c) İçişleri Bakanlığının talimatı ile Kocaeli Valiliği, Kocaeli Büyükşehir Belediye Başkanı hakkında bir inceleme başlatmıştır. Yapılan inceleme sonucunda; "... Kocaeli Büyükşehir Belediye Başkanı İbrahim KARAOSMANOĞLU'na ait kartvizit ile dağıtılan Kur'an-ı Kerimlerin dağıtım işlemi, Belediye Başkanlığı bütçesini ve imkanlarını kullanarak ve dini hissiyatı istismar ederek kişisel saygınlık ve çıkar sağlamak suretiyle görevini kötüye kullandığı iddiasının sübut bulmadığı, Türk Ceza Kanununda ve Kabahatler Kanununda belirtilen suç niteliğinde olmadığı anlaşıldığından, 4483 Sayılı Kanun gereğince herhangi bir işlem yapılmasına gerek olmadığı kanaatine varılmıştır." Bu rapor üzerine İçişleri Bakanlığı, Kocaeli Büyükşehir Belediye Başkanı İbrahim KARAOSMANOĞLU hakkında 09.07.2007 tarihinde "İşleme konulmama" kararı (**EK-45**) vermiş ve bu karar da itiraz edilmediğinden kesinleşmiştir.

Görüldüğü üzere dağıtılan Kur'an-ı Kerimler üzerinde Ak Parti logosu yoktur. Bu husus, hem adli ve hem de idari tahkikat ile sabittir.

Ancak Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı adli tahkikat yapılmasını istemiş olmasına rağmen, bu tahkikatın nihai sonucunun ne olduğunu araştırıp dosyaya koymamış, konuya dair idari tahkikat yapıp yapılmadı üzerinde ise hiç durmamıştır. Halbuki yapılan idari ve adli tahkikatlar, dağıtılan Kur'an-ı Kerimler üzerinde Ak Parti logosunun bulunmadığını tespit etmiştir. Buna rağmen, iddia makamının olayı Ak Parti ile ilişkilendirmesi ve bundan gizli ve laiklik karşıtı anlamlar çıkarması, hukukun evrensel ilkeleri ve hukuk devleti ilkesinin alenen ihlalidir.

Ayrıca insanların büyük bir kısmının Müslüman olduğu bir ülkede, din ve dince kutsal sayılan şeyler Anayasa ile teminat altına alındığı (Anayasa, m. 24) ve hem de "Kişinin mensup bulunduğu dine göre kutsal sayılan değerlerden bahisle" hakareti hakaret suçunun nitelikli hali sayıp cezai yaptırıma bağlarken (Türk Ceza Kanunu, m. 125/3-c), bir Belediye Başkanın insanlara mensup oldukları dinin kutsal kitabını dağıtmasını, laiklik ilkesine ve Anayasaya aykırı görmek ve göstermek, büyük bir hukuki çelişkidir. İddia makamının bu çelişkili yaklaşımı, hukukun evrensel ilkeleri, laiklik ilkesi, hukuk devleti ilkesi ve bu ilkenin asgari gerekliliği olan hukuki güvenliğin açıkça yok edilmesidir.

d) Kocaeli Büyükşehir Belediye Başkanı, iddia makamının dayanağı basında çıkan asılsız haberleri tekzip etmiştir.

Bizim Kocaeli Gazetesi yazarı Azime TELLİ, konuya ilişkin 3 ekim 2006 ve 6 ekim 2006'da iki adet gerçekleri yansıtmayan yorum yazısı yazmıştır. Bunun üzerine Kocaeli Büyükşehir Belediye Başkanı, Kocaeli 3. Noterliğinin 01 Aralık 2006 Tarih ve 25053 Nolu ihttari ile "Tekzip" göndermiştir. Tekzibin yayınlanmaması üzerine Kocaeli Sulh Ceza Mahkemesine müracaatla, tekzip metninin yayınlanması kararı almıştır (Kocaeli Sulh Ceza Mahkemesi, 26.12.2006 tarih ve 2006/1275 D. İş Tekzip Kararı) (**EK-46**).

Buna rağmen tekzip yayınlanmayınca, Kocaeli Büyükşehir Belediye Başkanı, ilgililer GÜNGÖR ARSLAN ve Azime TELLİ hakkında Kocaeli Cumhuriyet

Başsavcılığına 26.01.2007'de suç duyurusunda bulunmuş, açılan kamu davası sonucu Kocaeli Asliye Ceza Mahkemesinde yapılan yargılamada, sanıkların yayınlanmasına karar verilen tekzip metnini usulüne uygun yayınlamamak suretiyle basın kanununa aykırı davrandıkları gerekçesiyle ayrı ayrı adli para cezasına çarptırıldığı, tekzip metninin de trajik 100000'in üzerinde olan iki gazetede yayımlanmasına karar verilmiştir (Kocaeli Asliye Ceza Mahkemesi, Dosya No: 2007/68, Karar Tarihi: 26.09.2007, Karar No: 2007/312) **(EK-47)**.

Görüldüğü üzere Kocaeli Büyükşehir Belediye Başkanı, Anayasa'nın 32'inci maddesinin tanıyıp teminat altına aldığı "Düzeltilme ve cevap hakkı"nı da kullanmıştır. Ancak iddia makamı, Anayasa ile tanıyıp teminat altına alınan "düzeltilme ve cevap hakkı"na (Anayasa, m. 32) istinaden yapılmış tekzip ve düzeltmeleri dikkate alması gerekirken bunu yapmamış, aksine gerçeğe aykırı gazete haber ve yorumlarına itibar etmiştir. Bunlar, açık ve tartışmasız bir anayasa ihlali olduğu gibi hukukun temel ilkelerinin de ayaklar altına alınmasıdır.

e) Kaldı ki AK Parti, Belediye Başkanlarının parti politikalarıyla bağdaşmayan görüşlerini ve faaliyetlerini benimsememiştir. Bu nedenle Belediye Başkanları ve bazı parti üyelerinin parti politikalarıyla uyuşmayan kişisel görüşlerini benimsemediği açıklıkla ifade etmiş ve özellikle yerel yönetimlerin faaliyetlerinde parti politikalarına aykırı tutum ve davranışlardan kaçınılması gerektiğine dair genelgeler yayınlamıştır.

Nitekim, AK Parti Yerel Yönetimler Başkanlığı, 2006 yılı Mayıs ayında bazı basın ve yayın organlarında yer alan "AK Partili belediyelerin kültürel faaliyetler çerçevesinde dağıttığı kitaplara ilişkin tartışmalar" nedeniyle, 24.5.2006 tarih, yyön/81.07./2006-1696 sayılı ve "Kültürel Amaçlı Toplantılar ve Yayınlar" konulu genelgeyi bütün AK Parti'li belediye başkanlarına göndermiştir.

AK Parti Genel Başkan Yardımcısı, Yerel Yönetimler Başkanı ve Kocaeli Milletvekili Nihat Ergün imzası ile yayınlanan bu genelgede şu hususlara vurgu yapılmıştır **(EK – 30)** :

"Son zamanlarda belediyelerimizin kültürel içerikli toplantı, panel ve konferansları ile dergi, kitap, broşür gibi basılı neşriyatında, kamuoyunu yanlış yönlendirebilecek, yanlış anlaşılabilir, başkalarının istismar edilebilecek veya gereksiz tartışmalara yol açabilecek nitelikte politik-sosyal ve dini konular işlendiği görülmüştür.

Belediyelerin asli görevleri arasında yer almayan ve basın yayın organlarına da intikal eden bu hususların parti programımıza, partimiz temel ilke ve amaçlarına da uygun olmadığı ve partimiz genel merkezince tasvip edilmediği bilinmelidir.

Sosyal ve kültürel amaçlı çalışmalar ve yayınlar konusunda yukarıdaki hususlara özen gösterilmesi gereğini önemle rica eder, çalışmalarınızda başarılar dilerim."

Bu genelge, çok sayıda basın ve yayın organında da yer almıştır. Bu genelge, partimizin bu tür konularda ne kadar hassas olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Partimizle ilgili olarak kıyıda köşede kalmış, çoğu defa tek bir gazetede yer alan, asılsız veya tahrif edilmiş haberlerin yoğun bir şekilde kullanıldığı bir iddianamede, neredeyse tüm gazetelerde yer alan bu genelgenin görmezlikten gelinmesi subjektif ve iyi niyet kurallarıyla bağdaşmayan bir yaklaşımın göstergesidir. Hukuk devleti, böylesi yaklaşımları himaye etmez.

## 10- ALAADDİN YILMAZ

İddianamenin 105'inci sayfasında yer alan 12 numaralı iddia(EK-143), Bolu Belediye Başkanı Alaaddin YILMAZ'ın 2004 yılı Kasım ve Aralık aylarında belediyenin görevleri içerisinde bulunmadığı halde belediye ait otobüsü seyyar mescit haline dönüştürdüğü ve bu eylemi nedeniyle hakkında soruşturma izni verildiği hususlarını içermektedir.

a) İddia gerçeği yansıtmamaktadır. Çünkü Bolu Belediye Başkanı Alaaddin YILMAZ, Bolu Belediyesine ait hiçbir otobüsü seyyar mescit haline dönüştürmemiştir.

Olayın aslı şudur:

Bolu Merkez Hal Pazarında, kalıcı işyeri bulunan ve pazartesi günleri seyyar işyerleri bulunan vatandaşlar 232 imzalı bir dilekçe ile Bolu Belediye Başkanlığına müracaatla, “Wc., lavabo ve mescit gibi sosyal ihtiyaçlarını karşılamak üzere bir sosyal tesis talebinde bulunmuştur (EK-48).

Bu talep üzerine Bolu Belediye Başkanlığı, ihtiyacı karşılayacak sosyal tesis yapımı için bir yer araştırması yapmış, ancak uygun yer bulamamıştır. Bunun üzerine, Belediye otobüs işlerinin özelleştirilmesi nedeniyle boşa çıkmış olan ve atıl durumda bulunan üç otobüs, 1580 Sayılı Belediyeler Kanununun 19/1 maddesi gereği, esnafın tuvalet, lavabo, el ve yüz temizliği ve kıyafet değişimi ihtiyaçlarını gidermek için tahsis edilmiştir. Bu iş için de Belediye bütçesinden herhangi bir para harcanmamıştır.

Yapılan işin yanlış anlaşılması ve tahsis amacı dışında kullanılması nedeniyle üç hafta sonra hizmetten vazgeçilmiş ve otobüsler Bolu Belediyesi Encümenininin 14.02.2006 tarih ve 2006/151 Sayılı kararı ile Gerede Belediyesine satılmıştır.

Ayrıca bu hususta, Av. Kemal Sahir SUNAR'ın şikayeti üzerine adli ve idari tahkikat yapılmıştır.

İçişleri Bakanlığı yaptırdığı inceleme sonucunda; 07.12.2006'da “Soruşturma izni verilmemesine” karar vermiştir (EK- 49).

İtiraz üzerine konu yargıya taşınmış ve neticeten Danıştay Birinci Dairesi; “İsnat edilen eylemin, 4483 sayılı kanun kapsamında görevi sebebiyle işlenmiş bir suç olarak nitelendirilemeyeceği, bu nedenle genel hükümlere göre işlem yapılması gerektiği anlaşıldığından” bahisle içişleri bakanlığının 07.12.2006 tarih ve tef.kur.bşk. 2006/187 sayılı kararına karşı yapılan itirazı kabul etmiş, dosyayı gereği için bolu cumhuriyet başsavcılığına göndermiştir (Danıştay 1. Dairesi 26.04.2007 tarih ve 2007/327 E., 2007/508 K. İle) Halen yargılama genel hükümlere göre devam etmektedir.

Görüldüğü üzere Bolu Belediye Başkanı, herhangi bir otobüsü mescide çevirip esnafın hizmetine sunmamıştır. Ancak bir kısım esnaf, bu kıyafet değişimi için ayrılan otobüsü namaz kılmak için kullanmıştır. Bolu Belediye Başkanı, konuya vakıf olduktan sonra da otobüsleri hizmetten kaldırmıştır.

Ancak iddia makamı, Bolu Belediye Başkanının bu tavrını iddianameye hiç yansıtmamış, lehe olacak hususları, iddianamenin her aşamasında olduğu gibi burada da görmezlikten gelmiş, aslı olmayan bir olayın üzerine iddiasını bina etmiştir. Bu, hukukun evrensel ilkeleri ve Anayasa’da ifadesinin bulan hukuk devleti ilkesinin açık bir ihlalidir.

**b)** Kaldı ki AK Parti, Belediye Başkanlarının parti politikalarıyla bağdaşmayan görüşlerini ve faaliyetlerini benimsememiştir. Bu nedenle Belediye Başkanları ve bazı parti üyelerinin parti politikalarıyla uyuşmayan kişisel görüşlerini benimsemediği açıklıkla ifade etmiş ve özellikle yerel yönetimlerin faaliyetlerinde parti politikalarına aykırı tutum ve davranışlardan kaçınılması gerektiğine dair genelgeler yayınlamıştır.

Nitekim, AK Parti Yerel Yönetimler Başkanlığı, 2006 yılı Mayıs ayında bazı basın ve yayın organlarında yer alan “AK Partili belediyelerin kültürel faaliyetler çerçevesinde dağıttığı kitaplara ilişkin tartışmalar” nedeniyle, 24.5.2006 tarih, yyön/81.07./2006-1696 sayılı ve “Kültürel Amaçlı Toplantılar ve Yayınlar” konulu genelgeyi bütün AK Parti’li belediye başkanlarına göndermiştir.

AK Parti Genel Başkan Yardımcısı, Yerel Yönetimler Başkanı ve Kocaeli Milletvekili Nihat Ergün imzası ile yayınlanan bu genelgede şu hususlara vurgu yapılmıştır (**EK-30**):

“Son zamanlarda belediyelerimizin kültürel içerikli toplantı, panel ve konferansları ile dergi, kitap, broşür gibi basılı neşriyatında, kamuoyunu yanlış yönlendirebilecek, yanlış anlaşılabilir, başkalarının istismar edilebilecek veya gereksiz tartışmalara yol açabilecek nitelikte politik-sosyal ve dini konular işlendiği görülmüştür.

Belediyelerin asli görevleri arasında yer almayan ve basın yayın organlarına da intikal eden bu hususların parti programımıza, partimiz temel ilke ve amaçlarına da uygun olmadığı ve partimiz genel merkezince tasvip edilmediği bilinmelidir.

Sosyal ve kültürel amaçlı çalışmalar ve yayınlar konusunda yukarıdaki hususlara özen gösterilmesi gereğini önemle rica eder, çalışmalarınızda başarılar dilerim.”

Bu genelge, çok sayıda basın ve yayın organında da yer almıştır. Bu genelge, partimizin bu tür konularda ne kadar hassas olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Partimizle ilgili olarak kıyıda köşede kalmış, çoğu defa tek bir gazetede yer alan, asılsız veya tahrif edilmiş haberlerin yoğun bir şekilde kullanıldığı bir iddianamede, neredeyse tüm gazetelerde yer alan bu genelgenin görmezlikten gelinmesi subjektif ve iyi niyet kurallarıyla bağdaşmayan bir yaklaşımın göstergesidir. Hukuk devleti, böylesi yaklaşımları himaye etmez.

## **11- AK PARTİ GENÇLİK KOLLARI ANKARA İL BAŞKANLIĞI İFTAR ÇADIRI**

İddianamenin 105’inci sayfasında yer alan 13 numaralı iddia (EK- 144), Adalet ve Kalkınma Partisi Gençlik Kolları Ankara İl Başkanlığı tarafından 2006 yılında Kurtuluş semtinde, üzerinde 2820 Sayılı Siyasi Partiler Kanununun 87. maddesine aykırı olarak “Hoş geldin Ya Şehr-i ramazan”, “Adalet ve Kalkınma Partisi”, “Gençlik Kolları”, “Her şey Türkiye için”, “Adalet ve Kalkınma Partisi Gençlik Kolları Ankara İl Başkanlığı İftar Çadırı” yazıları ile Adalet ve Kalkınma Partisi’nin amblemi ve genel başkanının dört ayrı fotoğrafı bulunan iftar çadırı açıldığının belirlendiği hususlarını içermektedir.

Bu olay farklı yansıtılmıştır. Çünkü bu çadırın kurulması, Ak Parti’nin veya Ak Parti adına yetkili birilerinin talimatı veya düzenlemesiyle gerçekleştirilmiş değildir. Bu olay, Ak Parti veya yetkili organlarının talimatı dışında, Ankara Gençlik Kolları Başkanı Orhan YEĞİN tarafından yapılmıştır. Bu hususi, mahkeme kararıyla da sabittir.

Nitekim bu olay nedeniyle Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı, Siyasi Partiler Yasasının 117’inci maddesini ihlal ettiği iddiasıyla, Orhan YEĞİN hakkında Ankara 3. Ağır Ceza Mahkemesine kamu davası açmıştır.

Yapılan yargılama sonunda Ankara 3. Ağır Ceza Mahkemesi; “... 2820 Sayılı Yasa’nın 87. maddesinde “Siyasi partiler devletin sosyal veya ekonomik veya siyasi veya hukuki temel düzenini kısmen de olsa dini esas ve inançlara uydurmak amacıyla veya siyasi amaçla veya siyasi menfaat temin ve tesis eylemek maksadıyla dini veya dini hissiyatı veya dince mukaddes tanınan şeyleri alet ederek her ne suretle olursa olsun propaganda yapamaz, istismar edemez veya kötüye kullanamaz.” hükmü yer almaktadır.

Bu açık hükümden anlaşılacağı gibi maddede geçen eylemlerin suç sayılıp aynı yasanın 117. maddesi uyarınca yaptırım altına alınabilmesi için anılan eylemlerin siyasi partilerin yetkili kuruluşları ve kişileri tarafından gerçekleştirilmiş olması gerekir.

Somut olayda sanığın Adalet ve Kalkınma Partisi Ankara İl Başkanlığı Gençlik Kolları İl Başkanı olduğu sabitse de Adalet ve Kalkınma Partisini temsil yetkisi bulunmamaktadır.

Öte yandan parti yetkililerinin sanığa talimat verdiği de belirlenememiştir.

Adalet ve Kalkınma Partisini temsil yetkisi bulunmayan sanığın anılan parti adına hareket edemeyeceği gözetildiğinde kurduğu çadır üzerine yazdığı yazılar ile astığı fotoğrafların kendi kişisel görüşlerini yansıtacağı açıktır.

Bu durumda sanığın eyleminin suç oluşturmayacağıın kabulü gerekir.

Çünkü yüklenen suçun oluşabilmesi için eylemin siyasi partiler veya siyasi partilerin yetkili kurulu tarafından veya talimat üzerine gerçekleştirilmesi gerekir.

O halde sanığın saptanan eyleminde yüklenen suçun yasal unsurları bulunmadığının kabulü ile buna göre uygulama yapılmalıdır.

Öyle ise dosyada var olan delillere itibar edilerek sanığın yasal unsurları itibariyle oluşmayan yüklenen suçtan beraatine karar verilmelidir.” (Ankara 3. Ağır Ceza Mahkemesi, Esas No: 2006/366; Karar Tarihi: 08.05.2007; Karar No: 2008/152) **(EK-50)** gerekçeleriyle Orhan YEĞİN’in yasal unsurları itibariyle oluşmayan yüklenen suçtan oybirliği ile beraatine karar vermiştir.

Görüldüğü üzere bu hadisenin, Ak Partinin veya parti adına temsil yetki ve görevi olanların talimatıyla gerçekleştirilmediği, kesinleşmiş mahkeme kararıyla sabittir. Bu durum karşısında bir hukuk devletinde iddia makamına düşen, böyle bir olayı, bir kapatma davasına delil olarak sunmamaktır. Çünkü Siyasi Partiler Yasası’nın 117’inci maddesi, kapatma nedenleri için de öngörülmüş bir suç ve ceza yaptırım maddesidir. Bu maddeye göre yargılanıp beraat etmiş birinin eylemini, kapatma nedeni olarak göstermek açık bir hukuk ve Anayasa ihlalidir.

Ancak iddia makamı, bu yargılama ve kararı iddianın ekleri arasına koyduğu halde, bunlardan iddianamesinde hiç bahsetmemiş, adeta bunu görmezden gelmiştir.

Halbuki Anayasamıza göre; “Suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar, kimse suçlu sayılamaz.” (Anayasa, m. 38/4) Hukukun evrensel prensipleri ve Anayasamız, bir kişinin suçluluğu mahkeme kararıyla kesin olarak sabit olmadıkça suçlu sayılamayacağını açıkça ortaya koyarken, suçsuzluğu hükmen sabit olan Orhan YEĞİN’in eylemini Ak Parti’nin kapatma nedenleri arasında göstermek, hukukun evrensel ilkeleri ve Anayasa’nın 2’inci maddesinde ifadesini bulan hukuk devleti ilkesinin alenen çiğnenmesidir. İddia makamı bu yaklaşımı ile, hukukun evrensel ilkelerini ve hukuk devleti ilkesini yok saymaktadır.

## 12- İBRAHİM HALICI

İddianamenin 105'inci sayfasında yer alan 14 numaralı iddia (EK- 145), Konya Seydişehir Belediye Başkanı İbrahim HALICI'nın; 18 Mart Çanakkale Şehitleri'ni Anma Günü nedeniyle düzenlenen şiir ve müzik yarışmasında birinci olan İmam Hatip Lisesi öğrencilerine ödülleri verilmesi için okul bahçesinde düzenlenen törendeki konuşmasında; "Ben de bu okulda okudum. O dönem okul çok kalabalıktı, şimdi azalmış. **İnşallah bütün okullar imam hatip olacak**" dediği, hususunu içermektedir.

Bu iddia da asılsız ve gerçek dışıdır:

a) Çünkü Seydişehir Belediye Başkanı İbrahim HALICI; "Ben de bu okulda okudum. O dönem okul çok kalabalıktı, şimdi azalmış. **İnşallah bütün okullar imam hatip olacak**" sözünü söylememiştir.

İbrahim HALICI'nın anılan törende yaptığı konuşması, aynı gün yayınlanan yerel gazeteler, 30 mart 2006 tarihli "Öz Seydişehir", 31 mart 2006 tarihli "Seydişehir Toroslar Gazetesi, 28 mart 2006 tarihli "Seydişehir Postası Gazetesi", 28 mart 2006 tarihli "Memleket" ve 27 mart 2006 tarihli "Yeni Meram Gazetesi"nde ve ulusal düzeyde yayınlanan 27 mart 2006 tarihli "Yeni Şafak Gazetesi"nde yer almıştır. **"İnşallah bütün okullar imam hatip olacak"** cümlesi, bu gazete haberlerinin hiç birisinde yoktur (EK-51).

Ak Parti hakkında kamu davasının açılmasından sonra, Seydişehir Belediye Başkanı İbrahim HALICI'nın da yasak istenenler arasında olduğunu görünce; Seydişehir Gazeteciler Cemiyetinin "... Belediye Başkanı sayın İbrahim HALICI'nın söylemediği bir sözden dolayı zan altında bırakılmasından..." bahseden açıklamaları, 25 mart 2008 tarihli "Seydişehir Postası Gazetesi", 20 mart 2008 tarihli "Öz Seydişehir Gazetesi", 22 mart 2008 tarihli "Toroslar Gazetesi", 28 mart 2008 tarihli "Memleket Gazetesi"nde yer almıştır(EK-52). Gazetelerde çıkan bu açıklama, Ak Parti hakkındaki kapatma davasının açılmasından sonradır. Ancak açıklamayı yapan, iddianameyi tekzip eden sadece Belediye Başkanı değil, Seydişehir'in bütün basın yayın organlarıdır. Seydişehir Gazeteciler Cemiyeti, özetle, söz konusu töreni takip ettiklerini ve Belediye Başkanının iddianamede geçen sözleri söylemediğini bir şahit olarak alenen ifade etmiş ve bu suretle iddiayı tekzip etmiştir.

Seydişehir Gazeteciler Cemiyeti'nin bu açıklamayı geç yapması, iddianın gerçek dışı olduğu hakikatini ortadan kaldırmaz.

b) **"İnşallah bütün okullar imam hatip olacak"** cümlesi, sadece 26.03.2006 tarihli "Cumhuriyet Gazetesinde" yer almıştır. İbrahim HALICI, bu habere vakıf olamadığı için tekzip edememiştir. Hukuk devletinde gazetelerde yayınlanan asılsız bir haber, sırf tekzip edilmediği diye doğru hale gelemez. Asılsız olan haber, her zaman asılsız olmaya devam eder. Kaldı ki aynı gün çıkan yerel gazetelerin tamamı, Cumhuriyet Gazetesinde yer alan haberi zaten tekzip etmektedir.

İddia makamı, işin aslını araştırmış olsaydı, asılsız ve yalan bir haberi iddianameye alma yanlışlığına düşmeyebilirdi. Ancak iddia makamı bunu yapmamış,

işin aslını araştırma yükümlülüğünü yerine getirmeyip, asılsız bir gazete haberine istinaden İbrahim HALICI'nın siyasi yasaklılığını ve üyesi olduğu partinin kapatılmasını talep ve dava etmiştir. Bu, açık ve tartışmasız bir biçimde hukukun evrensel ilkeleri ve Anayasa'nın 2'inci maddesinde ifadesini bulan hukuk devleti ilkesi'nin ihlalidir.

### **13- DENİZLİ BELEDİYESİNİN “YUSUF BATUR CADDESİ” NİN İSMİNİ “MECLİS CADDESİ” OLARAK DEĞİŞTİRMESİ**

İddianamenin 105'inci sayfasında yer alan 15 numaralı iddia (EK-146), “Denizli Endüstri Meslek Lisesi'nde sınıf tahtasına “**Şeriat gelecek, zulüm bitecek**” diye yazan ve namaz kıldığı için derslere geç giren öğrencisi İmdat Niyaz'ı uyardığı için öldürülen Öğretmen Yusuf Batur'un bir caddeye verilen ismi **AKP**'li Denizli Belediye'si tarafından “*Meclis Caddesi*” olarak değiştirildiği, adının yazılı olduğu tabelaların yerinden söküldüğü,

Yusuf Batur'un eşi Ümmühan Batur'un söz konusu idari işlemin iptali için Denizli İdare Mahkemesine açılan dava sonucunda hukuka aykırı meclis kararının iptaline karar verildiği” hususlarını içermektedir.

Yapılan işlem, rutin bir belediyeçilik faaliyetidir. 5393 Sayılı Belediye Kanununun 18'inci maddesinin 1'inci fıkrasının (n) bendine göre; “Meydan, cadde, sokak, park, tesisi ve benzerlerine ad vermek; mahalle kurulması, kaldırılması, birleştirilmesi, adlarıyla sınırlarının tespiti ve değiştirilmesine karar vermek; beldeyi tanıtıcı amblem, flama ve benzerlerini kabul etmek”, Belediye Meclisi'nin görev ve yetkileri arasındadır. Denizli Belediye Meclisi, yasadan aldığı bu yetkiye istinaden, “Yusuf BATUR Caddesi” adını, “Meclis Caddesi” olarak değiştirmiştir.

Görüldüğü üzere Denizli Belediyesi, yasadan aldığı bir yetkiyi, yasalara uygun kullanarak caddenin adını değiştirmiştir.

Laiklik karşıtlığıyla açık veya gizli hiçbir ilgisi bulunmayan ve Belediye Kanununa dayanılarak ve kanuna uygun olarak kullanılan bir yetkiden dolayı iddia makamının, yapılan işin altında gizli anlam araması veya niyet okumak suretiyle başka anlamlara çekilmesi mümkün olmayan bir işe gizli anlamlar yüklemesi, aleni bir anlam tahrifi ve delil tasnii olup, hem hukuken ve hem de fiilen mümkün değildir. Hukuken mümkün değildir, çünkü Anayasa ve hukukun genel ilkeleri, niyet okumayı menetmiştir. Fiilen mümkün değildir, çünkü yapılan iş kanuna müsteniden ve kanuna uygun yapılmış olup tevile imkan bırakmayacak açıklık ve netliktedir. İddia makamı, niyet okuyucu değildir, olamaz da. Hukuk devletinde iddia makamı, somut gerçeklikten hareket eder. Aksinin kabulü, Anayasanın 2'inci maddesinde ifadesini bulan demokratik hukuk devleti ilkesinin açık ihlalidir.

### **14- AHMET ŞÜKRÜ KILIÇ**

İddianamenin 105-106'ıncı sayfalarında yer alan 16 numaralı iddia (EK-147), “Adalet ve Kalkınma Partisi Konya Milletvekili Halil ÜRÜN'ün danışmanlığını



yürüten **Ahmet Şükrü KILIÇ**'ın; türbanlı olduğu için 28 Şubat döneminde görevine son verildiği bildirilen eşi Nilgün Kılıç'ın Adalet ve Kalkınma Partisi'nin 2003 Yılı Kasım ayında yapılan büyük kongresinde MKYK üyeliğine seçilmesini "*işte 28 Şubat'ın rövanşını diye ben buna derim*" şeklinde değerlendirdiği" hususlarını içermektedir.

Bu iddianın, Ak Parti'nin kapatılması için gösterilen nedenler arasında yer alması, Anayasa'nın 69'uncu ve 2'inci maddelerine aykırıdır.

Çünkü Ahmet Şükrü KILIÇ, Ak Parti üyesi değildir ve Ak Parti'nin kurulduğu günden bugüne hiçbir zaman da Ak Parti üyesi olmamıştır. Ak Parti üyesi olmayan Ahmet Şükrü KILIÇ'ın söyleyip söylemediği belli olmayan bir sözünü, sadece eşi AK Parti MKYK üyesi diye partimizin kapatma nedenleri arasında yer vermek, açık bir Anayasa ihlalidir.

Anayasa'nın 69'uncu maddesinin 6'ncı fıkrasına göre bir siyasi parti, belli şartların birlikte varlığı halinde üyelerinin eylemleri nedeniyle kapatılabilir. Yine Anayasa'nın 69'uncu maddesinin 9'uncü fıkrasına göre bir kişi, sadece siyasi parti üyesi olur ve eylemleriyle partinin kapatılmasına sebep olursa siyasi yasaklı hale gelebilir. Anayasa'nın bu açıklığı karşısında, Ak Parti üyesi olmayan Ahmet Şükrü KILIÇ için hem siyasi yasak talep edilmesi ve hem de üyesi olmadığı Ak Parti'nin kapatılması istemi, açık bir Anayasa ihlalidir. İddia makamının bu tavrı, hukukun genel ilkeleri ve Anayasamızda ifadesini bulan hukuk devleti ilkesinin yok edilmesidir.

## **15- HASAN BALAMAN**

1) İddianamenin 106'ncü sayfasında yer alan 17 numaralı iddia (172), Isparta Belediye Başkanı Hasan BALAMAN'ın İlköğretim öğrencilerine içinde Said-i Nursi propagandası yapılan bir kitap dağıttığı ve bu kitabın Ülkü İlköğretim Okulunda 200 öğrenciye verildiği, hususlarına işikindir.

Belediye Başkanı Hasan BALAMAN, Bahattin ATAK'ın "Küçük Gezgin Güller ve Halılar Diyarı Isparta'da" isimli kitaptan 5000 adet bastırılmış ve bunun 500 adedi dağıtılmıştır.

Kitabın içinde Said-i Nursi ile ilgili bölümün farkına varılınca kitabın dağıtımını durdurulmuş, dağıtılan 480 adet kitap toplanıp Belediye tarafından imha edilmiş, geri kalan 4.500 adet kitap ise kitabın yazarı Bahattin ATAK'a iade edilmiştir (**EK-53**).

Bilahare aynı kitabın içindeki Said-i Nursi ile ilgili kısım çıkarılmış ve kitap yeniden bastırılmıştır (**EK-54**).

Kitabın içinde geçen ifadelere vakıf olur olmaz Belediye Başkanı Hasan BALAMAN'ın duruma vaziyet edip, dağıtımını durdurması, dağıtılanları toplatıp imha

ettirmesi ve ilgili kısmı çıkartıp kitabı yeniden bastırması, anılan görüşlere katılmadığını göstermektedir.

Ayrıca Belediye Başkanı, basında konunun yanlış takdim edilmesi üzerine noter kanalıyla tekzipler göndermiştir.

İddia makamı, kitabın dağıtımı ve muhtevasını laiklik karşıtı olarak gösterirken, Belediye Başkanının bu tutumunu görmezlikten gelmesi, hukuken izah edilemez bir yaklaşımdır. Belediye Başkanının tavır koyduğu bir konudan, laiklik karşıtlığı veya Anayasaya aykırılık üretilemez.

2) İddianamenin 106'ncı sayfasında yer alan 18 numaralı iddia (EK-129), Isparta Belediye Başkanı Hasan BALAMAN'ın, Isparta Müftülüğü tarafından düzenlenen 'Hafızlık Taç Giyme Töreninde' yaptığı konuşmada; *"... böyle bir şey olmaz. Yasak her yerden kalkmalı (...) başörtülü bir kadın da belediye başkanı, daire başkanı olabilmeli (...) imam hatipli bir kişinin hırsız veya uğursuz olduğu görülmemiştir."* dediğine ilişkindir.

a) Bu konuşmanın basında maksadı aşar bir biçimde yer alması üzerine Belediye Başkanı, "Şahsi görüşlerimin mensubu bulunduğum partinin görüşleriymiş gibi değerlendirilmesi şahsımı üzmüştür." ifadeleriyle, bu konuşmanın, mensubu olduğu partinin görüşlerini yansıtmadığını ve şahsi görüşleri olduğunu açıkça ifade etmiştir (EK-55). Bir Belediye Başkanının, "Şahsi görüşümdür." diye tanımladığı bir açıklamadan Ak Parti'nin sorumlu tutulması, hukukun genel ilkeleri ve Anayasada ifadesini bulan hukuk devleti ilkesine aykırıdır.

b) Ayrıca bu konuşmanın basında yer alması üzerine Ak Parti Yerel Yönetimlerden Sorumlu Genel Başkan Yardımcısı Hüseyin TANRIVERDİ, söz konusu konuşma metni, CD'si veya bu konuya dair açıklamaları derhal Ak Parti Yerel Yönetimler Başkanlığına gönderilmesini bir yazıyla istemiş ve bir inceleme başlatmıştır (EK- 56). Bu, Ak Parti'nin konuşma nedeniyle tavır koyduğu ve konuşmayı benimsemediğinin açık bir delilidir.

c) Öte yandan AK Parti, Belediye Başkanlarının parti politikalarıyla bağdaşmayan görüşlerini ve faaliyetlerini benimsememiştir. Bu nedenle Belediye Başkanları ve bazı parti üyelerinin parti politikalarıyla uyuşmayan kişisel görüşlerini benimsemediği açıklıkla ifade etmiş ve özellikle yerel yönetimlerin faaliyetlerinde parti politikalarına aykırı tutum ve davranışlardan kaçınılması gerektiğine dair genelgeler yayınlamıştır.

Nitekim, AK Parti Yerel Yönetimler Başkanlığı, 2006 yılı Mayıs ayında bazı basın ve yayın organlarında yer alan "AK Partili belediyelerin kültürel faaliyetler çerçevesinde dağıttığı kitaplara ilişkin tartışmalar" nedeniyle, 24.5.2006 tarih, yyön/81.07./2006-1696 sayı ve "Kültürel Amaçlı Toplantılar ve Yayınlar" konulu genelgeyi bütün AK Parti'li belediye başkanlarına göndermiştir.

AK Parti Genel Başkan Yardımcısı, Yerel Yönetimler Başkanı ve Kocaeli Milletvekili Nihat Ergün imzası ile yayınlanan bu genelgede şu hususlara vurgu yapılmıştır (**EK-30**):

“Son zamanlarda belediyelerimizin kültürel içerikli toplantı, panel ve konferansları ile dergi, kitap, broşür gibi basılı neşriyatında, kamuoyunu yanlış yönlendirebilecek, yanlış anlaşılabilir, başkalarınca istismar edilebilecek veya gereksiz tartışmalara yol açabilecek nitelikte politik-sosyal ve dini konular işlendiği görülmüştür.

Belediyelerin asli görevleri arasında yer almayan ve basın yayın organlarına da intikal eden bu hususların parti programımıza, partimiz temel ilke ve amaçlarına da uygun olmadığı ve partimiz genel merkezince tasvip edilmediği bilinmelidir.

Sosyal ve kültürel amaçlı çalışmalar ve yayınlar konusunda yukarıdaki hususlara özen gösterilmesi gereğini önemle rica eder, çalışmalarınızda başarılar dilerim.”

Bu genelge, çok sayıda basın ve yayın organında da yer almıştır. Bu genelge, partimizin bu tür konularda ne kadar hassas olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Partimizle ilgili olarak kıyıda köşede kalmış, çoğu defa tek bir gazetede yer alan, asılsız veya tahrif edilmiş haberlerin yoğun bir şekilde kullanıldığı bir iddianamede, neredeyse tüm gazetelerde yer alan bu genelgenin görmezlikten gelinmesi subjektif ve iyi niyet kurallarıyla bağdaşmayan bir yaklaşımın göstergesidir. Hukuk devleti, böylesi yaklaşımları himaye etmez.

**d)** Kaldı ki Hasan BALAMAN’ın bu beyanı; Anayasaya aykırı bir eylem olmayıp, aksine Anayasa’nın tanıyıp teminat altına aldığı “Düşünce ve kanaat hürriyeti” (Anayasa, m. 25) ve “Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti” (Anayasa, m. 26) kapsamında olup, “Demokratik hukuk devleti” (Anayasa, m. 2) olmanın gereği olarak Anayasanın teminatı altındadır. Dolayısıyla da Anayasa’nın 69’uncu maddesine aykırı bir durum söz konusu değildir.

## **V- YARGITAY CUMHURİYET BAŞSAVCISI’NIN SÖZLÜ AÇIKLAMASI İLE DAVALI PARTİ TEMSİLCİLERİNİN SÖZLÜ VE YAZILI SAVUNMALARI**

Anayasa Mahkemesinin Çalışma ve Yargılama Usûlü’nü belirleyen Anayasa’nın 149. maddesinin son fıkrası uyarınca 1.7.2008 tarihinde Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının sözlü açıklaması, 3.7.2008 tarihinde ise davalı siyasî parti temsilcilerinin sözlü savunmaları dinlenmiştir.

### ***Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı’nın Sözlü Açıklaması***

BAŞKAN – 1 Temmuz 2008 Salı, saat: 10.00

Adalet ve Kalkınma Partisinin temelli kapatılması istemiyle açılan E. 2008/1 (Siyasi Parti-Kapatma) sayılı davanın 18.6.2008 gününde yapılan inceleme toplantısında, Anayasa'nın 149. maddesinin son fıkrası ve 2949 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 4280 sayılı Yasa ile değiştirilen 33. maddesi gereğince Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının dinlenilmesine karar verilmekle; Başkan Haşim KILIÇ, Başkanvekili Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Üyeler Sacit ADALI, Fulya KANTARCIOĞLU, Ahmet AKYALÇIN, Mehmet ERTEN, A. Necmi ÖZLER, Serdar ÖZGÜLDÜR, Şevket APALAK, Serruh KALELİ ve Zehra Ayla PERKTAŞ'tan oluşan Kurul yerini aldı.

Raportör Osman Can yerinde.

Daha önce yeminleri yaptırılan stenograflar Numan GÜNAY, Alaaddin AYTEN, Erhan KARA ve Doğan AYTOP ile ses teknisyeni Özer ÖZLER hazır.

Sayın Başsavcı, ses düzeni itibarıyla konuşmalar banda alındığından açıklamaların kürsüden yapılması gerekmektedir.

Buyurun Sayın Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı Abdurrahman YALÇINKAYA.

YARGITAY CUMHURİYET BAŞSAVCISI ABDURRAHMAN YALÇINKAYA – Çok Değerli Başkanım ve sevgili üyeler; hepimize sevgi ve saygılarımı sunuyorum.

Adalet Ve Kalkınma Partisi hakkında 14.03.2008 tarihli iddianame ile açmış bulunduğumuz temelli kapatma davasında sözlü açıklamalarda bulunmak üzere huzurlarınızdayım.

Yüce heyetinize davalı partinin kapatılmasını gerektiren Anayasa ve yasalara aykırı eylemleri hakkında İddianame ve esas hakkında görüşümüzde iddialar ve buna ilişkin ayrıntılı kanıtlar sunulmuş, davalı partinin laikliğe aykırı eylemlerin odağı olduğundan bahisle Anayasanın 68/4, 69/6'ncı ve Siyasi Partiler Yasasının 101/b maddesi gereğince temelli kapatılması talep edilmiştir.

85 yıllık bir devlet olan Türkiye Cumhuriyeti tarihinin, dini ve dince kutsal sayılan şeyleri istismara dayalı gerici ayaklanmalara tanıklık ettiği yüksek malumlarınızdır. Bu kalkışmalar Ulusumuzun Cumhuriyetin kazanımlarına sahip çıkma azim ve kararlılığı sayesinde bastırılmış, Laiklik, Cumhuriyetin ve demokrasinin temel ve değişmez ilkeleri arasında yerini almıştır.

Tarih boyunca dini değerleri istismar edenlerin, insanlığı nasıl bir kan ve gözyaşına boğduklarını biliyoruz. Bugün bile yüksek bir medeniyetin temsilcisi olduklarını iddia edenler, yaşadığımız yer kürenin her yerinde, ama özellikle ülkemizin de içinde bulunduğu coğrafyada acımasız uygulamalarını sergilemekte, ülkemize davalı partinin oluşturduğu hükümet ve onun uygulamaları sayesinde "ılımlı İslam'ın örnek ülkesi" rolü biçilmektedir. Davalı partinin genel başkanı ülkemizin de

sınırlarının yeniden çizilmesini öngören “Genişletilmiş Büyük Ortadoğu Projesinin” eşbaşkanı olduğunu söylemekte, Dışişleri Bakanı da laik bir Cumhuriyetin bakanı olduğunu unutup, “Türkiye’de azınlıklar gibi Müslümanlar da dini özgürlüklerini yaşayamıyor”, diyerek ülkesini dışarıda şikâyet etmektedir. Partinin Genel Başkan Yardımcısı Dengir Mir Mehmet Fırat, katıldığı bir televizyon programında; “Dini her alandan kovan bir felsefi laikçi anlayışın temsilcisi değiliz”, diyerek dini kuralları yaşamın her alanına yaymakta ısrarlı ve kararlı olduklarını göstermektedir. Aynı kişi, yabancı bir haber ajansına, “Atatürk Devrimlerinin toplumda travma yarattığını” söylemekten kaçınmamakta, bir başka partili milletvekili Lütfi Çırakoğlu, Cumhuriyetin kurucularını “millet düşmanı” olmakla suçlayanlara Meclis kürsüsünden destek çıkmaktadır. TBMM Adalet Komisyonu Başkanı Ahmet İyimaya’nın Mahkemenizin kararlarının askıya alınması önerisi ile TBMM eski Başkanı Bülent Arınç’ın 2005 yılında sarf ettiği Anayasa Mahkemesinin kaldırılmasına yönelik beyanları birlikte değerlendirildiğinde davalı partinin demokratik ve laik rejimin güvencesi olan kurumlar için neyi planladığı, rejimi ortadan kaldırmak için neleri göze aldığı açıkça anlaşılmaktadır.

Laik Türkiye Cumhuriyeti Anayasa’sının 24. maddesinde; “kimsenin devletin sosyal, siyasi veya hukuki temel düzenini kısmen de olsa, din kurallarına dayandırma veya siyasi veya kişisel çıkar yahut nüfuz sağlama amacıyla her ne suretle olursa olsun, dini veya din duygularını yahut dince kutsal sayılan şeyleri istismar edemeyeceği ve kötüye kullanamayacağı” emredilmesine rağmen, uluslararası dâhil, tüm platformlarda bu temel kuralın çiğnenmesinden de sakınılmamıştır. Davalı partinin, İddianame, esas hakkındaki görüş ve yukarıda belirtilen beyan ve eylemleriyle; Cumhuriyet’e ve onun değerlerine, kazanımlarına ve kurucusu Atatürk’e saldırdığı, karaladığı ve yıprattığı, nihayetinde demokrasiyi ortadan kaldırmayı hedeflediği halde, Ülkemizde ve Dünya’da Türkiye’deki Anayasaya uygun hukuki girişimleri demokrasi taraftarları ile ona karşı olan statükocular arasında geçen bir iktidar mücadelesi gibi sunduğu da görülmektedir.

Tüm bunlar, dini ve dince kutsal sayılan değerleri istismar eden, kötüye kullanan, devlet işlerine ve politikaya karıştıran bir gelenekten gelenlerin, bütün siyasi sermayesi riya ve takiye olanların, demokratik ve laik Cumhuriyetle bazı sorunları olduğunu göstermektedir. Bütün saldırılarına, karalama kampanyalarına, baskılara, komplo ve tuzaklara rağmen Cumhuriyeti ve onun devrimlerini korumaya azimli ve kararlı anayasal kurumların direnci karşısında bocalamakta, yanlışlarını çoğaltmaktadırlar. Bu kurumların mevcudiyetini bile tartışmakta, bütün demokrasi dışı totaliter isteklerini yürürlüğe koymak için gayret göstermektedirler. İç ve dıştaki bütün olağanüstü destek ve ittifaklara rağmen Cumhuriyet kurumlarının direnişi, bu amansız ve çirkin saldırılara karşı yalnızca hukuka dayanarak karşı koyması, davalı parti ve yandaşlarının öfkesini arttırmaktadır. Emperyalizmin icadı ılımlı İslam rejimini bu ülkeye dayatacaklarını sananlar er veya geç hüsrana uğrayacak, evrensel ilkelere, akıl ve bilime dayanan Laik Türkiye Cumhuriyeti ilelebet payidar kalacaktır.

Sayın Başkan, Yüksek Mahkemenin değerli üyeleri; tarihin kaydettiği en büyük trajedilerden olan İkinci Dünya Savaşına, “hukuksal denetim mekanizmaları bulunmayan bazı demokrasilerin açıklarından yararlanarak iktidara gelen, sonrasında

ise iktidarın demokratik yöntemlerle el değiştirmesinin koşullarını ortadan kaldıran bazı faşist ve nasyonalist totaliter anlayışların sebep olduğu” herkesçe bilinmektedir. Batı demokrasileri İkinci Dünya Savaşının sebep olduğu büyük yıkım ve kıyımlardan ders çıkarmış, erkler ayrılığı, hukuk devleti ile temel hak ve özgürlükleri demokrasinin temel kuralları arasına yerleştirmişlerdir. Ülkemizde de, 1950 ile 1960 yılları arasında iktidarda bulunan bir siyasi partinin parlamento çoğunluğuna dayanarak oluşturduğu “tahkikat encümenleri” vasıtasıyla diktatörlüğe yönelmesi, erkler ayrılığı ilkesinin 1961 Anayasası ile demokrasimize kazandırılmasını sağlamıştır. Erkler ayrılığı ilkesi, egemenliği ulus adına kullanan üç erkin eşitliği ve işbölümü içinde işbirliği esasına dayanır. Bu ilke, yasama ve yürütmenin gücünün, çoğunluk diktatörlüğüne dönüşerek demokrasiyi sona erdirmemesi için sınırlandırılması, denetlenmesi ve bu yolla dengelenmesi esasını temel alır. Hukuk devleti kavramı da, hukukun üstünlüğünü gözeten erkler ayrılığının bir sonucudur.

Erkler ayrılığı ve hukuk devleti ilkeleri, 1982 Anayasasında da kabul edilmiştir. Anayasaya göre, egemenlik kayıtsız şartsız ulusundur. Ancak Ulus, egemenliğini Anayasa’nın koyduğu esaslara göre yetkili organları eliyle kullanır. Hukuk devleti ve hukukun üstünlüğü ilkelerinin gereği olarak yasama ve yürütmenin tüm eylem ve işlemleri yargı denetimine bağlı kılınmış; yargı kararlarının herkesi bağlayacağı kabul edilmiştir.

Bu bağlamda, Anayasanın başlangıç kısmında ve muhtelif maddelerinde belirtilen laiklik ilkesi de Cumhuriyetin ve demokrasinin vazgeçilmez ilkeleri arasında yer almıştır. Yüksek Mahkemeye sunduğumuz iddianame ve esas hakkındaki görüşümüzde, davalı partinin temelli kapatılması istemimize, gerekçe olarak, anılan partinin kuruluşundan dava tarihine kadar geçen süreçte laikliğe aykırı söz ve eylemlerini esas aldığımızı ayrıntılarıyla belirtmiştik. Anayasanın başlangıç kısmında, laiklik ilkesi gereği kutsal din duygularının Devlet işlerine ve politikaya kesinlikle karıştırılmayacağı; 2 nci maddesinde Türkiye Cumhuriyeti’nin demokratik ve lâik bir hukuk devleti olduğu; 24 ncü maddesinde de, Devlet’in sosyal, ekonomik, siyasal ve hukuksal temel düzeninin din kurallarına dayandırılmayacağı belirtilmiş, bu suretle davalı parti ileri gelenlerinin söylemlerinin aksine, laikliğin Anayasada işlevsel bir tanımı yapılmıştır.

Yüksek yargının istikrar kazanan kararları ile açıklanan Devletimizin temel niteliği olan laiklik ilkesi, dinsel inançlar arasında hiçbir fark gözetmeyen, toplumsal barışı ve düzeni sağlayan, ayrımcılığı önleyip eşitliği temin eden bir yaşam biçimidir. Laik devlet düzeninde kamusal düzenlemelerin kaynağı dinî kurallar olamaz ve bu düzenlemelerin dinî kurallara göre yapılması düşünülemez. Dünya işlerinin lâik hukukla, din işlerinin de (inanç ve ibadet çerçevesinde) kendi kurallarıyla yürütülmesi, çağdaş demokrasilerin dayandığı temellerden birisidir. Dinin siyasete alet edilmesinin yasaklanması da, laiklik ilkesinin doğal bir sonucudur.

Hâlbuki davalı parti, laikliği toplum içindeki inançlara göre tayin edip her inanca hak ve özgürlük tanınması biçiminde yorumlamıştır. Bu düşüncenin, ülkeyi, devleti yönetmek için iktidara gelenlere, mensup oldukları tarikatlara göre devleti, toplumu şekillendirme serbestisi vermeyi amaçladığı açıktır. Bu parti ileri geleninin

“dini her alandan kovan felsefi bir laikçiliğin temsilcisi değiliz” şeklindeki açıklamasının başka da anlamı yoktur.

Sayın başkan ve değerli üyeler; iddianamemize dayanak yapılan delillerden birisi, Anayasanın 4 ncü maddesi uyarınca değiştirilmesi ve değiştirilmesi için teklif verilmesi yasaklanmış bulunan laiklik ilkesine aykırı olarak Anayasanın 10 ncu ve 42 nci maddelerinde değişiklik yapılması ve buna bağlı olarak Yüksek Öğretim Kanunu’nun Ek 17 nci maddesinin değiştirilmesine ilişkin olarak yasa teklifi verilmesidir.

Söz konusu değişikliklere ilişkin gerekçelerin ve komisyon raporunun incelenmesinden, amacın yüksek öğretimde türban serbestisinin sağlanması olduğu açıkça anlaşılmaktadır.

Türban ile yüksek öğrenim görmenin ve kamuda görev almanın kişi temel hak ve özgürlükleri kapsamında bulunmadığı ve laiklik ilkesi karşısında hukuken koruma göremeyeceği ulusal ve uluslararası yargı kararları ile sabit bulunması karşısında; davalı siyasi partinin yüksek öğrenimde türban serbestisinin özgürlüklerin genişletilmesi niteliğinde olduğunu ileri sürmesi bütünüyle bir saptırmadan ibaret olup, hukuki değerden yoksundur.

Nitekim Yüksek Mahkemeniz Anayasa’nın 10 ncu ve 42 nci maddelerinde yapılan değişikliği, yine Anayasa’nın 2 nci, 4 ncü ve 148 nci maddeleri uyarınca iptal etmiş ve yürürlüğünün durdurulmasına karar vermiştir. Bu karar ile iddianamede laikliğe aykırılığın en somut delili olarak sunduğumuz eylem sübut bulmuş, kesinleşmiştir.

Kaldı ki, davalı siyasi partinin amacı, yalnızca türbanın yüksek öğrenimde serbest bırakılması değildir. Başta genel başkan olmak üzere davalı parti üyelerinin hedefledikleri din esasına dayalı bir sisteme adım adım, aşamalı bir biçimde geçme konusundaki politikalarını dışa vuran beyanları, kamuda türban serbestisinin bir sonraki aşama olduğunu belirten açıklamaları birlikte değerlendirildiğinde; asıl amacın, Anayasal sistemin din kurallarına dayalı bir rejime dönüştürmek olduğunu açıkça ortaya koymaktadır.

Davalı Parti esas hakkındaki savunmasında, Genel Başkan ve diğer parti üyelerinin eylem ve söylemlerinin laikliğe aykırılık içermediğini, iddianamede belirtilen sözlerin, konuşmaların bütünü içerisinde cımbızlandığını ileri sürmüştür. Beyanların tamamı incelendiğinde, bütünlüğü ile de iddianameye alınan sözlerin anlamını değiştirmedikleri ve geçerliliğini koruduğu görüldüğü gibi, 178 başlık altında toplanan iddialar bir bütünlük içinde değerlendirildiğinde; eylem ve söylemlerin Anayasal rejimi dönüştürmek için sistemli bir biçimde, ardışık olarak ifade edildiği ve ortaya konulduğu görülecektir. Bu söz ve eylemler davalı parti tarafından bir plan dâhilinde ve birkaç aşamalı olarak yürürlüğe konmuş ve uygulanmıştır.

Bu planın birinci aşaması, partinin bütün söylemlerinde ağırlıklı olarak dini söylem ve referansları kullanmasıdır.

İkinci husus, laikliğe aykırı bu söylemlerin düzeyinin, partinin kuruluşundan kapatma davasının açıldığı tarihe kadar yükselen bir ivme izlemiş olmasıdır.

Planın dikkati çeken üçüncü aşaması ise; laikliğe aykırı söylemlerle toplumun ve kurumların tepkisini ölçme ve bunlara göre tavır alma biçiminde gerçekleşen “gerginlik” politikasının sıklıkla kullanılmasıdır. Bu yöntem ile demokratik ve laik Cumhuriyetin kazanımlarına ilişkin bir konu, bilhassa partinin genel başkanı tarafından tartışmaya açılmakta, eğer güçlü bir muhalefet ile karşılaşılmaz ise, partinin diğer ileri gelenleri tarafından da işlenerek toplumda genel bir kabul oluşturularak yasal bir düzenleme ile sonuçlandırılmaktadır. Eğer yoğun bir tepki alınırsa konu beklemeye alınmakta, ileride uygun bir zamanda tekrar gündeme taşınmaktadır. Bu yöntem, laikliğe aykırı eylem ve söylemlerin dozu artırılarak sıklıkla uygulanmakta ve dönüştürülmesi istenen hususlar benimsetilmeye çalışılmaktadır. Davalı partinin türban konusunda “mutabakat süreçleri” olarak adlandırdığı yöntem de, bu planının uygulanmasına bir örnektir. Anımsanacağı gibi, davalı partinin genel başkanı türban konusunda başlangıçta yapılan tartışmalardan istedikleri sonucu alamayınca, Cumhuriyetin temel niteliklerinin hiçbir biçimde değiştirilmesinin mümkün olamayacağı gerçeği dışlanarak, önce “toplumsal mutabakatın sağlanması”, sonra da “kurumsal mutabakatın sağlanması” gibi müphem söylemlerle süreci zamana yaymış, nihayet iktidarlarının altıncı yılında Anayasanın 10 ve 42. maddelerinin değiştirilmesi noktasına taşımıştır. Böylece, Cumhuriyetin değiştirilmesi teklif edilemeyecek niteliklerinin toplumsal ve kurumsal mutabakatla değiştirilebileceği görüşü yerleştirilmeye çalışılmıştır. Hiç şüphesiz, bu konuda bir başarı sağlanmış olsaydı aynı plan gereği türbanın, kamuda da serbest bırakılması noktasına taşınacağından bir kuşku bulunmamaktadır.

Davalı partinin demokratik ve laik rejimi değiştirme planlarında uyguladığı dördüncü yöntem; iktidar gücünü kullanarak temin ettiği medya gücünün desteği ile yürüttüğü çarpıtmadır. Bu bütünüyle, laik rejimi karalama, şimdiye kadar yaşanan her türlü olumsuzluğun suçunu laik Cumhuriyete yıkmaya, ona sahip çıkanları, “statükocu, laikçi, indirgemeci, siyasi dinazor” gibi kavramlarla karalayarak mahkûm etme, takiye mantığı ve uygulaması ile gerçek amacını gizleyerek işbirliği yaptığı bazı uluslararası çevrelerin özel amaçlı destekleri sayesinde ılımlı İslam ideolojisini çağdaş ve demokratik bir siyasi anlayış, bir hak ve özgürlük algısı olarak topluma sunma çabasıdır. Bu cümleden olarak; her fırsatta Türkiye Cumhuriyetinin kuruluşundan bu yana uygulanan laiklik anlayışının sözüm ona demokratik eleştirisi yapılarak bu ilkenin içeriğinin boşaltılmasına özel bir gayret sarf edilmektedir. Esas hakkında savunmalarında yer alan “laikliğin bir yaşam biçimi olmadığına” ilişkin savunmaları da bu gayretin bir sonucudur.

Sayın başkan, sayın üyeler; laiklik ilkesi Anayasanın Başlangıç kısmı ile 2. ve 24. maddelerinde açıkça tanımlanmış, istikrar kazanan Anayasa Mahkemesi, Danıştay ve Yargıtay kararları ile etraflı bir biçimde açıklanmış, İHAM kararlarıyla da bu ilkenin ve mevcut uygulamanın İHAS’a aykırı olmadığı saptanmış, Türkiye için taşıdığı özel öneme defalarca vurgu yapılmıştır. Davalı partinin laiklik ilkesinin içeriğini boşaltma gayretleri, esas hakkındaki savunmasına da yansımıştır. Laikliğin



bir yaşam biçimi olamayacağına ilişkin görüşle, Cumhuriyetin laiklik anlayışı ve uygulamalarına saldırıya devam olunmuştur. Yukarıda açıklanan Anayasa hükümleri ile yargı kararlarında tanımlanan laiklik ilkesine dayanan iddianame ve esas hakkındaki görüşümüz, Sovyetler Birliğinin laiklik anlayış ve uygulamalarıyla eşdeğer gösterilmeye çalışılarak, sadece “kendilerine demokrat” olduklarını ikrar etmişlerdir. Davalı partinin ‘demokratik laiklik’ söylemiyle kamuoyuna sunduğu, sistemin uygulama şansı bulması hâlinde, ortada laiklik ilkesinin adından başka bir şeyin kalmayacağı çok açıktır. Bu durum, davalı partinin özlemle beklediği bir sonuçtur. Ancak bütün sözde bilimsel kurnazlıklara rağmen laikliğe aykırı söz ve eylemlerin bir hak ve özgürlük algısıyla topluma sunulması, bu fikirlerin çağın gerisinde kalan bir düşünce olduğu gerçeğini değiştirmeye yetmeyecektir.

Davalı partinin rejimi İslami bir yapıya dönüştürürken uyguladığı planın beşinci ayağı, laik Cumhuriyetin ve demokrasinin güvencesi olan kurumlara yönelik sistemli hukuk dışı saldırılardan oluşmaktadır. Bu bağlamda, başta Yargı olmak üzere Cumhuriyet değerlerinin koruyucusu bütün kurumlar darbeci, statükocu gibi sıfatlarla karalanarak işlev ve etkinlikleri yok edilmeye çalışılmaktadır.

Yaşanan süreci değerlendirdiğimizde; bu beş başlık altında uygulamaya konulan yöntem, ne yazık ki sonuç vermiş ve toplumun geriye doğru evrilmesinde önemli bir rol oynamıştır.

İşsizlik, ekonomik kriz, kuraklık, çevre sorunları, katlanan dış borçlar ve büyüyen cari açık, tıkanan AB süreci, etnik ve bölücü terör gibi çözüm bekleyen onlarca temel sorun artarak büyürken, üniversiteye gidemeyen yüz öğrenciden sadece birisinin sorunu olduğu bilimsel araştırma ve istatistiklerle kanıtlanmış olan türban, son altı yılın en önemli sorunu olarak sunulabilmiş, bu uğurda Anayasanın 10 ncu ve 42 inci maddeleri bütün sağduyulu çağrılara karşın, değiştirilmiştir. Başsavcılığımızı ve partinin faaliyetlerini eleştiren herkesi “niyet okuyucu” olmakla suçlayanların, “gizli programları” olmadığını savunanların; bütün bu temel sorunlar ortada dururken bir siyasi simge olduğuna kuşku bulunmayan türban konusunda ısrarlı çabalarının gerekçesi ne olabilir? Aslında bu sorunun tek bir açıklaması vardır: Bilmektedirler ki, türban, laik Cumhuriyete bir seçenek olarak dayatılan ılımlı İslam’ın, din esaslı devlet sisteminin kapısını açacak bir anahtardır. Yakın zamanda bir televizyon programında 70 milyonun önünde Atatürk’e hakaret edip, Humeyni’ye övgüler yağdıran, tam bağımsız ve laik Türkiye Cumhuriyeti’nde yaşamaktansa, İngiliz Mandası altında yaşamayı tercih edebileceklerini ifade edenlerin, neyin savunucusu oldukları ve bu ülkeyi nasıl bir geleceğin beklediği çok açık olarak görülmüştür.

Sayın Başkan, Yüksek Mahkemenin değerli üyeleri; davalı partinin türban için bu kadar mücadeleyi göze almasının nedeni, türbanın siyasi simge, Cumhuriyete karşı açılmış karşı devrimin (yeşil devrimin) sancağı olmasıdır.

Yoksa ülkenin bu kadar temel sorunu varken, zihniyetleri ve birikimleri Humeyni sevgisi ve Atatürk düşmanlığından öte gidemeyen, dünyevi kurtuluşu Kanada hükümetine ilticada, ilahi kurtuluşu İngiliz Mandasına teslimiyette bulmuş, depremde ölen on binlerin acısı bütün insanlarımızın kalbinde henüz çok taze iken,

açtıkları “ 7,4 yetmedi mi? “ gibi pankartlarla havsalaya sığmayacak acımasızlık örnekleri sergileyebilen, bu uğurda üç-beş yaşındaki kız çocuklarını bile kara çarşafıya büründürüp meydanlara sürmekten çekinmeyen, kendilerini ezen ailelerine, erkek kardeşlerine, babalarına, tarikat baskısına direnemeyen, ancak onları birey hâline getirip özgürleştiren Cumhuriyet Devrimlerine karşı çıkmayı akıl ve mantığa sığmayacak bir özgürlük zanneden, kadını eve kapatmaktan, köleleştirmekten başka bir zihniyeti olmayan bir siyasetin aracı olarak kullanılan kişilerin (burada mütebedeyyin şahıslar hariç olmak üzere diye ilave ediyoruz) sorunları nasıl bu kadar önemli olabilir?

Şüphesiz, bu yolla üniversitelere nüfuz edildikten sonra, ortaöğretim, ilköğretim ve kamu kurumlarına giden yol açılacak, hedefledikleri siyasi İslam'ın şekilsel görüntüsü tamamlanmış olacaktır.

Ancak, takiye ile sonuca gideceklerini zannedenler bir kez daha yanılmıştır. Bu girişim, Yüksek Mahkemenizin Anayasal değerleri koruma konusundaki değişmez, sarsılmaz kararlığı ile engellenmiştir. Davalı parti söz konusu karar karşısında bile hiçbir akıl ve hukuk mantığıyla bağdaşmayacak bir savunma geliştirmiş, iptal kararının, yapılan Anayasa değişikliğinin, delil olma niteliğini ortadan kaldırdığını, bunun yanı sıra, siyasi iktidarın icraatlarının, anayasa yargısı ve idari yargı yoluyla denetlendiğinden bahisle kapatma davasına konu edilemeyeceğini savunmuştur.

Esas hakkında görüşümüzde de belirttiğimiz üzere; yasaların anayasaya uygunluğunun denetlenmesi, idarenin her türlü eylem ve işlemleri ile yasalar için yargısal denetim yolunun bulunması, davalı partinin laikliğe aykırı eylemlerin odağı hâline gelmesi nedeniyle hakkında dava açılmasını ve kapatma yaptırımını uygulanmasını gereksiz kılmaz. Tam aksine, kararlı ve ısrarlı eylem ve söylemleriyle Devletin ve demokrasinin vazgeçilmez ilkesi olan laiklik prensibine aykırı davranan iktidardaki siyasi parti hakkında, toplumsal barış ve anayasal düzen (demokrasi) için tehlike oluşturması nedeniyle her iki denetim mekanizmasının birlikte işlemesi ve özellikle kapatma yaptırımını uygulanması zorunlu bulunmaktadır. Bu nedenle, siyasi iktidarın icraatlarının, anayasa yargısı ve idari yargı yoluyla denetlendiğinden bahisle kapatma davasına konu edilemeyeceğine, anayasa değişikliklerinin iptal edilmiş olmasının davanın dayanağını ortadan kaldırmış bulunduğu ilişkin ön savunma ile esas hakkındaki savunmaya itibar edilemez.

Sayın Başkan ve değerli üyeler; davalı partinin tüm savunmaları ve dava ile ilgili kamuoyuna yansıyan beyanları incelendiğinde bir husus hemen dikkati çekmektedir. Davalı parti hukuki bir savunma yapmak yerine, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığını hedef alan; hiçbir hak, insaf ve nefaset ölçüsüne riayet edilmeden küçültücü sıfat ve tanımlamalarla saldırıya geçmiştir. Bu saldırılara bazı yabancı siyasetçi, bilim insanı ve kurumların katılımının sağlandığı kamuoyuna yansıyan yayınlardan açıkça anlaşılmıştır. Sadece bu durum bile gösteriyor ki Cumhuriyet, çok ortaklı büyük bir tehlike ile karşı karşıyadır.

Davalı parti saldırı eksenli savunmalarında, iddianamenin önyargı ve siyasi saikle düzenlendiğini iddia ederek hakkındaki isnadı ve kanıtları karartma, gölgeleme

gayreti sergilemektedir. Oysa dava, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına Anayasanın verdiği yetki ve görev çerçevesinde, Anayasanın 69/6 ile SPK'nun 101. maddesinin (b) bendi uyarınca açılmıştır.

Davalı parti savunmalarında ağırlıkla, iddianameye konu söz ve eylemlerin ifade özgürlüğü ve yasama sorumsuzluğu kapsamında bulunduğunu kabul ettirebilme çabasıdır. Oysa, isnat edilen bütün söylem ve eylemler birbiri ile ardışık ve uyumlu olup, belirgin bir hedefin gerçekleştirilmesine yöneliktir. Siyasi rejimi değiştirmeye yönelik bu fiillerin ifade özgürlüğü, yasama sorumsuzluğu kapsamında bulunmadığı Refah Partisi ve Fazilet Partisi kararlarında Yüksek Mahkemenizce açıkça vurgulanmıştır.

Kapatılan bu partilerin siyasi mirasçısı olan Davalı partinin iddianamede yer alan eylemlerinde de bu partilerin amaçlarıyla bir uyum ve aynılık söz konusudur.

Yukarıda da belirtildiği üzere, davalı parti hakkında açılan kapatma davasında esas aldığımız hukuki dayanaklarımız Anayasa, SPK, İHAS hükümleri ve İHAM kararlarıdır. Davalı parti, sadece tavsiye niteliği bulunan Venedik İlkelerini gerekçe göstererek şiddet içermeyen, şiddeti teşvik etmeyen söz ve eylemlerin parti kapatmada esas alınmayacağını savunmaktadır. Bu savunma, Refah Partisi ile ilgili İHAM kararı karşısında hukuki dayanaktan yoksundur. Çünkü, İHAM'ın Refah Partisi kararında şiddet unsuru ikinci plandadır. Kararda esas alınan husus, partinin laikliğe aykırı söz ve eylemleri ile hedeflediği amacın demokratik bir toplum gerekleri ile bağdaşmamasıdır. Laiklik ilkesine aykırı davranışların İHAS'ın 9. maddesi karşısında koruma göremeyeceği açıktır. Nitekim, Refah Partisinin söz ve eylemleri ile şeriat ve onun bir sonucu olan çok hukukluluğun hedeflendiği saptanmış, kapatma kararının İHAS'ın 9 ncu maddesine aykırı olmadığı sonucuna varılmıştır. Bu bakımdan davalı partinin hedeflediği şeriatın, çok hukukluluğu da içerdiğinde kuşku bulunmamaktadır. Davalı siyasi partinin iktidarda bulunması, hedeflediği toplum ve devlet modelini sabırlı bir biçimde ve adım adım gerçekleştirme yönündeki politikası, istediği yasal ve Anayasal değişiklikleri zamanı geldiğinde düşündüğünde gerçekleştirdiği olgusu birlikte değerlendirildiğinde; adı geçen partinin hedeflediği demokratik sisteme aykırı olan şeriata dayalı bir rejimi hayata geçirmesinin mümkün olduğunu göstermektedir.

Davalı siyasi partinin, iddianame ve esas hakkında görüşümüzde etraflı bir biçimde açıklandığı üzere şeriata ve çok hukukluluğa dayanan bir sistemi amaçladığı, devleti adım adım şeriat ile yönetilen bir devlete dönüştürmeye çalıştığı başta genel başkan olmak üzere her kademedeki parti üyelerinin beyanları ve davalı partinin eylemleri ile ortaya çıkmıştır. Şeriat ve çok hukukluluğun demokrasi ve demokratik toplum ile bağdaşmadığı İHAM kararlarında vurgulanmıştır.

Katillere af yetkisinin maktulün varislerine ait olduğunun beyan edilmesi türban konusunda verilen yargı kararı üzerine mahkemenin bu konuda söz söyleme hakkı bulunmadığının, söz söyleme hakkının din ulemasına ait olduğunun ifade edilmesi, Devlet Planlama Teşkilatının 9. Kalkınma Planı kapsamında oluşturulan özel ihtisas komisyonu raporunda, zekât sisteminin özel kurum ve teşkilatına kavuşturulması, bu amaçla zekât mağazalar zinciri oluşturulması, davalı parti genel

başkanı hakkındaki 2 ve 50 numaralı iddialar, davalı siyasi partinin şeriata dayalı bir sistemi amaçladığını ve bu nedenle çok hukuklu bir düzeni istediğini somut ve belirgin olarak ortaya koymaktadır.

İslami bir devlet yapılanmasının şeriata ve bu boyutuyla cihadı da içerdiğinden şiddeti de kapsadığı ortadadır.

Kaldı ki; Başbakan ve davalı partinin Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan BM'nin "küresel terörü destekleyenler" listesinde adı geçen Yasin El Kadı için "El Kadı'ya param kadar kefilim. Tanımadığımız, bilmediğiniz insan için terörist ifadesi kullanamazsınız",

Adana Milletvekili Abdullah Çalışkan; "...Gençler devrim istiyor. Ben de bir romantik devrimci olarak elbette devrimden yanayım. Ama devrimin turuncusu olmaz. Ara renk olmaz devrimde. Devrim ya kırmızıdır, ya da yeşildir. Ben yeşilden yanayım"... "Bu devrimci ateşinizin asla sönmemesini diliyorum..."

Ulaştırma Bakanı Binali Yıldırım; "...Reformlar sancılı olur. Güle oynaya yapılmaz. Tarihte de bu reformlar gerçekleştirilirken birçoğu kanlı oldu. Bu konuda sabır ve zamana ihtiyacımız var..."

Eski TBMM Başkanı Bülent Arınç; "...İnsanlar sokakta teneke çalmaya başladı. Yüzde 47 oy almış bir parti, mütevazı olacağım diye, teneke çalıp gürültü yapanların karşısında neredeyse mahcup durumda..."- türbanlı öğrencileri kastederek, "...Onlar bu kıyafetiyle giremezken, çok sevgili arkadaşları hangi kıyafetle okula giriyorlar, hepimiz biliyorsunuz..."

Şeklinde beyanlarda bulunmuşlardır.

Bu beyanlar ve davalı partinin diğer faaliyetleri ile "laikliğin yeniden tanımı yapılarak dinî simgelerin (türban) hak ve özgürlük olarak gösterilmeye, devletin ve toplumun şekillendirilmeye çalışılması, toplumun laik-anti laik diye saflara ayrılması, yüksek öğretimde türbanın serbest bırakılması için yasal düzenlemelere başvurulması ve bu yönde Anayasa değişikliği yapılması, kamusal alanda da türban serbestisi istenmesi, oy çokluğu nedeniyle çoğulculuk yerine çoğunlukçuluk anlayışıyla yapılan, kuvvetler ayrılığı ve hukukun üstünlüğü prensibini dışlayan beyanlarda bulunulması" laik düzenden yana olan vatandaşlar üzerinde gerginlik, kaygı, panik yaratılmasına ve saflar arasında nefret duygularının oluşturulmasına sebebiyet vermiş, şiddet teşvik edilmiştir. Bu ortam, toplumda açıkça görülmektedir.

Nitekim, iddianamede de ayrıntılarıyla belirttiğimiz Danıştay 2. Dairesinin türban kararına ilişkin olarak; Başbakan ve **AKP** Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın; "...Böyle bir kaba gürültüye de pabuç bırakma niyetinde de değiliz. Biz fani olduğumuzu aklından çıkarmayan bir anlayışın mensuplarıyız. Kalıcı değiliz. Bugün varız, yarın yokuz. Baki kalan bir hoş sada... Ölümün nerede ne zaman geleceği belli mi..." Sivas Milletvekili Selami Uzun'un "ancak dehşet denebilir", Adalet ve Kalkınma Partisi Kilis Milletvekili Hasan Kara'nın "Böyle bir karar toplumda infiale

neden olur ve vatandaşlarımız üzerinde sıkıntıya yol açar.” şeklindeki sözleriyle gösterdikleri tepkilerin ertesinde bir gazetede kararı veren Daire üyelerinin resimleri yayınlanmış, kısa bir süre sonra da, Danıştay’ın 2. Dairesine müzakere sırasında silahlı saldırıda bulunulmuş, Üye Mustafa Yücel Özbilgin öldürülmüş, diğer yargıçlar da ağır yaralanmıştır.

Suçtu işlediği tespit edilenlerin yargılanmaları sırasında sanıklardan Alparslan Arslan’a son sözü sorulduğunda, “Genelkurmay şeriatın önüne geçmeye çalışmasın, Abdullah Gül’den, Başbakan Erdoğan’dan ve imanlı kişilerden Türkiye’de şeriatı ilan etmelerini istiyorum, yoksa kan dökülür.” Diğer sanık Osman Yıldırım’da Atatürk’ü kastederek, “O İngiliz piçinin kurduğu cumhuriyeti başınıza yıkacağız, benim yegâne görevim cumhuriyeti yıkıp 2 nci Osmanlı Devletini kurmak.” ve bunun gibi sözler ve hakaretlerde bulunmuşlardır.

Sanıkların son duruşmadaki sözleri bile eylemi hangi saiklerle yaptıklarını, toplum içinde yaratılan gerginlik, nefret ve şiddet ortamını ortaya koymaktadır.

Danıştay saldırısı, davalı partinin yarattığı gerginlik, nefret ve şiddet ortamının ürünüdür. TBMM Eski Başkanı Bülent Arınç’ın Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısını hedef alarak söylediği, “Ölüm en büyük gerçek. Bunu başsavcı da görmeli, tüm siyasetçiler de görmeli. Ölüm bize şah damarlarımızdan daha yakın. Hepimiz faniyiz. En büyük hatip musalla taşındaki cenazedir. Susar ama çok şey söyler” şeklindeki sözleri, Danıştay saldırısı da gözetildiğinde davalı partinin şiddet çağrısı niteliğindeki beyanlarını sürdürdüğünü göstermektedir.

Davalı partinin genel başkan ve üyelerinin gerginlik istemedikleri yönündeki beyanlar altında sürekli olarak gerginlik yaratmaya yönelik söylem ve eylemlerde bulunmaları, uyguladıkları takiye yönteminin bir göstergesidir.

Davalı partinin iddianamede belirtilen eylemleri ile Anayasanın 68/4, 69/6 ve SPK’nun 101/b maddeleri anlamında laikliğe aykırı eylemlerin odağı olduğunda kuşku bulunmamaktadır. Bu eylemlerden büyük bir kısmı parti genel başkanına aittir. Ülkemizde siyasi partiler birer lider partisi niteliğindedir. Partinin siyasal figürü olan genel başkanının mutabakat süreçleri ile olgunlaştırıp, “velev ki” ile ivme kazandırdığı, Anayasanın 10 ile 42. maddelerinin değiştirilmesi sonucunu doğuran laikliğe aykırı eylemleri, odak olma ölçüsünde bir yoğunluk ve kararlılıkla işlenmiş, bu eylemlere partinin diğer merkez organlarından herhangi bir itiraz gelmemiş, benimsenmiştir.

Davalı partinin diğer üyelerinin, iddianamede yer alan ve partinin genel başkanının beyanları ile örtüşen söz ve eylemlerinin laiklik ilkesine aykırı olduğunda, aynı yoğunluk ve kararlılıkla işlendiğinde şüphe yoktur. Parti Genel Başkanından, genel başkan yardımcılara, milletvekillerine ve yerel yöneticilerine kadar birçok partilinin belirli bir tarih içerisinde, birbiri ile uyuşan ve ortak temelde laikliği hedef alan çok sayıda söz ve eylemin münferit olduğu savunulamaz.

Değerli Başkan ve sayın üyeler; davalı partinin kapatmaya esas alınan söz ve eylemlerinin ceza hukuku anlamında suç oluşturması ve bunların ceza hükmü ile sonuçlandırılması gerektiği yönündeki ısrarlı savunmasının dayanaksız olduğu iddianame ve esas hakkındaki görüşümüzde ayrıntıları ile açıklanmıştır. Ayrıca, kapatılan Refah Partisi ve Fazilet Partisi davalarının karar gerekçeleri karşısında böyle bir savunmanın geçersiz olduğu açıktır. Siyasi parti kapatma davalarının, ceza muhakemesi hukuku anlamında ceza davası olmaması, kapatmaya konu eylemlerin de ceza hukuku kapsamında suç olma zorunluluğunu gerektirmemektedir. Bu nedenle, cezai sorumluluk veya cezai bir yaptırım gerektirmeyen fiiller, siyasi partilerin kapatılması nedenleri arasında yer alabilir. Suç olarak düzenlenmeyen eylemler ile suç olmaktan çıkarılan fiiller, siyasi partiler için yasak olma niteliğini ve varlığını sürdürebilirler. Anayasada parti kapatmaya ve odaklığa esas alınan, söz ve eylemlerin anayasal düzene ve temel ilkelere aykırılık oluşturmasıdır. Bu anlamda bir örnek vermek gerekirse, Fethullah Gülen'in faaliyetleri Anayasal düzene ve laikliğe aykırı eylemlerdir. Bu nitelikteki eylemlerin suç olmaktan çıkarılsa dahi siyasi partilere isnat edilebileceği İHAM Refah Partisi kararıyla da sabit bulunmaktadır. Bu bağlamda, Fethullah Gülen isimli tarikat liderinin yurt dışında kurduğu okulların bir ticari şirket olarak değerlendirilerek temas ve işbirliği yapılması yönündeki Dışişleri Bakanının genelgesi, ayrıca iddianamede 2/c-2,3,4,5,6,7,8,9 ve 10'uncu sırada belirtilen beyan ve faaliyetler, laik devlet ilkesine aykırı olup partiye isnat edilebilir niteliktedir.

Davalı partinin gazete haberleri ile sair medya organlarından elde edilen ses ve görüntü kayıtlarının delil olarak kullanılamayacağına ilişkin savunmasının da hukuki dayanağı bulunmamaktadır. SPK'nın 98 nci ve 106 ncı maddelerinden açıkça anlaşılacağı üzere; Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının siyasi partilere ilişkin soruşturmalarda uygulayacağı yöntem "delil serbestisi ilkesidir". Bu nedenle delillerin gazete, televizyon, internet gibi iletişim araçlarından temin edilmesinin önünde yasal bir engel bulunmadığı gibi, bu yöntem, siyasi faaliyetlerin izlenmesinin en etkili yoludur. Kaldı ki, davaya konu beyanlara ilişkin delillerin başka türlü elde edilme olanağı da bulunmamaktadır. Üstelik, bazılarında sizlerin de vakıf bulunduğunuz bu beyanların önemli bir kısmı ulusal radyo ve televizyonlarda yapılmıştır. Bu beyanlar kişilerin rızası ile yayımlanmıştır ve gizlilikleri yoktur. Zaten, bu tür siyasi demeçler, ilgililerince yayımlanması için verilmektedir. Hiçbir hukuk mantığı, kişinin kendi rızası ile ve yayımlanması için verdiği bir konuşmanın geçersizliğini savunamaz. Davalı partinin Genel Başkanı Büyük Ortadoğu Projesinin eş başkanı olduğunu, kendi rızası ile ve yayımlanacağını mutlak bildiği bir televizyon programında söylemiştir. Bu bilgi sadece televizyon programı ile de sınırlı kalmamış, başka televizyon, internet, yazılı basın vb. yayın organları tarafından da kopyalanıp yayımlanmıştır. Bu bağlamda, görsel ve yazılı basında yer alan bazı haber ve görüntüleri başka kanallardan teyit etmek için internet olanaklarından yararlanılması, delil serbestisi ilkesinin bir sonucudur. Nitekim Genel Başkanın, Büyük Ortadoğu Projesinin eşbaşkanı olduğuna ilişkin gazete haberleri, ses ve görüntü kayıtları, bizzat davalı partinin internet sitesinden alınan bilgi ile de doğrulanmıştır. Bildiğiniz gibi, hukuk abesle işteğal etmez ve hukukta bilinenin ispatı da gerekmez.

Sayın Başkan ve değerli üyeler; laiklik ilkesine aykırı uygulamaları sonucu ülkemizin dışarıya verdiği görüntünün bir "İlmimli İslam Cumhuriyeti", davalı partinin

ise “İlimli İslami” parti olduğu, batılı ve yakın coğrafyamızdaki ülkelerin siyasi çevreleri, üniversiteleri ile basını tarafından açık bir biçimde dile getirilmektedir. Bu gerçek karşısında, davalı partinin inkâra yönelik savunmalarının Ülkemiz için yaratılan görüntüyü silmeye yeterli olmayacağı açıktır.

Sayın Başkan ve değerli üyeler; davalı parti hakkında fiil ve söylemleriyle laikliğe aykırı eylemlerin odağı hâline geldiği iddiasıyla dava açılmıştır. İddianamenin düzenlenmesinden sonra da davalı partinin devlet ve toplumu İslami bir yapıya dönüştürülmesine yönelik beyanlarının sürmesi ve laikliğe aykırı faaliyetlere yönelik etkili bir yaptırım uygulamamasının sonucunda, Tarım ve Orman Bakanlığı’nın henüz kısa bir süre önce Sivas’ta açmış olduğu biçki dikiş kursunun mezuniyet törenine öğrencilerin türbanlı ve tek tip üniformalarıyla katılmalarına, aynı ilde kutlanan kütüphane haftasında ilin yüksek görevli kamu görevlilerinin kamusal alanda düzenlenen törende türbanlı öğrencilere ödül verilmesine, başta İstanbul olmak üzere birçok il ve ilçede türbanlı bayan doktor, öğretmen ve diğer kamu görevlilerinin vazife yapmalarına, ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin türbanlı olarak öğrenim görmelerine ilişkin haber ve görüntülerin basında sıklıkla yer alması, davalı partinin laikliğe aykırı eylemlerde bulunma konusundaki ısrar ve kararlılığını sergilemektedir.

İçki satışı ve tüketimi konusunda dinsel inanç kaynaklı kısıtlayıcı uygulamaların sürdüğüne dair basında çıkan haberler, davalı partinin aksi yöndeki savunmalarını geçersiz kılmaktadır.

Sayın Başkan ve sayın üyeler; siyasi partilerin demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsurları olduğu, Anayasa ve Siyasi Partiler Kanununda da ifadesini bulan evrensel bir kuraldır. Ancak siyasi partilerin içinde vücut buldukları demokrasiyi yok etmeye yönelmeleri durumunda sistemin buna seyirci kalması da beklenemez. Çoğulcu demokrasi ilkeleri, kendi varlığını tehdit eden siyasi partileri sınırlama, yasaklama eğilimindedir. Batılı demokrasilerde de parti yasakları ve parti kapatma vardır. Bu davanın açılmasından sonra, “bu çağda siyasi parti kapatılmaz-İktidar partisi kapatılmaz” biçiminde eleştiriler aldığımız Avrupa siyasi çevreleri de gayet iyi bilmektedirler ki; birçok Avrupa ülkesinde siyasi partiler rejim karşıtı faaliyetleri nedeniyle kapatılmıştır. Üstelik bu siyasi çevrelerin en üst yargı kurumu olan İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi (İHAM) laikliğe aykırı faaliyetleri nedeniyle kapatılan Refah Partisinin kapatılmasını İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesine (İHAS) aykırı bulmamıştır. Bu nedenle önemli olan, siyasi çevrelerin değil, son sözü söyleyen hukuk kurumlarının ne dediğidir. Ayrıca, Avrupa’daki siyasi kişi ve kurumların ülkemizde görülmekte olan bir dava nedeniyle bağımsız Türk yargısının işleyişine müdahale niteliğini taşıyan beyanlarda bulunmaları, yargının bağımsızlığı ilkesine aykırıdır.

Sayın Başkan ve değerli üyeler; Türkiye’nin bu konuda Batı’dan farkı, daha çok sayıda siyasi parti kapatılmasıdır. Ancak bunun nedeni; demokrasimizin yasaklayıcı–müdahaleci yapısı değil; demokrasiyi içselleştiremeyen bazı siyasi partilerin, bölücülük ve dine dayalı siyasi rejim konusunda ısrarlı politikalarıdır. Demokrasinin, kendini ortadan kaldıracak eylemlere hoşgörü ile yaklaşması beklenemez. Nitekim tüm demokrasiler, kendisini ve rejimi tehdit eden siyasi partileri yasaklama eğilimindedirler. Tehdidin somutlaşması, bu önlemin alınmasını

ivedileştirmektedir. Üstelik, ülkemizde laiklik karşıtı yapılanmalar bütün Cumhuriyet tarihi boyunca rejim için en büyük tehlike olmuştur.

Davalı parti yönetici ve üyelerinin beyan ve faaliyetlerinde takiye yöntemini benimsedikleri; demokrasinin amaç yerine araç olarak görülüp sadece projelerini gerçekleştirmek için demokrasi, özgürlükler, insan hakları gibi evrensel değerleri önüne alıp laikliği yıpratma olarak kullanmaları, siyasal islamın simgesi hâline gelen türbanı “velev ki siyasi simge” tabiri ile kabullenmeleri, Anayasanın değiştirilemez ve değiştirilmesi teklif edilemez ilkesine aykırı olarak 10 ve 42’nci maddelerini değiştirmeleri, Yüksek Öğretim Kanununun ek 17. maddesinin değiştirilmesine ilişkin yasa teklifi vermeleri ile açıkça ortaya çıkmıştır.

Bu projelere sahip olan bir siyasi partinin Anayasaya aykırı faaliyetleri, Anayasa, Siyasi Partiler Kanunu, Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi ve İHAS hükümleri karşısında koruma göremez. Çünkü bu yasa ve sözleşmeler, özgürlüklerin kötüye kullanılmasını ve yok edilmesini himaye altına almamıştır.

Yukarıda da değindiğimiz gibi demokrasilerin kendilerini koruma refleksinin bir gereği olarak hukuk düzenimizde de siyasi partilerin faaliyetleri Anayasa ve yasalarla sınırlandırılmıştır. Siyasi partilerin tüzük ve programları ile eylemleri, Devletin bağımsızlığına, ülkesi ve ulusuyla bölünmez bütünlüğüne, ulusal egemenliğe, eşitlik, hukuk devleti, demokratik ve laik Cumhuriyet ilkelerine, insan haklarına aykırı olamaz.

Anayasakoyucu, siyasi partilere sınırsız bir özgürlük tanımamış, bazı hallerde kapatılabileceklerini öngörmüştür.

2001 yılında 4709 SK ile Anayasanın 69. maddesinin 6. fıkrasına eklenen bir cümle ile hangi hallerde siyasi partilerin “odak” hâline geleceği saptanmıştır.

Buna göre, siyasi partilerin yasaklanmış eylemlerin odağı hâline gelebilmesi için:

Anayasaya aykırı fiillerin bir partinin üyelerince “yoğun” bir şekilde işlenmesi ve bu durumun o partinin yetkili organlarınca zımnen veya açıkça “benimsenmesi” veya Anayasaya aykırı fiillerin doğrudan doğruya bir partinin yetkili organlarınca “kararlılık” içinde işlenmesi gerekmektedir.

Adalet ve Kalkınma Partisinin iktidara gelişinden itibaren Anayasa’nın başlangıç kısmı ile 2. ve 24. maddelerinde işlevsel bir tanımla yapılmış, Yüksek Mahkeme kararlarıyla da açıklanmış olan laiklik ilkesinin Anayasadaki tanımının yeterli olmadığı söylemiyle aşındırmaya çalışılması,

Laik devletin bütün inançlara eşit mesafede olması, ancak dünyevi ilişkilerde devletin akıl ve bilimin ışığında ve dinden bağımsız olarak düzenleme yapma yetkisi görmezden gelinerek “ulemaya danışma, af yetkisi maktulün mirasçılara aittir” gibi söylemlerle dini hükümlerin referans gösterilmesi,



Din ve vicdan özgürlüğünü sınırsız ve kısıtlanamaz bir hak gibi topluma benimsetilmesi ve benimsetilen bu inanç üzerinden türbanın üniversitelerde serbest bırakılması ve bu serbestinin giderek tüm kamusal alana yaygınlaştırılması için partili milletvekillerinden, belediye başkanlarına kadar ortak bir söylem kullanılması,

İmam hatip lisesi mezunlarına üniversiteye girişte uygulanan katsayı sistemi bir hak ihlali algısıyla sürekli eleştirilerek, Tevhid-i Tedrisat Yasası'na ve eşitlik ilkesine aykırı olarak Cumhuriyet öncesi gibi ikili bir öğretimin özendirilmesi ve bu okulların meslek okulu hüviyetinden çıkarılmasına, orta öğretimin asıl unsurları hâline getirilmesine çalışılması,

Eğitimin müfredat da dâhil olmak üzere Millî Eğitim Temel Kanununa aykırı olarak dinselendirilmesi,

12 yaşın altındaki çocukların Kur'an kurslarına devamını engelleyen düzenlemelerin kaldırılmasına yönelik söylem ve çabaları,

Devlet kadrolarında siyasal İslamcı bir yapının oluşturulması, özellikle üst düzey atamalarda liyakat ve kariyer yerine dinî inanç ve aidiyetin ölçüt olarak öne çıkarılması,

Halk sağlığı ve gençliğin korunması bahanesiyle adeta şer'i nizam uygulanırcasına alkollü içki satış ve tüketim alanlarının daraltılması ve giderek yasaklanması,

Yurt içi ve yurt dışı her türlü resmi toplantı ve törenlerde laik bir Cumhuriyetin yöneticileri oldukları hiçe sayılarak, dinsel kimlik ve aidiyetlere vurgu yapılması, tanıtımlarda dinî motiflerin öne çıkarılması,

Dinî bayram ve günlerin ulusal bayramları gölgeleyecek bir tanıtım ve gösteriş içinde kutlanması, her türlü siyasi faaliyette din ve dince kutsal sayılan şeylerin tüm parti kademelerince istismar edilmesi,

Çoğulcu demokrasinin; kuvvetler ayrılığı ve hukukun üstünlüğü prensibine dayandığı göz ardı edilerek Anayasanın değiştirilemez ve değiştirilmesi teklif edilemez olarak belirlediği laiklik ilkesinin dolanılarak ortadan kaldırılmaya kalkışılması, bu amaçla Anayasa'nın 10 ve 42 nci maddelerinin değiştirilmesi, Yüksek Öğretim kanununun Ek 17 nci maddesinin değiştirilmesi için yasa teklifi verilmesi,

Davalı partinin, temel hak ve özgürlüklerin geçerli olduğu laik ve demokratik bir hukuk devletini değil, dinî kurallara dayanan, referanslarını dinden alan bir devlet ve toplum modelini gerçekleştirmeyi amaçladığını ortaya koymaktadır.

Bu eylemlerin partinin genel başkanından başlayarak genel başkan yardımcıları, milletvekilleri ile teşkilatlarında ve ayrıca yerel yönetimlerde görev alan her kademedeki partililerin yoğun, kararlı, ısrarlı ve süreklilik gösteren beyan ve

fiilleri ile işlenmesi, davalı partinin laiklik karşıtı eylemlerin odağı hâline geldiğini kanıtlamaktadır.

Davalı siyasi partinin yukarıda belirtilen beyan ve eylemlerinin bir kısmı dahi laikliğe aykırı fiillerin odağı hâline geldiğini göstermeye yeterli bulunmaktadır.

Kuşkusuz, devlet ve toplum yaşamında dinî kuralların egemen kılınmasını, nihayetinde şeriati hedefleyen bu beyan ve eylemler çoğulcu demokrasi içerisinde bile Anayasa'nın 14 ve İHAS'ın 17 nci maddeleri karşısında koruma göremez.

Davalı partinin geçmişte üyesi veya yöneticisi oldukları “Milli Görüş” yanlısı partilerin savunduğu dine dayalı devlet düzeninden, çok hukukluluk ilkesinden ayrılmadığı, kendi hukuklarını egemen kılmak için yargı kararlarına rağmen yüksek öğretim kurumlarında kılık ve kıyafetin (türbanın) serbest bırakılmasını sağlamak için Anayasa değişikliğini gerçekleştirdiği kanıtları ile ortaya konulmuştur.

Devlet ve toplum yaşamında kişilerin inançlarının veya giyimlerinin ölçü alınması, bazı kesimlere toplum ve Devlet içinde ayrıcalık tanımak olur ki; bu, eşitliği bozacağı gibi demokrasiye de aykırı düşer ve oluşturulan farklı kimliklerin önce ayrımcılık, sonra da kaçınılmaz bir şekilde bölünme nedeni olması sonucunu doğurur. Nitekim, davalı partinin eylem ve söylemleri sonucunda, toplumun dindar olanlar – olmayanlar diye ikiye ayrılmaya başladığı görülmektedir.

Davalı parti başkan ve üyelerinin iddianamede belirtilen beyan ve eylemleri, çok hukuklu bir sistem çerçevesi içinde şeriata dayalı bir rejim oluşturmaya yönelik uzun vadeli bir politikanın varlığını ortaya çıkarmıştır. Davalı partinin söz konusu politikasını uygularken ve öngördüğü sistemi yerleştirirken, şiddete başvurma olasılığını dışlamadığı açıktır. Bu projeler, demokratik toplum kavramıyla bağdaşmadığı gibi, demokrasiye yönelik tehdidi daha somut ve yakın kıldığından açık ve yakın bir tehlike oluşturmaktadır.

Davalı partiyi laiklik ilkesine aykırı eylemlerin odağı hâline getiren fiiller ve beyanlar, siyasi partinin Anayasanın 68/4. maddesi delaletiyle 69/6. maddesi ve SPK.nun 101/b maddesi gereğince kapatılmasını gerektirmektedir.

Savunmalarının aksine, İHAS hükümleri ve İHAM kararları da davalı partinin temelli kapatılmasına uygun norm ve hükümler içermektedir.

Örgütlenme özgürlüğü içerisinde değerlendirilen siyasi partiler, kural olarak Birleşmiş Milletler Kişisel ve Siyasal Haklar Sözleşmesi ve İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi (İHAS) tarafından korunmaktadır. Ancak bu özgürlük, sınırsız olmayıp nispi niteliktedir. İHAS'ın 11'inci maddesinde “bir siyasi partinin eylemlerinin, Avrupa kamu düzeniyle çatışması ve sözleşmeyle korunan alanın dışına taşması durumunda, yine sözleşmede öngörülen nedenlere dayalı olarak sınırlandırılabilirdiği” hükme bağlanmıştır.

Bu düzenleme gözetildiğinde, ülkedeki demokratik rejimi tehlikeye sokacak siyasi projesi bulunan veya siyasi amaçlar için gerektiğinde şiddete başvurmayı amaçlayan siyasi parti için kapatma yaptırımını öngörülmesi ve uygulanması İHAS'a aykırı değildir.

Adalet ve Kalkınma Partisinin iktidar partisi olması nedeniyle iddianamede ve yukarıda belirttiğimiz beyan ve eylemleri, laik Cumhuriyet aleyhine giderilmesi olanaksız zararlar doğuracağından kapatma yaptırımını gerektirmekte, ortaya konulan eylemler gözetildiğinde bu yaptırımın uygulanmasında zorlayıcı sosyal gereksinim bulunmaktadır.

Zorlayıcı sosyal gereksinim değerlendirilirken gözetilen uygun zaman, eylemlerdeki ağırlık, fiillerin isnat edilebilirliği, partinin hedeflediği siyasi model, eylemlerdeki kullanılan yöntem karşısında; öngörülen yaptırım fiillerle orantılıdır.

Kapatma davasının açıldığı tarihte davalı iktidar partisinin türbanın yükseköğretim kurumlarına sokulması için Anayasa değişikliği ile neden olduğu toplumsal kutuplaşma ve gerginlik dikkate alındığında ve özellikle demokratik toplumun düzenli bir biçimde işlemesinin sağlanmaya çalışıldığı ülkemizde, laiklik ilkesinin korunması yasal ve anayasal bir zorunluluk olduğu gibi, bu ilkenin korunmasında genel bir çıkar da bulunmaktadır.

Bu nedenle, laiklik ilkesine aykırı eylemlerin odağı durumuna gelen Adalet ve Kalkınma Partisinin, bu genel çıkar da gözetilerek temelli kapatılması, zorlayıcı sosyal gereksinim de dikkate alındığında demokratik toplum gereklerine uygundur. Siyasi parti kapatma davası hukuksal bir süreçtir. Anayasa ve yasalar ile öngörülen bu sürecin “yargı darbesi” olarak nitelendirilmesi kabul edilemez. Demokrasi ve insan hakları nasıl vazgeçilmezse, koruma altına alınması da kaçınılmazdır.

Sayın Başkan ve değerli üyeler; davalı partinin ön savunması ile esas hakkında savunmasında belirtilen bazı hususlara ilişkin açıklamalarda bulunmak istiyorum.

Savunmada;

1- İddianamenin 39. sırasında belirtilen Başbakanın davalı parti kadın kolları başkanlığının 3. kuruluş yıldönümü nedeniyle Bilkent Otelde yaptığı konuşmasında, Danıştay 2. Dairesinin Aytaç Kılınç'a ilişkin olarak verdiği karardan hiçbir biçimde bahsetmediği savunulmuştur.

Başbakanın 19 Şubat 2006 tarihli bu konuşması, iddianamenin 42. sıra numarası altında belirtilen Danıştay 2. Dairesinin Aytaç Kılınç'a ilişkin kararına yönelik 11 Şubat 2006 tarihli beyanının devamı niteliğindedir.

2- İddianamenin 16, 27 ve 39. sıralarında belirtilen Başbakanın beyanlarının, kadınlara karşı ayrımcılıkla mücadelenin gerekliliğine işaret eden, Anayasaya uygun konuşmalar olduğu ileri sürülmektedir.

Söz konusu beyanlardaki asıl amacın kamuda ve üniversitelerde türban serbestisinin sağlanması olduğu, Anayasa hükümleri ile yargı kararlarının aksine kamuda ve üniversitelerde türban serbestisinin bulunmamasının bir ayrımcılık olarak göstermeye yönelik olduğu açıktır.

3- Eğitim Bir-Sen Sendikasının Cumhuriyet devrimlerine aykırı faaliyetleri ile bilinen bir kuruluş olarak nitelendirilmesinin hukuk devletine aykırı olduğu belirtilmiştir.

Bu sendikanın iddianame kapsamında belirtilen beyanlar ile örtüşen faaliyetlerine ilişkin bilgiler yazılı ve görsel basında yer almaktadır. Ayrıca, sendikanın bazı yöneticileri hakkında Şanlıurfa Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından iddianame düzenlenerek dava açılmış bulunmaktadır. Söz konusu iddianame örneğini ben heyetinize sunuyorum.

Sayın Başkan ve sayın üyeler; bu açıklamalar ışığında;

Adalet ve Kalkınma Partisi'nin, laikliğe aykırı eylemlerin odağı durumuna geldiğinin tespiti ile eylemlerinin ağırlığı da gözetilerek, Anayasa'nın 69 ncu maddesinin altıncı fıkrası ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Yasası'nın 101 nci maddesinin b bendi uyarınca kapatılmasına,

Beyan ve eylemleri ile partinin temelli kapatılmasına neden olan ve iddianamede isimleri belirtilen kişilerin, Anayasa'nın 69 ncu maddesinin 9 ncu, 84 ncu maddesinin 5 nci fıkraları ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Yasası'nın 95 nci maddesi uyarınca temelli kapatılmaya ilişkin kararın Resmi Gazete'de yayınlanmasından itibaren beş yıl süreyle bir başka siyasi partinin kurucusu, üyesi, yöneticisi ve deneticisi olamayacaklarına, ayrıca milletvekili olanların da milletvekilliklerinin düşürülmesine,

karar verilmesi kamu adına saygıyla arz ve talep olunur.

Teşekkürler Başkanım.”

BAŞKAN- Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı Abdurrahman YALÇINKAYA'nın sözlü açıklamaları dinlendi, yapılan açıklamaları banda alındı, ayrıca stenograflarca da saptandı.

Teşekkür ederim Sayın Abdurrahman YALÇINKAYA.

### ***Davalı Parti Temsilcilerinin Yazılı ve Sözlü Savunmaları***

Davalı Parti'nin sözlü savunması Cemil ÇİÇEK ve Bekir BOZDAĞ tarafından yapılmıştır.

**- 3.7.2008 tarihli sözlü savunma şöyledir:**

BAŞKAN – 3 Temmuz 2008 Perşembe, saat : 10.05

Adalet ve Kalkınma Partisi'nin temelli kapatılması istemiyle açılan E. 2008/1 (Siyasi Parti-Kapatma) sayılı davanın 17.6.2008 gününde yapılan inceleme toplantısında, Anayasa'nın 149. maddesinin son fıkrası ve 2949 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 4280 sayılı Yasa ile değiştirilen 33. maddesi gereğince Parti savunmasının dinlenilmesine karar verilmekle; Başkan Haşim KILIÇ, Başkanvekili Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Üyeler Sacit ADALI, Fulya KANTARCIOĞLU, Ahmet AKYALÇIN, Mehmet ERTEN, A. Necmi ÖZLER, Serdar ÖZGÜLDÜR, Şevket APALAK, Serruh KALELİ ve Zehra Ayla PERKTAŞ'dan oluşan Kurul yerini aldı.

Raportör Osman CAN yerinde.

Daha önce yeminleri yaptırılan stenograflar Numan GÜNAY, Alaaddin AYTEN, Erhan KARA ve Doğan AYTÖP ile ses teknisyeni ismet ALTINIŞIK hazır.

Davalı Adalet ve Kalkınma Partisi adına sözlü savunma yapacak Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Sayın Cemil ÇİÇEK ile Türkiye Büyük Millet Meclisi Grup Başkan Vekili Sayın Bekir BOZDAĞ yerlerine alındılar.

Sayın Çiçek, bu savunmanızın tahminen ne kadar süreceğini öngörebiliyorsunuz saat olarak?

DEVLET BAKANI VE BAŞKAN YARDIMCISI CEMİL ÇİÇEK – Bugün bitirebiliriz Sayın Başkan.

BAŞKAN – Peki.

Şimdi, savunmanın herhâlde bir bölümünü veya tamamını bilemiyorum... Siz kendi aranızda bir iş bölümü yapabilirsiniz. Yalnız ses kaydını alabilmemiz açısından kürsüden yapmanız gerekiyor bu açıklamaları.

Buyurun Sayın Çiçek.

DEVLET BAKANI VE BAŞKAN YARDIMCISI CEMİL ÇİÇEK – Teşekkür ederim Sayın Başkanım.

Anayasa Mahkemesinin Saygıdeğer Üyeleri, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı Sayın Abdurrahman Yalçınkaya tarafından Adalet ve Kalkınma Partisi hakkında açılmış olan dava sebebiyle sözlü olarak bu konudaki düşüncelerimizi ifade etmek üzere huzurlarınızdayım. Yüksek heyetinizi saygıyla selamlıyorum.

Davalı Partinin Genel Başkanının görevlendirme yazısını takdim ettik.

Bu davayla ilgili olarak daha evvel ibraz ettiğimiz ve yazılı olarak sunduğumuz görüşlerimizi ve ekindeki bilgileri aynen tekrar ediyoruz. Bugün yapacağımız savunmada ve cevaplarımızda da bu davanın İddia Makamınca ileri sürülen hususların neden doğru olmadığını, neden hukuki olmadığını, hatta bir kısım iddiaların neden Partimizle ilgisi bulunmadığını ve davanın neden reddedilmesi gerektiğini arza çalışacağız.

Sayın Başkan, sayın üyeler; sözlerimin başında evvela bu davayla ilgili bir genel değerlendirme yapmak istiyorum. Ama ondan evvel şunu ifade etmek istiyorum ki, Anayasa'mızda ve Siyasi Partiler Yasamızda parti kapatmayla ilgili hükümler bulunsa da bunun açılmış en son dava olmasını temenni ediyorum. Çünkü, siyasi partiler, Anayasa'ya göre, demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsurlarıdır. Bu aynı zamanda demokrasi teorisinin evrensel normudur. Anayasal demokrasi ancak siyasi partiler yoluyla tatbik imkânı bulur. Bireylerin siyasete katılımları, örgütlenmeleri, siyasi eğitim almaları partiler aracılığıyla en geniş şekilde sağlanır. Esasen cumhuriyetimizin temel niteliklerinden biri olan demokratik devletin iki evrensel şartı vardır: Biri genel seçimler, diğeri ise çok partili siyasi hayat. O nedenle, modern demokrasiler aynı zamanda partiler demokrasisidir. Demokrasiyi geliştiren partilerdir ve onlarsız bir demokrasi düşünülemez.

Toplumdaki farklı görüş ve taleplerin siyasi sisteme taşınmaları, sivil toplumla siyasi sistem arasında sağlıklı bir iletişim ve bağ kurulması, taleplerin aşağıdan yukarıya doğru bir yol kat ederek uygulanabilir politikalar hâline gelmesi hep siyasi partiler aracılığıyla gerçekleşmektedir. Anayasa Mahkememiz yeni verdiği bir kararda -2008/1- "Siyasal çoğulculuğu ve katılımcılığı esas alan kurullar ve kurumlar düzeni olan çağdaş demokrasilerde, bireysel iradeleri birleştirip yönlendirerek, onlara ağırlık kazandıracak özgün kuruluşlara duyulan gereksinim, dağınık siyasal görüşleri birleştirmek suretiyle halk iradesini oluşturan ve açığa çıkaran siyasi partiler vasıtasıyla karşılanmaktadır. Partiler, belli siyasal düşünceler çerçevesinde birleşen yurttaşların özgürce kurdukları ve özgürce katılıp ayrıldıkları hukuksal yapılardır. Siyasi partilerin kendilerine göre öne çıkardıkları ülke sorunlarına ilişkin farklı çözüm önerileri getirmeleri demokratik siyasi yaşamda üstlendikleri işlevin doğal sonucudur. Bu nedenle siyasi partiler, Anayasa'nın konuya ilişkin kurallarıyla Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 'Örgütlenme', 'Düşünce ve ifade özgürlüğü' konusundaki 10 ve 11'inci maddelerinin koruması altındadır. "demektedir.

Toplum hayatımızda ifade ettiği ve ifa ettiği bu önemli rol sebebiyle siyasi partiler yeri bir başka organizasyonla doldurulamayacak kadar önemli kuruluşlardır. Bu ve benzeri birçok sebepten dolayı demokrasilerde siyasi partiler için ister hukuki ister teamüli olsun önemli teminatlar getirilmiştir. Siyasi partilerin bütün bu sebeplerden dolayı yaşamaları esastır, kapatılmaları istisnadır.

Siyasi parti özgürlüğü çoğulcu demokrasilerin olmazsa olmazı olan düşünce ve ifade özgürlüğü ile örgütlenme özgürlüğünün özel bir kullanım biçimidir. Hatta ifade özgürlüğü bu nedenle örgütlenme özgürlüğünün kolektif kullanımıdır. İfade özgürlüğü ve bu özgürlüğe sağlanan güvenceler de anayasal demokrasilerin kilit taşıdır.

Şüphesiz bir demokraside meşru parti faaliyeti yalnızca pozitif hukuk tarafından tanınan hakların kullanılmasındaki aksaklıkları değil, henüz pozitif hukuk tarafından tanınmamış hak ve özgürlük taleplerini de gündeme getirmeyi kapsar. Bu sebeple, ifade özgürlüğü bütün fertler için vazgeçilmez değerde bir insan hakkı olmakla beraber demokrasilerde bu özgürlüğe en fazla ihtiyaç duyan da siyasi partilerdir.

Anayasa Mahkememiz de bir kararında siyasi partilerin davranışları karşısına birtakım fiili engeller ve müdahaleler çıkarılmaması, bunlara Anayasa'yla tanınmış hakların kullanılmasının engellenmemesi gerektiğini vurgulamış ve siyasi partilerin bu manadaki rolünü benimsemiştir. Siyasi partileri şeklen demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsurları olarak kabul edip yeterince ifade özgürlüğü tanımıyorsak o sisteme anayasal demokrasi ve çağdaş demokrasi denemez. Açılan davanın bu yönüyle dahi gerçekten tartışılması ve reddedilmesi gerekir.

Siyasi partilerle ilgili olarak üzerinde yeterince durmadığımız bir başka husus da şudur: Siyasi partiler aslında bir ülkenin toplumsal gerçekliğini yansıtan ayna rolünü gören kuruluşlardır. Açıkçası, siyasi partiler sosyolojik gerçeklerdir. Bu gerçekliği göz ardı ederek başarılı bir demokrasi kurulamaz. Eğer siyasi partiler sosyolojik olarak toplumsal gerçekliği yansıtan aynalar ise, aynayı kaldırmak gerçeği kaldırmak anlamına gelmiyor. O gerçek bir başka şekilde kendisini ortaya koyuyor.

Bunu en iyi anlayacak ve değerlendirecek olan bizleriz. Bu konuda yeterince ve çok sayıda tecrübeye sahibiz. Varlıklarını bir anayasal problem olarak kabul edip kapattığımız çok sayıda siyasi parti oldu, kapatma yoluyla tedbir almadığımız hemen hemen hiçbir toplum kesimi kalmadı. Cumhuriyet Halk Partisi, Adalet Partisi gibi büyük kitle partilerinden tutun ideolojik partilere kadar ister olağan dönemde ister olağanüstü dönemlerde ister yargı yoluyla ister başka türlü... Bir öz eleştiri yaparak soruna baktığımızda, parti kapatmalar toplumda siyasal kırılganlığı artırmaktan, toplumsal örselenmeye sebep olmaktan öteye ne netice elde edildi diye bir maliyet analizi yapmamız gerekmektedir. Bunu bir savunma söylemi olarak söylemiyorum. siyaset bilimi açısından bir gereklilik ve bir tespit olarak ifade etmek istiyorum.

Toplumdaki çeşitlilik unsurlarını kurumsal ve siyasal hayattan tasfiye etmek, böyle bir çaba içinde olmak demokrasi için bir tuzaktır. Çünkü, bu yol demokrasiyi kendi öncüllerinden uzaklaştırır ve tam karşıtı olan istemediğimiz rejimlerin ya da sakat anlayışların kucağına iter. Bu sebeple günümüzün demokrasi anlayışında çoğulculuk ve çeşitlilik esastır.

Politik ya da konjonktürel saiklerle toplumsal gerçeği reddetmenin pratikte bir faydası olmamıştır. Bugün Türkiye'deki siyasi partiler yelpazesine baktığımızda AK PARTİ bir sosyolojik gerçektir, sosyolojik gerekçeli olan bir siyasi partidir, belki de bu manada en başta gelen partidir. Ayrıca, toplumun belli bir kesimi tarafından yanlış görülen düşünceler veya politik teklifler değişim süreci içerisinde, hem öyle asırlar filan geçmeden, kısa sürede politik uygulanabilir seçenekler hâline de

dönüşebilirler. Hem insanlık tarihinde hem Türkiye siyasetinde bunun çok örnekleri görülmüştür.

Dolayısıyla, burada söylemek istediğim şey şu: Eğer bir toplumda dengeler yerli yerine oturmadıysa, toplumda sağlıklı bir sosyal yapı, bir ekonomik yapı, istikrarlı siyasi bir yapı ve süreç söz konusu değilse, bu neviden dönüşümler, bir taraftan öbür tarafa kıymet hükümlerinde değişiklikler her zaman olmaktadır. Dünün yasakları ve yasak fikirleri bugünün siyasi alternatif ve çözümleri olarak karşımıza çıkabilmektedir. Bunun en kapsamlı projesi Avrupa Birliğidir. Geçmişte kimler Avrupa Birliğine karşı oldu Türk siyasetinde? Şimdi “Aman Avrupa Birliğine girelim.” diyen, bunu yüksek sesle söyleyenler kimler? Şüphesiz çoğumuzuz ya da hepimiziz. Çünkü, hepimiz değiştik. Öyleyse yarının muhtemel doğrularını bugün yasak ya da düşman ilan etmek değişimin değişmez dinamiğine ters düşmektedir.

Onun için, Sayın Başkan, sayın üyeler; demokratik toplumlarda siyasetin bir işleyiş tarzı var. Vatandaş partilerin politikalarını değerlendirir ve seçim dönemlerinde bu politikalara karşı kendi tepkilerini ortaya koyar. Böylece, birçok yanlış ve eksik bu süreç içerisinde kendiliğinden ortadan kalkar. Yanlışında ısrar eden siyasi partiler kendi varlıklarını ve geleceklerini tehlikeye sokar. Siyasi partilere karşı cebri tedbirler, ancak çok zaruri durumlarda, istisnai durumlarda uygulamaya sokulabilecek, sık kullanılmaması gereken yöntemlerdir.

1982 Anayasası'nın yürürlüğe girmesinden sonra yapılan seçimlere baktığımızda gördüğümüz hadise şudur: Çok partili hayata geçtiğimiz ilk dönemlerde insanlar genellikle babadan oğula aynı partiye oy verirken, şimdi Türk seçmeni kendi hür iradesiyle oyunu kullanmakta ve siyasi iktidarları belirlemektedir. Bütün partilerin seçime katıldığı 1987 seçiminde -1983 seçimlerine üç parti katıldı bilinen sebeplerden dolayı ama bütün siyasi partilerin 1982 Anayasası'nın yürürlüğe girmesinden sonra katıldığı ilk seçim 1987 seçimleridir- bu seçimlerde Anavatan Partisi yüzde 35'le iktidar oldu. Aradan on beş ay geçtikten sonra -1989- mahallî idare seçimleri yaptı. Aradan geçen bu süre içerisinde Anavatan Partisi beklentileri karşılamadığı ve toplumun hassasiyetlerine karşı gerekli duyarlılığı göstermediği için yüzde 35'den yüzde 21,75'e düştü ve 1991 genel seçimlerinde Türk seçmeni yüzde 27'yle Doğru Yol Partisini birinci parti yaptı. 1991-1995 yılları arasında iktidar olan iki ana parti, iki ana siyasi akım -ki, 80 öncesi özlenen, arzu edilen bir koalisyon- bu dönemde yönetim zaafı, gerekli reformları yapmamış olmaları, toplumsal beklentileri karşılamadaki başarısızlıkları ve daha başkaca sebeplerle her iki parti de güç kaybetti.

1994 mahallî idare seçimlerinde başta İstanbul ve Ankara Büyükşehir Belediye Başkanlıklarını ve 1995 genel seçimlerini Refah Partisi kazandı. 1999 genel seçimlerinin galibi ise bu defa Demokratik Sol Partidir. 2002'ye gelindiğinde vatandaşın tercihi kendilerine ülkeyi başarıyla yönetmeleri hususunda yetki verdiği, ama yönetimlerinden memnun olmadığı için siyasetten uzaklaştırdığı yukarıdaki partilerden hiçbirisi değil, yeni kurulmuş olan Adalet ve Kalkınma Partisidir. 1999 seçimlerinin üzerinde ayrıca durmak gerekiyor. Çünkü, bu seçimlerde -18 Nisan 1999- hem genel seçimler hem de mahallî idare seçimleri birlikte yapıldı. Dolayısıyla, sandık başına giden Türk seçmeni aynı anda hem ülkeyi yönetecek partilere oy kullandı hem



il genel meclisi, belediye meclisi ve belediye başkanlıkları, muhtarlıklar da dahil aynı anda oy kullandı.

Bu 99 seçim sonuçları iyi analiz edildiğinde şunu görürüz: Özellikle Fazilet Partisinin durumu enteresandır. 18 Nisan 1999 seçiminde il genel meclisinde ve belediyelerde Fazilet Partisinin aldığı oy yüzde 23'tür. Ama, buna karşılık genel seçimler için milletvekili seçiminde aldığı oy yüzde 15'tir. Yani, neredeyse yüzde 23'ün üçte 1'i Fazilet Partisine oy vermedi. Bu şunu gösteriyor: Türk seçmeni bilerek oy kullanıyor, düşünerek oy kullanıyor. Başka türlü değerlendirmeler yapanlar olabilir. Demek ki, Türk seçmeni, birisi için ehil gördüğünü öbür makam için, öbür görevler için ehil görmeyecek kadar sağduyuyla, soğukkanlı ve bilerek oyunu kullanmaktadır. Dolayısıyla, demokratik sisteme müdahale edilmediği takdirde Türk seçmeninin 87'den bu tarafa ortaya koyduğu tablo, en sağdan sola kadar, merkezdeki partilere kadar, gelişen şartlara göre kendi beklentilerini karşılayıp karşılamadıklarına göre, kadrolarına göre, politikalarına göre, daha başkaca sebeplere göre, rahatlıkla bir seçimden öbür seçime önemli ölçüde kanaatini değiştirmektedir.

Bu nedenle, partilere hatalarını en kalıcı, en etkin biçimde gösteren seçmenlerdir ve seçimlerdir. Siyasetin bu doğal akışına zaman zaman, sebebi ne olursa olsun, yapılan müdahaleler her defasında aynı sorunların yaşanmasına sebep olmaktadır. Çünkü, sosyal ve siyasal gerçekliği kavramak bir matematik gerçeği kavramaktan daha fazla zaman alıcıdır ve fakat sonuçları itibarıyla daha kalıcıdır. Demokratik sistemin ve neticede hukukun, hukuku uygulayanların bu gerçeğin kavranması noktasında demokratik sabrı, toleransı ve kolaylığı göstermesi icap eder. Siyasi istikrar, örselenmemiş bir siyasi ve sosyal doku, ihtiyaç duyulan kan değişimi ve hücre yenilenmesi bu demokratik sabrın gösterilmesine bağlıdır. Aksi uygulamalar beklenen sonuçları vermemiştir ve vermemektedir.

Demokratik bir toplum için geçerli olan çoğulculuk, hoşgörü ve açık görüşlülük bunu gerektirmektedir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi birçok kararında çoğulculuk olmadan demokrasi olmayacağını, Sözleşme'nin 10'uncu maddesinde dile getirilen ifade özgürlüğünün yalnız uygun gördüğümüz, bizi rahatsız etmeyen yahut kayıtsız kaldığımız bilgiler ve fikirler için değil, fakat aynı zamanda bizi rahatsız eden, sarsan, altüst eden bilgiler ve fikirler için de geçerli olması gerektiğini belirtmiştir.

Yine bu mahkemeye göre, "Bir partinin siyasi projesinin demokratik devletin cari ilkeleri ve yapısıyla bağdaşmaz görülmesi onun demokratik kuralları ihlal ettiği anlamına gelmez. Demokrasinin özü, bizi tahrip etmemek kaydıyla, devletin halihazırdaki örgütlenme tarzını sorgulamaya davet edenler dahil olmak üzere, farklı siyasi projelerin tartışılmasına izin vermektir." diyor.

Burada üzerinde durulması gereken kavram "Demokrasiye zarar verme" kavramıdır. Bunun kriteri nedir? Sosyalist Parti kararında Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi "Herhangi bir antidemokratik yönetime başvurma tavsiye edilmediği, şiddet kullanmaya kalkışma veya demokratik yöntemlerin herhangi bir şekilde reddine ilişkin bir çağrı olmadığı takdirde, demokrasiye zarar verme olarak kabul edilemez." demektedir. O sebeple, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, ifade özgürlüğünün

kullanılmasından dolayı parti kapatılmasını mübrem bir sosyal ihtiyacın sonucu olarak görmemektedir. Keza, aynı ilkeler Avrupa Konseyi Venedik Komisyonunun tavsiye kararında da dile getirilmektedir.

Şüphesiz, Türkiye Avrupa Konseyinin üyesidir ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne de imza koymuş bir ülkedir. Bu kararlar göstermektedir ki, artık demokrasinin dünyada bize göresi, bize özgüsü yok, evrensel normları ve değerleri var. Herhâlde Türkiye gibi bir ülkeye düşen de bu kararları dikkate almaktır. Bilinmelidir ki, Venedik Komisyonu her ne kadar Avrupa Konseyinin danışma organı ise de, siyasi partilerin kapatılmasına ilişkin kriterleri, bu mahkeme istikrarlı bir şekilde -bu kriterleri- uygulamaktadır. Kaldı ki, Türkiye bu Komisyona üyedir ve Komisyonda üyesi de bulunmaktadır.

Demokrasilerde siyasi partiler kendi görüşleri doğrultusunda oluşturdukları programlarıyla halkın karşına çıkarlar ve iktidarı yarışmacı seçimler sonucunda elde etmeyi amaçlarlar. Serbest seçimler sonucunda iktidara gelen bir parti ülke sorunlarının çözümü için demokrasi ve hukukun üstünlüğü çerçevesinde programını uygulamaya koymaya yetkilidir. Demokrasilerde iktidarların el değiştirmesi ancak seçim yoluyla mümkündür.

Siyasi partiler sahip oldukları vazgeçilmez konumları nedeniyle demokrasilerde hukuki güvenceye kavuşturulmuştur. Bu çerçevede partilerin yasaklanması konusunda çok önemli koruyucu hükümler getirilmiş ve kapatılmaları oldukça zor şartlara bağlanmıştır. Kapatma biçimindeki yaptırım siyasi parti özgürlüğünün özünü ortadan kaldırılabileceği içindir ki, ancak zorunlu durumlarda istisnai ve en son çare olarak düşünülmektedir. Zira, siyasi partilerin kapatılması kişiler açısından idam cezasına denk düşmektedir. Siyasi partilerin keyfi ve ölçsüz olarak yasaklanmasının çoğulcu demokratik rejimin özünü zedeleyeceği muhakkaktır.

Nitekim, Anayasa Mahkememiz yine en son -biraz evvel atıf yaptığım- kararında, "Siyasi partilerin diğer tüzel kişiliklerden farklı olarak kuruluş ve faaliyetlerine ilişkin esaslar anayasal güvenceye kavuşturulmuş, kapatılmasına yol açabilecek nedenler ise Anayasa'nın 14'üncü maddesindeki temel hak ve özgürlüklerin kötüye kullanılmasını engelleyen düzenleme de gözetilerek tek tek sayılmış, yasa koyucuya bunların dışında düzenleme yapmaya elverişli bir alan bırakılmamıştır. Belirtilen düzenlemelerle Anayasakoyucu siyasi partilerin varlıklarını sürdürmelerini esas alıp, kapatılmalarını ise ayrık durumlarla sınırlı tutarak öncelikle demokratik rejimin sağlıklı biçimde yaşatılmasını amaçlamış, ancak korunması gerektiğini de göz ardı etmemiştir."

Batı demokrasilerinde siyasi partilerin yasaklanması konusundaki uygulamada da bu evrensel standartlara uygun gelişmeler olmuştur. Nitekim, Avrupa'da 1950'lerden bugüne kadarki süreçte sadece üç siyasi parti kapatılmıştır. Bunlardan ikisi, Avrupa'nın yaşadığı totaliter diktatörlüklerin etkisiyle Nazi Partisi 1952'de, Alman Komünist Partisi ise 1956 yılında kapatılmıştır.

Türkiye’de siyasi parti kapatma yaptırımına sürekli örnek gösterilen Almanya’da, Anayasa Mahkemesi, 1951 yılında federal hükûmet tarafından açılan Komünist Partisi davasında bir siyasi partinin siyasi yarışma sonucu tasfiye olmasının onun bir yargı yoluyla yasaklanmasına nazaran daha doğru olacağı düşüncesiyle yıllarca kapatma kararı vermekten imtina etmiş, ancak hükûmetin başvurusunu geri çekmeyeceğine kanaat getirince kapatma kararı vermiştir. Açılış tarihi 51, karar tarihi 1956. Ayrıca, bu ülkede kapatılan partilerin devamı niteliğindeki partilerin hâlen siyasi alanda faaliyetlerini sürdürdükleri de bilinmektedir. Avrupa’da daha sonraki dönemde kapatılan yegâne parti ise İspanya’daki Herri Batasuna Partisidir. Bu parti 2003 yılında ayrılıkçı terör örgütüyle, ETA’yla organik bağı bulunduğu gerekçesiyle kapatılmıştır.

Siyasi partilerin kapatılması konusundaki evrensel standartların insan haklarına saygılı ve demokratik bir hukuk devleti olan Türkiye açısından da geçerli olması gerektiğinde kuşku yoktur. Nitekim, 1961 ve 82 Anayasalarında siyasi partilerin demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsurları olduğu açıkça belirtilmiştir. Anayasalarımızda bu evrensel ilke yer almasına rağmen, uygulamada çok sayıda parti demokratik sistemlerde ve uluslararası sözleşmelerde öngörülen kriterlere aykırı bir şekilde kapatılmıştır. Böylece, siyasi partilerin demokrasiler açısından vazgeçilmezliği ilkesi âdeta tersine çevrilmiş, bu durumda siyasi partilerin uygulamada kolaylıkla vazgeçilebilir olacağı sonucuna varmışızdır.

1961 Anayasası’nın yürürlüğe girdiği tarihten bu yana Anayasa Mahkemesi tarafından yirmi dört siyasi parti kapatılmıştır. Bu sayıya askeri müdahaleler döneminde kapatılan siyasi partiler dahil değildir. Kapatılan siyasi parti sayısı itibarıyla Türkiye çağdaş demokrasilerde kırılması imkânsız bir rekorun sahibidir. Sadece 61 Anayasası döneminde kapatılan parti sayısı bile tek başına demokratik ülkelerde kapatılan partilerin toplamından daha fazladır. 1982 Anayasası döneminde daha yoğun biçimde parti kapatma kararları verilerek siyasi alan iyice daraltılmıştır. Öte yandan, yoğun biçimde siyasi parti kapatma kararı vermekle ülkedeki sorunlara demokrasi ve hukuk sınırları içerisinde çözümler üretme ve sorunları böylece çözme imkânı da ortadan kaldırılmaktadır. Yasaklama biçimindeki yaptırım nedeniyle düşünce ve siyasi parti özgürlüklerinin âdeta içi boşaltılmaktadır.

Türkiye uygulamasının evrensel standartlara uymadığının en açık göstergesi Anayasa Mahkemesi tarafından verilen siyasi parti kapatma kararlarının biri hariç tamamının Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından “sözleşmenin ihlali” olarak kabul edilmiş olmasıdır.

Sayın Başkan, sayın üyeler; iddianamede siyasi parti kapatma nedenlerinden bahsedilirken, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi hükümleriyle Venedik Komisyonu ilkelerine atıf yapılmakla birlikte Venedik Komisyonu ilkelerinin siyasi partiler için son derece güvenceli bir koruma sistemi getirdiği, sadece şiddeti benimseyen siyasi partilerin kapatılabileceğine cevaz verdiği gerçeği görmezlikten gelinmektedir.

Avrupa Konseyi bünyesinde ortak bir demokrasi standardını oluşturmak amacıyla kurulan Venedik Komisyonu siyasi partilerin yasaklanması ve kapatılması konusundaki 2000 tarihli raporunda şu ilkeleri benimsemiştir:

1) Siyasi partinin anayasada barışçıl yöntemlerle bir değişiklik yapmayı savunması tek başına onun yasaklanması ya da kapatılması için yeterli bir delil olarak gösterilemez.

2) Siyasi partiler ancak şiddet kullanmayı savunmaları ya da demokratik anayasal düzeni ortadan kaldırmak suretiyle hak ve özgürlükleri yok etmek amacıyla şiddeti siyasi bir araç olarak kullanmaları durumunda yasaklanabilir.

3) Partilerin yasaklanması veya kapatılması biçimindeki yaptırım istisnai bir tedbir olarak en son çare biçiminde kullanılmalıdır.

Bir başka madde: Siyasi parti hakkında dava açılmadan önce davayı açacak hükümet ya da diğer devlet organlarıncı siyasi partinin özgür ve demokratik siyasi düzen veya hak ve özgürlükler için gerçek bir tehlike oluşturup oluşturmadığına ve kapatma ya da yasaklama yaptırımını dışında daha hafif tedbirlerle bu tehlikenin önlenmesinin mümkün olup olmadığına bakılmalıdır.

Ayrıca, siyasi parti kapatma davaları hukuki usulün tüm güvencelerine yer veren aleni ve adil bir yargılama sonucunda karara bağlanmalıdır.

Bu ilkelerden anlaşılacağı üzere, Venedik Komisyonu, siyasi partilerin ancak şiddeti savunma veya şiddeti politik bir araç olarak kullanma durumunda kapatılabileceğini belirtmektedir.

Anayasa Mahkememizin de olaya bakışı bu yöndedir diye düşünüyoruz. Yukarıda vermiş olduğu kararda -zikrettiğim- bu nedenle siyasi partilerin Anayasa'ya aykırı olduğu ileri sürülen tüzük ve programındaki söylemlerinin demokratik yaşam için doğrudan açık ve yakın tehlike oluşturmaması durumunda bunların ifade özgürlüğü kapsamında kaldığının kabulü gerekir. Demokratik rejimin tüm kurum ve kurallarıyla özümsemiği ülkelerde de rejim için ciddi bir tehlike oluşturmadıkça siyasi partilerin kapatılmasına olur vermediği gözetildiğinde, çağdaş uygarlık düzeyinin üstüne çıkma hedefi olan Anayasa'mızın da salt ifade özgürlüğü kapsamında kalan tüzük ve program düzenlemesini kapatma nedeni saydığını kabul etmek olanaklı değildir.

Diğer yandan, siyasi partilerin kapatılması Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin birçok maddesiyle ilgilidir. Bunlardan bir tanesi 11'inci maddedir. Siyasi parti özgürlüğünü örgütlenme özgürlüğünün bir unsuru olarak gören madde. İkincisi, 10'uncu madde ifade özgürlüğüyle ilgilidir. Dolayısıyla, kapatma davasında sunulan delillerin -bu davada- neredeyse tamamı ilgili parti üyelerince değişik tarihlerde yapılan açıklamalardan ibaret olduğundan, dava açısından ifade özgürlüğünün önemi daha da artmaktadır. Yargılama sırasında ortaya çıkabilecek ihlaller, Sözleşme'nin yargılama hakkını düzenleyen 6'ncı maddesini de devreye

sokulabilecektir. Ayrıca, kapatmayla sonuçlandırıldığı takdirde mülkiyet hakkı ihlali de gündeme gelebilecektir.

Ayrıca, bir siyasi partinin kapatılmasına neden olduğu gerekçesiyle partili milletvekillerinin parlamento üyeliğinin düşürülmesi ve beş yıl süreyle herhangi bir partide yer alamaması yaptırımı Sözleşme'nin 1 No'lu Protokolünün 3'üncü maddesine aykırılık sonucunu doğurabilecektir. Nitekim, 2002 yılında vermiş olduğu bir kararda, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, başvurucuların partilerinin kapatılması sonucu otomatik olarak milletvekilliklerinin düşmesinin orantılı bir yaptırım olmadığına karar vermiştir. Mahkemeye göre "Bu yaptırım Sözleşmenin 1 No'lu Protokolünün 3'üncü maddesinde korunan seçilme ve parlamento üyesi olma hakkının özülle bağdaşmadığı gibi, başvurucuları parlamentoya üye olarak gönderen seçmenin egemen iradesini de ihlal etmiştir." demektedir. Aynı şekilde partilerinin kapatılması sonucu haklarında beş yıl parti yasağı getirilen diğer 3 milletvekilinin başvurusu üzerine 2007 yılında verdiği kararda Sözleşme'nin seçme ve seçilme hakkının ihlal edildiğini kabul etmiştir.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin bu kararlarına göre, Anayasa'nın milletvekilliğinin düşmesi ve beş yıllık parti yasağı sonuçlarını doğuran hükümleri siyasi parti mensupları bakımından oldukça ağır bir yaptırım öngörmektedir. Başvuru sahipleri hakkında uygulanan bu ciddi yaptırımlar sınırlama sebebi olan meşru amaçlarla orantısız bulunmuştur.

Siyasi parti özgürlüğünün sınırları konusundaki AİHM içtihadı Türkiye'de kapatılan partilerin yaptığı başvurular üzerine oluşturulmuştur. AİHM, bu kararlarında, siyasi partilerin kapatılmasına ilişkin ilke ve ölçütleri açık bir biçimde ortaya koymuştur.

Bu ilke ve ölçütleri şu şekilde özetlemek mümkün:

Siyasi parti kararlarında Sözleşme'nin 11'inci maddesi ifade özgürlüğünü koruyan 10'uncu maddesiyle birlikte değerlendirilmelidir.

Siyasi partilerin program ve projelerinin devletin anayasal yapısı ve ilkeleriyle uyuşmaması, bunların demokrasiyle de bağdaşmadığı anlamına gelmez. Buna göre, demokrasinin kendisine zarar vermediği müddetçe siyasi partiler mevcut anayasal düzeni sorgulayabilirler, farklı siyasi görüşleri savunabilirler.

Siyasi parti özgürlüğüyle ilgili Sözleşme'nin 11'inci maddesinin ikinci fıkrasındaki sınırlama sebepleri ise oldukça dar ve katı yorumlanmalıdır.

Siyasi partiler inandırıcı ve zorunlu sebeplerle ve ancak istisnai olarak kapatılabilir.

Bir siyasi partinin gerçekleştirdiği faaliyetlerde kullandığı tüm yöntemler hukuki ve demokratik nitelikte olmalıdır.

Siyasi partinin önerdiği değişikliklerin kendisi de bizzat temel demokratik ilkelere uygun olması gerekmektedir.

Siyasi partinin tüzük ve programındaki ifadelerden hareketle kapatılması söz konusu olamaz, partinin somut önerileri ve faaliyetleri olmalıdır.

Siyasi partilere yönelik sınırlamalar demokratik bir toplumda zorunlu ve meşru amaçlarla orantılı olmalıdır.

İddianamede siyasi partilerin yasaklanması konusunda AİHM kararlarıyla ortaya konulan ölçütlere yer verilmekle birlikte, bu ölçütlere göre neden AK PARTİ'nin kapatılması gerektiği hiçbir şekilde ortaya konulamamıştır. Aksine, iddianamede yer verilen AİHM ölçütlerinin dikkate alınması hâlinde bu kapatma davasının hiç açılmaması gerekirdi. Nitekim, AİHM'e göre, parti kapatma yaptırımının "zorlayıcı toplumsal gereksinim" şartını sağlayıp sağlamadığını belirlemek için şu üç temel şartın gerçekleşmesi gerekmektedir.

1) Siyasi partiden kaynaklanan, demokrasiyi ortadan kaldırmaya yönelik tehlikenin yeteri kadar yakın ve kaçınılmaz olduğunu gösterecek, varlığı ispat edilmiş, sağlam, inandırıcı deliller bulunmalıdır.

2) İlgili siyasi parti yöneticilerinin ve üyelerinin eylem ve beyanları partiye isnat edilebilir nitelikte olmalıdır.

3) Siyasi partiye isnat edilebilir nitelikteki eylem ve beyanlar partinin "demokratik toplum" kavramıyla bağdaşmayan bir toplum modelini tasavvur ettiğini ve savunduğunu açıkça ortaya koyacak şekilde bir bütün teşkil etmelidir.

Açıkça ifade edelim ki, bu şartların hiçbirisi bu davada söz konusu değildir. Çünkü, AK PARTİ, demokrasiye yönelik yakın ya da uzak bir tehlike teşkil etmek bir yana, iktidara geldiği günden beri demokrasiyi geliştirmek için, demokratik standartları yükseltmek için, hak ve özgürlükleri daha fazla güvence altına alabilmek ve kullanılmasını sağlamaya yönelik çabaların, gayretlerin içerisinde. Bu gerçeğe tersinden bakmak ve aksini göstermeye çalışmak için kullanılan sözler hiçbir şekilde AİHM'in kastettiği anlamda hukuki ve inandırıcı delil olarak vasıflandırılmaz. Doğrulukları bile araştırılmadan dosyaya konan gazete haberleri, bağlamlarından koparılan sözler, tekzip edilen beyanlar, yanlış çevrilen röportajlar ve tüm bunlara çıkarılmaya çalışılan kurgusal ve sanal sonuçlar eğer gerçekten delil kabul edilecekse, bu deliller karşısında yeryüzünde demokrasi için tehlike teşkil etmeyecek bir siyasi parti bulunamaz.

Öte yandan, iddianame Partimizi geçmiş bazı partilerin devamı olarak gösterme gayreti içindedir. Burada amaç belli. AİHM'in bir siyasi partiyle ilgili olarak verdiği karardan hareketle partimizin de kapatılmasının Sözleşmeye uygun olacağı izlenimi oluşturulmak istenmektedir. Dolayısıyla, ortada bir izlenim çabası ve gayreti vardır. Ancak, bu gayretlerin hiçbirisi doğru değildir. AK PARTİ 2001 yılında

tamamen yeni bir parti olarak kurulmuş ve bunu sadece söylemleriyle değil, eylemleriyle de göstermiştir.

Üzerinde durmak istediğim bir husus da şudur: AK PARTİ, programını henüz gerçekleştirme imkânı bulamamış bir muhalefet partisi değildir. Şimdiye kadar ülkenin daha ileri gitmesi için önerdiği ve yaptığı tüm reformlar, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin öngördüğü kriterler çerçevesinde her bakımdan yasal ve demokratik araçlarla gerçekleşmiştir ve yaptığı tüm işlemler, tüm tasarruflar da yargı denetimine tabidir. AK PARTİ'nin şu ana kadar gerçekleştirdiği ve gerçekleştirmeyi taahhüt ettiği önerilerin tamamı da demokrasinin temel ilkeleriyle uyumludur. Hatta, 2002 yılından beri yapılanlar Türkiye'de insan hakları, demokrasi ve hukukun üstünlüğünün tarihte hiç olmadığı kadar pekiştirilmesine imkân sağlamıştır. Bu açık ve yalın gerçeğe rağmen Partimizle ilgili doğrudan veya dolaylı olarak "Demokrasi karşıtlığı" suçlamasının yapılması bence doğru değildir, gerçekçi de değildir. Tüm mantık kurallarını altüst edecektir. Bu durum, şayet bir kavram kargaşasından ve karışıklığından kaynaklanmıyorsa, kesinlikle kabul edebileceğim bir husus değildir ve bir önyargıdır.

Bunun en açık misali 2002'den bu tarafa Türkiye'nin bir devlet politikası olarak yürüttüğü -1963'ten bu tarafa- Avrupa Birliği için çıkardığı uyum yasalarıdır. Uyum yasalarının önemli bir kısmı Türkiye'nin bugün Avrupa Birliğiyle müzakere sürecine gelmesine ve müzakere yapan bir ülke konumuna yükselmesine imkân vermiştir ve bunların hepsi demokrasiyi geliştirme çabaları iken, demokrasi karşıtlığı gibi bir ithamla suçlanmış olmak doğrusu bizim açımızdan son derece de üzüntü vericidir.

Türkiye'de siyasi parti özgürlüğü ve sınırları Anayasa ve Siyasi Partiler Kanunu tarafından düzenlenmiştir. 1995 ve 2001 yılında yapılan değişiklikler bu alanda siyasi partilerin daha teminatlı konuma gelmesi noktasındaki düzenlemeleri içermektedir. 2001 Anayasa değişikliğiyle bir siyasi partinin Anayasa'ya aykırı eylemlerin odağı olmasının şartları Anayasada düzenlenmiştir. Buna göre, bir siyasi parti, 68'inci maddenin dördüncü fıkrası hükümlerine aykırı eylemlerden dolayı bir kapatma söz konusu olacaksa, o partinin üyelerince yoğun bir şekilde bu eylemlerin işlenmesi lazım. Anayasa'da yazılı organların bunu benimsemesi lazım ve bunun bir kararlılık içerisinde de sürdürülmesi gerekmektedir.

Bu düzenlemeye göre, Anayasa'ya aykırı eylemlerin siyasi parti üyelerince yoğun bir şekilde işlenmesi ve bunların yetkili organlarınca benimsenmesi şartlarının gerçekleştiği somut ve açık kanıtlarla belirlenmelidir. Örneğin, üyeler birtakım eylemler icra ediyor fakat parti organları bunları benimsemiyorsa parti odak hâline gelemmez. Yine parti yetkililerinin kararlılık içinde işlenmeyen eylemleri de partiyi odak hâline getirmez. Başka bir ifadeyle, Anayasa'ya aykırı eylemleri işleyenlerin bu eylemleri süreklilik içinde ve sıklıkla tekrarlamaları zorunludur.

Ayrıca, 2001 Anayasa değişikliklerinden sonra siyasi partilerin beyanlarından dolayı odak hâline gelmesi de mümkün değildir. Zira, 69'uncu maddenin altıncı fıkrasında "Eylemlerden dolayı bir siyasi partinin odak olabileceği"

öngörülmektedir. Bu değişiklik, ifade özgürlüğünün alanını genişletmek amacıyla Anayasa'nın "Başlangıç" kısmının beşinci paragrafında yapılan değişiklikle de paralellik arz etmektedir. "Başlangıç" kısmında yapılan bu değişiklikle "Düşünce ve mülahaza" ibaresi "faaliyet" sözcüğüyle değiştirilmiştir. Anayasa değişikliği teklif gerekçesinde "Düşünce ve mülahaza" ibaresinin doğrudan düşünceye bir sınır teşkil etmesi nedeniyle değiştirildiği açıkça bellidir.

Yine Anayasa Mahkememizin yine atıf yaptığımız en son kararı da hakkımızda açılan bu davayı büyük ölçüde reddedilmesi gerektiğini ortaya koyuyor. Parti kapatma davalarında yeni bir dönemi de başlatan bu içtihadı göre, eylem kategorisi dışında kalan veriler, düşünce açıklamaları, öneriler, tüzükler, programlar, projeler ve benzerleri hiçbir şekilde kapatmanın sebebi kılınmaz. Projelerin gerçekleşmesinde Anayasa dışı bir yöntem benimsenmedikçe, bu gibi veriler çoğulcu demokrasinin ve ifade ve örgütlenme özgürlüğünün dokunulmaz alanlarına girmektedir. Partimiz, hiçbir zaman ve hiçbir şekilde, bu içtihat çerçevesinde, bu kapsama girebilecek hiçbir eylemin ve söylemin de sahibi değildir.

Diğer yandan, üzerinde durmamız gereken bir başka Anayasa maddesi 90'ncı maddedir. 2004 yılında yapılan değişiklik de siyasi partilerin kapatılması bakımından -bu değişiklik- önemli sonuçlar doğurabilecek niteliktedir. Zira, bu değişiklikle, insan hak ve özgürlükleriyle ilgili sözleşmelerin iç hukukta aynı alanda kanuni bir düzenleme var ve bu hükümler çatışyorsa, sözleşme hükümlerinin uygulanacağına imkân vermektedir. Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklerle ilişkin milletlerarası anlaşmaların, böylece, bu değişiklikten bu tarafa öncelikle uygulanacak bir hukuk hükmü hâline geldiği bizim iç hukukumuzda eskiden bir yorum konusu iken, şimdi bir Anayasa hükmü hâline gelmiştir.

Bunu zikredişimizin sebebi şudur: Hem Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatlarının bu tip davalarda göz önünde tutulması hem de bundan sonraki yargılamalarda ve hüküm tesislerinde sözleşme hükümleriyle mahkeme içtihatlarının birlikte ele alınması zorunluluğudur.

Anayasa Mahkememizin parti kapatma konusunda kararları ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin içtihatları arasında eskiden çok büyük farklılıklar vardır. Bu değişikliklerden sonra bu içtihatların yeni baştan gözden geçirilmesi gerektiği ortadadır. Nitekim, Anayasa Mahkemesi de 2/3/2007 tarihli kapatılan Türkiye Birleşik Komünist Partisi hakkında verdiği bir kararda, son Ceza Muhakemesi Yasası'ndaki değişiklikle, bunun bir iadei muhakeme sebebi olacağına, bu talebin kabule değer olduğuna karar vermiştir.

Şimdi, bu açıklamalardan anlaşılacağı üzere, Türkiye'de siyasi partiler hukuku alanında yapılan anayasal ve yasal değişiklikler siyasi partileri daha güvenceli bir konuma getirme amacını taşımaktadır.

Sayın Başkan, sayın üyeler; şu anda Yüksek Mahkeme olarak sizler sıradan bir yargılama yapmıyorsunuz. Burada biz bir özel hukuk ihtilafını çözmüyoruz. Şahsi sebeplerden kaynaklanan ve sonucu da yalnızca tarafları ilgilendiren bir hukuki ihtilaf



da değil konumuz. İddianame açısından baktığımızda, hukuk siyaseti yargılamaktadır. Bu ne derece doğrudur, hukukidir, o ayrı bir konu. Ama muhakkak olan bir şey var, o da şudur: Bu dava ile ilgili vereceğiniz karar, sadece hüküm fıkrasıyla değil, yorumlarıyla, gerekçesiyle yeni yüzyılda önemli bir mihenk taşı oluşturacaktır. Bütün düzenlemelerin ve devlet faaliyetlerinin ana istikametini bu davada verilecek karar belirleyecektir. Yapılacak her türlü yasal düzenlemelere, yasama faaliyetlerine, idari tasarruflara kaynak olarak ölçü bir karar olacaktır. İfade ve örgütlenme özgürlüğü neticede Türkiye’de demokrasinin ne ölçüde var olduğu hususunu hem bize hem tüm dünyaya göstermesi bakımından tesir kat sayısı yüksek bir karar olacaktır. Bu nedenle bu davanın Partimizi aşan bir boyutu vardır. Ülkemizin demokratik imajı, kazanımları, itibarı bu dava vesilesiyle içeride ve dışarıda değerlendirme ve tartışma konusu yapılacaktır. Türkiye’nin hak ve özgürlükler ve demokrasi açısından yeni bir altyapısının oluşması vereceğiniz kararlarla şekillenecektir. Onun için, sıradan bir dava olmadığını söyledim.

Neden bir altyapı oluşturacak ve neden iş ve işlemlerin yasal ve idari tasarrufların, faaliyetlerin istikametini bu dava ile ilgili verilecek karar tayin edecek?

Sayın Başkan, sayın üyeler; Türkiye, Tanzimat’tan bu yana sosyolojik anlamda bir modernleşme ve çağdaşlaşma çabasını sürdürmektedir. Türkiye milleti cumhuriyetle beraber bunu daha kapsamlı bir proje hâline dönüştürmüş ve devam ettirmiştir. Bize göre cumhuriyet bir modernleşme projesidir. Bugün hepimiz Türkiye Cumhuriyeti’nin onurlu vatandaşlarıyız. Vatandaşlık, aslen, verilenle yetinmeyen, talep eden, tenkit eden, itiraz eden, protesto eden, yargılayan aktif bir aidiyeti ifade eden statüdür. Bugün hepimiz bu ülkenin vatandaşlarıyız. Bu sıfatla, eğer mevcutlar yetmiyorsa yeni talepler olacak. Bu dinamik bir süreç, her demokratik ülkede olan da budur.

Şimdi “Neden yeni taleplerde bulunuyorsunuz?” diyemeyiz. Yani vatandaşa tebaa muamelesi yapamayız. Bu çağdışılıktır, çağı anlamamak, onun gereklerini iyi kavramamaktır. Bugünü yaşayanlara dünün hak ve özgürlükleri yetmiyorsa elbette yenilerini isteyecektir, en başta da siyasi haklar ve kültürler haklar olmak üzere. Sivil toplum bunun için vardır. Sivil toplum örgütlerinin yegâne varlık sebebi budur. Talepleri toplulaştırmak, bunları demokratik yollardan gündeme getirmek, uygulanabilir ve yaşanabilir bir düzeye yükseltmektir. Bir manada siyasi partiler de bunu yapacaktır.

Eğer bizler, hukuku yapanlar ve uygulayanlar her özgürlük talebini rejimi yıkma teşebbüsü, laikliğe karşı tavır olarak algılayarak laiklik ve rejim karşıtı söz ve açıklamaları olarak değerlendireceksek, şu an sahip olduklarımızın bir kısmını hak etmemişiz demektir. Çünkü bugün sahip olduklarımız dünün talepleri idi, dünün yasaklarıydı. Talep edenler oldu, bedel ödeyenler oldu. Şimdi biz bunları kullanıyoruz. Mesela, sansürün kalkması, sendikalar, partilerin ortaya çıkması, Anayasa’nın “Birinci Bölüm”ündeki bir kısım temel hak ve özgürlükler, ceza mevzuatındaki eskiden var olup şimdi olmayan birçok düzenlemeler. Dolayısıyla, bunlar dünün yasaklarıydı. Üstelik, bu tartışmalar o zaman da yapıldı, onlar bir sonuca bağlandı, biz şimdi bu hakları ve özgürlükleri tartışmasız kullanıyoruz. Dolayısıyla, bugünün anayasal

düzenlemeleri, yasal düzenlemeleri eğer toplum tarafından yeterince kâfi görülüyorsa siyasi partiler buna aracı olacaktır. Bu talepleri karşılayacak, bu talepleri hukuk devleti ve demokrasi çerçevesinde yerine getirmeye çalışacaktır. O nedenle, bu türlü talepleri hemen endişeyle, bir rejim karşıtlığı ekseninde tartışmaya başladığımız takdirde Türkiye'nin demokrasi yolunda daha fazla mesafe alma imkânı yoktur.

Tüm bu nedenlerle, bence bu davanın temeli zayıf, hareket noktası yanlış. Endişeler ve vehimler dava konusu hâline getirilmiş. Ortada delil yok, delil diye eklenenler ise gazete alıntıları, tek yanlı yorumlar. Bunlara biraz sonra temas edeceğim.

İkinci olarak temas edeceğim husus şu Sayın Başkan, sayın üyeler: Demokrasi bir anlamda toleranstır ve çoğulculuktur. Çok farklı, çok zıt fikirlerin, çıkarların ve bunların taraftarlarının bir arada yaşamasına imkân veren bir siyasi iklimdir. Hukuk da bunun çerçevesini çizer. Bu çerçeve çelikten değildir. Esnek, değişime yatkındır. Demokratik toplumlar alıngan da değildir. Hava bulutlu iken "Vay bana niye ördek dedin"e giden çarpık bir mantık zinciri yoktur. Bir halk deyişimiyle "Leblebiden nem kapmak" da yoktur. Olaya böyle bakmaz isek, her konuşmadan, her talepten, her tenkitten rejime yönelik bir tehdit algılaması çıkarabiliriz. Ama bu ne kadar gerçekçi olur ya da ne kadar doğru olur? Böyle bir sistem içinde siyaset yapmak ne kadar mümkündür? Bu ve benzeri davalarda şahsen konuşmakta zorlandığımı ifade etmek istiyorum. Neden? Çünkü "Neyi söylersem acaba İddia Makamı bunu dava konusu yapacak?" diye endişeleniyoruz. İşin bir de bu yanı var.

Diğer bir yanı ise konuşan kişiye göre muamele. Çok ileri bazı lafları bazılarımız söylersek hiçbir işlem yok, hiçbir mahzur da yok, ama aynı konuda, aynı sözleri, aynı konuyla ilgili olarak başka birileri söylerse, hatta daha düşük bir seviyede söylerse hemen dava konusu yapmak. Bu davanın en garip yanlarından, en anlaşılmasız yanlarından birisi de budur.

Sayın İddia Makamının delil olarak sunduğu belgelerin neredeyse tamamının içeriği ifade özgürlüğü kapsamındaki konuşmalardır. Burada dikkatlerinize sunmak istediğim husus şu: Belgelerin içeriği olan konular AK PARTİ'nin gündeme getirdiği ve gündeme taşıdığı konular değildir. Bunlar Türkiye'de çeyrek asırdan beri tartışma konusudur. Bu konular gündeme geldiği tarihten bu yana Türkiye'de en başta siyasiler ve siyasi partiler olmak üzere herkesin konuştuğu her parti liderinin muhakkak çözeceğim diye vaatte bulunduğu, herkesin yazıp çizdiği, televizyonlarda tartıştığı konular. Dolayısıyla, toplumun gündeminde olan ve herkesin konuştuğu bir konuyu AK PARTİ'nin konuşmaması diye bir durum söz konusu olamaz. Bununla ilgili delilleri cevaplarımızın ekinde daha evvel Yüksek Mahkemeye sunduk.

Uzunca bir zamandan beri toplumun gündeminde olan bir konu zaruri olarak siyasetin de gündeminde olur. Bu konularla ilgili geçmişte hem ülke genelinde, hem de Türkiye Büyük Millet Meclisinde Meclis araştırma önermeleri verilmiş, soru önermeleri verilmiş, bütçe müzakerelerinin en hararetli konularından birisi bu bahsettiğim konu. Bununla ilgili açıklamalar yapılmış, her parti kendince vaatte bulunmuş, çözeceğini ifade etmiş. Bu konuşmalar tetkik edildiğinde görülecektir ki,

bizimle ilgili, ne muhteva itibarıyla ne konuşmanın sınırları itibarıyla ne de ortaya konulan çözümler itibarıyla diğer partilerin, yazan, çizen, konuşan ve tartışanların söylediklerinden ve yazdıklarından farklı değil. Özü itibarıyla bir özgürlük sorununu çözüm talebidir ve fırsat eşitliğini engelleyen hususlara dikkat çekmekten ibarettir. Aynı konuları gündeme getirenlere karşı farklı bir hukuki uygulamanın ortaya konulması Türkiye'deki hukuk sisteminin işleyişindeki ciddi kuşkuları da beraberinde getirmektedir. Bunu aslında çok fazla polemik yapmak istemem, ama söylediğimin ne anlama geldiğini ifade zımında bu konularda ciltler dolusu, klasörler dolusu konuşmalar var. Ben sadece aynı konuyla, suçlandığımız konuyla ilgili kim, ne demiş, onlara bugüne kadar ne yapılmış, neden yapılmamış, niçin yapılmamış da şimdi bir hukuk devletinde farklı muamele yapılıyor, onu söylemek istiyorum. Bu, bilindiği gibi, kılık kıyafetle ilgili, başörtüsüyle ilgili değişik şekillerde tartışılan, isimlendirilen konuyla ilgili.

Şimdi, bu beyanlarımı, açıklamalarımı okuyacağım değerli zevat saygı duyduğumuz insanlar. Laikliğinden ve cumhuriyete sadakatinden hiçbirimizin zerre kadar şüphesi olmayan insanlar ve bu konuşmaların hiçbirisi benim partimin Genel Başkanının, arkadaşlarımla yaptığı konuşmalar da değil. İkincisi, kapatılmış bir partinin genel başkanının ve sözcülerinin de konuşmaları da değil.

Şimdi, bakınız, diyor ki: “Dindar insanın kaynağı devleti yönetenler değildir, onun kendisine rehber aldığı yer başkadır. Mütedeyyin insan Kur'an-ı Kerim ne demişse, hadisi şerif ne demişse, sünneti seniyye ne demişse onu yapacaktır. Biz isteyen taksın, istemeyen takmasın diyoruz. Serbestliği istiyoruz. Biz yasaklara karşıyız. Biz liberaliz diyoruz. Liberal ekonomiyi savunanlar liberal demokrasiyi de savunurlar. Avrupa'da böyle bir kanun yok.” Başörtüsüyle ilgili söylüyor. “Orada isteyen takıyor, istemeyen takmıyor. Takan takmayana, takmayan da takana karışmasın diyoruz. Herkes birbirine hoşgörü gösterebilir diyoruz. Türbana karşı olmayınca, hadiseye böyle bakınca tabii ki oyumuz da bu istikamette olur.” Verdiği oyla ilgili, o kanunun oylamasıyla ilgili bu konuyu böylece dile getirmiş oluyor. Bir oylama var, onunla ilgili açıklaması bu.

Bir başka siyasi parti liderimiz şöyle diyor: “Benim düşünceme göre, dünyadaki uygulamalara göre, ilk ve ortaöğretim çağındaki çocuklara belli bir kıyafet mecburiyeti veya yasaklamaları getirilebilir. Bu antidemokratik olmaz. Ama yükseköğrenim çağına girmiş kişilere, gençlere ahlak kuralları dışında kıyafet mecburiyeti veya sınırlama getirilemez; isteyen örter, isteyen örtmez. Bazı kimseler diyor ki: ‘Başörtüsüne karşı değiliz, ama ideolojik nedenle başlarını örtmesine karşıyız.’ Ben bu görüşe katılmıyorum. Demokrasi varsa, ideolojik nedenler bile söz konusu olabilir. Yasaklar kalkarsa, üniversitedeki genç kızların veya din eğitimi gören genç kızlarımızın başlarını örtme ve kendilerini mecbur hissetmemeleri için vereceğimiz demokratik mücadeleyi daha gönül rahatlığıyla verebilirim. Yasaklı kişilere karşı mücadele vermek benim demokrasi anlayışıma sığmaz.”

Bir başka Türk siyasetinde önemli ismin söylediği bir başka ifade: “Laiklik, inananların, farklı inananların, inanmayanların, kendi değişik tercihlerinin, inanışlarının, inançlarını uygulayabilmelerinin ortak güvencesidir. Bir örnek verilirse,

türban kullanmak isteyenini bunu özgürce yapabilmesinin de, kullanmak istemeyenin kullanmama özgürlüğünün de ortak güvencesidir.”

Hâlen bir siyasi partimizin liderinin sözleri: “Öğrencilerin başlarını açmaya zorlanarak okuma haklarını ortadan kaldırmanın ne laiklikle ne de demokratik devlet anlayışıyla bir ilgisi yoktur.” Türkiye’de siyasi partilerin iktidarda farklı, muhalefette farklı konuşmalarını eleştirerek başörtüsünü siyasi bir simge olarak gösterip İslam dinine saldırıldığıının altını çiziyor, “Dün ne kadar Marksist, ateist ve komünist varsa, bugün laiklik kisvesi altında İslam’a saldırıyorlar. Bu tür tutum ve davranışlar devlet-millet zıtlaşmasına Türkiye’yi götürüyor.”

Yine bir önemli devlet görevinde bulunmuş bir başka siyasi parti lideri bir ünlü gazeteciyle yaptığı mülakatta “Başörtüsü konusunda yetki üniversite yönetimlerine aittir. Katı uygulamalara karşıyım. İstismarı önleyecek tedbirler alınabilir, çağdışı kıyafet yasaklanabilir, ama başörtüsü çağdışı kıyafet olarak yorumlanamaz, bu kadınlarımızın yarısına hakaret olur.” Bu konuyla ilgili bazı girişimler oluyor. “Türbanı siyasi emellerine alet etmek isteyenler olabilir, bunların belirlenmesi gerekir. İnancından dolayı başını örtenlere müdahale edilmemelidir. Devrim kanunlarında böyle bir örtü yasağı yoktur.” Hatta, enteresan, diyor ki: “Din âlimlerine sordum, türban takılsa da olur, takılmasa da. Atatürk’ün çıkardığı Kılık Kıyafet Yasası’nda da sarık, cübbe ve şalvar yasaklanırken, başörtüsüne dair bir kayıt konulmamış. O dönemde, kimse başını açmaya zorlanmamış. Üniversitede zaten 1982’den bu yana da uygulanmamış. Biz üniversitelerdeki uygulamalarla mutabık değiliz.” diyor.

Sabrınızı zorlamak istemiyorum. Bir şey daha okuyacağım. Yine en düzey görev yapmış olan bir başka siyasi parti lideri iktidara geldiklerine başörtülü öğrencilerin üniversite kapısından dönmeyeceğini belirterek “Başörtüsü yasağı çağdışı. Bir anne olarak bu yasaktan büyük üzüntü duyuyorum. Ben. bunu bireyin hakkını korumak için savunuyorum. İran’da olsam, zorla kapatanlara karşı direnirdim. Başörtüsü yasağını çağdışı buluyorum, demokrasiye yakışmıyor.” Ve devam ediyor: “Ezanın sesini kıstılar, yetmedi; milletin okullarını kapattılar yetmedi. Eğer camiye gidersen hesap sorarız dediler, şimdi de evladımın başörtüsüyle uğraşıp, okullara sokmuyorlar. Benim için, örten de, örtmeyen de evladım, hepsi birinci sınıf vatandaşlarım.”

Size klasörler dolusu bu konuda yapılmış açıklama getirebiliriz. Bunların bir kısmını koyduk. Sadece bir şeye dikkat çekmek isterim, o da şudur: Eğer bir şey yasaksa herkes için yasak. Serbestse ister konuşmak ister yapmak, bu ülkenin vatandaşlarının hepsi için serbest. Bize düşen işte, yasakları da herkese aynen uygulamak, özgürlüklerde de herkesi aynı ölçüde eşit tutmaktır. Şimdi, birisi için bu laflar söyleniyor. Bu dozda, bu içerikte bizim bir konuşmamız yok burada. Ama, farklı uygulama var. Bu da gerçekten Türkiye’de hukukun işleyişi konusunda çok ciddi kuşkuları beraberinde getiriyor.

Bu sadece benim görüşüm değil, nitekim Yüksek Mahkemenin verdiği bir kararda, o kararın parçası olan bir metinde aynen şöyle deniyor: “Türkiye’de her hata

işleyen kişi ve kuruluşa yaptırım uygulanmamakta, “onlarda yargı önüne getirilirse davasına bakılır.” denilmekte. Şikâyet vukuunda veya savcı tarafından resen dava açılması durumunda mesele yargı önüne gelmektedir. Yani çıkarılan kanunlar herkes için geçerli olmamaktadır. Beklemek, istenmeyen kişi ve kuruluş geldiğinde elek sıkıştırılıp yargı darboğazında çözülmektedir”. Anlaşıyor ki şimdi darboğazdan biz geçiyoruz.

Bununla kimseyi ihbar etmiyorum. Neden bu türlü tahkikatlar, soruşturmaları yapılmadı, bu partilerle ilgili dava açılmadı demiyorum. Kendimi hiçbir zaman demokrasiye inanmış bir insan olarak muhbir konumuna koymak istemem. Ben sadece haksız uygulamalara, farklı uygulamalara, kişiye göre farklı farklı Türkiye’deki hukuk uygulamalarına, bu çarpıklığa dikkatinizi çekmek istedim. Herhâlde bütün bu açıklamalardan sonra bu partilerle ilgili, bu kişilerle ilgili hiçbir davanın açılmaması bunları ifade özgürlüğü kapsamında mütalaa edildiği için diye düşünüyorum ve kanaatim de budur.

Eğer bir ülkede ister yasalardan ve bunların uygulamalarından, isterse başkaca sebeplerden kaynaklanan bir sorun varsa ve bu da tartışılıyorsa öyle bir konuda partilerin fikir beyan etmeleri neden laiklik karşıtı söylem ve eylem olarak mütalaa edilsin? Kaldı ki siyasi partilerin demokratik bir toplum içerisindeki rolleri gereği zaten toplumdaki talepleri ve beklentileri meşru kanallar içerisinde siyasete yansıtacak ki bu taleplerin arkasında beklentisi olanlar illegal yollara sapmasınlar, meşru yollardan sisteme adapte olsunlar. Zaten, partilerin varlık sebebi de budur.

Sayın Başkan, sayın üyeler; bir başka hususa da daha dikkatlerinizi çekmek istiyorum: Şimdi, bir şeyin yasak olması başka, yasağın yasak yollardan kaldırılmasını talep etmek başka bir şeydir. İşte İddia Makamı ile anlaşılmadığımız konulardan bir tanesi budur. Eğer bir siyasi parti veyahut siyaset yapan insanlar yasak olan ya da olmayan herhangi bir konuyu veya yasağı yine yasal yollardan giderek, hukukun dışına çıkmadan, cebir ve şiddeti teşvik etmeden, barış içerisinde ve usulüne uygun olarak bu yönde bir hak ve özgürlük talebinde bulunuyorsa bunun neresinde demokrasiye aykırı bir tutum var? Bu türlü bir siyaset anlayışının neresi antidemokratik, neresi laikliğe karşı bir durum? Kaldı ki, bugün hepimiz kabul ediyoruz ki, Anayasa’mızda ve yasalarımızda, belki o gün için öyle düzenlenmesi doğru olan, en iyimser bir değerlendirmeye, bugün için anlamı kalmamış birçok madde bulunmaktadır. Bir anayasal devlet düşünün ki, Anayasa’sının ekinde 15 tane geçici maddesi var ve bunların da önemli bir kısmının uygulama alanı kalmamış ve geçici bir madde sebebiyle de yüzlerce yasa Anayasa’ya aykırı olarak varlığını sürdürmüştür. Ortada bir anayasal sorun var, bir hukuk sorunu var. Siyaset kurumuna düşen bu sorunları çözmek. Nasıl çözecek? Toplumun ihtiyaçlarına cevap verecek ister mevcut Anayasa’yı esas alarak bir anayasal düzenleme yapacak isterse yeni bir Anayasa yapacak.

Şimdi, burada da bir farklılık görüyoruz. Herkesin kabul ettiği bir gerçek var ki, 1982 Anayasası aradan geçen süre içerisinde yapılan bunca değişikliklere rağmen toplum bu Anayasa’ya sığınmıyor. Burada birçok zorluğumuz var, devletin işleyişinde bir sürü sıkıntılar var. Dolayısıyla, birçok sivil toplum kuruluşu, meslek

odaları dâhil, hemen hemen bütün siyasi partiler bir yeni Anayasa ihtiyacına vurgu yapıyor. Biz de parti olarak yapıyoruz. Biz bunu gündeme getirdiğimizde -ki, bir ön hazırlık yapmaya çalıştık- defaatle de ifade ettik ki, bunu kamuoyunun, kurumların bilgisine sunacağız, tartışacağız, konuşacağız. Gelen talepleri dikkate alarak, Bilim Heyetiyle birlikte en son Türkiye Büyük Millet Meclisine bir hazırlık olması bakımından bu Anayasa'mızı vereceğiz. Kıyamet koptu. Şimdi, biz Anayasa değişikliği, yeni bir Anayasa gündeme gelince kıyamet kopuyor, ama bir sivil toplum kuruluşu -niye geldi demiyorum, tam tersi destek de veriyorum- çok fiyakalı bir isimle Anayasa Konvansiyonu denildiği zaman bu çok olumlu bir yaklaşım olarak algılanıyor. Yani, o zaman Türkiye'de acaba kullandığımız kelimelerde mi bir yanlışlık var, biz mi meseleye yanlış bakıyoruz, yoksa kişiye göre, kurumlara göre farklı muamelenin yeni bir versiyonunu mu görüyoruz? Dolayısıyla, şimdi bu Anayasa tartışmaları sebebiyle hemencecik Türkiye'de bir tartışma başladı: AK PARTİ düzeni değiştiriyor, şunu yapıyor, bunu yapıyor. Yazılanları hatırlıyorsunuz. Hâlbuki biz defaatle açıkladık: "Anayasa'nın değişmez maddeleri olan, imla hatalarına, Türkçe kullanımındaki yanlışlıklara rağmen 1'inci, 2'nci, 3'üncü maddelerini, 4'üncü madde tabiatıyla, bir de 174'üncü maddeyi olduğu gibi alıyoruz." dedik. Şimdi, bunun dışındaki maddelerin zaten değiştirilebileceğini Anayasa kendisi kabul ediyor, bunun usullerini, esaslarını zaten Anayasa kendisi benimsemiş. O zaman bu açık ifademize rağmen, tutumumuza, davranışımıza rağmen böyle bir değişikliğin getirilmesi bile hemencecik Türkiye'de bir rejim değişikliği, "rejim elden gidiyor" tarzındaki bir tartışmayı toplumun gündemine getiriyor. Hâlbuki, iddianame ve eklerinde bu iddiaları delillendiren, bu iddiaları haklı çıkarabilecek tek bir delil bile gösterilemez.

Peki, bu belgeler nasıl olacak da bir partiyi laiklik karşıtı eylemlerin odağı hâline getirecek, bizi böyle bir kapatma müeyyidesiyle karşı karşıya bırakacak? İddia Makamıyla anlaşamadığımız temel farklılıklardan bir tanesi bu.

İddia Makamıyla mutabık kalmadığımız bir başka husus daha var Sayın Başkan, sayın üyeler; şimdi, başta da ifade etmeye çalıştık, 2002'den beri bizim yaptığımız iş ekonomik çabaların, gayretlerin, dış politika vesaire ayrı, her şeyi toplumun gözü önünde yapıyoruz, bir; her şeyi yargı denetimine tabi olarak yapıyoruz, iki. Türkiye açık toplumdur, iki kişi arasındaki konuşmaların bile yazılıp çizildiği bir dönemde, bir dünyada kimsenin öyle gizli ajandası filan olamaz. Biz her şeyi hak hukuk çerçevesinde, kanun nizam çerçevesinde yapmaya çalışıyoruz ve yapmak istediğimiz şey, demokrasiyi geliştirmek, Anayasa'nın nitelikleri olan ve çok önem verdiğimiz, biraz sonra kısaca temas edeceğim hususları geliştirmek, çağdaş ülkeler düzeyindeki standartlara yükseltmek. Ama, Sayın İddia Makamı bana göre iki şeyi birbirine karıştırıyor. Bir şeyin "değiştirilemez" olması başkadır, "eleştirilemez" olması başkadır. Eleştirilen değiştirilemeyen değildir, değiştirilmemesi gereken değildir, o değiştirilmezler adına ortaya konan uygulamalardır ki bunu sıkça yapıyoruz. Mesela, acil bir rahatsızlık sebebiyle hastaneye gidip de acil servisten yeşil kartı olmadığı için, sosyal güvenlik imkânı olmadığı için hastane kapısından döndürülen bir vatandaş "Böyle sosyal devlet olmaz." diyorsa -ki, çokça diyor- bunun karşı olduğu sosyal devlet ilkesi değildir, sosyal devlet adına ortaya konulan oradaki bir uygulamadır, gayriinsani bir uygulamadır. "Paran varsa girersin içeriye, güvence kartın varsa girersin, değilse kapının ağzında öl." tarzındaki gayriinsani, gayriahlaki,

gayrihukuki davranışa tepkidir. Ya da diyelim ki geçmişte yaşanmış bir sürü olay var. Güncellerden misal vererek söylüyorum: Türkiye cezaevlerinde önemli sıkıntılar yaşadı. Çok şükür bugün bir sıkıntı büyük ölçüde yok uygulanan projeler ve politikalar sebebiyle. Bizden evvel başladı, biz de sürdürüyoruz. 42'den fazla kişi cezaevlerinde öldü. Bununla ilgili davalar açıldı ve süresinde bu davalar neticelenmediği için zamanaşımından bu davaların hepsi düştü.

Şimdi, bu haber gazetelere düştüğünden beri çok sayıda yazı yazıldı, makale yazıldı "Böyle hukuk devleti olmaz." diye. Şimdi, acaba bu yazıyı yazarlar, bu sözü söyleyenler hukuk devleti ilkesine mi karşıdır, hukuk devleti ilkesi adına ortaya konulan bu duruma mı karşıdır veya benzer durumlara mı karşıdır? Dolayısıyla burada Sayın İddia Makamıyla ters düşüyoruz. O diyor ki: "Bir şey değiştirilemezse eleştirilemez de." Hâlbuki, eleştirinin maksadı önem verdiğimiz bu değiştirilemezlerin toplumda daha fazla yaşanmasını temin etmek, onun toplumumuza sağlayacağı faydaları bir an evvel toplumumuza temin etmek içindir. Dolayısıyla, bugün Türkiye Cumhuriyeti devletinin en önemli dört tane vasfı var. Bunlar önemlidir. Bunlar Anayasa'da yazdığı için önemli değil, Anayasa'da yazmasa bile çağdaş ve modern devletin özellikleridir. Türkiye Cumhuriyeti devleti de modern ve çağdaş bir devlettir, yazsa da yazmasa da... Ama yazmış olması ayrı bir teminattır, ayrı bir güvencedir ve doğru olmuştur. Dolayısıyla bunları önemseydiğimiz için bu tartışmalar yapılmakta, acaba bunu Türkiye'de daha fazla yaşanabilir hâle nasıl getirebiliriz? Tartışmanın özü, esası budur ve uygulamaya yöneliktir.

Dolayısıyla, şimdi, iddianamenin ekine koyduğu delillerin tamamı Türkiye'deki uygulamalara yönelik eleştirilerdir, yoksa değişmez niteliklerle alakalı değil.

Şimdi, peki neden böyle bir suçlamayla parti olarak karşı karşıya kalıyoruz? O zaman Türkiye'nin geriye dönük -çok fazla vaktinizi almak istemiyorum- yaptığı çalışmalara sosyolojik açıdan, siyaset bilimi açısından kısaca bakmakta fayda görüyorum.

Hepimiz biliyoruz ki, Türk toplumu 1839'dan beri devlet eliyle bir modernleşme çabasına girmiştir. Tanzimat Fermanı, Islahat Fermanı, Meşrutiyet Hareketleri, Cumhuriyet ve bugün. Devletin başlattığı, ancak bugün milletin benimsediği tepeden başlayıp tabanda makes bulan ve kendimize mahsus bir özümseme kabiliyetiyle başardığımız bize özgü bir modernleşme.

İşte çok partili hayat bu modernleşmenin siyasal hayata yansımasıdır. Aradan geçen yüz altmış dokuz yıl içerisinde bu modernleşmenin siyasi tezahürlerinde zaman zaman sıkıntılar oldu, başarısızlıklar oldu ve Türkiye bunlardan da yeteri kadar tecrübe kazandı ya da kazanması için yeteri kadar imkân çıktı. Çünkü modernleşme bir toplumun en zor gerçekleştirdiği çok yönlü değişimdir. Onun için modernleşme sürecini yaşayan toplumlarda bu süreçler çok sıkıntılı geçmiştir. Bu sıkıntının en çok yaşandığı alan da hiç şüphesiz siyaset alanıdır. Çünkü modernleşmenin tabiatında sosyolojik anlamda bir çatışma vardır, gerilim vardır, modernleşme ile gelenek arasında bir çatışma, bir itişip kakışma. Bu gerginlik, tabii olarak, kaçınılmaz olarak da

belli suçlamaları beraberinde getirmektedir. Ama geriye dönüp baktığımızda bu suçlamalar acaba ne kadar doğru? Zaman bunları ne kadar doğruladı? Suçlamaların konusu olan nitelermeler, atfedildikleri insan ya da toplum kesimleri bakımından gerçekten varit miydi? Bunu zaman gösteriyor ama tarihi bir vakıa ki bunların çok önemli bir kısmı doğru değildi, zaman doğrulamadı.

Siyasi modernleşmemizde bu manada bir tecrübe dönemi olan II. Meşrutiyetin ilanından sonraki sürece bir bakmak lazım. Bilindiği gibi, partiler kuruldu, geleneği temsil edenler, yeniliği dillendirenler oldu. Bu ilk dönemde siyasi sancılar yaşandı ve gerilimler yaşandı. Önemli iki parti var: Bunlardan bir tanesi Hürriyet ve İtilaf Partisi, daha gelenekçi; İttihat Terakki Partisi belli kıstaslara göre daha yenilikçi. Birbirlerini acımasızca suçladılar; dinsizlikle, imansızlıkla, millet gerçeğini inkâr etmekle. Ama hiçbirisi yeterince doğru değildi. Bu suçlamalar yapıldı ama bu kavganın çokça yaşandığı Balkanlar bugün ne itilafçılara kaldı ne ittihatçılara.

O sebeple, Türkiye’de bu modernleşme ve siyasi partiler üzerine değerli araştırmalar yapan bilim adamımız Prof. Şerif Mardin, Türk modernleşmesiyle ilgili olarak yaptığı inceleme ve değerlendirmesinde şöyle diyor: “Modern Türk Siyasetinin Tarihi, incelenen muhalefet hareketlerinin tamamının aynı ithamla suçlandıklarını gösterir. Bu makalenin kaleme alındığı günlerde dünyada eşine az rastlanır şekilde Türk gazetelerinin manşetleri siyasetçilerin şeytani tertiplerle Türk milletini bölmeye çalıştıklarını duyurarak bu davranış kalıbına, yani suçlama kalıbına katkıda bulunuyorlardı. Diğer yandan elli yıl kadar önce İttihat Terakki aynı suçlamaları rakiplerine karşı yöneltmişti. Cumhuriyet devrinde Terakkiperver Fırka vatana ihanete giden eylemlerin hamisi olmakla suçlandığında, iddianame benzer şekilde tanzim edilmişti. Atatürk’ün isteği ile kurulan Serbest Fırka benzeri saldırıların hedefi kılınınca siyasi hayattan silinmişti” diyor ve ekliyor. “Türk siyasi kültüründe muhalefet kavramında son derece düşman bir öğenin var olduğu sonucunu çıkarabiliriz. Sonuçta Türkiye’de muhalefetin sürekli boğazının sıkılmasının yol açtığı en önemli kayıp, sosyal ve iktisadi yaratıcılığın engellenmesi olmuştur.” diyor bu makalede.

Bir merhum Başbakan “Sait Halim Paşa’dan İdris Küçükömer’e kadar kimi aydınlarımızın işaret ettiği gibi Türkiye’nin bin yıllık geleneğinde muhalefete yer yoktur. Demokrasilerde devletin bir parçası olarak kabul edilen muhalefete, Türkiye’de tarihsel olarak yeterli hayat hakkı tanınmamıştır. Türkiye’de otoriter devletçi zihniyet, oy mekanizmasından, siyasi rekabetten ve muhalefetten daima korkmuştur. Siyasete yönelik bu korkunun temelinde aslında vatandaş korkusu, millet korkusu yatmaktadır” demektedir. Burada kastedilen muhalefet partileri değil, muhalif hareketlerdir.”

1950’den bu tarafa da ilk tecrübeden intikal eden suçlama ve itham geleneği hâlen sürüyor. Her on beş yılda bir, yirmi yılda bir neredeyse özü değişmeyen ama ambalajı günün şartlarına göre değişen bir suçlama, ayırma ve bölme devam ediyor. Her dönem düşman öğeleri buluyoruz. 1950 öncesi Cumhuriyet Halk Partisi hükûmetlerinde İçişleri Bakanlığı yapan merhum Mehmet Emin Erişirgil, Mehmet Akif’le ilgili kitabını yazmaya karar verdiğinde başından geçen bir olayı anlatıyor. Bu



olay Türk toplumundaki kolay suçlama alışkanlığının örneğidir. Vapurda karşılaştığı bir kişi Erişirgil'in Safahat'ı okuduğunu görünce sorar: "Beyefendi nereden hatırıma geldi bu softa?" Erişirgil bu soru üzerine neler düşündüğünü anlatır ve kendi döneminde yaşlılar için her mekteplinin adı -tırnak içerisinde- züppe, gençlere göre her yaşlının adı softa olarak anılır.

Dinsizlikten, milliyetsizlikten başlayan ilerici, gerici, çağdaş olan-olmayan, laik-antilaik tartışmalarına varıncaya kadar Türkiye suçlama geleneğinde epey tecrübe kazandı. Hepimiz bu suçlamaları dinleyerek büyüdük, belki zaman zaman da şahsen suçlandık. Benim yaşadığım dönem şahsen, özellikle üniversite yılları, Türkiye'yi Rusya'ya satacaklarla Amerika'ya peşkeş çekecekler arasındaki kavgalarla, ithamlarla ve propagandalarla geçti. Türkiye'ye ne faydası oldu, bilmiyorum.

Bu kadar laf etmemin sebebi şu Sayın Başkan, sayın üyeler: Bu dava bu suçlama geleneğinin bir ürünüdür. Onu arz etmek için söyledim. İddia Makamının iddianamesinde ve esas hakkındaki son olarak huzurunuzda yaptığı mütalaada baştan sona "emperyalizm", "ihamet", "irtica", "mürteci", "din tacirleri", "tertiple", "sömürgeci", "mandacı", "işbirlikçi", "gerici", "iç ve dış odaklar", "siyasi hegemonya projesi" gibi hukuken tanımlanması imkânsız fakat belli bir siyasi/ideolojik tavrı yansıtan kavramlarla dolu. Karşılıklı suçlayan ve suçlanan kesimlerin de Türkiye için düşündüğünü kabul ederek suçlamak, birbirimize sırt dönmek yerine birbirimizi anlayabilseydik inanıyorum ki Türkiye bugün çok daha farklı olurdu. Türkiye'yi kavram terörüne maalesef kurban ediyoruz. Yabancılar Türk halkına güveniyor ama biz birbirimize güvenmiyoruz.

Bütün bu olumsuzluklara rağmen millet kendi kabiliyetiyle, kendi sağduyusuyla bir modernleşme çizgisini de başarıyla sürdürüyor. Sokak görüntülerine bir bakalım, televizyonların eğlence programlarına bakalım. Değişik kıyafetlerdeki insanlar, başı açık olan, başı kapalı olan, yaşlısı genci birlikte aynı sanatçıyı dinliyorlar ve tempo tutuyorlar. Belki sıradanlaştığı için dikkatimizi çekmiyor olabilir. Muhafazakâr olduğu kabul edilen radyo kanallarına veya televizyon kanallarına bir bakın, popüler müziğin en son örneklerini orada görebilirsiniz. Beş yıldızlı otellerin düğün salonlarında yapılan düğünlere bir bakın, bu düğünleri yapanlar bundan yirmi sene evvel hangi konumdaydı, bugün hangi konumda?

Türkiye kendi içerisinde -bu misalleri çoğaltmak mümkün- çok ciddi bir değişim yaşadığını açıkça göstermektedir. Türkiye kabuk değiştiriyor. Bütün bu değişimin hepsinin de siyasete bir yansıması var. Bizim toplumumuz kendi kültürünün, geleneğinin değişmezleriyle evrensel değerleri inanılmaz bir sentezle özümüyor ve benimsiyor.

Şüphesiz bunları söyleyen ben Türkiye'nin sorunsuz olduğunu da söylemiyorum. Her ailede sorun olabilir, her ülkenin sorunları vardır. Ama her anlaşmazlığı mahkemede çözmeye kalkmak ne kadar doğrudur, ne kadar gerçekçidir ve ne kadar netice alıcıdır?

Demokratik toplum aslında geniş bir aile, demokratik bir aile. Her sorunu mahkemede çözmek yerine demokratik bir sabırla, hoşgörülle, saygı ve açık gönüllülükle çözmek sorunu daha kalıcı çözmektir. Toplumun sorun çözme yeteneğini geliştirmek, olaylar karşısında hisle, heyecanla, hamasetle ya da husumetle değil akılla, sağduyuyla çözmek birlikte yaşamayı kolaylaştıracaktır. Bunun adı “demokratik yöntemlerle sorun çözmek”tir.

Esasen bir ülkenin her sorunu yasayla çözülsedydi bugün sorunlu hiçbir ülke olmazdı ve bu sorunları yasaklarla da çözmek mümkün değil, çünkü her sorunun kendi içinde dinamikleri, tayin edici faktörleri var. Eğitimle çözülebilecek bir konuyu ancak eğitime önem vererek çözebilirsiniz, eğitim yetersizliğini ortadan kaldırarak çözebilirsiniz. Ekonomik sorunları ekonominin kurallarından ve önceliklerinden yola çıkarak çözebiliriz. İç içe geçmiş sosyal olayları sosyal verilerden, sosyolojik verilerden hareketle anlamamız daha kolay olur. Şüphesiz siyasi sorunları da siyasetin kendi içi dinamikleri daha kalıcı çözer. Aksine yapılan değerlendirmeler ve uygulamalar siyasetin yükünün yargıya devredilmesine yol açar ve bugün geldiğimiz nokta da budur. Siyasetin esnek kuralları yerine yargının sert kaideleriyle sorunlara müdahale edilmiş olur. Bütün bu nedenlerden dolayı ülkenin her türlü sorununun çözümünü hukuk kurumlarına havale etmek onlara aşırı bir yük yüklemektir. Bu hukuk kurumlarını aşındırır ve bu kurumlara olan güveni de sarsar.

Sayın Başkan, Yüksek Mahkememizin sayın üyeleri; davanın geneliyle ilgili bu değerlendirmeleri yaptıktan sonra Sayın İddia Makamı partimizin laiklik karşıtı eylemlerin odağı olduğu iddiasıyla bu iddianamenin ekine birçok evrak getirdi koydu, doküman getirdi koydu. Tabiatıyla, eğer bu dokümanlar gerçekten delil niteliği taşıyorsa, sizde böyle bir kanaat hasıl edecekse, o takdirde varılacak sonuç farklıdır; değilse farklı bir karar verilecektir. O hâlde, evvela evrensel anlamda bu davada uygulanacak hukuk kurallarını ortaya koymamız lazım. Biliyorum doktrinde, tatbikatta birçok tartışma var: “Parti kapatma davaları ceza davasıdır, ceza davası değildir.” Bu tartışmalara girmiyoruz ama ister ceza davası olarak kabul edilsin isterse kendine özgü ama ceza usul hukuku kurallarının uygulanacağı bir nevi şahsına münhasır dava olarak kabul edilsin, ama mutlak surette dikkat edilmesi gereken, dikkate alınması gereken bir kısım ceza muhakemesi kuralları var. Sıradan bir ceza davasında bile bu kurallar geçerliyse, bir tüzel kişiliğin... Çünkü, bir siyasi partiye, bir tüzel kişiliğe yapılabilecek en ağır itham yapılmıştır: Laiklik karşıtı eylemlerin odağı. İddia çok yüksek, karşılığında talep edilen müeyyide ise idam hükmünde; siyasi partinin kapatılması, tüzel kişiliğinin ortadan kalkması. Öyle olunca, bir sulh cezalı işte bile bu kurallar geçerliyse, evleviyetle böyle bir davada da bunların geçerli olması gerekecektir. Dolayısıyla, işin bu bölümünde bu davada uygulanacak önemli usul kurallarıyla ilgili kısa bir maruzatta bulunmak istiyorum.

Şüphesiz bu davaya delil teşkil eden bir kısım dokümanlar delillendirilirken göz önünde tutmamız gereken kurallardan bir tanesi “şüpheden sanık yararlanır” ilkesidir. Çünkü, idamla sonuçlanacak bir hüküm verebilmek için gerçekten ortada hiçbir şüphenin olmaması lazım. En ufak bir ihtimalin dahi söz konusu olması hâlinde bir evrensel kural olarak bunun parti lehine yorumlanması gerekir: Şüpheden sanık yararlanır ilkesi.

İkincisi: Maddi gerçeğin araştırılması ilkesi. Doğrusunu isterseniz, bu davada en çok ihlal edilen usul hükümlerinden bir tanesi budur. Şimdi, bir hukuk düzeninde tüzel kişileri kapatmak veya insanları cezaevlerine sokmak marifet değildir, doğru olan da bu değildir. Ceza hukukunun temel felsefesi de bu değil. Hukukun esas amacı, varmak istediği şey gerçeği ortaya çıkarmak, gerçeği orta yere çıkararak adalete ulaşmaktır. O nedenle, mahkeme heyeti önüne bir dava getirilirse o olayın bütün yönleriyle, bütün delilleriyle lehte aleyhte toplanıp ona göre bu davanın açılması gerekir. Maddi gerçeğin araştırılması ilkesi. Buna hiç riayet edilmediğini biraz sonra arz edeceğim.

Üçüncüsü: Yeterli delil ilkesi. Eğer yeterli delil yoksa dava açılması doğru değildir. İster ceza davası ister hukuk davası isterseniz böylesine önemli bir dava. Yeterli delil yoksa, bir dava açtığımız takdirde, sonuç ne olursa olsun daha baştan en büyük zararı veriyorsunuz. Şimdi, bu davanın açıldığı günden beri hem ülke için hem de kendimiz açısından ne büyük sıkıntı çektiğimizi belki bu platform bunları konuşmaya imkân vermez, ama ben biliyorum ki bu davada yeterli delil yok, hatta delil yok. Ama buna rağmen dava açılmış. Hâlbuki, işleyen bir hukuk sisteminde önce deliller toplanır lehte aleyhte, açılacak davanın nevini, türünü o deliller belirler. Önce davayı açıp sonra delil toplamaya kalkışırsak, o takdirde bu hukukun temel ilkelerini da zayıflatır, hukuka olan güveni de zayıflatır, kurumlar aşınır ve bir evrensel usul kuralı da ihlal edilmiş olur.

Bir başka usul kuralı üçüncü kişilerin eylemlerinden sorumlu olmama ilkesidir. Şimdi biraz sonra yine ifade edeceğim. Ekte konulan delillerin bir kısmı bu kurala da uymamaktadır.

Bir başka husus “Kanunsuz suç ve ceza olmaz” ilkesinin genişletici yorum ve kıyas yasağı sonucunu doğuran boyutudur. Dolayısıyla, bu manadaki kuralların dar bir şekilde yorumlanması lazım. Ceza Kanunu’nda yaptığımız değişiklikle de bunu açıkça ortaya koyduk: Kıyas yoluyla yorumlar getirilemez.

Bir başka ilke “dürüst işlem” ilkesi. Dürüst işlem ilkesi ceza muhakemesi işlemlerinin kandırma, yanıltma veya zorlama gibi irade serbestisini engelleyen veya savunmayı kısıtlayan hususlardan ari olması lazım. Yine bu biraz sonra açıklayacağım hususlarda bu ilkenin de birçok delil bakımından ihlal edildiğini açıklıkla görebiliriz.

Ve son bir ilke “vakıaların sabit ve muhakkak addedilmesi” gerekliliğine ilişkin kural. Eğer bu noktada bir ihtimal varsa, olsa olsa varsa, tahmine dayanıyorsa, bu kuralın uygulanma şansı da yoktur.

Yeri gelmişken bir hakkı teslim etmem lazım. O da şudur: Bugün Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı olan Sayın Yalçınkaya saygı duyduğum bir hukukçudur. Hakikaten çok değerli bir hukuk adamıdır. Eski görevim sebebiyle de yakinen tanıyorum. Ayrıca Başsavcı Vekilliği yapan Sayın Kubilay Özkan iyi bir ceza hukukçusudur. 2002’den bu tarafa yaptığımız ceza hukuku alanındaki değişikliklerde Yargıtay adına toplantılara hep kendisi katılmıştır. Dolayısıyla çok büyük katkısını gördük. Bunu hep kamuoyunda da ifade ettim zaten.

Şimdi, benim hayretimi mucip olan, böyle iki değerli hukuk adamının görev yaptığı bir makamdan böylesine hukuki titizlikten uzak bir iddianame nasıl hazırlanmıştır? Doğrusu iki şeye hayret ediyorum: Bir, böyle bir iddianame; ikincisi, böylesine iki değerli hukukçunun olduğu bir makamdan bu dava nasıl açılabilir?

Şimdi, neden bunu söylüyorum: Bakınız, ekteki delilleri değerlendirirken en az on yedi noktada sakınca var. On yedi noktadan bu deliller arızalı, bu delillerin delil olma niteliği yok. Bu delillere göre bir karar verme imkânı da yok.

Şimdi, demin bir ilke söyledik: Maddi gerçeğin araştırılması ilkesi. İddia Makamı... Çünkü -yeri gelmişken ifade edeyim- Avrupa Birliğiyle Türkiye'nin arasındaki en çok tartışmalardan bir tanesi ve ilerleme raporlarındaki Türk yargısının en büyük eksikliklerinden bir tanesi savcıyla hâkimin aynı düzlemde oturması. Niye savunma makamındakiler aşağıda oturuyor, öbürleri yukarıda oturuyor, onların da aşağı inmesi lazım. Bu çok tartışma konusu olmuştur. Ceza Muhakemesi Yasası'nda da epey tartışmalar olmuştur ve hâlen de tartışılan bir konudur. Biz her defasında şunu söyledik, dedik ki: "Sizdeki iddia makamı gibi değil. Sizdeki savcı anlayışı farklı, bizdeki farklı. Bizdeki hâkim statüsünde. Mesleğe alınmaları, kabulleri, yetkileri, sorumlulukları... Bugün hâkim olan pekâlâ bir başka zaman savcı olabilir, kendi içinde geçişleri var. Çünkü, sizin orada iddia makamı, özellikle Anglosakson hukukunda, hepinizin bildiği gibi, sadece aleyhe olan delilleri toplar, lehe olanları savunma makamı getirecek. İddia makamının böyle bir yükümlülüğü yok. Hâlbuki bizim Ceza Muhakemesi Yasası'nın -eskinde de, yenisinde de- 160, 161 ve takip eden maddelerde, lehte, aleyhte delillerin hepsini toplaması lazım." Yani, şu davanın ekindeki dosyalara bir bakın. Yani, bu parti bu kadar kötü iş yapmış da bir tane iyi iş yapmamış mı? Bir tane lehte delil hiç olmazsa kanun hükmünün gereğini yerine getirmek adına bile olsa, sembolik olsa, iki tane evrak getirilip bunun ekine konabilirdi. Bunların hiçbirisi konulmadan bir iddianame hazırlanıyor.

Şimdi, belli ki Başsavcılık Makamındaki çalışanların bu konuda yeterli titizliği yok. Şimdi, ikincisi: Delil olarak ortaya konulan ne? Basın, basın kupürleri, gazete kupürleri... Şimdi, Türkiye'de bilgi kirliliğinin en önemli kaynaklarından bir tanesi Türkiye'de basındır. Biz bunu hep söyleyip geldik. Hepimiz de olup bitenlere bakıyoruz. Şimdi, bir olayı hep beraber yaşıyoruz. A gazetesinin manşetten verdiğini öbürü küçük bir haber olarak veriyor veya birisi bir başka bölümünü orta yere çıkarır, öbürü bir başka bölümü orta yere çıkarır. Önce yazar, sonra bu işin aslında "Siz tavzih edin, tekzip edin..." İşiniz gücünüz yoksa basında çıkan bu yalan haberleri, yanlış haberleri, kirliliği temizlemek. Dolayısıyla, şimdi bu davanın en zayıf, bana göre en eksik yanlarından bir tanesi gazete kupürlerine dayanmış olmasıdır. Üstelik de bunun çok önemli bir kısmının bir tek gazeteye dayanmış olmasıdır. Gerçekte bu doğru mudur değil midir, aslı var mı yok mu, bunu en azından o haberin konusunu teşkil eden resmî makamlardan bilgisini, belgesini isteme imkânı varken, hiç bu yollar tercih edilmemiş, önümüze sizlerin dahi aylarca okumakta zorlanacağınız, ilgisi olan olmayan ne varsa getirilip konulmuş. Onun için, mahkemeye kolaylık olması bakımından bu delillerin on yedi tane zaafı var.

Şimdi, bunlardan bir tanesi, 71 kişiyle ilgili siyasi yasak talep ediyor. Ama bu yasak talep ettiği kişilerin hukuki dayanağını koymuyor. Bir iddianamede kim, neden yargılanıyorsa ona onunla ilgili kanun maddesini, hukuki dayanağını koyması lazım. Öyle götürü usulden tartışma yapabiliriz ama götürü usulden suçlama olmaz. Dolayısıyla, hakkında yasak talep ettiği kişilerin hukuki dayanağını koymuyor.

İkincisi: İddia ediyor, itham ediyor, fakat delil koymuyor. Mesela: Talim Terbiye Kurulunda görev yapanların tamamının bir sendikaya üye olduğunu, bunun da laiklikle sıkıntısı olan bir sendika olduğunu söylüyor. Peki, delili nerede? Yani, şimdi bir hukuk devletinde gelişigüzel... Biz siyasette bazen böyle ileri geri suçlamaları yaparız, ama bir hukuki metinde, bir hukuki işlemde delili olmadan itham da yapılamaz, suçlama da yapılamaz, hüküm de tesis edilemez. Eğer bunu söylüyorsanız bunun delilini ekine koymanız lazım ve bu delilin de hukuki anlamda kıymeti olan, o delil niteliğini taşıyan belgelerin, bilgilerin olması lazım.

Şimdi, üçüncüsü: İddiasını ispat için Batı uygulamalarını örnek gösteriyor, “Batı’da böyle.” Bizim toplumumuz böyle genellemeler yapar. Batı’yı örnek gösteriyor da, bunun kanıtı yok. Hakikaten Batı dediğiniz neresi? Nereyi kastederek söylüyorsunuz? Bu Fransız uygulaması mı, Alman uygulaması mı, İngiltere mi? Neresi? Şimdi, Avrupa dediğiniz zaman 1 milyonluk Baltık ülkelerinden tutun Portekiz’e kadar her taraf Batı, Batı oldu, Batı uygulamaları oldu. Şimdi, burada ne demek istiyoruz? Şimdi, bir sürü evrak getirip koyuyor ve diyor ki: “Siz benim dediğime bakın.” Bunun kanıtı yok burada. “Ben söylersem bu doğrudur.” Acaba ne kadar doğrudur? Konuştuğumuz her konunun Batı’da farklı uygulamaları var, bunu biliyoruz, bunu görüyoruz ya da şöyle bir mantıkla bu deliller konuluyor: “Dünyanın ortası neresidir? Ayağımın bastığı yerdir. İnanmayan ölçsün.”

Şimdi, biz “Batı’da bunun örneği vardır.” derken bütün Avrupa ülkelerini dolaşıp aylarca, yıllarca eğer bir delil arama, bu iddianın doğruluğunu araştırmaya kalkacaksak o zaman hiçbir davanın bitme imkânı yok. Bu İddia Makamının görevidir. Bir şeyi iddia ediyorsa, delilini, kanıtını koyacak.

Şimdi, AK PARTİ’nin dış politikasının İslam’la ilintili olduğunu söylüyor. Bunu söylerken de delil yok. Bir yorumlardan hareketle bir idam hükmünün verilmesini Yüksek Mahkemeden talep ediyor.

AK PARTİ’nin dış politikasının İslam ile ilintili olduğunu söylüyor. Bunu söylerken de delil yok. Bir yorumlardan hareketle bir idam hükmünün verilmesini yüksek mahkemeden talep ediyor. Dış politika konusu... O bölüme ayrıca geleceğim. O konuyu hiç şüphesiz hepimiz biliyoruz, ayrıca bu işlerde görev yapmış olan değerli üyelerimiz de var aramızda. O nedenle, onu ayrı bir başlık olarak söylemek istiyorum.

Bir başka eksikliği bu delil olduğu iddia edilen -tırnak içerisindeki- demetin bir kısmı teorik konularda karşı görüşler ve kararlar olduğu hâlde fotoğrafı tam olarak ortaya koymuyor. Hepimiz hukukla uğraşyoruz, aynı konuya doktrinde öyle yaklaşanlar var, böyle yaklaşanlar var. Nitekim, daha bu analizi yaparken söylemeye çalıştım. “Kapatma davası ceza davasıdır.” diyenler de var, “Ceza davası değildir, ceza

usul kurallarını uyguluyor, nevi şahsına uygun, münhasır bir davadır.” diyenler de var. Eğer bu konuyu tartışacak, konuşacaksak karşı görüşün de getirilip buraya konulması lazım ki sizler bu ne anlam ifade ediyor daha rahat anlama ve değerlendirme imkânı olsun. Bunlarla ilgili en ufak bir bilgi yok.

Belki en vahim olanı aslı, olmayan haberleri koyuyor. Peki, neden aslı olmayan haberleri koydu? Çünkü, o gazete malumatını noter tasdikli belge olarak kabul etti. Türkiye’de basın neye göre yazı yazdığını hepimiz biliyoruz. Geriye dönük şu on beş yıllık süre içerisinde neden bazı büyük holdinglerin bir banka, bir gazete, bir televizyon sahibi olmak istediklerinin altında yatan gerçekleri biliyoruz, Türkiye’nin bu imkânları elde edebilmek adına nelerin Türkiye’de yasa dışı yollardan böyle bir yapılanmaya gidildiğini hatıralardan biliyoruz, yaşadıklarımızdan biliyoruz vesairenden biliyoruz. Bugün Türk basınının maalesef iki tane önemli zaafı var. Bunlardan bir tanesi... Bazıları tümüyle ideolojiktir, bazıları ise zaten arkasında büyük holdingler var. İnkâr edilecek şeyler de değil; kim kimin gazetesidir, televizyonudur, bellidir. Bunların hepsinin siyasetle şu veya bu şekilde beklentisi vardır, ilişkisi vardır. Evet dersiniz farklı olur, o zaman körü badem gözlü yaparlar; hayır dersiniz bu defa da başka türlü olur. Biz bunları yaşadık geliyoruz.

Vakti uzatmamak için ifade ediyorum. Yaşadığım, şahsen yaşadığım çok trajikomik olaylar vardır. Belki çoğumuz da yaşıyoruz. Şimdi, bu medyanın ortaya koyduğu haberlere bakarak, araştırma yapılmadan “Doğrudur, budur.” dediğimiz zaman Türkiye’de kapatılmayacak parti de kalmaz. Çünkü, basın da ikiye üçe bölünmüş, siz de istiyorsanız öbür kanaldan, ben de istiyorsam bu kanaldaki medyadan bilgi, belge toplayabilirim. O nedenle, aslı araştırılmayan haberleri doğru kabul ederek iddianameye koymuş ve üstelik de AK PARTİ’nin laiklik karşıtı eylemlerin odağı hâline getirdiğini söylediği delillerin önemli bir kısmı aslı olmayan haberler.

Ayrıca kendisi bazı iddialar oluşturmuş. Benim bakımından en üzücü nokta şurasıdır: Konumuz ne olursa olsun, ister savunmada ister İddia Makamında ister yargı makamında, yargı kararları önemlidir. Eleştirebiliriz ayrı ama ortada neticelenmiş bir yargı kararı varsa bunu dikkate almak mecburiyetindedir İddia Makamı. Eğer İddia Makamı bu yargı kararlarını dikkate almıyor da farklı bir işlem yapıyorsa, o zaman bu yargı kararlarının anlamı ne, bu yargılamayı biz niye yapıyoruz? İddianameyi delil kabul ediyor, derecattan geçmiş, kesinleşmiş mahkeme kararlarını yok farz ediyor, “Siz benim dediğime bakın.” diyor. Böyle bir yargılama mantığı olamaz. Dolayısıyla, yargı kararını dikkate almıyor.

Ha, bir başka şey daha var şimdi bu iddianame ve şeylerinde gördüğümüzde. Şimdi, bir konuşma oluyor. Eğer kendi kurguladığı iddiaları doğruluyorsa o konuşmayı alıyor. Sorulduğu zaman da “Niye tekzip etmedin?” Şimdi, tekzip ediyorsunuz, bu defa diyor ki: “Tekzip etti ama tepkiden dolayı tekzip etti.” Şimdi, konuşuyorsunuz suç. Bir televizyon programında iki arkadaş, partili iki arkadaş -ikisi de yasak talep edilenlerden- biri konuştuğu için, öbürü o konuşma sırasında sustuğu için... Niye sustu? Şimdi, dolayısıyla böylesine bir hareket noktası var İddia Makamının. Düzeltme, cevap haklarını dikkate almıyor. Bunlar anayasal hak. Parti kurulmadan önceki beyanları delil olarak kullanıyor. Bizim özel hukukumuzda bile

çocuk cenin hâlinde sağ doğmak kaydıyla haklara sahip olur, yükümlülükler ise belli şartlara bağlıdır. AK PARTİ diye bir parti yok, bir tüzel kişiliği yok, ana rahmine bile düşmemiş, seneler evvelinden olup biten, söylenen sözleri getiriyor AK PARTİ'ye yüklüyor. Ceza hukuku anlamında kabul edilebilecek bir şey değildir, böyle bir suçlama olmaz.

Parti üyesi olmayanların beyanlarını suçlamada delil olarak kullanıyor. Yasama sorumsuzluğunu hiç dikkate almıyor. Cumhurbaşkanı'nın beyanlarını delil olarak kullanıyor, Meclis Başkan ve başkan vekillerininkini kullanıyor, "Kişisel görüştür." dediği hâlde bunları parti kapatmada delil olarak kullanıyor ve bu dosyada o kadar çok evrak var ki -gerçekten günlerce büyük bir ekiple çalıştık- samimi olarak itiraf edeyim ki, bu deliller buraya niye kondu yahut bu kupürler, bu gazete, doküman, biz bu işin içerisinde çıkmadık. Yani, İddia Makamı, bir halk tabiriyle, karanlıkta bize karınca arattırıyor. Siz de arayacaksınız. Şimdi, o kadar evrak, klasörler dolusu evrak niçin konulmuş, kiminle ilgili, neden burada, bunların da misallerini vereceğiz ve bir kısım deliller de yeterli değil.

Hâlbuki, Sayın Başkan, sayın üyeler, Türkiye bir hukuk devleti. Ne yaparsak bu çerçevede yapacağız. O nedenle, vermiş olduğunuz kararlarda hukuk devleti ne anlama geliyor ve bunlar içtihat hâline gelmiş. Hukuk devleti, insan haklarına saygılı ve bu hakları koruyan, adaletli bir hukuk düzeni kuran ve bunu sürdürmekle kendini yükümlü sayan, bütün işlem ve eylemleri yargı denetimine bağlı olan devlettir. Böyle bir düzenin kurulması yasama, yürütme ve yargı alanına giren tüm işlem ve eylemlerin hukuk kuralları içerisinde kalması temel hak ve özgürlüklerin anayasal güvenceye bağlanmasıyla olanaklıdır. Temel hak ve özgürlüklerin güvence altına alınmadığı, hukukun evrensel kurallarına saygı gösterilmediği ve adaletli bir düzenin gerçekleşmediği bir ortamda hukuk devletinden söz edilemez. Bunlar sizin muhtelif tarihlerde vermiş olduğunuz içtihatlarınız, kararlarınız.

Doktrinde hukuk devletinde müddei iddiasını hukuka uygun usullerle ulaştığı bulgulara ve delillere dayandırarak ispat etmekle mükelleftir. Aksi takdirde İddia Makamının iddiaları ve delilleri hukuki bir kıymet ifade etmez. Hukuk devletinde vatandaşlar hukuki güvenlik içinde yaşarlar. Bunun içinse hangi kurallara tabi olduklarını önceden bilmeleri ve davranışlarını ona göre ayarlamaları gerekir. Hukuk devleti hukuk kurallarının belirliliği ilkesini gerektirir.

Hukukumuzla göre, "İddia Makamı kendisine intikal eden veya resen hareket ettiği bir konuda maddi gerçeğin ortaya çıkarılması ve adil bir yargılamanın yapılması için emrindeki adli kolluk marifetiyle leh ve aleyhteki delilleri toplamakla görevli ve yükümlüdür." Ceza Muhakemesi Kanunu, 160. 161 de yine aynı şeyleri düzenliyor.

Sonuç olarak bir şey söylemek istiyorum. İddia Makamı hukuka uygun usullerle her iddianın aslını araştırmak ve maddi gerçeği ortaya koymak, çıkarmak, tarafların leh ve aleyhindeki delilleri toplamak, iddiasını doğru veya doğrulanmış -altını çiziyorum- delillere dayandırmak ve adil yargılamanın yapılmasına katkıda

bulunmakla görevli ve yükümlüdür. Demin söylediğim on yedi madde dikkate alındığında, Sayın İddia Makamı bu yükümlülüğünü yerine getirmemiştir.

Ancak, partimiz hakkında iddianame ve ekleri tetkik edildiğinde, İddia Makamının bu görev ve yükümlülüklerini yerine getirmede yeterince titiz ve objektif davranmadığını söyleyebiliriz ve bundan dolayıdır ki hukuk güvenliği açıkça ihlal edilmiştir.

Şimdi, birincisi: Aslı olmayan haberler delil olarak kullanılmıştır. Hukuk devletinde iddia makamı iddialarını gerçek delillere dayandırmak zorundadır. Asılsız haberleri iddianameye dönüştürmek hukukun evrensel kuralları ve hukuk devletinin sağladığı hukuki güvenceleri ihlal etmek demektir. Partimiz hakkındaki iddialar ve deliller tetkik edildiğinde pek çok asılsız haberin gerçek bir iddiaya ve iddianameye dönüştürüldüğünü görmek mümkündür. Bunlardan bir tanesi şudur: Sayın Başbakan, AK PARTİ Genel Başkanı Malezya'ya bir ziyaret yapıyor. Malezya'ya ziyaret yaptığında orada çıkan, İngilizce çıkan bir gazeteye beyanat veriyor. Onun Türkiye'deki bir gazetede yansması var. Başbakan Türk basınında çıkan bu habere göre Türkiye modern bir İslam devleti olarak niteleniyor. Yani, demiş ki Başbakan: "Modern bir İslam devleti olarak Türkiye medeniyetler uyumuna örnek olabilir." tarzında bir ifade geçiyor.

Şimdi, kesinlikle Başbakanın böyle bir açıklaması yok. Türk basınında var. Ama eğer deliller tümüyle ortaya konulacaksa, bu iddia doğru mudur değil midir diye bunu Dışişlerinden sorabilirdi, bunu oradaki Türk Büyükelçiliğinden sorabilirdi, bu gazetenin orijinal nüshasını getirebilir, oradan görebilirdi hakikaten Başbakan orada böyle bir şey söyledi mi? Şimdi, biz bunu ekte koyduk. Şeyde var. Ayrıca da, belki kolaylık olsun, tekrar o klasörlerin arasında size bir kolaylık olması anlamında buradadır, size tekrar arz edeceğiz bunları. Böyle bir ifade kesinlikle yok, yani Sayın Başbakan "Türkiye modern bir İslam devleti" ifadesini kesinlikle kullanmamıştır. Başbakan "Türkiye İslamiyetin ve demokrasinin ahenkli bir biçimde bir arada bulunabildiğini gösteren bir model olabilir. Türkiye, bir medeniyetler çatışması yaşanabileceğini söyleyen Huntington'un yanıltmış olduğunu kanıtlayacaktır ve medeniyetlerin ahenk içinde yaşamasının mümkün olduğunu gösterebilir." Bunun aksinin olduğunu söyledik. Buna rağmen İddia Makamı -çünkü biz birincisinde söyledik bunu- hiç olmazsa aradan geçen süre içerisinde "Bu iddiamız doğru mudur değil midir?" diye son mütalaaya kadar biz bunu bekledik. Hiç bu konulara temas etmemiş. Demiyor ki bize "Bu sizin söylediğiniz doğru değildir, yanlıştır." "Biz aslını getirttik, bizim söylediğimiz doğrudur." demiyor, o kısımlar geçilmiş. Dolayısıyla, bu iddianamede en çok üzerinde vurgu yapılan ve rejim değişikliğinin en önemli gerekçelerinden bir tanesi olarak "Başbakan Türkiye'yi modern bir İslam devleti..." Hepimiz biliyoruz ki Türkiye laik bir devlettir. Anayasa'sında bellidir, bunu da sık sık hepimiz tekrar ediyoruz. Dolayısıyla, bu buradadır. Birinci şeylerden bir tanesi budur.

Şimdi, ikincisi: "Sizin üniversitelerinizde rektörleri de Üniversitelerarası Kurul üyesi belirliyor, ancak onların attığı imzaların altında sizin de isminiz var." tarzında bir iddiada bulunuyor. Başbakan ile Vakıf Üniversiteleri Birliği üyeleri arasında yapılan görüşmede başörtüsü konusu görüşülmediği hâlde basında böyle bir



haber geçiyor. Şimdi, tartışmalı konu başörtüsü konusu. Üniversitelerarası Kurulun üyesi aynı zamanda bu özel vakıf üniversiteleri, vakıf üniversitelerinin bazı sorunları var, Başbakanla görüşmeye geliyorlar, konuştukları vakıf üniversitelerinin konusudur, başörtüsü konusu değildir, ama gazete gündemde olmayan bir konuyu, konuşulmayan bir konuyu varmış gibi gösteriyor. Kaldı ki, zaten gazetenin bizatihi kendisinde bile bu haber var. Teyit ediliyor ki, Başbakanla şey arasındaki konuşmada böyle bir konu geçmemiş. Ama bunu koyuyor, araştırmıyor.

Üçüncüsü, en önemlilerden bir tanesi: Türkiye Büyük Millet Meclisinin meclisinde Kur'an kursu açıldığı iddiasıdır. Böyle vahim bir iddia var. CHP Denizli Milletvekili Mehmet Neşşar Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı Bülent Arınç'a Türkiye Büyük Millet Meclisi içindeki mescitte Kur'an kursu açılıp açılmadığı şeklinde soru önergesi veriyor, Başkan da 3/7/2005 tarihli cevapta Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı, Mecliste Kur'an kursu açılmadığını ve kurs açma yetkisinin de Diyanet İşleri Başkanlığına ait olduğunu açıkça belirtiyor. Metin burada. "Yukarıdaki açıklanan mevzuata göre -Meclisin resmî yazısıdır- yaz Kur'an kursu açma yetki ve görevi Diyanet İşleri Başkanlığına ait olup Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığının yaz Kur'an kursu açması söz konusu değildir. Şu anda Türkiye Büyük Millet Meclisi kampüsünde Diyanet İşleri Başkanlığınca açılmış bir yaz Kur'an kursu da yoktur."

Şimdi, Meclisle Başsavcılığın arası belki yüz metre. Pekâlâ böylesine ağır bir ithamı yaparken bunu resmen sorabilseydi herhâlde bu cevabı kendileri de alacaktı, şimdi iktidarda olan bir partiyi böylesine ağır bir ithamla karşı karşıya bırakmayacaktı.

Şimdi, bir başka husus: Mardin eski Milletvekili Nihat Eri'nin tekkeler lehinde konuşma yaptığı iddiası. Böyle bir konuşma yok. Nerede yok? Gayet açık. Hepimiz biliyoruz ki Türkiye Büyük Millet Meclisinde ister Genel Kurulda ister komisyonlarda ne konuşuluyorsa, doğru yanlış, zaman zaman yaptığımız keyfi müdahaleler de dâhil, alkışlar dâhil, yuhlamalar dâhil hepsi tutanaklara geçer. Şimdi, böyle bir iddiayı gazetede okuyor ama Türkiye Büyük Millet Meclisinden sormuyor, Başkandan sormuyor, "Şunun tutanaklarını bir getirin, bu var mıdır yok mudur?" diye sormuyor. Komisyon Başkanı diyor ki: "Hayır, böyle bir konuşma olmadı, "tekke" kelimesinin içinde geçtiği bir konuşma kesinlikle yok." Bu yetmiyor, Nihat Eri -eski milletvekili- bu haberi yalanlıyor, tekzip ediyor. Tekzip metnini hiç yayınlamayan Cumhuriyet gazetesi muhabiri Türey Köse ile yeterli biçimde yayınlamayan Hürriyet gazetesi muhabiri Nuray Başaran'ı Basın Konseyine şikâyet ediyor, Basın Konseyi yaptığı inceleme sonucunda tekzipi yayınlamadığı için Cumhuriyet gazetesi muhabiri Türey Köse'ye uyarma cezası veriyor.

Şimdi, gazete haberi var, arkasındaki bu gelişmelerin hiçbirisi yok. Şimdi, bu nasıl bir maddi gerçeği araştırmak, nasıl yeterli delil?

Bir başka husus: Çeşitli sağlık kuruluşlarında başörtülü çalışanların olduğuna dair gazete haberleri.

Şimdi, bununla ilgili bir televizyon programında da konu olan bir husus var, o da şudur: Belki hepimiz hatırlayacağız, Konya’da on yedi yaşındaki bir genç Konya Numune Hastanesine müracaat ediyor, iki tane başörtülü bayan, iddiaya göre, gazete haberine göre, gelen kişi erkek olduğu için, affedersiniz, testislerine ultrason yapmıyor. Gerekçe bu. Gazete bunu büyük bir haber olarak veriyor. Bu türlü şeyler. Şimdi, bunun üzerine Sağlık Bakanlığı derhâl inceleme ve soruşturma başlatıyor. Bu soruşturma neticeleniyor, bu iddianın doğru olmadığı orta yere çıkıyor. Şimdi, evvela böyle bir şey varsa İddia Makamının bir soruşturma olup olmadığını, varsa neticesini sorması lazım. İddia var, teftiş raporu yok. Ayrıca, bu konuyu gündeme getiren gazete, Hürriyet gazetesi bir özür yazısı yazıyor. Bu da yok. Şimdi, ne yapmak istiyoruz o zaman biz? Şimdi, bakın, “Özür ve teşekkür.” Genel Yayın Yönetmeni Ertuğrul Özkök “16 yıllık genel yayın yönetmenliğim süresince, hiç gocunmadığım bir şey, yanlış yaptığımızda ‘özür dilemek’ ve düzeltmek oldu. İtiraf edeyim, mesleğimizde herkes bu konuda benim kadar bonkör değildir. Geçen hafta Davos’ta olduğum için, söz verdiğim bir görevi biraz gecikerek yerine getiriyorum.” diyor. Haberden bahisle “Soruşturma geçen hafta tamamlanarak kamuoyuna duyuruldu. Sonuçlarını Hürriyet’te okudunuz. Müfettişler, gerçekten iyi bir soruşturma yaptılar ve şu sonuçlara ulaştılar: İki kadın görevlinin bir kusuru yoktu. Başhekim, iki kadın radyoloğun o gün görevde olmadıklarını söylemişti. Biri görevdeymiş ancak kendisinden çekim istenmemiş. Öteki ise görevde değilmiş. Bu sonuçtan sonra bize yapılacak tek şey kalıyor. İki kadın görevliden özür dilemek.”

Ha, bir başka şey daha var bu haberde, o da şu: Başörtülü bir kısım bayanların Cebeci Eğitim ve Araştırma Hastanesinde görev yaptığını söylüyor. Cebeci Eğitim ve Araştırma Hastanesi diye bir hastane yok. Yani, olmayan bir yerde bir hastane yok. Vakıf Gureba Hastanesi var İstanbul’da -yani, neresini düzeltereğiz- o da Sağlık Bakanlığına bağlı değil.

Şimdi, yani insanların kişilikleriyle medya kolaylıkla oynayabiliyor. Aslını esasını araştırmadan bir kısım haberleri gündeme getiriyor. Bunları getirebilir, bunlar alıştığımız şeylerdir. Biz siyaset adamı olarak nelere alıştık, ama insanların onuruyla ilgili bir şeyse, üstelik de iktidar olan bir parti, vatandaşın yarısının rey verdiği bir partiyle ilgili bir itham yapılacaksa ve soruşturma makamlarının soruşturmalarına itibar etmeyeceksek, tekziplere itibar etmeyeceksek, bu türlü özür yazılarını getirip bunun ekine koymayacaksak, o zaman bu yargılama nasıl yapılacak? Doğrusu işin en üzücü yanlarından bir tanesi budur.

BAŞKAN – Sayın Çiçek, yeni bir bölüme geçmeden, saat 13.30’da devam etmek üzere ara vereceğim. Hem de siz de yorulduunuz, dinlenmiş olursunuz.

DEVLET BAKANI VE BAŞBAKAN YARDIMCISI CEMİL ÇİÇEK – Peki, teşekkür ederim Sayın Başkanım.

BAŞKAN – Saat 13.30’da devam etmek üzere ara verilmiştir arkadaşlar.

Kapanma Saati: 12.05

BAŞKAN – Sayın Çiçek buyurun, kaldığımız yerden devam edebilirsiniz.

DEVLET BAKANI VE BAŞBAKAN YARDIMCISI CEMİL ÇİÇEK –  
Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Yüksek Mahkememizin saygıdeğer üyeleri, bu davayla ilgili olarak Sayın İddia Makamı tarafından delil olarak sunulan belgelerin değerlendirmesini yapıyorduk. Birinci bölümde, aslı olmadığı halde gazete haberlerine dayanarak partimiz hakkında bir itham var, bunları maddeleştirmeye çalıştık.

Şimdi, yedinci bir iddia olarak iddianamede, devlet kadrolarının İslami bir yapıya dönüştürülmesine matuf olarak Diyanet İşleri Başkanlığı kadrosunda görev yapan çok sayıda memurun hastane yöneticiliğinde görevlendirildiği iddiasıdır. Bu iddia, gerçekten bizim bakımımızdan da şaşırtıcı olmuştur. Türkiye bir hukuk devleti, her konuda neyin nasıl yapılacağı haddinden fazla da yasa var. Dolayısıyla, kurumlar arası nakillerin nasıl olacağı, bunun usul ve esasları da hem 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu’nda belli hem de buna dayanılarak çıkarılan yönetmeliklerden belli. Şimdi burada iddia edilen husus, Sağlık Bakanlığına naklen geçişlerde sübjektif değerlendirmelerin yapıldığı iddiasıdır. Halbuki bu konuyla ilgili olarak yayınlanmış olan bir yönetmelik var. 8/6/2004 tarih 25486 sayılı Resmî Gazetede yayımlanmış ve ilk defa Sağlık Bakanlığı burada, keyfi uygulamaları ortadan kaldırmak bakımından kura usulünü getiriyor. Kuranın olduğu yerde nasıl keyfilik oluyor, doğrusu bunu anlamak mümkün değil. Yani Sağlık Bakanlığı kendi ihtiyaçlarını belirliyor, bunu ilana çıkarıyor, senenin belli aylarında müracaat edenler arasından kura çekmek suretiyle belirliyor. Şimdi, bu Resmî Gazetede de yayımlanan Yönetmeliğin “Kurumlar Arası Naklen Atama,

Madde 17.- 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu’nun 74’üncü maddesi çerçevesinde diğer kamu kurum ve kuruluşlarında çalışan kamu görevlileri Bakanlıkta durumlarına uygun kadrolara atanabilirler. Atama dönemleri şubat, mayıs, ağustos ve kasım olmak üzere dört dönemdir. Şubat dönemi atamaları için aralık ayının başından ocak ayının sonuna kadar, mayıs dönemi atamaları için mart ayının başından nisan ayının sonuna kadar, ağustos dönemi atamaları için haziran ayının başından temmuz ayının sonuna kadar, kasım dönemi atamaları için eylül ayının başından ekim ayının sonuna kadar müracaat edilir. Müracaatlar Bakanlığın ilan ettiği kadrolara göre tercihler belirtilerek doğrudan doğruya yapılır. Müracaatları kabul edilenlerin atanacakları yerler tercihleri doğrultusunda kurayla belirlenir. Bu yolla yapılacak atamalarda ilan edilecek kadrolar sırasıyla altıncı ve beşinci hizmet bölgelerinden başlamak üzere.” diyor.

Şimdi, bu, herkesin bildiği, herkesin rahatlıkla okuyabileceği... Eğer, buradaki belirtilen usullere aykırı bir işlem varsa da her halükârda yargı denetimine tabi olan bir işlem yapılıyor ve bu iddiaya baktığınız takdirde de zannediliyor ki, Diyanetten yüzlerce, binlerce kişi oradan ayrılmış, başka kadrolara geçmiş. Halbuki bütün bu süre içerisinde yapılan personel sayısı, atama sayısı sadece 6’dır. Dolayısıyla 6 kişi, buradaki belirlenen usullere göre yapılmıştır. Kaldı ki burada başka bir şey daha söz konusudur, o da şudur: Diyanet İşleri Başkanlığı bir Anayasal kuruluştur ve

gerçekten de bize özgü bir kuruluştur. Ben, İslam dünyasını gezdim görev icabı. Kabul etmek gerekir ki, Diyanet İşleri Başkanlığının kuruluşu, böyle bir kuruluş, Atatürk'ün büyük bir öngörüsüdür, bunu kabul etmek lazım. Gerçekten, eğer böyle bir Diyanet İşleri Başkanlığı Teşkilatı olmasaydı, tutanaklara geçtiği için söylemek istemiyorum bazı devletlerin isimlerini, oraların ne hâlde olduğunu gördük. Dolayısıyla, bir Anayasal kuruluş olan, devletin yasalarına tabi olan kurumlar arasında birilerini şüpheli görmek, birilerini rejim açısından tehlikeli görür bu türlü yayınların yapılması, haberlerin yapılması ve buna dayalı olarak da bir ayrımcılığın yapılması, doğrusu, Anayasa ile bağdaşır bir durum değildir. Kaldı ki, iddia edilen şeylerin tamamı da, zaten 6 kişiden ibarettir bu kadar sene içerisinde.

Şimdi, bir başka husus daha var. Sağlık Kuruluşları Ruhsatlandırma Yönetmeliği Taslağının 113'üncü maddesindeki hastaların dinî gereklerini yerine getirebilecekleri mekânların ayrılmasında ilk defa başlatıldığı iddiasıdır, iddianamenin 110'uncu sayfasında böyle diyor.

Evvla şunu ifade edeyim ki: Bizim dönemimizde, 2002'den bugüne kadar bu alanla ilgili Sağlık Bakanlığında böyle bir yönetmelik çıkarılmamıştır. Hayreti mucip olan bir şey, devletin envanterinde olan ve rahatlıkla da teknolojik imkânlarla erişilebilecek bir kısım mevzuat hükümleri sanki dün, bugün veya bu iktidar döneminde çıkarılmış gibi bunun bir itham konusu yapılmasıdır. İddianamedeki ibareleri içeren Hasta Hakları Yönetmeliği on senedir yürürlüktedir. Biz çıkarmadık, 1/8/1998 tarih ve 23420 sayılı Resmî Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiş, yönetmeliğin tarihi 1998. Şimdi, bunun 38'inci maddesinde, bu hasta haklarıyla ilgili bir yönetmeliktir. Malum, bu, artık uluslararası camiada da "hasta hakları" diye bir kavram var, bununla ilgili birçok mevzuat düzenlemeleri var, buna paralel olarak da biz de o tarihte böyle bir yönetmeliği kabul etmişiz, yayınlamışız. Bunun 38'inci maddesinde başlığı şöyle: "Dinî Vecibeleri Yerine Getirebilme ve Din Hizmetlerinden Faydalanma.

Madde 38.- Sağlık kurum ve kuruluşlarının imkânları ölçüsünde hastalara dinî vecibelerini serbestçe yerine getirebilmeleri için gereken tedbirler alınır. Kurum hizmetlerinde aksamalara sebebiyet verilmemek, başkalarını rahatsız etmemek ve personelce düzenlenip yürütülen tıbbi tedaviye hiçbir şekilde müdahalede bulunmamak şartıyla hastalara dinî telkinde bulunmak ve onları manevi yönden desteklemek üzere talepleri hâlinde dini inançlarına uygun olan din görevlisi davet edilir. Bunun için sağlık kurum ve kuruluşlarında uygun zaman ve mekân belirlenir. İfadeye muktedir olmayıp da dinî inancı bilinen ve kimsesiz olan agone hâlindeki hastalar için de talep şartı aranmaksızın dinî inançlarına uygun olan din görevlisi çağrılır. Bu hakların nasıl ve ne zaman kullanılacağı ve bu konuda alınacak tedbirler sağlık kuruluşunun çalışma usul ve esaslarını gösteren mevzuatta ayrıca düzenlenir." Dolayısıyla, bu, 1998'den beri Türkiye'de de bazı hastaneler bunu uyguluyor. Burada bir mecburiyet yok. Orada, zaten belli şartlar getirilmiş, belli kriterler getirilmiş. Bildiğim kadarıyla, Hacettepe Üniversitesinde, Bayındır gibi, MESA gibi, Acıbadem gibi bir kısım özel hastanelerde, Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesinde buna benzer bir kısım mekânlar tahsis edilmiş olabilir, görevliler tahsis edilmiş olabilir. Bu, tamamıyla ihtiyaridir ama bizim bakımımızdan önemi, sanki bu yönetmelik bizim

dönemimizde çıkmış, biz ilk defa bunu uyguluyoruz veya bu gündeme geliyor gibi bir tartışma Türkiye’de başlatıldı ve bu da iddianameye bizim aleyhimize bir delil olarak sunuldu. Bu da çok doğru bir şey değildir. Kaldı ki, Batı dünyasında da yapılan bu neviden hizmetlerle ilgili bazı hatıralar var. Mesela benim şahsen bildiğim, merhum Sabancı Amerika’da kalp ameliyatına gittiğinde –kitabında yazar bunları, bilseydim de getirebilirdim onu- kendisine bir din görevlisinin gelip ameliyat öncesi bazı telkinlerde bulundu, duada bulunduğunu da orada açık açık yazar. Dolayısıyla, bu, zaten dışarıda da uygulaması olan ve 1998’den beri de Türkiye’de yürürlükte olan bir yönetmelik. Eğer bir işlem yapılıyorsa, bunun gereği olarak yapılıyor. Eğer, bu yönetmelikte hukuk açısından sakıncası varsa, başta Tabip Odaları veya meslek kuruluşları şimdiye elli defa bunun aleyhine yargı mercilerine gidebilirlerdi, bununla ilgili davalar da açılabilirdi. Halen yürürlükte olduğuna göre, demek ki aslında bu açıdan da üzerinde durulması gereken bir konudur diye düşünüyorum.

Şimdi, Samsun ili Gazi beldesi belediye başkanı Süleyman Kaldırım’ın, Muhtasar ilmihal resimli namaz hocası kitabına ön söz yazdığı ve bu kitabı ilköğretim öğrencilerine dağıttığı iddiasıdır. Şimdi, daha başka noktalarda da göreceğiz. Şimdi, piyasaya çıkmış bir kitap varsa, iddia makamının gazetede habere itibar etmek yerine, onunla beraber piyasadaki o kitap temin edilebilir, hakikaten o gazetenin yazdığı doğru mudur, yanlış mıdır diye bakar, ona göre bunu delil olarak koyması gerekirdi. Şimdi, bu iddia tümüyle asılsız. Neden asılsız? Bir defa, kitap burada. Biz, bunların hepsini, Sayın Başkanım, delillerimiz arasında bunların hepsini koyduk hatta tasnif de ettik, belki bunları tekrar size arz edebiliriz kolaylık olması açısından. Şimdi, Süleyman Kaldırım bu kitaba bir ön söz yazmamış, ön söz burada. Altında Süleyman Kaldırım’ın böyle bir imzası da yok, ismi de yok.

İkincisi: Süleyman Kaldırım, bu kitabı ilköğretim öğrencilerine de dağıtmamış. Şimdi, bir şey dağıttı diyorsak, bunun ilgili makamlardan sorulması lazım; kime dağıtılmış, nereye dağıtılmış, neyin nesidir? Buna benzer bir başka iddia daha var ileride bazı görevlilerle ilgili. Dolayısıyla, bu iddianın da aslı yok. Böyle bir kitap da yok, ilkokulu öğrencilerine dağıtılmış bir kitap da söz konusu değil.

Bir başka delil Ayşe Yüreklitürk: İzmir İl Genel Meclisinin 2005 yılı Aralık ayında yapılan toplantısına türbanla gelerek Adalet ve Kalkınma Partili meclis üyelerinin arasına oturduğu ve bu tutumunun ağır tartışmalara sebebiyet verdiği iddiasıdır. Bu iddia doğru değil. Bir defa hepimiz şunu biliyoruz ki: Eğer bir mekân belli kişilere tahsis edildiyse sadece o kişiler oturur. Meclis Genel Kurulunda milletvekili olmayan kimse oturmaz. Yabancı konuklar, onların da kimler olacağı bellidir, onlar da konuşma yapar giderler ancak dinleyici locası belli kurallara uymak kaydıyla Mecliste de serbesttir. Dolayısıyla, Genel Kurulda oturmanın şekli, düzeni, kıyafeti bellidir, dinleyici localarının durumu bellidir. Şimdi bu açıdan baktığımızda, bir defa bu Ayşe Yüreklitürk il genel meclisi üyesi değil, AK Partide İzmir il yönetim kurulu üyesi. İkincisi, Ayşe Yüreklitürk il genel meclisi üyeleri arasında oturmamıştır. Ayşe Yüreklitürk il genel meclisi toplantı salonunun halka ayrılan kısmında oturmuş ve toplantıyı izlemiştir ve bu bölüm bakımından da herhangi bir kıyafet kısıtlaması yoktur. Bu, Meclis için de geçerli. Meclis Genel Kurul salonunda bayan ve erkeğin hangi tip kıyafetleri giyeceği İç Tüzük’te bellidir ama dinleyici locaları bakımından

daha serbesttir. Bu açıdan baktığımızda, pekâlâ Sayın İddia Makamı bunu İzmir Valiliğinden sorabilirdi. Artık, günümüz dünyasında bu tür bilgilere ulaşmak da zor değil, öyle uzun uzun beklemeye de gerek yok; faks var, başka türlü teknolojik imkân var. Bunu sorabilmiş olsaydı, böyle bir yanılgıya siz de, biz de düşmezdik. Şimdi, yazılmış, İzmir İl Genel Meclisi Başkanlığına “Kanun ve yönetmelik maddelerinde belirtildiği üzere İl Genel Meclisi toplantılarımız halka açık olarak yapıldığından görüşmeler sırasında herkesin bu toplantıları izleme hakkı mevcuttur. Şahsınızın -müracaat üzerine ilgili kişinin- Tabipler Odası Başkanı Zeki Gür’ün konuşma yaptığı sırada İl Genel Meclisi toplantı salonumuzun dinleyiciler için ayrılmış olan arka sıralarında oturur vaziyette bulunduğunuz ilişkide görülen görüntü kayıtlarının birinci CD’sinde -21,19’dan 21.55’inci saniye kadar olan bölümünde- görülmektedir. Bilgilerinize sunulur.” deniliyor. Demek ki buradaki iddia da doğru değil, yani “başörtülü olarak oturmaması, katılmaması gereken toplantıya katıldı” iddiası doğru değil.

Bir başka iddia: “Eyüp Belediye Başkanı Ahmet Genç’in, 2006 yılında on bin adet bastırıldığı, örtünmemek elbette dinden çıkmak değildir, sadece günahkâr olmaktır. Ancak başörtülüye eğitim ve sosyal sahalarda reva görülen muamele sadece zulüm ve haksızlık olarak değerlendirilemez, aynı zamanda İslam dinini hatırlatan her şeye düşmanlıktır. Din ve vicdan özgürlüğüne açık bir müdahaledir.” görüşlerini içeren “Sevgili Peygamberimiz ve Hz. Muhammed” başlıklı broşür ile Diyanet İşleri Başkanlığının Hz. Peygamberin Örnek Hayatı” isimli kitabını okullarda izinsiz olarak dağıttırıldığı” iddiasıdır.

Bir defa hemen ifade etmeliyim ki, belediye başkanının, birinci zikredilen “Sevgili Peygamberimiz Hz. Muhammed” başlıklı bir broşür dağıtmamış ve dağıttirmamıştır.

İki: Diyanet İşleri Başkanlığının “Hz. Peygamberin Örnek Hayatı” isimli kitabını da okullarda izinli veya izinsiz dağıtmamış ve dağıttirmamıştır.

Üç: Diyanet Vakfı yayınları arasında çıkan ve Doç. Dr. Ferhat Koca’nın hazırladığı “Hz. Peygamberin Örnek Hayatı” isimli kitabı da okullara veya okullardaki öğrencilere ve velilere dağıtılmamıştır. Bir kısım vatandaşa dağıtılan “Hz. Peygamberin Örnek Hayatı” isimli kitapta, iddianamede iddia edildiği gibi “Örtünmemek elbette dinden çıkmak değildir, sadece günahkâr olmaktır. Ancak başörtülü eğitim ve sosyal sahalarda reva görülen muamele sadece zulüm ve haksızlık olarak değerlendirilemez, aynı zamanda İslam dinini hatırlatan her şeye düşmanlıktır, din ve vicdan özgürlüğüne açık bir müdahaledir.” Şeklinde herhangi bir kelime, cümle veya görüş kesinlikle yok. Neden? Çünkü Diyanet Vakfı, bir anlamda yarı resmî bir vakıftır. Diyanet İşleri Başkanlığının denetiminde, oradan çıkacak her türlü yayın Din İşleri Yüksek Kurulu’nun tetkikinden geçtikten sonra piyasaya sunulmaktadır. Dolayısıyla, şimdi kitap burada, bunu da takdim edeceğiz. Böyle bir cümle, böyle bir ifade bu kitabın içerisinde yok. Peki, neye göre yazılıyor? Gazetede bir alıntıya göre. Ayrıca, demin söylenen iddialarla ilgili yapılan soruşturma var. Eyüp Kaymakamlığı tarafından bir soruşturma başlatılmış, bütün okullardan sorulmuş, yapılan

soruşturmanın sonucunda okul müdürlüklerinden alınan yazılar var. Bu iddiaların hiçbirisinin varit olmadığı burada da açık olarak görülmektedir.

Yine ayrıca, biraz önce, “Sevgili Peygamberimiz Hz. Muhammed” isimli broşürün de belediye tarafından basılmamış ve dağıtılmamış olduğu ve içeriğiyle varsa böyle bir broşür bununla herhangi bir ilgisinin bulunmadığı da resmî yazılarla sizlere takdim ediyoruz.

Gazetelerde çıkan haber üzerine Eyüp Kaymakamlığı 21/4/2006 tarihli yazıyla inceleme başlatmış, 18/5/2006 tarihli inceleme raporunda, Eyüp Belediyesi tarafından yukarıdaki iddiaları havi konularda herhangi bir hususun söz konusu olmadığını bu rapora da bağlamıştır. Ayrıca, 137 numaralı ekimizde de yer alan 10 okul müdürü de ifadelerinde, Eyüp Belediye Başkanlığının böyle bir faaliyeti, kitap ve broşür dağıtmadığı açıkça bellidir.

Yine, 12’nci delil olarak sunulan Eyüp Belediye Başkanı Ahmet Genç’in, 2000 yılı Ramazan ayında Eyüp Sultan Camii bahçesinde kurulan Ramazan çadırında, 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu’nun 87’nci maddesine aykırı olarak ismini ve sıfatını içeren afişler bastırttığı, astırttığı iddiasıdır. Şimdi, bu iddia üzerine, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının talebi üzerine Eyüp Cumhuriyet Başsavcılığı bir tahkikat başlatıyor. Yaptığı incelemenin sonucunda, soruşturmanın sonucunda bu iddianın doğru olmadığı ortaya çıkıyor. Eyüp Cumhuriyet Başsavcılığı 26/3/2008 tarih, 2006/23252 soruşturma numarası ve 2008/3699 sayılı kararıyla bu hususu teyit etmiyor ve bu karar da kesinleşiyor.

Tabiatıyla gazetede bir iddia çıkmış ve kendisinin talimatıyla böyle bir soruşturma başlatıldığına göre en azından iddia makamının bir titizlik gösterip bu soruşturmanın akıbetini sorup varit ise bunu buraya koymasına gerekirken, savcılığın bu noktadaki aleyhte kararına rağmen, bu da partinin aleyhine bir delil olarak kullanılmış oluyor.

Şimdi, bir başka enteresan delil: Silivri Belediye Başkanı Hüseyin Turan’ın 2006 yılında belediye adına özel olarak bastırılan ve Ertuğrul Düzdağ tarafından yazılan ön sözünde “Atatürk’ün kişiliğine, ilke ve devrimlerine ağır saldırılar yapılan Mehmet Akif Ersoy’un Safahat isimli kitabın ilçedeki tüm lise öğrencilerine bedava dağıtılmak üzere belediyeye ait taşıtlarda okullara getirildiği ve İlçe Milli Eğitim Müdürlüğünce dağıtım izni bulunmayan kitapların bir kısmının lisedeki öğrencilere dağıtımının yapıldığı” iddiasıdır, iddianamenin 104 ve 105’inci sayfasında. Şimdi, kitap burada. Bu, tabii müteaddit defalar baskı yapmış olan bir kitap. Eğer, burada zaten, Atatürk’e bir saygısızlık varsa, ilgili yasa açısından bu suçtur. Herhangi bir izne tabi olmadan da kendiliğinden zaten soruşturma konusu olur. Evvela, bu kitapla ilgili bir soruşturma yok.

İkincisi: Kitabın kendisi burada, içeriğinde böyle bir saldırı yok.

Üçüncüsü: Bu kitap Mehmet Âkif Ersoy’un hayatını, eserlerini, sanatını ve ahlakını anlatan bir kitaptır. Bu piyasada da var, kütüphanelerde de var. Ayrıca, böyle

bir iddia üzerine, Cumhuriyet Halk Partisi Silivri İlçe Başkanı Mümin Tulun'un şikâyeti üzerine İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı bir soruşturma başlatıyor. "Belediye Başkanı ile ilgili, Şaban Kurt'la ilgili bu kitaptaki soruşturma sonucunda kitabın giriş kısmında Mehmet Âkif Ersoy'un hayatı ve eserleri muhalif görüşlerine de yer verilerek anlatılmış olup Mustafa Kemal Atatürk'ün manevi şahsiyetine hakaret suçunu oluşturacak herhangi bir ifade ve suç unsuru da bulunmadığı kanaatine varılmıştır." deniliyor. Bu da İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığının 31/8/2006 tarih, 2006/31172 soruşturma nolu evrakı, 2006/9252-193 sayılı kararı. Dolayısıyla, ortada da yargı mercilerinden alınmış böyle bir karar var. Konu gündeme gelir gelmez zaten bunu basın yazıyor, çiziyor. Tabii böyle bir işin sonucunda mademki bu delil olarak kullanılacak idiye, bunun İstanbul Başsavcılığı tarafından bir soruşturma başlatıldığı da kamuoyunca bilindiğinden bunun akıbetini sorup getirip buraya koyması gerekirdi.

Bir başka husus: "Kocaeli Büyükşehir Belediye Başkanı İbrahim Karaosmanoğlu'nun üzerinde kartviziti ve AK Parti logosu bulunan 5 bin adet Kuran-ı Kerim'i Büyükşehir amblemini taşıyan çantalar içerisinde belediye personeli aracılığıyla kentte dağıttığı" iddiası.

Evvela, böyle bir şey yok, böyle bir dağıtma yok.

İkincisi: Dağıtılan Kuran-ı Kerim'ler üzerinde AK Parti logosu yok.

Üçüncüsü: Yine, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının siyasi partileri soruşturma bürosunun 9/10/2006 tarih ve 2006/48 sayılı yazısına istinaden Kocaeli Cumhuriyet Başsavcılığı soruşturma başlatıyor. Soruşturma sırasında 22/1/2007 tarihli açma tutanağı düzenleniyor ve burada iddia edildiği gibi AK Partiyle ilgili herhangi bir doküman, herhangi bir logo söz konusu değil. Soruşturmayı yürüten 2006/15630, Kocaeli Cumhuriyet Başsavcılığı, bu soruşturmayı yürüten de Kocaeli Cumhuriyet Başsavcı Vekili Sayın İsmet Acar, bu iddianın da varit olmadığını açıkça ortaya koyuyor. Kaldı ki, belediye başkanı hassasiyet gösterir. Bu türlü işlerin toplumda meydana getirebileceği bir kısım rahatsızlar, lüzumsuz tartışmalar olur düşüncesiyle bu iddianın haksızlığını, hukuksuzluğunu ortaya koymak adına noter ihtarıyla Kocaeli Sulh Ceza Mahkemesinin 26/12/2006 tarih ve 2006/1275 değişik işler numarasından bir tekzip kararı çıkarıyor, "bu iddia doğru değildir" diye. Bunu ilgili gazetelere gönderiyor fakat bunlar yayınlanmadığı için bu defa Asliye Ceza Mahkemesine şikâyette bulunuyor "bu tekzipler yayınlanmadı" diye. Yapılan yargılama sonucunda, tekzip metninin tirajı da dikkate alınarak iki gazetede, tirajı 100 binin üzerinde olan iki gazetede yayınlanmasına karar veriyor. Kocaeli Asliye Ceza Mahkemesinin dosya numarası 2007/68, karar tarihi de 26/9/2007, 2007/312. Şimdi, böyle bir haksızlık karşısında yapılacak iş tabiatıyla, yargı yollarına müracaat etmek. Belediye Başkanı da hassasiyet gösteriyor hem savcılığın "böyle bir iddia varit" değildir" diye tutanağı var hem de tekzip ediyor. Çünkü bu türlü işler bir insanın üzerine kaldığı zaman Sayın Başkan, sayın üyeler; ömür boyu çıkarmanız çok zor oluyor. Çünkü ne zaman sizin isminiz gündeme gelse, geçmişte bu medyanın böyle bir tahripkâr bir yanı da var, hemen iki de bir ona giriyorlar, önünüze getiriyorlar. Davanın uzamayacağını bilsem yaşadığım çok örnekler var, ben bunları burada veririm. On üç sene sonra itiraf ettiler, benim hayatımı perişan ettiler. Müsaade ederseniz yani bu deliller değerlendirilirken



Türk medyasındaki kalite, habercilik anlayışının da tipik bir örneğini müsaade ederseniz anlatmak istiyorum.

Ben Anavatan Partisindeyim. Parti içi mücadele her yerde var. 1989'a giderken parti içinde bir yarış başlıyor ve bir kitle partisi olması hasebiyle de parti içerisinde çok değişik gruplar var. Biz de kendimizce bir grubun içerisindeyiz. O zaman, şimdi Sayın İddia Makamının bilgisine ve delil olarak en çok müracaat ettiği bir gazetede, şimdi bir başka gazetede köşe yazarı. Biz o zaman aile politikalarıyla ilgileniyoruz. Bir gün manşetten bir haber: "Flörtün fuhuştan farkı yoktur, Devlet Bakanı böyle söyledi." Tepemden kaynar su döküldü. Ben böyle bir konuşma yapmadım, hayatımda yapmadım, böyle keskin cümle de hiç kullanmadım. Aile politikaları itibarıyla biz, Türk hukuk sisteminin, 65'te Anayasa Mahkemesinin verdiği karar, Medeni Kanun'daki düzenlemeler, Ceza Kanunu'ndaki düzenlemeler, aile nizamı aleyhine işlenen cürümler diye aile nizamına vurgu yapan 414'ten 440'a kadar, belki o tarihli 765 sayılı Kanun'da hükümler var. Demek ki bizim hukuk sistemimiz esas itibarıyla aile düzenini esas alıyor. Medeni Kanun, o tarih itibarıyla 88'inci maddesinden ta eşya hukukuna kadar onun bölümünde nişanlanma, evlilik, boşanma sebepleri, miras hukuku dâhil nikâh altındaki esas itibarıyla beraberliği önemseyen, buna vurgu yapan hükümler var, biz de bunu anlatmaya çalışıyoruz. Bu nereden çıkıyor? Bana sorulan soruda, İskandinav ülkelerinde "nikâh dışı serbest birliktelik diye bir şey var, buna ne diyorsunuz?" Biz de hukuk açısından bunun doğru olmadığını söylüyoruz. Ertesi gün böyle bir şey çıkıyor. Tekzip ediyoruz, tavzih ediyoruz, bu doğru değildir diyoruz, kimseye duyurduğumuz yok. Bir defa, öbürü manşetten verilmiş, tekzip kıyıda, köşeden veriliyor. Aradan tam on üç sene geçti. Bunların hepsinin kaydı var ve evimde bir şey saklayacaksam, nüfus kâğıdımdan evvel bu kaydı saklıyorum, bu bant kaydını saklıyorum ibreti âlem için, çünkü çocuklarımı da, beni de zan altına sokan bir rezaleti, basın adına bir rezaleti ben yaşadım. Tam on üç sene Cemil Çiçek olarak ne zaman ismim öne çıksa, "Flörtün fuhuştan farkı yoktur" cümlesiyle başlıyoruz. Şimdi, 58'inci, 59'uncu Hükümet kuruldu, gündemde bir sürü konular var. Bu kişi, bu haberi yazan kişi bir haber kanalında basın kulübünü yönetiyor, programın ismi basın kulübü, ilk o programı yönetenlerden. Beni aradı "Sayın Bakanım, on üç senedir size itiraf etmek istediğim bir şey var." Nedir o? "Siz, böyle bir şey söylemediniz. Biz, o zaman gazete olarak, sizin gruba karşıydık, bir başkasını destekliyorduk. Siz de o grubun önde gelenlerdendiniz, sizi sıkıntıya sokmak adına biz bu haberi yayınladık. Ben biliyorum ki siz o lafı söylemediniz ama ve bu böylece geldi. Ben itiraf ediyorum şimdi." dedi. Ben de o zaman kendisine dedim ki, bunu sizin bana söylemeniz yetmiyor telefonda, kamuoyu beni böyle biliyor. Ben değil, benim çocuklarım da bu sıkıntıyı yaşıyor her gittiği yerde. Eğer bunu düzelteceksen senin programına çıkacağım. "Söz, düzelteceğim." dedi. Gerçekten, basın kulübünde ceza kanunu düzenlemeleri var. Yine, böyle sağa sola çekilmesi müsait bir soru sordu. Ben de dedim ki, evvela şu on üç yıl evvel bana yaptığın bir haksızlığı kamuoyu önünde bir düzelt. De ki, siz o lafları söylemediniz, ben yazdım. "Evet, gerçekten, siz o lafları söylemediniz, biz farklı bir grubu destekliyorduk, bu sebepten dolayı biz o zaman yazdık, özür diliyoruz." dedi. Ama aradan tam on üç sene geçti. Şimdi, on üç sene geçti ama hâlen o programı seyretmeyenler bakımından, öbürü kayıtlara geçtiği için, öbürü televizyonda ne zaman kim kimdir programlarına baksanız bizim böyle bir cümlemize rastlarsınız. O nedenle şimdi, laiklik gibi, Atatürk

gibi, Türkiye'nin temel değerleri gibi konularda eğer hakkınızda bir Şey çıkıyorsa, gazete yazıyor, siz ondan sonra istediğiniz kadar tavzih edin, bunun beraberinde getirdiği tortuyu ömür boyu taşıyorsunuz. Onun için belediye başkanı arkadaşımız hassasiyet gösteriyor, gidiyor tekzip ediyor ama tekzip de yayınlanmıyor. Yayınlanmıyor, asli cezaya gidiliyor, demin söylediğim karar alınıyor ama buna rağmen bir yargı mercii, bir başka yargı merciinin verdiği kararı delil olarak kabul etmiyor, birincisiyle işlem yapıyor ve böyle bir delil önünüze kadar gelebiliyor.

Şimdi bir başka Şey daha ifade etmek istiyorum: Konya Seydişehir Belediye Başkanı İbrahim Halıcı'nın, "Ben de bu okulda okudum. O dönem okul çok kalabalıktı, Şimdi azalmış. İnşallah, bütün okullar imam hatip olacak." dedi iddiası. Şimdi, biz, bu Şu ana kadar söylediklerimizin hukuken ne anlam ifade ettiğini tartıŐmıyoruz, yani laiklik açısından, dava açısından bir anlam ifade edip etmediği değil, aslı olup olmadığını tartıŐıyoruz. Evvela böyle bir Şeyin aslı var mı, varsa ondan sonra öbür kısım açısından bir değerlendirme yapacağız. Şimdi, bu tarihi itibarıyla söylüyoruz ki, İbrahim Halıcı böyle bir söz söylememiŐ. İbrahim Halıcı'nın anılan törende yaptığı konuşma aynı gün yayınlanan yerel gazetelerde, 30 Mart 2006 tarihli z Seydişehir, 31 Mart 2006 tarihli Seydişehir Toroslar Gazetesi, 26 Mart 2006 tarihli Seydişehir Posta Gazetesi, 28 Mart 2006 tarihli Memleket Gazetesi, 27 Mart 2006 tarihli Yeni Meram Gazetesi ve ulusal düzeyde de 27 Mart 2006 tarihli Yeni Şafak Gazetesinde yer alıyor, iddianamedeki bu cümle kesinlikle yok. Ayrıca, bu iddianame gündeme geldikten sonra Seydişehir Gazeteciler Cemiyetinin, zaten Seydişehir'in nüfusu belli, orada kim ne yapar ne eder hepsi belli, onun bir açıklaması var. Kesinlikle böyle bir cümlenin, böyle bir konuşmanın burada geçmediğine dair onların da bir açıklaması var. Bu da bir başka husus yani, aslı olmayan bir konu.

Şimdi bir başka husus daha var, o da Şudur: Bu önemli, önemsiyorum kendi ynmden de, en azından önemsiyorum partinin ötesinde: Şimdi, 8/11/2003 tarihli Resmî Gazetede yayımlanan Millî Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair bir yönetmelik yayımlanıyor. "Bu yönetmelikte, gençleri cumhuriyet esaslarına göre hazırlayacak ve okullarda millî terbiyeyi kuvvetlendirecek tedbirleri almak hükmünün yönetmelikten çıkarıldığı" iddiası var. Bu iddia kesinlikle doğru değil. Evvela 8/11/2003 tarihli Resmî Gazetede. Bu, biz iktidar olduktan sonra yayınlanan gazete, Resmî Gazete, biz iş başındayız. Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmeliğin 15'inci maddesinin kaldırıldığı, kaldırılan maddeyle demin söylediğim cümlenin çıkarıldığı iddiası doğru değil. Neden? nkn 1/12/1984 tarihli ve 18592 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan Millî Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu Yönetmeliğinin 5'inci maddesinin (n) bendinde yer alan, gençleri -madde numarası değişiyor ama cümle aynen var, orada 15, burada 5'inci maddesi- cumhuriyet esaslarına göre hazırlayacak ve okullarda millî terbiyeyi kuvvetlendirecek tedbirleri almak hükmü yer alıyor. Bu hüküm 1984. Daha sonra, demek ki bu yönetmelikte iş başına gelen bakanlar yenileŐtirme ihtiyacı duyuyor. 30/1/1993 tarih ve 21482 sayılı Resmî Gazetede, Millî Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Yönetmeliğinin 6'ncı maddesinin, bu defa 6'ncı maddesinin, (n) bendinde ve 15'inci maddesinin (h) bendinde aynen yer alıyor. nceki yönetmelikle aradaki fark madde numarasının değişmesi ve aynı

hükümün 15'inci maddeye de konulmasıdır. Şimdi, aynı hüküm, bu defa 17/10/2003 tarihli. O zaman biz iş başındayız, 2562 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan Millî Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Yönetmeliğinin Değiştirilmesine Dair Yönetmelik ile 6'ncı maddesinin (s) bendinde ve 16'ncı maddesinin (h) bendinde mükerreren yer alıyor. İddianamede geçen ve demin numarasını okuduğum Resmî Gazetede yayımlanan yönetmeliğin değiştirilmesine dair yönetmelikle söz konusu yönetmeliğin 15'inci maddesi yürürlükten kaldırıldı. Kaldırılan 15'inci madde, 31/1/1993 tarihli ve 21482 Sayılı Resmî Gazetede yayımlanan yönetmeliğin program dairesinin görevini düzenleyen madde. Dolayısıyla, ilgili dairenin adının eğitim, öğretim ve program dairesi başkanlığı olarak 17 Ekim 2003 tarihinde 25262 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan yönetmeliğin 16'ncı maddesiyle birleştiriliyor, çünkü mükerrerlik var. Yönetmeliğin 16'ncı maddesinin (i) bendinde de aynı hüküm yer almaktadır. Dolayısıyla, kaldırılmış bir hüküm yok, sadece yeri değiştirilmiş bir hüküm var. Çünkü bunlar gizli kapaklı değil, devletin arşivlerinde olan yönetmelikler, pekâlâ bunların açıkça görülme imkânı var iken, böyle bir inceleme yapılmaksızın, sadece mükerrerliği ortadan kaldırıp ama hükümü koruyan bir düzenleme bu hüküm ortadan kaldırılmış gibi bir değerlendirme yapılmış oluyor. Bu da doğru değil.

Şimdi bir başka husus, bu da kanaatimce çok önemli: Cemaat kavramının yasalara ilk defa girdiği iddiasıdır. Şimdi, cemaat bizim toplumumuzda iki türlü algılanır. Bunun bir dinî terminolojide ifade ettiği anlam vardır, bir de Lozan'dan kaynaklanan bir cemaat kavramı var. Şimdi, bu cemaat kavramı ilk defa bizim dönemimizde mevzuata girmiş bir kavram değil. Yasalara ilk defa Kurumlar Vergisiyle giriyor. Şimdi, bakınız, 10 Ocak 1961 tarihli Resmî Gazete, sayı numarası 10703. Şimdi buna baktığımızda, 1961 bu. 10'uncu maddesi, maddenin başlığı "Kanuni Temsilcilerin Ödevi.

Madde 10.- Tüzel kişilerle küçüklerin ve kısıtların vakıflar ve cemaatler gibi tüzel kişiliği olmayan teşekküllerin mükellef veya vergi sorumlusu olmaları hâlinde bunlara düşen ödevler kanuni temsilcileri tüzel kişiliği olmayan teşekkülleri idare edenler ve varsa bunların temsilcileri tarafından yerine getirilir." diyor, 1961.

Sonra, 24/12/1985 tarihinde 3239 sayılı bir kanun var. Bunun 71'inci maddesine eklenen bent ile (e) bendiyle "Bu kanun tatbikatında sendikalar dernek, cemaatler vakıf hükmündedir." diyor. Bu da 85'te yapılan bir değişiklik.

Ayrıca, 1949 tarihinde de "Sendikalar dernek, cemaatler vakıf hükmündedir." diye tatbikatında bir hüküm var 5422 sayılı Yasa'da. Şimdi, bunlara baktığımızda demek ki, ilk defa bizim tarafımızdan, bizim iktidarımız tarafınızdan çıkarılan yasada cemaat kavramı kullanılıyor değil. Zaten, bunun ne anlamda kullanıldığını biz biliyoruz. Bu, Lozan'dan kaynaklanan, Türkiye'deki gayrimüslimlerin kurmuş olduğu bir kısım vakıflarla ilgili, onlara cemaat tabir edildiği için bu anlamda kullanılıyor. Peki, yapılan değişiklik ne bizim dönemimizde? Şudur: 13/6/2006 gün ve 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'nun "Mükellefler" başlıklı 2'nci maddesinde hiçbir değişiklik yapılmıyor, sadece maddede geçen "tatbikatı" kelimesi yerine "uygulamasında", "hükmündedir" kelimesi yerine de "sayılır" ibareleri

kullanılarak günümüz Türkçesine bir uyarlama var ama cemaat kavramı eskiden var. Dolayısıyla, buradaki cemaat kavramı dinî terminolojideki tarikatları değil, Türkiye'nin taraf olduğu bazı uluslararası anlaşmalarda bahsi geçen dinî azınlıklara ait cemaatleri ifade etmektedir. Dolayısıyla, bu da zikrettiğim kanunlarda çok açık olarak görülebilecektir.

Bir başka önemli husus, bildiğiniz gibi 61 Anayasası ile beraber Türkiye planlı kalkınma dönemine giriyor, her beş yılda bir plan yapıyoruz. Bu plan hazırlıkları da en az bir yıl evvelden başlıyor. Şu an Türkiye Dokuzuncu Kalkınma Planını yürütmektedir. Bu kalkınma planı hazırlıkları kapsamında Dokuzuncusunun gelir dağılımı ve yoksullarla mücadele özel ihtisas komisyonu taslak raporunda, zekât sisteminin özel kurum ve teşkilatlarına kavuşturulması ve bu amaçla zekât mağazaları zinciri oluşturması önerisinde bulunulduğu iddiasıdır, iddianamenin 110'uncu sayfasında. Böyle bir iddia asılsız, böyle bir düzenleme yok, böyle bir ilke tespit edilip buna göre bir çalışma yok. Nereden yok biliyoruz? Devletin resmî yayınları arasında Devlet Planlama Teşkilatının Ankara 2007, Dokuzuncu Kalkınma Planı ile ilgili 2007-2013 Gelir Dağılımı ve Yolsuzlukla Mücadele Özel İhtisas Komisyonu Raporu, böyle bir şey yok. Ayrıca, zaten bu haber çıktığında 24 Mart 2006 tarihinde Devlet Planlama Teşkilatı bunu tekzip ediyor "Bu doğru değildir" diyor kamuoyuna da hassasiyet gösterip açıklama yapıyor. Dolayısıyla, gazete haberi alınıyor. Yani gerçekten üzüldüğüm nokta, sabahtan beri nefes tüketmeye çalışıyoruz.

Şimdi, İddia Makamı bizim İddia Makamımız, bu ülkenin yargısının bir parçası, önemli bir parçası. Devlet Planlama Teşkilatı bu devletin teşkilatı, yani ayrı ayrı devletlerin kuruluşları değil ki aradaki mesafe belli, yani pek âlâ şu metni getirip var mıdır yok mudur buna bir bakıp ona göre bir değerlendirme yapması gerekirken, burada da, kitap da burada, basın açıklaması da burada. Çünkü bu basın açıklamasının tarihi 24 Mart 2006, yani dava 14 Mart 2008'de açıldığına göre daha ortada dava yok, böyle bir şey yok. Devlet Planlama Teşkilatı, bir karışıklığa, bir yanlış anlamaya, bir ithama ve saireye sebebiyet vermemek adına hassasiyet gösterip bir açıklama yapmış ama maalesef şey yok.

Şimdi, içki yasağıyla ilgili iddianamede önemli vurgular var. Bir defa içki yasağının bu manada bizim tarafımızdan farklı bir bakış açısıyla düzenlemeye tabi tutulduğu iddiası doğru değil. Bu asılsız, çünkü Türkiye'de içki imalat, satış ve içilmesi yasak değil, sadece içki imalatı ve satışına dair belli kurallar var. AK Parti içki yasağı koyan veya içki kullanımını sınırlayan bir yasal düzenleme de yapmamış. Türkiye'de bu önemli bir sektör, zaten, kendi menfaatlerine şu veya bu şekilde dokunacak bir adım atsanız, bu, Türkiye'de herkes ayağa kalkar, herkes bunun dayanağı olan bir düzenleme varsa, bununla ilgili mutlak surette bir çabanın, bir gayretin içerisine girer. Bizim dönemimizde içki imalatını ve satışını kısıtlayan bir düzenleme de söz konusu değil, tam tersi özellikle okullar bakımından 200 metrelik bir mesafe söz konusu idi okulların olduğu bölgede. Ancak Türkiye'de turizmin gelişmesi ve bir kısım bu 200 metre yasağı, çok önceki dönemlerde çıkmış bir kısıtlamadır, özellikle Antalya ve güney sahilleri turistik bölgeler bakımından bu önemli bir mahzur teşkil ediyor. Vaki müracaatlar üzerine biz hükümet olarak doğru mu yaptık, yanlış mı yaptık ayrı bir şey konusudur. Tam tersi 200 metreyi 100 metreye

düşürdük. Başka kesimlerin bizi suçlaması gerekirken, biz, bu defa buradan suçlanmış olduk. Bu da neye göre? 5002 sayılı Kanun numarası, 12/11/2003 tarihinde yürürlüğe girmiş ve Resmî Gazetede 25296. Okul binalarının sağlık, eğitim, öğretim ve ulaşım bakımından elverişli bir mahalde olması göz önünde bulundurulur. Meyhane, kahvehane, kiraathane, bar, elektronik, oyun merkezleri gibi umuma açık yerler ile açık alkollü içki satılan yerlerin okul binalarından kapıdan kapıya en az 100 metre uzaklıkta bulunması zorunlu idi. Yani kaldırmak, kısıtlamak yerine, 200 metreyi tam tersi 100'e düşürmüştük. Turizmin yoğun olduğu yörelerdeki okulların tatil olduğu dönemlerde yukarıda belirtilen iş yerleriyle okullar arasında 100 metre şartı da aranmaz diyoruz. Dolayısıyla, aşağıdaki maddede de yine 100 metre şartını getirmişiz. Bu bakımdan bu iddia, bizim bakımımızdan çıkan kanun değerlendirildiğinde doğru bir şeye dayanmıyor. Ancak şu var: Tabiatıyla Türkiye'de birçok alanda olduğu gibi bu alanda da ruhsatsız iş yeri açanlar var. Bunun beraberinde getirdiği sakıncalar ortada. Türkiye'de kim ne yapacaksa yasalara uygun yapması lazım. Ruhsatsız yerler olduğu takdirde ilgili idare makamları bununla ilgili olarak yargı mercilerine müracaat ediyor. Danıştay 10. Dairesinin muhtelif tarihlerde vermiş olduğu çok sayıda da karar var. Bu kararları ve karar numaralarını da yine ekinde yüksek mahkemeye sunmuş oluyoruz.

Yine, Sayın İddia Makamı son sözlü mütalaasında, AK Parti Genel Başkan Yardımcısının, Fethullah Gülen'in daveti üzerine Amerika'ya gitti. Orada bir anayasa paneli yapılıyor. Partiye hazırlık yapan bazı öğretim üyeleriyle Genel Başkan Yardımcısı Dengir Fırat'ın Fethullah Gülen'in davet ettiği yolunda bir iddiaya yer veriyor. Halbuki bunun Kolombiya Üniversitesi tarafından davet edildiği ve üniversite yetkilisinin davet yazısında. Biz dosyayı ibraz ediyoruz, böylece bunun da varit olmadığı ortada.

Şimdi üzerinde duracağım başkaca hususlar var. Anayasa değişikliğini sistemi tartışmaya açmak olarak iddianamede suçlanıyoruz. Öğleden evvelki bölümde de arz etmeye çalıştım. Bu Anayasa 1982'ten bu tarafa dünyadaki, Türkiye'deki değişikliklere paralel olarak müteaddit defalar değiştirilmiştir. Birçok iktidar tarafından, birçok dönemde bu değişikliğe maruz kalmış. Bu Anayasanın bütünlüğünün bozulduğu ortadadır hatta yeni bir anayasa ihtiyacı sadece siyasetçilerin değil, hatırlayabildiğim kadarıyla, birçok yüksek yargı kurumlarının kuruluş yıl dönümlerinde veya adli yılın açılış toplantılarındaki konuşmalarda yüksek mahkeme başkanlarımızın açıklamalarında da var. Şimdi, Anayasa değişikliğini demokratik sistemi, demokratik laik sistemi tartışmaya açmak olarak Sayın İddia Makamı böyle niteliyor. Bu, doğru değil. Yani, eğer bunu böyle kabul ediyorsak, bunun delilinin ortaya konulması lazım. Biz neyi tartışmaya açmış oluyoruz? Sistemin omurgası, değişmezleri 1, 2, 3, 4 ve 174'üncü madde, onun dışındaki her madde değişebilir ihtiyaca göre, değişebileceğini bizatihi Anayasa kendisi kabul ediyor, "değişmezler bunlardır" diyor. Ben de sabahleyin arz etmeye çalıştım ki, her türlü ifade bozukluğuna rağmen, kaldı ki bu ilk üç maddenin yazılımıyla ilgili başka sivil toplum kuruluşları, mesela Barolar Birliğinin veya TÜSİAD adına hazırlanmış raporlarda da yeniden yazılımı var. Yazılım oradaki ilkeleri değiştirmiyor, hatta bazılarına göre, mesela hukuk devletinin olduğu yerde, bir başka vesileyle ifade ettim, Profesör Zeki Hafizoğulları bir tartışmada diyor ki "Hukuk devleti zaten laikliği de içine alır. Bunu

buraya yazmaya gerek yok.” Ama tabiatıyla Türkiye’de herkes o seviyede meseleye bakmayacağı için, o dört maddenin aynen varlığını sürdürmesini biz parti olarak fayda gördük ama öbür tarafta tabiatıyla sistemin iyi işleyebilmesi, özellikle Anayasada olmaması gereken bir kısım maddeler var, ekonomik hükümler var veya güncelliğini yitirmiş bir kısım maddeler var. Bunların yeni baştan ele alınması bakımından bir Anayasa değişikliğini biz gündeme getirdiğimiz anda bunu, Sayın İddia Makamı, sistemi tartışmaya açmak olarak niteliyor ama sabah da arz ettim, bir başka kuruluş, Anayasa konvansiyonu altında bunu gündeme getiriyor. Yedi büyük meslek kuruluşu ki, toplumun en az 35-40 milyonunu bünyesinde barındırıyor bu kuruluşlar, “yeni bir anayasa ihtiyacı vardır” diye deklarasyon yayınlıyorlar, Türkiye’nin muhtelif yerlerinde toplantılar yapıyorlar. Biz siyaset yapıyoruz, toplumda bir talep varsa, bu talebi değerlendirmek bizim görevimiz. Bunu karşılayabiliriz, karşılayamayız ayrı bir olay ama bu talepler gündeme geldiğinde ki, bunlar hepsi yazılı metinlerde var, buna uygun bir hazırlık yaparız, kamuoyunun tartışmasına açarız. Kaldı ki, zaten bir Anayasa değişikliği tek başına partinin işi değil, Anayasa değişikliği, yeni bir anayasa yapılması Türkiye Büyük Millet Meclisinin işidir, milletvekillerinin işidir.

Sonra, yine iddianamede, bizim, dinî referanslar gösterdiğimiz iddia ediliyor. Peki, nede dini referans göstermişiz? Hangi eylemde, hangi işlemde dini referans olarak biz düzenleme yapmışız, bunlarla ilgili herhangi bir şey yok. Onun için, bazı iddialar böylece delil olmadan oluşturuluyor. Aslında burada yapılmak istenen şey, bir imaj oluşturmak, delil olmasa bile bir genel değerlendirmeye bunların hepsi aynı kategoridendir, bunların hepsi aynı familyadandır demeye getiren ilgili ilgisiz bir değerlendirme yapmak suretiyle bir imaj oluşturmaya çalışıyor ve bir kısım açıklamalarda cümleler yer değiştirerek veya kelimelerin yerleri değiştirilmek suretiyle yapılmış bazı ithamlar var. Mesela bunlardan bir tanesi şu: Yeni Şafak ve Milliyet com.tr’nin haberlerinde var. Sabah Gazetesi 17/9/2005 tarihinde Erdal Şafak, “Baykal’la Yararlı Bir Ufuk Turu” başlıklı haberin Başbakanla hiçbir ilgisi yok. Orada bir iddia var. Şimdi, orada şu: Habere göre, Sayın Erdoğan diyor ki: “Herkesi yaratan Allah’tır. Ayrıma ne gerek var. Üst ortak paydada birleşerek el ele vereceğiz iken, hepimizi yaratan mutlak yaratıcı Allah’tır, ayrıma ne gerek var. O üst ortak paydada birleşip el ele vereceğiz.” Şimdi, bu çok önemli, yani “o üst ortak payda.” Nedir o üst ortak payda? Hepimizi yaratan Allah, burada dinî bir anlam yükleniyor ve orada birleşiyoruz. Halbuki Sayın Başbakanın bugüne kadar yaptığı sayısız açıklama var, televizyonlarda var, basında var. Din üst kimliktir tarzında bugüne kadar hiçbir yerde bir tek ifadesi yok. Tam tersi her defasında vurguladığı şey, hepimizin birleşeceği Anayasal vatandaşlıktır. Anayasanın 36’ncı maddesindeki Türk vatandaşlığı kavramına hep vurgu yaptığı hâlde, burada cümleler yer değiştirmek ve olmayan bir kısım şeyler ilave edilmek suretiyle bir delil oluşturulmaya çalışılıyor.

Şimdi, yine onunla ilgili bir başka şey var: “Hepimizi yaratan mutlak yaratıcı Allah’tır. Ayrıma ne gerek var. O üst kimlik ortak paydada birleşip el ele vereceğiz” cümlesi haberde, metnin ilk cümlesi olduğu hâlde, iddianamede son cümle olarak yer alıyor. Böyle olunca da tabiatıyla bir metni değerlendireceksek bütünüyle bakıp değerlendirmek lazım. Oradan o cümleyi, buradan bu cümleyi getirip koyduğunuzda işte böyle bir tablo çıkar karşımıza, bu da ithama konu oluyor.

Ayrıca, AK Parti Genel Başkanının, 19 numaralı iddia, iddianamede 36'ncı sayfada, belli bölümleri belli metinlerde, diğer bölümleri başka metinlerde yer almasına karşın, derleme yoluyla İddia Makamınca, sanki Başbakan konuşuyormuş gibi ona izafe ettiği özgün bir metin oluşturuluyor. Nitekim 19 numaralı ekte birinci sayfa olarak yer alan 9/5/2005 tarihli Cumhuriyet Gazetesinden herhangi bir pasaj alınmamış, yine ekte 2 nolu sayfa olarak yer alan 9/7/2005 tarihli Milliyet Gazetesinin sondan ikinci paragrafi aynen alınmış. Bu alıntı ekte 3'üncü sayfada yer alan metinden birbirini izlemeyen pasajlar üç nokta konmaksızın ve birbirini izliyor görüntüsü içerisinde iddianameye verilmiştir. Bulmaca çözer gibi bir metin, bunu çözmeye çalışıyoruz.

Şimdi, bir başka husus: AK Parti Genel Başkanı ve Başbakan Recep Tayyip Erdoğan hakkındaki 31 numaralı iddia, iddianamede 41, 42. Basında yer alan ve siyah harflerle yazılı olan "İngiltere, ağırlıklı olarak Hristiyan ülke olmasına karşın, kamu kurumlarında başörtülü insanların çalışabildiğini ancak çoğunluğu Müslüman olan Türkiye'de kamu kurumlarında başörtülü çalışmadığını, başörtüsünün insan hakkı olduğunu, türban konusunda toplumsal mutabakata önem verdiklerini" ibarelerinden oluşan cümleler Başbakana ait değildir, bunlar programdaki bir katılımcının Başbakana sorduğu sorudur. Başbakanın kullandığı cümle değil, soruyu soran bu cümleleri içeriyor ama haber söz konusu olduğunda bu cümleleri Başbakan söylemiş gibi oluyor. Öyle söyleyince de o zaman içinde belli kavramlar geçtiği için bir delil olarak sunuluyor. Bunlar programdaki bir katılımcının Başbakana sorduğu soru. Nitekim bu husus Anadolu Ajansı tarafından verilen haberde, "Başbakan Erdoğan, İngiltere ağırlıklı olarak Hristiyan ülke olmasına rağmen, kamu kurumlarında başörtülü insanların çalışabildiğini ancak çoğunluğu Müslüman olan Türkiye'de kamu kurumlarında başörtülü çalışılmadığını ifade eden bir katılımcının, bunu insan hakları bağlamında nasıl değerlendirdiğini sorması üzerine" Anadolu Ajansında da böyle. "Başörtüsü konusunun bir insan hakkı olduğunu" söyledi. Başbakanın söylediği budur biçiminde yer almıştır. Doğrusu da budur. Bunun CD'leri de var, bunu da ayrıca ekleriyle beraber size hem sunduk hem de bir defa daha sunarız.

Şimdi, İddia Makamı, Başbakanın söylediği bu sözleri söylemiş gibi göstermek suretiyle oluşturmuş bir delille Başbakanın kamuda başörtülü çalışmayı savunduğunu söylemeye çalışıyor, böyle bir noktaya getiriyor. Böyle bir açıklama yok. Bunun dışında başka yerde de, başka zamanda da bir açıklaması yok. Aksine Başbakanın, başörtülülerin kamuda çalışması gerekmediğini ifade eden sözleri var. Bununla ilgili olarak da zaten gerekli delilleri sizlere arz ettik.

Şimdi, Sayın Başkan, sayın üyeler; delil kategorisinde sunulan bir kısım hususlar var. Bunlar adli yargıda ve adli soruşturma sonucu verilmiş kararlar olduğu hâlde, İddia Makamı bunların hiçbirisini dikkate almıyor. Bu, doğrusu üzüntü verici bir husus. Neticede bir hukuki yargılama yapıyoruz. Hukuki yargılama yaparken dayanabileceğimiz en kuvvetli delil bizatihi yargının kendi verdiği kararlardır. O nedenle, Anayasa göre suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar kimse suçlu sayılamaz. Anayasa ve yasalarımız suçüstü yakalanan bir kişiye dahi suçluluğu kesinleşmiş mahkeme kararıyla sabit olmadıkça suçlu denilmesini yasaklamaktadır. Hukukumuzda mahkeme kararları herkes için bağlayıcıdır ve herkes, özüne katılsa da katılmasa da

bunlara uymak ve bir işlem yapacaksa bu çerçevede yapmak mecburiyetindedir. Bununla ilgili dosyada pek çok eksik hususlar var. Şimdi bunlardan bir tanesi, hakkında kesinleşmiş mahkeme kararı olan iddialar, kesinleşmiş mahkeme kararı var. Mesela bunlardan bir tanesi Niğde Ulukışla İlçe Teşkilatı İl Genel Meclisi Üye adayları Ali Uğurlu, Kâmil Ünal, Mustafa Burna ile ilçe belediye başkan adayı Ali Tekin hakkında 2004 yerel seçimlerinde kullandıkları “İktidarla el ele, 84 yıllık karanlığa son.” İddianamenin 103’üncü sayfası, içeren böyle bir slogan nedeniyle Ulukışla Cumhuriyet Başsavcılığı dava açıyor. Ulukışla Asliye Ceza Mahkemesi yaptığı yargılama sonucundaki 26/7/2005 tarih, 2004/93 esas, 2005/138 karar, kesinleşmiş mahkeme kararı. Burada, “Bu iddianın varit olmadığı, suçun sabit olmadığı, sanıkların amacının ilçenin geri kalınmışlığını ifade ederek hem mensubu oldukları ve iktidarda bulunan siyasi partinin kendilerine sağlayacağı kolaylıklardan faydalanarak ilçeye daha iyi hizmet edeceklerini ifade etmek, bu suretle oy toplamak hem de 2004 yılına kadar ilçede görev yapmış olan yerel yönetimleri eleştirmek olduğu anlaşıldığından müsned suçtan ayrı ayrı olmak üzere beraatlarına karar verilmiştir.” deniliyor, kesinleşmiş mahkeme kararı, numaralarını arz ettim.

Dinar Belediye Başkanı Mustafa Tarlacı, 2005 yılı Ramazan ayında teravi namazı kıldırıldığı iddiası var ve bundan dolayı da özel işaret ve kıyafetleri usulsüz kullanma suçu nedeniyle cezalandırılması istenmiş. Dinar Sulh Ceza Mahkemesinde yapılan yargılama sonucunda beraat etmiş. Dinar Sulh Ceza Mahkemesinin 13/3/2007 tarih, 2006/2003 esas, 2007/86 karar.

Bir başka mahkeme kararı: AK Parti Ankara İl Gençlik Kolları Başkanlığının 2006 yılı Ramazan ayında Ankara’nın bir bölgesinde “Hoş geldin ya Şehri Ramazan” diyerek bir iftar çadırı açtığı ifade ediliyor. Bununla ilgili olarak Ankara Üçüncü Ağır Ceza Mahkemesinde, Siyasi Partiler Yasası’nın 117’nci maddesini ihlal ettiği iddiasıyla dava açılıyor ve yapılan yargılama sonucunda Üçüncü Ağır Ceza Mahkemesi, esas numarası 2006/366, karar tarihi ise 8/5/2007, bu davada beraat kararı veriyor suçun unsurları oluşmadığı için.

İkinci olarak, dosya numarası 2006/366, karar numarası 2007/152. Hakkında kesinleşmiş cumhuriyet başsavcılığı kararı olan iddialar var. Bunlardan bir tanesi, Adana eski milletvekili Abdullah Çalışkan’ın içinde “yeşil devrim” ifadeleri geçen konuşması. Bununla ilgili Adana Cumhuriyet Başsavcılığı soruşturma başlatıyor ve sonunda kovuşturmayla yer olmadığına dair karar veriyor. Soruşturma numarası 2007/428, karar numarası 2007/51.

İkinci olarak, 19-21 Mayıs 1995 tarihinde, daha AK Parti diye bir parti yok, Sivas’ta yapılan bir konferansta yaptığı ve Bilgi ve Hikmet Dergisinin 1995 tarihli 12’nci sayısında yayınlanan 21’inci Yüzyıla Girerken Dünya ve Türkiye gündeminde İslam konulu konuşmasından dolayı Ömer Dinçer’le ilgili yürütülen bir soruşturma var. Bu da dosyada bir iddia olarak sürülüyor. Bunun üzerine, daha o zaman AK Parti yok. Bununla ilgili Erzurum Devlet... Sonradan yayınlanıyor bu, o zaman bu konuşma yapılıyor, aradan seneler geçtikten sonra o dergiden bir alıntı yapılmak suretiyle gündeme geliyor. Gündeme gelince Türk Ceza Kanunu’nun 146/2, 311, 312/1 ve 2’nci maddelerinden dolayı -Erzurum, o zaman Devlet Güvenlik Mahkemeleri faal- bir



soruşturma başlatıyor savcılık. Erzurum Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığı 7/6/2004 tarih, 2004/128 esas, 2004/23 karar sayıyla takipsizlik kararı veriyor. “Bunları suç unsurlarının oluşmadığı anlaşılma ile müsned fiillerle ilgili olarak sanık hakkında takibat yapılmasına karar yoktur.” diyor.

2006 yılı Ramazan ayında Eyüp Sultan bahçesinde kurulan Ramazan Çadırına, demin söylediğim gibi, Eyüp Belediye Başkanının ismini ve afişleri astırttığı ve bununla ilgili tutanak tutulduğu. Demin yukarıda Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının talebi üzerine bir soruşturma başlatıyor Eyüp Cumhuriyet Başsavcılığı. Tarih ve numarasını arz ettim. Bu iddianın varit olmadığını bu soruşturma evrakından anlıyoruz.

Bursa Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi Profesör Doktor Hamdi Döndüren tarafından yazılan “Delilleriyle Aile İlmihali” isimli kitabın dağıtıldığı iddiasıdır. Böyle bir iddia üzerine, evvela Belediye Başkanı Mehmet Demirci hakkında Tuzla Cumhuriyet Başsavcılığı adli soruşturma başlatıyor ve bunun sonucunda, 2006/2083 soruşturma, karar numarası 2007/576, kovuşturmayaya yer olmadığına karar veriyor. Ayrıca, bu dağıtılan ilmihal, Din İşleri Yüksek Kurulunun 14/9/2006 tarih ve 1002 sayılı kararıyla yayınlanmasında mahzur olmayan bir kitap. Dinî manada bir kısım bilgiler verdiği anlaşılıyor. Şimdi, Din İşleri Yüksek Kurulu resmî bir kurul, devletin resmî organı. Devletin bir organının, “Yayınlanmasında sakınca yoktur” dediği kitabı, bir başkası eğer kullanıyorsa, bunda bir suç olmaması gerekir. Esasen, zaten bu manada bir suç varsa, basın savcılıkları kendiliğinden harekete geçiyor. Kaldı ki burada dikkat çekici bir şey daha var: Bu kitap 1995’ten beri Kültür Bakanlığının bandrolü ile satılıyor. Şimdi, bir taraftan Din İşleri Yüksek Kurulunun kararı var, öbür tarafta da Kültür Bakanlığının bandrolü var.

Demin bahsetmiştim, Silivri Belediye Başkanının, Mehmet Âkif’in Safahat’ıyla ilgili, o vesileyle gündeme gelen konular. Bununla ilgili İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığının yaptırdığı, soruşturma numarasını verdim, “takibata mahal yoktur.” diye zaten bir değerlendirme yapıyorlar.

Ayrıca, Kocaeli Belediye Başkanı İbrahim Karaosmanoğlu ile ilgili hususları söyledim, onunla ilgili hem tekzip metni var hem mahkeme kararları var.

Şimdi bir başka şey daha var burada: Şimdi, iddianamenin 98 ve 99’uncu sayfasında “İlk ve ortaöğrenim çağındaki kız öğrencilere de türban serbestisi sağlanacağına işaretinin verilmesi” diye bir haber geçiyor. “Bu konuşma, Komisyon Başkanının, Sayın Cevdet Erdöl’ün, Sağlık ve Sosyal İşler Komisyonunun toplantısında geçiyor.” diyor. Şimdi, gazetede böyle bir haber çıkıyor ama böyle bir haberin aslı yok, bu doğru değil ama iddia makamı da Meclisten tutanakları isteyip bunları sormuyor. Bütün bunlar yan yana geldiğinde asılsız bir kısım iddialar maalesef dosyada delil olarak sizlere sunulmuş vaziyette.

Şimdi, bir başka bölüm daha var bu delil kısmında. Tekzip edilen haberler ve yorumlar var. Şimdi, Sayın iddia makamı, eğer bir haber çıktı, bu tekzip edilmediyse onu sükûtu ikrardan kabul ediyor. “Bunu niye tekzip etmedin, aslı

olmasaydı tekzip ederdin.” Şimdi, tekzip ediyoruz, o takdirde bu tekzipleri dikkate almıyor, bu tekziplere başka bir anlam yüklemeye çalışıyor. Ayrıca yorumlar var. Değişik kişiler yorumlar yapabilir. İnsanlar kendi buldukları konuma göre, siyasi kanaatine göre, ideolojisine göre, anlayışına göre, kültür seviyesine göre her olayın şu veya bu şekilde yorumu mümkün. Şimdi, bu yorumlardan yola çıkarak bir delil ihdas edilecekse, bir yargılama yapılacaksa, bunun sağlıklı bir yargılama olması mümkün değil. Ama düzeltme ve cevap hakkı bir anayasal hak. Anayasaya göre, “Düzeltilme ve cevap hakkı ancak kişilerin haysiyet ve şereflerine dokunulması veya kendileriyle ilgili gerçeğe aykırı yayınlar yapılması hallerinde tanınır ve kanunla düzenlenir. Düzeltme ve cevap yayınlanmazsa, yayınlanmasının gerekip gerekmediğine hâkim tarafından ilgilinin müracaat tarihinden itibaren en geç 7 gün içerisinde karar verilir.”

Kabul etmek gerekir ki Sayın Başkan, değerli üyeler; Türkiye’de yüzlerce mahalli veya Türkiye çapında gazeteler çıkıyor. Sadece bir medya grubunun 60’tan fazla yayın organı var. Hepimizin bunları takip etme imkânı yok. Eğer bir makam sahibiysek, belki basın müşavirlerimiz bunu takip edebiliyor. Bizim dahi atladığımız birçok haber oluyor, belki üç gün sonra, beş gün sonra bir başka yorumla veya vesileyle haberimiz oluyor. Eğer siz, sade bir vatandaşsanız veya elinizde böyle bir imkânlar yoksa Türkiye’nin neresinde ne haber çıkıyor bunu her zaman takip etmeniz mümkün olmadığı gibi, böyle bir mecburiyet altına sokmak insanları ne kadar doğrudur. Yani basın diyor ki ben yazarım, siz tavzih edin, tekzip edin. Bu ise, kişiyi durup dururken bir kısım zahmete, en azından zaman sıkıntısına sokuyor. Bu teknik bir konu olduğu için belki bir avukata gitmesi gerekecek, ona ücret ödeyecek vesaire dâhil. Ama buna rağmen, iddianamede ismi geçen arkadaşlarımız hassasiyet gösterip bu iddiaların doğru olmadığını, yazıldığı gibi olmadığını, gerçeğin bu olduğunu söylediği hâlde, bunlara itibar edilmiyor, ilk çıkan şekliyle, olanlara itibar edilmek suretiyle bunun üzerinden bir işlem yapılıyor, bir iddia ortaya konulmaya çalışılıyor. Mesela demin yukarıda ifade etmeye çalıştım. AK Parti Genel Başkanı ve Başbakan Recep Tayyip Erdoğan dinin birleştiriciliğine vurgu yapan bir konuşma yapıyor. Bunun dışarıda çarpıtılması üzerine, yanlış anlamaları giderecek bir tekzip, bir açıklama yaptığı hâlde, ilk şeklini alıyor, ondan sonraki kısma gelince iddianameye işin bu bölümü alınmıyor. Halbuki hukuken yapılması gereken, en objektif olanı, eğer inanmıyorsa bile bu tekzibe, bu tavzihe, ikisinin birlikte konulması lazımdı. Şimdi, birini kor, birini koymazsanız, o başlangıçta arz etmeye çalıştığım ceza muhakemesinin evrensel kurallarına aykırıdır. Bu tekzibe inanmıyor olabilirsiniz, kimsenin inanma mecburiyeti de yok, ama bir iddia serdediyorsanız, bunun karşıtı bir görüş de varsa, objektiflik adına, dürüstlük adına, oradaki anlamda söylüyorum, işlem dürüstlüğü adına onun da getirilip konulması gerekirdi, bunlar konulmuyor. Mesela AK Parti Genel Başkanının bir Alman dergisine verdiği demeç, bununla ilgili delilleri sunuyoruz. Almanya dönüşü uçakta gazetecilerle sohbet ederken Başbakan Erdoğan’ın Fransa’nın varoşlarında başlayan isyan eylemlerine ilişkin değerlendirmesi var. Ayrıca, Danimarka, Avrupa hareketi tarafından Kopenhag’ta düzenlenen Medeniyetler Arası İttifak, Türkiye’nin Rolü Konulu toplantıya katılan Başbakanın beyanları var. Bunlarla ilgili, Uşak ilinde yaptığı, eski Meclis Başkanı Sayın Arınç’ın “Ankara Kulisi Programında CNN Türk’teki yayınlanan açıklamaları, yine Sayın Arınç’ın, Türkiye Demokrasi Vakfınca Armada Otelinde düzenlediği toplantıyla ilgili, Mardin eski Milletvekili Nihat Eri’in... Bunların hepsi var, teker teker okuyup vaktinizi almak

istemem. Bunların hepsini zaten eklerinde koyduk. Sadece bu kadar kişinin kendileriyle ilgili çıkan haberleri tekzip ettiğini, kamuoyunu bilgilendirmek adına gerekli açıklamaları yaptığını ifade zımında söylüyorum.

Yozgat Milletvekili Mehmet Çiçek'in, 2006 Şubat ayında Star TV'de katıldığı programla ilgili, Show TV'de yayınlanan 17/1/2008 tarihli "Siyaset" isimli programda Ayşe Böhürler ve Meclis Anayasa Komisyonu Başkanı Burhan Kuzu arasında geçen diyalog, Konya Milletvekili Hüsnü Tuna'nın Konya Gazeteciler Cemiyeti ziyareti sırasında söylediği sözler, Gaziantep Milletvekili Fatma Şahin'in değerlendirmeleri, İstanbul Milletvekili Egemen Bağış'ın 2008 Ocak ayı içinde yaptığı konuşma, demin arz ettim, Sağlık İşleri Komisyonu Başkanı Cevdet Erdöl'ün komisyon değerlendirmeleri, bununla ilgili açıklamalar var. Eyüp Belediyesince 2005 yılında ÖSYM'nin yaptığı Kamu Personel Seçme Sınavıyla alacağı zabıta memurlarıyla ilgili çıkan haberler üzerine yaptığı açıklamalar, İbrahim Karaosmanoğlu, Kocaeli Belediye Başkanının, Isparta Belediye Başkanını Hasan Balaman'ın, Isparta Müftülüğü tarafından düzenlenen hafızlık taç giyme töreninde yaptığı değerlendirmeler, bu konularla ilişkin haberlerin basın ve yayın organlarında yanlış, eksik, gerçek dışı veya çarpıtılarak yer alması üzerine, ilgililer tarafından düzeltme ve cevap hakkı kullanılarak düzeltilmiş ya da tekzip edilmiş olduğu halde, bunların hiçbirisi iddianamede gözüküyor.

Tabii partimizin sunduğu bu tekzip metinleri karşısında iddia makamının ya sunulan delillere itibar edip iddiasından sarfınazar etmesi gerekir ya da bunun aksini kanıtlaması gerekirdi. Bunları maalesef iddianamede göremiyoruz. Dolayısıyla, bu dava bakımından Anayasanın 32'nci maddesi, cevap ve düzeltme hakkı bizim bakımımızdan hiçbir ifade etmiyor demektir.

Burada temas edeceğim bir başka bölüm daha var Sayın Başkan, sayın üyeler: AK Parti kurulmadan önceki eylem ve beyanlar delil olarak kullanılmıştır. AK Partinin kuruluş tarihi tüzel kişilik olarak 14 Ağustos 2001'dir. Anayasanın 69'uncu maddesi açık; isnadın en erken başlama tarihi, partinin kuruluş günüdür. Çünkü henüz kurulmamış olan bir partiye herhangi bir isnat yapılamaz ve Anayasanın 69'uncu maddesindeki müeyyideler işletilemez. Bu nedenle, hak ve fiil ehliyeti 14 Ağustos 2001'de başlamış demektir. Bu, hem Türk Medeni Kanunu'nun ilgili maddeleri, 47/1, 49, Siyasi Partiler Kanunu'nun 8'inci maddesi. Bu nedenle, 14 Ağustos 2001 tarihinden önceki hiçbir eylem veya söylemin AK Partiye isnadı hukuken ve fiilen mümkün değildir. Fiilen mümkün değildir, çünkü ortada kendisine isnat yapılacak bir AK Parti yoktur. Hukuken mümkün değildir, çünkü hukuk devleti, bir tüzel kişiliğin mesuliyetini, hak ve fiil ehliyeti kazanmadan önceki bir tarihe götürmez ve götürülmesine de izin vermez. Ayrıca hukuk, başkalarının bir fiilden dolayı bu fiille hiçbir ilgisi olmayan kişi veya tüzel kişilerin cezalandırılmasını istemez, buna da izin vermez. Buna rağmen, iddianamede önemli ölçüde 14 Ağustos 2000 tarihinden evvel sarf edilmiş bir kısım beyanlar varsa, fiiller varsa, eylemler varsa, bununla AK Parti arasında bir irtibat kurmaya çalışıyor. Şimdi, bu irtibatı kurarken kullandığı kavramlar irtibatın ötesinde çok ağır suçlamaları ihtiva ediyor. Mesela, "Emperyalizmin mandacı işbirlikçileri, Kurtuluş Savaşı yıllarında ulusun kurtuluş mücadelesini sekteye uğratan isyanların elebaşları, din taciri, molla, şih, derviş, şeyh ve işbirlikçi mürteci zihniyet.

İşgalcilerin en büyük yerli destekçisi sivil toplum kuruluşu İngiliz Muhripler Cemiyetinin Kurucusu Said Molla isimli bir mürteci. Mustafa Kemal'in ve tüm kuvayımilliyecilerin idamına fetva veren bir diğer mürteci Dürrizade Abdullah Efendi isimli şeyhülislam. İrticanın kendi ulusuna ihanetleri Kurtuluş Savaşı dönemiyle de sınırlı değildir. Cumhuriyet kurulduktan sonra da Şeyh Saidler Derviş Vahdetiler İngiliz altınlarının parıltısıyla ve şeriat devleti, hilafet çığlıklarıyla ayaklanmışlar, binlerce şehit kanı dökmüşler. Yakın tarihimizde din ve mezhep kışkırtmalarıyla gerçekleştirilen Malatya, Kahramanmaraş, Çorum ve Sivas katliamları. İrticanın 1946 yılında çok partili rejime geçilmesiyle birlikte bazı siyasi partiler içine sızılarak faaliyetlerini sürdürmesi. İrticanın ilk defa 26 Ocak 1970 tarihinde bir siyasi parti olarak örgütlenerek Millî Nizam Partisi adıyla siyaset sahnesine çıkması. Millî Nizam Partisi ve onun devamı niteliğindeki diğer parti örgütleri Refah Partisi ile Fazilet Partisi laikliğe aykırı faaliyetleri nedeniyle Anayasa Mahkemesi tarafından kapatılmış olması.”

Şimdi, bu ve benzeri bir sürü suçlamalar var. Şimdi, bununla bizim ne alakamız var? Ben de bu partinin mensubuyum. Şimdi onun adına savunma yapıyorum. Şimdi, bu iddialarla bizim ne alakamız var ki, tarihin bir döneminde. Biz, bu olayları tasvip eden açıklamalarımız olsa, bu olay doğrudur desek, bu olaylar yerindedir desek, bunlar doğru yapılmış, tasvip eden bir tek beyan yok. Şimdi, bu kadar ağır bir suçla bir partiyi suçlamak ne kadar hukukidir, ne kadar doğrudur. Şimdi, bunlar çok ağır bir itham, çok ağır bir iddia. Şimdi, biz kamuoyu önünde siyaset yapıyoruz, her şeyimiz açık. Bu çerçevede, eğer bu iddialar gerçekten varit idiye, siyasete giren herkesin lehinde aleyhinde ne varsa bu kamuoyunun önüne dökülür. Siyasette gizli kapaklı çok fazla bir şey kalmıyor, bugün olmazsa yarın çıkıyor. Bunlar ise hiç geriye doğru dönük maalesef bizim tarihimizin asla tasvip etmediğimiz ki, dün Sivas katliamının yıl dönümü idi, bu vesileyle rahmetle anıyoruz ama bir idari zaaf olarak o önlenebilirdi, önlenemedi, o ayrı bir olay. Niye önlenemedi? Sivas gibi küçük bir ilde bu işler önceden önlenebilir olduğu hâlde, orada önemli ölçüde askerî birlik ve güvenlik güçleri olduğu hâlde, Türkiye bu tarihi faciayı hem içimizde hem de bizi dışarıda sıkıntıya sokacak tarzda bir sürü insanımız hayatını orada kaybetti. Şimdi, bunlarla AK Parti arasında ne illiyet rabitası var ki bizi böyle suçluyorsunuz. Kaldı ki biz bunu hem kabul etmeyiz.

Şimdi, biz yüzde 47 oy aldık. Bunu övünmek anlamında söylemiyorum. Serbest seçimlerin sonucunda oy aldık. Bu milletin temiz kabiliyeti yok mu ki Derviş Vahdeti ile beraber olan, Atatürk'e karşı çıkan, irticanın merkezi hâline gelmiş bir partiyi bu millet fark etmiyor, temiz edemiyor, ayıramıyor ve buna rağmen bize getirip oy veriyor. Bu milleti de suçlamaktır aynı zamanda. Biz, bu iddiaları, parti kapatılır kapatılmaz o ayrı bir olay, bu onun ötesinde bir suçlamadır. Bunun ötesinde hepimizi zan altında bırakacak haksız bir suçlama. Bunu diyorsanız, delilini koymanız lazım buraya. Nedir o delil? Parti Genel Başkanının, yetkili organlarının veya üyelerinin, ne varsa hepsini dökmeye çalıştım. Bir açıklaması olur, bir beyanı olur, bu türlü bir çabası, bir faaliyeti, bir eylemi, bir etkinliği olur, buna parti göz yumar, bunu tasvip eder, arka çıkar, o takdirde denilir ki bu böyle bir irtibat kurulur. Kaldı ki, bu türlü olayların değerlendirilmesi hukukçuların işi değil, tarihçilerin işidir. Bu da zaten yapılıyor, yapılacak, zaman geçtikçe yeni bilgiler, yeni belgeler ortaya çıkacak ve ona

göre de hep beraber tavır alacağız. Ama biz, bu olayları hiçbir zaman tasvip etmedik, bu olayları doğru bulmadık, bu olayların önemli bir kısmı biz hayatta değilken olmuş olaylar. Bırakın tüzel kişiliği, şahıslar olarak bile bu olayların yaşandığı dönemlerde biz çoğumuz hayatta bile değiliz. Dünyada olmadığımız dönemin olayları getirilip bir partiye mal edilirse, bu mantığı benim anlamam şahsen mümkün değil.

İkincisi: Kapatılan bir partiyle ilgili olarak bu bunun devamıdır, çünkü bunlar o partinin içerisinde idi, dolayısıyla orada kendi aralarında ihtilaf çıktı, şu oldu, bu oldu, dolayısıyla ayrıldılar, bu onun devamıdır demeye getiriyor. Bu doğru bir tespit değil, doğru bir değerlendirme değil, çünkü AK Parti farklı bir parti. Tabiatıyla bir parti kurulurken, daha evvel şu veya bu siyasi hareket içerisinde olmuş olanlar veya ilk defa siyasete girenler bir partinin çatısı altında buluşurlar. Türkiye’de siyasetin yerli yerine oturmadığını, Türkiye’de sık sık yapılan müdahalelerle siyasi dokunun bozulduğunu sabahleyin olabildiğince öz ifade etmeye çalıştım. Samimi kanaatimi soruyorsanız, eğer bu askerî müdahaleler olmasaydı, Türkiye iki ana damar olarak gidiyordu; Cumhuriyet Halk Partisi ve Adalet Partisi, kıyısından köşesinden de iki tane parti, böylece İngiltere’deki gibi esas itibarıyla iki partili bir sisteme doğru Türkiye giderken, yerli yersiz müdahaleler siyasetin dokusunu bozdu, siyasetin kimyasını bozdu. Onun için de hiçbir partinin bugün toplumsal hafızası geriye dönük çok geniş bir arşivi yok. Cumhuriyet Halk Partisi belki bunlar içerisinde en eskisi, o bile açılıp kapandıktan sonra o partide görev yapmış olanlar ayrıldı. Şimdi, eğer Sayın İddia Makamının bu mantığından gidersek, DSP’yi CHP’nin devamı gibi bir parti sayacağız veya Demokrat Partiyi Cumhuriyet Halk Partisinin devamı sayacağız, çünkü Cumhuriyet Halk Partisinde görev yapan rahmetli Bayar, rahmetli Menderes, Koraltan ve o partiyi kuranlar daha evvel Cumhuriyet Halk Partisi bünyesi içerisindeydi. Belli ki zaman zaman partiler içerisinde şu veya bu sebeple fikir ayrılıkları olabiliyor veya müdahalelerden sonra yeniden bir şekillenme, kapatmadan sonra yeniden şekillenmeler olduğunda insanlar bir siyasi çatı altında faaliyetlerini sürdüreceklerse, eskiden o partideydin, şimdi buraya geçtin, o zaman bu partinin devamı tarzındaki bir değerlendirme yaparsak, o zaman, bu siyasi tarihimizin belli bölümlerini izahata gerçekten zorlanırsın. Kaldı ki, AK PARTİ’nin -bir muhalefet partisi değil iktidar partisi- şu kadar zamandan beri yaptığı uygulamalarla, filanca yerden geldikleri dedikleri partinin görüşleriyle bir değerlendirme yaptığımızda birçok konuda ayrıştığını görürsünüz. Nitekim zaten onlar da bu partiyi suçluyor, siz diyor şöyle oldunuz, siz diyor böyle oldunuz tarzında burada ifade etmek istediğim, özellikle seçim zamanlarında birçok şey söyleniyor. Dolayısıyla bu parti farklı bir parti ama bu partinin içerisindeki bazı insanların geçmişte şu partide görev almış olmaları o partinin devamı anlamına gelmez ve o türlü bir değerlendirme bana göre hukuki de değil, siyasetin gerçeğine de uymuyor.

BAŞKAN – Sayın Çiçek, yeni bir bölüme geçecekseniz eğer on dakika ara vereceğim, hem siz de dinlenmiş olursunuz...

DEVLET BAKANI VE BAŞBAKAN YARDIMCISI CEMİL ÇİÇEK – Ben, bir iki cümle söyleyeyim, ondan sonra yeni bir bölüm...

BAŞKAN – Peki.

Buyurun.

DEVLET BAKANİ VE BAŞBAKAN YARDIMCISI CEMİL ÇİÇEK – Demin söyledim, parti kurulmazdan evvel, parti tüzeli kişiliği siyasi hayatımızda yer almazdan evvel, başka şahısların yaptıkları eylemler var ya da bir kısım faaliyetler var, bundan dolayı partiyi suçluyor.

Meclis eski Başkanı Bülent Arınç'ın danışmanı olarak atanan Kemal Öztürk'ün, “Rahmetli Bir Garip Oğlanın Hikâyesi” adlı kitabı on beş sene evvel yayınlanmış, on beş sene evvel yayınlanmış bir kitap. Bu kişi Mecliste görev yapıyor diye, onun faaliyetinden dolayı da getiriliyor parti suçlanıyor.

Millî Eğitim Bakanı Hüseyin Çelik'in 1994 yılında yazdığı bir kitap var. O kitaptan dolayı da 1994, 1995'te zaten... 1994 yılında yazılmış ve aynı yıl Türkiye Günlüğü dergisinde yayınlanmış. 1994'teki bir yazıdan dolayı 2008'de AK PARTİ suçlanıyor, “Bu yazıyı yazan sizin partinizdedir, dolayısıyla siz bu türlü faaliyetlerin odağı hâline geldiniz.” demeye getiriyor.

Ömer Dinçer'le ilgili hususları söyledim.

Bundan sonraki bölümde, parti üyesi olmayanların eylem ve beyanlarını delil olarak Sayın İddia Makamının kullandığı bir bölüm var, müsaade ederseniz, bu kısma kaldığımız yerden devam ederiz.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Peki.

On dakika sonra toplanmak üzere ara veriyorum.

Kapanma Saati: 15.02

BAŞKAN – Sayın Çiçek, buyurun, kaldığımız yerden devam edebilirsiniz.

DEVLET BAKANİ VE BAŞBAKAN YARDIMCISI CEMİL ÇİÇEK – Teşekkür ederim.

Sayın Başkan, sayın üyeler; bundan sonraki bölümde temas edeceğim husus, parti üyesi olmayanların eylem ve beyanlarının delil olarak kullanılmış olmasıdır. Anayasa'nın 69'uncu maddesinin altıncı fıkrası uyarınca ancak sınırlı ve belli şartların birlikte varlığı halinde siyasi parti üyelerinin sadece eylemleri parti kapatma nedenidir, söylemler hiçbir şekilde siyasi parti kapatma nedeni değildir. Parti üyesi olmayanların eylemleri veya söylemleri partiye isnat edilemez. Ancak iddianamede, bazı kişilerin parti üyesi olmadığı dönemlerdeki söylemlerinin delil olarak kullanıldığını görüyoruz. Mesela, AK PARTİ Genel Başkanı, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan hakkındaki 12 numaralı iddia, iddianamenin 31'inci sayfasında,

geçmiş dönemlerde, 1994'te yaptığı bir konuşmayı, AK PARTİ yokken, bunu delil olarak sunuyor. 1994'ten bu tarafa aşağı yukarı on dört sene geçmiş. Zaten aradan geçen süre içerisinde bunun hesabı varsa hukuken yargıya verilmiştir, siyaseten hesabı varsa topluma verilmiştir ve on dört sene evvel şu veya bu şekilde söylenmiş bir beyanı bugüne getirmek suretiyle, eğer siz bunları bir suçlama konusu yaparsanız, değişimi daha baştan sıkıyorsunuz demektir.

Biz kendi hayatımızda da gördük, birinci bölümde de açıklama yapmaya çalıştım. Dünya değişti, Türkiye değişti, hepimiz değiştik, değişmeyen çok fazla bir şey olmadı. Geçmişin özelleştirmecileri bugün devletleştirmeci oldu. Benimki gibi geçmişin millileştirmecileri bugün yabancı sermaye gelsin diye uğraşıyoruz. Bunları açık yüreklilikle söylemekte hiçbir mahzur yok. Geçmişte kim kimi neyle suçladı, şimdi hangimiz hangi pozisyondayız? Eğer siz, benim veya bir başkasının seneler evvel -o günün konjonktürünü, o günün siyaset anlayışını, o günün değerlendirmelerini, ne sayarsanız sayın- söylediği bir sözü hiç durmadan kişinin önüne getirip koyarsanız, o takdirde, bu, hukuk felsefesiyle de bağdaşmıyor değildir. Biz, ceza infaz sisteminde bile insanları topluma kazandırmaya çalışırken, siyaset adamlarına “Eskiden bunu söylediniz, bugün olduğu yerde kalın, hiç değişmeyin, aksi hâlde biz bunu sizin aleyhinize kullanırız.” diyorsak, bu, değişimin tabiatına da aykırı. Dolayısıyla Başbakanın bir iki konuşmasını almış. Dediğim gibi, bunun suç teşkil eden bir yanı varsa, zaten hesabı verilmiştir. Siyaseten bir şey varsa, bundan dolayı o zaman mensup olduğu partide bunun hesabını vermiştir. Şimdi tekrar bir suçtan dolayı bunu suç kabul ediyorsak, iki defa yargılama yapılamaz. Yani neresinden bakarsak bakalım, hem Anayasa'ya aykırılık açısından hem hukuk açısından sakatlığı ortadadır.

İkincisi: Demin arz ettim, bu Kemal Öztürk, AK PARTİ üyesi değil, bir kamu görevlisi. Bunun Bülent Arınç'ın danışmanı olarak Mecliste çalışmış olmasını, onun çok evvel yazmış olduğu şeyden dolayı partiyi mal ediliyor.

Cumhurbaşkanının bir kısım beyan ve eylemleri partiyle irtibatlandırılmaya çalışılıyor, ona ileride ayrıca temas edeceğim.

Millî Eğitim Bakanlığının 1994'te...

Eski Başbakanlık Müsteşarının 1995'te yaptığı konuşmadır. Hâlbuki parti üyelerinin eylemleri belli şartlarla partiyi ilzam ediyor. O tarih itibarıyla bir üniversitede görev yapan birisinin partiyi ilzam etmesi söz konusu değil. Ömer Dinçer'in partiyle resmen ve hukuken irtibatının kurulduğu tarih 22 Temmuz 2007 milletvekilliği seçimleridir.

Şimdi, en çok üzerinde durulması gereken bir başka konu var. Bu, gerçekten, Türkiye'de demokrasi açısından da önem arz ediyor, kuvvetler ayrılığı bakımından da önem arz ediyor. Yasama sorumsuzluğu kapsamında olan faaliyetler delil olarak kullanılacak mı, kullanılmayacak mı? Yasama yetkisinin kullanılması, Anayasa'mıza göre, Türkiye Büyük Millet Meclisine aittir. Dolayısıyla milletvekillerinin Anayasa'da ve yasada verilmiş iki tane temel görevi var. Bunlardan bir tanesi yasa çıkarmak, ikincisi de denetim görevini yapmaktır. Dolayısıyla biz,

Meclis çatışı altında bu tip iki tane önemli faaliyette bulunuyoruz. Dolayısıyla bu iki önemli faaliyet sebebiyledir ki Meclis çalışmalarında dile getirdiğimiz hususların ve bunların dışarıda konuşulmasının, dışarıda yansıtılmasının Anayasa'nın koruması altında olduğunu düşünüyoruz, böyle kabul ediyoruz. Bu, kişiye tanınmış bir ayrıcalık değil, görevin layıkı veçhile yapılmasıyla ilgili, bütün parlamento hukukunun en temel kavramlarından bir tanesidir.

Yasama faaliyetlerinin özgür bir ortamda yürütülebilmesi için Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri Meclis çalışmalarındaki oy ve sözlerinden, Mecliste ileri sürdükleri düşüncelerden, o oturumdaki Başkanlık Divanının teklifi üzerine Meclisçe başka bir karar alınmadıkça, bunları Meclis dışında tekrarlamak ve açığa vurmaktan sorumlu tutulamazlar; Anayasa böyle diyor. Ama şimdi biz burada sorumlu tutuluyoruz. Şimdi, biraz sonra arz edeceğim, bir kısım faaliyetler yapılmış... Şimdi hem sorumlu tutulamaz deniliyor hem de bu yasa niye böyle oldu, siz burada niye böyle konuştunuz... Bununla ilgili birçok faaliyet var. Vakit uzadığı için onları teker teker saymak istemiyorum. Yasalaşan, kadük olan ve komisyonlarda bekleyen bir kısım kanun tasarıları var, Yükseköğretim Kanunu Tasarısı -iddianamede geçen yasalardan bahsediyorum- 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 263'üncü maddesi, fakir ve başarılı öğrencilerin devletçe desteklenmesiyle ilgili kanun, Belediye Kanunu ve Kurumlar Vergisi Kanunu'nda cemaat kavramının kullanılması, Diyanet İşleri Başkanlığı Teşkilat Kanununda Değişiklik Öngören Kanun Teklifi, bir de Anayasa'nın 10 ve 42'nci maddelerindeki değişiklik. Bu kanunların Mecliste görüşülmüş olmasını, teklif edilmiş olmasını Sayın İddia Makamı parti aleyhine delil olarak kullanıyor.

Şimdi, bu kanunlar vesilesiyle de bazı partimiz milletvekillerinin isimleri iddianamede geçiyor, bundan dolayı da yasaklanması isteniyor. Parti Genel Başkanı ve Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın Meclis grubu genel kurulunda; Türkiye Büyük Millet Meclisi eski Başkanı Bülent Arınç'ın Türkiye Büyük Millet Meclisinin açılışının 80'inci yıldönümü 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı nedeniyle özel gündemde Genel Kurulda yaptığı konuşma; Millî Eğitim Bakanı Hüseyin Çelik'in 2005 yılı kasım ayında Meclis Genel Kurulunda yaptığı konuşma; Nihat Eri'nin –biraz evvel bahsettik- içinde “tekke” lafının geçtiği konuşma dediği konuşma, Dışişleri Komisyonundaki konuşması; Diyarbakır eski Milletvekili Cavit Torun'un Meclisin 19/6/2003 tarihli 96'ncı Birleşiminde yaptığı konuşma; Yozgat Milletvekili Mehmet Çiçek'in 27/4/2005 tarihli yine 90'ıncı Birleşiminin Dördüncü Oturumunda yaptığı konuşma; Fehmi Hüsrev Kutlu'nun Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunda yaptığı konuşma; Samsun eski Milletvekili Musa Uzunkaya'nın Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü ve Özürlüler İdaresi Başkanlığının 2007 yılı bütçe görüşmeleri üzerinde yaptığı konuşma, yine aynı milletvekilinin Plan ve Bütçe Komisyonunda yaptığı konuşma; Eyyüp Sanay'in 2005 yılı kasım ayında Türkiye Büyük Millet Meclisinde yaptığı konuşma; Resul Tosun'un 2005 yılı mayıs ayında parti grup toplantısında yaptığı konuşmalar burada delil olarak sunuluyor.

Türkiye Büyük Millet Meclisi yasal düzenlemeleri hem şekil hem de esas bakımından Anayasa'ya uygun yapmak zorunda. Meclisin kabul ettiği bir yasal düzenlemenin Anayasa'ya aykırı bulunması hâlinde tek müeyyidesi Anayasa



Mahkemesi tarafından iptalidir, bunun başkaca bir müeyyidesi de yoktur. Anayasa Mahkemesi, çok sayıda kanun hakkında iptal kararı vermiştir. Bir kanun tasarı veya teklifinin Anayasa'ya aykırı olduğu iddiası varsa, bu, zaten sizin önünüze geliyor, siz de iptal kararı veya ret kararı veriyorsunuz, gereği de buna göre yapılıyor. Dolayısıyla burada Anayasa'ya aykırı olan bir şey yok. Anayasa'ya aykırı olan Meclis faaliyetlerinin İddia Makamının kabulüyle âdeta bir ön denetime tabi olması gibi bir sonuç çıkıyor. Şimdi, eğer benim teklif ettiğim... Milletvekili olarak -bu, benim anayasal hakkım- bir kanun teklifi vereceğim. Mecliste görüşülecek. Eğer Anayasa'ya aykırı bir yanı varsa, buraya geliyor, yoksa zaten mesele yok. Hâlbuki, şimdi tutun ki, ben Anayasa'ya aykırı bir teklif verdim. Ben öyle düşünmüyorum, Anayasa'ya aykırı değil ama ben öyle verdim. Sonuçta Anayasa'ya aykırı çıktıysa, bunu bir itham konusu yapmanın yolu bir ön denetimden geçirmektir. Böyle bir müesseseniz yok. Kaldı ki böyle bir ön denetim olacaksa, bu, Yargıtay Başsavcılığının yapacağı bir ön denetim değil. Bazı sistemlerde anayasa mahkemelerinin böyle bir önceden değerlendirme yapma imkânının var olduğunu biliyorum. Ama burada, neredeyse, İddia Makamı, kendisinden bir onay alınmasını gerekli gören, zaruri gören bir anlayış içerisinde iddianame hazırlıyor.

Hâlbuki şunu biliyoruz: Bütün parlamento hukukunda, parlamento içerisindeki yapılan çalışmalardan, oy ve düşüncelerinden ve bunların açıklamalarından mutlak manada sorumsuz tutulması gerekiyor görevi hakkıyla yapabilmesi için. Dolayısıyla bu, kişinin kendisine tanınmış bir ayrıcalık değil, arz etmeye çalıştım, bu, doğrudan doğruya görev sebebiyledir, o görevi kim yapıyorsa, bugün ben yapıyorsam benim içindir, bir başkası yapıyorsa onun için de geçerli olan bir husustur.

Şimdi, bizim hukukumuzda diyoruz ki siyasi partiler demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsuru. Şimdi, Anayasa'ya göre, öne çıkan partilerdir. Doğrusunu isterseniz, partiler olmadan da zaten Meclis içerisinde bugünkü hem Anayasa hem İç Tüzük bakımından münferit olarak yapabileceğiniz şey fevkalade sınırlı. Zar zor gündem dışı bir söz alabilerseniz alırsınız, bir de kanun maddeleri üzerinde, o da Meclis Başkanının büyük ölçüde inisiyatifine bağlı, diğer grupların o madde üzerinde eğer kendileri önceden söz aldıysa onu da dile getirme imkânınız yok. Dolayısıyla bağımsız bir milletvekilinin yapabileceği çok fazla bir şey yok. Onun için bizim siyaset hukukumuzda esas olan siyasi partilerdir. Onun için de demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsuru olarak partiler öne çıkmıştır.

Şimdi, bundan dolayı, bu yapacağımız değerlendirmeyi bu ilkeler doğrultusunda analiz etmek gerekiyor. Şimdi, bir sorumsuzluk ki, milletvekiline kolaylık getiriyor, kendi görevini ifası noktasında bir imkân sağlıyor da partisini sıkıntıya sokuyorsa, o sorumsuzluğun aslında milletvekiline de çok fazla bir faydası yok. Çünkü ben Mecliste bir konuşma yaptığım takdirde, benimle ilgili hiçbir cezai sorumluluk söz konusu değil. Ama benim o konuşmam iddianame kapsamında bir konuya temas ediyorsa, bu, partimi sıkıntıya sokuyor, neticede parti bundan dolayı kapatılma tehlikesiyle karşı karşıya kalıyor.

Millet iradesi büyük ölçüde partiler aracılığıyla Türkiye Büyük Millet Meclisine ve siyasete yansıdığına göre, o zaman, bu sorumsuzluğu, kürsü sorumsuzluğunu siyasi partilerin varlık sebepleriyle birlikte bir değerlendirme yapmamız gerekiyor. Eğer mutlak sorumsuzluk kapsamında bulunan bu konuşmalarından ve yaptığım çalışmalardan dolayı mensubu olduğum parti kapatılma durumuyla karşı karşıya olacaksa, millet iradesi yirmi dört saat üç yüz altmış beş gün İddia Makamının nezaretinde olacak. Yani biz, siyasi partiler ve milletvekilleri âdeta denetimli serbestlik altındaki eski bir hükümlü durumunda olacağız. Meclisteki konuşmalar da buraya getirebildiğine göre, biz, partimiz, bütün diğer siyasetçiler ve siyasi partiler bu manada bir tehdit altında.

Diğer taraftan, kendisi için sorumluluk doğurmayan konuşmalar partisi için sorumluluk doğuruyorsa kendisi de bundan dolayı olarak etkileniyor. Mesela, ben Mecliste bir konuşma yapsam, bu, yasama sorumsuzluğu kapsamına girse, her türlü cezai müeyyideden kurtuluyorum. Ancak cezai müeyyidelerden kurtulmuş olmam bir başka şeyden beni kurtarmıyor. Eğer bu bir kapatma sebebiyle irtibatlı olacaksa ve siyasi yasak gelecekse, sonunda beş yıl siyasetten ayrı kalıyorum.

Karşımıza bir başka sıkıntı daha çıkıyor eğer meseleye İddia Makamının baktığı açıdan bakarsak: Eğer yasama sorumsuzluğunu görevle ilgili bir teminat olarak anlamaz da kişiye özgü bir sorumsuzluk anladığımız takdirde, bağımsız milletvekilli ile partili milletvekili arasında bir fark, bir eşitsizlik meydana geliyor. Bağımsız milletvekilinin partisi yok, o istediği gibi konuşabilir. Hatta içinden geçtiğimiz süreçte, Mecliste konuşulan konuşmaları Türkiye'nin belli bir bölgesinde yapanla ilgili tahkikat açıyoruz, ama aynı konuşmanın daha ilerisi Mecliste yapıldığı için herhangi bir şey yapmıyoruz. Bunu bağımsız yaparsa, ceza hukuku anlamında da sorumluluğu yok, siyasi partiler hukuku bakımından da herhangi bir sorumluluğu yok. Ama ben bir partiye mensup milletvekili olarak bir konuşma yaptığım takdirde, bir partili milletvekilinin karşılaştığı riskle bağımsız milletvekili karşılaşmıyor. Onun için, bu da partileri zayıflatan önemli bir unsur oluyor. Şimdi bu türlü durumlarda bir partiye mensup milletvekiliiyseniz, o zaman, laf dokuz boğum, yapacağınız iş şudur: Ya hiç konuşmayacaksınız ya da öyle bir konuşma yapacaksınız ki suya sabuna dokunmayacak, ne sizin başınız derde girecek ne de partinizin başı derde girecek. O takdirde, Türkiye Büyük Millet Meclisinin bir siyasi platform olması, herkesin düşüncelerini, ülke sorunlarını en açık biçimiyle orada enine boyuna tartışma imkânı o parti kapatma müeyyideleri sebebiyle büyük ölçüde sekteye uğramış oluyor. Kaldı ki bir başka şeyle övünüyoruz: Dünyadaki tek gazi Meclis bizim meclisimizdir. Cumhuriyetin kuruluşundan evvel İstiklal Harbi'nin idaresi dâhil, ondan sonraki en önemli kararları bu Meclis almış, enine boyuna her şeyi tartışmış. Ben şimdi her şeyi enine boyuna tartışacağım deyip, karşılığında parti kapatma riski varsa, o zaman, siz bir kısım şeyleri hiç konuşmayacaksınız ya da Türkiye olmazsa olmazların çok olduğu bir ülke, o zaman karşınıza şöyle bir muvazaa çıkabilir: Diyelim ki bir ideolojik parti düşünün, bazı şeyleri Türkiye'nin gündemine getirmesi gerekiyor. Şimdi üçüncü kanal da var, bütün Türkiye dinliyor. Üçüncü kanaldan, o düşündüğü fikri bütün Türkiye'ye yaymak istiyor, bunun propagandası yapmak istiyor. Diyelim ki 5 kişiyi tefrik etti içerisinde milletvekillerinden, siz dedi bağımsız olun, bizim partiye bağlı olarak söyleyeceğimizi siz bağımsız olarak söyleyin. Şimdi, bakınız, partiye bağlı olarak

söylerse, o takdirde kapatılma tehlikesiyle... Diyelim ki devletin birliği, bütünlüğü, üniter yapısı, 68'inci maddedeki hususlar, onunla ilgili Meclis içerisinde konuşacak. Partiye bağlı olursa bu tip bir davayla karşı karşıya kalacak, bağımsız söylediği takdirde hiçbir şey yok. Şimdi Türkiye'yi bir demokraside muvazaalar ülkesi hâline getiriyor bu anlayış. O nedenle, Meclis çatısı altında yapılan her türlü konuşmanın yasama sorumsuzluğu kapsamında olduğunu düşünüyoruz. Bunun parti kapatmada delil olarak gündeme getirilmesini hem yasama faaliyetini sınırlayan hem siyasetin alanını daraltan hem de ifade özgürlüğü ve örgütlenme özgürlüğü açısından en büyük tehlike teşkil ettiğini düşünüyoruz.

Üzerinde duracağım bir başka husus: Cumhurbaşkanı Sayın Abdullah Gül'ün eylem ve beyanlarının delil olarak kullanılmış olmasıdır. Anayasa'mızın bir bütün olarak anlamı, sistemin üzerinde oturduğu ilkeler ve sorumsuzluk kuralı birlikte değerlendirildiğinde, görevde bulunan bir Cumhurbaşkanı için yaptırım istenmesini hukuki bir temele bağlamanın imkânı yoktur.

Cumhurbaşkanı devletin başıdır, bu sıfatla Türkiye Cumhuriyetini ve Türk milletinin birliğini temsil eder, Anayasa'nın uygulanmasını, devlet organlarının düzenli ve uyumlu çalışmasını gözetir. Cumhurbaşkanı tarafsızdır. Cumhurbaşkanı'nın siyasi sorumluluğu yoktur. İster tek başına veya resen yaptığı işlemlerden Cumhurbaşkanı olarak sorumlu olmadığı gibi, bunlara karşı yargı mercilerine de başvurulamaz. Ayrıca vatana ihanet suçu dışında da yargılanmaları söz konusu olamaz.

Şimdi, yeni bir durumla karşı karşıyayız. Aslında, iddianamede delil olarak ne var mademki Cumhurbaşkanı'na da biz bu işin içerisine çektiğiz? İddianamede delil olarak baktığımız şey, bir genelge, kendi ifadesiyle İddia Makamının genelge. Aslında böyle bir genelge yok. Bir kısım dış misyonlarımızdaki büyükelçilerimizin sorduğu bazı sorular üzerine inisiyatifi kendisine bırakan bir yazı var. Ülkenin menfaatlerini düşünmek suretiyle... Dışarıda bir kısım gruplar var Türkiye'nin maalesef. Özellikle 1960'lı yılların başından itibaren yurt dışına çok sayıda vatandaşımız çalışmak üzere gitmiş. Birinci nesil, ikinci nesil, üçüncü nesil, şimdi Avrupa Türklüğü diye bir topluluk meydana geldi. Hatta son seçim mevzuatındaki değişiklik sebebiyle bir tespit yaptık, şu an yüz elli beş ülkede 3 milyon 784 bin vatandaşımız şu veya bu sıfatla, şu veya bu sebeple buralarda bulunuyor. Ama kabul etmek lazım ki elli parçaya da bölünmüş vaziyette. Burada bir sorumlu aramıyoruz, neticeden giderek söylüyoruz. Şu sebeple, bu sebeple, bu ayrı bir konudur, Türkiye'de de uzun süre tartışılmıştır ve Türkiye'nin büyük ölçüde yarasıdır. Kendi vatandaşlarımızla sadece döviz getirsin diye uğraşmışız, onun dışındaki işleriyle çok fazla uğraştığımız söylenemez. Onun için, dışarıda bir sürü gruplar oluşmuş vaziyette. Yabancı istihbarat servislerinin de bunları nasıl kullandığını biliyoruz. Tutanaklara geçmeyeceğini bilseydim... Yaşadığımız ve devlet bilgisi olarak birçok bilgiye de sahibiz.

Şimdi, bizim, bu insanlarla irtibatımız... Bunlar bizim vatandaşlarımız, zihniyeti şu, anlayışı bu, vesairesi bu, suçlu suçsuz, doğru yanlış, kabul ederiz etmeyiz ama Türkiye Cumhuriyeti'nin vatandaşlarıdır bunlar. Dolayısıyla bunlarla irtibat kurmak, bu irtibatları kurarken de devletin menfaatini gözeterek... Buradaki temel

kriter devletin menfaatidir, milletin menfaatidir. Bunlarla irtibat kurmak gerektiğinde, bunu tayin edecek dış misyonlardaki insanlardır. İşi oraya bırakan bir yazı. Sonra bu, tartışma konusu oldu. Tartışma konusu olunca da o zaman Dışişleri Bakanı sıfatıyla bu gündemden kaldırıldı. Kaldı ki bunun bir cemaatle ilintisi de o günlerde çok yazıldı, söylendi, şimdi biraz sonra belki temas ederiz. İddia Makamı, bir meslek kuruluşuyla ilgili hakkında iddia vardır diyor, Şanlıurfa'da açılan bir davayı buna delil olarak gösteriyor ama açıldı mı açılmadı mı, o belli değil, o da yok, sadece bir cümle olarak geçiyor. Hâlbuki Cumhurbaşkanına atfedilen konuyla ilgili Yargıtay oturdu karar verdi, derecattan geçti. Dolayısıyla bu iddiaların bir anlamı da kalmadı. Eğer siz, Yargıtay Ceza Genel Kurulu kararını da İddia Makamı hesaba katmıyorsa, yani öyle karar vermiş olsa da ben öyle değilim deniliyorsa, o zaman, kim kimi neye göre değerlendirecek?

Onun için, Cumhurbaşkanının hem siyasi sorumluluğu yok hem vatana ihanet suçu dışında hiçbir şekilde yargılanması söz konusu olmaz. Bu, parlamenter sistemin özüne aykırıdır ve dolayısıyla Cumhurbaşkanlığı makamı açısından da oturup dokuz defa düşünülmesi gereken bir konudur. Dayanılan hususlardan bir tanesi bu.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanının ve başkan vekillerinin beyanları delil olarak sunulmuş. Anayasa'nın 94'üncü maddesinde ve Siyasi Partiler Yasası'nın 24'üncü maddesinin ikinci fıkrasında "Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı ve başkanvekilleri, üyesi buldukları siyasi partinin ve parti grubunun Meclis içinde veya dışındaki faaliyetlerine görevlerinin gereği olan haller dışında Meclis tartışmalarına katılamazlar. Başkanı ve oturumu yöneten başkan vekili oy kullanamaz." Dolayısıyla bizim parlamenter sistemimizdeki Meclis Başkanlığına veya Başkan Vekilliğine seçildiyse, partisiyle irtibatı kesilir. Dolayısıyla yaptığı her işlem kendisiyle alakalıdır, partiyi bağlamaz. Ama buna rağmen Sayın İddia Makamı, geçtiğimiz dönem içerisinde bazı bu sıfatı taşıyan Meclis Başkanı veya Başkan Vekili olan üyelerin bir kısım beyanları delil olarak kullanmış. Kaldı ki bunların hepsi aslında ifade özgürlüğü kapsamında olan şeyler. O göz ardı edilerek iddianameye derç ediliyor. Onunla ilgili zaten eski açıklamalarımızda teferruatlı bir değerlendirme yaptık, kısaltmak adına konuşmaları geçiyorum.

Yürütme organının eylem ve söylemleri delil olarak kullanılmış. Maalesef bu da parlamenter sistem açısından, kuvvetler ayrılığı açısından fevkalade sakıncalıdır. Çünkü Anayasa'ya göre, idare, kuruluş ve görevleriyle bir bütündür ve kanunla düzenlenir. Kamu hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli görevler memurlar ve diğer kamu görevlileri eliyle görülür. Memurlar ve diğer kamu görevlileri, Anayasa ve kanunlara sadık kalarak faaliyette bulunmakla yükümlüdür. Kamu hizmetlerinde herhangi bir sıfat ve suretle çalışmakta olan kimselerin, üstünden aldığı emri yönetmelik, tüzük, kanun ve Anayasa hükümlerine aykırı görmesi hâlinde yerine getirmez. Kanunsuz emir verildiği takdirde ne yapılacağı bellidir. Dolayısıyla bütün bunlar belli. İdarenin her yaptığı işlem yargı denetimine de tabi olduğuna göre, eğer bir tasarruf yasaya aykırıysa, bir işlem yasaya aykırıysa, bu zaten ister idare mahkemesi ister Danıştay tarafından değerlendiriliyor, gereği yapılıyor. Kaldı ki zaten bizim Anayasa'mıza göre, üç, Cumhurbaşkanlığı tasarrufları, Hâkimler Savcılar Kurulu ve YAŞ kararları yargı denetimine tabi değil. Ama şimdi Hâkimler Savcılar

Yüksek Kurulunun kararı da -bir örnek karar var, onu biliyoruz- o bile yargı denetimine açıldı bir şekilde. Dolayısıyla ortada zaten kanunsuz, haksız, hukuksuz bir durum varsa, bir şekilde yargının önüne gittiğine göre, bunun laikliğe aykırı eylemlerin odağı hâline nasıl geliyor, ben bunu anlamıyorum. Çünkü her hâlükârda bir yargı denetimi söz konusu. Yargıya gitmeyen hemen hemen işlem de yok. Bu, bir tayin tasarrufudur veya başka türlü bir tasarruf. O nedenle, memurların yaptığı her işten dolayı da eğer bir parti suçlanabilecekse, o zaman oturup bu mevzuatı yeni baştan gözden geçirmek, sorumluluk hukukunu yeni baştan bir değerlendirmeye tabi tutmakta fayda var. Bununla ilgili iddianamede bazı iddialar var. Bunların biz hepsine ayrı ayrı cevap verdik. Dolayısıyla bunları teferruata girmeden ifade etmeye çalışıyorum.

Aynı şey yerel yönetimler için de geçerli. Onların da yapmış olduğu ne varsa, demin bazılarını ifade etmeye çalıştım, bunların hepsi eğer yanlış yapıldıysa, kamuoyunda şu veya bu şekilde gündeme geldiyse, bunlar bir şekilde yargıya intikal etmiş, yargı da gereğini yapmıştır.

Kişisel görüşler kapatma delili olarak kullanılmıştır diyoruz. Şimdi, aslında, bizim sorumluluk hukukumuz açısından parti adına yapılan veya partinin belli şartlarla üyelerinin bir kısım faaliyetlerini benimsiyorsa, o zaman, partinin sorumluluğu doğuyor. Eğer yok kendi şahsi değerlendirmelerini yaptıysa, bununla ilgili sorumlu olmaması gerekir. Bununla ilgili bazı partili arkadaşlarımızın isimleri iddianamede geçmekte ve bunlar için yasak talep edilmektedir. Mesela, bunlardan bir tanesi Devlet Bakanı Mehmet Aydın'ın, 2004 yılı nisan ayında Almanya'da Frankfurter Allgemeine gazetesine verdiği demeçte, Almanya'daki bir sorunla ilgili, Türkiye'yle ilgili değil, orada o günlerde bir tartışma var, bizim vatandaşlarımızın eğitim kurumlarıyla olan bir sıkıntıları var. "Eğer bir kadın kapanması gerektiğini düşünüyorsa, bu konuda bir demokrat olarak sadece şunu söyleyebilirim: Buna hakkı var." söylediği tek cümle ve önümüze şimdi beş yıllık parti siyaset yasağı getiriliyor.

İstanbul Milletvekili Egemen Bağış'ın, İnsan Hakları Mahkemesinin Leyla Şahin kararıyla ilgili bir değerlendirmesi var. "Başörtüsü kullananların kullanma hakkına saygı duyuyorum. Aynı şekilde ben başörtüsünü savunduğum kadar mini eteği de savunuyorum. Çünkü ikisi de ifade özgürlüğünün gereğidir. İnsanlar ülkede istedikleri gibi yaşabilmelidir diye düşünüyorum." diyor ve 2008 Ocak ayında da Berlin'de bir gazetecinin türban konusundaki sorusu üzerine "Bu benim düşüncem. Partimin düşüncesini soruyorsanız, henüz bu konuda karar vermedik." diyor ve ama buna rağmen bu şahsi görüşler de delil olarak kullanılmış.

Şimdi, başlangıçta delilleri değerlendirirken çok açık bir şeyi ifade ettim: İddia Makamı objektif olarak bu davada hareket etmiş olsaydı... Diyelim ki bunların tamamı doğru bir faraziye olarak. Şimdi bu parti 2002'den bu tarafa iktidarda. Birçok konuşma yapmış. Şu iddia edilen hususlarla ilgili acaba hiçbir üyesi lehte hiçbir konuşma yapmamış mı? Yaptığımız hiç lehte bir faaliyet yok mu, hiçbir eylem yok mu, hiçbir açıklama yok mu? Bunlarla ilgili dosyaya en ufak bir şey koymamış. Böylece, maddi gerçeği araştırmak ve işin hakikatini ortaya çıkarmak için mahkemeye bu manada yardımcı olmadığını düşünüyoruz. Hâlbuki hepimizin görevi bir manada gerçeğin ortaya çıkarılmasıdır ve bunun da yapılırken hukuka uygun, doğruluğu

hukuken sabit olmuş delillere dayanmış olması gerekirdi. Hâlbuki İddia Makamı aleyhte olduğunu düşündüğü hususları öne çıkardığı deliller var, lehe olan hususları görmezlikten gelmiş ve dikkate almamıştır ve bu konuda da hemen hemen hiçbir delil toplamamıştır. Mesela, İddia Makamı, iddianameye aldığı bazı beyanları açıklamanın lehe olduğunu düşündüğü kısımlarını çıkartarak yapmıştır. Mesela, AK PARTİ Genel Başkanı ve Başbakan Recep Tayyip Erdoğan hakkındaki 2 numaralı iddia, iddianamenin 27'nci sayfasında “Yargıtay Başkanı Eraslan Özkaya'nın 2003 adli yılı açılış konuşmasında “Sınırsız din ve vicdan özgürlüğü isteyenler ile İslami devlet kurmak isteyenlerin amaçları aynı.” şeklindeki sözlerine Başbakan aynı beyan içerisinde “Açıkça din ve vicdan özgürlüğünü savunmak hiçbir zaman din devleti kurmak değildir, bunu böyle değerlendirmek çok yanlıştır.” dediği hâlde, birincisi var, ikinci kısmı yok. Hâlbuki burada İddia Makamının yaptığı şey, söylenen sözü yer, zaman, neden ve muhatap bağlamından koparıp, söyleyenin kastına rağmen anlamlandırmış ve bu suretle Başbakanı “Siyasal İslam'a sınırsız bir özgürlük alanı yaratmak ve devleti bir inancın hüküm ve kuralları çerçevesinde yeniden biçimlendirmek ve dönüştürmek.” tarzında tazyik etmiştir.

Şuna inanıyoruz ki hukuk devletinde, iddianameler, vehimler, tahminler ve yorumlar üzerine değil, anayasa ve yasalara uygun somut gerçeklikler üzerine bina edilir. Aynı şey Sayın Bekir Bozdağ'ın –burada bulunuyor- “Bu konuyla ilgili Meclisteki bir çalışma sebebiyle basında çıkan bir kısım hususlar var. Kamu kurumları ve ortaöğretime yönelik bir çalışmamız, böyle bir niyetimiz yok. –Bu 10-42 tartışmaları sırasında- Anayasa'ya açık açık yazdık. Buna rağmen hâlâ bu noktada sorgulama yapanlar var. Görüntülerin çoğunun yalan çıktığı -o günlerde bazı görüntüler var- başka haberlerden de anlaşılıyor. Bu konuda süreci tıkamak isteyenlerin iyi niyetten uzak gayretlerinin ürünü olduğu diye düşünüyorum.” dediği; gazetecilerin basında yer alan fotoğrafları görüp görmediğini sorması üzerine, Bekir Bozdağ “Gördüm, daha önce de gördüm, hepsi yalan çıktı. Biz bu konudaki düşüncelerimizi gayet açık söyledik. Dedik ki: Sadece yükseköğrenime dönük düzenleme yapıyoruz. Hatta eleştiriler olunca hazırladığımız metne yükseköğrenim kelimesini de ekledik. Bizim kamu kurumlarına veya ortaöğretime dönük bir çalışmamız yoktur, böyle bir niyetimiz de yoktur. Biz bunu defalarca açıkladık, böyle bir niyetimiz yok, böyle bir çalışmamız yok, böyle bir uygulamamız yok.” şeklinde konuştu. Buna rağmen hâlâ sorgulama yapanların iyi niyetle hareket etmediklerini basın mensuplarına söylüyor. “Görüntülerin çoğunun yalan çıktığı daha sonraki başka haberlerden de anlaşılıyor. Bunlarla ilgili görüntüsü olanlar ilgili makamlara ihbarda bulunur, onlar da gereğini yapar. Bu konuda süreci tıkamak isteyenlerin iyi niyetten uzak gayretlerinin ürünüdür diye düşünüyorum.” diyor. Bakın burada ilgili makamlara atıf yapıyor, bunlar gereğini yapıyor vesaire. Bunlarla ilgili birçok konu bu konuşmanın içerisinde iddianameye eklenen kısımlarda yok. Böylece, maksat dışında bir anlam yüklenmek suretiyle bugün iddianameye bir delil olarak sunuluyor. Eğer arzu edilirse, kendisi de buradadır, bu bölümle ilgili daha detaylı bir cevaplama yapar.

Şimdi, AK PARTİ ve laiklikle irtibatı kurulamayan ilgisiz iddia ve eklerle iddianame ve ekleri kabartılmıştır. Belki bu dava bakımından en fazla üzerinde durulması gereken konu budur. Gerçekten biz büyük bir heyetle, kalabalık bir heyetle çalışmış olmamıza rağmen, bazı evrakların, bazı dosyaların neden bu davanın ekinde

verildiğini şahsen bulamadık. Herhâlde bir imaj yaratılmak istendi, bu kadar evrak olduğuna göre, olsa olsa işte odak ancak bu kadar evrakla olabilir filan gibi bir imaj yaratmak kaygısıyla, alakası olsun olmasın birçok şey getirilmiş dosyanın ekine konulmuş. Bunlarla ilgili dosya numaralarını da vermek suretiyle gerçekten mahkemeye yardımcı olmaya çalıştık. Çünkü bu, zaman kaybı olacaktır. Bunların ayıklanması gerçekten uzun bir zamanı gerektiriyor. Yani, tabiri caizse, iddia makamı karanlıkta karınca arattırıyor bize.

Şimdi bazı ekleri var, mesela koymuş, biz bunun irtibatını kuramadık, şimdi gündemdeki bir dava sebebiyle tutuklu bulunan birisinin yazdığı “Patlak Ampul” diye bir kitap var Ergün Poyraz’a ait, 15/10/2002’de basılmış, 264 sayfadan ibaret. Şimdi bu kitap bu dosyada niye bulunuyor? Eğer bu dosyadaki bir kısım bilgiler bir şeyi ispat için ise ona atıfta bulunması lazımdır, aksi hâlde şimdi 264 sayfa kitap okunacak. Peki, sonuçta kiminle ilgili, parti başkanıyla mı ilgili, iddianamede ismi geçen 71 kişiden neyle alakası var? Dolayısıyla kitap konulmuş, bağlantısı yok.

Bir kısım CD’ler konulmuş. Ya çözümü yok, deşifresi yok, getirilmiş konulmuş. Şimdi siz bunu koyuyorsanız, deşifresini yapacaksınız, biz de bileceğiz ki bu bunun içindir, bu maksatlardır. Bunun bağlantısını kurmak mümkün değil.

Mesela, bir yerde, 47 numaralı iddia, 22 Temmuz seçimlerden önce yapılmış bir konuşma Ocak 2008’de yapılmış bir konuşma olarak sunulmuş.

Yine, AK PARTİ Genel Başkanı ve Başbakan Recep Tayyip Erdoğan hakkında 47 numaralı iddianın ekleri arasında CD’si var, deşifresi yok.

Bülent Arınç hakkındaki 13 numaralı iddianın ekleri arasında İran İslam Cumhuriyeti Anayasası yer alıyor. Şimdi, anayasayı getirip koymuş. Şimdi, bu anayasanın bu davada delil olarak kullanmasının biz sebebini anlayamadık. Eğer birilerinin konuşmalarıyla bir irtibat kuruluyorsa, onu irtibatlandırmak lazım. Aksi halde, bu İran Anayasası’yla 71 kişi birden suçlanıyor demektir, parti suçlanıyor. Hâlbuki böyle bir şey yok. Eğer bunu koyduysanız, bunu neden koyduğunuzu sizin izah etmiş olmanız lazım. Dediğim gibi, bunların hepsi bir manada imaj oluşturmak, işte bütün bunca delilden sonra bu parti bu noktadır demeye getiriyor.

Mesela, Ankara Üniversitesi Rektörlüğü Senatosunun Kur’an kurslarıyla ilgili aldığı bir karar var ve bunu milletvekillerine gönderdi, bütün milletvekillerine gönderdi. Bunun AK PARTİ’yle bir ilgisi yok, herkese gitti, şu partiden, bu partiden, bağımsız veya partili, herkese gitti. Bunu getirip koymuş.

Bazı yüksek mahkeme başkanlarının kuruluş yıldönümlerinde yaptıkları konuşmalar var. Bunlar, biz biliyoruz ki, doğrudan doğruya bir partiyi ve bir şahsı hedef alan konuşmalar değildir, esasen bu türlü konuşmaların tabiatına aykırıdır. Onlar genel bir hukuki değerlendirme yaparlar. Şimdi o konuşmaları getiriyor, AK PARTİ’yle irtibatlandırmaya, onun güya bu sözlerin, söylenen sözlerin muhatabı olduğunu göstermeye çalışıyor. Bu manada bir kısım iddiaları getirmiş koymuş.

Ayrıca, yorumla tahrif edilen eylem ve beyanlar delil olarak kullanılmıştır. Şimdi, aslında bu kadar önemli bir dava ki, başta hep ifade etmeye çalıştık, bir tüzel kişiliğin idamıyla sonuçlanacak bir davada yorum yoluyla hüküm tesis edilemez. Bu, hem Ceza Kanunu'nun 1'inci maddesine aykırıdır hem hukukun temel ilkelerine aykırıdır. Somut delil lazım, delillerin gerçekliği lazım ve bunun hukuka uygun yollardan elde edilmiş olmasına rağmen, yorum yoluyla bir kısım sözleri belli bir noktaya getiriyor bağliyor.

Şimdi, bununla ilgili çok uzun bir liste var, ama ben sadece bir fikir olması bakımından söylemek istiyorum: Mesela: “Modern bir İslam devleti olarak Türkiye medeniyetlerin uyumuna örnek olabilir.” Başta söyledi ki “modern bir İslam devleti” diye bir tabir yok. Gazeteyi koyduk, “halkının büyük çoğunluğu Müslüman olan bir ülke Türkiye”, devlet ise “laik devlet”, ama “İslam devleti” lafı yok. O yanıştan başka bir netice çıkarmış. Mesela, Başbakan “Bir kısım talepler karşısında acelemiz yok, sabırla bu işleri değerlendirmemiz lazım.” “Acelemiz yok”u hep bir yere bağlamaya çalışıyor. “Türkiye’de din bir çimentodur.” demiş, orada bir anlam çıkarmaya çalışıyor. “Kamusal alanın henüz tanımı yok.” demiş, buradan bir anlam çıkarmaya çalışıyor. “Halk nezdinde bir mutabakatı kastetmiyorum, orada zaten mutabakat var, Parlamento için mutabakat gerekir, Parlamento halkın iradesini yansıtmıyor, sıkıntı burada.” Eski tarih itibarıyla bu dönem büyük ölçüde yüzde 85’e varan bir çoğunluk Parlamentoda temsil ediliyor. Buradan bir anlam çıkarıyor veya tam tersi bir söylendiğinde de, bu defa, onu öbür taraftan buraya bağlamaya çalışıyor.

Mesela “Bu işleri niye çözmüyorsunuz?” diyor. Vatandaşla bizim en çok karşılaştığımız şey şu: Karşılaştığı her türlü problemin kanunla çözülmesi gibi bizim bir alışkanlığımız var. Maalesef zaman zaman hepimiz duyuyoruz ki: “Ben olsam bir kanun çıkarırım, bu işi çözerim.” Vatandaş karşılaştığı bir sorunun çözümü için “Niye çıkarmıyorsunuz, niye bu işleri böyle yapmıyorsunuz?” denildiğinde, bu halkı bilgilendirmek, halkı teskin etmek, halkın tansiyonunu düşürmek, elli sebepten dolayı bu türlü cümleler kullanılabilir. “Çok acelecisiniz, biz sorumluluk sahibiyiz. Bu işi kangren hâline getirenlerin şimdi dışarıdan konuştuklarını görüyoruz, siz de onların oyununa geliyorsunuz, sabırlı olun.” deniliyor. Tam tersi işte, biz bunları söylediğimizde de suçlanıyoruz, öbür türüsünü yaptığımızda da bunda suçlanıyorsunuz. Bakın, şimdi, yukarıdakilerle bu tezat teşkil eden bir ifadedir. Yani bir toplantıda bir kısım insanlar -ki bunların önemli bir kısmı akademisyen. Ben bu toplantıyı hatırlıyorum- Sayın Başbakana “Bunu niye yapmıyorsunuz?” tarzında sert eleştiriler getiriyor. Başbakanın da söylediği “Siz de onların oyununa geliyorsunuz, sabırlı olun, çok acelecisiniz, biz sorumluluk sahibiyiz.” Dediğinden, buradan başka bir plan çıkarmaya çalışıyor, nitekim ileride var.

“Bir takvimimiz yok. Biraz atmosfer ve zemin olayı” gibi lafları kullanıyor.

Mesela: “Gönlümün derinliklerinde yatan hıçkırıklar var. Bunu da açıkça söylemek zorundayım. Fakat şunu bilmenizi istiyorum, her şey zamana gebe. Zira millet iradesi birçok şeyi halledecektir. Ama sabırlı olmaya mecburuz.” Buradan, buralardan, “AK PARTİ’nin bir planı var. Şimdi bu işleri sabırla geçiştirmeye çalışıyor, vakti zamanı geldiğinde bu işleri yapacak.” gibi bir değerlendirmeye işi



götürüyor. Mesela, dışarıda... Çünkü bunların, bu söylediklerimin hepsi, aslında, Başbakan, Hükûmete veya partiye yöneltilen eleştiriler karşılığında partinin bir kendisini savunma refleksi zımnında söylediği ifadeler.

Şimdi, mesela şu çok enteresan: “Ölümün nerede ne zaman geleceği belli mi? Musalla taşına yatırıldığınız zaman ‘Falanca cumhurbaşkanıydı, falanca başbakanı’ veya ‘Cumhurbaşkanı niyetine ya da başbakan niyetine’ demeyecekler, ‘er kişi niyetine’ diyecekler. Bu makamlar, bu mevkiler gelip geçici. Bunlar bizleri şımartmasın. Ben tüm Adalet ve Kalkınma Partililere şunları söylüyorum: Mütevazı olun”

Mesela: “Şunu unutmayın, sağlıklı bir doğum dokuz ay on gün olur. Bazılarının tahriklerine sakın aldanmayın. Biz dertliyiz. Biz, nerede, neyin, nasıl dertleri olduğunu biliyoruz. Ama her şey bir yol haritası içerisinde yürüyecektir.”

“İdam sehpasının yolunu gösteriyor. Biz bu yola çıkarken daha önce de demokrasiye inanmış insanların söylediğini söylüyoruz. Biz o beyaz çarşafarla beraber yola çıktık. Biz bu konuda bedel ödemeye hazırız. Bu konuda rahatız.” Şimdi, bunların önemli bir kısmı, ana muhalefet partisinin grup konuşmalarından sonra, geçmişte maalesef üzücü akıbetlerle karşılaşmış bir kısım siyasetçileri örnek göstermeleri karşısında, Başbakanın “Tamam bunlar olmasaydı Türkiye’nin tarihinde, ama bu yola çıkanlar bunu da göze alır.” demek suretiyle vermiş olduğu muhalefet liderine bir cevap, buradan başka bir anlam, laiklik karşıtlığıyla açık ve gizli bir değerlendirme yapmaya çalışıyor. Hâlbuki açık bir ifadede gizli anlam aranması ve başka anlamlara çekilmesi, bunların hiçbirisi doğru değil. Kaldı ki bir kişinin kendisine dönük eleştirilere cevap vermesi veya başkalarını eleştirmesi veya ülke sorunlarını konuşması ne laiklik ilkesine ve ne de Anayasa’ya aykırıdır. Tabiatıyla, her babayiğidin bir yoğurt yiyişi var. Birisi konuyu böyle anlatır, bir başkası başka anlatır. Bu, bir ifade tarzıdır. İfade özgürlüğü kapsamında değerlendirilmesi gereken her husus... Onun için, birinci bölümde yapmaya çalıştım.

Konuşulan her konudan bir anlam çıkarmaya çalışırsak, o zaman, Türkiye’de kapatılmadık parti de olmaz veya yasak kapsamına girmeyecek milletvekili veya siyasetçi de olmaz. Çünkü burada büyük ölçüde niyet okumalara dayalı bir durum görüyorum. Misal olarak ifade edeyim: Şimdi bugün itibarıyla Türkiye’nin dış ve iç borcu 346 milyar YTL. Şimdi bu ay 24 milyar YTL borç ödüyoruz, Ağustosta 19 milyar YTL. Bundan birkaç ay evvel faizler 15.75’ti, şimdi 22,5 oldu. Dolayısıyla Türkiye hâlen borçlanarak, faiz dışı fazladan ödeyebildiklerinin geri kalanını piyasadan borçlanarak ödüyor. Dolayısıyla aradan geçen birkaç ay içerisinde, faizden dolayı 1 puan artmış olması hâlinde, 3,4 milyar YTL Türkiye’nin borcu artıyor, özel sektörüyle, kamu sektörüyle birlikte. Şimdi ben şöyle bir şey söylesem, desem ki: “Bu faiz Türkiye’nin bütün kaynaklarını kurutuyor, Türkiye’yi mahvediyor, bütçenin içini boşaltıyor, fakirin, fukaranın hakkı, hukuku faize gidiyor.” Şimdi bardağın boş tarafından baktığımızda bu ifadeye yükleyeceğimiz anlam farklıdır, dolu tarafından baktığımızda yükleyeceğimiz anlam farklıdır. Eğer bunu bir ekonomist olarak ve iyi niyetle benim bu konuşmam değerlendiriliyorsa, Türk ekonomisinin, Türk bütçesinin, Türk maliyesinin bir gerçeğini söylemiş oluyorum. Bunun size göresi, bana göresi yok,

çünkü vaka bu. Bugün ben de olsam, başkası da olsa, “Evet, Türkiye’nin bugün itibarıyla 346 milyar YTL borcu var ve faizle borçlandığı için de gerçekten önemli bir kısmı, bütçenin üçte 1’inden fazlası neredeyse her sene faize gidiyor.” bu, işin dolu tarafı, ben bilimsel veya mali bir tespit yapmış olurum. Şimdi boş tarafından bakarsam: “Bu faiz bu memleketi tüketiyor, bitiriyor.” denildiğinde, eğer belli bir kimlikle belli bir sıfatı da taşıyorsanız, buradan pekâlâ “Bu konuşan kişi faizsiz bir düzen istiyor, faizsiz düzen de İslami düzendir.” al sana laiklik karşıtı bir söylem. Şimdi böyle bir değerlendirme olabilir mi? Yani, böyle giderek Türkiye’de siyaset yapılabilir mi? Şimdi ne konuşacağız, nasıl konuşacağız, nasıl anlaşılacak, nasıl değerlendirilecek? Tek ayak üzerinde durarak bir siyaset yapmak gibi sorunla biz karşı karşıyayız.

Onun için, delillerle ilgili ana başlıklarla bir değerlendirme yaptık. Geri kalan kısımların davayla irtibatını biz şahsen kuramadık. Olanlarla ilgili de zaten önceki cevaplarımızda ayrıntılı, Yüksek Mahkemeye yardımcı olmak adına bunları koyduk. Ayrıca teker teker her milletvekiliyle ilgili iddia konusunda da zaten eklerinde var. Şimdi o 71 kişiyle ilgili bir değerlendirme yapmaya kalksam, en az üç yüz sayfa daha bizim konuşmamız gerekiyor. Bunlar sizin bilginize zaten sunuldu. Ama ister şahıslarla ilgili olsun, ister partiyle ilgili olsun, bu söylediğimiz illetlerle malul bir deliller “manzumesi” var. Bununla gerçekten delil hukuku bakımından Sayın İddia Makamı iddiasını ispat etmiş oluyor mu? Bunu sizler değerlendireceksiniz.

Şimdi bu delillerle, aslı olmayan mahkeme kararlarıyla veya tekziplerle, tavzihlerle, partiyle alakası olmayan kişilerle ilgili bu deliller kategorisiyle bir siyasi partinin suçlanabileceği en ağır suçlamayla iktidardaki bir parti karşı karşıyadır. Nedir o? Laiklik karşıtı eylemlerin odağı olmak. Şimdi burada üzerinde durmamız gereken iki tane kavram var. Bir tanesi “laiklik”, bir tanesi de “odak” kavramıdır.

Şimdi, İddia Makamının on iki sayfa tutan açıklama ve yorumlarında ortaya koyduğu laiklik tanımı ve yorumları baştan aşağıya sorunludur. Biz bunları çok teferruatlı bir şekilde önceki takdimlerimizde, yazılı takdimlerimizde izah etmeye çalıştık. Bunlar neden sorunludur, neden kendi içinde çelişkileri vardır, neden sübjektiftir, neden hukuk standartlarına uygun değildir ve en önemlisi, neden bu türlü bir laiklik anlayışının bizatihi hepimizin koruması gerektiği laiklik prensibine bütünüyle zarar verici unsurları içermektedir?

Şimdi, müsaade ederseniz, parti adına biz laiklikten ne anlıyoruz, çok fazla sabrınızı zorlamadan birkaç hususu ifade etmek istiyorum. Biz buyuz. Biz iddianamedeki parti değiliz. İddianamede tavsif edilen kişiler değiliz. İddianamede itham edilen hususlar bize yafta olarak getirilip yapıştırılmaz. Biz o değiliz, biz buyuz. Biz neyiz? Şimdi onu müsaade ederseniz arz etmek istiyorum.

Şimdi, iddianamede kendi içinde tutarlık taşıyan, bilimsel muhakemeye uygun, toplumsal gerçeklerle ve laik düşüncenin evrensel birikimiyle uyumlu, herkes tarafından aynı şekilde anlaşılacak ve uyulacak hukuki standartları taşıyan bir laiklik tanımı maalesef iddianamede yer almıyor. İddianamede laiklik prensibi değil, laiklik adıyla katı bir ideoloji -buna totaliter de diyebiliriz- bir felsefi kanaat ve en tehlikelisi,

diğer dinî inançlarla rekabet hâlinde olan bir inanç sistemi tanımlanmakta ve sunulmaktadır, savunulmaktadır.

Laikliğin dinamik bir kavram olduğu ve devletin demokratikleşme sürecinde laiklik anlayışının da demokratikleştiği gerçeği göz ardı edilmiştir. Laikliğin dünyada en katı şekilde uygulandığı Fransa’da bile bu dönüşüm yaşanmış, bu ülkede demokratikleşme sürecinde laikliğin ikinci temel unsuru olan din ve vicdan özgürlüğü, diğer özgürlükler gibi gelişmiştir. Laiklik zamanla radikal ve militan uygulamalardan arınarak din ve vicdan özgürlüğüne daha fazla yer veren demokratik bir görünüm kazanmıştır. Laikliğin demokratikleşmesi, onun toplumsallaşması sürecini de hızlandırmıştır.

Türkiye’de laikliğin din ve devlet işlerinin ayrılığı anlamındaki tanımı elbette devam etmektedir, edecektir ve de etmelidir. Bu ülkenin diğer boyutu olan din ve vicdan özgürlüğü, tek parti dönemine nazaran, tıpkı ifade, toplantı, örgütlenme özgürlüğü ve başkaca özgürlükler gibi gelişmiştir. Bu bağlamda, cumhuriyetin temel niteliklerinden biri olan laik hukukun üstünlüğü, insan hakları ve demokrasi gibi diğer niteliklerle eklemlenerek bugünkü hâlini almıştır. Nitekim, bu sosyolojik dönüşüm laikliğin toplumsal açıdan algılanmasını ölçmeye yönelik bilimsel çalışmalarda da ortaya çıkmaktadır. Profesör Ali Çarkoğlu ve Profesör Binnaz Toprak’ın Kasım 2006’da yaptıkları sosyolojik araştırma bu bakımdan son derece önemli. “Değişen Türkiye’de Din, Toplum ve Siyaset” adlı bu bilimsel araştırmaya göre, toplumda laikliği benimseyenlerin oranı ciddi olarak artmıştır. Daha sonra yapılan bilimsel araştırmalarda da bu aynı şekilde gözükmektedir. Bence sonuçları vardır.

Bu araştırmalar gösteriyor ki, eğer toplumun iktisadi seviyesi yükseliyorsa, eğitim seviyesi yükseliyorsa, uygulanan sosyal politikalara paralel olarak laikliği benimseyenlerin oranı da her geçen gün artmaktadır. Parti olarak da bizim iktidara geldiğimiz günden beri yaptığımız iş, varmak istediğimiz hedef de budur. Laikliği daha güçlendirmek, toplumsallaştırmak, geliştirmek, çağdaş uygulamalara paralel kılmaktır. Laiklik, herhangi bir dinin mahiyetinden hareketle tanımlanacak bir iki ilke olmayıp, devletin tutumunu belirleyen bir prensiptir. Laiklik, bireylerin tutumunun değil, sosyopolitik sistemin niteliğidir. esas itibarıyla devleti sınırlayan, dolayısıyla da devletin nasıl hareket etmeyeceğini gösteren bir ilkedir. Bu cümlemin altını özellikle çiziyorum. Dolayısıyla bize göre, devleti sınırlayan, dolayısıyla da devletin nasıl hareket etmeyeceğini gösteren bir ilke. Daha açık bir ifadeyle, laik devlet, belli bir dini veya seküler bir görüşü yurttaşlarına empoze edemeyeceği gibi, din ve vicdan özgürlüğünün kullanımını da güvence altına almak zorundadır. Laikliğe aykırı olan, toplumda din konusunda farklı görüşlerin bulunması değil, devlet yetkisini kullananların belli bir dinî görüşü, yasal ve idari kural veya uygulamalar şeklinde cebir yoluyla yurttaşlarına dayatmalarıdır. Özetle, herhangi bir dinin hükümlerinin devlet kuralı hâline getirilmemesi demektir.

Nihayet, bir dinin mensuplarının kendi dinlerini şu veya bu şekilde anlamaları laiklik devletin sorunu değildir. Esasen bir dinin doğru yorumunun ne olduğu siyaseten belirlenecek bir husus da değildir. Yurttaşların kendi dinlerini yanlış da olsa doğru da olsa yorumlayıp onu içselleştirmesi onun kendi bireysel takdir

hakkıdır. Kanunların açıkça tanımladığı suç teşkil eden fiilleri işlemedikçe bu husus devleti ilgilendirmez.

Demokrasinin laiklikle ilişkisi hakkında elbette farklı görüşler var ama çağdaş demokrasilerdeki uygulamasına baktığımızda, burada demokrasinin önemli bir kısmı laiklik sistemlerdir demokrasilerin, ancak demokratik olmayan ülkelerin bir kısmı da laikliktir, laik olmayan demokratik ülkeler de vardır. Bu tespitten hareketle, dünyadaki uygulamalara bakıp diyebiliriz ki, laiklik, demokrasinin yeterli şartı değildir, ama gerekli şartıdır, ancak laikliğin doğru anlaşılması gerekir. Totaliter rejimlerde uygulanan şekli ile demokratik laiklik anlayışı arasında büyük fark var. Totaliter laiklik anlayışı içerisinde, dinin kötü, zararlı, gerici bir toplumsal güç olarak kabulü vardır. Onun için de siyasal sistem laikliği dinden özgürleşme olarak algılamıştır. Bu dinden özgürlük anlamındaki laiklik anlayışı daha çok Fransız tipi laiklik anlayışına tekabül eder. Dinin özgürleşmesi anlamındaki laiklik anlayışı da Amerika Birleşik Devletlerinde daha çok uygulama alanı bulmuştur. Bu anlayışın arkasındaki temel düşünce, devletin dinler karşısında tarafsız kalması gerektiği düşüncesidir. Laiklik bu anlamda bir özgürlük ilkesidir. Bunun içindir ki laiklik, bireyleri onun temel hak ve özgürlüklerini değil, devleti ve onun güç kullanımını sınırlayan bir ilkedir.

Laik devletin görevi, bütün inançlara saygı göstermek, dinî veya seküler görüşler arasında ve bunları benimseyen kişiler arasında hiçbir ayırım yapmamaktır. Bu tespitten yola çıkarak, laiklik, tarafsızlık ilkesinin sonuçlarından birisidir. Netice itibarıyla, laiklik, bir toplumsal barış ilkesidir. Bu çerçevede bize göre laikliğin iki ayağı var. Birincisi din ve vicdan özgürlüğü, ikincisi hukuki düzenin doğrudan doğruya dine dayanmamasıdır. Bununla beraber, siyasi meşruluğun dine dayanmamış olması, dinin bireysel ve toplumsal boyutlarının laik devlet tarafından tanımlanması anlamına gelmez. Diğer yandan, elbette laik bir düzende kişilerin de dinî ihtiyaçlarının karşılanmasında devletten talepleri olabilir, bunları dile getirebilir ve bunları siyasetçilerden isteyebilirler.

Demokratik ülkelerdeki uygulamalara baktığımızda, evrensel standartta bir din-devlet ilişkisi de yok, yani her ülke kendisine göre din-devlet ilişkileri geliştirmiştir. Onun için, herhangi bir ülkede o ülkedeki laiklik ilişkilerini eleştirmek, farklı yorum ve önerilerde bulunmak mümkündür. Bu, laiklik karşıtlığı anlamına gelmiyor. Ama kesin olan bir şey var, o da din ve vicdan özgürlüğü, demokratik laiklik anlayışının vazgeçilmez bir şartıdır. Böyle olduğu ve Batı'da böyle kabul edildiği için, laiklik anlayışında ve uygulamalarında giderek statik bir yorum yerine, dinamik bir yorum hâkim olmakta, kesin ayrılık yerine hayırhah, tarafsızlık, hatta dine sempatik laiklik diyebileceğimiz bir anlayışa yönelmektedir.

Modern devlet, vatandaşlarına hak ve özgürlükler bakımından ve sosyal devlet prensipleri çerçevesinde eşit bireyler olarak tutmakla mükelleftir ve bize göre devletin farklı dinî inançlara mensup vatandaşlarına eşit mesafede durması eşitliği, durmaması eşitliği imkânsız hâle getirir. O nedendir ki biz, eşitlik ancak laik bir düzende mümkündür diye düşünüyoruz.

Ayrıca, laiklik toplumsal barışı sağlamak için de gereklidir. Farklı dinler ve inançlar barışı ve hoşgörüyü telkin etseler de bambaşka nedenlerden çatışan taraflar bile meşruiyet kazanmak için inançlar dünyasından gerekçeler bulmaktadır. Toplumu bir arada, barış içinde tutmak için hoşgörüden önce sağlam hukuk kurallarına ihtiyaç var. Hoşgörü bu hukuk kurallarını besleyerek barışa katkı da sağlıyor. O nedenle, laiklik bizim açımızdan aynı zamanda bir barış ilkesidir.

Ancak burada en büyük tehlike, azınlık ile çoğunluk arasında geçen kutuplaşmanın laiklik eksenine oturtulmasıdır. Bu durumda laikliğin kolaylıkla bir siyasi görüşe veya ideolojiye dönüşme ihtimali kuvvetlidir. Böylece laiklik var oluş amacından sapabilir, hâlbuki laik devlet ilkesine sadece sayısal olarak az olan inanç mensupları değil, çoğunluk inancına sahip olanların ihtiyacı da eşit orandadır. Çünkü çoğunluk inancının farklı yorumları da birbiriyle rekabet hâlinindedir. Devlet düzeni laiklikten uzaklaştığı zaman, ilk tehlike, militan din yorumunun diğer din yorumlarını bastırmaya çalışmasıdır.

Öbür taraftan, dinî ve felsefi inanç farklılıklarının bir arada barış içinde yaşatmak için var olan laiklik bir inanca dönüşmemelidir. Laiklik prensibinin hukuki değerini yok eden en büyük risk, laikliğin de diğer inançlar karşısında, her ne gerekçeyle olursa olsun, bir inanç olarak çıkartılmasıdır. Laikliği bir din, bir inanç ve felsefi kanaat veya diğer inanç ve felsefi kanaatleri ortadan kaldırmaya çalışan düşmanca bir prensip olarak anlamak ve yorumlamak laik hukuk düzenine ve toplumsal barışa yönelik en ciddi tehlikedir.

Şimdi, laiklik konusundaki görüşmelerimizi ifade ettikten sonra, AK PARTİ nasıl laikliğe aykırı eylemlerin odağı hâline gelmiş, o bölümde birkaç şey söylemek istiyorum. Sayın Başsavcının odak konusundaki yaklaşımı Anayasa'nın ruhuyla bağdaşmazlık içindedir. Çünkü bir siyasi partinin parti yasaklarına aykırı fiillerden dolayı kapatılmasını zorlaştıran Siyasi Partiler Kanunu'ndan önce Anayasa'nın bizatihi kendisidir. Anayasa'nın kapatılmayı odak olma şartına bağlamış olması ve bunun kriterlerinin de 69'uncu madde içerisinde yaşanan tecrübeler dikkate alınarak, son değişikliklerle maddeye derç etmesi bunun en belirgin kanıtıdır. Esasen odaklaşma zaten gerçekleşmesi zor olan bir durumdur. Bu terimin ve kriterlerin madde metnine son değişikliklerle ilave edilmesi Anayasakoyucunun bilinçli bir seçimidir. Aksi hâlde, sempati besleme, destek verme, fiillere karışma gibi Türkçede başkaca tanımlar ya da ifadeler var iken, bunu seçmiş olması son derece anlamlıdır. Bu demektir ki, Anayasa'nın kendisi bir siyasi partinin kapatılması için onun yasak fiillerle herhangi bir bağlantısını veya öyle bir izlenimini yeterli görmemekte, onun bu fiillerin odağı hâline gelmesini Anayasa'nın 69'uncu maddesindeki şartları da dikkate alarak gerekli görmektedir, yani şarta bağlı bir durum söz konusu.

Öbür taraftan, “odak” kelimesini “hâline gelme” ibaresiyle bir arada bulunması da bizce önemlidir. Bu anlatım biçimi, yasak fiillerle arızı bir ilişki veya bağlantı durumundan farklı olarak, kararlılık gösteren bir sürecin göz önünde bulundurulmasını ve bu fiillerin yoğun bir şekilde işlenmesini ve bu durumda partinin Anayasa'nın 69'uncu maddesinde zikredilen organlar tarafından benimsenmesini

zorunlu görmektedir ve bunların hepsi Anayasa'nın 69'uncu maddesinde çok açık olarak söylenmiştir.

Anayasa, bir siyasi partinin odaktan kapatılmasını belli koşullar altında somut ve gerçekleşmiş eylemlerin varlığını zorunlu görmesine rağmen, İddia Makamınca, yine, eylem ve söylemlerin özellikle bir iktidar partisi yönünden somutlaşması, yani sonuçların ortaya çıkması gerekmemektedir. Şimdi Anayasa eylem arıyor, ama İddia Makamı böyle bir sonucun ortaya çıkmasını beklemiyor. Yasama organında çoğunluğa sahip bir siyasi partinin bu eylem ve söylemleri her an için gerçekleştirilebilecek konumda olması karşısında, bu eylem ve söylemlerin gerçekleşebilir olması karşısında soyut olarak varlığı dahi kapatma yaptırımına dayanak olabilecektir. Yani, tek başına iktidar olmanız İddia Makamının mantığına göre, odak olma bakımından ayrıca eyleme gerek yok, siz zaten bu tehlikeyi, bu riski taşıyorsunuz diyor. Hâlbuki, Anayasa açısından evvela 68'inci maddenin dördüncü fıkrasındaki zikredilen hususlara aykırı eylemler olacak. O fiilleri işleyen parti üyesi olması şart. Anayasa'da sayılan organların açık ya da zımni benimsemesi gerekir. Organları bunları kararlılıkla ve doğrudan işlemesi ve yoğunlukla birlikte işlemesi. Bunların hepsinin bir arada olması hâlinde odak söz konusuysen, iktidar partisi olmanız bile tek başına odak olmanız için yeterli delil olarak sunulabilmektedir.

Şimdi, burada hukuki bir kısım değerlendirmelerin yapılması gerekiyor. Tabii, odak hâline gelme, eskiden, büyük ölçüde sübuta erme şartına bağlıydı. Bu da mahkemelerden alınmış kararlarla ilgiliydi. Bu, Yüksek Mahkeme tarafından iptal edildi. Dolayısıyla şimdi içinde bulunduğumuz süreçte artık bu sübut şartı ortadan kalkıyor. Ama buna rağmen yine de bir partiyi odak olmaktan suçlayacaksanız belli eylemlerin olması gerekmektedir.

Şimdi, bu eylemler nasıl eylemler? Şimdi, bir hukuk devletinde bir yasak değilse serbesttir. Çünkü siz davranışlarınızı neye göre ayarlayacaksınız? Yasalarda sizi belli faaliyetleri yapmayı engelleyen hususlar var mıdır yok mudur? Ben bir şey yaparsam bundan dolayı bir müeyyideye muhatap olur muyum olmaz mıyım? Şimdi, parti kapatma gibi çok önemli bir konuda velev ki bir ceza yaptırımı söz konusu olmasa bile, yine de fiilin belli unsurları taşınması lazım. Aksi hâlde olsa olsa metoduyla parti kapatma yolunu açmış oluruz. Yani, buradan biz şunu demek istemiyoruz: Yani illa da fiillerin varlığı ve karşılığında da bir ceza hükmünün olması gerekmiyor ama yapılan düzenlemelerde, bizim kanaatimiz, yine bir fiil olacak, çünkü düşünce, mülhaza bunların hepsi kalkmış eylem gündeme gelmiş, eylem üzerinden bu değerlendirmeler yapılacak. Bunlar da sıradan eylemler değil. Yine karşılığında bir cezai müeyyide olmasa dahi, belli unsurları itibarıyla bu sonucu doğurabilecek bir kısım fiillerin olması gerekiyor. Nitekim, fiilin işlendiği tarihten başlayarak iki yıl geçmemiş ise Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı söz konusu organ, merci veya kuruluşun işten çektilmesini yazıyla partiden ister. Parti üyeleri 68'inci maddenin dördüncü fıkrası hükümlerine aykırı fiil ve konuşmalarından dolayı hüküm giyerlerse diyor. Bir şeyden hüküm giyebilmek için evvela o kapsama giren fiilin unsurlarının oluşması lazım.

Yine 68'inci maddenin dördüncü fıkrasında yer alan hükümlere aykırı fiillerin ceza hukuku anlamındaki fiiller olması gerektiği, bizim bu iddiamızı doğruluyor. Dolayısıyla şimdi lafı bu kadar uzatmamın sebebi şu: Şimdi biz nasıl odak olmuşuz, ne var, eylem olarak Sayın Başsavcı ne getiriyor? Deminden beri anlatmaya çalıştığımız husus, ifade özgürlüğü kapsamında herkesin konuştuğu, sıradan vatandaşın konuştuğu, bir köşe yazarının yazdığı, bir yorumcunun yorumladığı veya televizyon tartışmalarında bilim adamlarının, akademisyenlerin veya herkesin konuştuğu konuları konuşmaktan ibarettir. Dolayısıyla bu ifade özgürlüğü kapsamındaki bu açıklamaları laiklik karşıtı eylemler olarak mütalaa ediyor. Ben de söylemeye çalıştım ki, bu sözleri ilk defa biz söylemiyoruz, bu konuları biz gündeme getirmediğimiz, bizden evvel de var. Bir siyasi parti toplumda olan konuları konuşmayacaksa, vatandaşın karşısında diğer partiye nazaran o sorunlara kendi çözümlerini açıkça ortaya koyamayacaksa ve bu konuşmalar eylem olarak mütalaa edilip bundan dolayı parti kapatılacaksa, siyasete çok fazla da bir yer kalmıyor diye düşünüyoruz.

Onun için, biz, ne laiklik karşıtıyız ne de sunulan deliller karşısında bu işin odağı hâline gelmişiz. Bizim laiklik anlayışımız Anayasa'nın laiklik anlayışına uygun. Anayasa'nın laiklik anlayışında, bir tarafta yukarıda iki özelliğini saydığımız din ve vicdan özgürlüğü teminat altında, öbür tarafta da devletin temel nizamlarının dinî esaslara dayandırılmaması. Dolayısıyla bizim anlayışımız bu, Anayasa'nın anlayışı da bu. Biz, bu konuyu, bunları kendi parti programımızda, tüzüğümüzde çok açık olarak ortaya koyduk. Mesela, partimiz laik, demokratik, sosyal hukuk devletinin, sivilleşmenin, demokratikleşmenin, inanç özgürlüğünün ve fırsat eşitliğinin esas kabul edildiği bir zemindir diyoruz. Dini insanlığın en önemli kurumlarından biri, laikliği ise demokrasinin vazgeçilmez şartı, din ve vicdan hürriyetinin teminatı olarak görür diyoruz. Laikliği din düşmanlığı şeklinde yorumlanmasına ve örselenmesine karşıdır diyoruz. Bu, aynı zamanda, Anayasa'nın 2'nci maddesinin gerekçesi. Esasen laiklik her türlü din ve inanç mensuplarının ibadetlerini rahatça icra etmelerini, dini kanaatlerini açıklayıp bu doğrultuda yaşamalarını, ancak inançsız insanların da hayatlarını bu doğrultuda tanzim etmelerini sağlar diyoruz. Bu bakımdan, laiklik, özgürlük ve toplumsal barıştır diyoruz. Partimiz kutsal dinî değerlerin ve etnisitenin istismar edilerek siyaset malzemesi yapılmasını reddeder diyoruz. Öte yandan, dinî, siyasi, ekonomik veya başka çıkarılara alet etmek veya dini kullanarak farklı düşünen ve yaşayan insanlar üzerine baskı kurmayı kabul edemeyiz diyoruz. Bunlar, bizim tüzüğümüzde, programımızda bugüne kadarki açıklamalarımızda var. Dolayısıyla biz, hem evrensel laiklik anlayışına hem 1982 Anayasası'nın en başta 24'üncü maddesi olmak üzere bu konudaki düzenlemelere uygun bir laiklik anlayışını benimsiyoruz.

Şimdi biz bunları söylüyoruz ama bu manada çok sayıda açıklama olduğu hâlde, iddianamede bunlardan bir tanesi bile yok. Sanki biz bunları hiç söylememişiz ya da kapalı kapılar ardında söylemişiz de İddia Makamı bunu duymamış gibicesine, en önemli suçlamada... Karşı tarafın, suçladığımız kesimin görüşlerini de ortaya koymuş olmanız gerekir ki sağlıklı bir karar verilebilsin.

AK PARTİ olarak, laikliğin dindarlığa mâni olmadığını ve dindarlığın teminatı olduğunu, dindar birinin de devletin laik yapısını benimsemesinin mümkün

olduğunu ve bu nedenle sadece dindar diye insanların laiklik karşıtı gösterilemeyeceğini, hiç kimsenin dindarlığı nedeniyle itham edilemeyeceğini ifade eder diyoruz.

AK PARTİ, laikliğin bir diğer yönünü ise din ve devlet işlerinin birbirinden ayrı olması, din ve devlet işlerinin birbirinden ayrılmış sayılmasını ise devletin bütün dinlerin mensuplarına eşit davranması, din kurumları ile devlet kurumlarının ayrılmış olması, hukuk kurallarının din kurallarına dayandırılmaması, hukuk kurallarının din kurallarına uyma zorunluluğunun bulunmaması, devlet yönetiminin dine dayanmaması ve devlet yönetiminin de din kurallarından etkilenmemesi olarak görmektedir.

Şimdi, bunlar, bizim kendi resmî metinlerimizde, söylemlerimizde kullandığımız, inandığımız hususlardır. Biz, kendi metinlerimize inandığımız şeyleri yazdık. İnandığımız şeyleri de kamuoyuyla bugüne kadar hep paylaştık, paylaşmaya da devam ediyoruz. Dolayısıyla bizim savunduğumuz modern laiklik anlayışından farklı bir yorumu yok savunduğumuz laikliğin. Bununla ilgili etraflı bir açıklama koyduk, bundan ne anlaşılıyor, ne anlaşılması gerekiyor? Avrupa Konseyine bağlı Parlamenterler Meclisinin 1202 sayılı kararı ve burada zikredilen hususlar ile AK PARTİ'nin savunduğu hususlar arasında herhangi bir farklılığın olmadığını, üstelik AK PARTİ, laiklik anlayışını sadece programına yazmakla kalmıyor... Çünkü biz, bir muhalefet partisi değiliz, yani icraatı belli olmayan bir parti de değiliz. Biz, 2002'den bu tarafa iktidardayız ve ne yapıyorsak, ne yaptıysak, biz bunların hepsini kamuoyunun gözü önünde yaptık ve Sayın Parti Genel Başkanı ve Başbakan, sayısız konuşmalarında, kendisinin ve partisinin laiklik anlayışını açıklıkla ifade etmiş, beyanları ve eylemleriyle cumhuriyetimizin laik niteliğinin güçlenmesine katkıda bulunmuştur. Mesela, bir konuşmasında Erdoğan, partisinin olmazsa olmaz diye nitelediği üç kırmızı çizgisini de dincilik, ırkçılık, bölgecilik diye ilan etti. Erdoğan "Bu kırmızı çizgilerin dışına çıkanlar için gereğini yaparız, böyle bilene!" uyarısında bulundu. "Biz, legal siyaset alanında bile dinin, ırkın ve bir bölgeye mensup olmanın istismarı anlamına gelen dincilik, ırkçılık ve bölgecilik temelinde siyaset yapmanın kırmızı çizgilerimiz olduğunu söyleyen tutarlı ve büyük bir hareketin mensuplarıyız." diyor. Bu manada yapılmış sayısız açıklamaları var. Mesela, "Muhafazakârlık ve Demokrasi Sempozyumu"nda yaptığı konuşmada: "Açık söylüyorum, bizim üç kırmızı çizgimiz var. Bölgesel milliyetçiliği kabul etmiyoruz. Etnik milliyetçiliği kabul etmiyoruz. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığı hepimizin ortak paydasıdır. -Hâlbuki evvelki konuşmalarda ifade ettik, bir yanıltmayla, bir cımbızlamayla, İslam bizim ortak paydamıza gelen bir çarpıtma var- Dinsel milliyetçiliği kabul etmiyoruz." Bunlar AK PARTİ'nin en yetkili ağızdan neye nasıl baktığının açık göstergeleridir.

BAŞKAN – Sayın Çiçek, şöyle bir programlama açısından, tahminen sizin şeyinize göre, ne zaman bir süre daha alır bu savunmanız, yani ona göre bir ara vereceğim tekrar bir daha.

DEVLET BAKANI VE BAŞBAKAN YARDIMCISI CEMİL ÇİÇEK – Sayın Başkan, o söylediklerimi süratli geçiyorum, yazılı olarak takdim edeceğiz.



BAŞKAN – Yani bu teklifim sizin bu açıklamalarınızı ya da savunma hakkınızı sınırlama anlamında değil, istediğiniz kadar konuşabilirsiniz. Ama ben öğrenerek hani bir ara vereyim, sizler hem yorulduunuz, hem arkadaşlarımızın dikkati daha da fazla şey olmasın düşüncesiyle soruyorum bunu.

DEVLET BAKANI VE BAŞBAKAN YARDIMCISI CEMİL ÇİÇEK – Evet, kısa bir ara verirseniz, ben neleri daha çıkaracağım bir plan yapayım.

BAŞKAN – Peki.

On dakika daha ara veriyorum arkadaşlar.

Kapanma Saati: 16.36

BAŞKAN – Sayın Çiçek, görülen lüzum üzerine ses düzenini değiştirdik. O nedenle de, buyurun, oturarak açıklamalarınızı yapmaya devam edin.

DEVLET BAKANI VE BAŞBAKAN YARDIMCISI CEMİL ÇİÇEK – Teşekkür ediyorum Sayın Başkan.

BAŞKAN - Bir konuyu öncelikle söylemek istiyorum: Bizim bu müdahalelerimiz, konuşmalarımız sizin savunma hakkınızın kısıtlandığı anlamda asla anlaşılmasın. İsteddiğiniz kadar konuşabilirsiniz. Bugün bitmezse yarın devam ederiz. Bu konuda kendinizi rahat hissedin lütfen. Sonuna kadar biz sizi dinlemeye hazırız.

DEVLET BAKANI VE BAŞBAKAN YARDIMCISI CEMİL ÇİÇEK - Çok teşekkür ederim. Sayın Başkan, sayın üyeler; anlayışınız için, sabrınız için de çok teşekkür ederim.

Bundan sonraki bölümde mümkün olduğu kadar ana başlıkları söylemeye çalışacağım bir iki konu dışında. Zaten görüşlerimizin yazılı metnini vereceğiz ama metin dışına çıkıp lüzumuna binaen söylediğim hususlar da var, onların birlikte değerlendirileceğinden de eminim.

Dolayısıyla şimdi konuştuğumuz konu laiklikle ilgili. Biz bu konuda hem başta Parti Genel Başkanı olmak üzere muhtelif tarihlerde çok açıklamalar yaptık. Maalesef bu açıklamaların hiçbirisi iddia makamınca dikkate alınmamış. Keşke bunlardan bazıları konulmuş olsaydı. Biz netice itibarıyla özü aynı olan şeyler söylüyoruz. Laik toplumda din laik yönetimin güvencesindedir. Laiklik tüm inanç gruplarına eşit mesafede olmak şeklinde tanımlanmıştır ve zaten bu temin edildiği içindir ki laiklik bizim için bir yerde sigortadır diyoruz. 14 milyon kişinin oyunu almış ve iktidar olmuş bir parti laiklik karşıtı olarak bu sahneye çıkmadı diyoruz o tarih itibarıyla.

Ayrıca iddianamedeki hususlara cevaptır. Keşke bunlar alınmış olsaydı bu kadar uzun bu bölüme girmeye gerek kalmazdı.

Başta da arz etmeye çalıştım. Biz iktidar partisiyiz. Dolayısıyla iş başına geldiğimiz 18 Kasım, ki 58'inci Hükûmetin kuruluşu 18 Kasım 2002'dir, o tarihten beri ne yaptırıysak toplumun gözü önünde yaptık. Yaptığımız işlerin çok büyük ekseriyeti yasama faaliyetidir.

Sayın Başkan, sayın üyeler; 1.006 tane yasa çıkarmışız bugüne kadar. 18 Kasımdan bugüne kadar 1.006 tane yasa... Türkiye açık ve şeffaf bir toplum. Muhalefeti var, medyası var, sivil toplum kuruluşları var. Eğer yaptığımız işte anayasal düzene aykırı bir husus varsa, bu zaten Meclis gündeminde rahatlıkla tartışılabilir, basında tartışılabilir, Anayasa'ya aykırılık iddiası olanlar varsa bunlar da zaten gündeme geliyor.

Esasen anayasaların içeriğine baktığımızda, temel hak ve özgürlükler bölümünü çıktuktan sonra geriye kalan önemli bir bölüm, herhangi bir iktidar için işbaşına geldiğinde, ola ki yasaya aykırı davranabilir, tayin tasarrufunda bulunur, karar alabilir vesaire yapılır veya yasama faaliyetinde bulunabilir veya başka türlü bir eylemde, işlemde bulunabilir diye bunun dengeleri kurulmuştur. Onun için bir iktidar partisinin bir muhalefet partisine nazaran laiklik karşıtı olması esasen imkânsızdır. Çünkü ne yapsa yargı denetimine tabi. Dolayısıyla, eğer Anayasa'ya ister bu söylenen konu açısından isterse Anayasa'nın başkaca maddeleri açısından bir aykırılık söz konusu olacaksa, bu zaten sizden dönüyor veya idari makamlardan dönüyor. Bunun gereğini yapmayanlar da zaten Ceza Kanunu'na göre suç işlemiş oluyor.

Fakat göz ardı edilen bir husus var, o da şu: Başta da ifade etmeye çalıştım, 1963'ten beri Türkiye bir devlet politikası sürdürüyor -Ankara Anlaşmasıyla birlikte- Avrupa Birliği. Avrupa Birliğine demokrasiyi benimsememiş, demokratik değerleri benimsememiş, bunun standartlarını yakalamamış herhangi bir ülkeyi zaten bu birliğin içerisine almıyorlar. Biz şimdi müzakere yapan bir ülkeyiz, aday ülkeden müzakere yapan konuma geldik. Nasıl geldik? Çıkardığımız yasalarla geldik. Eğer siz çıkardığınız yasaları, çıkardığınız yönetmelikleri, tüzükleri yayınladığınız, dinî referans veriyorsanız, yani laikliğe aykırı dinin herhangi bir hükmüne dayanarak bir düzenleme yapıyorsanız, bu zaten hem iç hukukumuz bakımından mümkün değil hem de demokratik değerleri benimsememiş bir partinin, bir hükûmetin, bir iktidarın Avrupa Birliği çatısı altında yer alması mümkün değil. Biz bu konuda en büyük katkıyı vermiş bir iktidar olmamıza rağmen, böyle bir suçlama gerçekten bize seçimde alacağımız darbeden çok daha fazla zarar vermiştir, hem Türkiye'nin imajına hem bizim imajımıza. Yani Avrupa Birliği için canımız çıkıyor, uğraşyoruz gece gündüz, en önemli düzenlemeleri yapıyoruz, karşınıza Avrupa Birliği normlarıyla, Avrupa Birliği felsefesiyle bağdaşmayan bir itham çıkıyor.

Onun için bu iddiaların hiçbirisini doğru kabul etmiyoruz, doğru bulmuyoruz ve demek istiyoruz ki, esasen, zaten iktidar olan bir partinin odak olması mümkün değil, laikliğe karşı olması mümkün değil Türkiye'de Anayasa'nın teminatları açısından. O nedenle bizim partimizin ne yetkili organları ne bugüne kadar yürütme faaliyetleri ve Anayasa'nın bize tanıdığı yetkiler açısından bu şekilde

değerlendirilebilecek, bu maksada matuf bu kasıtlı ortaya konulmuş herhangi bir eylem de yok, yürütme faaliyeti de yok, mahallî idare faaliyeti de yok.

Ama bir husus var ki, bunu önemsiyorum. Samimi olarak arz edeyim ki şimdi arz edeceğim husus tartıştığımız konuların hepsinden çok daha önemli. Yani Türkiye’de kendi içinde her on senede bir, on beş senede bir bir kavga sebebi buluyoruz. Birbirimizi suçluyoruz, birbirimizin gırtlığına sarılıyoruz, olan Türkiye’ye oluyor, bir bakıyorsunuz, o tartışmaların boş olduğunu, o tartışmaların aslında Türkiye’ye bir fayda getirmediğini görüyoruz.

Şimdi, dinin birleştiriciliğine vurgu yapmanın laiklik ilkesine aykırı olduğu gibi iddianamede bir husus var. Dinin bizim toplumumuz bakımından birleştirici olduğu en başta cumhuriyetimizin kurucusu Büyük Atatürk dâhil hemen her vesileyle söylenmiştir, söylenmektedir ve bunun yanlış bir tarafı da yoktur. Çünkü bu toplumun önemli bir kesimi belli bir inancı benimsemiştir. Benimsemeyenler de vardır. Buna vurgu yapmak, yani halkın yüzde 99’unun Müslüman olduğunu ilk defa biz söylemiyoruz, herkes söylüyor ama buna rağmen biz söyleyince bu başka bir anlamda kurgulanmaya çalışılıyor. Bununla ilgili özel bir kısım düzenlemeler var. Biz din üst kimlik demediğimiz hâlde, tekrar ifade ettim, bir çarpıtmayla iş o noktaya getiriliyor ve biz başka bir kareye oturtulmaya çalışılıyor.

Şimdi arz edeceğim husus şu: Yani eğer bu husus yüksek mahkemenin vereceği karara mesnet teşkil edecekse Türkiye elli sene bir başka tartışmanın içerisine girecek, o da şudur: İddianamede yer alan din ve İslam’la ilgili bazı görüşler ve imajlar hem yanlış hem de yanıltıcıdır. Bu görüşlerin kabulü bir yüksek mahkeme kararına mesnet teşkil etmesi durumunda, Diyanet İşleri Başkanlığının Anayasa ve yasalarla kendisine yüklenen görev ve sorumluluk alanlarını daraltacak, hatta bize göre özgü bir anayasal kurum işlevsiz hâle gelecektir. Laiklikle ilgili yanlış algılamaları ve tasavvurları pekiştirecek, bu da din ve devlet işlerinin sağlıklı bir zeminde ayrıştırılmasını, altını çiziyorum, din ve devlet işlerinin ayrıştırılmasını imkânsız kılacaktır.

Bir siyasi partiyle ilgili kapatma davasında hukuk metnlerinin esas alınmasında şüphe yoktur. Buna rağmen iddia makamı hazırladığı metinlerde laik hukukun sınırları dışına çıkarak din ve İslam adına çeşitli yargı cümleleri kurmakta, dinî, İslami kavramlar ve öğretiler bağlamından soyutlanarak yanlış ve yanıltıcı bir şekilde ele alınmaktadır. Dinin ilmen muteber kaynakları dikkate alınmadan değerlendirmeler yapılmaktadır.

Her şeyden önce iddianamede ortaya konan din anlayışı, bilim insanlarının ve akademisyenlerinin (kelamcılarının, din felsefecilerinin, dinler tarihçilerinin) üzerinde uzlaşabilecekleri tanım ve tasavvurlardan hayli uzak.

İddianamede din ile ilgili değerlendirmelerin temelini, özellikle 19’uncu yüzyılda Batı’da beliren felsefi akımlardan biri olan pozitivist bakış açısı oluşturmaktadır. İddianame metni siyasal partilerin demokratik süreç içerisinde yüz yıldır devam eden aşamalarına dikkat çekmekte fakat bu aşamalarla orantılı bir şekilde

seyreden ülkemizde uluslararası toplumda din ve inanç özgürlüğü alanındaki gelişmelere hiç değinilmemektedir. Böylelikle siyasi partilerin geçirdiği gelişmenin son noktası ile din ve inanç özgürlüğü alanına iki yüz yıl öncesinin bakış açısı karşı karşıya getirilmektedir. Biri donduruluyor biri bugüne getiriliyor. Dolayısıyla iddianamenin hukuki bir metin olarak kabul görmesi durumunda demokratik kazanımlar açısından din ve vicdan özgürlüğü alanı pozitivistin dogmalarıyla doldurulmuş olacaktır.

Genel anlamda din, sosyal bir varlık olan insanın mutluluğunu hedefler. Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucu iradesi bu kabulden hareketle dinin toplum için vazgeçilmez bir unsur olduğunu görmesi sebebiyledir ki daha ilk günden Diyanet İşleri Başkanlığı gibi bize mahsus ve çok önemli bir kuruma ihtiyaç duymuş ve bunu kurmuştur.

İddianame metninde ortaya çıkan Diyanet İşleri Başkanlığı imajı ne kurumun yapısı ve amaçlarını belirleyen anayasal statüsüyle ne de Türkiye Cumhuriyeti devleti toplumu nezdindeki konumuyla ve ne de millî birlik ve beraberliğe yaptığı dinamik katkılarıyla örtüşmektedir. Anayasa'nın 136'ncı maddesinde Diyanet İşleri Başkanlığına "milletçe dayanışma ve bütünleşmeyi amaç edinme" görevini vermektedir. İddianamede yer alan ve dini toplumsal birliğin çimentosu olarak değerlendiren ifadenin parti kapatma sebebi olarak sunulması Diyanet İşleri Başkanlığının anayasal görevini de yerine getirmesini imkânsızlaştırmaktadır. Bu metnin hukuki bir referans olarak onaylanması durumunda halkın büyük çoğunluğu Müslüman olan bir ülkede devlet-toplum ilişkileri ve dinlerin ve kültürlerin uluslararası toplumsal ilişkilerde giderek artan önemi göz önüne alındığında, çeşitli alanlarda riskler oluşturma ihtimali söz konusudur.

İddianamede -38'inci sayfasında- Diyanet İşleri Başkanlığının kadro talebinin siyasiler tarafından dile getirilmesi eleştirilmekte ve laikliğe aykırı eylemler olarak zikredilmektedir. Diyanet İşleri Başkanlığının din hizmetlerinde nitelikli görevlileri istihdam etmesi ve boş camilere atama yapması Millî Güvenlik Kurulunun tavsiye kararlarında ve dolayısıyla Türkiye Cumhuriyeti'nin devlet politikası çerçevesinde yer almaktadır. Ayrıca Terörle Mücadele Yüksek Kurulu Sekreteryası -ki benim başkanlığında toplanıyor- Bölücü Faaliyetlere Yönelik Eylem Planı çerçevesinde özellikle doğu ve güneydoğu illerimizde kadrosu bulunmayan camilerde din görevlilerinin istihdamının önemine binaen bu kadrolar gündeme gelmekte ve bu atamalar yapılmaktadır.

Şimdi, Millî Güvenlik Kurulunun bu alanda alınmış sayısız kararları var. Geçtiğimiz hafta Millî Güvenlik Kurulu toplantısı yapıldı. Şimdi oradan kısaca bir metni bilgilerinize sunmak istiyorum: Şimdi, bakınız, PKK Kongra Gel terör örgütüne müzahir unsurların dönem içindeki faaliyetleri. "Terör örgütü ve yandaşı oluşumlarca taban desteğini ve oy oranını artırmak amacıyla halkın dinî duygularını istismar etmeye yönelik çalışmaların devam ettiği, 7 Mayıs 2008'de Batman'da, 31 Mayıs 2008'de İstanbul'da bu terör örgütünün Din Adamları Yardımlaşma ve Dayanışma Derneğini kurduğu, ayrıca Diyarbakır'da Siyaset ve Kadın Akademisi, Şanlıurfa'da

İlahiyat Akademisi, Tunceli’de Demokratik Siyaset ve Alevi Kültür Akademisi kurma yönünde çalışmalar yaptıkları bilinmekte.”

Şimdi, ayrıca “Hizbullah” denilen bir başka radikal örgüt de yine başta Kürt medreseleri olmak üzere ülkemizin belli bir bölümünde dinî amaçlı birçok çalışmaları yapmaktadır.

Şimdi, bunlara karşı devlet terörle mücadelede etkinliğini artırabilmek adına sayısız tedbirler geliştiriyor. Bunlardan bir tanesi aynen şu: Kadro sıkıntısı nedeniyle imam ataması yapılamayan camilerin illegal örgütlenmeye zemin oluşturacağı son derece açıktır. Bu zafiyetin süratle giderilmesi önemli görülmektedir. Bu alanda yapılacak etkin çalışmalarla mütedeyyin vatandaşlarımızın bu tür faaliyetlerden etkilenmemelerinin önlenebileceği değerlendirilmektedir. Daha evvel alınan kararlar gereğince de Diyanete kadro verilmesi bir an evvel, devletin denetim ve gözetimi altında din hizmetlerini sürdürebilmesi açısından bir tavsiye kararı var.

Şimdi, şunu yakinen biliyoruz: Bugün devlet olarak imam tayin etmediğiniz, din görevlisi tayin etmediğiniz yerlerde de din hizmetleri veriliyor ama bu hizmetlerde ne konuşuluyor, din adına ne anlatılıyor, neyin hesabı yapılıyor, neyin propagandası yapılıyor? Her köye bir tane bu işleri takip edecek eleman görevlendirmede olduğunuz göre, görevlendiremeyeceğiniz göre yapılması gereken iş, oraya Diyanet İşleri Başkanlığı kadrosunda görev yapacak insanları görevlendirmek.

Şimdi, iddianamede... Bir ara 9 bin kadro, 8 bin kadro gündeme geldi, bunun verilmesi gerektiği... Şimdi, bu bile hükûmetin aleyhine, partinin aleyhine bir odak sebebi teşkil ediyor ve bundan dolayı parti suçlanıyor.

Şimdi, bir devlet düşünün ki bir tarafta bir karar alınıyor, öbür tarafta bir devlet organı onu kendisi açısından mahzurlu görüyor, kendi anlayışına göre onu bir itham sebebi olarak zikredebiliyor. Bu iddianamenin maalesef izah edemediğim şahsen şeylerinden bir tanesi budur.

Bir başka husus iddianamede: Dinî gün ve bayramlarla millî bayramlar arasında karşılaştırma yapılmasının millî birlik ve bütünlüğümüz açısından son derece vahim olduğu gözden uzak tutulmamalı. İddianamede böyle bir karşılaştırma yapılıyor. Dinî bayramlar millî bayramların, millî bayramlar dinî bayramların alternatifiymiş gibi bir değerlendirme var ve sanki bizi millî bayramları ikinci plana, dinî bayramları öne çıkarıyormuşuz gibi bir ithamla karşı karşıya bırakıyor. Bu son derece yanlıştır. Özellikle Türkiye’nin birlik ve bütünlüğü açısından sakıncalı bir husustur.

Şimdi, bu iddianameyle yapılan bir ayrımcılık da var, onu muhakkak söylemem gerekiyor, İddianamenin 89’uncu sayfasında: Kur’an kurslarının Diyanet İşleri Başkanlığı müfettişlerince teftiş edilmesine yönelik düzenlemeler laikliğe aykırı olarak görülüyor. İddianamenin öne sürdüğü gibi bu konuyla ilgili yapılan teklifte Kur’an kurslarının denetim yetkisi sadece Diyanet İşleri Başkanlığı müfettişlerine verilmiş değil. Yasa teklifinin asıl amacı, genel teftişin yanında, mesleğin gerektirdiği

bilgi, birikim ve deneyimi nedeniyle Kur'an eğitim ve öğretimi açısından Diyanet Müfettişlerinin teftiş ve denetimdeki sorumluluklarını artırmaktan ibarettir.

Kaldı ki bir anayasal kurum olan Diyanet İşleri müfettişleriyle, hepsi aynı kanuna tabi, 657 sayılı Yasa'ya tabi, Millî Eğitim müfettişleri arasında bir ayırım yaparak Diyanet müfettişlerini rejime sadakat açısından sakıncalı bulan bir anlayış bizatihi kendisi sakıncalıdır. Bunu son derece incitici ve sakıncalı bulduğumu ifade etmek istiyorum.

Ayrıca iddianame metninde hemen hemen tüm başlıklar altında dinî ve İslami kavramlar kullanılıyor ve bunlar da yerli yerinde kullanılmıyor. Mesela “din” İslam'a; “İslam” siyasal İslam'a, İslamcılık ve şeriata; “cihat” şiddete, İslami terör ve savaşa; “din ve vicdan özgürlüğü talebi” takiyeye gibi... Kavramlar arka arkaya sıralanmak suretiyle bu kavramlar bir başka anlam üzerine oturtulmaktadır.

Siyasal İslam üzerinden genel olarak İslam, siyasetçiler üzerinden de dindar insanlar töhmet altında bırakılıyor. Dinî kavramlar ve dindar kesimler potansiyel zanlı olarak takdim ediliyor ve böyle bir imaj oluşturuluyor.

İddianamede din tanımı farklı pasaj ve alıntılardaki kullanımında çelişki ve tutarsızlıklarla dolu. (İddianamede sayfa 13, 15, 17, 128, 136, 139, 144) Mesela din kutsaldır. Bununla birlikte, “din kendi alanında, vicdanlardaki yerinde, Tanrı-insan arasındaki inanış olgusudur.” diyor. “Din vicdan işidir. Daha çok bireysel ve duygusal bir düzeyde kalması gerekli bir olgudur. Onun dış dünyaya, kamuya yansıyan yönlerine, sosyal tezahürlerine vurgu yapılması laikliğe aykırıdır.” diyor.

Bir başka değerlendirmede ise “laik düzende özgün bir kurum olan din” denilmek suretiyle dinin özgün bir sosyal kurum olduğu ifade ediliyor.

Bir tarafta Allah ile kul arasında vicdani bir ilişki, öbür tarafta din kendisine özgü bir sosyal kurum.

Din özgün ve sosyal kurum ise sosyal hayata yansıyan formel yönüne, sosyal tezahürlerine vurgu yapılmaması mümkün değildir. Dinin hukuki düzenlemelere mesnet teşkil etmemesi ayırıcıdır ve bu doğrudur ama dünya hayatına, bireysel ve toplumsal yaşantıya yönelik değer ve davranışlarda inanan insanlar için kaynak olarak gösterilmesi ayırıcıdır. Bunun içindir ki ezanın okunması, kilise çanının çalınması; camide, kilisede, havrada ibadet edilmesi; vakit namazı, cuma namazı, bayram namazı, cenaze namazı kılınması; Kur'an kurslarının Kur'an öğretimi; Ramazan ayında oruç tutulması, televizyonlarda dinî programların yapılması, Hac ibadeti, Diyanet İşleri Başkanlığının varlığı ve hizmetlerini sürdürmesi bu anlayışa göre laikliğe aykırıdır. Yine iddianamede din, aklın karşıtı olarak sunulmuş, dinin akılla bağdaşamayacağı zımnen vurgulanmıştır. Böylece -iddianame 12, 17 ve 18- kişinin vicdanında yer alan kutsal ve dinî değerler bir bakıma akıl dışı olarak tavsif edilmiştir.

Ve yine iddianamede -sayfa 10, 11, 17- din ve bilim kelimeleri birbirine zıt olarak sunulmuş, bilimin dinin bittiği yerde başladığı iddia edilmiş, âdeta din ve bilimin örtüştüğü hiçbir alanın olamayacağı düşüncesi işlenmiştir.

İddianamenin bir başka yerinde İslam'ın özelliği olarak bahsedilen hususlar, bir başka yerde siyasal İslam'ın özelliği olarak belirtilmiş ve böylece İslam, siyasal İslam'a indirgenerek açıklanmıştır. İddianamenin bir başka yerinde Şia'ya, Şia Mezhebi'ne mahsus özellik olan ve Türkiye'nin benimsediği Müslümanlık açısından tümüyle reddedilen takiye bütün İslami inanışlar için genelleştirilmiştir. Halbuki Türkiye'de bu anlayış bizim bakımımızdan kabul edilebilir bir husus değildir.

Sonuç olarak, iddianame metninde dinî ve İslami kavramlara ülkemizdeki akademik, dinî çalışmalar ve ilahiyat birikimleri gözetilmeden keyfi ve izafi anlamlar yüklenmiştir. Temel kaynaklara müracaat edilmeksizin ve herhangi bir yöntem belirlenmeksizin gelişigüzel bir şekilde kullanılmıştır.

Bu konuyu özellikle yüksek heyetinizin bilgisine sunmak istedim.

Sayın Başkan, sayın üyeler; şimdi, iddianamenin birçok bölümünde gerek bazı kurumların veya kurum temsilcilerinin veya bir kısım siyasi görüşlerin değerlendirmeleri var.

Tabii kamuya açık bir faaliyet yapılıyorsa -hangi kurum tarafından yapılırsa yapılsın- bunu beğenen de olur, eleştiren de olabilir. Kamuya açık her faaliyetin böyle bir yanı vardır. Bu ister mahkeme kararıdır, bu ister YÖK'ün tasarrufudur, bu ister hükûmetin tasarrufudur, filanca bakanlığın tasarrufudur. Şimdi öyle bir şey ki, iddianameye baktığımızda mesela YÖK'ün bazı uygulamalarını eleştirmek... Şimdi bugünlerde kararlar alıyor, bu kararları doğru bulan da var yanlış bulan da var. Mesela üniversite kontenjanları artırıldı, şimdi bir kısmına göre bu doğrudur, üniversite kapısında bekleyen bu kadar insan var, niye bu kontenjanları artırmıyoruz? Öğrenciler açısından iyi bir şey. Ama öbür taraftan baktığımızda yeteri kadar öğretim elemanı yok, yeteri kadar imkân yok, masa yok, sıra yok, bina yok, niye bunları artırıyorsunuz? Şimdi aynı olaya bakıyoruz, baktığımız yere göre öyle de olabilir, böyle de olabilir. Dolayısıyla siyaset bir eleştiri faaliyetidir. Eleştiri faaliyeti olması sebebiyle de eleştirilemeyen kurum da olmaz, eleştirilemeyen faaliyet de olmaz. Mühim olan eleştirinin eleştiri hududu içerisinde kalmasıdır, hakaret içermemesidir, saygısızlık yapılmamasıdır. Belli bir nezaket ölçüleri içerisinde ve mümkünse olabildiğince kaliteli, bilimsel dayanakları olan eleştiriler yapılması gerekir.

Şimdi, bir kısım arkadaşlarımızın, özellikle belli kararlar karşısında yapmış olduğu eleştirileri iddia makamı laikliğe aykırı eylem olarak kabul ediyor, hâlbuki bunların hepsi, mesela üniversiteye girişte katsayı sorunu, bunların her birisi için ayrı bir değerlendirme yapmamız mümkün. Yani bir imam hatip meselesinden dolayı meslek liselerinin bugün canına okuduk. Geldiğimiz nokta burasıdır. Ara eleman bulunamıyor. Ostim'de, Ankara'da bunu sizler de gözlemleyebilirsiniz.

Hâlbuki imam hatip okulları dediğimiz neticede toplam ortaöğrenimdekilerin yüzde 3'üne tekabül ediyor, meslek liselerinin içerisinde toplam yüzde 8. Yüzde 8 ya da yüzde 3 yüzünden geri kalan yüzde 97'yi, yüzde 92'yi yok farz ederek Türkiye'de bir tartışma yapıyoruz. Bu tartışma yapılırken söylenen değerlendirmeleri... Çünkü ortada bir sorun var. Türkiye sanayileşmiş, Türkiye ihracat yapıyor, Türkiye bunu artırmak mecburiyetinde, ihtiyaç olan klasik lise mezunu değil, meslek lisesi mezunları.

Bununla ilgili sorunları konuşmayacaksak, bununla ilgili her parti düşüncelerini dile getirmeyecekse, o takdirde siyaset nasıl yapılacak ve biz vatandaşın karşısına çıktığımızda vatandaş hangi fikrimize göre diğerini değil de beni ya da beni değil de bir başka siyasi partiyi tercih edecek?

Bu eleştirilerin tamamını içinde belli kelimeler geçiyor düşüncesiyle, teknolojiden bilistifade belli cümlelerin geçtiği bütün konuşmaları laiklik aleyhinde söylemler olarak kabul etmiş. Kişi, organ, kurum, karar, sorun, yasa ve olaylar veya siyasi demeçlere karşılık verilen bir kısım demeçleri, beyanları, açıklamaları ve eleştirileri, bunların hepsini veya yürürlüğe girmiş olan yasal ya da anayasal uygulamaları, bunları laiklik karşıtı eylem olarak getirmiş. Bunlar epey yekûn tutuyor. Zaten iddianamenin ekinde sunduklarının hepsi bu konuyla ilgili çıkmış olan açıklamalardan ibaret.

O kısımları da böylece geçmiş oluyorum. Teferruatı zaten eski metinlerde ve şimdi takdim edeceğimiz metinde var.

Sona yaklaşıyorum Sayın Başkan.

AK Partili yetkili organların... Yani birey olarak zaten bizim laikliğe aykırı söylemi olan, eylemi olan, tavrı olan, düşüncesi olan varsa, biz bunları ya disiplin hükümleri çerçevesinde veya bir başka türlü tecziye ettik, bunlara karşı tavır koyduk. Bunların hepsini de koyuyoruz. Bunlara da tekrar girmek istemem. Bir açıklaması eğer gerçekten rahatsız ediciyse... Hatta hassasiyet gösterdik, hatta düz bir mantıkla baktığımızda bunları belki ifade özgürlüğü kapsamında da mütalaa edebilirsiniz, ama sütün ağzımız yandığı için yoğurdu üfleyerek yiyoruz işin açıkçası. Aman, bu kadar oy almış bir partiyi birinin şu veya bu istikamete çekilmesi mümkün lafından dolayı parti sıkıntıya girmesin, bu kadar insan rey vermiş, birinin yüzünden çatı başımıza yıkılmasın. Şimdi endişemiz bu. Onun için de eğer bir açıklama varsa rahatsız eden, İnsan Hakları Mahkemesi kararları bakımından şok eden bir açıklama olsa bile, o kapsama girebilse dahi, girse dahi biz sırf bu sıkıntılar yaşanmasın diye, ülkemiz yaşamasın diye disiplin cezaları verdik.

Bunun eklerini koyduk buraya. İhraç ettiklerimiz var. En popüler olanı, Atatürk'le ilgili bir fıkra anlattı bir belediye başkanı -Cuma Bozgeyik, Mimar Sinan Belediye Başkanını- biz partiden derhâl ihraç ettik. Mahkeme kararını filan da beklemeden, aleyhinde ne karar çıkacak, onu da beklemeden böylesine ileri geri konuşmuş olmasını siyasi nezaket açısından bile hoş karşılamadığımız için bunları partiden ihraç ettik. Aynı şekilde biraz evvel mahkeme kararına dayalı olarak ifade



ettiğim Ulukışla Asliye Ceza Mahkemesinde Yusuf Uğurlu, partiden ihraç ettik. Bazı konuşmaları yapanlar oldu, Hüsne Tuna gibi, Mehmet Çiçek gibi vesaire gibi, bunlarla ilgili disiplin hükümlerini işlettik, cezalar verdik. Ancak bunlar sayın iddia makamını tatmin etmedi.

Şimdi bu tür işlemleri yapmadığınız zaman benimsemiş oluyorsunuz, böyle itham ediyor ama bu türlü işlemleri yaptığınız zaman bu defa da bunun arkasından başka bir niyet arıyor. Peki, bir siyasi parti ne yapar beğenilmeyen bir husus varsa, tasvip edilmeyen bir husus varsa? Tedbir adına, sağduyu adına, basiret adına, hukuk adına ne yapar ortada yanlış bir karar varsa, yanlış bir beyan varsa, yanlış bir uygulama varsa? Disiplin hükümlerini uygulatır... Suç oluyor. Diyor ki: “Hayır, o vaziyeti kurtarmak için yapılmıştır. Tekzip eder, tavzih eder... İşte o şu maksatla yapılmıştır. Etmedi... Bunları zımnen benimsedi. Şimdi, doğrusu parti olarak da biz neyi, nasıl yapacağımızı şaşırdık bu iddianamedeki ithamlar karşısında.

Onun için bu türlü düzenlemelerin hepsi zaten bu iddialarımızın, savunmalarımızın ekinde var. O nedenle iddianamenin bize yönelik bu kısımları ne şahıs olarak biz laiklik karşıtı eylemlerin odağıyız ne de partiyi temsil eden Anayasa’daki ilgili organlar itibarıyla.

Zaten sayın iddia makamı parti organlarıyla ilgili bir tek şey getirmede, sadece Sayın Genel Başkanın yaptığı bir kısım açıklamalar. Zaten organ adına bir işlem varsa bir karar gerekecektir. İttifakla mı verilmiştir, çoğunlukla mı verilmiştir? Ortada herhangi bir karar yok ama sanki bu organlar da bu türlü fiillerin ortağıymış gibi bir izlenim, bir değerlendirme var. Onun için biz açıkça ifade etmek istiyoruz ki, hukuki anlamda delil teşkil edecek bu manada bir şeyimiz yok.

Ayrıca bir şey daha yaptık, bu çok önemli, bu göz ardı edildi. Şimdi bazı belediye başkanları, demin saymaya çalıştık, bunların her birisiyle ilgili idari soruşturmalar yapıldı, savcılık soruşturmaları var, mahkemeler adına alınmış kararlar var ama buna rağmen belediyelerden sorumlu, Genel Başkan Yardımcısı arkadaşımız Nihat Ergün bir genelge yayınladı bu türlü işlerin toplumda yanlış anlaşıldığından bahisle bu türlü faaliyetlere girilmemesi ve bu türlü bir çaba sürdürülürken olabildiğince dikkatli davranılması... Bunların parti tarafından tasvip edilmediğini, altını çiziyorum, parti tarafından tasvip edilmediğini de açıkça yürürlüğe koydu, bütün teşkilatlara genelge olarak gönderdi.

Şimdi bütün bu izahatlardan sonra ben kendi kendime soruyorum, acaba AK Parti nasıl oluyor da bir tehdit oluşturuyor? Şimdi biz iktidara zorla gelmedik, kaybedersek gitmeyiz demiyoruz biz, Türkiye’nin her tarafında kazanmadık. Belediyelerde kazandığımız yerler var, kaybettiğimiz yerler var. Serbest yarışma içerisinde... Önümüzde 29 Mart 2009’da bir mahallî idare seçimi var. Kaybedersek, kaybeden belediye başkanı da gider, meclis üyeleri de gider, vesairesi de gider. Eğer izahı kabil olmayan bir oy düşüşü olursa, biz bunu 89 seçimlerinde yaşadık, ondan sonra zaten iktidarda kalmak demokrasinin tabiatında yoktur, beraberinde zaten birçok siyasi tartışmayı getirecek. Onun için biz zorla gelmedik, kaybedersek gitmeyiz demiyoruz. İktidarın seçimle değişimi dışında bir yol bugüne kadar aklımızın

köşesinden de geçmedi, tam tersi tam da bunu savunuyoruz. Artık demokrasiye yapılan müdahalelerin -ne şekilde yapılırsa yapılsın- Türkiye'yi bir sıkıntıdan bir başka sıkıntıya sürüklediğini, sistemin yerine oturmadığını, demokratik geleneklerin de oturmadığını ve siyasetin giderek zorlaştığını ve daraldığını söylüyoruz. Onun için biz kimseyi tehdit etmiyoruz, cebir ve şiddetle de tehdit etmiyoruz. Bizim silahlı güçlerimiz yok, eğitim kamplarımız yok bu manada. Örgütlerimiz de yok ne yasal ne yasa dışı.

Peki nasıl oluyor da bununla ilgili genel bir söylemin dışında acaba bu AK Parti ne yapıyor da cebir ve şiddeti önermiş oluyor, meşru demokratik yöntemlerin dışında topluma bir başka yöntem öneriyor ve ne yapıyor da AK Parti hangi fikri, hangi projesi, hangi düşüncesiyle modern bir toplum yerine, Anayasa'nın öngördüğü modern toplum yerine başka bir model öneriyor? Doğrusu, burada iddia makamı âdeta bir köşe yazısı yazar gibi bir yorum yapmak suretiyle bir iktidar partisini çok büyük bir zan altına bırakıyor.

Şimdi, burada tüzüğümüz, programımız belli, bununla ilgili açılmış bir dava yok, cebir ve şiddetle ilgili Türkiye'nin herhangi bir yerinde açılmış bir soruşturma, savcılık soruşturması, bir dava yok. Hoşgörüsüzlük...

Şimdi burada bir şeyi ifade etmek istiyorum. Sayın Başsavcıyla anlaşılmadığımız bir iki konu vardı, ama şimdi bir tanesi de budur, eleştiri yapmayı hoşgörüsüzlük olarak kabul ediyor. Böyle bir anlayış olmaz. Demokrasinin özü eleştirmektir. Eleştiri yapılacak ki, ne nedir, ne değildir, ona göre orta yere çıkacak. Siz, şimdi, alınmış bir karar varsa bir devlet kurumu tarafından, siz bu kararı benimsemiyorsanız ya da yanlış buluyorsanız, bunu eleştirmeyi hoşgörüsüzlük olarak kabul edeceksek, bu hoşgörüsüzlüğü herkes yapıyor demektir Türkiye'de. Çünkü hepimiz yeri geldiğinde herkesi eleştiriyoruz. Hatta ve hatta sade vatandaşlar bakımından tazminat konusu olabilecek hususları Yargıtay 4. Dairesi "Mademki siyasetçisiniz, girdiniz bu alana, başkaları için tazminata hükmedilmesi gereken konularda siz tahammüllü olacaksınız." diyor, mahallî mahkemelerden verilmiş kararları bozuyor. Dolayısıyla eleştiri, demokrasinin özünde var, ifade özgürlüğünün özüdür, örgütlenme özgürlüğünün bir manada özüdür. Dolayısıyla şimdi eğer eleştiriye biz hoşgörüsüzlük olarak kabul edeceksek, o zaman, iktidar-muhalefet ilişkisini veya muhalefetin varlığını neye göre izah edeceğiz, nasıl bu iddianame anlamında bir bağdaştırma imkânımız olacak? O nedenle, iddianamede partimize yönelik hem cebir ve şiddet konusuyla ilgili hem hoşgörüsüzlükle ilgili söyledikleri hususların hiçbirisi varit değildir. Bir demokratik toplumda, bir demokratik ülkede olması gereken hususlardan başka bir şey değildir. Bunu ifade etmek istiyorum.

Şimdi bir önemli husus var, bu ilk defa bir iddianameye konuluyor, onun için bunun da üzerinde kısaca durmak istiyorum.

Sayın Başkanım, sayın üyeler; AK PARTİ hükümetlerinin dış politikasının laiklik ilkesine aykırı olduğu tarzında bir ağır suçlama var. Biz bu konuya geçmişte epey temas ettik. Şimdi, evvela, ülkelerin dış politikası, esas itibarıyla kişisel inisiyatiflerle yürütülen bir politika değildir, bir devlet politikasıdır. Her ülkenin

bilinen bilinmeyen bir millî siyaset belgesi vardır, bizim de var. Zaman içerisinde bunlar güncelleşir. Belli aralıklarla, tehdit algılamasına göre, çevrenizde, dünyada, bölgenizde olup biten hususlara göre, orada bir kısım direktifler vardır. Hatta bu millî siyaset belgesini bakanlar okurdu okumazdı, bilmeden bu türlü suçlamaların da yapıldığını biliyoruz, çokça tartışmaların olduğunu. Türkiye Cumhuriyeti devletinin bir millî siyaset belgesi vardır, gerek komşularıyla gerek komşusu olmayan başka ülkelerle, kuruluşlarla, vesaireyle. Bu şekillenir. İşbaşına gelen cumhuriyet hükûmetleri de kendi politikalarını bu çerçevede yürütür. Bu birincisidir.

İkincisi: Özellikle güvenlikle ilgili ki bu coğrafyada güvenlikle ilgili olmayan neredeyse bizim dış politikamız yoktur. Her iş eninde sonunda Türkiye'nin güvenliğine çıkıyor, ister komşularınızla ilişkiler ister başkalarıyla olan ilişkiler. Dolayısıyla uzunca bir zamandan beri bu Millî Güvenlik Kurulu toplantılarına katılan birisi olarak ifade ediyorum ki, bu güvenlik toplantılarının önemli bir kısmı dış politika konularıyla ilgilidir, başta Kıbrıs'tır, Irak'tır, Avrupa Birliğiyle ilişkilerdir, ABD'yle ilişkilerdir, Orta Doğu ülkeleriyle ilişkilerdir, belli kuruluşlarla olan ilişkilerdir ve dikkat ederseniz, Millî Güvenlik Kurulu toplantısından sonra yayınlanan bildirin belli bir bölümü dış politikayla da alakalıdır. Şimdi bunu niçin ifade etmeye çalışıyorum? Bunun sebebi şu: Şimdi, Sayın İddia Makamı, bilinen adıyla BOP Projesi olarak kamuoyuna takdim edilen bir konu var, bu konuyu bir başka bağlamda değerlendirerek AK PARTİ aleyhine bir delil olarak dış politikada kullanıyor.

Şunu ifade ediyorum: 2002'den bu tarafa AK PARTİ'nin dış politikasını başarılı bulan oldu, bulmayan oldu, eksik oldu, fazla oldu, ama laiklik açısından değerlendirilen ben bir konuşma hatırlamıyorum. Şimdi, Türkiye'de açık bir muhalefet var, ne bir gensoru var, ne bir Meclis araştırması var, bu manada ne bir genel görüşme var ve ne de bu manada bir soru önergesi var. Şimdi sadece İddia Makamı bunu kullanıyor. Bu, gerçekten üzerinde önemle durulması gereken bir husus.

Şimdi nedir bu BOP Projesi dedikleri konu ve iddianameye giren şekliyle? Esas adı "Geniş Ortadoğu ve Kuzey Afrika Projesi." Bu, ABD'nin yürüttüğü bir girişim değil. Yirmi bölge ülkesi ve G-8, gelişmiş sekiz üyenin resmen ortak olduğu hükûmetler arası bir faaliyet, yani Başbakan Sayın Recep Tayyip Erdoğan'ın faaliyeti değil, Türkiye Cumhuriyeti Hükûmetinin katıldığı bir proje bu. Bugün biz varız, biz bulunacağız, bizden sonra, bu projeden çekilmediğiniz sürece, bir başka hükûmet bu çabanın, gayretin içerisinde olacak. Aksine, bu Geniş Ortadoğu ve Kuzey Afrika Projesi, şimdi bilinen adıyla GODKA, Türkiye gibi bazı ülkelerin itirazları üzerine, Amerika Birleşik Devletlerinin bir kısım inisiyatifleri de belli ölçüde daraltılmış. Bu projenin maksadı özellikle Orta Doğu ülkelerinde eğitim ve ekonomik gelişme düzeyinin, iyi yönetim anlayışının, insan hakları standartlarının ve kadın erkek eşitliğinin iyileştirilmesi yolunda çeşitli reform faaliyetleri hükûmetler tarafından, halkların da desteğiyle yürütülmek üzere planlanıyor. Bunda bu faaliyetlerin teşviki...

Peki, bu faaliyete sadece hükûmet mi katılmış? Bundan evvelki Sayın Cumhurbaşkanımız, Kuala Lumpur'da yapılan platformda... 10'uncu Cumhurbaşkanımız Sayın Sezer, Kuala Lumpur'da yapılan 2003 İslam Zirvesi'nde konuşma yaparak, bölgede reformların önemine, GODKA'nın başlamasından hem

önce, hem sonra kuvvetli destek ifade etmiş. Bu faaliyet çerçevesinde ekonomiden eğitime birçok faaliyet yürütülmekte. GODKA üyesi hükümetler bu faaliyetleri paylaşarak eşgüdümünü üstleniyor. Türkiye, İtalya ve Yemen “Demokrasiye Yardım Diyaloğu” başlıklı bir konunun üç ülke olarak Eş Başkanı. Yemen “İfade Özgürlüğü”, İtalya “Siyasi Çoğulculuk ve Seçim Sistemleri”, Türkiye ise “Kadının Toplumdaki Yerinin Yükseltilmesi” alanında koordinatörlük yapıyor. Aslında Türkiye’nin böyle bir başlık altında koordinatörlük yapması, Türkiye’nin iftihar edeceği bir husustur. Halkının önemli bir kısmı Müslüman ama modern çağdaş değerleri benimsemiş birisinin hakikaten üçüncü dünya ülkesi dediğimiz temel hak ve özgürlükler açısından çok gerilerde olan bir dünyada kadın-erkek eşitliğini gündeme getirmesi, bunun öncülüğünü yapması, bu, hem Büyük Atatürk’ün hem de Türkiye Cumhuriyeti devletinin vizyonudur ve Türkiye bu çalışmalara katılarak, Cinsiyet Eşitliği Enstitüsünün kurulmasını karara bağlıyor ve bu yönde çalışmalar yapıyor. Şimdi bunun neresinin ılımlı İslam’la bir alakası var, ben şahsen anlayamadım. Yani birisi dese ki: “Şu faaliyetten dolayı, bu çabadan dolayı...” Devlet olarak yürütüyoruz bunu. Bu Hükümetin tek başına yürüttüğü bir politika değil bu. Biz yoksak bir başkası, eğer bu türlü bir çaba, gayret içerisinde olmayı Türkiye’nin yararına görüyorsa buna katılacak.

Kaldı ki hepimiz şunun bilinci içerisindeyiz: Dış politikada hayallere yer yok. Dış politikada gözeceğimiz bir tek husus var: Ülkemizin menfaati. Ülkemizin menfaati gerektiriyorsa, olacağınız yerde olursunuz, olmayacağınız yerde olmazsınız. Şimdi elbette G-8’ler başta olmak üzere yirmi tane ülke bu işin içerisindeyse -yirmi sekiz ülke yapıyor- Türkiye kendi bölgesinde güçlü bir devlet olacaksa, kendi gücünü artıracak, etkinliğini artıracak, kendi düşüncesini, kendi politikasını benimsetecek her türlü faaliyetin içerisinde olması Türkiye’nin yararınadır. Kaldı ki kadın-erkek eşitliği konusunda bir çaba gösteriyorsa, bu işe öncülük ediyorsa, bu iftihar edilmesi gereken bir hususken, maalesef, nereden alındığını bilemediğim bir yorumla, bu, Hükümetin ve partinin aleyhine ılımlı İslam’la bağlantılı bir konu hâline getiriliyor. Bu, gerçekten hayret verici bir husustur. Burada bu faaliyete ortak olan Türkiye Cumhuriyeti hükümetleridir.

Sayın Başbakanın Eş Başkanı olduğu bir başka konu var. O, “Medeniyetler İttifakı”dır. Bu ise Birleşmiş Milletlerin kararı çerçevesinde yürütülen bir faaliyettir. Medeniyetler çatışması yerine, bizim dış politikamızın değişmez hükmü “Yurtta sulh, cihanda sulh”, ülkenin menfaatini biz bu politikada görüyoruz, böyle bir prensibin hayata geçilmesinde görüyoruz. Çatışmayı teşvik eden, çatışmadan yana olan her türlü fikrin, her türlü politikanın karşısındayız. Şimdi belli ki medeniyetler çatışmasını savunan bir kısım yazarlar var, bir kısım politikacılar var, bu çatışmadan menfaat elde etmeye çalışan dış dünyada bir kısım çevreler var. Biz ise tam tersini söylüyoruz. Biz, elbette bir başka medeniyetten geliyoruz. Bu, bizim tarihimizin belli bir dönemi. Şimdi çağdaş medeniyet yapısı içerisinde yer almaya çalışıyoruz, bu da Avrupa Birliği politikası. Şimdi Türkiye gibi hem halkının önemli bir kısmı Müslüman ama öbür tarafta da demokratik, laik değerleri benimsemiş, özümsemiş. Gerçekten dar bir kesimin dışında, vatandaşta böyle bir kavga da yok, böyle bir hazımsızlık da yok. Bunu iddia ederim, her türlü şeye de varız. Yani yukarıdaki dar bir kesimin kısır çatışmasının dışında vatandaşta böyle bir kavga yok. Kimse kendi özel kavgasını bu

kavramların arkasında sürdürmeye çalışmasını diyoruz, çünkü uzunca bir zamandan beri olan budur. Sokağa çıkıp baktığımızda, bunun çok açık örneklerini görebiliyoruz. Çünkü bir sosyolojik vetire zaten bu modernleşmeyi, çağdaşlaşmayı sürdürüp götürüyor.

O nedenle, Türkiye hem bir taraftan bu değerleri benimsemiş ama bir Asya ülkesi, öbür taraftan Avrupa ülkesi, bir taraftan İslam ülkeleriyle iyi ilişkileri var, öbür taraftan Batı demokrasileriyle, Batı ülkeleriyle. Böyle bir ülkenin dünya barışına, mümkünse bölge barışına katkı sağlaması Türkiye'nin gücünü, güvenilirliğini, dış politikadaki itibarını artırır. Bu, Türkiye'yi daha güçlü kılar. Biz sıradan bir devlet değiliz. Biz, aşiretten imparatorluğa giden bir tarihi vetireden, bir tarihi süreçten geliyoruz. Bunu övünmek anlamında söylemiyorum, bu gerçek olan bir şeydir. Biz belki kendi iç çekişmelerimizle kendi gücümüzün farkında değiliz.

Dışarıdan bakıldığında, Türkiye, gerçekten büyük bir ülkedir, tahmin ettiğimizden daha büyük bir ülkedir ve yapabileceği çok iyi işler var. Bu Medeniyetler İttifakı Projesi'nde de bir Eş Başkanlık yapıyor, burada kişisel olarak Tayyip Erdoğan Başbakan, öbür taraftan da İspanya Başbakanı. Şimdi bu ise zaten herkesin gözü önünde, niye yapıldığı belli, neden yapıldığı belli ve bu da Türkiye'nin itibarı açısından fevkalade önemlidir diyoruz. Türkiye'nin, başka politikalarını sürdürürken bu çabaları büyük ölçüde etken olmakta, Türkiye'nin dış dünyadaki imajı ve popülaritesi açısından da önem arz etmektedir.

O nedenle, dış politikayla ilgili bir metin yok, bir belge yok, bir karar yok ama buna rağmen neresinden tutularak bu laiklik karşıtı bir politika olarak takdim edildi, doğrusu ben bugüne kadar bunu anlayabilmiş değilim, bunu ifade etmek istiyorum.

Kaldı ki BOP olarak bilinen GODKA toplantısına Sayın Başbakan G-8'lerin daveti üzerine katılıyor. Üstelik bununla ilgili Washington Büyükelçiliğimizin –Sayın Loğoğlu o zaman orada görev yapıyordu- bu toplantıya davet edildiğini -bu meslekte görev yapan değerli üyemiz bilecektir- bir telgrafla da zaten bildiriyor, kamuoyuna da açıklanıyor. Dolayısıyla gizli kapaklı kapılar arkasında yürütülen bir politika değil, resmen bilinen, açıklanan, ne nedir, bu belli olan bir politikadır ve böylece sürdürülmektedir.

Şimdi, Sayın Başkan, sözlerimin sonuna geldim, sabrınız için çok teşekkür ediyorum sizlere. 1 Temmuz günü Sayın İddia Makamı sözlü olarak da burada bazı görüşler ileri sürdü, şimdi onlara kısaca temas edeceğim.

Bazı yeni olaylar gündeme gelmiş oluyor, evvela bunun hukuken mümkün olmadığını bir hukukçu olarak altını çizmek istiyorum, çünkü bizim hukuk sistemimizde esas olan şudur: Delilleri toplarsınız, ondan sonra davayı açarsınız. Yoksa ben bir davayı açayım, sonradan, arkasından, “Göç yolda düzülür.” mantığı içerisinde bir yargılama yapılamaz. Çünkü eğer ispatı mümkün olmayacak iddialarla mahkemeler meşgul edilecekse, zaten yeteri kadar iş yükü var...

Onun için, Yüksek Mahkemenin içtihadına da konu olmuş olan bir hususu ifade etmek istiyorum. Davada ileri sürülen hususlar dava tarihinden önce olması gerekir. Daha sonraki beyanlara dayanmış olması, bu davayı açarken zayıf noktalardan hareket ettiğinin çok açık bir göstergesidir. Bu, hukuken kabul edilebilecek bir husus değildir, bunu bilhassa belirtmek istiyorum.

İkincisi: Şimdi, şiddete delil olarak, Ulaştırma Bakanı arkadaşımız Binali Yıldırım'ın bir beyanını kullanıyor büyük ölçüde. Şimdi bakınız, biz onu geçen sefer de iddia ettik, dedik ki: Orada geçen "kanlı", kapatılan partinin sözleri arasında da bir "kanlı" lafı geçti ya, o "kanlı"dan bu "kanlı"ya bir irtibat kurabilmek adına, bizim oradaki iddialarımıza rağmen, ispatımıza rağmen tekrar burada gündeme getiriyor. Şimdi bu konuşmanın CD'sini de sunuyoruz ve çözümü de var burada, çözümünü de getirdik. Şimdi o konuşmanın içerisinde "kanlı" lafı geçmiyor. "Kanlı" lafı geçmiyorsa o zaman zaten bunun bir anlamı yok. Buna rağmen, sanki işte bu partinin yakın bir tehlike olduğunu göstermek, cebir ve şiddeti teşvik ettiğini göstermek adına, bula bula, aslı olmayan -bu buradadır- bir metni getirip hem koyuyor hem de burada sözlü mütalaa olarak söylüyor. Bu kesinlikle doğru değildir. Bu da aslı olmayan bir delil, bunu söylemek istiyorum.

İkinci olarak bir başka husus şu: AK PARTİ'nin kendisinin veya üyelerinin Atatürk'e karşı olduğu gibi bir imajı, bir kanaati, bir suçlamayı da oluşturuyor. Bize bir tek beyan gösterilemez, varsa zaten bir tek o kişinin -demin söyledim- Mimar Sinan Belediye Başkanı... Yargı süreci bildiğim kadarıyla devam ediyor. Biz, buna rağmen, böylesine sorumsuzca laflar ya da şakalar yapan birisinin doğru olmadığını partiden ihraç ettik. Onun dışında, bana 14 Ağustos 2001'den bugün bu savunmayı yaptığım 3 Temmuz 2008 tarihine kadar, partiyi temsilen, bir tek beyan gösterilemez, bir tek karar gösterilemez.

Ama Sayın İddia Makamının yaptığı bir şey var, bunu doğrusu çok doğru bulmuyorum: Televizyonda birisi bir konuşma yapıyor, Mussolini'den bahsediyor, Humeyni'den bahsediyor vesaire. Şimdi, televizyon kanallarına çıkan her kişiyi bizimle irtibatlı kılacaksak, o zaman vay hâlimize! Şimdi, bu partinin üye kayıtlarının tamamı Başsavcılığın emrindedir. Kişinin kim olduğu bellidir, ismi bellidir, kimliği bellidir, açar kontrolünü yapar. Eğer bizimle ilgiliyse, bu iddiayı koyar. Kaldı ki bizimle ilgiliyse bile, yasada hüküm var, evvela bunun partiden uzaklaştırılması noktasında yapması gereken bir tür işlem var. Bu işlemlerin hiçbirisi yapılmıyor veya o kişinin partiyle alakası yok, hiç alakası yok. Her deli saçmasını bizimle irtibat kurarak bir iddianame hazırlayacaksak -her mahallenin bir delisi vardır- o zaman biz bu işin içerisinden nasıl çıkacağız? Onun için, o türlü saçma sapan bir kısım beyanları da, bu parti, AK PARTİ, Atatürk'ün düşmanıdır...

Biz, Atatürk'ün bu ülkeye neler kazandırdığının, samimi olarak, farkındayız. Bunu da hiç kimseyle bir ölçme noktasına, yarışına da girmeyiz. Hepimiz, Atatürk'ü, anlayabildiğimiz kadar, anlayabildiğimiz nispette seviyoruz ve sevmeliyiz. Bu ülkenin yetiştirdiği çok büyük bir devlet adamıdır. Özellikle yaşadığımız sıkıntıları, bölgemizde, ülkemizde, dünyada yaşadığımız sıkıntıları gördükçe, zamanında

söylenen sözlerin, yapılan açıklamaların ve değerlendirmelerin, Nutkun ne anlamda ileri görüşleri ifade ettiğini bilen bir siyasi heyetiz.

Dolayısıyla bir önyargıyla, bir genel yaklaşımla, bizimle alakası olmayan bir kısım görüşleri buraya, gündeme getirmek suretiyle, 16 milyon seçmenin desteğini almış bir partiyi bu türlü karalamaların içerisinde olmak, bence çok doğru olmaz. Bu, bir siyasi söylem konusu olabilir, ona bir şey demiyorum ama biz burada bir hukuki işlem yapıyoruz, çok ciddi bir işlem yapıyoruz. Siyasette böyle zaman zaman mesnedi olmayan laflar söylenir, keşke söylenmese. Ama sonunda bir tüzel kişilik idama gidecekse, bunun delillerinin çok sağlam olması lazım, iyi araştırılması lazım. Bakın bu çok zor bir şey değil. Teknolojide... Üye kayıtları zaten bilgisayarda. Bunun anında, bir iki saniye içerisinde, bir iki dakika içerisinde bizimle ilgili olduğu açıkça ortaya çıkar. Biz bunu söyledik ama son mütalaasında da bununla ilgili bir kayıt, bir belge getirmedi, doğrusu bunu da yadırgadığımı, doğru bulmadığımı hukuk adına ifade etmek istiyorum.

Bir kısım Türkiye'deki tarikatlarla vesairelerle bağlantısı var imajı, bunların ne delili var ne de bir başka türlü ispat imkânı var. Bir genel değerlendirme olarak bunu siyasetçiler yapıyor ama hiç olmazsa İddia Makamının buna uygun bir değerlendirme yaparken daha sağlıklı bir hareket noktası ortaya koyması gerekiyordu.

Söylediğim gibi, biz 1.006 tane yasa çıkarmışız bugüne kadar. Bu 1.006 yasanın hepsi şu veya bu şekilde kamuoyu tarafından biliniyor ve bunların çok önemli bir kısmı da Avrupa Birliğiyle bağlantılı yasalardır, müktesebatla uyum yasalarıdır. Eğer siz zaten dine referans veriyorsanız, bu yasaların Avrupa Birliği açısından da kabul edilebilir bir yanı yok.

Bir konu kaldı, boşta kalmasın, göz ardı etmek istemiyorum: Sayın Başbakanın Uşak'ta yaptığı bir konuşma var. Af yetkisiyle ilgili orada demiş ki: "Benim affetmeye ne yetkim var?" Esas itibarıyla, işin, mağdurun bu noktadaki rızası anlamına gelebilecek bir beyan. Aslında bu konuşmanın tümünü birden değerlendirdiğinizde olan şey şudur: Ben de Adalet Bakanı olarak ne zaman cezaevlerine gitsem "Baba, bize af yok mu, af ne zaman?" diye ilk soruları budur. Kimse ne cezaevinin şartlarını söyler, ne yiyecek, içecek söyler, ne başka bir şey söyler. Biz afkolik olmuş bir toplumuz. Bildiğim kadarıyla kırk sekiz -sayısını bile unuttuk- defa af çıkarmışız. Şimdi kırk sekiz af, 84 yıllık cumhuriyet dönemimizde kırk sekiz af çıktığında... Ne yargının ne cezaların etkisini bırakmıyor bu aflar. Bunun ne kadar sıkıntılı olduğunu ben meslek hayatımda da gördüm. İdam talebiyle yargılanan oldu, annesini ve kız kardeşini vahşice benim bir ilçemde katleden oğul idama mahkûm oldu, o zaman idam vardı. Annesi ve şey mezarda. Ama muhitteki bilinen adıyla Topal Rıfat dışarıda yaşıyor şimdi. Şimdi bu afların toplumda meydana getirdiği bir reaksiyon var, bir tepki var. Onun için "Af yok mu?" diyenlere, neticede, Başbakanın, spontane olarak "Benim böyle bir yetkim yok." tarzında vermiş olduğu bir cevap. Buradan hemen diyet meselesiyle bir irtibat kuruluyor. Onun için, yani bağlamından kopardığınızda -demin faiz meselesinde de söyledim- hemencecik bu irtibatları kurabilirsiniz. Hâlbuki bu çok doğru değil.

Çağdaş ceza hukuku sisteminde yeni yeni müesseseler kuruluyor, yeni yeni anlayışlar var, bunları iyi bilmek lazım. Biz bunların bir kısmını Avrupa'dan aldık. Bir kısmı kendi tatbikatımızda var, geçmiş ceza yasasında da var. Mesela, eski TCK 414'e göre mağdurenin muvafakatiyle ceza erteleniyor, Bu bildiğimiz bir şey. Şimdi, şikâyete bağlı hususlarda, şikâyete bağlı suçlarda bir uzlaşma müessesesi getiriliyor. Neden? Hem yargının iş yükünü azaltmak hem de ceza siyaseti açısından bu doğru olduğu için. Bu, Batı hukukunda var. Amerikan filmlerinde bile görüyoruz. En ağır suçlarda bile bir uzlaşma imkânı var mıdır, yok mudur diye Amerika bunu çok daha büyük ölçüde uyguluyor. Ben Adalet Bakanlığına üç defa toplantıya katıldım Avrupa Konseyinin düzenlediği. "Alternatif Uyuşmazlık Çözümleri" diye Avrupa Konseyinin yürüttüğü faaliyetler var. Yani, hukuk alanı dinamik bir alan. Şimdi bütün bunlardan arı olarak, siz, oradaki af talebine Başbakanın toplumun meydana getirdiği bu rahatsızlıkları dile getirme anlamından yola çıkarak, bir şeriat müessesesini getirmeye çalışıyor, buradan da çok hukukluluk... Yani biz şu kadar zamandır iktidardayız, bula bula, orasından burasından çeke çeke bir... Bununla mı çok hukukluluk isteniyor, neresinde var? Bu kadar düzenleme yaptık. Bana bir tane madde gösterebilir ki, bu, çok hukukluluğa işaret ediyor.

Biz, hatırlarsanız, Anayasa'da değişiklik yaptık, tahkime imkân vermek, Türkiye'ye yabancı sermaye gelsin diye, bizden evvelki hükûmet yaptı, biz yapmadık. Doğru bir şey yapıldı. Üstelik de apar topar Meclis toplantıya çağrıldı 57'nci Hükûmet döneminde. Neden? Niye? Çünkü Türkiye'de çok değişik sebeplerden dolayı, yabancı sermayenin, hukuk sisteminden dolayı bir kısım tedirginlikleri var. Bunu anayasal bir dayanağa bağlamak suretiyle, "Gel sen Türkiye'ye yatırım yap, istiyorsan, bir ihtilaf vuku bulduğunda, bunu tahkime götür, hakeme götür." Şimdi bu zaten anayasal bir müessese.

Bununla söylemek istediğim şey şu: Hukuk dinamik bir yapıya sahip. Her gün yeni gelişmeler oluyor. Hem ceza hukuku alanında hem medeni hukuk alanında hem uluslararası hukuk alanında birçok değişimler var, gelişmeler var. O nedenle, eğer bir iktidar değerlendirilecekse, şu veya bu şekilde bir beyandan yola çıkarak değil, altı senedir işbaşında olan bir hükûmetin tüm icraatları, partinin tüm faaliyetleri dikkate alınarak bir karara varmak mümkün iken, çok hukukluluğa buluna buluna böyle bir cümleden yola çıkarak bir yorum getirilmeye çalışılıyor. Doğrusu, bu da gerçekçi de değil, bana kalırsa doğru da değil.

Sayın Başkan, sayın üyeler; söylemek istediğimin aşağı yukarı önemli bir kısmını kısaca söylemeye çalıştım. Arz ettiğim gibi, yazılı olarak sizlere takdim ediyoruz, eski metinlerle birlikte takdim ediyoruz. Konuşmaların bir kısmı bu metinde olmayabilir. Bu bütünlük içerisinde bu konuşmaların değerlendirileceğine inanıyoruz. Bu davanın reddedilmesi gerektiğini düşünüyoruz. Gerçekten bunun çok önemli olduğu kanaatindeyiz.

Bir dava açılmıştır. Bu davanın açılmamış olmasını temenni ederdik. Daha açılmış olmasıyla birlikte zaten toplum olarak bir bedel ödedik, ödemeye devam ediyoruz, parti olarak da ödedik.



Bu davanın demokrasimize bir katkısı yok, hukukumuzda da bir katkısının olduğu ve olacağı kanaatini katiyen taşımıyoruz. Bir şeye katkısı yok, bir şeye faydası yok, ama ekonomiden dış politikaya, devletin işleyişine, özellikle Türkiye'nin içinden geçmekte olduğu şu zor dönemde birçok şeye zarar verdiği ortadadır. Bunu burada açmak istemiyorum, yani bu belki ayrı bir tartışmanın konusudur, belki de bu platform buna müsait değildir.

Biz 2002 18 Kasımından bugüne kadar ekonomide, siyasette, hukukta ve başka alanlarda ne yaptysak -bunların hepsi devletin dokümanlarında var, devletin arşivlerinde var, Meclis tutanaklarında var- kamuoyu önünde yapılıyor.

Bu davanın reddedilmiş olması Türkiye'nin imajı açısından da, demokratik sistemin işleyişi açısından da, sorunlara çare bulma açısından da, hepsinden önemlisi, ifade özgürlüğü, örgütlenme özgürlüğü ve demokrasinin yarıçapı açısından ne anlam ifade ettiği bakımından fevkalade önem arz ediyor. Davanın bütün bu nedenlerle reddini talep ediyoruz.

Ayrıca, bir Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak bir beklentimi, bir temennimi de ifade etmek istiyorum, iyi kötü dünyada olup bitenleri bilen, yazılanları okuyan bir insan olarak ifade etmek istiyorum ki: Bugün özgür bir Batı dünyası varsa, bu işin öncülüğünü yapan o ülkenin yargıçları olmuştur, hukuk adamları olmuştur. 1950'li yıllarda McCarthyizm'in Amerika'yı kasıp kavurduğu dönemde, o kaostan ülkeyi çıkararak ve bugün ne kadar varsa, özgür bir Amerika, Yargıç Warren'in ve onunla beraber hareket eden yargıçların, hukuk adamlarının çabasının sonucudur.

Bugün Avrupa dediğimiz başta Almanya, İtalya olmak üzere, uzun yıllar nazizmin, faşizmin tortularını taşımış ülkelerde bugün demokrasi varsa, belli ölçülerde zaman zaman onları örnek almaya çalışıyorsak, inanıyorum ki, orada da bu işin önünü açan, demokrasinin önünü açan ve bugün bulunduğu standarda demokrasiyi ve özgürlükleri yükselten o ülkenin yargıçları olmuştur. Bizim ülkemiz de bu özgürlükleri hak ediyor, bu demokrasiyi hak ediyor, bunun yolunu, bugüne kadar olduğu gibi, bundan sonra da açacak olan Türk yargısının değerli mensuplarıdır. Eski bir Adalet Bakanı olarak bu konudaki inancımı hiç kaybetmedim. Bu inancımı bu vesileyle tekrar sizin huzurunuzda da ifade etmek istiyorum. Sabrınız için çok teşekkür ederim.

Davanın reddi talebiyle, hepinize saygılar sunuyorum.

BAŞKAN – Teşekkür ederim Sayın Çiçek.

Sayın Bozdağ, sizin ekleyeceğiniz bir şey var mı?

AK PARTİ GRUP BAŞKAN VEKİLİ BEKİR BOZDAĞ – Efendim, ben de saygılarımı sunuyorum Sayın Başkan size ve değerli üyelere.

Sayın Cemil Çiçek Bey partimiz adına söylenmesi gereken hususları özetleyerek aktardı. Görüşlerini, ilk cevabımızı, esas hakkındaki savunmamızı ve şu

anda sözlü olarak dile getirilen hususları yinelediğimi ifade ediyor, davanın reddine karar verilmesini saygıyla talep ediyorum.”

BAŞKAN – Adalet ve Kalkınma Partisinin kapatılması istemiyle açılan davada sözlü savunmaları yapmak üzere Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Sayın Cemil Çiçek ve Türkiye Büyük Millet Meclis Grup Başkan Vekili Sayın Bekir Bozdağ’ın sözlü savunmaları dinlendi, kayda alındı.

Teşekkür ediyorum efendim.

İyi akşamlar.

**- Davalı Parti adına yapılan sözlü savunma sırasında ayrıca aşağıdaki yazılı metin sunulmuştur:**

“Sayın Başkan,

Sayın Üyeler,

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı Sayın Abdurrahman Yalçınkaya tarafından Adalet ve Kalkınma Partisi hakkında açılmış olan dava sebebiyle sözlü olarak bu konudaki düşüncelerimizi ifade etmek için huzurunuzdayım. Heyetinizi saygıyla selamlıyorum.

Davalı Parti Genel Başkanı’nın beni ve arkadaşımı görevlendirme yazısını ibraz ediyorum.

Bu dava ile ilgili olarak daha evvel ibraz ettiğimiz ve yazılı olarak sunduğumuz görüşlerimizi aynen tekrar ediyorum. Bu cevaplarımızda ve eklerinde ayrıntılı bir şekilde Sayın Başsavcının iddialarına karşı açıklamalarda bulunduk. İddianamede ileri sürülen hususların neden doğru olmadığını, neden hukuki olmadığını, hatta bir kısım iddiaların neden partimizle ilgisinin bulunmadığını ve davanın neden reddedilmesi gerektiğini ortaya koyduk.

Sayın Başkan,

Sayın Üyeler,

Mevzuatımızda Parti kapatmayla ilgili hükümler bulunsa da bunun açılmış en son dava olmasını temenni ediyorum. Çünkü siyasi partiler Anayasaya göre demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsurlarıdır. Bu aynı zamanda demokrasi teorisinin evrensel normudur. Anayasal demokrasi ancak siyasi partiler yoluyla tatbik imkanını bulur. Bireylerin siyasete katılımları, örgütlenmeleri, siyasi eğitim almaları, partiler aracılığıyla en geniş şekilde sağlanır. Esasen Cumhuriyetimizin temel niteliklerinden biri olan “Demokratik devletin” iki evrensel şartı vardır. Biri genel seçimler, diğeri ise çok partili bir siyasi hayat. O nedenle modern demokrasiler aynı

zamanda “partiler demokrasisi”dir. Demokrasiyi geliřtiren partilerdir ve onlarsız bir demokrasi dűřünülemez.

Toplumdaki farklı gűrűř ve taleplerin siyasi sisteme tařınmaları, sivil toplumla siyasi sistem arasında saęlıklı bir iletiřim ve baę kurulması, taleplerin ařaęıdan yukarıya doęru bir yol katederek uygulanabilir politikalar haline gelmesi hep siyasi partiler aracılıęı ile gerçekleřmektedir. Anayasa Mahkemesi yeni verdięi bir kararda (2002/1 Esas, 2008/1 Karar), “Siyasal çoęulculuęu ve katılımcılıęı esas alan kurullar ve kurumlar dűzeni olan aędař demokrasilerde, bireysel iradeleri birleřtirip yűnlendirerek onlara aęırlık kazandıracak űzgűn kuruluřlara duyulan gereksinim, daęınık siyasi gűrűřleri birleřtirmek suretiyle halk iradesini oluřturan ve açıęa çıkaran siyasi partiler vasıtasıyla karřılanmaktadır. Partiler, belli siyasi dűřűnceler çerçevesinde birleřen yurttařların űzgűrce kurdukları ve űzgűrce katılıp ayrıldıkları hukuksal yapılarıdır. Siyasi partilerin kendilerine gűre űne çıkardıkları űlke sorunlarına iliřkin farklı űzűm űnerileri getirmeleri demokratik siyasi yařamda űstlendikleri iřlevin doęal sonucudur. Bu nedenle siyasi partiler, Anayasa’nın konuya iliřkin kurallarıyla Avrupa İnsan Hakları Sűzleřmesinin “űrgűtlenme”, “Dűřűnce ve ifade űzgűrlűęű” konusundaki 10 ve 11’inci maddelerinin koruması altındadırlar.” demektedir.

Toplum hayatımızda ifade ettięi bu űnemli rol sebebiyle siyasi partiler yeri bir bařka organizasyonla doldurulamayacak kadar hayati kuruluřlardır.

Bu ve benzeri birçok sebepten dolayı demokrasilerde siyasi partiler için ister hukuki, ister teaműli olsun űnemli teminatlar getirilmiřtir.

Siyasi partilerin yaşamaları esastır; kapatılmaları istisnadır.

Siyasi parti űzgűrlűęű, çoęulcu demokrasilerin olmazsa olmazı olan dűřűnce ve ifade űzgűrlűęű ile űrgűtlenme űzgűrlűęűnűn űzel bir kullanım biçimidir. Hatta ifade űzgűrlűęű bu nedenle űrgűtlenme űzgűrlűęűnűn kollektif kullanımıdır. İfade űzgűrlűęű ve bu űzgűrlűęűe saęlanan gűvenceler de anayasal demokrasilerin kilit tařıdır.

řűphesiz bir demokraside meřru parti faaliyeti yalnızca pozitif hukuk tarafından tanınan hakların kullanılmasındaki aksaklıkları deęil, henűz pozitif hukuk tarafından tanınmamıř hak ve űzgűrlűk taleplerini de gűndeme getirmeyi kapsar. Bu sebeple ifade űzgűrlűęű bűtűn fertler için, vazgeçilmez deęerde bir insan hakkı olmakla beraber, demokrasilerde bu űzgűrlűęűe en fazla ihtiyaç duyan da siyasi partilerdir.

Anayasa Mahkememiz de, bir kararında siyasi partilerin davranışları karşısına bir takım fiili engeller ve műdahaleler çıkarılmaması, bunları anayasa ile tanınmış hakların kullanılmalarının engellenmemesi gerektiğini vurgulamış ve siyasi partilerin bu manadaki rolűnű benimsemiştir (2001).

Siyasi partileri şeklen demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsurları kabul edip, yeterince ifade özgürlüğü tanımıyorsak o sisteme anayasal demokrasi ve çağdaş demokrasi denemez. Açılan davanın bu yönüyle dahi gerçekten tartışılması ve reddedilmesi gerekir.

Siyasi partilerle ilgili olarak üzerinde yeterince durmadığımız bir başka husus ta şudur. Siyasi partiler aslında bir ülkenin toplumsal gerçekliğini yansıtan ayna rolünü gören kuruluşlardır. Açıkçası siyasi partiler sosyolojik gerçeklerdir. Bu gerçekliği göz ardı ederek başarılı bir demokrasi kurulamaz. Eğer siyasi partiler sosyolojik toplumsal gerçekliği yansıtan aynalar ise, aynayı kaldırmak gerçeği kaldırmak anlamına gelmiyor. O gerçek bir başka şekilde kendini ortaya koyuyor.

Bunu en iyi anlayacak ve değerlendirecek olan bizleriz. Bu konuda yeterince ve çok sayıda tecrübeye sahibiz. Varlıklarını bir anayasal problem olarak kabul edip, kapattığımız çok sayıda siyasi parti oldu. Kapatma yoluyla tedbir almadığımız hemen hemen hiçbir toplum kesimi kalmadı.

CHP, AP gibi büyük kitle partilerinden tutun, ideolojik partilere kadar ister olağan dönemde, ister olağanüstü dönemlerde, ister yargı yoluyla , ister başka türlü. Bir özeleştirici yaparak soruna baktığımızda parti kapatmalar toplumda siyasi kırılganlığı arttırmaktan, toplumsal örselenmeye sebep olmaktan öteye ne netice elde edildi diye bir maliyet analizi yapmamız gerekmektedir. Bunu bir savunma söylemi olarak değil, siyaset bilimi açısından bir gereklilik ve bir tespit olarak söylüyorum.

Toplumdaki çeşitlilik unsurlarını, kurumsal ve siyasal hayattan tasfiye etmek, böyle bir çaba içinde olmak, demokrasi için bir tuzaktır. Çünkü bu yol demokrasiyi kendi öncüllerinden uzaklaştırır ve tam karşıtı olan istemediğimiz rejimlerin ya da sakat anlayışların kucağına iter. Bu sebeple günümüzün demokrasi anlayışında çoğulculuk ve çeşitlilik esastır. Politik ya da konjoktürel saiklerle toplumsal gerçeği reddetmenin pratikte bir faydası olmamıştır.

Ayrıca, toplumun belli bir kesimi tarafından yanlış görülen düşünceler veya politik teklifler, değişim süreci içerisinde hem öyle asırlar falan geçmeden kısa sürede politik uygulanabilir seçenekler haline de dönüşebilirler. Hem insanlık tarihinde hem Türkiye siyasetinde bunun çok örnekleri görülmüştür. Ben kendi çevreme baktığımda 60'lı yıllarda en hararetli bir şekilde her şeyin devletleştirilmesini savunanların bugün nasıl özelleştirmeden yana olduklarını, her türlü yabancı sermayeye karşı her şeyin millileştirilmesini talep edenlerin bugün aman yabancı sermaye Türkiye ye gelsin diye nasıl yoğun bir çaba içerisinde olduklarını müşahade edebiliyorum. Dolayısıyla dünün devletleştirmecileri ve benimki gibi millileştirmecileri bugün ülke sorunlarında bir noktaya gelebilmişlerdir.

Hepimiz kendi hayatımızda dün nelerin yasak olduğunu bugün ise o yasakların ne kadar anlamsız olduğunu gördük, yaşadık ve yaşıyoruz.

Yine şu kısa hayatımız içerisinde çok zaman geçmeden, öyle yarım asır, bir asır veya çeyrek asır geçmeden fikirlerimizde çok köklü değişiklikler olduğunu

gördük. Mesela kendi hayatımızda bir zamanlar Nazım Hikmet'e kimler karşı idi, şimdi kimler şiirini okumaktadır? Doğru olan bugünküdür.

Dolayısıyla burada söylemek istediğim şey şu: Eğer bir toplumda dengeler yerli yerine oturmadıysa, toplumda sağlıklı bir sosyal yapı , bir ekonomik yapı, istikrarlı siyasi bir yapı ve süreç söz konusu değilse bu neviden dönüşümler, bir taraftan öbür tarafa kıymet hükümlerinde değişiklikler olmaktadır. Dünün yasakları ve yasak fikirleri, bugünün siyasi alternatif ve çözümleri olarak karşımıza çıkabilmektedir. Bunun en kapsamlı projesi Avrupa birliğidir.

Geçmişte kimler Avrupa birliğine karşı oldu? Şimdi aman Avrupa birliğine girelim diyen bunu yüksek sesle söyleyenler kimler? Şüphesiz hepimiziz, hepimiz değiştik. Öyleyse, yarının muhtemel doğrularını bugün yasak ya da düşman ilan etmek, değişimin değişmez dinamiğine ters düşmektedir.

Onun için Sayın Başkan, Sayın Üyeler demokratik toplumlarda siyasetin bir işleyiş tarzı var. Vatandaş partilerin politikalarını değerlendirir ve seçim dönemlerinde bu politikalara karşı kendi tepkilerini ortaya koyar. Böylece bir çok yanlış ve eksik, bu süreç içerisinde kendiliğinden ortadan kalkar. Yanlışında ısrar eden siyasi partiler, kendi varlıklarını ve geleceklerini de tehlikeye sokar. Siyasi partilere karşı cebri tedbirler ancak çok zaruri durumlarda istisnai durumlarda, uygulamaya sokulabilecek, sık kullanılmaması gereken yöntemlerdir.

1982 Anayasası'nın yürürlüğe girmesinden sonra yapılan seçimlere baktığımızda gördüğümüz hadise şudur: Çok partili hayata geçtiğimiz ilk dönemlerde insanlar babadan oğula aynı partiye oy verirken, şimdi Türk seçmeni kendi hür iradesiyle oyunu kullanmakta ve siyasi iktidarları belirlemektedir. Bütün partilerin seçimlere katıldığı 1987 seçiminde Anavatan Partisi % 35'le iktidar olmuştur. 1989 Mahalli İdareler Seçimleri sonuçlarına baktığımızda aradan geçen iki sene içerisinde Anavatan Partisi beklentileri karşılamadığı ve toplumun hassasiyetlerine karşı gerekli duyarlılığı göstermediği için oyu % 21,75'e düşmüştür ve 1991 Genel Seçimlerinde % 27 ile DYP birinci parti olmuştur. 1991-1995 yılları arasında iktidar olan iki ana parti DYP ve SHP yönetim zaafı, gerekli reformları yapmamış olmaları, toplumsal beklentileri karşılamadaki başarısızlıkları ve daha başkaca sebeplerle her iki parti de güç kaybetmiş, 1994 Mahalli İdare Seçimlerinde başta İstanbul ve Ankara gibi Büyükşehir Belediye Başkanlıkları'nı ve 1995 Genel Seçimlerini RP kazanmıştır. 1999 Genel Seçimlerinin galibi DSP'dir. 2002'ye gelindiğinde vatandaşın tercihi, kendilerine ülkeyi başarı ile yönetmeleri hususunda yetki verdiği ama, yönetimlerinden memnun olmadığı için siyasetten uzaklaştırdığı yukarıdaki partilerden hiçbirisi değil, yeni kurulmuş olan Adalet ve Kalkınma Partisi'dir. 1999 seçimlerinin üzerinde ayrıca durmak gerekecektir. Çünkü iki seçim bir arada yapılmış seçmenler aynı anda hem merkezi yönetim hem de mahalli yöneticiler için oy kullanmış olup, birisi için ehil gördüğü partiyi, diğeri bakımından tercih etmemiştir.

Bu nedenle, partilere hatalarını en kalıcı, en etkin bir biçimde gösteren seçmenlerdir ve seçimlerdir. Siyasetin bu doğal akışına zaman zaman sebebi ne olursa olsun yapılan müdahaleler, her defasında aynı sorunların yaşanmasına sebep

olmaktadır. Çünkü sosyal ve siyasal gerçekliği kavramak bir matematik gerçeği kavramaktan daha fazla zaman alıcıdır ve fakat sonuçları itibariyle daha kalıcıdır. Demokratik sistemin ve neticede hukukun, hukuku uygulayanların bu gerçeğin kavranması noktasında demokratik sabrı, toleransı ve kolaylığı göstermesi icap eder. Siyasi istikrar, örselenmemiş bir siyasi ve sosyal doku, ihtiyaç duyulan kan değişimi ve hücre yenilenmesi bu demokratik sabrın gösterilmesine bağlıdır. Aksi uygulamalar beklenen sonuçları vermemiştir ve vermemektedir.

Demokratik bir toplum için geçerli olan çoğulculuk, hoşgörü ve açıklığı bunu gerektirmektedir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi birçok kararında mesela ÖZDEP’le ilgili kararında çoğulculuk olmadan demokrasi olmayacağını, sözleşmenin 10. maddesinde dile getirilen ifade özgürlüğünün, yalnız uygun gördüğümüz, bizi rahatsız etmeyen yahut kayıtsız kaldığımız bilgiler ve fikirlerin için değil, fakat aynı zamanda bizi rahatsız eden, sarsan, altüst eden bilgiler ve fikirler içinde geçerli olması gerektiğini belirtmiştir

Yine bu mahkemeye göre, “bir partinin siyasi projesinin demokratik devletin cari ilkeleri ve yapısı ile bağdaşmaz görülmesi, onun demokratik kuralları ihlal ettiği anlamına gelmez. Demokrasinin özü bizatihi demokrasiyi tahrip etmemek kaydıyla, devletin hali hazırdaki örgütlenme tarzını sorgulamaya davet edenler dahil olmak üzere, farklı siyasi projelerin tartışılmasına izin vermektir” diyor.

Burada demokrasiye zarar verme kavramı önemlidir. Sosyalist Parti kararında da Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi “herhangi bir anti demokratik yönetime başvurma tavsiye edilmediği, şiddet kullanmaya kalkışma veya demokratik yöntemlerin herhangi bir şekilde reddine ilişkin bir çağrı olmadığı takdirde, demokrasiye zarar verme olarak kabul edilemez” demektedir.

O sebeple Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ifade özgürlüğünün kullanılmasından dolayı parti kapatılmasını mübrem bir sosyal ihtiyacın sonucu olarak görmemektedir. Keza aynı ilkeler Avrupa Konseyi Venedik komisyonunun tavsiye kararında da dile getirilmektedir.

Şüphesiz, Türkiye Avrupa Konseyinin üyesidir ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesine de imza koymuş bir ülkedir. Bu kararlar göstermektedir ki, artık, demokrasinin dünyada bize göresi, bize özgüsü yok, evrensel normları ve değerleri vardır. Herhalde Türkiye gibi bir ülkeye düşen de bu kararları dikkate almaktır. Bilinmelidir ki Venedik Komisyonu her ne kadar Avrupa Konseyi’nin danışma organı ise de siyasi partilerin kapatılmasına ilişkin kriterleri, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi istikrarlı bir biçimde uygulamaktadır. Kaldı ki Türkiye bu komisyona üyedir ve komisyonda üyesi de bulunmaktadır.

Demokrasilerde, siyasi partiler kendi görüşleri doğrultusunda oluşturdukları programları ile halkın karşısına çıkarlar ve iktidarı yarışmacı seçimler sonucunda elde etmeyi amaçlarlar. Serbest seçimler sonucunda iktidara gelen bir parti, ülke sorunlarının çözümü için demokrasi ve hukukun üstünlüğü çerçevesinde

programını uygulama yetkisine sahiptir. Demokrasilerde iktidarların el değiştirmesi ancak seçim yoluyla mümkündür.

Siyasi partiler sahip oldukları vazgeçilmez konumları nedeniyle, demokrasilerde hukuki güvenceye kavuşturulmuştur. Bu çerçevede partilerin yasaklanması konusunda çok önemli koruyucu hükümler getirilmiş ve kapatılmaları oldukça zor koşullara bağlanmıştır. Kapatma biçimindeki yaptırım, siyasi parti özgürlüğünün özünü ortadan kaldırayabileceği içindir ki, ancak zorunlu durumlarda istisnai ve en son çare olarak düşünülmektedir. Zira, siyasi partilerin kapatılması, kişiler açısından idam cezasına denk düşmektedir. Siyasi partilerin keyfi ve ölçsüz olarak yasaklanmasının çoğulcu demokratik rejimin özünü zedeleyeceği kabul edilmektedir.

Nitekim Anayasa Mahkemesi aynı kararında (2002/1 Esas, 2008/1 Karar); “Böylece, siyasi partilerin diğer kişilerden farklı olarak kuruluş ve faaliyetlerine ilişkin esaslar anayasal güvenceye kavuşturulmuş, kapatılmasına yol açabilecek nedenler ise Anayasa’nın 14’üncü maddesindeki temel hak ve özgürlüklerin kötüye kullanılmasını engelleyen düzenleme de gözetilerek tek tek sayılmış, yasakoyucuya bunların dışında düzenleme yapmaya elverişli bir alan bırakılmamıştır.

Belirtilen düzenlemelerle anayasakoyucu siyasi partilerin varlıklarını sürdürmelerini esas alıp, kapatılmalarını ise ayırık durumlarla sınırlı tutarak öncelikle demokratik rejimin, sağlıklı biçimde yaşatılmasını amaçlamıştır; ancak korunması gereğini de göz ardı etmemiştir.”

Batı demokrasilerinde siyasi partilerin yasaklanması konusundaki uygulama da bu evrensel standartlara uygun olmuştur. Nitekim Avrupa’da 1950’lerden bugüne kadarki süreçte sadece üç siyasi parti kapatılmıştır. Bunlardan ikisi, Avrupa’nın yaşadığı totaliter diktatörlüklerin etkisiyle Federal Almanya’da verilmiş kapatma kararlarıdır. Bu partilerden Nazi partisi olan Sosyalist Reich Partisi 1952 yılında, Alman Komünist Partisi ise 1956 yılında kapatılmıştır. Türkiye’de siyasi parti kapatma yaptırımına sürekli örnek gösterilen Almanya’da, Anayasa Mahkemesi, 1951 yılında Federal Hükümet tarafından açılan Komünist Partisi davasında, **bir siyasi partinin siyasi yarışma sonucu tasfiye olmasının onun bir yargı kararıyla yasaklanmasına nazaran daha doğru olacağı** düşüncesiyle, yıllarca kapatma kararı vermekten imtina etmiş, ancak Hükümetin başvurusunu geri çekmeyeceğine kanaat getirince kapatma kararı vermiştir. (Donald P. Kommers, *The Constitutional Jurisprudence of the Federal Republic of Germany*, Durham&London: Duke University Pres, 1989, s.227-228). Ayrıca, bu ülkede kapatılan partilerin devamı niteliğindeki partilerin halen siyasi alanda faaliyetlerini sürdürdükleri de bilinmektedir. Avrupa’da daha sonraki dönemde kapatılan yegane parti ise İspanya’daki Herri Batasuna Partisidir. Bu parti 2003 yılında ayrılıkçı terör örgütü ETA ile organik bağının bulunduğu gerekçesiyle kapatılmıştır.

Siyasi partilerin kapatılması konusundaki evrensel standartların, insan haklarına saygılı ve demokratik bir hukuk devleti olan Türkiye açısından da

geçerli olması gerektiğinde kuşku yoktur. Nitekim 1961 ve 1982 Anayasalarında siyasi partilerin demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsurları olduğu açıkça belirtilmiştir. Anayasalarımızda bu evrensel ilke yer almasına rağmen, uygulamada çok sayıda parti demokratik sistemlerde ve uluslararası sözleşmelerde öngörülen kriterlere aykırı bir şekilde kapatılmıştır. Böylece siyasi partilerin demokrasiler açısından “vazgeçilemezliği” ilkesi adeta tersine çevrilmiştir. Bu durum, siyasi partileri uygulamada kolaylıkla “vazgeçilebilir” hale getirmiştir.

1961 Anayasasının yürürlüğe girdiği tarihten bu yana Anayasa Mahkemesi tarafından yirmidört siyasi parti kapatılmıştır. Bu sayıya askeri müdahaleler döneminde kapatılan siyasi partiler dâhil değildir. Kapatılan parti sayısı itibariyle Türkiye, çağdaş demokrasilerde kırılması imkansız bir rekorun sahibidir. Sadece 1961 Anayasası döneminde kapatılan parti sayısı bile tek başına demokratik ülkelerde kapatılan partilerin toplamından daha fazladır. 1982 Anayasası döneminde daha yoğun biçimde parti kapatma kararları verilerek siyasi alan iyice daraltılmıştır. Öte yandan, yoğun biçimde siyasi parti kapatma kararı vermekle, ülkedeki sorunlara demokrasi ve hukuk sınırları içerisinde çözümler üretme ve sorunları böylece çözme imkanı da ortadan kaldırılmaktadır. Yasaklama biçimindeki yaptırım nedeniyle düşünce ve siyasi parti özgürlüklerinin içi boşaltılmaktadır.

Türkiye uygulamasının evrensel standartlara uymadığının en açık göstergesi, Anayasa Mahkemesi tarafından verilen siyasi parti kapatma kararlarının biri hariç tamamının Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından Sözleşmenin ihlali olarak kabul edilmiş olmasıdır.

## I- SİYASİ PARTİLERİN YASAKLANMASINDA EVRENSEL STANDARTLAR

İddianamede siyasi parti kapatma nedenlerinden bahsedilirken AİHS hükümleri ve Venedik Komisyonu ilkelerine de atıf yapılmakla birlikte, Venedik Komisyonu ilkelerinin siyasi partiler için son derece güvenceli bir koruma sistemi getirdiği, sadece şiddeti benimseyen siyasi partilerin kapatılabileceğine cevaz verdiği gerçeği görmezlikten gelinmektedir.

Avrupa Konseyi bünyesinde ortak bir demokrasi standardını oluşturmak amacıyla kurulan Venedik Komisyonu, siyasi partilerin yasaklanması ve kapatılmaları konusundaki 2000 tarihli raporunda şu ilkeleri belirlemiştir:

Siyasi partinin Anayasa’da barışçıl yöntemlerle bir değişiklik yapmayı savunması tek başına onun yasaklanması ya da kapatılması için yeterli bir delil olarak görülemez.

Siyasi partiler, ancak şiddet kullanmayı savunmaları ya da demokratik anayasal düzeni ortadan kaldırmak suretiyle hak ve özgürlükleri yok etmek amacıyla şiddeti siyasi bir araç olarak kullanmaları durumunda yasaklanabilir.



Partilerin yasaklanması veya kapatılması biçimindeki yaptırım istisnai bir tedbir olarak en son çare biçiminde kullanılmalıdır.

Siyasi parti hakkında dava açılmadan önce, davayı açacak hükümet yada diğer devlet organlarınca, siyasi partinin özgür ve demokratik siyasi düzen veya hak ve özgürlükler için gerçek bir tehlike oluşturup oluşturmadığına ve kapatma ya da yasaklama yaptırımını dışında daha hafif tedbirlerle bu tehlikenin önlenmesinin mümkün olup olmadığına bakılmalıdır.

Siyasi parti kapatma davaları, hukuki usulün tüm güvencelerine yer veren, aleni ve adil bir yargılama sonucunda karara bağlanmalıdır.

Bu ilkelerden de anlaşılacağı üzere, Venedik Komisyonu **siyasi partilerin ancak şiddeti savunma veya şiddeti politik bir araç olarak kullanma durumunda kapatılabileceğini** belirtmektedir.

Diğer yandan, siyasi partilerin kapatılması, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin birçok maddesiyle ilgilidir. Partilerin tüzel kişilik olarak kurulması ve faaliyette bulunması, temel olarak 11 inci maddenin koruması altındadır. AİHM, siyasi parti özgürlüğünü örgütlenme özgürlüğünün bir unsuru olarak görmektedir.

Siyasi partilerin kapatılmasına ilişkin davalar Sözleşmenin 10 uncu maddesiyle korunan ifade özgürlüğüyle de yakından ilgilidir. Kapatma davasında sunulan “delillerin” neredeyse tamamı ilgili parti üyelerince değişik tarihlerde yapılan açıklamalardan ibaret olduğundan, dava açısından ifade özgürlüğünün önemi daha da artmaktadır.

Yargılama sırasında ortaya çıkabilecek ihlaller, Sözleşmenin adil yargılanma hakkını düzenleyen 6 ncı maddesini de devreye sokabilecektir. Kapatma kararının sonuçları dikkate alındığında, mülkiyet hakkı ihlali de gündeme gelebilecektir.

Ayrıca, bir siyasi partinin kapatılmasına neden olduğu gerekçesiyle partili milletvekillerinin parlamento üyeliğinin düşürülmesi ve beş yıl süreyle herhangi bir partide yer alamaması yaptırımı, AİHS’in 1 nolu Protokolünün 3 üncü maddesine aykırılık sonucunu doğurabilecektir. **Sadak/Türkiye** (2002) kararında AİHM, başvurucuların partilerinin kapatılması sonucu otomatik olarak milletvekilliklerinin düşmesinin orantılı bir yaptırım olmadığına karar vermiştir. Mahkemeye göre, bu yaptırım Sözleşmenin 1 Nolu Protokolünün 3 üncü maddesinde korunan seçilme ve parlamento üyesi olma hakkının özünü bağdaşmadığı gibi, başvurucuları parlamentoya üye olarak gönderen seçmenin egemen iradesini de ihlal etmiştir, (par.40).

Aynı şekilde, partilerinin kapatılması sonucu haklarında beş yıl parti yasağı getirilen Nazlı Ilıcak, Merve Kavakçı ve Mehmet Silay’ın başvuruları üzerine, 2007 yılında AİHM, Sözleşme’nin seçme ve seçilme hakkının ihlal

edildiğine karar vermiştir. AİHM'in bu kararlarına göre, Anayasanın milletvekilliğinin düşmesi ve beş yıllık parti yasağı sonuçlarını doğuran hükümleri siyasi parti mensupları bakımından oldukça ağır bir yaptırım öngörmektedir. Başvuru sahipleri hakkında uygulanan bu ciddi yaptırımlar, sınırlama sebebi olan meşru amaçlarla orantısız bulunmuştur.

Siyasi parti özgürlüğünün sınırları konusundaki AİHM içtihadı Türkiye'de kapatılan partilerin yaptığı başvurular üzerine oluşturulmuştur. AİHM bu kararlarında siyasi partilerin kapatılmasına ilişkin ilke ve ölçütleri açık bir biçimde ortaya koymuştur. Bu ilke ve ölçütleri şu şekilde özetlemek mümkündür:

Siyasi parti kararlarında AİHS'in 11 inci maddesi, ifade özgürlüğünü koruyan 10 uncu maddeyle birlikte değerlendirilmelidir.

Siyasi partilerin program ve projelerinin devletin anayasal yapısı ve ilkeleriyle uyuşmaması, bunların demokrasiyle de bağdaşmadığı anlamına gelmez. Buna göre, demokrasinin kendisine zarar vermediği müddetçe, siyasi partiler mevcut anayasal düzeni sorgulayabilirler, farklı siyasi görüşleri savunabilirler.

Siyasi parti özgürlüğüyle ilgili Sözleşmenin 11 inci maddesinin ikinci fıkrasındaki sınırlama sebepleri oldukça dar ve katı yorumlanmalıdır.

Siyasi partiler, inandırıcı ve zorunlu sebeplerle ve ancak istisnai olarak kapatılabilir.

Bir siyasi partinin gerçekleştirdiği faaliyetlerde kullandığı tüm yöntemler hukuki ve demokratik nitelikte olmalıdır.

Siyasi partinin önerdiği değişikliklerin kendisi de bizzat temel demokratik ilkelere uygun olması gerekmektedir.

Siyasi partinin tüzük veya programındaki ifadelerden hareketle kapatılması söz konusu olamaz, partinin somut öneri ve faaliyetleri olmalıdır.

Siyasi partilere yönelik sınırlamalar, demokratik bir toplumda zorunlu ve meşru amaçla orantılı olmalıdır. Kapatma yaptırımının "zorlayıcı toplumsal ihtiyaca" cevap vermeye yönelik olması gerekir.

İddianamede siyasi partilerin yasaklanması konusunda AİHM kararları ile ortaya konulan ölçütlere yer verilmekle birlikte, bu ölçütlere göre neden AK Partinin kapatılması gerektiği hiçbir şekilde ortaya konulamamıştır. Aksine, iddianamede yer verilen AİHM ölçütlerinin dikkate alınması halinde bu kapatma davasının hiç açılmaması gerekirdi.

Nitekim, AİHM'e göre parti kapatma yaptırımının "zorlayıcı toplumsal gereksinim" şartını sağlayıp sağlamadığını belirlemek için şu üç temel şartın gerçekleşmesi gerekmektedir (RP/Türkiye, Büyük Daire, par.104):

Bir siyasi partiden kaynaklanan demokrasiyi ortadan kaldırmaya yönelik tehlikenin yeteri kadar yakın/kaçınılmaz olduğunu gösterecek, **varlığı ispat edilmiş sağlam, inandırıcı deliller** bulunmalıdır.

İlgili siyasi parti yöneticilerinin ve üyelerinin eylem ve beyanları **partiye isnat edilebilir** nitelikte olmalıdır.

Siyasi partiye isnat edilebilir nitelikteki eylem ve beyanlar, **partinin "demokratik toplum" kavramıyla bağdaşmayan bir toplum modelini tasavvur ettiğini ve savunduğunu açıkça ortaya koyacak şekilde bir bütün teşkil etmelidir.**

Bu şartların hiçbiri bu davada söz konusu değildir, olamaz da. Çünkü AK Parti, demokrasiye yönelik yakın ya da uzak bir tehlike teşkil etmek bir yana, bu ülkenin demokratlarının yöneldiği neredeyse yegane adres haline gelmiştir. Bu gerçeğe tersinden bakmak ve aksini göstermeye çalışmak için kullanılan sözler, hiçbir şekilde AİHM'in kastettiği anlamda **hukuki ve inandırıcı delil** olarak vasıflandırılmaz. Doğrulukları bile araştırılmadan dosyaya konan gazete haberleri, bağlamlarından koparılan sözler, tekzip edilen beyanlar, yanlış çevrilen röportajlar ve tüm bunlardan çıkarılmaya çalışılan kurgusal ve sanal sonuçlar eğer gerçekten "delil" kabul edilecekse, bu "deliller" karşısında yeryüzünde demokrasi için risk teşkil etmeyecek bir siyasi parti bulmak imkansız hale gelecektir.

Öte yandan iddianame, partimizi geçmiş bazı partilerin devamı olarak gösterme gayreti içindedir. Burada amaç bellidir. AİHM'in bir siyasi partiyle ilgili olarak verdiği karardan hareketle, partimizin de kapatılmasının Sözleşme'ye uygun olacağı izlenimi oluşturulmak istenmektedir. Ancak, bu gayret beyhudedir. AK Parti 2001 yılında tamamen yeni bir parti olarak kurulmuş ve bunu sadece söylemleriyle değil, eylemleriyle de göstermiştir.

AK Parti, programını henüz gerçekleştirme imkanı bulamamış bir muhalefet partisi de değildir. Şimdiye kadar, ülkenin daha ileri gitmesi için önerdiği ve yaptığı tüm reformlar, AİHM'in öngördüğü kriterler çerçevesinde her bakımdan yasal ve demokratik araçlarla gerçekleşmiştir. AK Partinin şu ana kadar gerçekleştirdiği ve gerçekleştirmeyi taahhüt ettiği önerilerin tamamı da demokrasinin temel ilkeleriyle uyumludur. Hatta, 2002 yılından beri yapılanlar Türkiye'de insan hakları, demokrasi ve hukukun üstünlüğünün tarihte hiç olmadığı kadar pekiştirilmesine imkan sağlamıştır. Bu açık ve yalın gerçeğe rağmen partimizle ilgili doğrudan veya dolaylı olarak "demokrasi karşıtlığı" suçlamasının yapılması, bilinen tüm akıl ve mantık kurallarını alt üst etmek olacaktır. Bu durum, şayet kavram karışıklığından kaynaklanmıyorsa, kesinlikle bir önyargıdır.

## II - TÜRKİYE'DE SİYASİ PARTİLERİN YASAKLANMASI

Türkiye’de siyasi parti özgürlüğü ve sınırları Anayasa ve Siyasi Partiler Kanunu tarafından düzenlenmiştir. 1995 ve 2001 yıllarında yapılan Anayasa değişiklikleri ile evrensel standartlara uyum amacıyla siyasi partileri korumaya yönelik daha güvenceli hükümler getirilmiş ve kapatma zorlaştırılmıştır. 1995 yılında Anayasanın 69 uncu maddesinin altıncı fıkrasında yapılan değişiklikle, siyasi partilerin 68 inci maddenin dördüncü fıkrası hükümlerine aykırı eylemlerinden ötürü kapatılmasında “odak olma” koşuluna yer verilmiştir. 2001 yılında ise odak olmanın şartları 69 uncu maddenin altıncı fıkrasına eklenerek, siyasi partilerin eylemleri nedeniyle kapatılmaları önceki duruma göre daha da zorlaştırılmıştır. 2001 yılında ayrıca, Anayasa Mahkemesinin siyasi parti kapatma davalarında kapatma için en az beşte üç oy çokluğuyla karar alma şartı getirilmiş (m.149/1) ve kapatma yaptırımını yerine, dava . konusu fiillerin ağırlığına göre ilgili siyasi partinin Devlet yardımından kısmen veya tamamen yoksun bırakılmasına da karar verilebileceği öngörülmüştür (m. 69/7).

2001 Anayasa değişikliğiyle, bir siyasi partinin “Anayasaya aykırı eylemlerin odağı olması”nın şartları Anayasada açıkça düzenlenmiştir. Buna göre, bir siyasî parti, Anayasanın 68 inci maddesinin dördüncü fıkrası hükümlerine aykırı eylemler “o partinin üyelerince **yoğun bir şekilde** işlendiği ve bu durum o partinin büyük kongre veya genel başkan veya merkez karar veya yönetim organları veya Türkiye Büyük Millet Meclisindeki grup, genel kurulu veya grup yönetim kurulunca zımnen veya açıkça **benimsendiği** yahut bu fiiller doğrudan doğruya anılan parti organlarınca **kararlılık** içinde işlendiği takdirde, söz konusu fiillerin odağı haline gelmiş sayılır”, (m.69/6).

Bu düzenlemeye göre, Anayasaya aykırı eylemlerin siyasi parti üyelerince yoğun bir şekilde işlenmesi ve bunların yetkili organlarca benimsenmesi şartlarının gerçekleştiği somut ve açık kanıtlarla belirlenmelidir. Örneğin, üyeler bir takım eylemler icra ediyor, fakat parti organları bunları benimsemiyorsa, parti odak haline gelmez. Yine parti yetkililerinin “kararlılık içinde” işlenmeyen eylemleri de partiyi odak haline getirmez. Başka bir ifadeyle, Anayasaya aykırı eylemleri işleyenlerin bu eylemleri **süreklilik içinde** ve **sıklıkla** tekrarlamaları zorunludur.

Ayrıca, 2001 Anayasa değişikliklerinden sonra siyasi partilerin **beyanlardan dolayı “odak” haline gelmesi mümkün değildir**. Zira, Anayasanın 69 uncu maddesinin altıncı fıkrasında “eylemlerden dolayı bir siyasi partinin odak olabileceği öngörülmektedir. Bu değişiklik, ifade özgürlüğünün alanını genişletmek amacıyla Anayasanın Başlangıç kısmının beşinci paragrafında yapılan değişiklikle de paralellik arz etmektedir. Bu bağlamda, “beyan” değil de “faaliyeti sınırlandıran bir değişiklik yapılmıştır. Başlangıç kısmında yapılan bu değişiklikle “düşünce ve mülhaza” ibaresi “faaliyet” sözcüğüyle değiştirilmiştir. Anayasa değişikliği teklif gerekçesinde “düşünce ve mülhaza” ibaresinin “doğrudan düşünceye bir sınır teşkil etmesi nedeniyle” değiştirildiği açıkça belirtilmiştir.

Anayasa Mahkememizin 29.01.2008 tarih 1/1- Parti Kapatma sayılı **HAKPAR** Kararı ile kurduğu içtihat, davayı hukuki temelden çökertmektedir. Parti

kapatma davalarında yeni bir dönemi de başlatan içtihadı göre, eylem kategorisi dışında kalan veriler (düşünce açıklamaları, öneriler, tüzükler, programlar, projeler ve benzerleri) hiçbir şekilde kapatmanın sebebi kılınmaz. Projelerin gerçekleşmesinde Anayasa dışı bir yöntem benimsenmedikçe, bu gibi veriler çoğulcu demokrasinin ve ifade ve örgütlenme özgürlüğünün dokunulamaz alanlarına girmektedir. Partimiz, hiçbir zaman ve hiçbir şekilde anayasa dışı bir yöntemle başvurmamıştır. Yüksek Mahkememizin anılan kararının ilgili bölümü aynen şöyledir: **“Tüzük ve programında ifade edildiği biçimde partinin Kürt sorunu olarak ele alıp değerlendirdiği soruna, kendine göre çözüm önerileri getirmesi, vatandaşlık temelinde ulus kavramının reddi olarak nitelendirilemez. Kapatma davasının partinin kuruluşundan kıs bir süre sonra açıldığı da gözetildiğinden, belli bir sorunun varlığına ve buna dair çözüm önerilerine ilişkin ifadelerin, demokratik bir rejimde düşünce ve ifade hürriyeti kapsamında değerlendirilmesi gerekir. Gerek iddianamede, gerekse sonraki aşamalarda, Partinin söz konusu amaçları gerçekleştirmek için Anayasa dışı bir yöntemi uygulayacağına ilişkin her hangi bir kanıtı da yer verilmemiştir.**

**Yukarıda açıklama ve değerlendirmeler çerçevesinde, Partiye, tüzük ve programında yer alan ifadelere dayanılarak yaptırım uygulanması, örgütlenme ve ifade özgürlüğüne ağır bir müdahale oluşturacağından, İddianamede ileri sürülen gerekçelerle Parti hakkında kapatma ya da yerine başka bir yaptırım uygulanması, demokratik bir toplumda zorunlu bir tedbir niteliğinde görülemez.”**

Diğer yandan, Anayasanın 90 inci maddesinde 2004 yılında yapılan değişiklik de siyasi partilerin kapatılması bakımından önemli sonuçlar doğuracak niteliktedir. Anayasa Mahkemesi, siyasi partilerin kapatılması davalarını görürken Anayasa ve Siyasi Partiler Kanununda yer alan hükümlerin yanı sıra, Anayasa'nın 90 inci maddesi uyarınca, uluslararası insan hakları sözleşmelerini de dikkate almak durumundadır. Zira Anayasa Mahkemesi parti denetimi yaparken “bir davaya bakan mahkeme” konumundadır. Nitekim, iddianameye göre de, “SPY'nın öncelikle İHAS gözetilerek ve Anayasa hükümleri de İHAS'a göre yorumlanarak, siyasi partiler hakkındaki kapatma yaptırımının irdelenmesi gerekmektedir” (s.9).

Türk hukuku bakımından uluslararası sözleşmeler 2004 tarihli Anayasa değişikliğine kadar iç hukukta kanunlarla eşdeğerde iken, 2004 yılında Anayasanın 90 inci maddesine eklenen bir hükümle insan haklarına ilişkin uluslararası sözleşmeler ile kanunların çatışması halinde sözleşme hükmünün uygulanması esası benimsenmiştir. Bu yeni hükme göre, “Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası andlaşmalarla kanunların, aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası andlaşma hükümleri esas alınır.” Özellikle parti özgürlüğünü güvence altına alan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin ifade ve örgütlenme özgürlüklerine ilişkin hükümleri ile bu hükümlerin uygulanmasına ilişkin Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatlarının göz önünde tutulması ve bunlar ile iç hukuk kuralları arasında bir

çatışma görülmesi halinde, Sözleşme hükümleri ile Mahkeme içtihatlarının öncelikle uygulanması zorunludur.

Anayasa Mahkemesinin parti kapatma konusundaki kararları ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin içtihadı arasında önemli farklılıklar vardır. Dolayısıyla, Anayasa Mahkemesinin 2004 Anayasa değişikliğinden sonra bakacağı parti kapatma davalarında AİHM içtihadını dikkate alarak 2004'ten önce ortaya koyduğu ve parti özgürlüğünü büyük ölçüde daraltan içtihadını değiştirmesi gerekmektedir.

Nitekim Anayasa Mahkemesi, 2.3.2007 tarihli kararıyla, AİHM'in siyasi parti davalarında verdiği ihlal kararlarını yargılamanın yenilenmesi sebebi olarak kabul etmiştir. Bu kararında Anayasa Mahkemesi, "Kapatılan Türkiye Birleşik Komünist Partisi hakkındaki davanın 4.12.2004 günlü, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 311. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (f) bendi uyarınca yargılamanın yenilenmesi yoluyla tekrar görülmesi isteminin, aynı Yasa'nın 318. maddesi uyarınca **KABULE DEĞER OLDUĞUNA**" karar vermiştir.

Bu açıklamalardan da anlaşılacağı üzere, Türkiye'de siyasi partiler hukuku alanında yapılan anayasal ve yasal değişiklikler, siyasi partileri daha güvenceli bir konuma getirme amacını taşımaktadır.

Sayın Başkan,

Sayın Üyeler,

Şu anda Yüksek mahkeme olarak sizler sıradan bir yargılama yapmıyorsunuz. Burada bir Özel Hukuk ihtilafını çözmüyoruz. Şahsi sebeplerden kaynaklanan ve sonucu da yalnızca tarafları ilgilendiren bir hukuki ihtilaf ta değil konumuz. İddianame açısından baktığımızda hukuk siyaseti yargılamaktadır. Bu ne derece doğrudur ve hukukidir. O ayrı bir konu. Ama muhakkak olan bir şey var oda şudur. Bu dava ile ilgili vereceğiniz karar, sadece hüküm fıkrasıyla değil, yorumlarıyla, gerekçesiyle yeni yüzyılda önemli bir mihenk taşı olacaktır. Bütün düzenlemelerin ve devlet faaliyetlerinin ana istikametlerini bu davada verilecek karar belirleyecektir. Yapılacak her türlü yasal düzenlemelere, idari tasarruflara kaynak olarak ölçü bir karar olacaktır. İfade ve örgütlenme özgürlüğü neticede Türkiye'de demokrasinin ne ölçüde var olduğu hususunu hem bize hem tüm dünyaya göstermesi bakımından tesir katsayısı yüksek bir karar olacaktır. Bu nedenle bu davanın partimizi aşan bir boyutu vardır. Ülkemizin demokratik imajı, kazanımları, itibarı, bu dava vesilesiyle içeride ve dışarıda değerlendirme ve tartışma konusu yapılacaktır.

Türkiye'nin hak ve özgürlükler ve demokrasi açısından yeni bir altyapısının oluşması vereceğiniz kararlarla şekillenecektir. Onun için sıradan bir dava olmadığını söyledim.

Neden bir altyapı oluşturacak, neden iş ve işlemlerin yasal ve idari tasarrufların istikametini bu dava ile ilgili verilecek karar tayin edecek?

Türkiye, Tanzimattan bu yana sosyolojik anlamda bir modernleşme ve çağdaşlaşma çabasını sürdürmektedir. Cumhuriyetle beraber bunu daha kapsamlı bir proje haline dönüştürmüş ve devam ettirmiştir. Bugün hepimiz Türkiye Cumhuriyetinin onurlu vatandaşlarıyız. Vatandaşlık, aslen verilenle yetinmeyen, talep eden, tenkit eden, itiraz eden, protesto eden, yargılayan aktif bir aidiyeti ifade eden statüdür. Bu gün hepimiz bu ülkenin vatandaşlarıyız. Bu sıfatla eğer mevcutlar yetmiyorsa yeni talepler olacak. Bu dinamik bir süreçtir. Her demokratik ülkede olan da budur. Şimdi neden yeni taleplerde bulunuyorsunuz diyemeyiz. Yani vatandaşa teba muamelesi yapamayız. Bu çağdışlıktır. Çağı anlamamak, onun gereklerini iyi kavramamaktır. Bugünü yaşayanlara dünün hak ve özgürlükleri yetmiyorsa elbette yenilerini isteyecektir. En başta da siyasi, haklar ve kültürel haklar olmak üzere. Sivil toplum bunun için vardır. Sivil toplum örgütlerinin yegane varlık sebebi budur. Talepleri toplulaştırmak, bunları demokratik yollardan gündeme getirmek, uygulanabilir ve yaşanabilir bir düzeye yükseltmektir. Bir manada siyasi partiler de bunu yapacaktır.

Eğer bizler, hukuku yapanlar ve uygulayanlar her özgürlük talebini “ rejimi yıkma teşebbüsü”, “laikliğe karşı tavır” olarak algılayarak, laiklik ve rejim karşıtı söz ve açıklamalar olarak değerlendireceksek, şu an sahip olduklarımızın bir kısmını hak etmemişiz demektir. Çünkü bugün sahip olduklarımız dünün talepleri idi. Dünün yasaklarıydı. Talep edenler oldu, bedel ödeyenler oldu. Şimdi biz bunları kullanıyoruz. Sansürün kalkması, sendikaların, partilerin ortaya çıkması, ceza mevzuatında eskiden var olup şimdi olmayan bir çok madde vs.

Bence bu davanın temeli zayıf, hareket noktası yanlıştır. Endişeler ve vehimler dava konusu haline getirilmiş. Ortada delil yok. Delil diye eklenenler ise gazete alıntıları, tek yanlı yorumlar. Bunlara biraz sonra temas edeceğim.

İkinci olarak temas edeceğim husus ise şudur;

Demokrasi bir anlamda toleranstır, çoğulculuktur. Çok farklı, çok zıt fikirlerin, çıkarların ve bunların taraftarlarının bir arada yaşamasına imkan veren bir siyasi iklimdir. Hukuk da bunun çerçevesini çizer. Bu çerçeve çelikten değildir. Esnektir, değişime yatkındır.

Demokratik toplumlar alıngan da değildir. Hava bulutlu iken “vay bana niye ördek dedin”e giden çarpık bir mantık zinciri yoktur. Bir halk değımiyle “leblebiden nem kapmak” da yoktur.

Olaya böyle bakmaz isek her konuşmadan, her talepten, her tenkitten, rejime yönelik bir tehdit algılaması yapabiliriz. Ama bu ne kadar gerçekçi olur, ya da ne kadar doğru olur? Öyle bir sistem içinde siyaset yapmak ne kadar mümkündür? Bu ve benzeri davalarda şahsen konuşmakta zorlanıyorum. Neden? Çünkü neyi söylersem acaba iddia makamı, bunu dava konusu yapacak? diye endişeleniyorum. İşin bir de bu yanı var.

Diğer bir yanı ise konuşan kişiye göre muamelede. Çok ileri bazı lafları bazılarımız söylersek hiçbir işlem yok , hiçbir mahzur yok. Aynı konuda başka birileri söylerse, hatta daha düşük bir seviyede söylerse hemen dava konusu yapmak. Bu davanın en garip yanlarından, en anlaşılmaz yanlarından birisi de bu.

İddia makamının delil olarak sunduğu belgelerin nerede ise tamamının içeriği ifade özgürlüğü kapsamındaki konuşmalardır. Burada dikkatlerinize sunmak istediğim husus şudur: Belgelerin içeriği olan konular AK PARTİ'nin gündeme getirdiği ve gündeme taşıdığı konular değildir. Bunlar Türkiye'de çeyrek asırdan beri tartışma konusudur. Bu konular gündeme geldiği tarihten bu yana Türkiye'de en başta siyasiler ve siyasi partiler olmak üzere herkesin konuştuğu her parti liderinin muhakkak çözeceğim diye vaatte bulunduğu herkesin yazıp tartıştığı konulardır. Dolayısı ile toplumun gündeminde olan ve herkesin konuştuğu bir konuyu AK PARTİ'nin konuşmaması diye bir durum söz konusu olamaz. Bununla ilgili delilleri cevaplarımızın ekinde Yüksek Mahkemenin bilgisine sunduk. Uzunca bir zamandan beri toplumun gündeminde olan bir konu zaruri olarak siyasetin de gündeminde olur. Bu konularla ilgili geçmişte hem ülke genelinde, hem de TBMM'de Meclis Araştırma Önergesi, Soru Önergeleri, Bütçe Müzakereleri ve başkaca görüşmeler sırasında her parti bu konu ile ilgili görüş açıklamış ve çözüm için partisinin görüşlerini dile getirmiştir. Aktüel bir konuya temas etmemesi bir siyasi partiden istenemez. Bu konuşmalar tetkik edildiğinde görülecektir ki ne muhteva itibariyle, ne konuşmanın sınırları itibariyle, ne de ortaya konulan çözümler itibariyle diğer partilerin, yazan-çizen ve konuşanların söylediklerinden ve yazdıklarından farklı değildir. Özü itibariyle bir özgürlük talebidir ve fırsat eşitliğini engelleyen hususlara dikkat çekmekten ibarettir. Aynı konuları gündeme getirenlere karşı farklı bir hukuki uygulamanın ortaya konulması Türkiye'deki hukuk sisteminin işleyişindeki ciddi kuşkuvarı da beraberinde getirmektedir. Bu sadece benim görüşüm değildir. Nitekim Yüksek Mahkemenin verdiği bir kararda o kararın parçası olan bir metinde aynen şöyle denmektedir. "Türkiye'de her hata işleyen kişi ve kuruluşa yaptırım uygulanmamakta. Onlarda yargı önüne getirilirse davasına bakılır denilmekte. Şikayet vukuunda veya savcı tarafından re'sen dava açılması durumunda mesele yargı önüne gelmektedir. Yani çıkarılan kanunlar herkes için geçerli olmamaktadır. Beklemek, istenmeyen kişi ve kuruluş geldiğinde elek sıkıştırılıp yargı darboğazında çözülmektedir". Anlaşılan o ki şimdi darboğazdan biz geçiyoruz. Eğer bir ülkede ister yasalardan ve bunların uygulamalarından, isterse başkaca sebeplerden kaynaklanan bir sorun varsa ve bu da tartışılıyorsa öyle bir konuda partilerin fikir beyan etmeleri neden laiklik karşıtı söylem ve eylem olarak mütalaa edilsin? Kaldı ki siyasi partilerin demokratik bir toplum içerisindeki rolleri gereği zaten toplumdaki talepleri ve beklentileri meşru kanallar içerisinde siyasete yansıtacak ki bu taleplerin arkasında beklentisi olanlar illegal yollara sapmasınlar, meşru yollardan sisteme adapte olabilsinler. Zaten, partilerin varlık sebebi de budur.

Sayın Başkan,

Sayın Üyeler,



Bir şeyin yasak olması başka, yasağın yasal yollarla kaldırılmasını talep etmek başka bir şeydir. İşte iddia makamı ile anlaşamadığımız konulardan bir tanesi budur. Eğer bir siyasi parti veya siyaset yapan insanlar, yasak olan ya da olmayan her hangi bir konuyu veya bir yasağı yine yasal yollardan giderek, hukukun dışına çıkmadan, cebir ve şiddeti teşvik etmeden, barış içerisinde ve usulüne uygun olarak bu yönde bir hak ve özgürlük talebinde bulunuyorsa, bunun neresinde demokrasiye aykırı bir tutum var? Bu türlü bir siyaset anlayışının neresi anti demokratik, neresi laikliğe karşı bir durum? Kaldı ki bugün hepimiz kabul ediyoruz ki, anayasamızda ve yasalarımızda belki o gün için öyle düzenlenmesi doğru olan ama bugün için anlamı kalmamış bir çok madde bulunmaktadır. Bir anayasal devlet düşünün ki, Anayasa'sının ekinde 15 tane geçici maddesi var ve bunların da önemli bir kısmının uygulama imkanı kalmamış ve geçici bir madde sebebiyle de yüzlerce kanun anayasaya aykırılığını sürdürmüş. Siyaset kurumuna düşen bu sorunları çözmek, bu tezatları ortadan kaldırmak ve Türkiye'yi yasaklardan arındırılmış bir ülke konumuna getirmektir. Eğer bu yöndeki her talep rejim ve laiklik karşıtlığı olarak anlaşılacaksa o zaman siyasetin yapabileceği çok fazla bir şey de yoktur.

İddia makamı ile mutabık olmadığımız bir husus ta şudur; bir şeyin, bir özelliğın, bir niteliğın “değıştirilemez” olması başkadır, “eleştirilemez” olması başkadır. İddianamenin yaklaşımına bakıldığında deniliyor ki bir şey değıştirilemezse aynı zamanda eleştirilemez. Bu doğru değildir. Eleştirilen ilkenin veya niteliğın bizatihi kendisi değildir. Tartışılan bunların lüzumlu olup olmadığı değildir, gerekliliğı değildir. Tartışılan bu nitelikler adına ortaya konulan uygulamalardaki aksaklıklardır. Nitekim, bizim toplumumuzda tartışılan kısım da budur. Biz inanıyoruz ki Cumhuriyetimizin ve Devletimizin nitelikleri olarak anayasada yazılan “demokratik, laik, sosyal, hukuk devleti” olma vasıfları çağdaş ve modern devletin vasıflarıdır. Son derece önemlidir. Bunlar, sadece anayasada yazıldığı için değil, modern ve çağdaş devletin olmazsa olmazları olduğu için de önemlidir. Dolayısı ile bunların değıştirilemez olması gayet tabiidir. Bunların anayasada yazılmış olması yetmez, bunların aynı zamanda hayata intikalleri ve yaşanabilir ilkeler olması en az yazılımı kadar önemlidir. Şüphesiz siyasi iktidarların ve en başta siyasi partilerin görevi de bu ilkeleri yaşanabilir kılmaktır. Bu ise en başta yasama faaliyeti olmak üzere bir dizi işlemleri ve eylemleri gerektirir. Eğer bu alanda bir kısım eksiklikler, aksaklıklar, haksızlıklar ve hukuksuzluklar varsa bunlara karşı yöneltilen eleştiriler niteliklerin kendisine değil, uygulamaya yöneliktir. Dolayısı ile uygulamaya yönelik eleştirileri eğer bu niteliklerin kendisine yönelmiş bir eleştiri ve karşıtlık olarak anlayacaksa siyasetin yapabileceği hiçbir şey yoktur. Siyasi partilerin de varlık sebebi kalmamıştır. İddianamenin ekinde ki metinlere baktığımızda yapılan eleştiriler bu nitelikler adına ortaya konulan uygulamalardaki aksaklıklara, haksızlıklardır. Eğer siyasi partiler ve siyasetçi bunları konuşmayacaksa, bu aksaklıkları gidermeyecekse, bunları tartışıp konuşmayacaksa, bunları demokratik yollardan ve hukukun içinde kalarak çözüme kavuşturmayacaksa, siyaset kurumu ne yapacak, siyasetçiler ne yapacak, siyasi partiler ne yapacak?

Şimdi, acaba bu ikilem niye, konuşan kişiye göre muamele niye, bu farklı uygulamalar niye?

Türk toplumu olarak 1839 dan beri devlet eliyle bir modernleşme çabasına girdik. Tanzimat Fermanı, Islahat Fermanı, Meşrutiyet Hareketleri, Cumhuriyet ve bugün.

Devletin başlattığı, ancak bugün milletin benimsediği tepeden başlayıp tabanda makes bulan ve kendimize mahsus bir özümseme kabiliyetiyle başardığımız bize özgü bir modernleşme.

İşte çok partili hayat bu modernleşmenin siyasi hayata yansımalarıdır. Aradan geçen 169 yıl içerisinde bu modernleşmenin siyasi tezahürlerinde zaman zaman sıkıntılar oldu, başarısızlıklar oldu ve Türkiye bunlardan da yeteri kadar tecrübe kazandı. Çünkü modernleşme bir toplumun en zor gerçekleştirdiği çok yönlü değişim. Onun için modernleşme sürecini yaşayan toplumlarda bu süreçler çok sancılı ve sıkıntılı geçmiştir. Bu sıkıntının en çok yaşandığı alan da hiç şüphesiz siyaset alanıdır. Çünkü modernleşmenin tabiatında sosyolojik anlamda bir çatışma vardır, gerilim vardır, modernleşme bir nebze gerginlik demektir. Gelenekle yeni değerlerin çatışması, eski ile yeninin itişip kakışması. Bu gerginlik tabii olarak, kaçınılmaz olarak ta bazı suçlamaları beraberinde getirmiştir. Ama geriye dönüp baktığımızda bu suçlamalar ne kadar gerçekti? Suçlamaların konusu olan nitelermeler, atfedildikleri insan ya da toplum kesimleri bakımından gerçekten varit miydi? Bunu zaman gösteriyor ama tarihi bir vakıa ki bunların çok önemli bir kısmı doğru değildi. Zaman, bunları doğrulamadı.

Siyasi modernleşmemizde bu manada bir tecrübe dönemi olan 2. Meşrutiyetin ilânından sonra partiler kuruldu, geleneği temsil edenler oldu, yeniliği dillendirenler oldu. Bu ilk dönemde siyasi sancılar yaşandı, gerilimler yaşandı. Önemli iki parti var. Hürriyet ve İtilaf Partisi daha gelenekçi, İttihat-Terakki partisi belli kıstaslara göre daha yenilikçi. Bir birlerini acımasızca suçladılar. Dinsizlikle, imansızlıkla, millet gerçeğini inkar etmekle, ama hiçbirisi yeterince doğru değildi. Bu suçlamalar yapıldı ama bu kavganın çokça yaşandığı Balkanlar ne itilafçılara kaldı ne ittihatçılara.

O sebeple, Türkiye’de bu modernleşme ve siyasi partiler üzerine değerli araştırmalar yapan bilim adamımız Prof. Şerif Mardin, Türk modernleşmesiyle ilgili olarak yaptığı inceleme ve değerlendirmesinde; “Modern Türk Siyasetinin Tarihi, incelenen muhalefet hareketlerinin tamamının aynı ithamla suçlandıklarını gösterir. Bu makalenin kaleme alındığı günlerde dünyada eşine az rastlanır şekilde Türk gazetelerinin manşetleri siyasetçilerin şeytani tertiplerle Türk Milletini bölmeye çalıştıklarını duyurarak bu davranış kalıbına, yani suçlama kalıbına katkıda bulunuyorlardı.

Diğer yandan 50 yıl kadar önce İttihat - Terakki aynı suçlamaları rakiplerine karşı yöneltmişti. Cumhuriyet devrinde Terakki Perver Fırka vatana ihanete giden eylemlerin hamisi olmakla suçlandığında, iddianame benzer şekilde tanzim edilmişti. Atatürk’ün isteği ile kurulan Serbest Fırka benzeri saldırıların hedefi kılınca siyasi hayattan silinmişti” diyor ve ekliyor. “Türk siyasi kültüründe muhalefet kavramında son derece düşman bir ögenin var olduğu sonucunu

çıkabiliriz. Sonuçta Türkiye’de muhalefetin sürekli boğazının sıkılmasının yol açtığı en önemli kayıp, sosyal ve iktisadi yaratıcılığın engellenmesi olmuştur.” diyor bu makalesinde.

Bir merhum Başbakan “Sait Halim Paşa’dan İdris Küçükömer’e kadar kimi aydınlarımızın işaret ettiği gibi Türkiye’nin bin yıllık geleneğinde muhalefete yer yoktur. Demokrasilerde devletin bir parçası olarak kabul edilen muhalefete, Türkiye’de tarihsel olarak yeterli hayat hakkı tanınmamıştır.

Türkiye’de otoriter devletçi zihniyet, oy mekanizmasından, siyasi rekabetten ve muhalefetten daima korkmuştur. Siyasete yönelik bu korkunun demelinde aslında vatandaş korkusu, millet korkusu yatmaktadır” demektedir. Burada kastedilen muhalefet partileri değil, muhalif hareketlerdir.”

1950’den bu tarafa da ilk tecrübeden intikal eden suçlama ve itham geleneği hala sürüyor. Her onbeş yılda bir, yirmi yılda bir neredeyse özü değişmeyen ama ambalajı günün şartlarına göre değişen bir suçlama, ayırma ve bölme devam ediyor. Her dönem düşman öğeler buluyoruz.

1950 öncesi cumhuriyet hükümetlerinde içişleri bakanlığı yapan Mehmet Emin Erişirgil, Mehmet Akif’le ilgili kitabını yazmaya karar verdiğinde (bu arz edeceğim husus Sayın Yılmaz Karakoyunlu’nun son çıkardığı kitaptan alıntıdır.) başından geçen bir olayı anlatıyor. Bu olay Türk toplumundaki kolay suçlama alışkanlığının örneğidir. Vapurda karşılaştığı bir kişi Erişirgil’in Safahat’ı okuduğunu görünce sorar. “Beyefendi nereden hatırıma geldi bu softa?” Erişirgil bu soru üzerine neler düşündüğünü anlatır ve kendi döneminde yaşlılar için her mekteplinin adı züppe, gençlere göre de her yaşlının adı softa olarak anılır.

Dinsizlikten, milliyetsizlikten başlayan ilerici, gerici, çağdaş olan-olmayan laik-antilaik tartışmalarına varıncaya kadar, Türkiye suçlama geleneğinde bu noktaya gelinceye kadar epey tecrübe kazanmıştır. Hepimiz bu suçlamaları dinleyerek büyüdük. Belki zaman zaman da şahsen suçlandık. Benim yaşadığım dönem özellikle üniversite yılları Türkiye’yi Rusya’ya satacaklarla, Amerika’ya peşkeş çekecekler arasındaki kavgalarla, ithamlarla ve propagandalarla geçti .

Bu kadar laf etmemin sebebi, bu davanın bu suçlama geleneğinin bir ürünü olmasıdır. Onu arzetmek için söyledim. İddia makamının iddianamesinde ve esas hakkındaki mütalaasında baştan sona “emperyalizm” “ihamet” “irtica” “mürteci” “din tacirleri” “tertipçi” “sömürgeci” “mandacı” “işbirlikçi” “gerici” “iç ve dış odaklar” ve “siyasi hegemonya projesi” gibi hukuken tanımlanması imkansız ve fakat belli bir siyasi/ideolojik tavrı yansıtan kavramlarla doludur.

Karşılıklı suçlayan ve suçlanan kesimlerin de Türkiye için düşündüğünü kabul ederek suçlamak, birbirimize sırt dönmek yerine birbirimizi anlayabilseydik, Türkiye çok daha farklı olurdu. Türkiye’yi kavram terörüne maalesef kurban ediyoruz. Yabancılar Türk halkına güveniyor ama biz birbirimize güvenmiyoruz. Bütün bu olumsuzluklara rağmen bir modernleşme çizgisi başarıyla devam ediyor.

Sokak görüntülerine bakalım, televizyonların eğlence programlarına bakalım. Değişik kıyafetlerdeki insanlar başı açık olan, başı kapalı olan yaşlısı genci birlikte aynı sanatçıyı dinliyorlar ve tempo tutuyorlar. Belki sıradanlaştığı için dikkatimizi çekmiyor olabilir. Muhafazakar radyo kanallarında ya da popüler müziğin en son örneklerini dinleyebilirsiniz. Bütün bunlar ve sayısız örnekler Türkiye'nin kendi içinde çok ciddi bir değişim yaşadığını açıkça göstermektedir. Türkiye kabuk değiştiriyor. Bütün bu değişimlerin hepsi de siyasi partilere yansıyor. Bizim toplumumuz kendi kültürünün, geleneğinin değişmezleriyle evrensel değerleri inanılmaz bir sentezle özümüyor, benimsiyor.

Şüphesiz bunları söyleyen ben Türkiye'nin sorunsuz olduğunu söyleyemiyorum. Her ailede sorunlar olabilir her ülkede sorunlar vardır. Ama her anlaşmazlığı mahkemede çözmeye kalkmak ne kadar doğrudur ne kadar gerçekçidir ve ne kadar netice alıcıdır.

Demokratik toplum aslında geniş bir ailedir. Bir demokratik ailedir. Her sorunu mahkemede çözmek yerine sabırla, hoşgörüsüyle, saygı ve açık gönüllülükle çözmek sorunu daha kalıcı çözmektir. Toplumun sorun çözme yeteneğini geliştirmek, olaylar karşısında hisle, heyecanla , hamasetle ya da husumetle değil, akılla sağduyu ile çözmek, birlikte yaşamayı kolaylaştıracaktır. Bunun adı demokratik yöntemlerle sorun çözmektir.

Esasen bir ülkenin her sorununu yasa ile ve yasaklarla çözmek de mümkün değildir. Çünkü her sorunun kendi içinde dinamikleri, tayin edici faktörleri vardır. Eğitimle çözülebilecek bir konuyu ancak eğitime önem vererek ve öncelik vererek, eğitim yetersizliğini ortadan kaldırarak çözebiliriz. Ekonomik sorunları, ekonominin kurallarından ve önceliklerinden yola çıkarak çözebiliriz. İç içe geçmiş sosyal olayları, sosyolojik verilerden hareketle anlamamız kolay olabilir. Şüphesiz siyasi sorunları da siyasetin kendi iç dinamikleri daha kalıcı çözer. Aksine yapılan değerlendirmeler ve uygulamalar siyasetin yükünün yargıya devredilmesine yol açar. Siyasetin esnek kuralları yerine, yargının sert kaideleri ile sorunlara müdahale edilmiş olur. Bütün bu nedenlerden dolayı ülkenin her türlü sorununun çözümünü hukuk kurumlarına havale etmek, onlara aşırı bir yük yüklemektir. Bu, hukuk kurumlarını aşındırır.

### III- BU DAVADA SUNULAN DELİLLERİN İSPAT HUKUKU BAKIMINDAN DELİL OLMA DEĞERİ YOKTUR

Türkiye Cumhuriyeti, bir hukuk devletidir (Anayasa, m. 2).

“Hukuk Devleti, insan haklarına saygılı ve bu hakları koruyan, adaletli bir hukuk düzeni kuran ve bunu sürdürmekle kendini yükümlü sayan, bütün işlem ve eylemleri yargı denetimine bağlı olan Devlettir. Böyle bir düzenin kurulması, yasama, yürütme ve yargı alanına giren tüm işlem ve eylemlerin hukuk kuralları içinde kalması, temel hak ve özgürlüklerin, Anayasal güvenceye bağlanmasıyla olanaklıdır.” (Anayasa Mahkemesi, Esas Sayısı : 1996/74; Karar Günü : 1.7.1998; Karar Sayısı : 1998/45 )

“...Temel hak ve özgürlüklerin güvence altına alınmadığı, hukukun evrensel kurallarına saygı gösterilmediği ve adaletli bir düzenin gerçekleşmediği bir ortamda hukuk devletinden söz edilemez.” (Anayasa Mahkemesi, Esas Sayısı: 1991/7; Karar Günü: 12.11.1991; Karar Sayısı: 1991/43)

Hukuk devletinde müddei iddiasını, hukuka uygun usullerle ulaştığı bulgulara ve delillere dayandırarak ispat etmekle mükelleftir (Anayasa, m. 2; 38/6). Aksi takdirde iddia makamının iddiaları ve dayanağı delilleri, hukuki bir kıymet ifade etmez.

**Hukuk devletinde vatandaşlar hukukî güvenlik içinde yaşarlar. Bunun içinse, hangi kurallara tâbi olduklarını önceden bilmeleri ve davranışlarını ona göre ayarlamaları gerekir. Hukuk devleti hukuk kurallarının belirliliği ilkesini gerektirir (Kemal GÖZLER, Türk Anayasa Hukuku, Ekin Kitabevi Yayınları, Bursa – 2000, Sahife: 169-178 )**

Hukukumuzda göre iddia makamı, kendisine intikal eden veya re’sen hareket ettiği bir konuda, maddi gerçeğin ortaya çıkarılması ve adil bir yargılamanın yapılması için emrindeki adli kolluk marifetiyle leh ve aleyhteki delilleri toplamakla görevli ve yükümlüdür (Ceza Muhakemesi Kanunu, m. 160). “Cumhuriyet savcısı, doğrudan doğruya veya adli kolluk görevlileri aracılığı ile her türlü araştırmayı yapabilir; yukarıdaki maddede yazılı sonuçlara varmak için (Maddi gerçeği ortaya çıkarmak ve adil yargılamayı temin için, CMK, M. 160) bütün kamu görevlilerinden her türlü bilgiyi isteyebilir. Cumhuriyet savcısı, adli görevi gereğince nezdinde görev yaptığı mahkemenin yargı çevresi dışında bir işlem yapmak ihtiyacı ortaya çıkınca, bu hususta o yer Cumhuriyet savcısından söz konusu işlemi yapmasını ister.” (Ceza Muhakemesi Kanunu, m. 161/1, ve devamı)

**Burada, delilleri bir de bu davada uygulanacak usul kuralları, diğer bir anlatımla usul hukukumuzda hakim olan hukukun evrensel kuralları bakımından da değerlendirmekte fayda vardır.**

**Bu davada uygulanacak önemli usul kuralları ve ilkeleri:**

- a) Şüpheden sanık yararlanır ilkesi
- b) Maddi gerçeğin araştırılması ilkesi
- c) Yeterli delil ilkesi
- d) Üçüncü kişilerin eylemlerinden sorumlu olmama ilkesi
- e) Kanunsuz suç ve ceza olmaz ilkesinin genişletici ilkesi
- f) Kıyas ve kıyasa yol açacak yorum yasağı ilkesi

**g) Dürüst işlem ilkesi**

**h) Ölçülülük ilkesi**

**1) Vakaların sabit ve muhakkak addedilmesi gerektiği ilkesi**

## **DÜRÜST İŞLEM İLKESİ**

Dürüst işlem ilkesi, Ceza Muhakemesi işlemlerinin kandırma, yanıltma veya zorlama gibi irade serbestisini engelleyen veya savunmayı kısıtlayan yollara sapmaksızın, hukuk devleti ilkesine uygun olarak, önceden kanunla öngörölmüş bulunan esaslar çerçevesinde yapılmasıdır.

## **ÖLÇÜLÜLÜK İLKESİ**

Ceza yargılamasının önemli bir dayanağını ölçülülük ilkesi oluşturur. Ölçülülük ilkesi birey yararı ile kamu yararının dengelenmesi anlamına gelir. Yargıtay 4. Ceza Dairesi'nin bir kararında, "bu ilke gözetilmez ve kamu yararı birey zararına işletilirse, haklar ve değerler örselenir; birey yararı toplum zararına kayırlırsa yargılama kilitlenebilir ve dolayısıyla her iki durumda da hukuki barış tehlikeye düşer"(Yargıtay 4. Ceza Dairesi, 5.10.1994, 7351/7693) görüşüne yer verilmiştir.

Bu göreve ve yükümlülüğe rağmen iddia makamı;

1) Hakkında yasak talep ettiği bazı kişilerin hukuki dayanağını ortaya koymuyor.

2) İddia ediyor, itham ediyor ve fakat delil koymuyor (Beşir Atalay'ın "Rektörlük görevi gibi").

3) İddiasını ispat için Batı uygulamalarını örnek gösteriyor. Ama kanıtı yok.

4) AK Parti'nin dış politikasını İslam ile ilintili kılmak istiyor. Ney göre? Delil yok.

5) İddia ettiği bir kısım teorik konularda karşı görüşler ve kararlar olduğu halde fotoğrafı tam ortaya koymak için bunlara temas etmiyor, bunları iddianameye koymuyor.

6) Aslı olmayan haberleri kullanıyor.

7) Bazı iddialar oluşturuyor.

8) Yargı kararlarını dikkate almıyor.

9) Düzeltme ve cevap hakkını dikkate almıyor.

- 10) Parti kurulmadan önceki beyanları delil olarak kullanıyor.
- 11) Parti üyesi olmayanların beyanlarına iddiasını dayandırıyor.
- 12) Yasama sorumsuzluğunu kabul etmiyor.
- 13) Cumhurbaşkanının beyanlarını delil olarak kullanıyor.
- 14) TBMM Başkanı ve Başkanvekilinin beyanlarını delil olarak kullanıyor.
- 15) kişisel görüşleri delil olarak kullanıyor
- 16) İlgisi olmayan şeyleri partimize isnat ediyor.
- 17) Üçüncü kişilerin eylem ve söylemlerinden dahi partimizi sorumlu tutuyor.

Sonuç olarak; iddia makamı, usul hukukumuzda hakim olan hukukun evrensel kurallarına uygun olarak iddialarını ve delillerini oluşturmamıştır. Görev ve yükümlülüklerini yerine getirirken yeterince titiz ve objektif davranmamıştır. Bu suretle de hukukun evrensel kuralları, Anayasa ve yasalarımızın partimize sağladığı hukuki güvenliği ihlal etmiştir. Çünkü:

#### **A- ASLI OLMAYAN HABERLER DELİL OLARAK KULLANILMIŞTIR**

Hukuk devletinde iddia makamı iddialarını, gerçek delillere dayandırmak zorundadır. Asılsız haberleri iddianameye dönüştürmek, hukukun evrensel kuralları ve hukuk devletinin sağladığı hukuki güvenceleri ihlal etmek demektir. Partimiz hakkındaki iddialar ve delilleri tetkik edildiğinde, pek çok asılsız haberin gerçek bir iddiaya ve iddianameye dönüştürüldüğünü görmek mümkündür.

**1) AK PARTİ Genel Başkanı ve Başbakanın; “Modern bir İslam Devleti olarak Türkiye, medeniyetlerin uyumuna örnek olabilir.” şeklinde bir açıklaması yoktur (İddianame, s. 27).**

Başbakanın; Malezya’da İngilizce yayınlanan New Straits Times adlı gazetedeki mülakatında böyle bir cümle de yer almamıştır. Başbakanın söz konusu gazeteye verdiği mülakatın ilgili bölümünün İngilizce orijinali ve Türkçe çevirisi:

“NST: What role would Turkey want to play in global affairs as a modern Muslim nation?”

Erdogan: Turkey can serve as a model of how Islam and democracy can coexist in a harmonious way. Turkey will prove (Samuel) Huntington wrong when he

said that there would be a clash of civilisations. Turkey can show that harmony of civilisations is possible.”

**“SORU: Türkiye modern Müslüman bir ülke olarak, ne gibi bir rol oynamak ister?”**

**BAŞBAKAN RECEP TAYYİP ERDOĞAN: Türkiye, İslâmiyet’in ve demokrasinin, ahenkli bir biçimde bir arada bulunabildiğini gösteren bir model olabilir. Türkiye, bir medeniyetler çatışması yaşanabileceğini söyleyen Samuel Huntington’un yanlış olduğunu kanıtlayacaktır ve medeniyetlerin ahenk içinde yaşamasının mümkün olduğunu gösterebilir.” (EK- 1).**

İlk cevabımızda bu iddianın gerçek dışı olduğunu gösteren belgelerin aslını koyduk. Aksi hukuken sabit oluncaya kadar iddia makamı dahil herkesin, bu belgelere itibar etmesi asıldır ve gereklidir. Buna rağmen iddia makamı; “Davalı parti genel başkan ve üyelerinin laikliğe aykırı bir beyanda bulunduktan sonra kamuoyunun tepkisi karşısında, bu beyanları inkâr etmeleri, yalanlamaları, yanlış yorumlandığını savunmaları, kullandıkları siyasal bir yöntemdir. Benzer olaylar ile birlikte değerlendirildiğinde yalanlama ve inkârların laikliğe aykırı bu söylemlerin özünü ve içeriğini değiştirmedeği anlaşılmaktadır.” (İddia makamının esas hakkındaki mütalaası, s. 40) diyerek, partimizi inkarcılıkla itham etmiştir. İddia makamının bu yaklaşımının hukuken izahı mümkün değildir. Zira biz, kamuoyunun tepkisi üzerine beyanımızı başkalaştırmıyoruz, beyanımız ortada, dediğimiz şu: “Biz bunu söylemedik.” Konuşmanın orijinal metni ve Türkçe çevirisi de elimizde, her ikisinde de iddia makamının iddia ettiği cümle yoktur. Bu somut gerçeklik karşısında hukuk devletinde hukuka saygılı ve yansız bir iddia makamı, yorumla gerçeği örtmeye çalışmaz, hakikate teslim olur.

**2) İddianamede geçen; “Sizin üniversitelerinizin rektörleri de ÜAK Üyesi. Ancak bildiriye imza atanlar oldu. Bu konuda daha ilkeli tavır bekliyoruz. Bu bildiriye niye karşı çıkmıyorsunuz? Tavır göstermenizi beklerdik.” (İddianame, s. 53-54) sözleri, Ak Parti Genel Başkanı ve Başbakan Recep Tayyip Erdoğan’a ait değildir.**

Çünkü Başbakan ile Vakıf Üniversiteleri Birliği Üyeleri arasında yapılan görüşmede, başörtüsü konusu hiç görüşülmemiş ve konuşulmamıştır. İddianın delili olarak sunulan gazete, bu hususu açıklıkla ifade etmektedir. Başbakan ve görüşmeye katılan Vakıf Üniversiteleri Birliği Üyelerinden hiçbiri, böyle bir açıklama yapmamıştır (EK- 2).

**3- “TBMM’nin mescidinde Kuran kursu açıldığı” (İddianame, s. 57) iddiası, asılsızdır (EK- 3).**

CHP Denizli Milletvekili Mehmet Neşşar’ın “TBMM Başkanı Bülent Arınç’a TBMM içindeki mescitte Kur’an Kursu açılıp açılmadığı” şeklindeki soru önermesine verdiği 3.7.2005 tarihli cevapta Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı;



Meclis'te Kur'an Kursu açılmadığını ve kurs açma yetkisinin de Diyanet İşleri Başkanlığına ait olduğunu açıkça belirtmiştir.

**4- Mardin eski milletvekili Nihat Eri'nin "Tekkeler lehine konuştuğu iddiası" da gerçek dışıdır (İddianame, s. 70) .**

Türkiye Büyük Millet Meclisi Dışişleri Komisyonunda konuşan Mardin eski milletvekili Nihat Eri, içinde "tekke" kelimesi geçen bir cümle kurmamış ve tekkeler lehine bir değerlendirme yapmamıştır. Dönemin Dışişleri Komisyonu Başkanı da, Nihat Eri'nin "tekke" kelimesini kullanmadığını açıklamış ve bu açıklaması basında yer almıştır (Bkz. iddianamenin 93 numaralı ekindeki 06 Aralık 2006 tarihli Akşam Com. Tr.). Ne gariptir ki iddia makamı, eke koyduğu bu bilgiye iddianamesinde değinmemiştir.

Bunun yanında Nihat Eri, basında yer alan yanlış haberlerden haberdar olduklarını da tekzip etmiştir. Tekzip metnini hiç yayınlamayan Cumhuriyet Gazetesi muhabiri Türey Köse ile yeterli biçimde yayınlamayan Hürriyet Gazetesi muhabiri Nuray Başaran'ı ise Basın Konseyi'ne şikayet etmiş, Basın Konseyi yaptığı inceleme sonunda Cumhuriyet Gazetesi muhabiri Türey Köse'ye uyarma cezası vermiştir (EK-4).

5) Çeşitli sağlık kuruluşlarında başörtülü çalışanların olduğuna dair gazete haberleri asılsızdır (İddianame, s. 102-103) (EK-5).

İddianamede ismi geçen sağlık kuruluşlarından; Cebeci Eğitim ve Araştırma Hastanesi isminde bir hastane yoktur ve Vakıf Gureba Hastanesi ise Sağlık Bakanlığına bağlı değildir.

Sağlık Bakanlığı'na bağlı olarak sağlık hizmeti sunan bütün kurumlarda, her kesimden milyonlarca vatandaşımız muayene ve tedavi olurken, bu hizmeti sunan personelin kılık kıyafeti de herkesçe görülebilmekte iken, bazılarının Sağlık Bakanlığı teşkilatında dahi bulunmayan birkaç mekanda çekilen fotoğraflardan yola çıkılarak ve "sağlık kuruluşlarında yoğun olarak yaşanan laikliğe aykırı bu durum" , "Çok sayıda sağlık personelinin türbanla görev yaptıkları" gibi ifadelerle yer verilerek, Sağlık Bakanlığı'nda "çok sayıda" türbanlı personel çalışıyormuş gibi gösterilmesi, aslı olmayan habere ve iddiaya gerçeklik kazandırmaz ve olmayanı var etmez.

Ayrıca evvelce basında çıkan benzeri haberlerin birçok defa gerçeği yansıtmadığı da ortaya çıkmıştır. Örnek olarak 2006 yılında türbanlı iki bayan doktorun testisleri şişen gencin ultrasonunu çekmediği bir gazetemizde birinci sayfadan duyurulmuş ve bu haber müteakip dönemde birçok yazar tarafından irticai faaliyetlere referans olarak kullanılmıştır. Bakanlıkça derhal başlatılan soruşturma sonucu bayan doktorların türbanlı olmadığı gibi, vaka konusunda görevli bulunmadıkları, geçmişte her zaman benzeri ultrasonları çektikleri, tüm tarafların beyanları ve belgelerle anlaşılmış, haberi yapan basın kuruluşu da bu gerçeği sonradan kabullenmiş ve özür dilemiştir.

**6) “Sağlık Bakanı Recep AKDAĞ’ın Anayasa ve Yüksek Öğretim Kanununun ek 17. maddesinde yapılacak değişiklikten sonra, tıp fakültelerinin 6. sınıfında okuyan ‘intern’ denilen stajyer doktorların da başörtüsü takabileceklerini söylediği” iddiası da gerçek dışıdır (İddianame, s. 103).**

Zira bu açıklama “intern” denilen Tıp Fakültesi 6. sınıf öğrencilerinin “üniversite öğrencisi” olması hasebiyle ve bunların “öğrencilik” statüsü düşünülerek yapılmış olup, üniversite öğrencilerine yönelik genel bir düzenleme yapıldığında Tıp Fakültesi öğrencilerinin de bu kapsamda değerlendirilecekleri izahtan varestedir. Tıp fakültesi 6. sınıf öğrencilerinin “öğrencilik” statüsü bir tarafa bırakılarak, bu öğrencilerin İddia Makamınca “stajyer doktor” olarak tanımlanmaları ve memurlara uygulanan müeyyidelere tabi olmaları gerektiği değerlendirilerek, açıklamanın bu minval üzere iddianameye alınması maddî gerçekle örtüşmediği gibi, bu hatalı değerlendirmeden yola çıkarak, “türban serbestisinin kamudaki olası genişlemesinin işaretinin verildiği” neticesine ulaşmak da mümkün değildir.

**7) Ayrıca iddianamede “Devlet kadrolarının İslâmi bir yapıya dönüştürülmesine matuf olarak Diyanet İşleri Başkanlığı kadrosunda görev yapan çok sayıda memurun, hastane yöneticiliğinde görevlendirildiği” (İddianame, s.143) de asılsızdır (EK-6).**

Başka kamu kurum ve kuruluşlarında görev yapan personelin Sağlık Bakanlığına nakilleri 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun kurumlar arası nakli düzenleyen 74 üncü maddesinin birinci fıkrasının “Memurların bu Kanuna tabi kurumlar arasında, kurumların muvafakatı ile kazanılmış hak dereceleri üzerinden veya 68 inci maddedeki esaslar çerçevesinde derece yükselmesi suretiyle, buldukları sınıftan veya öğrenim durumları itibariyle girebilecekleri sınıftan, bir kadroya nakilleri mümkündür.” hükmü çerçevesinde gerçekleştirilmektedir.

Sağlık Bakanlığına naklen geçişlerde, subjektif değerlendirmelerin önüne geçmek maksadıyla 08/06/2004 tarihli ve 25486 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe konulan Sağlık Bakanlığı Atama ve Nakil Yönetmeliği ile kurumlar arası nakiller bakımından (Madde 17) objektif kıstaslar belirlenmiş ve Türkiye’de bir ilk gerçekleştirilerek kura usûlü ile kabul getirilmiştir. Bu çerçevede Sağlık Bakanlığına Şubat ve Eylül dönemlerinde kura ile kurumlar arası nakiller yapılmaktadır. Bu şekilde yapılacak atamalarda ilan edilecek kadrolar, 6’ncı ve 5’inci hizmet bölgelerinden başlamak üzere belirlenmektedir. Kura, bütün kamu kurum ve kuruluşlarında görev yapan personele açık olup, kurum ve personel bakımından herhangi bir kısıtlama söz konusu değildir ve esâsen kısıtlama yapılması da hukûken mümkün olamaz.

*Kura, herkesin katılımına açık olup, boş kadrolar ilan edilmekte ve müracaatlar alınıp tercihler yapıldıktan sonra noter huzurunda gerçekleştirilmektedir. Kurumlar arası atamalar bu şekilde kura ile yapıldığından, torpil, iltimas ve sair usûl ile objektiflikten uzak atamalar yapılması maddeten de mümkün olamaz.*

*Diğer taraftan, Sağlık Bakanlığı hastanelerine yönetici atamaları da Sağlık Bakanlığı Personeli Unvan Değişikliği ve Görevde Yükselme Yönetmeliği hükümleri*

*çerçevesinde yapılmakta olup; bu Yönetmelikte belirlenen şartları taşıyan bütün personel görevde yükselme eğitim ve sınavına katılabilmekte ve bu eğitim ve sınav neticesinde başarı durumuna göre atama yapılmaktadır.*

*Kaldı ki, iddia makamının değerlendirmesinin aksine, Sağlık Bakanlığına ait bu tip sağlık hizmetleri sınıfı dışında personelin atanabileceği 1650 kadar yönetici kadrosundan, **AK PARTİ iktidarları döneminde Diyanet İşleri Başkanlığından atama veya görevlendirme suretiyle yönetici yapılan personel sayısı sadece 6'dır.** Oysa ki Diyanet İşleri Başkanlığı da, 633 sayılı Diyanet İşleri Başkanlığı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun uyarınca Başbakanlığın bağlı kuruluşu olup, bir kamu kurumudur.*

**8) Sağlık Kuruluşları Ruhsatlandırma Yönetmeliği Taslağının 113 üncü maddesindeki “hastaların dini gereklerini yerine getirebilecekleri mekânlar ayrılmasının ilk defa başlatıldığı” “(İddianame, s. 110) iddiası da gerçek dışıdır. Çünkü:**

**a) Sağlık Bakanlığı böyle bir yönetmelik çıkarmamıştır.**

**b) İddianamedeki ibareleri içeren Hasta Hakları Yönetmeliği 10 senedir yürürlüktedir.** 01/08/1998 tarihli ve 23420 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe giren “Hasta Hakları Yönetmeliği”nin (EK- 7) “Dini Vecibeleri Yerine Getirebilme ve Dini Hizmetlerden Faydalanma” başlıklı 38 inci maddesinde; “Sağlık kurum ve kuruluşlarının imkanları ölçüsünde **hastalara dini vecibelerini serbestçe yerine getirebilmeleri için gereken tedbirler alınır.** Kurum hizmetlerinde aksamalara sebebiyet verilmemek, başkalarını rahatsız etmemek ve personelce düzenlenip yürütülen tıbbi tedaviye hiç bir şekilde müdahalede bulunulmamak şartı ile hastalara dini telkinde bulunmak ve onları manevi yönden desteklemek üzere talepleri halinde, dini inançlarına uygun olan din görevlisi davet edilir. **Bunun için, sağlık kurum ve kuruluşlarında uygun zaman ve mekan belirlenir.** İfadeye muktedir olmayıp da dini inancı bilinen ve kimsesiz olan agoni halindeki hastalar için de, talep şartı aranmaksızın, dini inançlarına uygun olan din görevlisi çağrılır. Bu hakların nasıl ve ne zaman kullanılacağı ve bu konuda alınacak tedbirler, sağlık kuruluşunun çalışma usul ve esaslarını gösteren mevzuatta ayrıca düzenlenir.” yolunda hüküm mevcuttur.

Türkiye’de 10 senedir yapılan uygulamanın, tasarlanan yeni yönetmelik taslağına taşınmasının düşünüldüğünü, ilk defa sağlık mevzuatına giriyormuş gibi göstermek ve iddia etmek, gerçeklerle bağdaşmamaktadır.

**9) Samsun ili Gazi Beldesi Belediye Başkanı Süleyman Kaldırım’ın “Muhtasar İlmihal-Resimli Namaz Hocası’ kitabına önsöz yazdığı ve bu kitabı ilköğretim öğrencilerine dağıttığı iddiası (İddianame, yerel yöneticiler, il, ilçe ve belde teşkilat yöneticileri hakkındaki 2 numaralı iddia, s. 103), asılsızdır (EK-8).**

Çünkü:

a) Süleyman kaldırım, bu kitaba bir önsöz yazmamıştır. İddia makamı, dağıtılan kitabı incelemiş olsaydı bu hususu görebilirdi. Ama maalesef incelemeyeği için, yayınevinin yazdığı önsözü, Süleyman KALDIRIM yazmış gibi göstermiştir.

b) Süleyman Kaldırım, bu kitabı, ilköğretim öğrencilerine dağıtmamıştır. Bu kitap, Gazi Beldesi'ndeki sadece yaz Kur'an Kursu'na giden öğrencilere dağıtılmıştır.

10) Ayşe Yüreklitürk Topal, İzmir İl Genel Meclisi'nin 2005 yılı Aralık ayında yapılan toplantısına türbanla gelerek, Adalet ve Kalkınma Partili meclis üyelerinin arasına oturduğu ve bu tutumunun ağır tartışmalara sebebiyet verdiği iddiası (İddianame, yerel yöneticiler, il, ilçe ve belde teşkilat yöneticileri hakkındaki 4 numaralı iddia, s. 104), asılsızdır (EK-9).

Çünkü:

a) Ayşe Yüreklitürk Topal, İl Genel Meclisi üyesi değildir. Ak Parti İzmir İl Yönetim Kurulu üyesidir.

b) Ayşe Yüreklitürk Topal, İl Genel Meclisi üyeleri arasına oturmamıştır.

c) Ayşe Yüreklitürk Topal, İl Genel Meclisi toplantı salonunun halka ayrılan kısmında oturmuş ve toplantıyı izlemiştir.

d) İl Genel Meclisi üyesi olmayan vatandaşlar için kıyafet zorunluluğu yoktur. Bu yüzden bir tartışma da yaşanmamıştır.

İzmir İl Genel Meclisi Başkanı bu hususu şöyle açıklamıştır: "... Ayşe Yüreklitürk, İl Genel Meclisi toplantıları halka açık yapıldığından görüşmeler sırasında, İl Genel Meclisi toplantı salonunun halka açık kısmında ve arka sıralarda oturmuştur."

11) Eyüp Belediye Başkanı Ahmet Genç'in, 2006 yılında 10.000 adet bastırıldığı "...Örtünmemek elbette dinden çıkmak değildir. Sadece günahkar olmaktır. Ancak başörtülüye eğitim ve sosyal sahalarda reva görülen muamele, sadece zulüm ve haksızlık olarak değerlendirilemez. Aynı zamanda İslam dinini hatırlatan her şeye düşmanlıktır. Din ve vicdan özgürlüğüne açık bir müdahaledir" görüşlerini içeren "Sevgili Peygamberimiz Hz. Muhammed" başlıklı broşür ile Diyanet İşleri Başkanlığının "Hz. Peygamberin Örnek Hayatı" isimli kitabını okullarda izinsiz olarak dağıttığı iddiaları da (İddianame, s. 104, EK- 137), asılsızdır. Çünkü Eyüp Belediye Başkanı veya Eyüp Belediye Başkanlığı (EK- 10):

a) "Sevgili Peygamberimiz Hazreti Muhammed" başlıklı bir broşür dağıtmamış ve dağıttırmamıştır.

b) Diyanet İşleri Başkanlığının “Hz. Peygamberin Örnek Hayatı” isimli kitabını da okullarda izinli veya izinsiz dağıtmamış ve dağıttirmamıştır.

c) Diyanet Vakfı Yayınları arasında çıkan Doç. Dr. Ferhat Koca'nın hazırladığı “Hz. Peygamberin Örnek Hayatı” isimli kitabı da, okullara, veya okullardaki öğrencilere ve velilere dağıtılmamıştır. Bu kitap, okul ve öğrenci ile hiçbir ilgisi olmaksızın vatandaşlara dağıtılmıştır.

d) Bir kısmı vatandaşa dağıtılan “Hz. Peygamberin Örnek Hayatı” isimli kitapta, iddianamede iddia edildiği gibi “...Örtünmemek elbette dinden çıkmak değildir. Sadece günahkar olmaktır. Ancak başörtülüye eğitim ve sosyal sahalarda reva görülen muamele, sadece zulüm ve haksızlık olarak değerlendirilemez. Aynı zamanda İslam dinini hatırlatan her şeye düşmanlıktır. Din ve vicdan özgürlüğüne açık bir müdahaledir” şeklinde herhangi bir kelime, cümle veya görüş kesinlikle yoktur.

e) Gazetelerde çıkan haberler üzerine Eyüp Kaymakamlığı, 21.04.2006 tarihli yazısı ile komu ile ilgili inceleme başlatmış ve 18.05.2006 tarihli “İnceleme Raporu”nda; “Eyüp Belediyesi tarafından Eyüp’te yaşayan vatandaşlara yönelik olarak broşür ve kitap dağıtım işlemlerinin yapıldığı, ancak okul müdür ve diğer idarecilerinin ve öğretmenlerinin bu dağıtım işleminde rol ve görev almadıkları” sonucuna varılmıştır.

Muhakkiklerin tanık olarak dinlediği ve iddianamenin 137 numaralı ekinde yer alan 10 okul müdürü de ifadelerinde; Eyüp Belediye Başkanlığı'nın okullarında herhangi bir kitap ve broşür dağıtmadığını açıkça ifade etmişlerdir.

**12) Eyüp Belediye Başkanı Ahmet Genç'in 2006 yılı ramazan ayında, Eyüp Sultan Cami bahçesine kurulan ramazan çadırına 2820 sayılı Siyasi Partiler Yasasının 87. maddesine aykırı olarak ismini ve sıfatını içeren afişler astırttığı iddiası (İddianame, s. 104), gerçek dışıdır.**

İddianın asılsızlığı, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının talebi üzerine Eyüp Cumhuriyet Başsavcılığının yaptığı tahkikat ve tespitle açıkça ortaya konmuştur: “13.10.2006 tarihinde müsnet suçun işlendiği iddia olunan Eyüp Sultan Camii Bahçesinde kurulu ramazan çadırında yapılan tespit ve çekilen fotoğraflarda çadırın içinde ve dışında bulunan pankart ve duvarda asılı resimlerin içeriğinde bir siyasi parti ile ilişkiyi gösteren herhangi bir bulgunun tespit edilmediği, bu hususun aynı tarihte düzenlenen tespit tutanağı ile imza altına alındığı. bu nedenle siyasi partiler yasasının 117'inci maddesinin uygulanmasını sağlayacak herhangi bir işlemin yapılmadığı”ni tespit etmiş ve “kovuşturmaya yer olmadığına dair karar” vermiştir (Eyüp Cumhuriyet Başsavcılığı'nın 26.03.2008 tarih ve 2006/23252 soruşturma no ve 2008/3699 kararı) ve bu karar da kesinleşmiştir( **EK- 11**).

Ayrıca İçişleri Bakanlığı da Eyüp Belediye Başkanı Ahmet Genç hakkında tahkikat yaptırmış ve sonunda iddianın gerçeği yansıtmadığını tespitle “İşleme konulmama” kararı vermiştir.

**13) Silivri Belediye Başkanı Hüseyin Turan'ın, "2006 yılında belediye adına özel olarak bastırılan ve M.Ertuğrul Düzdağ tarafından yazılan önsözünde Atatürk'ün kişiliğine, ilke ve devrimlerine ağır saldırılar yapılan Mehmet Akif Ersoy'un "Safahat" isimli kitabın ilçedeki tüm lise öğrencilerine bedava dağıtmak üzere belediyeye ait taşıtlarla okullara getirildiği ve İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne dağıtım izni bulunmayan kitapların bir kısmının lisedeki öğrencilere dağıtımının yapıldığı" iddiası da (İddianame, s. 104-105), asılsızdır (EK-12).**

Çünkü:

a) M. Ertuğrul Düzdağ'ın yazdığı önsözde, Atatürk'ün kişiliğine, ilke ve devrimlerine saldırı yoktur. İki sayfa olan önsözde, imalı veya açık, hiçbir surette Atatürk veya ilke ve devrimlerinden bahsedilmemiştir.

b) Bu kitabın girişi de M. Ertuğrul Düzdağ tarafından yazılmıştır. Girişte; sadece Mehmet Akif Ersoy'un hayatı, eserleri, sanatı ve ahlaki anlatılmıştır. Girişin hiçbir yerinde, Atatürk'ün kişiliği, ilke ve devrimlerinden bahsedilmemiştir.

c) Nitekim bu gerçek, CHP Silivri İlçe Başkanı Mümin Tuğlu'nun şikayeti üzerine İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı'nın, kitabın yazarı M. Ertuğrul Düzdağ ile yayıncısı Şaban Kurt hakkında yaptığı soruşturma sonucunda açıkça tespit edilmiştir: "...Kitabın giriş kısmında, Mehmet Akif Ersoy'un hayatı ve eserleri muhalif görüşlerine de yer verilerek anlatılmış olup, Mustafa Kemal ATATÜRK'ün manevi şahsiyetine hakaret suçunu oluşturacak herhangi bir ifade ve suç unsuru da bulunmadığı kanaatine varılmıştır" denilerek şüpheliler yayıncı Şaban Kurt ile yazar M. Ertuğrul Düzdağ hakkında kamu adına kovuşturmayaya yer olmadığı kararı verilmiş ve bu karar da kesinleşmiştir ( İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı Basın Bürosu, 31.08.2006 tarih, 2006/31172 Soruşturma No 2006/9252-193 Karar No).

**14) Kocaeli Büyükşehir Belediye Başkanı İbrahim Karaosmanoğlu'nun, üzerinde kartviziti ve AK PARTİ logosu bulunan 5.000 adet Kuran-ı Kerim'i Büyükşehir amblemini taşıyan çantalar içerisinde belediye personeli aracılığıyla kentte dağıttığı iddiası (İddianame, s. 105), asılsızdır (EK-13).**

Çünkü:

a) Büyükşehir Belediye Başkanı, Belediye personeli vasıtasıyla kentte Kur'an-ı Kerim dağıttırmamıştır.

b) Kur'an Kursu öğrencileri ve Cami İmamlarının talebi üzerine Büyükşehir Belediye Başkanlığı, Kur'an-ı Kerimleri temin etmiş ve bunlar sadece Kur'an Kursu öğrencilerine dağıtılmıştır.

c) Dağıtılan Kur'an-ı Kerimler üzerinde AK PARTİ logosu yoktur. Sadece Belediye Başkanının kartviziti vardır.

d) Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı Siyasi Partiler Soruşturma Bürosu'nun 09.10.2006 tarih ve 2006/148 sayılı yazısına istinaden Kocaeli Cumhuriyet Başsavcılığı adli soruşturma başlatmış, soruşturma sırasında 22.01.2007 tarihli açma tutanağı başlıklı yazıda; "İl Müftülüğü tarafından gönderilen çantanın bir yüzünde Kocaeli Büyükşehir Belediyesi yazdığı, İzmit Saat Kulesi resmi olduğu ve ayrıca belediye web sayfası adresinin yazılı olduğu, diğer yüzünde aynı hususların İngilizce yazılı olduğu, herhangi bir siyasi partinin ilgisine rastlanmadığı, içinde bulunan kartvizitin ise Kur'an-ı Kerim kapağına yapıştırılmış vaziyette olduğu ve Büyükşehir Belediye Başkan İbrahim Karaosmanoğlu'nun kartviziti olduğu, herhangi bir siyasi partinin işaretinin olmadığı" açıkça ifade edilmiştir.

Ayrıca Kocaeli Büyükşehir Belediye Başkanı, iddia makamının dayanağı basında çıkan asılsız haberleri de tekzip etmiştir. Noter ihtarı ve Kocaeli Sulh Ceza Mahkemesinin 26.12.2006 tarih ve 2006/1275 D. İş Tekzip Kararına rağmen tekzipleri yayınlamayan Güngör Arslan ve Azime Telli hakkında şikayette bulunmuş, Kocaeli Asliye Ceza Mahkemesinde yapılan yargılamada, sanıkların yayımlanmasına karar verilen tekzip metnini usulüne uygun yayınlamamak suretiyle basın kanununa aykırı davrandıkları gerekçesiyle ayrı ayrı adli para cezasına çarptırılmış ve tekzip metninin de traji 100000'in üzerinde olan iki gazetede yayımlanmasına karar verilmiştir (Kocaeli Asliye Ceza Mahkemesi, Dosya No: 2007/68, Karar Tarihi: 26.09.2007, Karar No: 2007/312).

**15) Konya Seydişehir Belediye Başkanı İbrahim Halıcı'nın "Ben de bu okulda okudum. O dönem okul çok kalabalıktı, şimdi azalmış. İnşallah bütün okullar imam hatip olacak" dediği iddiası (İddianame, s. 105), asılsızdır (EK- 14).**

Çünkü:

a) İbrahim Halıcı, böyle bir söz söylememiştir. İbrahim Halıcı'nın anılan törende yaptığı konuşması, aynı gün yayınlanan yerel gazetelerde (30 mart 2006 tarihli "Öz Seydişehir", 31 mart 2006 tarihli "Seydişehir Toroslar Gazetesi, 28 mart 2006 tarihli "Seydişehir Postası Gazetesi", 28 mart 2006 tarihli "Memleket" ve 27 mart 2006 tarihli "Yeni Meram Gazetesi"nde ve ulusal düzeyde yayınlanan 27 mart 2006 tarihli "Yeni Şafak Gazetesi" ) yer almıştır. **"İnşallah bütün okullar imam hatip olacak"** cümlesi, bu gazete haberlerinin hiç birisinde yoktur.

b) AK PARTİ hakkında kamu davasının açılmasından sonra, Seydişehir Belediye Başkanı İbrahim Halıcı'nın da yasak istenenler arasında olduğunu gören Seydişehir Gazeteciler Cemiyeti'nin "... Belediye Başkanı sayın İbrahim Halıcı'nın söylemediği bir sözden dolayı zan altında bırakılmasından..." bahseden açıklamaları, iddiayı tekzip etmektedir. Bu açıklama; 25 mart 2008 tarihli "Seydişehir Postası Gazetesi", 20 mart 2008 tarihli "Öz Seydişehir Gazetesi", 22 mart 2008 tarihli "Toroslar Gazetesi", 28 mart 2008 tarihli "Memleket Gazetesi"nde yer almıştır.

Seydişehir Gazeteciler Cemiyeti'nin bu açıklamayı geç yapması, iddianın gerçek dışı olduğu hakikatini ortadan kaldırmaz.

c) “İnşallah bütün okullar imam hatip olacak” cümlesi, sadece 26.03.2006 tarihli “Cumhuriyet Gazetesinde” yer almıştır. İbrahim Halıcı, bu habere vakıf olamadığı için tekzip edememiştir. Hukuk devletinde gazetelerde yayınlanan asılsız bir haber, sırf tekzip edilmedi diye doğru hale gelemmez. Asılsız olan haber, her zaman asılsız olmaya devam eder. Kaldı ki aynı gün çıkan yerel gazetelerin tamamı, Cumhuriyet Gazetesinde yer alan haberi zaten tekzip etmektedir.

**16) 8.11.2003 tarihli resmi gazetede yayımlanan “Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik”in 15. maddesinin kaldırıldığı, kaldırılan madde ile “Gençleri Cumhuriyet esaslarına göre hazırlayacak ve okullarda milli terbiyeyi kuvvetlendirecek tedbirleri almak” hükmünün yönetmelikten çıkarıldığı iddiası da (iddianame, s. 107), asılsızdır (EK- 15).**

Çünkü:

a) 01.12.1984 tarihli ve 18592 Sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Yönetmeliğinin 5’inci maddesinin (m) bendinde yer alan; “Gençleri Cumhuriyet esaslarına göre hazırlayacak ve okullarda milli terbiyeyi kuvvetlendirecek tedbirleri almak” hükmü yer almıştır.

b) Bu hüküm, : 31.01.1993 tarihli ve 21482 Sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Yönetmeliği’nin 6’ncı maddesinin (m) bendinde ve 15’inci maddesinin (h) bendinde aynen yer almıştır. Önceki yönetmelikle aradaki fark, madde numarasının değişmesi ve aynı hükmün 15’inci maddeye de konulmasıdır.

c) Aynı hüküm, 17.10.2003 tarihli ve 2562 Sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Yönetmeliği’nin Değiştirilmesine Dair Yönetmelik” ile 6’ncı maddesinin (s) bendinde ve 16’ncı maddesinin (i) bendinde mükerreren yer almıştır.

**d) iddianamede geçen 08.11.2003 tarihli ve 25283 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Yönetmeliği’nin Değiştirilmesine Dair Yönetmelik” ile söz konusu yönetmeliğin 15’inci maddesi yürürlükten kaldırılmıştır. Kaldırılan 15’inci madde, 31.01.1993 tarihli ve 21482 Sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan yönetmeliğin “Program Dairesi”nin görevlerini düzenleyen maddesidir. Bunun sebebi ise ilgili dairenin adının “Eğitim-öğretim ve Program Dairesi Başkanlığı” olarak 17 Ekim 2003 tarihinde 25262 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan yönetmeliğin 16’ncı maddesi ile değiştirilmiş olmasıdır. Yönetmeliğin 16’ncı maddesinin (i) bendinde de aynı hüküm yer almaktadır. Dolayısıyla kaldırılmış bir hüküm yoktur, sadece yeri değiştirilmiş bir hüküm vardır.**

Sonuç olarak; Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Yönetmeliği’nin 15’inci maddesinin kaldırılmasıyla, “Gençleri



Cumhuriyet esaslarına göre hazırlayacak ve okullarda milli terbiyeyi kuvvetlendirecek tedbirleri almak” hükmü yönetmelikten çıkarılmamıştır. Söz konusu madde hükmü, 1984 tarihli yönetmeliğin **5’inci maddesinin (m) bendinde**, **1993 tarihli yönetmeliğin 6’ıncı maddesinin (m) ve 15’inci maddesinin (h) bentlerinde**, **2003 senesinden beri de aynı yönetmeliğin 6’ıncı maddesinin (s) ve 16’ıncı maddesinin (i) bentlerinde aynen ve mükerrer bir şekilde yer almaktadır. Ve söz konusu madde titizlikle uygulanmaktadır.**

**17) Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı’nda görevlendirilen personelin tek bir sendikaya üye olduğu iddiası (İddianame, s. 113), asılsızdır (EK-16).**

İddianamede “Talim Terbiye Kuruluna sorulmaksızın görevlendirilen 33 kişinin Cumhuriyet devrimlerine aykırı faaliyetleriyle bilinen Eğitim Bir-Sen’e üye olanlar arasından seçildiği” ileri sürülmektedir (s.113). Halbuki, görevlendirilen öğretmenlerin 9’u Türk Eğitim-Sen, 4’ü Eğitim-Bir-Sen, 2’si Eğitim-Sen üyesidir. Diğerleri ise hiçbir sendikaya üye değildir.

Ayrıca, masumiyet karinesine herkesten çok dikkat etmesi gereken iddia makamının, yasal bir kuruluş olarak faaliyet gösteren bir sendikayı “Cumhuriyet devrimlerine aykırı faaliyetleriyle bilinen” bir kuruluş olarak nitelemesi ve bu sendikaya üye devlet memurlarını da zan altında bırakması hukuk devleti anlayışıyla bağdaşmamaktadır.

*18) AK PARTİ Hükümetine yönelik kadrolaşma ithamının hiçbir dayanağı yoktur*

İddianamede kadrolaşma iddiaları ile ilgili olarak ileri sürülenler kamu personel rejimi açısından dayanaksızdır. Personel hukukunda kamu görevinin gerektirdiği nitelikler ve statüler Anayasa ve kanunlarla düzenlenmiştir. Anayasa’nın **70 inci maddesinde** “Her Türk, kamu hizmetlerine girme hakkına sahiptir. Hizmete alınmada, görevin gerektirdiği niteliklerden başka hiçbir ayırım gözetilemez.” kuralı yer almıştır. Kamu hizmeti görevlileriyle ilgili Anayasanın 128 inci maddesi, devletin, kamu iktisadi teşebbüsleri ve diğer kamu tüzelkişilerinin genel idare esaslarına göre yürütmekle yükümlü oldukları kamu hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli görevlerin memurlar ve diğer kamu görevlileri eliyle görüleceğini belirledikten sonra, memurların ve diğer kamu görevlilerinin nitelikleri, atanmaları, görev ve yetkileri, hakları ve yükümlülükleri, aylık ve ödenekleri ve diğer özlük işlerinin kanunla düzenleneceğini öngörmüştür.

Memurların ve diğer kamu görevlilerinin atanmasında statü hukuku uygulanmaktadır. Buna göre, sınav yapılmaksızın veya şartları taşımayan hiç kimse memur statüsünde göreve getirilemeyeceği gibi, asli ve sürekli görevlerin memur ve diğer kamu görevlileri dışında kişiler (örneğin, işçiler) eliyle yürütülmesi de mümkün değildir.

Öte yandan, hukuken memur statüsünde olan kişilerin kurum içinde ya da kurumlar arası naklen atanmaları yasal şartları taşımaları kaydıyla mümkündür. Bu

atama ya da nakiller, idarenin diğ er işlemlerinde oldu ğ u gibi yargı denetimine tabidir. Dolayısıyla, Anayasa ve kanuna aykırı biçimde memur ataması yapılamayacağı gibi, kurum iç i ya da kurumlar arası nakil yoluyla atama da yapılamaz.

Ayrıca “üst düzey yönetici kamu görevlileri” bakımından da özel düzenlemeler getirilmiştir. Anayasanın 8 inci maddesinde “Yürütme yetkisi ve görevi, Cumhurbaşkanı ve Bakanlar Kurulu tarafından, Anayasaya ve kanunlara uygun olarak kullanılır ve yerine getirilir.” denilmekte, 104 üncü maddesinde de “kararnameleri imzalamak” Cumhurbaşkanının yürütme alanındaki görev ve yetkileri arasında sayılmaktadır. Anayasanın 104 üncü maddesinde sözü edilen “kararnameler”, kanun hükmünde kararnameler ile Bakanlar Kurulunun çeşitli kararnamelerinin yanında üst düzey yöneticilerin atanması ile ilgili müşterek kararnameleri de kapsamaktadır. Yürütme yetkisi ve görevi, Cumhurbaşkanı ve Bakanlar Kurulunca yerine getirildiğ inden, söz konusu kararnamelerin hukuksal geçerliğ i için her iki tarafın da katılımı gerekmektedir. Anayasa Mahkemesine göre de, “Kamu politikasının tayinine katılan, etkin bir otoriteye sahip olan, kuruluşların amacının gerçekleşmesinde önemli yetki ve sorumluluklarla donatılan, planlama, örgütlenme, personel ve kadrolarını yöneten, denetim ve temsil gibi işlevleri yerine getiren kamu görevlilerinin, üst düzey yönetici konumunda olmaları nedeniyle bunların atamalarının da müşterek kararname ile yapılması Anayasal zorunluluktur.” (E. 2005/143, K. 2005/99, K.T. 19.12.2005).

Bütün bu statü ve sorumluluk rejimi Anayasa ve kanunlarda özel biçimde düzenlenmiş olup, buna aykırı biçimde atama ve işlem yapılması da söz konusu değildir. Dolayısıyla Başsavcılığ ın iddianamedeki “Devlet kadrolarında siyasal İslamcı bir yapının oluşturulması, özellikle üst düzey atamalarda liyakat ve kariyer yerine dini inanç ve aidiyetin ölçüt olarak öne çıkarılması” (s.146) şeklindeki iddiası gerçek dışıdır. Zira atamalarda ölçütler kanunlarda açıkça düzenlenmiştir. Bunun dışında bir ölçüt getirilmesi Anayasa ve kanunlar karşısında zaten mümkün de değildir.

Öte yandan gerçekleştirilen tüm bu atamalar idari yargı denetimine tabi olduğundan, Anayasa veya kanunlara aykırı işlemlerin yargı tarafından iptal edilmesi yolu her zaman açıktır. Buna rağmen, yasalara tamamen uygun bir şekilde yapılan, tarafsız Cumhurbaşkanının onayladığı ve birçoğ u yargı denetiminden geçmiş olan atamaları belli bir amaca matuf “kadrolaşma” olarak sunmak, hukuk devleti anlayışı ve iyi niyetle bağdaşmamaktadır.

**Sonuç olarak, önceki iktidarlarla karşılaştırıldığında AK PARTİ iktidarının kamu kurumlarına yönelik bir kadrolaşma politikasının olmadığı bir gerçektir. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığ ının partimizin kadrolaşmaya gittiğ i yönündeki iddialarını destekleyecek en ufak bir delil dahi yoktur. Dolayısıyla bu iddialar tamamen afakidir.**

*19) İçki yasağ ının yaygınlaştırılması ile ilgili iddialar (İddianame, s. 108-110), asılsızdır.*

Çünkü:

a) Türkiye’de içki imalat, satış ve içilmesi yasak değildir. Sadece içki imalatı ve satışına dair belli kurallar vardır.

b) AK PARTİ, içki yasağı koyan veya içki kullanımını sınırlayan bir yasal düzenleme yapmamıştır.

c) Bizim dönemimizde içki imalatını veya satışını kısıtlayan bir düzenleme de yapılmamıştır. İddianamedekin aksine, AK PARTİ iktidarları döneminde; 12.11.2003 tarih ve 5002 sayılı Kanunla daha önce meyhane, kahvehane, kiraathane, bar, elektronik oyun merkezleri gibi umuma açık yerler ile açık alkollü içki satılan yerlerin, okul binalarına 200 metre olan uzaklık şartı 100 metreye düşürülmüştür. Ayrıca, daha önce belediye ve mücavir alan sınırları dışında içkili yer bölgesi tespit edilemeyeceğine dair sınırlama da kaldırılmıştır (EK- 17).

d) AK PARTİ yaklaşık altı senedir merkezi yönetimde ve yerel yönetimlerin de büyük ekseriyetinde yönetindedir. Bugüne kadar merkezi yönetimin veya herhangi bir yerel yönetimin içki yasağı getirdiği veya herhangi bir kısıtlamaya gittiğini gösteren tek bir örnek dahi yoktur. Gazetelerde çıkan birkaç asılsız haber bu gerçeği değiştirmez. Bugün Türkiye’de hiç kimse, bunun aksini ispat edemez.

e) İddia makamının, Ankara, İstanbul ve İzmir dışındaki illerde içki kullanımının sınırlandırıldığına ilişkin iddiası asılsızdır. Bunun bir tek örneği yoktur. Türkiye’de hiçbir il gösterilemez ki orada içki kullanımı AK PARTİ döneminde sınırlanmış olsun. Çünkü böyle bir yer yoktur.

f) İddianame ve esas hakkındaki görüşünde iddia makamının, alkollü içki satılması ve tüketilmesine ilişkin mevzuatta yapılan değişiklikleri, dini endişelerle ve laiklik karşılığıyla ilişkilendirilmesi, gerçeği çarpıtmaktır ve yanlıştır. Çünkü Anayasanın 58 inci maddesinde belirtildiği üzere, gençleri alkol düşkünlüğü, uyuşturucu madde kullanımı, kumar ve benzeri kötü alışkanlıklardan korumak için gerekli tedbirleri almak Devletin temel görevlerinden biridir.

***Nitekim idarenin haklı nedenlerin varlığı halinde içkili yerlere uyguladığı ruhsat iptali biçimindeki yaptırımların hukuka uygun olduğuna ilişkin çok sayıda yargı kararına rastlamak mümkündür. İlk derece mahkemelerinin bu yönde verdiği ve Danıştay tarafından da onanan bu kararlarda kanunda öngörülen koşullardan herhangi birini sağlamayan yerlere içki ruhsatı verilmesinin idarece iptalinde mevzuata aykırılık bulunmadığı açıkça belirtilmektedir. (Danıştay 10. Dairesinin bu yöndeki bazı kararlar için bkz. E. 1984/2783, K. 1986/1338, K.T. 29.5.1986; E. 1982/1970, K. 1983/1184, K.T. 18.5.1983; E. 1988/2465, K. 1990/2622, K.T. 19.11.1990; E. 1995/672, K. 1997/786, K.T. 10.3.1997; E. 1997/394, K. 1998/510, K.T. 4.2.1998; E. 1994/7751, K. 1996/1189, K.T. 6.3.1996; E. 1982/2271, K. 1983/2323, K.T. 16.11.1983; E. 1994/1396, K. 1995/4077, K.T. 4.10.1995).***

20) “Cemaat” kavramının yasalara ilk defa girdiği iddiası(İddianame, s. 110-111), asılsızdır (EK-18).

Çünkü:

a) Ayrıca “Cemaat” kavramı 1961 tarihli Vergi Usul Kanununun 10 ve 94 üncü maddelerinde de geçmektedir.

b) 03.06.1949 Tarih ve 5422 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu 1’inci maddesine 3239 sayılı kanunun 71’inci maddesiyle eklenen bent ile **“Bu kanunun tatbikatında sendikalar dernek; cemaatler vakıf hükmündedir.” (m. 1)** düzenlemesinde de “cemaat” kavramına yer verilmiştir.

c) AK PARTİ döneminde; 13.6.2006 gün ve 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun “Mükellefler” başlıklı 2. maddesinde bu konuda bir değişiklik yapılmamış; sadece maddede geçen “Tatbikatında” kelimesi yerine “Uygulamasında”, “Hükmündedir” kelimesi yerine de “Sayılır” ibareleri konularak kelimeler bir nevi günümüz Türkçe’sine uyarlanmıştır.

c) Kaldı ki vergi hukuku tekniği açısından bu maddelerdeki “Cemaat” kavramı, iddia makamının iddia ettiği gibi “Tarikatları” değil, Türkiye’nin taraf olduğu bazı uluslararası antlaşmalarda bahsi geçen “Dini azınlıklara ait cemaatleri” ifade etmektedir. Düzenleme de; bu cemaatlere ait ticari işletmelerin vergileriyle ilgilidir.

**21) Devlet Planlama Teşkilatı’nın 9. Kalkınma Planı hazırlıkları kapsamında oluşturulan “Gelir Dağılımı ve Yoksullukla Mücadele Özel İhtisas Komisyonu” taslak raporunda, “zekat” sisteminin özel kurum ve teşkilatına kavuşturulması, bu amaçla “Zekat Mağazalar Zinciri” oluşturulması önerisinde bulunulduğu iddiası (İddianame, s. 110), asılsızdır (EK-19).**

Çünkü:

a) AK PARTİ Hükümetlerinin böyle bir çalışması ve önerisi olmamıştır.

b) Devlet Planlama Teşkilatı’nın 9. Kalkınma Planı hazırlıkları kapsamında oluşturulan “Gelir Dağılımı ve Yoksullukla Mücadele Özel İhtisas Komisyonu” taslak raporu yayınlanmıştır. Bu raporda “zekat” sisteminin özel kurum ve teşkilatına kavuşturulması, bu amaçla “Zekat Mağazalar Zinciri” oluşturulması önerisi yoktur.

c) Bu hususu, komisyonun bir üyesi dile getirmiş; ancak komisyon tarafından kabul görmeyip reddedilmiştir. Komisyon üyesi birinin sunduğu öneriyi AK PARTİ aleyhine delil olarak sunan iddia makamının, komisyonun öneriyi reddetmiş olmasına değinmemesi ve bunu da AK PARTİ lehine delil olarak kullanmaması, açık bir çelişkidir.

d) Ayrıca Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı da, kamuoyunda çıkan yanlış haberler üzerine, bir basın duyurusu ile yanlışlığı düzeltmiştir.

**22) Adana milletvekili Dengir Mir Mehmet Fırat, Profesör Dr. Ergun ÖZBUDUN ve Mardin milletvekili Cüneyt YÜKSEL’in ABD’de Anayasa**

**Taslağının tanıtımı için Fetullah Gülen'in himayesindeki bir kuruluşun düzenlediği konferanslara katıldıkları iddiası (İddianame, s. 100-101) asılsızdır (EK-20).**

Çünkü, Dengir Mir Mehmet FIRAT, Prof. Dr. Ergun ÖZBUDUN ve Mardin milletvekili Cüneyt YÜKSEL, Fethullah Gülen'in himayesindeki bir kuruluşun davetlisi olarak değil, bizzat Colombia Üniversitesi'nin davetlisi olarak ABD'ye gitmiştir.

**23) AK PARTİ'nin “sistemi tartışmaya açtığı”, “Bu tartışma nedeniyle toplumun ayrıştığı ve kamplara bölündüğü” iddiası (Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nın esas hakkındaki görüşü, s. 5), asılsızdır.**

Çünkü:

AK PARTİ, hiçbir zaman sistemi tartışmaya açmamıştır. Yaklaşık altı senedir iktidarda olan AK PARTİ sistemi tartışmaya açmış olsaydı bunu sadece iddia makamı değil, herkes duyar ve bilirdi. Açılmamış ve yaşanmamış bir tartışmadan insanların ayrışıp kamplara bölünmesi de mümkün değildir.

Eğer iddia makamının bundan maksadı; yeni bir Anayasa yapılması gerektiğini vurgulamak ve bu konuda çalışma yapmak ise, bu, sistemi tartışmaya açmak değildir. Türkiye'nin yeni bir Anayasa'ya ihtiyaç duyduğu, herkes ve her kesim tarafından dile getirilen ve üzerinde çalışmalar yapılan bir konudur. Nitekim TUSİAD 1992'de yeni bir Anayasa önerisi çalışması yaptırmış ve kamuoyu ile paylaşmıştır. 1993'te Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı'nın aldığı inisiyatifle bütün siyasi partiler (ANAVATAN, CHP, MHP, SHP, DYP ve diğerleri) yeni Anayasa önerilerini Meclis Başkanlığına sunmuşlardır. Bunlar Meclis arşivlerinde mevcuttur. Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği 2000 senesinde yeni bir Anayasa önerisi hazırlatmış ve kamuoyu ile paylaşmıştır. Türkiye Barolar Birliği 2001 ve 2007'de iki adet Anayasa önerisi hazırlatmış ve kamuoyu ile paylaşmıştır. En son geçen hafta TUSİAD Başkanı Arzuhan Doğan YALÇINDAĞ, yeni bir Anayasa'ya ihtiyaç olduğunu ve bunun için de müşterek bir konvansiyon kurulması gerektiğini ifade etmiştir. Bütün bunlar, bilinen şeylerdir. Bu kadar farklı kesim Anayasa çalışması yaparken, onları sistemi sorgulamakla itham etmeyip AK PARTİ'yi sistemi sorgulamakla itham etmek, subjektif bir yaklaşımdır. Kaldı ki AK PARTİ'nin hazırlattığı ve ancak kamuoyuna henüz açıklanmamış taslakta Anayasa'nın 1,2,3,4, 24 ve 174'üncü maddeleri aynen korunmaktadır.

**24) AK PARTİ'nin “İlgili İlgisiz her konuda dini inançları referans göstererek, bireylerin laik olamayacağını savunarak, laik inanca sahip olanları dinsizlikle eşdeğer tutmak suretiyle toplumda laik-antî laik bir kamplaşma yarattığı” iddiası (Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nın esas hakkındaki görüşü, s. 5), asılsızdır.**

Çünkü:

a) AK PARTİ veya üyelerinden hiç kimse, hiçbir konu veya olayla ilgili dini referans göstermemiştir. Bu yönde başta Genel Başkanımız olmak üzere hiçbir partimiz üyesinin bırakın bir cümlesini tek bir kelimesi dahi yoktur.

**b) AK PARTİ Meclis Grubunun desteği ile başta Türk Ceza Kanunu, Ceza Muhakemesi Kanunu, Kabahatler Kanunu, Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun, Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev Ve Yargılama Usullerine Dair Kanun, Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri İle Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev Ve Yetkileri Hakkında Kanun, Avrupa Birliği Uyum Komisyonu Kanunu, İş Kanunu, Karayolu Taşıma Kanunu, Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu, Bilgi Edinme Hakkı Kanunu, Çocuk Mahkemelerinin Kuruluşu, Görev Ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun, Dernek Ve Vakıfların Kamu Kurum Ve Kuruluşları İle İlişkilerine Dair Kanun, Basın Kanunu, Büyükşehir Belediyesi Kanunu, Belediye Kanunu, Çocuk Koruma Kanunu, Nüfus Hizmetleri Kanunu, Uluslararası Çocuk Kaçırmanın Hukukî Yön Ve Kapsamına Dair Kanun, Milletlerarası Özel Hukuk Ve Usul Hukuku Hakkında Kanun Ve Tanık Koruma Kanunu gibi temel yasalar olmak üzere yüzlerce kanunun yasalaşmasına katkıda bulunmuştur.**

**AK PARTİ Meclis Grubunun katkılarıyla çıkarılmış hiçbir kanunda, dini referanslı düzenlemeler yapılmamıştır. İddia makamı dahil hiçbir kimse bunun aksini ispat edemez.**

c) AK PARTİ'nin hiçbir yetkili organı veya hiçbir parti üyesi; "laik olduğunu söyleyen bireyleri dinsizlikle eş değer tutan" bir anlayışın veya bir kabulün veya bir iddianın hiçbir zaman sahibi olmamıştır. Bu yönde partimize isnat edilebilecek hiçbir eylem veya beyan yoktur.

Partimiz hakkında böylesine ciddi bir iddiayı dile getiren iddia makamının, iddiasını destekleyen delil göstermesi gerekirken hiçbir delil göstermemiştir. Delilsiz itham, hukuk devletinin kabul etmediği ve reddettiği bir yöntemdir.

**25) AK PARTİ'nin "Laikliğin meşruiyetinin ve uygulanabilirliğinin referandum gibi yöntemlerle yeniden sorgulanması çabaları" (Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nın esas hakkındaki görüşü, s. 11) içinde olduğu iddiası, asılsızdır.**

Çünkü AK PARTİ, hiçbir zaman laiklik ilkesinin meşruiyetini tartışmaya açmamıştır. Laiklik ilkesini referanduma sunalım şeklinde hiçbir AK PARTİ üyesi veya yetkili organının beyanı yoktur. İddia makamı, bu kadar önemli bir iddiayı dile getirirken; AK PARTİ yetkili organları veya herhangi bir üyesinin bu yönde bir açıklamasını iddianamsine koyması veya esas hakkındaki mütalaasına eklemesi gerekmez miydi? Elbette gerekirdi. Ancak bu yönde hiçbir delil sunmamış ve sunamamıştır. Çünkü

böyle bir beyan ve irade hiçbir zaman AK PARTİ’de olmamıştır. İddia makamının, olmayanı var göstermesi de mümkün değildir.

## **B- BAZI İDDİALAR OLUŞTURULMUŞTUR**

İddia makamı bazı iddiaları oluşturmuştur. Örneğin:

**1) AK PARTİ Genel Başkanı ve Başbakan Recep Tayyip Erdoğan hakkındaki 7 numaralı iddia (İddianame, s. 28-29), iddia makamı tarafından oluşturulmuştur (EK-21).**

Çünkü iddia makamının Başbakan Recep Tayyip Erdoğan’a izafe ettiği tırnak “...” içindeki beyanlar, iddianın ekinde gösterilen hiçbir belgede bir bütün olarak yer almamaktadır. Burada iddia makamı, değişik gazetelerdeki haberleri parçalayıp kendisine göre birleştirerek ve hatta cümleler arasındaki öncelik ve sonralığı da değiştirerek yepyeni bir metin oluşturmuş ve bu metni Başbakan’a izafe etmiştir. Şöyle ki:

**a)** Ekte sunulan delillerden sadece Yeni Şafak ve Milliyet.com.tr.’nin haberi konuyla ilgilidir. Sabah 17.9.2005 - Erdal Şafak “Baykal’la yararlı bir ufuk turu” başlıklı haberin, Başbakanla hiçbir ilgisi yoktur. İddia makamının kurduğu ilgi de tarafımızdan tespit edilememiştir.

**b)** Bu haber metinleriyle iddianame karşılaştırıldığında; Milliyet.com.tr.’deki haberin ilk cümlesi “Herkesi yaratan Allah’tır. Ayrıma ne gerek var? Üst ortak paydada birleşerek el ele vereceğiz.” iken, iddianamede **“Hepimizi yaratan mutlak yaratıcı Allah’tır. Ayrıma ne gerek var. O üst ortak paydada birleşip el ele vereceğiz”** biçimine dönüştürülmüş – böylelikle metindeki “Herkesi” ibaresi “Hepimizi” şeklinde değiştirilirken, üçüncü cümlenin başına metinde yer almayan “O” zamiri eklenmek suretiyle Allah ortak paydanın öznesi kılınmıştır. Oysa iddia makamının dayandığı haber metinleri okunduğunda, üst ortak paydanın öznesinin Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığı olduğu açıktır.

**c) “Hepimizi yaratan mutlak yaratıcı Allah’tır. Ayrıma ne gerek var. O üst ortak paydada birleşip el ele vereceğiz”** cümlesi haberde, metnin ilk cümlesi olduğu halde, iddianamede son cümle olarak yer almıştır.

Böylece iddia makamı, Başbakan’a ait metindeki cümlelerin bir kısmını takdim tehir ederek, metne bazı kelimeler ve bir zamir ekleyerek, açıklamanın anlamını farklılaştırmıştır.

**d)** Kaldı ki Başbakan, bugüne kadar yaptığı hiçbir konuşmada “Din üst kimliktir.” şeklinde veya bu anlama gelecek bir beyanda bulunmamıştır. Sadece dinin birleştirici vasfına vurgu yapmıştır. Ama Başbakanın, “Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığı bizi birbirimize bağlayan üst kimliktir.” biçiminde ve anlamında sayısız açıklamaları vardır.

2) AK PARTİ Genel Başkanı ve Başbakan Recep Tayyip Erdoğan hakkındaki 19 numaralı iddianın (İddianame, s. 36) belli bölümleri, belli metinlerde; diğer bölümleri, başka metinlerde yer almasına karşın, derleme yoluyla iddia makamınca, sanki Başbakan konuşuyormuş gibi ona izafe ettiği “Özgün” bir metin oluşturulmuştur (EK-22). Buna tam bir delil tasnii denir. Nitekim 19 numaralı ekte birinci sayfa olarak yer alan 09.05.2005 tarihli Cumhuriyet Gazetesinden herhangi bir pasaj alınmamış, yine ekte 2 nolu sayfa olarak yer alan 09.07.2005 tarihli Milliyet Gazetesinin sondan ikinci paragrafı aynen alınmış, bu alıntı, ekte üçüncü sayfada yer alan metinden birbirini izlemeyen pasajlar üç nokta konmaksızın ve birbirini izliyor görüntüsü içinde iddianameye dercedilmiştir.

3) AK PARTİ Genel Başkanı ve Başbakan Recep Tayyip Erdoğan hakkındaki 31 numaralı iddianın (İddianame, s. 41-42) başında yer alan ve siyah harfler yazılı olan;”İngiltere, ağırlıklı olarak Hıristiyan ülke olmasına karşın kamu kurumlarında başörtülü insanların çalışabildiğini, ancak çoğunluğu Müslüman olan Türkiye’de kamu kurumlarında başörtülü çalışmadığını,...” ibarelerinden oluşan cümleler, Başbakana ait değildir(EK-23)

Bunlar, programdaki bir katılımcının Başbakana sorduğu soruda kullandığı cümlelerdir. Nitekim bu husus Anadolu Ajansı tarafından verilen haberde ; “Başbakan Erdoğan, İngiltere ağırlıklı olarak Hıristiyan ülke olmasına rağmen kamu kurumlarında başörtülü insanların çalışabildiğini, ancak çoğunluğu Müslüman olan Türkiye’de kamu kurumlarında başörtülü çalışmadığını ifade eden bir katılımcının, bunu insan hakları bağlamında nasıl değerlendirdiğini sorması üzerine, başörtüsü konusunun bir insan hakkı olduğunu söyledi.” biçiminde yer almıştır. Doğrusu da budur. Hem gazete haberleri ve hem de programın CD’si bunun delilidir. Ayrıca iddianamede siyah harflerle yazılı bu cümlelerin içinde “... İfade eden bir katılımcının, bunu insan hakları bağlamında nasıl değerlendirdiğini sorması üzerine” ibarelerinin bulunduğu, hem ekte yer alan 29 Ekim 2005 tarihli Milliyet Com. tr., hem 28 Ekim 2005 tarihli Hürriyet Gazetesi ve hem de 29.10.2005 tarihli Star Gazetesi’ndeki haberlerden de anlaşılmaktadır. İddia makamının dayandığı bu deliller de, iddia makamını tekzip etmektedir. Bu açıklığa rağmen iddia makamının, Başbakana ait sözlerin, bizzat Başbakan tarafından sarf edilmiş gibi göstermesini, hukukla, Anayasa ile veya herhangi bir yasaya uygunlukla izah etmek mümkün değildir.

İddia makamı, Başbakanın söylemediği sözleri o söylemiş gibi göstermek suretiyle oluşturulmuş bir delille, Başbakanın kamuda başörtülü çalışmayı savunduğunu ispat edemez. Çünkü:

a) Başbakanın böyle bir açıklaması yoktur.

b) Bunun dışında da başka yerde veya zamanda yapılmış bir açıklaması da yoktur.

c) Aksine Başbakanın başörtülülerin kamuda çalışması gerekmediğini ifade eden sözleri vardır. Örneğin iddia makamının, Başbakanın ve AK PARTİ’nin aleyhinde kullandığı 13 numaralı iddiada Başbakan; “Özel üniversitelerde türbanla



eğitimi serbest bırakalım. Devlette görev verilmesin. Özel sektörde çalışsınlar.”(İddianame, Başbakan hakkındaki 13 numaralı iddia, Sayfa: 33) demiştir. Bu da, iddia makamını tekzip etmektedir.

d) Yukarıda belirtildiği üzere, bu iddianın dayanağı delillerde (EK-31)de böyle bir şey yoktur. Aksine bu deliller, iddia makamını tekzip etmektedir.

### **C- ADLİ YARGILAMA VEYA ADLİ SORUŞTURMA SONUCU VERİLMİŞ KARARLAR DİKKATE ALINMAMIŞTIR**

**Anayasa’ya göre; “Suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar, kimse suçlu sayılamaz.” (Anayasa, m. 38/4) Anayasa ve yasalarımız, suçüstü yakalanan bir kişiye dahi, suçluluğu kesinleşmiş mahkeme kararıyla sabit olmadıkça, suçlu denilmesini yasaklamaktadır.**

Hukumumuzda mahkeme kararları, herkes için bağlayıcıdır. “Yasama ve yürütme organları ile idare, mahkeme kararlarına uymak zorundadır; bu organlar ve idare, mahkeme kararlarını hiçbir suretle deđiŐtirenmez ve bunların yerine getirilmesini geciktiremez.”(Anayasa, m. 138/4) Bu anayasal açıklığa rağmen iddia makamının; suçsuzluğu hükmen sabit olan veya beyanlarının iddia makamının iddia ettiği anlamda olmadığı kesinleşmiş mahkeme kararı veya adli soruşturma sonucu verilen kesinleşmiş kararlarla sabit olan kişiler hakkındaki kararlara itibar etmemesi ve bu kararlara konu eylem veya beyanları iddianameye alması, hukuk devletinin bir gereği olan hukuki güvenliği ortadan kaldırmaktadır.

#### **1) HAKKINDA KESİNLEŞMİŞ MAHKEME KARARI OLAN İDDİALAR**

a) Niğe Ulukışla İlçe teşkilatı il genel meclisi üye adayları **Ali Uğurlu, Kamil Ünal, Mustafa Burna** ile ilçe belediye başkan adayı **Ali Tekin** hakkında, 2004 yerel seçimlerinde kullandıkları “İktidarla el ele-84 yıllık karanlığa son” (İddianame, s. 103) sözlerini içeren slogan nedeniyle, Ulukışla Cumhuriyet Başsavcılığı “Türkiye Büyük Millet Meclisi’ni alenen tahkir ve tezyif suçundan dolayı yargılanmaları ve cezalandırılmaları” istemiyle Ulukışla Asliye Ceza Mahkemesinde kamu davası açılmıştır.

Yapılan yargılama sonucunda Niđe UlukıŐla Asliye Ceza Mahkemesi, “...tüm dosya kapsamından “İktidarla el ele 84 yıllık karanlığa son” sloganı ile sanıkların amacının **ilçenin geri kalmıŐlığını ifade ederek, hem mensubu oldukları ve iktidarda bulunan siyasi partinin kendilerine sağlayacağı kolaylıklardan faydalanarak ilçeye daha iyi hizmet edeceklerini ifade etmek, bu suretle oy toplamak, hem de 2004 yılına kadar ilçede görev yapmış olan yerel yönetimleri eleŐtirmek olduğunun anlaşıldığı,** açıklanan tüm bu nedenlerle sanıklarda suç kastının, dolayısıyla Türkiye Büyük Millet Meclisinin alenen tahkir ve tezyif kastının bulunmadığı, aksi yönde, her türlü Őüpheden uzak, somut, kesin ve inandırıcı delil de bulunmadığından, mahkememizce tüm sanıkların 5271 sayılı ceza muhakemesi kanununun 223/2-c maddesi uyarınca mūsnet suçtan ayrı ayrı olmak üzere beraatlerine

karar vermek gerekmiştir.” demek suretiyle, bu kişilerin beraatine karar vermiştir. (Ulukışla Aliye Ceza Mahkemesi 26.07.2005 tarih ve 2004/93 E. ve 2005/138 K.) Bu karar da kesinleşmiştir(**EK- 24**).

b) Dinar Belediye Başkanı Mustafa Tarlacı'nın 2005 yılı ramazan ayında teravih namazı kıldırıldığı iddiası (İddianame, s. 103), Dinar Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından soruşturulmuş ve sonuçta “Özel işaret ve kıyafetleri usulsüz kullanma” suçu nedeniyle cezalandırılması istemiyle **Mustafa Tarlacı hakkında Dinar Sulh Ceza Mahkemesine dava açılmış ve yapılan yargılama sonucunda Mustafa Tarlacı beraat etmiş** ve kesinleşmiştir (Dinar Sulh Ceza Mahkemesinin 13.03.2007 tarih ve 2006/203 E.. , 2007/86 K. İle) (**EK-25**)

c) AK PARTİ Ankara İl Gençlik Kolları Başkanlığının, 2006 yılı ramazan ayında iftar çadırı açtığı ve çadırın üzerinde 2820 Sayılı Siyasi Partiler Kanununun 87. maddesine aykırı olarak “Hoş geldin Ya Şehr-i ramazan”, “Adalet ve Kalkınma Partisi”, “Gençlik Kolları”, “Her şey Türkiye için”, “Adalet ve Kalkınma Partisi Gençlik Kolları Ankara İl Başkanlığı İftar Çadırı” yazıları ile Adalet ve Kalkınma Partisi'nin amblemi ve genel başkanının dört ayrı fotoğrafı bulunduğu” iddiası (İddianame, s. 105), adli tahkikat ve adli yargılamaya konu olmuştur.

Bu iddiaya konu olayın soruşturulması sonucu Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı, Siyasi Partiler Yasasının 117'inci maddesini ihlal ettiği iddiasıyla, AK PARTİ Ankara İl Gençlik Kolları Başkanı Orhan Yeğin hakkında Ankara 3. Ağır Ceza Mahkemesine kamu davası açmıştır.

Yapılan yargılama sonunda Ankara 3. Ağır Ceza Mahkemesi; “... 2820 Sayılı Yasa'nın 87. maddesinde “Siyasi partiler devletin sosyal veya ekonomik veya siyasi veya hukuki temel düzenini kısmen de olsa dini esas ve inançlara uydurmak amacıyla veya siyasi amaçla veya siyasi menfaat temin ve tesis eylemek maksadıyla dini veya dini hissiyatı veya dince mukaddes tanınan şeyleri alet ederek her ne suretle olursa olsun propaganda yapamaz, istismar edemez veya kötüye kullanamaz.” hükmü yer almaktadır.

Bu açık hükümden anlaşılacağı gibi maddede geçen eylemlerin suç sayılıp aynı yasanın 117. maddesi uyarınca yaptırım altına alınabilmesi için anılan eylemlerin siyasi partilerin yetkili kuruluşları ve kişileri tarafından gerçekleştirilmiş olması gerekir.

Somut olayda sanığın Adalet ve Kalkınma Partisi Ankara İl Başkanlığı Gençlik Kolları İl Başkanı olduğu sabitse de Adalet ve Kalkınma Partisini temsil yetkisi bulunmamaktadır.

Öte yandan parti yetkililerinin sanığa talimat verdiği de belirlenememiştir.

Adalet ve Kalkınma Partisini temsil yetkisi bulunmayan sanığın anılan parti adına hareket edemeyeceği gözetildiğinde kurduğu çadır üzerine yazdığı yazılar ile astığı fotoğrafların kendi kişisel görüşlerini yansıtacağı açıktır.

Bu durumda sanığın eyleminin suç oluşturmuyacağına kabulü gerekir.

Çünkü yüklenen suçun oluşabilmesi için eylemin siyasi partiler veya siyasi partilerin yetkili kurulu tarafından veya talimat üzerine gerçekleştirilmesi gerekir.

O halde sanığın saptanan eyleminde yüklenen suçun yasal unsurları bulunmadığının kabulü ile buna göre uygulama yapılmalıdır.

Öyle ise dosyada var olan delillere itibar edilerek sanığın yasal unsurları itibariyle oluşmayan yüklenen suçtan beraatine karar verilmelidir.” (Ankara 3. Ağır Ceza Mahkemesi, Esas No: 2006/366; Karar Tarihi: 08.05.2007; Karar No: 2008/152) gerekçeleriyle Orhan Yeğin’in yasal unsurları itibariyle oluşmayan yüklenen suçtan oybirliği ile beraatine karar vermiş ve bu karar da kesinleşmiştir (EK- 26).

## **2) HAKKINDA KESİNLEŞMİŞ CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞI KARARI OLAN İDDİALAR**

a) Adana eski milletvekili Abdullah Çalışkan’ın içinde “yeşil devrim” ifadeleri geçen konuşması (İddianame, s.90-91) nedeniyle Adana Cumhuriyet Başsavcılığı, adli soruşturma başlatmış ve yaptığı soruşturma sonunda; yapılan konuşmada suç unsuru bulunmadığı, düşünce ve düşüncüyü açıklama hürriyeti kapsamında olduğunu tespitle kovuşturmayaya yer olmadığına karar vermiş ve bu karar da kesinleşmiştir (EK- 27).

b) 19-21 Mayıs 1995 tarihinde Sivas’ta yapılan bir konferansta yaptığı ve “Bilgi ve Hikmet” dergisinin Güz 1995 Tarihli -12. sayısında yayınlanan “21. Yüzyıla Giren Dünya ve Türkiye Gündeminde İslam” konulu konuşmasındaki “...Türkiye’de Cumhuriyet ilkesinin yerini katılımcı bir yönetime devretmesi gerektiği ve nihayet laiklik ilkesinin yerinin İslam’la bütünleşmesinin gerekli olduğu kanaatini taşıyorum...” (İddianame, s. 75-76) ifadeleri nedeniyle Ömer Dinçer’in hakkında, Erzurum Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından adli soruşturma başlatılmış ve soruşturma sonucunda; “Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin ‘ifade Özgürlüğü’ başlığını taşıyan 16. maddesinde herkesin görüşlerini açıklama ve anlatım özgürlüğüne sahip olduğu belirtilerek, bu hakkın kanaat özgürlüğü ile kamu otoritelerinin müdahalesi ve ülke sınırları söz konusu olmaksızın haber veya fikir alma ve verme özgürlüğünü de içerdiği belirtilmiş, sözleşmenin uygulanmasına ilişkin Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarında da açıkça şiddet ve şiddete çağrı içermeyen her türlü düşüncenin ifade özgürlüğü kapsamında kabul edildiği vurgulanmıştır. **Suç ihbarı dilekçesine ekli ‘Bilgi ve Hikmet’ isimli derginin Güz/1995 tarihli 12. sayısında neşredilen konuşma metninin kül olarak değerlendirilmesi neticesinde belirtilen konuşmanın şiddete çağrı ve suç işlemeye tahrik içermemesi, ifade özgürlüğü kapsamında kalması nedeniyle, TCK’ nun 146/2, 311, 312/1–2 maddelerinde düzenlenen suçların unsurlarının oluşmadığı anlaşılmakla; münnet fiillerle ilgili olarak sanık hakkında takibat yapılmasına mahal olmadığına...” karar verilmiş ve bu karar da kesinleşmiştir (Erzurum Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığı 07. 06. 2004 tarih 2004 / 128 Esas 2004 / 23 Karar sayılı kararı) (EK- 28) .**

Kesinleşmiş bu adli karara rağmen iddia makamının, Ömer Dinçer'in şahsına dönük eleştiri sınırını aşan yazılar ve sözler nedeniyle açtığı ve ilk derece mahkemesince de kabul edilen manevi tazminat davası kararı hakkında Yargıtay tarafından verilen bozma kararının gerekçesinde yer alan bir cümleden hareketle bu kararı delil olarak sunması da hukuka aykırıdır.

c) “2006 Yılı ramazan ayında Eyüp Sultan Cami bahçesine kurulan ramazan çadırına 2820 sayılı Siyasi Partiler Yasasının 87. maddesine aykırı olarak ismini ve sıfatını içeren afişler astırıldığı ve tutanak tutulduğu” (İddianame, s. 104) iddiası ile ilgili olarak Eyüp Belediye Başkanı Ahmet Genç hakkında, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının talebi üzerine Eyüp Cumhuriyet Başsavcılığı adli soruşturma başlatmış ve soruşturma sonucunda; “13.10.2006 tarihinde münnet suçun işlendiği iddia olunan Eyüp Sultan Camii Bahçesinde kurulu ramazan çadırında yapılan tespit ve çekilen fotoğraflarda çadırın içinde ve dışında bulunan pankart ve duvarda asılı resimlerin içeriğinde bir siyasi parti ile ilişkiyi gösteren herhangi bir bulgunun tespit edilmediği, bu hususun aynı tarihte düzenlenen tespit tutanağı ile imza altına alındığı. bu nedenle siyasi partiler yasasının 117’inci maddesinin uygulanmasını sağlayacak herhangi bir işlemin yapılmadığı”nı tespit etmiş ve “kovuşturmaya yer olmadığına dair karar” vermiştir (Eyüp Cumhuriyet Başsavcılığı’nın 26.03.2008 tarih ve 2006/23252 soruşturma no ve 2008/3699 karar). Bu karar da kesinleşmiştir (**EK-29**).

d) “Bursa Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi öğretim üyesi Prof Dr Hamdi Döndüren tarafından yazılan ‘Delilleriyle Aile İlmihali’ isimli kitabın dağıtıldığı” (İddianame, s. 104) iddiası nedeniyle Tuzla Belediye Başkanı Mehmet Demirci hakkında, Tuzla Cumhuriyet Başsavcılığı adli soruşturma başlatmış ve soruşturma sonucunda “Kovuşturmaya yer olmadığına” karar vermiştir (Tuzla Cumhuriyet Başsavcılığı, 12.03. 2007 tarih, Soruşturma no: 2006/20083, Karar: 2007/576) (**EK-30**).

e) “Silivri Belediyesince 2006 yılında belediye adına özel olarak bastırılan ve M.Ertuğrul Düzdağ tarafından yazılan önsözünde Atatürk’ün kişiliğine, ilke ve devrimlerine ağır saldırılar yapılan Mehmet Akif Ersoy’un “*Safahat*” isimli kitabın ilçedeki tüm lise öğrencilerine bedava dağıtmak üzere belediyeye ait taşıtlarla okullara getirildiği ve İlçe Milli Eğitim Müdürlüğünce dağıtım izni bulunmayan kitapların bir kısmının lisedeki öğrencilere dağıtımının yapıldığı” (İddianame, s. 104-105) iddiasıyla ilgili olarak, CHP Silivri İlçe Başkanı Mümin Tuğlu’nun şikayeti üzerine İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı, iddiaya konu kitabın önsöz ve girişinin yazarı M. Ertuğrul Düzdağ ile yayıncısı Şaban KURT hakkında, adli soruşturma başlatmış ve yapılan soruşturmanın neticesinde; “...Kitabın giriş kısmında, Mehmet Akif Ersoy’un hayatı ve eserleri muhalif görüşlerine de yer verilerek anlatılmış olup, Mustafa Kemal ATATÜRK’ün manevi şahsiyetine hakaret suçunu oluşturacak herhangi bir ifade ve suç unsuru da bulunmadığı kanaatine varılmıştır” denilerek şüpheliler yayıncı Şaban KURT ile yazar M. Ertuğrul Düzdağ hakkında kamu adına kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilmiş ve bu karar da kesinleşmiştir ( İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı Basın Bürosu, 31.08.2006 tarih, 2006/31172 Soruşturma No 2006/9252-193 Karar No) (**EK-31**).

f) “Kocaeli Büyükşehir Belediye Başkanı **İbrahim Karaosmanoğlu**’nun, 2006 tarihinde üzerinde kartviziti ve **AKP** logosu bulunan 5.000 adet Kuran-ı Kerim’i Büyükşehir amblemini taşıyan çantalar içerisinde belediye personeli aracılığıyla kentte dağıttırıldığı” (İddianame, s. 105) iddiası ile ilgili olarak Kocaeli Büyükşehir Belediye Başkanı İbrahim KARAOSMANOĞLU hakkında, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı Siyasi Partiler Soruşturma Bürosu’nun 09.10.2006 tarih ve 2006/148 sayılı yazısına istinaden Kocaeli Cumhuriyet Başsavcılığı adli soruşturma başlatmış, soruşturma sırasında 22.01.2007 tarihli açma tutanağı başlıklı yazıda; “İl Müftülüğü tarafından gönderilen çantanın bir yüzünde Kocaeli Büyükşehir Belediyesi yazdığı, İzmit Saat Kulesi resmi olduğu ve ayrıca belediye web sayfası adresinin yazılı olduğu, diğer yüzünde aynı hususların İngilizce yazılı olduğu, herhangi bir siyasi partinin ilgisine rastlanmadığı, içinde bulunan kartvizitin ise Kur’an-ı Kerim kapağına yapıştırılmış vaziyette olduğu ve Büyükşehir Belediye Başkan İbrahim Karaosmanoğlu’nun kartviziti olduğu, herhangi bir siyasi partinin işaretinin olmadığı” (EK-32). açıkça ifade edilmiştir.

Ayrıca Kocaeli Büyükşehir Belediye Başkanı, iddia makamının dayanağı basında çıkan asılsız haberleri tekzip etmiştir. Noter ihtarı ve Kocaeli Sulh Ceza Mahkemesinin 26.12.2006 tarih ve 2006/1275 D. İş Tekzip Kararına rağmen tekzipleri yayınlamayan Güngör Arslan ve Azime Telli hakkında şikayette bulunmuş, Kocaeli Asliye Ceza Mahkemesinde yapılan yargılamada, sanıkların yayımlanmasına karar verilen tekzip metnini usulüne uygun yayınlamamak suretiyle basın kanununa aykırı davrandıkları gerekçesiyle ayrı ayrı adli para cezasına çarptırılmış ve tekzip metninin de traji 100000’in üzerinde olan iki gazetede yayımlanmasına karar verilmiştir (Kocaeli Asliye Ceza Mahkemesi, Dosya No: 2007/68, Karar Tarihi: 26.09.2007, Karar No: 2007/312) (EK-33).

Sonuç olarak; kesinleşmiş adli yargı kararlarına uymak ve bunları doğru kabul etmek Anayasa’nın (Anayasa, m. 38/4, m. 138/4) ve hukukun evrensel ilkelerinin gereği olduğu halde iddia makamının bu kararlara uymaması ve subjektif bir yorumla bu kararları etkisizleştirmesi, Anayasa, hukuk ve hukukun evrensel ilkelerine açıkça aykırıdır.

#### **D- TEKZİP EDİLEN HABERLER VE YORUMLAR DELİL OLARAK KULLANILMIŞTIR**

“Düzeltilme ve cevap hakkı”, anayasal bir haktır. Anayasa’ya göre; “Düzeltilme ve cevap hakkı, ancak kişilerin haysiyet ve şereflerine dokunulması veya kendileriyle ilgili gerçeğe aykırı yayınlar yapılması hallerinde tanınır ve kanunla düzenlenir.

Düzeltilme ve cevap yayımlanmazsa, yayımlanmasının gerekip gerekmediğine hâkim tarafından ilgilinin müracaat tarihinden itibaren en geç yedi gün içerisinde karar verilir.” (Anayasa, m. 32)

Bir kişinin, hakkında basın ve yayın organlarında çıkan asılsız ve yanlış haber ve yorumları düzeltip veya tekzip edip “Bu bilgi yalandır, yanlıştır, eksiktir,

çarpıtılmıştır veya doğrusu şudur.” diye düzeltme ve cevap hakkını kullanması halinde, aksi hukuken sabit oluncaya kadar bunun doğruluğunu kabul, hukuk devletinin (Anayasa, m. 2) gereğidir.

Buna rağmen iddia makamı tarafından;

1) AK PARTİ Genel Başkanı ve Başbakan Recep Tayyip Erdoğan; dinin birleştiriciliğine vurgu yapan konuşması (İddianame, s. 28), kimi siyasetler ve basın yayın organları tarafından çarpıtılarak verilmesi üzerine, basın ve yayın organlarında çıkan haberlerin gerçek dışı olan kısımlarını tekzip etmiş, yanlış anlaşılan kısımlarını ise düzeltmiştir. Nitekim iddianamenin 28 ve 29’uncu sayfalarında yer alan 7 ve 8 numaralı iddialar, bu düzeltme ve tekzip açıklamalarını içermektedir. Bu durumda iddia makamının, tekzip ve düzeltme hakkına riayet edip, bu hakkı teminat altına alan Anayasa’ya uyup, tekzip edilen açıklamayı iddianameye almaması gerekirdi. Ama iddia makamı, hukukun ve Anayasa’nın kendisine yüklediği bu gerekliliğe uymamış, hukuken yapılmaması gerekeni yaparak hem tekzip edilen açıklamayı ve hem de bunu tekzip eden açıklamaları iddianamesine delil olarak koymuştur.

2) AK PARTİ Genel Başkanı ve Başbakan Recep Tayyip Erdoğan’ın, Alman Weltam Sonntag gazetesine 2005 yılı Şubat ayında verdiği demeci (İddianame, s. 34),

3) 2005 yılı Kasım ayında Almanya dönüşü uçakta gazetecilerle sohbet eden Başbakan Recep Tayyip Erdoğan’ın, Fransa’nın varoşlarında başlayan isyan eylemlerine ilişkin değerlendirmeleri (İddianame, s. 36-37),

4) 2005 yılı Kasım ayında Danimarka Avrupa Hareketi tarafından Kopenhag’da düzenlenen “Medeniyetler arası ittifak: Türkiye’nin rolü” konulu toplantıya katılan Başbakan Recep Tayyip Erdoğan’ın beyanları (İddianame, s. 44),

5) Başbakan Recep Tayyip Erdoğan’ın 7 Mart 2008 tarihinde partisinin Uşak ilinde düzenlediği bir toplantıdaki bir ifadesi (Ek.165) (İddianame, s. 54),

6) TBMM eski Başkanı Bülent Arınç’ın, 2005 yılı Nisan ayında katıldığı CNN Türk’te yayımlanan “Ankara Kulisi” programındaki açıklamaları (İddianame, s. 54-55),

7) TBMM eski Başkanı Bülent Arınç’ın 2003 yılı Eylül ayında, Türkiye Demokrasi Vakfı’nca Armada Otel’de düzenlenen toplantıda yaptığı “Meclis ve Demokrasi” konulu konuşma (İddianame, s. 62),

8) Mardin eski milletvekili Nihat Eri’nin TBMM Dışişleri Komisyonundaki açıklaması (İddianame, s. 77),

9) Yozgat milletvekili Mehmet Çiçek’in 2006 yılı Şubat ayında Star Tv’de katıldığı bir programdaki değerlendirmeleri (İddianame, s. 83-84),

**10)** Show TV’ de yayınlanan 17.01.2008 tarihli “ Siyaset Meydanı” isimli programda AK PARTİ Merkez Karar ve Yönetim Kurulu Üyesi Ayşe Böhürler ile Meclis Anayasa Komisyonu Başkanı Burhan Kuzu arasında geçen diyalog (İddianame, s. 95),

**11)** Konya milletvekili Hüsni Tuna’nın Konya Gazeteciler Cemiyetini ziyareti sırasında söylediği sözler (İddianame, s. 96),

**12)** Gaziantep Milletvekili ve Kadın Kolları Başkanı Fatma Şahin’in değerlendirmeleri (İddianame, s. 97),

**13)** İstanbul milletvekili Egemen Bağış’ın 2008 Ocak ayı içinde Konrad Adaneur Vakfı’nı davetlisi olarak gittiği Berlin’de bir gazetecinin türban konusundaki sorusu üzerine yaptığı açıklama (İddianame, s. 97) ,

**14)** Türkiye Büyük Millet Meclisi Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonu Başkanı Trabzon milletvekili Cevdet Erdöl’ün komisyondaki değerlendirmeleri (İddianame, s. 98-99)

**15)** Eyüp Belediyesi’nce, 2005 yılında ÖSYM’nin yaptığı Kamu Personeli Seçme Sınavı’yla alacağı zabıta memurları için imam-hatip mezunu olma şartı getirildiği (İddianame, s. 104),

**16)** Kocaeli Büyükşehir Belediye Başkanı İbrahim Karaosmanoğlu’nun, 2006 tarihinde üzerinde kartviziti ve AK PARTİ logosu bulunan 5.000 adet Kuran-ı Kerim’i Büyükşehir amblemini taşıyan çantalar içerisinde belediye personeli aracılığıyla kentte dağıttığı (İddianame, s. 105),

**17)** Isparta Belediye Başkanı Hasan Balaman’ın, Isparta Müftülüğü tarafından düzenlenen “Hafızlık Taç Giyme Töreninde” yaptığı değerlendirmeleri (İddianame, s.106),

Konularına ilişkin haberlerin, basın ve yayın organlarında yanlış, eksik, gerçek dışı veya çarpıtılarak yer alması üzerine; ilgilileri tarafından düzeltme ve cevap hakkı kullanılarak düzeltilmiş ya da tekzip edilmiş olduğu halde delil olarak kullanılmıştır.

İlk cevabımızda, anılan tekzip ve düzeltmelerin bir kısmı, esas hakkındaki cevabımızda ise yukarıda sayılan açıklamaların tamamına ilişkin tekzip ve düzeltme metinleri Anayasa Mahkemesi’ne sunulmuştur.

Partimizin sunduğu bu tekzip metinleri karşısında iddia makamının, ya sunulan delillere itibar edip iddiasından sarfinazar etmesi ya da bunun aksini kanıtlaması gerekirken; bunların hiç birisini yapmamış, aksine; “Davalı parti genel başkan ve üyelerinin laikliğe aykırı bir beyanda bulunduktan sonra kamuoyunun tepkisi karşısında, bu beyanları inkâr etmeleri, yalanlamaları, yanlış yorumlandığını savunmaları, kullandıkları siyasal bir yöntemdir. Benzer olaylar ile birlikte

değerlendirildiğinde yalanlama ve inkârların laikliğe aykırı bu söylemlerin özünü ve içeriğini değiştirmediği anlaşılmaktadır.” (İddia makamının esasa ilişkin mütalaası, s. 40) demek suretiyle; Anayasa ve hukukun evrensel kurallarını hiçe saymış; Burhan Kuzu’nun açık tekzibini “İtirazda bulunmayarak zımnen benimseme”, Fatma Şahin’in tekzip ve düzeltmesini “içeriği değiştirmediği”, Egemen Bağış’ın tekzibini ise “Soyut bir yalanlama” (İddia makamının esasa ilişkin mütalaası, s. 41-42) olarak nitelemiş ve iddialarından vazgeçmemiştir.

Anayasa’nın tanıdığı “Cevap ve düzeltme hakkına” (Anayasa, m. 32) üstenden tekzip edilmiş veya düzeltilmiş bu iddialar, hukukun evrensel kuralları ve Anayasa gereği bir kişinin siyasi yasaklılığının ve onun üyesi olduğu partinin kapatılmasının nedeni olamaz ve bunlar hiçbir şekilde kapatma davarında delil olarak kullanılamaz.

#### **E- AK PARTİ KURULMADAN ÖNCEKİ EYLEM VEYA BEYANLAR DELİL OLARAK KULLANILMIŞTIR**

Anayasa’nın 69’uncu maddesi açıktır: İsnadın en erken başlama tarihi, partinin kuruluş günüdür. Çünkü henüz kurulmamış olan bir partiye her hangi bir isnat yapılamaz ve Anayasanın 69’uncu maddesindeki müeyyideler, işletilemez.

Bilindiği gibi Adalet ve Kalkınma Partisi, yasanın aradığı bildiri ve belgeleri İçişleri Bakanlığına vermek suretiyle (Siyasi Partiler Kanunu, m. 8) 14 Ağustos 2001’de kurulmuştur. Dolayısıyla da hak ve fiil ehliyetini de aynı gün kazanmıştır (Türk Medeni Kanunu, m. 47/1, 49; Siyasi Partiler Kanunu, m. 8).

Bu nedenle, 14 Ağustos 2001 tarihinden önceki hiçbir eylem veya söylemin AK PARTİ’ye isnadı hukuken ve fiilen mümkün değildir. Fiilen mümkün değildir, çünkü ortada kendisine isnat yapılacak bir AK PARTİ yoktur. Hukuken mümkün değildir, çünkü: Hiçbir hukuk devleti, bir tüzel kişiliğin mesuliyetini, hak ve fiil ehliyeti kazanmadan önceki bir tarihe götürmez ve götürülmesine de izin vermez. Ayrıca hukuk, başkalarının bir fiilinden dolayı, bu fiille hiçbir ilişkisi olmayan kişi veya tüzelkişilerin cezalandırılmasını istemez ve buna da izin vermez.

Bu gerçekliğe rağmen iddia makamı, iddianamede ve esas hakkındaki görüşünde, neredeyse tarihteki bütün olayların muharriki ve müsebbibi olarak AK PARTİ’yi görmekte ve göstermekte ve ilgisiz pek çok kişi, olay ve açıklama ile AK PARTİ arasında ilişki kurmaktadır. Şöyle ki:



**1) AK PARTİ, 14 Ağustos 2001 tarihinde kurulmuştur. Bu tarihten önceki hadiselerle AK PARTİ arasında ilişki kurmak ve bu olaylardan dolayı AK PARTİ'nin sorumluluğunu talep ve dava, hukuken ve fiilen mümkün değildir.**

Ancak iddia makamı, tarihteki bazı hadiselerle, AK PARTİ arasında irtibat kurmaktadır. Örneğin:

a) “Emperyalizmin mandacı işbirlikçileri”,

b) “Kurtuluş savaşı yıllarında Ulusun kurtuluş mücadelesini sekteye uğratan isyanların elebaşları din taciri molla, şıh, derviş, şeyh ve işbirlikçi mürteci zihniyet”,

c) “İşgalcilerin en büyük yerli destekçisi, ‘sivil toplum kuruluşu’ İngiliz Muhipleri Cemiyeti’nin kurucusu, Sait Molla isimli bir mürteci”,

d) “Mustafa Kemal’in ve tüm Kuva-yı Milliyecilerin idamına fetva veren bir diğer mürteci de Dürriade Abdullah Efendi isimli şeyhülislam”,

e) “İrticanın kendi ulusuna ihanetleri, Kurtuluş Savaşı dönemi ile de sınırlı değildir. Cumhuriyet kurulduktan sonra da Şeyh Sait’ler, Derviş Vahdeti’ler İngiliz altınlarının parıltısıyla ve şeriat devieti-hilafet çığlıklarıyla ayaklanmışlar, binlerce şehit kanı dökmüşlerdir.”,

f) “Yakın tarihimizde din ve mezhep kışkırtmalarıyla gerçekleştirilen Malatya, Kahramanmaraş, Çorum ve Sivas katliamları” ,

g) “İrticanın, 1946 yılında çok partili rejime geçilmesiyle birlikte bazı siyasi partiler içine sızarak faaliyetlerini sürdürmesi”,

h) “İrticanın, ilk defa 26 Ocak 1970 tarihinde bir siyasi parti olarak örgütlenerek Milli Nizam Partisi adıyla Türk siyaset sahnesine çıkması”,

ı) “Milli Nizam Partisi ve onun devamı niteliğindeki diğer parti örgütlenmeleri olan Refah Partisi ile Fazilet Partisi, laikliğe aykırı faaliyetleri nedeniyle Anayasa Mahkemesi tarafından kapatılması” (İddia makamının esasa dair görüşleri s. 3-4),

Oysaki iddia makamının dile getirdiği bu hadiselerle Ak Parti arasında hiçbir illiyet bağı yoktur.

Tarihçilerin tartışabileceği hususların, bir davada delil olarak sunulması, hukuken kabul edilemez.

2) Ak parti, hiçbir parti'nin devamı değildir. İddia makamının geçmişte kapatılmış kimi siyasi partilerle Ak PARTİ arasında ilişki kurmaya çalışması, hukuksuz ve beyhude bir gayrettir. İddia makamının; “Davalı Parti laikliğe aykırı faaliyetleri nedeniyle Anayasa Mahkemesi’nce kapatılan Fazilet Partisinde liderlik mücadelesi veren, kaybedince de ayrılan bir ekip tarafından kurulmuştur. Bu ekip mirasçısı olduğu laik rejim karşıtı partilerin geçmiş siyasi deneyimlerinden ders çıkarmış, siyasi amaçlarına, açık bir eylem ve söylem yerine, birkaç aşamada ve örtülü bir programla ulaşmayı hedeflemiştir.” (s.5) değerlendirmesi, bu gerçeği değiştirmez ve iddia makamının Anayasa ve hukukun evrensel kurallarına aykırı olan değerlendirme ve iddiasını, Anayasa ve hukuka uygun bir hale getirmez.

İddia makamının bu yaklaşımı, yanlıştır. Çünkü:

a) Ak Parti hiçbir partinin devamı değildir. Ak Parti'nin kurucuları arasında; belli partilerde veya bir partide siyaset yapanlar değil, değişik siyasi partilerde siyaset yapmış kişiler bulunduğu gibi, ilk kez siyasete giren kişiler de bulunmaktadır.

b) Ak Parti'nin başka bir partide “liderlik mücadelesi veren bir ekip tarafından kurulduğu” iddiası, Ak Parti'yi başka bir partinin devamı yapmaz. Tıpkı CHP'den ayrılan Celal Bayar ile Adnan Menderes ve arkadaşlarının Demokrat Parti'yi kurmaları, Demokrat Parti'yi CHP'nin devamı yapmadığı gibi, tıpkı CHP Genel Başkanlığı yapmış Bülent Ecevit'in DSP'yi kurması, DSP'yi CHP'nin devamı yapmadığı gibi, Ak Parti'yi kuran lider kadronun FP'de siyaset yapmış olması da Ak Parti'yi FP'nin devamı yapmaz.

c) Bir partiden ayrılmak, ayrılanlar için o parti'nin düşünce ve politikalarını benimsemediğinin, bir nevi onları reddettiğinin kanıtıdır.

d) AK PARTİ Genel Başkanı ve Başbakan Recep Tayyip ERDOĞAN, defalarca, başka bir partinin devamı olmadıklarını açıkça ifade etmiştir. İşte Ak Parti Genel Başkanı'nın o açıklamalarından birisi: **“Biz, dine dayalı bir parti değiliz, başka partilerin devamı da değiliz.” “Biz, herhangi bir partinin devamı değiliz. Din eksenli siyasi bir parti de değiliz. Biz insan eksenliyiz.”**

3) Hukuk devletinde, her hangi bir parti üyesinin, partinin kuruluşundan önceki beyanları partiye isnat edilemez. Bu beyanların, partinin kuruluşundan sonra yazılı veya görsel basınca –Konuşmayı yapanın iradesine rağmen - yayınlanması dahi aynı ilkeye tabidir. Kaldı ki yıllar önce yapılmış konuşmaların, konuşmayı yapanın iradesi dışında yeniden yayınlanması, bu konuşmaları bugün yapılmış konumuna da getirmez.

Buna rağmen iddia makamı, partimiz üyelerinden bazılarının AK PARTİ kurulmadan önceki beyanlarını da delil olarak kullanmıştır:

a) AK PARTİ Genel Başkanı ve Başbakan Recep Tayyip Erdoğan hakkındaki 12 numaralı iddianın (İddianame, s. 31) birinci kısmı (12 a-); RP İstanbul

İl Başkanı olduğu 1994 yılında Refah Partisi'nin Ümraniye İlçe Örgütü'nün yeni hizmet binasının açılış töreninde yaptığı iddia olunan konuşma ile nerede ve ne zaman yapıldığı belli olmayan geçmiş tarihli konuşmalardan, ikinci kısmı (12 b-) ise AK PARTİ'nin kurulmasından sonraki beyanlardan oluşturulmuştur.

AK PARTİ'nin kuruluşundan yıllarca önce yapıldığı iddia edilen bu konuşmanın, AK PARTİ'ye isnadı mümkün değildir. Çünkü hem o tarihte Ak PARTİ yoktur ve hem de Recep Tayyip Erdoğan Ak PARTİ üyesi değildir.

12 b-'de yer alan açıklamada Başbakanın; "Siyasete girerken farklı, siyasetten sonra farklı bir yaşam tarzı mı uygulayacağım, halkımı mı aldatacağım? Dün neysem bugün de oyum, değişmem, değişmedim." sözlerinde geçen "Değişmedim" kelimesinden hareketle iddia makamının; AK PARTİ'nin kuruluşundan yaklaşık yedi sene önce söylendiğini iddia ettiği açıklamaları bugün yapılmış sayması ve öyle göstermesi, Anayasa ve hukukun evrensel kurallarına aykırıdır. Kaldı ki iddia makamının iddia ettiği gibi "Değişmedim" sözü, yıllar önceki konuşmaları, aynı kişi tarafından yıllar sonra konuşulmuş durumuna getirmez. Ayrıca "Değişmedim" sözünü Başbakan; "Başbakan olmasının kişisel ve aile yaşantısını değiştirmedini, değiştirmesini gerektirmediğini, ferdi ve ailevi yaşantısının Başbakan olmadan önce nasılsa şimdi de aynen devam ettiğini ve bundan sonra da devam edeceğini" ifade için kullanmıştır. Yoksa Başbakan bu sözleri, düşünce; siyasi anlayış; dünyaya, olaylara ve ülke sorunlarına bakış ve çözüm üretme hususlarında değişmediği ve değişmeyeceği anlamında kullanmamıştır.

**b)** Meclis eski Başkanı Bülent Arınç'ın danışmanı olarak atanan Kemal Öztürk'ün Mir Mahmut Rıza adıyla yazdığı "Rahmetli-Bir Garip Oğlanın Hikayesi" isimli kitap (İddianame, s. 54), anılan kişinin göreve başlamasından tam 15 sene önce yayınlanmıştır. İddia makamının, kitabın yayın tarihini belirtmeden iddianamesine alması, onu yeni yayınlanmış kılmaz.

AK PARTİ'nin kuruluşundan yıllar önce yayınlanmış bir kitaptan dolayı, AK PARTİ'nin sorumlu tutulması, Anayasa ve hukukun temel ilkelerine aykırıdır.

**c)** Milli Eğitim Bakanı Hüseyin Çelik'in, "Türkiye'de Değişim, Demokrasi ve Aydınlar" adlı kitabına koyduğu "Bir başka açıdan Atatürkçülük" başlıklı makalesi (İddianame, s. 73-74), 1994 yılında yazılmış ve aynı yıl Türkiye Günlüğü Dergisinde yayınlanmıştır. AK PARTİ, bu tarihten yaklaşık 7 sene sonra kurulmuştur. Ayrıca bu tarihte Hüseyin Çelik de siyasetçi değildir, üniversitede görevli bir bilim adamıdır.

**d)** Ömer Dinçer'in 19-21 Mayıs 1995 tarihinde Sivas'ta yapılan bir konferansta yaptığı "21. Yüzyıla Girerken Dünya ve Türkiye Gündeminde İslam" konulu konuşması (İddianame, s. 75-76), "Bilgi ve Hikmet" dergisinin Güz 1995 Tarihli -12. sayısında yayınlanmıştır. Bu tarihte AK PARTİ isminde bir parti yoktur. AK PARTİ, konuşmanın yapıldığı ve dergide yayınlandığı tarihten yaklaşık 6 sene sonra kurulmuştur. Kaldı ki 1995 senesinde Ömer Dinçer, üniversitede öğretim üyesidir ve her hangi bir siyasi partinin de üyesi değildir.

## **F- PARTİ ÜYESİ OLMAYANLARIN EYLEM VE BEYANLARI DELİL OLARAK KULLANILMIŞTIR**

Anayasa'nın 69'uncu maddesinin 6'ncı fıkrası uyarınca; ancak sınırlı ve belli şartların birlikte varlığı halinde siyasi parti üyelerinin sadece eylemleri, parti kapatma nedenidir. Söylemler, hiçbir şekilde siyasi parti kapatma nedeni değildir.

Parti üyesi olmayanların eylemleri veya söylemleri, partiye isnat edilemez. Ancak iddianamede, bazı kişilerin parti üyesi olmadığı dönemlerdeki söylemlerinin delil olarak gösterildiği ve halen parti üyesi olmayanlar hakkındaki iddiaların yer aldığı ve AK PARTİ'ye isnat edildiği görülmektedir.

1) AK PARTİ Genel Başkanı ve Başbakan Recep Tayyip Erdoğan hakkındaki 12 numaralı iddianın (İddianame, s. 31) birinci kısmı (12 a-), partimizin tüzel kişilik kazanmadan yıllar önce (1994'te) yapıldığı söylenen beyanlardan, ikinci kısmı (12 b-) ise AK PARTİ'nin kurulmasından sonraki beyanlardan oluşturulmuştur.

Ak Parti'nin kuruluşundan yıllarca önce yapıldığı iddia edilen bu konuşmanın, Ak PARTİ'ye isnadı mümkün değildir. Çünkü hem o tarihte Ak PARTİ yoktur. Başbakan da Ak Parti üyesi değildir.

2) Meclis eski Başkanı Bülent Arınç'ın danışmanı olarak atanan Kemal Öztürk, Ak Parti üyesi değildir. AK PARTİ üyesi olmayan birinin yazdığı bir kitaptan dolayı AK PARTİ sorumlu tutulamaz.

3) Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, AK PARTİ üyesi değildir. Abdullah Gül, 28 Ağustos 2007'de Cumhurbaşkanı seçilmiş ve Anayasa gereği aynı gün Ak PARTİ ile üyelik ilişkisi sona ermiştir. Bu nedenle, hiçbir gerekçe ile Cumhurbaşkanı Abdullah Gül hakkında iddianamenin 65-70'inci sayfalarında yer alan iddiaların AK PARTİ'ye isnadı mümkün değildir.

4) Milli Eğitim Bakanı Hüseyin Çelik'in, "Türkiye'de Değişim, Demokrasi ve Aydınlar" adlı kitabına koyduğu "Bir başka açıdan Atatürkçülük" başlıklı makalesi (İddianame, s. 73-74), 1994 yılında yazılmış ve aynı yıl Türkiye Günlüğü Dergisinde yayınlanmıştır.

Makalenin yayınlandığı tarihte AK PARTİ diye bir parti yoktur ve Hüseyin Çelik de herhangi bir siyasi parti üyesi değildir.

5) Ömer Dinçer'in 19-21 Mayıs 1995 tarihinde Sivas'ta yapılan bir konferansta yaptığı "21. Yüzyıla Girerken Dünya ve Türkiye Gündeminde İslam" konulu konuşması (İddianame, s. 75-76), "Bilgi ve Hikmet" dergisinin Güz 1995 Tarihli -12. sayısında yayınlanmıştır. Bu tarihte AK PARTİ isminde bir parti yoktur. AK PARTİ, konuşmanın yapıldığı ve dergide yayınlandığı tarihten yaklaşık 6 sene sonra kurulmuştur. Kaldı ki 1995 senesinde Ömer Dinçer, üniversitede öğretim üyesidir ve AK PARTİ diye bir parti de yoktur ve Ömer Dinçer de herhangi bir siyasi partinin üyesi değildir.

İddianamede Ömer Dinçer'e isnat edilen açıklama, 24.12.2003 tarihlidir. Bu tarihte de Ömer Dinçer, AK PARTİ üyesi değildir. Ömer Dinçer'in AK Parti üyeliği, 22 Temmuz 2007'de milletvekili seçilmesiyle gerçekleşmiştir.

## **G- YASAMA SORUMSUZLUĞU KAPSAMINDA OLAN FAALİYETLER DELİL OLARAK KULLANILMIŞTIR**

Yasama yetkisinin kullanılması, Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne aittir. Türkiye Büyük Millet Meclisi, bu yetkisini, Anayasa'nın koyduğu esaslara göre kullanır (Anayasa, m. 6). Kanun çıkarmak, değiştirmek ve kaldırmak, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin görev ve yetkilerindedir (Anayasa, m. 87) Kanun teklif etmeye, Bakanlar Kurulu ve milletvekilleri yetkilidir. Kanun tasarısı ve tekliflerinin Türkiye Büyük Millet Meclisinde görüşülme usul ve esasları, İçtüzükle düzenlenir (Anayasa, m. 88). Meclisin kabul ettiği kanunları, Cumhurbaşkanı onbeş gün içinde onaylar ya da bir daha görüşülmek üzere Türkiye Büyük Millet Meclisine geri gönderebilir, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin aynen kabul ettiği kanunlar onaylanarak Resmi Gazete'de yayınlanır. (Anayasa, m. 89). Kanunların, kanun hükmünde kararnamelerin ve Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün şekil ve esas bakımından Anayasa'ya uygunluk denetimi ile Anayasa değişikliklerinin sadece şekil bakımından Anayasa'ya uygunluğunun incelenmesi ve denetlenmesi görev ve yetkisi, Anayasa Mahkemesi'ne aittir (Anayasa, m. 148).

Yasama faaliyetlerinin özgür bir ortamda yürütülebilmesi için "Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, Meclis çalışmalarındaki oy ve sözlerinden, Mecliste ileri sürdükleri düşüncelerden, o oturumdaki Başkanlık Divanının teklifi üzerine Meclisce başka bir karar alınmadıkça bunları Meclis dışında tekrarlamak ve açığa vurmaktan sorumlu tutulamazlar." (Anayasa, m. 83/1)

Buna rağmen iddia makamının; hükümetin Meclise kanun tasarısı sevk etmesini veya milletvekillerinin kanun teklifi vermesini ve milletvekillerinin yasalaşma süreçlerindeki konuşmalarını, iktidarın da bunları gerçekleştirecek güçte olmasını ve bunların partinin maçlarıyla örtüştüğünü belirterek, bunların AK PARTİ'ye isnat edilebileceğini iddia etmiş (İddianame, s. 26) ve bazı yasama çalışmalarını delil olarak kullanmıştır:

### **1) YASALAŞAN, KADÜK KALAN VE KOMİSYONLARDA BEKLEYEN KANUN TASARI VE TEKLİFLERİ**

İddia makamı;

**a)** Yükseköğretim Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun TBMM Genel Kurulu'nda kabul edildiği, ancak bir daha görüşülmek üzere Cumhurbaşkanı tarafından Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne geri gönderilmesi (İddianame, s. 70-71),

**b)** 5237 Sayılı Türk Ceza Kanununun 263'üncü maddesinin Türkiye Büyük Millet Meclisi'nce değiştirilmesi ve bu değişikliğin yürürlüğe girmiş olması (İddianame, s . 66-68),

**c)** Fakir ve başarılı öğrencilerin Devletçe özel okullarda okutulmasıyla ilgili 31.7.2003 tarih ve 4967 sayılı Yasanın Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde kabul edilmesi ve bu yasanın bir daha görüşülmek üzere Cumhurbaşkanı tarafından Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne geri gönderilmesi (İddianame, s. 107),

**d)** 7.12.2004 günü yürürlüğe giren 5272 sayılı Belediye Kanununun 15. maddesinin 1. fıkrası "*gayrisihhi müesseseler ile umuma açık istirahat ve eğlence yerlerini ruhsatlandırmak ve denetlemek*" görevini belediyelere, belediye sınırları dışında ise 5320 sayılı İl Özel İdaresi Kanununun 7. maddesi mucibince "*İl Özel İdaresi*"ne vermesi (İddianame, s. 108-109),

**e)** 13.6.2006 gün ve 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun "Mükellefler" başlıklı 2. maddesinin beşinci fıkrasının değiştirilerek "cemaat" kavramının yasalara girmesi (İddianame, s. 110-111),

**f)** Diyanet İşleri Başkanlığı Teşkilatı Kanununda değişiklik öngören kanun teklifinin Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına verilmesi (İddianame, s. 111) ,

**g)** Anayasanın 10'ncü ve 42'nci maddelerinde değişiklik teklifi ile 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun Ek 17'nci maddesinde değişiklik yapılmasına dair kanun teklifinin Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına verilmesi (İddianame, s. 112-113),

Olarak özetleyebileceğimiz kanunlaşan, kadük kalan veya halen komisyonlarda bekleyen kanun tasarı ve tekliflerini partimiz aleyhine delil olarak kullanmıştır.

## **2) TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ ÇALIŞMALARINDA YAPILMIŞ KONUŞMALAR**

Ancak iddia makamı, sadece kanunlaşan, kadük kalan veya halen komisyonlarda bekleyen kanun tasarı ve tekliflerini delil olarak kullanmakla kalmamış, ayrıca yasama çalışmaları sırasında milletvekillerinin yaptıkları konuşmaları da (Anayasa'nın 83'üncü maddesine rağmen) partimiz aleyhine delil olarak kullanmıştır. Bunlar;

**a)** Adalet ve Kalkınma Partisi Genel Başkanı ve Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın Meclis Grubu Genel Kurulunda (2 adet) (İddianame, s. 38; 52-53),

**b)** Türkiye Büyük Millet Meclisi eski Başkanı Bülent Arınç'ın, TBMM'nin açılışının 86. yıldönümü, 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı nedeniyle özel gündemle toplanan Genel Kurul'da (İddianame, s. 58-59),

c) Milli Eğitim Bakanı Hüseyin Çelik'in, 2005 yılı Kasım ayında TBMM Genel Kurulu'nda (İddianame, s. 72),

d) Mardin eski Milletvekili Nihat ERİ ve Ankara eski milletvekili Eyüp Sanay'ın 2003 yılı Aralık ayında TBMM Dışişleri Komisyonunda (İddianame, s. 77),

e) Diyarbakır eski Milletvekili Cavit Torun'un, TBMM'nin 19.6.2003 tarihli 96. birleşiminde (İddianame, s. 79),

f) Yozgat Milletvekili Mehmet Çiçek'in, TBMM Genel Kurulu'nun 27.4.2005 günlü 90. Bileşimin 4. oturumunda (İddianame, s. 83),

g) Türk Ceza Kanununun 263'üncü maddesinin değiştirilmesi sırasında Adıyaman Milletvekili Fehmi Hüsrev Kutlu'nun TBMM Genel Kurulu'nda (İddianame, s. 88),

h) Samsun eski milletvekili Musa Uzunkaya'nın, TBMM Plan ve Bütçe Komisyonu'ndaki SHÇEK, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü ve Özürlüler İdaresi Başkanlığı'nın 2007 yılı bütçe görüşmelerinde (İddianame, s. 89),

ı) Samsun eski milletvekili Musa Uzunkaya'nın Plan ve Bütçe Komisyonu'nda (İddianame, s. 89),

i) Ankara eski milletvekili Eyüp Sanay'ın 2005 yılı Kasım ayında, TBMM'de (İddianame, s. 90),

j) Tokat eski milletvekili Resul Tosun'un, 2005 yılı Mayıs ayında, parti grup toplantısında AİHM'nin Leyla Şahin davası hakkındaki kararı ile ilgili olarak (İddianame, s. 92-93),

Yaptıkları konuşmalardır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi, yasal düzenlemeleri, hem şekil ve hem de esas bakımından Anayasa'ya uygun yapmak zorundadır. Meclisin kabul ettiği bir yasal düzenlemenin Anayasaya aykırı bulunması halinde tek müeyyidesi, Anayasa Mahkemesi tarafından iptaldir. Bunun başkaca bir müeyyidesi de yoktur. Anayasa Mahkemesi, çok sayıda kanun hakkında iptal kararı vermiştir. Bir kanun tasarı veya teklifinin Anayasa'ya aykırı olduğu iddiası veya Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmesi, siyasi parti kapatma nedeni değildir. Aksinin kabulü, Meclisin, siyasi partilerin ve milletvekilliğinin gereksiz hale gelmesi anlamına gelir.

Burada Anayasaya aykırı olan, iddia makamının; Anayasa ve İçtüzük'e uygun yasama çalışmalarından, Anayasa ve laikliğe aykırı olduğu sonucuna ulaşması, iddia makamının kendini adeta yasama faaliyetlerini denetleme yetkisiyle donatmasıdır. Ancak Bakanlar Kurulu'nun Kanun Tasarısı veya milletvekillerinin kanun teklifi vermeleri, salt Cumhuriyet Başsavcılığının değerlendirmesiyle

Anayasaya aykırı hale gelmez. İddia makamı bu tavrıyla, Anayasanın yalnızca Anayasa Mahkemesi'ne tanıdığı denetim yetkisini devşirmektedir. Oysa "Hiç kimse veya organ kaynağını Anayasadan almayan bir Devlet yetkisi kullanamaz." (Anayasa, m. 6/3)

### **3- TÜRKİYE BÜYÜK MECLİSİ ÜYELERİNİN MECLİS ÇALIŞMALARINDAKİ OY VE SÖZLERİ İLE MECLİSTE İLERİ SÜRDÜKLERİ DÜŞÜNCELER YASAMA SORUMSUZLUĞU KAPSAMINDADIR**

Oysaki iddia makamının kabul ve iddiasının aksine Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin Meclis çalışmalarındaki oy ve sözleri ile Mecliste ileri sürdükleri düşünceler, mutlak yasama sorumsuzluğu kapsamındadır. Anayasa'ya göre; "Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, Meclis çalışmalarındaki oy ve sözlerinden, Mecliste ileri sürdükleri düşüncelerden, o oturumdaki Başkanlık Divanının teklifi üzerine Meclisce başka bir karar alınmadıkça bunları Meclis dışında tekrarlamak ve açığa vurmaktan sorumlu tutulamazlar." (Anayasa, m. 83/1)

Yasama sorumsuzluğunun amacı milletvekillerine meclis çalışmalarındaki, oy, söz ve düşünce açıklamalarından mutlak manada sorumsuz tutulmasıdır. Demokrasilerde yasama sorumsuzluğu milletvekillerinin hiçbir şekilde hukuksal bir engelleme ile karşılaşmaksızın düşündüklerini özgürce ifade etmek için getirilmiş önemli bir güvencedir. Böylece, milletvekilleri kendileri yada mensup oldukları parti bakımından herhangi bir yaptırıma maruz kalmayacakları güvencesiyle yasama faaliyetlerine "özgür iradeleri" ile katılabileceklerdir.

İddianamede yasama sorumsuzluğu kapsamındaki oy verme ve yapılan konuşmaların kapatma davasına delil olarak sunulması, bir taraftan yasama sorumsuzluğunu temelden zedelemekte öbür taraftan da örgütlenme açısından olumsuz bir tesir icra etmektedir. Bu durum beraberinde pek çok sorunu da getirecektir.

Bizim siyaset hukukumuz partiler üzerine inşa edilmiştir. Öne çıkan partilerdir. Anayasanın 68. maddesinde "Demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsuru" olarak partileri öne çıkarmaktadır. Bir sorumsuzluk ki milletvekiline kolaylık getiriyor, kendi görevinin ifası noktasında bir imkan sağlıyor da partisini sıkıntıya soruyorsa o sorumsuzluğun aslında milletvekiline çok fazla bir yararı da yoktur, ve anlamı da kalmıyor. Çünkü benim şahsımı koruyor, partimi riske sokuyorsa ben zaten bu görevimi yeteri kadar yerine getiremem. Çünkü millet iradesinin büyük ölçüde siyasete yansması partiler aracılığı ile oluyor. Araç ortadan kalktıktan sonra benim zaten görev yapabilme imkanım da ortadan kalkıyor. Meclis çalışmaları sırasında yaptığım bir konuşmadan veya verdiğim bir tekliften dolayı eğer mensubu olduğum parti ha bugün kapatılıyor ha yarın kapatılıyor endişesini taşıyorsam o zaman yapacağım iki şey vardır. Ya susmak, ya da suya sabuna dokunmayan, vaziyeti kurtaran çalışmalarla durumu idare etmek.

Bunun bir başka sıkıntısı daha vardır. Eğer mutlak sorumsuzluk kapsamında bulunan bu konuşmalarından ve yaptığım çalışmalardan dolayı mensubu



olduğum parti kapatılma durumu ile karşı karşıya olacaksa millet iradesi yirmidört saat, üçyüztatmışbeş gün iddia makamının nezaretinde olacaktır. Yani biz ve siyasi partiler denetimli serbestlik altındaki bir eski hükümlü durumunda olacağız. Meclisteki konuşmalar da buraya getirilebildiğine göre; biz, partimiz, bütün diğer siyasetçiler ve siyasi partiler tehdit altında olacağız demektir.

Diğer yandan kendisi için sorumluluk doğurmayan konuşmalar partisi için sorumluluk doğuruyorsa kendisi de bundan etkileniyor demektir. Mesela , ben mecliste bir konuşma yapıyorum, bu, yasama sorumsuzluğu kapmasına giriyor. Her türlü cezai müeyyidelerden kurtulmuş oluyorum, herhangi bir dava açılmıyor, tahkikat yapılamıyor, ama benim o konuşmalarımın dolay partim kapatma noktasına geliyorsa, hem ben, hem de partim kapatmanın sonuçlarından doğrudan ve dolaylı olarak etkilenebilecek demektir.

Kaldı ki başka bir sıkıntı daha karşımıza çıkıyor. Eğer yasama sorumsuzluğunu görevle ilgili biri teminat olarak anlamaz da kişiye özgü bir sorumsuzluk anladığımız takdirde bağımsız milletvekili ile partili milletvekili arasında bir fark, bir eşitsizlik meydana geliyor. Mesela, aynı konuşmayı bağımsız milletvekili olarak yaptığımızda herhangi bir müeyyide söz konusu değil, ama partili olarak aynı konuşmayı yaparsam hem benim için hem de partim için yasaklar gelebilmiş olmaktadır. Halbuki demokratik toplum bir ölçüde örgütlü toplumdur. Yani örgütlü toplum demokrasinin gelişmesine, kökleşmesine yardımcı oluyor. Demokrasi bu kanallardan gelişiyor, yaptığımız bir işi partili olarak yaptığımızda buna ister siyasi ister cezai müeyyide terettüp ediyorsa o zaman partili olmak cezalandırılıyor.

Bir başka hususu daha dikkatlerinize sunmak istiyorum. Türkiye’de siyasi hayat her zaman sıkıntılarla doludur. Zaman zaman demokrasinin askıya alındığı dönemler olmuştur. Bu nedenle bir başka demokratik ülkede olmazlar bu ülkede zaman zaman olabilmekte ya da gündeme gelmektedir. Konumuzla ilgili şöyle bir varsayımda bulunalım. Ben bir konuşma yapacağım, sistemi eleştiren bir konuşma yapacağım, ama bir partiliyim. Eğer ben bu konuşmayı bir partili olarak yaparsam hem kendi başımı hem de partimin başını belaya sokmuş olacağım yani cezai sorumluluk yok ama partim kapatılacak, ben de 5 yıl siyaset yasağına muhatap olacağım ama bu konuşmayı da önemsiyorum. O zaman şöyle bir muvazaa Türkiye’nin gündemine gelmiş olmaz mı? Bu sıkıntıyı aşabilmek için partimden ayrılacağım o tip konuşmaları meclis kürsüsünden bir süre yapacağım kamuoyuna vermem gereken mesajları, olaylar karşısındaki tepkilerimi dozunu kendimin ayarlayacağı üslupla söyleyeceğim, aradan zaman geçecek, sonra ayrıldığım partime geri döneceğim o takdirde Türkiye’de demokrasi bu tip muvazaalara sahne olacak. Hatta bazı partiler bu müeyyidelerden kurtulmak için birkaç milletvekilini muvazaalı olarak ayırıp söyleyeceklerini o kanaldan söylettirebilecektir.

Bu nedenle Anayasanın 69. maddesindeki 5 yıllık siyasi parti yasağı ve siyaset yasağı, 84. maddedeki milletvekilliğinin düşmesi, 83. maddedeki sorumsuzluk hükümlerinin birlikte değerlendirilerek uyumlu bir yoruma tabii tutulması zorunluluktur. Öyle bir değerlendirme sonucunda da 83. madde hükmünün daha özel bir hüküm olarak diğerleri karşısında üstün tutulması gerekir.

Kaldı ki, iddianamede partimiz milletvekillerine atfen yer verilen beyanların tamamı yasama sorumsuzluğu güvencesini gerektirmeyecek şekilde ifade özgürlüğü kapsamındadır.

## **H- CUMHURBAŞKANI ABDULLAH GÜL'ÜN EYLEMİ VE BEYANLARI DELİL OLARAK KULLANILMIŞTIR**

Anayasamızın bir bütün olarak anlamı, sistemin üzerine oturduğu ilkeler ve sorumsuzluk kuralı birlikte değerlendirildiğinde, görevde bulunan bir Cumhurbaşkanı için yaptırım istenmesini hukuki bir temele bağlamanın imkanı yoktur. Şöyle ki:

1) “Cumhurbaşkanı Devletin başıdır. Bu sıfatla Türkiye Cumhuriyetini ve Türk Milletinin birliğini temsil eder; Anayasanın uygulanmasını, Devlet organlarının düzenli ve uyumlu çalışmasını gözetir.” (Anayasa, m.104/1).

2) Cumhurbaşkanı tarafsızdır. “Cumhurbaşkanı seçilenin, varsa partisiyle ilişkisi kesilir ve Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliği sona erer.” (m.101/4) Bu çerçevede Abdullah Gül, 28.8.2007 tarihinde TBMM tarafından Cumhurbaşkanı seçilmiş, bu tarihte de Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliği sona ermiş ve AK PARTİ ile ilişkisi kesilmiştir.

3) Cumhurbaşkanının siyasi sorumluluğu yoktur.

Cumhurbaşkanının tek başına veya re'sen yaptığı işlemlerden kimse sorumlu olmadığı gibi bunlara karşı yargı merciine de başvurulamaz. Anayasa'nın bu konudaki hükümleri açıktır: “Cumhurbaşkanının tek başına yapacağı işlemler ile Yüksek Askerî Şûranın kararları yargı denetimi dışındadır.” (Anayasa, m. 125/2) “Cumhurbaşkanının resen imzaladığı kararlar ve emirler aleyhine Anayasa Mahkemesi dahil, yargı mercilerine başvurulamaz.” (Anayasa, m. 125/2)

Cumhurbaşkanının, Başbakan ve ilgili bakanlar tarafından imzalanan kararlarından, Başbakan ve ilgili bakan sorumludur. “Cumhurbaşkanının, Anayasa ve diğer kanunlarda Başbakan ve ilgili bakanın imzalarına gerek olmaksızın tek başına yapabileceği belirtilen işlemleri dışındaki bütün kararları, Başbakan ve ilgili bakanlarca imzalanır; bu kararlardan Başbakan ve ilgili bakan sorumludur.” (Anayasa, m. 105/1)

Bu nedenlerle, parlamenter hükümet sistemini benimsemiş Türkiye’de, Türkiye Büyük Millet Meclisi veya başka bir organın, siyasi sorumluluğu olmayan Cumhurbaşkanını görevinden uzaklaştırması da mümkün değildir.

4) Cumhurbaşkanı; belli şartların birlikte varlığı halinde sadece vatana ihanet suçundan dolayı suçlandırılabilir. Buradaki suçlandırılmama, sadece ceza hukuku anlamındaki yaptırımları değil, bütün kamusal yaptırımları içerir. Nitekim Anayasa, bu hususu net bir biçimde ortaya koymaktadır: “Cumhurbaşkanı, vatana ihanetten dolayı, Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının en az üçte birinin

teklifi üzerine, üye tamsayısının en az dörtte üçünün vereceği kararla suçlandırılır.” (Anayasa, m. 105/3)

“Vatana ihanetten dolayı bile; ancak Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının en az üçte birinin teklifi üzerine, üye tamsayısının en az dörtte üçünün vereceği kararla Cumhurbaşkanının suçlandırılmasını kabul eden Anayasa’nın, Cumhurbaşkanının siyasi yasaklılığının talebi istemiyle Anayasa Mahkemesi’nde yargılanmasını kabul ettiğini veya buna izin verdiğini söylemek, mümkün değildir. Böylesi bir kabul, Anayasa’nın 105’inci maddesi ile uyuşmadığı gibi, parlamenter sistemin gerekleri ve Anayasa’nın benimsediği anlayışla da uyuşmaz.

Bu anayasal gerçeklik ve zorunluluk karşısında Cumhurbaşkanı Abdullah Gül’ün davaya dahil edilmemesi gerekirken iddia makamının, ”Diğer taraftan parti üyeliğinden ayrılanların fiil ve söylemleri de partiye isnat edilebilir. Bu anlamda Abdullah Gül’ün, parti kurucu üyesi, başbakan, başbakan yardımcısı ve dışişleri bakanı olarak eylem ve beyanları da partiye yüklenebilecektir.”(İddianame, s. 24) gerekçesiyle, iddianamenin 65-70’inci sayfaları arasında Cumhurbaşkanı hakkında 10 iddia ileri sürerek Cumhurbaşkanını davaya dahil etmesi, açık bir Anayasa ihlalidir.

Zira Abdullah Gül, Ak Parti üyeliğinden ayrılmış bir vatandaş değil, o yukarıda belirtilen Anayasal teminatlar altında Devletin başı, Türkiye’nin Cumhurbaşkanı’dır. İddia makamı, değişik yorum ve değerlendirmelerle Anayasa’nın açık hükümlerini kaldıramaz ve Anayasa’ya uygun bir hal, sırf iddia makamının iddiası veya değerlendirmesiyle Anayasaya aykırı hale gelmez. Çünkü Anayasamız, hukuk devleti anlayışımız ve benimsemiş olduğumuz hukukun evrensel ilkeleri buna imkan vermez.

Sonuç olarak; Cumhurbaşkanının, Cumhurbaşkanı olmadığı dönemdeki eylem ve söylemleri nedeniyle siyasi yasaklılığının ve o dönemde üyesi olduğu partinin kapatılmasının talep ve dava edilmesi ve bu davada Cumhurbaşkanının eylem veya söylemlerinin delil olarak kullanılması, parlamenter sistem, anayasa ve hukuk açısından mümkün değildir.

Kaldı ki, Cumhurbaşkanı Abdullah Gül’e yapılan isnatlar, Anayasa ve laikliğe aykırı değildir, “Düşünce ve kanaat hürriyeti” (Anayasa, m. 25) ve “Düşünceyi açıklama ve yayama hürriyeti (Anayasa , m. 26) kapsamında olup, demokratik hukuk devletinin (Anayasa, m. 2) teminatı altındadır.

## **I- TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANI VE BAŞKANVEKİLİNİN EYLEM VE BEYANLARI DELİL OLARAK KULLANILMIŞTIR**

Anayasa’nın 94 ncü maddesinin altıncı fıkrasına ve SPY’nın 24 ncü maddesinin ikinci fıkrasına göre, “Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı ve Başkanvekilleri, üyesi buldukları siyasi partinin ve parti grubunun Meclis içinde veya dışındaki faaliyetlerine; görevlerinin gereği olan haller dışında, Meclis

tartışmalarına katılamazlar; Başkanı ve oturumu yöneten Başkanvekili oy kullanamazlar.” (Anayasa, m. 94/3)

Bu hükümden anlaşılacağı üzere Meclis Başkanı ve Başkanvekilleri, tarafsız olup, parti faaliyetlerine katılamamaktadır. Bu tarafsızlığın gereği olarak Meclis Başkanına, Türkiye Büyük Millet Meclisini Meclis dışında temsil etmek, Cumhurbaşkanına vekalet etmek, Cumhurbaşkanınca Meclis seçimlerinin yenilenmesine karar verilirken kendisine görüş bildirmek ve Meclisi doğrudan doğruya veya üyelerin beşte birinin yazılı istemi üzerine toplantıya çağırarak gibi anayasal yetkiler verilmiştir.

Kuşkusuz Meclis Başkanı ve Başkanvekilleri, bir partinin üyesi olabilmektedir. Ancak konumu nedeniyle yaptıkları konuşmalar, partisi adına değil, kişisel olarak yapılmış sayılır. Bu nedenle Meclis Başkanının ve Başkanvekillerinin açıklamalarından üyesi olduğu partiyi sorumlu tutmak mümkün değildir.

Anayasa'nın bu açık hükmüne rağmen iddia makamı; “Ancak TBMM Başkanı ve Başkanvekillerine yönelik bu düzenleme, Başkan ve Başkanvekillerinin hiçbir eyleminin siyasi partiye isnat edilemeyeceği sonucunu doğurmamaktadır. Eğer Başkan ve Başkanvekillerinin eylemleri, açıkça bu kuralı da ihlal ederek, mensubu oldukları siyasi partinin eylem ve söylemiyle örtüşüyor ve bu kişiler, siyasi partinin gerçekleştirmek istediği projeyi ifade ve bu projeye destek anlamında diğer parti mensupları gibi hareket ediyorlar ise, siyasi parti tarafından kabul gören bu eylemler de siyasi partiye isnat edilebilecektir.” biçimindeki yorumuyla Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı ve Başkanvekillerinin eylem ve söylemlerinin de üyesi buldukları siyasi partiye isnat edilebileceği sonucuna ulaşmıştır.

**İddia makamı, Anayasaya aykırı bu yorumuna müsteniden Türkiye Büyük Millet Meclisi eski Başkanı Bülent Arınç'ın başkanlığı dönemine ait 15 açıklamayı (İddianame, s. 54-65) ve Türkiye Büyük Millet Meclisi eski Başkanvekili Sadık Yakut'un Başkanvekilliği dönemine ait bir açıklamayı (İddianame, s. 93) delil olarak sunmuştur.**

**İddia makamının bu yaklaşımı; Anayasa'nın, hukukun ve hukuk devletinin yok edilmesi ve hukuki güvenliğin hiçe sayılmasıdır. Oysaki iddia makamı, değişik yorum ve değerlendirmelerle Anayasa'nın açık hükümlerini kaldıramaz ve Anayasa'ya uygun bir hal, sırf iddia makamının iddiası veya değerlendirmesiyle Anayasaya aykırı hale gelmez. Çünkü Anayasamız, hukuk devleti anlayışımız ve benimsemiş olduğumuz hukukun evrensel ilkeleri buna imkan vermez.**

Sonuç olarak; Meclis eski Başkanı ve Meclis eski Başkanvekilinin görevde oldukları dönemdeki açıklamaları nedeniyle siyasi yasaklılıklarının ve üyesi oldukları partinin kapatılmasının talep ve dava edilmesi ve bu davada açıklamalarının delil olarak kullanılması, anayasa ve hukuk açısından mümkün değildir.

Kaldı ki, Meclis eski Başkanı Bülent Arınç ve Meclis eski Başkanvekili Sadık Yakut'un açıklamaları; Anayasa ve laikliğe aykırı değildir, "Düşünce ve kanaat hürriyeti" (Anayasa, m. 25) ve "Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti (Anayasa, m. 26) kapsamında olup, demokratik hukuk devletinin (Anayasa, m. 2) teminatı altındadır.

## **İ- YÜRÜTME ORGANININ EYLEM VE SÖYLEMLERİ DELİL OLARAK KULLANILMIŞTIR**

Anayasaya göre; idare, kuruluş ve görevleri ile bir bütündür ve kanunla düzenlenir (Anayasa, m. 123/). Kamu hizmetlerinin gerektirdiği aslî ve sürekli görevler, memurlar ve diğer kamu görevlileri eliyle görülür. Memurlar ve diğer kamu görevlileri ile üst kademe yöneticilerinin göreve başlama, atama, nakil, yükselme ve her türlü özlük hakkı kanunla düzenlenir (Anayasa, m. 128) . Memurlar ve diğer kamu görevlileri, Anayasa ve kanunlara sadık kalarak faaliyette bulunmakla yükümlüdür (Anayasa, m. 129/1) Kamu hizmetlerinde herhangi bir sıfat ve suretle çalışmakta olan kimselerin, üstünden aldığı emri, yönetmelik, tüzük, kanun veya Anayasa hükümlerine aykırı görmesi halinde, yerine getirmez. Bu durumda aykırılığı emri verene bildirir, üstü emrinde ısrar eder ve bu emrini yazı ile yenilirse, emri yerine getirir. Bu halde, emri yerine getiren sorumlu olmaz. Konusu suç teşkil eden emir, hiçbir suretle yerine getirilmez. (Anayasa, m. 137). Bütün bunlarla birlikte idarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yolu açıktır (Anayasa, m. 125/1).

Bu yasal düzenlemeler karşısında; kamu hizmetlerinde çalışan kamu personeli, görevde kaldığı sürece kamu görevlisi statüsünde kamu hizmeti gören Başbakan, Bakanlar Kurulu ve bakanlar sadece Anayasa, kanun, tüzük ve yönetmeliklere uygun görevlerini yapmak zorundadırlar. Kanunlar, Anayasaya; tüzükler Anayasa ve kanuna; yönetmelikler ise tüzük, kanun ve Anayasaya aykırı olamazlar. Ayrıca hem yasal ve idari düzenlemelere ve hem de idari işlem ve eylemlere karşı yargı yolu da açıktır.

Bütün bu anayasal ve yasal düzenlemeler açıkça gösteriyor ki memurlar ve diğer kamu görevlileri, siyasi iktidarın kanunsuz ve keyfi emirlerinin veya siyasi partinin değil; sadece siyasi iktidarın Anayasa, kanun, tüzük ve yönetmelik hükümlerine uygun emirlerinin uygulayıcısıdır. Bu nedenle, kamu görevlilerinin hizmet sunarken siyasi amaçlar gütmeleri, mümkün değildir. Ayrıca hem kamu görevlisi alımı ve hem de üst düzey kamu görevlilerinin atanması kanunla düzenlenmiş olup, siyasi iktidarın kanuna aykırı uygulama yapması da mümkün değildir.

Anayasal ve hukuksal durum ile fiili gerçek bu iken iddia makamının " ... Bu bağlamda, devlet birimlerinde siyasi parti mensuplarına yakın planda çalışan (müsteşar, genel müdür gibi) kişilerin eylemleri, siyasi partinin amaçlarını ifadeye yönelikse, bu eylemler o birim üstü parti mensuplarınca ve ayrıca/dolayısıyla siyasi parti organlarınca zimnen veya açıkça benimseniyorsa, bunlarda siyasi partiye isnat edilebilecektir. Çünkü, siyasi partinin özellikle iktidardaki siyasi partinin amaçladığı modeli oluşturmak adına, bir bütünlük içerisinde ve bir bütünün parçalarını oluşturmak

adına bu eylemler gerçekleştirilmektedir. Dolayısıyla devlet kadrolarında yer alan anılan görevlilerin belirtilen eylemleri de, siyasi partinin bakış açısına ve bunun bir gereği olarak ortaya çıktığından, biçimlendiğinden, siyasi partiye isnat edilebilecektir.” (İddianame, s. 25) demek suretiyle;

1) Bazı okullarda ve TÜBİTAK ödül töreninde başörtülü öğrencilere ödül verilmesini (İddianame, s. 48),

2) “Diyanet İşleri Başkanlığı Kur’an Kursları ile Öğrenci Yurt ve Pansiyonları Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik” 24.11.2003 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanması ve bilahare 24.11.2003 tarihinde yapılan değişiklik ile getirilen düzenlemelerin kaldırılmasını (İddianame, s. 51),

3) Cumhurbaşkanı Abdullah Gül’ün Dışişleri Bakanı olduğu dönemde Bakanlığın, Büyükelçiliklerimize genelge göndermesini (İddianame, s. 65-66),

4) 2005 yılında Milli Eğitim Bakanlığı “Din Öğretimi Genel Müdürlüğü”nce din kültürü ve ahlak bilgisi dersi müfredatında değişiklik yapılmasını ve bilahare bundan vazgeçilmesini (İddianame, s. 72),

5) Milli Eğitim Bakanlığı’nın, “Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Müfettişleri Başkanlıkları Yönetmeliği”nde değişiklik yapmasını (İddianame, s. 106),

6) Milli Eğitim Bakanlığı’nın, Açık Öğretim Lisesi Yönetmeliği’ni yeniden düzenlemesini (İddianame, s. 107),

7) “Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik”in 15. maddesinin yürürlükten kaldırılmasını (İddianame, s. 107),

8) Fakir ve başarılı öğrencilerin Devletçe özel okullarda okutulmasıyla ilgili yönetmelik çıkarılmasını (İddianame, s. 107),

9) Milli Eğitim Bakanlığı’nın 19.4.2006 gün ve 5855 sayılı Merkezi Sistem Sınav Yönergesi’nde değişiklik yapılmasını (İddianame, s. 107-108),

10) İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatlarına İlişkin Yönetmelik hazırlanarak 10.8.2005 tarih ve 25902 sayılı Resmi Gazete’de yayımlandığı ve İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatlarına İlişkin Yönetmelik hükümlerinin uygulanmasına ilişkin İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü’nün 14.10.2005 gün ve 82663- 2005/107 sayılı genelge yayınlamasını (İddianame, s. 108-110),

11) Sağlık Bakanlığı’nca Sağlık Kuruluşları Ruhsatlandırma Yönetmeliği Tasarısı çalışması yapılmasını (İddianame, s. 110),

12) Devlet Planlama Teşkilatı'nın 9. Kalkınma Planı hazırlıkları kapsamında oluşturulan Gelir Dağılımı ve Yoksullukla Mücadele Özel İhtisas Komisyonun taslak raporunda, "zekat" sisteminin özel kurum ve teşkilatına kavuşturulması, bu amaçla "Zekat Mağazalar Zinciri" oluşturulması önerisinin bulunmasını (İddianame, s. 110)

13) Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan "Milli Eğitim Bakanlığı Açık Öğretim Lisesi Yönetmeliği"nin 14.12.2005 gün ve 26023 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmesini (İddianame, s. 111-112)

14) Bazı okullara türbanlı öğrencilerin girdiği iddialarını (İddianame, s. 111-112),

15) Milli Eğitim Bakanlığı'nın başkaca icraatlarını (İddianame, s. 113) ve diğer bakanlıklarda kadrolaşma iddialarını,

Hepsi birer yürütme organı tasarrufu olan hususları, iddianameye koyması açık bir Anayasa ihlalidir.

## **J - YEREL YÖNETİMLERİN İCRAATLARI, LAİKLİĞE AYKIRI EYLEM DEĞİLDİR**

"Mahallî idareler; il, belediye veya köy halkının mahallî müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları, gene kanunda gösterilen, seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzelkişileridir.

Mahallî idarelerin kuruluş ve görevleri ile yetkileri, yerinden yönetim ilkesine uygun olarak kanunla düzenlenir.

...

Merkezî idare, mahallî idareler üzerinde, mahallî hizmetlerin idarenin bütünlüğü ilkesine uygun şekilde yürütülmesi, kamu görevlerinde birliğin sağlanması, toplum yararının korunması ve mahallî ihtiyaçların gereği gibi karşılanması amacıyla, kanunda belirtilen esas ve usuller dairesinde idarî vesayet yetkisine sahiptir.

Mahallî idarelerin belirli kamu hizmetlerinin görülmesi amacı ile, kendi aralarında Bakanlar Kurulunun izni ile birlik kurmaları, görevleri, yetkileri, maliye ve kolluk işleri ve merkezî idare ile karşılıklı bağ ve ilgileri kanunla düzenlenir. Bu idarelere, görevleri ile orantılı gelir kaynakları sağlanır." (Anayasa, m. 127/1-2, 5-7)

Görüldüğü gibi yerel yönetimler; kuruluş, görev ve yetkileri yerinden yönetim ilkesine göre kanunla belirlenen ve yönetim organları seçimle işbaşına gelen tüzel kişilikler olup, mahalli hizmetleri kanunda belirtilen usul ve esaslara ve idarenin bütünlüğü ilkesine uygun şekilde yerine getirirler. Merkezi idarenin, yerel yönetimler üzerinde vesayet denetimi vardır. Ayrıca yerel yönetimlerin her türlü iş ve işlemlerine

karşı da yargı yolu açıktır(Anayasa, m. 125/1). Dolayısıyla yerel yönetimler; hem kendi meclisinin denetimine, hem halkın denetimine, hem merkezi idarenin vesayet denetimine ve hem de yargı denetimine tabidir.

Yerel yönetimler, bütün iş ve işlemlerini, Anayasa, kanun, tüzük ve yönetmeliklerde belirlenmiş usul ve esaslara göre yerine getirmek zorundadırlar.

Ayrı bir tüzel kişilik olan yerel yönetimlerin eylemlerinin, AK PARTİ'ye isnadı hukuken mümkün olmadığı gibi, bunların delil olarak kullanılması da mümkün değildir. Buna rağmen iddia makamı;

**1)** Samsun ili Gazi Beldesi Belediye Başkanı Süleyman Kaldırım'ın' önsöz yazdığı 'Muhtasar İlmihal-Resimli Namaz Hocası' adlı kitabı dağıtmasını (İddianame, s. 103),

**2)** Dinar İlçesi Belediye Başkanı Mustafa Tarlacı'nın, 2005 yılı Ramazan ayı boyunca 8 camide teravih namazı kıldırmasını (İddianame, s. 103),

**3)** Adalet ve Kalkınma Partisi İzmir Yönetim Kurulu Üyesi Avukat Ayşe Yüreklitürk'ün İzmir İl Genel Meclisi'nin 2005 yılı Aralık ayında yapılan toplantısına türbanla katılmasını (İddianame, s. 104),

**4)** Eyüp Belediye Başkanı Ahmet Genç hakkındaki iddiaları (İddianame, s. 104),

**5)** Tuzla Belediyesince "Delilleriyle Aile İlmihali" kitabının dağıtılmasını (İddianame, s. 104),

**6)** Beyoğlu Belediyesi'nin, 2006 yılında ilköğretim öğrencilerine "Çocuklara Trafik Bilgileri ve Eğitimi" adlı trafik rehberini dağıtmasını (İddianame, s. 104),

**7)** Silivri Belediyesince 2006 yılında, önsözü M.Ertuğrul Düzdağ tarafından yazılan Mehmet Akif Ersoy'un "Safahat" isimli kitabının dağıtımını (İddianame, s. 104-105),

**8)** Kocaeli Büyükşehir Belediye Başkanı İbrahim Karaosmanoğlu'nun, 2006 tarihinde üzerinde kartviziti ve Ak Parti logosu bulunan 5.000 adet Kuran-ı Kerim'i Büyükşehir amblemini taşıyan çantalar içerisinde belediye personeli aracılığıyla kentte dağıttırmasını (İddianame, s. 105),

**9)** Bolu Belediye Başkanı Alaaddin Yılmaz'ın 2004 yılı Kasım ve Aralık aylarında belediyenin görevleri içerisinde bulunmadığı halde belediye ait otobüsü seyyar mescit haline dönüştürmesini (İddianame, s. 105),



10) Konya'nın Seydişehir Belediye Başkanı İbrahim Halıcı'nın konuşmasını (İddianame, s. 105),

11) Denizli Belediye'sinin "Öğretmen Yusuf Batur Caddesi" ismini "Meclis Caddesi" olarak değiştirmesini (İddianame, s. 105),

12) Isparta Belediye Başkanı Hasan Balaman hakkındaki iddiaları (İddianame, s. 106),

Delil olarak kullanmıştır.

Kaldı ki söz konusu tasarruflarla ilgili sessiz kalınmamış, hepsi hakkında idari tahkikat ve kimileri hakkında da adli tahkikat yapılmıştır.

Ayrıca bazı Belediye Başkanları, kamuoyunda yanlış algılanan tasarruflarından derhal sarfinazar etmiş ve yanlış anlamaya yol açan hususları düzeltmişlerdir( Örneğin; Beyoğlu Belediye Başkanı Ahmet Misbah Demircan'ın trafik rehberini toplatıp eleştirilen kısmı düzeltilmesi ve Isparta Belediye Başkanı Hasan Balaman'ın dağıttığı kitabı toplatıp imha ettirmesi ve eleştirilen kısmı çıkarıp kitabı yeniden basması).

Öte yandan AK PARTİ de; Belediye Başkanlarının faaliyetleri hakkında duyarlı davranmış ve Belediye Başkanlarını faaliyetlerinden dolayı uyarmıştır. Nitekim, AK PARTİ Yerel Yönetimler Başkanlığı, 2006 yılı Mayıs ayında bazı basın ve yayın organlarında yer alan "AK PARTİ'li belediyelerin kültürel faaliyetler çerçevesinde dağıttığı kitaplara ilişkin tartışmalar" nedeniyle, 24.5.2006 tarih, yyön/81.07./2006-1696 sayı ve "Kültürel Amaçlı Toplantılar ve Yayınlar" konulu genelgeyi bütün AK PARTİ'li belediye başkanlarına göndermiştir.

AK PARTİ Genel Başkan Yardımcısı, Yerel Yönetimler Başkanı ve Kocaeli Milletvekili Nihat Ergün imzası ile yayınlanan bu genelgede şu hususlara vurgu yapılmıştır (Bkz. Ek-2 Diğer parti mensuplarımız hakkındaki iddialara cevaplarımız, EK-30):

"Son zamanlarda belediyelerimizin kültürel içerikli toplantı, panel ve konferansları ile dergi, kitap, broşür gibi basılı neşriyatında, kamuoyunu yanlış yönlendirebilecek, yanlış anlaşılabilir, başkalarınca istismar edilebilecek veya gereksiz tartışmalara yol açabilecek nitelikte politik-sosyal ve dini konular işlendiği görülmüştür.

Belediyelerin asli görevleri arasında yer almayan ve basın yayın organlarına da intikal eden bu hususların parti programımıza, partimiz temel ilke ve amaçlarına da uygun olmadığı ve partimiz genel merkezince tasvip edilmediği bilinmelidir.

Sosyal ve kültürel amaçlı çalışmalar ve yayınlar konusunda yukarıdaki hususlara özen gösterilmesi gereğini önemle rica eder, çalışmalarınızda başarılar dilerim."

## K- KİŞİSEL GÖRÜŞLER KAPATMA DELİLİ OLARAK KULLANILMIŞTIR

Kişisel görüşler, kapatma nedeni ve kapatma davası delili olarak kullanılamaz ve bir siyasi partiye isnat edilemez.

İddianamede yer alan konuşmalardan, Genel Başkanın konuşmaları ile Mecliste Grup adına yapılan konuşmalar dışındaki açıklamaların tamamı, kişisel görüş açıklamasıdır. Bunların partiyi bağlaması mümkün değildir.

**Ayrıca iddianamede yer alan değerlendirme ve tespitlerden bazıları, kendisinin kişisel görüş açıklaması olduğunu açıkça itiraf etmektedir. Örneğin;**

1) Devlet Bakanı Mehmet Aydın'ın; 2004 yılı Nisan ayında Almanya'da Frankfurter Allgemeine gazetesine verdiği demeçte "Eğer bir kadın kapanması gerektiğini düşünüyorsa, **bu konuda bir demokrat olarak sadece şunu söyleyebilirim: buna hakkı var**" (İddianame, s. 89) ifadesi,

2) İstanbul milletvekili Egemen Bağış'ın, 2005 yılı Aralık ayında Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin Leyla Şahin davası hakkındaki kararı ile ilgili olarak; "Başörtüsü kullananların kullanma hakkına **saygı duyuyorum**. Aynı şekilde ben başörtüsünü savunduğum kadar **mini eteği de savunuyorum**. Çünkü ikisi de ifade özgürlüğünün gereğidir. İnsanlar ülkede istedikleri gibi yaşayabilmelidir, **diye düşünüyorum**... Leyla Şahin davasında karar verenler bu acıyı yaşayanlar değil, onların ülkesinde böyle bir sorun yok. Benim üniversiteye gidemeyen kardeşlerim, bacılarım arkadaşlarım var... Bu tamamen bir insan hakları ayıbıdır **benim açımdan**" (İddianame, s. 92) açıklaması,

3) İstanbul milletvekili Egemen Bağış'ın 2008 Ocak ayı içinde Konrad Adaneur Vakfı'nı davetlisi olarak gittiği Berlin'de bir gazetecinin türban konusundaki sorusu üzerine: "... **Bu benim düşüncem. Partimin düşüncesini soruyorsanız, henüz bu konuyu konuşmadık.**" (İddianame, s. 98) değerlendirmesi, açık birer kişisel görüş açıklamasıdır.

**Bu açıklığa rağmen iddia makamının; "...Bu noktada şunu da belirtmek gerekmektedir ki, partiyi temsil eden organlarca gerçekleştirilen eylem veya söylemlerin, partinin değil kendi kişisel görüşleri olduğu açıklanmadıkça, bu söylem ve eylemler de partiye isnat edilebilecektir. Ancak, siyasi partiyi sorumluluktan kurtarmak adına, siyasi partinin amaç ve hedefleriyle örtüşen eylem ve söylemlerin, kendi kişisel görüşleri olduğunun açıklanması da, kuşkusuz siyasi partiyi sorumluluktan kurtarmayacaktır." (İddianame, s. 24) demek suretiyle iddia makamı; bir taraftan "Kişisel görüş olduğu belirtilen açıklamaların partiye isnat edilemeyeceğini" ifade ederken, diğer yandan "Siyasi partinin amacıyla örtüşen eylem ve söylemlerin o partiyi sorumluluktan kurtarmayacağı" iddia etmesi, kendi içinde bir çelişki olduğu gibi hukukun evrensel ilkeleri ve Anayasa ile de bağdaşmamaktadır.**

**Zira bir hukuk devletinde, hiçbir zaman bir kişinin kişisel görüşü, başkasına veya üyesi olduğu dernek, vakıf veya partiye isnat edilemez. Partinin görüş veya amaçlarıyla benzerlik taşıması da bu gerçeği değiştirmez.**

**Bu nedenlerle kişisel görüş açıklamaları, hukuken, siyasi parti kapatma nedeni ve siyasi parti kapatma davalarında delil olarak kullanılamaz.**

## **L- LEHE OLAN DELİLLER TOPLANMAMIŞ VE KULLANILMAMIŞTIR**

Hukuk devletinde iddia makamı, iddiasını maddi gerçekler üzerine bina eder. Maddi gerçeği araştırmak ve işin hakikatini ortaya çıkarmak, leh ve aleyhteki delilleri toplamak ve adil bir yargılanmanın yapılmasına yardımcı olmak, iddia makamının görevi ve yükümlülüğüdür. (Ceza Muhakemesi Kanunu, m. 160). “Cumhuriyet savcısı, doğrudan doğruya veya adli kolluk görevlileri aracılığı ile her türlü araştırmayı yapabilir; yukarıdaki maddede yazılı sonuçlara varmak için (Maddi gerçeği ortaya çıkarmak ve adil yargılamayı temin, CMK, M. 160) bütün kamu görevlilerinden her türlü bilgiyi isteyebilir. Cumhuriyet savcısı, adli görevi gereğince nezdinde görev yaptığı mahkemenin yargı çevresi dışında bir işlem yapmak ihtiyacı ortaya çıkınca, bu hususta o yer Cumhuriyet savcısından söz konusu işlemi yapmasını ister.” (Ceza Muhakemesi Kanunu, m. 161/1, ve devamı)

Görüldüğü üzere adil bir yargılama için, maddi gerçeğin ortaya çıkarılması yanında, tarafların lehinde ve aleyhindeki delillerinde hukuka uygun bir biçimde toplanması da iddia makamının görevi ve yükümlülüğüdür.

Partimiz hakkındaki iddianame ve bu iddianamedeki iddialar incelendiğinde, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nın bu yükümlülüğünü ve görevini yerine getirmediği açıkça görülmektedir. Şöyle ki:

**1) İddia makamı, iddianameye aldığı her bir iddiada aleyhe olduğunu düşündüğü hususları öne çıkarmış, lehe olan hususları görmezlikten gelmiş ve dikkate almamıştır.** İddianameye alınan bir beyanın içinde, iddia makamının iddiasını tekzip eden beyanlar olduğu halde iddia makamı, bunları öne çıkarmamış, aksine aleyhe olduğunu düşündüğü kelime veya cümleleri “siyah”(koyu/bolt) yazarak öne çıkarmıştır. Her bir iddia da bu yaklaşımı görmek mümkündür. İddianame, bunun açık bir kanıtıdır.

**2) İddia makamı, lehe hiçbir delil toplamamıştır.** Aksine iddia makamı, aslı olmayan iddiaları delil olarak iddianameye almış, delil oluşturmuş, delillerin lehe olan kısımlarını çıkarmış ve yapılmış açıklamaları da yorumla başkalaştırıp, onlara laiklik karşıtı anlamlar yüklemiştir.

Bir kişinin birkaç açıklamasından hareketle onu, laiklik karşıtı göstermek, hakkaniyet ve adaletle ve hukukla bağdaşmaz. Eğer laiklik karşıtlığı konuşma sayısına göre tespit edilebiliyorsa (İddia makamının yaklaşımına göre), o zaman herkesin laiklik lehine söylediği ve yaptığı şeyleri de tespit edip birlikte değerlendirmek

hukukun gereği değil midir? Elbette ki bunu yapmak, hukukun, yasanın ve adaletin gereğidir. Ancak iddia makamı, hakkında siyasi yasak talep ettiği hiçbir kişinin laiklik lehine açıklamalarına ve hakkında kapatma talep ettiği AK PARTİ'nin laiklik lehine tek bir icraatına bile yer vermemiştir.

**3) Ayrıca iddia makamı, iddianameye aldığı bazı beyanları, açıklamanın lehe olduğunu düşündüğü kısımlarını çıkartarak (Kırparak/cımbızlayarak) iddianameye almıştır. İşte birkaç örnek:**

**a)** Ak Parti Genel Başkanı ve Başbakan Recep Tayyip Erdoğan hakkındaki 2 numaralı iddia (İddianame, s. 27), Yargıtay Başkanı Eraslan Özkaya'nın 2003 Adli Yılı açılış konuşmasında, "...Sınırsız din ve vicdan özgürlüğü isteyenlerle İslami devlet kurmak isteyenlerin amaçları aynı..." şeklindeki sözlerine ilişkin değerlendirme ve eleştirileri içermektedir.

Başbakanın aynı beyanı içerisinde açıkça; **"Din ve vicdan özgürlüğünü savunmak hiç bir zaman din devleti kurmak değildir, bunu böyle değerlendirmek çok yanlıştır"** dediği halde iddia makamı, iddianameye alınan metinde bu kısmı "...şeklinde geçmiş ve iddianameye almamıştır. İddianameye alınmayan bu kısım, iddia makamının iddiasını yalanlamaktadır.

Başbakanın sözlerinin bir kısmını makaslayan iddia makamı, bununla yetinmemiş, daha da ileri giderek Başbakanın açıklamalarını; söylenen yer, zaman, neden ve muhatap bağlamından koparıp, söyleyenin kastına rağmen anlamlandırmış ve bu suretle Başbakanı "Siyasal İslam'a sınırsız bir özgürlük alanı yaratmak" ve "Devleti bir inancın hüküm ve kuralları çerçevesinde yeniden biçimlendirmek ve dönüştürmek" (İddianame, s. 116-117)le itham etmiştir. Halbuki Başbakanın, böyle bir niyeti, böyle bir düşüncesi, böyle bir açıklaması ve böyle bir çalışması yoktur. Beş senelik AK Parti iktidarı ve yaptıkları, bunun tanığıdır.

Hukuk devletinde iddianameler; vehimler, tahminler veya yorumlar üzerine değil, Anayasa ve yasalara uygun somut gerçeklikler üzerine bina edilir.

**b)** Bekir Bozdağ'ın; "Kamu kurumları ve ortaöğretime yönelik bir çalışmamız, böyle bir niyetimiz yok. Anayasaya açık açık yazdık. Buna rağmen hala bu noktada sorgulama yapanlar var. Görüntülerin çoğunun yalan çıktığı, başka haberlerden de anlaşılıyor. Bu konuda süreci tıkamak isteyenlerin, iyi niyetten uzak gayretlerinin ürünü diye düşünüyorum." dediği, gazetecilerin basında yer alan fotoğrafları görüp görmediğini sormaları üzerine Bekir Bozdağ, "Gördüm. Daha önce de gördüm. Hepsi yalan çıktı." ifadeleri iddianameye alınırken (İddianame, s. 102), aynı konuşmada geçen ve basında yer alan; "Bozdağ, bugün bazı hastanelerde başörtülü personelin çalıştığını gösteren haberlerin hatırlatılması üzerine de "Biz bu konudaki düşüncemizi gayet açık söyledik. Dedik ki sadece yükseköğrenime dönük düzenleme yapıyoruz. Hatta eleştiriler olunca hazırladığımız metne 'yükseköğrenim' kelimesini de ekledik. Bizim kamu kurumlarına veya ortaöğretime dönük bir çalışmamız yoktur, böyle bir niyetimiz de yoktur. Biz bunu defalarca açıkladık. Böyle

bir niyetimiz yok, böyle bir çalışmamız yok, böyle bir uygulamamız yok...” şeklinde konuştu.

Bozdağ, bu açıklamalara rağmen hala “sorgulama yapanların” iyi niyetli hareket etmediklerini söyledi. Görüntülerin hatırlatılması üzerine de Bozdağ şöyle konuştu:

“Görüntüleri çoğunun yalan çıktığı daha sonraki başka haberlerden de anlaşılıyor. Bunlarla ilgili görüntüsü olanlar ilgili makamlara ihbarda bulunur, onlar da gereğini yapar. Bu konuda süreci tıkamak isteyenlerin iyi niyetten uzak gayretlerinin ürünü diye düşünüyorum.

Daha önce de fotoğraflar gördük, daha sonra hepsi yalan çıktı. En son geçen haftalarda yaşadık, aynı gazetenin verdiği örnekler... Arkası boş... Böyle bir uygulama varsa ilgili makamlara bildirilir, onlar da gereğini yapar. Yapmazlarsa yapmayanlar hakkında gereği yapılır. En son Tarsus'ta yaşanan hadise... Nerelere çekildi, arkasından neler çıktı. Bizim dönemimizde böyle bir uygulama olmamıştır, olmasında da müsaade etmedik. Bundan sonra da etmeyeceğiz. Bizim kamuya, ortaöğretime veya ilköğretime dönük bir çalışmamız yok... Ama bizim olmayan niyetimizi, olmayan çalışmamızı varmış gibi gösterenler kendi ahlak anlayışları içerisinde bunu yansıtabilirler.” (Anadolu Ajansı, 25.02.2007) açıklamaları hiç görmemiş ve iddianameye almamıştır.

## **M- AK PARTİ VE LAİKLİKLE İRTİBATI KURULMAYAN İLGİSİZ İDDİA VE EKLERLE İDDİANAME VE EKLERİ KABARTILMIŞTIR**

1) İddianamede laiklikle uzaktan yakından ilgisi olmayan, Mahkeme Başkanlarının veya mahkeme kararlarının veya muhalefetin veya basın veya YÖK'ün veya toplumsal sorunların eleştirisi, değerlendirilmesi mahiyetindeki konuşmaların muhatabı laiklik olmadığı halde, bu konuşmaların tamamına laiklik muhatap kılınmış ve neredeyse iddianamedeki açıklamaların tamamı bu minval bir kurgu ve yorumla laiklik karşıtı beyanlar olarak takdim edilmiştir. Bu, zoraki bir ilgi kurmadır. Hukuken ve fiilen olmayan bir ilgiyi iddia makamı kuramaz. Bunun aksine ise hukuk izin vermez. Ama ne gariptir ki iddia makamı neredeyse her iddiasında, ilgisiz bir açıklamadan laiklik karşıtlığı çıkarmayı başarmıştır.

2) İddianamenin ekleri arasında da ilgisiz bir sürü delil sunulmuştur. İddianamenin 138-139'uncu sayfalarındaki 4 paragrafta (2,3, 4 ve 5'inci paragraflar), iddianamenin eki 12-13'üncü klasörlere; iddianamenin 139'uncu sayfasındaki 2'inci paragrafta, iddianamenin eki olarak 14-17'klasörlere atıf yapılmıştır.

12 ve 13 numaralı klasörlerde yer alan ekler (Deliller), 4 paragrafla ilgilidir. Klasörler incelendiğinde, hangi ekin ne için konulduğunu tespit mümkün değildir.

Yine aynı şekilde, 14-17'nci klasörler, yani 4 adet klasör dolu ekler (Deliller), sadece bir paragrafla ilgilidir.

Bu klasörlerdeki eklerin, hangi iddia ile ilgili olduğunu ve niçin konulduğunu tespit mümkün değildir. Hukuk devletinde iddia makamı, hangi delili niçin koyduğunu açıklamak ve hangi delille neyi ispat etmek istediğini göstermek zorundadır. Aksi takdirde bu eklere, sağlıklı bir cevap vermek ve bu eklerden hareketle hukuka uygun sonuçlara ulaşım, hüküm kurmak mümkün değildir.

İddia makamının, iddianamenin eki klasörleri ve içindeki eklerini, adeta Seka Kağıt Deposu olarak görüp, eline ne geçtiyse, aslı var mı yok mu?, maddi gerçeği yansıtıyor mu yansıtmıyor mu? demeden ve bu yönde bir araştırma yapmadan iddianamenin ekine koyması, Anayasa ve hukuka uygun bir yaklaşım değildir.

**3)** Öte yandan hangi iddia ile ilgili olduğu belli olan ekler de var. Ancak bu ekler, karışık verilmiştir. İddianamedeki metnin, hangi ekten alındığı kesin belli olmasa da, eklerin iddia ile irtibatının kurulması mümkün olabilmektedir. Ancak iddianamede öyle ekler var ki, bunların iddia ile ilgisini kurmak mümkün olamamıştır. İşte bu eklerden bazıları:

**a)** AK PARTİ Genel Başkanı ve Başbakan Recep Tayyip Erdoğan hakkındaki 12 numaralı iddia (İddianame, s. 31) ekinde (12 numaralı ek); yazar Ergün Poyraz'a ait, 15.10.2002' Ankara'da yayımlanan 264 sayfadan ibaret "Patlak Ampül" adlı bir kitap fotokopisi yer almaktadır.

İddianamenin hiçbir yerinde bu kitaba yapılmış doğrudan veya dolaylı bir yollama yoktur. Buna rağmen bu kitabın 12 numaralı iddianın ekine konulmuş olması, dikkat çekicidir.

**b)** AK PARTİ Genel Başkanı ve Başbakan Recep Tayyip Erdoğan hakkındaki 47 numaralı iddianın (İddianame, s. 49) ekleri arasında, CD var; ama deşifresi yok.

Ayrıca CD izlendiğinde, 22 Temmuz seçimleri öncesi NTV'de yapılan programın CD'si olduğu ve iddianamede tırnak içinde yazılı metinle ilgisinin bulunmadığı açıktır.

47 Numaralı iddiada, 22 Temmuz seçimlerinden önce yapılmış bir konuşma, Ocak 2008'de yapılmış bir konuşma olarak sunulmuştur.

**c)** Bülent Arınç hakkındaki 1 numaralı iddiada (İddianame, s. 54) adı geçen ve Meclis Başkanı danışmanı olarak atanan Kemal Öztürk'ün yazdığı kitap ve hazırladığı belgesel ile Ak Parti arasında hiçbir illiyet bağı yoktur.

**d)** Bülent Arınç hakkındaki 13 numaralı iddianın (İddianame, s. 62-63) ekleri (EK-68) arasında İran İslam Cumhuriyeti Anayasası yer almaktadır. İran İslam Cumhuriyeti Anayasası ile Bülent Arınç'ın konuşması arasında veya AK PARTİ arasında veya iddianame arasında bir bağ kurmak mümkün değildir.

e) Milli Eğitim Bakanı Hüseyin Çelik'in, "*Türkiye 'de Değişim, Demokrasi ve Aydınlar*" adlı kitabına koyduğu "Bir başka açıdan Atatürkçülük" başlıklı makalesi (İddianame, s. 73-74), 1994 yılında yazılmış ve Türkiye Günlüğü Dergisinde yayınlanmıştır.

Makalenin yayınlandığı tarihte AK PARTİ diye bir parti bulunmadığı gibi, Hüseyin Çelik de siyasetçi değildir, üniversitede görevli bir bilim adamıdır.

f) Ömer Dinçer hakkındaki iddia (İddianame, s. 75-76), AK PARTİ ile ilgili değildir. AK PARTİ'nin kuruluşundan yaklaşık 6 sene önce üniversitede öğretim üyesi olan birisinin yaptığı bir konuşmasından ve bu konuşmanın bir dergide yayınlanmasından AK PARTİ'yi sorumlu göstermek hukuken mümkün değildir. Bu iddianın, iddianame ile ve AK PARTİ ile hiçbir ilgisi yoktur.

g) Ankara Üniversitesi Senatosu'nun Kuran kurslarıyla ilgili aldığı karar ve Ankara Üniversitesi Rektörü Nusret Aras'ın milletvekillerine gönderdiği mektubun Ak Parti ile bir ilişkisi yoktur. Kaldı ki bir üniversite senatosu kararının, bir ölçü norm olmadığı ve Anayasa'nın laiklik anlayışı gibi algılanamayacağı da açıktır (İddianame, s. 79).

ı) Anayasa Mahkemesi'nin 43. kuruluş yıldönümü töreninde, dönemin Anayasa Mahkemesi Başkanı Mustafa Bumin'in "Laiklik ilkesinin Türkiye için önemi" konulu konuşmasının AK PARTİ ile bir ilgisi yoktur (İddianame, s. 80-83).

i) İlim Yayma Cemiyeti'nin 52. Genel Kurultayında, İlim Yayma Cemiyeti Genel Başkanı Hamza Akbulut'un konuşmasının AK PARTİ ile hiçbir ilişkisi yoktur (İddianame, s. 84).

j) YÖK Başkanı Prof. Dr. Yusuf Ziya Özcan'ın 24.02.2008 gün ve 225 sayı ile üniversite rektörlerine gönderdiği bir yazının AK PARTİ ile hiçbir ilgisi yoktur. YÖK özerktir (İddianame, s. 100).

## **N- YORUMLA TAHRİF EDİLEN EYLEM VE BEYANLAR DELİL OLARAK KULLANILMIŞTIR**

Görüldüğü üzere Anayasa ve hukukun evrensel kurallarına aykırı bir biçimde iddia makamı;

Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'ün açıklamalarını, Türkiye Büyük Millet Meclisi eski Başkanı Bülent Arınç'ın açıklamalarını, Türkiye Büyük Millet Meclisi eski Başkanvekili Sadık Yakut'un beyanlarını, yasama organının yasama faaliyetlerini ve milletvekillerinin Meclis çalışmaları sırasındaki konuşmalarını, yürütme organının iş ve işlemlerini, yerel yönetimlerin faaliyetlerini, asılsız haberleri, tekzip edilmiş açıklamaları, kişisel görüşleri, bizzat kendi oluşturduğu delilleri, AK PARTİ'nin kuruluşundan önceki olay ve açıklamaları, AK PARTİ üyesi olmayanların eylem veya söylemlerini, AK PARTİ ile hiçbir illiyet bağı olmayan kişi, konu, olay ve açıklamaları, adli yargılama veya adli soruşturma sonucu iddia edildiği gibi veya aslı

olmadığı ortaya çıkan olay veya açıklamaları, delil olarak kullanmış ve lehe hiçbir delil de toplamamıştır.

Ancak iddia makamı sadece bunlarla da yetinmemiş, daha da ileri gitmiş ve AK PARTİ Genel Başkanı ve Başbakan Recep Tayyip Erdoğan ile diğer partililerin sözlerini; söylenilen yer, neden, zaman ve muhatap bağlamından koparmış, söylenenleri söyleyenin iradesine rağmen kendince anlamlandırmış ve kendi verdiği anlamları partimiz mensupları söylemiş gibi takdim etmiş ve bu subjektif yorumlarıyla da onların siyasi yasaklılığını ve üyesi oldukları AK PARTİ'nin kapatılmasını talep ve dava etmiştir. Örneğin iddianamede geçen;

1) “Modern bir İslam devleti olarak Türkiye, medeniyetlerin uyumuna örnek olabilir” (İddianameme,s.27),

2) “Acelemiz yok” (İddianameme,s.27),

3) “Türkiye’de din bir çimentodur.” (İddianameme,s.29),

4) “Tabii, bunun taymingi (zamanlama) önemli.” (İddianameme, s. 31),

5) “Siyasete girerken farklı, siyasetten sonra farklı bir yaşam tarzı mı uygulayacağım, halkımı mı aldatacağım? Dün neysem, bugün de oyum, değişmem, değişmedim” (İddianameme, s. 33),

6) “Kamusal alanın henüz tanımı yoktur.” (İddianameme, s. 35),

7) “Halk nezdinde bir mutabakatı kastetmiyorum. Orada zaten mutabakat var. Parlamento içi mutabakat gerekir. Parlamento halkın iradesini yansıtmıyor. Sıkıntı burada.” (İddianameme, s. 36),

8) Eğer evrensel hakları görmemezlikten gelirsek, ülkemize yazık ederiz. Bir hak, dünyanın bir ucunda farklı, bir başka ucunda farklı olamaz. Çünkü hak, hukuktan doğar; kanundan doğmaz. Hak, kanunlarla güvence altına alınır. Şu anda bütün gayretimizi ülkemizdeki bu mutabakat üzerine tahsis ediyoruz.” (İddianameme, s. 37),

9) “Çok acelecisiniz, biz sorumluluk sahibiyiz. Bu işi kangren haline getirenlerin şimdi dışarıdan konuştuklarını görüyoruz, siz de onların oyununa geliyorsunuz, sabırlı olun.” (İddianameme, s. 38),

10) “Kesin bir takvimimiz yok. Biraz atmosfer ve zemin olayı..” (İddianameme, s. 38),

11) “Gönlümün derinliklerinde yatan hıçkırıklar var. Bunu da açıkça söylemek zorundayım. Fakat şunu bilmenizi istiyorum; her şey zamana gebe. Zira



millet iradesi birçok şeyi halledecektir. Ama sabırlı olmaya mecburuz.” (İddianameme, s. 39),

12) “Şunu unutmayın, sağlıklı bir doğum, 9 ay 10 günde olur” ... “Bazılarının tahriklerine sakın aldanmayın. Biz dertliyiz. Biz nerde, neyin, nasıl dertleri olduğunu biliyoruz. Ama her şey bir yol haritası içerisinde yürüyecektir.” (İddianameme, s. 43),

13) “Ölümün nerede ne zaman geleceği belli mi? Musalla taşına yatırıldığınız zaman ‘Falanca cumhurbaşkanıydı, falanca başbakanı’ veya ‘Cumhurbaşkanı niyetine ya da başbakan niyetine’ demeyecekler. ‘Er kişi niyetine’ diyecekler. Bu makamlar, bu mevkiler gelip geçici. Bunlar bizleri şımartmasın. Ben tüm Adalet ve Kalkınma Partiler’e şunları söylüyorum: Mütavazı ol”...” (İddianameme, s. 47),

14) “İdam sehpasının yolunu gösteriyor. Biz bu yola çıkarken daha önce de demokrasiye inanmış insanların söylediğini söylüyoruz. **Biz o beyaz çarşafarla beraber yola çıktık. Biz bu konuda bedel ödemeye hazırız.** Bu konuda rahatız.” (İddianameme, s. 53) ,

15) “...Af yok, suç işleyen cezasını çeker, Devlet katili affetme yetkisine sahip değildir. **Katili affetme yetkisi aslında maktulün varislerine aittir. Öyle olması lazım...**” (İddianameme, s. 54) ,

Biçiminde laiklik karşıtlığıyla açık veya gizli hiçbir ilgisi bulunmayan açıklamalardan hareketle iddia makamı, açık bir ifadede gizli anlam aramış veya başka anlamlara çekilmesi mümkün olmayan açıklamalara niyet okumak suretiyle gizli anlamlar yüklemiştir. İddia makamının bu yaklaşımı, aleni bir anlam tahrifi ve delil tasnii olup, hem hukuken ve hem de fiilen mümkün değildir. Hukuken mümkün değildir, çünkü bu, Anayasa ve hukukun evrensel ilkelerine aykırıdır. Fiilen mümkün değildir, çünkü iddianamedeki metinde bunun ne anlamda kullanıldığı yoruma ve teville imkan bırakmayacak açıklık ve netliktedir. İddia makamı, niyet okuyucu değildir, olamaz da. Hukuk devletinde iddia makamı, somut gerçeklikten hareket eder. Aksinin kabulü, Anayasanın 2’inci maddesinde ifadesini bulan demokratik hukuk devleti ilkesinin açık ihlalidir.

Kaldı ki iddianamede yer alan açıklamaların veya eylemlerin muhatabı kesinlikle laiklik ilkesi değildir. İddiaların bizzat içinde görüldüğü üzere açıklamalar; ya bir mahkeme kararının veya mahkeme başkanı ve başkaca açıklama yapanların açıklamalarının veya YÖK’ün açıklama ve uygulamalarının veya basının veya siyasi muhalefetin veya yaşanan sorunların eleştirisi ve değerlendirmesi mahiyetinde olup, hiç birinin muhatabı laiklik değildir ve hiçbir beyan da laiklik karşıtı değildir. Yani konuşmanın muhatapları bellidir. İddia makamının muhatabı belli olan bir konuşmaya, laiklik ilkesini muhatap kılması hukuken kabul edilemez.

Kaldı ki bir kişinin kendisine dönük eleştirilere cevap vermesi veya başkalarını eleştirmesi veya ülke sorunlarını konuşması, ne laiklik ilkesine ve ne de

Anayasaya aykırıdır. Aksine bunları yapmak, Anayasa'nın teminatı altındadır. İddia makamının iddiasıyla da Anayasaya uygun bir şey, Anayasaya aykırı hale gelmez.

**Sonuç olarak; görüldüğü üzere iddia makamı, iddianamesini hazırlarken Anayasa, yasa ve hukukun evrensel kurallarının kendisine yüklediği görev ve yükümlülükleri objektif bir biçimde yerine getirmemiş, subjektif bir yaklaşımla hareket etmiş ve sonuçta Anayasa'nın; 2, 4, 6,7, 8, 10, 11, 12, 17,19, 24, 25, 26, 32, 38, 58, 67, 68, 69, 70, 75, 80, 83, 84, 87, 88, 89, 90, 94, 104, 105, 109, 110, 111, 112, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 136, 137, 138, 148, 155, 174 ve 175'inci maddelerinin sağladığı hukuki güvenliği açıkça ihlal etmiştir.**

**İddianamede örnekleri sıkça görüldüğü üzere bu davada iddia makamı; "Susmuşsan, neden sustun?", "Susmamışsan neden konuştun?"; "Tekzip etmemişsen, neden tekzip etmedin?", "Tekzip etmişsen baskı üzerine veya sorumluluktan kurtulmak için tekzip ettin"; "Şahsi görüşüm dememişsen, neden demedin?", "Şahsi görüşüm demişse, sorumluluktan kurtulmak için dedin"; "Bir açıklamaya tavır koymamışsan, neden koymadın?", "Açıklamayı reddedip, eleştirmiş ve parti adına tavır koymuşsan, sorumluluktan kurtulmak için yaptın", "Disiplin hükümlerini uygulamamışsan, neden uygulamadın?" "Disiplin soruşturması yapıp ceza vermişse, sorumluluktan kurtulmak için yaptın veya ceza göstermelik veya yeterli değildir" değerlendirmelerinde bulunmuştur. Bunlar, iddia makamının, hukuka rağmen ulaştığı hükümlerdir. Hiçbir iddia makamı, bu denli keyfiliği hukuk giysisine büründüremez. Hukuk, her ne ise o dur; ancak asla bu değildir.**

Sayın Başkan,

Sayın üyeler,

## **V- AK PARTİ LAİKLİĞE AYKIRI EYLEMLERİN ODAĞI HALİNE GELMEMİŞTİR**

Bir siyasi partinin laiklik karşıtı eylemlerin odağı olması nedeniyle kapatılabilmesini Anayasa; Anayasa'nın 68'nci maddesinin dördüncü maddesine aykırı bir eylemin işlenmiş olması, eylemi işleyenlerin parti üyesi olması, partinin Anayasa'da sayılan yetkili organlarının işlenen eylemleri açıkça veya zımnen benimsemiş olması ya da partinin yetkili organlarının bu eylemleri kararlılıkla ve doğrudan işlemiş olması, bu suretle işlenmiş eylemlerin belli bir yoğunluğa ulaşması ve bütün bunların odak olmaya yeterli olduğunun Anayasa Mahkemesi tarafından tespit edilmesi koşullarının birlikte varlığına bağlamıştır (Anayasa, m. 69/6). Bu koşulların hepsi, somut olup, bizzat gerçekleşmiş olması da şarttır.

Anayasa, bir siyasi partinin odaktan kapatılmasını, belli koşullar altında somut ve gerçekleşmiş eylemlerin varlığını zorunlu görmesine rağmen iddia makamının; "...Yine eylem ve söylemlerin özellikle bir iktidar partisi yönünden somutlaşması yani sonuçlarının ortaya çıkması gerekmemektedir. Yasama organında çoğunluğa sahip bir siyasi partinin, bu eylem ve söylemleri her an için

gerçekleştirebilecek konumda olması karşısında, bu eylem ve söylemlerin gerçekleştirilebilir olması karşısında, soyut olarak varlığı dahi, kapatma yaptırımına dayanak olabilecektir.”(İddianame, s. 24) demek suretiyle “Soyut bir tehlikeyi” parti kapatmak için yeterli görmesi, Anayasa’nın 68 ve 69’uncu maddelerine aykırıdır. Böylesi bir odaklaşma kriteri veya soyut tehlike anlayışıyla kapatılmayacak parti yoktur. Bu anlayışın, hukuka, hukuk devletine ve Anayasa’nın 69’uncu maddesine uyan bir yönü yoktur

Odak haline gelmenin **şartları** Anayasada bu şekilde sayılmakla birlikte, “odaklaşma” için şart koşulan eylemlerin “**niteliği**” belirtilmemiştir. Anayasanın bu hükmü, Siyasi Partiler Kanunu ile de aynen tekrarlanmış, ancak Kanunda da odak haline gelmede esas alınacak fiillerin niteliğine dair bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Siyasi Partiler Kanununa 1986 yılında eklenen, ancak Anayasa Mahkemesi tarafından 1998 yılında iptal edilen hüküm (m.103/2) odaklaşmada dikkate alınacak fiillerin mahkeme kararıyla “sübuta ermesi”ni şart koşmaktaydı. Siyasi Partiler Kanununun 103 üncü maddesinde yer alan ve odak olma için partilerin “aykırı fiillerin işlendiği bir mihrak haline geldiğinin sübuta ermesi” şartını arayan hükmün Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmiş olması, “fiillerin varlığı” zorunluluğunu ortadan kaldırmamaktadır.

**Odak olma koşulu için yine ceza hukuku anlamında fiillerin varlığı gereklidir, ancak bunların “mahkeme kararıyla sübuta ermiş olması” şart değildir. Başka bir ifadeyle, Anayasa Mahkemesi, parti kapatma davalarında odaklaşmanın gerçekleşip gerçekleşmediğini araştırırken henüz bir mahkeme kararıyla sübut bulmamış olan fiilleri de dikkate alabilecektir. Ancak bu fiillerin ceza hukuku anlamında “aykırı fiil” niteliğine sahip olması gerekmektedir.**

Çünkü, odaklaşmanın şartları 2001 değişikliğiyle Anayasaya konulduktan sonra, fiillerin niteliğine ilişkin somutlaştırıcı bir düzenleme her ne kadar Anayasa hükmünü tekrarlayan Siyasi Partiler Kanununun 101’inci maddesine konulmamışsa da, aynı Kanunun 102’nci maddesine 12.8.1999 tarih ve 4445 sayılı kanunla eklenen ikinci fıkra hükmünden, **Anayasanın 68 inci maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan hükümlere aykırı fiillerin ceza hukuku anlamındaki fiiller olduğu anlaşılmaktadır.**

Bu hükme göre, “Parti büyük kongresi, merkez karar ve yönetim kurulu veya bu kurulun iki ayrı kurul olarak oluşturulduğu haller, Türkiye Büyük Millet Meclisi grup yönetim kurulu, Türkiye Büyük Millet Meclisi grup genel kurulu, parti genel başkanı dışında kalan parti organı, mercii veya kurulu tarafından Anayasanın **68 inci maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan hükümlere aykırı fiilin işlenmesi** halinde, fiilin işlendiği tarihten başlayarak iki yıl geçmemiş ise Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı söz konusu organ, mercii veya kurulun işten el çektirilmesini yazı ile o partiden ister. Parti üyeleri 68 inci maddenin dördüncü fıkra hükümlerine aykırı fiil ve konuşmalarından dolayı **hüküm giyerler ise** Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı bu üyelerin partiden kesin olarak çıkarılmasını o partiden ister.”

Bu düzenlemede geçen “hüküm giyerler ise” ibaresi, **Anayasanın 68 inci maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan hükümlere aykırı fiillerin, ceza hukuku anlamındaki fiiller olması gerektiğinin kanıtıdır.**

Siyasi Partiler Kanununun 102 nci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan düzenleme ile, bir siyasi partinin devlet yardımından yoksun bırakılmasına dayanak oluşturacak fiillerin ceza hukuku anlamında fiiller olması şart koşulmuştur. Devlet yardımından yoksun bırakma gibi daha hafif bir yaptırımın uygulanabilmesinde bile ceza hukuku anlamında fiillerin varlığı şart koşulduğuna göre, bir siyasi partinin kapatılmasına yol açabilecek olan odak haline gelmede dikkate alınacak fiillerin **evleviyetle** ceza hukuku anlamında fiiller olacağı açıktır.

Anayasanın “Suç ve cezaların kanuniliği ilkesi”ni düzenleyen 38 inci maddesinde; “Kimse, işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanunun suç saymadığı bir fiilden dolayı cezalandırılmaz; kimseye suçu işlediği zaman kanunda o suç için konulmuş olan cezadan daha ağır bir ceza verilemez. Ceza ve ceza yerine geçen güvenlik tedbirleri ancak kanunla konulur. Suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar, kimse suçlu sayılamaz. Ceza sorumluluğu şahsîdir.” kuralı yer almıştır. Suç ve cezalara ilişkin genel kanun niteliğinde olan Türk Ceza Kanununun 2 nci maddesine göre de; “(1) Kanunun açıkça suç saymadığı bir fiil için kimseye ceza verilemez ve güvenlik tedbiri uygulanamaz. Kanunda yazılı cezalardan ve güvenlik tedbirlerinden başka bir ceza ve güvenlik tedbirine hükmolunamaz. (2) İdarenin düzenleyici işlemleriyle suç ve ceza konulamaz. (3) Kanunların suç ve ceza içeren hükümlerinin uygulanmasında kıyas yapılamaz. Suç ve ceza içeren hükümler, kıyasa yol açacak biçimde geniş yorumlanamaz.”

2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 98 ilâ 108 inci maddelerini kapsayan “Siyasi Partilerin Kapatılması” başlıklı beşinci kısmında; parti yasaklarına aykırılık halinde uygulanacak yaptırımlar; ceza (hapis - m.117) ve ceza yerine geçen güvenlik tedbirleri (parti kapatma, işten el çektirme, ihraç, devlet yardımından yoksun bırakma - m.101,102,103 ve 104) olarak düzenlenmiştir.

Siyasi Partiler Kanununun “Kanuna aykırı sair davranışlar” başlıklı 117 nci maddesi hükme göre; **“Bu Kanunun dördüncü kısmında yazılı yasak fiilleri işleyenler, fiil daha ağır bir cezayı gerektirmediği takdirde, altı aydan az olmamak üzere hapis cezası ile cezalandırılırlar”.**

Anayasa Mahkemesi de bir kararında aynı görüşe yer vermiştir <sup>(27)</sup>:

*“117. maddede..., 4. kısımda yazılı yasak eylemleri işleyenlerin, eylemin daha ağır bir cezayı gerektirmemesi durumunda, altı aydan az olmamak üzere hapis cezası ile cezalandırılacakları öngörülmüştür. Bu hüküm, 4. kısım kurallarına aykırı eylemlerin tümünün suç niteliğinde olduğunu kabul etmeyen önceki 648 sayılı Siyasi Partiler Yasası’na göre bir yeniliktir. Anayasa’nın ilgili kurallarında aykırı eylemin*

<sup>27</sup> AYMK., Esas Sayısı:1986/13,Karar Sayısı:1987/12; Karar günü:22/5/1987.

*suç oluşturup oluşturmaması ya da bu konuda kesinleşmiş yargı kararının bulunması aranmamakla birlikte bunu yasaklayıcı bir hüküm de yoktur. Nitekim 2820 sayılı Yasanın 117. maddesi, 4. kısımdaki yasaklara aykırılığı hiçbir ayırım yapmadan, tümüyle, suç olarak nitelendirmiştir... Anayasa'nın 15. ve 38. maddelerine göre, suçluluğu hükümle belli edilinceye kadar kimse suçlu sayılamaz. Hakkında böyle bir karar bulunmayan kişinin gerçekten yasaklara aykırı davranıp davranmadığı bilinemeyeceğinden Cumhuriyet Başsavcısı'nın sübjektif değerlendirmesiyle, yargı kararıyla kesinlik kazanmadan önce, asileri partiden çıkarmak gibi sonuçları çok ağır işlemlere bağlı tutmak siyasi hakları önemli ölçüde zedeler... Çünkü, bir yasaya aykırı davranmaktan söz edebilmek için, o yasağın ceza yasalarında ya da disiplin yönetmeliklerinde yer almış olmasına göre, bir yargı kararı ya da yargı yolu açık bir disiplin kurulu kararı ile eylemin saptanması gerekir.” (E. 1986/13, K. 1987/12, K.T. 22.5.1987).*

Basit bir suç nedeniyle veya bir kabahat nedeniyle yapılan yargılama da bile isnat edilen suçun maddi ve manevi unsurlarının oluşması aranırken, partinin idamı anlamına gelecek parti kapatma davasında, partiye veya üyelere isnat edilen eylem veya beyanlarda aynı unsurların aranmaması hukukun evrensel kurallarıyla bağdaşmaz.

2820 sayılı Kanununun 117 nci maddesi gereğince kapsamı Anayasanın 24 üncü maddesinde belirtilen laikliğe aykırı eylemlerin suç niteliğinde olduğu dikkate alındığında, iddianamede isnat edilen eylem ve söylemler söz konusu suçun yasal unsurlarını taşımadığı gibi, “eleştiri” ve “propaganda” hakkının kullanılması niteliğinde olan ve Anayasanın 24, 25 ve 26 ncı, AİHS'in 9, 10 ve 11 nci maddelerinin koruması altında olan düşünce açıklamaları niteliğinde olup, “**hukuka ve dolayısıyla laikliğe aykırı**” bir nitelik taşımamaktadırlar.

Ayrıca Anayasa Mahkememizin 29.01.2008 tarih 1/1- Parti Kapatma sayılı **HAKPAR** Kararı ile kurduğu içtihat, davayı hukuki temelden çökertmektedir. Parti kapatma davalarında yeni bir dönemi de başlatan içtihadı göre, eylem kategorisi dışında kalan veriler (düşünce açıklamaları, öneriler, tüzükler, programlar, projeler ve benzerleri) hiçbir şekilde kapatmanın sebebi kılınamaz. Projelerin gerçekleşmesinde Anayasa dışı bir yöntem benimsenmedikçe, bu gibi veriler çoğulcu demokrasinin ve ifade ve örgütlenme özgürlüğünün dokunulamaz alanlarına girmektedir. Partimiz, hiçbir zaman ve hiçbir şekilde anayasa dışı bir yönetime başvurmamıştır. Yüksek Mahkememizin anılan kararının ilgili bölümü aynen şöyledir: “**Tüzük ve programında ifade edildiği biçimde partinin Kürt sorunu olarak ele alıp değerlendirdiği soruna, kendine göre çözüm önerileri getirmesi, vatandaşlık temelinde ulus kavramının reddi olarak nitelendirilemez. Kapatma davasının partinin kuruluşundan kıs bir süre sonra açıldığı da gözetildiğinden, belli bir sorunun varlığına ve buna dair çözüm önerilerine ilişkin ifadelerin, demokratik bir rejimde düşünce ve ifade hürriyeti kapsamında değerlendirilmesi gerekir. Gerek iddianamede, gerekse sonraki aşamalarda, Partinin söz konusu amaçları gerçekleştirmek için Anayasa dışı bir yöntemi uygulayacağına ilişkin her hangi bir kanıt da yer verilmemiştir.**

**Yukarıda açıklama ve değerlendirmeler çerçevesinde, Partiye, tüzük ve programında yer alan ifadelerle dayanılarak yaptırım uygulanması, örgütlenme ve ifade özgürlüğüne ağır bir müdahale oluşturacağından, İddianamede ileri sürülen gerekçelerle Parti hakkında kapatma ya da yerine başka bir yaptırım uygulanması, demokratik bir toplumda zorunlu bir tedbir niteliğinde görülemez.”**

**Partimiz hakkında açılan bu davada, bir siyasi partinin laikliğe karşı eylemlerin odağı haline gelmesi için Anayasa'nın tahdidi olarak belirttiği zorunlu koşullardan hiç birisi, gerçekleşmemiştir. Çünkü:**

## **A- AK PARTİ'NİN LAİKLİK ANLAYIŞI ANAYASA VE MODERN LAİKLİK ANLAYIŞI İLE UYUMLUDUR**

Ak Parti'nin benimsediği laiklik anlayışı, 1982 Anayasa'sının benimsediği laiklik anlayışı ve modern laiklik anlayışı ile uyumludur.

### **1) 1982 ANAYASA'SININ LAİKLİK ANLAYIŞI**

1982 Anayasasının 2'nci maddesine göre, “Türkiye Cumhuriyeti... laik... bir... devlet”tir.

***“Hiçbir zaman dinsizlik anlamına gelmeyen laiklik ise, her ferdin istediği inanca, mezhebe sahip olabilmesi, ibadetini yapabilmesi ve dini inançlarından dolayı diğer vatandaşlardan farklı bir muameleye tabi kılınmaması anlamına gelir.”***  
***(Anayasa'nın 2'inci maddesi gerekçesi)***

“Laikliğin, (a) din hürriyeti, (b) din ve devlet işlerinin ayrılığı olarak iki cephesi vardır.

Din hürriyeti, vicdan ve ibadet hürriyetlerini de kapsar. Bunlardan ilki, Anayasa'nın 24'üncü maddesinin ilk fıkrasında “herkes, vicdan, dinî inanç ve kanaat hürriyetine sahiptir” şeklinde ifade edilmiştir. Bu hürriyet, herkesin dilediği dini inanç ve kanaate sahip olabileceğini ifade ettiği gibi, dilerse hiçbir dini inanca sahip olmama hürriyetini de içerir. Maddenin üçüncü fıkrası da, inanç hürriyetinin doğal bir uzantısıdır. Buna göre; “kimse ... dini inanç ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz; dini inanç ve kanaatlerinden dolayı kınanamaz.”

İbadet hürriyeti ise, kişinin inandığı dinin gerektirdiği ibadetleri, ayin ve törenleri serbestçe yapabilmesidir. Anayasa'ya göre, “14'üncü madde hükümlerine aykırı olmamak şartıyla ibadet, dini ayin ve törenler serbesttir. Kimse ibadete, dini ayin ve törenlere katılmaya, ... zorlanamaz.”

Laikliğin diğer bir cephesi ise, din ve devlet işlerinin ayrı olmasıdır. Din ve devlet işlerinin birbirinden ayrılmış sayılması; resmi bir devlet dininin bulunmaması,

devletin bütün dinlerin mensuplarına eşit davranması, din kurumlarıyla devlet kurumlarının ayrılmış olması, hukuk kurallarının din kurallarına uyma zorunluluğunun bulunmaması ve devlet yönetiminin din kurallarından etkilenmemesi koşullarının birlikte varlığına bağlıdır.” (Ergun ÖZBUDUN, Türk Anayasa Hukuku, Yetkin Yayınları, 7. Baskı, Ankara – 2002, Sahife: 76-82; (Kemal GÖZLER, Türk Anayasa Hukuku, Ekin Kitabevi Yayınları, Bursa – 2000, Sahife: 137-153 )

## **2) AK PARTİ’NİN LAİKLİK ANLAYIŞI**

Adalet ve Kalkınma Partisi, cumhuriyetimizin laik niteliğine bağlıdır. Ak Parti, bu bağlılık içinde laiklik anlayışını parti programına koymuştur. Buna göre Ak Parti:

“Partimiz, laik, demokratik, sosyal hukuk devletinin, sivilleşmenin, demokratikleşmenin, inanç özgürlüğünün ve fırsat eşitliğinin esas kabul edildiği bir zemindir.” (AK PARTİ Programı, Giriş, s. 1)

- “Dini insanlığın en önemli kurumlarından biri, laikliği ise demokrasinin vazgeçilmez şartı, din ve vicdan hürriyetinin teminatı olarak görür.

- Laikliğin, din düşmanlığı şeklinde yorumlanmasına ve örselenmesine karşıdır,

- Esasen laiklik, her türlü din ve inanç mensuplarının ibadetlerini rahatça icra etmelerini, dini kanaatlerini açıklayıp bu doğrultuda yaşamalarını ancak inançsız insanların da hayatlarını bu doğrultuda tanzim etmelerini sağlar.

- Bu bakımdan laiklik, özgürlük ve toplumsal barış ilkesidir.

- Partimiz, kutsal dini değerlerin ve etnisitenin istismar edilerek siyaset malzemesi yapılmasını reddeder.

- Dindar insanları rencide eden tavır ve uygulamaları ve onların, dini yaşayış ve tercihlerinden dolayı farklı muameleye tabi tutulmalarını anti-demokratik, insan hak ve özgürlüklerine aykırı bulur.”

- Öte yandan dini, siyasi, ekonomik veya başka çıkarlara alet etmek veya dini kullanarak farklı düşünen ve yaşayan insanlar üzerinde baskı kurmak da kabul edilemez (AK PARTİ Programı, Temel hak ve özgürlükler, m. 2.1, s. 2)

## **3) AK PARTİ İLE 1982 ANAYASASI’NIN LAİKLİK ANLAYIŞININ BİRBİRİNE UYUMU**

Ak Parti'nin programına koyduğu laiklik anlayışı ile 1982 Anayasası'nın laiklik anlayışı birebir örtüşmektedir. Şöyle ki:

**a)** Ak Parti laikliği, dinsizlik veya din karşıtlığı olarak görmemekte, laikliğin din karşıtı gösterilerek örülenmesine karşı çıkmakta ve laikliği bütün dinlerin ve inançların teminatı olarak görmektedir. Nitekim Anayasa'nın 2'inci maddesinin gerekçesinde de laiklik aynı şekilde nitelendirilmiştir: "Hiçbir zaman dinsizlik anlamına gelmeyen laiklik ise, her ferdin istediği inanca, mezhebe sahip olabilmesi, ibadetini yapabilmesi ve dini inançlarından dolayı diğer vatandaşlardan farklı bir muameleye tabi kılınmaması anlamına gelir."

**b)** Ak Parti, laikliği, din ve vicdan hürriyetinin, her türlü din ve inanç mensuplarının ibadetlerini rahatça icra etmelerinin, dini kanaatlerini açıklayıp bu doğrultuda yaşamalarının ve inançsız insanların da hayatlarını bu doğrultuda tanzim etmelerinin sigortası, bir özgürlük ve barış ilkesi olarak görmektedir. Anayasa'nın 24'üncü maddesine göre de "Herkes, vicdan, dinî inanç ve kanaat hürriyetine sahiptir.

14 üncü madde hükümlerine aykırı olmamak şartıyla ibadet, dinî âyin ve törenler serbesttir.

Kimse, ibadete, dinî âyin ve törenlere katılmaya, dinî inanç ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz; dinî inanç ve kanaatlerinden dolayı kınanamaz ve suçlanamaz." (Anayasa, m. 24/1-3)

**c)** Ak parti, kutsal dini değerlerin istismar edilerek siyaset malzemesi yapılmasını dinin; siyasi, ekonomik veya başka çıkarlara alet edilmesini; Devletin sosyal, ekonomik, siyasi veya hukuki temel düzenini kısmen de olsa din kurallarına dayandırmayı, reddeder. Anayasa da; "Kimse, Devletin sosyal, ekonomik, siyasî veya hukukî temel düzenini kısmen de olsa, din kurallarına dayandırma veya siyasî veya kişisel çıkar yahut nüfuz sağlama amacıyla her ne suretle olursa olsun, dini veya din duygularını yahut dince kutsal sayılan şeyleri istismar edemez ve kötüye kullanamaz." (Anayasa, m. 24/4) demektedir.

**d)** Ak Parti, dindar insanları rencide eden tavır ve uygulamaları ve onların, dini yaşayış ve tercihlerinden dolayı farklı muameleye tabi tutulmalarını veya dini kullanarak farklı düşünen ve yaşayan insanlar üzerinde baskı kurulmasını kabul etmez ve bu tür yaklaşımları anti-demokratik, insan hak ve özgürlüklerine aykırı bulur. Anayasaya göre de aynı şekilde; "14 üncü madde hükümlerine aykırı olmamak şartıyla ibadet, dinî âyin ve törenler serbesttir.

Kimse, ibadete, dinî âyin ve törenlere katılmaya, dinî inanç ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz; dinî inanç ve kanaatlerinden dolayı kınanamaz ve suçlanamaz." (Anayasa, m. 24/1-3) Nitekim Anayasa'nın 2'inci maddesinin gerekçesinde de laiklik aynı şekilde nitelendirilmiştir: "Hiçbir zaman dinsizlik anlamına gelmeyen laiklik ise, her ferdin istediği inanca, mezhebe sahip olabilmesi, ibadetini yapabilmesi ve dini inançlarından dolayı diğer vatandaşlardan farklı bir muameleye tabi kılınmaması anlamına gelir."



e) Ak Parti, laikliğin dindarlığa mani olmadığını ve dindarlığın teminatı olduğunu, dindar birinin de devletin laik yapısını benimsemesinin mümkün olduğunu ve bu nedenle sadece dindar diye insanların laiklik karşıtı gösterilemeyeceğini, hiç kimsenin dindarlığı nedeniyle itham edilemeyeceğini ifade eder. Anayasa da laikliği, “Türkiye Cumhuriyeti ... laik ... bir ... devlettir.”(Anayasa, m. 2) diyerek, Türkiye Cumhuriyeti Devletinin bir niteliği olarak kabul eder. Ve ayrıca Anayasa, kimsenin “...Dini inanç ve kanaatlerinden dolayı kınanamaz ve suçlanamaz.” (Anayasa, m. 24/3) demek suretiyle, dindarlığın da anayasa ve laikliğin teminatı altında olduğunu ve dindarlığın laik devlet yapısını benimsemeye mani olmadığını kabul eder.

f) Ak Parti, laikliğin bir diğer yönünü ise; din ve devlet işlerinin bir birinden ayrı olması, din ve devlet işlerinin birbirinden ayrılmış sayılmasını ise ; devletin bütün dinlerin mensuplarına eşit davranması, din kurumlarıyla devlet kurumlarının ayrılmış olması, hukuk kurallarının din kurallarına dayandırılmaması, hukuk kurallarının din kurallarına uyma zorunluluğunun bulunmaması, devlet yönetiminin dine dayanmaması ve devlet yönetiminin din kurallarından etkilenmemesi olarak görmektedir. Anayasa’da aynı ilkeleri benimsemiştir.

Sonuç olarak görüldüğü üzere Ak Parti’nin laiklik anlayışı, 1982 Anayasasının laiklik anlayışı ile birebir örtüşmektedir.

#### **4) AK PARTİ İLE MODERN LAİKLİK ANLAYIŞININ BİRBİRİNE UYUMU**

AK Parti’nin laiklik anlayışı, çağdaş demokratik toplumların özgürlükçü laiklik anlayışıyla tamamen uyumlu bir yaklaşımı yansıtmaktadır. Partimizin savunduğu laiklik anlayışı, başkalarının temel hak ve özgürlüklerine asla bir tehdit içermemektedir. Aksine, bu anlayış tüm bireylerin farklı inanış ve yaşam biçimleriyle barışçıl bir şekilde bir arada yaşamasını öngörmektedir. Buna rağmen, iddianame partimizin demokratik ve özgürlükçü laiklik anlayışını ve onun gereklerini laikliğe aykırılık olarak göstermeye çalışmaktadır. Buna delil olarak da, Başbakan’ın laikliğin bir din olmadığı, dine alternatif olarak sunulmasının yanlış olduğu ve bireylerin değil devletin laik olabileceği yönündeki bazı sözlerini kullanılmaktadır (s.28, 30).

Modern laiklik anlayışı, farklı din ve inançları sosyolojik bir gerçeklik olarak kabul ederek, onların bir arada barışçıl beraberliğini sağlamayı hedefleyen siyasi bir ilkedir. Bu nedenle laiklik bireyi değil, devleti muhatap alır. Nitekim, Anayasamızın 2 nci maddesinde değiştirilmesi teklif dahi edilemeyecek bir ilke olan laiklik, Devletin bir niteliği olarak sunulmuştur. Anayasanın 24 üncü maddesindeki din istismarı yasağının amacı da, esasen Devletin laik niteliğinin aşındırılmasını engellemektir. Devletin temel niteliklerinden biri olarak laiklik, toplumdaki her türlü inanç ve düşünce karşısında eşit mesafede durmayı gerektirmektedir. Partimizin bu laiklik anlayışı Anayasanın 2 nci maddesinin gerekçesinde de ifadesini bulmuştur. Bu maddenin gerekçesine göre “Hiçbir zaman dinsizlik anlamına gelmeyen lâiklik ise, her ferdin istediği inanca, mezhebe sahip olabilmesi, ibadetini yapabilmesi ve dinî inançlarından dolayı diğer vatandaşlardan farklı bir muameleye tâbi kılınmaması anlamına gelir.”

Bu anlamda laiklik, çağdaş demokrasilerin benimsediği temel ilkelerden biri olan devletin tarafsızlığının din-devlet ilişkilerine yansımaları ifade etmektedir. Devletin inançlar karşısında tarafsız kalabilmesi, siyasi ve hukuki düzenini herhangi bir dinin esaslarına dayandırmaması ile mümkündür. Bu, laik düzende din işleri ile devlet işlerinin ayrılmasına işaret etmektedir. Kısacası, çağdaş laiklik anlayışı bir yandan devlet düzeninin dini kurallara dayanmamasını, diğer yandan da devletin bireylerin sahip olduğu din ve vicdan özgürlüğünü güvenceye almasını gerektirmektedir. İktidarımız süresince laikliğin bu iki temel ayağını aksatacak herhangi bir icraatın içinde olmadık, bundan sonra da olmayacağız.

Kurucu üyesi olduğumuz Avrupa Konseyi'ne bağlı Parlamenterler Meclisi'nin 1993 yılında aldığı 1202 sayılı karar da Avrupa ortak mekanına hakim olan laiklik anlayışını yansıtmaktadır. "Demokratik Toplumlar Dini Hoşgörü" başlığını taşıyan bu kararda birey-toplum ve din ilişkilerine dair şu tespitlerde bulunmaktadır:

Din, bireyin kendisi ve yaratıcısıyla olduğu kadar, dış dünya ve içinde yaşadığı toplumla da ilişkilerini zenginleştirici bir işlev görür.

Batı Avrupa farklı dini inançların hoşgörü içerisinde birlikte yaşayabildiği bir seküler demokrasi modeli geliştirmiştir.

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi (m.18) ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (m.9) tarafından güvence altına alınan ve insan onurundan kaynaklanan din özgürlüğünün kullanılması, özgür ve demokratik bir toplumu gerektirmektedir.

Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi, bu tespitlerin ardından, Bakanlar Komitesi, Avrupa Topluluğu (Birliği) ve üye devletlere yasal güvenceler konusunda da şunları tavsiye etmektedir:

Din, vicdan ve ibadet özgürlüğünü güvence altına almaya yönelik düzenlemeler yapılmalıdır.

Giyim, yiyecek ve dinsel günlerin kutlanması gibi konularda farklı dini uygulamalar için gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.

Görüldüğü gibi, AK Partinin dinin birey, toplum ve devlet ile ilişkisine bakışı, Avrupa ülkelerindeki hakim anlayışla uyum içindedir. Dolayısıyla, bu bakış açısını yansıtan beyanların laiklik ilkesine aykırı olduğunu ileri sürmek, çağdaş demokrasilerdeki anlayıştan habersiz olmak demektir.

**5) AK PARTİ LAİKLİK ANLAYIŞINI SADECE PAOGRAMINA YAZMAKLA KALMAMIŞ AYNI ZAMANDA UYGULAMIŞTIR**

AK PARTİ, laiklik anlayışını sadece programına yazmakla kalmamış, aynı şekilde bu anlayışını uygulamış ve bu husustaki hassasiyetini uygun her platformda dile getirmiştir.

a) AK PARTİ Genel Başkanı ve Başbakan Recep Tayyip Erdoğan, sayısız konuşmasında, kendisinin ve partisinin laiklik anlayışını açıklıkla ifade etmiş, beyanları ve eylemleriyle cumhuriyetimizin laik niteliğinin güçlenmesine katkıda bulunmuştur. İşte bu konuşmalardan bazıları:

**“Erdoğan partisinin, “Olmazsa olmaz” diye nitelediği üç kırmızı çizgisini de, “Dincilik, ırkçılık, bölgecilik” diye ilan etti. Erdoğan, “Bu kırmızı çizgilerin dışına çıkanlar için gereğini yaparız. Bu böyle biline” uyarısında bulundu.”** (AK PARTİ Genel Başkanı ve Başbakan Recep Tayyip Erdoğan’ın 16 Mayıs 2003 tarihinde Antalya’da milletvekillerine yaptığı konuşmadan)

**“Biz legal siyaset alanında bile, dinin, ırkın ve bir bölgeye mensup olmanın istismarı anlamına gelen; dincilik, ırkçılık ve bölgecilik temelinde siyaset yapmanın “kırmızı çizgilerimiz” olduğunu söyleyen tutarlı ve büyük bir hareketin mensuplarıyız.** (AK PARTİ Genel Başkanı ve Başbakan Recep Tayyip Erdoğan’ın 2 Aralık 2003 tarihli Grup konuşmasından)

“AK PARTİ, *“biz ve diğerleri”* ayrımı yapan; tek bir mezhebi, etnik unsuru veya dini anlayışı siyasetinin ana gövdesi yaparak, diğer seçenekleri karşısına alan bir söylem ve örgütlenme biçimlerini dışlayıcı ve ayrıştırıcı bir özellik taşıyacağına inanmaktadır. Bunlar partimizin kırmızı çizgileridir.

AK PARTİ, **“laiklik”**i devletin tüm dinler ve düşünceler karşısında nötr kalmasını ve eşit mesafeyi korumasını sağlayan, inanç farklılıklarının veya farklı mezhep ve anlayışların çatışmaya dönüşmeden sosyal barış içinde yaşatılabilmesi için takınılan **kurumsal bir tutum ve yöntem** olarak tanımlamakta; laikliğin temel hak ve özgürlüklerin anayasal güvence altına alınarak bir tür hakem müessesesi gibi işletilebilmesi için demokrasiyle taçlanması ve uzlaşma ortamı sunması gerektiğini düşünmektedir.” (AK PARTİ Genel Başkanı ve Başbakan Recep Tayyip Erdoğan’ın 10 Nisan 2004’te İstanbul’da “Muhafazakarlık ve Demokrasi Sempozyumunda” yaptığı konuşmadan)

“Açık söylüyorum, bizim 3 kırmızı çizgimiz var:

Bölgesel milliyetçiliği kabul etmiyoruz.

Etnik milliyetçiliği kabul etmiyoruz. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığı hepimizin ortak paydasıdır. Etnik olarak sen yine Kürt ol ama anayasal kimlik olarak Türk vatandaşsın, bunu da kabul et, sana bundan getiren götüren bir şey yok.

**Dinsel milliyetçiliği kabul etmiyoruz.** Burada laiklik tanımı önem arz ediyor. Biz 1982 Anayasası’nın gerekçeli kararındaki laiklik tanımını parti programımıza da aldık, yeni Anayasa çalışmasında da var. Bu noktada laikliği en

büyük güvence olarak görüyoruz. Devlet tüm inanç gruplarına karşı eşit mesafededir.” (AK PARTİ Genel Başkanı ve Başbakan Recep Tayyip Erdoğan’ın 8 Aralık 2007 tarihinde Lizbon’da yaptığı açıklamadan)

**b)** İddia makamını, AK PARTİ’yi laiklik karşıtı eylemlerin odağı olduğunun delili olarak sunduğu bazı açıklamalar, hem onun iddialarını tekzip etmekte ve hem de AK PARTİ’nin bu konudaki anlayışını yansıtmaktadır. İddianamede yer alan ve iddianameyi tekzip eden beyanlardan bazıları şunlardır:

“Laiklik çok farklı bir konudur. Laik olduğumuz Anayasa’da belirtilmiştir. İnsanlar dini gereklerini böylece yerine getirebilir. İslam ile laikliği yan yana tanım olarak getirmek yanlış olur. Kişiler laik olmaz.” (İddianame, s. 28 )

“Bazıları laikliği din gibi algılıyor. Laiklik din olursa aynı anda Müslüman olunamaz. İnsan iki dine mensup olamaz. Asıl itibarıyla laiklik bir sistemdir ve fertlerin değil, devletin laikliği söz konusudur. Dine mensupluksa ferdi bir tasarruftur. O manada söyledim.” (İddianame, s. 28 )

“Laikliği din haline getirirseniz halkı üzersiniz”...”Bizim laiklikle derdimiz yok. 1982 Anayasası’nın laikliği düzenleyen maddesinin gerekçesinde bir tanım mevcut. Gerekçe, ‘bütün dinlere eşit mesafede olmak’ diyor. İnançlar, devlet güvencesinde. Tekrar ediyorum: Ben insan olarak laik değilim; devlet laiktir. Buna mukabil laik düzeni korumakla yükümlüyüm. Ama siz laikliği bir din gibi takdim ederseniz, bu ülkenin halkını üzersiniz. Türkiye iyiye gidiyor, hükümet başarılı, laikliği gündeme getirip, bundan nemalanmak isteyenler var. Türkiye’de ‘niyet okuyucuları’ haksız isnadlar ortaya atıyor” (İddianame, s. 30 )

“Laik toplumda din, laik yönetimin güvencesindedir. Laiklik, tüm inanç gruplarına eşit mesafede olmak şeklinde tanımlanmıştır ve zaten bu temin edildiği içindir ki, laiklik bizim için bir yerde sigortadır.” (İddianame, s. 36 )

“İrticanın siyasete, eğitime ve devlete sistemli bir şekilde sızmaya çalıştığını” söyleyen Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer’e tepki göstererek, bazılarının zaman zaman “laiklik tehlikede” diyerek havayı bulandırma gayreti içine girdiğini savunduğu, “Bu yanlıştır. 14 milyon kişinin oyunu almış ve iktidar olmuş bir parti, laiklik karşıtı olarak bu sahneye çıkmadı” (İddianame, s. 52 )

**c)** AK PARTİ, 14 ağustos 2001’de kurulmuş ve kısa süre sonra da milletin iradesiyle iktidar olmuştur. İktidar olduğu için de laiklik konusu dahil her konudaki anlayış, yaklaşım ve uygulaması, aleni ve milletimizin gözü önündedir. Ak Parti’nin gizli bir anlayışı, gizli bir tüzüğü, gizli bir programı ve gizli bir niyeti yoktur. Hiçbir zaman da olmamıştır.

Ak Parti iktidar olduğu günden bugüne, kimsenin; dini inanışına, düşünce ve kanaatine, ibadetine, dini ayin ve törenlerine müdahale etmemiş ve edilmesine de müsaade etmemiştir. Hiç kimse, “AK PARTİ geldi de benim dini, sosyal, siyasi, ekonomik vb. hayatım, laiklik ilkesi aleyhine olumsuz etkilendi veya değişti” diye

iddia edemez. Kaldı ki böyle bir iddia da varit değildir. AK PARTİ, hiç kimseyi dini inanç ve kanaatlerini açıklamaya veya değiştirmeye zorlamamış ve başkalarının zorlamasına da izin vermemiştir. AK PARTİ, hiç kimseyi dini inanç ve kanaatlerinden dolayı kınamamış ve suçlamamış, başkalarının kınaması ve suçlamasına da göz yummamıştır. Her din, inanç ve mezhebe eşit mesafede durmuş ve bu duruşunu kararlılıkla sürdürmeye de özen göstermiştir.

d) Ayrıca AK PARTİ iktidarında, 22. dönemde yasama Meclisi, bütün cezacıların; rejimin karakterini gösteren esas Anayasa diye nitelediği Türk Ceza Kanununu ve Ceza Muhakemesi Kanunu yasalaştırmış ve başkaca pek çok yasa çıkarmıştır. Bu yasalar da yürürlüktedir. Yapılan her düzenlemeyle laiklik ilkesi biraz daha güçlenmiştir.

e) Avrupa Birliği, laik sistemin sahibi ve de uygulayıcısıdır. Laik bir sisteme sahip Avrupa Birliğinin üyesi olma yönünde en önemli adımların atılması ve en önemli dönemeçlerin geçilmesi, AK PARTİ iktidarlarında olmuş ve neticede Türkiye, Avrupa Birliği ile müzakere eden ülke statüsüne yükselmiştir.

Sonuç olarak; AK PARTİ, yaklaşık altı senelik iktidar döneminde; milletimize ve devletimize yaptığı hizmetlerle, laikliğe aykırı eylemlerin değil, Türkiye Cumhuriyetine, cumhuriyetimizin değişmez ve değiştirilmesi teklif dahi edilemez niteliklerine ve milletimize hizmetin odağı olmuştur. Ak Parti ile hem devletimiz, hem cumhuriyetimizin nitelikleri ve hem de milletimiz daha da güçlenmiştir. Bunun tanığı, Türk milletidir.

Onun için, AK PARTİ'nin laikliğe aykırı eylemlerin odağı olduğu iddiası, gerçek dışı olup, Anayasa, yasa ve uluslar arası sözleşmelere, Anayasa Mahkemesi ve AİHM kararlarına açık ve tartışmasız aykırıdır.

## **B- AK PARTİ ÜYELERİNİN VE YETKİLİ ORGANLARININ LAİKLİĞE AYKIRI HİÇ BİR EYLEMİ YOKTUR**

AK PARTİ'nin üyelerinin ve yetkili organlarının, laikliğe aykırı hiçbir eylemi yoktur. İddia makamı da, Anayasa'nın öngördüğü somut koşulları taşıyan hiçbir eylemi delil olarak gösterememiştir.

İddia makamının laikliğe aykırı eylemlere delil olarak gösterdiği şeyler; Anayasa'nın teminatı altındaki bir kısım yasama faaliyetleri, Anayasa ve yasalara uygun yürütme organının ve bir kısım yerel yöneticilerin bazı icraatları ile yine Anayasa'nın teminatı altında olan düşünce açıklamalarıdır. Bu iddia ve isnatların hiç biri ; laikliğe, Anayasa ve yasaya ve uluslar arası sözleşmelere aykırı değildir. Bu nedenle, laikliğe aykırı eylemlerin odağı olmanın belirlenmesinde birer delil ve kriter olarak kullanılmaları mümkün değildir. Aksinin kabulü, hukukun evrensel kuralları ve Anayasa'nın açık ihlalidir.

**İddia makamının iddianamesinde, Ak Parti'nin üyelerinin ve Genel Başkanının laikliğe aykırı olarak kabul ve takdim ettiği beyanları ve**

**faaliyetlerinin tamamı, laikliğe aykırılık oluşturmak bir yana, insan haklarına bağlı, laiklik, demokrasi ve hukuk devletinden yana olan bir partinin savunması gereken düşünce ve politikardan oluşmaktadır.** “Anayasaya aykırı eylem” olarak iddianameye konulan ifadelerde laikliğe, insan haklarına, demokrasiye ve hukuk devletine vurgu yapılmaktadır. Bu beyanların hepsi, Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ile güvence altına alınan “ifade özgürlüğü” kapsamındadır.

Demokratik bir hukuk devletinde siyasi partilerin ve parti mensuplarının, ülke sorunları, yasalar ve uygulamalara dair tespit, değerlendirme ve eleştirilerde bulunması ve kendi çözüm önerilerini insanların bilgi ve onayına sunması; siyasi parti, örgütlenme ve siyasal ifade özgürlüğünün gereğidir. Bu gereklilik, “Düşünce ve kanaat hürriyeti” (Anayasa, m. 25) ile “Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti” (Anayasa, m. 26)nin doğal bir sonucudur. “Herkes, düşünce ve kanaat hürriyetine sahiptir. Her ne sebep ve amaçla olursa olsun kimse, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz; düşünce ve kanaatleri sebebiyle kınanamaz ve suçlanamaz.” (Anayasa, m. 25) “Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir. Bu hürriyet resmî makamların müdahalesi olmaksızın haber veya fikir almak ya da vermek serbestliğini de kapsar. Bu fıkra hükmü, radyo, televizyon, sinema veya benzeri yollarla yapılan yayımların izin sistemine bağlanmasına engel değildir.” (Anayasa, m. 26/1) Anayasa’nın herkese tanıdığı düşünme ve düşündüğünü açıklama ve yayma hak ve hürriyetini, buna en fazla gereklilik duyan siyasi parti, Genel Başkan, Başbakan, Bakan, milletvekili ve siyasi parti üyelerinden esirgediği düşünülemez.

İddianamede, laikliğe aykırı eylem veya söylem olarak sunulan iddialar, laikliğe aykırı eylem veya söylemler değildir. Aksine bunların hepsi, “eleştiri” ve “propaganda” hakkının kullanılması niteliğinde olan ve Anayasanın 24, 25 ve 26 ncı, AİHS’in 9, 10 ve 11 nci maddelerinin koruması altında olan düşünce açıklamaları niteliğinde olup, “**hukuka ve dolayısıyla laikliğe aykırı**” bir nitelik taşımamaktadırlar.

## **1) YASAMA YETKİSİNİN KULLANILMASI, LAİKLİK İLKESİNE AYKIRI BİR EYLEM DEĞİLDİR**

Yasama yetkisinin kullanılması, Türkiye Büyük Millet Meclisi’ne aittir. Türkiye Büyük Millet Meclisi, bu yetkisini, Anayasa’nın koyduğu esaslara göre kullanır (Anayasa, m. 6). Kanun çıkarmak, değiştirmek ve kaldırmak, Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin görev ve yetkilerindedir (Anayasa, m. 87) Kanun teklif etmeye, Bakanlar Kurulu ve milletvekilleri yetkilidir. Kanun tasarı ve tekliflerinin Türkiye Büyük Millet Meclisinde görüşülme usul ve esasları, İçtüzükle düzenlenir (Anayasa, m. 88). Meclisin kabul ettiği kanunları, Cumhurbaşkanı onbeş gün içinde onaylar ya da bir daha görüşülmek üzere Türkiye Büyük Millet Meclisine geri gönderebilir, Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin aynen kabul ettiği kanunlar onaylanarak Resmi Gazete’de yayınlanır. (Anayasa, m. 89). Kanunların, kanun hükmünde kararnemelerin ve Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü’nün şekil ve esas bakımlarından Anayasa’ya uygunluk denetimi ile Anayasa değişikliklerinin sadece şekil bakımından Anayasa’ya

uygunluğunun incelenmesi ve denetlenmesi görev ve yetkisi, Anayasa Mahkemesi'ne aittir(Anayasa, m. 148).

Yasama faaliyetlerinin özgür bir ortamda yürütülebilmesi için "Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, Meclis çalışmalarındaki oy ve sözlerinden, Mecliste ileri sürdükleri düşüncelerden, o oturumdaki Başkanlık Divanının teklifi üzerine Meclisce başka bir karar alınmadıkça bunları Meclis dışında tekrarlamak ve açığa vurmaktan sorumlu tutulamazlar." (Anayasa, m. 83/1)

Buna rağmen iddia makamının;

1- 7.12.2004 günü yürürlüğe giren 5272 sayılı Belediye Kanununun 15. maddesinin 1. fıkrası,

2- 5320 sayılı İl Özel İdaresi Kanununun 7. maddesi,

3- 13.6.2006 gün ve 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun "Mükellefler" başlıklı 2. maddesinin beşinci fıkrası,

4- Türk Ceza Kanununun 263'üncü maddesi,

5- Anayasa'nın 10 ve 42'inci maddelerinin Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından değiştirilmesini ve bu çalışmalar sırasında milletvekillerinin konuşmalarını ve ayrıca;

1- Yükseköğretim Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun Cumhurbaşkanı tarafından bir daha görüşülmek üzere TBMM'ye geri gönderilmesi ve alt komisyona havalesini,

2- Fakir ve başarılı öğrencilerin Devletçe özel okullarda okutulmasına imkan veren 31.7.2003 tarih ve 4967 sayılı Yasanın kabulü ve Cumhurbaşkanı tarafından bir daha görüşülmek üzere TBMM'ye geri gönderilmesini,

3- Diyanet İşleri Başkanlığı Teşkilat Kanununda değişiklik öngören kanun teklifinin ile,

4- 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanununun Ek 17'inci maddesine bir fıkra eklenmesinin öngören kanun teklifinin Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına verilmiş olmasını, laikliğe aykırı eylem olarak göstermesi, Anayasa'nın ihlalidir.

İddia makamının yaklaşımının doğru kabul edilip, bir partinin yasal değişiklik yapacak güçte olmasının tehlike olarak görülmesi halinde; parlamenter sistem, işlemez hale gelir. Çünkü bu kabul, bütün iktidar partilerinin, laiklik veya demokratik düzen için tehlike olarak görülmesi sonucunu doğurur.

Türkiye Büyük Millet Meclisi, yasal düzenlemeleri, hem şekil ve hem de esas bakımından Anayasa'ya uygun yapmak zorundadır. Meclisin kabul ettiği bir yasal düzenlemenin Anayasaya aykırı bulunması halinde tek müeyyidesi, Anayasa Mahkemesi tarafından iptaldir. Bunun başkaca bir müeyyidesi de yoktur. Anayasa Mahkemesi, sayısız kanun hakkında iptal kararı vermiştir. Bir kanunun tasarı veya teklifinin Anayasa'ya aykırı olduğu iddiası veya Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmesi, siyasi parti kapatma nedeni değildir. Aksinin kabulü, Meclisin, siyasi partilerin ve milletvekilliğinin gereksiz hale gelmesi anlamına gelir.

## **2) YÜRÜTME ORGANININ İCRAATLARI LAİKLİĞE AYKIRI EYLEM DEĞİLDİR**

Anayasaya göre; idare, kuruluş ve görevleri ile bir bütündür ve kanunla düzenlenir (Anayasa, m. 123/). Kamu hizmetlerinin gerektirdiği aslî ve sürekli görevler, memurlar ve diğer kamu görevlileri eliyle görülür. Memurlar ve diğer kamu görevlileri ile üst kademe yöneticilerinin göreve başlama, atama, nakil, yükselme ve her türlü özlük hakkı kanunla düzenlenir (Anayasa, m. 128) . Memurlar ve diğer kamu görevlileri, Anayasa ve kanunlara sadık kalarak faaliyette bulunmakla yükümlüdür (Anayasa, m. 129/1) Kamu hizmetlerinde herhangi bir sıfat ve suretle çalışmakta olan kimselerin, üstünden aldığı emri, yönetmelik, tüzük, kanun veya Anayasa hükümlerine aykırı görmesi halinde, yerine getirmez. Bu durumda aykırılığı emri verene bildirir, üstü emrinde ısrar eder ve bu emrini yazı ile yenilerse, emri yerine getirir. Bu halde, emri yerine getiren sorumlu olmaz. Konusu suç teşkil eden emir, hiçbir suretle yerine getirilmez. (Anayasa, m. 137). Bütün bunlarla birlikte idarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yolu açıktır (Anayasa, m. 125/1).

Bu yasal düzenlemeler karşısında; kamu hizmetlerinde çalışan kamu personeli, görevde kaldığı sürece kamu görevlisi statüsünde kamu hizmeti gören Başbakan, bakanlar ve Bakanlar Kurulu sadece Anayasa, kanun, tüzük ve yönetmeliklere uygun görevlerini yapmak zorundadırlar. Kanunlar, Anayasaya; tüzükler Anayasa ve kanuna; yönetmelikler ise tüzük, kanun ve Anayasaya aykırı olamazlar. Ayrıca hem yasal idari düzenlemelere ve hem de idari işlem ve eylemlere karşı yargı yolu da açıktır. Bu şartlar altında Başbakan, Bakanlar Kurulu, bakanlar, memurlar ve diğer kamu görevlilerinin; Anayasa, laiklik, kanun, tüzük ve yönetmeliklere aykırı davranması mümkün değildir.

## **3) YEREL YÖNETİMLERİN İCRAATLARI, LAİKLİĞE AYKIRI EYLEM DEĞİLDİR**

“Mahallî idareler; il, belediye veya köy halkının mahallî müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları, gene kanunda gösterilen, seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzelkişileridir.

Mahallî idarelerin kuruluş ve görevleri ile yetkileri, yerinden yönetim ilkesine uygun olarak kanunla düzenlenir.



...

Merkezî idare, mahallî idareler üzerinde, mahallî hizmetlerin idarenin bütünlüğü ilkesine uygun şekilde yürütülmesi, kamu görevlerinde birliğin sağlanması, toplum yararının korunması ve mahallî ihtiyaçların gereği gibi karşılanması amacıyla, kanunda belirtilen esas ve usuller dairesinde idarî vesayet yetkisine sahiptir.

Mahallî idarelerin belirli kamu hizmetlerinin görülmesi amacı ile, kendi aralarında Bakanlar Kurulunun izni ile birlik kurmaları, görevleri, yetkileri, maliye ve kolluk işleri ve merkezî idare ile karşılıklı bağ ve ilgileri kanunla düzenlenir. Bu idarelere, görevleri ile orantılı gelir kaynakları sağlanır.” (Anayasa, m. 127/1-2, 5-7)

Bu hükümler karşısında yerel yönetimlerin faaliyetleri, ayrı bir tüzelkişiliğe sahip Ak Partiye isnat edilemez.

### **C- AK PARTİ ÜYELERİNİN VE YETKİLİ ORGANLARININ DÜŞÜNCE AÇIKLAMALARI LAİKLİĞE AYKIRI EYLEM DEĞİLDİR**

Düşünce ve düşünceyi ifade özgürlüğü, insan hak ve özgürlükleri içinde hayat hakkıyla birlikte en önemli olanıdır. Düşünce ve düşünceyi ifade özgürlüğünün bulunmadığı yerde gerçek bir demokrasiden ve ilerlemeden söz edilemez. İnsanın düşünemediği ve daha doğrusu düşüncesini açıklayamadığı yerlerde, ne bilim ve teknik, ne sosyal ve siyasal bilimler ne de siyasal görüş ve akımlar gelişir.

Düşünceyi özgürce ifade hürriyeti olmadıkça düşünce edinmeye yarayan hürriyetler ve kanaat hürriyeti fazla bir anlam taşımaz.

İddianamede yer alan düşünce açıklamaları, laikliğe ve Anayasaya aykırı bir eylem değildir. Aksine düşünce açıklamaları, demokratik hukuk devleti olmanın gereği olup Anayasanın teminatı altındadır.

Anayasa’da 03.10.2001 Tarih ve 4709 Sayılı Yasa’nın 1’inci maddesi ile Başlangıcın beşinci fıkrasında geçen “Düşünce ve mülahaza” ibaresi, “Faaliyetin” olarak değiştirilmiş ve aynı kanunun 25’inci maddesi ile 69’uncu madde de yapılan değişiklikle, odak olmanın temel şartının - belli koşullarla birlikte -”Eylemler” olduğu hüküm altına alınmıştır. Anayasa’da eş zamanlı olarak yapılan bu değişiklikler, odak olmanın tespitinde beyanların, bir ölçü ve kriter olmadığını ifade etmektedir.

Demokratik bir hukuk devletinde siyasi partilerin, ülke sorunları, yasalar ve uygulamalara dair tespit, değerlendirme ve eleştirilerde bulunması ve kendi çözüm önerilerini insanların bilgi ve onayına sunması; siyasi parti, örgütlenme ve siyasal ifade özgürlüğünün gereğidir. Bu gereklilik, “Düşünce ve kanaat hürriyeti” (Anayasa, m. 25) ile “Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti” (Anayasa, m. 26)nin doğal bir sonucudur. “Herkes, düşünce ve kanaat hürriyetine sahiptir. Her ne sebep ve amaçla olursa olsun kimse, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz; düşünce ve kanaatleri sebebiyle kınanamaz ve suçlanamaz.” (Anayasa, m. 25) “Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak

açıklama ve yayma hakkına sahiptir. Bu hürriyet resmî makamların müdahalesi olmaksızın haber veya fikir almak ya da vermek serbestliğini de kapsar. Bu fıkra hükmü, radyo, televizyon, sinema veya benzeri yollarla yapılan yayımların izin sistemine bağlanmasına engel değildir.” (Anayasa, m. 26/1) Anayasa’nın herkese tanıdığı düşünme ve düşündüğünü açıklama ve yayma hak ve hürriyetini, buna en fazla gereklilik duyan siyasi parti, Genel Başkan, Başbakan, Bakan, milletvekili ve siyasi parti üyelerinden esirgediği düşünülemez.

Kaldı ki iddianamede yer alan beyanların hepsi, Anayasanın 2, 24, 25 ve 26 ncı, AİHS’in 9, 10 ve 11 nci maddelerinin koruması altında olan düşünce açıklamaları niteliğinde olup, hiç biri “**hukuka ve laikliğe aykırı**” değildir:

### **1) DİNİN BİRLEŞTİRİCİLİĞİ'NE VURGU YAPMAK LAİKLİK İLKESİNE AYKIRI DEĞİLDİR**

Cumhuriyetimizin kurucusu Gazi Mustafa Kemal ATATÜRK dahil bütün Devlet adamları ve siyasetçiler, toplumumuz bakımından İslam Dininin birleştirici yönüne vurgu yapmıştır. Türkiye’de siyasiler; “Bizi bir birimize bağlayan en önemli bağ dindir” veya “Türkiye’de din çimentodur” veya “Türkiye’de din toplumun harcıdır” veya “İslam, demokrasi ve laiklik altın üçgendir” ve “% 99’u veya kahir ekseriyeti Müslüman bir ülke” vb. ifadelerle dinin birleştirici ve bütünleştirici özelliklerini ifade etmişlerdir.

Nitekim daha Cumhuriyetimizin başlangıcında kurcu irade; Anayasal kuruluş olan Diyanet İşleri Başkanlığı’nı kurarak, dine ve onun birleştiriciliğine verdiği önemi göstermiştir. Anayasa’nın 136’ıncı maddesine göre; “Genel idare içinde yer alan Diyanet İşleri Başkanlığı, lâiklik ilkesi doğrultusunda, bütün siyasî görüş ve düşüncülerin dışında kalarak ve **milletçe dayanışma ve bütünleşmeyi amaç edinerek**, özel kanununda gösterilen görevleri yerine getirir.” (Anayasa, m. 136) Anayasamız, “Lâiklik ilkesi doğrultusunda, bütün siyasî görüş ve düşüncülerin dışında kalarak ve **milletçe dayanışma ve bütünleşmeyi amaç edinerek**” hizmet etme görevini Diyanet İşleri Başkanlığı’na vermiştir. Şayet İddia makamının iddiası kabul edilip, dinin birleştiriciliğine vurgu yapmak laikliğe aykırı kabul edilirse, bugün binlerce camide din hizmetlerini yürüten ve din konusunda toplumu aydınlatan Diyanet İşleri Başkanlığı görevini yerine getiremez. Anayasa’nın hem 2’inci, hem 24’üncü, hem 25 ve 26’ıncı ve hem de 136’ıncı maddeleri, bu yönüyle işlevsiz hale gelir.

AK PARTİ Genel Başkanı ve Başbakan Recep Tayyip Erdoğan, dinin her türlü istismarına karşı çıkmış ve siyaseten yola çıktığında bu konudaki yaklaşımını açıkça ortaya koymuş ve parti olarak ta bu çizgiye hep sadık kalmışlardır.

Başbakan, bugüne kadar yaptığı hiçbir konuşmada “Din üst kimliktir.” şeklinde veya bu anlama gelecek bir beyanda bulunmamıştır. Sadece dinin birleştirici vasfına vurgu yapmıştır. Ama Başbakanın, “Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığı bizi birbirimize bağlayan üst kimliktir.” biçiminde ve anlamında sayısız açıklamaları vardır:

“Parti olarak 3 kırmızı çizgilerinin bulunduğunu vurgulayan Başbakan Erdoğan, asla dine dayalı, ırka dayalı ve bölgeye dayalı milliyetçilik yapmayacaklarını, birleştirici unsur olarak Anayasal vatandaşlığı esas alacaklarını belirtti. Erdoğan, “Bunu başardığımız zaman önümüzde kimse duramaz” (AK PARTİ Genel Başkanı ve Başbakan Recep Tayyip Erdoğan’ın 26 Temmuz 2003 Ak Parti Bursa İl 1. Olağan Kongresindeki konuşmasından)

“Hükümetimizin 3 kırmızı çizgisi var; etnik, bölgesel ve dinsel milliyetçiliğe karşıyız. Dolayısıyla ben siz değerli kardeşlerimi, vatandaşlarımızı bütün bu olaylar karşısında daha mutedil olmaya çağırıyorum. Ne ocaklar söndü bu bölgelerde. El ele, omuz omuza verelim, bu kini, nefreti ortadan kaldıralım. Terör gruplarının insan haklarıyla ilgili hiçbir özelliği yoktur. Özgürlüklere saygısızdılar. Onlar sadece kan ve ölümden zevk alırlar. Ve biz hiçbir zaman terör gruplarıyla da barışık olamayız. Ben halkımı bu noktada net olmaya daha duyarlı olmaya özellikle davet ediyorum.” (AK PARTİ Genel Başkanı ve Başbakan Recep Tayyip Erdoğan’ın 21 Kasım 2005’te Şemdinli’de yaptığı açıklamalardan)

“3 Kırmızı çizgilerinin bulunduğunu tekrarlayan Başbakan Erdoğan, “AK PARTİ’DE etnik milliyetçilik yok. Etnik milliyetçiliğe karşıyız, bunu böyle bilin. 73 milyonun kardeşliğine inanıyoruz. Etnik unsurlar var; Türkü, Kürdü, Lazı, Çerkezi, Gürcüsü, Abhazası, Boşnak’ı, Arnavut’u vs... Hepsine bizler aynı mesafedeyiz. Hep birlikte, farklı etnik kimliklere sahibiz. Fakat bizi birleştiren bağ, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığıdır. Onun için de diyoruz ki; tek bayrak Türk Bayrağı, tek millet Türk milleti, tek vatan Türk vatanıdır. Bu vatan, 780 bin kilometre karelik vatan topraklarıdır. AK PARTİ, bölgesel milliyetçilik de yapmaz.” (AK PARTİ Genel Başkanı ve Başbakan Recep Tayyip Erdoğan’ın 15 Nisan 2006’da Tunceli ziyaretinde yaptığı konuşmadan)

“Açık söylüyorum, bizim 3 kırmızı çizgimiz var:

Bölgesel milliyetçiliği kabul etmiyoruz.

Etnik milliyetçiliği kabul etmiyoruz. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığı hepimizin ortak paydasıdır. Etnik olarak sen yine Kürt ol ama anayasal kimlik olarak Türk vatandaşısın, bunu da kabul et, sana bundan getiren götüren bir şey yok.

Dinsel milliyetçiliği kabul etmiyoruz. Burada laiklik tanımı önem arz ediyor. Biz 1982 Anayasası’nın gerekçeli kararındaki laiklik tanımını parti programımıza da aldık, yeni Anayasa çalışmasında da var. Bu noktada laikliği en büyük güvence olarak görüyoruz. Devlet tüm inanç gruplarına karşı eşit mesafededir.” (AK PARTİ Genel Başkanı ve Başbakan Recep Tayyip Erdoğan’ın 8 Aralık 2007’de Lizbon’da yaptığı açıklamadan)

“AK PARTİ’nin 3 kırmızı çizgisi olduğunu söyleyen Erdoğan,”Biz etnik, bölgesel, dinsel milliyetçiliğe karşıyız. Bazıları ‘Türkiye Cumhuriyeti 36 etnik unsurdan oluşuyor’ diyor. Bizi birbirimize bağlayan bir Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığı var. Yaratılanı Yaradan’dan ötürü seveceğiz. 70 milyonun tamamına eşit

mesafede durmak, ayırım yapmamak zorundayız. Bu ülkeye ayrılık tohumunu ekenler, hiçbir zaman bu ülkede iktidar olamayacaklardır”(AK PARTİ Genel Başkanı ve Başbakan Recep Tayyip Erdoğan’ın 22 Aralık 2007’de AK PARTİ Üsküdar İlçe Teşkilatı bayramlaşma törenindeki konuşmasından)

Ayrıca iddianamede yer alan aşağıdaki cümleler de bunun kanıtıdır ve iddianameyi tekzip etmektedir:

“Herkes kendi kimliğiyle övünebilir. Bu onun en doğal hakkıdır. Kürt Kürtlüğüyle, Türk Türklüğüyle, Çerkez Çerkezliğiyle, Laz Lazlığıyla övünebilir. Etnik kimlik anlamında söylüyorum. **Ama bizi üstte birbirimize bağlayan üst kimlik TC vatandaşlığıdır.** Bu ortak paydadır”...” (İddianame, s.28-29)

**“Başbakan Recep Tayyip Erdoğan’ın bugüne kadar “din bir üst kimliktir” ifadesi kullanmadığını vurgulayarak, “Üst kimlik olarak kullandığım ifade; Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığıdır ve bunun defaatle açıklamalarını yaptık. Ama buna rağmen bazıları anlamak istemiyor. Yine söylüyorum, din bir çimentodur ve şu anda en önemli birleştirici unsurumuzdur. Tarih boyunca bu böyledir....”** (İddianame, s. 29)

Ayrıca Başbakan Recep Tayyip Erdoğan, hiçbir zaman Türkiye için “İslam Devleti” ismini ve nitelemesini de kullanmamıştır. “İslam ülkesi” ismini ve nitelemesini kullanmış ve bunun “İslam Devleti” anlamına gelmediğini, ikisinin ayrı şeyler olduğunu da ifade etmiştir. Kaldı ki “İslam ülkesi”, “Çoğunluğu Müslüman ülke” , “% 95’i Müslüman ülke” veya “Kahir ekseriyeti Müslüman ülke” nitelemelerini yapmamış bir siyasetçi Türkiye’de yoktur. Hatta AK PARTİ Genel Başkanı ve Başbakanı bu cümleleri kullandığı için laiklik aleyhine beyanda bulunmakla itham eden iddia makamı bile esas hakkındaki görüşünde benzer bir değerlendirmeyi yapmıştır. İşte iddia makamının değerlendirmesi: **“Türkiye Cumhuriyeti çoğulcu demokrasinin de esasları olan bu ilkeleri 85 yıllık tarihi serüveni içerisinde hayata geçirebilmiş nüfusunun ekseriyeti İslam olan yegane ülkedir.”**(Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı’nın esas hakkındaki görüşü, s. 10) İddia makamının, kendisinin aynı mahiyette ifadeler kullanmasını laikliğe aykırı görmezken AK PARTİ üyelerinin benzer cümleler kurmasını laikliğe aykırı görmesi, açık bir çelişkidir ve de manidardır. Hukuk Devleti ve eşitlik ilkesi, herkes için aynı değerlendirmeyi gerekli kılar. Bir cümle, söyleyene göre hukuka uygun veya aykırı olamaz.

Bütün bunlara rağmen iddia makamının; Başbakan Recep Tayyip Erdoğan hakkında (İddianame, s.27; 28; 29 ve 39;) bu konulara yer vermiş olması açık bir Anayasa ihlalidir.

**Burada dava vesilesi ile bir önemli hususa ileride bizi sıkıntıya sokacak bir muhakkak gerilime, yıllarca insanlarımızı karşı karşıya getirecek bir anlayışa dikkatlerinizi çekmek istiyorum.**

İddianamede yer alan din ve İslâm'la ilgili bazı görüşler ve imajlar hem yanlış, hem de yanıltıcıdır. Bu görüşlerin kabulü bir yüksek Mahkeme kararına mesnet teşkil etmesi durumunda, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın Anayasa ve Yasalarla kendisine yüklenen görev ve sorumluluk alanlarını daralacak hatta, bize göre özgü bir anayasal kurum işlevsiz hale gelecektir. Laiklikle ilgili yanlış algılamaları ve tasavvurları pekiştirecek, bu da din ve devlet işlerini sağlıklı bir zeminde ayırıştırılmasını imkansız kılacaktır.

Bir siyasi parti ile ilgili kapatma davasında hukuk metnlerinin esas alınmasında şüphe yoktur. Buna rağmen iddia makamı hazırladığı metinlerde laik hukukun sınırları dışına çıkarak din ve İslâm adına çeşitli yargı cümleleri kurmakta, dini ve İslâmi kavramlar ve öğretiler bağlamından soyutlanarak yanlış ve yanıltıcı şekilde ele alınmaktadır. Dinin ilmen muteber kaynakları dikkate alınmadan değerlendirmeler yapılmaktadır.

Her şeyden önce iddianamede ortaya konulan din anlayışı, bilim insanlarının ve akademisyenlerin (kelamcılarının, din felsefecilerinin, dinler tarihçilerinin vs.) üzerinde uzlaşabilecekleri tanım ve tasavvurlardan bir hayli uzaktır.

İddianamede din ile ilgili değerlendirmelerin temelini, özellikle 19 ncu yüzyılda batıda beliren felsefi akımlardan biri olan pozitivist bakış açısı oluşturmaktadır. İddianame metni siyasal partilerin demokratik süreç içerisinde yüzyıldır devam eden aşamalarına dikkat çekilmekte fakat bu aşamalarla orantılı bir şekilde seyreden ülkemizde uluslar arası toplumda din ve inanç özgürlüğü alanındaki gelişmelere hiç değinilmemektedir. Böylelikle siyasi partilerin geçirdiği gelişimin son noktası ile din ve inanç özgürlüğü alanına yönelik ikiyüzyıl öncesinin bakış açısı karşı karşıya getirilmektedir. İddianamenin hukuki bir metin olarak kabul görmesi durumunda demokratik kazanımlar açısından din ve vicdan özgürlüğü alanı pozitivism'in dogmaları ile doldurulmuş olacaktır.

Genel anlamda din, sosyal bir varlık olan insanın mutluluğunu hedefler. Türkiye Cumhuriyetinin kurucu iradesi bu kabulden hareketle, dinin toplum için vazgeçilmez bir unsur olduğunu görmesi sebebiyledir ki, daha ilk günden Diyanet İşleri Başkanlığı gibi bir kuruma ihtiyaç duymuştur.

İddianame metninde ortaya çıkan Diyanet İşleri Başkanlığı imajı ne kurumun yapısı ve amaçlarını belirleyen Anayasal statüsü ile ne de Türkiye Cumhuriyeti Devleti toplumu nezdindeki konumu ile ve ne de milli birlik ve beraberliğe yaptığı dinamik katkılarıyla örtüşmektedir. Anayasanın 136ncı maddesinde Diyanet İşleri Başkanlığı'na "Milletçe dayanışmayı ve bütünleşmeyi amaç edinme" görevini vermektedir. İddianamede yer alan ve dini toplumsal birliğin "çimentosu" olarak değerlendiren ifadenin parti kapatma sebebi olarak sunulması Diyanet İşleri Başkanlığı'nın anayasal görevini de yerine getirmesini imkansızlaştırmaktadır. Bu metnin hukuki bir referans olarak onaylanması durumunda halkının büyük çoğunluğu Müslüman olan bir ülkede devlet-toplum ilişkileri ve dinlerin ve kültürlerin uluslar arası toplumsal ilişkilerde giderek artan önemi göz önüne alındığında çeşitli alanlarda riskler oluşturma ihtimali söz konusudur.

İddianamede (İddianame, s. 38) Diyanet İşleri Başkanlığı'nın kadro talebinin, siyasiler tarafından dile getirilmesi eleştirilmekte ve laikliğe aykırı eylemler oalarak zikredilmektedir. Diyanet İşleri Başkanlığı'nın din hizmetlerinde nitelikli görevlileri istihdam etmesi ve boş camilere atama yapılması Milli Güvenlik Kurulu'nun tavsiye kararlarında ve dolayısı ile Türkiye Cumhuriyetinin devlet politikası çerçevesinde yer almaktadır. Ayrıca, Terörle Mücadele Yüksek Kurulu Sekreteryası hazırladığı “Bölücü Faaliyetlere Yönelik Eylem Planı” çevresinden özellikle doğu ve güneydoğu illerimizde kadrosu bulunmayan camilere din görevlilerinin istihdamının önemine değinmiş ve bu konuda kadro ihdasını önermiştir.

Yine iddianamede ( İddianame, s. 118) dini gün ve bayramlarda milli bayramlar arasında karşılaştırma yapılmasının milli birlik ve bütünlüğümüz açısından son derece vahim olduğu gözden uzak tutulmamalıdır. Dini bayram ve günler ile milli bayram ve günleri adeta birbirlerinin alternatifi imiş gibi karşılaştırmanın, milli birlik ve bütünlüğe katkıda bulunmayacağı gibi, toplumun zihninde karmaşıklığa yol açacağı ortadadır.

İddianamede (İddianame, s. 89) Kur'an Kurslarının Diyanet İşleri Başkanlığı Müfettişlerince teftiş edilmesine yönelik düzenlemeler laikliğe aykırı olarak görülmektedir. İddianamenin öne sürdüğü gibi bu konu ile ilgili yapılan teklifte Kur'an Kurslarının denetim yetkisi sadece Diyanet İşleri Başkanlığı Müfettişlerine verilmiş değildir. Yasa teklifinin asıl amacı, genel teftişin yanında mesleğin gerektirdiği bilgi, birikim ve deneyimi nedeniyle Kur'an eğitim ve öğretimi açısından Diyanet Müfettişlerinin teftiş ve denetimdeki sorumluluklarını artırmaktır. Kaldi ki anayasal bir kurum olan Diyanet Müfettişleri ile Milli Eğitim Müfettişleri arasında bir ayırım yaparak Diyanet Müfettişlerine güvensizlik anlamına gelecek söz ve tavır içinde bulunmak da son derece sakıncalı ve inciticidir.

İddianame metninde hemen hemen tüm başlıklar altında dini ve İslâmi kavramlar kullanılmıştır. Bu kavramlara literatürde karşılıkları bulunmayan yanlış anlamlar yüklenmiştir. Dini kavramlar ve terimler birbirine indirgenmiş örneği “Din” İslâm'a; “İslâm” siyasal İslâm, İslâmcılık ve şeriata ; “Cihat” şiddet, İslâmi terör ve savaşa; “Din ve Vicdan Özgürlüğü Talebi” takiyyeye hasredilerek açıklanmaya çalışılmıştır.

Siyasal İslâm üzerinden genel olarak İslâm, siyasetçiler üzerinden de dindar insanlar töhmet altında bırakılmıştır. Dini kavramlar ve dindar kesimler potansiyel zanlı olarak takdim edilmiş ve bu insanlar hakkında “şüpheli” imajı oluşturulmuştur.

İddianamede din tanımı farklı pasaj ve alıntılardaki kullanımında çelişki ve tutarsızlıklarla doludur (İddianame, s. 13, 15, 17, 128, 136, 139, 144). Mesela: Din, “kutsal”dır. Bununla birlikte “din, kendi alanında, vicdanlardaki yerinde, Tanrı-İnsan arasındaki inanış olgusudur (İddianame, s. 18). Din, vicdan işidir. Daha çok bireysel ve duygusal düzeyde kalması gerekli bir olgudur. Onun dış dünyaya kamuya yansıyan yönlerine sosyal tezahürlerine vurgu yapılması laikliğe aykırıdır (İddianame, s. 17)

Bir başka değerlendirmede ise, “laik düzende özgün bir kurum olan din” denilmek suretiyle dinin özgün biri sosyal kurum olduğu belirtilmektedir.

Din özgün bir sosyal kurum ise, sosyal hayata yansıyan formel yönüne, sosyal tezahürlerine “vurgu yapılmaması” mümkün değildir. Dinin hukuki düzenlemelere mesnet teşkil etmemesi ayrıdır ve bu doğrudur. Ama dünya hayatına bireysel ve toplumsal yaşantıya yönelik değer ve davranışlarda inanan insanlar için kaynak olarak gösterilmesi ayrıdır. İddianamenin değerlendirilmesi açısından bakıldığında dinin toplumsal ilişkilere yansıyan herhangi bir yönü olmamalıdır. Dini sosyal hayat ile bağlantısı mabedin kapısında başlamalı ve orada bitmelidir. Bu anlayışa göre; dini bayramların resmi tatil olması; **ezanın okunması ve kilise çanının çalınması; Cami’de, Kilise’de ve Havra’da ibadet edilmesi; vakit namazı, Cuma namazı, bayram namazı ve cenaze namazı kılınması; diğer cenaze işlemlerinin yapılması; Kur’an Kurslarında Kur’an öğrenimi; ramazan ayında oruç tutması, televizyonlarda dini program yapması ve gazetelerin dini içerikli ekler vermesi; hac ibadetinin yapılması, Diyanet İşleri Başkanlığı’nın varlığı ve hizmetlerini sürdürmesi** laikliğe aykırıdır. Çünkü sayılan bu hususların hiç biri gizli yapılamaz, hepsinin dışa yansıyan ve zaruri olan formel yönleri vardır. Böyle bir laiklik anlayışı, hem Anayasa’mızın benimsediği laiklik anlayışı ve hem de batının benimsediği ve uyguladığı demokratik laiklik anlayışı ile uyumlu değildir. Çünkü bu tür bir laiklik anlayışının karşılığı, hiçbir laik sistemde yoktur. Yine iddianamede din, aklın karşıtı olarak sunulmuş, dinin akılla bağdaşamayacağı zimmen vurgulanmıştır (İddianame, s. 12, 17, 18) böylece kişinin vicdanında yer alan kutsal ve dini değerler bir bakıma akıl dışı olarak tavsif edilmiştir.

Ve yine iddianamede (İddianame, s. 10, 11, 17) din ve bilim kelimeleri bir birinin zıttı olarak sunulmuş, bilimin dinin bittiği yerde başladığı iddia edilmiş, adeta din ve bilimin örtüştüğü hiçbir alanın olamayacağı düşüncesi işlenmiştir.

İddianamenin bir başka yerinde İslâm’ın özelliği olarak bahsedilen hususlar, bir başka yerde Siyasal İslâm’ın özelliği olarak belirtilmiş ve böylece İslâm, siyasal İslâm’a indirgenerek açıklanmıştır (İddianame, s. 114, 116) İddianamenin bir başka yerinde Şi’a’ya mahsus özellik olan takiyye tüm İslâmi inanışlar için genelleştirilmiştir. Halbuki Türkiye’deki dini anlayışa göre takiyye , dinen anlayışla karşılanan bir husus değildir.

Sonuç olarak, iddianame metninde dini ve İslâmi kavramlara ülkemizdeki akademik, dini çalışmalar ve ilahiyat birikimi gözetilmeden keyfi ve izafî anlamlar yüklenmiştir. Temel kaynaklara müracaat edilmeksizin ve herhangi bir yöntem belirlenmeksizin gelişi güzel bir şekilde kullanılmıştır.

**2) “DİNDAR BİRİNİN LAİK DEVLET YAPISINI BENİMSEYEBİLECEĞİNİ” VEYA “LAİKLİĞİN DİNDARLIĞIN TEMİNATI OLDUĞUNU” SÖYLEMEK VEYA LAİKLİK KONUSUNDA DEĞERLENDİRMELER YAPMAK, LAİKLİK İLKESİNE AYKIRI DEĞİLDİR**

Laiklik konusunda değerlendirmeler yapmak, “Dindar birinin de laik devlet yapısını benimseyebileceğini” veya “Laikliğin dindarlığın teminatı” veya “Laikliğin bir din olmadığını” veya “Laikliğin din ve vicdan özgürlüğünün teminatı” olduğunu söylemek, laiklik ilkesine aykırı değildir. Aksine bunları söylemek, Anayasa’da yer alan laiklik ilkesi ve gereklerine uygundur.

Laiklik ilkesi; Türkiye Cumhuriyeti Devletinin ayrılmaz, değiştirilmez ve değiştirilmesi teklif dahi edilemez bir niteliği (Anayasa, m.2,4) olup, hiçbir zaman dinsizlik değildir ve kişilerin dinini yaşımasına veya dindar olmasına da mani değildir. Aksine laiklik; bütün dinlerin, inançların ve ibadetlerin teminatı, bu konulardaki hak ve hürriyetin ifadesidir. Bu husus, Anayasanın 2’inci maddesinin gerekçesinde de açıkça ifade edilmiştir:“Hiçbir zaman dinsizlik anlamına gelmeyen laiklik ise, her ferdin istediği inanca, mezhebe sahip olabilmesi, ibadetini yapabilmesi ve dini inançlarından dolayı diğer vatandaşlardan farklı bir muameleye tabi kılınmaması anlamına gelir.”

Türkiye Cumhuriyeti Devleti, din ve vicdan özgürlüğünü bir hak olarak tanımış ve teminat altına almıştır. Anayasa’daki “Herkes, vicdan, dinî inanç ve kanaat hürriyetine sahiptir.

14’üncü madde hükümlerine aykırı olmamak şartıyla ibadet, dini ayin ve törenler serbesttir.

Kimse ibadete, dini ayin ve törenlere katılmaya, dini inanç ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz; dini inanç ve kanaatlerinden dolayı kınanamaz ve suçlanamaz.” (Anayasa, m. 24/1-3) hükmü, bunun açık bir kanıtıdır.

AK PARTİ’nin ve üyelerinin savunduğu laiklik anlayışı budur. Biz hiçbir zaman “laiklik, dinsizliktir veya laik inanca sahip olanlar dinsizdir” demedik. Bizim söylediğimiz şudur: Laiklik dinsizlik değildir. Laiklik, kişilerin dinini yaşımasına veya dindar olmasına mani değildir. Aksine laiklik; bütün dinlerin, inançların ve ibadetlerin teminatı, bu konulardaki hak ve hürriyetin ifadesidir. Bu husus, Anayasanın 2’inci maddesinin gerekçesinde de açıkça ifade edilmiştir: “Hiçbir zaman dinsizlik anlamına gelmeyen laiklik ise, her ferdin istediği inanca, mezhebe sahip olabilmesi, ibadetini yapabilmesi ve dini inançlarından dolayı diğer vatandaşlardan farklı bir muameleye tabi kılınmaması anlamına gelir.” Bu nedenle iddia makamının, AK PARTİ’yi “Laik inanca sahip olanları dinsizlikle eşdeğer” (Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı, esas hakkındaki görüşü, s. 5) tuttuğu iddiası da asılsızdır. Müddei iddiasını ispatla mükelelftir. Onun için İddia makamı, bu iddiasını ispat etmelidir. İspat için de en azından AK PARTİ ve mensuplarının söylediği bir kelime, tek bir cümle veya yapılmış tek bir vakayı delil olarak göstermek zorundadır. Ama iddia makamı, bu yönde tek bir delil dahi sunmaksızın; sadece subjektif bir beyanla partimizi ve üyelerimizi haksız ve hukuksuz bir biçimde itham etmiştir.

Sonuç olarak: Herkes laikliğin bir sistem olduğunu vurguluyor. Başbakan ve diğer parti mensupları da laiklik bir sistemdir diyor; yani aynı şeyi söylüyor. Anayasa da laikliği, bireyin değil Türkiye Cumhuriyeti Devletinin niteliklerinden biri



olduğunu söylüyor. Başbakan ve diğer parti mensupları da aynı şeyi söylüyor. Herkes laikliğin din, inanç ve ibadet hürriyetinin teminatı olduğunu ve dindarlığa mani olmadığını söylüyor, Başbakan ve diğer parti mensupları da laikliğin din, inanç ve ibadet hürriyetinin teminatı olduğunu ve dindarlığa mani olmadığını, dindar bir kişinin de laiklik ilkesini benimseyebileceğini söylüyor. Özetle ifade etmek gerekirse Başbakan ve diğer parti mensuplarının söylediği, Anayasa, Anayasa Mahkemesi ve doktrinin söylediklerinin, farklı bir üslupla tekrar ve ifadesidir.

AK PARTİ, laikliğin teminatıdır. Nitekim Ak Parti Genel Başkanı ve Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın, Türkiye Cumhuriyeti'nin laik niteliğini benimsediğini, laikliğin teminatının Ak Parti olduğunu, laikliğin bir sigorta olduğunu ifade eden ve laikliğin önemine vurgu yapan sayısız konuşmaları vardır. Bunların bazıları iddianamede yer almakta (İddianame, s. 28, 30, 36) olup, bazıları da yukarıda verdik.

AK PARTİ üyelerinin, laiklikle ilgili değerlendirmeleri, Anayasaya ve laiklik ilkesine aykırı değildir, Anayasa ve laiklik ilkesi ile uyumludur.

### **3) YÜKSEK ÖĞRENİM HAK VE ÖZGÜRLÜĞÜ KONUSUNDAKİ SORUNLARI TARTIŞMAK VE ÇÖZÜMÜNE DAİR ÖNERİLER GEİTRMEK LAİKLİK İLKESİNE AYKIRI DEĞİLDİR**

Siyasi ve fikri çoğulculuğun egemen olduğu demokratik sistemlerde, iktidarda olsun veya olmasın hiçbir siyasi parti veya hiçbir siyasetçi, toplumda yaşanan sorunları görmezlikten gelemmez; toplumdaki yükselen çözüm taleplerine karşı kayıtsız kalmaz. Aksine bu sorunları topluma faydalı bir biçimde çözümlerini üretip kamuoyu ile paylaşır ve çözümü için millettten yetki ister. Bu, demokrasinin ve demokratik işleyişin bir gereğidir.

Nitekim demokratik bir ülke olan Türkiye'de, kimi öğrenciler bakımından yükseköğrenim hak ve özgürlüğünü ölçüsüz sınırlanması sorununun varlığını kabul etmeyen ve çözümüne dair görüşlerini kamuoyu ile paylaşmayan hiçbir siyasi parti yoktur. Bazı siyasi partiler sorunun çözümünü parti programına koyarken, bazı milletvekilleri kanun teklifi vermiş ve bazı siyasi partiler ise sorunu çözmek amacıyla yasal düzenlemeler yapmışlardır. Türkiye Büyük Millet Meclisi de, bu sorunu incelemek üzere bir Araştırma Komisyonu kurmuştur.

AK PARTİ'nin ve onun Genel Başkanı ve Türkiye Cumhuriyeti Başbakanının ve diğer parti mensuplarının, bu soruna dair değerlendirme, tespit ve eleştirilerde bulunması, sorunun çözümüne dair bir arayış içinde olması normaldir ve demokratik hukuk devleti olmanın gereği Anayasa'nın teminatı altındadır.

Demokratik hukuk devletinde siyasetçilerin, demokrasi ve hukuk içinde kalarak ülke sorunlarına çözüm araması, çözüm üretmesi ve iktidarda ise sorunları çözmesi, yadsınamaz ve kınanamaz. Aksinin varit olması, o ülkenin demokratik niteliğine gölge düşürür.

Üniversitede okuyan geç kızlarımız aleyhine sonuçlar doğuran, eğitim-öğretim hak ve hürriyetini, hukuk devleti ve eşitlik ilkesi ile bağdaşmayacak biçimde sınırlayan, özgürlük alanını daraltan bir yasağı, bir sorunu konuşmak ve bunun çözümüne dair Anayasa ve yasalara uyararak ve hukukun içinde kalarak çözüm aramak, Anayasa ve laiklik ilkesine aykırı değildir. Kaldı ki AK PARTİ mensuplarının yaptığı açıklamalar ile Türkiye Büyük Millet Meclisindeki yasama faaliyetleri kapsamındaki çalışmalar, Anayasa ve hukukun tanıdığı yetki ve sınırlara uyararak yapılmıştır.

#### **4) ÜNİVERSİTEYE GİRİŞTEKİ KATSAYI SORUNUNU KONUŞMAK VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ GETİRMEK LAİKLİĞE AYKIRI DEĞİLDİR**

Meslek Liselerinde yaşanan katsayı sorunu, Türk eğitimimin ortak sorunudur. Bizim konuya yaklaşımımız, İmam-Hatip Liseleri özelinde değildir, genel bir yaklaşımdır. Cumhurbaşkanının bir daha görüşülmek üzere Meclise geri gönderdiği tasarı da sadece İmam Hatip Liselerini değil bütün mesleki ve teknik eğitimi kapsamaktadır. Ancak bu sorunda taraf olanlar, her vesile ile “Meslek liselerindeki katsayı sorunu” sadece İmam-Hatip Lisesi sorununa indirgemişlerdir. Biz, bizim dışımızda yapılan bu değerlendirmelere karşı olduğumuzu her defasında ifade ettik. Eşitlikçi bir bakışı benimsedik. Bu yaklaşım, laikliğe karşıtlık değil laikliğin gerçek anlamı ile kullanılmasına yöneliktir.

İmam Hatip Liseleri de diğer liseler gibi Devletin kurduğu, giderlerini karşıladığı, öğretmenlerini atadığı, yönetimini icra ettiği, program ve kitaplarını tespit edip uygulattığı, öğrencisini kaydettiği ve mezununa diplomasını verdiği, kısaca devletin gözetim ve denetimi altında faaliyet gösteren bir okuldur.

Devletin gözetim, denetim ve yönetimindeki meslek liselerinden İmam Hatip Lisesinde okumayı tercih eden kişilerin ve velilerinin, salt bu okulları tercihleri nedeniyle laik sistemi benimsememekle itham edilmesi veya bunların laik sistem için tehlike görülmesi ve gösterilmesi, büyük bir haksızlık ve hukuksuzluktur. Laiklik ilkesi, müfredatında dini konular bulunan bir Devlet okulunda eğitim ve öğretim görmeyi tercih eden öğrencileri ve velilerini veya bu öğrencilerin sorunlarının çözümü konusunda değerlendirme ve çalışma yapılmasını, yasaklamaz. Aksine laiklik, bu tercihlerin ve bu okulların teminatıdır.

Bir yandan Devletin kurduğu yüzlerce İmam Hatip Lisesi eğitim ve öğretimini sürdürürken ve bu durum Anayasa ve laiklik ilkesine aykırı görülmezken, diğer yandan bu okulların ve buralarda okuyan öğrencilerin ve bu okullar nedeniyle mağdur edilmiş bulunan öteki meslek liselerinin sorunlarını konuşmak ve çözümü için yasal zeminde çalışma yürütmeyi Anayasa ve laiklik ilkesine aykırı görmek ve bu sorunları konuşup çözüm arayan siyasetçilerin siyasi yasaklılığını ve üyesi buldukları partinin de kapatılmasını talep ve dava etmek, temel bir hukuk ve mantık çelişkisi değil midir? Ayrıca Anayasa değişmediği halde, 1998’e kadar yapılan bir uygulamanın, 1998’den sonra Anayasa ve laiklik ilkesine aykırı hale gelmesi ve bunun parti kapatma nedeni olarak görülmesi ve gösterilmesi diğer bir çelişkidir. Eğer bugün

1998 öncesindeki uygulamayı istemek parti kapatma nedeni sayılırsa, 1998'den önce hükümet etmiş bütün partilerin de kapatılması gerekmez miydi?

Devlet, kendi eğitim-öğretim kurumlarına ikircikli bakmaz ve bakılmasına da müsaade etmez.

Pek çok siyasetçi, akademisyen, araştırmacı, yazar, gazeteci, sivil toplum örgütü ve siyasi parti tarafından dile getirilen Meslek liselerine uygulanan katsayı adaletsizliği sorunu, onlar için Anayasa ve laiklik ilkesine aykırı görülmez iken, aynı sorunları AK Parti'nin dile getirmesi halinde Anayasa ve laiklik ilkesine aykırı görülüp Anayasanın 69'uncu maddesine göre kapatılma nedeni sayılması ve hakkında dava açılması, Anayasanın 2'inci maddesinde ifadesini bulan demokratik devlet ilkesi ile 10'uncu maddesindeki eşitlik ilkesine açık bir aykırılıktır. Hukuk devletinde sözler veya fiiller, adalet terazisinde söyleyene göre tartılmaz.

Kaldı ki bu konudaki açıklamalarda; laikliğe aykırı bir anlam ve laiklik ilkesine yönelik bir saldırı yoktur. Tam tersine bu açıklamalarda; laiklik ilkesini kuvvetlendirmeye ve onu istismar edenlerin ellerinden kurtarmaya çalışarak, laiklik ilkesinin hiç kimseyi dışlamadığına dair bir değerlendirme, tespit ve yaklaşım vardır.

## **5) YÜRÜRLÜĞE GİRMİŞ ANAYASA VE YASA DEĞİŞİKLERİNİN UYGULANMASI GEREKTİĞİNİ SÖYLEMEK LAİKLİK İLKESİNE AYKIRI DEĞİLDİR**

Anayasa ve yasa değişiklikleri, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde kabul edilip, Cumhurbaşkanı tarafından onaylandıktan sonra Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girer (Anayasa, m. 89; 175).

Anayasa'nın 10 ve 42'inci maddesinde yapılan değişiklikler; Anayasa ve İçtüzük'e uygun yasalaşmış ve yürürlüğe girmiştir.

Anayasa, herkesi bağlayıcı, en üstün hukuk normudur. Nitekim "Anayasa'nın bağlayıcılığı ve üstünlüğü" başlıklı 11. maddesine göre; "Anayasa hükümleri, yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını ve diğer kuruluş ve kişileri bağlayan temel hukuk kurallarıdır.

Kanunlar Anayasaya aykırı olamaz."(Anayasa, m. 11)

Anayasa hükümleri, açık ve uygulanma kabiliyeti varsa doğrudan uygulanabilir. Nitekim bu nitelikleri taşıyan Anayasa'nın bazı hükümleri, doğrudan uygulanmıştır. Örneğin, Anayasa'nın; "Hiç kimse, yalnızca sözleşmeden doğan yükümlülüğünü yerine getirememesinden dolayı özgürlüğünden alıkonamaz." (Anayasa, m. 38/8), "Ölüm cezası ... verilemez." (Anayasa, m. 38/10), "İspat hakkı" (Anayasa, m. 39), "Cumhurbaşkanı seçimine ilişkin Anayasa'nın 102'inci maddesi ve Cumhurbaşkanının görev ve yetkilerine ilişkin 104'üncü maddeleri doğrudan uygulanmışlardır.

Anayasa Mahkemesi, Danıştay ve Yargıtay; Anayasa hükmünün yeterince somut ve açık olması halinde doğrudan uygulanabileceğine dair muhtelif kararlar vermişlerdir.

Bir milletvekilinin; yürürlükteki bir Anayasa hükmünün herkes için bağlayıcı olduğunu ve uygulanması gerektiğini ifade etmesi, ne laikliğe ve ne de Anayasa'ya aykırıdır.

Değişik milletvekillerinin Anayasa değişikliklerinin uygulanması gerektiği yönündeki değerlendirmeleri; Anayasa'nın 11'inci maddesinin farklı bir üslupla tekrarı niteliğindedir. Anayasaya veya laiklik ilkesine aykırı değildir.

## **6) KİŞİ, ORGAN, KURUM, KARAR, SORUN, YASA VE OLAYLARI ELEŞTİRMEK LAİKLİK İLKESİNE AYKIRI DEĞİLDİR**

Düşünce ve düşünceyi ifade özgürlüğü, insan hak ve özgürlükleri içinde hayat hakkıyla birlikte en önemli olanıdır.

Düşünceyi özgürce ifade hürriyeti olmadıkça düşünce edinmeye yarayan hürriyetler ve kanaat hürriyeti fazla bir anlam taşımaz.

Eleştiri hakkı da kaynağını düşünce hürriyetinden alır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine göre düşünce özgürlüğü; sadece kabul gören veya zararsız veya önemsiz bilgiler, haberler veya fikirler için değil aynı zamanda eleştiri niteliğindeki fikirler için de geçerlidir. Eleştiri mahiyetindeki düşüncelerin, bir övgüyü içermeyeceği, eleştirilen için bir hoşgörüyü gerekli kılacağı açıktır. Demokratik hukuk devletlerinde; eleştirilmez kişi, yasa, organ, kurum, kuruluş, makam, karar, sorun, olay, iş veya işlem yoktur. Olamaz da.

### **a) Cumhurbaşkanının görüşlerini eleştirmek laiklik ilkesine aykırı değildir**

Cumhurbaşkanının görüş ve kararlarını eleştirmek, demokratik hukuk devletinin gereğidir, laiklik ilkesine aykırı değildir.

İddia makamı, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan (iddianame, s.28, 52 ve 53) ile Bülent Arınç (İddianame, s. 62-63)'ın Cumhurbaşkanının görüşlerine dönük eleştirilerini, laiklik ilkesine aykırı bir eylem olarak kabul etmiştir.

Halbuki eleştirinin muhatabı, Cumhurbaşkanının görüşleridir, şahsı veya laiklik ilkesi değildir.

### **b) Milletvekillerinin hükümeti eleştirmesi ve Başbakanın eleştirilere cevap vermesi laiklik ilkesine aykırı değildir**

Milletvekillerinin bir tutumu nedeniyle partilerini veya hükümeti eleştirmesi ve eleştiriye muhatap olanların da buna cevap vermesi, laiklik ilkesine aykırı değildir. Kaldı ki bu eleştirilerin muhatabı, laiklik değil hükümettir. Cevabın muhatabı da laiklik değil, eleştiri yöneltten milletvekilleridir. Konunun laiklikle ilgisi yoktur.

İddianamede; eski milletvekillerinden Ersönmez Yarbay, Mehmet Elkatmış, Eyüp Sanay, Abdullah Çalışkan ve Resul Tosun'un, AİHM'in 4. Dairesinin kararının onanmasını istemesi nedeniyle hükümeti eleştirmişlerdir (İddianame, s. 90, 92). Bu eleştirileri de Başbakan Recep Tayyip Erdoğan cevaplandırmıştır (İddianame, s. 38, 51) İddia makamının mantığıyla baktığınızda lehe olacak bu hususlar bile aleyhe değerlendirilmiştir.

### **c) Siyasi partileri ve siyasetçileri eleştirmek laiklik ilkesine aykırı değildir**

Partiler arası siyasi rekabet, çoğulcu demokratik hayatın bir gereğidir. Partilerin rekabet yaparken, birbirlerini eleştirmesi, daha iyi proje ve çözüm konusunda yarışması demokrasinin icabıdır.

Bir siyasi parti Genel Başkanının, diğer bir parti Genel Başkanını eleştirmesi veya eleştirilerine cevap vermesi veya başka partililerin birbirini veya karşılıklı partilerini eleştirmeleri, ne laiklik ilkesine ve ne de Anayasa'ya aykırıdır.

İddia makamı; Başbakanın CHP Genel Başkanı Deniz Baykal'a dönük eleştiri ve cevapları (İddianame, s. 28, 29, 49 ve 53) ile Burhan Kuzu'nun CHP milletvekillerine cevapları (İddianame, s. 101)nı, laiklik ilkesine aykırı bulmuştur. Bir iktidar partisi Genel Başkanının, kendisini eleştiren Anamuhalefet Partisi liderini eleştirmesi veya bir milletvekilinin diğer parti milletvekilini eleştirmesinin, laiklikle hiçbir ilgisi yoktur. Aksinin kabulü siyaseti işlemez hale getirir. Partiler veya siyasiler arasında geçen tartışmalardan ve bu tartışmalarda bir birlerine karşı söylediklerinden, laiklik aleyhtarlığı sonucuna varılamaz. Çünkü bu eleştiri ve tartışmaların hiç birisinin muhatabı laiklik değildir. Muhatap siyasi parti veya parti mensuplarının laiklik hakkındaki görüşlerinin eleştirilmesi, laikliğin eleştirisi değildir. Bu, sadece o partinin veya parti üyelerinin anlayışının eleştirisidir. Eğer CHP'nin veya MHP'nin laiklik görüş ve yorumunu eleştirmek laikliğe aykırı kabul edilirse, o zaman çoğulcu demokratik siyasi hayatın işlemesi mümkün olmaz. Bu anlayış, siyaseti ve siyasi partilerin varlığını anlamsız kılar.

### **d) Mahkeme başkanlarının görüşlerini eleştirmek laiklik ilkesine aykırı değildir**

Mahkeme Başkanlarının görüşlerini eleştirmek, laiklik ilkesine aykırı değildir.

Fakat iddia makamı, aksi görüştedir. Çünkü iddianamede; Başbakan Recep Tayyip Erdoğan (İddianame, s. 37), Bülent Arınç (İddianame, s. 55-59), İrfan Gündüz

(İddianame, s. 83) ve Mehmet Çiçek'(İddianame, s. 83)'in, dönemin Anayasa Mahkemesi Başkanı Mustafa Bumin'in görüşlerini eleştiren düşünce açıklamaları ile Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın, Yargıtay eski Başkanı Eraslan Özkaya'nın görüşlerini eleştiren düşünce açıklamalarını (İddianame, s. 27) , laikliğe aykırı eylem olarak kabul ve takdim edilmiştir.

Mahkeme Başkanlarının görüşlerinin eleştirisinin, laiklikle hiçbir ilişkisi yoktur. Demokratik hukuk devletinde, görüşü eleştirilmez kişiler yoktur.

### **e) Mahkeme kararlarını eleştirmek laiklik ilkesine aykırı değildir**

Mahkeme kararları da eleştirilebilir. Mahkeme kararlarının bağlayıcı olması, onların eleştirilmez olduğu anlamına gelmez. Nitekim Yüksek Mahkeme'nin pek çok değerli Başkanı da aynı kanaattedirler. "Anayasa Mahkemesi kararlarının kesin ve bağlayıcı olması, onların eleştirilemez olduğu anlamına gelmemektedir. Diğer deyişle, mahkeme kararlarına uyma yükümlülüğü, söz konusu kararları eleştirme hakkını ortadan kaldırmamaktadır. Bir hukuk devletinde, yargı kararlarının da eleştirilebilmesi doğaldır. Mahkeme kararlarının oybirliği ile alınmadığı durumlarda, azlık oyu kullanan üyelerin düşüncelerinin de bu anlamda karşı hukuki düşünceyi oluşturduğu açıktır. Anayasa Mahkemesi'nin işin esasına girerek reddettiği konularda on yıl geçtikten sonra tekrar başvuruda bulunulabilmesi, Anayasa Mahkemesi kararlarının eleştiriye açık ve değişebilir nitelikte olduğunun bir diğer kanıtıdır.

Bir hukuk devletinde, mahkeme kararlarının gerek akademik çevrelerde, gerekse uygulayıcılar tarafından ele alınıp incelenmesi gerekli ve yararlıdır. Bu tür eleştirilerin yargıya yeni ufuklar açma olasılığı her zaman vardır. Bununla birlikte, doğruyu bulmak adına yapılacak eleştirilerin belirli bir düzeyde ve nitelikte olması gerektiği de kuşkusuzdur." (Tülay Tuğcu, Anayasa Mahkemesi eski Başkanı, Anayasa Mahkemesi'nin 44. kuruluş günü töreni konuşmasından)

Mahkeme kararlarının eleştirisi, laiklik ilkesine aykırı değildir. Ancak hakikat bu olmasına karşın iddia makamı;

Başbakan Recep Tayyip Erdoğan (5 adet) (İddianame, s. 42, 43, 44, 45); Bülent Arınç (2 adet) (İddianame, s. 63, 64, 65), Abdullah Gül (3 adet) (İddianame, s.66, 67, 68, 69), Hüseyin Çelik ( 2 adet) (İddianame, s. 72-73), Tayyar Altıkulaç (İddianame, s. 78), Ömer Özyılmaz (İddianame, s. 78), Sadullah Ergin (İddianame, s. 78-79), Asım Aykan (İddianame, s. 80), Egemen BAĞIŞ (İddianame, s. 92) , Resul TOSUN (İddianame, s. 92-93) ve Hayati Yazıcı (İddianame, s. 93)'nın , AİHM'in Leyla Şahin kararını,

Başbakan Recep Tayyip Erdoğan (2 adet) (İddianame, s. 45 ve 47), Abdullah Gül (İddianame, s. 70), Mehmet Çiçek (iddianame, s. 83-84), Hasan Kara (İddianame, s. 94) , Selami Uzun (İddianame, s. 94), Muzaffer Külçü (İddianame, s. 94)'ünün Danıştay 2. Dairesi'nin Aytaç Kılınç'a ilişkin 26.10.2005 gün ve 2004/4051-2005/3366 sayılı kararını,

Ve Başbakan Recep Tayyip Erdoğan(İddianame, s. 54), Anayasa Mahkemesi'nin Cumhurbaşkanı seçimi ile ilgili kararını,

Eleştirmelerini, laiklik ilkesine aykırı bir eylem olarak kabul ve takdim etmiştir.

İddia makamının bu yaklaşımı, Anayasa ve Anayasa Mahkemesi'nin kabullerine de aykırıdır.

#### **f) YÖK'ü ve uygulamalarını eleştirmek laiklik ilkesine aykırı değildir**

YÖK'ü ve uygulamalarını eleştirmek, düşünceyi açıklama hürriyeti kapsamında olup, demokratik hukuk devletinin teminatı altındadır.

YÖK ve uygulamaları ile üniversitenin ve öğrencilerin sorunları ve çözümü konularında siyasetçilerin değerlendirme, tespit ve eleştirilerde bulunmaları, laiklik ve Anayasaya aykırı değildir. Aksine ifade hürriyetinin gereği olup, demokratik hukuk devletinin teminatı altındadır.

İddia makamı, anayasal ve yasal teminatları yok sayarak; Başbakan Recep Tayyip Erdoğan (İddianame, s. 49, 51, 52, 53, 54,), Bülent Arınç (İddianame, s. 60-62), Cavit Torun (İddianame, s. 79-80), Akif Gülle, (İddianame, s. 85), Musa Uzunkeya (İddianame, s. 89), Sadık Yakut (İddianame, s. 93) ve Muzaffer Gülyurt (İddianame, s. 98)'un, YÖK'ü ve uygulamalarını, YÖK Başkanını, Üniversiteler Arası Kurul'u ve bazı öğretim üyelerini eleştirmesini, laiklik ilkesine aykırı bir eylem olarak kabul ve takdim etmiştir.

#### **g) Basının veya başka kişileri eleştirilmek laiklik ilkesine aykırı değildir**

Siyasi partiler ve siyasi parti mensupları, hem basını ve hem de kendilerini eleştiren veya eleştirmeyen kişileri de eleştirebilirler. Eleştiriler, bazen kendileri hakkındaki yanlış ve kasıtlı habere dayanabileceği gibi, bazen de ülke sorunları konusunda yanlış ve yanlış yaklaşımları nedeniyle de yapılabilir.

Basının veya başkaca kişilerin eleştirilmesi, laiklik ilkesine aykırı değildir.

Buna rağmen iddia makamı, basının veya başkaca kişilerin eleştirilmesini, eleştiride kullanılan cümleler nedeniyle laikliğe aykırı eylemler olarak kabul ve iddia etmiştir.

Örneğin, iddia makamı; Başbakan Recep Tayyip Erdoğan (İddianame, s. 49, 51 ve 53), Mehmet Cemal Öztaylan (İddianame, s. 97), Hüseyin Tanrıverdi (İddianame, s. 99), Bekir Bozdağ ve Recep Akdağ (İddianame, s. 102)'ın laiklikle hiçbir ilgisi olmayan; sadece basının yalan ve yanlış haber ve yorumlarına dönük eleştirilerini, laiklik ilkesiyle irtibatlandırmış ve Anayasa'ya aykırılığını kabul ve iddia etmiştir.

## **h) Ülkenin değişik sorunları hakkında değerlendirme, tespit ve eleştiriler yapmak laiklik ilkesine aykırı değildir**

Demokratik bir hukuk devletinde siyasi partilerin ve parti mensuplarının, ülke sorunları, yasalar ve uygulamalara dair tespit, değerlendirme ve eleştirilerde bulunması ve kendi çözüm önerilerini insanların bilgi ve onayına sunması; siyasi parti, örgütlenme ve siyasal ifade özgürlüğünün gereğidir. Bu gereklilik, “Düşünce ve kanaat hürriyeti” (Anayasa, m. 25) ile “Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti” (Anayasa, m. 26)nin doğal bir sonucudur. Anayasa'nın herkese tanıdığı düşünme ve düşündüğünü açıklama ve yayma hak ve hürriyetini, buna en fazla gereklilik duyan siyasi parti, Genel Başkan, Başbakan, Bakan, milletvekili ve siyasi parti üyelerinden esirgediği düşünülemez.

İddia makamı, demokratik bir hukuk devletinin teminatı altında olan siyasal düşünce özgürlüğü kapsamında kalan değerlendirme, tespit, eleştiri ve tavsiyeleri, laiklik ilkesine aykırı görmüş ve göstermiştir. Örneğin; kadın hakları (İddianame, s. 35 ve 39), eğitim nedeniyle yurt dışına giden döviz (İddianame, s. 37), kamusal alan (İddianame, s. 35-36 ve 55), teşkilata öğütler (İddianame, s. 43, 46 ve 47), özgürlük (İddianame, s. 45, 60, 67), din adamı ihtiyacı (İddianame, s. 54), af (İddianame, s. 54), AB İlerleme Raporu (İddianame, s. 66), din eğitimi (iddianame, s. 78), hükümet icraatları (İddianame, s.84-85), genel sorunlar ( İddianame, s. 89, 96 ve 98), yasalar (İddianame, s.97,98 ve 99) gibi konulardaki değerlendirme, tespit ve eleştirileri iddia makamı, laiklik ilkesine aykırı kabul ve takdim etmiştir.

Halbuki bu değerlendirme, tespit ve eleştirilerin hiç birisi, laiklik ilkesine aykırı değildir. Ülke sorunlarına dair değerlendirme, tespit ve eleştiri hak ve hürriyeti, demokratik hukuk devletinin gereği olup Anayasanın teminatı altındadır.

Sonuç olarak iddia makamı, AK PARTİ Genel Başkanı ve Başbakan ile diğer partililerin sözlerini; söylenen yer, neden, zaman ve muhatap bağlamından koparmış, söylenenleri söyleyenin iradesine rağmen kendince anlamlandırmış ve kendi verdiği anlamları sanki onlar söylemiş gibi takdim etmiş ve bu sözlerden dolayı da partimiz mensuplarının siyasi yasaklılığını ve partimizin kapatılmasını talep ve dava etmiştir.

Ayrıca iddia makamı; muhatapları belli olan ve muhatapları kesinlikle laiklik olmayan düşünce açıklamalarına laikliği muhatap kılmış; açık ifadelerde gizli anlam aramış veya niyet okumak suretiyle başka anlamlara çekilmesi mümkün olmayan açıklamalara gizli anlamlar yüklemiş ve bu suretle her açıklamayı laiklik aleyhinde bir beyana (Kendince) dönüştürmüştür. Bu, aleni bir anlam tahrifi ve delil tasnii olup, hukuken ve fiilen kabulü mümkün değildir. Hukuken mümkün değildir, çünkü Anayasa ve hukukun evrensel ilkeleri, niyet okumayı yasaklamıştır. Fiilen mümkün değildir. Çünkü iddianamedeki beyanlar, yoruma ve teville imkan bırakmayacak açıklık ve netliktedir. İddia makamı, niyet okuyucu değildir, olamaz da. Hukuk devletinde iddia makamı, somut gerçeklikten hareket eder. Hukuk devletinde iddia makamı kişileri, kedi yaptığı yorum ve değerlendirmelerle değil de onların



yaptıklarıyla itham eder. Aksinin kabulü, Anayasanın 2'inci maddesinde ifadesini bulan demokratik hukuk devleti ilkesinin açık ihlalidir.

Neticeten her hangi bir konuda değerlendirme, tespit ve eleştiride bulunmak, ifade hürriyeti kapsamındadır. İfade hürriyeti, demokratik hukuk devletinin tanıyıp teminat altına aldığı temel bir hak ve hürriyettir. Demokratik hukuk devletlerinde; “Cumhurbaşkanı, hükümet, muhalefet partileri, mahkeme başkanları, mahkeme kararları, milletvekilleri, basın, YÖK, ülke sorunları ve yasalar eleştirilmez; aksi takdirde laiklik ilkesine aykırı olur” biçiminde kurallar yoktur. Aynı şekilde Anayasamızda da benzer kurallar yoktur. Aksine hukukumuzda göre; herkesin görüşünün eleştirisi mümkün olduğu gibi yasama, yürütme ve yargı organları; mahkeme kararları; Cumhurbaşkanı, hükümet, mahkeme başkanı, siyasi partiler ve genel başkanları, YÖK başkanı, milletvekilleri, diğer kişiler ve basının görüşleri ile ülkenin değişik sorunları ve uygulamalarının değerlendirilmesi ve eleştirisi de mümkündür.

Demokratik hukuk devletlerinde; tabu organ, mahkeme, kurum, kişi ve kararlar olmadığı gibi, tabu niteliğinde eleştirilmez görüş, konu ve kararlar da yoktur. Her şey eleştirilebilir. Sadece otoriter ve totaliter rejimlerde; tabu ve eleştirilmez organ, mahkeme, makam, kurum, kuruluş, kişi, konu ve kararlar vardır.

“Düşünce ve kanaat hürriyeti (Anayasa, m. 25) ve “Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti” (Anayasa, m. 26) Anayasamızın tanıyıp teminat altına aldığı, hak ve hürriyetlerdendir.

Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahip olduğu gibi Başbakan dahil partimiz üyeleri de aynı hak ve hürriyete sahiptir. Anayasanın herkese tanıdığı bir hak ve hürriyeti, Başbakandan ve diğer parti mensuplarından esirgediği düşünülemez. Herkes gibi Başbakan ve AK PARTİ üyelerinin de; Cumhurbaşkanı, Anayasa Mahkemesi Başkanı, Yargıtay Başkanı, YÖK Başkanı, anamuhalefet ve muhalefet partileri Genel Başkanları, basın ve diğer kişilerin de Cumhurbaşkanının görüşlerine katılmamak veya gerektiğinde eleştirme hak ve hürriyeti vardır. Ayrıca mahkeme kararlarını da eleştirme hak ve hürriyetleri vardır. İddia makamının yorumları, bu hak ve hürriyetleri sınırlandıramaz, kullanılmaz hale getiremez ve yok sayamaz. Anayasa ve yasalara uygun bir durum, sadece iddia makamının iddiasıyla Anayasaya aykırı hale gelmez.

#### **D- AK PARTİ YETKİLİ ORGANLARININ AÇIKÇA VEYA ZIMNEN BENİMSEDİĞİ HİÇBİR EYLEM VEYA SÖYLEM YOKTUR**

Bir siyasî partinin Anayasa'nın 68' inci maddesinin dördüncü fıkrası hükümlerine aykırı eylemlerinden ötürü kapatılabilmesini Anayasa; 68'inci maddenin 4'üncü fıkrasına aykırı fiillerin parti üyelerince işlenmiş olması, partinin yetkili oranlarının işlenmiş bu fiilleri açıkça veya zımnen benimsemiş olması ya da partinin yetkili organlarının bu fiilleri doğrudan ve kararlılık içinde işlemiş olması, parti üyelerinin işlediği ve parti yetkili organlarının benimsediği fiiller ile parti yetkili

organlarının doğrudan ve kararlılıkla işlediği fiillerin belli bir yoğunluğa erişmiş olması ve Anayasa Mahkemesi'nin odak olmanın koşullarının gerçekleştiğini tespit etmesi şartlarının birlikte varlığına bağlıdır.

Bir siyasi parti üyesinin işlediği fiilin, partiye isnat edilebilmesi için, partinin yetkili organları tarafından açıkça veya zımnen benimsenmiş olması şarttır. Aksi takdirde üyenin fiili, partiye isnat edilemez.

Açıkça benimseme, Anayasada sayılan parti organ ve kurullarının sözlü veya yazılı beyanlarıyla veya kararlarıyla parti üyelerinin Anayasaya aykırı eylemlerini benimsediklerini ortaya koymasıyla olur.

Örtülü (zımni) benimseme ise, yetkili parti organ ve kurullarının, parti üyelerinin Anayasaya aykırı eylemlerini bildikleri halde susma veya engelleyici bir harekette bulunmama suretiyle, yani hiçbir işlem yapmayarak bu eylemleri örtülü biçimde onaylamalarıyla olur.

Parti yetkili organ ve kurulların bilgisi dahilinde olmayan üye eylemlerinin benimsendiğinden söz edilemez.

Öte yandan, örtülü benimsemenin tespitinde, parti üyelerinin Anayasaya aykırı eylemlerinden parti yetkili organlarının müdahale edebilecek sürede haberdar olduklarının ve yine de müdahalede bulunmadıklarının kesin olarak ispat edilmesi gerekir.

İlk cevabımızda, esas hakkındaki cevabımızda ve sözlü cevaplarımızda ifade ettiğimiz gibi AK PARTİ üyelerinin, Anayasa'nın 68'inci maddesinin dördüncü fıkrasına aykırı işlenmiş ve partimizin yetkili organlarınca açıkça veya zımnen benimsenmiş hiçbir eylem veya beyanı yoktur. Nitekim partimiz hakkında açılan davada iddia makamı, parti üyelerine ait olduğu belirtilen "eylemler" in parti yetkili organlarınca benimsendiğine dair hiçbir delil sunamamıştır.

### **1) AK PARTİ'nin yetkili organları iddianın aksine laiklik ilkesinden yana tavır koymuştur**

Adalet ve Kalkınma Partisi, cumhuriyetimizin laik niteliğine bağlıdır. Bütün eylem ve söylemlerinde laiklikten yana tavır koymuş ve laiklik ilkesiyle uyumlu icraatlarda bulunmuştur. Şöyle ki:

#### **a) AK PARTİ, Anayasa'ya uygun laiklik anlayışını benimsediğini açıkça parti programına koymuştur:**

- "Dini insanlığın en önemli kurumlarından biri, laikliği ise demokrasinin vazgeçilmez şartı, din ve vicdan hürriyetinin teminatı olarak görür.

- Laikliğin, din düşmanlığı şeklinde yorumlanmasına ve örselenmesine karşıdır,

- Esasen laiklik, her türlü din ve inanç mensuplarının ibadetlerini rahatça icra etmelerini, dini kanaatlerini açıklayıp bu doğrultuda yaşamalarını ancak inançsız insanların da hayatlarını bu doğrultuda tanzim etmelerini sağlar.

- Bu bakımdan laiklik, özgürlük ve toplumsal barış ilkesidir.

- Partimiz, kutsal dini değerlerin ve etnisitenin istismar edilerek siyaset malzemesi yapılmasını reddeder.

- Dindar insanları rencide eden tavır ve uygulamaları ve onların, dini yaşayış ve tercihlerinden dolayı farklı muameleye tabi tutulmalarını anti-demokratik, insan hak ve özgürlüklerine aykırı bulur.”

- Öte yandan dini, siyasi, ekonomik veya başka çıkarlara alet etmek veya dini kullanarak farklı düşünen ve yaşayan insanlar üzerinde baskı kurmak da kabul edilemez (AK PARTİ Programı, Temel hak ve özgürlükler, m. 2.1, s. 2)

**b) AK PARTİ Genel Başkanı ve Başbakan Recep Tayyip Erdoğan, sayısız konuşmasında, kendisinin ve partisinin laiklik anlayışını açıklıkla ifade etmiş, beyanları ve eylemleriyle cumhuriyetimizin laik niteliğinin güçlenmesine katkıda bulunmuştur. Bu konuşmalardan bazılarına yukarıda yer verilmiştir.**

**c) AK PARTİ üyelerinin çoğunlukta bulunduğu yasama organının kabul ettiği sayısız kanunla, cumhuriyetimizin nitelikleri daha da güçlendirilmiştir.** Ceza hukukçuları ve pek çok hukukçu tarafından rejimin asıl karakterini gösteren (diğer bir ifadeyle rejimin anayasası diye nitelenen) yasalar olarak nitelenen ceza mevzuatı, bu dönemde baştan aşağı yenilenmiştir. Bu meyanda Türk Ceza Kanunu, Ceza Muhakemesi Kanunu, Kabahatler Kanunu ve Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun yasalaştırılmıştır. Bunlar dışında da sayısız kanun değişikliği yapılmıştır. Yapılan her düzenleme, cumhuriyetimizin niteliklerini biraz daha güçlendirmiştir.

**d) AK PARTİ iktidarları döneminde, hiç kimsenin siyasi, ekonomik, kültürel, sosyal vb. yaşamına asla müdahale edilmemiş ve başkalarının müdahalesine de imkan verilmemiştir.** Bugün hiç kimse, AK PARTİ hükümetleri döneminde, benim tercihlerim veya yaşantım laiklik ilkesinin sağladığı teminatlar yok edilerek daraltılmış veya zorlaştırılmıştır iddiasında bulunamaz. AK PARTİ hükümetleri yaptıkları icraatlarla, cumhuriyetimizin bütün niteliklerinin daha da güçlenmesini temin etmiştir. Ayrıca laiklikle ilgisi olmadığı halde, laiklikle ilişkilendirilen kimi faaliyetlerini ise derhal durdurmuş veya iptal etmiştir. Örneğin; Açık Öğretim Lisesi Yönetmeliği ve Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Müfredatı ile ilgili çalışmalar iptal edilmiş ve Sağlık Kuruluşları Ruhsatlandırma Yönetmeliği Tasarisından vazgeçilmiştir. Ayrıca Mahkeme kararlarıyla iptal edilen konular, yeniden gündeme getirilmemiştir.

**e) Avrupa Birliği, laik sistemin sahibi ve de uygulayıcısıdır.** Laik bir sisteme sahip Avrupa Birliğinin üyesi olma yönünde en önemli adımların atılması ve

en önemli dönemeçlerin geçilmesi, AK PARTİ iktidarlarında olmuş ve neticede Türkiye, Avrupa Birliği ile müzakere eden ülke statüsüne yükseltilmiştir. Avrupa Birliği üyeliğinden yana tavır koymak, açıkça laiklikten yana tavır koymaktır.

**f) Yerel Yönetimler üzerinde hükümetin vesayet denetimi olduğundan, AK PARTİ hükümetleri, yerel yönetimlerin faaliyetlerini Anayasa ve yasalara uygun yürütmelerine özen göstermiştir.** Kamuoyunda, laiklikle ilişkilendirilen yerel yönetim faaliyetleri ile ilgili derhal idari tahkikatlar başlatılmış ve ilgililer hakkında gerekenler yapılmıştır. İddianamedeki yerel yöneticilerle ilgili iddiaların kamuoyuna intikal edenlerin tamamı hakkında idari tahkikat yaptırılmıştır.

Ayrıca bazı yerel yöneticiler, laiklikle ilişkilendirilmeye çalışılan kimi faaliyetlerinden Bizzat Kendileri Vazgeçmiştir. Örneğin; Beyoğlu Belediye Başkanı Ahmet Misbah DEMİRCAN (İddianame, s. 104'teki iddia ile ilgili olan) "Çocuklara Trafik Bilgileri ve Eğitimi" kitabını toplatmış, eleştirilen metinleri çıkartmış, akabinde kitabı yeniden bastırmış ve dağıttırmiştir. Aynı şekilde, Isparta Belediye Başkanı Hasan Balaman (İddianame, s. 106'daki iddia ile ilgili olan) "Küçük Gezgin, Güller Ve Halılar Diyarı Isparta'da" adlı kitabı toplatıp, imha ettirmiş, eleştirilen kısımları çıkarttırıp kitabı yeniden bastırmış ve dağıttırıştır.

**g) AK PARTİ, bazı belediyelerin eleştirilen faaliyetleri nedeniyle belediye başkanlarını uyarmıştır.** Nitekim AK PARTİ Yerel Yönetimler Başkanlığı, 2006 yılı Mayıs ayında bazı basın ve yayın organlarında yer alan "AK PARTİ'li belediyelerin kültürel faaliyetler çerçevesinde dağıttığı kitaplara ilişkin tartışmalar" nedeniyle, 24.5.2006 tarih, yyön/81.07./2006-1696 sayı ve "Kültürel Amaçlı Toplantılar ve Yayınlar" konulu genelgeyi bütün AK PARTİ'li belediye başkanlarına göndermiştir:

"Son zamanlarda belediyelerimizin kültürel içerikli toplantı, panel ve konferansları ile dergi, kitap, broşür gibi basılı neşriyatında, kamuoyunu yanlış yönlendirebilecek, yanlış anlaşılabilir, başkalarının istismar edilebilecek veya gereksiz tartışmalara yol açabilecek nitelikte politik-sosyal ve dini konular işlendiği görülmüştür.

Belediyelerin asli görevleri arasında yer almayan ve basın yayın organlarına da intikal eden bu hususların parti programımıza, partimiz temel ilke ve amaçlarına da uygun olmadığı ve partimiz genel merkezince tasvip edilmediği bilinmelidir.

Sosyal ve kültürel amaçlı çalışmalar ve yayınlar konusunda yukarıdaki hususlara özen gösterilmesi gereğini önemle rica eder, çalışmalarınızda başarılar dilerim."

**h) AK PARTİ Genel Başkanı ve Başbakan (Genel Başkanlık bir parti organıdır) ve pek çok AK PARTİ üyesi, basın yayın organlarında yer alan pek çok haberi tekzip etmiştir.** Tekzip ve düzeltme, basında yer alan haber ve yorumun yalanlanması anlamına geldiği gibi, tekzip edilen veya düzeltilen haberde veya yorumda yer alan düşüncelerin de tekzip eden veya düzelten kişi tarafından kabul

edilmediği, reddedildiği anlamına da gelir. Bu gerçeğe rağmen tekzip edilen veya düzeltilen açıklamaların iddianamede yer almıştır. Bu hususta detaylı bilgi, delillerin değerlendirilmesi bölümünde verilmiştir.

**1) AK PARTİ, bazı olaylarda da bizzat disiplin mekanizmasını işleterek tavır koymuştur. Örneğin:**

1) İddianamenin 84'üncü sayfasında yer alan ve EK-101'de delili sunulan beyanlarından dolayı Mehmet Çiçek hakkında, konuşmayı kendi adına yapmış olmasına ve basında çıkan haberleri de tekzip etmiş olmasına rağmen AK PARTİ Meclis Grup Başkanlığı Grup Yönetim Kurulu 16.02.2006 tarih ve 40 sayılı yazısı ile derhal ön inceleme başlatmış, Mehmet Çiçek'in savunmasını almış ve sonuçta ikaz edilmesine karar verilmiş ve gerekli ikazlar da yapmıştır.

2) Konya milletvekili Hüsnu Tuna, AK PARTİ adına değil şahsı adına konuşmasına ve de konuşmasını da tashih etmesine rağmen AK PARTİ Meclis Grup Yönetimi, hem Hüsnu Tuna'nın görüşlerine katılmadığını açıklamış ve hem de hakkında inceleme başlatmıştır. Yapılan inceleme sonunda Hüsnu Tuna "Uyarma" ile cezalandırılması istemiyle Müşterek Disiplin Kuruluna sevk edilmiştir. Parti Müşterek Disiplin Kurulu da, Hüsnu Tuna'nın "Uyarma" ile tecziyesine karar vermiş ve bu karar da kesinleşmiştir

3) 2004 Yılı mahalli idareler seçimi öncesi yapılan seçim çalışmalarında, Niğde Ulukışla İlçesinde "İktidarla el ele 84 yıllık karanlığa son" sloganını kullandıkları iddia edilen Ali Tekin, Ali Uğurlu, Mustafa Burma, Kamil Ünal Ve Yusuf Uğurlu hakkında Ak Parti Teşkilat Başkanlığının talimatıyla derhal tahkikat başlatılmış. Tahkikat sonunda, Ali Uğurlu, Mustafa Burma ve Kamil Ünal o tarihte parti üyesi olmadıklarından, Ali Tekin de ilçe başkanlığından ayrılmış olduğundan herhangi bir disiplin cezası verilmemiş; ancak parti üyesi olan Yunus Uğurlu Niğde İl Disiplin Kurulu'nun 22.03.2004 tarihli kararı ile partiden kesin ihraç edilmiş ve bu karar da kesinleşmiştir.

4) Isparta Belediye Başkanı Hasan Balaman'ın Isparta Müftülüğü tarafından düzenlenen 'Hafızlık Taç Giyme Töreninde' yaptığı konuşma nedeniyle (İddianame, s. 106) -konuşmasının şahsi görüşü olduğunu açıkladığı ve basına düzeltme gönderdiği halde- AK PARTİ Yerel Yönetimlerden Sorumlu Genel Başkan Yardımcısı Hüseyin Tanrıverdi, söz konusu konuşma metni, CD'si veya bu konuya dair açıklamaları derhal AK PARTİ Yerel Yönetimler Başkanlığına gönderilmesini bir yazıyla istemiş ve bir inceleme başlatmıştır.

**Sonuç olarak;** AK PARTİ, yaklaşık altı senelik iktidar döneminde; milletimize ve devletimize yaptığı hizmetlerle, laikliğe aykırı eylemlerin değil, Türkiye Cumhuriyetine, cumhuriyetimizin değişmez ve değiştirilmesi teklif dahi edilemez niteliklerine ve milletimize hizmetin odağı olmuştur. AK PARTİ ile hem devletimiz, hem cumhuriyetimizin nitelikleri ve hem de milletimiz daha da güçlenmiştir. Bunun tanığı, Türk milletidir. Bilinmelidir ki AK PARTİ'nin gizli bir

anlayışı, gizli bir tüzüğü, gizli bir programı ve gizli bir niyeti yoktur. Hiçbir zaman da olmamıştır. Bundan sonra da olmayacaktır.

## **E- AK PARTİ'NİN YETKİLİ ORGANLARINCA DOĞRUDAN VE KARARLILIKLA İŞLENMİŞ HİÇ BİR EYLEMİ VEYA BEYANI YOKTUR**

Bir siyasi partinin, Anayasa'nın 69 uncu maddesinin 6 ncı fıkrasında sayılan organlarının, Anayasa'nın 68 inci maddesinin 4 üncü fıkrasındaki yasaklara aykırı eylemleri kararlılık içinde işlemeleri halinde de, o parti *söz konusu fiillerin odağı haline gelmiş sayılır.*

Anayasanın 69 uncu maddesinin altıncı fıkrasına göre; odak haline gelme durumunun belirlenmesinde eylemleri esas alınacak parti organ ve kurulları şunlardır:

Büyük kongre,

Genel başkan,

Merkez karar veya yönetim organları,

Türkiye Büyük Millet Meclisindeki grup genel kurulu,

Türkiye Büyük Millet Meclisindeki grup yönetim kurulu.

**Bu davada partimiz yetkili organlarınca alınmış laikliğe aykırı herhangi bir karar yoktur.** Anayasada sayılan yetkili organlardan sadece Genel Başkan "tek kişi"dir, diğer organlar "kurul" niteliğindedir. Kurul niteliğindeki organların eylemlerinden söz edebilmek için **bu kurullarca alınmış kararların bulunması zorunludur.** Halbuki, iddianamede sunulan deliller arasında tek bir kurul kararı dahi bulunmamaktadır.

**AK PARTİ Genel Başkanının laikliğe aykırı hiçbir eylemi yoktur. İddianamede yer alan isnatlar, eylem değil söylemdir. Kaldı ki bu söylemlerden kimisinin aslı yok, kimisi tekzip edilmiş, kimisi iddia makamı tarafından oluşturulmuş veya yorumla başkalaştırılmıştır. AK PARTİ Genel Başkanın beyanları, laiklik ilkesine aykırı değildir, "Düşünce ve kanaat hürriyeti"(Anayasa, m. 25) ve "Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti" (Anayasa, m. 26) kapsamında olup, demokratik hukuk devleti olmanın gereği Anayasa'nın teminatı altındadır.**

## **F- BU DAVADA ANAYASA’NIN ARADIĞI “YOĞUNLUK” VE “KARARLILIK” İÇİNDE İŞLENMİŞ OLMASI KOŞULLARI DA GERÇEKLEŞMEMİŞTİR**

**Bu davada “yoğunluk” ve “kararlılık” şartları gerçekleşmemiştir:** Odak olma için Anayasanın aradığı “yoğunluk” ve “kararlılık” şartlarının gerçekleşebilmesi için değişik zamanlarda ve değişik yerlerde Anayasaya aykırı fiillerin sıklıkla ve ısrarla icra edilmiş olması gerekir.

Oysa bu davada Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının yaptığı şey, her biri tek başına laikliğe aykırılık oluşturmayan ifadelerin abartılarak tekrarlanması suretiyle “yoğunluk” ve “kararlılık” şartlarının gerçekleşmiş olduğu izlenimini vermektir ibarettir.

AK PARTİ üyelerinin ve yetkili organlarının, laikliğe aykırı herhangi bir söylemi veya eylemi yoktur. Olmayan eylem veya söylemlerin yoğunluğundan söz etmekte mümkün değildir.

## **VI- AK PARTİ DEMOKRATİK DÜZEN İÇİN TEHLİKE DEĞİLDİR.**

**1961 Anayasası ve 1982 Anayasası’nın 2’inci maddesine göre, “Türkiye Cumhuriyeti ... demokratik ... bir ... devlettir...”**

**“Demokratik devlet, egemenliğin bir kişi, zümre veya sınıf tarafından, belli sınıflar yararına kullanılmadığı, serbest ve genel seçimin iktidara gelmede ve iktidardan ayrılmada tek yol olarak kabul edildiği ve iktidarın bütün millet yararına kullanıldığı... bir idare biçimidir.” (Anayasa Mahkemesi, 1963/173 E., 26.09.1965 Tarih ve 1965/40 K., AMKD, S. 4, Sahife: 301)**

Siyasal iktidarın hür ve rekabetçi bir ortamda millet iradesine göre belirlenmesini ve el değiştirmesini öngören demokrasilerde, siyasi partiler, demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez bir unsurudur. Nitekim Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’na göre de “siyasi partiler, demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsurlarıdır.” (Anayasa, m. 2-3)

“İnsanlar, ciddi bir cezalandırma tehdidi altında olmaksızın, geniş anlamıyla siyasi meseleler ve ülke sorunları hakkında, görevlilerin ve yönetenlerin, rejimin, sosyoekonomik düzenin ve yürürlükte bulunan ideolojinin eleştirisi de dahil olmak üzere, kendi düşüncelerini ifade etme hakkına sahiptirler.

**İnsanlar, siyasi partiler ve çıkar grupları da dahil, görece özerk kuruluşlar ve örgütler oluşturma hakkına da sahiptirler. (Robert A. Dahl, Demokrasi ve Eleştirileri, Çeviren: Levent KÖKER, Yetkin Yayınları, Ankara-1996, Sahife: 281)**

**“Demokrasi açık tartışmaya, ikna ve uzlaşmaya dayanır. Tartışmada demokratik vurgu, sadece farklı görüşlerin olması değil aynı zamanda farklı görüşlerin açıklanma ve dinlenme haklarıdır. Vatandaşlar arasında eşitliği olduğu kadar toplum içinde çoğulculuk ve farklılığı da öngörür demokrasi. Ortaya çıkan farklılıkları çözmenin demokratik yolu tartışma, ikna ve uzlaşmadır; basitçe güç kullanımı veya zorla kabul ettirme değildir. Demokrasiler sık sık “Konuşma dükkanları” olarak karikatürize edilmektedir.” (David BEETHAM-Kevin BOYLE, Demokrasinin temelleri, Çeviren: Vahit BIÇAK, Liberte Yayınları, Ankara – 1995, Sahife: 4)**

**“Demokrasi temel özgürlükleri güvence altına alır. Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmelerinde ifadesini bulan ifade özgürlüğü, örgütlenme özgürlüğü, hareket özgürlüğü ve kişi güvenliği gibi haklar ve özgürlükler olmadan sosyal farklılıkları açıklama ve çözme metodu olan açık tartışma söz konusu olamaz.” (David BEETHAM-Kevin BOYLE, Demokrasinin Temelleri, Çeviren: Vahit BIÇAK, Liberte Yayınları, Ankara – 1995, Sahife: 5)**

AK PARTİ, 14 Ağustos 2001 tarihinde demokrasinin gereği olarak kurulmuş ve demokratik usulle de iktidar olmuştur. AK PARTİ, hem kuruluşunu ve hem de iktidar oluşunu demokrasiye ve Türkiye’deki demokratik hukuk devleti anlayışının işlenmesine ve işletilmesine borçludur.

Varlığını ve iktidarını demokrasiye borçlu olan AK PARTİ’nin demokrasi ve demokratik düzen için bir tehlike oluşturduğunu iddia etmek abesle iştigaldir. Varlık sebebi ve kuruluş gayesi demokrasiyi geliştirip pekiştirmek suretiyle temel hak ve özgürlükleri daha iyi korumak olan bir siyasi partinin demokrasiye tehlike teşkil etmesi düşünülemez.

**AK PARTİ, kurulduğu günden bugüne, cumhuriyetimizin demokratik niteliğini güçlendirmek için çalışmış ve bu yolda da önemli mesafeler almıştır. Demokrasimizi güçlendirmek amacıyla pek çok anayasal ve yasal düzenlemeler yapmıştır. Ancak Anayasa’yı tek başına değiştirecek çoğunluğa ulaştığı halde bugüne kadar hiçbir Anayasa hükmünü tek başına değiştirmemiş, uzlaşmayla değiştirme yolunu tercih etmiştir. Anayasa değişikliklerinin birisini ANAP ve DYP’nin, birini MHP, DTP, BBP ve bağımsızların ve diğerlerinin tamamını ise CHP’nin desteğiyle yapmıştır. Ayrıca AK PARTİ’nin iktidarda olduğu dönemde bir mahalli idareler seçimi, bir milletvekili genel seçimi ve bir de referandum gerçekleştirilmiş ve hepsi de usul ve yasalara ve demokratik düzenin gereklerine uygun ve güven içinde cereyan etmiştir.**

AK PARTİ hükümetleri, Türkiye’nin Avrupa Birliğiyle entegrasyonu için gece gündüz çalışmıştır. Bu yönde önceki iktidarlar döneminde başlatılan reform süreci hızlandırılarak, başta Anayasa olmak üzere yasalar ve diğer hukuk kurullarındaki değişiklikler birbiri ardına çıkarılmıştır. Nitekim, Avrupa Komisyonu’nun yıllık ilerleme raporlarında bu gelişmelerden duyulan memnuniyet açıkça dile getirilmiştir. Kısacası, Kopenhag siyasi kriterleri arasında yer alan demokrasi, hukukun üstünlüğü ve temel haklar konusunda çok önemli ilerlemeler



sağlayan ve bu yolla ülkeyi AB'ye bir adım daha yaklaştıran bir iktidar partisinin demokrasiyle bağdaşmayan bir projeye sahip olduğu iddiasının hiçbir dayanağı yoktur. Bu tür bir iddia, ancak bir hayal ürünü olabilir.

Buna rağmen iddia makamı, iddianamede olduğu gibi, esas hakkındaki görüşünde de AK PARTİ'nin iktidarda olmasının demokrasiye yönelik tehlikeyi daha da "yakın" hale getirdiğini savunmaktadır. Buna göre, "Siyasi partinin iktidar olması, istediği düzenlemelerin her an yasalaşmasını sağlaması olanağı bulunması nedeniyle demokrasi için tehlikeyi somut ve yakın kılar. Bu açıdan davalı partinin devleti teokratik bir yapıya dönüştürmesi beklenilmeden dava açılmıştır" (İddianame, s.16).

Teorik düzeyde iktidarda bulunan her siyasi parti için üretilebilecek bu iddianın partimiz bağlamında hiçbir olgusal dayanağı yoktur. Dahası, belki yeni iktidara gelmiş ve icraatları henüz ortaya çıkmamış olan bir siyasi parti için böylesi bir "risk"ten söz edilebilir. Ancak, AK PARTİ altı yıldır iktidarda olan bir partidir. Bu süre bir siyasi partinin amaç ve politikalarının belirlenmesi için yeteri kadar uzundur. AK PARTİ, bu süre içinde şimdiye kadar anayasal demokratik düzenin temel ilkelerini zedeleyici hiçbir girişimde bulunmamıştır. Anayasayı değiştirecek çoğunluğa sahip olmasına rağmen, yasama işlemlerinin anayasal denetimini veya idari işlemlerin yargısal denetimini ortadan kaldırmaya yönelik hiçbir düşüncesi ve girişimi olmamıştır. Bu çerçevede, AK PARTİ döneminde çıkarılan bazı yasalar hatta son örnekte olduğu gibi bazı anayasa değişiklikleri bile Anayasa Mahkemesi tarafından denetlenmiştir. Dolayısıyla bir iktidar partisinin "istediği düzenlemelerin her an yasalaşmasını sağlaması", onu demokrasi için "somut ve yakın tehlike" haline getirmez. Esasen etkin anayasal ve yargısal denetimin olduğu herhangi bir demokratik rejimde böylesi bir tehlikeden de bahsedilemez.

Bu hayali iddiayı inandırıcı kılmak amacıyla sunulan deliller, AİHM'in içtihatları ışığında ortaya çıkan delil hukuku bakımından hiçbir değere sahip değildir. "Delil" olarak sunulan parti mensuplarına ait konuşmaların, yukarıda açıklandığı üzere, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 10 uncu maddesinde korunan ifade özgürlüğünün kapsamı içinde olduğu açıktır. Bu konuşmaların içerikleri analiz edildiğinde, neredeyse tamamının eşitlik, özgürlük, çoğulculuk, hoşgörü ve bir arada yaşama gibi demokratik toplumun temel değerlerine vurgu yapıldığı görülmektedir. Dolayısıyla, bu sözlerin hiçbirinde ifade özgürlüğü konusunda AİHM'in kırmızı çizgileri olan şiddet kullanmaya, silahlı mücadeleye veya ayaklanmaya teşvik söz konusu değildir. Sonuç olarak, partimizin amaçlarının "demokrasiyle bağdaşmadığı" şeklindeki asılsız ve mesnetsiz iddiaların gerekçesi olarak sunulan sözde "deliller"in Avrupa İnsan Hakları Hukuku bağlamında da delil vasfı bulunmamaktadır.

Sınırlı veya sınırlandırılmış demokrasi, gözetim veya denetim altında demokrasi, belli seçkin kesimin endişe ettiği bir demokrasi, varlığını ve hayatiyetinin devamını demokrasiye borçlu olan demokrasinin aktörlerinden daima şüphe eden bir demokrasi, demokrasinin bütün aktörlerini teksesliliğe ve teklige zorlayan bir demokrasi, zaman zaman siyasete hiza ve istikamet aldirmayı doğru kabul eden bir demokrasi, gerçek bir demokrasi olamaz ve böylesi bir demokrasi anlayış ve uygulaması Türkiye'ye yakışmaz ve de yakıştırılmaz. Ayıplı, arızalı ve sakat anlayışlar ve yaklaşımlar üzerine, Türkiye'nin demokrasi anlayışını bina edemeyiz.

## **A- AK PARTİNİN TASAVVUR ETTİĞİ VE SAVUNDUĞU TOPLUM MODELİ “DEMOKRATİK TOPLUM”DUR**

AIHM, siyasi partiler içerisinde bazı üyeler demokrasiyle bağdaşmayan nitelikte münferit eylem ve beyanlarda bulunsa bile bunların tek başına partinin yasaklanmasına yol açmayacağını kabul etmektedir. Bu nedenle, alt alta sıralanan “ilgili ve yeterli” delillerin aynı zamanda bir bütün olarak, söz konusu partinin savunduğu antidemokratik bir siyasi modelin açık ve anlaşılabilir bir resmini çizmesi gerekmektedir. Oysa mevcut davada, ileri sürülen gerekçeler ne tek tek ne de bir bütün olarak böyle bir modelin silüetini dahi ortaya koyamamaktadır.

İddianamede AK PARTİ'nin önceki bazı partilerin devamı olduğunun ileri sürülmesi ve sık sık AIHM'in Refah Partisi kararına atıf yapılması da, birbiriyle ilgisiz konuların ilgiliymiş gibi gösterilmesidir ve bu anlamda tam bir hedef saptırma örneğidir. Ortada birbirinden tamamen farklı iki siyasi parti vardır. AIHM'in Refah kararının isabetli olup olmadığı bir yana, bu kararla partimiz hakkındaki davanın hiçbir benzerliği yoktur.

İlk olarak, AIHM Refah Partisinin kamuoyu yoklamalarına göre sürekli yükselişte olduğunu ve tek başına iktidara gelme olasılığının yüksek olduğunu belirtmiştir. Mahkemeye göre, tek başına iktidara geldiğinde bu partinin demokrasiye aykırı bir “toplum modeli”ni hayata geçirmesi ihtimali vardır (Refah ve diğerleri/Türkiye, Büyük Daire, par.107, 108). Bu nedenle, “demokrasiye aykırı politikaları ve söylemleri” olan bir siyasi partinin iktidarı ele geçirerek, parlamentoda istediği kanunları önermesini beklemek gerekmemektedir (par. 110). Oysa mevcut davada, AK PARTİ'nin iktidarı tek başına ele geçirmesi ve programını hayata geçirme şansını elde etmesi diye bir durum söz konusu değildir. AK PARTİ, altı yıldır zaten tek başına iktidardır. Ayrıca, AK PARTİ'nin politikaları ve söylemleri de sözleşmede korunan hak ve özgürlüklerin tüm toplumu kapsayacak şekilde yaygınlaştırılmasına ve demokrasinin konsolidasyonuna yöneliktir.

İkincisi, AIHM'in Refah davasında kabul ettiği kapatma gerekçeleri de bu

davada kesinlikle geçerli değildir. Mahkeme, Refah Partisinin kapatılması kararının “zorlayıcı toplumsal gereksinim” kriterini karşıladığı sonucuna ulaşırken; bu partinin (a) dini inançlar arasında ayrımcılığa yol açacak bir çok hukukluluğu savunduğunu, (b) bu çerçevede şeriat hükümlerinin uygulanmasını amaçladığını ve (c) partililerin siyasi yöntem olarak şiddet kullanımını dışlamadığını belirtmiştir (RP/Türkiye, par.116).

İddia makamı, RP ile AK PARTİ arasında zorlama bir benzerlik kurabilmek için bu iddiaları temellendirecek gerekçelerin partimiz hakkında açılan davada da geçerli olduğunu ileri sürmektedir. Bu bağlamda AK PARTİ'nin çok hukukluluk anlayışını savunduğu ileri sürülmekte, ancak bu konuda hiçbir somut delil sunulmamaktadır. AK PARTİ'nin vatandaşların kendi farklı hukuklarına tabi olması gerektiğine dair hiçbir söylemi veya eylemi bulunmamaktadır. Aksine partimiz hukuk birliğini savunmaktadır. Nitekim çok hukukluluğu savunan bir siyasi partinin, iç hukukunu Avrupa standartlarına çıkarmaya çalışarak AB hukuk düzenine ve böylece evrensel hukuka uygun hale getirme çabası da anlamsız kalacaktır.

İddianamede çok hukukluluk tezinin tek delili olarak Başbakan'a atfen “Af yetkisi maktulün mirasçılara aittir” şeklindeki sözü gösterilmiştir. Bu beyan, din hükümlerini referans gösterme çabalarının örneği olarak sunulmuştur. Oysa burada af yetkisinin maktulün mirasçılara bırakılmasına dair sözün çok hukuklulukla ilgisi yoktur. Başbakan bu sözüyle kanuni bir düzenleme yapılarak af yetkisinin mağdura bırakılmasını değil, adi suçlar bakımından sık sık af kanunu çıkarılarak toplumdaki adalet duygusunun zedelenmemesi gerektiğine işaret etmiştir.

Konuşmanın içeriği bütünüyle incelendiğinde, ülkemizde sık sık uygulanan affın toplumda rahatsızlıklar meydana getirdiği, özellikle zarar görenlerin ya da ölenlerin yakınları tarafından da dile getirilen bir olgu olduğu anlaşılacaktır. Bu çerçevede af yetkisinin devlet tarafından sıklıkla kullanılmasının, ölenin ya da zarar gören insanların yakınlarını veya kendilerini vicdanen rahatsız ettiği, bunun suçları önlemek yerine artmasını teşvik edeceği, bu nedenle toplum vicdanında genel olarak kabul görmeyeceği dile getirilmiştir. Kısacası eleştirilen konu af uygulamasının toplum vicdanlarında oluşturduğu rahatsızlıktır.

Diğer yandan, partimizin şeri hükümlerin uygulanması ve bu amaçla şiddete başvurulabileceği yönünde bırakın eylemi, en ufak bir söylemi hatta iması bile bulunmamaktadır. Dolayısıyla, iddia makamının AK PARTİ'nin siyasi programının demokrasiyle bağdaşmadığına dair iddiası boşlukta kalmaktadır.

Partimiz hakkında açılan davada delillerin büyük bir kısmı, parti yetkililerinin başörtüsüyle ilgili açıklamalarından oluşmaktadır. **Halbuki AİHM'e göre başörtüsüne ilişkin açıklamalar, Türkiye'deki laik rejime yönelik bir tehdit oluşturmamaktadır** (RP/Türkiye, par.73). Bu durum, Başsavcının AİHM Refah Kararı ile AK PARTİ hakkındaki dava arasında kurmaya çalıştığı irtibatın mevcut olmadığını ortaya koymaktadır. AİHM, siyasi partilere yönelik müdahalelerin haklı bir

sebebe dayanıp dayanmadığını incelerken, sadece taraf devletin takdir yetkisini makul, dikkatli ve iyi niyetli bir şekilde kullanıp kullanmadığına bakmamaktadır. AİHM, aynı zamanda, sınırlamaya davanın bütünlüğü içerisinde bakarak, (a) müdahalenin “izlenen meşru amaçlarla orantılı” ve (b) sunulan sınırlama sebeplerinin “ilgili ve yeterli” olup olmadıklarını değerlendirmektedir. Bunu yaparken Mahkeme, “ulusal yetkililerin 11 inci maddedeki prensiplerle uyumlu standartları uyguladıkları ve ayrıca kararlarını ilgili olguların kabul edilebilir bir değerlendirmesine dayandırdıkları” konusunda ikna olmalıdır. (Jersild/ Danimarka, par. 31; Goodwin/Birleşik Krallık, par. 40; Partidul Comunistilor (Nepeceristi) ve Ungureanu/Romanya, par. 49).

AK PARTİ hakkında açılan davada kapatma talebine gerekçe olarak sunulan eylem ve söylemlerin AİHM içtihatları ışığında “ilgili ve yeterli” olması gerekmektedir. Halbuki, tek tek incelendiğinde ileri sürülen gerekçelerin hiçbir şekilde “ilgili ve yeterli” olmadığı anlaşılmaktadır. Yukarıda belirtildiği gibi, iddianamede yer verilen konuşmaların tamamı ifade özgürlüğü kapsamındadır. Dolayısıyla bunların partimizin kapatılmasında “ilgili ve yeterli” gerekçe oluşturmadıkları açıktır. İkincisi, iddianamede AK PARTİ’nin şiddete başvurabileceği yönündeki gerekçeler de tamamen ilgisiz varsayımlardan kaynaklanmaktadır. İddia makamının, kim olduğu ve partimizle ilişkisinin olup olmadığı bile belirtilmeyen meçhul bir kişinin bir televizyon programında Mussolini’den bahisle yaptığı iddia edilen konuşmayla partimiz arasında irtibat kurmaya çalışması, sunulan gerekçelerin “ilgili” olmadığını tipik bir göstergesidir. Bunun gibi AK PARTİ ile uzaktan yakından ilişkisi olmayan Danıştay saldırısı failinin, belli karanlık odakların emellerine hizmet edecek şekilde, partimiz liderine yaptığı çağrının delil olarak sunulması tam bir kötüniyet ve kurgulamanın ürünüdür. Bu tür sözde gerekçeler kesinlikle AİHM İçtihadı çerçevesinde “ilgili ve yeterli” sebep olarak kabul edilemez.

AİHM, 14 Şubat 2006 tarihli Hristiyan Demokratik Halk Partisi/Moldova kararında başvurucu partinin geçici olarak siyasi faaliyetlerinin durdurulmasına gerekçe gösterilen nedenlerin hiç birini “ilgili ve yeterli” görmemiştir. Hatta söz konusu muhalefet partisi tarafından organize edilen toplantıda iktidardaki Komünist Partiyi protesto etmek için söylenen ve içinde “Diktatör olmaksızın, holigan olmayı tercih ederim”, “Komünist olmaksızın ölmeyi tercih ederim” gibi sözlerin geçtiği şarkı da şiddet çağrısı olarak görülmemiştir. Mahkeme, bu öğrenci marşının bir şiddet çağrısı olarak yorumlanamayacağını, ulusal makamların da bu sözlerin neden ve nasıl şiddete çağrı olduğunu açıklamadıklarını belirterek, bu yöndeki sınırlama sebebinin “ilgili ve yeterli” kabul edilemeyeceği sonucuna ulaşmıştır. Mahkemeye göre, “bir siyasi partinin faaliyetlerinin yasaklanmasını, ancak siyasal çoğulculuğu veya temel demokratik ilkeleri tehlikeye düşürmek gibi çok ciddi ihlallerin bulunması haklılaştırılabilir.” Mahkeme, söz konusu davada, başvurucu partinin toplantısının, hükümeti şiddet yoluyla devirmeye çağrı içermediğini veya çoğulculuk ve demokrasi ilkelerini zedeleyecek hiçbir faaliyetin bulunmadığını, bu nedenle uygulanan yaptırımın belirtilen meşru amaçla orantılı ve “zorlayıcı toplumsal gereksinimi” karşılamaya yönelik olmadığını belirtmiştir. (Hristiyan Demokratik Halk Partisi/Moldova, par. 75, 76).

## *VI- AK PARTİ'NİN ŞİDDETLE İLİŞKİLENDİRİLME GAYRETİ ABESLE İŞTİGALDİR*

İddia makamı, esas hakkındaki görüşünde, Venedik Komisyonu raporunda siyasi partilere yönelik yasaklama nedenlerinin şiddetle sınırlı olmadığını ileri sürmektedir. Buna göre, “Venedik Komisyonu raporunda yer alan yasaklama ilkeleri, yalnızca ‘şiddet’ ile sınırlı değildir. Yasaklama ilkeleri arasında; ‘ırkçılık, yabancı düşmanlığı ve hoşgörüsüzlük’ de bulunmaktadır.” İddia makamı, “Laikliğin dinsel hoşgörüyü sağlayan, güvence altına alan bir ilke olduğu gerçektir” sözüyle dolaylı olarak laikliğin Venedik Kriterleri arasında yer aldığını ima etmektedir (Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı, esas hakkındaki görüşü, s.13).

Venedik Komisyonu, siyasi partilerin yasaklanması ve kapatılmaları konusundaki 2000 tarihli raporunda şu yedi kriteri belirlemiştir:

**“1. Devletler, herkesin serbestçe siyasi partiler bünyesinde bir araya gelme hakkını tanımalıdır. Bu hak, siyasi görüşlere sahip olma ve kamu otoritelerinin müdahalesi olmaksızın ve sınırlar dikkate alınmaksızın bilgi alma ve yayma özgürlüğünü de kapsamaktadır. Siyasi partilere yönelik kayıt zorunluluğu tek başına bu hakkın ihlali olarak kabul edilemez.**

**2. Siyasi partilerin faaliyetleri üzerinden söz konusu bu temel insan haklarının kullanımına yönelik sınırlamalar, normal ve olağanüstü dönemlerde Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ile diğer uluslararası sözleşmelerin hükümlerine uygun olmalıdır.**

**3. Siyasi partilere yönelik yasaklama veya kapatma yaptırımı, sadece partilerin şiddet kullanımını savunma veya demokratik anayasal düzeni yıkmak için şiddeti siyasi bir araç olarak kullanma, böylece anayasayla güvence altına alınan hak ve özgürlükleri ortadan kaldırma durumlarında haklılaştırılabilir. Bir siyasi partinin anayasada barışçıl yöntemlerle bir değişiklik yapmayı savunması tek başına onun yasaklanması ya da kapatılması için yeterli bir delil olarak görülemez.**

**4. Bir siyasi parti, partinin yetkilendirmediği üyelerin siyasi faaliyetleri çerçevesinde münferit davranışlarından dolayı sorumlu tutulamaz.**

**5. Özellikle çok ağır bir tedbir olan siyasi partilerin yasaklanması veya kapatılması, nihai yaptırım olarak kullanılmalıdır. Hükümetler veya diğer devlet organlarının, yetkili yargısal organdan bir siyasi partinin yasaklanması veya kapatılmasını talep etmeden önce ülkenin durumunu dikkate almak suretiyle partinin gerçekten hür demokratik siyasi düzene veya bireysel haklara yönelik tehlike oluşturup oluşturmadığını ve varsa bu tehlikenin daha hafif tedbirlerle önlenip önlenemeyeceğini değerlendirmesi gerekmektedir.**

6. Siyasi partilerin yasaklanmasına ya da kapatılmasına yönelik hukuki tedbirler, anayasaya aykırılık şeklindeki yargısal kararın sonucu olmalıdır. Bu tedbirler, aynı zamanda, orantılılık ilkesine uygun ve istisnai nitelikte olmalıdır. Bu tür yaptırımların, sadece parti üyelerinin değil, bizzat partinin anayasal olmayan araçlar kullanmak veya kullanmaya hazırlanmak suretiyle siyasi hedefler izlediğine dair yeterli delillere dayandırılması gerekmektedir.

7. Bir partinin yasaklanması veya kapatılması kararı Anayasa Mahkemesi veya başka ilgili yargısal organlar tarafından, hukuka uygunluk, alenilik ve adil yargılanma güvencelerini sağlayan bir prosedür izlenerek alınmalıdır.”

Bu kriterlerden anlaşılacağı üzere, siyasi partiler ancak şiddet kullanımını savundukları veya demokratik anayasal düzeni yıkmak için şiddeti siyasal bir araç olarak kullandıkları takdirde, yargılama güvencelerine sahip bir prosedür izlenmek koşuluyla ve son çare olarak kapatılabilmektedir. **Dolayısıyla yasaklama ilkeleri “şiddet”le sınırlıdır. İddia makamının “şiddet” dışında saydığı “ırkçılık, yabancı düşmanlığı ve hoşgörüsüzlük” müstakil yasaklama ilkeleri değildir.** Bunlar, Venedik Komisyonu raporunun temel kriterleri açıklayan ekinde yer alan ve şiddetle bağlantılı olarak bahsedilen kavramlardır. Nitekim, “Açıklayıcı Rapor”un 10 uncu paragrafına göre yasaklamaya “yetkili organların bir siyasi partinin şiddeti (şiddetin özel yansımaları olarak ortaya çıkan ırkçılık, yabancı düşmanlığı ve hoşgörüsüzlük/tahammülsüz dahil olmak üzere) savunduğuna veya terörist yahut yıkıcı faaliyetlere karıştığına dair yeterli delile sahip olması gerekmektedir.” **(Venedik Komisyonu Raporu)**

Kaldı ki, hoşgörüsüzlük bir siyasi parti için tek başına bir yasaklama kriteri olarak alınsa bile, AK PARTİ’ye isnat edilebilecek bir nitelik olamaz. Başta partimiz genel başkanı olmak üzere, tüm organ ve üyeleriyle kurulduğundan beri herkesi kucaklamaya çalışan, farklılıklara saygıyı ve bir arada yaşama hedefini siyasi önceliği haline getiren bir siyasi partinin “hoşgörüsüzlük”le itham edilmesi akla, mantığa ve insaf ölçülerine aykırıdır. İşin üzücü yanı, partimize yönelik böylesi bir ithamın farklı olan her şeye ve herkese karşı tahammülsüzlüğün nerdeyse her satırına sindiği bir iddianamede ve esas hakkındaki görüşte dile getirilmiş olmasıdır.

Diğer yandan, Venedik Komisyonu kriterlerinin bağlayıcı olmadığını ifade eden iddia makamının, esas hakkındaki görüşünde Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi (AKPM)’nin siyasi parti yasakları konusunda aldığı tavsiye niteliğindeki kararına atıf yapması ve söz konusu kararın İngilizcesini ekte sunması ilginçtir. İddia makamına göre, AKPM “Venedik İlkelerinden farklı olarak bir parti sivil barışı ve demokratik anayasal düzeni tehlikeye sokuyorsa bu amaca ulaşmak için demokratik yolları kullanıyor olsa dahi, kapatılabileceği kuralını getirmiştir” ((Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı, esas hakkındaki görüşü, s.14).

Esas hakkında görüşe eklenen söz konusu kararı okuyacak kadar İngilizcesi olan herhangi bir kişinin hemen fark edebileceği gibi, **“bu amaca ulaşmak için demokratik yolları kullanıyor olsa dahi” ibaresi kararın aslında olmayan bir ilavedir. Esasen bu karar, siyasi partilerin kapatılması konusunda yeni bir kriter**

**getirmemekte, Venedik Kriterlerini tekrarlamaktadır.** Dolayısıyla “Venedik İlkelerinden farklı olarak” ibaresiyle, Avrupa siyasi kurumlarının “şiddet” dışında kriterler geliştirdiği izlenimi verilmek istenmektedir. İddia makamının, mevcut davayı haklılaştırmak amacıyla bu tür uluslararası belgelerin anlamlarında yaptığı çarpıtmalar manidardır.

Anayasa Mahkemesini bu konuda doğru bilgilendirmek amacıyla, Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisinin 1308 sayılı kararında ortaya konan ilkeleri aynen belirtmekte fayda vardır. **AKPM**, siyasi partilere yönelik yaptırımlar konusunda üye devletlere şu ilkelere uymaları çağrısında bulunmuştur:

“i. Siyasal çoğulculuk her demokratik rejimin temel ilkelerinden biridir;

Siyasi partilere yönelik sınırlama ve kapatma yaptırımları, ilgili partinin şiddet kullanması veya toplumsal barışı ve ülkenin demokratik anayasal düzenini tehdit etmesi durumunda uygulanabilecek istisnai tedbirler olarak görülmelidir;

Mümkün olduğu ölçüde, kapatmadan daha hafif tedbirlere başvurulmalıdır;

Bir siyasi parti, üyelerinin parti tüzüğüne veya faaliyetlerine aykırı eylemlerinden dolayı sorumlu tutulamaz;

Bir siyasi parti, ülkenin anayasal düzenine uygun olarak ve adil yargılamanın tüm güvencelerini sağlayan bir prosedür izlenerek, en son çare olarak yasaklanabilir veya kapatılabilir;

“Üye devletlerin hukuk sistemleri, partileri sınırlamaya yönelik tedbirlerin yetkililer tarafından keyfi uygulanmasını engellemek için özel hükümlere yer vermelidir”.

İddianamede sunulan hiçbir delilde partimize isnat edilebilecek herhangi bir şiddet, şiddete çağrı ve suça teşvik edici unsur yer almamaktadır. Nitekim iddianamede, partinin şiddetle ilişkilendirilmeye çalışılması bağlamında yapılan değerlendirmede konunun ne derece tutarsız, art niyetli ve zorlama yorumlama ile birlikte sunulmaya çalışıldığı da rahatlıkla fark edilebilmektedir. İddianamedekinin aksine, iktidarda bulunduğu zaman içerisinde çok değişik vesilelerle AK PARTİ, ısrarlı biçimde birlik, bütünlük ve barışa vurgu yapan söylemleriyle aslında iddianamedeki bu tezi açıkça çürütmektedir.

İddia makamı, hem iddianamede hem de esas hakkındaki görüşünde akıl ve mantık kurallarını alt üst edecek şekilde partimizle şiddet arasında zoraki bir bağlantı kurmaya çalışmaktadır.

Aslında AK PARTİ mensuplarının ısrarlı bir şekilde şiddeti reddeden açıklama ve tutumları iddianamenin bu konuda ne derece gerçeklikten uzak ve önyargılı biçimde hazırlandığını gözler önüne sermektedir. AK PARTİ, terör ve şiddeti kesin biçimde reddeden, bunu da eylem ve söylemleriyle açık biçimde ortaya koyan

bir partidir. Buna karşın iddia makamı, parti üyesi olmayan kişilerin televizyonlarda yaptığı konuşmaları bile partiye isnat etmeye çalışmaktadır. Parti üyesi olmayan kişilerin eylem ve söylemleri ile parti arasında bağ kurmaya çalışmak hukuka aykırıdır. Tıpkı “İlimli İslam projesi” gibi öteden beri belli odaklarca AK PARTİ’ye isnat edilmeye çalışılan yakıştırmaların da, iddia makamının iddialarına esas teşkil etmesi gibi, bu konu da iddia makamının siyasi yaklaşımını da ortaya koymaktadır.

Partimiz demokratik özgürlükçü ortamı şiddet ve terörün en büyük düşmanı olarak görmektedir. AK PARTİ, bunun için çoğulcu demokrasiye sahip çıkılmasını, iktidara gelmede ve onu koruma yolunda şiddetin değil demokratik seçimlerin geçerli olduğunu savunan ve bunu eylem ve söylemlerine de açıkça yansıtan bir partidir.

Terör ve şiddete karşı gerek içeride ve gerekse dışarıda yürütülen kararlı mücadele kamuoyunun da bilgisi dahilindedir. AK PARTİ Genel Başkanı değişik konuşmalarında ısrarla “terörün dini, ırkı, milleti, vatanı yoktur.” Nereden gelirse gelsin terörizmin içinde olan, terörizmin hedeflerini benimseyen herkes teröristtir. Buna karşı mücadelemizi sonuna kadar vermeye devam edeceğiz” diyerek, terörle hem içeride hem de dışarıda sonuna kadar mücadele edileceğini vurgulamıştır (AA. 28.12.2007).

İddianamede partimiz mensupları ile ilgili delillerden hiçbirisinde en ufak bir şiddet içeren, şiddetle bağlantı kurulması mümkün olan ya da tahrik çağrısı olarak nitelendirilebilecek bir ifade yer almamasına rağmen, tamamen zorlama ve artniyetli yorumlarla şiddet bu sürecin içerisine sokuşturulmaya çalışılmaktadır. Partimizi şiddetle ilintili gösterme gayreti akıl ve mantığın sınırlarını zorlamaktadır.

İddia makamının, toplumda infial uyandıran ve herkes tarafından lanetlenen Danıştay saldırısı ile, Genel Başkanın sözleri arasında dolaylı bir bağ kurma çabaları ve bu olayın faillerinin kullandığı bazı sözlerin partinin yaklaşımlarına bağlanmaya çalışılması son derece tehlikelidir. İddia makamının, kapatma davasında bu elim olayı partimizin aleyhine kullanmak istemesi kabul edilemez.

Türkiye’yi kaosa sürüklemek isteyen odakların tezgahladığı iğrenç Danıştay saldırısıyla, partimiz arasında bir ilişki kurmaya yönelik ifadeler, en hafif tabirle, iftiradır. İddia makamı, iddianamede olduğu gibi, esas hakkındaki görüşünde de, “bir iktidar partisinin tehdit ve hakarete varan açıklamalarının bu tür saldırıları cesaretlendireceği açıktır” demek suretiyle adeta bu iftira kampanyasına iştirak etmektedir. Partimizin herhangi bir yargı organına karşı “tehdit ve hakaret” içeren en ufak bir açıklaması olmamıştır. Kamu adına görev yapan bir yargı mensubunun böyle bir iddiada bulunurken, açık ve somut “tehdit ve hakaret” örnekleri vermesi gerekirken, bunun yerine genel ve soyut kategorik ifadelerin arkasına sığınarak yargıda bulunması kabul edilemez. Ayrıca, her siyasi parti gibi, AK PARTİ de savunduğu temel ilkelere aykırı bulduğu yargı kararlarını eleştirmiştir. Demokratik rejimlerde, yargı kararlarına uymak farklı bu kararları eleştirmek farklıdır. Unutulmamalıdır ki, eleştirinin olmadığı yerde dogmatizmin saltanatı vardır.



İddia makamının, bu nedensellik mantığı bizi kabul edilemeyecek sonuçlara götürür. Sözgelimi, hakkımızda düzenlenen ve partimizi laikliğe aykırı eylemlerin odağı ve demokrasiye yönelik bir tehdit olarak gösteren iddianameden sonra partimiz mensuplarına karşı bir saldırı olduğu takdirde bunu iddia makamının cesaretlendirdiği söylenebilir mi?

Yine İddianamede “Bu yolda siyasal İslam’ın ya da Türkiye’ye giydirilmek istenen ‘ılımlı İslam’ modelinin bir şeriat devletine dönüşmesi ve gerekirse bu yolda İslami terörün de kullanılması uzak bir olasılık değildir. Nitekim yakın tarihte bölgemizde geçiş dönemi örneği olarak, sıkça öne çıkarılan kimi devletlerin daha sonra kaçınılmaz biçimde radikal bir değişikliğe uğrayarak köktendinci bir rejime dönüştüğü görülmüştür” denilmektedir (İddianame, s.114). İddianamenin değerlendirme kısmında yer alan bu hususun Anayasa Mahkemesini etkilemeye yönelik olduğu açıkça sezilmektedir.

İktidar partisi ile şiddet arasında bağlantı kurulurken iddianamede yer verilen ve bünyesinde ciddi bir mantıksal çelişki barındıran şu görüşün kabulünün de imkansız olduğu açıktır: “Zaten iktidar olmanın avantajları ile ve demokratik yöntemi kullanarak hedefe ulaşma olanağı elde edilmişse, bu aşamada şiddet kullanmanın gereksizliği de ortadadır. Kapatma yaptırımını, son aşamada şiddet ve şiddet çağrısını amaçlayan bir modeli engellemeye yönelik olması nedeniyle hukuka uygundur” (İddianame, s.157).

İddianamedeki bu ifade ile **aslında şiddet kullanımının söz konusu olmadığı da açıkça tescil edilmektedir**. Ancak, aynı yerde, şiddetin bundan sonraki dönemlerde kullanılabileceği biçiminde bir kehanette bulunularak, bu nedenle partinin kapatılması gereğine değinilmektedir. Unutmamak gerekir ki, Türkiye demokratik bir hukuk devletidir. Demokratik hukuk devletinde siyasi iktidarın nasıl denetleneceği de bellidir. Partimizin ileride şiddete başvurabileceği varsayımı tamamen vehimlere dayalı bir iddiadır. Demokratik bir hukuk devletinde tüm icraatları hukuka uygun olan bir iktidar partisinin kapatılmak istenmesi kabul edilemez.

Bu bağlamda iddianamede yer verilen şu ifadeler de ilginçtir:

*“Gösterilen deliller, Anayasanın 10. ve 42 nci maddelerinin laiklik ilkesinin özüne dokunmak amacıyla değiştirildiğini kanıtlamaktadır. Çünkü artık köktendinciler isteklerini türbanın kamusal alanda da serbest kalmasının ötesine taşımışlar, televizyonlardaki açık oturumlarda ‘türbanın yasaklanmasını savunanların Mussolini gibi yargılanacaklarını ve cezalandırılacaklarını’ çekinmeden söylemeye başlamışlardır. Sadece bu durum bile laik devlet ilkesini ve Türkiye’de laikliği savunanları nasıl bir tehlikenin beklediğini göstermeye yeterli olup, şeriatın içerdiği şiddet unsurunu da sergilemektedir” (s.117).*

Böyle bir televizyon konuşması, hangi partimiz tarafından nerede, ne zaman ve hangi televizyonda yapılmıştır? Eğer böyle bir konuşma var ise, parti ile ilgisi bulunmayan -yönlendirilmiş- bir kişiye mi aittir? Yoksa parti yasaklamada sadece şiddeti ölçü alan Venedik kriterlerinin gerçekleştirildiği izlenimini uyandırmak için

herkesi güldürecek uydurma delil mi yaratılıyor? İddianamede dayanılan diğer konuşmalar eklerde yer almasına rağmen, bu faili meçhul ve içeriği hiçbir şekilde kabul edilemeyecek konuşma neden ekler arasında bulunmamaktadır?

**Görüldüğü gibi iddianame, olgulardan tamamen uzak bir şekilde ideolojik kaygılara dayalı bir iddiaya delil üretme çabası içindedir.** İddianamedeki partimizin şiddetle ilişkisini kurmaya yönelik tüm ifadeler, tamamen hayal dünyasında üretilen spekülasyon ve vehimlerden ibarettir.

Ayrıca, partimiz dışında bazı basın ve yayın organlarında farklı kişilerin din özgürlüğü ve laiklik bağlamında ortaya koydukları kişisel görüş ve değerlendirmelerle partimizin doğrudan ya da dolaylı olarak hiçbir ilgisi olmadığı halde, böyle bir irtibat varmış gibi gösterilmeye çalışılması hukuk devletinin gerektirdiği asgari iyi niyet anlayışıyla bağdaşmamaktadır.

Diğer yandan, iddianameye göre “davalı partinin sahip olduğu iktidar olma çerçevesinde amaçladığı yasa dışı siyasi modele yönelik eylemleri karşısında, **iktidar gücünden çekinen ve sessiz kalan büyük bir kitle de söz konusudur.** Bu durum bile davalı partinin hedefine ulaşmasını kolaylaştırmaktadır” (İddianame, s.158). Bu ifade ile ilgili olarak öncelikle şu soru akla gelmektedir: “İktidar gücünden çekinen ve sessiz kalan büyük bir kitle”nin varlığı nasıl tespit edilebilmiştir? İddia makamının bu tespiti hangi teknolojik ölçüm aletlerini kullanarak ulaştığı büyük bir merak konusudur. Acaba iddia makamına bu konuda “sessiz kitleler”den ulaşan milyonlarca şikayet mi vardır? Varsa her türlü gazete haberini iddianameye “delil” olarak ekleyen bir makam, bu şikayetleri neden eklememiştir?

Kaldı ki, iddianamede ileri sürüldüğü gibi AK PARTİ'ye karşı olan ve pek de sessiz oldukları söylenemeyecek hatırı sayılır miktarda sesli bir muhalefet de vardır.

## *VII- AK PARTİ'Yİ “HOŞGÖRÜSÜZLÜKLE” İTHAM ETMEK GÜLÜNÇTÜR*

Hayali bir “şiddet” argümanını destekleyen inandırıcı delillerin olmadığını anlayan iddia makamı, esas hakkındaki görüşünde “hoşgörüsüzlük” ithamını öne çıkarmak istemektedir. Esas hakkındaki görüşte “hoşgörüsüzlük” ve “ayrımcılık”la partimizin ilişkilendirilmesi hususunda şu gerekçeye yer verilmektedir: “Bu bağlamda, davalı partinin şiddet çağrısı yapmadığı veya açıkça şiddete başvurmadığı, bu nedenle iç hukuk ve uluslar arası anlaşmalar ile Venedik İlkeleri ve Avrupa Komisyonu Parlamenterler Meclisi kararı gözetildiğinde kapatma kararı verilemeyeceği savunması yersizdir. Çünkü davalı siyasi partinin, hoşgörünün olmadığı ve ayrımcılığın ön planda tutulduğu bir siyasi sistemi hedeflediği beyan ve eylemleriyle açıktır.” (s.44).

Partimize yönelik olarak özellikle esas hakkındaki görüşte iddia makamı tarafından daha yoğun biçimde kullanılan hoşgörüsüzlük ve ayrımcılık isnadı da asılsız

ve ağır bir ithamdır ve asla gerçeği yansıtmamaktadır. Partimiz 6 yıllık iktidarında, farklı din ve inanç mensuplarına saygı esasına dayalı politikaları hayata geçirmiştir.

Ayrımcılık yasağı ve hoşgörü aynı zamanda laiklik ilkesinin de bir gereğidir. AK PARTİ, özgürlükçü bir laiklik anlayışını savunduğu için kapatma davası ile karşı karşıya kalmıştır. Batılı anlamdaki laikliği savunan ve bu bağlamda farklı din ve inançları sosyolojik gerçeklik olarak kabul edip onların bir arada barışçıl biçimde birlikteliğini sağlamayı hedefleyen bir partiyi hoşgörüsüzlük ve ayrımcılıkla itham etmenin ne derece asılsız olduğu açıktır.

Partimiz hakkındaki “hoşgörüsüzlük” iddiasının örnekleri olarak gösterilen söylemlerin hoşgörüsüzlükle ilgisi bulunmamaktadır. İddia makamı, partimiz mensuplarının Danıştay’ın bir kararına yönelik eleştirilerini bile hoşgörüsüzlük örneği olarak göstermektedir. **Burada eleştiri ile hoşgörüsüzlük birbirine karıştırılmaktadır.** Halbuki, eleştiri tam da hoşgörünün bir gereğidir. Mahkeme kararlarının eleştirilmesine bile tahammül edemeyen ve bu eleştirilerle mahkeme üyelerine yönelik saldırı arasında ilişki kurmaya çalışan iddia makamının, partimizi hoşgörüsüzlükle itham etmesi paradoksal bir durumdur.

Diğer yandan, iddia makamına göre “TBMM Başkanı Bülent Arınç’ın “..Onlar bu kıyafetiyle giremezken, çok sevgili arkadaşları hangi kıyafetle okula giriyorlar, hepimiz biliyorsunuz...” sözünün türban takmayanlar için beslenen bir hoşgörüsüzlüğü barındırdığı, anayasal düzeni ve demokrasiyi tehlikeye soktuğu görülmektedir” (Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı, esas hakkındaki görüş, s. 14). Bu sözün bir hoşgörüsüzlük örneği olarak gösterilmesi anlaşılır gibi değildir. Bu söz, üniversite öğrencilerinin her türlü kıyafetle öğrenimlerine devam edebildiklerini, bu anlamda başörtüsünün de serbest olması gerektiğini ifade etmektedir. Dolayısıyla üniversitelerde uygulanan “başörtüsü yasağı”nı eleştirmeye yönelik bir beyan, başörtüsü takmayanlara karşı bir hoşgörüsüzlüğe delil olarak sunulamaz. Daha da önemlisi, bu sözün “anayasal düzeni ve demokrasiyi tehlikeye soktuğu” iddiası, ancak bir siyasi paranoya örneği olabilir.

Aynı şekilde, Bülent Arınç’ın parlamentonun gerekirse Anayasa Mahkemesini bile kaldırabileceğine, demokratik ülkelerde bizdeki mahkemeye benzer bir kurumun bulunmadığına dair sözleri de “hoşgörüsüzlük” örneği olarak gösterilmektedir. İddia makamı, diğer örneklerde olduğu gibi, burada da bu sözün hangi bağlamda ve neden söylendiğini dikkatten kaçırmaktadır. Bu söz, Anayasa Mahkemesi eski başkanlarından Mustafa Bumin’in başörtüsü konusunda artık parlamentonun düzenleme yapamayacağını söylemesi üzerine verilen bir cevaptır. TBMM’yi temsil eden bir kişinin temsil ettiği kurumun anayasal yetkilerini hatırlatmasından ve anayasa yargısı hakkında değerlendirme yapmasından daha doğal ne olabilir. Dolayısıyla, en fazla “siyasi eleştiri” olarak görülebilecek bu sözlerin hoşgörüsüzlük olarak nitelenmesi, bizatihi eleştiriye tahammülsüzlük ve hoşgörüsüzlük örneğidir.

Kurulduğu andan itibaren AK PARTİ, gerginliklere yol açılmaması, toplumsal barış ve huzurun bozulmaması için özel bir ihtimam göstermiştir. Hatta bu

bağlamda partimiz bazen en demokratik haklarını bile kullanmaktan imtina etmiştir. Nitekim, 22 Temmuz 2007 genel seçimlerinden önce düzenlenen ve doğrudan AK PARTİ hükümetini hedef alan mitinglere rağmen, milyonlarca üyesi bulunan partimiz sükunetini muhafaza ederek karşı mitingler düzenlemekten bile kaçınmıştır.

İddia makamının, iddianamede olduğu gibi esas hakkındaki görüşünde de çok yoğun biçimde olaylar, kavramlar hukuki düzenlemeler ile mantıksal ve hukuksal bağlantılar tamamen AK PARTİ aleyhine sonuç elde etmek amacıyla kötüye kullanılmıştır. Böylesine bir değerlendirmenin bir hukuk makamı olan iddia makamı tarafından yapılması son derece endişe vericidir. Şiddet ve hoşgörüsüzlük örneklerinde yapılmaya çalışılan zorlama yorum ve bağlantılarda olduğu gibi “hukuk”un belli bir ideolojik bakışın hizmetine sokulmaya çalışıldığı bir yerde aslında hukukun bir güvence unsuru olmasından bahsetmek de mümkün değildir.

## **VII- AK PARTİ HÜKÜMETLERİNİN DIŞ POLİTİKASI İLE LAİKLİK İLKESİ ARASINDA BİR İLİŞKİ KURULMASI YANLIŞTIR**

İlk cevabımızdaki açıklamalarımıza rağmen, iddia makamı AK PARTİ hükümetlerinin dış politikası ile laiklik ilkesi arasında sanal bir ilişki kurma ısrarını esas hakkındaki görüşünde de sürdürmektedir. İddia makamına göre partimiz, “bir büyük yayılmacı proje” olarak takdim edilen Büyük Ortadoğu Projesinin (BOP) bir parçasıdır (İddianame, s.24).

Her şeyden önce, BOP olarak nitelenen proje uluslararası hukukun konusu olan herhangi bir anlaşma ya da sürece dayanmamaktadır.

İddia makamının BOP konusundaki görüşlerini desteklemek üzere dosyaya koyduğu CD’ler, 14 Mayıs 2008 tarihinde İşçi Partisi Genel Merkezi tarafından gündeme getirilen bir dosyadan alınmıştır. Bu partinin olayları nasıl değerlendirdiği herkesçe bilinmektedir. İddia makamının diğer belgelerde olduğu gibi bu bilgileri yeterince araştırma yapmadan, bilginin doğruluğunu teyit etmeden kullanmış, gerekli hukuki titizliği göstermemiştir.

Resmi dökümanlardaki adıyla “Geniş Ortadoğu ve Kuzey Afrika Girişimi” olarak bilinen bu girişim, G-8’lerin organize ettiği ve Ak PARTİ Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın da davet edildiği resmi bir konferanstır.

Ancak Türkiye’de bu konu, AK PARTİ’yi eleştirmek ve yıpratmak için, üzerine siyasi planlar da yüklenmek suretiyle siyasi bir söylem olarak kullanılmaktadır. İddia makamının bu siyasi söylemleri, adeta bir ölçü norm gibi kabul etmesini, hukuken izah mümkün değildir. Çünkü bir takım siyasi aktörlerin argümanlarının Anayasa ve yasa yerine ikame edilmesi halinde, orada hukuktan, adaletten ve hukukun evrensel kuralarından söz edilemez.

İddia makamının BOP konusundaki ek iddiaları, bir takım senaryoları ve muhayyel planları esas almaktadır. Amerika’da çıkan bir dergide yayımlanan bir yazı ve haritadan hareketle Hükümetin bölge ülkelerinin sınırlarını değiştirmek, Irak’ın

kuzeyinde bağımsız bir Kürt devletinin kurulmasına destek olmak ve Türkiye'nin üniter yapısını ve ulus-devlet kimliğini zayıflatmak ya da değiştirmek gibi bir planın ve çabanın içinde olduğunu iddia etmek, temelsiz ve ideolojik bir suçlamadan ibarettir. Ortadoğunun karmaşık siyasi yapısı, iç dengeleri ve sorunları hakkında yapılan resmi ve gayr-ı resmi değerlendirmeleri, yorumları ve gelecek senaryolarını, muhayyel bir planın parçası olarak görmek ve Hükümeti de bu planın destekçisi olmakla suçlamak, en temel uluslar arası siyaset ve ilişkiler kavramlarından ve tartışmalarından haberdar olmamak anlamına gelmektedir.

Benzer bir bilgi ve yorum hatası, Türkiye'nin Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'nin himayesinde İspanya ile eş başkanlığını yaptığı "Medeniyetler İttifakı" girişimi için de yapılmaktadır. Bütün resmi beyan ve belgelerde de açıkça ifade edildiği gibi bu girişimin amacı, dünya barışına katkı sağlamak, medeniyetlerin çatışması gerektiğini savunan görüşleri boşa çıkartmak ve Türkiye'nin de içinde olduğu bölgesel ve küresel barış ortamına katkı sağlamaktır. Geçmişinde farklı din, dil ve kültürlerle bir arada yaşamış ve bu konuda engin bir tecrübeye sahip olmuş Türk devletinin ve Anadolu insanının günümüzün sorunlarına ilgisiz kalması düşünülemez. Bir arada yaşama tecrübesini uluslararası bir proje haline getiren bu girişimin temel hareket noktası ve referansları, kendi tarihimizde bulunmaktadır.

Medeniyetler İttifakı girişimi çerçevesinde doğudan ve batıdan dünyanın önde gelen ilim ve fikir adamlarından müteşekkil bir akil adamlar grubu oluşturulmuş ve bu grubun hazırladığı rapor, 12 Kasım 2006'da dönemin BM Genel Sekreteri Kofi Annan'ın başkanlığında İstanbul'da yapılan bir toplantıda kamuoyuna açıklanmıştır. Bu toplantıda Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan, İspanya Başbakanı Jose Luis Zapatero, İslam Konferansı Teşkilatı Genel Sekreteri Prof. Dr. Ekmeleddin İhsanoğlu ve pek çok üst düzey yetkili hazır bulunmuştur. Akil adamlar grubunun raporunda bölgesel ve küresel barışın önündeki engeller dile getirilmiş; siyasal temsil, gençlik, göç ve medya alanlarında atılması gereken somut adımlar tartışılmıştır. Raporda da dile getirildiği üzere, bölgesel ve küresel çatışmalar farklı toplum ve kültürler arasındaki farklılıkları derinleştirmekte ve çatışmaya yol açmaktadır. Medeniyetler İttifakı girişimi çatışmanın değil, barış ve uzlaşmanın hakim olması için atılmış önemli bir adımdır. Bu adımı "bir başka siyasi hegemonya projesi" olarak nitelendirmek, ancak bu konudaki bilgisizliğin ve ideolojik ön yargının ürünü olabilir.

İlk cevabımızda da belirttiğimiz gibi Türkiye'nin bölgesel ve küresel platformlarda etkin olması, ulusal birlik ve beraberliğini, üniter yapısını güçlendiren bir etkiye sahiptir. Küreselleşmenin bütün dengeleri altüst ettiği bir dünyada milli güvenlik, ulusal sınırların ötesinde başlamaktadır. Türkiye'nin sınır güvenliğinden dış tehditlere, insan ve uyuşturucu kaçakçılığından terörizme kadar pek çok kronik soruna çözüm bulması bir "ileri cephe siyaseti" izlemesiyle mümkündür. Nitekim Türkiye'nin bu alanlarda attığı adımlar, geliştirdiği yaklaşımlar ve politikalar, sadece Türkiye'nin bölgedeki ve dünyadaki itibarını arttırmamış, aynı zamanda Türkiye'nin ulusal güvenliğini güçlendirmiş ve terörizmle mücadelesindeki haklı konumunu bütün dünya kamuoyuna anlatmasını sağlamıştır.

Diğer yandan, Başsavcılık esas hakkındaki görüşünde partimizin “22 Temmuz 2007 seçimlerinden güçlenerek çıkınca kendisini siyasal rejimin gözünde meşrulaştıracak iç ve dış ittifaklara (AB dahil) sırt çevirmiş” olduğunu ileri sürmektedir (Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı, esas hakkındaki görüş, s.11). Bu iddianın gerçekte bir ilgisi yoktur. 2006 ve 2007 yıllarında Türkiye'nin AB üyelik sürecinde görülen yavaşlama, büyük ölçüde Kıbrıs meselesinde yaşanan siyasi tıkanmadan kaynaklanmıştır. AK PARTİ hükümeti Kıbrıs Türk kesimini haksız ve mağdur duruma düşüren her türlü teklif ve düzenlemeye şiddetle karşı çıkmış ve AB kararlarını eleştirmiştir. Türkiye'nin yoğun çabaları ve kararlı tutumu sonucunda AB yetkilileri Kıbrıs sorununu çözmeden Kıbrıs Rum kesiminin Avrupa Birliğine tam üye kabul edilmesinin büyük bir hata olduğunu kabul ve itiraf etmişlerdir. Fakat üye olduktan sonra tam veto yetkisine sahip olan Kıbrıs Rum kesimi, her tür barış ve uzlaşma girişimine karşı olduğunu söz ve davranışlarıyla ortaya koymuştur.

Kıbrıs Rum kesiminin uzlaşmaz tutumundan kaynaklanan siyasi sorunlar bir kenara bırakıldığında müzakere süreci teknik düzeyde kesintiye uğramamış; tarama, uyum ve yeni fasılların açılıp kapanması ve müzakeresi devam etmiştir. Fransa ve Almanya gibi bazı AB üyesi ülkelerin muhalefetine rağmen bu süreç bugün de devam etmektedir.

AK PARTİ hükümetlerinin yürüttüğü dış politikanın, tamamen ülkemizin ve milletimizin yüksek menfaatlerini gözetmeye yönelik olmasına rağmen, iddianamede ve esas hakkındaki görüşte adeta laikliğe aykırılığın kanıtı olarak sunulmaya çalışılması bu tür iddiaların gerçeklikten kopuk ve hayal mahsulü olduğunu göstermektedir.

Esasen demokrasilerde temel dış politika tercihlerinin belirlenmesi ve bunların uygulanması yetkisi siyasi sorumluluğa sahip olan hükümetlere ait olup, bunların parti kapatma davalarına konu edilmesi de mümkün değildir.

## **VIII - ANAYASA, İKTİDAR PARTİSİNİN ODAK OLMASINA İMKAN VERMEZ**

Türkiye’de “yürütme yetkisi ve görevi, Cumhurbaşkanı ve Bakanlar Kurulu tarafından, Anayasa ve kanunlara uygun olarak yerine getirilir ve kullanılır.”(Anayasa, m. 8) “İdarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yolu açıktır.” (Anayasa, m. 125/1) Yürütme görevini ifa eden AK PARTİ Hükümetlerinin bütün idari eylem ve işlemleri, yargı denetimine açıktır. Yapılan işlemde Anayasa veya yasalara aykırılık olması halinde, mahkeme kararıyla iptali mümkündür.

“Yasama yetkisi, Türk milleti adına Türkiye Büyük Millet Meclisine aittir. Bu yetki devredilemez.” (Anayasa, m. 7) Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin yasama faaliyetleri, hem kamuoyunun, hem meclis içi ve dışı siyasi partilerin ve hem de sivil toplum örgütlerinin açık denetimine tabidir. Bunun yanında Cumhurbaşkanı da çıkan yasaları bir daha görüşülmek üzere Türkiye Büyük Millet Meclisine geri gönderebilir (Anayasa, m. 89). Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin kabul ettiği yasalara karşı, hem Cumhurbaşkanı ve hem de Anamuhalefet Partisi, Anayasa Mahkemesi'ne iptal davası

açma hakkına sahiptir. Mahkeme, Anayasaya aykırılık görmesi halinde, yasayı iptal eder, aksi takdirde davayı reddeder (Anayasa, m. 148, 149, 150).

AK PARTİ Hükümetlerinin icraatları, İdari Yargı'nın denetimine, Meclis Grubunun katkısıyla çıkarılan yasalar ise Anayasa Mahkemesi'nin denetimine tabidir. Yürütme organının Anayasa ve yasalara aykırı idari eylem ve işlemleri, idari yargı tarafından; yasama organının Anayasaya aykırı yasama çalışmaları ise Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilir.

Bu nedenlerle demokratik hukuk devletinde iktidar partisinin, Anayasa'nın 68'inci maddesinin dördüncü fıkrasına aykırı eylemlerin odağı olması mümkün değildir. Çünkü Anayasa ve Anayasanın kurduğu sistem, iktidar partisinin odak olmasına imkan vermemektedir. Esasen, kuvvetler ayrılığının anlamı ve önemi de burada yatmaktadır.

## **IX- İKTİDAR PARTİSİNİN KAPATILMASININ İSTENMESİ DEMOKRATİK DEVLET İLKESİNE AYKIRIDIR**

1961 Anayasası ve 1982 Anayasası'nın 2'inci maddesine göre, "Türkiye Cumhuriyeti ... demokratik ... bir ... devlettir..."

"Demokratik devlet, egemenliğin bir kişi, zümre veya sınıf tarafından, belli sınıflar yararına kullanılmadığı, serbest ve genel seçimin iktidara gelmede ve iktidardan ayrılmada tek yol olarak kabul edildiği ve iktidarın bütün millet yararına kullanıldığı... bir idare biçimidir." (Anayasa Mahkemesi, 1963/173 E., 26.09.1965 Tarih ve 1965/40 K., AMKD, S. 4, Sahife: 301)

Türkiye'nin demokrasi serüveni incelendiğinde, Türkiye'de siyasi iktidarların, zaman zaman askeri darbelerle ve bazen de hukuk kullanılarak Meclis içi usullerle veya mahkemelerde açılan davalar bahane edilerek oluşturulan ortamlarda antidemokratik, hukuka uygun düşmeyen yöntemlerle el değiştirdiği kuşkuyla yer bırakmayan tarihi birer gerçekliktir. Ülkemizde yaşanan bu tecrübeler, iktidar mücadelesinde hukuk dışı ve antidemokratik bir geleneğin oluşmasına yol açmıştır. Bu nedenle "...siyasal iktidarı sandıkta kaybedenler, iktidarı ele geçirmenin başka yollarını arıyorlar. Bir demokraside siyasi iktidarı ele geçirmenin yolu sadece ve sadece sandıktır. Sandıkta kaybedenlerin yapması gereken şey, halkı ikna ederek gelecek seçimleri kazanmaktan ibarettir... Bir demokrasi de iktidar olmanın yolu, ... halktan ve halkın temsilcilerinden geçer. ( Kemal Gözler, "Hukukun Siyasetle İmtihani: Kim Sınıfta Kaldı?", Türkiye Günlüğü, Yıl; 2007, Sayı; 89, s.16)

Parlamente sistemlerinde iktidarda olan siyasi partinin genel başkanı, aynı zamanda devletin de Başbakanı olmaktadır. İktidardaki siyasi partinin kapatılması ve genel başkanına siyasi yasak konması halinde, hükümet de kendiliğinden düşer.

**Bu; sandıkta kaybedenlerin mahkeme önünde kazanması veya halk nezdinde haksız çıkanların yargı organları önünde haklı çıkması ve mahkeme kararıyla hükümet değişikliği veya hükümetin düşürülmesidir. Dünyanın hiçbir**

**demokratik ülkesinde, halkın vermediği iktidarı mahkemeler veremez ve halkın yapmadığı hükümet değişikliğini mahkemeler yapamaz. Mahkeme kararlarıyla iktidarların değiştiği ülkeler demokratik devletler değil, jüristokratik devletlerdir.**

**Bu nedenle iktidar partisi olan Ak Parti hakkında kapatma davası açılması veya yargılama sonunda kapatma kararı verilmesi, Anayasa'nın ikinci maddesinde ifadesini bulan "demokratik devlet" ilkesine tartışmasız aykırıdır.**

**Sayın Başkan,**

**Sayın üyeler,**

Burada ayrıca Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının 1 Temmuz 2008 tarihinde Yüksek Mahkeme huzurunda sunduğu sözlü mütalaası üzerinde de kısaca durmak istiyorum.

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının yaptığı sözlü açıklamalar, esasen iddianame ve esas hakkındaki görüşte dile getirilen iddiaların bir tekrarı niteliğindedir. Bu iddiaların hiçbir olgusal ve hukuki dayanağının bulunmadığı ön ve esas cevaplarımızda ve şu ana kadar sunduğum sözlü açıklamalarımızda ayrıntılı olarak üzerinde durduk. Bununla birlikte, öne çıkan bazı konular hakkında partimizin görüşlerini tekrarlamakta fayda görüyoruz.

### **1) AK PARTİNİN İDDİA MAKAMINA CEVAPLARI HUKUK ÇERÇEVESİNDEDİR**

İddia makamı, partimizin "hukuki bir savunma yapmak yerine", kendilerini "hedef alan; hiçbir hak, insaf ve nefaset ölçüsüne riayet edilmeden küçültücü sıfat ve tanımlamalarla saldırıya geçmiş" olduğunu ileri sürmektedir. Bu suçlamayı kabul etmemiz mümkün değildir. Hakkımızdaki iddialara verdiğimiz cevaplarda herhangi bir kurumu hedef alan, küçültücü sıfat ya da tanımlamalara yer veren ifadeler bulunmamaktadır.

Ancak, hemen belirtelim ki ortada bir saldırı vardır. Bu saldırının muhatabı da partimizdir. Varlık nedeni demokrasiyi geliştirmek olan bir partinin demokrasiye yönelik "açık ve yakın tehlike" olarak gösterilmesi başlı başına bir saldırı değil midir? En büyük gayesi toplumsal barışı ve kamu düzenini korumak olan bir partiyi, aslı olmayan ve üretilmiş sözde delillerle "şiddete teşvik"le suçlamak saldırı değilse nedir? Kurulduğu günden beri aziz milletimizin daha müreffeh bir ülkede yaşaması ve devletimizin bölgesinde ve tüm dünyada sözü geçen bir siyasi aktör haline gelmesi için gece gündüz çalışan bir partiyi, adeta emperyalizmin uşağı olarak lanse etmek "küçültücü sıfat" kullanmak değilse nedir? Bu Örnekleri çoğaltarak, vaktinizi daha fazla almak istemiyorum. Ancak, bilinmesi gerekir ki, partimiz kendisine yöneltilen bu tür haksız ve insafsız saldırılar karşısında, tamamen hukuki çerçevede kalarak, hak, insaf ve nefaset ölçüleri içerisinde hukuki cevaplarını vermiştir. Bizim yaptığımız iş,



en temel insan hakkı olan savunma hakkını kullanmaktır, hiç kimseyi incitmek değildir.

## 2) İDDİA MAKAMININ SÖYLEMİNE SİYASİ/İDEOLOJİK DİL HAKİMDİR

Bu davada iddia makamı, baştan beri partimize yönelik suçlamalarını siyasi ve ideolojik bir dil kullanarak yöneltmektedir. Bunun son örneği iki gün önce huzurunuzda yaptıkları sözlü açıklamalardır. İddia makamı burada da “Cumhuriyet tarihinin “gerici ayaklanmalara tanıklık ettiği”, “yüksek bir medeniyetin temsilcisi olduklarını iddia edenler”in dünyanın her tarafında, Özellikle de ülkemizin içinde bulunduğu coğrafyada “acımasız uygulamaların sergilemekte” olduğu ve “emperyalizmin icadı ılımlı İslam rejimini bu ülkeye dayatacaklarını sananlar”ın hüsrana uğrayacakları gibi tamamen siyasi ve ideolojik yaklaşımları yansıtan bir söylemi benimsemiştir.

Bu siyasi retoriği, marjinal bazı siyasi partilerin beyanlarından veya yayın organlarından biliyoruz. İktidara geldiğimiz andan itibaren kendilerini soğuk savaş döneminden kalma etiketle “anti-emperyalist” olarak niteleyen bazı siyasi grupların partimize yönelttiği bu tür ithamların hakkımızda açılan bir davada da karşımıza çıkması düşündürücüdür. Çoğu kez gülerken okuyup geçtiğimiz ve hiçbir şekilde ciddiye almadığımız bu tür siyasi mizah konusu olabilecek sözleri, kamu adına hareket eden ve tarafsız olması gereken bir iddia makamının kullanması bizi üzmüştür.

Daha da ilginç, iddia makamı, sözlü açıklamalarında adeta muhalefet partisi mensubu gibi davranarak, “işsizlik, ekonomik kriz, kuraklık, çevre sorunları, katlanan dış borçlar ve büyüyen cari açık, tıkanan AB süreci, etnik ve bölücü terör gibi çözüm bekleyen onlarca temel sorun artarak büyürken” iktidar partisinin “türbanı son altı yılın en önemli sorunu olarak” sunduğunu ileri sürmektedir. İddia makamının bu siyasi değerlendirmeleri bile hukuki zeminde kalması gereken bir davanın doğal mecrasından çıkarıldığını göstermek için yeterlidir.

Halbuki AK PARTİ hükümetleri, Türkiye’yi her **alanda** bir adım daha ileri götürmüşler, ülkenin bütün sorunlarının üzerine gitmiş ve önemli bir kısmını da çözmüştür. AK PARTİ ile birlikte Türkiye’nin itibarı hem içeride ve hem de dışarıda artmıştır. İddia makamının bu beyanı karşısında Türkiye’nin AK PARTİ ile nerelere geldiğini gösteren bazı temel göstergeleri (Devletin resmi kayıtlarından) ekte sunuyoruz vermekte fayda vardır: **(EK- 34)**.

## 3) AK PARTİ’NİN İLİMLİ İSLAM PROJESİ YOKTUR

**AK PARTİ’nin ılımlı İslam projesi yoktur. Hiçbir zaman da böyle bir düşüncesi ve projesi olmamıştır. Bundan sonrada olmayacaktır.** İddia makamının bu konudaki iddiası, gerçek dışıdır (Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı’nın sözlü mütalaası, s. 1) Bu, AK PARTİ’ye karşı olanların, partimizi yıpratmak adına kullandıkları ideolojik ve siyasi bir argümandır. Partimize dönük gerçek dışı bir karalama kampanyasının sloganı haline gelmiş “ılımlı İslam” yakıştırma ve yaftasının

iddia makamı tarafından da gerçekmiş gibi takdimi, hukuken kabul edilemez. Kaldı ki AK PARTİ Genel Başkanı ve Başbakan Recep Tayyip Erdoğan, pek çok açıklamasında bu iddiayı reddetmiştir.

#### **4) AK PARTİ ATATÜRK'ÜN GÖSTERDİĞİ MUASIR MEDENİYETİN ÜZERİNE ÇIKMAK İÇİN ÇALIŞMIŞTIR**

İddia makamının, partimizin ATATÜRK'e hakaret ettiği ve saldırıda bulunduğu yönündeki iddiaları, asılsızdır ve mesnetsizdir (Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nın sözlü mütalaası, s. 2). İddia makamı, bu iddiasını ispat için hiçbir somut delil gösterememiştir. Kimi gazetelerdeki haber ve yorumlar ile televizyon programlarında yapılan konuşmaların AK PARTİ ile hiçbir ilgisi yoktur. AK PARTİ'lilerin yapmadığı haber, yorum, program ve beyanlar nedeniyle partimizin itham edilmesi kabul edilemez.

**Kaldı ki AK PARTİ; hiçbir zaman Gazi Mustafa Kemal ATATÜRK'e saldırmamış, onu karalamamış, ona hakaret etmemiş, başkalarının bunları yapmasına da rıza göstermemiş ve izin vermemiştir.**

**AK PARTİ, "Atatürk ilke ve inkılaplarını, Türk toplumunu çağdaş uygarlık seviyesinin üstüne çıkarmanın en önemli vasıtası olarak algılar ve bunu toplumsal barışın bir unsuru olarak görür."** (AK PARTİ Programı, 2.1 Temel Hak ve Özgürlükler başlığı 6. paragraf)

**AK PARTİ, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kurucusu Gazi Mustafa Kemal ATATÜRK'e, onun emanet ve hedeflerine samimiyetle sahip çıkmış, devletimizi ve milletimizi onun gösterdiği muasır medeniyetin ilerisine taşımak için gecesini gündüzüne katarak çalışmıştır. AK PARTİ, bu anlayış ve yaklaşımından hiçbir biçimde bugüne kadar taviz vermemiştir.** Nitekim Partimiz üyesi ve İstanbul Büyükçekmece Mimar Sinan Belde Belediye Başkanı Cuma Bozgeyik, Cumhuriyetimizin kurucusu Gazi Mustafa Kemal ATATÜRK hakkında anlattığı ifade edilen fıkra nedeniyle ve partimizden temelli ihraç istemiyle 06.03.2007 tarih ve 147 Sayılı kararla (İstanbul İl Başkanlığı) İstanbul İl Disiplin Kurulu'na sevk edilmiş ve sonuçta 12.03.2007 tarihinde İstanbul İl Disiplin Kurulu oy birliği ile Cuma Bozgeyik'in kesin ihracına karar vermiştir (AK PARTİ İstanbul İl Disiplin Kurulu, Dosya no: 2007/1; Karar no: 2007/1) **(EK- 35).**

#### **5) AK PARTİ HİÇ BİR ANAYASAL KURUMUN VARLIĞINI TARTIŞMAYA AÇMAMIŞTIR**

AK PARTİ, hiçbir anayasal kurumun varlığını tartışmaya açmamıştır. İddia makamının bu konudaki yaklaşımı da (Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nın sözlü mütalaası, s. 2) asılsızdır.

İddia makamı, bu iddiasını açıkça ifade etmesi yetmez, bunu delilleriyle ispat etmesi lazımdır. Böylesi bir ispatı var mı? yok.

İddia makamının; Yargıtay eski Başkanı Eraslan Özkaya ve Anayasa Mahkemesi eski Başkanı Mustafa Bumin'in görüşlerini ile kimi mahkeme kararlarının eleştirilmesini ve yargı adına yapılan kimi açıklamalara cevap verilmesini, yargının varlığını tartışmaya açmak ve yargının kaldırılmasını istemek olarak algılaması hukuken kabul edilemez.

Mahkeme kararları da eleştirilebilir. Mahkeme kararlarının bağlayıcı olması, onların eleştirilmez olduğu anlamına gelmez. Nitekim Yüksek Mahkeme'nin pek çok değerli Başkanı da aynı kanaattedirler. "Anayasa Mahkemesi kararlarının kesin ve bağlayıcı olması, onların eleştirilemez olduğu anlamına gelmemektedir. Diğer deyişle, mahkeme kararlarına uyma yükümlülüğü, söz konusu kararları eleştirme hakkını ortadan kaldırmamaktadır. Bir hukuk devletinde, yargı kararlarının da eleştirilebilmesi doğaldır. Mahkeme kararlarının oybirliği ile alınmadığı durumlarda, azlık oyu kullanan üyelerin düşüncelerinin de bu anlamda karşı hukuki düşüncüyü oluşturduğu açıktır. Anayasa Mahkemesi'nin işin esasına girerek reddettiği konularda on yıl geçtikten sonra tekrar başvuruda bulunulabilmesi, Anayasa Mahkemesi kararlarının eleştiriye açık ve değişebilir nitelikte olduğunun bir diğer kanıtıdır. Bir hukuk devletinde, mahkeme kararlarının gerek akademik çevrelerde, gerekse uygulayıcılar tarafından ele alınıp incelenmesi gerekli ve yararlıdır. Bu tür eleştirilerin yargıya yeni ufuklar açma olasılığı her zaman vardır. Bununla birlikte, doğruyu bulmak adına yapılacak eleştirilerin belirli bir düzeyde ve nitelikte olması gerektiği de kuşkusuzdur." (Tülay Tuğcu, Anayasa Mahkemesi eski Başkanı, Anayasa Mahkemesi'nin 44. kuruluş günü töreni konuşmasından)

## **6) LAİKLİK SİYASİ VE HUKUKİ BİR İLKEDİR**

AK Partinin laiklik ilkesinin içeriğini boşalttığı iddiası dayanaksızdır. Tersine partimiz, demokrasi, hukuk devleti ve insan hakları gibi kavramlarla buluşturmak suretiyle laikliğe içerik kazandırmış, geniş toplum kesimlerince bu ilkenin benimsenmesine katkıda bulunmuştur.

Laik devlet, bireylerin şu ya da bu nedenle tercih ettikleri yaşam biçimlerine uygun olarak birbirlerine zarar vermeden bir arada var olmasını sağlamaya yönelik hukuksal ve siyasal bir ortamı sağlamakla yükümlüdür. Bunun yolu da iki şartın gerçekleşmesinden geçer. Birincisi, toplumdaki farklı dinlerin ya da inançların esasları devlet yönetimine hakim olmayacak. Kısacası, laik devlette yönetim din kurallarına dayanmayacak. İkincisi, laik devlet toplumda mevcut olan tüm dinler, inançlar ve inançsızlıklar karşısında eşit mesafede duracak. Laikliğin bu ikinci unsuru, özellikle bireylerin din ve vicdan özgürlüklerini teminat altına almaktadır.

İddia makamının, partimizin "laikliği toplum içindeki inançlara göre tayin edip her inanca hak ve özgürlük tanınması biçiminde yorumladığı" biçimindeki tespiti yanlıştır. AK Parti laikliği kesinlikle "toplum içindeki inançlara göre tayin edilecek" bir kavram olarak görmemektedir. Toplum içindeki inançlar karşısında devletin siyasi bakımdan tarafsızlığını gerektiren bir kavram olarak görmektedir. Bu anlamda laiklik, elbette toplumda var olan her inanç mensubunun hak ve özgürlüklere sahip olmasını gerektirir. Halbuki, laikliği bir yaşam biçimi olarak yorumlayan anlayış, belli inançları

otomatik olarak dışlayacak, bu da beraberinde bazı kişilerin hak ve özgürlüklerden mahrum bırakılması sonucunu doğurabilecektir.

Sonuç olarak, laikliği bir “yaşam biçimi” olarak görmek bu ilkenin içeriğini boşaltmak anlamına gelmektedir. Onu siyasi ve hukuki bir ilke olmaktan çıkararak, bireylerin gündelik hayat tarzlarıyla ilgili bir kavram haline getirmek laikliğin toplumsallaşmasını da engelleyecektir.

## **7) AK PARTİ’NİN LAİKLİK ANLAYIŞI TOPLUMU TARİKATLARA GÖRE ŞEKİLLENDİRME ANLAYIŞI DEĞİLDİR**

İddia makamının; partimizin laikliği nasıl yorumladığına ilişkin değerlendirmesi ve tarikatlara göre devleti ve toplumu şekillendirmek istediği iddiası, geçek dışıdır. İddia makamının iddiasına delil olarak gösterdiği Dengir Mir Mehmet Fırat’a ait olduğu söylenen; “dini her alandan kovan felsefi bir laikçiliğin temsilcisi değiliz.” sözü, laikliğe aykırı değildir. Çünkü laiklik, dini her alandan kovan bir anlayışı değil, din ve vicdan özgürlüğünün, herkesin serbestçe dinin ibadet, ayin ve törenlerinin yapmasının ve bundan dolayı da suçlanıp kınanmamasının teminatıdır (Anayasa, m. 24). Eğer iddia makamının yaklaşımı benimserseniz, o vakit, camide ezan okunması, kilisede çan çalınması, Cuma namazı ve bayram namazı kılınması, kurban kesilmesi, cenaze namazı kılınması, hac ibadeti yapılması gibi dinin dışı yansıyan bütün tezahürlerini laikliğe aykırı görüp yasaklamak gerekecektir. Halbuki laiklik, kişilerin dini inançlarının gereklerini hür ve emniyet içinde yapmasının teminatıdır.

Adalet ve Kalkınma Partisi, cumhuriyetimizin laik niteliğine bağlıdır. “Partimiz, laik, demokratik, sosyal hukuk devletinin, sivilleşmenin, demokratikleşmenin, inanç özgürlüğünün ve fırsat eşitliğinin esas kabul edildiği bir zemindir.” (AK PARTİ Programı, Giriş, s. 1)

AK PARTİ’nin benimsediği laiklik anlayışı, 1982 Anayasa’sında yazılı olan laiklik anlayışıdır. Bu anlayışımızı; ilk cevabımız, esas hakkındaki cevabımız ve sözlü cevaplarımızın önceki kısımlarında detaylı bir biçimde izah ettik.

## **8) AK PARTİ’NİN ANAYASAL SİSTEMİ DİN KURALLARINA DAYALI BİR REJİME DÖNÜŞTÜRMEK GİBİ BİR AMACI VE ÇALIŞMASI YOKTUR**

İddia makamının, partimizin asıl amacının, anayasal sistemi din kurallarına dayalı bir rejime dönüştürmek için sistemli bir biçimde çalıştığı ve bunu bir plan dahilinde aşamalı olarak yürürlüğe koyduğu iddiası, hayal ve vehim ürünü asılsız ve mesnetsiz iddialardır (Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı’nın sözlü mütalaası, s. 4-5).

Çünkü:

**a) AK PARTİ, söylemlerinde dini referanslar kullanmamıştır.**

**AK PARTİ Meclis Grubunun desteği ile başta Türk Ceza Kanunu, Ceza Muhakemesi Kanunu, Kabahatler Kanunu, Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun, Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev Ve Yargılama Usullerine Dair Kanun, Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri İle Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev Ve Yetkileri Hakkında Kanun, Avrupa Birliği Uyum Komisyonu Kanunu, İş Kanunu, Karayolu Taşıma Kanunu, Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu, Bilgi Edinme Hakkı Kanunu, Çocuk Mahkemelerinin Kuruluşu, Görev Ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun, Dernek Ve Vakıfların Kamu Kurum Ve Kuruluşları İle İlişkilerine Dair Kanun, Basın Kanunu, Büyükşehir Belediyesi Kanunu, Belediye Kanunu, Çocuk Koruma Kanunu, Nüfus Hizmetleri Kanunu, Uluslararası Çocuk Kaçırmanın Hukukî Yön Ve Kapsamına Dair Kanun, Milletlerarası Özel Hukuk Ve Usul Hukuku Hakkında Kanun Ve Tanık Koruma Kanunu gibi temel yasalar olmak üzere bugüne kadar 1006 kanunun yasalaşmasına katkıda bulunmuştur.**

**AK PARTİ Meclis Grubunun katkılarıyla bugüne kadar hiçbir yasal düzenleme yapılmamıştır.**

b) İddia makamının; “İkinci husus, laikliğe aykırı söylemlerin düzeyinin, partinin kuruluşundan kapatma davasının açıldığı tarihe kadar yükselen bir ivme izlemiş olması” (Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı, Sözlü Mütalaa, s. 4) iddiası, asılsızdır. Çünkü olmayan söylemlerin, yoğunlaşmasından ve giderek artan bir ivme kazanmasından söz edilemez.

c) İddia makamının; partimizin gerginlik politikasını sıklıkla kullandığı iddiası da (Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı, Sözlü Mütalaa, s. 4) asılsızdır.

**Çünkü AK PARTİ, hiçbir zaman gerginlik politikası uygulamamıştır.** Yükseköğrenim hakkının kısıtlanmasına yol açan sorunların tartışılması ve çözümünün aranması, bugünün konusu değildir. Yaklaşık 28 senedir bu sorun, ülkemizin gündemindedir. Bu konuda konuşmadık kimse yoktur. Bu sorun, 1989 ve 1991’de yasal düzenlemelere, 1993’te Meclisin incelemesine konu olmuş ve değişik vesilelerle de Anayasa Mahkemesi’nde dava konusu olmuş ve hakkında kararlar verilmiştir. Böylesi köklü bir sorunun çözümünde AK PARTİ’nin benimsediği üslup, “mutabakatla çözümdür.” Mutabakatın iki ayağı var, biri toplumsal mutabakat, diğeri kurumsal mutabakat. Kurumsal mutabakat, Meclis içindeki partilerin mutabakatıdır. AK PARTİ, bu mutabakatlar oluşmadan sorunun çözümünü gündemine almamıştır. Sorunun çözümünü talep edenlere karşı hep, “Biz sorunun mutabakatla çözümünden yanayız, gerilim istemiyoruz” şeklinde cevaplar verilmiştir. Bu cevaplar, iddianamede de yer almıştır. Toplumsal ve kurumsal mutabakat oluşuktan sonra, sorunun çözümü gündeme gelmiştir. Anayasa’nın 10 ve 42’inci maddelerinde yapılan değişiklikler, AK PARTİ, MHP, DTP, BBP’ ye mensup milletvekilleri ile bağımsız bazı milletvekillerinin oylarıyla yasalaşmıştır. Gerilimden yana olan bir parti, böyle bir yaklaşım içinde olabilir mi?

AK PARTİ iktidarı döneminde yapılan Anayasa değişikliklerinden birisi ANVATAN Partisi, ikisi MHP ve DTP ile diğerlerinin tamamı ise CHP ile birlikte yapılmıştır. AK PARTİ, tek başına hiçbir Anayasa değişikliği yapmamıştır.

AK PARTİ'nin Meclis Grubunun katkılarıyla çıkarılan Türk Ceza Kanunu, Ceza Muhakemesi Kanunu, Kabahatler Kanunu ve benzeri pek çok kanun Mecliste sağlanan uzlaşmayla çıkarılmıştır.

Bunlar, gerginlikten yana olan bir partinin yapacağı bir iş değildir.

Buna rağmen “mutabakat, toplumsal mutabakat” gibi uzlaşma ve hoşgörü ifade eden kavramlardan iddia makamının, gerilim üretmesi ve bunda gizli anlamlar arayıp partimizi kendince ihdas ettiği gizli manalarla itham etmesi, hukukun evrensel kuralları ve Anayasaya aykırıdır.

**d) AK PARTİ'nin iktidar gücünü kullanarak temin ettiği bir medya yoktur. Basın ve yayın organlarında yer alan haber ve yorumlarla partimizin ilişkilendirilmesi, mümkün değildir.**

**e) AK PARTİ'nin laik cumhuriyetin ve demokrasinin güvencesi olan kurumlara dönük bir saldırısı kesinlikle yoktur.** AK PARTİ, hiçbir kurum veya kuruluşa “Statükocu” veya “Darbeci” dememiştir.

## **10) AK PARTİ ŞERİATİ VE ÇOK HUKUKLU BİR DÜZENİ AMAÇLAMAMIŞ VE SAVUNMAMIŞTIR**

AK PARTİ'nin anayasal düzeni değiştirip yerine şeriat devleti kurma düşüncesi, niyeti, amacı ve çalışması hiçbir zaman olmamıştır, bundan sonra da olmayacaktır. Bu konuda partimize yönelik itham ve isnatların tamamı, asılsızdır. Çünkü:

**a) “Partimiz, laik, demokratik, sosyal hukuk devletinin, sivilleşmenin, demokratikleşmenin, inanç özgürlüğünün ve fırsat eşitliğinin esas kabul edildiği bir zemindir.” (AK PARTİ Programı, Giriş, s. 1)**

AK PARTİ, kutsal dini değerlerin istismar edilerek siyaset malzemesi yapılmasını dinin; siyasi, ekonomik veya başka çıkarlara alet edilmesini; Devletin sosyal, ekonomik, siyasi veya hukuki temel düzenini kısmen de olsa din kurallarına dayandırmayı, reddeder(AK PARTİ Programı, Temel hak ve özgürlükler, m. 2.1, s. 2). Anayasa da; “Kimse, Devletin sosyal, ekonomik, siyasî veya hukukî temel düzenini kısmen de olsa, din kurallarına dayandırma veya siyasî veya kişisel çıkar yahut nüfuz sağlama amacıyla her ne suretle olursa olsun, dini veya din duygularını yahut dince kutsal sayılan şeyleri istismar edemez ve kötüye kullanamaz.” (Anayasa, m. 24/4) demektedir. Görüldüğü gibi AK PARTİ'nin laiklik anlayışı anayasa ile uyumlu olup, devletin anayasal düzeninin dine dayandırılması anlayışına karşıdır.

AK PARTİ , din ve devlet işlerinin bir birinden ayrı olmasını, din ve devlet işlerinin birbirinden ayrılmış sayılmasını ise ; devletin bütün dinlerin mensuplarına eşit davranması, din kurumlarıyla devlet kurumlarının ayrılmış olması, hukuk kurallarının din kurallarına dayandırılmaması, hukuk kurallarının din kurallarına uyma zorunluluğunun bulunmaması, devlet yönetiminin dine dayanmaması ve devlet yönetiminin din kurallarından etkilenmemesi olarak görmektedir (AK PARTİ Programı, Temel hak ve özgürlükler, m. 2.1, s. 2). Anayasa'da aynı ilkeleri benimsemiştir.

**b) AK PARTİ**, 14 ağustos 2001'de kurulmuş ve kısa süre sonra da milletin iradesiyle iktidar olmuştur. İktidar olduğu için de laiklik konusu dahil her konudaki anlayış, yaklaşım ve uygulaması, aleni ve milletimizin gözü önündedir. Ak Parti'nin gizli bir anlayışı, gizli bir tüzüğü, gizli bir programı, gizli bir amacı ve gizli bir niyeti yoktur. Hiçbir zaman da olmamıştır.

Ak Parti iktidar olduğu günden bugüne, kimsenin; dini inanışına, düşünce ve kanaatine, ibadetine, dini ayin ve törenlerine müdahale etmemiş ve edilmesine de müsaade etmemiştir. Hiç kimse, "AK PARTİ geldi de benim dini, sosyal, siyasi, ekonomik vb. hayatım, laiklik ilkesi aleyhine olumsuz etkilendi veya değişti" diye iddia edemez. Kaldı ki böyle bir iddia da varit değildir. AK PARTİ, hiç kimseyi dini inanç ve kanaatlerini açıklamaya veya değiştirmeye zorlamamış ve başkalarının zorlamasına da izin vermemiştir. AK PARTİ, hiç kimseyi dini inanç ve kanaatlerinden dolayı kınamamış ve suçlamamış, başkalarının kınaması ve suçlamasına da göz yummamıştır. Her din, inanç ve mezhebe eşit mesafede durmuş ve bu duruşunu kararlılıkla sürdürmeye de özen göstermiştir.

**c) AK PARTİ Meclis Grubunun desteği ile başta Türk Ceza Kanunu, Ceza Muhakemesi Kanunu, Kabahatler Kanunu, Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun dahil toplam 1006 kanunun yasalaşmasına katkıda bulunmuştur.**

**AK PARTİ Meclis Grubunun katkılarıyla çıkarılmış hiçbir kanunda, dini referanslı düzenlemeler yapılmamıştır.**

**d) Avrupa Birliği**, laik sistemin sahibi ve de uygulayıcısıdır. Laik bir sisteme sahip Avrupa Birliğinin üyesi olma yönünde en önemli adımların atılması ve en önemli dönemeçlerin geçilmesi, AK PARTİ iktidarlarında olmuş ve neticede Türkiye, Avrupa Birliği ile müzakere eden ülke statüsüne yükselmiştir. Anayasal düzeni değiştirmek isteyen, laikliğe karşı olan ve çok hukukluluğu savunan bir partinin, bütün bunları reddeden Avrupa Birliği'ne üye olmak için mücadele etmesi ve önemli reformları yapması ve Türkiye'yi müzakere eden ülke haline getirmesi bir çelişki değil midir?

**e) AK PARTİ Meclis Grubunun katkılarıyla Anayasa'nın 90'ncı maddesinin son fıkrasına** "(Ek: 7.5.2004-5170/7 md.) Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası andlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda

milletlerarası andlaşma hükümleri esas alınır.” cümlesinin ilave edilmesi bile tek başına partimiz hakkındaki şeriat devleti ve çok hukukluluğu savunuyor iddialarını çökertmek için kafidir. Zira şeriat devletini ve çok hukukluluğu savunan bir partinin, böyle bir düzenleme yapılmasına katkı vermesi mümkün değildir.

f) 25/4/2006 ve 5490 Sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu'nun 35'inci maddesinin 2'inci fıkrası ile “**Aile kütüklerindeki din bilgisine ilişkin talepler, kişinin yazılı beyanına uygun olarak tescil edilir, değiştirilir, boş bırakılır veya silinir.**” Hükümü getirilmiştir. Şeriat devletini isteyen veya çok hukukluluğu savunan bir parti bunu savunabilir mi?

Sonuç olarak; AK PARTİ, yaklaşık altı senelik iktidar döneminde; milletimize ve devletimize yaptığı hizmetlerle, laikliğe aykırı eylemlerin değil, Türkiye Cumhuriyetine, cumhuriyetimizin değişmez ve değiştirilmesi teklif dahi edilemez niteliklerine ve milletimize hizmetin odağı olmuştur. Ak Parti ile hem devletimiz, hem cumhuriyetimizin nitelikleri ve hem de milletimiz daha da güçlenmiştir. Bunun tanığı, Türk milletidir.

i) İddia makamının şeriat devleti ve çok hukukluluk iddiasını ispat için gösterdiği delillerin hiç birisi, iddia makamını doğrulamamaktadır, aksine hepsi iddia makamını tekzip etmektedir. İddia makamı, subjektif yorumlarıyla gerçeği değiştiremez. Bunlardan af ve ulema konusundaki açıklamalar ile AK PARTİ Genel Başkanı ve Başbakan hakkındaki 2 ve 50 numaralı iddialara bireysel cevaplarda ayrıntılı cevap verildiğinden burada ayrıca değinilmeyecektir.

**Ancak daha önce açıklanmamış bulunan Devlet Planlama Teşkilatının 9. Kalkınma Planı kapsamında oluşturulan özel ihtisas komisyonu raporunda, zekat sisteminin özel kurum ve teşkilatına kavuşturulması, bu maksatla zekat mağazalar zinciri oluşturulması iddiası üzerinde kısaca durulacaktır.**

**İddia makamının bu iddiası da diğerleri gibi asılsızdır.**

Çünkü:

- AK PARTİ Hükümetlerinin böyle bir çalışması ve önerisi olmamıştır.

- Devlet Planlama Teşkilatı'nın 9. Kalkınma Planı hazırlıkları kapsamında oluşturulan “Gelir Dağılımı ve Yoksullukla Mücadele Özel İhtisas Komisyonu” taslak raporu yayınlanmıştır. Bu raporda “zekat” sisteminin özel kurum ve teşkilatına kavuşturulması, bu amaçla “Zekat Mağazalar Zinciri” oluşturulması önerisi yoktur.

- Bu hususu, komisyonun bir üyesi dile getirmiş; ancak komisyon tarafından kabul görmeyip reddedilmiştir. Komisyon üyesi birinin sunduğu öneriyi AK PARTİ aleyhine delil olarak sunan iddia makamının, komisyonun öneriyi reddetmiş olmasına değinmemesi ve bunu da AK PARTİ lehine delil olarak kullanmaması, açık bir çelişkidir.



- Ayrıca Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı da, kamuoyunda çıkan yanlış haberler üzerine, bir basın duyurusu ile yanlışlığı düzeltmiştir.

## **11) AK PARTİ HİÇ BİR ZAMAN ŞİDDETİ BENİMSEMEMİŞ, ŞİDDETİ SAVUNMAMIŞ, ŞİDDETİ TEŞVİK ETMEMİŞTİR**

AK Parti, terör ve şiddeti kesin biçimde reddeden, bunu da eylem ve söylemleriyle açık biçimde ortaya koyan bir partidir. Partimiz demokratik özgürlükçü ortamı şiddet ve terörün en büyük düşmanı olarak görmektedir. AK Parti, bunun için çoğulcu demokrasiye sahip çıkılmasını, iktidara gelmede ve onu koruma yolunda şiddetin değil demokratik seçimlerin geçerli olduğunu savunan ve bunu eylem ve söylemlerine de açıkça yansıtan bir partidir.

Terör ve şiddete karşı gerek içeride ve gerekse dışarıda yürütülen kararlı mücadele kamuoyunun da bilgisi dahilindedir. AK Parti Genel Başkanı değişik konuşmalarında ısrarla “terörün dini, ırkı, milleti, vatanı yoktur.” Nereden gelirse gelsin terörizmin içinde olan, terörizmin hedeflerini benimseyen herkes teröristtir. Buna karşı mücadelemizi sonuna kadar vermeye devam edeceğiz” diyerek, terörle hem içeride hem de dışarıda sonuna kadar mücadele edileceğini vurgulamıştır. (AA. 28.12.2007)

İddianamede partimiz mensupları ile ilgili delillerden hiçbirisinde en ufak bir şiddet içeren, şiddetle bağlantı kurulması mümkün olan ya da tahrik çağrısı olarak nitelendirilebilecek bir ifade yer almamasına rağmen, tamamen zorlama ve artniyetli yorumlarla şiddet bu sürecin içerisine sokuşturulmaya çalışılmaktadır. Partimizi şiddetle ilintili gösterme gayreti akıl ve mantığın sınırlarını zorlamaktadır.

İddia makamının bu konudaki iddiasının delili olarak sunduğu konuların hepsi, ilk cevabımız ve esas hakkındaki cevabımızda detaylı bir biçimde cevaplandırılmıştır. Onun için tekrarı yapılmayacaktır. Ancak iki konuyu tekraren ve özetle dile getirmek istiyoruz.

**Birincisi, Danıştay saldırısıdır. İddia makamının, Danıştay saldırısını gerçekleştiren gözü dönmüş katil teröristler ile AK PARTİ arasında bağ kurma gayretleri, beyhude bir çaba olup, abesle iştigaldir. AK PARTİ, bu saldırıyı da, bu saldırıyı yapanları da ve bunun arkasında olanları da lanetlemiştir.**

Toplumda infial uyandıran ve herkes tarafından lanetlenen Danıştay saldırısı ile AK PARTİ arasında dolaylı bir bağ kurma çabaları ve bu olayın faillerinin kullandığı bazı sözlerin partinin yaklaşımlarına bağlanmaya çalışılması son derece tehlikelidir.

Türkiye’yi kaosa sürüklemek isteyen odakların tezgahladığı iğrenç Danıştay saldırısıyla, partimiz arasında bir ilişki kurmaya yönelik ifadeler, en hafif tabirle, iftiradır.

İddianamede olduğu gibi, esas hakkındaki görüşünde ve sözlü mütalaasında da iddia makamının “bir iktidar partisinin tehdit ve hakarete varan açıklamalarının bu tür saldırıları cesaretlendireceği açıktır” demek suretiyle adeta bu iftira kampanyasına iştirak etmektedir.

Partimizin herhangi bir yargı organına karşı “tehdit ve hakaret” içeren en ufak bir açıklaması olmamıştır. Kamu adına görev yapan bir yargı mensubunun böyle bir iddiada bulunurken, açık ve somut “tehdit ve hakaret” örnekleri vermesi gerekirken, bunun yerine genel ve soyut kategorik ifadelerin arkasına sığınarak yargıda bulunması kabul edilemez. Ayrıca, her siyasi parti gibi, AK Parti de savunduğu temel ilkelere aykırı bulduğu yargı kararlarını eleştirmiştir. Demokratik rejimlerde, yargı kararlarına uymak farklı bu kararları eleştirmek farklıdır. Unutulmamalıdır ki, eleştirinin olmadığı yerde dogmatizmin saltanatı vardır.

İddia makamının bu nedensellik mantığı bizi kabul edilemeyecek sonuçlara götürür. Sözgelimi, hakkımızda düzenlenen ve partimizi laikliğe aykırı eylemlerin odağı ve demokrasiye yönelik bir tehdit olarak gösteren iddianameden sonra partimiz mensuplarına karşı bir saldırı olduğu takdirde bunu iddia makamının cesaretlendirdiği söylenebilir mi?

Yine İddianamede “Bu yolda siyasal İslam’ın ya da Türkiye’ye giydirilmek istenen ‘ılımlı İslam’ modelinin bir şariat devletine dönüşmesi ve gerekirse bu yolda İslami terörün de kullanılması uzak bir olasılık değildir. Nitekim yakın tarihte bölgemizde geçiş dönemi örneği olarak, sıkça öne çıkarılan kimi devletlerin daha sonra kaçınılmaz biçimde radikal bir değişikliğe uğrayarak köktendinci bir rejime dönüştüğü görülmüştür” denilmektedir. (s.114). İddianamenin değerlendirme kısmında yer alan bu hususun Anayasa Mahkemesini etkilemeye yönelik olduğu açıkça sezilmektedir.

İktidar partisi ile şiddet arasında bağlantı kurulurken iddianamede yer verilen ve bünyesinde ciddi bir mantıksal çelişki barındıran şu görüşün kabulünün de imkansız olduğu açıktır: “Zaten iktidar olmanın avantajları ile ve demokratik yöntemi kullanarak hedefe ulaşma olanağı elde edilmişse, bu aşamada şiddet kullanmanın gereksizliği de ortadadır. Kapatma yaptırımını, son aşamada şiddet ve şiddet çağrısını amaçlayan bir modeli engellemeye yönelik olması nedeniyle hukuka uygundur” (s.157).

İddianamedeki bu ifade ile **aslında şiddet kullanımının söz konusu olmadığı da açıkça tescil edilmektedir**. Ancak, aynı yerde, şiddetin bundan sonraki dönemlerde kullanılabileceği biçiminde bir kehanette bulunularak, bu nedenle partinin kapatılması gereğine değinilmektedir. Unutmamak gerekir ki, Türkiye demokratik bir hukuk devletidir. Demokratik hukuk devletinde siyasi iktidarın nasıl denetleneceği de bellidir. Partimizin ileride şiddete başvurabileceği varsayımı tamamen vehimlere dayalı bir iddiadır. Demokratik bir hukuk devletinde tüm icraatları hukuka uygun olan bir iktidar partisinin kapatılmak istenmesi kabul edilemez.

Bu bağlamda iddianamede yer verilen şu ifadeler de ilginçtir:

*“Gösterilen deliller, Anayasanın 10. ve 42 nci maddelerinin laiklik ilkesinin özüne dokunmak amacıyla değiştirildiğini kanıtlamaktadır. Çünkü artık köktendinciler isteklerini türbanın kamusal alanda da serbest kalmasının ötesine taşımışlar, televizyonlardaki açık oturumlarda ‘türbanın yasaklanmasını savunanların Mussolini gibi yargılanacaklarını ve cezalandırılacaklarını’ çekinmeden söylemeye başlamışlardır. Sadece bu durum bile laik devlet ilkesini ve Türkiye’de laikliği savunanları nasıl bir tehlikenin beklediğini göstermeye yeterli olup, şeriatın içerdiği şiddet unsurunu da sergilemektedir” (s.117) .*

Böyle bir televizyon konuşması, hangi partimiz tarafından nerede, ne zaman ve hangi televizyonda yapılmıştır? Eğer böyle bir konuşma var ise, parti ile ilgisi bulunmayan -yönlendirilmiş- bir kişiye mi aittir? Yoksa parti yasaklamada sadece şiddeti ölçü alan Venedik kriterlerinin gerçekleştiği izlenimini uyandırmak için herkesi güldürecek uydurma delil mi yaratılıyor? İddianamede dayanılan diğer konuşmalar eklerde yer almasına rağmen, bu faili meçhul ve içeriği hiçbir şekilde kabul edilemeyecek konuşma neden ekler arasında bulunmamaktadır?

**Görüldüğü gibi iddianame, olgulardan tamamen uzak bir şekilde ideolojik kaygılara dayalı bir iddiaya delil üretme çabası içindedir.** İddianamedeki partimizin şiddetle ilişkisini kurmaya yönelik tüm ifadeler, tamamen hayal dünyasında üretilen spekülasyon ve vehimlerden ibarettir.

**İkincisi, Binali Yıldırım’a atfedilen “Reformlar sancılı olur. Güle oynaya yapılmaz. Tarihte de bu reformlar gerçekleştirilirken birçoğu kanlı oldu. Bu konuda sabır ve zamana ihtiyacımız var.” (İddianame, s. 85) sözleridir.**

İddia makamının bu iddiası da asılsızdır.

Çünkü:

Bu ifadeler, Binali Yıldırım’a ait değildir.

İddianamede bahsedilen konuşmanın metni, İstanbul Valiliği ve İçişleri Bakanlığının resmi kayıtlarından olan “Toplantı zabıtları”nda vardır. Bu zabıtlar incelendiğinde Binali Yıldırım’ın; “... Reformlar sancılı olur. Reformları uzlaşarak yapmak toplumun menfaatinedir. Reformların bir kısmının sonu alındı. Bir kısmının da zamana bağlı olarak alınacaktır. Kırıp dökmeden iş yapmak istiyoruz.” dediği açıktır. Bu konuşmanın ses kaydı da vardır.

Görüldüğü üzere Binali Yıldırım’ın konuşmasında; **“... Güle oynaya yapılmaz. Tarihte de bu reformlar gerçekleştirilirken birçoğu kanlı oldu. Bu konuda sabır ve zamana ihtiyacımız var. Önemli olan bir şeyi yaparken kırıp dökmek ve bu da bizim hassasiyetimiz. Yolumuza da bu şekilde devam edeceğiz. Devam ederken de gerekenler yapılacak.”** ifadeleri, yoktur (EK-36).

Binali Yıldırım’ın zabıtlarda yer alan konuşması, bir derneğin genel kurulunda herkesin yaptığı mutlak konuşmalardan biridir. Konuşmasında; İlim Yayma

Cemiyetini ve hizmetlerini övmüş ve AB sürecinde yapılan reformlardan bahsetmiştir. Binali Yıldırım'ın konuşmasında geçen "Reform" kelimesini, kendi görev alanına giren haberleşme ve ulaştırma alanlarında ve AB sürecinde yapılan köklü değişiklikleri ifade için kullanmıştır. Konuşmanın hiçbir yerinde "Bu konuşmanın, Anayasaya aykırı bir yönü olmadığı gibi laiklikle irtibatlandırılması da mümkün değildir.

Kaldı ki AK PARTİ, her zaman şiddeti her zaman reddetmiştir. Nitekim iddianamede yer alan başörtüsü sorunuyla ilgili Ordu milletvekili Eyüp Fatsa'nın; "Bu iş sokakta değil, ancak uzlaşmayla çözülebilir."(İddianame, s. 77) Milli Eğitim Komisyonu Başkanı **Tayyar Altıkulaç**'ın; "Hiçbir eylemi desteklemem. Haklılar, ama sokak çözüm değil." (İddianame, s. 78) sözleri, şiddet konusunda iddiayı ve iddianameyi tekzip etmektedir

## **12)DELİL SERBESTLİĞİ, "NE BULURSAN KOY SERBESTLİĞİ" DEĞİLDİR**

Esas hakkındaki cevabımızda da ifade ettiğimiz gibi, bu dava tarihe "google davası" olarak geçebilecek niteliktedir. Elbette, iddia makamı "delil serbestliği" ilkesi gereğince internet kaynaklarından yararlanabilir. Buna bir itirazımız yok/ Ancak, delil serbestisi, internet gibi bilgi kirliliğinin en yoğun olarak yaşandığı bir ortamda, arama motorlarına bazı terimler girmek suretiyle karşınıza çıkan her şeyi araştırmadan, delil olarak dosyaya koymak anlamına gelmemektedir. Bu yöntemle, her siyasi parti hakkında kolayca dava açabilirsiniz.

İddia makamının delil anlayışı problemlidir. Sözlü açıklamalarda ifade edilen "hukukta bilinenin ispatı da gerekmez" sözü de bu problemliliği bakış açısını yansıtmaktadır. Esasen, bu söz hakkımızda açılan davanın delil hukuku yönünden taşıdığı zaafiyetin bir itirafı gibidir. İddia makamı, adeta partimizin laikliğe aykırı faaliyetlerin odağı haline geldiğinin "bilindiğini", dolayısıyla ispata da gerek olmadığını ileri sürmektedir. Halbuki, iddia makamının kafasında "odak" olma ile, gerçekte laikliğe aykırı fiillerin odağı olma arasında fark vardır. Bu davanın açılması da bu farklılıktan kaynaklanmaktadır.

İddia makamı, davada ileri sürülen ve dava tarihine takaddüm eden vakıalarla bağlıdır. İddia makamı, dava sonrasındaki eylemleri, -koşulları varsa- ancak yeni bir dava konusu kılabilir. Bu, dava teorisinin de kaçınılmaz sonucudur. Yüksek Mahkememizin içtihadı da aynı doğrultudadır (Prof.Dr. Kanadoğlu, Korkut, Anayasa Mahkemesi, İst.2004 t, s.277 ve dev.dn.769,770. ANYMK.22.6.2001 t, 2/2 Parti kapatma. ANYMKD, S. 37/2, s.1304).

Kaldı ki iddia makamının yollama yaptığı milletvekillerinin dava tarihinden sonraki söz ve görüşleri, Anayasa Mahkememizin HAKPAR (29.1.2008 t, 1/1-kapatma) kararında vurgu ile belirttiği gibi **düşünce ve ifade özgürlüğü** kapsamında olup Anayasamızın ve İHAS. nin teminatı altındadır.

### **13) ANAYASA DEĞİŞİKLİKLERİ YASAMA TASARRUFLARI OLUP, PARTİLERİ BAĞLAMAZ**

İddia makamının sözlü açıklamalarındaki çelişkili noktalardan biri de AK Partinin “gerginlik” politikasının bir örneği olarak, “mutabakat süreçleri” yöntemiyle Anayasanın 10. ve 42. maddelerinde değişiklik yaptığını ileri sürmesidir. Birincisi, “gerginlik” kavramıyla “mutabakat”ı yan yana getirmek mümkündür. Toplumda “gerginlik” yaratmak isteyen bir siyasi partinin “mutabakat” araması çelişkidir. Eğer bir sorunun çözümlenmesi için “mutabakat” aranıyorsa, bu “gerginlik” politikasının dışlanması anlamına gelir. Nitekim, 10 ve 42.madde değişiklikleri konusunda da yaşanan budur. AK parti iktidara geldiği andan bu yana yükseköğretim kurumlarındaki başörtüsü meselesinin toplumsal ve kurumsal mutabakatla çözülmesi gerektiğini vurgulamıştır. Bu konuda toplumsal mutabakatın bulunduğu, her kesimden saygın kuruluşlarının yaptıkları kamuoyu araştırmalarında ortaya çıkmıştır. Meclis içinden diğer siyasi partilerin de bu meselenin çözümlenmesi gerektiğine dair görüş belirtmeleri “kurumsal mutabakat”ın da doğduğunu göstermiştir.

Bu düzenlemelerin tamamen yükseköğretim kurumlarıyla sınırlı olmasına ve parti yetkili organlarının bunu defalarca açıklamış olmalarına rağmen; iddia makamının başörtüsü serbestisinin ilköğretim, ortaöğretim ve diğer kamu kurumlarına da taşınacağını iddia etmesi ancak “niyet okuyuculukla” izah edilebilir.

Diğer yandan, 10 ve 42.maddelerde yapılan değişikliklerin laiklik ilkesine aykırı olduğu görüşüne katılmıyoruz. Bu değişiklikler, üniversite düzeyinde eğitimde fırsat eşitliğini ve anayasal bir hak olan din ve vicdan özgürlüğünü pekiştirme amacını gütmekteydi. Bu anlamda, söz konusu değişiklikler, laiklik ilkesinin bir gereği olarak kabul edilebilir. Ayrıca, demokratik ülkelerde siyasi partilerin yargı kararlarına uyma yükümlülüğü vardır, ancak onlarla aynı şekilde düşünme yükümlülükleri bulunmamaktadır.

Son olarak, Anayasadaki bu değişikliklerden hukuken AK Partinin sorumlu tutulması mümkün değildir. Bu değişiklik, diğer siyasi partilerin ve bağımsız milletvekillerinin de katıldığı bir yasama tasarrufudur. Kaldı ki, bu değişiklikler eğer iddia makamının ileri sürdüğü gibi, partimizin demokrasiye

yönelik “açık ve yakın tehlike” olduğunun temel göstergesi ise, Anayasa Mahkemesinin bu değişiklikleri iptali söz konusu tehlikenin ortadan kaldırıldığını göstermektedir. Bizim esas hakkındaki cevabımızda söylediğimiz budur. Asıl bunun aksini’ ileri sürmek, akılla ve hukuk mantığıyla bağdaşmamaktadır. “Açık ve yakın tehlike”nin tamamen varsayımlara dayanan hayali bir tehdit olmadığı ortadadır. Nerdeyse, sözde tek somut “delil” olarak sunulan bu anayasa değişiklikleri, Başsavcının mantığıyla artık “tehlike” teşkil etmekten çıkmıştır.

### **14) HUKUK DEVLETİNDE “MASUMİYET KARİNESİ” ESASTIR**

Başsavcılık, bu davada ısrarla masumiyet karinesini hiçe sayan beyanlarda bulunmuştur. Bunun örneklerini daha önceki cevaplarımızda ayrıntılı olarak vermiştik. Buna rağmen, iddia makamı sözlü açıklamalarında da hukuk devleti anlayışıyla hiçbir şekilde bağdaşmayan bu tutumunu sürdürmüştür. AK Partinin “devlet kadrolarında siyasal İslamcı bir yapı” oluşturduğuna dair soyut iddialar bu tutumun bir örneğidir. İddia makamı, iktidarımız döneminde devlet kadrolarına atanan kişilerin “siyasi İslamcı” olduğuna dair hiçbir delil ortaya koyamamıştır.

Ayrıca, iddia makamına göre “Eğitim-Bir-Sen” isimli sendikanın Cumhuriyet devrimlerine aykırı faaliyetleri olduğu, (a) bu sendika hakkında yazılı ve görsel basında çıkan haberlerden ve (b) sendikanın bazı yöneticileri hakkında dava açılmış olmasından bellidir. Aslında bu yaklaşım, iddia makamının kişileri ve kurumları itham ederken delillere ihtiyaç duymayan yaklaşımına tipik bir örnektir. Böyle bir hukuk devleti anlayışı olamaz. Bir sendikayı, basında çıkan haberlerden hareketle Cumhuriyete aykırı faaliyetleri ile bilinen bir kuruluş olarak nitelemek, masumiyet karinesinin ihlalidir. Bu sendikanın bazı yöneticileri hakkında iddianame düzenlenmiş olması da yeterli değildir. Masumluk karinesi, bilindiği gibi, suçluluğu mahkeme kararı ile kesinleşinceye kadar herkesin suçsuz olduğunu kabul etmeyi gerektirir.

### **15) AK PARTİ YETKİLİ ORGANLARI VE ÜYELERİ DIŞINDA HİÇ KİMSENİN EYLEM VE SÖYLEMİNDEN DOLAYI İTHAM EDİLEMEZ**

AK PARTİ; sadece yetkili organlarının ve belli şartların varlığı halinde üyelerinin eylem veya söylemlerinden dolayı sorumludur(Anayasa, m. 69).

Ancak iddia makamı, hem iddianamesinde, hem esas hakkındaki görüşünde ve hem de sözlü mütalaasında tarihteki pek çok hadise ile partimizi irtibatlandırmaktan geri kalmamıştır. İddia makamına göre; “Zihniyetleri ve birikimleri Humeyni sevgisi ve Atatürk düşmanlığından öteye gitmeyen, dünyevi kurtuluşu Kanada hükümetine ilticada, ilahi kurtuluşu İngiliz Mandasına teslimiyette bulmuş, depremde ölen on binlerin acısı bütün insanlarımızın kalbinde henüz çok taze iken, açtıkları “7,4 yetmedi mi?” gibi pankartlarla havsahaya sığmayacak acımasızlı örnekleri sergileyebilen, bu uğurda üç beş yaşındaki kız çocuklarını meydanlara sürmekten çekinmeyen...” (Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı, Sözlü Mütalaa, s. 6) biçimindeki anonim bir yaklaşımla, bu olaylarla partimiz arasında da ilişki kurmaya çalışmıştır. Halbuki bahsedilen olayların hiç biri, AK PARTİ ile ilgili ve irtibatlı değildir. Çünkü o tarihlerde AK PARTİ yoktur.

Ayrıca sözlü mütalaasında iddia makamı; partimizle hiçbir ilişkisi olmayan gazetelerdeki muhabir ve yazarların haber ve yorumlarından, televizyonlardaki kişilerin konuşmalarından, insanların değişik olaylara verdikleri her türlü tepkiden de partimizi sorumlu tutmaktadır.

Kişiyi doğuştan suçlu kabul eden ve hatta ilgisi ve irtibatı olmadığı kişilerin eylem veya söylemlerinden sorumlu görüp tecziyesini talep eden bir hukuk mantalitesi

karşısında, bizim tek sığınağımız hukuktur. Çünkü hukukun ortaya koyduğu “Kanunsuz suç ve ceza olmaz” ve “cezaların şahsiliği” ilkeleri, partimizle hiçbir ilişkisi olmayan kişilerin eylem ve söylemlerine karşı partimizi korumaktadır. İddia makamının bu ilkeleri yok sayan yaklaşımı, bu gerçeği değiştirmez.

## SONUÇ VE TALEP

Bir bütün olarak değerlendirildiğinde iddianame, toplumsal talepleri dile getirme görevi olan siyasilerin, toplumsal ve siyasi sorunlar karşısında adeta duyarsız ve dilsiz olduğu bir partiler düzeni istemektedir. İddianamede “delil” olarak sunulan beyan veya eylemlerin özgürlükçü demokratik ve laik rejime yönelik bir tehdit oluşturduğu söylenemez.

Aksine, bu sözde “deliller”le bir siyasi partinin kapatılmasının talep edilmesi, Türkiye’de demokrasiyi tek sesli ve yasakçı bir boyuta taşıyabilecek bir tehdit niteliğindedir.

İlk cevabımız, esas hakkındaki cevabımız ve sözlü olarak yaptığımız ayrıntılı açıklamalar ve sunduğumuz deliller dikkate alındığı takdirde, ortada AK PARTİ’ye isnat edilebilecek nitelikte **laikliğe aykırı hiçbir eylem yoktur. Ve partimiz hiçbir konuda Anayasa dışı bir yöntemle başvurmamıştır. İddianamede yer alan beyanların ise hiç biri laiklik ilkesine aykırı değildir. İddianamedeki beyanlar, Düşünce ve kanaat hürriyeti (Anayasa, m. 25) ve “Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti” (Anayasa, m. 26) kapsamında olup, demokratik hukuk devletinin teminat altındadır (Anayasa, m. 2).** Her biri tek başına laikliğe aykırılık oluşturmayan ifadeler, bir milyon defa tekrarlanırsa bile, bir partiyi Anayasaya aykırı eylemlerin odağı haline getirmez.

**AK Parti, laikliğe aykırı fiillerin değil, kurulduğundan itibaren yaptığı çalışmalarla ülkemize ve milletimize hizmetin odağı haline gelmiştir.**

Sonuç olarak, ilk cevabımızda, esas hakkındaki cevabımızda ve sözlü olarak ifade edip aynı zamanda da yazılı sunduğumuz cevaplar ve Yüksek Mahkeme tarafından re’sen gözetilecek diğer hususlar dikkate alınarak AK PARTİ’nin kapatılması için açılan davanın reddine karar verilmesi hususunu Anayasa Mahkemesinin takdirlerine saygıyla sunarız. 03.07.2008”

## VI- İNCELEME

### *İDDİANAMENİN KABULÜ*

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü’nün 8. maddesi gereğince Haşim KILIÇ, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Sacit ADALI, Fulya KANTARCIOĞLU, Ahmet AKYALÇIN, Mehmet ERTEN, A. Necmi ÖZLER, Serdar ÖZGÜLDÜR, Şevket APALAK, Serruh KALELİ ve Zehra Ayla PERKTAŞ’ın katılımlarıyla 31.3.2008 gününde yapılan ön inceleme toplantısında, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının

**Adalet ve Kalkınma Partisi**'nin temelli kapatılmasına karar verilmesi istemini içeren 14.3.2008 günlü, SP.Hz.2008/01 sayılı İddianamesi ve ekleri, konuya ilişkin ön inceleme raporu, ilgili Anayasa ve yasa kuralları okundu, gereği görüşülüp düşünüldü:

A- İddianamenin Abdullah GÜL dışında kalan bölümünün kabulüne **OYBİRLİĞİYLE**,

B- Abdullah GÜL yönünden de kabulüne, Haşim KILIÇ, Sacit ADALI, Serdar ÖZGÜLDÜR ile Serruh KALELİ'nin karşıoyuyla **OYÇOKLUGUYLA**

karar verildi.

Azınlıkta kalan üyelerin karşıoy gerekçesi şöyledir:

Kapatma davasının parti tüzel kişiliğine karşı açılmış olmasına karşın, yargılama sonucunda davalı partinin Anayasanın 68. maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan ilkelere aykırı eylemlerin kapatılmayı gerektirecek düzeyde odağı haline geldiğinin saptanması durumunda, partinin kapatılmasına neden olan üyelerinin Anayasanın 69. maddesinin dokuzuncu fıkrası uyarınca kararın Resmi Gazetede yayımlanmasından başlayarak beş yıl süreyle bir başka partinin kurucusu, üyesi, yöneticisi ve denetçisi olamayacağı dikkate alındığında, Abdullah GÜL'ün halen Cumhurbaşkanı olması Anayasa'nın 105. maddesi gereği görev süresi içerisindeki sorumsuzluk halleri ve ancak sınırlı yargısal sorumluluk hali dikkate alındığında ve ayrıca Anayasanın öngördüğü sistemin mantığı ve Anayasal kurallar bütünü ile birlikte değerlendirildiğinde, göreviyle ilgili olmayan ve görev öncesi döneme ilişkin iddiaları içeren eylemlerin yargılamaya dâhil edilmesinin mümkün olmadığı, dolayısıyla davalı parti hakkında verilecek nihai kararın sonucuna göre yargılamanın görev süresinin sonuna ertelenmesi ve iddianamenin Abdullah GÜL yönünden tefriki gerektiği görüşünde olduğumuzdan çoğunluk kararına katılmadık.

### ***ÖN SORUNLAR ve USULE İLİŞKİN DEĞERLENDİRMELER***

Anayasa Mahkemesi'nin önceki kararlarında ifade edildiği gibi siyasi parti kapatma davası ceza niteliği ağır basan kendine özgü davadır. 2949 sayılı Yasanın 33. maddesine göre bu davalar Ceza Muhakemesi hükümleri uygulanarak karara bağlanmaktadır. Muhakemenin yürütülmesi, hükmün tesisi ve oylamalara ilişkin hususlarda Anayasada ve 2949 sayılı Yasada özel hükümler bulunmadığı sürece 5271 sayılı Ceza Muhakemesi hükümleri uygulanacaktır.

a- Davalı parti üyelerinden Burhan KUZU, Mehmet Zafer ÜSKÜL, Ahmet Faruk ÜNSAL, Mehmet ELKATMIŞ ve Resul TOSUN Anayasa Mahkemesine yaptıkları başvurularda kapatma davasının parti tüzel kişiliğine karşı açılmış olmasına karşın, kendileri hakkında da Anayasanın 69. maddesinin dokuzuncu fıkrasında öngörülen siyaset yasağı talep edilmesi nedeniyle, Anayasanın 36. maddesi ile Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerde yer alan adil yargılanma hakkı gereğince yazılı ve sözlü savunma talebinde bulunmuşlardır.



Anayasanın 149. ve 2949 sayılı Yasanın 33. maddeleri uyarınca Anayasa Mahkemesinin Yüce Divan sıfatıyla baktığı davalar dışında kalan işleri dosya üzerinden inceleyip karara bağlayacağı, siyasi parti kapatma davalarında da sözlü savunmanın ancak siyasi parti genel başkanlığının veya tayin edeceği bir vekil tarafından yapabileceği gözetildiğinde, beyan ve eylemleri nedeniyle kapatma davasında adı geçen parti mensuplarının yazılı savunmalarını Anayasa Mahkemesine sunulmak üzere Davalı Parti'ye ulaştırmalarına bir engel bulunmadığı sonucuna varılmış ve dilekçe sahiplerine 31.3.2008 günlü tensip zaptıyla gerekli tebligat yapılmıştır.

**b-** Kanıtların değerlendirilmesi aşamasında yapılan oylamalarda karar yeter sayısının ne olacağı tartışılmıştır. 3.10.2001 günlü 4709 sayılı Yasa ile Anayasanın 149. maddesinde yapılan değişiklikle siyasi parti kapatma davalarında kapatılmaya karar verilebilmesi için beşte üç oy çokluğu şartı getirilmiştir. Anayasanın 69. maddesinin altıncı fıkrası, bir siyasi partinin kapatılmasını Anayasanın 68. maddesinin dördüncü fıkrası hükümlerine aykırı eylemlerin odağı haline gelme koşuluna bağlamaktadır. Anayasanın 68. maddesinin dördüncü fıkrasına aykırı eylemlerin yoğunluğu ve ağırlığı partinin kapatılması ya da devlet yardımından yoksun kılma yaptırımının temelini oluşturmaktadır. Her bir eylemin gerçekleşip gerçekleşmediğinin ve Anayasaya aykırı olup olmadığının saptanması, uygulanacak yaptırımı doğrudan doğruya etkilemektedir. Bu nedenle nihai karar öncesi aşamalarda oylamaların salt çoğunlukla yapılarak bir siyasi partinin Anayasaya aykırı eylemlerin odağı haline geldiğinin saptanması uygulanacak yaptırımı doğrudan etkileyeceğinden Anayasanın 149. maddesinde belirtilen nitelikli çoğunluk şartının işlevselliğini engeller. Açıklanan nedenlerle kanıtların değerlendirmesi dâhil olmak üzere, davanın sonucuna etki edecek tüm oylamalarda Anayasanın 149. maddesinin birinci fıkrasında öngörülen beşte üç oy çoğunluğunun aranması gerekmektedir.

**c-** Davalı parti, Başsavcılıkça kapatma nedeni olarak ileri sürülen söylemlerinin bir kısmının yasama çalışmaları sırasında ifade edildiğini belirterek bunların, Anayasanın siyasi partilerin kapatılmasına ilişkin 68. ve 69. maddeleri karşısında özel hüküm niteliği bulunan 83. maddesinde öngörülen yasama sorumsuzluğu kapsamında bulunduğu ve parti aleyhine delil olarak kullanılamayacağını ileri sürdüğünden, bu hususun değerlendirilmesi gerekmiştir.

Anayasa'nın 83. maddesinde, "Türkiye Büyük Millet Meclisi Üyeleri, Meclis çalışmalarındaki oy ve sözlerinden, Mecliste ileri sürdükleri düşüncelerinden, o oturumdaki Başkanlık Divanı'nın teklifi üzerine Meclisçe başka bir karar alınmadıkça bunları Meclis dışında tekrarlamak ve açığa vurmaktan sorumlu tutulamazlar." denilmektedir. Yasama sorumsuzluğunu öngören bu düzenleme ile Meclis çalışmalarında ulusal istencin en iyi biçimde yansıtılması ve milletvekillerinin görevlerini hiçbir etki altında kalmadan yapabilme olanağının sağlanması amaçlanmıştır.

Anayasanın 84. maddesinin son fıkrasında ise "Partisinin temelli kapatılmasına beyan ve eylemleriyle sebep olduğu Anayasa Mahkemesinin temelli kapatmaya ilişkin kesin kararında belirtilen milletvekilinin milletvekilliği, bu kararın

Resmi Gazetede gerekçeli olarak yayımlandığı tarihte sona erer...” denilmektedir. Bir partinin milletvekilleri parlamento çalışmalarında da Anayasanın 68. maddesinin dördüncü fıkrasında ifadesini bulan temel ilkelere aykırı eylem ve söylemleri yoğun biçimde gerçekleştirebilirler. Meclisteki beyan ve eylemleriyle özgürlükçü demokratik düzeni ortadan kaldırma amacı açıkça saptanabilen ve bu amacı gerçekleştirmeye dönük anayasa dışı yöntemleri savunan bir milletvekilinin yasama sorumsuzluğundan yararlanması Anayasanın 84. maddesinin amacıyla bağdaşmaz.

Belirtilen her iki Anayasa kuralı birlikte değerlendirildiğinde, Milletvekillerinin Meclis çalışmalarındaki beyan ve eylemlerinin Anayasanın 83. maddesinde öngörülen yasama sorumsuzluğu kurumunun anlam ve önemi ışığında değerlendirilmesi, ancak demokratik özgürlükçü düzeni ortadan kaldırma amacını açıkça ortaya koyan beyan ve eylemlerin ise parti kapatma davalarında gözetilmesi gerektiği sonucu ortaya çıkmaktadır.

**d-** Davalı parti üyelerinin parti kurulmadan önceki eylemleriyle, daha önce kapatma davalarına konu olmuş eylemlerinin hükme esas alınıp alınmayacağı tartışılmıştır. Anayasanın 69. maddesinin altıncı fıkrasında davalı partinin üyelerinin ya da adı geçen parti organlarının eylemlerinden söz edildiğine göre, davalı parti kurulmadan önce gerçekleşmiş eylemlerin partiye isnat edilmesi ve parti üyelerinin daha önce yargılamaya esas alınarak kapatılan bir siyasi partiye üyelikleri döneminde işledikleri eylemlerin mükerrer yargılamaya konu olması mümkün görülmemiştir.

**e-** Davalı parti, gazete kupürlerine ve internetten indirilen haber ve yorumlara dayanan isnatların davaya esas alınamayacağını ileri sürmüştür. Gazetelerde ya da diğer haber kaynaklarında yer alan yorum veya haber-yorum biçimindeki belgelerin kanıt niteliği olmadığı açıktır. Ancak gazete ve internet haberlerinde yer alan ifadelerin farklı ve karşıt yayın organlarında aynı biçimde yer aldığı ve bu haberlerin, ifadenin sahibi ve parti tarafından reddedilmemesi durumunda kanıt olarak değerlendirilebilir. Buna karşın parti üyelerine isnat edilen beyanlarla ilgili kuşku dan uzak kanıtlar sunulmadığı durumda, söz konusu kişilerin bu beyanları savundukları ve kabul ettikleri bireysel savunmalarında ya da davalı parti savunmasından anlaşılamadığı sürece, yalnızca bu beyanların basında yer alması ve davalı partinin isnat edilen eylemi savunmuş olması beyanın sübutu için yeterli görülmemiştir.

### ***DELİLLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ***

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı laikliğe aykırı eylemlerin odağı haline geldiği iddiasıyla Adalet ve Kalkınma Partisinin kapatılması istemini, iddianameye ek olarak sunduğu 17 klasörde yer alan ve bir kısmı ses ve görüntü kayıtlarıyla desteklenen gazete ve internet sitelerinde yer alan bilgilere ve birtakım belgelere dayandırmaktadır. Bilgi ve belgelerde ağırlıklı olarak düşünce açıklamalarının konu edildiği, bir kısmında ise yasama ve yönetsel tasarruflar ile yerel yönetim uygulamalarının yer aldığı görülmektedir. Yapılan tasnifte kimi kamu personelinin eylem ve söylemlerini konu edindiği 7 klasör ile davalı parti organ ve üyelerinin eylem ve söylemlerinin yer aldığı 10 klasörde toplam 400’ü aşkın iddia yer almıştır.

Usule ilişkin açıklamalarda belirtilen temel ölçütler uygulanmakla;

- haklarında siyaset yasağı istenen Ahmet Şükrü KILIÇ ile Ali TEKİN'in eylem tarihinde parti üyesi olmadıkları tespit edilmiştir.

- üye olmadıklarından dolayı eylemleri davalı partiye isnat edilmesi olanaksız olan kamu personeliyle ilgili iddiaların "üye eylemi" olarak dikkate alınamayacağı kabul edilmiş, ayrıca söz konusu eylemlerle parti üyeleri ya da organları arasında bir nedensellik ilişkisi kurulamadığından, değerlendirmeye de esas alınmamıştır.

### **Geriye kalan eylemlerden**

▪ bir kısmının hukuksal inceleme konusu olmayan öznel yorumlardan oluştuğu ve iddianamede yer almayan kitapların esas alınarak düzenlendiği,

▪ bir kısmının yalnızca belirli bir yayın politikası olan gazete ve/veya internet sitelerinde yer aldığı, herhangi bir ses veya görüntü kaydıyla desteklenmediği, farklı ya da karşıt gazete ve/veya internet sitelerinde de yer almadığı,

▪ bir kısmının farklı gazetelerde farklı içerik ve uzunlukta yer aldığı ve davalı parti tarafından da kabul edilmediği,

▪ bir kısmının gazetelerde veya internet sitelerinde yer aldığından farklılaştırılmış biçimde iddianameye alındığı ya da eksik ve parçalı biçimde aktarılmış olduğu,

▪ bir kısmının vaki olmadığı ya da sübut bulmadığı,

▪ bir kısmının ise düşünce ve ifade özgürlüğü kapsamında olduğu,

görülmüştür.

Nitelikli çoğunluk sağlanan aşağıdaki eylemlerin ise Anayasanın 68. maddesinin dördüncü fıkrası kapsamında kaldığı sonucuna ulaşılmıştır:

1- Recep Tayyip ERDOĞAN Hakkında

### ***1 Numaralı Eylem***

Başbakan Recep Tayyip ERDOĞAN'ın 29.05.2004 tarihinde Oxford Üniversitesinde yaptığı konuşma sonrası verdiği demeçte imam hatip liselilerin önünü açan YÖK Yasası'nı laikliğe aykırı olduğu gerekçesiyle veto eden Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet SEZER'e, "*Bu okullar çok partili dönemden beri var. Dün laikliğe*

*aykırı değildiler, bugün niye aykırı oldular? Bunun laiklikle alakası yok” ...”Normal liselerde okutulan birçok ders İHL’de de okutuluyor. Ayrıca din dersi için de bir yıl fazla okuyorlar. Bu tür bir eğitim almak laikliğe aykırı mı?” diye söylediği, “Son 5 yılda bu yasağı koymak hangi adalet duygusuyla bağdaşır?”, ““Sizin için ılımlı İslamcı deniyor. Biz Avrupalılar bu tanıma şaşırıyoruz. Hem İslamcı hem laik birbiriyle nasıl bağdaşır?” sorusuna “İlimli denilince, ilimli olmayanı varmış gibi oluyor. Sadece bir İslam vardır. Önüne bir şey konulamaz. Bu İslamı zedelemeye yönelik bir tezdur. Laiklik çok farklı bir konudur. Laik olduğumuz Anayasa’da belirtilmiştir. İnsanlar dini gereklerini böylece yerine getirebilir. **İslam ile laikliği yan yana tanım olarak getirmek yanlış olur. Kişiler laik olmaz.**” yanıtını vererek laikliğe aykırı davrandığı ileri sürülmüştür.*

Davalı parti savunmasında, iddianın Başbakanın; 13.05.2004 tarih ve 5171 Sayılı Yükseköğretim Kanunu ve Yükseköğretim Personel Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunun bir daha görüşülmek üzere Cumhurbaşkanınca Meclise geri gönderme gerekçelerine karşı yaptığı değerlendirme ve eleştirileri içerdiği, Cumhurbaşkanının görüşlerinin eleştirilebilir olduğu, katsayı sorununun yalnızca İmam Hatip Liselerini değil, diğer liseleri de ilgilendirdiği ve bakışlarının eşitlikçi olduğu, devletin kurduğu, denetlediği, programını belirlediği bu resmi okullarda okuyanların dışlanması ve tehlike gibi gösterilmesinin laiklikle bağdaşmadığı, iddia makamının bu yaklaşımıyla Anayasayı ihlal ettiği, katsayı uygulamasının 1998’e kadar bulunmadığı gerçeği, Türkiye’yi 1998 yılına kadar laikliğe aykırı bir ülke haline getirmediği, uygulamanın kaldırılmasının bugün de aynı sonucu doğurmayacağı, katsayı adaletsizliğinin pek çok siyasetçi, akademisyen, araştırmacı, yazar, sivil toplum örgütleri ve partiler tarafından dile getirilmesine rağmen, kendi partileri hakkında dava konusu edilmesinin, ifadelerin değil, bu ifadelerin kimin tarafından söylenmiş olduğuna önem veren hukuk dışı bir tutumu kanıtladığı ve eşitlik ilkesine, Anayasaya aykırı olduğu, kişilerin dindar olabilmelerine karşın devletin laik olduğu, dindar insanların laiklik karşıtı olarak suçlanmasının yanlış olduğu, dindarlık ve laiklik kavramların alternatif olarak düşünülmemeyeceği, dolayısıyla kanıt olarak belirtilen ifadenin esasında laikliği savunmak adına sarf edildiği ve laikliğe aykırı herhangi bir yönü bulunmadığı, hukuk devletinde iddia makamının, somut gerçeklikten hareket etmesi gerektiği, kendince anlam yükleme veya anlamı başkalaştırma yoluyla delil uyduramayacağı görüşlerini dile getirmiştir.

## **2 Numaralı Eylem**

RP İstanbul İl Başkanı olarak Ümraniye’de 1994 tarihinde yaptığı konuşmanın kasedinin Kanal D’de yayınlanması üzerine Adalet ve Kalkınma Partisi Genel Başkanı Recep Tayyip ERDOĞAN’ın 22.08.2001 tarihli Akşam gazetesinde yayınlanan açıklamasında, söz konusu konuşmayı günün şartları içinde, üyesi bulunduğu partinin söylemleri ve disiplini gereği gerçekleştirdiğini ifade ederek, **“Bazıları laikliği din gibi algılıyor. Laiklik din olursa aynı anda Müslüman olunamaz. İnsan iki dine mensup olamaz. Asıl itibarıyla laiklik bir sistemdir ve fertlerin değil, devletin laikliği söz konusudur. Dine mensupluksa ferdi bir tasarruftur. O manada söyledim.”** dediği ileri sürülmüştür.

Davalı parti savunmasında, iddia makamının açıklamanın bütününi sunmayıp kendi yorumunu destekleyen bir kısmı iddianameye almasının hukuka aykırı olduğunu, başbakanın beyanların laiklik ve Anayasa ile uyumlu olduğunu, hem dindar olmanın hem de devlet yönetiminde laiklik ilkesinin uygulanmasına karşı olmamanın mümkün ve gerekli olduğunu, bu nedenle başbakanın söylediğinin Anayasa Mahkemesi ve doktrindeki görüşlerin farklı üslupla tekrarlanması niteliğinde olduğunu,

Ayrıca söz konusu kasetin 1994 yılına ait olduğu, Başbakan'ın bu düşüncelerinden yargılanıp beraat ettiği, aynı ifadelerin basın organlarınca tekrarının aleyhe kullanılmayacağı, parti kurulmadan önceki eylemlerin partiye isnat edilmesinin hukukun evrensel ilkeleri, Anayasa ve yasaların açık hükümleriyle çatıştığı dile getirilmiştir.

1994 yılında yapılan konuşmanın partiye isnat edilmesi mümkün olmamakla birlikte, sorular üzerine bugünkü yaklaşımını belirten beyanları bağımsız olarak değerlendirmeye esas alınmıştır.

### **3 Numaralı Eylem**

2005 yılı Haziran ayında Beyrut'tan İstanbul'a dönerken, uçakta gazetecilere, açıklamalarda bulunan Başbakan Recep Tayyip ERDOĞAN'ın, **Kur'an kursları için yaş sınırı konulmasına karşı olduğunu söylerken, kendisinin de 7 yaşında Kur'an kursuna gittiğini hatırlatarak**, *“Çok açık net bir şey söylemek istiyorum. Bir defa eğitimin kanuna aykırılığının tartışılması lazım. Adı üzerinde eğitim kurumu. Burada eninde sonunda eğitim yapılıyor. Bu kişileri silahlı eyleme götüren bir olaya, zaten başka maddelerde bu var. Nedir eğitim? Çünkü bugüne kadar bizim en büyük sıkıntımız madde konur, kelime orda durur, ama nedir diye geldiğinizde tanımında yok. Orada biz arkadaşlara dedik ki bu eğitim kurumunun gerekçede tanımını yapalım. Bu tanım orada açıkça yapılıyor. Bu kadar açık ve net olduğuna göre, bunu başka bir yere saptırmak gerçekten de çirkin. Kaldı ki Kuran öğrenecek. Kuran'ın eğitimi olmaz. Kuran'ın öğrenimi olur. Yani bir taraftan kalkacağız diyeceğiz ki, yani işte misyonerler geldi şunu bunu yapıyor, İncil dağıtıyor, Tevrat dağıtıyor, ama öte yandan geleceksin Kuran'ı öğrenmeyi yasaklayacaksın. Bir şey söyleyeyim. Çeşitli yazılarınızda mesela Orhan Pamuk'un kitabında (Sütlüce Kaymakamı'nın kitabın toplatılması isteği) ne yaptınız, hep beraber isyan ettiniz. Öbür tarafta şiir okuyan bir çocukla ilgili bir durum oldu. Hepiniz dediniz ki böyle bir şey olmaz. Peki bir Müslüman'ın kendi arzusuyla, Kuran'ı öğrenmesine niçin karşı çıkıyoruz... Kuran öğrenimi konusundaki tartışmalar gerginliğe yol açıyor. Ondan sonra bunun sorumluları kimse bunları aramaya başlıyor. **Bir çocuğun Kuran'ı öğrenmesinin ona getireceği olumsuz ne olabilir? Burada bir yaş sınırı getirildiği zaman öğrenme kolay olsun diye değil, tam tersine bunun önünü nasıl keseriz; bu anlayışla getirildi. Şu anda Diyanet konu üzerinde çalışıyor. Milli Eğitim de çalışıyor. Birisinde 12 yaş, diğerinde 15 yaş. Diyor ki bu yaşlardan önce öğretemezsin. Bırakalım kitabını, Kuran'ı öğrensin. Bu durumdan niye rahatsız olalım. Bırakalım rahat rahat öğrensin. Tommiks-Teksas okumaya hiç kimse mani olmuyor ama kendi kitabını öğrenmesine niye mani oluyoruz.”**... **“Benim***

*tezgâhından geçmiş olanların, ülkeme ne zararı var ki. Bunu öğrenenlerin ülkelerine ne zararı var. Varsa üzerinde duralım. Ben, ülkeme zarar verecek bir şeyi niye yapayım? Deli miyim?...” Din kültürü, ahlâk bilgisi dersinde Kur’an öğrenmiyorlar ki. Ben biliyorum, sûre ezberleme problemi olan çocuklar aradı. Şimdi bakın, burada namazla ilgili bahislerde, namazla ilgili bazı sureleri öğretmenler öğretebilir. Ama, bu, Kur’an öğretmek değil. Orada birkaç tane sûreyi öğretmişsin; başka bir şey değil. Kur’an dersi dediğimiz zaman bunda tecvid var, tilavet var, tefsir var; bunlar ayrı şeylerdir” dediği,*

Başörtüsü konusunda ise “Ülkenin bir gerçeği olduğuna inanıyorum”...”Toplumda mutabakat olduğuna göre, kurumlar arasındaki, kuruluşlar arasındaki uyumsuzluğu anlamak mümkün değil. Ülkede toplumsal mutabakatı tesis etmişsin. Kurumsal mutabakat da tesis edilsin ki, birbirine şüpheyle bakan bir ülke olmayalım” dediği, Başbakan, **“türban sorunu”nu nihai kertede aşmak için referanduma gidilmesi gereğinin de “zaman zaman kendi düşünce dünyasına girdiğini”** söylerken, **“Tabii, bunun taymingi (zamanlama) önemli.** Olayın sosyal boyutu var, siyasal boyutu var. Bütün bunların değerlendirmesini, analizini aramızda hükümet olarak, parti olarak yapmamız lazım. Diğer partilerle bunu değerlendirmemiz lazım. Ben yaptım oldu, şeklinde olmaz” diye söylediği, ileri sürülmüştür.

Davalı parti savunmasında, bu açıklamaların, Türk Ceza Kanunu’nun 263’üncü maddesinin değiştirilmesi nedeniyle kamuoyunda yaşanan tartışmalar ve kanunla ilgili değerlendirme ve tespitlerde bulunurken, Kur’an öğrenimi üzerinde duruyor, ayrıca türban konusunda çözüm için toplumsal ve kurumsal mutabakatın gerekliliğini ve şu anda da kurumsal mutabakat olmadığından çözümün zaman alacağını ifade ettiğini, Başbakanın beyanlarının, laiklik ve Anayasa ile uyumlu olduğunu, zira din ve vicdan özgürlüğünün, evrensel temel hukuk metinlerine girmiş ve Anayasa’nın 24’üncü maddesinde düzenlenerek teminat altına alınmış bir insan hakkı olduğunu, her Türk vatandaşının, inandığı dine ait kutsal kitabı öğrenme hakkı din ve vicdan özgürlüğünün bir gereği olup, laiklik ilkesinin de teminatı altında olduğunu, devletin bu konuda pozitif bir yükümlülüğünün bulunduğunu, Diyanet İşleri Başkanlığının bunu karşıladığını, din ve vicdan özgürlüğü kapsamında olan Kur’an öğreniminin, Tevhid-i Tedrisat Kanunu’nun sınırları içerisinde nasıl gerçekleştirileceği sorunu, elbette ki bir eğitim politikası sorunu olduğunu, bu sorunun çözümünde değişik partilerin değişik politika ve proje üretmeleri, siyasal çoğulcuğun ve siyasal düşünce özgürlüğünün gereği olduğundan, bu konuda farklı görüşlerin serdedilmesini Anayasaya aykırı sayan bir anlayışın savunulamayacağını kaldı ki Türk Ceza Kanunu’nun 263’üncü maddesinde yapılan değişiklik, Cumhurbaşkanınca onaylanarak yürürlüğe girmiş olup, ne Cumhurbaşkanı ve ne de Anamuhalefet Partisi tarafından Anayasa Mahkemesi’ne götürülmediğini, şu anda yürürlükte olan bir kanun maddesi nedeniyle, partinin itham edilmesi kabul edilemeyeceğini dile getirmiştir.

#### **4 Numaralı Eylem**

9 Temmuz 2004 tarihinde Kanal D isimli yayın kuruluşunun **“Teke Tek”** isimli programına katılan Başbakan Recep Tayyip Erdoğan’ın, NATO Zirvesinde yaşanan türban gerginliğini değerlendirerek, **“Kamusal alan sadece bizde var.(...)”**

**Sivil toplum örgütleri vakıf üniversitelerinde başörtülü eğitime ilişkin bir dayanışma ortaya koyarlarsa, burada hazır bir hükümet var. Bunu zorlayamam.(...) Özel üniversitelerde türbanla eğitimi serbest bırakalım. Devlet'te görev verilmesin. Özel sektörde çalışsınlar.”...’’Türkiye’de kavramlar kargaşası var. İşimize geldiği zaman sahipleniyoruz, işimize gelmediği zaman sahiplenmiyoruz. Bu konunun Türkiye’de uzmanları var. Önüne gelen, ağzı olan konuşuyor. İlgisi alakası olan, olmayan, din, diyanet bilmeyen konuşuyor. Bir toplumun dini değerlerle ilgili ihtiyacı var. Yok mu?. Anayasamızın 24. maddesi çok açık, bütün bunlara rağmen bütün bunları işine geldiği gibi yorumlayanlar var. Bir ülkede devletin en önemli görevlerinden bir tanesi de o ülke halkına dini eğitimi, öğretimini vermektir. Ama diyorlar ki yapmayın. Siz bunu vermediğiniz zaman illegal yapanlar devreye girer. Sizin yasak koyduğunuz o yapılar kendileri için müşteri bulmaya başlar, yeraltına girer.”...’’Bizde ülkenin ileri gelenleri caminin semtine uğramazlar. Uğradığı zaman bazı değerlerini kaybettiğini düşünür veya elden gidiyor diye düşünür. Eski ABD Başkanı Ronald Reagan’ın cenaze töreninde ABD’nin en büyük katedralinin içindeydik. Herkese dağıtılan ilahi kitabı vardı, ilahilere katılarak, okudular. Hiçbir kutsalları veya değerleri kaybolmadı, ellerinden gitmedi. Bizde ise bu endişe niye, niçin biz bu noktada rahat olamıyoruz. Bu değerlerimizi kaybetmek mi iyi, yoksa yakalamak mı iyi. Doğru, gerçek olduğu şekilde yakalamak.”...’’Biz de ortada yönetim tarzını icra ediyoruz. O dediğimiz zihniyetler aynı şeyi bizim için de söylüyorlar. Yahu kardeşim ben senin yaşadığın gibi yaşamaya mecbur muyum, değilim ya...’’ diye beyanda bulunduğu, **Konuşmasında ‘Haydi Kızlar Okula’** kampanyası sırasında yaşadığı ilginç bir olayı anlatarak, genç kızların okula gönderilmesini istediklerinde bir kızın **“Okula gideyim; ama başörtüm var!”** cevabını verdiğiinden söz ederek; **“Başörtülüğü devlet okuluna sokmuyorsun, bari bırak özelde okusun. Gelin bunun önünü açalım. Sen yarın yine bu çocukları devlette işe alma, özel sektörde çalışsın. Şimdi bunların mantığı şöyle; ‘Sen başörtünle tarlada çalış, çapa yap; ama sosyolog olma, psikolog olma.’ Bunu artık aşmamız lazım.”** diye söylediği ileri sürülmüştür.**

Davalı Parti savunmasında, Başbakan Recep Tayyip ERDOĞAN’ın yükseköğrenimde yaşanan başörtüsü sorunu ve çözümü bağlamında; “Kamusal alan”, “Vakıf Üniversitelerinde başörtüyle eğitime devama imkan tanınması”, “Başörtülülere devlette görev verilmemesi, özel sektörde çalışması” ve “Din eğitimi ve öğretimi” konularında açıklamalarda bulunduğunu, siyasi ve fikri çoğulculuğun egemen olduğu demokratik sistemlerde iktidarda olsun veya olmasın hiçbir siyasi parti, toplumda yaşanan sorunları görmezlikten gelemeyeceğini, çözüm taleplerine karşı de kayıtsız kalamayacağını, aksine bu sorunları topluma faydalı bir biçimde çözmenin yöntemlerini üretip bunu kamuoyu ile paylaşıp, çözümü için milletten yetki istediğini, demokrasinin ve demokratik işleyişin gereğinin bu olduğunu, demokratik bir ülke olan Türkiye’de, yükseköğrenimde yaşanan başörtüsü sorununun varlığını kabul etmeyen ve çözümüne dair görüşlerini kamuoyu ile paylaşmayan hiçbir siyasi parti olmadığını, bazı siyasi partiler sorunun çözümünü parti programına koyarken, bazılarının milletvekillerine kanun teklifi verdirdiğini ve bazılarının ise sorunu çözmek amacıyla yasal düzenlemeler yaptıklarını, Türkiye Büyük Millet Meclisinin de, bu sorunu incelemek üzere bir Araştırma Komisyonu kurduğunu, demokratik hukuk devleti olan bir ülkede laiklik, öğrenim hakkının teminatı olduğunu, sorunun, demokraside, laiklikte veya hukukta olmadığını, birilerinin laiklik anlayışında, kendi yorumlarını

laiklik, demokrasi ve hukuk yerine ikame edişlerinde yattığını, AK Parti'nin ve onun Genel Başkanı ve Türkiye Cumhuriyeti Başbakanının bu sorunu görmezlikten gelmesinin, yok saymasının, çözümüne dair bir arayış içinde olmamasının beklenemeyeceğini, aksinin ülkenin demokratik niteliğine gölge düşüreceğini, ülkede yaşanan genç kızların aleyhine ayrımcılığa neden olan, hukuk, adalet, demokrasi, eşitlik ve laiklikle örtüşmeyen bir yasağın kaldırılmasına, sorunun çözümüne yönelik düşünce açıklamaları niteliğinde olduğu belirtilmiştir.

### **5 Numaralı Eylem**

Başbakan Recep Tayyip ERDOĞAN'ın, 2004 yılı Ocak ayında New York'taki Dış İlişkiler Konseyi'nde "*Türkiye'nin dış politikası*" konulu bir konuşma yaptıktan sonra "*Fransa'daki başörtüsü yasağını hatırlatan bir katılımcının, Türkiye'deki durumu sorması*" üzerine; "*Başörtüsü, yüzde 98'i Müslüman olan Türkiye'de gerek millet ve gerekse kurumların ortak sorunu. Biz bunu toplumsal mutabakatla çözmek istiyoruz. Ama sonuçta şunu da söylemek zorundayım ki, bu sorun Türkiye'de vardır. ... Farklı olan bu yaklaşımın, Avrupa Birliği'nin (AB) temel ilkesi olan Kopenhag kriterleriyle, yani din ve vicdan özgürlükleriyle, inanç özgürlüğüyle açıklanması nasıl olur, merak ediyorum?*" dediği ileri sürülmüştür.

Davalı parti savunmasında, Başbakanın başörtüsü sorunun varlığına ve çözümüne dair bir değerlendirme ve durum tespiti yaptığını dile getirerek, 14 nolu kanıtla ilişkin savunmasını tekrarlamıştır.

### **6 Numaralı Eylem**

Başbakan Recep Tayyip Erdoğan 2004 yılı Nisan ayında Ukrayna ziyareti sırasında kaldığı otelde bu ülkede okuyan ikisi türbanlı Türk öğrencilerinin denklik sorununu gündeme getirmesi üzerine; "*Bu soruyu her yerde soruyorlar, ama artık sormayın. Ben bu konuyu iyi biliyorum. Benim çocuğum Boğaziçi'ni kazandığı halde imam hatip lisesi mezunu olduğu için puanı düşürüldü, buraya gidemedi. Kızlarım başarılarını örttükleri için Türkiye'de okuyamadı. Biz ailece bu konunun mağduruyuz. Bu tip ayrımlara karşıyız. Ama sizin bu sorunlarınızın çözümü sadece bizim isteğimizle değil tüm siyasi partilerin katılımı ve uzlaşmasıyla çözülmeli. Bunu tek başımıza getirmek istemiyorum, çünkü o durumda gerginlik çıkıyor. Ben ülkede gerginlik yaratmak istemiyorum... Kızlarım başını örttükleri için Türkiye'de okuyamadı*" dediği ileri sürülmüştür.

Davalı parti savunmasında Başbakan'ın kendi ailesinden örnekler vermek suretiyle yaşanan sorunu bildiğini, bizzat ailecek bu sorunu yaşadıklarını; ancak sorunun çözümü için uzlaşmanın gerekliliğini, aksinin gerilime yol açacağını ve gerilim olmadan sorunun çözümünden yana olduğunu ifade ettiğini belirterek, önceki savunmayı tekrarlamıştır. Ayrıca Başbakan'ın gerginlik yaratılmasına karşı olduğu ifadeleriyle çoğulcu ve uzlaşmacı siyasal bir tutum içinde olduğunu, bunun yanında Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının iddianamede açıkça ortaya çıkan olumsuzlayıcı yaklaşımının, metne, metinde olmayan cümleyi ekleme marifetiyle de pekiştirildiğini, nitekim Başbakana atfedilen 17 numaralı iddiadaki "Kızlarım başını örttükleri için



Türkiye’de okuyamadı” son cümlesinin, son cümle olarak konuşmanın yer aldığı 17 numaralı Hürriyetim internet ekinde olmadığını, Başbakan’a atfedilen metnin içinde var olan bu cümlenin, metnin sonuna, sanki orada da söylenmiş gibi eklenmesinin kabul edilemez bir keyfilik ve hukuk dışılık olduğunu, iddia makamının keyfi davranarak, Anayasa ve yasaların dışına çıkamayacağını dile getirmiştir.

### **7 Numaralı Eylem**

2005 yılı Haziran ayında resmi ziyaret için Washington’da bulunan Başbakan Recep Tayyip Erdoğan’ın, Amerikan CNN International televizyonundan Wolf Blitzer’ın; *“Başörtülülerin kamu okullarına ve kamu binalarına girmeleri yasak. Buna mukabil, eşiniz başının örtüsüyle Beyaz Saray’a davet edildi. Amerikalılar Türkiye’de dini hoşgörünün bulunup bulunmadığı hususunda endişe ediyorlar. Türkiye’de değiştirilmesi gereken bir kanun mu var?”* şeklindeki sorusuna; *“Bunu yasaklayan bir konu yok ki. Sıkıntı burada. Sadece şu anda buna yönelik olarak bir algılama var, yorumlama var. Ama biz özellikle ülkemizde bir toplumsal gerilim olmasın diye sabırlı hareket ediyoruz. Ve diyoruz ki bir toplumsal mutabakat olsun. Bakın benim kızlarım ABD’de okuyor. Burada o özgürlük anlayışı var. Ama ülkemde yok. Şu anda ben bu acıya sadece ülkemde bir toplumsal gerilim olmasın diye katlanıyorum. Halkımın arasında böyle bir sıkıntı yok. Ama kurumların yaklaşımı toplumun yaklaşımıyla örtüşmüyor. Onun için biraz sabredeceğiz. Biraz daha bu işin çilesini çekeceğiz gibime geliyor. Ama inanıyorum ki eninde sonunda hak yerini bulacaktır.”* şeklinde beyanda bulunduğu ileri sürülmüştür

Davalı parti, Başbakanın başörtüsü sorununa dair değerlendirme ve tespitlerde bulunmuş ve zamanla bu sorunun çözüleceğini ifade ettiğini belirterek önceki savunmalarını tekrarlamıştır.

### **8 Numaralı Eylem**

2005 yılı Haziran ayında AB büyükelçileri onuruna Başbakanlık Konutu’nda verdiği yemekte Belçika Büyükelçisi Mark Van Rysselberghe’nin Türkiye’de dini azınlıkların özgürlükleri kapsamında Fener Rum Patrikhanesi’nin statüsü ve Devlet Bakanı Mehmet Aydın’ın misyonerlik faaliyetlerine yönelik eleştirilerini anımsatması üzerine, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan’ın, **“Bu sorunu sadece azınlıktaki gayrimüslümler değil çoğunluktaki Müslüman kesim de çekiyor. Bu konu bizim için de zor”** demiş, türban yasağı konusundaki rahatsızlığını da *“Bu sorunu bizzat ben yaşıyorum. Eşim başörtülü. Eşim Başbakanlık Konutu’nda takabiliyor, karşıda (Cumhurbaşkanlığı’ni işaret ederek) takamıyor. Bu konularda bir toplumsal ve kurumsal mutabakat henüz sağlanmadı.”* diye konuştuğu ileri sürülmüştür.

Davalı parti savunmasında, Başbakan ve AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip ERDOĞAN’ın Türkiye’de laikliğin yorumundan kaynaklanan ve her dinin mensuplarının da yaşadığı bazı sorunlar olduğunu, bu meyanda Türkiye’de yaşanan başörtüsü sorununun çözümü için toplumsal ve kurumsal mutabakatın gerektiğini;

ancak bunun henüz sağlanamadığını ifade ettiğini belirtmiş; ifadelerin laikliğe ve Anayasaya aykırı olmadığını önceki savunmalarına atfen dile getirmiştir.

### **9 Numaralı Eylem**

2005 yılı Kasım ayında Danimarka Avrupa Hareketi tarafından Kopenhag'da düzenlenen “Medeniyetler arası ittifak: Türkiye'nin rolü” konulu toplantıya katılan Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın “Bu (başörtüsü yasağı) 8 yıllık bir süreçtir. Bu süreç içerisinde üniversiteye giden kızlarımız, başları örtülü olarak devlet üniversitelerinde ve vakıf üniversitelerinde başörtülü olarak derslere girememektedir. **Bu, bana göre din ve vicdan özgürlüğünün, eğitim özgürlüğünün kısıtlanmasıdır. AİHM'nin son kararı var. Ben bu kararlara şaşıyorum. Bazı hukuki yorumlara, bazı köşe yazarlarına baktığımız zaman, bizim yaklaşım tarzımızı ‘Bunların hukuka saygısı yok’ diye değerlendiriyorlar. Bu bir dosya kararıdır. Ben cezaevine girdiğim zaman gazeteler ‘Artık muhtar bile olamaz’ diyorlardı. Recep Tayyip Erdoğan TC'ye Başbakan oldu. Neyle oldu? Gene yargıyla, değişen, gelişen yasalarla oldu. AİHM'nin verdiği bu karara ben yargı kararı olarak uyarım, ama haklar, özgürlükler noktasında doğru bakmam. Niye? Çünkü nasıl olur da bir insan başını örtüyor diye eğitim, din ve vicdan özgürlüğü ortadan kalkar? ‘İnanç hiçbir zaman yasanın önüne geçemez’ diyor. Benim bu kızımın böyle bir iddiası yok ki... İnanıcı böyle olduğu için başını örtüyor, o halde saygı duymak lazım. **Mahkemenin de bu konuda söz söyleme hakkı yoktur. Söz söyleme hakkı din ulemasındır. Açarsın o dinin mensubuna, Musevi ise o dinin mensubuna, Hristiyanısa o dinin mensubuna sorarsın, bunun dinde gerçekten emredici bir hükmü var mı? Varsa saygı duymak zorundasınız. Yoksa ayrı bir konudur, o zaman siyasi, ideolojik olur. O farklı bir olay. Dinde bunun yeri varsa saygı duymak zorundasınız. Ben diyorum ki dinde bunun yeri var. Biraz bu alanda mürekkep yaladık. Bu alanda hiç alakası olmayanların, İslam dininin aydınlarına sormadan böyle bir kararı farklı bir yere çekmek suretiyle vermek yanlıştır Bu bir sorundur ve er veya geç çözülmelidir. Okula gidemeyen yüz binlerce kızımız var. Bu aşıldığı anda gidebileceklerdir. İmkânı olanlar Avrupa'ya, Amerika'ya gidiyor, okuma fırsatını buluyor, olmayan kaderiyle baş başa kalıyor. Kurumlar arası mutabakat sağlandığı anda bu sorun aşılacaktır.” diye konuştuğu,****

Açılışlara katılmak üzere gittiği Denizli'de “ulema” tartışmalarına değinen Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın, “Cehalet içinde konuşuyorlar. Açsınlar Türk Dil Kurum lugatını, Milli Eğitim Ansiklopedisi'ni, diğer lugatları açsınlar. Ulemanın ne anlama geldiğini okusunlar. Bunlar şecaat arzederken sirkatlerini de ortaya koyuyorlar. Yani kendilerini överken açıklarını da ortaya koyuyorlar. Ulema, alimin çoğuludur. Bugünkü söyleyişle bilginin çoğuludur. Ulema ise bilginler anlamına gelir.(...)Danimarka'da yaptığımız konuşmada, **AİHM'nin Müslümanlara ait örtü ile ilgili karar verirken bu konuda bilirkişi olarak İslam'ın din bilginlerine sorması gerekirdi. Bu örtü ideolojik mi, sosyolojik mi, dinin gereği mi? (...) Sorduktan sonra kararını yine orası versin. Biz onların kararına uyarız. Türkiye'de de kimse bunu saptırma yoluna gitmesin.”** Dediği ileri sürülmüştür.

Davalı parti savunmasında, mahkeme kararlarının eleştirilemez olmadığını, yalnızca otoriter veya totaliter rejimlerde eleştirilmez kişi, görüş veya mahkeme kararlarının olabileceğini, mahkeme kararlarının bağlayıcılığının ve buna dayalı olarak uygulanma zorunluluğunun farklı bir şey olduğunu, ancak o kararın doğru olmadığını ya da hukukun uygun yorumuna dayanmadığını söylemenin farklı şeyler olduğunu, uyma zorunluluğunun eleştirme yasağı anlamına gelemeyeceğini, anayasal güvence altında bulunan eleştiri hakkının İddia makamında yok sayılamayacağını, böyle bir yetkisinin olmadığını, mahkemelerin kararlarının yasalara ve Anayasa kurallarına dayanması nedeniyle bu kuralların değişmesiyle içtihatların da değişmesinin olağan olduğunu, ulema ile Türk hukukunda ve bütün ülke hukuklarında cari olan bilirkişilik müessesinin önemine vurgu yapıldığını, başörtüsünün dini bir emir olup olmadığı konusuna mahkemelerin karar veremeyeceği ve bu konuda karar oluşturabilmek için o konunun uzmanı bilirkişilere müracaatın gerekliliğini ifade için “Söz söyleme hakkı din ulemasındır.” Dendiğini ve bu konuda AİHM’in bilirkişi görüşü almadan karar vermesinin eleştirildiğini, bu ifadelerin basın ve yayın organlarınca çarpıtılarak verilmesi üzerine Başbakanlık sözcüsünün, “Başbakan’ın dünyevi hukuk alanına giren bir düzenlemenin, din bilginlerine bırakılması gerektiğini söylemesi söz konusu değildir, olmamıştır da” açıklamasını yaptığını belirtmiş, bununla birlikte Başbakan’ın görüşlerini içeren bir yazılı açıklamayı sunmuştur. Ayrıca başörtüsüne ilişkin önceki savunmalara atıfta bulunulmuştur.

### **10 Numaralı Eylem**

Başbakan Recep Tayyip ERDOĞAN’ın, 2006 yılı Şubat ayında partisinin Mersin Merkez İlçe İkinci Olağan Kongresi’nde Danıştay 2. Dairesi’nin Aytaç KILINÇ’a ilişkin 26.10.2005 gün ve 2004/4051-2005/3366 sayılı kararı ile ilgili olarak; *Bu kararı hukuk ilkeleri içerisinde tanımlayamıyorum. Tarif edemiyorum. Kalkıp da bir anaokul öğretmenine, öğretmenlik yaparken başını açtın, dışarda da başın açık olarak gezeceksin deme hakkına kimse sahip değildir. Hangi makamda olursa olsun. Bu anlayış, hiçbir hukuk anlayışı içerisinde tanımlanamaz. Türkiye’de kendilerine göre alanlar belirlemek suretiyle vatandaşımızın din ve vicdan özgürlüğünü kimsenin kısıtlamaya hakkı yoktur. Bu böyle biline. Özgürlüklerin egemen olduğu bir ülkede alınan bu kararı ben bu ülkenin bir başbakanı olarak, evladı olarak,-bu karar alındığı için bu yorumu yapıyorum, yapmak zorundayım- doğrusu kınıyorum. Bunu hiçbir yere sığdıramıyorum. İnsanın bir özel alanı vardır, kamusal alanı vardır bir de kamu alanı vardır. Bu alanlara hükmetmeye kimsenin hakkı yoktur. “Bunlar bu gidişle evin içine de karışacaklar. Şöyle şöyle davranacaksınız diyecekler. Kusura bakmayın. Türkiye yolgeçen hanı değil. Herkes yerini belirlemek zorunda. Biz gerilim olmasını istemiyoruz. Birileri nemalanmasın diye sabrediyoruz. Ancak hukuk adına yargı makamını işgal edenler, bu ülkede böyle bir zemini hazırlama gayreti içine girmesinler. Ben milletin vekili olarak konuşuyorum, konuşmak zorundayım. Ben yargı makamı değil, yürütme makamıyım. Sorumluluğum ne ise onu yapıyorum. Yargıdan da adil yaklaşımlarını bekliyorum”...”Meslek liseleriyle ilgili biz üzerimize düşeni yaptık. Meslek liselilere bizim dönemde olduğu gibi fark derslerini vererek düz liseden mezun olma hakkı verdik. Ancak YÖK bu konuyla ilgili Danıştay’a gitti. Danıştay da maalesef bunu reddetti. Bunu anlamak mümkün değil. Düz lise mezunu meslek lisesine başvurarak fark dersleri vererek*

*mezun olma hakkına sahip. Meslek liselilerin düz liseyi bitirme hakkının önünü niye kesiyorsunuz? Danıştay'ın kararını anlamakta zorlanıyorum. Bu eğitimde nasıl bir eşitlik var? İster meslek, ister düz liseli olsun ÖYS imtihanına hepsi eşit gitsin. Kazanan devam eder, kazanamayan da mesleğine devam eder. Dünyanın gelişmiş ülkelerine bakıyorsunuz yüzde 70'i meslek lisesi, yüzde 30'u düz lise. Bizimkiler de ama inadına düz lise diyorlar. Bunlar ne yapıyorlar? İmam hatipten çekindikleri için diğer meslek liselerini de mahrum ediyorlar. Ama ne kadar imam hatipli var, yüzde 3. Ne kadar meslek liseli var, yüzde 27. İnsaf edin ya. Bunu niye bu kadar engelliyorsunuz? İHL'nin önünü kesmek için. Diğer meslek liselilerin de yazık ediyorlar. Ama bu noktada herhalde eninde sonunda bir gün akli selim hakim olacaktır." ... "Şimdi çıkmışlar dürüstlük adına dolaşıyorlar. Bunların hedefi, 'Çamur at, tutmazsa iz bırakır'. Güneşi balçıkla sıvamaya uğraşmasınlar. İşimiz var. Yolumuza devam ediyoruz. Böyle bir kaba gürültüye de pabuç bırakma niyetinde de değiliz. Biz fani olduğumuzu aklından çıkarmayan bir anlayışın mensuplarıyız. Kalıcı değiliz. Bugün varız, yarın yokuz. Baki kalan bir hoş sada... **Ölümün nerede ne zaman geleceği belli mi? Musalla taşına yatırıldığınız zaman 'Falanca cumhurbaşkanıydı, falanca başbakanıydı' veya 'Cumhurbaşkanı niyetine ya da başbakan niyetine' demeyecekler. "Er kişi niyetine" diyecekler. Bu makamlar, bu mevkiler gelip geçici. Bunlar bizleri şımartmasın. Ben tüm Adalet ve Kalkınma Partiler'e şunları söylüyorum: Mütavazı ol" ... "Sınıf öğretmenliğinden alan öğretmenliğine geçiyoruz. Yani artık din kültürü ve ahlak bilgisi dersini ilahiyat mezunları verecek. Uygun olan odur. Ama 'Din kültürü ve ahlak bilgisi dersini ilahiyat mezunları niye versin' diyenler olabilir. Niye, Çünkü bunlar ideolojik yaklaşımlardır. Halen ilahiyat fakültelerine öğrenci almamak suretiyle adeta ilahiyat fakültelerini kapatma gayreti içerisindedir. Kimse, bu konularda belli mevkilere, makamlara gelmiş olanlar bana laf yetiştirmeye kalkmasınlar. Ülkede din kültürü dersi öğretmenine ihtiyaç var mı, yok mu? Diyanet İşleri 16 bin camimizin boş olduğunu belirtiyor. Bazıları da çıkıp 2 yıllıklar var, şu var bu var diyorlar. **Efendi bak. Bu senin işin değil. Diyanet İşleri'nin işi. Benim ihtiyacım var diyor. Eskiilerin dediği gibi 'yarım imam dinden, yarım doktor candan' etmesin. Camilerde dinimizi hakkıyla bilenler olsun. Köyden gelen birine Cuma hutbelerini verirken farklı İslam dini olur.**" şeklinde konuştuğu ileri sürülmüştür.***

Davalı parti savunmasında, Başbakan ve AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip ERDOĞAN; Danıştay'ın muhtelif kararlarını eleştirdiğini ve meslek liseleri ile düz lise arasındaki katsayı sorununu ile ülkedeki İmam Hatip açığına değindiğini belirterek, önceki kanıtlardaki savunmalarını tekrarlamıştır. Öte yandan "Efendi bu senin değil Diyanetin işi" ifadesinin Diyanet İşleri Başkanlığı'nın personel ihtiyacıyla ilgili olarak sarf edildiği, "Ölümün nerede ne zaman geleceği belli mi? Musalla taşına yatırıldığınız zaman 'Falanca cumhurbaşkanıydı, falanca başbakanıydı' veya 'Cumhurbaşkanı niyetine ya da başbakan niyetine' demeyecekler. "Er kişi niyetine" diyecekler. Bu makamlar, bu mevkiler gelip geçici. Bunlar bizleri şımartmasın. Ben tüm Adalet ve Kalkınma Partiler'e şunları söylüyorum: Mütavazı ol" ifadelerinin tevazuya çağrı olduğu ve Anayasaya aykırı bir tarafının bulunmadığı savunulmuştur.

## **11 Numaralı Eylem**

Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın 2008 yılı Ocak ayında "Medeniyetler İttifakı Forumu" için gittiği İspanya'da Europa Press'in konuğu olarak katıldığı kahvaltılı toplantıda, "Türban sorununu yeni anayasa ile çözecek misiniz?" sorusunu; *"semboller dediniz, Benim partim içinde nasıl başörtülü varsa diğer partiler içinde de var. Hepsinin siyasi tercihidir bu. Bu onların siyasi tercihine, dinin bir gereği olarak başını örttüğüne inanan ve bunu bu şekilde uygulayana zorla şu söyleniyor; 'sen bunu siyasi simge olarak takıyorsun ' deniyor. Hayır ben bunu siyasi simge olarak takmıyorum, diyor. Velev ki (türbanı) bir siyasi simge olarak taktığını düşünün. Bir siyasi simge olarak takmayı da suç kabul edebilir misiniz? Simgelere, sembollere bir yasak getirebilir misiniz? Özgürlükler noktasında dünyanın neresinde böyle bir yasak var?"* şeklinde cevapladığı,

## B- Savunma

Davalı parti savunmasında, söz konusu konuşmanın Başbakan ve AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip ERDOĞAN'ın Türkiye'de yaşanan başörtüsü sorununun, bir insan hakkı ve özgürlük sorunu olduğuna vurgu yapan, kimi çevrelerin "siyasi simge" nitelendirmelerinin, sorunun karakterini değiştirmedini belirten, kaldı ki simge ve sembollerin bile yasaklanamayacağını dile getiren bir değerlendirme ve tespit olduğunu, konuşma metninde "başörtüsü" kelimesi kullanıldığı halde iddia makamının "türban" kelimesini ekleyerek, konuşma metnini istediği gibi değiştirerek anlamlandırdığını, başörtüsünün siyasi bir simge olmayıp inanç gereği takıldığını, tüm siyasi partilerde başörtülülerin bulunduğu gerçeği karşısında siyasi simge iddiasının çürüdüğü, Başbakanın başörtüsünün siyasi simge olduğunu kesinlikle söylemediğini belirtmiştir.

Savunmada ayrıca şu ayrıntılar üzerinde durulmuştur: İddianamedeki konuşma incelendiğinde görülecektir ki Başbakan; *"... Dinin bir gereği olarak başını örttüğüne inanan ve bunu bu şekilde uygulayana"* ve neden örttüğünü de açıklayan bayanlara, *"Sen bunu siyasi simge olarak takıyorsun"* diye diretilmesini, inancı gereği başını örten bayanların da bu ısrarlı itham ve itiraza karşı; *"Hayır ben bunu siyasi simge olarak takmıyorum"* demeye devam etmesine rağmen, siyasilerin ve bu itham sahiplerinin bu açık beyanlara itibar etmeleri gerekirken, bunu yapmayıp kendi bildiklerini okumaya devam etmelerini eleştirmektedir. Çünkü, başörtüsü siyasi bir simge değildir.

Kamuoyunda konunun Başbakanın iradesi dışında tartışılması ve basında farklı yansıması üzerine Başbakan; *"Bir defa şimdi, bunun siyasi simge olması için sadece AK Parti'nin çatısı altında, başörtüsü veya başörtülülerin olması lazım. CHP çatısı altında veya CHP'ye oy verenlerin arasında başörtülü, türbanlı olan yok mu, MHP'de yok mu? DP'sinde, ANAP'ında yok mu, DTP'sinde yok mu? Hepsinde var. Dolayısıyla kimse kalkıp da burada birbirine çamur atmaya kalkmasın. Her vatandaş siyasi iradesini sandıkta ortaya koyuyor, başörtülüsü de başörtüsüzü de koyuyor. Ama başörtülülerin içinde çok değişik partilere dağılmış bir irade var. Kalkıp da başörtülülerin içerisinden AK Parti'ye oy verenleri cezalandırma yetkisini kim kendinde buluyor? Veyahut da başı açık olan vatandaşlarımızın değişik partilere oy kullanması kimleri, niçin rahatsız eder? Bunu anlamakta zorluk çekiyoruz. Böyle şey*

olamaz. Herkesin buna saygı duyması gerekir, bizim vatandaşlarımızın tümünü ayırt etmeksizin saygı duyduğumuz gibi.” açıklamasında bulunmuştur. Ancak iddia makamı, bu açıklamaya da itibar etmemiştir.

Konuşmanın bütünlüğünde, başörtüsü yasağı taraftarları ile bizzat bu pratiği gerçekleştirenler (başörtülüler) arasındaki diyalog verilmektedir. Bu diyalogda, başörtülüler bunu dini gerekçelere dayandırırken, karşı taraftakiler, bir anlamda onların kafasının içini biliyormuş gibi, siyasi simge olarak taktıklarını iddia ederek yasağı savunmaktadırlar.

Başbakanın soru biçimindeki değerlendirmesi ise bu noktada, başörtüsünü siyasi simge olarak takmanın suç kabul edilemeyeceği, simgelere ve sembollere yasak getirilemeyeceği; özgürlükler noktasında dünyanın hiçbir yerinde böyle bir yasağın olmadığıdır.”

### ***12 Numaralı Eylem***

Başbakan Recep Tayyip ERDOĞAN’ın 17.02.2008 günü ATV isimli televizyon kanalında gazetecilere verdiği mülakatta “Kızlarımızın önündeki en önemli engel birinci derecede ‘Ben ülkemde üniversiteye gidemiyorum, neden?’ ‘başörtüm olduğu için gidemiyorum’ işte bunu aşabilmenin gayreti içinde, bundan sonraki beklentilere yönelik olarak Türkiye’de yasalar zaten belli. (...) Kurumsal mutabakatı yüzde yüz bekleyenler bir defa yanlıştın içindeler. Hiçbir zaman mutabakat yüzde yüz olur diyemezsiniz. (...) Her şeyden önce sessiz duran yığınların bir temsilcisiyim. Bakın alanlara, belli insanlar gelip toplanıyor. Onlar da benim vatandaşım ve oralarda bazı senaryolar düzenleniyor. Sabırla izliyorum. Bulduğum makam nedeniyle. Ama şu anda böyle bir şeyin karşısında eğer gerilim taraftarı olsam o meydanlara 10 katını biz toplarız. (...) 5 yıl başörtüsü konusunda ses çıkarmadık. Hep sabır sabır dedik. (...) Din İşleri Yüksek Kurulu 1980’de Kuran-ı Kerim’den bir ayeti alıyor şöyle diyor: Cenab-ı Hak bu ayeti ile celile ile cahiliye devrinin bu adetini kesinlikle yasaklamış. Müslüman kadınların başörtülerini, saçlarını, başlarını, kulaklarını, boyun ve gerdanlarını örtecek şekilde yakalarının üzerine salmalarını emretmiştir.” şeklinde beyanda bulunduğu ileri sürülmüştür.

Davalı partinin savunmasında, konuşmanın başörtüsü sorununa ilişkin olduğu, önceki kanıtlarda dile getirildiği gibi, bu soruna yönelik çözüm arayışının Anayasaya aykırı olmadığı, niyet okumayla bu konuşmanın başka anlamlara çekilmesinin hukuka aykırı olduğu, konuşmanın Başbakanın kendisine ve parti politikalarına yönelik eleştirilere cevap niteliğinde olduğu ve muhataplarının bilindiği, konuşmanın yer, zaman ve muhatap bağlamından koparıp laikliğin muhatap alındığı izleniminin yaratılmasını hukuken kabul edilemeyeceği, bir hak olan eleştirilere cevap vermenin de laikliğe aykırı eylem olarak değerlendirilmesinin mümkün olmadığı, hiçbir hukuk devletinde iddia makamının, bir kişiyi, görüş ve düşüncelerini açıkladı, ülke sorunlarına dair değerlendirme ve tespitlerde bulundu diye laiklik karşıtı gösteremez ve bunu yapanların siyasi yasaklı hale gelmesini talep ve dava edemeyeceği, din konusunda toplumu aydınlatmak üzere kurulmuş bir devlet kurumu olan Diyanet İşleri Başkanlığı’nın görüşünün bir tartışmada dile getirilmiş olmasının

laikliğin ihlali olarak değerlendirilemeyeceği, aksi taktirde kurumun işlevini yerine getirmesinin imkansız olacağı görüşleri dile getirilmiştir.

## 2- Bülent ARINÇ Hakkında

### **1 Numaralı Eylem**

TBMM'nin açılışının 86. yıldönümü, 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı nedeniyle özel gündemle toplanan Genel Kurul'da konuşan TBMM Başkanı Bülent Arınç'ın; *“Özgürlüklerin genişletilmesinde, yasakların kaldırılmasında ve demokratikleşmede temel iki zorunluluk vardır: Birincisi, Anayasa'ya uygun olarak Meclisin karar alması. İkincisi ise, milletin mutabakatıdır. Yeni bir düzenleme yapılmasında, Anayasa değişikliğinde kurumların görüşünü almak başka bir şeydir, kurumların mutabakat şartını aramak başka bir konudur. Dünya üzerinde daha çok demokrasi için, sadece “kurumların mutabakatını” arayan demokratik başka bir ülke yoktur. Türkiye'de doğal bir durummuş gibi gösterilen bu tutumun, demokrasi anlayışımızı, özgürlüklere yaklaşımımızı ve hukuka olan inancımızın nasıl olduğunu açıkça gösterdiği inancındayım. Anlaşılmaz bir şekilde özgürlüklerin genişletilmesi, yasakların kaldırılması için yıllarca bu kurumların mutabakatı beklenir olmuştur. Ancak bir mutabakat aranacaksa sadece Yüce Meclis çatısı altında halkı temsil eden Milletvekillerinin mutabakatının aranması gerekir. Eğer burada bir mutabakat sağlanamazsa gidilecek bir tek merci vardır, o da yüce milletimizin iradesidir. Ülkenin rejimine karşı bu kadar güvensiz olunamaz. Türkiye'nin rejimi her konu tartışıldığında sarsılacak, etkilenecek kadar zayıf değildir. Hiç kimse Cumhuriyetten, demokrasiden, temel özgürlüklerden vazgeçme niyetinde değildir. Dolayısıyla ülkede bir rejim sorunu değil, rejimin sahibi olma tartışması vardır. Ülke yönetiminde inisiyatif alanlarını genişletme ya da sahip oldukları gücü kaybetmeme tartışmaları vardır. Laikliğin, Yüce Önder Atatürk'ün, Cumhuriyetin, bayrağın, rejimin sahibi milletin kendisidir. Milletin temsilcileri olan bizler tüm bu değerlere bağlı kalacağımıza, sahip çıkacağımıza milletvekili olduğumuzda yemin ettik. Bugüne kadar bu yeminimize muhalif bir tek davranış dahi bu Yüce Meclisimiz içinde vuku bulmamıştır. Tartışmaların odağında yer alan ve nerdeyse tüm fikir ayrılıklarının gelip dayandığı bir başka konu da laiklik ilkesidir. Açıkça belirtmeliyim ki, Anayasa'mızın değiştirilemez maddesi olan laiklik ilkesine, Türkiye'de karşı çıkan kimse yoktur. Bütün tartışmalar laiklik ilkesinin farklı yorumlanmasından kaynaklanmaktadır. Bu yorum farkı nedeniyle kamusal alanda her dönemde farklı uygulamalar yapılmış ve tartışma yaşanmıştır. Kamusal alan, yurttaşların ortak meselelerini eşit ve özgürce tartıştığı alandır. Dolayısıyla her bireyin ayırım yapılmadan haklarının korunduğu, haklardan yararlandığı ve kendilerini özgür hissettiği bir alandır. Bu alanı güvence altına almak ve tüm yurttaşlarına eşitçe kullanım hakkı sağlamak devletin görevidir. Kamu yararı devletin değil, halkın yararına doğru genişletilmelidir. Devlet kamusal alanın sahibi değil, koruyucusudur. Bu koruyuculuk; oradaki eşitliğin, adil paylaşımın ve hizmetlerin her birey tarafından kullanılmasını sağlamaktır. Kamusal alandaki özgürlüklerin ve hakların bir gruba, bir kesime kayması anında devlet koruyuculuğu devreye girer ve haksızlığı önler. Devlet kamusal alanda herkes için geçerli olan hakları bir kesime yasaklayamaz ya da sınırlayamaz. Buradan hareketle laiklik ilkesinin yorum farklılığını gündeme getirmek gerekir. Anayasamızın değiştirilemez maddesi olan*

laiklik maddesi, ilelebet var olacaktır. Ancak günün şartlarına, toplum yapımıza uygun olarak yorum farklılıklarını ortadan kaldırmak gerekir. Bu, laikliğin özünü değiştirmeyecek, bilakis toplumun bir arada daha uyum içinde yaşamasına katkı sağlayacaktır. Dünyada birçok örneği olan laiklik uygulamasının, Türkiye'dekine benzer tek örneği sadece Fransa vardır. Orada bile laiklikten yola çıkarak hak ve özgürlükler bizdeki kadar kısıtlanmamıştır. Laikliği bir toplumsal barış ve uzlaşma mekanizması olarak algılamak gerekir. Laiklik, devletin inançlar karşısında tarafsızlığını zorunlu kılar. Bütün inançların kendisini ifade etmesine imkân vermek, bireylerin ibadet hürriyetini sağlamak laiklik ilkesinin temel işlevidir. Devlet, bu işlevi uygulayan ve tüm inançlara eşit mesafede davranan aygıttır. Sorun işte burada başlamaktadır. **Devlet, dini inançların yaşamasını teminat altına alması gerekirken, tam tersine kamusal alanda bazı inançların yaşam hakkını, ifade hürriyetini kısıtlamaktadır. Bunu da laiklik adına yapmaktadır ki, siyaset bilimi açısından büyük bir çelişkidir.** Bu çelişki yıllardır Türkiye'nin iç huzurunu zedelemekte ve bitmez tükenmez sorunları beraberinde getirmektedir. Aydınların, siyasetçilerin ve akademisyenlerin hep birlikte çözmesi gereken **yorum farkından kaynaklanan işte bu çelişkidir.**" şeklinde beyanda bulunduğu ileri sürülmüştür.

Davalı partinin savunmasında, konuşmanın Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunda yapılması nedeniyle mutlak sorumsuzluk kapsamında olup, Anayasanın 83'üncü maddesinin teminatı altında olduğu, içerik itibariyle durum tespiti ve değerlendirmesi olduğu, laikliğe aykırılığın değil, uygunluğun kanıtı olduğu, bu değerlendirmenin Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının laiklik yorumuyla çelişse de, Anayasanın laiklik ilkesiyle asla çelişmeyeceği dile getirilmiştir.

## **2 Numaralı Eylem**

TBMM Başkanı Bülent ARINÇ'ın 2007 yılı Nisan ayında Turgut Özal Düşünce ve Hamle Derneği tarafından TBMM'ne verilen "Demokrasi Ödül Töreni"nde yaptığı konuşmada; "...1950 yılında 12 Nisan'ında Mareşal Fevzi Çakmak vefat ettiğinde O'na görkemli bir dini tören yapılması tartışması çıkmıştı. Tartışmaların bir kısmı sanırım yine laikliğe aykırı olacağı gerekçesiyle yapılmıştı. Ancak sonunda halkın büyük sevgi beslediği Mareşal için Beyazıt Camiinde büyük bir katılımı ile cenaze namazı kılındı ve sonra da defnedildi. O tartışmaların içinde 23 yaşında bir genç öğrenci lideri daha vardı: Turgut Özal. Tarihin cilvesine bakın ki, rahmetli Özal'ın cenazesi de aynı tartışmalara sahne oldu. Ancak yine aynı görkemli kalabalık Fatih Camiinden O'nu hakkın rahmetine uğurladı. O zaman sadece sevenleri değil, O'nu desteklemeyenler de o cenazeye katıldı ve tekbirlerle 8. Cumhurbaşkanımız Edirnekapı'da defnedildi. O cenazede küçük kartona elle yazılmış pankart taşınmıştı. Halkın arasından biriydi kuşkusuz. Tekbirler eşliğinde taşınan cenazenin arkasından tutuluyordu. Şöyle yazıyordu o kartonda: **"Sivil, dindar, demokrat Cumhurbaşkanı"** Bu Özal'ın kendisiydi. **Bu milletin özlediği Cumhurbaşkanınının tanımıydı.** Baylar, Bayanlar son elli yılda yaşanan tartışmaların nedeni işte bu kartona yazılmış bu tanımdır. Sivil, dindar ve demokrat Cumhurbaşkanı taraftarları ile onun tam tersi tanımların tartışması son elli yıldır hiç bitmedi. Bugün de tartışmanın adı budur. Meclisimizin sivil, dindar, demokrat bir Cumhurbaşkanı seçecek olmasına yine itiraz ediliyor. Menderes'in



*Başbakanlığına, Özal'ın Başbakanlık ve Cumhurbaşkanlığına yapılan itirazların altında hep bu kimlik tanımı vardır. Bu tanım kim ne derse desin, Türk milletinin kendi öz Cumhurbaşkanı tanımıdır. Rahmeti Özal dindar olduğu için hakkında söylenmedik şey bırakılmadı. "Takunyali" gibi seviyesiz sıfatlar Özal'a ve onun çalışma arkadaşlarına o dönemde takıldı. Cuma namazına gitmesi, bayram namazına gitmesi, Hacca gitmesi hep eleştirildi. Sivil olması, dindar olması, demokrat olması nasıl sorun çıkartabilirdi bu ülke için?... " şeklinde beyanda bulunduğu ileri sürülmüştür.*

Davalı partinin savunmasında, konuşmanın "Turgut Özal Düşünce ve Hamle Derneği"nde yapıldığı belirtilmiş; iddianın ekleri arasında İran İslam Cumhuriyeti Anayasası'nın yer almasının konuşmada yer alan "dindar Cumhurbaşkanı" ile ilişkilendiriliyorsa, bunun demokratik hukuk devleti anlayışını, hukuku, Anayasayı ve bütün evrensel değerleri yok eden bir anlayış olduğu, utanılacak bir skandal olduğu, hukuk devletinin bu tür keyfiliklere izin veremeyeceğini, ARINÇ'ın pek çok siyasetçi, yazar ve akademisyen gibi seçilecek Cumhurbaşkanı kende aradığı özellikler hakkında açıklamada bulunduğu, bunun Anayasaya aykırı bir yönünün bulunmadığı belirtilmiştir.

Hüseyin Çelik Hakkında

### ***1 Numaralı Eylem***

Milli Eğitim Bakanı Hüseyin Çelik'in, mesleki teknik eğitim mezunlarına ÖSS'de uygulanan katsayılarla ilgili sorunu yapacakları değişikliklerle çözeceklerini söylediği,

İmam hatip lisesi mezunlarının üniversiteye girişini zorlaştıran katsayı engelini ortadan kaldırmaya söz veren Hükümet tarafından hazırlanan imam hatip lisesi mezunlarının üniversiteye girişlerine kolaylık sağlayan, üniversiteye giriş sınavını Milli Eğitim Bakanlığı ile Yükseköğretim Kurulu'nun ortaklaşa düzenleyeceğini ve kılık-kıyafet yönetmeliğinin üniversiteler tarafından hazırlanacağını öngören "Yükseköğretim Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun" TBMM Genel Kurulu'nda kabul edildiği, ancak Cumhurbaşkanı tarafından veto edildiği ileri sürülmüştür.

Davalı parti savunmasında, iddia makamının Anayasaya uygun bir biçimde işleyen bir yasama sürecinden, Anayasaya aykırılık türetmeye çalıştığı, yasama yetkisinin, Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne ait olduğu (Anayasa, m. 7), kanun koyma, değiştirme veya kaldırmanın Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin yetki ve görevlerinden olduğu (Anayasa, m. 87), kanun teklif etmeye Bakanlar Kurulu ve milletvekillerinin yetkili olduğu (Anayasa, m. 88/1), Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde görüşülerek kabul edilen 13.05. 2004 tarih ve 5171 Sayılı Yükseköğretim Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun, Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet SEZER tarafından 28.05.2004 tarihinde bir daha görüşülmek üzere Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne geri gönderilmesi, tamamen Anayasaya uygun usule dair bir işlem olduğu;

Türkiye Büyük Millet Meclisinde kabul edilen bir kanunun, Anayasaya aykırılık denetimi ve aykırılığın tespiti halinde iptali, Anayasa Mahkemesinin görev ve yetkileri arasında olduğu (Anayasa, m. 148-153), Anayasa ve İçtüzük'e uygun bir yasama faaliyetinin, salt Cumhurbaşkanının bir daha görüşülmek üzere Meclise geri göndermede beyan ettiği gerekçelerle veya Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın iddia ve değerlendirmesiyle Anayasaya aykırı hale gelemeyeceği, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının bu tavrıyla, Anayasanın yalnızca Anayasa Mahkemesi'ne tanıdığı denetim yetkisini devşirdiğini, bunun da "Hiç kimse veya organ kaynağını Anayasadan almayan bir Devlet yetkisi kullanamaz." (Anayasa, m. 6/3) şeklindeki Anayasa kuralına aykırı olduğu;

Ayrıca yapılan düzenlemenin, bütün mesleki ve teknik eğitimi ilgilendiren bir düzenleme olup, bunun sadece İmam Hatip Lisesi için yapıldığını söylemenin subjektif bir yaklaşım olduğu;

Üniversiteye girişte uygulanan katsayı adaletsizliğinin kaldırılmasını savunmanın ve bu yönde çalışma yapmanın Anayasaya aykırı olamayacağı, herhalde yasama faaliyetlerinin, mutlak sorumsuzluk kapsamında olup Anayasa'nın 83'üncü maddesinin teminatı altında olduğu (Anayasa, m. 83/1) görüşleri dile getirilmiştir.

## **2 Numaralı Eylem**

Milli Eğitim Bakanı Hüseyin Çelik'in, 2005 yılı Kasım ayında TBMM Genel Kurulu'nda yaptığı konuşmada: Başbakan Erdoğan'ın "ulema" açıklamasıyla ilgili sözlerinin "tefsire gerek olmayacak kadar açık" olduğunu belirterek, "İnancım gereği yapıyorum diyen insanın yaptığının dinde olup olmadığını tartışmak, size düşmez" ... "Yapılan, dini inançlardan dolayı yapılıyorsa, tesettür dinin emrine göreyse buna inanır veya inanmazsınız. Niçin 5 vakit namaz ... "İsterseniz İslam dininden değil, Hıristiyan dininden örnek vereyim" ... "Laik devletin tanımı, 'devletin icraatlarına dini esasları karıştırmayan' devlettir. Bu, Hıristiyan, ateist, Budist olur, şu veya bu din olabilir. Sihler başlarına sarık sarıyor. Kanunlar yasaklayabilir ama 'inancımız gereği takarız' demiş ve takmışlar. Başbakan'ın söylediği de bu... Öyle kabul etmek zorundasınız. **Hâkim, hukuk kararlarıyla bunu yasaklayamazsınız.** Türkiye Cumhuriyeti'nin, demokratik, laik, sosyal, hukuk devletinin sahibi biziz. Hiç kimsenin uyarısına ihtiyacımız yok." şeklinde beyanda bulunduğu ileri sürülmüştür.

Davalı partinin savunmasında, konuşmanın TBMM Genel Kurulunda yapıldığından dolayı yasama sorumsuzluğu kapsamında olduğundan bahisle önceki savunmaların tekrar edildiği, içerik itibarıyla "ulema" kavramıyla Türk hukukunda ve bütün ülke hukuklarında cari olan bilirkişilik müessesinin önemine vurgu yapıldığı, çözümü teknik ve fenni bilgiyi gerektiren konularda, o konunun uzmanı bilirkişilere müracaatın gerekliliği ifade edildiği, mahkemelerin de karar verirken, hâkimlik mesleğinin genel ve hukuki bilgi ile çözülmesi mümkün olmayan, çözümü uzmanlığı, özel veya teknik bilgiyi gerektiren hallerde bilirkişinin oy ve görüşünün alınmasının gerekliliğinin farklı bir lisanla ifade edildiği, bilirkişilik müessesinin, başlangıçtan beri

Türk hukukunda hem Ceza Muhakemesi Kanunu (M. 63- 73), hem Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu (M. 275-286) ve hem de İdari Yargılama Usulü Kanununda (M. 31) düzenlenen ve uygulanan bir müessese olduğu, bu yöndeki değerlendirme ve eleştirmenin laikliğe, Anayasaya ve yasaya aykırı bir yönü olmadığı dile getirilmiştir.

Diğer Milletvekilleri Hakkında

### **1 Numaralı Eylem: İrfan GÜNDÜZ ve Mehmet ÇİÇEK**

Anayasa Mahkemesi Başkanı Mustafa Bumin, Anayasa Mahkemesi'nin 43. kuruluş yıldönümü töreninde “*Laiklik ilkesinin Türkiye için önemi*” konusunda yaptığı konuşmada, üniversitelerde başörtüsünün serbest bırakılmasının Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kararlarına aykırı olacağına ilişkin değerlendirmeleri üzerine, Adalet ve Kalkınma Partisi Grup Başkanvekili **İrfan GÜNDÜZ**'ün, Anayasa Mahkemesi Başkanı Mustafa BUMİN'in “*Önüne konulan metni daha önce okumadan hazırlıksız yakalandığını*” iddia ederek; “*Geleceğe ambargo koyan bir hukuk sistemi olmaz. Toplumda bu konuda mutabakat var. Türban konusunda Anayasa Mahkemesi fetva veren bir kurum mudur?*” dediği,

Adalet ve Kalkınma Partisi Yozgat Milletvekili **Mehmet ÇİÇEK**'in, vekil imam ve hatiplere kadro olanağı sağlayan tasarının TBMM Genel Kurulu'nda görüşülmesi sırasında, 27.4.2005 günlü 90. Bileşimin 4. oturumunda Adalet ve Kalkınma Partisi grubu adına söz alarak; “*Sayın Anayasa Mahkemesi Başkanımız Mustafa Bumin, geçmişten ibret almamışa benziyor; geçmişte, bu metodu kullanarak, durup dururken, bu konuyu gündeme getiren, taşıyan ve emekli olanlar, belli bir süre sonra, ‘kullanıldık ve bir yerlere atıldık’ diye hala bağırmaya devam ediyorlar*”...*Dini, ahlaki ve kültürel değerlerimiz, toplum önünde, sorumsuz ve liyakatsiz kişiler tarafından, hala tartışılmaya devam ediyor. “Ülkemizde, hiçbir kimsenin, Anayasanın ona verdiği yetki ve görevin dışında misyon yüklenerek ortaya çıkması düşünülemez. Ne gariptir ki, Türkiye’de gündem oluşturmak istendiğinde ilk ele alınmak istenen konu, din ve dinî değerlerimizdir; günah keçisi yapılmak istenen kurum ve kuruluş ise, Diyanet Teşkilatı ve onun müntesipleridir. Başörtüsü, imam-hatip lisesi, cami, Kur’an kursu gibi konular, zamanlı zamansız, yeterli yetersiz kişiler ve kuruluşlarca, hiç gereği yokken dile getirilmekte ve tartışmaya açılmaktadır. Bu tartışma, hem Yüce dinimize hem Diyanet İşleri Başkanlığı Teşkilatımıza zarar veriyor demiştik. Bu bağlamda, Anayasamız, diğer kurumların yetkilerini belirlediği gibi, Anayasa Mahkemesinin de görevlerini, yetkilerini belirlemiş ve sınırlamıştır. Hiç kimse ve hiçbir kurum, ülkemiz insanını Allah ile kanun arasına sıkıştırmamalıdır. İnsanlarımız, bir tarafta Allah’a ibadet maksadıyla uygulamalarda bulunmak isterken önüne farklı engeller konulmamalıdır. Bugünlerde durup dururken başlatılan türban tartışmasının çözümüne muhatap, kesinlikle Diyanet İşleri Başkanlığı Din İşleri Yüksek Kuruludur. Anayasa Mahkemesinin içtihatları neyse, dinî konularda anayasal bir kuruluş olan Diyanet İşleri Başkanlığı Din İşleri Yüksek Kurulunun içtihatları da odur. Ülkemizde kurum ve kuruluşlar arasındaki yetki, kavram tecavüzü ve kargaşası mutlaka önlenmelidir. Bu, iktidar -muhalefet, hepimizin görevidir. Mesela, hiçbir kurum ve kuruluş, Diyanet İşleri Başkanlığı Din İşleri Yüksek Kurulunun görevini üstlenmemelidir; buna, hiçbir hakkı ve salahiyeti*

yoktur. Anayasa Mahkemesinin, kendisini, Parlamentonun üzerinde görmesinin de gereği yoktur.” dediği ileri sürülmüştür.

Davalı partinin savunmasında, İrfan GÜNDÜZ’ün eleştiri mahiyetindeki konuşmasının ilk bölümünde hâkimlik mesleğinin genel ve hukuki bilgi ile çözülmesi mümkün olmayan, çözümü uzmanlığı, özel veya teknik bilgiyi gerektiren hallerde bilirkişinin oy ve görüşünün alınmasının gerekliliğini farklı bir lisanla ifade ettiğini, Anayasa Mahkemesi Başkanlarının beyanlarının eleştirilemezliğini öngören bir hukuk kuralı da olamayacağına göre ifade kapsamındaki beyanların Anayasaya aykırı olmadığı belirtilmiştir.

Mehmet ÇİÇEK’in ise bu konuşmayı, bir yasama faaliyeti çerçevesinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunda yaptığı ve yasama sorumsuzluğu kapsamında kaldığı, içerik olarak laikliğe ve cumhuriyetin değerlerine vurgu yaptığı, Diyanet İşleri Başkanlığı’nın önemine ve faaliyetlerine değindiği, dini kuralların ne olduğu hakkında görüş beyan edecek kurumun Anayasa gereği Diyanet İşleri Başkanlığı olduğu, bu çerçevede dönemin Anayasa Mahkemesi Başkanı Mustafa BUMİN’in yaptığı açıklamalara dair tespit, değerlendirme ve eleştirilerde bulunduğu, laikliğe ve Anayasaya aykırı bir tutum içinde olmadığı, aksine iddia makamının aktarmadığı konuşma metninde yer alan “İşin doğrusu, devlet, millet, cumhuriyet, Atatürk ilkeleri, laiklik ilkeleri kimsenin babasının mülkü değildir. Bunlar yüce Türk milletinin vazgeçilmez ortak değerleridir ve milletimizin değerleridir, kimsenin inhisarı altında değildir...” ifadelerinin bunu kanıtladığı savunulmuştur.

## **2 Numaralı Eylem: Abdullah ÇALIŞKAN**

Adalet ve Kalkınma Partisi Kocaeli Milletvekili ve Genel Başkan Yardımcısı Nihat ERGÜN’ün divan başkanlığı yaptığı Adana Büyükşehir Belediyesi Tiyatro Salonu’ndaki Adalet ve Kalkınma Partisi Adana Gençlik Kolları 2. Danışma Meclisi’nde, toplantıya katılan partili gençlerin boyunlarında parti amblemi bulunan turuncu renkli atkılarının kendine Ukrayna’da yaşanan ‘Turuncu devrimi’ hatırlattığını belirten Adalet ve Kalkınma Partisi Adana Milletvekili **Abdullah ÇALIŞKAN**’ın “**Gençler devrim istiyor. Ben de bir romantik devrimci olarak elbette devrimden yanayım. Ama devrimin turuncusu olmaz. Ara renk olmaz devrimde. Devrim ya kırmızıdır, ya da yeşildir. Ben yeşilden yanayım**”...’Bu devrimci ateşinizin asla sönmemesini diliyorum. Yaş 30’u geçtikten sonra ana kademeye geçince, devrimci ruhunuzun asla sönmemesini diliyorum. O ateş, her ne kadar cürümü kadar yeri yaksa da sizi mezara kadar götürecektir. Ben yüreğinizdeki o ateşin mezara kadar devam etmesini diliyorum.” diye söylediği,

Konuşmasının ardından DHA muhabirinin “Yeşil devrimden kastınız nedir?” sorusuna **Abdullah Çalışkan**’ın; “Gençlere yönelik duygulu bir konuşma yapmak istedim. Asıl olan ülkedeki mevcut gidişattır. Çünkü bugüne kadar ülkemizde bir takım yönetimler olmuş, bir takım iktidarlar gelmiş, ama köklü değişimler bir türlü gerçekleşmemiştir. Önemli olan burada toplumun talep ettiği köklü değişimlerdir. **Siz onun adına ister devrim deyin, ister fetih deyin. Bir şekilde bu köklü değişimlerin yapılması lazım. Ben köklü değişimlerden yanayım, benim kastettiğim şey budur.**

*Devrimlerin esası şudur, ara devrim olmaz. Bir şekilde 'turuncu devrim', 'pembe devrim', 'sarı devrim' gibi devrimler olmaz. Devrimlerin rengi ya 'yeşildir', ya da 'kırmızıdır' **Kastettiğim köklü değişimlerdir.** Devrimin darbe gibi farklı şekilde anlaşılması zaten mümkün değildir. **Yeşil devrim zaten halkın anlayacağı bir dildir.** Ben renklerle ifade ettim, renklerin dilini kullandım, anlaşılmıştır.”* yanıtını verdiği ileri sürülmüştür.

Davalı partinin savunmasında, konuşmanın gençler ve değişim konusunda yapılmış bir değerlendirme olduğu, konuşmadaki “*Yeşil devrim*”den kastedilenin, iddia makamının dile getirdiği gibi “*Laik cumhuriyete yönelik bir karşı devrimin adı*” değil, değişim ve bunun gençlik için önemini ifade ederken yapılmış bir nitelendirme olduğu, Abdullah ÇALIŞKAN, “*Kastettiğim köklü değişimlerdir.*” demek suretiyle kastını açıklıkla ifade ettiği ve bu ifadesi de iddianamede yer aldığı halde iddia makamının, bunu kendine göre yorumlanması ve anlamlandırmasının hukukun evrensel ilkeleriyle bağdaşmadığı,

Ayrıca, AK Parti Kocaeli milletvekili ve Genel Başkan Yardımcısı Nihat ERGÜN’ün, Abdullah ÇALIŞKAN’ın görüşlerine parti olarak katılmadıklarını, bu ifadelerin partinin görüşlerini yansıtmadığını açıklıkla ifade ettiği, Nihat ERGÜN’ün o konuşmasının ilgili kısmında: “*Biz bir hizmet milliyetçisiyiz, Parti olarak da bir hizmet partisiyiz, bir ideolojik parti değiliz. Toplumunu adam etme sevdasında bir partinin üyeleri değiliz biz. Toplumunu bir veri kabul ediyoruz. İşte toplum bu. Bu toplumdaki etkileniyoruz, günü geldiğinde bu toplumu etkiliyoruz, görüş ve düşüncelerimizle. Bu toplumun var olan problemlerini çözmek ve bunu daha ileriye götürmek için uğraşan bir siyasi partiyiz. Muhafazakâr demokrat bir siyasi partinin üyeleriyiz, gençliğiz, yöneticileriyiz. **Muhafazakâr partiler devrimci partiler değildirler. Yeşil ya da kırmızı, önemli değil. Tedricî değişimden yana olan evrimci partilerdir. Değişimden yanayız, yenilikçiyiz. Ama, bu yenilikçilik kökten silen atan, devrimci bir yenilenme değildir. Kendi kendine, doğal süreci içerisinde değişen, bir evrim geçiren bir yenilenmedir. Böyle bir yenilenmeden yanayız. Kökten silip atan bir yenilenmenin toplumu tahrip ettiğini düşünüyoruz. Böyle bir yenilenme yerine evrimci, birbirinden etkilenerek toplumu ilerleten, mesafe aldırان bir yenilenmenin öncüleri olan muhafazakâr demokrat bir siyasi partinin temsilcileriyiz. O açıdan, bizim yaklaşımlarımızın radikal olmadığımızı, köktenci olmadığımızı, toplumu adam etme sevdasında olmadığımızı, toplumu bir veri olarak kabul ettiğimizi, o veriyle etkileşim içerisinde kâh ondan etkilenerek kâh onu etkileyerek ilerleme kaydetmemiz gerektiğini düşünen bir siyasi partiyiz. Bazı köktenci partiler toplumu beğenmezler, onu adam etmek sevdasındadırlar, kendi hâline bırakırsan ya davulcuya ya zurnacıya gideceğine inanırlar. Onun için, ensesinden devletin sopasını eksik etmemek ve onu hiza istikamete sokmak peşinde koşmuşlardır. Böyle dönemler yaşamıştır Türkiye. Bu dönemlerin Türkiye’de topluma da, siyasete de bir şey katmadığını, kazandırmadığını biz, hepimiz biliyoruz.”*** dediği,

Abdullah ÇALIŞKAN’ın AK Parti’nin laikliğe aykırı eylemlerin odağı haline gelmesi ile ilgili bir eylemi olmadığı, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının da iddianamesinde bu yönde bir eylemden söz etmediği,

Abdullah ÇALIŞKAN'ın beyanlarının Anayasaya aykırı bir eylem olmayıp, aksine Anayasa'nın teminatı altında olup, Anayasa'nın 69'uncu maddesine aykırı bir durumun söz konusu olmadığı,

Nitekim Abdullah ÇALIŞKAN'ın Adana'daki konuşmasının, adli soruşturmaya konu olduğu ve yapılan soruşturma sonucunda; yapılan konuşmada suç unsuru bulunmadığı, düşünce ve düşünceyi açıklama hürriyeti kapsamında olduğu tespitle kovuşturmaya yer olmadığına karar verildiği ve bu kararın da kesinleştiği ifade edilmiştir.

### **3 Numaralı Eylem: Resul TOSUN**

2005 yılı Mayıs ayında, parti grup toplantısında AIHM'nin Leyla Şahin davası hakkındaki kararı ile ilgili olarak; Türban konusunda hükümetin kredisinin bitmediğini, sorun çözülmediği takdirde seçim sonuçlarına yansıtacağını belirterek; *"O nedenle bir an önce halka gidilmesi ve referanduma sunulmasını savunuyorum"* dediği, Referandum için Meclis'te gerekli çoğunlukları bulunduğunu hatırlatan Tosun'un, sözlerini **'Oligarşik kurumların direnci, toplumsal taleple kırılacaktır. Rusya bile ayakta duramadı. Ezici bir çoğunlukla halk bu yasakları kaldıracaktır. Eğer halk bizim savunduğumuzu yerinde görmezse, bunu halka doğru anlatamamışız derim. Bunu halka anlatmaya çalışırız. Hak bildiğimiz bir şeyden vazgeçecek değiliz" şeklinde devam ettiği, ileri sürülmüştür.**

Davalı partinin savunmasında, İmam Hatip Liseleri Mezunları Derneğince 2005 yılı Mayıs ayında düzenlenen toplantıda yapılan konuşmanın, Hükümetin Leyla Şahin hakkındaki AIHM 4. Dairesi'nin kararının onaylanmasını istemesi üzerine Hükümete yapılan bir eleştiri ve değerlendirme olduğu, bu açıklamanın, laiklik ilkesine ve Anayasaya aykırı bir yönü bulunmadığı,

Parti Grup Toplantısındaki konuşmasında ise Resul TOSUN'un Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin Leyla ŞAHİN kararı hakkındaki değerlendirme, tespit ve eleştirileri ile başörtüsü sorunun çözümüne dair şahsi görüşlerini dile getirdiği,

Kaldı ki Mahkeme kararlarının da demokratik hukuk devletinin gereği olarak eleştirilebileceği, Mahkeme kararlarına uyma zorunluluğunun, onların eleştirilemeyeceği anlamına gelmeyeceği, hiçbir hukuk devletinde iddia makamının, bir kişiyi, mahkeme kararındaki kabulün tersine konuştuğu veya mahkeme kararını eleştirdi diye siyasi yasaklı hale gelmesini talep edemeyeceği,

Ayrıca bu konuşmanın, AK Parti Meclis Grubu toplantısında yapılmış olup, mutlak sorumsuzluk kapsamında ve Anayasa'nın 83'üncü maddesinin teminatı altında olduğu,

Resul TOSUN'un AK Parti'nin laikliğe aykırı eylemlerin odağı haline gelmesi ile ilgili bir eylemi bulunmadığı ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının da iddianamesinde bu yönde bir eylemden söz edilmediği,

Resul TOSUN'un beyanlarının Anayasaya aykırı bir eylem olmayıp, Anayasanın teminatı altında olup, Anayasa'nın 69'uncu maddesine aykırı bir durumun söz konusu olmadığı, ifade edilmiştir.

#### **4 Numaralı Eylem: Selami UZUN, Hasan KARA**

Danıştay 2. Dairesi'nin Aytaç Kılınç'a ilişkin 26.10.2005 gün ve 2004/4051-2005/3366 sayılı kararı ile ilgili olarak;

Adalet ve Kalkınma Partisi Sivas Milletvekili **Selami Uzun**'un; Danıştay'ın verdiği bu karara **"ancak dehşet denebilir"** şeklindeki sözleri ile tepki göstererek **"Bu kararı verenler önce dünyaya baksınlar. Dünya istikrar ararken Türkiye yargının eliyle kaosa sürükleniyor"**

Adalet ve Kalkınma Partisi Kilis Milletvekili **Hasan Kara**'nın; **"Danıştay başörtüsü konusundaki yorumu çok genişletiyor. Bu karar artık kamusal alan olayını da geçti. Bunu sokaklara yaymak istiyorlar. Böyle bir karar toplumda infiale neden olur ve vatandaşlarımız üzerinde sıkıntıya yol açar. Peygamberimize yapılan hareket tüm dünya Müslümanlarında tepki oluştururken kendi içimizde birlik olamamak çok acı"**, şeklinde beyanda buldukları ileri sürülmüştür.

Davalı partinin savunmasında Selami UZUN, Hasan KARA'nın Danıştay 2. Dairesi'nin Aytaç KILINÇ kararı hakkında değerlendirme, tespit ve eleştiride buldukları, bu açıklamaların, laiklik ilkesine ve Anayasaya aykırı bir yönünün bulunmadığı, Mahkeme kararlarının da demokratik hukuk devletinin gereği olarak eleştirilebileceği, Mahkeme kararlarına uyma zorunluluğunun, onların eleştirilemeyeceği anlamına gelmeyeceği, bir kimse; mahkeme kararını eleştirdi veya mahkemenin kabulüne aykırı tespit ve değerlendirmelerde bulundu diye itham edilemeyeceği ve sırf bu nedenle bir düşünce açıklamasının Anayasaya aykırı hale gelmeyeceği, hiçbir hukuk devletinde iddia makamının, bir kişiyi, mahkeme kararındaki kabulün tersine konuştu veya mahkeme kararını eleştirdi diye siyasi yasaklı hale gelmesini talep edemeyeceği,

Selami UZUN, Hasan KARA'nın AK Parti'nin laikliğe aykırı eylemlerin odağı haline gelmesi ile ilgili bir eylemi bulunmadığı ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının da iddianamesinde bu yönde bir eylemden söz etmediği, bu beyanların Anayasaya aykırı bir eylem olmayıp, aksine Anayasa'nın 2., 25. ve 26. maddelerinin gereği olarak Anayasanın teminatı altında olduğu ve Anayasa'nın 69'uncu maddesine aykırı bir durumun söz konusu olmadığı ifade edilmiştir.

#### **5 Numaralı Eylem: Hasan Cüneyt ZAPSU**

Adalet ve Kalkınma Partisi ile Milliyetçi Hareket Partisinin Türbanın Yükseköğretimde serbest bırakılmasına yönelik Anayasa ve yasa değişiklikleri önerilerini müzakereye başladıkları süreçte **AKP**'nin Kurucu ve halen Merkez Karar Yönetim Kurulu üyesi olup Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın danışmanlığı görevini yürüten **Hasan Cüneyt ZAPSU**'nun, Dünya Ekonomik Forumu için gittiği İsviçre'nin

Davos kentinde gazetecilerle yaptığı sohbet toplantısında “...Yok efendim şu kanun.. Bana ne kanundan? İnsan yapmış kanunu, değiştirirsin kanunu..” şeklinde konuştuğu, türbanın liseye, ilkokula ineceğine dair korkular olduğunu belirten Zapsu sözlerine devamla “...**Kamuda da oldu diyelim. Sonunda ne olacak? Korkulan nedir? Şeriat... Türkiye’ye hiçbir şey olmaz. İsterse kamuda da olsun, bana ne? 700 sene Osmanlı şeriat ile idare edilmiştir. Türk halkı Yunus Emre ve Mevlana ile büyümüştür. ‘şeriat gelecek, Türkiye işte İran gibi olacak’ gibi şeyler... Bunlar tarih okumuyorlar..**” biçiminde konuştuğu,

Yine 5 Mart 2008 günü Almanya dönüşü uçakta gazetecilerin türbana ilişkin Anayasa değişikliği kapsamındaki tartışma ve gelişmeleri sormaları üzerine; “...**Türban takanların sadece yüzde 50’si inancı yüzünden takıyor deseniz bile, bu yüzde 50’ye ‘türbanını çıkar demek, sokaktaki kadına donunu çıkar’ demekten farksızdır**” demiş, devamla “...**Türkiye de türban nedeniyle şişmiş bir balon oluştu. Erdoğan, üniversitelerde türbana izin vererek bu balonun patlamasını önledi, (...) Türkiye’de her zaman din istismarı yapan partiler olmuştur. ‘hatta bizimkiler bile yapmıştır, Ama dini öcü olarak göstermeye çalışarak siyasi prim yapmaya uğraşan partiler de var.**” biçiminde beyanda bulunduğu ileri sürülmüştür.

Hasan Cüneyt ZAPSU’nun konuşmasında; pek çok siyasi, akademisyen, sivil toplum örgütü, gazeteci veya yazarın yaptığı gibi türban takanlarla ve türban sorunuyla ilgili değerlendirme ve tespitlerde bulunduğu,

Ayrıca Hasan Cüneyt ZAPSU’nun bu değerlendirmeleri, konuşmanın yapıldığı sırada MKYK üyeliğinden istifaen ayrılması nedeniyle AK Parti adına değil, şahsı adına yaptığı, şahıs adına yapılan konuşmalarla parti arasında illiyet bağı kurulup sorumluluk cihetine gidilmesinin hukuka aykırı olduğu,

Hasan Cüneyt ZAPSU’nun AK Parti’nin laikliğe aykırı eylemlerin odağı haline gelmesi ile ilgili bir eylemlerinin bulunmadığı ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının da iddianamesinde bu yönde bir eylemden söz etmediği, bu beyanlarının Anayasaya aykırı bir eylem olmayıp, aksine Anayasa’nın 2., 25. ve 26. maddelerinin gereği olarak Anayasanın teminatı altında olduğu ve Anayasa’nın 69’uncu maddesine aykırı bir durumun söz konusu olmadığı ifade edilmiştir.

Adalet ve Kalkınma Partili Yerel Yöneticiler Hakkında

### ***1 Numaralı Eylem: Mustafa TARLACI***

Dinar İlçesi’nin ilahiyat kökenli Belediye Başkanı Adalet ve Kalkınma Partili Mustafa TARLACI’nın, 2005 yılı Ramazan ayı boyunca 8 camide teravih namazı kıldırmasının öne sürülmesi üzerine Valiliğin, buna izin veren 8 cami imamı hakkında soruşturma açtığı, ileri sürülmüştür.

Davalı partinin savunmasında, Mustafa TARLACI’nın teravih namazı kıldıracağı doğrudur. Mustafa TARLACI İlahiyat Fakültesi mezunu olup, cami cemaatinin teklifi üzerine namaz kıldıracağı, idarenin bu konuda sessiz kalmayıp gerekli



yaptırımları uyguladığı, ceza davasından ise beraat ettiği, ancak iddia makamının, Mustafa TARLACI hakkında yapılan tahkikat, yargılama ve karardan iddianamesinde hiç bahsetmediği, iddiasının ekleri arasında ise tahkikat aşamasına ve yargılamaya dair belgelerin hiç birisine yer vermediği, dolayısıyla lehte ve aleyhte delil toplama yükümlülüğü ve görevini ihlal ettiği, başka yerlerde yürütmenin eylemlerinden dahi hukuka aykırı bir biçimde Ak Parti'yi sorumlu tutan iddia makamının, bu olay karşısında idarenin harekete geçip uyguladığı yaptırımlara hiç değinmemesi ve bunu Ak Parti lehine bir delil olarak kullanmamasının oldukça manidar olduğu, Mustafa TARLACI hakkındaki yargılamalar sonuçlanmaksızın yasaklılığının istenmesinin masumiyet ilkesinin ihlali olduğu, kaldı ki AK Parti, bazı parti üyelerinin ve belediye başkanlarının parti politikalarıyla uyuşmayan kişisel görüşlerini benimsemediği gibi, özellikle yerel yönetimlerin faaliyetlerinde parti politikalarına aykırı tutum ve davranışlardan kaçınılması gerektiğine dair genelgeler yayınlamış olması nedeniyle eylemin partiye isnat edilmesinin mümkün olmadığı ifade edilmiştir.

## **2 Numaralı Eylem: Hasan BALAMAN**

**AKP**'li Isparta Belediye Başkanı Hasan BALAMAN'ın Isparta Müftülüğü tarafından düzenlenen 'Hafızlık Taç Giyme Töreninde' yaptığı konuşmada; "... böyle bir şey olmaz. Yasak her yerden kalkmalı (...) başörtülü bir kadın da belediye başkanı, daire başkanı olabilmeli (...) imam hatipli bir kişinin hırsız veya uğursuz olduğu görülmüştür." dediği, iddia edilmiştir.

Davalı partinin savunmasında bu konuşmanın basında maksadı aşar bir biçimde yer alması üzerine Belediye Başkanının, "Şahsi görüşlerimin mensubu bulunduğum partinin görüşleriymiş gibi değerlendirilmesi şahsımı üzmüştür." ifadeleriyle, bu konuşmanın, mensubu olduğu partinin görüşlerini yansıtmadığını ve şahsi görüşleri olduğunu açıkça ifade ettiği, bir Belediye Başkanının, "Şahsi görüşümdür." diye tanımladığı bir açıklamadan Ak Parti'nin sorumlu tutulmasının, hukukun genel ilkeleri ve Anayasada ifadesini bulan hukuk devleti ilkesine aykırı olduğu,

Ayrıca bu konuşmanın basında yer alması üzerine Ak Parti Yerel Yönetimlerden Sorumlu Genel Başkan Yardımcısı Hüseyin TANRIVERDİ, söz konusu konuşma metni, CD'si veya bu konuya dair açıklamaları derhal Ak Parti Yerel Yönetimler Başkanlığına gönderilmesini bir yazıyla istendiği ve bir inceleme başlatıldığı, bu, Ak Parti'nin konuşma nedeniyle tavır koyduğu ve konuşmayı benimsemediğinin açık bir delili olduğu,

Öte yandan AK Parti, Belediye Başkanlarının parti politikalarıyla bağdaşmayan görüşlerini ve faaliyetlerini benimsemediği, bu nedenle Belediye Başkanları ve bazı parti üyelerinin parti politikalarıyla uyuşmayan kişisel görüşlerini benimsemediği açıklıkla ifade etmiş ve özellikle yerel yönetimlerin faaliyetlerinde parti politikalarına aykırı tutum ve davranışlardan kaçınılması gerektiğine dair genelgeler yayınladığı,

Nitekim, AK Parti Yerel Yönetimler Başkanlığı, 2006 yılı Mayıs ayında bazı basın ve yayın organlarında yer alan “AK Partili belediyelerin kültürel faaliyetler çerçevesinde dağıttığı kitaplara ilişkin tartışmalar” nedeniyle, ekte de sunulan ve basın ve yayın organlarında yer alan 24.5.2006 tarih, yyön/81.07./2006-1696 sayı ve “Kültürel Amaçlı Toplantılar ve Yayınlar” konulu genelgeyi bütün AK Parti’li belediye başkanlarına gönderildiği,

Bu genelgenin partinin bu tür konularda ne kadar hassas olduğunu açıkça ortaya koyduğunu, parti ile ilgili olarak kıyıda köşede kalmış, çoğu defa tek bir gazetede yer alan, asılsız veya tahrif edilmiş haberlerin yoğun bir şekilde kullanıldığı bir iddianamede, neredeyse tüm gazetelerde yer alan bu genelgenin görmezlikten gelinmesinin subjektif ve iyi niyet kurallarıyla bağdaşmayan bir yaklaşımın göstergesi olduğu,

Kaldı ki Hasan BALAMAN’ın bu beyanının Anayasaya aykırı bir eylem olmayıp, aksine Anayasa’nın tanıyıp teminat altına aldığı “Düşünce ve kanaat hürriyeti” (Anayasa, m. 25) ve “Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti” (Anayasa, m. 26) kapsamında olup, “Demokratik hukuk devleti” (Anayasa, m. 2) olmanın gereği olarak Anayasanın teminatı altında olduğu ifade edilmektedir.

Diğer Eylemler

### **1. MEB Merkezi Sınav Yönetmeliği**

Milli Eğitim Bakanlığının (MEB), Şubat 2002 tarihli Tebliğler Dergisi’nde yayımlanan Merkezi Sistem Sınav Yönergesi’ni yenileyerek Ortaöğretim Kurumları Sınavı (OKS), devlet parasız yatılılık ve bursluluk, açık öğretim okulları, motorlu taşıt sürücü adayları sınavlarıyla resmi, özel kurum ve kuruluşlarla imzalanan protokollere göre yapılan seçme, yerleştirme, atama, görevde yükselme, unvan değişikliği ve benzeri sınavlarla ilgili esasları yeniden düzenlediği, mevcut yönergede MEB’in yaptığı merkezi sınavlara adayların girebilmesi için ‘baş açık’ olması gerektiği belirtilirken, Mayıs 2006-2584 sayılı Tebliğler dergisinde yayımlanan 19.4.2006 gün ve 5855 sayılı Merkezi Sistem Sınav Yönergesi’nde bu ifadenin kaldırıldığı, mevcut Yönergenin 10/1 maddesinde yer alan **“Tüm sınav görevlilerinin, yürürlükteki mevzuata uygun kılık ve kıyafet ile görevlerine gelmelerini, örgün ilk ve orta öğretim kurumlarında öğrenim gören adayların merkezi sistem sınavlarına baş açık, temiz, düzenli ve aşırılığa kaçmayan bir kıyafetle girmelerini sağlamak”** maddesi, yeni Yönergenin 11/i maddesi ile **‘Adayların temiz, düzenli ve aşırılığa kaçmayan bir kıyafetle sınava girmelerini sağlar’** ifadesiyle değiştirildiği,

Eğitim-İş’in, Milli Eğitim Bakanlığının 19.4.2006 gün ve 5855 sayılı Merkezi Sistem Sınav Yönergesi’nin 11/i hükmünün iptali amacıyla açtığı dava sonucu, Danıştay 8. Dairesinin 3.8.2006 gün ve 2006/3481 Esas sayılı hükmü ile **“Kararda, dava konusu yönerge ile yürürlükten kaldırılan Milli Eğitim Bakanlığı Merkezi Sınav Yönergesinin, Sınav Görevlileri ve Sorumluları başlıklı 10. maddesinin Bina Sınav Komisyonu Kuruluşu ve Görevleri bölümünün ( ı) bendinde yer alan ; “Tüm sınav görevlilerinin, yürürlükteki mevzuata uygun kılık ve kıyafet ile görevlerine**

gelmelerini, örgün ilk ve orta öğretim kurumlarında öğrenim gören adayların merkezi sistem sınavlarına başı açık, temiz, düzenli ve aşırılığa kaçmayan bir kıyafetle girmelerini sağlamak” hususunun bina sınav komisyonunun görevleri arasında sayıldığı, dava konusu olan ve eski düzenlemeyi yürürlükten kaldıran yeni yönergede aynı başlığı düzenleyen 11. maddesinin (i) bendinde ise, Sınav Komisyonuna “sınava başı açık” girilmesinin sağlanması görevinin yüklenmesinin eksik bırakıldığı, yeni yönergeden “başı açık” ibaresinin “çıkarılarak soyut ve genel ifadelerle” yer verilmesinin,” hukuka aykırı bulunduğu gerekçesiyle sözü edilen yönergenin 11/i maddesinin iptaline karar verdiği,

Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunun, Danıştay 8. Dairesi’nin kararına MEB’in yaptığı itirazı da reddettiği, iddia edilmiştir.

Davalı partinin savunmasında İddia ile ilgili olarak sözlü savunmada söz konusu yönergede değişiklik yapılmasının birer yürütme organı tasarrufu olduğu ve bu hususları iddianameye koymanın açık bir Anayasa ihlali olduğu ifade edilmiştir.

Danıştay kararlarının incelenmesinde; Danıştay 8. Daire tarafından 3.8.2006 günlü, 2006/3481 Esas sayılı kararı ile yürütmenin durdurulmasına karar verdiği, 24.12.2007 günlü, 2006/3481 Esas ve 2007/7214 Karar sayılı kararıyla da aynı konu hakkında Daire tarafından dava konusu Yönerge hükmü hukuka aykırı bulunarak iptal edilmiş bulunduğu gerekçesiyle bu davada anılan bendin iptal istemi hakkında karar verilmesine yer olmadığına kararı verildiği, kararın içeriğinden iddiaya konu yönerge hükmünün Danıştay Sekizinci Dairesinin 3.12.2007 günlü, 2006/2970 Esas ve 2007/6565 Karar sayılı kararıyla iptal edildiği anlaşılmıştır.

## **2. Milli Eğitim Bakanlığı Açık Öğretim Lisesi Yönetmeliği**

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan 14.12.2005 gün ve 26023 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren “*Milli Eğitim Bakanlığı Açık Öğretim Lisesi Yönetmeliği*”nin amaçlarının açıklandığı 5/a maddesinde; “*İlköğrenimini tamamlayan, ancak orta öğretime devam edemeyenler ile orta öğretimden ayrılan, mezun olan ve yüksek öğretimden ayrılan veya mezun olanlara farklı alanlarda öğrenim görme fırsatı vererek eğitim-öğretim imkanı sağlamak*”, Diploma başlıklı 35. maddesinde; “*Lise’den mezun olanlara, bitirdikleri program türüne göre diploma verilir.*” Kılık ve kıyafet başlıklı 45. maddesinde “*Sınavlarda kılık-kıyafetin, öğrencinin rahatlıkla tanınmasını sağlayacak şekilde sade ve temiz olması esastır.*” hükümleri getirilmiş, böylece açık öğretimin kural, örgün öğretim ise istisna haline getirilerek, meslek lisesi mezunlarına (imam-hatip lisesi) çift diploma edinmeleri suretiyle üniversiteye girişte 1999 yılından beri uygulanan meslek liseleri ve düz lise mezunları arasında uygulanan katsayı uygulamasının bertaraf edilmesi imkânının sağlandığı, ayrıca öğrencilerin türbanlı, sakallı olarak derslere devam etmeleri olanağının tanındığı,

Bahsedilen Yönetmeliğin bazı maddelerinin iptali ve yürütmesinin durdurulması istemiyle Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı ve Eğitim-Sen’in Danıştay 8. Dairesine dava açtıkları,

Danıştay 8. Dairesi Yükseköğretim Kurulu Başkanlığının açtığı davada 7.2.2006 tarihli karar ile dava konusu edilen Yönetmelik maddelerinin yürütmesini durdurduğu, 7.3.2007 gün ve 2005/6384 Esas, 2007/1259 sayılı karar ile de Yönetmeliğin 5/a, 15/b-c, 18/c, 20/b-e, 25/2, 26/b, 26/son paragraf, 32/2 ve geçici 4. maddelerini iptal ettiği, Eğitim-Sen tarafından açılan davada da 7.3.2007 gün ve 2005/6465 Esas, 2007/1257 sayılı karar ile; Yönetmeliğin 5/a, 15/b-c, 20/b-e, 25/2, 26/b ve son paragraf, 32/2 ve geçici 4. maddenin iptaline karar verildiğinden yeniden karar verilmesine yer olmadığına, 22, 45, 46/1, 35/d, 41. maddelerinin ise iptaline karar verdiği,

Milli Eğitim Bakanlığının, Danıştay 8. Dairesinin 7.2.2006 tarihinde verdiği Yönetmeliğin dava konusu edilen maddelerinin yürürlüğünün durdurulması kararını etkisiz kılmak amacıyla 1.3.2006 tarihinde, Yönetmeliğin yayımlanmasından sonra açık öğretim liselerine kayıt yaptıranların kazanılmış haklarının korunacağını duyurduğu, Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı bu idari işlemin de hukuka aykırı bulunduğu gerekçesiyle yürütmesinin durdurulması ve iptali istemiyle açtığı davada Danıştay 8. Dairesi 7.6.2006 gün ve 2006/2349 Esas, 2006/1249 Karar sayılı hükümle ile 1.3.2006 tarihli işlemin de yürütmesinin de durdurulmasına karar verdiği,

Buna karşın, 24.6.2007 tarihinde Milli Eğitim Bakanlığı'nca (MEB) düzenlenen açıköğretim lisesi sınavlarına bazı öğrencilerin türbanla katıldıkları,

Alanya'daki Açık Lise sınavlarına türbanla girenleri rapor eden ve buna izin veren okul müdürleri hakkında suç duyurusunda bulunan 3 öğretmen hakkında Antalya Milli Eğitim Müdürlüğünce soruşturma açıldığı, konuyu araştıran Milli Eğitim Müdürlüğü Müfettişleri, şikayete konu olan müdürler için yapılacak herhangi bir işlem olmadığına karar verdikleri, Alanya Kaymakamlığının da müfettiş raporları doğrultusunda şikayetin işleme konulmaması yönünde karar aldığı, bunun üzerine Antalya Milli Eğitim Müdürlüğünün şikayetçi olan 3 öğretmen için 'toplu dilekçe verdikleri iddiasıyla' valilikten soruşturma izni aldığı, öğretmenler hakkında görevlendirilen müfettişlerce soruşturmaya başlandığı,

Sözlü savunmada bu yönetmeliklerin yürütme organı tasarrufu olması nedeniyle partiye isnat edilemeyeceği ifade edilmiştir.

### ***3. Anayasa Değişikliği***

Türbanın yükseköğretim kurumlarında serbestçe takılmasına olanak sağlamak üzere Anayasanın 10 ncu ve 42 nci maddelerinde değişiklik yapılmasını içeren kanun teklifinin Adalet ve Kalkınma Partisi ile Milliyetçi Hareket Partili milletvekillerinin imzalarıyla, aynı amaca yönelik olarak 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun Ek 17 nci maddesinde değişiklik yapılmasına dair kanun teklifinin ise her iki partili yedi milletvekilinin imzalarıyla 29.01.2008 ve 30.01.2008 tarihlerinde TBMM'ne sunulduğu, 2547 sayılı Kanun'da değişiklik yapılmasına ilişkin kanun teklifinde Adalet ve Kalkınma Parti Milletvekilleri Bekir BOZDAĞ, Sadullah ERGİN, Nurettin CANIKLI, Mustafa ELİTAŞ ve Nihat ERGÜN'ün imzalarının bulunduğu ileri sürülmüştür.

Davalı partinin savunmasında Şu g6r6Őler dile getirilmiştir:

“İddia makamı, iddianamede olduğu gibi esas hakkındaki g6r6Őunde de Anayasanın 10 ve 42 nci maddelerindeki değişiklikler ile Y6ksek6Đretim Kanununun Ek 17 nci maddesine ilişkin değişiklik 6nerisini, “Avrupa kamu d6zeniyile bağdaşmayan Şeriatı yerleştirme amacıyla 6oğulcu demokrasinin ara6larından yararlanarak işlenen eylemler” kapsamında kabul etmektedir (s.17). Bu iddianın hukuki hi6bir dayanağı yoktur. Birincisi s6z konusu Anayasa değişiklikleri ve kanun teklifi birer yasama işlemi olup partimiz t6zelkiŐiliĐine isnat edilemez. Nitekim bu Anayasa değişiklikleri partimiz milletvekilleri yanında diğer partilere mensup milletvekillerinin de oyları ile TBMM 6ye tamsayısının d6rtte 66l6k 6oğunluğunun oyuna ulaşarak kabul edilmiştir.

İkinci olarak, bir an i6in bu yasama işleminden dolayı iktidar partisinin hukuken sorumlu tutulabile6eği kabul edilse bile, s6z konusu Anayasa değişikliklerinin laikliğe aykırı olduğu ve “Şeriatı yerleştirme amacıyla” 6ıkarıldığı s6ylenemez. Bu değişikliklerin amacı y6ksek6Đretim d6zeyinde fırsat eşitliğini hayata ge6irmek ve 6zg6rl6klerin alanını genişletmektir. T6rkiye’de de kanuni dayanaktan yoksun bulunan ve Avrupa’nın hi6bir 6lkesinde rastlanmayan 6niversitelerdeki kılık kıyafet yasağını kaldırmaya y6nelik bir yasama tasarrufunu “Avrupa kamu d6zeniyile bağdaşmayan” bir siyasi projenin par6ası olarak sunmak akıl, mantık ve ger6ekliğe aykırıdır.

66nc6s6, bu ger6ekliklere rağmen, Anayasa Mahkemesi 5 Haziran 2008 tarihli kararıyla s6z konusu Anayasa değişikliklerini iptal etmiştir. Mahkemenin denetim yetkisinin sınırı ve bu kararın i6eriği hakkında itirazlarımız saklı kalmak 6zere, iddianameye cevabımızda da vurguladığımız gibi iktidar partisinin t6m işlemleri yargısal denetime tabidir. Her ne kadar İddianamede ve esas hakkındaki g6r6Öte demokrasiye y6nelik en b6y6k risk olarak bu anayasa değişiklikleri g6sterilmiŐtir. Esasen bu a6ıdan bakıldığında Başsavcının partimiz hakkında a6ılan kapatma davasında en 6nemli delil olarak sunduğu ve bir gazeteciyle yaptığı m6lakatta davanın a6ılmasının temel sebebi olarak g6sterdiği bu Anayasa değişikliklerinin iptal edilmiş olması, bu davanın en 6nemli dayanağını da ortadan kaldırmış bulunmaktadır. Dolayısıyla, yasama faaliyetlerinden dolayı bir partinin sorumlu tutulamayacağı g6r6Ő6m6z6n aksini ileri s6ren Başsavcılığın mantığıyla d6Ő6nd6Đ6m6zde, Anayasa Mahkemesinin iptal kararından sonra partimizin laikliğe aykırı eylemlerin odağı olduğu iddiası 66km6Őtir.”

## ***ESASIN DEĞERLENDİRİLMESİ***

### ***Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı kapatma isteminde 6zetle;***

Laikliğin gerek Anayasa Mahkemesi, gerekse İHAM’ne g6re, T6rkiye Cumhuriyeti Devletinin değişmez ve temel ilkelerinden birisi olup; hukuk ve insan haklarına verilen 6nem ile aynı karede yer aldığı;

Türkiye'deki laisizmin, batıdakinden farklı ve yaşamsal bir yapıya sahip bulunması, toplumca içselleştirilmesi nedeniyle Türkiye'nin bu tehdit ve tehlikeler karşısında gerekli koruma önlemlerini alma hakkı bulunduğu, bu noktada davalı partinin dinsel simgelere getirilen yasağın sadece Türkiye ile sınırlı olduğuna ilişkin iddiasının yanlıtıcı olduğu, batıda da her devletin kendi toplumunun kamu düzeninin gereklerine göre tedbirler almak ve uygulamak durumunda olduğu, nitekim Avrupa'da en fazla Müslüman nüfus barındıran devletlerden Fransa'nın da türbanı okullarda ve kamusal alanda yasakladığı, türbanın Almanya'da bazı eyaletlerde yasaklandığı, diğer bazı eyaletlerde de yasaklanmasının tartışıldığı, İsviçre ve Belçika'da da benzer yasakların bulunduğu ve en son İspanya ve Hollanda'da türbanın belli alanlarda yasaklanmasına karar verildiği;

Siyasal İslam'ın, yalnızca kişi ile tanrı arasındaki alanla sınırlı kalmayıp, devlet ve toplum düzenini de kapsamına alma iddiasında olmakla, totaliter olduğu, dolayısıyla Türkiye Cumhuriyetinde siyasal İslam'ı esas alan partilerin Avrupa'daki Hristiyan demokrat partilerle benzerliğinin söz konusu olmadığı,

Türkiye'de siyasal İslamcı akımların ve aynı esasa dayalı politikalarıyla davalı siyasi partinin nihai amaçlarının hukuk devleti yerine, dini esaslara dayalı bir devlet sistemi kurmak (şeriat) olduğu, bu amaca ulaşmaya kadar "takiyye" yöntemini kullanacakları kendi ifadeleriyle açıkladıkları, tabanlarından gelen baskı karşısında sabır ve itidal tavsiyelerinin bunun işareti olduğu, oysa şeriat düzeninin Anayasa, İHAS ve buna bağlı olarak Avrupa kamu düzeni ile hiçbir biçimde bağdaşmadığı,

Bu yolda siyasal İslam'ın ya da Türkiye'ye giydirilmek istenen "ılımlı İslam" modelinin bir şeriat devletine dönüşmesinin ve gerekirse bu yolda İslami terörün de kullanılmasının uzak bir olasılık olmadığı, bölgemizde bunun örneklerinin bulunduğu,

Şeriatın statik kurallar bütünü olması nedeniyle, özü itibarıyla da baskıcı olduğu ve demokrasi, insan hakları düşüncesiyle bağdaşmadığı, Anayasanın şeriatı amaçlayan partileri yasaklamasının, nasyonal sosyalist veya faşist partilerin yasaklanması kadar hukuka uygun olduğu; davalı parti ileri gelenlerinin Cumhuriyet öncesi döneme vurgu yapmalarının şeriatı amaçladıklarını gösterdiği, dinsel bir simge olan başörtüsünün yükseköğretimde serbest bırakılmasının, imam hatip okullarının sayısının artırılmasının ve katsayı sisteminin kaldırılmasının İslam için bir pozitif ayrımcılık olduğu,

Laik devletin, yapısı ve değerleriyle dini hüküm ve kurallara bağımlı olmayan, bilimin esaslarına uygun ve din kurallarından bağımsız olarak her türlü düzenlemeyi yapabilen, din kurallarının yasa koyucuyu sınırlamasına izin vermeyen devlet olduğu halde, insanların laik olamayacağı ve laikliğin devletin niteliği olduğu ileri sürülerek laiklik ilkesinin hukuksal yerinden uzaklaştırıldığı, inançsızlık-inanca dayalı bir ayrımcılık oluşturmanın amaçlandığı, türban yasağının hak ve özgürlüklerin kullanılmasını engelleyen zulüm ve zorbalık olarak gösterilmesinin kamu düzenini bozan eylemler olduğu, çeşitli yüksek mahkeme başkanlarının bu duruma dikkat çektiği,

Katili affetme yetkisinin maktulün varislerine ait olması gerektiği söylemiyle çok hukukluluğun ve şeriat düzeninin amaçlandığı,

Gösterilen delillerin, Anayasanın 10. ve 42 nci maddelerinin laiklik ilkesinin özüne dokunmak amacıyla değiştirildiğini kanıtladığını,

Davalı partinin, başta laiklik olmak üzere Cumhuriyetin bütün kazanımlarına karşı mücadeleyi esas alan, Milli Nizam Partisi, Milli Selamet Partisi, Refah Partisi ve Fazilet Partisi çizgisinin devamı niteliğinde siyasi bir oluşum olduğu, ancak bu partilerin geçmişte kullandıkları radikal, anti-laik eylem ve söylemleri nedeniyle hukuki koruma görmemeleri ve bazılarının kapatılmaları gözetilerek, tarihi deneyimden ders alan bir grup tarafından kurulduğu, şeriat hedefine ulaşmada, demokrasiyi bir araç gören bu zihniyetin, “gerçek amacını doksanlı yıllardan sonra dünyada küreselleşmenin merkez güçlerinin ülkemiz ve bölge ülkeleri için ürettiği ‘ılımlı İslam’ ideolojisi ve onun siyasi hedefi ‘Büyük Ortadoğu Projesi’nin (BOP) eşbaşkanları sıfatıyla söylemlerini insan hakları, demokrasi, din ve vicdan özgürlüğü, öğrenim hakkı gibi asıl referansları olan şeriatla hiç bağdaşmayan kavramların arkasına gizlenerek” gösterdikleri, takiyyenin yeni dönemde siyasi yöntemleri olduğu,

Davalı partinin özellikle 22 Temmuz 2008 seçimlerinden sonra, alınan oy oranının etkisi ve cüretiyle toplumu İslam devletine dönüştürecek projelerini önce yeni bir Anayasa taslağı hazırlamak sonra da türbanı gündeme getirmek suretiyle laiklik ilkesini hedef alarak adım adım gerçekleştirmeye başladığı,

Yapılan araştırmalara göre dinsel taassubun simgesi olan türbanın kadınlar için temel bir sorun olmadığı dikkate alındığında, davalı partinin asıl amacının, iddia edildiği gibi öğrenim özgürlüğünün önündeki engelleri kaldırmak olmadığı, türban sayesinde eğitim ve öğretim alanından başlamak üzere, tüm kamusal alanı ve toplumsal yaşamı dinselleştirmek ve giderek laik devleti ortadan kaldırmak olduğu,

Din ve vicdan özgürlüğünün yüksek öğretim kurumlarında türbanı kapsamadığı, yargı kararlarında, doktrinde, çağdaş düşünsel ve felsefi düzlemde tartışmasız olduğu, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kararlarına göre türbanın üniversitelerde yasaklanabileceği,

Kadın özgürlüğü ve Cumhuriyetin temel ilkelerine karşı çıkmanın siyasi bir simgesine dönüştürülen ve temel bir hak algısıyla topluma sunulan türbanın toplumu topyekûn teokratik bir düzene dönüştürecek karşı devrimin en önemli anahtarı olduğu, giderek tüm alanlara yayılacağı, ertesinde başka bazı anti laik talepleri de bir hak algısıyla ve yeni “mutabakat süreçleriyle” toplumun gündemine taşınacağı davalı parti yetkililerince de şüphesiz bilindiği, nitekim gelişmelerin de bunu gösterdiği,

Örnekleri daha önce de yaşanan benzer olaylar karşısında siyasi iktidarın bu kurumların başına atadığı kendi dünya görüşlerine yakın baştabip, okul müdürü vb. idareciler soruşturmaları göstermelik, sudan gerekçelerle savsakladıkları, adeta kamu kurumlarında türbanlı görevlilerin çalışmasını teşvik ettikleri ve cesaretlendirdikleri,

Bir özgürlük algısıyla topluma sunulan türbana karşılık ülkemizde kadınların yoksulluk ve aşırı dinsel taassup nedeniyle ataerkil erkek egemenliğine tabi oldukları, bu ve benzeri nedenlerle yüksek öğretim hakkından yararlanamadığı, davalı parti bütün bu sorunlara aklın ve bilimin, Cumhuriyetin laik eğitim politikalarının yol göstericiliğinde çözümler üretmek yerine, tarihteki tüm köktendinci hareketler gibi toplumu çağın gerisine götürmek ve dönüştürmek noktasında yargı kararlarında siyasal simge olarak kullanıldığı belirtilen türbanı araç olarak kullandığı, oysa insanlığın aydınlanma sürecinin dinin toplumsal yaşamın tüm alanlarındaki egemenliğine karşı verilen ve insanın vicdanına yükseltilmesiyle sonuçlanan bir süreç olduğu, aklın egemen kılındığı bu süreçte kadının da dini taassubun koyu karanlığından kurtarılıp özgürleştirilmesi ve insan denilen varlığın diğer eşit bireyi haline gelmesinin sağlandığı, bugün davalı partinin toplumu dönüştürmek yolunda bir siyasal simge olarak kullandığı türbanın, aslında kadının tarihi özgürleşme mücadelesini ve Cumhuriyetin laik kazanımlarını yok sayacak bir araç olduğu,

Davalı parti yöneticileri ve üyelerinin, yargı organlarının belirlediği hukuksal tespitler karşısında türbanı serbest bırakmanın mümkün olmadığını kavradıklarından, takiyye yöntemiyle halkın dinsel inançlarını kullanarak, türbanın bir insan hakkı olduğunu, eğitim kurumlarında ve kamuda serbest olması gerektiğini ileri sürüp, bu konuda tabanlarının beklentilerini canlı tuttukları, mutabakat söylemleriyle tabanlarını besleyip gelen baskıyı frenlerken bir yandan da türban, imam hatip liseleri, kuran kursları gibi konularda sürekli laik sistemi eleştirerek halkın bir bölümünü Devlet'e karşı kışkırttıkları, toplumu tehlikeli bir çatışmaya, laik-anti laik kamplaşmalara sürükledikleri, mutabakat arayışına Milliyetçi Hareket Partisinden yanıt bularak türbanın yüksek öğretim kurumlarında serbestçe takılabilmesine olanak sağlayacak Anayasa ve yasa değişikliklerinin ilk adımını attıkları,

Yargı kararlarına karşın türbanı özgürlük sorunu olarak göstermeyi ve sunmayı; türbanı ılımlı İslam olan şer'i hukuk sistemine yönelik atılan adımlar zinciri içerisinde görmek gerektiği,

Davalı siyasi partinin tüm eylem ve söylemlerinin, ilk aşamada İslami kural ve değerlerin ön planda tutulduğu ve referans olarak alındığı bir İslam toplumunu oluşturmak, ortaya çıkacak bu ılımlı model arkasından, hukuksal düzenlemeleri de gerçekleştirerek şeriata adım atmak kast ve amacını içerdiği,

Anayasa değişikliğine ilişkin teklifin gerekçesi ile Anayasa Komisyonunun raporu kapsamından ve 2547 sayılı Yasanın Ek 17. maddesinin değiştirilmesine ilişkin teklif metni ile gerekçesinden yükseköğretim kurumlarında türban-başörtüsü ile öğretim yapılmasının amaçlandığının açıkça anlaşıldığı, bu çerçevede yapılan konuşmalarda devleti ve toplumu dönüştürme kararlılığı ve bu uğurda neleri göze aldıklarının görüldüğü, ölüm ve idam çağrıştırmalarıyla halkın bir kısmını laik devlet aleyhine kışkırtıcı tavırlarını sürdürdükleri, aynı üsluplarının Anayasa Mahkemesinin Cumhurbaşkanı seçiminde toplantı yeter sayısının 367 olması gerektiği yönündeki kararını, “ *Bu bitmedi, çok konuşulacak. Bu yargı için bir talihsizliktir, yüz karasıdır.(...) Açık net ortada olduğu halde zorlamayla, dayatmayla bu karar verilmiştir*” gibi sözlerle eleştirerek çoğulcu demokrasinin güçler ayrılığı ilkesine



dayandığı gerçeğini adeta reddederek totaliter bir anlayışın savunuculuğunu yapmalarında görüldüğü,

Davalı partinin 3 Kasım 2002 genel seçimlerinde oyların % 34.28’ni alarak iktidar olduğu süreçte; türban, imam hatip liseleri ile katsayı ve eğitimin dinselleştirilmesi konularında toplumda mutabakatın sağlanması, kurumlarla mutabakatın sağlanması, TBMM’de mutabakatın sağlanması gibi kavramlarla gündemi sürekli sıcak tutarak anılan kavramları siyasete alet ettiği ve laik cumhuriyet ilkesini zayıflattığı, “mutabakat sürecinin” tamamlandığına kanaat getirdiğinde, nihai amaçlarına ulaşabilmek için 22 Temmuz 2007 genel seçimlerin hemen akabinde hazırladığı yeni bir anayasa taslağını toplumun gündemine taşıdıkları, gelen tepkilerin yoğunlaşması ve yeni bir anayasa yürürlüğe sokmanın alacağı süreç düşünülerek, çalışmaların bitmesi beklenilmeden mevcut Anayasanın 10. ve 42 nci maddelerinde değişiklik yapmak suretiyle türbanın yüksek öğretim kurumlarına girmesinin yolunu açmaya çalıştığı, bu suretle laik devlet ilkesinin eğitim kurumlarından başlayarak tasfiyesi sürecini hızlandırdıkları, Partinin bağlı kuruluşları gibi faaliyet gösteren bazı sivil toplum kuruluşlarının buna destek verdiği,

Danıştay 2 nci Dairesinin türban konusuna ilişkin 26.10.2005 günlü, 2004/4051 E, 2005/3366 K. sayılı kararıyla ilgili olarak gösterilen tepkilerin ardından bir gazetede Danıştay Kararını veren Daire üyelerinin resimlerinin yayınlanmasından kısa bir süre sonra da, 17 Mayıs 2006 günü “Alparslan Arslan” adındaki bir köktendincinin Danıştay’ın 2 nci Dairesine müzakere sırasında silahlı saldırıda bulunduğu, Üye M. Yücel Özbilgin’i öldürdüğü, diğer yargıçları da ağır yaraladığı, olayın sanıklarının yargılanıp kararın verildiği 13.02.2008 tarihli karar duruşmasında sanıklardan Alparslan Arslan’a son sözü sorulduğunda, “*Genel Kurmay şeriatın önüne geçmeye çalışmasını, Abdullah Gül’den, Başbakan Erdoğan’dan ve imanlı kişilerden Türkiye’de şeriatı ilan etmelerini istiyorum, yoksa kan dökülür.*” diğer sanık Osman Yıldırım’ın da Atatürk’ü kastederek, “*O İngiliz piçinin kurduğu cumhuriyeti başınıza yıkacağız, benim yegane görevim cumhuriyeti yıkıp 2 nci Osmanlı Devletini kurmak.*” ve bunun gibi sözler ve hakaretlerde buldukları, sanıkların son duruşmadaki bu sözleri bile eylemi hangi saiklerle yaptıklarını, laikliği savunanları ve laik Cumhuriyeti bekleyen tehlikeleri göstermeye yeterli olduğu,

Davalı Partinin söylemleri incelendiğinde Cumhuriyet devrimlerinin ve özellikle laiklik uygulamalarının “**İnananlar için bir zulüm**” olduğu iddiası sürekli vurgulanarak toplumda Cumhuriyete ve devrimlerine karşı bir inancın oluşturulmasının amaçlandığının görüldüğü,

Oysa Cumhuriyet ve insanlık tarihinin, zulmedilenlerin köktendinciler değil, farklı bir şeye inandığı, inancının gereğini yerine getirmediği ya da inanmadığı, laik hukuka göre karar verdiği, laikliği savunduğu için yakılanların, öldürülenlerin, laikler olduğuna tanıklık ettiği, insanlığın aydınlanma mücadelesinin aklın ve bilimin ışığına değil, taassup ve dogmatizmin zulmüne karşı verildiği, Batıda yüzlerce yıl süren bu mücadeleyi Türk Milletinin Atatürk’ün önderliğinde çeyrek yüzyıldan az bir zamana sığdırma başarısını gösterdiği, ancak, Cumhuriyete ve onun aydınlanma felsefesine karşı olanların, uluslararası dengelerdeki değişim ve küreselleşmenin

yarattığı tek kutupluluğun yönlendirmesiyle Laik Cumhuriyete karşı bir rövanş arayışına giriştikleri, yakın tarihimizin, bu arayışın ürünü irticai kalkışmalarla dolu olduğu, ancak bugünkü Laik Cumhuriyet karşıtlarının geçmişte hiç olmadığı kadar ve üstelik bu kez uluslararası desteği de arkalarına alarak, karşı devrim fırsatını ellerine geçirdikleri, Laik Cumhuriyet hiç olmadığı kadar tehlikede olduğu, çünkü karşı devrimci unsurların bugün marjinal unsurlar değil, iktidar oldukları,

Davalı partinin, iktidar olmanın getirdiği güç ve olanaklarla devleti İslami bir yapıya dönüştürmeye çalışırken bürokrasi kadrolarının da siyasal İslamcılardan oluşturulmasına özel bir önem verdiği, İslami kimlikleriyle öne çıkanları atamada özel bir gayret gösterdiği, bu kadrolaşma gayretlerinden Sayıştay gibi bir yüksek kurumun bile nasibini aldığı, Yüksek Öğretim Kurulu Başkanı atandığı gün mahkeme kararlarına uymayacağını açıkladığı, bir bilim adamı kimliği ve bağımsızlığıyla değil, belirlenmiş bir düşünce yönünde çalıştığı, Devletin en önemli kadrolarının birçoğunun tarikatçı faaliyetleri ve kimlikleriyle bilinen yöneticilere teslim edildiği,

Toplumu ve devleti İslami bir yapıya dönüştürmek noktasında gerekli gördükleri her alana müdahale eden davalı partinin, her konuda olduğu gibi yine dini referansları esas alarak, gençleri alkol ve uyuşturucu maddelerden koruma bahanesiyle, fakat aslında şeriatın alkollü içki yasağı esas alınarak, alkollü içki satılması ve tüketilmesine ilişkin mevzuatta da hukuka aykırı kısıtlamalara gittiği,

Davalı partinin iktidarda olduğu yaklaşık beş buçuk yıllık süreçte Türkiye'nin uluslararası camiadaki laik ülke imajının da erozyona uğradığı, Dünya ülkeleri, özellikle AB ülkeleri nezdinde Türkiye'nin bir "ılımlı İslam Cumhuriyeti" modelinde algılandığı, birçok ABD yetkilisinin Türkiye'nin laik, demokratik ve sosyal bir hukuk devleti olduğu gerçeğini görmezden gelerek ülkemizi bir 'ılımlı İslam Cumhuriyeti' olarak tanımladıkları, bu söylemlerindeki cüretkârlığı "*bir ABD projesi olan ve kapsamındaki ülkeleri ilımlı İslami rejimlerle yönetmeyi amaç edinen 'Büyük Ortadoğu Projesi'nin eş başkanı olduğunu her fırsatta tekrarlayan Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan'ın söyleminden ve davalı parti iktidarlarının dini istismara dayalı icraatlarından, kutsal din duygularının devlet işlerine ve politikaya karıştırmalarından devleti dini esaslara göre şekillendirme amaç ve faaliyetlerinden*" aldıklarının gözlendiği,

Sonuç olarak belirtilen eylemlerin davalı partinin genel başkanı, genel başkan yardımcıları, milletvekilleri ile teşkilatlarında ve ayrıca yerel yönetimlerde görev alan partililerin kararlı, ısrarlı ve süreklilik gösteren beyan ve fiilleri ile işlendiği,

Davalı partinin, temel hak ve özgürlüklerin geçerli olduğu laik ve demokratik bir hukuk devletini değil, din kurallarının geçerli olduğu, referanslarını dinden alan bir toplumsal modeli gerçekleştirmeyi amaçladığını, bu tür eylemlerin partinin genel başkanından başlayarak her kademesince kararlılık ve yoğunlukla işlenmesi suretiyle laiklik karşıtı eylemlerin odağı haline geldiğini ortaya koyduğunu,

Davalı siyasi partinin yukarıda belirtilen beyan ve eylemlerinin bir kısmı dahi onun şeriatı amaçladığını ve laikliğe aykırı fiillerin odağı haline geldiğini göstermeye yeterli bulunduğu, açıkça dini kuralların egemen kılınmasını, şeriatı hedefleyen bu beyan ve eylemlerin çoğulcu demokrasi içerisinde bile Anayasa'nın 14 ve İHAS'ın 17 nci maddeleri karşısında koruma göremeyeceği,

Anayasakoyucunun, siyasi partilere çalışmalarında sınırsız bir özgürlük tanımadığı ve ülke zararına olabilecek çalışmaların odağı haline gelme olasılığını öngörerek, bu gibi hallerde kapatılabileceklerini kabul ettiği,

Laik demokratik hukuk devletinin egemen olduğu rejimlerde; yargıya, "bireyi ve demokrasiyi", sistemin sınırları dışına çıkan siyasi partilerin/iktidarların eylemlerine karşı koruma görevi de verildiği,

Anayasanın değiştirilemez ve değiştirilmesi teklif edilemez bir hükmü olan laiklik ilkesinin zedelendiği yerde Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının rejimi koruma yetki ve görevinin başlayacağı, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının temel görevinin Cumhuriyet'i, ilkelerini ve kazanımlarını korumak olduğu,

Davalı partiyi laiklik ilkesine aykırı eylemlerin odağı haline getiren yukarıdaki fiiller ve beyanların, siyasi partinin Anayasanın 68/4. maddesi delaletiyle 69/6. maddesi gereğince kapatılmasını gerektirdiği,

Olayda, laik hukuk düzenine aykırı eylemlerin odağı olan bir siyasi partinin söz konusu olması karşısında, üstelik bu partinin de çoğunluk iktidarına sahip olduğu gözetildiğinde, amaçlanan modelin gerçekleştirilmesi anlamında **bir tehlikenin var olduğu ve tehlikenin de yeterince yakın olduğu, davalı partinin eylemlerinin öngördüğü toplum modelini oluşturmaya elverişli bulunduğu, iktidarları süresince her geçen gün riskin arttığı, kamusal alanda ve TBMM'nde de türbana serbestlik sağlanmasına yönelik beyanlar ile imam hatip lisesi mezunlarına uygulanan katsayı sisteminin kaldırılması girişimlerinin bu tehlikeyi daha somut ve yakın kıldığı, davalı Partinin, toplumsal barışı tehlikeye düşürene ve öngördüğü modeli gerçekleştirene kadar beklenilmesinin doğal olarak söz konusu olamayacağı,**

Davalı siyasi partiyi amacından uzaklaştıracak ve sosyal yönden de gereksinim duyulan tek ve zorunlu yöntemin, yalnızca kapatma yaptırımını olup, toplumu karşılaştığı bu tehlikeden başka türlü korumanın olanağının kalmadığı,

Davalı siyasi partinin kapatılmasının; dava konusu eylemler ile uygulanacak kapatma yaptırımının sonuçları ve yaşanan tarihsel koşullardan kaynaklanan ihtiyaçlar gözetildiğinde; orantısız ve radikal bir yaptırım olmayıp, uygun, gerekli ve orantılı bir yaptırım olduğu

ileri sürülerek Partinin kapatılması,

Kapatma kararıyla birlikte, eylemleriyle siyasi partinin kapatılmasının neden olan kurucu üyeleri dâhil isimleri belirtilen 71 üye hakkında; Anayasa'nın 69 ncu

maddesinin dokuzuncu fıkrasında ve SPY'nın 95 nci maddesinde belirtildiği üzere, “kapatmaya ilişkin kesin kararın, Resmi Gazete’de gerekçeleri olarak yayımlanmasından başlayarak beş yıl süreyle bir başka partinin kurucusu, üyesi, yöneticisi ve deneticisi olamayacaklarına da” hükmedilmesi istenmektedir.

### ***Davalı parti savunmasında özetle;***

Haklarında düzenlenen iddianamenin baştan aşağı belli bir siyasi/ideolojik yaklaşımı yansıttığı, bu haliyle adeta bir muhalif siyasi parti bildirisi niteliğinde olduğu, dolayısıyla bu davanın siyasi bir dava olduğu, iddia makamının önyargılı ve ideolojik tutumunu esas hakkındaki görüşünde devam ettirdiği, baştan sona “emperyalizm”, “ihamet”, “irtica”, “mürteci”, “din tacirleri”, “tertipleci”, “sömürgeci”, “mandacı”, “işbirlikçi”, “gerici”, “iç ve dış odaklar” ve “siyasi hegemonya projesi” gibi hukuken tanımlanması imkansız ve fakat belli bir siyasi/ideolojik tavrı yansıtan kavramlarla kanaatini oluşturduğu, tarihsel olayları 14 Ağustos 2001 tarihinde kurulmuş olan Adalet ve Kalkınma Partisine karşı açtığı davanın konusu haline getirdiği ve indirgemeci yaklaşımla “irtica tehlikesinin mevcudiyeti ve yakınlığı”na kanıt olarak gösterdiği, bunun hukuk etiği ile bağdaşmadığı, karmaşık toplumsal olayları kategorik genellemelerle açıklamaya çalışan bir pozitivist yaklaşımla, hukuk alanında telafisi imkansız sonuçlara yol açmaktan çekinmediği,

İddianamenin “toplama” delillerle şişirilerek özensiz ve düzensiz bir şekilde kaleme alınan siyasi mülahazaları yansıtan bir metin niteliğinde olduğu, kanıtların arasında “Birliğimizi kapatma hükmü taşıyan taslak her şeye rağmen kanunlaştığı takdirde yasal haklarımız kullanılacak, Anayasanın 90/son maddesi uyarınca tüzel kişiliğimiz devam edecektir” ifadesine yer verilen ve partilerine ve hükümet politikalarına karşı tavırlarıyla bilinen YARSAV’a ait olduğu anlaşılan yazıların arkasına yapııştırılan gazete kupürlerinin çıkmasından, aynı şekilde Ak Parti Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan ile ilgili gazete kupürlerinin üzerinde el yazısıyla “RTE röportajı” şeklinde bir ifadenin bulunmasından anlaşılabilirdiği,

Başsavcılığın esas hakkındaki görüşlerinde tasavvur ettiği toplum modelinin dehşet uyandırıcı olduğu, bu modelin farklılıkları düşman olarak gören, çoğulculuğa, çok partili yaşama, siyasi partilere, sivil toplum kuruluşlarına, aydınlara, din adamlarına ve üyesi bulunduğumuz uluslararası kuruluşlara kuşkucu ve komplocu olarak yaklaşan bir model olduğu, demokrasiyle laikliği bir araya getiren “demokratik laiklik” kavramından bile rahatsızlık duyan bir anlayışın, ne demokrasiyi ne de laikliği korumasının mümkün olmadığı,

Davanın temelinin, Adalet ve Kalkınma Partisinin demokrasi ve laiklik anlayışı ile Başsavcının anlayışının bağdaşmamasının yattığı, Partinin laiklik anlayışının başkalarının temel hak ve özgürlüklerine tehdit oluşturmadığı, farklı din ve inançları sosyolojik bir gerçeklik olarak kabul ederek bunların bir arada barış içinde yaşamalarını hedeflediği, bu nedenle de bireyi değil devleti muhatap aldığı, Anayasanın 2. ve 24. maddeleriyle bunların gerekçelerinin de aynı doğrultuda olduğu, laikliğin devlet ve din işlerinin bir birinden ayrılmasını ve devletin tüm inançlar karşısında tarafsız olmasını gerektirdiği, ancak bir inanca dönüşmeye başladığı yerde,

devletin bireysel inançlar karşısına yeni bir inanç sistemi çıkarmasının kaçınılmazlaşacağı, bunun ise devletin meşruiyetini zedeleyeceği, iddianamede laiklik ilkesinin değil, laiklik adıyla totaliter bir ideoloji, bir felsefi kanaat ve en tehlikesi diğer dinî inançlarla rekabet halinde olan bir inanç sisteminin tanımlandığı ve savunulduğu,

Yaşam biçiminin, asgari ölçekte bireysel yaşamların ve özgürlüklerin insana tanıdığı çerçevede yapılan tercihlerle oluştuğu, bireylerin değerlerini ve dünya görüşlerini ifade ettiği, yaşam biçiminin özgürce belirlenmesinin bireysel özgürlük olduğu, siyasal düzen kuralı olan laikliği yaşam biçimi olarak kabul etmenin, bu özgürlükleri ortadan kaldıracığı ve hangi yaşam biçiminin laik olup olmadığının da bilinmediği, bunu kabul etmenin, totaliter sistemlerde olduğu gibi karar vericilerin yaşam biçimlerinin tüm topluma dayatmasına olanak sağlayacağı, laikliğin bir yaşam biçimi olmayıp, tersine farklı yaşam biçimlerini bir arada ve barış içinde yaşatan ilkenin adı olduğu, Anayasanın 5., 17. ve 20. maddelerinin bunu öngördüğü,

Laikliğin felsefi bir inanç olmadığı, bilime dayanan çağdışı pozitivist bir ideolojiyi yansıttığı ve bilimsel olmadığı,

Başsavcılığın din anlayışının sosyolojik gerçeklikle bağdaşmadığı, dinin yalnızca bireylerin vicdanında yer alan bir olgu olarak değerlendirilmesinin gerçekliğe aykırı olduğu ve kendisiyle çeliştiği, laikliğin insanı kul olmaktan çıkarıp birey yapan bir ideoloji olarak sunulmasının, teolojik anlamda insan ile tanrı arasındaki ilişkinin koparılması, dolayısıyla dinin esasen vicdanda da yer edinmemesi gerektiği sonucunu doğurduğu, iddianamede yer alan dini inanç ve duyguların sadece vicdanlarda kalması, dinin sosyal ve kültürel bir bağ oluşturamayacak şekilde yaşanması ve toplumsal alandan dışlanması gerektiği şeklindeki katı ideolojik yaklaşımın hiçbir Batılı demokratik laik sistemde karşılığının olmadığı,

Tüm toplumlarda dinin, bireylerin kimliklerini belirleyen temel kaynaklardan birini teşkil etmesi nedeniyle, din ve vicdan özgürlüğünü güvenceye alan laikliğin, bu özgürlüğün toplumsal yansımalarını reddetmeyeceği, dolayısıyla iddianamede “devletin ve hukukun” dine dayandırılmaması ile bireylerin din ve vicdan özgürlüğünün toplumsal alanda yansımalarının birbirine karıştırılmasının temel hatalardan birisi olduğu,

Devletin sosyal, hukuki, siyasi ve ekonomik temel düzenlerini Avrupa hukukuna uyarlayarak modernleştirmiş ve laikliğin ikinci ayağı olan din ve vicdan özgürlüğünün alanını genişletmiş bir partinin, laikliği ihlal ettiğini ileri sürmenin ancak bir algılama hatasından kaynaklanmış olabileceği, partinin Başsavcının pozitivist ve militan laiklik anlayışı yerine özgürlüğü esas alan bir laiklik anlayışını benimsemesi nedeniyle irtica suçlamasıyla karşılaşmasının kabul edilemez olduğu, partinin, laikliği resmi bir yaşam biçiminden çok, farklı yaşam biçimlerinin bir arada yaşamasına olanak sağlayan siyasal ilke olarak kabul ettiği, bu özgürlükçü tutumun batı demokrasilerinde de kabul edildiği, aksi taktirde belirli bir yaşam tarzına sahip azınlığın diktasının savunulmuş olacağı, partilerinin hiçbir zaman referandum veya

benzeri yöntemlerle laikliğin meşruiyetini ve uygulanabilirliğini sorgulama çabası içine girmediği,

Topluma karşı “neden yeni taleplerde bulunuyorsunuz?” demenin vatandaşa tebaa muamelesi yapmak anlamına gelen çağdığı bir yaklaşım olduğu, vatandaşların mevcut hak ve özgürlüklerin yetmediği durumda, siyasal, kültürel ve bireysel yeni haklar talep edebileceği, sivil toplumun ve siyasi partilerin işlevinin de bunları toplulaştırmak, demokratik yollardan gündeme getirmek olduğu, uzun süre toplumun gündeminde olan bir olgunun zorunlu olarak siyasetinde ve toplum temsilcilerin gündeminde de olacağı, nitekim Türki siyasal yaşamının demokratik ve laiklik açısından kuşku duyulmayan önemli kişilerin de aynı zorunu kendilerinden farklı şekilde gündeme getirdikleri ve çözülmesi gereğini beyan ettikleri, taleplerin başka partiler tarafından dile getirilmesi gerçeği karşısında yalnızca kendilerine karşı dava açılmış olmasının “konuşana göre muamele” anlamına geldiği,

Hukuku yapanların ve uygulayanların her özgürlük talebini rejimi yıkma teşebbüsü ve laikliğe karşı tavır olarak algılamasının, şu an sahip olunanın hak edilmediğini gösterdiğini, çünkü şu an sahip olunanın dünün talepleri olduğunu özgürlük mücadelesinin gösterdiği, bu çerçevede yeni anayasa gerekliliğinin uzun yıllardan beri devam ettiği ve çeşitli taslaklar veya önerilerin kamuoyuna sunulmuş olduğu, kendilerinin bunlardan farklı olmayan bir taslağı sunmaları nedeniyle suçlanmalarının haksız olduğu,

Türkiye'nin çağdaşlaşma projesine iktidara geldikleri günden beri büyük bir ivmeyle devam ettikleri, toplumun çok önemli ölçüde değişim ve dönüşüm geçirerek hızla çağdaş ülkeler standardına ulaştığı, ancak bu tarihsel süreçte yoğun suçlamaların yaşandığı, eldeki davanın da bu suçlama geleneğinin bir ürünü olduğu, ülkede yaşanan gelişmelerle birlikte sorunların da bulunduğu, ancak demokratik toplumun geniş bir aile olduğu, her sorunun mahkemede çözülmesi yerine demokratik bir sabırla, hoşgörülle, saygı ve alçak gönüllülikle çözümlenmesi yerine demokratik bir sabırla, hoşgörülle, saygı ve alçak gönüllülikle çözümlenmesi yerine hamasetle veya husumetle değil, akılla, sağduyuyla çözümlenmesi gerektiği, bunun adının “demokratik yöntemlerle sorun çözmek” olduğu, aksine hukuk kurumlarının aşınıp güven kaybına uğrayacağı,

Partiye isnat edilen eylemlere ilişkin ikna edici hiçbir delil sunulmadığı, davadaki delillerin önemli bir kısmının dava açılmasına karar verildikten sonra üretildiği, dolayısıyla davanın “google davası” olduğu, gazete kupürlerinin delil niteliğinin bulunmadığı, ses ve görüntü kayıtlarının bile tek başına delil olarak kullanılmadığı bir hukuk sisteminde, internet gibi yalan ve yanlış haberlerin çok yoğun bir şekilde yer alabildiği sanal bir ortamdan delil üretmeye çalışmanın bir hukuk garabeti olduğu,

Beyan ve haberlerin delil niteliği bulunmadığı, ses ve görüntü kayıtlarının sunulmadığı, yurt içinde ve dışında yayınlanmış gazetelerdeki haberlerin tahrif edilerek sunulduğu, ek delillerle doğrulanmayan haberlerin, tekzip edilen ve aslı olmayan konuşmaların delil olarak kullanıldığı, sayısız haber kaynağının varlığı

nedeniyle tekzip edilmeyen ifadelerin doğruluğun karine olarak kabul edildiği, kimi haberlerin bir birleriyle çatıştığı görülmeden aleyhe olan haberin kullanıldığı,

Yasama sorumsuzluğu kapsamında bulunan sözlerin delil olarak kullanılamayacağı, partinin kurulmasından önceki söz ve eylemlerin isnat edilmesinin hukuk güvenliğine aykırı olduğu, parti üyesi olmayan kişilerin eylemleri ile, partinin benimsemediği ve olumsuz tavır gösterdiği eylemlerin de partiye isnat edilemeyeceği,

İddianamede lehte olan delillere yer verilmemiş olmasının Ceza Muhakemesi Yasasına aykırı olduğu, delil üretme gayretiyle masumiyet karinesi ihlal edilerek Anayasanın 38. maddesine aykırı davranıldığı,

Partinin anayasaya aykırı eylemlerin odağı haline gelmediği, çünkü Anayasanın 68. maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan hükümlere aykırı fiillerin ceza hukuku anlamındaki fiiller olduğu, bu nitelikte olmasa da laikliğe aykırı eylemin mevcut olmadığı, iddianamede belirtilen parti organ ve üyelerinin eylem ve söylemlerinin ise siyasi propaganda ve eleştiri hakkı çerçevesinde kalan eylemler olduğu, eylemlerin yoğunluğunun partinin sahip olduğu üye sayısı ile ilgili olduğu, dolayısıyla iddianamede belirtilen söz ve faaliyetler hukuka aykırı nitelik taşımadığı gibi, partinin bütünsel yapısı ve üye sayısı dikkate alındığında bunların bir “yoğunluk” oluşturmasının da söz konusu olmadığı, dolayısıyla bir benimseme tartışmasının yapılamayacağı,

Bu davada partinin yetkili organlarınca alınmış laikliğe aykırı herhangi bir karar olmadığı, sadece AK Parti Genel Başkanının laikliğe aykırı olmayan “eylemleri”nin, daha doğrusu “ifadeleri”in kaldığı

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatları ışığında değerlendirildiğinde, bu davanın ifade ve örgütlenme özgürlüğü ile serbest seçim hakkının ihlali olduğu, eylemlerinin laikliğe aykırı olarak nitelendirilmesinin mümkün olmadığı, demokrasiye uzak ya da yakın bir risk oluşturduğuna dair hiçbir delilin bulunmadığı, aksine partinin tasavvur ettiği ve savunduğu modelin demokratik toplum modeli olduğu, partinin şiddet ile ilişkilendirilemeyeceği, iddia makamının AİHM kararını çarpıttığı, başta parti genel başkanı olmak üzere, tüm organ ve üyeleriyle kurulduğundan beri herkesi kucaklamaya çalışan, farklılıklara saygıyı ve bir arada yaşama hedefini siyasi önceliği haline getiren bir siyasi partinin “hoşgörüsüzlük”le itham edilmesinin akla, mantığa ve insaf ölçülerine aykırı olduğu, bu ithamın esasen İddia makamı için geçerli olduğu, Türkiye’yi kaosa sürüklemek isteyen odakların tezgâhladığı iğrenç Danıştay saldırısıyla, parti arasında bir ilişki kurmaya yönelik ifadelerinin hafif tabirle, iftira olduğu ve Başsavcılığın bu iftiraya iştirak ettiği, aynı mantıkla, iddianamenin ardından partilerine yönelik saldırılar nedeniyle başsavcılığın da suçlanabileceği, bu düşüncenin zorlama olduğu,

Başsavcının kendi görev ve uzmanlık alanları dışındaki konuları yorumlama çabasını hukuksal gerçeklik ve bilimin gereği olarak sunduğu, tarihi, dini, tıbbi bilgiler ile tamamen siyaset ve uluslararası siyaset konuları hakkında hüküm kurarak bunları iddianameye aktardığı,

Hiçbir partinin devamı olmadıklarının icraatları ve söylemlerinden anlaşılabilceği, dış politikaları ile laiklik arasında bir ilişki kurulamayacağı, uygulamaların devletin dış politikasının bir devamı niteliğinde olduğu,

Yasama faaliyetleri nedeniyle partinin sorumlu tutulamayacağı, çünkü bunun parti işlemi olmaktan çok yargısal yoldan denetlenebilir anayasal organ eylemleri olduğu,

Sonuç olarak haklarında açılan bu davada başsavcılığın özgürlük lehine yorum yapmak bir yana, adeta “niyet okuyuculuğu” yaparak olmayan şeyleri varmış, olmayacak şeyleri de olacakmış gibi gösterme çabası içine girdiği,

Bu davada partiye yaptırım uygulanmasını gerektirecek haklı hiçbir sebebin bulunmadığı, AK Partinin hukuka aykırı eylemlerin değil, millete hizmetin, insan haklarının, demokrasinin, barış ve kardeşliğin, hoşgörünün ve Türkiye sevdasının odağı olduğu, AK Partinin altı yıllık iktidarı dönemindeki icraatlarının, onun demokratik, laik ve sosyal hukuk devletinin teminatı olduğunu açıkça ortaya koyduğu,

Cevap layihalarında ve eklerinde ortaya konan ve Anayasa Mahkemesi’nce re’sen gözetilecek nedenlerle AK Partinin kapatılması hakkındaki davanın reddine karar verilmesi gerektiği görüşü dile getirilmiştir.

### iii.Kapatma İsteminin Değerlendirilmesi

Anayasa’nın 69. maddesinin beşinci fıkrasında, “Bir siyasi partinin tüzüğu ve programının 68 inci maddenin dördüncü fıkrası hükümlerine aykırı bulunması halinde temelli kapatma kararı verilir.”; 68. maddesinin dördüncü fıkrasında da “Siyasi partilerin tüzük ve programları ile eylemleri, Devletin bağımsızlığına, ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne, insan haklarına, eşitlik ve hukuk devleti ilkelerine, millet egemenliğine, **demokratik ve lâik Cumhuriyet ilkelerine** aykırı olamaz; sınıf veya zümre diktatörlüğünü veya herhangi bir tür diktatörlüğu savunmayı ve yerleştirmeyi amaçlayamaz; suç işlenmesini teşvik edemez” denilmektedir. Bu kapatma nedenleri 2820 sayılı Siyasî Partiler Kanunu’nun 101. maddesinin ilk fıkrasının (a) bendinde aynen benimsenmiştir.

Anayasanın 68. maddesinin birinci fıkrasında, vatandaşların siyasi parti kurma ve usulüne göre partilere girme ve partilerden ayrılma hakkına sahip olduğu belirtildikten sonra ikinci fıkrasında siyasi partilerin, demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsurları olduğu vurgulanmıştır.

Anayasanın 2. maddesi Türkiye Cumhuriyetini demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olarak tanımlamaktadır. Anayasa Mahkemesinin yerleşik içtihatlarında Anayasada öngörülen demokrasinin klasik ve çağdaş batı demokrasisi biçiminde anlaşılması gerektiği kabul edilmektedir. Bu nedenle demokrasinin kavramsal ve kurumsal niteliği, Anayasanın tüm somut kurallarının bütünsel yorumu ve bu bütünlüğün demokratik anayasacılık tarihi içinde özgülendiği amaç ve felsefe ışığında yorumlanarak anlaşılması gerekir.



Demokratik bir sistemin işleyişi için gerekli toplumsal ve siyasal koşulları hazırlayan Türkiye Cumhuriyeti, 1946 yılında çok partili sisteme geçmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti'nin demokrasi tercihi tarihsel olarak "Egemenlik kayıtsız şartsız ulusundur" sözünde ifadesini bulmuştur. Anayasanın 6. maddesine göre, ulus bu egemenliğini Anayasanın öngördüğü organlar eliyle kullanır. Bu yetkilerin demokratik kurucu iktidar olan ulus tarafından kabul edilmiş Anayasaya ve doğrudan demokratik meşruiyete sahip yasa koyucunun iradesine uygun olarak kullanılması, egemenliğin ulusa ait oluşunun zorunlu bir sonucu olup, yetki kullanımını içeriksel olarak meşrulaştırmaktadır. Kurumların demokratik meşruiyeti Meclis ya da Cumhurbaşkanı örneğinde olduğu gibi doğrudan halk tarafından seçilmekle veya doğrudan seçimle oluşturulmuş organların yetkilendirmeleri ve atamalarıyla dolaylı olarak sağlanır. Doğrudan ve dolaylı demokratik meşruiyet zorunluluğu, kamuya açıklık ilkesiyle birlikte yetki kullanımının demokratik yolla denetlenebilirliğini de sağlamaktadır.

Bu nedenle her bir devlet yetkisi kullanımının yukarıdaki ilkeler çerçevesinde demokratik meşruiyete dayanması, devlet yetkisi kullanan veya bu yetkiyi talep eden örgüt ve organların demokratik ilke ve değerleri içselleştirmesi, egemenliğin kayıtsız şartsız millete ait olmasının gereğidir.

Egemenliğin ulusa ait oluşu, temel siyasal kararları veren anayasal organların düzenli seçimler yoluyla ulus tarafından belirlenmesini zorunlu kılar. Her bir vatandaşın eşit ve özgür oy hakkına ve siyasi faaliyet özgürlüğüne sahip olması, seçimlerin ulusal iradeyi yansıtmasına olanak sağlar.

Demokrasi, demokratik düzen ile bu düzenin meşruiyet kaynağı olan toplumun beklentileri ve talepleri arasında karşılıklı etkileşimi zorunlu kılar. Demokratik siyasal düzen halkın değer ve adalet tasavvurlarını dikkate alarak, sosyal, ekonomik ve kültürel karşıtlıkları, en azından halkın çoğunluğunun onayını alacak tarzda çözer. Bunun temel koşulu ise, siyasal iradenin özgür bir müzakere ortamında mümkün olan en fazla uzlaşmayı sağlayacak bir toplumsal etkileşimin ürünü olmasıdır. Düşünce özgürlüğü, devletten ve diğer güç odaklarından bağımsız basın ve iletişim kurumları, toplanma ve örgütlenme özgürlükleri ise bireysel özgürlüklerin yanında demokratik siyasal iradenin ortaya çıkmasının da güvencesidir.

Demokraside azınlığın çoğunluğun kararlarına saygı göstermesi, çoğunluğun da azınlıkların hak ve özgürlüklerini korumayı kabullenmesi zorunludur. Demokratik kararlar, arkasında belirli bir çoğunluğun bulunduğu kararlar olmakla birlikte, modern demokrasilerde karar öncesi süreçte egemen olan ilke çoğulcu katılım ilkesidir. Çoğunluğun karar yetkisinin demokrasi ilkesine uygunluğu, her türlü baskı ve yönlendirmeden bağımsız parlamento çalışmaları, özgür bir kamuoyu, iletişimsel ve kolektif özgürlüklerin etkin ve özgür biçimde kullanılabilmesiyle sağlanır. Bu nedenle demokrasi, Anayasada soyut bir ilkedен çok, siyasal sistemin ana yapısı olarak belirlenmiş, kurumsal yapıları, yetki paylaşımı ve sorumluluk sistemi buna göre düzenlenmiş bulunmaktadır.

Anayasanın 6. maddesi ulusun sahip olduğu egemenliği Anayasanın öngördüğu organlar eliyle kullanacağını belirterek, demokrasi tercihini öne çıkarmıştır. Yasama organı ile Devletin ve yürütme organının başı olan Cumhurbaşkanının halk tarafından doğrudan doğruya seçilmesini öngören Anayasa, ulus temsilcilerinin iktidar kullanımının periyodik seçimlerle güncellenmesini zorunlu kılarak, zamanla sınırlı iktidar ilkesini benimsemiştir. Bu şekilde hem temsilcilerin ulusun talep ve beklentilerini dikkate alan bir siyaset yapması, hem de sonraki kuşaklara karşı sorumluluk içinde davranmaları sağlanmış olur.

Temsili parlamenter demokrasinin temel özelliği, parlamentonun toplumdaki siyasal eğilimleri yansıtabilmesi, karar sürecinin kamuya açık özgür müzakerelerde belirlenmesi ve siyasal ve hukuksal hesap verilebilirlik ilkelerinin mevcut olmasıdır.

Temsili parlamenter sistemin etkinliğini ve işlevselliğini siyasi partiler sağlar. Özgür siyasi partilerin olmadığı bir sistemin demokrasi olarak nitelendirilmesi kabul edilemez. Çünkü siyasi partiler olmaksızın, toplumsal talep ve beklentilerin siyasal direktifler biçiminde somutlaşması, ulusal iradenin oluşması, toplumsal barışın sağlanması ve devlet yönetiminin halka dayanması mümkün değildir.

Siyasal iktidarın kaynağı, dolayısıyla egemenliğin sahibi ulus olmakla birlikte, ulusun kendine ait bir yetkiyi doğrudan kullanamaması, temsil ve aracı sorununu gündeme getirmektedir. Bu sorunun çözümü, ancak karmaşık toplumsal beklentileri ve gereksinimleri somutlaştıran, bunları iktidara yönelik genelleştirilmiş eylem programları biçiminde sunan ve halkın çoğunluğu tarafından tercih edilen, temelinde siyasal karar mekanizmalarını yönlendiren aracı organların mevcudiyetine bağlıdır.

Toplumlar çok farklı düşünce ve tercihlerin hüküm sürdüğu, demokrasinin işleyişinde çatışabilir fikirlerin akışının sağlandığı yapılardır. Siyasal düzen ve bunun temel normları, hukuksal kurallar, toplumdaki çatışma ve farklılıkların barışçı yolda düzenlenmesine olanak verdiğ i sürece meşruiyetini korurlar. Bu meşrulaştırma işlevi toplumsal farklılıkların özgürce yaşanması, talep sahiplerinin özgürce örgütlenerek siyasal iktidara yönelmesi ve iktidar kullanımına katılmasıyla yerine getirilmiş olur. Esasen demokrasi toplumsal barışın ve özgürlüğün güvencesidir. Anayasa ise siyasal düzenin barışçı toplumsal taleplere açılmasını ve zaman içinde doğacak zorunlulukları karşılayacak yöntemleri barındıran temel kurallar bütünüdür. Kimi gerekçelerle farklı düşüncelerin siyasal yaşama yansıtılmasının engellenmesi demokrasiyle ve temsilde adalet ilkesiyle bağdaşmaz, çatışan fikirlerin ürünü siyasi partilerin bu fikirleri tartışmaya açmaktan yoksun bırakılması ve başka yollarla tehlike savma refleksi demokratik siyasetle çelişki oluşturur.

Siyasi partiler bu farklı düşünceleri örgütleyip, siyasi düzene yönlendirerek siyasal iktidar ile kendisine meşruiyet dayanağı sunan toplum arasında aracılık görevi de üstlenirler. Dolayısıyla siyasi partilerin hem sayısal olarak ve hem de program yönünden çoğulculuğunun sağlanması, demokratik meşruiyet için zorunludur. Bu nitelikleriyle siyasi partilerin Anayasanın 2. maddesindeki *demokratik devlet* ilkesini

gerçekleştiren yaşamsal organlar oldukları açıktır. Demokratik siyasetin ancak siyasi partiler yoluyla üretilebildiği günümüz demokrasilerine bu nedenle *partiler demokrasisi* de denmektedir.

Siyasi partilerin kendilerine göre öne çıkardıkları ülke sorunlarına ilişkin farklı çözüm önerileri getirmeleri, demokratik siyasi yaşamda üstlendikleri işlevin doğal sonucudur. Siyasi partiler devlet erkine yönelik toplumsal talepleri yalnızca dile getiren kurumlar değil, *toplumsal direktifleri somutlaştıran, yorumlayan ve devlete yönlendiren* yaşamsal kurumlardır. Bu nedenle siyasi partiler, Anayasanın konuya ilişkin kuralları ile Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin "örgütlenme", "düşünce ve ifade" özgürlüğünü düzenleyen 10. ve 11. maddelerinin koruması altındadırlar.

Demokratik rejimin olmazsa olmaz koşulu sayılmaları nedeniyle siyasî partiler Anayasa'da özel olarak düzenlenmiş, 68. maddenin ikinci fıkrasında, siyasî partilerin demokratik siyasî hayatın vazgeçilmez unsurları oldukları; üçüncü fıkrasında da siyasî partilerin önceden izin almadan kurulacakları ve Anayasa ve kanun hükümleri içerisinde faaliyetlerini sürdürecekleri belirtilmiştir. Böylece, siyasî partilerin diğer tüzelkişilerden farklı olarak kuruluş ve faaliyetlerine ilişkin esaslar anayasal güvenceye kavuşturulmuş, kapatılmalarına yol açabilecek nedenler ise Anayasa'nın 14. maddesindeki temel hak ve özgürlüklerin kötüye kullanılmasını engelleyen düzenleme de gözetilerek tek tek sayılmış, yasa koyucuya bunların dışında düzenleme yapmaya elverişli bir alan bırakılmamıştır.

Belirtilen düzenlemelerle Anayasakoyucu siyasî partilerin varlıklarını sürdürmelerini esas alıp, kapatılmalarını ise ayrı durumlara sınırlı tutarak, öncelikle demokratik rejimin, sağlıklı biçimde yaşatılmasını amaçlamış, ancak korunması gereğini de göz ardı etmemiştir.

Anayasanın 90. maddesinin son fıkrası, usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel haklara ilişkin uluslararası sözleşmelerin yasa hükmünde olduğu ve yasalarla farklı hükümler içermesi nedeniyle doğacak uyuşmazlıklarda uluslararası sözleşme hükümlerinin esas alınacağını öngörmektedir. Türkiye'nin hukuk düzeni ile çağdaş demokrasilere egemen ilke ve uygulamalar arasında koşutluğun sağlanmasını amaçlayan bu kural, kurucu üyesi ya da üyesi bulunduğumuz uluslararası kuruluşlarca oluşturulmuş özgürlük standartlarının dikkate alınmasını gerekli kılmaktadır. Anayasanın somut kuralları, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin siyasi partilerin kapatılmasına ilişkin içtihatları ile Avrupa ortak standardını somutlaştıran Venedik Kriterleri birlikte, bir yandan Anayasanın öngördüğü klasik demokrasi anlayışının gereği olarak siyasal özgürlüklerin güvence altına alınması sağlanırken, diğer yandan son çare olarak düşünülen siyasi parti kapatma yaptırımının uygulanmasının demokratik düzenin korunması ve güçlenmesi amaçlanmıştır.

Bu çerçevede bir siyasi partinin tüzüğü ve programı ile eylemlerinin Anayasanın 68. maddesinin dördüncü fıkrasında korunan ilkelere aykırılığı değerlendirilirken, Anayasa'nın siyasi partilere verdiği özel önemi vurgulayan diğer kurallarının da göz önünde bulundurulması gerekir. Bu nedenle, Anayasanın 69. maddesi uyarınca tüzük ve programlarındaki söylemleri ya da eylemlerinin, ancak

Anayasanın 68. maddesinin dördüncü fıkrasında korunan ilkelere *temel esasları itibariyle* aykırı olması, bu ilkeleri *ortadan kaldırmayı amaçlaması* ve bu nitelikleriyle *demokratik yaşam için doğrudan açık ve yakın tehlike oluşturması* durumunda siyasi partilerin kapatılmasına elverişli ağırlıkta olduğu kabul edilebilir.

Demokratik rejimin tüm kurum ve kurallarıyla özümsemiği ülkelerde demokratik ilkelere aykırı bir amaç taşımadığı ve şiddeti teşvik edip araç olarak kullanmadığı veya demokrasiyi ve demokraside tanınan hak ve özgürlükleri yok etmeyi amaçlayan bir siyasi partiye dönüşmediği sürece siyasi partilerin kapatılmasına olur verilmediği gözetildiğinde, çağdaş uygarlık düzeyinin üstüne çıkma hedefini esas alan Anayasamızın da siyasi partilerin salt düşünce açıklamaları ile siyasi faaliyet özgürlüğünün doğası gereği toplumsal talepleri barışçı yollarla ve hukuksal düzenlemelerle karşılama çabaları nedeniyle partilerin kapatılmasının zorunlu görülmesi Anayasayla bağdaşmaz. Zira özgürlükçü demokratik bir siyasal düzen öngören Anayasamız, olası hukuksal düzenleme ve idari işlemlerin yargısal denetiminin koşullarını ve kurumlarını yaratmak suretiyle, hukuksal yollardan kaynaklanabilecek tehditleri engellemiştir.

Anayasanın 2. maddesinde öngörülen laik Cumhuriyet ilkesi, egemenliğin ulusa ait olduğu, ulusal irade dışında herhangi bir dogmanın siyasal düzene yön vermesi olanağının bulunmadığı, hukuk kurallarının dinsel buyruklar yerine demokratik ulusal talepler esas alınarak aklın ve bilimin öncülüğünde kabul edildiği, çoğunluk ya da azınlık dinine, felsefi inançlara veya dünya görüşlerine mensup olup olmadıklarına bakılmaksızın, din ve vicdan özgürlüğünün ayrımsız ve önkoşulsuz olarak herkese tanındığı ve anayasada öngörülenin ötesinde herhangi bir sınırlamaya tabi tutulmadığı, dinin kötüye kullanılmasının ve sömürülmesinin yasaklandığı, devletin tüm işlem ve eylemlerinde dinler ve inançlar karşısında eşit ve tarafsız davrandığı bir cumhuriyeti öngörmektedir.

Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin birçok kararında ayrıntılı olarak açıklanan ve çağdaş demokrasilerin ortak değeri olan laiklik ilkesi düşünsel temellerini Rönesans, Reformasyon ve aydınlanma döneminden alır. Lâiklik, ulusal egemenliğe, demokrasiye, özgürlüğe ve bilime dayanan siyasal, sosyal ve kültürel yaşamın çağdaş düzenleyicisidir. Bireye kişilik ve özgür düşünce olanaklarını veren, bu yolla siyaset-din ve inanç ayrımını gerekli kılarak din ve vicdan özgürlüğünü sağlayan ilkedir. Dinsel düşünce ve değerlendirmelerin geçerli olduğu dine dayalı toplumlarda, siyasal örgütlenme ve düzenlemeler dinsel niteliklidir. Lâik düzende ise din, siyasallaşmadan kurtarılır, yönetim aracı olmaktan çıkarılır, gerçek, saygın yerinde tutularak kişilerin vicdanlarına bırakılır. Dünya işlerinin lâik hukukla, din işlerinin de kendi kurallarıyla yürütülmesi, çağdaş demokrasilerin dayandığı temellerden biridir. Laikliğin bu işleviyle toplumsal ve siyasal barışı sağlayan ortak bir değer olduğu açıktır. Bireylerin özgür vicdani tercihlerine dayanan ve sosyal bir kurum olan dinler, siyasal yapıya egemen olmaya başladıkları veya ulusal irade yerine siyasal yapının hukuksal kurallarının meşruiyet temelini oluşturdukları anda toplumsal ve siyasal barışın korunması olanaksızlaşır. Hukuksal düzenlemelerin katılımcı demokratik süreçle ortaya çıkan ulusal irade yerine dinsel buyruklara dayandırılması, birey özgürlüğünü ve bu temelde yükselen demokratik işleyişi olanaksız kılar. Siyasal

yapıya egemen dogmalar öncelikle özgürlükleri ortadan kaldırır. Bu nedenle çağdaş demokrasiler, mutlak hakikat iddialarını reddeder, dogmalara karşı akılcılıkla durur, dünyayı dünyanın bilgisiyle açıklayabilecek toplumsal ve düşünsel temelleri yaratır, din ve devlet işlerini birbirinden ayırarak, dini siyasallaştırmaktan ve yönetim aracı olmaktan çıkarır.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin Refah Partisi kararında da ifade bulunduğu gibi, laikliği reddeden düzenlerin demokratik olarak nitelendirilmesi olanaksızdır. Ulusal egemenlik ilkesi laikliğin bir gereği olduğu gibi, demokrasinin temel koşulu da ulusal egemenliğin yine ulusun doğrudan ya da dolaylı katılımıyla kullanılmasıdır. Demokratik katılımın bulunmadığı sistemlerde ulusal egemenlikten söz edilemeyeceğinden, esasen laiklikten de söz edilemez. Laikliğin temel bir değer olarak kabul edilmediği sistemlerde ise, inançlar ve dinler arasında ayrımcılık ve imtiyazlar söz konusu olacağından, ulusun tüm mensuplarının egemenliğin kullanımına eşit biçimde katılımından, buna bağlı olarak demokrasiden söz edilemez. Demokrasi ve laiklik arasındaki bu zorunlu ilişki, Anayasanın her iki ilkeyi de cumhuriyetin değiştirilemez nitelikleri arasında kabul etmesini gerektirmiştir. Anayasanın 68. maddesinin dördüncü fıkrasında siyasi partilerin tüzük, program ve eylemlerinin yalnızca laikliğe veya demokrasi ilkesine değil, “demokratik ve laik cumhuriyet” ilkesine aykırı olamayacağı belirtilerek, her iki kavramın birlikte Türkiye Cumhuriyetinin niteliğini somutlaştırdığı görülmektedir.

Bu nedenle laikliğe aykırı eylemlerde bulunduğu ileri sürülen siyasi partiler hakkında yapılacak değerlendirmelerde her iki kavramın azami geçerlilik kazanacağı bir yorumun esas alınması gerekmektedir.

Anayasanın 24. maddesinin son fıkrasına göre “*Kimse, Devletin sosyal, ekonomik, siyasî veya hukukî temel düzenini kısmen de olsa, din kurallarına dayandırma veya siyasî veya kişisel çıkar yahut nüfuz sağlama amacıyla her ne suretle olursa olsun, dini veya din duygularını yahut dince kutsal sayılan şeyleri istismar edemez ve kötüye kullanamaz.*” Anayasakoyucu ülkenin koşullarını dikkate alarak dini veya din duygularını yahut dince kutsal sayılan şeyleri siyasi çıkar yahut nüfuz sağlamak amacıyla kullanılmasını laiklik ilkesinin korunması bakımından zorunlu görerek yasaklama yolunu seçmiş ve bunları siyasal ifade ve eylem özgürlüğünün kapsamı dışında bırakmıştır. Laiklik ilkesinin değerlendirilmesinde bu kuralın göz ardı edilmesi olanaksızdır.

Dinin sosyal bir kurum olması nedeniyle toplumda dinsel özgürlük taleplerinin ya da gereksinimlerin ortaya çıkması, siyasi partilerin bu sorunlara ilişkin politika belirlemesini gerektirebilir. Ancak Anayasanın 24. maddesindeki açık hüküm gereği, siyasi partilerin bu taleplere yönelik politika üretirken, dini ve dince kutsal sayılan değerleri ve dinsel duyguları siyasal mücadele aracı haline getirerek toplumda dinsel talep ekseninde ayrışmalara yol açması laiklik ilkesiyle bağdaşmaz. Toplumsal sorunların ve ülkenin aşması gereken birçok engelin yoğunluğu ve karmaşıklığı dikkate alındığında, dinselliğin sırf siyasal mücadelede üstünlük sağlaması nedeniyle siyasal alanda gerektiğinden daha fazla yer alması, toplum ile toplumsallık ekseninde yürütülmesi gereken siyaset arasındaki sağlıklı temsil ilişkisini zedeleyebilir. Bu

ilişkinin zedelenmesi siyaset ile toplum arasında yabancılaşmaya ve siyasal düzenin meşruiyetinin sorgulanmasına yol açabilir. Bu sakınca, söz konusu eylemlerin devlet iktidarını kullanan bir parti tarafından işlenmesi durumunda daha da artar.

Anayasa tarafından demokratik siyasal yaşamın vazgeçilmez unsuru olarak tanımlanan partiler bakımından dinin siyasete alet edilmesinin siyasi partilerin demokratik işleviyle de uyumlu olduğu kabul edilemez.

Davalı partinin Anayasanın 68. maddesinin dördüncü fıkrasında belirtilen “demokratik ve laik cumhuriyet” ilkesine aykırı bazı eylemleri belirlenmiştir. Üniversitelerde uygulanan başörtüsü yasağı, Kuran Kurslarına yönelik yaş kısıtlaması ve İmam Hatip Liselerine uygulanan katsayı sınırlamasının kaldırılmasına yönelik toplumsal taleplerin bulunduğu görülmektedir. Ancak davalı partinin bu doğrultudaki siyasal mücadelesini laiklik ilkesinin Anayasanın somut kurallarında ortaya çıkan tercihe uygun biçimde yürüttüğü savunulamaz. Bu sorunlar toplumda ayrışma ve gerginliklere yol açacak düzeyde siyasetin temel sorunu haline dönüştürülmüş, toplumun dinsel konulardaki duyarlılıkları yalın siyasal çıkar amacıyla araçsallaştırılmış, toplumun temel ekonomik, sosyal ve kültürel sorunlarının siyasetin gündeminde yer alması güçleşmiştir. Davalı parti kurulduktan hemen sonra girdiği ilk genel seçimlerde tek başına iktidar olarak ülkeyi yönetme yetki ve sorumluluğunu üstlenmiş bulunmaktadır. Bu sorumluluğun yalnızca kendi siyasal tabanına karşı değil, tüm ülkeyi kapsayan, kamu yararı amacıyla ve devlet iktidarı kullanımı için geçerli tüm anayasal ilkelere uygun olarak yerine getirilmesi gerektiğinde kuşku bulunmamaktadır.

Dinin ve dinsel duyguların istismarı nedeniyle laikliğe aykırı görülen davalı parti eylemlerinin toplumu devlete ve siyasete yabancılaştırması yoluyla demokratik işleyişi engelleyebileceği ve anayasal düzenin meşruiyetinin sorgulanmasına yol açabileceği inkâr edilemez.

Organ sıfatıyla davalı Parti Genel Başkanı Recep Tayyip ERDOĞAN ile üyelerden 22. Yasama dönemi Meclis başkanı Bülent ARINÇ, Milli Eğitim Bakanı Hüseyin ÇELİK, Milletvekilleri İrfan GÜNDÜZ, Abdullah ÇALIŞKAN, Resul TOSUN, Selami UZUN, Hasan KARA ve üye Hasan Cüneyt ZAPSU'nun; yerel yöneticilerden Dinar İlçesi Belediye Başkanı Mustafa TARLACI ve Isparta Belediye Başkanı Hasan BALAMAN'ın eylemleri, Anayasanın 68. maddesinin dördüncü fıkrasına aykırı eylemlerin kararlılıkla ve parti üyeleri tarafından yoğun bir biçimde işlendiğini göstermektedir. Anayasa Mahkemesinin E. 2008/16, K. 2008/116 sayılı kararıyla iptal edilen 5735 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un teklif edilmesi ve yasalaşmasının sağlanmasıyla davalı partinin bu eylemleri benimsediği anlaşıldığından odaklaşmanın kabulü gerekir.

Haşim KILIÇ davalı partinin demokratik ve laik cumhuriyet ilkelerine aykırı eylemlerin odağı haline geldiği görüşüne katılmamıştır.

Demokratik ve laik Cumhuriyet ilkelerine aykırı eylemlerin yaptırımı

Yukarıdaki ölçütler ışığında davalı partinin laik düzeni ortadan kaldırma, laikliğin temel esaslarını zedeleme ve buna bağlı olarak demokratik düzeni ortadan kaldırma amacını taşıyıp taşımadığını saptayabilmek için, aleyhteki delillerin yanında, lehteki olguların da değerlendirilmesi, hukuk devletine uygun bir yargılamanın temel koşuludur.

Davalı siyasi parti, gerekli bildirim ve belgeleri 14.08.2001 tarihinde İçişleri Bakanlığı'na vererek 2820 sayılı Siyasi Partiler Yasası'nın 8. maddesine göre tüzel kişilik kazanmıştır. Tüzel kişilik kazanmasından bir yıl sonra 3 Kasım 2002 tarihinde yapılan Milletvekili Genel Seçimlerinde %34,28 oranında ve 22 Temmuz 2007 seçimlerinde ise %46,57 oy alarak Meclis çoğunluğunu elde etmiş ve tek başına iktidar olmuştur. 3 Kasım 2002 tarihinden beri programını ve amacını gerçekleştirebilecek parlamento çoğunluğuna, devletin ulusal ve uluslararası politikasını belirleme gücüne ve iktidar olanaklarına sahiptir.

Davalı partinin tüzük ve programında laikliğe aykırı bir sistem arayışı saptanamamıştır. Bununla birlikte davalı siyasi partinin programında ilan ettiğinden farklı amaç ve eğilimleri gizleyebilmesi mümkündür. Söz konusu partinin bu tür eğilimler taşıyıp taşımadığını tespit etmek için, programının içeriği, parti organlarının eylemleri ve savundukları görüşlerle karşılaştırılmalıdır. Partinin bu eylem ve görüşleri bir bütün olarak, yukarıda belirtilen çerçevede anayasal düzeni tahrip etme amaç ve eğilimlerini somutlaştırdığı takdirde, o partinin kapatılması söz konusu olabilir.

İddia makamı tarafından davalı partiye isnat edilen ve Anayasa Mahkemesince kanıt niteliğinde bulunduğu saptanan eylemlerin ağırlıklı çoğunluğu 22 Temmuz 2007 seçimlerinden önce 22. Yasama döneminde gerçekleşmiştir. Bu eylemlerle birlikte, iktidarda olan davalı partinin iç ve dış politikaya, yasama ve yürütme erkinin kullanımına ilişkin tüm icraatları kamuoyunun bilgisi dâhilindedir. Davalı parti üçte iki oranında yenilerek 23. Yasama döneminde TBMM'de yerini almıştır. 22 Temmuz 2007 seçimlerinde davalı parti seçmenlerin yarıya yakınının oyunu aldığına göre, halkın isnat edilen eylemler ile partinin bütün icraatlarını birlikte değerlendirerek davalı partiye onay verdiği görülmekte; buna dayalı olarak demokratik ulusal iradenin yasama ve yürütme görev ve sorumluluğunun davalı parti tarafından yürütülmesi yönünde somutlaştığı anlaşılmaktadır.

Yukarıda saptanan ayırık haller dışında; davalı partinin iktidarı döneminde 1963 Ankara Antlaşması'yla birlikte Türkiye'nin temel dış politikası haline gelen Avrupa Birliği'ne giriş çabası sürdürülmüş, adaylık statüsünün elde edildiği 1999 yılından başlatılan hukuksal ve siyasi reformlara hız verilmiş, gerek Anayasa'da gerekse yasalarda esaslı değişiklikler yapılmıştır. Bu çerçevede Anayasanın 10., 30., 38., 90. ve 101. maddelerinde yapılan değişikliklerle savaş zamanlarında dahi ölüm cezalarını olanaklı kılan kurallar Anayasadan çıkarılmış, uluslararası insan hakları sözleşmelerine yasaların uygulanmasında öncelik tanınarak ulusal uygulamaların uluslararası insan hakları standartlarına uygunluğu sağlanmış, basımevi ve basın araçlarının hiçbir şekilde suç aleti olduğu gerekçesiyle zapt ve müsadere edilemeyeceği ve işletilmekten alıkonamayacağı esası benimsenmiş, kadın-erkek eşitliğinde ileri bir aşama olan pozitif ayrımcılık temel bir anayasal ilke olarak kabul

edilmiştir. Cumhurbaşkanının doğrudan doğruya halk tarafından seçilmesi, yerel yönetimlerin güçlendirilmesi, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarının yargılamanın yenilenmesi nedeni sayılması, Uluslararası Ceza Divanının yargılama yetkisinin kabul edilmesi, 1966 tarihli Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasal Haklar Sözleşmesi ile Kültürel, Ekonomik ve Sosyal Haklar Sözleşmeleri başta olmak üzere birçok uluslararası temel hak ve özgürlük belgesinin iç hukuka aktarılması, gayrimüslim azınlıkların statülerinde iyileştirme sağlayan yasaların kabul edilmesi, daha az temel hak sınırlaması içeren dernekler yasasının kabul edilmesi gibi, ülkenin daha demokratik ve özgürlükçü bir yapıya kavuşturulması çabaları, özellikle ataerkil ve geleneksel toplumsal yapıyı modern bir dönüşüme açma fırsatı sunan kadın-erkek eşitliğinin Anayasaya aktarılması, Avrupa Birliğiyle müzakerelerin başlatılması, uluslararası sorunların barışçı yolla çözümüne aktif katkısı dikkate alındığında, davalı partinin sahip olduğu iktidar gücünü ülkenin çağdaş batı demokrasiler standardına kavuşması yönünde kullandığı açıktır.

Üniversitelerde başörtüsünün serbest bırakılması amacını taşıyan ve TBMM’de temsil edilen kimi partilere mensup milletvekillerin teklif ve Genel Kurulda oylanması sırasındaki desteğiyle kabul edilen 5735 sayılı Anayasa Değişikliği Hakkında Kanun’un laiklik ilkesine aykırılık nedeniyle iptal edilmesinin ardından davalı parti seçmen kitlesini eyleme ve şiddet hareketlerine teşvik etme gibi, üstlendiği iktidar gücünü bu yönde kullandığına ilişkin delile de rastlanılmamıştır.

Bu açıklamalar ışığında davalı partinin demokrasiyi ve laik devlet düzenini ortadan kaldırma veya anayasal düzenin temel esaslarını şiddet kullanarak ve hoşgörüsüzlükle tahrip etme amacı, bu amacı somutlaştıran eylemleri ve elindeki iktidar olanaklarını şiddet doğrultusunda kullandığına ilişkin veriler saptanamamış, bu eylemler kapatmayı gerektirecek ağırlıkta görülmemiştir.

Anayasanın 68. maddesinin dördüncü fıkrasına aykırılığı saptanan eylemlerin toplumsal tahammülün ötesine taşan sarsıcı tepkiler yaratma gücünde olması, ulus devletin yaşamsal sorunlarında çoğunluğa hâkim olabilecek aşırı endişe, kaygı ve belirsizlik yaratması, sınıfsal veya ideolojik tercihlerin öncelik kazandığı bir kamu hizmeti anlayışını somutlaştırması, toplumda anayasal güvencesizlik yaratması, toplum ve bireylerin kamu hizmeti veya özgürlük talepleri karşısında kaygı verici bir öncelik kazanması, eylemlerin şiddet veya şiddet çağrısı içermese de, tahrik, dayatma ve demokratik teamüllerle bağdaşmaz nitelikte olup olmaması, demokratik toplum düzeninin yaşamsal unsuru ve siyasi partilerin varlık, faaliyet alanını oluşturan düşüncüyü açıklama, yayma ve iletme özgürlüğünün anayasal çerçevesi içinde kalıp kalmadığı ve nihayet odaklaşmaya yol açan eylemlerin davalı partinin bütünü ve temel politikasını belirleyecek ağırlıkta olup olmamasının yaptırımın türünü belirleyeceği açıktır.

Evrensel değerlerle bağdaşmayan, toplumsal barışın temel kaidelerini zedeleyecek bir tehlike ortaya koymayan, hukuk devletine olan inancı ortadan kaldırmaya yönelik ve sosyal ve siyasal karışıklıkları amaçladığı yönünde bir belirlilik de göstermeyen, şiddet çağrısından uzak olduğu değerlendirilen bu eylemler, davalı partinin çağdaşlaşma ve demokratikleşme yönündeki icraatlarıyla birlikte



değerlendirildiğinde demokratik ve laik Cumhuriyet ilkelerine aykırılığı saptanan söz konusu eylemlerin ağırlığı yönünden davalı partinin Anayasanın 69. maddesinin yedinci fıkrası ile 2820 sayılı Yasanın 101. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca son yıllık devlet yardımının yarısından yoksun bırakılması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Açıklanan nedenlerle Anayasanın 69. maddesinin yedinci fıkrası ile 2820 sayılı Siyasi Partiler Yasa'nın 101. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca davalı partinin almakta olduğu yıllık devlet yardımından bu kararın Resmi Gazetede yayımlandığı yıla tekabül eden

miktarının yarısı oranında yoksun bırakılması, yardımın tamamı ödenmişse aynı miktarın hazineye iadesine karar verilmesi gerekir.

Haşim KILIÇ davanın reddi, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Fulya KANTARCIOĞLU, Mehmet ERTEN, A. Necmi ÖZLER, Şevket APALAK ve Ayla Zehra PERKTAŞ davalı partinin kapatılması gerektiği düşüncesiyle bu görüşe katılmamışlardır.

## VII- SONUÇ

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın, **Adalet ve Kalkınma Partisi**'nin temelli kapatılmasına karar verilmesi istemini içeren 14.3.2008 günlü, SP. Hz. 2008/01 sayılı İddianamesi ve ekleri, konuya ilişkin rapor, ilgili Anayasa ve yasa kuralları okundu, gereği görüşülüp düşünüldü:

**A-** Adalet ve Kalkınma Partisi'nin kapatılma davasında yapılan oylamada, Anayasa'nın 68. maddesinin dördüncü fıkrasındaki demokratik ve laik Cumhuriyet ilkelerine aykırı eylemlerin odağı haline gelmesi nedeniyle Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Fulya KANTARCIOĞLU, Mehmet ERTEN, A. Necmi ÖZLER, Şevket APALAK ve Zehra Ayla PERKTAŞ'ın "**Parti'nin kapatılması**"; Sacit ADALI, Ahmet AKYALÇIN, Serdar ÖZGÜLDÜR ve Serruh KALELİ'nin "**Parti'nin kapatılması yerine Devlet yardımından yarı oranında yoksun bırakılması**"; Haşim KILIÇ'ın ise "**davanın reddi**" gerektiği

yolundaki oyu sonucunda, Anayasa'nın 149. maddesinin birinci fıkrasında siyasi partilerin kapatılması için öngörülen nitelikli çoğunluğun sağlanamaması nedeniyle, 2949 sayılı Yasanın 33. maddesinin göndermesiyle 5271 sayılı Yasanın 229. maddesinin üçüncü fıkrası gereğince, en aleyhe olan oyların kendisine daha yakın olan oylara katılmasıyla, Anayasanın 69. maddesinin yedinci fıkrası ve 22.4.1983 günlü, 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 101. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca, Adalet ve Kalkınma Partisi'nin 2008 yılında aldığı (son yıllık) **DEVLET YARDIMI MİKTARININ YARISINDAN YOKSUN BIRAKILMASINA,**

**B-** Gereğinin yerine getirilmesi için karar örneğinin Başbakanlığa ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'na gönderilmesine,

30.7.2008 gününde karar verildi.

Başkan  
Haşım KILIÇ

Başkanvekili  
Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Üye  
Sacit ADALI

Üye  
Fulya KANTARCIOĞLU

Üye  
Ahmet AKYALÇIN

Üye  
Mehmet ERTEN

Üye  
A. Necmi ÖZLER

Üye  
Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye  
Şevket APALAK

Üye  
Serruh KALELİ

Üye  
Zehra Ayla PERKTAŞ

## KARŞIOY GEREKÇESİ

**Özgürlük yalnızca ve daima farklı düşünenlerindir.**

**Rosa Luxemburg**

Siyasal hayatın vazgeçilmezi olarak nitelenen siyasi partiler, kapatma yaptırımı ile karşılaşmamak için kendini “olduğu gibi” ortaya koyamamış, Anayasa’nın ya da Anayasa Mahkemesi’nin “nasıl olması gerektiği” yolundaki ölçülerine uymaya çalışmıştır. Partilerin olması gereken özgürlük alanları ile Anayasa dışı olma alanı arasında kurulamayan denge Türkiye’de dünyada rastlanmayan sayıda partinin kapatılmasına neden olmuştur. Bu düşünce ile siyasi partilere sınırsız bir özgürlük alanının gerektiği kastedilmemiştir. Bir türlü yakalayamadığımız uluslararası çağdaş ölçüler yerine bize özgü demokrasi, laiklik ve hukuk devleti anlayışı ve bu değerlerin dar bir alanda yorumlanması belirtilen sonucu doğurmuştur.

Türk siyasi hayatında kapatılan partilerin genel olarak “bölünmez bütünlük” ile “laiklik” ilkesine aykırı eylemleri nedeniyle gerçekleştiği görülmektedir.

Dava konusu siyasi partinin “laikliğe aykırı eylemlerin odağı haline geldiği” iddiası ile kapatılması istemi Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nin bu gerekçeye dayalı görüşlerine önem kazandırmaktadır.

Bu noktada Anayasamızın 68. maddesinin dördüncü fıkrasında korunan hukuksal değerlerin anlam ve kapsamının açıklanma zorunluluğu vardır. Anayasa’nın 68/4 maddesine göre; siyasi partilerin tüzük ve programları ile eylemleri Devletin bağımsızlığına, bölünmez bütünlüğüne, insan haklarına, eşitlik ve hukuk devleti ilkelerine, millet egemenliğine, demokratik ve laik Cumhuriyet ilkelerine aykırı olamayacağı gibi sınıf ve zümre diktatörlüğünü amaçlayamaz ve suç teşvik edemez.

Görüldüğü gibi, belirtilen ilke ve yasakların oldukça kapsamlı olması, sınırlarının çizilmemesi, her türlü anlayış ve yoruma açık olması, siyasi partileri sıkıntıya sokacak niteliktedir. 68/4 kapsamındaki korunan hukuksal değerlerin 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu’nda açılımı yoktur. Anayasa hükmünün yasalarla hayata geçirilmesi onların açık, bilinebilir ve öngörülebilir olmasını sağlar. Anayasal hükümlerin genel olarak doğrudan uygulanma nitelikleri yoktur. Bu özellikleri nedeniyle Anayasa’da belirlenen hak ve özgürlüklerin kullanım ve sınırlarına ilişkin (siyasi partiler de olsa) Anayasa’nın 13. maddesine uygun belirli, genel ve soyut bir yasal düzenlemenin zorunluluğu açıktır. Belirlilik ilkesi bu yasal sınırlamanın yargısal ya da idari bir tasarrufa ihtiyaç bırakmayacak açıklıkta olmasını zorunlu kılar.

Anayasanın 68/4 maddesindeki korunan hukuksal değerlerin açılımı yasayla yapılmadığına göre, Anayasa Mahkemesi’nin bu boşluğu doldurma görevini yine Anayasa’ya uygun olarak çözümlemesi gerekir.

Anayasa'nın 90. maddesi gereğince, Anayasa Mahkemesi 68/4 kapsamında yaptığı değerlendirmelerinde usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin uluslararası anlaşmalarla çatışmaya meydan vermemelidir. Bu gereklilik nedeniyle Anayasa Mahkemesi'nin verdiği kararlarında Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin siyasi parti kapatma davalarında kullandığı standart ölçüleri gözardı etmesi düşünülemez. Aksi halde Anayasa Mahkemesi'nin bu davalarda oluşturduğu değişken ve subjektif değerlendirmeleri siyasi hayatı belirsizliğe itecektir.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin, laiklik karşıtı eylemlerin odağı olması nedeniyle kapatılan Refah Partisi davasındaki değerlendirmeleri önemlidir. Mahkeme, Refah Partisi'nin kapatılması kararını sözleşmeye aykırı bulmadığını şu şekilde özetlemektedir. *“Bu davada sözkonusu müdahalenin zorlayıcı bir sosyal gereksinim sonucunda olup olmadığı sorununun incelenmesiyle bağlantılı olarak üstte sayılan noktaların toplu olarak değerlendirilmesinde Mahkeme, Refah üye ve liderlerinin Anayasa Mahkemesi kararında da belirtilen eylem ve konuşmalarının tüm partiye isnat edilebilir olduğu, bu eylem ve konuşmaların Refah'ın çok hukuklu sistem çerçevesi içinde şeriatı dayalı bir rejim oluşturmaya yönelik uzun dönemli bir politikanın varlığını ortaya çıkardığı ve Refah'ın politikasını uygularken ve öngördüğü sistemi yerleştirirken kuvvete başvurma olasılığını dışlamadığı sonucuna varmıştır. Bu planların demokratik toplum kavramıyla bağdaşmaması ve Refah'ın bunları uygulamaya geçirmek için yakaladığı fırsatların demokrasiye yönelik tehdidi daha somut ve daha yakın kılmaması karşısında, Anayasa Mahkemesi tarafından başvuranlara uygulanan cezanın sözleşmecî Devletlere tanınan yorum hakkının sınırları içinde “zorlayıcı bir toplumsal gereksinimi makul bir biçimde karşılayan nitelikte olduğu düşünülmektedir.”*

Buna göre, Refah Partisi'nin, çok hukuklu bir sistem istemekle “demokrasinin temel ilkeleriyle bağdaşır olmayan” şeriat düzenini hedeflediği, bu düzenin gerçekleşmesi için demokrasi dışı (cihat çağrısı şiddet olarak değerlendirilmiştir.) yollara başvurusu olasılığının yüksek olması ve bu olasılığın dışlandığı yönünde adımlar atılmaması gerekçesiyle kapatılması sözleşmeyi ihlal olarak görülmemiştir.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, demokrasiyle bağdaşır olmayan bir düzeni kurmak amacıyla şiddeti araç olarak kullanmak durumundaki partilerin kapatılabileceğine onay vermektedir.

Bu kriterler gözetilerek davalı partinin laiklik karşıtı fiillerin odağı haline gelip gelmediği değerlendirilmiştir.

İnsan haklarına saygılı Devlet, Anayasa'da temel hak ve özgürlük olarak düzenlenmiş ve güvenceye kavuşturulmuş insan haklarına saygılı devlet anlamına gelir. İnsan haklarına saygılı ifadesi ile 14. maddedeki “İnsan haklarına dayalı devlet” ifadesi birlikte okunduğunda, Anayasa'nın devletin meşruiyet ve varlık nedenini “insan hakları ve özgürlüklerinde” gördüğü ortaya çıkar. Anayasa'nın 5. maddesi de tüm temel hak ve özgürlüklerin önündeki sosyal, hukuksal ve ekonomik engellerin kaldırılmasını devlete bir ödev olarak yükler.

Bireylerin dini inanç ve kanaat özgürlüğünün yanında, inanç ve kanaatlerini dışa yansıtma ve yaşamlarını dini inanç ve kanaatlerine göre sürdürme hakkı da Anayasa'nın tanıdığı bir temel insan hakkıdır. Dolayısıyla Cumhuriyetin değişmez niteliğinden biri olan insan haklarına saygılı/dayalı devlet ilkesi, devlet erki kullanan tüm kurumları bireylerin dini inanç, kanaat ve dinsel pratik özgürlüğüne saygılı olmaya, kişinin bu özgürlüğünün önündeki engelleri ortadan kaldırmaya zorunlu kılmaktadır.

Laiklik ilkesinin bu Anayasal tercihi zayıflatıcı biçimde yorumlanmasının, farklı uygulamaları da olsa çağdaş dünyanın laiklik anlayışıyla bağdaşmadığı düşünülmektedir.

Davalı Parti'nin "ODAK" olduğu konusunda varılan sonuca, sözkonusu siyasi parti genel başkanı ve üyelerinin genel olarak üniversitelerde uygulanan başörtüsü yasağı, imamhatip lisesi mezunlarına üniversiteye girişte uygulanan katsayı ve kuran kursları üzerine gerçekleştirdikleri söz ve eylemleri esas alınarak varılmıştır. Belirtilen konulara ilişkin söz ve eylemler Anayasa'nın 68/4 maddesinde belirtilen "laik Cumhuriyet" ilkesine aykırılık olarak nitelendirilmiştir. Bu nedenle Anayasa da yer alan "laiklik" ilkesinin irdelenmesi gerekli görülmüştür.

Anayasa'nın 24. maddesinde din derslerinin zorunluluğu öngörülmüş, 136. maddesinde Diyanet İşleri Başkanlığı aracılığı ile devletin bireylere dini inançları konusunda hizmet vermesi kabul edilmiş, yasal düzenlemelerle de imam hatip okulları ile kuran kursları devletin eğitim ve öğretim kurumlarının parçası haline getirilerek devletin dinle olan ilişkisi düzenlenmiştir.

Gerekçesi ne olursa olsun laiklikle ilgisi bulunmayan bu düzenlemelerin Türkiye gerçeğinden doğduğu kabul edilmelidir. Ancak bu gerçeklere laiklik boyutundan bakıldığında devletin dinle ilgisini kesmediği açıktır. Belirtilen düzenlemeler, Türk halkına verilen dinsel içerikli eğitim, öğretim, kurs ve uygulamalarla hayata geçirilmiş, bireyler buradan aldıkları dini kültürle dini yaşamalarına yön vermişlerdir. Verilen bu kültürle davalı partinin aldığı cezanın dayanağı olan başörtüsü, imam hatip liseleri ve kuran kurslarına ilişkin söylemleri arasında ciddi bir bağlantı vardır. Yasal zeminde dinsel öğretilere kavuşan bireyler verilen bu bilgileri hayata geçirme aşamasında sorunlarla karşılaşmışlar, bu sorunların toplu biçimde sözcülüğünü yapan siyasi partiler ise kapatılma yaptırımını ile karşı karşıya kalmışlardır. Bu çelişki yaşanmaya devam etmektedir.

Anayasamızda bize özgü olan bu laik yapının siyasi partilerin kapatılma davalarında gözardı edilmesi mümkün değildir. Zira böyle bir yapıda dinsel alanlarla-siyasal alanın kesişmesi kaçınılmazdır.

Devletle bağlantılı bu dinsel düzenlemeler olmasaydı bile, Anayasa'nın 24. maddesinde öngörülen din ve vicdan özgürlüğü, buna bağlı olarak ifade özgürlüğü ve eğitim ve öğretim hakkı, dinsel kaynaklı bireysel taleplerin ve buna bağlı olarak toplumsal taleplere çözüm öneren siyasi partilerin vazgeçilmez güvenceleri olduğu

kuşkusuzdur. Hemen belirtmek gerekir ki laikliğin temel unsurlarını yok etmeye yönelik taleplerin bu güvence kapsamında olduğu düşünülemez.

Bir siyasi parti, dinsel bir inancı benimseyemez ya da onun propagandasını yapamaz. Devletin düzeninin din kuralları ile yönetilmesine ilişkin taleplerle ilgilenemez. Ancak, bu inanç ya da dinsel öğretinin dış dünyaya yansımaları ile bağlularının ihtiyacı olan özgürlük alanı ile ilgilenmesi de engellenemez. İlgili duyulan din değil özgürlüktür. Siyasi partilerin yaptığı da bu özgürlüğün sözcülüğüdür.

Bu nedenle, Anayasa Mahkemesi siyasi parti kapatma davalarında demokrasinin, laikliğin ve hukuk devletinin temel öğelerinin partilerce reddedilip edilmediği, partilerin demokratik ve laik hukuk devletine düşmanca tavrının olup olmadığı, insan onurunu aşağılayan amacının varlığı ya da farklı düşünenlere hoşgörüsüzlük konularında inceleme yapmak zorundadır. Meşruiyet zemini olmayan bu amaçlara ulaşmak için zor ve şiddet kullanma yönteminin benimsenmesi ya da buna çağrı yapılması bir partinin kapatılması için yeterli gerekçe oluşturacaktır. Başka bir anlatımla siyasi partilerin amacı ile bu amaca ulaşmak için kullandıkları aracın demokratik bir düzende kabul edilebilir bir niteliğe sahip olduğu sonucuna varılırsa kapatılma sözkonusu olamayacaktır.

Adalet ve Kalkınma Partisi'nin Genel Başkanı ve diğer üyelerinin kapatılma isteminde delil olarak ileri sürülen söylem ve eylemlerinin değerlendirilmesine gelince;

Başsavcı; belirtilen söylemlerden yola çıkarak sözkonusu partinin laik düzeni ortadan kaldırarak şeriat düzenini yerleştirme amacı taşıdığını ileri sürmüştü, bu nedenle de kapatılmasını istemiştir. Başsavcı partinin laik düzeni ortadan kaldırma amacını tesbit ederken genel olarak üniversitelerde yaşanan başörtüsü yasağı, imam hatip lisesi mezunlarına üniversiteye girerken uygulanan katsayı ve kuran kurslarının sorunlarına ilişkin parti mensupları tarafından yapılan konuşmaları ağırlıklı olarak değerlendirmeye almıştır. Hemen belirtmek gerekirse ileri sürülen delillerin çok büyük bir bölümü gazetelerin haber küpürleri ile internet kaynaklı yorum ve haberlerden oluşmaktadır. Toplumun yarıya yakınının onayını alan bir siyasi partinin kapatılması için bu tür delillerin ses ya da görüntü kasetleriyle teyit edilmemesi, olması gereken ciddi bir hazırlık aşamasının ne kadar sorunlu olduğunun açık göstergesidir. 400'ü aşkın delilin büyük bölümüne bu sorun nedeniyle herhangi bir değer atfedilmemiştir. Değerlendirilmeye parti genel başkanı ve diğer mensuplarının 30 söylem ve eylemi esas alınmıştır. Bu söylemlere ilişkin yapılan değerlendirmelere de katılma olanağı bulunulamamıştır.

Bu söylemlerin laikliği ortadan kaldırma amacı taşıdığını söylemek oldukça zordur. Zira siyasi partilerin tek sermayesi toplumsal sorunlar ve taleplerdir. Bir boyutuyla öğrenim diğer boyutuyla din ve vicdan özgürlüklerini ilgilendiren bu konuların siyasi bir parti tarafından dile getirilmesi hem Anayasamızın hem de Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin güvence altına aldığı ifade özgürlüğü kapsamındadır.

Din ve vicdan özgürlüğünü ilgilendiren bir sorunun Türkiye’de nasıl çözüleceği ya da ifade edileceği oldukça sorunludur. Zira sözkonusu partinin kapatılması isteminin önemli bir bölümünü içeren üniversitelerdeki başörtü sorunu tüm partiler tarafından dile getirilerek çözüm önerilirken bu söylem ve önerilerin bazı partiler için kapatılma sebebi sayılması bazıları için ise hiç sorun yaratmaması dikkat çekicidir. Anayasa’nın 10. ve 42. maddelerinde yapılan değişiklikte bu kapsamdadır.

Anayasa’nın 68/4. maddesi kapsamında görülerek Parti’nin kapatılması için ileri sürülen eylemlerin laikliği ortadan kaldırmak suretiyle şeriat düzenini getirme amacı ile nitelendirilmesi ağır, ölçsüz ve demokratik sabırla çelişen yaklaşımlardır. Başka bir anlatımla, demokratik düzen reddedilmeden laikliğin somut düzenleniş ve uygulanış biçimine aykırı söylemler şiddet içermedikçe ifade özgürlüğünün güvencesi altındadır.

Davalı siyasi partinin iktidar olduğu süreç içindeki tüm çalışmaları ve etkinlikleri birlikte değerlendirildiğinde, demokratik düzeni reddeden bir amacına ulaşamadığı gibi eylemlerinin şiddet ya da şiddete çağrışı içermemesi nedeniyle laikliğe aykırı fiillerin odağı olduğundan sözedilemez.

Bu nedenle, ne kapatılma ne de Devlet yardımından mahrum bırakılma düşüncelerine katılmadım.

Başkan  
Haşim KILIÇ

### **KARŞIOY GEREKÇESİ**

Anayasa’nın 68. maddesinin dördüncü fıkrasında, “Siyasî partilerin tüzük ve programları ile eylemleri, Devletin bağımsızlığına, ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne, insan haklarına, eşitlik ve hukuk devleti ilkelerine, millet egemenliğine, demokratik ve lâik Cumhuriyet ilkelerine aykırı olamaz; sınıf veya zümre

diktatörlüğünü veya herhangi bir tür diktatörlüğü savunmayı ve yerleştirmeyi amaçlayamaz; suç işlenmesini teşvik edemez.”; 69. maddesinin dördüncü fıkrasında, “siyasi partilerin kapatılması, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının açacağı dava üzerine Anayasa Mahkemesince kesin olarak karara bağlanır”; beşinci fıkrasında, “Bir siyasî partinin tüzüğü ve programının 68 inci maddenin dördüncü fıkrası hükümlerine aykırı bulunması halinde temelli kapatma kararı verilir.”; altıncı fıkrasında, “Bir siyasi partinin 68 inci maddenin dördüncü fıkrası hükümlerine aykırı eylemlerinden ötürü temelli kapatılmasına, ancak, onun bu nitelikteki fiillerin işlendiği bir odak haline geldiğinin Anayasa Mahkemesince tespit edilmesi halinde karar verilir. (Ek cümle: 03.10.2001 - 4709/25 md.) Bir siyasî parti, bu nitelikteki fiiller o partinin üyelerince yoğun bir şekilde işlendiği ve bu durum o partinin büyük kongre veya genel başkan veya merkez karar veya yönetim organları veya Türkiye Büyük Millet Meclisindeki grup genel kurulu veya grup yönetim kurulunca zımnen veya açıkça benimsendiği yahut bu fiiller doğrudan doğruya anılan parti organlarınca kararlılık içinde işlendiği takdirde söz konusu fiillerin odağı haline gelmiş sayılır.”; 3.10.2001 günlü 4709 sayılı Yasa ile eklenen fıkra da “Anayasa Mahkemesi, yukarıdaki fıkralara göre temelli kapatma yerine dava konusu fiillerin ağırlığına göre ilgili siyasî partinin Devlet yardımından kısmen veya tamamen yoksun bırakılmasına karar verebilir.” denilmektedir. Bu kapatılma nedenine 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu’nun 101. maddesinde de aynı biçimde yer verilmiştir.

Hakkında açılan kapatılma davasında, Adalet ve Kalkınma Partisi’nin, Anayasa’nın 68. maddesinin dördüncü fıkrasında belirtilen eylemler kapsamında yer alan lâiklik karşıtı eylemlerin işlendiği bir odak haline geldiği bire karşı on oy ile saptanmış ancak, bu eyleme uygulanacak yaptırım için kullanılan altı kapatılma oyunun Anayasa’nın 149. maddesinin ilk fıkrasında belirtilen beşte üç oy çoğunluğuna ulaşamaması nedeniyle bunun yerine dava konusu fiillerin ağırlığı gözetilerek, kullanılan bir ret oyuna karşı dört devlet yardımından kısmen yoksun bırakılma oyu, 2949 sayılı Yasa’nın 33. maddesinin göndermesiyle uygulanan 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Yasası’nın 229. maddesi uyarınca sonucu belirlemiştir.

Anayasa’nın 68. maddesinin ikinci fıkrasında siyasi partilerin, demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsurları oldukları, üçüncü fıkrasında da siyasi partilerin önceden izin almadan kurulacakları, Anayasa ve kanun hükümleri içerisinde faaliyetlerini sürdürecekleri belirtilerek, siyasi yaşam için taşıdıkları büyük öneme işaret edilmiştir. Bu esaslar, 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu’nun 4. ve 5. maddelerinde de aynen benimsenmiş 3. maddesinde yapılan tanımlamada ise, işlevleri daha açık bir şekilde ifade edilerek, “siyasi partiler, Anayasa ve kanunlara uygun olarak; milletvekili ve mahalli idareler seçimleri yoluyla tüzük ve programlarında belirlenen görüşleri doğrultusunda çalışmaları ve açık propagandaları ile milli iradenin oluşmasını sağlayarak demokratik bir Devlet ve toplum düzeni içinde ülkenin çağdaş medeniyet seviyesine ulaşması amacını güden ve ülke çapında faaliyet göstermek üzere teşkilâtlanan tüzelkişiliğe sahip kuruluşlardır.” denilmiştir.

1982 Anayasası’na koşturulan hükümler içeren 1961 Anayasası’nın 56. maddesinin gerekçesinde de belirtildiği gibi, “modern demokrasilerde vatandaşlar 18 ve 19 uncu yüzyıllar Anayasa teorilerinde ifadesini bulan tarzda yalnız kendilerini



temsil edecek kişileri seçmemektedirler, aynı zamanda kendi fikir ve kanaatlerinin temsilini de istemektedirler. Başka bir deyimle çok partili demokratik siyasi hayatın gelişmesiyle farazi temsil yerine seçmenlerin partiler arasında siyasi tercihlerine dayalı bir temsile doğru gidilmektedir. Demokrasinin gelişmesinde ileri ve önemli bir aşama olan bu durum siyasi partilerin varlığını zorunlu kılmaktadır.”

Siyasi partilerin, demokratik siyasi yaşamın temel unsuru olmaları nedeniyle özgürce kurulup, etkinliklerini kesintisiz olarak sürdürmeleri gerektiğinde duraksanamaz.

Siyasi partilerin işlevleri ile çok partili demokratik siyasi hayatın gelişmesine paralel olarak vatandaşların siyasi partilerden beklentilerindeki artış, çağdaş demokrasilerde siyasi partilerin ne denli önemli bir yere sahip olduğunu göstermektedir. Ancak, siyasi partilere, demokratik yaşamdaki bu önemli yerleri nedeniyle Anayasa ve yasalarla tanınan güvencelerin, onlara öncelikle devletin temel niteliklerine bağlı kalarak etkinlikte bulunma yükümlülüğü getirdiği kuşkusuzdur. Siyasi partilerin bu yükümlülüğe uymamaları durumunda kapatılmaları yoluna gidilmesi ise, devletin demokratik rejimi koruyabilmesi için başvurduğu bir önlemdir.

1961 Anayasası'nın 57. maddesinin gerekçesinde de “Devlet hayatında olağanüstü bir role sahip olan siyasi partilerin, demokrasi düzenini ve Cumhuriyetin ilkelerini tahrip edici bir kuvvet haline gelerek cemiyeti felâkete sürüklemesi karşısında Devletin seyirci kalamayacağı aşikârdır. Bu sebeptendir ki, tasarıda yeni Alman Anayasasında olduğu gibi, Devlete veya demokratik nizama cephe alan partileri kapatma esası kabul edilmiştir. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinde ve Avrupa İnsan Hakları Anlaşması'nda da aynı esas hürriyeti tahribe müncer olan bir hürriyetin tanınmamış olduğu ifade edilmek suretiyle benimsenmiştir.” denilerek demokratik rejim için tehdit oluşturmaları durumunda siyasi partilerin kapatılmalarının, temel hak ve özgürlüklere ilişkin uluslararası anlaşmalara da aykırılık oluşturmayacağı vurgulanmıştır.

Demokratik rejimlerde, vazgeçilmez bir yere sahip olmaları nedeniyle siyasi partilerin kapatılmalarının her durumda uygulanabilir bir yaptırım olamayacağı açıktır. Bu yaptırımın uygulanabilmesi için Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (A.İ.H.M.) kararlarında da benimsendiği gibi, öncelikle parti faaliyetlerinin demokratik rejim için açık ve yakın bir tehlike oluşturması gerekir. Kuşkusuz, tehlikenin saptanmasında partinin sahip olduğu oy potansiyelinin, öngördüğü modeli uygulamaya geçirmesi için yeterli olup olmadığı da gözetilecektir. Yasama meclisinde sınırlı sayıda temsilcisi bulunan parti ile çoğunluğa sahip partinin, demokratik siyasi yaşam için yaratacağı tehlikenin aynı olamayacağı açıktır. Siyasi partinin yasama meclisinde çoğunluğa sahip olması durumunda düşüncelerini yaşama geçirmede bir engelle karşılaşması söz konusu olmayacağından A.İ.H.M. kararlarında aranan düşünce ve örgütlenme özgürlüğü konusunda şiddete başvurma unsurunun aranmasına da gerek kalmayacaktır. Bu nedenle kapatılma yaptırımının uygulanmasında, diğer hukuka aykırılıklar yanında siyasi partilerin sahip oldukları oy potansiyeli de büyük ölçüde belirleyici olmaktadır.

Anayasa'nın 2. maddesinde Cumhuriyetin temel nitelikleri arasında yer alan lâiklik ilkesine aykırı fiillerin işlendiği bir odak haline geldiği saptanan Parti'nin, sahip olduğu oy potansiyeli ve Türkiye Büyük Millet Meclisinde sağladığı çoğunluk bu Parti'nin, demokratik siyasi yaşam için oluşturduğu tehlikenin büyük boyutlara ulaştığını göstermektedir.

Türbanın Yükseköğretim kurumlarında serbestçe takılmasına olanak sağlamak amacıyla Anayasa'nın 10 ve 42. maddelerinde yapılan değişiklikte, belirleyici olması ve buna ilişkin Yasa'nın Anayasa'nın değiştirilemez ve değiştirilmesi teklif edilemez kuralları arasında yer alan lâiklik ilkesini değiştirdiği gerekçesi ile iptal edilmesi davalı Parti'nin, lâiklik karşıtı düşüncelerini yaşama geçirme konusundaki kararlılığını, Cumhuriyetin temel niteliklerini tehdit noktasına kadar vardırabileceğini gösteren somut bir örnektir.

16.1.1998 günlü, Esas 1997/1 (Siyasi Parti Kapatma), Karar 1998/1 sayılı Refah Partisi'nin kapatılmasına; 22.6.2001 günlü, Esas 1999/2 (Siyasi Parti Kapatma) Karar 2001/2 sayılı Fazilet Partisi'nin kapatılmasına ilişkin kararlarda belirtildiği gibi, lâiklik ortaçağ dogmatizmini yıkarak aklın öncülüğü, bilimin aydınlığı ile gelişen özgürlük ve demokrasi anlayışının, uluslaşmanın, bağımsızlığın, ulusal egemenliğin ve insanlık idealinin temeli olan uygar bir yaşam biçimidir. Çağdaş bilim, skolâstik düşünce tarzının yıkılmasıyla doğmuş ve gelişmiştir. Dar anlamda, devlet işleriyle din işlerinin birbirinden ayrılması olarak tanımlansa, değişik yorumları yapılsa da, lâikliğin gerçekte, toplumların düşünsel ve örgütsel evrimlerinin son aşaması olduğu görüşü, öğretilerde de paylaşılmaktadır. Lâiklik, ulusal egemenliğe, demokrasiye, özgürlüğe ve bilime dayanan siyasal, sosyal ve kültürel yaşamın çağdaş düzenleyicisidir. Bireye kişilik ve özgür düşünce olanaklarını veren, bu yolla siyaset-din ve inanç ayırımını gerekli kılarak din ve vicdan özgürlüğünü sağlayan ilkedir. Dinsel düşünce ve değerlendirmelerin geçerli olduğu dine dayalı toplumlarda, siyasal örgütlenme ve düzenlemeler dinsel niteliklidir. Lâik düzende ise din, siyasallaşmadan kurtarılır, yönetim aracı olmaktan çıkarılır, gerçek, saygın yerinde tutularak kişilerin vicdanlarına bırakılır. Dünya işlerinin lâik hukukla, din işlerinin de kendi kurallarıyla yürütülmesi, çağdaş demokrasilerin dayandığı temellerden biridir. Kamusal düzenlemelerin dini kurallara göre yapılması düşünülemez. Düzenlemelerin kaynağı dini kurallar olamaz. Demokratik ve lâik devlet, bireyler arasında inançlarına göre ayırım gözetemez. Herkes, dinini seçmekte, inançlarını açıklamakta, din ve vicdan özgürlüğü sınırları içerisinde serbesttir. Lâik bir toplumda, Devletin dinlerden birini tercih fikri, ayrı dinlere bağlı yurttaşların yasa önünde eşitliğine de aykırı düşer. Lâik ülkelerde, gerçek vicdan özgürlüğünden söz edilebilmesi, lâikliğin bu özgürlüğün de güvencesi olduğunu göstermektedir.

Parti'nin, Anayasa Mahkemesi kararlarıyla anlam ve içerik kazandırılan lâiklik tanımlaması yerine farklı bir lâiklik anlayışını savunarak, Anayasa'da Cumhuriyetin nitelikleri arasında yer alan lâiklik ilkesini geçersiz kılmaya yönelik yoğun çabaları, amacını gerçekleştirme konusundaki kararlılığını ortaya koymaktadır.

Öte yandan, kararın gerekçesinde belirtilen Parti'nin, lâikliğe aykırı eylemlerin odağı haline geldiğinin saptanmasına yol açan eylemlerinin yanısıra, dava dosyasında yer alan ancak, karara esas alınacak eylemlerin oylanmasında da Anayasa'nın 149. maddesinde öngörülen nitelikli çoğunluğun aranması nedeniyle altı oya ulaşmasına karşın, kararda dayanılan deliller arasında yer almayan eylemleri de bulunmaktadır. Bu bağlamda, Parti genel başkanı olan Başbakan'ın 2005 yılı Şubat ayında bir Alman gazetesine verdiği demeçte, "inançlı müslümanlarız Kuran'da kadının toplum içinde türban takması gerektiği yazıyor... Bir demokratik ülke din özgürlüğünü sağlamalı. Buna, vatandaşların dinlerini Yasalara saygı koşuluyla semboller vasıtasıyla ifade etmesi de dahildir. Türban yasağı liberal değildir"; Parti üyesi Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) Başkanı'nın, 23 Nisan 2006'da "Katı lâiklik uygulamasıyla insanlara sosyal hayatı bir cezaevine çevirecek anlayışlar ne kadar zararlıysa, lâikliği bir barış ve özgürlük din ve vicdan hürriyeti olarak tanımak ve insanların inançlarına müdahale etmemek de o kadar toplumsal barışa hizmet edecektir" biçimindeki beyanları; Parti üyesi Dışişleri Bakanı döneminde cemaat lideri olduğu ileri sürülen Fethullah Gülen isimli kişinin yurt dışında kurduğu okulların bir ticari şirket olarak değerlendirilip, temas ve işbirliği yapılmasının Dışişleri Bakanlığının genelgesi ile Büyükelçiliklerden istenmesi; Leyla Şahin davasında türbanın gericiliği teşvik ettiği lâik eğitim ilkesine aykırı olduğu yolundaki hükümet adına gönderilen ek savunmadan 2003 Aralık başında haberdar olan Dışişleri Bakanı'nın isteğiyle bu savunmanın geri çekilmesi gibi söylem ve eylemlerin, Parti'nin başbakan, bakan, milletvekili, parti yöneticisi veya belediye başkanı konumundaki siyasal yaşamda daha etkili olabilecek üyeleri tarafından gerçekleştirilmesi, Parti'nin demokratik rejim için yarattığı tehlikenin önemli boyutlara ulaştığını ve bu tehlikenin hazine yardımıyla mahrumiyet yaptırımıyla önlenemeyeceğini göstermektedir.

Açıklanan nedenlerle Parti'nin kapatılmasına karar verilmesi gerektiği düşüncesiyle Parti'nin Devlet yardımından kısmen yoksun bırakılması yolundaki görüşe karşıyız.

Başkanvekili  
Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Üye  
Fulya KANTARCIOĞLU

Üye  
Mehmet ERTEN

Üye  
A. Necmi ÖZLER

Üye  
Şevket APALAK

Üye  
Zehra Ayla PERKTAŞ

## **KARŞIOY**

Anayasa'nın 68. maddesinin dördüncü fıkrasına göre lâik Cumhuriyet ilkesine aykırı eylemlerden dolayı hakkında kapatma dâvâsı açılan Adalet ve Kalkınma Partisi'nin Cumhuriyet Başsavcılığı'nca ileri sürülen ve Mahkemece yapılan oylama sonucunda kabûl edilen otuz delilden;

Başbakan Recep Tayip ERDOĞAN'ın 29.5.2004'de Oxford Üniversitesi'ndeki demecini, 22.8.2001'de Akşam Gazetesi'ndeki açıklamasını, Haziran 2005'de Beyrut'tan dönerken yaptığı konuşmayı, 9.7.2004'deki televizyon programında söylediklerini, Ocak 2004'de New York'daki Dış İlişkiler Konseyi'ndeki sözlerini, Nisan 2004'de Ukrayna'daki konuşmasını, Haziran 2005'de Washington'daki beyânını, Haziran 2005'de Başbakanlık Konutunda Büyükelçilere verdiği yemekteki sözünü, Şubat 2006'da Mersin'deki konuşmasını, Ocak 2008'de İspanya'daki kahvaltılı toplantıdaki cevâbını, 17.2.2008'de bir televizyondaki gazetecilere verdiği mülâkatı; TBMM Başkanı Bülent ARINÇ'ın 23.4.2006'da Meclis

Genel Kurulu'ndaki konuşmasını; Millî Eğitim Bakanı Hüseyin ÇELİK'in ÖSS'de uygulanacak katsayılarla ilgili görüşünü; Milletvekili A. ÇALIŞKAN'ın Şubat 2007'de Adana'da yaptığı konuşmayı; Milletvekilleri S. UZUN ve H. KARA'nın Ekim 2007'de yaptıkları konuşmaları; Milletvekilleri M.C. ÖZTAYLAN, H. TUNA, F. ŞAHİN, M. GÜLYURT ve M. AKSAK'ın konuşmalarını; Milletvekilleri D.M.M. FIRAT, B. KUZU ve B. BOZDAĞ'ın sözlerini; Dinar Belediye Başkanı M. TARLACI'nın 2005 yılı Ramazan ayında câmide namaz kıldırmasını düşünce ve ifade, din ve vicdan özgürlüğü kapsamında mütâlâa ettiğimden, 5735 sayılı T.C. Anayasasının Bâzı Maddelerinde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'a karşı açılan iptal dâvâsında da red oyu kullanmış olduğumdan, bunları Parti'nin lâikliğe aykırı eylemlerin odağı olmasına ilişkin değerlendirme kapsamında görmediğimden gerekçelerinde katılmamaktayım.

Üye  
Sacit ADALI

28 Anayasa Mahkemesi'nin 16.1.1998 günlü ve 1/1 sayılı kararı.

2 AMK., E.1988/64, E.1990/2, E. 1988/62, E. 1990/3.

29 20.5.1971 günlü, 7/1 sayılı; 21.10.1971 günlü, 53/76 sayılı; 3.7.1980 günlü, 19/48 sayılı; 25.10.1983 günlü, 2/2 sayılı; 4.11.1986 günlü, 11/26 sayılı; 7.3.1989 günlü, 1/12 sayılı; 9.4.1991 günlü 36/8 sayılı; 2.2.1996 günlü, 15/5 sayılı; 16.1.1998 günlü ve 1/1 sayılı; 22.6.2001 günlü ve 2/2 sayılı.

30 AMK., E. 1970/53, K. 1971/76, k.t.21.10.1971.

31 AMK., E. 1989/1, K. 1989/12, k.t.7.3.1989.

32 AMK., E. 1995/17, K. 1995/16, k.t.21.06.1995.

33 AMK., E. 1989/1, K. 1989/12, k.t.7.3.1989; E. 1995/17, K. 1995/16, k.t.21.06.1995.

---

34 AMK., E. 1970/53, K. 1971/ 76, k.t.21.10.1971

35 AMK., E.1989/1, K. 1989/12, k.t.7.3.1989

36 AMK., E.1995/17, K. 1995/16, k.t.21.06.1995

37 AMK., E.1989/1, K. 1989/12, k.t. 7.3.1989; E.1990/36, K. 1991/8, k.t. 9.4.1991.

38 AMK., E:1989/1, K. 1989/12, k.t. 7.3.1989

39 AMK., E. 1989/1, K. 1989/12, k.t. 7.3.1989

40 AMK., E.1997/1 K.1998/1, k.t. 16.1.1998

41 AMK., E:1989/1, K. 1989/12, k.t. 7.3.1989

42 AMK., E:1989/1, K. 1989/12, k.t. 7.3.1989

43 AMK., E. 1989/1, K. 1989/12, k.t.7.3.1989

44 AMK., E.1989/1, K.1989/12, k.t. 7.3.1989

45 AMK., E.1989/1, K.1989/12, k.t.7.3.1989

46 AMK., E.1989/1, K.1989/12, k.t. 7.3.1989

47 AMK., E.1989/1, K.1989/12, k.t.7.3.1989

---

48 08.02.2008 tarihli Radikal Gazetesinde yayınlanan “İş Yaşamı, Üst Yönetim ve Siyasette Kadın” başlıklı araştırma.

49 10.03.2008 gün ve 2008/1501 Esas sayılı kararı.

50 Anayasa’da değişiklik teklifinin Genel Gerekçesi; “Anayasanın 10 uncu ve 42 nci maddelerinde yapılması öngörülen değişiklikler, yükseköğretim hizmetlerinden kişilerin kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak, herhangi bir nedenle ayrımcılığa tabi tutulmadan yararlanmasının önündeki engelleri kaldırmayı amaçlamaktadır. Devletin temel amaç ve görevlerinden biri de kişinin temel hak ve hürriyetlerini, hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmak, insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaktır.

Yükseköğretim kurumlarında kılık ve kıyafetlerinden dolayı bazı öğrencilerin eğitim ve öğrenim hakkının engellenmesi kronik bir sorun haline gelmiştir. Kurucusu ve üyesi bulunduğumuz Avrupa Konseyine üye ülkelerin hiç birinde üniversite düzeyinde böyle bir sorun mevcut bulunmamaktadır. Buna rağmen, ülkemizde uzun bir süredir üniversitelerde bazı kız öğrencilerin başlarını örtmede kullandıkları kıyafetler nedeniyle eğitim ve öğrenim hakkını kullanamadıkları bilinmektedir. Atatürk’ün hedef gösterdiği çağdaş uygarlık düzeyinde “fikri hür, vicdanı hür, irfanı hür” nesillerin yetiştirilmesi, kişilerin yükseköğretim hakkından kanun önünde eşitlik ilkesi gereği hiçbir nedenle ayrımcılığa tabi tutulmadan yararlanmasını zorunlu kılmaktadır. Bu nedenlerle, Anayasanın 10 uncu ve 42 nci maddesinde işbu değişikliklerin yapılması gereği doğmuştur.”

Madde Gerekçeleri ise; “Madde 1- Kanun önünde eşitlik, demokratik hukuk devletinin vazgeçilmez ilkelerinden biridir. Bu ilkeyi uygularken Devletin negatif ve pozitif yükümlülükleri vardır. Devlet organları ve idarî makamlar, hiçbir sebeple bireyler arasında ayrımcılık yapamayacağı gibi, bu yöndeki ayrımcılık girişimlerini de önlemekle yükümlüdürler.

Nitekim Anayasanın 5 inci maddesine göre “kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmak” Devletin temel amaç ve görevleri arasındadır. Devlet bu temel görevini yerine getirirken, herkesin kamu hizmetlerinden eşit bir şekilde yararlanmasını sağlamaya yönelik her türlü tedbiri almak zorundadır. Tüm idare makamları gibi üniversiteler de yükseköğretim hizmeti sunarlarken dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep, giyim, kuşam ve benzeri sebeplerle bu hizmetten yararlanan kişiler arasında ayrımcılık yapamazlar.

Madde 2- Eğitim ve öğrenim hakkı, kişilerin en temel ve vazgeçilmez haklarından biridir. Bu nedenle bu hakkın sınırlandırılması ancak kanunun açıkça belirttiği istisnai durumlarda söz konusu olabilir. Nitekim Anayasanın 13. maddesinde de temel hak ve

hürriyetlerin “özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla” sınırlanabileceği belirtilmektedir. Kanunun açıkça yasaklamadığı bir fiil, tutum veya davranıştan dolayı idare hiç kimseyi eğitim ve öğrenim hakkından mahrum bırakamaz. Buna rağmen ülkemizde bazı kişilerin kanunda açıkça yazılı olmayan sebeplerden dolayı yükseköğrenim hakkından mahrum bırakıldıkları da bir gerçektir. İşte bu nedenle yapılan değişikliğin amacı, münhasıran yükseköğretim hizmetlerinden yararlanan vatandaşlar arasında eşitliği sağlamak ve yükseköğretim kurumlarında öğrenim hakkından mahrum edilen kişilerin bu hak mahrumiyetini ortadan kaldırmaktır.”

51 1.2.2008 günlü Anayasa Komisyonu Raporu:

“...Toplantımıza Hükümeti temsilen Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Sayın Cemil Çiçek ve Adalet Bakanlığı yetkilileri katılmıştır.

*Teklifle; Anayasanın kanun önünde eşitliği düzenleyen 10 ile eğitim ve öğretim hakkı ve ödevini düzenleyen 42 nci maddelerinde değişiklik öngörülmektedir. 10 uncu maddede getirilen düzenleme ile; devlet organları ve idare makamlarının bütün işlemlerinin yanı sıra her türlü kamu hizmetlerinden yararlanılmasında kanun önünde eşitlik ilkesine uygun hareket etme zorunluluğu dördüncü fıkraya eklenmektedir.*

*42 nci maddeye eklenen fıkra ile; Kanunda açıkça yazılı olmayan herhangi bir sebeple kimsenin yükseköğrenim hakkını kullanmaktan mahrum edilemeyeceği, bu hakkın kullanımının sınırlarının kanunla belirleneceği öngörülmektedir.*

*Komisyon Başkanı Prof. Dr. Burhan KUZU sunuş konuşmasında şu görüşleri ifade etmiştir;*

*Gündemimizde yer alan Anayasa Değişikliği Teklifinin üniversitede okuyan öğrencilerin bir kısmının uzun süredir engellenen eğitim hakkından mahrumiyeti gidermeye yönelik ve bu amaçla verildiği anlaşılmaktadır. Her ne kadar Anayasa metninden net olarak anlaşılmasa da yapılmak istenen değişikliğin başlarını örtmeleri sebebiyle okuyamayan öğrencilere de bir imkân vermek istediği görülmektedir. Nitekim değişikliğin genel ve madde gerekçelerinde bu durum açıkça ortaya konmaktadır. Gerçekten, üniversitelerimizde 1980'li yıllardan başlayan bu sorun Anayasa Mahkememizin 1989 ve 1991 tarihli kararlarıyla farklı bir boyut kazanmıştır. Getirilmek istenen değişiklik üzerinden onsekiz yıl gibi uzun bir süre geçmiş olan bu kararlar çerçevesinde konu mahkemeye intikal ederse hem yeni bir yorum imkânı verecek hem de Yükseköğretim Kurulu ve üniversitelerimize bu sorunu çözmeye yeni bir uygulama başlatabilmek fırsatı verecektir. Değişikliğin hedefinin basında yer aldığı aksine kamu kesiminde çalışan görevlileri kapsamadığı, keza lise ve ilköğretim okulunda okuyan öğrencilerin bu değişikliğin tamamen dışında kaldığı da getirilen metnin açık düzenlenmesinden anlaşılmaktadır.*

*Teklif sahipleri adına Sayın Sadullah Ergin, yükseköğretim hizmetlerinden yararlanmada kanun önünde eşitliğin gereği olarak; engellerin kaldırılmasının amaçlandığını belirtmiştir. Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının egemenliği düzenleyen 6, yasama yetkisini düzenleyen 7, eşitlik ve Anayasanın bağlayıcılığı ve üstünlüğünü düzenleyen 10 ve 11 inci maddeleri, temel hak ve hürriyetlerin niteliği ile ilgili 12, sınırlamasını düzenleyen 13, kötüye kullanmamayı öngören 14, eğitim-öğretim hakkını düzenleyen 42, yönetmelikle ilgili 124, yargı yolunu hükme bağlayan 125, Anayasa Mahkemesinin kararlarını düzenleyen 153 üncü maddelerinden hareketle konu incelenmelidir. Bu çerçevede eğitim-öğretim hakkı amir hükümlere rağmen yargı kararlarıyla fiilen engellenmektedir. Bu sorunu gidermeyi amaçlamaktayız. İfade edilen maddeler ışığında Anayasa ile uygulama arasındaki çelişkiyi gidermek, maddeler arası insicamı sağlamak amacıyla bu Teklif getirilmiştir.*

*Teklif sahipleri adına söz alan Sayın Faruk Bal; ülkemizin 40 yılı aşan bir süredir yaşadığı sorunu çözmek amacıyla taşıdıklarını ifade etmiştir. Bu sorunun çözülmemesinin temel nedeni laiklik ile din ve vicdan hürriyeti çerçevesinde değerlendirilmesinden kaynaklanmıştır. Anayasanın 10 uncu maddesine rağmen bu sorun giderilememiştir. Sorun öncelikle eşitlik ilkesi sonra yükseköğrenim hakkıyla ilgilidir. Teklif bu amaçla Anayasamızın 10 ve 42 nci maddesinde değişiklik öngörmektedir. Temel hakların tümünün sınırlandırılması, Anayasanın 14 üncü maddesinde düzenlenmiştir. Teklif Anayasa hükmü haline geldiğinde bu madde de*



öngörülen sınırlamaya tabi olacaktır. Özel sınırlarda eğitim-öğrenim hakkını düzenleyen 42 nci maddede yer almıştır. Bu maddeye eklenen fıkra ile getirilen düzenleme, hem eşitlik hakkını bu maddede somutlaştırmakta, hem de maddedeki sınırlara tabi kılınmaktadır.

*Teklifin genel gerekçesi okunduktan sonra, Teklif üzerinde üyelerimiz şu görüşleri ifade etmişlerdir;*

*- Bu parlamentoda Anayasa; yürürlükteki Anayasanın amir hükümleri çerçevesinde yapılmalıdır. Teklif edilemeyecek hükümler söz konusudur. Buna uyulmalıdır. Sayın Ergin'in belirttiği hükümler incelendiğinde Anayasada öngörülen değişikliklerin laiklik ilkesine aykırı olmaması gerekir. Amaç türbanı çözmektir. Özellikle Anayasanın 90 ncı maddesi ile milletlerarası anlaşmalar hakkında Anayasaya aykırılık iddiasında bulunulamaması hükmü ve AİHM kararları karşısında bu düzenleme uygun olmayacaktır. Teklifin gerekçesi ne olursa olsun; hukukun üstünlüğü ilkesinden hareketle AİHM ve Anayasa Mahkemesi kararları karşısında bu düzenleme yapılamaz. Toplumcu kutuplaşmaya yönelteceği açık olan bu düzenleme yapılmamalıdır. Laiklik bu devletin temelidir, dinamiğidir, yok kabul edilemez, çiğnenemez, başörtüsü ile ilgili bir sorun yoktur ama, kamu kurumlarında olması sorun yaratacaktır. Uygulama derslerinde kamu hizmeti verilmektedir. Bu da kamu kurumlarında gerçekleşecektir. Stajyer öğretmen, doktor, doktora öğrencisi gibi kişiler sorun yaşayacaklardır.*

*Bu Teklif yasalışırsa toplumda önlenemeyecek çatışmalar doğacaktır. Üniversitelerimiz ayaktadır. Ülkemizi bölecek bu değişiklikten vazgeçilmelidir.*

*Bazı üyelerimiz bir önerge vererek; Anayasanın 2 nci maddesinde yer alan laiklik ilkesi karşısında bu Teklifin görüşülmesinin mümkün olup olmadığı hakkında usul tartışması açılmasını istemişlerdir.*

*Konu eğitim-öğretim hakkı ise, aileleri dar gelirli olduğu için okuyamayan gençlerin sorunu öncelikle çözülmelidir. Özgürlük, eşitlik ilkelerinin arkasına sığınmamalıdır. Türkiye Cumhuriyetine türban dayatılmaktadır. Bazı üyelerimiz Türkiye'yi kamplaştıracak asıl sebebin bu alandaki yasağın devam etmesi olduğunu söylemişlerdir. Tüm gençlerimize eğitim-öğrenim hakkı eşit olarak tanınmalıdır. Türban sorununu görmezden gelemez. Laiklik ilkesine atıfta bulunarak bu yasağın devamı konusunda tartışmalar devam etmektedir, edeceği de anlaşılmaktadır. Bunun önüne geçilmelidir. Anayasada bir değişiklik yapılacaksa, Yükseköğrenim Yasasında da bir değişiklik zorunlu olacaktır. Başlı açık olanlara karşı herhangi bir baskı uygulanmasının da önüne geçilmelidir.*

*Verilen önerge ile ilgili olarak, mahkeme kararlarıyla siyasi simge olan türbanın hiçbir kamusal alana giremeyeceğinin hükme bağlandığı belirtilmiştir. Üniversitelerde dini simgelerin kullanılmasının yasaklanmasının temelinde laiklik ilkesi vardır. Şeriatı dayalı bir devlet sistemi getirilmesinin önlenmesi amaçlanmaktadır. Bu değişiklik değiştirilmesi teklif dahi edilemeyecek laiklik ilkesiyle bağlantılıdır. Anayasa Mahkemesi bu ilkelere uymayı şekil şartı olarak öngörmektedir. Bu nedenle görüşülmemelidir.*

*Bu görüşlere cevaben, Anayasa Mahkemesinin yasal düzenlemeler yapılırken dini unvanlara dayanılmamasını öngördüğü belirtilmiştir. Laik bir devlette dini gerekçelerle yasal düzenlemeler yapılamaz. AİHM kararları ışığında ilgili devletin takdir hakkı olduğu, iç hukukunda değişiklik yapabileceği söylenmektedir. Yasal düzenlemeler doğrultusunda mahkeme içtihatları da değişebilir. Bu doğal bir durumdur.*

*1982 Anayasası şekil açısından sınırları belirlemiştir. Bu noktada 1961 Anayasasından ayrılmaktadır. Anayasanın 2 nci maddesiyle ilgili farklı düzenlemeler pek çok Anayasa taslağında yer almıştır. Hukuk devletinin gereği tüm vatandaşlara eşit davranmaktır. Temel hak ve hürriyetlerin gereği yapılmaktadır. Laiklik ilkesi ile çatışmamaktadır.*

*Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Sayın Cemil ÇİÇEK Teklifin 10 ve 42 nci maddeleriyle ilgili olduğunu, değişmez tekliflerle ilgili olsa doğrudan reddedileceğini ifade etmiştir. Anayasa Mahkemesi mevcut mevzuata göre karar verecektir. Bahsedilen kararlar 1961 Anayasası ile ilgilidir. Oysa 1982 Anayasasıyla ilgili kararlarında şekil yönünden yetkisinin sınırlarını belirtmektedir. Bu da teklif ve oylama çoğunluğuna ve ivedilikle görüşülemeyeceği şartına uyulup uyulmadığı hususlarıyla sınırlıdır. Yapılan görüşmelerden sonra önerge oya sunulmuş ve reddedilmiştir.*

*Devletin temelini bozma hedefi güdenler eşitlik, eğitim-öğrenim hakkının arkasına saklanmaktadır. Türban bunun aracı olarak kullanılmaktadır. Türban serbestisi mahalle baskısını artıracak, toplumu bölünme tehlikesiyle karşı karşıya bırakacaktır. Bunun arkası gelecektir.*

*Türkiye’de türban sorununu çıkaranlar siyasi dirler. Mağduriyetlerin giderilmesi öncelikli amaç olmalıdır.*

*Siyasal İslamcılık hareketi bu Teklifin yasalaşmasıyla hız kazanacaktır. Laik düzen tehdit edilmektedir. Değişiklikle bu sorun çözülmeyecek aksine büyüyerek devam edecektir.*

*Teklifin tümü üzerindeki görüşmelerden sonra maddelere geçilmesi oy çokluğu ile kabul edilmiştir.*

*Teklifin 1 inci maddesi üzerindeki görüşmelerde şu görüşler dile getirilmiştir;*

*Toplumsal barışın sağlanması adına eşitliğe ihtiyacımız vardır. Amaç, Anayasal sistemin temel ilkesi olan eşitlik ilkesinin kanunlarda ve gerçek hayatta, uygulamada anlamını bulmasıdır. Madde ile kanun önünde öngörülen eşitlik, kamu hizmetleri açısından vurgulanmaktadır. Laiklik ilkesi ile bağlantısı yoktur.*

*İslamiyet’in en güzel yaşandığı yer ülkemizdir. Bunun da nedeni laiklik ilkesidir. İnsanların bireysel tercihlerine herkesin saygısı vardır. Ancak karşı olunan kutsal değerlerin siyasi amaçlar doğrultusunda kullanılmasıdır.*

*AİHM kararlarında başörtüsünün “bunu takmayanlarda uyandıracığı baskı göz önünde bulundurulmalıdır” diyor. Düzenleme amaçla orantılı olmalı, kamu düzeni korunmalıdır. Anayasamızın başlangıç bölümünün dördüncü fıkrası 1, 2, 3 üncü maddeleri, 6 ncı maddenin son fıkrası, 11, 12, 13,14 üncü maddeleri, 24 üncü maddenin son fıkrası konumuzla çok alakalıdır. Özellikle 24 üncü maddenin son fıkrası din istismarını engellemeyi amaçlamaktadır. Uluslararası sözleşmeler ve AİHM kararları göz ardı edilmemelidir. Kamu hizmetlerine türbanla girmenin alt yapısı hazırlanmaktadır.*

*Siyaset kurumu sorunları çözmek zorundadır. Bu sorunu çözmemizde hak, hukuk, rejim, adalet açısından yarar vardır. Bu düzenleme uygun görülmiyorsa sorunu çözmeye hangi yol seçileceği açıkça ortaya konulmalıdır. İnsan haklarına saygılı olmanın da Cumhuriyetimizin niteliklerinden olduğu unutulmamalıdır.*

*Teklifin 1 inci maddesi Komisyonumuzca oy çokluğu ile kabul edilmiştir.*

*Teklifin 2 nci maddesi üzerinde üyelerimiz şu görüşleri ifade etmişlerdir;*

*Yükseköğrenim hakkının kanun dışı uygulama ile engellenmesinin önüne geçilmesi maddenin özünü oluşturmaktadır. Mesele değerler ekseninde tartışıldığında herkes bu değerlere sahip çıkacaktır. Bu ortak payda içinde sorunlara çözüm bulmamız gerekmektedir.*

*Bazı üyelerimiz getirilen düzenlemenin Anayasanın 2 ve 42 nci maddesinin üç ve dördüncü fıkralarına aykırılık teşkil ettiğini söylemiştir. Sorunun çözümü için öncelikle alt yapı oluşturulmalı, güven ortamı sağlanmalıdır.*

*Teklifin 2 nci maddesi Komisyonumuzca oy çokluğu ile kabul edilmiştir.*

*Teklifin yürürlük ve halkoylamasını düzenleyen 3 üncü maddesi Komisyonumuzca oy çokluğu ile kabul edilmiştir.*

*Teklifin tümü oya sunulmuş ve Komisyonumuzca oy çokluğu ile kabul edilmiştir...”*

52547 sayılı Yükseköğretim Kanununun ek 17 nci maddesinde değişiklik yapan teklifin gerekçesi :

“Genel Gerekçesi;

---

*Yükseköğretimde yaşanan ve eğitim öğrenim hakkından yararlanmada eşitsizliğe yol açan uygulamalara yasal bir çözüm bulmak amacıyla Anayasanın 10 uncu ve 42 nci maddelerindeki değişiklikler çerçevesinde 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun Ek 17 nci maddesine bir fıkra eklenmesi ihtiyacı hasıl olmuştur.*

*Madde Gerekçesi ise;*

*Bu hükmün amacı, herkesin yükseköğretim hakkından serbestçe, eşit ve özgür bir ortamda yararlanmasını sağlamaktır. Üniversitelerde uzun bir süredir devam eden ve bazı öğrencilerin kılık ve kıyafetlerinden dolayı öğrenim hakkından yoksun bırakılmasına neden olan uygulama, toplumsal barışı, millet-devlet kaynaşmasını ve eğitimde fırsat eşitliğini olumsuz yönde etkilemektedir. Üniversite düzeyinde eğitim gören kişilerin, kendi kılık ve kıyafetleri konusunda tercih yapabilmeleri, bireysellik, kimlik ve kişiliklerinin gelişmesi için kaçınılmaz bir gerekliliktir. Üniversiteler evrensel bilgi ve bilimin hür bir ortamda üretildikleri, özgür ve özerk mekanlardır. Cumhuriyetimizin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk'ün işaret ettiği "fikri hür, vicdanı hür, irfanı hür" nesiller, ancak kişilerin hiçbir gerekçeyle ayrıma tabi tutulmadığı ve eşit olarak yükseköğretim hakkından yararlandırıldığı özgür üniversitelerde yetişebilir.*

*Yükseköğretim kurumlarında başın örtülmesi, eğitim ve öğretimin gerektirdiği güvenliğin sağlanması amacıyla yönelik olarak sınırlandırılmaktadır. Bu kapsamda, başı örtmek için kullanılan kıyafetlerin yüzü açıkta bırakması ve kişinin kimliğinin tespitine imkan verecek şekilde olması gerekmektedir.”*

*Değişiklik metni ise;*

*“4.11.1981 tarihli ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun ek 17 nci maddesine birinci fıkrasından sonra gelmek üzere aşağıdaki fıkra eklenmiştir.*

**“Hiç kimse başının örtülü olması sebebiyle yüksek öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz ve bu yönde uygulama ve düzenleme yapılamaz. Ancak başın örtülmesi, kişinin yüzü açık ve kimliğinin tanınmasına imkan verecek ve çene altından bağlanacak şekilde olması gerekir.”** biçimindedir.”

53 AYMK., Esas Sayısı:1986/13,Karar Sayısı:1987/12; Karar günü:22/5/1987.

[Kaynakça:](#)

---